

דברי מלפניאל חלק אורח חיים סימן א הנה אינרע ביום ה' העבר שקראו רק ט' פסוקים והוריתי שיחזור ויקרא ובאשר נמצאו אנשים שתמהו על הוראה זו כי מפורש בש"ע סי' קל"ז סע"ד שאין חוזר וקורא לזאת אמרתי לברר הלכה זו בס"ד א והנה במגילה כ"א ע"ב איתא תני רב שימי אין פותחין מעשרה פסוקים בביהכ"נ.

ומפירשי טעמא אמוראי טובא פנגד י' בטלגים או י' דברות או עשרה מאמרות ע"ש. ונראה לכאורה ברור דכיון שעיקר התקנה היתה י' פסוקים.

א"כ נודאי כיון שפחתו לא קיימו התקנה. וצריך לנו לגמור הקריאה לקנים התקנה.

ובפרט לפי גירסת הרי"ף בב"ק פ"ב ע"א בחד לישנא דמרע"ה תימן תלתא גברי תלתא תלתא פסוקי ואתא עזרא ותימן י' פסוקים ע"ש. הרי עיקר תקנת עזרא בבב"ה היתה פסוק העשירי ואיך נבטלנו לגמרי.

ואף לגירסא דידן בש"ס שם א"נ ג' גברי תלתא פסוקי. נראה ג"כ שהפירוש הוא לכ"א ג' פסוקים דהא קי"ל שאין פותחין מג' פסוקים לאחד אף בשבת ויו"ט וכדומה וזה לא מצינו פלל שהוא מתקנת עזרא ונראה שכן היתה תקנת מרע"ה מתחלה.

ואף שאין הלשון שנה דאס"פ נקט עשרה פסוקי וברישא נקיט רק מה דקרינו לחד. י"ל משום דבסיפא לא מצי למינקט באופן אחר דזהו עיקר החידוש שיהא עשרה פסוקי.

ואדרבה אם הפי' כפשוטו דאחד הנה קורא פסוק אחד. א"כ הו"ל למינקט בו גם חידוש תקנה זו שצריך לקרות ג' פסוקים לכ"א וע"כ צ"ל כמ"ש הרי"ף וכנ"ל: ב ולכאורה קשה לומר דבימי מרע"ה היתה התקנה דג' פסוקים לאחד.

דהא רב אסי קאמר במגילה כ"ד ע"א טעם ג"פ פנגד תורה ונביאים וכתובים ע"ש ובימי מרע"ה עדיין לא נכתבו נביאים וכתובים. ואף למאי דאיתא בב"ב י"ד ע"ב דמשה פתב ספר איוב והיינו כתובים מ"מ נביאים ליכא ודונחק לומר משום דגם אהרן היה נביא וכן אלדד ומידד כדאיתא בסנהדרין ספ"ק (ובמגילה י"ד גבי מ"ח נביאים לא חשיב רש"י אלדד ומידד ומסיים שם שנים לא ידעתי ע"ש).

ואף דכל ע' זקנים היה עליהם רוח ד' פבר פתב שם המהרש"א בסנהדרין בחדא"ג דנביאותם היה רק מאצילות רוח דמשה משא"כ באלדד ומידד ע"ש. וצ"ל דהא קאמר שם דנבואה שלא הוצרכה לדורות לא נכתבה ולא חשיב להו ע"ש.

ובסנהדרין שם איכא חד דאמר שנבואתם היתה שיהושע מכניס לארץ ע"ש וזה לא הוצרך לדורות וגם י"ל משום שלא נכתבה נבואתם מפורש) אבל כ"ז דונחק לומר פן ונראה דלהכי באמת נקיט בב"ק פ"ב שם פנגד פהגים לוי' וישראלים משום דקאי שם על תקנת מרע"ה ול"ל משום תנ"כ וכנ"ל.

אף דא"כ קושיותינו תקשה גם זולת דברינו דהא רב אסי קאמר נמי בדרף כ"א ע"ב במגילה דג' גברי הוא פנגד תנ"כ וא"כ בין לל"ק דבב"ק דף פ"ב דחד גברא ג' פסוקי ובין לל"ב ג' גברי ג' פסוקי תקשה קושיותנו.

וְלוֹחֵק לֹא מֵרֵב אֲסִי יִסְבּוֹר דְּהוּי חַד גְּבָרָא וְחַד פְּסוּקָא כִּינּוּ דְלֵא נִקְטָה הַש"ס בְּב"ק שָׁם
(וְנִרְאָה מִל' הַש"ס שֶׁהִיא מְסוּפָק אֲצֵלָם אִיךָ הָיוּ נוֹהֲגִים לְקוֹדֵם עֲזָרָא אִם כָּה אוֹ כָּה אֲבָל
לֹא בְּאִנְפֵי אַחֵר.

וְלֹא גִיְרָסַת הָרִי"ף שֶׁהִזְכַּרְנוּ הֵייתִי מְפָרֵשׁ הַש"ס בְּאִנְפֵי אַחֵר דְּבִאֲמַת קֶשֶׁה לֹא מֵרֵב
יָדְעוּ אִיךָ הִיא הַמְנַהֵג לְקוֹדֵם עֲזָרָא וְלִזְזָה י"ל דְּכֹנֹנַת הַש"ס שְׁפָה הִיְתָה הַתְּקֵנָה שְׁצָרִיף
לְקָרוֹן וְלִרְמִז נֶגֶד כְּהֻנִּים לְוִיִּם וְיִשְׂרָאֵלִים כְּדֹנְקִיט הַש"ס שָׁם אֲבָל הַבְּרִיָּה בְּיַד הַצִּיּוֹר
אוֹ לְקָרוֹן לְאַחַד ג"פ שֶׁהִיא נִרְמֶז זֶה בְּפְסוּקִים אוֹ לְקָרוֹן ג' גְּבָרִי בְּג"פ וְהִיא נִרְמֶז תַּנְ"כ
גַּם בְּגְבָרִי וּבְפָרֵט דְּבִלֵּא"ה הִיא מִתְחַלֵּה הַמְנַהֵג שְׁלֵא בְּרָכוּ רַק הֵרָאשׁוֹן וְהֵאחֲרוֹן.

וּבְזָה מְדוּקְדָק ג"כ לְשׁוֹן הַש"ס שָׁם אֲתָא אִיהוּ תִּיקָן ג' גְּבָרִי וּי"פ כְּפָנְגָד י' בְּטִלְגִין. הֵינּוּ
שְׂתִיקוֹן שְׂתִי תְּקֵנוֹת שֶׁהִיוּ דְוּוּקָא ג' גְּבָרִי.

וְגַם שֶׁהִיא דְוּוּקָא י' פְּסוּקִים). וְצ"ל בְּאֲמַת כְּמוֹ"ש דְּכִינּוּ דְקָאָמַר שָׁם בְּב"ק דְּעֵמְדוּ נְבִיאִים
שְׂבִינִיָּהֶם וְתִקְנוּ.

לְזֶה תִּקְנוּ שְׂפִיר כְּפָנְגָד תַּנְ"כ הֵינּוּ כְּפָנְגָד תּוֹרָה שְׁנֵאמְרָה מִפִּי מֹשֶׁה וְכִנְגָד נְבִיאִים שְׂבִינִיָּהֶם
שְׁע"כ"פ אָמְרוּ אִיזָה נְבִיאוֹת וְכִנְגָד כְּתוּבִים הֵינּוּ אִיּוֹב כְּמִש"ל. וּבְפָרֵט לְמֵאֵי דְאִיתָא בְּע"ז
ג' דְּאֵלֵיהּ בֶּן בְּרַכָּאֵל מִיִּשְׂרָאֵל הָיָה ע"ש (וְעוִי"ל שְׂתִיקְתֶּם הִיְתָה כְּעִין דְּאָמְרִינּוּ בְּכִתְוִבוֹת
י' ע"ב ע"ש הָעֵתִיד אֶלְמָנָה עַל שָׁם מְנָה ע"ש) וּמ"ד דְּאִיּוֹב הִיא אַח"כ וְלֹא בִימֵי מֹשֶׁה
יִסְבּוֹר כְּמ"ד כְּפָנְגָד כְּהֻנִּים לְוִיִּם וְיִשְׂרָאֵלִים דְּנִרְאָה דְמֵאֵן דְּפִלִּיג גְּבִי ג' גְּבָרִי בְּמַגִּילָה כ"א
וּס"ל נֶגֶד כְּהֻנִּים לְוִיִּם וְיִשְׂרָאֵלִים פְּלִיג נְמִי גְּבִי ג' פְּסוּקִים וְרַב אֲסִי בְּדָף כ"ד לְטַעֲמִיָּה
וְלֹא נִקִּיט שָׁם מִחֻלְקוֹתֶם דְּסָמִיף אֵהָא דְדָף כ"א (וּבְרִי"ף בְּמַגִּילָה הַגִּירָסָא גְּבִי ג' גְּבָרִי
א"ר אֲסִי כְּפָנְגָד כְּהֻנִּים לְוִיִּם וְיִשְׂרָאֵלִים וְגְבִי ג"פ כְּפָנְגָד תַּנְ"כ ע"ש וְזֶה א"ש כִּי קֶשֶׁה לֹא מֵרֵב
דג' גְּבָרִי וּג' פְּסוּקִים הַפֶּל כְּפָנְגָד דְּבָר אַחַד.

אֵלָא דְסוּגִיָּא דְב"ק יְהֵא דְחֻוּק קֶצֶת לְפ"ז וְכַנ"ל): ג עכ"פ לְדַעַת הָרִי"ף עֵיקַר תְּקֵנַת עֲזָרָא
הוּא הַפְּסוּק הָעֲשִׂירִי וְאִיךָ נֶאֱמַר שְׁלֵא יַחְזוֹר וְיִקְרָא לְקִיָּים תְּקֵנַת עֲזָרָא. וּמֵה לִי אִי לֹא
קָרָאוּ כָּלֵל בְּמִנְחָה בְּשַׁבָּת שֶׁהִיא תְּקֵנַת עֲזָרָא.

אוֹ שְׁלֵא קָרָאוּ בְּב' וְה' פְּסוּקִים עֲשִׂירִי. וְא"ל דְּמ"מ לְחֻזוֹר וּלְכַרְף א"צ ע"ז דְּהָא עֲזָרָא לֹא
תִּיקָן כָּלֵל בְּרִכָּה עַל הָעֲשִׂירִי כִּינּוּ דְבִלֵּא"ה הָיוּ קָרִי ג' גְּבָרִי.

ז"א דְּמ"מ כִּינּוּ שֶׁהִקְרִיאָה מְחֻנְיָבַת א"כ טְעוּנָה בְּרִכָּה כִּינּוּ דְקִי"ל דְּצָרִיף לְכַרְף לְפָנֵיהּ
וְכַדְאִיתָא בִּירוּשְׁלַיִם מַגִּילָה פ"ד ה"ב דְּעֵיקַר הַבְּרָכָה הוּא בְּצִיּוּבּוֹרָא מְשׁוּם כְּבוֹד צִיּוּר
שְׁלֵא יִקְרָאוּ בְּלִי שׁוּם בְּרִכָּה וְא"כ ה"נ שֶׁיִּיךָ זֶה וְלֹא מְצִינּוּ כָּלֵל קְרִיאָה בְּלֵא בְּרִכָּה.

וְה"נ אִיתָא בִּירוּשְׁלַיִם שָׁם הַל"ה לְעַנְיָן אִם נִשְׁתַּתַּק נִמְצָא שֶׁהִיוּ מִתְּבָרְכִין לְפָנֵיהּ וְלֹא
לְאַחֲרֵיהּ. מִשְׁמַע מְזָה שְׁצָרִיף שֶׁיְבָרְכוּ לְפָנֵיהֶם וְלְאַחֲרֵיהֶם וְלִיף לָהּ מִתּוֹרַת ד' תְּמִימָה
שְׂתֵּהֵא תְּמִימָה בְּבְרָכוֹת לְפָנֵיהֶם וְלְאַחֲרֵיהֶם וְכֵן קִי"ל בְּש"ע ס' ק"מ.

וְגַם הַרְמַב"ם דְּמְפָרֵשׁ שָׁם הִירוּשְׁלַיִם שָׂאֵם נִשְׁתַּתַּק שֶׁהִשְׁנִי לֹא יְבָרַךְ רַק בְּרִכָּה אַחֲרוֹנָה
וּבְרִאשׁוֹנָה יִסְמָוֵף עַל הֵרָאשׁוֹן. זֶה רַק מְשׁוּם שֶׁהִרְאשׁוֹן לֹא בִּירָף עַדִּין בְּרִכָּה אַחֲרוֹנָה
אֲבָל הֵכָא שְׁכָר בִּירָף וְנִדְאִי שְׁצָרִיף לְכַרְף עַל פְּסוּקִים אַחֲרוֹן מְשׁוּם תּוֹרַת ד' תְּמִימָה כְּנ"ל.

וכן איתא שם בירושלמי דאם התחיל פסוק אַחַד מְפָרֵשׁה מְעַכָּב וְחוֹזֵר ע"ש בק"ע שפי' שְׁצָרֶיךָ לְבָרֶךְ שְׁנִית. וְכֵן קוּי"ל בְּשֵׁבֶת אִם דִּילְג פְּסוּק אַחַד שְׁחוֹזֵר וְקוֹרָא אוֹתוֹ פְּסוּק עִם שְׁנַיִם אַחֲרֵי וּמְבָרֶךְ כְּדֵאִיתָא בְּמַס' סוֹפְרִים פּכ"א וְהִבְיָאָה הַמַּג"א ס' קל"ג סק"ה ע"ש וּלְפָלֵא שִׁבְסַק"ג כ' לְשׁוֹן מִשְׁמַע ע"ש.

(וּלְעֵינַן הִירוּשְׁלָמִי הַנָּ"ל שְׁמַעְכָּב אִם הִתְחִיל פְּחוֹת מַג' פְּסוּקִים צ"ע מְזַה עַל הַמַּג"א שְׁפָתַב לְהִדְיָא שְׁאִינוּ מְעַכָּב וּבִרְעַק"א שֵׁם חֵלֶק עָלָיו מְסַבְרָא ע"ש. וְהוּא מְפֹרָשׁ בִּירוּשְׁלָמִי פנ"ל).

וכ"ה מְפֹרָשׁ בְּמַס' סוֹפְרִים פּי"א ה"ה. אִם קָרָא בְּב' וְה' וּבְמִנְחָה שֶׁל שֵׁבֶת וּבְמִנְחָה שֶׁל יו"ט פְּחוֹת מִי"פ יַחְזוֹר וְיִקְרָא עַד שְׁיִשְׁלִים י"פ הָרִי מְפֹרָשׁ כֵּן וְכֵן פְּתָבוּ הַתּוֹס' לְהִדְיָא בְּמַגִּילָה כ"ג ע"א סד"ה חַד שְׁאִם שְׁכַח וְלֹא קָרָא כָּל פֶּה יַחְזוֹר וְיִקְרָא וּכ"פ בְּאוֹר זְרוּעַ לְהִדְיָא בְּה' שֵׁבֶת סמ"ד וְשֵׁם בְּס' פ"ט ע"ש שֶׁהִבְיָא לְהִלְכָה דְּבָרֵי מַס' סוֹפְרִים הַנָּ"ל וְלֹא נִמְצָא עַל זֶה חוֹלֵק כָּלֵל: דּוּ וּבִש"ע ס' קל"ז ס"ג פְּסַק דָּאִם דִּילְג פְּסוּק וְלֹא קָרָא עֲשֶׂרָה יַחְזוֹר וְיִקְרָא.

ובס"ד פְּסַק דָּאִם קָרָא ט' פְּסוּקִים אִינוּ חוֹזֵר כִּינּוּן שְׁמַצִּינוּ כֵּן בְּפ' עֲמֵלֶק שֶׁהִיא ט' פְּסוּקִים. וְדִין זֶה הוּבָא בְּ"י מְשִׁיבּוֹלֵי לְקַט וְהַקְשָׁה הַמַּג"א שְׁסוֹתֵר דְּבָרֵיו לְסַעֲיָה ג' וְתִירֵץ דְּבִדְיָלֵג חֲמִיר טְפִי.

וְהִנֵּה לְבַד שְׁאִין זֶה סְבָרָא כִּינּוּן דְּנַחְתִּינּוּן לְמַנִּין הַפְּסוּקִים א"כ מֵאֵי שְׁנָא אֶלָּא דְּבִלְא"ה מְפֹרָשׁ בְּמַס' סוֹפְרִים שְׁנֵי הַדִּינִים דָּאִם לֹא קָרָא חוֹזֵר וְאִם דִּילְג חוֹזֵר ע"ש בְּפּי"א. וְהַב"י הִבְיָא הֵךְ דַּס"ג מֵהַגְמ' פּי"ב מַה"ת וְשֵׁם מִיִּתִי רַק דִּין דְּדִילְג.

וצ"ל מְשׁוּם דְּלֹא מִשְׁמַע לִיהּ לְחֵלֶק כָּלֵל בֵּין זל"ז. וְגַם דְּבַכְלָל דִּילְג הָוֵי ג"כ אִם לֹא קָרָא לְבַסּוּף הָעֲשִׂירִי.

וְדְבָרֵי הַשְּׁיִבּוֹלֵי לְקַט צַע"ג וּבִיּוֹתֵר דְּבָרֵי הַש"ע שְׁפָסַק כֵּן וְלֹא הִרְגִּישׁ כָּלֵל שְׁרוּב הַפּוֹסְקִים חוֹלְקִים עָלָיו פּנ"ל. וְכָל הָאֲחֵרוֹנִים נִמְשָׁכוּ אַחֵר הַמַּג"א בְּחִילוּק בֵּין דִּילְג לְלֹא קָרָא וְלֹא הִרְגִּישׁוּ בְּכָל מ"ש.

וְאַח"כּ רְאִיתִי בְּהַגְר"א שֵׁם סק"ו שְׁפָסַק ג"כ דְּחוֹזֵר וְקוֹרָא מַמַּס' סוֹפְרִים הַנָּ"ל. וּב"ה שְׁכִינּוֹנְתִי לְדַעְתּוֹ הַק'.

וְגַם רְאִיתִי בְּס' זְכוֹר לְאַבְרָהָם ח"ב שֶׁהִבְיָא בְּשֵׁם ס' פְּסָא רַחֲמִים שְׁחוֹלֵק ג"כ עַל הַש"ע. וְכֵן בְּפ"ת הַחֲדָשׁ הִבְיָא בְּשֵׁם הַפ"מ ס' צ"ד ח"א שְׁחוֹלֵק ע"ז וְאִין הַסְּפָרִים הַנָּ"ל ת"י: הַ וּבְאַמַּת דִּין דְּדִילְג ג"כ צַע"ג דְּהָא בְּמַס' סוֹפְרִים מְפֹרָשׁ שְׁאִם דִּילְג פְּסוּק בְּב' וְה' אִם קָרָא י' פְּסוּקִים מִן פְּסוּק הַמְּדוּלָּג בִּינֵיהֶם אִינוּ חוֹזֵר וְקוֹרָא וְאִם בְּתוֹךְ עֲשֶׂרָה הוּא יַחְזוֹר וְיִקְרָא עֲשֶׂר כְּרָאוּי עַל שְׁטָתוֹ שְׁאִין מְדֻלְּגִין.

הָרִי מְפֹרָשׁ שְׁאִם הַמְּדוּלָּג בְּתוֹךְ עֲשֶׂרָה אֶף שֶׁקָּרָא עֲשֶׂרָה צָרִיךְ לְחַזוֹר וְלִקְרָא שְׁיִהְיוּ כָּלֵי דִילּוּג וְהַגְר"א הִגִּיהַ שֵׁם בְּלֹא פְּסוּק הַמְּדוּלָּג וְהִינּוּ כְּמוֹ ש"ב ע"ע. אֲבָל סוֹף דְּבָרֵי הַמ"ס הַנָּ"ל מוֹכִיחַ הַפְּנוּנָה כְּמוֹ ש"ש וְשִׁפִּיר צ"ל מִן פְּסוּק הִינּוּ.

שְׁמִשָּׁם וְאֵילָף אוֹ לְמַעַלָּה מִמֶּנּוּ יֵשׁ י' פְּסוּקִים בְּלֹא דִילּוּג. וְכֵן מוֹכִיחַ לְשׁוֹן וְאִם בְּתוֹךְ עֲשָׂרָה הוּא.

דְּלִפֵּי הַבֵּנֶת הַב"י וְהַהֲג"מ הַנ"ל הוֹל"ל וְאִם לֹא קָרָא עֲשָׂרָה. וְכ"ה בְּאו"ז ה' שְׁבַת סִי מ"ד וְאִם קָרָא וְדִלְגַל עַל פְּסוּק וְלֹא קָרָא אוֹ אִם קָרָא עֲשָׂרָה וְאִין הַפְּסוּק הַמְדוּלָּג בִּינִיָּהֶם אֵינּוּ חוֹזֵר וְאִם בְּתוֹךְ עֲשָׂרָה הוּא יַחְזוֹר וְיִקְרָא עֲשָׂרָה עַל שִׁטְתּוֹן שְׂאִין מְדִלְגִין.

וְשֵׁם מִקְוֶדֶם פֶּתַב שְׂאִם לֹא קָרָא בְּב' וְה' וּבְמִנְחָה י"פ יַחְזוֹר וְיִקְרָא עַד שְׁיִשְׁלִים עֲשָׂרָה פְּסוּקִים ע"ש וְכ"ה שֵׁם ג"כ בְּס' פ"ט. הָרִי מְפֹרָשׁ כְּמוֹ"ש שְׁבַלֵּא דִילּוּג סְגִי בְּהַשְׁלָמָה וּבְדִילּוּג צָרִיף שְׁיַחְזוֹר וְיִקְרָא כָּל הַיּו"ד פְּסוּקִים כְּסֻדְרָן שְׁיִהְיוּ בְּלִי הַפְּסֻק אִם לֹא שְׁקָרָא עֲשָׂרָה פְּסוּקִים מִן הַפְּסוּק הַמְדוּלָּג וְאֵילָף אוֹ מִקְוֶדֶם לוֹ עַד שְׁיִהְיוּ י"פ כְּסֻדְרָן בְּלִי דִילּוּג וְז"ב בְּכּוֹנְנָתָם.

וְצ"ע הַג"מ שֵׁם שְׁהִבִּין בְּמ"ס בְּאֶנְפֹן אַחַר דְּלֹא מִשְׁמַע הָכִי וְאוֹלֵי הֵיטָה לוֹ גִּי אַחֲרַת שֵׁם. שׁוֹב רְאִיתִי בְּפֶרֶם"ג בְּסִי קל"ז בְּאֶשֶׁל אַבְרָהָם שְׁכ' ג"כ דֶּהֲהַג"מ לֹא הֵיטָה לוֹ הַגִּי עַל שִׁטְתּוֹן.

אָבֵל בְּיָמָיו עוֹד לֹא נִדְפַס הַאו"ז וְלֹא רָאָהּ וְכַמֶּשֶׁל וְגַם לֹא הִרְגִּישׁ בָּהֶּן שְׁבַאֲרָנוּ שְׁצָרִיף י"פ אַחַר פְּסוּק הַמְדוּלָּג וְהוּא הַבֵּין דְּהָא דְּחוֹזֵר הוּא רַק אִם קָרָא ח' אוֹ ט' פְּסוּקִים ע"ש וְז"א כְּמִש"ל. וְגַם מִה סְבָרָא הִיא זֹו דְּאֵי מְעַכְבַּ שְׁיִהָא י"פ כְּסֻדְרָן א"כ אָף אִם קָרָא י' פִּינּוֹן שְׁהַפְּסוּק הַמְדוּלָּג בִּינִיָּהֶם לֹא מְהַנִּי.

וְאִי הַסְדֵּר לֹא מְעַכְבַּ א"כ ה"ה בְּקָרָא ח"פ לֹא יִשְׁלִים רַק שְׁלֹשָׁה וְז"ב בְּס"ד. אֶלָּא שְׁקָשָׁה עַלִּי לְחַדֵּשׁ דִּין שְׁלֹא מְצִאתִי לְשׁוּם אַחֲרוֹן שְׁנִתְעוֹרֵר בָּזָה.

אָבֵל אִם דִּילְגַל פְּסוּק וְנִזְכָּר טָרַם שְׁגָמַר הַקְּרִיאָה וְנִדְאֵי צָרִיף לְקַרְוֹא לְהֵלֵן עַד שְׁיִהְיוּ י"פ מִמְקוֹם הַדִּילּוּג וְכַנ"ל: וְרָאִיתִי הַשְּׁבָלִי לְקַט מִפ' עֲמֶלֶק אֵינָה רְאִיָּה לְעַנ"ד דְּשְׂאֵנֵי הָתָם דְּסֻלְיָק עֲנִינָא וְאִין שְׁיִכּוֹת כְּלָל לְקַרְוֹא אֲזִי מִקְוֶדֶם אוֹ לְאַחֲרֵיוּ וְכַמֶּשֶׁל כָּל הַפּוֹסְקִים בְּטַעַם זָה.

אֵיבְרָא דְּעִיָּקֵר דְּבָרֵי הַתּוֹסֵס' וְהָרָא"ש שְׁכָתְבוּ דְּלֶהֱכִי סְגִי שֵׁם בְּט"פ מִשׁוּם דְּסֻלְיָק עֲנִינָא וְעִיָּקֵר קוֹשְׁיֵיתָם מִזָּה קָשָׁה טוֹבָא דְּמָה דְּמִיּוֹן בּו"ה וּמִנְחָה בְּשְׁבַת לִפ' עֲמֶלֶק. דְּאִטּוּ אִם הֵיטָה תְּקַנַּת עֲזָרָא בְּב' וְה' שְׁיִקְרָאוּ י"פ מֵאֵינָה טַעַם לְכָל חַד כְּדֵאִית לִיָּה בְּמַגִּילָה כ"א ע"ב אֵי מִשׁוּם י' בְּטַלְגִין אוֹ י' דְּבָרוֹת אוֹ י' מְאָמְרוֹת.

צָרִיף שְׁיִהָא כֵּן בְּכָל עַת שְׁקוֹרָאִים בְּתוֹרָה. הָא שְׁפִיר י"ל דְּרַק בְּב' וְה' תִּיָּקֵן זָה וְלֹא בְּשָׂאָר יָמִים.

וְהַטַּעַם נ"ל פְּשׁוּט דְּבְב' וְה' שְׁהַטַּעַם הָיָה שְׁלֹא יִלְכוּ בְּלֹא תוֹרָה כְּדֵאִיתָא בְּב"ק פ"ב וְתִיָּקֵן שְׁיִזְכָּרוּ בְּתוֹרַת ד'. שְׁפִיר תִּיָּקֵן כְּנֶגֶד י' בְּטַלְגִין שְׁהֵם מְחַזְּקִים הַתּוֹרָה וְע"י זוֹכִים הַע"ה וְחָשׁוּב כְּאֵלוּ לּוֹמְדִים בְּעֲצָמָם תְּמִיד וְכְדֵאִיתָא בְּכַתּוּבּוֹת קי"א ע"ב וְסוּטָה כ"א ע"ב וּבְכ"מ וְכֵן י' דְּבָרוֹת וְי' מְאָמְרוֹת וְע"ק"נ שֵׁם וּבְטו"א בְּזָה שְׁבַשְׁבִּיל הַתּוֹרָה נִבְרָא הָעוֹלָם.

אָבֵל בְּפּוֹרִים תִּיָּקֵן לְהַזְכִּיר מְעַשָּׂה עֲמֶלֶק וְלְקַרְוֹת זָה בְּצַבּוֹר א"כ כְּפָה שְׁיִשׁ פְּסוּקִים יִקְרָאוּ וְא"צ יוֹתֵר וְלֹא שְׁיִיָּף שֵׁם כְּלָל תְּקַנָּה דִּי"פ וּבְמִנְחָה בְּשְׁבַת ג"כ אֵיטָא בְּב"ק שֵׁם שְׁתִּיָּקֵן

משום יושבי קרנות שאין שומעין קה"ת בב' וה' ותקנו עבורם קריאה יתירתא ע"ש בפרש"י והיינו ג"כ פדי לחזקם בעסק התורה ולזה שפיר תקנו פנגד כל הנהו שהזכרנו משא"כ בפורים וכנ"ל.

וכן מה שהביאו התוס' ראיה מכ"א פסוקים דנביא ג"כ אינו דומה דשם עכ"פ יש תקנה במנין הפסוקים משא"כ כאן וכנ"ל: ז ובירושלמי פ"ד דמגילה ה"ב פריה מהא דתענית שקורין יהי רקיע ויקוו המים ומפ' עמלק ומשני שניא היא דהיא סדורה של יום.

נראה הפנונה כמו"ש דשם אין שייכות התקנה דעשרה פסוקים כלל. אכן הרי"ף מיימי הירושלמי ומיימי שני תרוצים דסליק ענינא וסדרו של יום ע"ש וליתא לפנינו בירושלמי רק תירוצ אחד.

ובק"נ ברא"ש שם פתב דהיינו הך ובמחכ"ת ז"א כמו"ש וגם נראה שלא ראה דברי"ף הם שני תירוצים. אולם בר"ן שם משמע כהק"נ דחד תרוצא הוא ומשמע מדברי שם שלא הי' זה כלל לפני הר"ן בגירסת הרי"ף אבל גם דברי הר"ן קשים שם וכמש"ל.

ולכאורה גם דברי הירושלמי שם צ"ע דפריה שם בתר הכי ר"א ב"ר מרום למה קורא המפטיר כ"א פסוקים יקרא כ"ג כיון שכל ג' צריכים י"פ ע"ש שושאר בקושיא. והוא תמוה דשם נודאי לא שניי טעם דכנגד י' דברות ואינך כיון שעכ"פ קוראים שבעה.

ובמה"פ כ' שם דאינו חושש לתרצה והוא דחוק ודבריו שם בלא"ה דחוקים במה שדימה לענין תורגמן דהא מ"מ הך הקפידו שיקרא נגד כל הז' קוראים ע"ש בדבריו וגם כיון שפבר משני לה דהתם סדורה של יום ל"ש טעם התקנה וכנ"ל וא"כ מאי מקשי תו ממפטיר.

ונראה דקושית הירושלמי הוא מדקאמר שם ר"ח ג' קרויות שפתורה לא יפחתו מי' פסוקים משמע למקשן דכל ג' קרויות אף בשבת ויו"ט דאלת"ה הול"ל בב' וה' ומנחה לא יפחתו מי"פ. ואף דמפרש טעמא פנגד י' דברות י"ל ג"כ כיון דג' הוו פהגים לויים וישראלים כדאיתא בש"ס ולהם ניתנה התורה שהיא י' דברות ולזה תקנו כן בכל ג' קוראים שהיו י"פ ואפשר לרמוז להא דאיתא בשבת פ"ח אוריין תליתאי בירחא תליתאי לעס תליתאי פהגים לויים וישראלים ולזה תקנו כן בכל שלשה ושלשה.

אבל בש"ס דילן וכן התוס' לא הקשו מזה דבש"ס דילן במגילה כ"א הגירסא אין פוחתין מי"פ בביהכ"נ. משמע דבכל קריאה שבביהכ"נ אין פוחתין לעולם דאי רק על ב' וה' ומנחה קאי למה מזכיר בביהכ"נ וע"כ דלעולם קאי.

ואף דבב"ק פ"ב איתא דעזרא תיקון כבו"ה ומנחה מ"מ י"ל דתקנת י"פ הניא ממילא על כל הקריאות וממילא משמע מלשון ביהכ"נ דבשבת א"צ י"פ לכל ג' קוראים כיון דעכ"פ אין הקריאה בביהכ"נ פחות מי"פ ולהכי לא מקשו כמו הירושלמי מנביא וכנ"ל: ח והנה תירוצ הירושלמי אהא דבשני קוראין יהי רקיע ויקוו המים שהיא סדורה של יום.

קשה לכאורה דמה שניי בזה סדורה של יום כיון דעיקר הענין שם מפני שצריה לקרות בימים ההם במעשה בראשית וא"כ שפיר אפשר לקרות ביום א' גם יקוו המים וכן ביום ב' גם יהי מאורות וגם תרוצא דסליק ענינא לא שניי הך.

ולפמ"ש לְבָאָר דְּמִשְׁמַע לִירוּשְׁלַמִי דְרַב בַּב' וְה' וּמְנַחָה תִּקְוָה עֲזָרָא י"פ וְהִינּוּ דְמִשְׁנֵי סְדוּרָה שֶׁל יוֹם א"ש. אֲבָל לִפְמ"ש אַח"כ הִיפּוּף זֶה קִשְׁיָה וּלְש"ס דִּילָן לִק"מ דְּבִש"ס דִּילָן מ"ד פּוֹסֵק ס"ל פּוֹסֵק גַּם בְּשִׁאֲרֵי פְּסוּקִים.

אֲבָל בִּירוּשְׁלַמִי קִשְׁיָה דַס"ל דְּאִינוּ פּוֹסֵק רַב בְּנֵיהִי עֲרַב ע"ש. וְגַם תִּירוּץ הַתּוֹס' וּש"פ מִשׁוּם דְּסָלִיק עֲנִינָא.

ג"כ לֹא שְׁיִיף בְּזֶה דְהַפֵּל עֲנִינוּ אֶחָד בַּמ"ב. וְהָא דְמַפְטִיר בְּנִבְיָא דְדָרַף כ"ג שְׁהִבִּיאוּ הַתּוֹס' דַּכ"א ע"ב שְׁאֵנִי הֵתָם דְלֹא תִקְוָה לִקְרוֹא הַהִפְטֵרָה בְּנִבְיָא רַב מְעַנְנֵן פְּרִשְׁתַּת הַיּוֹם וַא"כ שְׁפִיר מִיְקָרֵי סָלִיק עֲנִינָא וְכ"כ הַט"ז סִי' קַל"ז סַק"א.

וּבְאַמַּת הַתּוֹס' לֹא הִזְכִּירוּ כָּל מְהָא דְאַנְשֵי מַעְמָד אֲבָל הָר"ן בַּפ"ד דְּמַגִּילָה הִבִּיא ג"כ מְהָא דְאַנְשֵי מַעְמָד וְתִירֵץ דְּסָלִיק עֲנִינָא וְזֶה צ"ע כְּמוֹ"ש. וְצ"ל דְּדַעַת הָר"ן פְּדַעַת הַשֶּׁב"ל וְהַב"י דִּי"פ אֵין מְעַכְבִּים וּמְפָרְשִׁים סָלִיק עֲנִינָא בְּפִשׁוּטוֹ דְכִינּוּן שְׁנַגְמָרָה פְּרִשְׁיָה אֵין פְּדַאי לְהוֹסִיף עוֹד פְּסוּקִים מְפָרְשָׁה אַחֲרַת לְפִי שְׁאֵין מְסַפֵּר הַפְּסוּקִים מְעַכְבִּי.

וּקְצַת הוֹכְחָה לְזֶה מִש"ס דִּילָן בְּמַגִּילָה שְׁם וּבְתַעֲנִית כ"ז שְׁהָא אֵהָא דְאַנְשֵי מַעְמָד מְהָא דְלֹא יִפְחוּת מִי"פ אֲבָל מְהָא דִי"פ לֹא מְקַשָּׁה הַש"ס כָּל מִשְׁמַע דְּזֶה אֵינוּ מְעַכְבִּי. שׁוּב רְאִיתִי בַטו"א בְּמַגִּילָה כ"א שְׁהַקְשָׁה ג"כ מִמַּעְמָדוֹת וְתִירֵץ דְאַרְף דְּמַדְלִיגִין וּפּוֹסְקִין וְגַם קוֹרִים פ' יְהִי רְקִיעַ בְּרֵאשׁוֹן כְּדִי שְׁיִהִיו ג"פ לְכָל אֶחָד מ"מ אֵין קוֹרִין יוֹתֵר בְּשִׁבִיל שְׁיִהִיו י"פ שְׁזֶה אֵינוּ מְעַכְבִּי כ"כ ע"ש.

וְלֹא רָאָה שְׁהִירוּשְׁלַמִי מְקַשָּׁה זֶה גַּם תְּרוּצוֹ צ"ע לְכַמֵּשׁ"ל לְהוֹכִיחַ בְּאַרְנוֹכָה דְשְׁפִיר מְעַכְבִּי וְגַם דְלִש"ס דִּילָן לְמַסְקָנָא לִק"מ כְּמִש"ל לְכַמֵּשׁ"ש בִּירוּשְׁלַמִי דְפּוֹסֵק מְהֵנִי לְעַנְנֵן י"פ כַּנ"ל. וּבְאַמַּת בִּירוּשְׁלַמִי נִרְאָה דְקָאֵי רַב עַל ב' וְה' וּמְנַחָה דְהָא מִיִּתִּי לֶה שְׁם בַּה"ל בְּמַקְמֵי דִינָא דְשִׁבְתָּ וּו"ט.

וְזֶה ק' בְּאַמַּת לְמָה לֹא מִיִּתִּי לֶה בְּהַלְכָה א' שְׁם וְקָרוֹב בְּעֵינֵי לוֹמֵר שְׁה"ל"א וְהַל"ב הֵם הַלְכָה אַחַת. וְאוּלַי הוּבָא זֶה בַּה"ל"ב אֲדִינָא דְר"ח וְחוּשׁ"מ מִשׁוּם דְּגַם שְׁם אֵיכָא פְּלוּגְתָא דְדוּלְגָ וּפּוֹסֵק וְכֵן בַּחוּמ"ס צְרִיף לְדַלְגָ לְזֶה מִיִּתִּי ג"ז דְּגַבֵּי מַעְמָדוֹת דְּחוּזָר וְחוּמָה אֵלָא דְעִיָקָר חֶסֶר מִן הַסְפֵּר לַפ"ז.

וְעַכ"פ מִשְׁמַע דַּג' קְרוּיּוֹת דְּנִקְיֵט רַב חוּנָא קָאֵי עַל ג' שְׁהוֹזְכְּרוּ בְּמִשְׁנָה שְׁם בַב' וְה' וּבְמַנְחָה כַּנ"ל. וְאַפְשָׁר דְּהָא דְקָאֵמַר וְהָא תְּנִינּוּ מִיִּתִּי רְאִיָה לְחֻזְקֵי דְכְּנָגָד י' דְּבָרוֹת וַא"כ הָוִי זֶה רַב בַב' וְה' וּמְנַחָה כְּמִש"ל וְלְזֶה מִיִּתִּי מִמַּעְמָדוֹת וּפ' עֲמָלָק דְלִיכָא י"פ מִשׁוּם דְּהָוִי סְדוּרוֹ שֶׁל יוֹם פִּי' שְׁפָרָה תִקְוָה מְעִיָקָרָא וְשְׁם לֹא תִקְוָה כָּל כְּנָגָד י' דְּבָרוֹת וְכֵן מִיִּתִּי שְׁפִיר מְהָא דְמַפְטִיר בְּנִבְיָא לוֹמֵר שְׁעִיָקָר י"פ כְּנָגָד י' דְּבָרוֹת וַא"כ לֹא שְׁיִיף זֶה בְּשִׁבְתָּ דְאֵיכָא טוּבָא וְכַנ"ל (וְאַף דְּבְמַעְמָדוֹת אֵין קוֹרִין בְּתוֹרָה בַב' וְה' רַב בַּמַּע"ב מ"מ ל"צ י"פ פִּינוּן שְׁאֵין זֶה מְתַקְנַת עֲזָרָא כָּל כַּנ"ל וְגַם דְּהַמַּעְמָדוֹת לֹא נִתְקְנוּ לַע"ה רַב לַת"ח כְּדִאִתָּא שְׁם בְּתַעֲנִית וְקוֹרִים בְּכָל יוֹם וְיּוֹם וְהִינּוּ דְמִיִּתִּי ג"כ שְׁפִיר מִמַּפְטִיר בְּנִבְיָא סִייעָתָא וְלְזֶה לֹא מִשְׁנֵי מִיִּדִי): ט וּבְאַמַּת צ"ע פִּינוּן דְאַמְרִינוּ בַב"ק דְתַקְנַת מַרְע"ה הִיָּתָה רַב עַל ג"פ אוֹ ט"פ וְעֲזָרָא תִיקוּן י"פ וְהֵנָּה לֹא נִזְכָּר שְׁם וְלֹא בִירוּשְׁלַמִי דְמַגִּילָה פ"ד וְכֵן בַּמ"ס פִּי"א רַב

שְׁעֵזְרָא תִיקֵן ב'ב' וְה' וּמִנְחָה שֶׁל שַׁבָּת וְלֹא נִזְכָּר כִּלְכֵל שְׁתִּיקֵן וְשִׁגְמָה בְּשִׁאֲרֵי קְרִיאוֹת לֹא יִפְתְּחוּ מִי"פ וּא"כ ע"כ לֹא קָאֵי זֶה רַק עַל ב' וְה'.

וּלְבַד זֶה צ"ע מַה כִּלְכֵל יוֹתֵר בְּהַךְ בְּבִיחָה"נ דְּקָאָמַר דְּהָא בְּכָל עֵת יֵשׁ פְּרָשִׁיּוֹת קְבוּעִים וְלֹא מְצִינּוּ כִּלְכֵל אִיזוּ קְרִיאָה שְׁיִהָא שְׁיִיךְ דִּין זֶה לְבַד מִב' וְה' וּמִנְחָה וּמַעְמָדוֹת וּפּוּרִים וְאוּלַי קָאֵי עַל ת"ב וְשִׁם יֵשׁ פְּרָשָׁה קְבוּעָה וְכֵן בְּתַעֲנִית צְבוּר.

וְעַכ"פ צ"ל שְׁאִין זֶה מִתְקַנֵּת עֲזָרָא רַק תְּקֵנָה מְאֻחָרָת וּא"ש דְּתַנִּי לָהּ רַב שְׁמִי בְּמַגִּילָה כ"א ע"ב סְתָמָא וְלֹא מִיִּתִי שְׁהִיא תְּקַנֵּת עֲזָרָא. וּבְשִׁלְמָא בִּירוּשְׁלַמִי א"ש מְשׁוּם דְּבִירוּשְׁלַמִי שֵׁם ה'ל' א' מְשִׁמַּע שְׁעֵזְרָא תִיקֵן עֵינָר קְרִיאַת ב' וְה' ע"ש וּכְבָר הָאָרִיכוּ הַמְפָרְשִׁים בְּזֶה וְע' בְּר"ן וְע' מַג"א ר"ס קל"ה וּבְאֻחָרוֹנִים שֵׁם וּא"כ שְׁפִיר ס"ל דִּי"פ אִינּוּ מִתְקַנֵּת עֲזָרָא אָבָל לְש"ס דִּילֵן ב'ב"ק פ"ב צ"ל כַּמ"ש.

וְיוֹתֵר נִרְאֶה דְּגַם הִירוּשְׁלַמִי ס"ל בְּהָא כְּבָבְלִי דִּי"פ ב'ב' וְה' תִיקֵן עֲזָרָא וְאִפּוּשֵׁי פְלוּגְתָא לֹא מְפָשִׁינּוּ רַק רַב חֲנֻנָא הוֹסִיף וְאָמַר דְּכָל ג' קְרוּיֹת לֹא יִפְתְּחוּ מִי"פ וְע"ז שְׁפִיר מְקַשָּׁה הִירוּשְׁלַמִי מִמַּעְמָדוֹת וּמִפ' עֲמֶלְק וְהַפְטוּרָה בְּנִבְיָא וּלפ"ז נִרְאֶה דְּלִהֲכִי לֹא מְקַשָּׁה בְּבָבְלִי אִתָּהּ דְּתַנִּי רַב שְׁמִי מְהָא דְּמַעְמָדוֹת מְשׁוּם דְּמְשִׁמַּע לִיהּ דְּתְקַנָּה מְאֻחָרָת הִיא וְלֹא נִזְכָּרָה רַק בְּבִרְיֵיתָא מְאֻחָרָת וְעַכ"פ נִתְקַנָּה אַחַר הַחֲזָרָתָא.

וּמַעְמָדוֹת הָיוּ בְּזִמְנֵי שְׁבִיחַת מ"ק קָיִים. וְכַעֲיִן זֶה מְצִינּוּ בְּכַמְּהָ דְּוֹכְתִי דְּמִשְׁנֵי הַש"ס כָּאֵן קוֹדֵם תְּקַנָּה כָּאֵן לְאַחַר תְּקַנָּה.

וְהָא לֹא מְקַשָּׁה הַש"ס כִּלְכֵל כִּינּוּ דְּמִפְּנֵי רֵשׁ בְּמִשְׁנֵי דְּתַעֲנִית שְׁהִיָּה זֶה בְּזִמְנֵי שְׁבִיחַת מ"ק קָיִים. וּמִפ' עֲמֶלְק לֹא מְקַשָּׁה דְּשֵׁם הָיִי סְדוּרָה שֶׁל יוֹם כַּמִּש"ל וְלֹא שְׁיִיךְ לְקָרָא מְפָרְשָׁה שְׁאֻחָרִיָּה אוֹ שְׁקוּדִים לָהּ כִּלְכֵל.

וְהִינּוּ דְּמִשְׁנֵי דְּסְלִיק עֲנִינָא וּכְמוֹש"ל וּא"כ לַפ"ז בְּתְקַנֵּת עֲזָרָא וְנִזְדַּאי חוּזָר וְנִיקְרָא וְאָף בְּתְקַנָּה בְּתָרָא ג"כ כִּינּוּ שְׁבִיחָתָא דְּלֹא קָשָׁה מִיִּדֵי מַמַּעְמָדוֹת וּמִפ' עֲמֶלְק א"כ שׁוּב ג"כ י"ל דְּחַד דִּינָא אִיתָ לָהּ פנ"ל: י וְעוֹד נִרְאֶה דְּלִהֲכִי נִקְיֵט בַּש"ס דִּילֵן בְּבִיחָה"נ לְמַעוּטֵי מַעְמָדוֹת וְאָף דְּאִיתָא בְּתַעֲנִית כ"ח שְׁאֲנָשֵׁי מַעְמָד הָיוּ מִתְּפַנְסִים לְבִיחָה"נ מ"מ הָא הֵם הָיוּ יַחֲדִידִים וְאִיךְ יִכְלוּ לְהַכְרִיעַ אֶת הַצְּבוּר שְׁיִקְרָאוּ בְּסֻדְרָא שְׁלֵהֶם.

וּבְנוּדַאי הָיוּ קוֹרְאִים בַּפ"ע קוֹדֵם הַצְּבוּר אוֹ אַחֲרֵיהֶם אוֹ בְּחֻדְרָא אַחַר. וְהִינּוּ דְּקָאָמַר בְּבִיחָה"נ פִּי קְרִיאָה בְּרַבִּים וְלֹא בִּיחִידִים.

וְע' בַּה"ג ה' צְרָכֵי צְבוּר שְׁכ' דְּאִין פּוֹחֲתִין מִי"פ בְּבִיחָה"נ לְבַד פ' עֲמֶלְק (וְשֵׁם יֵשׁ ט"ס קָצַת ע"ש) נִרְאֶה ג"כ דַּס"ל דְּבִיחָה"נ כּוֹלֵל הַפֵּל. עַכ"פ נִתְבָּאָר מִדְּבִרֵינוּ דְּלִגְבֵי הַךְ דְּאֲנָשֵׁי מַעְמָד לֹא מְהַנִּי כִּלְכֵל תְּרוּצָא דְּסְלִיק עֲנִינָא רַק צ"ל שְׁכָף הִתְהַה תְּתְקַנָּה מְעִיקְרָא וְאִינּוּ בְּכִלְכֵל בְּבִיחָה"נ אִי מְשׁוּם דְּתְקַנָּה זֶה מְאֻחָרָת אוֹ מְשׁוּם שְׁאִינּוּ רַק בִּיחִידִים וְלֹא בְּכָל הַצְּבוּר וְגַבֵּי פ' עֲמֶלְק אִיכָּא תְּרוּנוּיָהוּ שְׁיִנּוּיֵי מְשׁוּם דְּסְדוּרָה שֶׁל יוֹם וּמְשׁוּם דְּסְלִיק עֲנִינָא וּכַמ"ש הָרִי"ף תְּרוּנוּיָהוּ שְׁיִנּוּיֵי.

אָבֵל בְּעֵלְמָא בְּב' וְה' וּמְנַחָה אֵין שׁוּם שְׁיִכּוּת לְלַמּוּד מְזַה שְׁאָם פְּחָתוּ מִי"פ שְׁלֵא יִצְטָרְכוּ לְחִזּוּר פִּינּוּן שְׁעַכ"פ לֹא קָרְאוּ פְתִיקוּנָהּ וּמַכ"ש לִפ"מ שְׁהוּכְחָתִי פֶן בְּכַמָּה הוּכְחוּת וְגַם שְׁמִפְרָשׁ פֶן בְּמ"ס וּבְתוֹס' וְאו"ז.

וְנִרְאֶה שְׁצָרִיף לְעֵשׂוֹת שְׁאוֹתוֹ שְׁקָרָא שְׁלִישֵׁי יַחְזוּר וַיְבָרַךְ וַיִּקְרָאוּ לוֹ אוֹתוֹ פְּסוּק עֲשִׂירִי וּשְׁנַיִם עֲמוּ פְמוֹ דְּאִיתָא בְּמ"ס וּבִש"ע ס' קל"ז לְעַנְנִן אָם דִּילְג פְּסוּק בְּשַׁבַּת שְׁקוּרָאָן וּשְׁנַיִם עֲמוּ וְלֹא יִקְרָא אַחַר דֹּא"כ הו"ל אַרְבַּעַה קְרוּאִים וּכְעֵין שַׁכ' הַמַּג"א ס' קל"ז סק"ח לְעַנְנִן אָם קָרָא לְאַחַד ב"פ יַעו"ש שַׁכ"כ לְהִדְיָא.

וְאַף דְּשָׁם יֵשׁ לְפַקְפַּק עַל דְּבָרֵי הַמַּג"א דְּכִינּוּן שְׁקָרָא ב"פ לֹא הוּיָא קְרִיאָה פְּלֵל וְלֹא שְׁיָיִף פְּלֵל לְמַחְשָׁבֵיהּ בְּחֻשְׁבוֹן הַקְּרוּאִים וְצ"ל דֵּהַמַּג"א חוֹשֵׁב שְׁיַחְשְׁבוּ הַקְּרוּאִים שְׁמִנְתָּר לְהוֹסִיף וְלֹא יִרְגִישׁוּ שְׁזָה אֵינוֹ בְּחֻשְׁבוֹן אָבֵל בְּנ"ד שְׁקָרָא ג"פ וְנִדְאִי אֵין רְאוּי לְקְרוֹת אַחַר שְׁיָהִיו מְמַשׁ ד' קְרוּאִים.

וְאַף שְׁיֵשׁ מְקוּם לוֹמַר לְהִפּוּף דְּשָׁם שְׁקָרָא שְׁלֵא פְתִיקוּנָהּ הו"ל פְּאֵלוּ לֹא קָרָא פְּלֵל וְשִׁפִּיר חוֹזֵר וְקוּרָא וְהָרִי דַעַת הַט"ז שָׁם שְׁאָם קָרְאוּ לְאַחַר יִקְרָא הָאֶחָר וַיִּתְחִיל לְמַפְרַע בְּאוֹתָם הַפְּסוּקִים כְּדִי לְבָרַךְ עַל הַב' פְּסוּקִים לְפִי שְׁהִרְאִשׁוֹן לֹא נִחְשָׁב לְכֻלּוּם ע"ש בְּהִדְיָא.

אָבֵל בְּנ"ד שְׁקָרָא ג"פ א"כ שִׁפִּיר מְקָרִי קְרִיאָה וְא"כ אֵינוֹ חוֹזֵר וְקוּרָא תִּיכְף בְּאוֹתוֹ פְּעַם. אָבֵל בְּאַמַּת ז"א דְּהָא מְצִינּוּ פֶהֶן שְׁקוּרָא וְחוֹזֵר וְקוּרָא וְכֵן אָנוּ נוֹהֲגִים בְּשִׁמְחַת תּוֹרָה שְׁקוּרָא וְחוֹזֵר וְקוּרָא (אָבֵל הַרְבֵּה פּוֹסְקִים חוֹלְקִים ע"ז וְע' בֵּא"ז בְּזָה) וְעוֹד דְּנִרְאֶה דְּג"ז פִּינּוּן שְׁמֵן הַתְּקִנָּה צָרִיף לְקָרוֹא ד' פְּסוּקִים לְהַשְׁלִים לִי"ד א"כ הו"ל פְּאֵלוּ קָרָא בְּעֵלְמָא ב"פ דְּמֵאֵי שְׁנָא זָה שְׁיָנָה מִתְּקַנַּת הַקְּרִיאָה וְזָה שְׁיָנָה.

וְהָרִי מְצִינּוּ בְּסִי קל"ז ס"ה שְׁאָם סִינִים פ' פָּרָה בְּדַגְרָה הַגֵּר בְּתוֹכָם חוֹזֵר לְתַחֲלָתוֹ וְקוּרָא מְפָנִי שְׁדוּמָה פְּאֵלוּ לֹא קָרָא פְּלֵל ע"ש בְּמַג"א ס"ק י"א אָף שְׁקָרָא יוֹתֵר מַג"פ מ"מ הֵכָא לֹא קָרָא פְתִיקוּן חו"ל. וְנִרְאֶה דְּבְנ"ד עֲדִיף טְפִי לְהִתְחִיל עֲמוּ שְׁנִיתָאוֹתָם ג"פ דְּהָא בְּפ' פָּרָה שָׁם מְבוֹאָר שְׁאָף אוֹתוֹ שְׁקָרָא כְּבָר חוֹזֵר לְרֵאשׁ הַפְּרָשָׁה אֲלֵמָא דְּכִינּוּן שְׁקָרָא שְׁלֵא פְתִיקוּנָהּ אֵינוֹ נִחְשָׁב פְּקְרִיאָה פְּלֵל.

וְאַף דְּכַתְּבַת הַט"ז שָׁם דְּדוּוּקָא בְּגִלְל הַס"ת אָבֵל אָם לֹא גָלַל קוּרָא הַמְּוֹתֵר וּבְלֵא בְּרַכָּה לְפָנֵיהּ. הִנֵּה אָף דְּבִהָא דְּאֵינוֹ מְבָרַךְ לְפָנֵיהּ שִׁפִּיר אֲזִיל הַט"ז לְטַעְמֵיהּ שְׁפַתְבָּ שָׁם בְּסִק"ד פֶן לְעַנְנִן אָם קָרָא ב"פ.

אָבֵל לְעַנְנִן הַמְּוֹתֵר צ"ע דְּכִינּוּן דְּאָף שְׁאוֹתוֹ הָאִישׁ בְּעַצְמוֹ קוּרָא מ"מ בְּגִלְל אֲמָרִינּוּ דְּחוֹזֵר לְרֵאשׁ הַפְּרָשָׁה הָרִי שְׁאֵין קְרִיאָתוֹ הַקּוּדְמָת פְּלוּם אָף לְגַבֵּי עַצְמוֹ: וְא"כ מַה נ"מ בֵּין גָּלַל לֹא גָלַל. וְצ"ל דְּס"ל דְּכִינּוּן שְׁגָלַל וְנִסְתַּלְקָה קְרִיאָה רֵאשׁוּנָה לְגַמְרִי עַד שְׁצָרִיף לְבָרַךְ שְׁנִית לְפָנֵיהּ אֲזִי הו"ל פְּאֵלוּ לֹא קָרָא פְּלֵל וְאֵינָהּ מְצַטְרַפֵּת לְקְרִיאָה שְׁנִיָּה.

אָבֵל כְּשִׁלֵּא גָלַל וְא"צ לְבָרַךְ לְפָנֵיהּ מְפָנִי שְׁפּוּמָה עַל בְּרַכָּה שְׁבִירָה כְּבָר א"כ מוּכַח שְׁמִצְטָרַף עִם קְרִיאָה רֵאשׁוּנָה וְשִׁפִּיר כ' הַט"ז שְׁקוּרָא הַמְּוֹתֵר. וְא"כ בְּנ"ד דְּבִזָּה נִרְאֶה עֵיקָר כֵּהַמַּג"א בְּהַדְּב' פְּסוּקִים כְּמוֹ ש' בְּאַחְרוּנֵי דְּמְבָרַךְ לְפָנֵיהּ אָף אוֹתוֹ הָאִישׁ.

וא"כ הו"ל פלא קרא פלל הב"פ. ואף שהמג"א כ' דקורא להלן וחולק בזה על הט"ז וכמו"ש האחרונים מ"מ ראוי לנו לחוש בזה לדעת הט"ז וגם דדבריו מסתברים לזה טוב שיתחיל שנית לקרוא אותם הג"פ ואחריהם הפסוק העשירי ועוד יוסיף שנים אחרים לצאת דעת המג"א הג"ל דס"ל דהוי שפיר קריאה וא"כ הא קי"ל בסי' קל"ז ס"ו דאין מדלגים רק קורא שנים אחרים לכה"פ יעו"ש.

ואף שפתב המג"א דאם אינו עולה לענין הקרואים מותר וכמפורש בסי' רפ"ב ס"ב מ"מ הא יש אוסרים שם בסי' רפ"ב ס"ב ע"ש ברמ"א. וגם דהכא י"ל הסברא שא"צ להמג"א לחזור ולקרוא אף דונדאי פיון שלא קרא פתקנת חז"ל אינו בחשבון פלל מ"מ פיון שעכ"פ נקראו הפסוקים בצבור שפיר יצאו הצבור ידי קריאת הפסוקים רק שלא יצאו ידי קריאת ג' גברי לזה צריך לקרוא פסוקים אחרים.

וא"כ גם בנ"ד י"ל פן כמש"ל פיון שלא קרא פתקנת חז"ל וא"כ האחרון מיקרי עולה למנין וא"כ אסור לדלג לכ"ע וצריך להוסיף שני פסוקים דהא אותם ג' פסוקים פבר יצאו הצבור ידי חובת קריאתם כמש"ל.

סיומא דמלתא שאם לא קרא רק ט' פסוקים יחזור השלישי ויברך ויקראו לו שנית אותם הג"פ והפסוק העשירי ועוד שני פסוקים פדי שיהיו ג"פ חדשים לצאת ידי כל החששות שהזכרנו: יא והנה ראיתי במהרש"א בתענית כ"ז ע"ב שהקשה למה לא מקשה הש"ס גבי מעמדות מהא דאין פותחין מי"פ ותירץ משום דסליק ענינא כמו"ש התוס' גבי פ' עמלק.

ובמחכ"ת לא ראה שכ"כ הר"ן במגילה שם וכבר בארנו בזה באורך בס"ד. ובפנ"י במגילה ראיתי שהרגיש במה שהעירונו למעלה למה לא קראו במעמדות לראשון בראשית ולב' יהי רקיע ולג' יקוו המים.

ותירץ משום שיש ימים שדי בקריאת שני ימים וא"כ לא יהיו דומים הימים זל"ז בקריאתם. ולענ"ד אינו מספיק דאה"נ יקראו בכל יום ג' ימים ובשביל זה לא שייך למימר לא אפשר.

והנה נראה הטעם מפני שצריך בכל יום להתחיל עכ"פ בשלו. וא"כ ביום ו' ע"כ לא יקראו רק מב' ימים משישי ושביעי הוא ויכולו פדתנן בתענית שם אף ג"ז דחזק פי מה קפידא הוא זה.

ואולי קצרו מפני טורח התענית פדאיתא שם שבמנחה לא הוציאו ס"ת מפני טורח התענית. ויותר נראה שיש בזה איזה טעם כמוס שקראו בכל יום מעשה יום שלמחרתו לפי שכל מעשה יום היתה הכנה על מעשה יום שלאחריו וכידוע שהמאןחר חשוב שהוא התכלית הנרצה ולזה נברא אדם בששי שימצא הפל מוכן לפניו כמבואר במדרשות לפי שהוא התכלית.

וכ"ה במדר' בראשית פי"ט פל המאןחר מתבירו שליט בתבירו יעו"ש שמבאר זה באורך בכל ששת ימי בראשית עד האדם ששולט בכל מע"ב. ולזה בסדר קריאה זו רמזו שהאדם הוא תכלית הבריאה וכדאיתא בש"ס שם בטעם הקריאה במע"ב שאלמלא מעמדות לא נתקיימו שמים וארץ.

ופירש"י דהיינו עסקי קרבנות וכ"כ הרמב"ם דקאי על העבודה ע"ש בפיה"מ. ופירש"י שם דאם לא יעסקו בקרבנות יכלו ישראל ח"ו וממילא יכלו שמים וארץ שעומדים בזכות ישראל ע"ש.

והיינו כמו"ש שישאלם הם תכלית הבריאה שיעבדו לד' ית' ויקיימו תוה"ק. ולזה לא תקנו שיקראו ג"י.

ושפיר י"ל דהירושלמי משני גם ע"ז דהיא סדורה של יום וכמש"ל בס"ד. ובששי קורים ויכלו שהוא של שבת שהוא עיקר התכלית שבו מרומז שבת שלעתיד יום שפולו שבת וכידוע.

וכבר הארכתי הרבה ואין העת מסכים להאריך יותר כעת בזה וד' יעזרני שלא אכשל בדבר הלכה: סימן ב א ובלשון אין פותחין בעלמא אם הוא מעכב או לא נראה דהנה ברה"ל ב' תנן נמי אין פותחין מי' מלכיות וכו' וקאמר שם נמי פנגד י' מאמרות ע"ש.

הנה גם שם הדין אף להפוסקים דסגי בובתורתך פתוב לאמר מ"מ אם התחיל גומר דווקא פולם כמבואר ברא"ש ור"ן וש"פ יעו"ש. ועי' טור וב"י סי' תקצ"א.

ולשון יצא ולא יצא שבמשנה שם מוכיח שמעכב אף בדיעבד אם התחיל בפסוקים ולא אמר פולם. ואף שהרמב"ם כ' שאף אם התחיל בפסוק אחד מ"מ אין צריך לקרות יותר ושפיר יצא כבר דברו מפרשיו בזה יעו"ש.

ומפרשי דפסק כריב"נ שם ומפרש דש"ל היינו אחד למלכיות וא' לזכרונות וא' לשופרות ע"ש. ובמטה אפרים סי' תקצ"א ס"ט פסק להדיא דאם התחיל מעכב אף בדיעבד יעו"ש.

ובאלף למטה נשאר בצ"ע בדין זה. ולענ"ד כמו"ש דלשון אין פותחין משמע פן וכהא דקריאה דאין פותחין דמעכב כמש"ל וישניהם פנגד י' מאמרות וכן הקורא לא יפחות מג"פ ומעכב לכ"ע.

רק דהכא י"ל דכיון דכולם לא מעכב וסגי בובתורתך פתוב לאמר א"כ י"ל דקצתם ג"כ לא מעכבי ולא דמי לקריאה. ואקצר: ב ובברכות מ"ט ע"א איתא צריך שיאמר הודאה תחלה וסוף ולא יפחות מאחד והפוחת מא' ה"ז מגונה ע"ש הרי מבואר דאינו אלא מגונה אבל שפיר יוצא.

ובטור סי' קפ"ז איתא דיאמר תחלה וסוף ואח"כ כתב שלא יוסיף דכשם שאין פותחין כך אין מוסיפין וכל המשנה ממטבע חכמים כו' לא יצא כו' ע"ש. ונראה פשוט דמ"ש וכל המשנה לא קאי על הודאה שהרי מפורש בש"ס והובא ברי"ף ורא"ש שם דאף בלא אמר פלום אינו אלא מגונה ורק קאי על שארי גוססאות שהזכיר שם וע"ש בב"י שפאר ג"כ דבריו על ברית ותורה ואינך.

וכן בש"ע לא הזכיר רק הנהו ולא הודאה. וראיתי במג"א שכ' בפשיטות שאם לא אמר תחלה וסוף מחזירין אותו וכ' שכ"מ בטור.

ותמיהני איך לא ראה המפורש בש"ס וכל הפוסקים. וכוננת הטור כמו"ש.

וּלְפֶלֶא שְׁלֵא הִתְעוֹרְרוּ הָאֲחֵרוֹנִים בְּזֶה וְחִפְשִׁיתִי בְּאֲחֵרוֹנִים וְרֵאִיתִי בְּמַה"ש שֶׁכ' אֲגַב שְׁיִטְפִיָּה שֶׁהַטּוֹר הֵבִיא זֶה מִירוּשְׁלָמִי וּבְמַחֲכ"ת הָרִי הוּא בְּש"ס דִּילֵן וְגַם בִּירוּשְׁלָמִי אֵינוֹ כָּלֵל. וְדַבְרֵי הַטּוֹר צ"ע שְׁלֵא הֵבִיא כָּלֵל הָא דְלֵא יַפְחוֹת מֵא' וְהַפּוֹחַת מֵא' ה"ז מְגוֹנָה.

וְגַם מ"ש דְּכַשֵּׁם שְׁאִין פּוֹחַתִּין צ"ע ג' דְּהָא שְׁפִיר פּוֹחַתִּין מִשְׁנִים כְּמִפְרָשׁ בְּש"ס. וְגַם עֵינָר הוֹכְחֵתוּ צ"ע דְּהָא אֲשַׁפְחֵן גְּבִי קְרִיאָה דְּאִין פּוֹחַתִּין מִי"ד פְּסוּקִים וְשְׁפִיר מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶם כְּמִפְרָשׁ בְּפּוֹסְקִים וְכֵן לְמַדוּ מִשְׁם הַפּוֹסְקִים לְעִנְיָן פְּסוּקֵי מַלְכוּת זְכוּרוֹת וְשׁוֹפְרוֹת דְּמוֹסִיפִין עַל עֲשָׂרָה וְעֵי' חִי רִיטָב"א בְּמַגִּילָה כ"א וְטוֹש"ע סִי' תַקצ"א.

וְאוּלַי מְזַה שְׁכַתֵּב הַטּוֹר דְּאִין פּוֹחַתִּין הוֹכִיחַ הַמַּג"א דְּמַחְזִירִין אוֹתוֹ אָבֵל הו"ל לְהַזְכִּיר שְׁבַש"ס אֵינוֹ כֵּן. וְאוּלַי הִיָּתָה לְהַטּוֹר גִּירָסָא אֲחֵרָת לְפִי שְׁגַם בְּפִסְקֵי הָרֵא"ש ג"כ לִיתָא לְדִין דְּלֵא יַפְחוֹת מְאָחַד וְכו' יַעו"ש וְיָדוּעַ שֶׁהַטּוֹר חִיבֵר קִיצוֹר פְּסִקֵי הָרֵא"ש.

וְעוֹד נִרְאֶה דְּבִאֲמַת הַלְשׁוֹן קִצְתָּ קִשָּׁה וְהַפּוֹחַת מֵאֲחַת ה"ז מְגוֹנָה דְּהוּל"ל אִם לֹא הִזְכִּיר כָּלֵל הוֹדָאָה דְּמַה שְׁיִיף פְּחוֹת מֵאֲחַת. וְכֵרֵא"ש בְּאֲמַת הַלְשׁוֹן מִי שְׁלֵא אָמַר כָּל עֵינָר ה"ז מְגוֹנָה ע"ש.

אֲכֵן בְּאו"ז ה' סְעוּדָה סִי' קצ"ו הַגִּי' וְהַפּוֹחַת ה"ז מְגוֹנָה. מִשְׁמַע דְּקָאֵי עַל פּוֹחַת מִשְׁנִים וְזֶה א"ש וְכ"נ דְּעַת הַרְמַב"ם שְׁכַתֵּב בַּפ"ב מַה' בְּרִכּוֹת שַׁצ"ל הוֹדָאָה תַחֲלָה וְסוּף וְלֹא הִזְכִּיר כָּלֵל הַפּוֹחַת לֹא יַפְחוֹת מֵא' אִם פִּיחַת מֵא' ה"ז מְגוֹנָה.

דְּמִשְׁמַע מְזַה דְּאֲחַת מְוֹתָר אַף לְכַתְּחֵלָה וְרַק מְצוּנָה מִן הַמְּוֹתָר הוּא בְּשְׁנִים וְכַעֲיִן הָא דְּאִתְּאֲבָכְסוּחִים ק"ג ע"ב הַפּוֹחַת לֹא יַפְחוֹת מֵא' וְהַמּוֹסִיף לֹא יוֹסִיף עַל ז' דְּמְוֹתָר לְכַתְּחֵלָה לּוֹמַר ג' הַבְּדִלוֹת ע"ש.

אֲלֵא דְשָׁם לִיכָא מְצוּנָה מִהַמְּוֹתָר לְהוֹסִיף וְהָכָא עֲדִיף לּוֹמַר שְׁתֵּי הוֹדָאוֹת תַּחוּ"ס כְּנ"ל וְהו"ל לְהַרְמַב"ם לְהַבִּיאָהּ. אָבֵל לְפַמ"ש א"ש דְּשְׁפִיר כְּתַב דְּלְכַתְּחֵלָה יֹאמַר ב' הוֹדָאוֹת עַכ"פ דְּקָאֵמַר הַפּוֹחַת הוּא מְגוֹנָה וְרַק שְׁבַדִּיעֵבַד יֵצֵא וְזֶה לֹא הוֹצֵרָה לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְּבְמִקּוֹם שְׁלֵא יֵצֵא בְּדִיעֵבַד קָאֵמַר הַרְמַב"ם בְּהִדְיָא שְׁם דְּלֵא יֵצֵא כְּמוֹ בְּבִרְיָת וְתוֹרָה.

וְעֵי' תוֹס' חֻלִּין ג' ע"א ד"ה אֵין הַשׁוֹמֵר וְגִיטִין ד' ע"ב בְּתוֹס' שְׁם דְּצָרִיף מִשְׁמַע לְכַתְּחֵלָה יַעו"ש. וְלִפ"ז י"ל דְּגַם הַטּוֹר הִיָּתָה לוֹ גִּירָסָא זוֹ וְשְׁפִיר סְתָם שְׁצָרִיף ב' הוֹדָאוֹת וְהָא דְּקָאֵמַר כָּל הַמְּשֻׁנָּה מִמְטַבְּע חֲכָמִים לֹא יֵצֵא לֹא קָאֵי עַל זֶה רַק עַל אֵינְהָ שְׁהַזְכִּיר בְּהִדְיָא לֹא יֵצֵא שְׁבַזָּה נְחָלֵק עִם ר' חִיָּאל אֲחִיו וְע"ש וְכַב"י שְׁם אֵי מַחְזִירִין אוֹתוֹ.

אֲלֵא שְׁעֲדִיין צ"ע לִפ"ז דַּע"כ צ"ל כְּדְקָאֵמַר לֹא יַפְחוֹת מֵאֲחַת דְּאֲחַת מְעַכֵּב אַף בְּדִיעֵבַד וְהִנֵּה לִיָּה לְהַרְמַב"ם וְהַטּוֹר לְכַתְּוֹב זֶה לְדִינָא. וְאִם נֹאמַר דְּגַם אֲחַת אֵינוֹ רַק לְכַתְּחֵלָה וְרַק דְּהוּי מְגוֹנָה עַד שְׁיֹאמַר ב' א"כ הו"ל לְכַתְּוֹב זֶה.

וּבִאֲמַת מִשְׁמַע דְּהַרְמַב"ם וְהַטּוֹר ס"ל דְּמְגוֹנָה הוּי אִיסוּר גְּמוּר מְדִלָא הַזְכִּירוּ הֵךְ דְּהַכּוֹרַע בְּהוֹדָאָה ה"ז מְגוֹנָה וּבְתַשׁוּבָה בְּאַרְתֵּי בַס"ד בְּאַרְתֵּי בְּעִנְיָן זֶה. וְאִם הֵיִינוּ אוֹמְרִים שְׁהִיָּתָה לְהֶם אֵיזָה גִּירָסָא אֲחֵרָת הוּי א"ש אֲלֵא שְׁכַל הַפּוֹסְקִים לֹא נִמְצָא כֵּן וְצ"ע לְעַה"פ.

עכ"פ נשמע דאיכא לא יפחות שאינו מעכב אף י"ל דהיינו משום דמפרש להדיא דהפוחת אינו רק מגונה וכנ"ל אבל בלא"ה נודאי ה"א דמעכב: ג ובר"פ ע"פ לא יפחותו לו מד' פוסות ונשם הוי לעיכובא.

ונשם ק"ג ע"ב לא יפחות מג' הבדלות ומסיק בדרף ק"ד שי"ל כמ"ד נהגו העם לומר שלש משמע מזה דאינו רק מנהגא. ואף שפי' רשב"ם שם דאיכא תנא דס"ל הכי מ"מ לשון נהגו משמע שאינו רק מנהג ולא עיכובא ודוחק לומר דהתנא ס"ל לעיכובא רק שהעם נהגו בתורת מנהג פמותו דמנ"ל זה.

וע' תענית כ"ו למה נקרא נהגו. וכ"ה מפורש ברי"ף בפ' ע"פ דסגי בהבדלה אחת וג' אינו רק מנהגא ע"ש להדיא וכן ע"ש ברא"ש, והר"ן נראה דס"ל דדוקא הוי ג' ע"ש.

ועי' מנחות ל"ט גבי ציצית הפוחת לא יפחות משבע וכו' ונשם משמע שאינו מעכב וכן נראה בתוס' שם שכ' שנוהגין אצלינו בתמשה קשרים וכ"נ בפוסקים וע' תוש"ע סי' י"א סי"ד בזה. ובמנחות ק"ו כל הנהו דחשיב שם דלא יפחות הוי לעיכובא.

ובערכין פ"ב איתא טובא אין פוחתין ומינייהו הוי לעיכובא ומינייהו שאין מעכבין פגון אין פוחתין מי"ב לוי' דמשמע דאין מעכבין דאף בפקחות יצאו ידי שיר (אף למ"ד שיר אינו מעכב בערכין י"א מ"מ שייך לומר יצא שא"צ לשיר שנית אם נזדמנו עד י"ב לוי'.

ובמק"א בארנו זה באנרף בס"ד בהל' לוי' (ובאמת בשיר לא שייך עיכוב פיון שעיקר שירה בשעת התחלת ניסוף וע' בהל' לוי' שלי בזה. וא"כ י"ל דשפיר בהנהו דערכין ג"כ לעיכובא.

וברק הך דאין פוחתין מכ"א תקיעות בערכין שם ע"כ דאין מעכבין דהא ג' דלפתיחת ההיכל ונדאי אינו מעכב פמובן דמה שייך עיכוב בזה. והך דמנחות י"ל פשהיה תכלת הנה מעכב ז' וכמו"ש התוס' שם דבעי תכלת משום ז' רקיעים ע"ש.

ובהך דפסחים ק"ג ג"כ י"ל כמו"ש הרשב"ם דתנא ס"ל הכי דווקא. ורק שנהגו בתורת מנהגא פנותיה וכמו"ש הרי"ף וכנ"ל.

וא"כ אפשר בכל דנכתא לא יפחות מעכב. ונראה לחלק בזה בין היכא שמדבר בעיקר מצנה או תקנה איהו יעשנה שבזה שפיר הוי לעיכובא וכמו גבי קרה"ת וכן בקרואים דשבת במגילה כ"א אין פוחתין מהן ע"ש ולא יפחות מג"פ.

ובין היכא שמדבר מפרטי המצנה כמו בציצית שאינו מדבר ממצנתה אלא מדקדוקי קשירתה. ובפאה פ"א מ"ב אין פוחתין מששים אף דהוי רק דרבנן (ע' חולין קל"ז ע"ב) מ"מ י"ל דמעכב מדרבנן: ד ולזה נראה שלשון אין פוחתין אין ה"נ דמשמע הכי ומשמע הכי אבל עכ"פ לכתחלה נודאי מוטל עלינו לעשות פן בחיוב גמור וא"כ הךא שבידינו צדיין לקרות פסוק העשירי נודאי מוטל עלינו לקיים תקנת חז"ל.

ואף אם פבר הכניסו הס"ת דמה לי להוציא הס"ת לקריאת כל הי' פסוקים ומה לי לקרות פסוק העשירי. ולא שייך זה בתורת עיכוב פיון שאין אנו חוזרין כל הקריאה לגמרי ובפרט דחזינן בנ"ד דלא יפחות מג"פ מעכב לדינא א"כ ה"ה בזה ובפרט שמפורש במס' סופרים שמעכב לגמרי וכמש"ל שאם דילג באמצע חזר על שיטתו.

ונתברר דונדאי חוזר וקורא וכמו"ש בס"ד [ובטור סי' קפ"ז כ' שאין לומר בתמימה
בברכת הארץ הודאה שיהא מעין פתיחה דא"כ הו"ל תלתא הודאות ואין מוסיפין. וצ"ע
לכאורה מהא דפסחים ק"ד דקאמר שם דמשום בין יום השביעי לששת ימי המעשה לא
מיקרי ד' הבדלות דאומרים זה שיהא מעין פתיחה ע"ש.

וצ"ל דשם הפנונה דבין יום השביעי כו' הוא פירושא דבין קודש לחול והוא פחדא
הבדלה אבל הכא עכ"פ הוי ג' הודאות. ואף דעיקר הבדלה דשם סמיה אקרא דפ' שמיני
להבדיל בין קודש לחול.

ושם לא קאי על שבת וחול רק על קדושת המקדש ועבודה ע"ש מ"מ צ"ל דבכלל זה
הוי קדושת שבת ודוחק]: סימן ג' נשאלתי במעשה שאירע באחד שנעשה בנו בר מצוה
ורצה לעשות סעודה כמנהג.

ואף שנזדמן צער ר"ל באותו יום אשר נמנע מלעשותו. והגיע נפשו לשאול אם יש בזה
מצוה אם ידחה הסעודה אינה ימים אף שהנער כבר החל להניח תפילין.

פי רצונו לזכות בסעודת מצוה וגם הנער רצונו לדרוש קצת בשעת סעודה: א והנה
ביש"ש פ' מרובה כתב כמתרעם על העושים סעודת בר מצוה שלא בזמנה דלשמחה מה
זו עושה פיון שפבר הגיע הזמן ואינו דומה לסעודת מילה ופדה"ב שאף שעבר זמנם
מיקרי סעודת מצוה.

דהתם כל יומא חיוב הוא שלא לאחר המצוה משא"כ הכא אם מצד חזקה שהביא ב'
שערות א"כ פבר עבר זמנו והו"ל לחנכו מיד ולעשות סעודה. ואם מצד הבאת ב"ש
אפשר שעדיין לא הגיע זמנו רק אם דורש הנער לא גרע מסעודת חינוך הבית והוי מצוה
עכ"ד.

ונראה מדבריו שאף כשדורש זה רק כשהתאחר מלהניח תפילין ולחנכו אבל אם פבר
חנכו מקודם א"כ עתה אינה נשעת שמחה. וכמו חינוך הבית שבונדאי לא שייך שיעשה
אח"כ.

ואף דבתונה מצונו שנמשכה השמחה אח"כ הרבה ולדינא דש"ס עד תריסר ירחי שתא
כדאיתא בפ"ק דכתובות זה רק בתונה אבל לא בכדומה ולא עדיף מאלמן לאלמנה דלא
הויא רק שלשה ימים לענין ברפת שמחה במעונו.

ובמג"א סי' רכ"ה הביא סתם בשם יש"ש שאף שלא בזמנו מיקרי סעודת מצוה. ולא
היה לו לסתום דבריו כי יש חילוק בין אם נתחנך מקודם או לא פנ"ל: ומקור סעודה זו
כתב היש"ש שהוא מהא דקאמר רב יוסף בקידושין ל"א דמ"ד לי אין הלכה כר"י עבידנא
יו"ט לרבנו דגדול המצוה ועושה.

אלמא שראוי בשביל זה לעשות סעודה. ולכאורה מזה תמוה טובא על היש"ש הנ"ל
שכתב דשלא בזמנו לא הוי סעודת מצוה רק כשידורש הנער דהא רב יוסף אמר דעביד
יו"ט לרבנו אף שפבר הוא מצוה ועומד רק שנתודע לו עתה.

ומכ"ש בזה דמה לו שהיה מצוה מקודם פינו שלא עשה ואין לה שמחה גדולה מזו ולא גרע מסעודת חנוכה ביהמ"ק שמשם כל עיקר לימוד סעודת מצוה והיינו שהתחילו לעבוד העבודה בביהמ"ק.

ונראה להביא ראיה ממ"ק ט' ע"א דקאמר דילפינו דאין מערבין שמחה בשמחה משלמה שעשה זו ימים לחנוכה הבית וזו ימים לסוכות ולא עשה יחד. ואי איתא דמערבין איבעי ליה למינטר.

הרי לה מפורש שאף שפבר נגמר מלאכת ביהמ"ק מ"מ יכול לעשות חנוכה אחר כמה ימים. ודוחק לחלק בין בר מצוה שפבר נתחייב לגמר בהמ"ק דהא גם בבית המקדש פינו שפבר נבנה נאסרו הפמות ונתחייבו להקריב בו קרבנות.

ועיקר השמחה היתה חנוכה הבית בהקאת הארון והשראת השכינה והקרבת הקרבנות וכמפורש בפתוב ולא השלמת הבנין. וכבר פתבנו בזה בס"ד במקמ"א דברים נכונים שחלקתי בין גמר מצוה שהיא בעצמה התכלית ובין מצוה שהיא הכנה למצוה אחרת: ב ולכאורה היה נראה לומר דכ"ז שלא הכניסו הארון לא נתקדש הביהמ"ק וכמ"ש בס"ד בהלכות לויים של סי' ג' ע"ש באורח בזה.

וכן לא נתקדשו כל הפלים וכדקיי"ל בשבועות ט"ו ובכ"מ דעבודתן מחנכתו. ולזה עדיין לא נאסרו הפמות ולא חל החיוב להקריב בבית הפחירה.

אבל אין נראה פן דכיון שצטוו ע"ז לבנות ביה"מ אחר מניית מלך. ורק בימי דוד צוה ד' שלא יבנה אבל על שלמה הוטל החיוב תיקוף.

וכיון שצוה היו חייבים להכניס הארון ולהקריב קרבנות. ואיך יאחרו בשביל ביטול מלאכה כפי' התו' במ"ק שם וחביבה מצוה בשעיתה עד שדוחה שפת פדאיתא במס' מנחות ע"ב ובפסחים ס"ח דיליף מהקטר חלבים ואברים ע"ש.

ונראה ראיה לזה דקאמר ודילמא מינטר לא נטרינו וכי מתרמי עבדינו ופריה דנשייר פורתא. ואי לא היו יכולים להקריב עדיין כ"ז שלא הכניסו הארון וגם עיקר השמחה היתה בשביל התחלת העבודה כמ"ל.

א"כ זהו בעצמו השויר שלא הכניסו הארון ולא נתקדש. ומה לי אם שיירו בבנין ואם שיירו בגמר הענין: ונראה בבירור הא דקאמר איבע"ל למינטר דבאמת תמוה לענ"ד פי' התוס' שם דמשום ביטול מלאכה יפסיקו בבנין ביה"מ.

אבל לענ"ד נראה שעיקר הקושיא היתה שצרכו לאכול ביה"כ כמו שאכלו פדאיתא בש"ס שם. ואין להקשות דא"כ אף למ"ד אין מערבין מ"מ הו"ל להניח עד אחר יוה"כ דהא קאמר התם שמותר לישא בערב הרגל.

אף ז"א דבאמת גם לפי' התוס' קשה זה דהו"ל להניח עד ערב הרגל משום ביטול מלאכה. אבל נראה דהא דקאמר שם מותר לישא ערב הרגל היינו משום דעיקר שמחה חד יומא ע"ש.

אָבֵל שְׁמַחַת בִּיהֶמ"ק אֵלִים טוֹבָא דְהוּי כָּל ז' שְׁמַחָה שְׁלִימָה וְלִזְה הֶהָכֵרֶת לְהַקְדִּים מִקְוֹדִים
ז' יָמִים קוֹדֶם הַחֵג וְכֹנֶנֶת הַמְקַשָּׁה הוּא כָּד. בְּשִׁלְמָא לְדִידִי לֹא קָשָׁה שְׁיַדְחָה עַד אַחַר יו"כ
כִּינּוּן דְּאִינוּ מְעַרְבִין כִּנ"ל אָבֵל לְדִידָךְ קָשָׁה.

וּבְזָה נִרְאָה לְדַחֵת מ"ש הַחֻוֹת יָאִיר סִי ע' שְׁסִיּוֹם מְסַכֵּת מְצֻנָה לְשִׁמּוֹחַ כְּמָה יָמִים כִּינּוּן
שְׁעִיקָר הַלִּימוּד שְׁעוֹשִׁין סְעוּדָה לְגַמְרָה שְׁל תוֹרָה הוּא מְשַׁלְמָה וְהוּא שְׁמַחַת שְׁבַעָה יָמִים.
וּלְפַמ"ש אֵין רְאִיָּה דְאַלִּימָא טוֹבָא שְׁמַחַת בִּיהֶמ"ק טְפִי מְשַׁמַּחַת גְּשׁוּאִין כִּנ"ל מִשָּׂא"כ
סִיּוֹם מְסַכֵּת שְׁפָכֵר הַסְפִּים רִש"ל בִּיש"ש פֶּרֶק מְרֻבָּה שְׁאָף שְׁמַחָה בְּמַעוֹנוּ אֵין לְבָרָךְ.

אָךְ בְּלֹא"ה הַשְּׁגָתִי עָלְיוּ בְּדַרוּשִׁים שְׁלִי דְעִיקָר הַלִּימוּד הוּא מְמַשְׁתָּה שְׁעֵשָׂה בְּעַת שְׁנַתוֹן
לוֹ ד' חֻכְמָה כְּדַאִתָּא רִישׁ מְדַרְשׁ קַהֲלַת וַע' ב"י ס"ס"י תֵּרַס"ט וְלֹא מְחַנְנֵת הַבֵּית וְשֵׁם לֹא
נִזְכָּר ז' יָמִים וְשָׂאֵי הָכָא שְׁהַמְצֻנָה הִיא הַהֲתַחֲלָה כִּמ"ש וּבְזָה שְׁיָיָךְ לְשִׁמּוֹחַ הַרְבֵּה כִּי הִיא
מְצֻנָה גְּמֻשְׁכָּת.

וְלִזְה בְּמִילָה וּפְדָה"ב נִתְחַבְּטוּ הָאֲחֵרוּנִים בְּסִי תִק"נ וּבְסִי תִקס"ח בְּתַעֲנִית אִם לְעֵשׂוֹת
הַסְּעוּדָה בְּלִילָה מְשׁוּם שְׁפָכֵר נַעֲשִׂית הַמְצֻנָה וְאִינָה מְצֻנָה גְּמֻשְׁכָּת בְּזִמְנָן וְזָה חִילּוּק נְכוּן
בְּס"ד: ג וְלִכְאוּרָה קָשָׁה דְהָא לְקַמֵּן יְלִיף דְדַחֵי יוה"כ ק"ו מְמַשְׁכֵּן ע"ש וְהָכָא הָא אֶפְשָׁר
לְקַיֵּים שְׁנִיָּהֶם לְדַחֵת עַד אַחַר יו"כ.

וְאִי מְשׁוּם אֵין מְעַרְבִין אִטוּ בְּשִׁבְלִי שְׁמַחַת יו"ט נְדַחָה יו"כ הָא ע"ז לֹא מְהַנִּי הָאִי ק"ו
וְשָׂאֵי בְּמַשְׁכֵּן שַׁע"כ בָּא הַשְּׁבַת בְּאַמְצַע. וְאֵין לֹמַר דְהִיא גּוּפָא יְלַפִּינוּ מְמַשְׁכֵּן שְׁלֹא
הַפְּסִיקוּ בְּשִׁמְחָתוֹן וְהָיָה לָהֶם לְעֵשׂוֹת שְׁנֵשָׁה יָמִים בְּשַׁבּוּעַ א' וְשְׁנֵשָׁה בְּשַׁבּוּעַ ב' ז"א דֹא"כ
מֵאִי פְרִיָּךְ אִיבְעִי לִי לְמִינְטֵר דְהָא יְלִיף מְמַשְׁכֵּן דְלֹא נְטַרִינוּ אֲלֵא ע"כ דְזָה לֹא שְׁיָיָךְ
לְהַפְּסִיק בְּאַמְצַע הַשְּׁמַחָה.

אָבֵל בְּאַמַּת נִרְאָה דְלִק"מ דְהַפְּנוּנָה לְהִיפּוּף כִּינּוּן שְׁשִׁמַּחַת בִּיהֶמ"ק חֲמוּרָה מְשַׁמַּחַת יו"ט
א"כ אֲדַרְבָּא הֵיָתָה שְׁמַחַת בִּיהֶמ"ק מְעוֹרְבָת מְשַׁמַּחַת יו"ט וְלֹא הֵיָתָה שְׁלִימָה וְלִזְה הַנּוֹכְרָחוּ
לְהַקְדִּים. וְלִכְאוּרָה רְאִיָּתִינוּ אִינָה כְּלוּם דְהָא בְּאַמַּת מְשַׁנֵּי נְטוּרִי לֹא נְטַרִינוּ וְהִינּוּ שְׂאִין
יְכוּלִים לְדַחֵת הַשְּׁמַחָה עַל זִמְנָן אַחַר.

אָבֵל ז"א דְהָא פִירִש"י שֵׁם הַפְּנוּנָה דְנְטוּרִי לֹא נְטַרִינוּ עַל יו"ט וּכְמוֹ כֵּן בְּנִישׁוּאִין אֵין
דוֹחִין לְכַתְחִילָה עַל רְגַל ע"ש. וּבְאַמַּת פִירִש"י שֵׁם צ"ע לְכָאוּ' לָמָּה לֹא פִירִשׁ כְּפִישׁוּטוֹ
כִּנ"ל מְשׁוּם חֲבִיבָה מְצֻנָה בְּשַׁעֲתָה שְׁמַצִּינוּ שְׁדוּחָה שְׁבַת וּכְמַש"ל.

אָךְ נִרְאָה שְׁפִירִשׁ כְּמַש"ל שְׁקוּשְׁנִית הַש"ס מִכַּח יוה"כ וְלִזְה אֵין מְסַפִּיק הָאִי תִירוּצָא דְהָא
דְחֲבִיבָה מְצֻנָה כְּבָר אָמְרוּ בְּמַנְחוֹת ע"ב שְׂאֵנִי הָתָם שְׁפָכֵר דְחַתָּה שְׁחִיטָה אֵת הַשְּׁבַת עִישׁ
מִשָּׂא"כ הָכָא וְלִזְה פִירִש"י בְּאִנְפּוֹן זָה.

וְהַתּוֹס' נִרְאָה שְׁפִירִשׁוּ בְּאַמַּת כְּפִישׁוּטוֹ כִּי נִרְאָה לָהֶם דוֹחֵק לְחַלֵּק בֵּין נְטוּרִי לְאִיתְרָמִי כִּינּוּן
שְׂאִין לָנוּ טַעַם עִירוּב שְׁמַחָה וְלִזְה פִירִשׁוּ הַטַּעַם מְשׁוּם בְּיִטּוּל מְלָאכָה דְאִי מְשׁוּם יו"כ
לֹא הוּי מְשַׁנֵּי מִיָּדִי.

וְאֵין לְהַקְשׁוֹת דְמ"מ תִּיקְשִׁי דְלְנְטוּרִי מְשׁוּם יו"כ י"ל דְלֹא אֶסִיק אֶפְתִּי הָכָא בְּס"ד הָאִי
שְׁדַחוּ יוה"כ עַד לְבַסּוּף הַסּוּגְיָא יַע"ש. אָךְ עַדִּינוּ קָשָׁה דְמ"מ ל"ל קְרָא דְז' יָמִים וְז' יָמִים.

הא הוי ידענין מהא דלא נטרו בשביל יה"כ לפי האמת: ד ואפשר לומר דבאמת גם הקא שייך חביבה מצנה בשעתה לדחות יו"כ. ומה שהקשינו דהתם דחתה שחיטה את השבת.

הא גם הקא פבר דחתה לענין צרכי גבוה פדאימא בש"ס. ואף אם נדחה איזה ימים מ"מ שבת הנה דוחה עכ"פ דהוי עבדינו רצופים פדילפינו ממשפן שלא הפסיקו בשבת וא"כ שפיר י"ל דנטורי לא נטרינו.

אף להתוס' הוקשה דקארי לה מאי קארי לה פיון דעיקר הלימוד ממשפן ושם ג"כ לא דחו בשביל שבת. וגם אם התירוץ הוא בשביל שגם פאן דחתה לענין צרכי גבוה.

כל פי האי הו"ל לפרש. ולזה פי' משום ביטול מלאכה שמצינו בזה פלוגתא בקידושין ל"ב וחקולין נ"ד אי מבטלינו מלאכה בשביל חביבה מצנה בשעתה יעו"ש דקאמר ר"י בר אבין בוא וראה כמה חביבה מצנה בשעתה שבעלי אומניות עומדין מפניהם ודחי משום שלא יכשילום לע"ל.

ולזה הקא מעיקרא ס"ד דלא מבטלין בשביל חביבה מצנה פדיחויא דהתם. ודחי דילמא לא נטרינו וכדר' יוסי בר אבין.

ובפרט שאף לדחויא דהתם יש לחלק דהתם הכנונה שלא יכשילום לע"ל ולא יעלו בזמנה מפני הטורח כפירש"י שם רק יעכבום עד שיעלו לרגל ולא תהיה המצנה בשעתה ודוק פי נכון הוא (ובפשוטו יש לחלק דהתם גם אם לא יקומו בפניהם לא היו בטלים מן המצנה משא"כ הקא): ה ועדיין קשה לפירש"י למה לא פי' כפשוטו דלא נטרינו הכנונה משום שאח"כ לא תהיה מצנה כלל בעשיית השמחה וכן על התוס' יקשה דהו"ל לפרש כפשוטו ונהי א"ש גם על יוה"כ.

וברש"י נראה שדחקו לשון הש"ס דמסיק איתרמי עבדינו שהוא פמותר. ונראה שגם התוס' הוכיחו זה מלשון הש"ס דקאמר נטורי לא נטרינו.

ואי כדפרישית הו"ל למימר להדיא דלבתר הכי יעבור זמן. אבל לשון לא נטרינו משמע שהוא רק משום חביבה מצנה בשעתה.

אף עדיין קשה לפמ"ש דכ"ז שלא נתקדשו הכלים והכניסו הארון לא נאסרו הבמות. ורק שהיה עליהם מצות בגין ביהמ"ק והעבודה בו וכמש"ל אות ב' לא שייך בזה מצנה בשעתה פיון שמחוסר מעשה דאי שייך גם בזה בשעתה א"כ מאי פריה וילשייר פורתא.

דקא מ"מ מוטל עליהם לבנות ביהמ"ק ולגמרו וחביבה מצנה בשעתה. אלא ע"כ היכי שעדיין מחוסר מעשה לא שייך זה ונהרי זה דומה למה שלא עשו כל ישראל במלאכת ביהמ"ק פדי שייבנה בפחות מז' שנים שנבנה אלא משום שכ"א הנה עסוק במלאכתו ופונה לדרכו.

וכן פאן פיון שיינחו בשביל ביטול מלאכה לא שייך זה, ויש לחלק: ו לזה נראה דבאמת יש פאן ב' שמחות שמחה שנשלם מלאכת ביהמ"ק דבונדאי שמחה גדולה היא שזכו לקיים מצנה גדולה כזו ולא גרע מסיום פתיבת ס"ת שאנו עושים שמחה אף שגם היא הכנה אל הלימוד בה.

(ועי' טוי"ד סי' ע"ר ובש"ף שם ובש"אגת ארי' סי' ל"ו) וגם שמחת חינוך בהמ"ק בהשראת השכינה והקרבת קרבנות והם עשו ב' השמחות ביחד. וכ"ה מפורש במדרש תנחומא פ' בראשית שענין שבת הוא שעשה הקב"ה פביכול כמו יו"ט על גמר מלאכת העולם וכמאן דבנא ביתא וגמר לעבידתיה ועביד יו"ט כדאמרי אינשי פילול בתי דכתיב ויכל אלקים וגו'.

והוא לשון השאלות בשאלתא ראשונה ג"כע"ש ושם הגירסא הילול בתי. ובהעמק שאלה שם הרגיש בשינוי הגירסא.

ונראה דל"פ ותרונייהו אמת וכמ"ש שיש ב' שמחות השמחה שנושלה המלאכה. והב' שנקנס לדור בבית ולהשתמש בו.

וע"ז נקראו ב' השמות כלול בתי הילול בתי וכמוכן. ובשבת נכללו ג"כ ב' הענינים וזהו אמרו.

ויברך ד' את יום השביעי ויקדש אותו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות. פ"י שלזה קדשו גם לעתיד וברכו בכל טוב לפי שנעשו בו שני ענינים ששבת ממלאכתו וגם החלה הנהגת העולם להתנהג אז בכל שלמות וצביונם.

וכמו שפ"י המפרשים בתיבת לעשות ויש להאריך בזה ואכ"מ. והיה נראה לגרוס כליל הילול בתי.

וכליל הפונה התחלת השימוש וכמו שמעטר את הבית בדבר שמחה בראשיתה. והינו דמייתי לרא' קרא דויכל אלקים וגו'.

דמפרש ויכל שעטר מלאכתו בהתחלת הנהגה ולא כמו שכ' המפרשים הנ"ל שהפל על סיום המלאכה. והילול קאי על הסיום.

וזהו ענין זכור ושמור כי זכור הוא על מ"ע להתענג בו. וזהו ענין התחלת המלאכה שזהו מה שאנחנו רואים בכל עת ובכל שעה שמחזק בטובו בכ"י מע"ב.

השביטה ממלאכה שהוא שמור שכל שמירה הוא ל"ת כדאי בעירובין צ"ו ובכ"מ. והוא מורה על גמר המלאכה: ז והנה ענין זכר השביטה הוא להורות על חידוש העולם שהקב"ה הוא בורא העולם בראשיתו הפשוט פביכול.

וזכר הנהגת העולם הוא להורות כי באמת קושית החוקרים קמה גם נצבקה איך יצא דבר גשמי כזה מפועל כזה בב"ת. וההקרה לומר שהתכלית הוא התורה כמ"ש בראשית בשביל התורה.

וכמ"ש בס"ד בדרושים שלי דברים נכונים. ולזה פשוטן להם השבת במרה לא ניתן להם רק ענין השביטה ממלאכה להורות על חידוש העולם.

אבל לא המ"ע זכור של שבת מפני שלא קיבלו עדיין התורה. ולזה במצות שמור נאמר כאשר צוה ד' אלקיך ודרשו ז"ל בסנהדרין נ"ו במרה.

ולא נאמר זה גפי זכור. ואקצר כי כבר יצאנו מענינינו.

ובדרושים לסיום ס"ת פתבתי באופן אחר בביאור זה דברים נאותים בס"ד. ובזה יש לבאר ענין אמרם ב"נ ששבת חייב וכו' ובמרה זכו לקבל מצנת שבת.

וגם ענין שפכה עליהם הר פגיגית. פי נראה שב"נ אף שמצנה על ע"ז מ"מ יכול להאמין בקדמות העולם פדעת החוקרים שא"א שיצא דבר בעל תכלית מבליתי ב"ת.

ומ"מ מקינים זו מצות מצד צווי הבב"ת ית"ש. ובפרט לשיטת הסוברים שב"נ אין מצנה על השיטוף.

ואדרבא ההכרח שיאמינו בקדמות מצד קושיא הנ"ל כי לשיטתנו שאנחנו מאמינים שתכלית העולם הוא התורה ושלע"ל יתפנה אל כל העמים שפה ברוחה וכמ"ש בחידושי מיושבת הקושיא שפיר וכמ"ש ששהתכלית הוא קידוש שמו הגדול שהוא ג"כ בלתי ב"ת.

משא"כ הם שאינם מאמינים בתורה וא"כ הקושיא קמה וגם נצבחה. (ואף שפבר נצטוה נח ע"ז ואז לא היה זמן קבלת התורה.

י"ל שפאמת עיקר מצנה זו לא התחילה עד אח"פ. או שכל מי שהיה מקבל על ורעו לקבל התורה היה יכול לשבות.

ובזה י"ל קושניית המפרשים על מה שאברהם קיים כה"ת שאיף קינים מצנת שבת. ולפמ"ש א"ש דהוא באמת קיים כה"ת ומותר לו לשבות.

ויש לבאר בזה קרא כי ידעתי למען אשר יצוה וגו'). ולזה עכ"ם ששבת שזה מורה שפאמין בחידוש העולם חייב.

שאם אינו מאמין בתורה פינון שאין מקבלה. א"כ נותן מגרעת בחוקו ח"ו שיצא מידו דבר שאינו מתקון לערף פועלו כביכול.

(ואם הוא מאמין בתורה יש לו לקבלה וב"נ נהרג על שהיה לו ללמוד ולא למד פדאי במפות ט'. ויש להסביר בזה אמרם עכ"ם העוסק בתורה חייב וכו').

ולזה ישראל אחר שהראה להם ניסים במצרים ועל הים והראם לדעת שהיא משדד מערכות הטבע. וא"כ ע"כ יאמינו בחידוש העולם ולזה נתן להם במרה את השבת פינון שהוכרחו להאמין בחה"ע ממראית עיניהם.

וממילא הוכרחו אח"כ לקבל ג"כ את התורה כי בל"ז היו חייבים מיתה פנ"ל. וזהו ענין שפכה עליהם החר פגיגית.

שהיו מוכרחים גדולים לזה מצד הקושיא העצומה מצד חה"ע שלא יהי חסרון בחוקו ח"ו. ויש להאריך בזה: ח נשוב לענינינו שעכ"פ יש שמחה גם על השלמת הבנין וביש"ש פ' מרובה סל"ז תמה על חינוף הבית שעושים וכתב שאינו רק דרף ריעות.

ובמחכ"ת נעלם ממנו שאילתות הנ"ל ומדרש פנחומא הנ"ל. ודחוק לומר שגם המדרש לא הביא רק ממנהג העולם.

ולזה גם בחינוך ביהמ"ק היו ב' השמחות. וכינון שנושלים הבגנו פבר באה השעה לשמחת בשמחת השלמתו אף שלא הכניסו הארון עדיין.

ולזה קאמר נטורי לא נטרינו. ופריף דלשייר קצת מהבגנו שאז לא שינה חביבה מצנה בשעתה פיון שמחוסר מעשה עדיין וכמש"ל.

ומירץ הש"ס דלא משיירינו בביהמ"ק צ"ל שפך היתה להם בקבלה הל"מ. או משום פשיעותא פדאיתא ריש ב"ב ע"ש.

אבל לשיטת רש"י צ"ע הא דקאמר מינטר לא נטרינו ופירש"י דגיליף לעגנו נישואין. דהא לא דמי דשמחת ההשלמה פבר הגיעה ולזה לא נטרינו.

משא"כ שמחת נישואין שעדיין לא נשא שפיר דחינו. ונראה שדעת רש"י באמת כמ"ש מקודם שבבית המקדש לא היתה עיקר השמחה רק חינוכו בשכינה.

מפני שהוקשה לו איך שינה לומר לנטורי בשמחה פיון שפבר נשלם א"כ השמחה פבר באה. ועיקר שמחה בלב ואיך שינה לדחות זה.

ולזה פי' שעיקר הקושיא על חינוכו ושפיר גליף לנישואין. וי"ל שגם רש"י ס"ל שיש שמחה בהשלמה פדאיתא בתנחומא הנ"ל רק שאין לנו מקום לדחות בשביל זה יו"כ.

פי' ממשפן לא נלמוד על שמחת הנשואת השכינה. וגם י"ל שעל ההשלמה הנה די ביום א' לבד ולא בז' ימים.

ולזה פירש"י לא נטרינו בשביל הרגל פנ"ל. אבל התוס' לא ס"ל סברא זו.

ואפשר שפיר לדחות אי לא דחביבה מצנה בשעתה: ולפ"ז מוכח לשיטת התוס' דאף היכא שפבר הגיעה השמחה מ"מ אפשר להניח הסעודה למספר ימים. וה"נ אף שפבר הניח תפילין מ"מ יכול לעשות הסעודה אח"כ.

אף מ"מ יש לחלק דהתם כ"ז שלא נשתמשו בביהמ"ק אף שפבר נשלמה המלאכה. מ"מ עיקר השמחה הגיעה בשעת הכנסת הארון שהיא תכלית בגינו.

וכמו שעושין חנוכת הבית בשעת הפניסה לחנכו. משא"כ כאן אף שהמצנה נמשכת מ"מ עיקר השמחה בהתחלתה פבר עברה.

והנה גם פבר מצנה נראה שיש ב' שמחות אחת שנפטר האב מעונשו וכדאיתא במ"ר ר"פ תולדות שצריף לברך ברוך שפטרני מעונשו של זה. והשנית מצד עצמו שנעשה מצווה ועושה וכמש"ל.

אף עדיין יש מקום לחלק דהתם השמחה נמשכה ז' ימים וכמש"ל ולזה היו יכולים לדחות עד סוף ז' ימים. וכינון שהיתה מתחלת בתוך ז' ימים היתה נמשכת עוד.

אבל לדין שהשמחה נמשכת רק אותו יום בלבד אפשר ל"ש זה. ואף שהחיות אייר פתב דגם שמחת סיום נמשך הרבה פבר פתבנו שראייתו אינה ראיה.

ובנודאי לא עדיפא ממילה שהשמחה חד יומא. וכמש"ל: ט) וקושית הש"ס מאמה פליא עורב צריף ביאור.

דממ"נ אם היא מעפכת בגן בהמ"ק א"כ היא פבר אמר דלא משירינו. ואי אינה מעפכת א"כ מ"מ היא נשלמה המלאכה.

וגם תירוצ הש"ס דצורך בגן הבית הוא אינו מוכן וכבר דבר בזה בהפלאה שבערכין אוף פה ערה כל. וצ"ל דכליא עורב באמת אינו מעיקר הבגן.

רק מ"מ אין שנייה לשמוח על השלמת המלאכה רק פשנשלם הכל בשלימות. וכדכתיב וכל צבאם ודרשינו בכל צביונם.

רק זה א"ש לפי התוס' שעיקר השמחה מהשלמת הבגן ומזה עיקר הקושא וכמש"ל. אבל לשיטת רש"י עדיין קשה.

וצ"ל שפינון שהוא לעכב הטומאה. א"כ א"א להתחיל להקריב בו מקודם שנעשה שמה ארע אינה טומאה.

ותירוצ הש"ס אפשר לכונן כמ"ש בהפלאה שבערכין שם בין לפירוש"י בין לשיטת התוס' אף שיש חילוק ביניהם ע"ש ודוק באקצור בזה. מש"ל בפי הש"ס דפריה איבעי ליה למינטר היינו משום יוה"כ מצאתי אחרי כותבי בחי' אגדות במקומו שפי' פן אבל לא ירד לכל מש"ל.

וש"ס זה נעלם מהמהרש"א ז"ל בתענית כ"ו ע"ב בח"א שכתב שלא ידע היכן מצאנו שחינוך ביהמ"ק הנה ביהמ"כ ע"ש והוא מפני פאן וכנ"ל]. עכ"פ זה בנודאי מוכח מסוגיא דמ"ק הנ"ל דהיא שלא התחיל עדיין להניח תפילין עד עתהבנודאי מיקרי סעודת מצוה וכנ"ל.

ובאמת ראיתם מרב יוסף אינה ראיה. דהא גם להיפוך אמר מעיקרא דמ"ד ליה הלכה כר"י הוי עבידנא יו"ט דלא מפקידנא ועבידנא.

אף העיקר כל מה שעושה האדם משמחתו מהתפעלות הנפש לכבוד בורא ית' הכל נקרא סעודת מצוה. והעיקר הוא ביעת ההתפעלות הנפש שאז עיקר השמחה.

ובאמת פשוטות הש"ס נראה שהפנונה פה שהיה עושה סעודה לשכר האומר לו ההלכה. וכמו דאמר בעלמא מאן דמוקי לי חביות אלקיבא דחד תנא מובילנא ליה מאני לבי מסותא וכדומה נמצא הרבה וכן זה.

וכן מורה לשון מאן דאמר לי. ולא אמר אלו הוו אמרו לי וכדומה: י ולענין מש"ל במה שעושים סעודה לסיום ס"ת פתבתי בדרושים שלי בדרך צחות במה שהמנהג שקורין ממעונה אלהי קדם עד סוף התורה בשעת הסיום.

וצריך טעם למה זה. ואמרת דהא קיי"ל שהסופר בשעה שכותב צריך להוציא מפיו כל תיבה וכדאמרינו בב"ב י"ד שמשנה הנה אומר וכותב.

וא"כ למד הסופר כל התורה רק השמונה פסוקים האחרונים איתא בב"ב שם שהקב"ה אומר ומשה כותב בדמע. וא"כ גם הסופר א"צ להוציא בשפתיו.

ולזה רצונו עתה לעשות סיום על מה שלמד הסופר כה"ת. רק שחסר ח' פסוקים האחרונים לזה קוראים אותם עתה.

וּכְדֵי שְׁלֵא לְהִתְחִיל בְּפִנְיָנוּת בְּמִיתַת מֵרַע"ה מִתְחִילִין בְּפ' מְעֻנָּה. וּלפ"ז צָרִיף שְׁיִקְרָא אוֹתָם הַסּוֹפֵר.

וְאִין הַמְּנַהֵג פֿון. [וְאֶפְשָׁר שְׁהַסּוֹפֵר מְכַנְיִן לְשִׁמּוֹעַ וְלוֹמֵר בְּלַחֲשׁ].

וְרֵאִיתִי בְּשׁו"ת יַד אֱלִיהֶוּ סִי' נ"ד שְׁהֵבִיא הָא דִּירוּשְׁלָמִי פ"ג דְּבִיפּוּרִים דִּאר"י בַּר בּוֹן גְּדוּל פֿתּוֹן שְׁל עוֹשֵׁי מְצָנָה שְׁעוֹמְדִים מְפָנִיָּהֶם. וּמְבִיא בְּשֵׁם הַי"מ שֶׁכ' ע"ז דְּבִש"ס דִּילֵן דְּחֵי לָהּ מְפָנִי שְׁאַתָּה מְכַשִּׁילָן לַע"ל.

וְהַקְשָׁה שָׁם הִיא דְּהָא ר"י בַּר אֲבִין אִיהוּ דְּקָאָמַר לָהּ הֵתָם בְּקִדּוּשֵׁין. וּדְבָרֵיו תְּמוּהִים שֶׁהִי"מ לֹא פָתַב רַק שְׁבִירוּשְׁלָמִי לֹא נִזְכָּר הַדִּיחּוּי שְׁבִש"ס דִּילֵן.

וְגַם מֵה שְׁפִירֵשׁ הִיא שָׁם הָא דְּקָאָמַר בִּירוּשְׁלָמִי שָׁם דְּפָרִיף וְהָא בְּעֵינֵן הַיְדוּר שְׁאִין בּוֹ חֶסְרוֹן כִּיס וּמִשְׁנֵי שְׁאִנֵּי הֵכָא שְׁהֵיָה אֶחָד לְקִיצִין. וּפִי' הִיא דְּהֵינּוּ סְבַרְתַּ הַש"ס מְפָנִי שְׁאַתָּה מְכַשִּׁילָן וּדְבָרֵיו תְּמוּהִים.

וְגַם הָא בִּירוּשְׁלָמִי מִיִּיתִי עֲלָה הֵךְ דִּר"י בַּר בּוֹן ע"ש בַּה"ל"ג. אֲבָל הַפְּנוּנָה לְקִיצִין שְׁיֵשׁ לָהּ זְמַן וְחֻבִּיבָה מְצָנָה בְּשַׁעֲתָהּ.

וְגַם מֵה שְׁנִתְקַשְׁתָּה הִיא שָׁם לְמָה פְּסָקִינָן פְּרִיב"א פִּינּוֹן דְּדְּחֵי לָהּ הַש"ס. לְכַמֵּשׁ"ל אוֹת ד' בְּפִי' הַש"ס א"ש דְּגַם לְהַדִּיחּוּי הַסְּבָרָא בְּמִקּוּמָה דְּחֻבִּיבָה מְצָנָה בְּשַׁעֲתָהּ וּמִמִּילָא אֶזְדוּ רְאִיוֹתֵיו שָׁם דְּהִלְכָה כַּמ"ד חֻבִּיבָה מְצָנָה בְּשַׁעֲתָהּ ע"ש.

גַּם מ"ש דְּבַחְוִלִין נ"ד מִיִּיתִי לָהּ דְּרִיב"א וְלֹא דְּחֵי לָהּ. דְּבָרֵיו תְּמוּהִים דְּגַם בְּחֻלִין אִיתָא הֵאִי דְּחֻיָּא שָׁם ע"ש.

וְגַם מֵה שְׁהֵבִיא רְאִיָּה דְּהִלְכָה כַּמ"ד חֻבִּיבָה מְצָנָה בְּשַׁעֲתָהּ מֵהָא דִּר"ש בְּפִסְחִים ס"ח גְּבִי הַקְטֵר חֻלְבִּים וְאַבְרִים. דְּבָרֵיו נִפְלְאִים דְּשָׁם חֻבִּיבָה לַעֲנִין שְׁלֵא תִדְחָה לְזַמַּן אַחֵר.

אֲבָל לֹא לַעֲנִין שְׁהַמְצָנָה יְקָרָה מִמְצָנָה אַחֲרַת שְׁאִין לָהּ זְמַן לַעֲנִין כִּיבּוּד. וְגַם מ"ש דְּבַמְנַחֲוֹת ע"ב פְּלִיגֵי תַנְאֵי בְּהָא דִּר"ש.

דְּבָרֵיו תְּמוּהִים דְּהָא כ"ע ס"ל כִּר"ש. רַק לַעֲנִין דִּיחּוּי שְׁבַת פְּלִיגֵי בְּסִלְקָא דְּעֵתִין.

וּבְמִסְקָנָא לַכ"ע קָאָמַר שְׁאִנֵּי הֵתָם שְׁכַבְרַת דְּחֻבִּיבָה שְׁחִיטָה אֶת הַשְּׁבַת. וְלִשׁוֹן הִיא הֵנִי תַנְאֵי פְּהֵנִי תַנְאֵי תְמוּהָ דְּהֵכָא אֲמוּרָאֵי נִינְהוּ.

וּמִש"ש לִיִּישָׁב בְּנָה פִירֵש"י בְּקִדּוּשֵׁין כ"ט דְּלִזְזָה פְּדִיּוֹן בְּנוֹ קוּדָם. מְפָנִי שְׁחֻבִּיבָה מְצָנָה בְּשַׁעֲתָהּ.

וְתַמָּה עַל הַרְמַב"ם וְהַש"ע שְׁפָסְקוּ בְּסִי' ש"ה דְּהוּא קוּדָם לְבָנוּ דְּהָא י"ל שְׁכַשְׁשֵׁי לֹו מְעוֹת לְשִׁנְיָהֶם הֵבֵן קוּדָם וְרַק בְּאִין לֹו לְשִׁנְיָהֶם הוּא קוּדָם. וְכֵן תַּמָּה עַל הַרַאב"ח הוּבָא בְּש"ף שָׁם ס"ק י"ב שְׁמִילָה קוּדְמַת לְפְדִיּוֹן הֵבֵן.

דְּהָא פִדְהָא בְּמְצָנָה בְּשַׁעֲתָהּ יַעו"ש. לַעֲנִין דְּבָרֵיו צ"ע דְּהָא מְפֻרָשׁ בְּש"ס קִידּוּשֵׁין כ"ט לְרַבְּנָן דְּמְצָנָה דְּגוּפְיָהּ עֲדִיפָא.

ואֲפֹשֵׁר דַּעְתּוֹ פֶּהָא שְׂכ' הַתּוֹסֵ' שְׁבֵת כ"ג ע"ב ד"ה הָדָר דְּבַמְקוֹם שְׁאֲפֹשֵׁר לְקַיֵּימֵם שְׁנֵיהֶם
תְּדִיר קוּדֵם. וְאָם א"א לְקַיֵּימֵם שְׁנֵיהֶם פְּרָסוּמֵי נִיטָא עַדִּיף ע"ש.

וה"ה הָכָא לְרַבְּנָן דְּאֲפֹשֵׁר לְקַיֵּימֵם שְׁנֵיהֶם מַצְנָה דְּגוּפֵיהָ עַדִּיפָא. וְלִר"י דְּאֲפֹשֵׁר לְקַיֵּימֵם
שְׁנֵיהֶם עַדִּיפָא מַצְנוֹת בְּנוֹ מִשׁוּם דְּחֻבִּיבָה בְּשַׁעְתָּהּ.

וְלִגְבוֹת מִן הַלְקוּחוֹת יַעֲבֹר זְמַן גָּדוֹל עַד שְׁיַעֲלֶה בְּיָדוֹ. וַיַּעֲבֹר זְמַן מַצְנָה בְּשַׁעְתָּהּ.

אָבֵל בְּאַמַּת ז"א דְּלֹא שְׁיֵיף לֹאמֵר מַצְנָה בְּשַׁעְתָּהּ רַק עַל דְּבָר שְׁיֵישׁ לוֹ זְמַן מְוַגְבֵּל. וְכִמּוֹ
בְּהִבְאָת קָרְבָּן שְׁזֵמַן הַקְּרָבָתוֹ הוּא בְּיוֹמוֹ מִמָּשׁ.

רַק אָם נִשְׁאַרוּ אַבְרִים וּפְדָרִים בְּלִילָה מוֹתֵר לְהַקְרִיבָם בְּלִילָה. וְכֵן הִבְאָת בִּיכּוּרִים יֵשׁ
לָהֶם זְמַן עַד אַחַר הֶחָג לְהִבְיָא וְלִקְרוֹןא קְדַתְנָן בְּמַס' בִּיכּוּרִים פ"ב.

וְאַף קוּדֵם הֶחָג כֵּיּוֹן שְׁמַצְנָת בִּיכּוּרִים הוּא לְהִבְיָא תִּיקָף כְּשִׁמְתַּבְּכֵר הַפְּרִי. א"כ כָּל
שְׁמַקְדִּים לְהִבְיָא עַדִּיף טָפִי.

אָבֵל פְּדִיוֹן בְּכוֹר אֵין לָהּ זְמַן קְבוּעַ. וְרַק עַד אַחַר ל' יוֹם אֵין מוּטָל הַחַיּוּב לְפְדוּתוֹ וְאַחַר
ל' מִתְחִיל הַחַיּוּב וְנִמְשָׁף תְּמִיד עַד שְׁיִפְדָּנוּ.

וְאֵין בְּזָה שׁוּם מַצְנָה לְהַקְדִּימוֹ רַק מַצֵּד שְׁאֵין לְהַשְׁהוֹת הַמַּצְנָה. וּמִילָה בְּשַׁמִּינֵי מִיקְרֵי
מַצְנָה בְּשַׁעְתָּהּ.

וְלֹא אַחַר ח' שׁוּב הַחַיּוּב בְּשָׁנָה תְּמִיד. וְאֵין שׁוּם חִילוּק בֵּין מִילָה שְׁלֵא בְּזִמְנָה לְפְדִיוֹן בְּכוֹר.
וְשְׁנֵיהֶם מַצְנָה לְהַקְדִּים כ"מ שְׁאֲפֹשֵׁר וְכַדְקִי"ל שְׁהוּי מַצְנָה לָא מְשַׁהֵינָן וְעַמַּש"ל בְּסִי'
י"ז וּבְחֻנָּם הַשֵּׁיג הִיא עַל הַרְאֵנָה. וּמִמִּילָא נִתְבְּאַר שְׁגָם בְּפִירֵשׁ"י דְּקְדוּשֵׁין א"א לֹאמֵר
כֵּן.

דל"ש בְּזָה כָּל חֻבִּיבָה מַצְנָה בְּשַׁעְתָּהּ. וּמַכ"ש דְּלַק"מ מְזָה עַל רַמְבַּ"ם וּש"ע פַּנ"ל.

וּמְטַרְדוּתֵי הַהֲכַרְח לְקַצֵּר: סִימָן ד' וּבִבְרָכָה בְּרוּךְ שְׁפִטְרָנִי כְּשֶׁנַּעֲשֶׂה בְּנוֹ בֵּר מַצְנָה שְׁמַבְנוֹאֵר
בש"ע ס' רכ"ה שְׁמַבְרָכִין בְּשַׁעַת קוֹה"ת וְכ"ה בְּמַרְדְּכִי שְׁמַבְרָךְ בְּפַעַם רֵאשׁוֹן שְׁקוּרָא בְּנוֹ
בְּתוֹרָה.

צל"ע טַעַם שְׁהוּגְבַל בְּעַת קוֹה"ת דְּכֵיּוֹן שְׁנַעֲשֶׂה ב"מ מְקוּדָם צָרִיף לְבָרַךְ תִּיקָף כְּשֶׁנַּעֲשֶׂה
ב"מ. וְרֵאשִׁיתֵי בְּשַׁעְרֵי אֲפָרִים שְׁכַתָּב הַטַּעַם לְפִי שְׁמַצְנוֹת עֲלֵי לְתוֹרָה הוּא עוֹשֶׂה עִתָּה פַּעַם
הַרְאֵשׁוֹן.

וְעִי"ז מִתְפָּרֵסִם אַז שְׁנַעֲשֶׂה גָדוֹל. וְתַמְהֵנִי דְּכֻמָּה קְטַנִּים עוֹלִים לְתוֹרָה לְמַפְטִיר.

וְגַם מָה נ"מ מִהַפְּרָסוּם דְּהָא צָרִיף לְבָרַךְ בְּשַׁעְתָּה שְׁבֵאָה לֹא הַהֲנָאָה. וְנִרְאֶה הַטַּעַם דְּמִדְּמִי
לָהּ לְבִרְכַת הוֹדָאָה שְׁצָרִיף בִּי עֲשֶׂרָה וְתַרֵי מִינֵיהוּ רַבְּנָן.

וְלָזָה קָבְעוּ הַגּוֹמֵל בְּקוֹה"ת שְׁאֵז וְנִדְאֵי הוּי עֲשֶׂרָה וְהִיא הָכָא. וּלפ"ז נִרְאֶה בְּרוּר שְׁכַמְקוֹם
שְׁעוֹשִׂים סְעוּדָה לְב"מ בְּיוֹם שְׁנַעֲשֶׂה ב"מ וְיֵישׁ שָׁם עֲשֶׂרָה וְתַרֵי רַבְּנָן מְחַנְיָב אַז לְבָרַךְ.

וְאַדְרָבָא אַז עֵיקַר מַצְנוֹתָהּ שֶׁל הַבְּרָכָה. וְאֵיךְ אֲפֹשֵׁר שְׁכַפַּעַת עֵיקַר הַשְׁמָחָה לֹא יְבָרַךְ וְאֵת"כ
יְבָרַךְ.

וּכְעֵין זֶה כ' הַח"ס חאו"ח סי' נ"א וְשָׁרִיף לְבָרֵךְ אֶף בְּלִילָה אִם עוֹשֶׂה שְׂמֵחָה פְּשׁוּלָה מִן הַיָּם ע"ש: סִימָן הַ פְּבוֹד יְדִידֵי הָרַב הַגָּדוֹל וְכו' מו"ה יִצְחָק מְאָרִים נ"י טַאֲלֶאֶצְקִי. ע"ד שְׁפָתַי לִי קוֹשֵׁי אַחַת מִחֲכָם אֶחָד מִפּפ"ד.

אִם פִּי הָעֵת טְרוּדָה אֶף שְׂמֵחָתִי פִּי נִמְצָא עוֹד בִּפּפ"ד אִישׁ עוֹסֵק בַּתוֹרָה בְּעֵיוֹן פְּעֻנְבִים בְּמִדְבָּר מְצֵאתִיו. לְזֹאת אֶצְלָתִי לִי עֵת לְהִשָּׁיב בְּקוֹצֵר מֵה שֵׁנ"ל בְּהַשְׁקָפָה בְּיִשׁוּב קוֹשֵׁיתוֹ. וְיוֹכֵל פְּבוֹדוֹ לְשַׁלֹּחַ דְּבָרֵי אֵל חֲכָם הַנִּ"ל. וְאִם יָבוֹאוּ דְבָרֵי הַחֲכָם הַלְזוּ אֵלַי פְּבַד אֶכְבְּדֵנוּ אִי"ה פְּרָאוּי לְחַבֵּב בְּעֵתִים הַלְלוּ הוֹגֵי תוֹרָה בְּמִקְוֹמוֹת הַהֵם.

וְהִנֵּה הַקֹּשֶׁה עַל מ"ש הַמַּחְצִית הַשְּׂקָל ס' ש"ח ס"ק ע"א בְּשֵׁם הַא"ר לְהַקְשׁוֹת עַל הַתּוֹס' שְׁבַת ק"ל שֶׁהַקֹּשֶׁה שְׁיָבִיא הַתִּינוּק אֵל הַסִּפִּין לְמָה לֹא תִיָּרָצוּ דְקָטָן בְּבִהְמָה כִּמ"ש בְּדָף צ"ד בַּתוֹד"ה אָבֵל וּס"ל לר"א פְּרָבְנֵן דר"נ בְּשְׁבַת שָׁם דְּמַחְזִיבֵי בְּבִהְמָה וְהִבִּיא שָׁם שְׁהַרְשָׁב"א בַּח' תִּיָּרֵץ פֶּן בְּאַמֶּת.

וְע"ז הַקֹּשֶׁה לְשֵׁאוֹל דְּהָא מְבוֹאֵר בְּפִסְחִים ס'ו דר"א ס"ל דְּהַרְכַּבַת הַפֶּסַח עַל עֲצָמוֹ הָיוּ שְׁבוֹת וְכו' נִתְּן וְכַדְדִּינִי מִיָּנָה בְּעִירוֹבֵין ק"ג ע"א וְכו' הַקֹּשֶׁה עַל מ"ש מְהַרְשָׁ"ל לְהַגִּיחַ בַּתּוֹס' בְּשְׁבַת צ"ד דַּבְּפ' נוֹטֵל אִיָּרֵי בְּקָטָן פֶּן יוֹמוֹ.

וְע"כ פֶּתַח פֶּן פְּדִי לִיִּשְׁב קוֹשֵׁיתוֹ בְּדָף ק"ל דְּקוֹשֵׁית הַתּוֹס' בְּדָף צ"ד סְגִי פְּשִׂיאֵמְרוּ דְלֹא ס"ל פְּרִש"י בְּדָף קכ"ח. אוֹ דס"ל דְּרַק בְּנוֹטֵל אַחַת וּמִנִּיחַ אַחַת מוֹדוּ רַבְּנָן דְּנוֹשָׂא א"ע וְא"כ קֹשֶׁה ג"כ ל"ל לְדַחֵן פֶּן דְּהָא ר"א ס"ל כר' נִתְּן פְּנ"ל ע"כ תּוֹכֵן דְּבָרֵיו: א וְהִנֵּה טְרָם פֶּל שֵׁיחַ אוֹדִיעוּ אֶשֶׁר קוֹשֵׁיתוֹ אֵינָה עַל הַרְשָׁב"א פְּאֶשֶׁר חָשַׁב.

פִּי מֵה שְׁפָתַי הַמַּה"ש בְּשֵׁם הַרְשָׁב"א שְׁפָתַי דַּלְר"א קָטָן הָיוּ בְּבִהְמָה. אֶף שְׁגַם הַרַעַק"א בַּתְּשׁוּבָה ס' כ"ח הִבִּיא ג"כ פֶּן בְּשֵׁם הַרְשָׁב"א.

בַּמַּחְתָּה"ק לֹא הִעֲתִיקוּ יָפָה דְבָרֵי הַרְשָׁב"א. דְּהַרְשָׁב"א פֶּתַח שָׁם דְּקָטָן הָיוּ כְּכַפּוֹת וְאֶף לר"נ חִיָּבִים עָלָיו.

כ"כ בר"פ ר"א דְּמִילָה וְכ"כ ג"כ ר"פ נוֹטֵל. וּמְבָאֵר שָׁם שְׁיִשׁ ג' דִּינִים בְּקָטָן.

נוֹטֵל אַחַת וּמִנִּיחַ אַחַת לַכ"ע דִּינֵי פְּגָדוֹל פְּהָא דְדָף קכ"ח. וּבְגוֹרֵר הָיוּ בְּבִהְמָה פְּהָא דר"פ נוֹטֵל.

וּבָבֵן ח' אוֹ חוֹדֵשׁ וְכוּיָצָא הָיוּ כְּכַפּוֹת וְחִיָּבִים עָלָיו לַכ"ע וְכ"כ הַרִיטְבָ"א בְּחִידוּשָׁיו שָׁם. וְהַבְעָה"מ הוֹסִיף שָׁם לוֹמֵר דְּאֶף בְּגוֹרֵר הָיוּ כְּכַפּוֹת יַע"ש.

וּלפ"ז לַק"מ קוֹשֵׁית פְּבוֹדוֹ עַל הַרְשָׁב"א. וְהַתּוֹס' לֹא ס"ל הָאִי סְבָרָא דְקָטָן לִיָּהוּ כְּכַפּוֹת. דַּא"כ הו"ל לְמִימַר בר"פ נוֹטֵל עַל רְבָא הַב"ע בְּגוֹרֵר רַגְלָיו. וְעוֹד דְּכִינּוּן דַּצ"ל דְלֹא אִיָּרֵי רְבָא בְּכָל קְטַנִּים א"כ טְפִי הו"ל לְאוֹקְמָא בְּנוֹטֵל אַחַת וּמִנִּיחַ אַחַת דְּהָיוּ לַכ"ע פְּגָדוֹל כִּמ"ש הַרְשָׁב"א וְהַרִיטְבָ"א.

וְע"כ צ"ל דְּהַש"ס מְקַשֶּׁה שָׁם בר"פ נוֹטֵל דְּלִיחְזִיב אַתִּינוּק מְשׁוּם דְּמִשְׁמַע לְהוּ דְרַבָּא אִיָּרֵי בְּכָל גּוֹנֵי תִינוּק אֶף בְּקָטָן מְאוֹד דְּאִמּוֹרָא צָרִיף לְפָרֵשׁ דְּבָרָיו. וְלָזֶה מְשַׁנֵּי דַס"ל כר' נִתְּן.

ומוכח דאף בן יומו לא הוי ככפות. ונשפיר הקשו ר"פ ר"א דמילה.

ומ"ש בדרף צ"ד דבר"פ נוטל איירי בתינוק בן יומו כפי שהגיה המהרש"ל [נאינו דברי מהרש"ל מדעתו כפי שנהאך שהבין כבודו שכתב בן ליישב דברי תוס' דף ק"ל. רק הם דברי תוס' שמצא מהרש"ל בן בננסחות ישירות וז"ב] פשוט דלאו דווקא בן יומו כמו שהבין המה"ש בשם תוספת שבת.

דמה סברא הוא לחלק בין יום אחד לח' ימים. אבל פוננתם כל עוד שאינו יכול להציג רגלו על הארץ קצת.

וכמו"ש הרשב"א בחידושו בן ח' או בן חודש וכיוצא בו. וכוננת התוס' לבאר דמשמע להש"ס דרבא איירי בכל גוונא תינוק וכמ"ל.

אחר כותבי כ"ז מצאתי בחי' הרמב"ן ר"פ נוטל שכתב כמ"ש הרשב"א הנ"ל. והקשה דלוקמי בתינוק גדול ומירץ דאין דרף ליתן פיס בצנאר תינוק גדול.

ולפ"ז א"ש ג"כ דלא איירי בן יומו שג"כ אין דרף לתלות פיס בצנאר: ב והרמב"ם פי"ח מה' שבת העתיק מימרא דרבא ר"פ נוטל. וקשה דהא פוסק פרבנן דר"נ שם וא"כ ליתייב אתינוק.

וא"ל שפסמך על מש"ש מקודם דאשה מדדה רק בנוטל אחת ומניח אחת וגורר אסור. ז"א דשם אין מפנרש הטעם משום דהוי כבהמה בגורר.

רק י"ל כפי' רש"י ונהר"ן דגורר הוי נושאת ממש ואסור עכ"פ מדרבנן כדאימא בדרף צ"ד וע' בשו"ת רעק"א סי' כ"ח. וגם ידוע דדרף הרמב"ם לפרש דבריו.

ונהאך דעתו דהש"ס בר"פ נוטל מוקי להא דרבא אף למאי דס"ד בדרף צ"ד דרבנן פליגי אר"נ אף באדם אבל אליבא דמסקנא שפיר אתיא דרבא ככ"ע. ושוב מצאתי במאירי בשבת דצ"ד שכ"כ ות"ל שפוננתי לדעתו הק'.

וכ"נ מדמקשה בפשיטות וליחייב אתינוק ולא נזכר פלל עדיין מפנרש דקטן ליהוי כבהמה דמהא דרף ככ"ח יש לדחות כמ"ל דמדרבנן אסור [והב"י ס"ס ש"ח הביא דעת ה"ר"ן שכתב דגורר הוי כבהמה וע"ז כתב וכ"כ רבינו ירוחם.

משמע שה"ר"ן והרי"ו שיטה אחת להם. ותמוה דהא מסיק הרי"ו שם ונהביאו הב"י שם דבגורר אף דחי נושא א"ע מ"מ אסור מדרבנן פיון שנושאתו בגרירה יעו"ש ונהר"ן ס"ל דאסור מה"ת] ולפמ"ש א"ש דהמקשן ס"ל דאדם הוי כבהמה וכדס"ד בדרף צ"ד.

ובתו' רי"ד וגי' ה"ר"ן בשם הרא"ה כתבו דמשום דסברא דחי נושא א"ע לא נזכר רק בדברי ר"נ נקיט הש"ס דס"ל כר"נ אבל באמת גם רבנן מודו באדם. ולזה גם הרמב"ם ס"ל הכי ואין חילוק פלל בין קטן לגדול כנלע"ד בדעת הרמב"ם.

אחר כותבי מצאתי בשעה"מ פכ"א מה' שבת ה"ט שכ"כ בדעת הרמב"ם ות"ל שפוננתי לדעתו הק'. ודברינו מבוארים יותר קצת.

ומש"ש להקשות למה פסקו פרבנן דר"נ. פיון דרבא ס"ל כר"נ וכן בן בתירא.

גם אני נתקשיתי בזה וישבתי משום דסתם משנה פרבנן ד"צ ע"ב במוציא חגב חי וצפונת פרמים חיה שחייב. והיינו פרבנן דר"נ דוודאי לא איירי בתגב פפות.

ונה נכון בס"ד: ועכ"פ נתבאר דעת הרמב"ם ורבינו ירוחם דגם קטן נושא א"ע לכ"ע. ורק מדרבנן אסור.

ונראה שזהו שיטת רש"י ג"כ שנתקשו התוס' בדרך צ"ד וס"ל לרש"י כמש"ל לדעת הרמב"ם דבר"פ נוטל נקט לה לפום ס"ד. כמ"ש המאירי ובשעה"מ בשם ריטב"א כ"י.

או כמש"ל בשם תוס' רי"ד ורא"ה. ונראה שגם התוס' דף ק"ל לזה לא תירצו דר"א ס"ל פרבנן דר"נ דאפתי תקשה לשיטת רש"י פנ"ל.

[וכ"נ דעת ר"י בשפת צ"ד בתוד"ה שחיי שפכת שבמשפן לא נשאו חי והחלזון פוצעין אותו מיד וכו'. וקשה דהא חלזון הוי מין דג פדאימא במנחות מ"ד.

וע' רש"י מגילה ו' ולא עדיף דג מקטן. ועכצ"ל דכמו לר"נ הוי דג פשאר בע"ח ה"ה לרבנן הוי קטן כגדול ויש לדחות].

ולפלא על המג"א שלא הביא דעת פוסקים הנ"ל: ג ומה שהקשה על הא"ר ומה"ש שפכתו ליניש קושית תוס' דר"א ס"ל פרבנן דר"נ נתן מפסחים ס"ה. יפה הקשה ואף שא"צ לבקש תירוץ גדולים ע"ז.

כיון שע"ז דברי התוס' על מכוונם. בכ"ז פדי דלא לישנוני' להגאונים הללו פטועים אמינא בה מילתא דלק"מ.

דהא איתא בעירובין ו' ע"ב וק"א דירושלים אינה ר"ה רק פרמלית קודם שנופרצו בה פרוצות. והכא איירי בירושלים דהוי פרמלית והוי רק שבות.

וכ"נ מדסתם במשנה ואמר הרפ"ת ו"א דר"ה ר"ה. וכן מפורש בירושלמי פ' אלו דברים הרפ"ת והבאתו חוץ לתחום לא אמר אלא חוץ לירושלים הא חוץ לעזרה מותר משום שבות שהתירו במקדש.

ופירשו הק"ע והפ"מ משום דירושלים פרמלית הוא. רק דש"ס דילן ס"ל שלא התירו שבות בירושלים אף שהוא צורך מקדש.

והירושלמי ס"ל דירושלים מיקרי מקדש ג"כ לענין זה כהא דרפ"ד דר"ה כ"ט ע"ב. ועתוי"ט שם ופ"ק דשקלים מ"ג בענין זה אי ירושלים מיקרי מקדש.

ולזה ס"ל דאיירי חוץ לירושלים: ד ובאמת לדעתי שגו שם הק"ע והפ"מ במחכ"ת בפירוש הירושלמי שפכתו שחוץ לירושלים הוי מה"ת דהא ר"א קאמר שהם שבות פדאימא בדרך ק"ג בעירובין. ובש"ק שם הרגיש בזה ונדחק הרבה ואין לו טעם ע"ש.

(ובמה"פ שם פ"ג כ"כ דהרפ"ת הוא מה"ת. ולא ראה הש"ס דעירובין ק"ג.)

ומה שתמה על מ"ש רש"י דקיי"ל חי נושא א"ע. ואנן פסקינן פרבנן דר"נ.

נראה דרש"י ס"ל דהלכה כר"נ דרבא ס"ל פנומיה בר"פ נוטל וגם סתם סוגיא דיומא
ס"ו ע"ב פנומיה. וכ"כ המאירי בשבת פ' המצניע ופ' נוטל דיש פוסקים כר' נתן יעו"ש)
וצ"ל דאלו משום שבות דקאמר ר"א לאו דווקא ולבר מהרפכתו קאמר.

אבל פ"ה הירושלמי נראה. שמקודם איתא שם אבל צלייתו והדחת קרביו אינו דוחין.
תנינן חשיכה יצאו וצלו את פסחיהן ואת אמר הכין לשילשולו לתנור להרפכתו וכו'.
ופירושו דמקשה מדתנן שצלייתו אינו דוחה שבת.

ובשבת תנו משלשלין את הפסח עם חשיכה. ומשני שע"כ לא אסרו הרפכה והבאה רק
חוץ לירושלים אבל בירושלים מותר דאין שבות במקדש וס"ל דמקדש הוא ירושלים
כמש"ל.

וה"נ הותר שלשול הפסח בשביל זה. ויותר נכון הנה לגרוס.

לשלשולו של תנור משום שבות שהתירו במקדש. והוא תירוץ על קושיותו.

ואח"כ אמר להרפכתו והבאתו מחוץ לתחום לא אמר אלא חוץ לירושלים אבל חוץ
לעזרה מותר. והיינו דמקשה מהרפכה שאסרו שבות בירושלים ומשני דאירי חוץ
לירושלים וסבירא ליה להירושלמי הקא כדס"ד בש"ס בבלי עירובין ק"ג שלזה
משלשלין הפסח משום שאין שבות במקדש ורק דשם נדחק רב יוסף לומר בני חבורה
זריזין משום שהוצרך שם לומר דיש שבות בירושלים כדי לתרץ קושיות הש"ס שם
מחתיכת יבלת.

אבל הירושלמי משני הקא הך קושיא בתירוץ אחרים לזה ס"ל כפשוטו שאין שבות
דמקדש בירושלים וכדמוכח הש"ס בעירובין שם ג"כ מפמה דוכתי. ולפ"ז א"צ לומר
משום דירושלים הוי פרמלית רק כפשוטו כפירש"י משום חי נושא א"ע: ה וכן מוכח
בפסחים ס"ו שהתיר ליתן הספין בצמרו דהוי פלאחר יד וקשה דמ"מ אסור מדרבנן.

אבל לפמ"ש א"ש דאין שבות בכה"ג וכדאיתא בש"ס ס"ו ע"ב להדיא, ובתוס' שם ד"ה
הנח נתקשו בזה. ולפמ"ש א"ש דאירי חוץ לירושלים וגם יש חילוק בין שבות לשבות
כמו"ש התוס' בתירוץ שם וכ"כ הרמב"ם פ"א מה' ק"פ הי"ט (ודברי הלח"מ שם הי"ח
תמוהים מאוד).

דפשוט היכא שאין שבות במקדש שרי אף היכא שאפשר לעשות מאתמול ואקצר)
ובתוס' שם הקשו דהא ירושלים לאו רה"י היא. וקשה דהא מ"מ פרמלית היא.

ועי' במהרש"א שהרגיש בזה מהא דחשיכה יצאו וצלו פסחיהם. ופשוט לפמ"ש לקמן
דלענן צלי לא נדחה שבות דאפשר משחשיכה.

וצ"ל ג"כ פנונתם דאין שבות במקדש כנ"ל. ואף דהרפכה בר"ה ג"כ הוי שבות לר"נ
וכדאיתא בעירובין ק"ג.

הא כבר כתבו התוס' בעירובין ק"ב ע"ב ששבות חמור לא התירו במקדש וה"ה הקא.
וכ"ה בירושלמי פ"י דעירובין הי"א שלא כל שבות התירו במקדש.

ומשמע להתווסף דהוצאה לחצר שאינה מעורבת התירו טפי כמו שמצינו שהתירו בשבת קט"ז גבי ספרים להציל לחצר שא"מ. ובעירובין ק"ג ע"א מדמה ספר למקדש יעו"ש.

אבל הירושלמי ס"ל דבאמת ס"ל פרבון דר"נ ואיירי בכרמלית וחוי לירושלים או דס"ל דכמו שהותר פלאחר יד פן הותר לר"נ במשא בע"ח שנושא א"ע ולזה אוקמא חוי לירושלים. וא"כ אין ראי' מפאן למש"ל שהשבות הוא משום פרמלית: אבל מ"מ בלא"ה י"ל פן דהשבות הוא לאו משום חי נושא א"ע רק משום פרמלית פנ"ל.

ואף אי נימא דאיירי חוי לירושלים מ"מ איירי גם שם בכרמלית ואף דבעירובין ק"ג משמע דלא נחית לזה, י"ל משום דהא חי נושא א"ע פשוט יותר דא"צ לחלק בין חוי לפנים כמש"ל. וגם בין קודם שגפרצו פגצות לאחר שגפרצו.

אבל מ"מ אין פאן הוכחה דר"א ס"ל כר' נתן. ושפיר פתבו הא"ר ומחה"ש שי"ל דר"א ס"ל פרבון דר"נ.

לבד מה שי"ל דר"א דקאמר משום שבות. היינו לבר הרפכה כמש"ל לדעת הש"ק.

וכעין זה איתא בירושלמי שם גבי חתיכת יבלתו בשם ריב"ח ע"ש. ובש"ק שם ד"ה אר"א נתקשה דהא ריב"ח לעיל לא תני חתיכת יבלתו.

והבין שאינו גורס פלל וז"א. רק הפנונה דס"ל דשבות שמזכיר ר"א לא קאי על חתיכת יבלתו.

ונה ברור: ו ו בירושלמי הלז בלא"ה פ"ה הק"ע ופ"מ תמוה מאוד ודחוק. ובפרט מה שפירשו שם שמקשה דאם נטל אחר הוי שבות אף בכלי הוא תמוה.

דרך ביז יש חילוק אבל לא בכלי כדאיתא ברש"י שבת צ"ד ע"ב. וכ"נ פרמב"ם פ"ט מה"ש ובמג"א ר"ס ש"מ [וגם מש"ש הק"ע בקושיא דהבאתו חוי לתחום שבות והא אין שבות במקדש תמוה.

דהא פבר אוקי לה חוי לירושלים. ולדבריו צ"ל דמקודם לא משני רק אהרפבו.

ועיקר כפי' הפ"מ שם ע"ש]: ונראה פירוש הירושלמי. וז"ל לשון הירושלמי שם.

חתיכת יבלתו בכלי שבות. א"ר אבהו לא תני ריב"ח אלא הרפכתו והבאתו הא חתיכת יבלתו לא מן בגין דו סבר בכלי הא אין לא סבר בפלי שבות לא פן אר"א בשם ריב"ח מה פליגין פשנטלן הוא אבל אם נטלן אחר מאוסין הן והדין זבח פאחר הוא אר"י שגניא היא הקא דכתיב זבח ע"כ.

והפירוש דמקשה היכי קרי חתיכה בכלי שבות דהא הוי מלאכה גמורה. וקשה לריב"ח דמוק' לה לעיל בכלי.

ומשני דריב"ח באמת לא תני אלא הרפכה והבאה. פ"ה כמש"ל דאלו משום שבות דר"א לא קאי על חתיכת יבלתו.

ופריף על המקשן. מן בגין דו סבר בכלי הא אין לא סבר בכלי שבות.

פ"ל בתמיהה אטו אם לא נוקים למשנתנו בכלי א"ש דהוי שבות. הא ר"א גופיה ס"ל בשבת צ"ד דאף נוטל בידו חייב.

ויותר נראה דבניחותא קאמר לה ומפרש דריב"ח אגיל לטעמיה דמפרש לה בכלי. אבל אי לא נוקמא בכלי שפיר הוי רק שבות.

ואף דר"א ס"ל דנוטל בידו חייב. לא פן אר"א בשם ריב"ח מה פליגין פשנטלן הוא אבל אם נטלן אחר מאוסין הן והדין זבח פאחר הוא.

פ"ל כדאיתא בש"ס דילן ג"כ צ"ד ע"ב דלאחרים ר"א מודה שפטור בנוטל ביד. שאין יכול לאמן ידו שמאוס הוא לו.

ולזה דווקא אי נוקמא בכלי צ"ל דלא קאי ר"א אחתיכת יבלתו. אבל ביד הוי שבות אף לר"א.

ומדחה ר' יוסי שנייא היא הקא דכתיב זבח. פירש דהקא פיון שדבר מצנה הוא להביא זבח פשר ותמים שראוי להקרבה אינו מאוס לו ומאמן היטיב ידו כדי שלא ישאר פלום מן היבלת ומחביבות המצנה ונהירותה שפתובה בתורה אינו מאוס אצלו וא"כ אף למ"ד ביד צ"ל דלא קאי ר"א על חתיכת יבלת: זושם בירושלמי מקודם דקאמר רשב"ל כב"ק וריב"ח כר' יוחנן נדחקו הק"ע ופ"מ פאן ובעירובין פ"י הי"ב.

ונראה הפנונה דמשמע לירושלמי דאף דלר"א י"ל דשבות לא קאי אפוליהו. אבל ת"ק איירי רק בשבות דכולהו דמו אהדדי.

וכמפורש ג"כ בש"ס דילן בעירובין ק"ג דכולהו איירי בחד גוונא. ולזה קאמר דריב"ח ס"ל כר' יוחנן דבעי צריף לדם.

ולזה בא"צ לדם אף בחותף בכלי הוי שבות דהו"ל מלאכה שאצל"ג. ושפיר מוקי לה בפלי ושבות כזה לא הוה במקדש כדאיתא בירושלמי וברש"י ותוס' עירובין ק"ב שלא פל שבות הוה במקדש.

ומ"מ אח"כ קאמר דשבות דר"א לא קאי על יבלת משום דר"א ס"ל שחייב במשאצל"ג וכמו"ש התוס' בשבת צ"ד ע"ב ד"ה אבל. ורשב"ל ס"ל פבר קפרא שחייב אף בא"צ לדם.

ולכהי לא מוקי לה בכלי דא"כ הוי דאורייתא. והקא איירי בשבות דומיא דהרפכה והבאה חוץ לתחום כמוש"ל.

לזה מוקי ביד וזה נכון: ולפמש"ל דירושלים פרמלית ולהירושלמי הוה שבות זה לצורך מקדש. לא תיקשי מהא דס"פ תמיד נשחט ששבת לא נשאו פסחיהם לביתם.

י"ל דשאני התם שיש שהות משחשיכה להוליכו לביתם ולצלותו. ויש מקום לפרש עפ"ז קושית הירושלמי דתני חשיכה יצאו וצלו ולא יצאו מקודם.

אלמא שלא הוה שבות בצלי. והקא בשלשול הוה שבות.

ומשני בפ"ק דשבת בני חבורה זריזין הן ול"ג שפא יסתה. אבל פרמלית אין שנייד זריזות.

ושבות לא הותר רק לצורך הקרבת קרבן שהוא במקדש. ולא לצורך אכילתו ששוב
א"צ למקדש.

ובפסחים חסר התירוץ דב"ח זריזין וכמ"ש הק"ע יע"ש. ומפרש אח"כ דגבי הרפכתו
שהוא צורך הקרבתו שפיר הותר אסור פרמלית ורק לצלי נאסר.

או שהפל בכלל הקושיא דבשלמא מהרפכה והבאה ל"ק לשלשול בתנור דשם איגרי חוץ
לירושלים. אבל מהא דיצאו וצלו קשה דדוקא משחשיכה יצאו.

ואף דברי שא במשנה שם מפני ש דעמדו בהר הבית וכו' מ"מ מדקדק מסיפא דאיגרי
בצלי. וכעין זה כתבו התוס' בשבת מ"ו ע"ב ד"ה פכתה שפן דרף הש"ס לדקדק לפעמים
מסיפא אף שפנירש ברישא.

והתירוץ דב"ח זריזין לא מסיק שסומן א"ע על הא דפ"ק דשבת. וכידוע דרף הירושלמי
בכמה דוכתי שסומן על סוגיא אחרת.

ועיקר פפירוש הקודם שפכתתי: ח ובעברי בזה ראיתי בחי' ריטב"א שבת צ"ד שהביא
פירש"י סוס מיןחד לעופות הניצודין שקושרין אותם. ותמה דבכפות אף ר"נ מודה.

ובאמת ברש"י לפנינו אינו מפנירש פן. ואולי לפניו היתה פן הגירסא ברש"י.

ובכ"מ מצינו שהראשונים היתה לפניהם גירסא אחרת ברש"י. ונראה בירושלמי פירש"י
דאיתא בחולין נ"ג דאף שנדקדקו רגלי העוף מ"מ נושאת א"ע בכנפיה.

ושפיר פירש"י דאף בקשורים פליג ר"נ. ולדעת רש"י שלפנינו ותוס' וריטב"א צ"ל דרק
שם שהעוף נופל מתחזק בכנפיו.

אבל פאן שמונח על הסוס אינו מתחזק כלל. וגם דמשמע בע"ז י"ט ע"א שדרף הצידים
לשבר כנפיהם ע"ש.

עוד נראה דהא אסור לטלטל בע"ח בשבת משום מוקצה כדאיתא בשבת קכ"ח. ואף
דמקריבים אותו בשבת א"כ אינו מוקצה.

נראה שזה רק הקרבות שהקדישו או הכינו מאתמול ולא הקצה דעתו מהם. אבל מי
ששכח ולא הקדיש והכין או שאירע לו שגפסל קרבנו וכדומה.

ונדאי הווי כל הכבשים מוקצה. ואף ביו"ט שצריך לשחוט לשמחת יו"ט בעי בביצה י'
ע"א שיאמר זה נזה אני נוטל.

ומכ"ש הכא דלא שכיח והוי כמי שיש לו חולה ששחלה בשבת דהוי מוקצה כדאיתא
בחולין ט"י ע"ב. ומ"מ שרי להקריב בפסח פי בירושלים א"צ לטלטלו רק להקדישו
דשרי כדאיתא בשבתקמ"ח ע"ב ופסחים ס"ו ע"ב.

ובענין שמשלטלו שם אין שבות במקדש. אבל להרפיבו בירושלים אסור משום מוקצה
אף שאינו ר"ה.

ואיגרי אף ברשות היחיד. וא"ש דלא קאמר בהדיא הרפכתו בר"ה.

ואף דבש"ס עירובין ק"ג מבואר דמפרשי לה בר"ה ומשום הוצאה מ"מ הוכחה אין פאן לומר דר"א ס"ל כר"נ דאפשר לפרש הרפכתו ברה"י ומשום מוקצה פנ"ל. ואף שפתבו המפרשים בסי' תצ"ח דבאוננים ותרנגולים ודגים ובהמות א"צ זימון משום דידוע היטיב טיבם מע"ש וגם דמכין כולם וליכא חשש טילטול שלא לצורך שלזה צריף זימון כדאיתא בביצה י' ע"ב.

מ"מ ה"כא שפ"ר הכינו קרבנותיהם מע"ש ונדאי הוי מוקצה ולא גרע מבהמות הלכות חוץ לעיר בי"ט דהוי מוקצה כדאיתא סוף ביצה. ובפרט דה"כא צריף ביקור ממום ושאר פסולים ובנדאי אינו בקי מקודם בעדו אם יש בו מום או לא וצריף זימון בכה"ג.

וכדאיתא בב"ק צ"ח בצורם אונן בהמה שפטור דסתם בהמה לא קאי לקרבן ע"ש בתוס'. הנה כ"ז פתבתי לפום ריהטא העולה על רעיוני בזה מאשר העת טרודה: סימן נבאר בזה ה"א דעשה דוחה ל"ת אם גם פרטי המצנה דוחים.

וניישוב דברי הרמב"ם פ"ז מה' תו"מ שפסק בעומר נקצר ביום פ"ש. וגם דקצירת עומר דוחה שבת.

וכבר תמהו הלח"מ והש"ף י"ד סי' רס"ב שנה נגד הש"ס במנחות ע"ב. ויבאר עוד כמה קושיות בס"ד: א בב"מ נ"ח ע"א בתד"ה לשמור הקשו אהא דתנא ושוכרים איש לשמור הזרעים לעומר בשביעית.

והא משומר אסור בשביעית. וא"כ פסול לעומר דקיי"ל ממשקה ישראל מן המותר לישראל וכדאיתא במנחות ו' ובכ"מ.

ומירצו שלא היו רק מודיעין שהוא מיוחד לעומר אבל לא מנעום מליקח. ולכאורה רציתי לתרץ קושיותם באופן אחר דהא במנחות פ"ד ע"א פריף דהא כתיב לאכלה ולא לשריפה והעומר קומצו גשרף ומשני דכתיב לדורותיכם.

וברק ה"כא שפיר מקשו התוס' דהא אפשר במפקר וכמ"ש התו' שם להדיא פנ. אבל י"ל שבתאמת אם הנה מפקר באיזה מקום היו לוקחים מן המפקר.

רק שמרו את אלו הזרעים אשר אולי לא ימצאו מן המפקר ואז תיבטל מצות עומר לגמרי וממילא יהא מותר ליקח אף מן המשומר דהא לדורותיכם כתיב שלא יבטל וכנ"ל. וכן נראה בירושלמי פ"ד דשקלים הל"א דקאמר דהו מתניתין דשומרי ספיחים אתיא רק כמ"ד דעומר אינו בא כ"א מן הארץ.

ושוב מדחה דאף למ"ד שבא מחו"ל מ"מ הנצרכו לספיחים כשלא מצאו בחו"ל. ופי' שם בק"ע בשנת בצורת ע"ש.

אבל הוא בפשוטו שלא מצאו תבואה ראוי' לקוצרה אז. ועכ"פ הרי מפרש הירושלמי שיהיו שומרים הספיחים על הספק שמא לא ימצאו בחו"ל.

וה"נ י"ל שחששו שמא לא ימצא מפקר בא"י וכנ"ל ובתוס' מנחות פ"ד ד"ה פרמל הקשו התוס' לריב"י דאמר דבא מחו"ל נייטי מחו"ל ושמא הו בריתא לא אתיא פנותיה עכ"ל. ותמיהני דהא היינו קושיות הירושלמי שם וכנ"ל.

וגם מ"ש פּרִיִּיתָא תְּמוּהָ דְּהָא מִתְּנִיתִין הִיא בְּשַׁקְלִים רפ"ד: ב אָבֵל אַחַר הַהִסְתַּכְלוּת הוּא טְעוּת לְכַאוּרָה דְּהָא דְּלְדוֹרוּתֵיכֶם אֵינּוּ רַק רְאִיָּה שַׁע"כ יְבוֹא הָעוֹמֵר מִיְדֵי שְׁנָה בְּשְׁנָה וְאַף שְׂבִיעִית בְּכָלֵל. וא"כ ע"כ מוֹתֵר לְשׁוֹרֵף הָעוֹמֵר אִף שֶׁהוּא מִפְּיֻרוֹת שְׂבִיעִית וא"א בְּעֵנָן אַחַר.

משא"כ לְעֵנָן מְשׁוֹמֵר פִּינּוּ דְּאַפְשָׁר בְּמוֹפְקָר א"כ שְׁפִיר מִיְקִיִּים קָרָא דְּלְדוֹרוּתֵיכֶם וְאַף אִם אֵין לָנוּ מוֹפְקָר דְּאֵטוּ אִם אֵין לָנוּ קָרְבָּן לְתַמִּיד וְכַדוּמָה רַק טְרִיפָה נִקְרִיב טְרִיפָה בְּשִׁבִיל זֶה. וְכֵן פְּתִיבוּ תוֹס' סְבָרָא זֶה בְּמִנְחוֹת פ"ד ע"א ד"ה רַחֲמָנָא בְּמָה שֶׁהִקְשׁוּ מִבְּכוּרוֹת י"ב דְּנִילִיף מִיְנָה בְּהַמַּת שְׂבִיעִית שֶׁתְּהָא חֲזִיבָת בְּבִכּוּרָה וְכַדְקָאֵר שֶׁם בְּבִכּוּרוֹת דְּנִילִיף מְחִלָּה וּמִשְׁנֵי דְּהַתָּם עֵיקְרָה לְאַכִּילָה וְאַכְתִּי לִילִיף מִעוֹמֵר וְתִרְצוּ מִשׁוּם דְּעוֹמֵר א"א בע"א וה"נ הָכָא: אָף לַפ"ז קָשָׁה טוֹבָא בִּירוּשְׁלַמִי הַנ"ל שֶׁתִּירְצֵן דְּאִיְרִי בְּדִלִיפָא בְּחוּ"ל דְּהָא תִּיקְשִׁי קוֹשְׁנִית הַש"ס לְאַכִּילָה וְלֹא לְשִׁרְיָפָה וְאֵי לְדוֹרוּתֵיכֶם הָא אֶפְשָׁר לְקִיָּמָה בְּתוֹבָא חו"ל.

וְנִרְאֶה שְׂזוּ הִיא ג"כ קוֹשְׁנִית הַתּו' בְּמִנְחוֹת שֶׁם ד"ה פְּרָמֵל שֶׁהִזְכַּרְנוּ לְמַעְלָה. וְכֵן ק"ל שֶׁם בִּירוּשְׁלַמִי דְּבַעֵי אִם אֵין סְפִיחִים אִם מוֹתֵר לְזָרוּעַ בְּתַחֲזִילָה בְּשְׂבִיעִית וְקָשָׁה כַּנ"ל.

אָף זֶה י"ל דְּזֶה לֹא הוּי רַק בְּגֵדֵר דְּחִיָּיָה. וְרִאִיתִי שֶׁם שֶׁם שֶׁהִרְגִישׁ בְּזֶה פְּכָר בַּש"ק דְּהָא אֲסוּר בְּאַכִּילָה ע"ש.

וְקָשָׁה שֶׁלֹּא הִקְשָׁה כֵּן בְּתַחֲזִילָה וְכַנ"ל. וְנִרְאֶה שֶׁהִירוּשְׁלַמִי אֲזִיל אֶלִיבָא דַּמ"ד דְּסְפִיחִים אֲסוּרִים.

וא"כ מ"מ נ"ג יֵשׁ כָּאֵן אִסוּר שְׂבִיעִית וּמִנְשׁוּב קוֹשְׁנִית הַש"ק הַנ"ל. אָבֵל קוֹשְׁנִיתֵינוּ תִּקְשָׁה: ג וְנִרְאֶה דְּהַנְּהָ בְּאַמַּת תְּמוּהָ בַּש"ס מֵאֵי דְּפִרְיָה לְאַכִּילָה וְלֹא לְשִׁרְיָפָה דְּהָא אֵין זֶה פְּסוּל בְּגוּף רַק אִסוּר בְּעֵלְמָא וְלִיתִי עֲשָׂה דְּעוֹמֵר וְלִידְחִי לִיה.

וְלֹא מִיְבַעֲרָא לְשִׁטַּת הַרְשָׁפָא הוֹבָאָה בַּמ"מ פ"א מַה' נַעֲרָה (וּבַמ"ק א בְּאַרְתִּי בְּאַנְרָד בַּס"ד בְּזֶה) שְׁכ' דְּלֹא הָבָא מְכַלֵּל עֲשָׂה שְׁפִיר נְדַחָה מְפַנֵּי עֲשָׂה גְמוּרָה וְא"כ בְּנוֹדָאֵי דְּחִי הָכָא. אֶלָּא אִף בְּלֹא ה' קָשָׁה דְּהָא הוּי עֲשָׂה דְּרַבִּים וְדוּחָה שְׁאָר עֲשָׂה.

וְכַדְאִיתָא בְּבִרְכוֹת מ"ז וּבַמ"ק י"ד ע"ב וע"ש בַּתּו' וּבְרָא"ש. וְכֵן בְּפְסָחִים נ"ט גְּבִי עֲשָׂה דְּהַשְׁלָמָה וְע"ש בַּתּו'.

וע' מַג"א ס' תַּמ"ו סַק"ב בְּשֵׁם הַש"ל. וְגַם תִּירוּץ הַש"ס דְּכַרְמֵל בְּעֵינָן קָשָׁה דְּהָא קִי"ל לֹא מְצָא לַח יְבִיא מִן הַיָּבֵשׁ וְכַדְתָּנּוּ בְּמִנְחוֹת דָּף ע"א.

וְאַף אֵי נִימָא דְּלָמ"ד שֶׁם דָּף ע"ב דְּנִקְצֵר שֶׁלֹּא כְּמִצְוַתוֹ פְּסוּל ה"ה דַּס"ל נְמִי דְּכַרְמֵל דְּוּוּקָא דַּאלַת"ה א"כ לְמָה יְדַחָה שְׂבִית יְבִיא מִן הַיָּשׁוּן וְגַם הָד סוּגְיָא אֲזִלָּא אֶלִיבָיָה. אָבֵל לֹא מִשְׁמַע הָכִי כָּאֵן וּבְדָף ע"ב וְגַם תִּיקְשִׁי לְשִׁטַּת הַרְמַב"ם שְׁפוּסָק דְּמִבִּיא מִן הַיָּשׁוּן וּפּוֹסָק הָד דְּשׁוּמְרֵי סְפִיחִים בַּפ"ד מַה' שְׁקֵלִים וְעַפ"ז מַה' תְּמִידִין וּמוֹסְפִין: ד וְנִרְאֶה לְתַרְצֵן חֲדָא בְּחִבְרָתָה דְּבְאַמַּת זֶהוּ קוֹשְׁנִית הַש"ס מִתַּחֲזִילָה הָא כְּתִיב לְאַכִּילָה וְלֹא לְשִׁרְיָפָה.

וא"ל שְׁנַדְחָה מְפַנֵּי עֲשָׂה דְּעוֹמֵר. הָא אֶפְשָׁר לְקִיָּים שְׁנִיָּהֶם לְהִבִּיא מִן הַיָּשׁוּן.

ואף דמַצְנָה מן המְנוּבָּחָר לכתחילה מְפָרְמָל. מ"מ מיקרי אֶפְשָׁר לְקַיֵּם וְכַדְקָאֵמַר בִּיבְמוֹת
כ' גְּבִי יבּוּם וְחִלְצָה רַק דְּלַר"ל קָאֵמַר שֶׁם דְּחִלְצָה בְּמַקּוּם יבּוּם לְאוּ מַצְנָה הִיא.
וְכֵן בְּשֶׁבֶת ד' קל"ג קָאֵמַר אִי אֵיכָא אַחַר לְעֵבֶד אַחַר וְכו' אַף דְּמַצְנָה בּוּ יוֹתֵר מְבַשְׁלוּחוּ.
וְע' ש"ף וְקָצָה"ח ס' שפ"ב.

וּמְשַׁנֵּי דְלְדוֹרוֹתֵיכֶם פְּתִיב וְכַוְנַת הַתְּרַצֵּן דְּכִינּוּן דְּבַתּוֹרָה פְּתִיב פְּרָמָל וְע"ז קָאִי לְדוֹרוֹתֵיכֶם
אַלְמָא שְׂאִין לְבוּ שְׁנָה שְׁלֵא יְהֵא בְּמַצְיָאוֹת עוֹמֵר מִן פְּרָמָל וּמְמִילָא מוּכַח דְּאַף דְּהָנִי רַק
לְכַתְּחִילָה מ"מ דְּחִי הָךְ עֲשֵׂה רַק שְׁהַמְקָשֵׁן לֹא הִבִּין עֲדֵינּוּ תִירוּצוּ וּפְרִיף מִי קָאֵמִינָא
תִּיבְטַל לִינְתִי מְדַאִישְׁתְּקַד וּמְדוּקְדָק לְשׁוֹנוּ שְׁנָה הִיְתָה עֵיקַר קוֹשְׁיָתוּ מִתְּחִילָה דְּלִינְתִי
מְדַאִישְׁתְּקַד דַּל"ה לְק"מ וְכַנ"ל.

וּמְשַׁנֵּי פְּרָמָל פְּתִיב פִּי נְאֻהָא קָאִי לְדוֹרוֹתֵיכֶם. וּמִינְשָׁב בְּזָה מַה שְׂיֵשׁ לְתַמּוּהָ לְכַאוּרָה אֵהָא
דְּמְשַׁנֵּי פְּרָמָל פְּתִיב וְכִי לֹא יַדַּע דְּלְכַתְּחִילָה צְרִיף לְהִבְיָא מִן הַחֲדָשׁ וּמִן הַלַּח.

וְהָרִי מְשַׁנֵּה שְׁלִימָה הִיא וּמְקָרָא מְפּוֹרֵשׁ. אָבָל לְפַמ"ש א"ש כְּמוּבָן וְדו"ק: ה וּבְזָה
מִינְשָׁבִים מְאוּד דְּבָרֵי הִירוּשְׁלָמִי הַנְּ"ל דְּאִיהוּ מוּקִי לְהָ לְמ"ד שְׁמֹנְתֵר לְהִבְיָא אַף מַחוּ"ל.

וְא"כ אֵין הוֹכְחָה מְלְדוֹרוֹתֵיכֶם ע"ז. וְאַף אִם נֹאֵמַר דְּלְכַתְּחִילָה מַצְנָה מִן הַמְּנוּבָּחָר לְהִבְיָא
מֵא"י מ"מ פִּינּוּן דְּלֹא פְּתִיב הֵתֵם בְּקָרָא לְהִדְיָא א"כ לֹא קָאִי אֵהָכִי קָרָא דְּלְדוֹרוֹתֵיכֶם רַק
בְּלֵא"ה מְשַׁמַּע בְּמִנְחוֹת פ"ד דְּלִדְיָה א"י וְח"ל שְׁוִינ ע"ש וְלָזָה שְׁפִיר מוּקִי הִירוּשְׁלָמִי
דְּלִיכָא תְּבוּאָה בַּח"ל רַק בֵּא"י.

וּמְמִילָא אֵתִיָּא עֲשֵׂה דְעוֹמֵר וְנִדְחָא עֲשֵׂה דְלֵאכְלָה וְלֹא לְשַׁרְפָּה פִּינּוּן דֵּא"א לְקַיֵּם בְּתַבוּאָת
ח"ל דְּלִיכָא הֵתֵם. וְלִדְיָה צ"ל נְמִי דְּלִיכָא מִן דְּאִישְׁתְּקַד ג"כ.

דְּהָא לְדִידְיָה אֵין רְאָיָה מְקָרָא דְּלְדוֹרוֹתֵיכֶם דְּהָא אֶפְשָׁר בְּכַרְמָל דְּחוּ"ל וְכְמוּבָן. רַק דְּלֵש"ס
דִּילָן דְּחִיקָא לְאוּקְמָא בְּכַה"ג דְּלִיכָא דְּאִישְׁתְּקַד.

וְאֶפְשָׁר לֹאֵמַר שְׁנָה פְּנוּנַת הַתּוֹס' שְׁהַקְשׁוּ שֶׁם מֵהָךְ דְּרִיב"י דְּכִינּוּן דְּבִש"ס דִּילָן נִרְאָה לְדוּחַס
הָךְ תִירוּצָא דְּלִיכָא דְּאִישְׁתְּקַד. א"כ ע"כ צ"ל דְּאֵתִיָּא דְּלֵא כְּרִיב"י וְדֵלֵא כְּהִירוּשְׁלָמִי וְשְׁפִיר
לֹא נִעְלַם מֵהֵם הִירוּשְׁלָמִי הַנְּ"ל: ו [וְעַפְמֵש"ל בְּאוֹת ד' מֵהָךְ דְּשֶׁבֶת קל"ג גְּתִינְשָׁב לִי מַה
שְׁקָשָׁה טוּבָא מֵהֵתֵם עַל הַשְּׁ"ף ס' שפ"ב בַּח"מ שְׁפַתְב שֶׁם דְּהָאֵב אִם יְכוּל לְמוּל בְּעַצְמוֹ
אִסוּר לוֹ לְכַבֵּד לְאַחַרְוּמְבַטַּל עֲשֵׂה ע"ש דְּהָא הָכָא מְפּוֹרֵשׁ לְהִדְיָא דְּמִיקְרִי הַעֲשֵׂה אֶפְשָׁר
לְקַיֵּם ע"י אַחַר וְאַח"כ מְצִאתִי שְׁהַקְדִּימוּנִי בְּקוֹשְׁיָא זֹו בַּתב"ש ס' כ"ח סְקִי"ד וּבְשׁוֹת
יַד אֵלֵיָּהוּ ס' נ"א ע"ש בְּאוּרָף.

אָבָל לְפַמ"ש א"ש דְּבַאֲמַת עֵיקַר הַמַּצְנָה מוּטָל עַל הָאֵב שְׁיִמּוּל אוֹתוֹ אֵיף שְׁיִהִיָּה וְזוֹ הִיא
עֵיקַר הַמַּצְנָה שְׁנִדְחָה שְׁבַת וְצָרַעַת בְּשִׁבְלָה. וְרַק מְפָרְטִי הַמַּצְנָה הוּא שְׁיִמּוּל הָאֵב בְּעַצְמוֹ
וְנָהוּ לְכַתְּחִילָה וּמַצְנָה מִן הַמְּנוּבָּחָר אָבָל לֹא בְּשִׁבְלִי זֶה תְּדַחָה הַל"ת פִּינּוּן שְׂאִינּוּ רַק חַד
פְּרַט מְפָרְטִי הַמַּצְנָה וְכַמֵּש"ל וְכַמוֹ פְּרָמָל גְּבִי עוֹמֵר וְכַנ"ל וְאֵין פְּנוּנַת הַשְּׁ"ף שְׁמַבְטַל
הַעֲשֵׂה לְגַמְרִי רַק שְׁמַצְנָה זֹו הוּא מְבַטַּל.

אָבָל אֵינּוּ כ"א הַכְּשֵׁר מַצְנָה. וּבְזָה סְרוּ דְּבָרֵי הַקָּצָה"ח שֶׁם לְעַנְיָן שְׁלִיחוֹת דְּבְּזָה אֵין שְׁיִיף
שְׁלִיחוֹת פִּינּוּן שְׁזָהוּ הַמַּצְנָה שְׁיִמּוּל הָאֵב בְּעַצְמוֹ וְהַפְּנוּנָה שְׁבִיטַל הַמ"ע מְמַנּוּ.

וְנָהוּ סִבְרַת הַש"ס בְּיוֹמָא ו' ע"ב לְעֵינֵי טוֹמְאָה אִי דְחֻיָּהּ הִיא שְׁלוֹקְחִין פְּהֵינִים מִבֵּית אָב
אֲחֵר דְּבַכָּה"ג מִיקְרֵי אֶפְשָׁר לְקַיָּים אֶת שְׁנֵיהֶם וְלֹא דְחֵי אַף שְׁהַמְצָנָה מְוֹטְלַת עַל בֵּית אָב
הֵהוּא פִי כ"ז נַעֲשֶׂה עִפ"י הַדְּיָבוֹר בְּיַד נְבִיאָיו פִּידוּעַ וְהוּא מְבֹנָאָר בְּפִתּוֹב בְּעֵינֵי חֲלוֹקְתָם
ע' שְׁיִלְהֵי סוֹפָה וּב"ק ק"ט.

וְרֵאֲיִיתָ הַיָּד אֲלֵיהּ מִפְּהֵן שְׁהֶרְשׁוֹת בְּיָדוֹ לְתַת קַרְבָּנוֹ לְמִי שְׁיִרְצָה הֵינְנוּ מְשׁוּם שְׁבוֹ אִין
הַמְצָנָה רַק מְשׁוּם מְצָנָה בּוֹ יוֹתֵר מִבְּשִׁלּוּחוֹ מִשָּׂא"כ בְּאַנְשֵׁי מְשָׁמֵר וְאֲכַמ"ל. וְעַפְמ"ש
נִרְאָה שְׁזוּהֵי פְּנוֹנַת הַש"ס בִּיבְמוֹת ו' ע"א שְׁפֹן הַכְּשָׁר מְצָנָה.

הַפְּנוּנָה שְׁאֵינּוּ רַק הַכְּשָׁר מְצָנָה שְׁעֵיקָר הַמְצָנָה שְׁיִהְיֵי לְאָבִיו מֵה לְאֶכְוֹל וְכַדּוּמָה וְזֵה אֶפְשָׁר
ע"י אֲחֵר וְע"ש בְּרִש"י וְתוֹס' וּבְתוֹס' פְּתוּבוֹת מ ע"א וּבְחֵי' הָאֲרַכְתִּי בְּזָה וְאֲכַמ"ל. וְע'
יבְמוֹת ה' ע"ב תוּד"ה פְּוֹלָה מ"ש מְשָׁרִיפַת קַדְשִׁים וּבַת פֶּהוּ.

וְעוֹד יֵשׁ לְהִבִּיא רְאִיָּה מִדְּבָרֵי הַתּו' בְּשִׁבְעוֹת ג' ע"א ד"ה וְעַל שְׁהַקְשׁוֹ גְּבִי גִילּוֹחַ מְצוֹרַע
דְּאֶפְשָׁר בְּאִשָּׁה וְקָטָן דְּהָא גִילּוֹחַ הָוִיא מ"ע וְיוֹתֵר טוֹב לְקַיָּיְמָה בְּגְדוּל. אֲבָל הַדְּבָר כַּמ"ש
שְׁאִין זֵה אֵלָא פֶּרֶט מִפְּרִטֵי הַמ"ע וְהַעֵיקָר מִצַּד הַמְתַּגַּלְחָה]: ז ועפ"ז נִרְאָה לְבָאָר דְּבָרֵי תוֹס'
בְּמִנְחוֹת מ' ע"א ד"ה פִּינּוֹן שְׁפִתְבוֹ דְּכִלְאִים בְּצִיצִית אֵינָה בְּתוֹרַת דְּחִיָּה רַק בְּהִיתָר גְּמוּר.

וְאֶפְיִלוֹ בְּמִקוֹם שְׁאֶפְשָׁר לְקַיָּים אֶת שְׁנֵיהֶם וְרַק מְדַרְבְּנָן אֲסוּר ע"ש. וְהוּא תְּמוּהָ מְאֹד
דְּהָא בִּיבְמוֹת כ' ע"ב וּבְנִזִּיר נ"ח ע"א פְּרִיָּה מְהָא דְּאֶפְשָׁר לְקַיָּים אֶת שְׁנֵיהֶם אֲדֹאֲרִיָּיתָא
ע"ש.

וְגַם מ"ש דְּהִיתָר גְּמוּר הוּא קִשָּׁה דְּהָא בְּטוֹמְאָה נִחְלָקוּ אִי דְחֻיָּהּ אִי הַוְתָּרָה וְכֵן בְּשִׁבְתָּ
מְשָׁמַע דְּבִשְׁאָר עֲשֶׂה דוֹחָה ל"ת פְּשׁוּט לַכ"ע דְּהוּי רַק בְּגִדְר דְּחִיָּה. וְגַם לַפ"ז יֵהָא מוֹתֵר
בְּעָרֵב יו"כ לְאֶכְוֹל נְבִילָה וּטְרִיפָה דְּדוֹחָה עֲשֶׂה ל"ת אַף דְּאֶפְשָׁר לְקַיָּים שְׁנֵיהֶם (וְאִין שְׁנִיָּה
בְּזָה הָא דְּבַכּוֹרוֹת ל"ד דְּאֶכִּילַת טְרִיפָה לְאוּ מִיָּדִי הִיא דְּזֵה רַק לְעֵינֵי תְּשִׁלוּמִין וְע' חו"מ
ס' רל"ד) וְכֵן בְּשִׁבְתָּ וְיו"ט אִי הָוִי מ"ע בְּאֶכִּילָה וְכֵן עֲשֶׂה דְּפו"ר תְּדַחָה כָּל ל"ת וְע' ב"ב
י"ג בַּתו' וְאִין לְהֶאֱרִיף בְּזָה פִי מוּבָן לְכָל שָׂא"א לְאוּמְרוּ.

וְהַנְּלַע"ד בְּזָה דְּהָא הַתּו' בִּיבְמוֹת ה' ע"ב ד"ה פְּוֹלָה הַקְשׁוֹ דְּנִילִיף דְּחִיָּית ל"ת מְשָׁרִיפַת
קַדְשִׁים וְתִרְצוּ דְּסוּגְיָא אֲנִלָּא אֲלִיבָא דַּמ"ד נו"נ קַרְיָבִים בְּיו"ט. וְה"א דְּשָׁאֲנִי יו"ט שְׁהוֹתֵר
אֲוָקֵל נְפֶשׁ עִי"ש.

וְלְכֹאֲוֹרָה קִשָּׁה טוֹבָא לְמ"ד אִין קַרְיָבִין ל"ל קַרָּא דְּשַׁעֲטָנִז. וְע' נְזִיר נ"ח ע"ב וּבִיבְמוֹת ה'
ע"א תוּד"ה מֵה לְלָאוּ.

וְנִרְאָה דְּלְדִידְיָה ס"ל דְּקַרָּא דְּשַׁעֲטָנִז אִיֶּצְטְרִיף לְהוֹרוֹת שְׁפִלְאִים הַוְתָּרָה בְּצִיצִית וְלֹא בְּגִדְר
דְּחִיָּיה מִשָּׂא"כ לְאִידָף מ"ד. וּמ"מ בְּעֶלְמָא יִלְפִינּוּ מְשָׁרִיפַת קַדְשִׁים דְּהִיכָא דְּאֶפְשָׁר לְאֲחֵר
לֹא דְחֵי.

וְלְמ"ד נו"נ קַרְיָבִין יִלְפִינּוּ מִפְּלָאִים בְּצִיצִית דְּדַחֲיָא וּמְשָׁרִיפַת קַדְשִׁים הִיכָא דְּאֶפְשָׁר לְקַיָּים
שְׁנֵיהֶם. רַק שְׁלַפ"ז עֲדִיין קִשָּׁה טוֹבָא מְסוּגְיָא דְּנִזִּיר נ"ח דְּמֵאֵי פְּרִיָּה דִּילְמָא הָא גּוּפָא
אֲשְׁמוּעֵינּוּ קַרָּא דְּהוֹתָרָה וְכַמוּ בְּכִלְאִים.

אכן ז"א דְהָא רְבָא אִיגְרִי הֵתָם וְאִיהוּ ס"ל נו"נ קְרִיבִים בִּיּו"ט כְּמוֹ"ש הַתּוֹס' בְּשִׁבְת כ"ה ע"א. וא"כ לְדִידְהָ גַם בְּכִלְאִים לֹא הִנְתְּרָה וְלֹא מְצִינָה סְבָרָא זֹו פְּכֹל: ח אָף עֲדִינָן ק"ל עַל הַתּוֹ הַנ"ל דְּמֵאֵי מְקָשׁוּ דְּתִפּוּק מֵהֵתָם דְּעֵשָׂה דּוֹחָה ל"ת דְּאֵי מֵהֵתָם ה"א דְּדַחֵי אָף דְּאֶפְשָׁר לְקַיָּים שְׁנִיָּהֶם פִּינּוּ דְּלֹא אֶתְיָא רַב מְדֵאִצְטְרִיף קָרָא דְּלֹא דַחֵי וְהֵתָם הָיִי אֶפְשָׁר לְקַיָּים פְּנ"ל וּמְנ"ל לְחִלְק בְּזָה.

עֵיק"ל טוֹבָא דְּהָא הַתּוֹ בְּדָף ד' הִקְשׁוּ דְּאִימָא אִיפְכָא דְּאָף בְּמָקוּם גְּדִילִים ל"ת שְׁעֵטָנָו וְתִרְצוּ דֹא"כ ל"ל קָרָא פְּלָל. וְהִק' הַמְהַרְש"ל דְּמ"מ בְּתֵר הֵכִי דְּבַעֵי לְמִילָף מְקָרָאֵי אַחֲרֵינֵי דְּעֵשָׂה דּוֹחָה ל"ת א"כ גִּימָא הֵכָא אִיפְכָא.

וְתִרְצֵן דְּמ"מ מְסֻבָּרָא לֹא הָיִי אֶמְרִינָן דְּדַחֵי בְּצִיצִית מִשּׁוּם דְּאֶפְשָׁר בְּמִינָן (וְלִכְאוּרָה הַדְּבָר תְּמוּזָה דְּהָא קָרָא אִיצְטְרִיף לְהִיכָא דֹא"א לְקַיָּים בְּמִינָן דְּהִיכָא דְּאֶפְשָׁר בְּלֹא"ה לֹא דַחֵי כְּדֵאִתָּא בְּמִנְחֹת מ' וצ"ל דְּכּוֹנְנָתוּ דְּאֶפְשָׁר בְּבָגָד שֶׁל צָמֵר.

וצ"ל דְּפִשְׁטָא דְּקָרָא בְּכִלְאִים מְשַׁמַּע דְּאִיגְרִי אָף פְּשִׁישׁ לֹו בְּגָד צָמֵר וְכְדוּמָה) וּלְפ"ז קָשָׁה טוֹבָא הַשְׁתָּא לְמ"ד נו"נ אֵינן קְרִיבִים וְיִלְיָף מְשַׁרְיִפְתָּ קַדְשִׁים וְכַנ"ל. וא"כ גִּילְיָף דְּאָף הִיכָא דְּאֶפְשָׁר לְקַיָּים דַּחֵי פְּנ"ל וְלָזָה אִיצְטְרִיף בְּצִיצִית דְּלֹא דַחֵי וְשִׁפִּיר גִּימָא אִיפְכָא פְּנ"ל וְהִדְרָא קְוִשְׁיַת הַתּוֹס' וּמְהַרְש"ל לְדוֹכְתָא (וְלִכְאוּרָה קָשָׁה עוֹד עַל תִּי' הַמְהַרְש"ל דְּהָא מ"מ גִּימָא אִיפְכָא.

וְאֶשְׁמוּעֵינָן דְּלֹא דַחֵי אָף הִיכָא דְּלֹא אֶפְשָׁר. וְנִרְאָה דְּז"א קְוִשְׁיַת דְּהָא פֶּל עֵיקָר קְוִשְׁיַת הַתּוֹס' דְּגִימָא אִיפְכָא הוּא מִפְּח דְּלְחוּמְרָא מְקַשְׁינָן ע"ש וְלָזָה לֹא מִיְקָרִי חוּמְרָא רַב הִיכָא שְׁאֶפְשָׁר לְקַיָּים שְׁנִיָּהֶם.

אָבֵל בְּמָקוּם שְׂאֵי אֶפְשָׁר אֲדַרְבֵּה קוֹלָא הִיא שְׁלֵא יַעֲשֵׂה צִיצִית בְּבָגָדוֹ. דְּהָא לֹא יִלְיָף עָרוֹם דְּגָדוּל כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת כְּדֵאִתָּא בְּבִרְכוֹת כ' וְכִדְקִי"ל בְּאו"ח ס"ס י"ג ע"ש): ט אָבֵל הַנִּרְאָה בְּזָה דְּבִאֲמַת יֵשׁ חִילוּק בֵּינן הִיכָא דְּאֶפְשָׁר לְקַיָּים הַמְצָנָה פְּתִיקוּנָה וְכְמוֹ גַּבֵּי צִיצִית שְׁהַפֵּל אַחַד אִם יַעֲשֵׂה פְּלֵאִים אוֹ לֹא.

וּבֵינן הִיכָא שֹׂא"א לְקַיָּים הַמְצָנָה פְּתִיקוּנָה רַב פְּשִׁתְדַּחָה הַעֲשֵׂה וְכְמוֹ בְּשַׁרְיִפְתָּ קַדְשִׁים דְּקִי"ל בְּכֹל דְּוֹכְתָא שְׁהוּי מְצָנָה לֹא מְשַׁהֵינָן וְכֵדֵאִתָּא בִּיבְמוֹת ל"ט דְּאָף דְּמְצָנָה בְּגָדוֹל לִיבָם מ"מ אֵינן מְמַתִּינִין עָלֵיו.

וְכֵדֵאִמְרִינָן בְּפִסְחִים ס"ח וּבכ"מ חֲבִיבָה מְצָנָה בְּשַׁעֲתָה. וְכֵן גַּבֵּי מִילָה שְׁמַצְנָה יוֹתֵר שְׁיִמּוּל הָאֵב בְּעֵצָמוֹ וְכַמְש"ל.

וְלָזָה לְמ"ד נו"נ אֵינן קְרִיבִין וְיִלְיָף דְּעֵשָׂה דּוֹחָה ל"ת מְדֵאִצְטְרִיף קָרָא בְּשַׁרְיִפְתָּ קַדְשִׁים אֶלְמָא דְּבַעֲלָמָא דַּחֵי מִמִּילָא יִלְפִינָן מִינָה דְּאָף הִיכָא דְּאֶפְשָׁר לְקַיָּים שְׁנִיָּהֶם מ"מ פִּינּוּ שְׁלֵא תִהְיֶה הַמְצָנָה פְּתִיקוּנָה עִי"ז שְׁפִיר דּוֹחָה.

וְקָרָא דְּצִיצִית אִיצְטְרִיף לְאֶשְׁמוּעֵינָן אָף בְּגוֹנוּנָא דְּאֶפְשָׁר בְּלִי שׁוּם צְוִרָף הַמְצָנָה וְכַנ"ל. וְכַמ"ש הַתּוֹ בְּמִנְחֹת מ' וּמִמִּילָא ל"ק מ"ש דְּגִימָא אִיפְכָא דְּהָא בְּלִי שׁוּם צְוִרָף מְצָנָה לֹא הָיִי יְדַעֵינָן פְּלָל.

וג"כ שפיר מקשו התו' דגיליף משרפת קדשים דהא לא גילף רק לצורך המצוה פנ"ל. ונה גם הסברא נותנת פן.

אבל למ"ד נו"נ קריבין א"כ ליפא למילף משרפת קדשים וע"כ ס"ל דילפינו מפלאים בציצית וכדומה. וע"כ איירי באופן שא"א לקנים שניהם שפן הסברא נותנת.

ומשרפת קדשים גיליף דהיכא דאפשר לקנים שניהם אף שיש בזה קצת צורך המצוה מ"מ אינו דוחה. ובאמת קשה על התו' שהוצרכו לסברת שהותרה אןכל נפש דהול"ל דאשמועינו דלא דחי היכא דאפשר פנ"ל.

אף י"ל דאי לאו סברתם הנ"ל הו"א איפכא דגיליף מדאיצטריף קרא דדחי אף היכי דאפשר שהסברא נותנת יותר לדרוש פן וכמש"ל למ"ד נו"נ אין קריבין: י והנה עפ"י דברי מהרש"ל הנ"ל אמרתי לנישב דברי המהרש"א ביבמות ד' ע"א.

שהקשה על התוס' שהקשו דא"כ ליפטרו נשים מפלאים והוכיחו מביצה דחייבים. והקשה מהרש"א דלכח מגופא דשמעתא.

דא"כ הו"ל לאו שאין שנה בפל ונפקא מראשו ע"ש שתגרץ דבעי למילף באם אינו ענין. והנה לבד שהסוגיא אינו מורה פן דהו"ל לדחות בזה האי ולבתר הכי לאתויי קרא דראשו.

קשיא לי דנימא איפכא דל"ת שעטנז אף במקום גדילים וכו"ל. אבל לפמ"ש מהרש"ל א"ש.

אף דא דא"כ מנ"ל למילף לעלמא באא"ע דהא איצטריף לגופיה. וגם דדברי מהרש"ל הם נגד התו' בדרף ו' וכמו שהרגיש בעצמו מהרש"ל שם שהקשו התו' שם ל"ל קרא בציצית ותירצו לכדרבא וגם תירצו דה"א דציצית גרע דאינו שנה בכל ע"ש.

ובאמת הוא תמוה לענ"ד בין דברי מהרש"ל בין דברי התו' הנ"ל מסוגיא דנזיר נ"ח דפריף שם למאן דיליף עשה דוחה ל"ת מראשו מ"ט לא נפקא ליה מגדילים ומשני דאיצטריף לכדרבא ע"ש והיא תמיהה גדולה לענ"ד ואף דסוגיא דידן חולקת על סוגיא זו וכמ"ש התו' ביבמות ה' ע"א ד"ה מה מ"מ בזה לא מצינו דפליגי ושפיר יש לדחות פן.

ואפשר דאם נאמר דסוגיא דידן ס"ל דלרבא לא מייטר קרא א"כ מנ"ל באמתדעשה דוחה ל"ת וע"כ דסוגיא דידן חולקת וכמפורש באמת בסוגיא ביבמות הכי ועל התו' נ"ל דתירוץ הראשון הוא באמת פוננת הש"ס בנזיר שם עכ"פ קשים עדיין דברי מהרש"א הנ"ל ובנזיר א"א לומר סברת רש"ל דא"כ ל"ל קרא דראשו וכמוכח: וביותר קשה לי עליו דהא לכאורה קשה על התו' שם שכ' דאי איפכא ל"ל קרא פלל.

דהא י"ל דאיצטריף קרא כדי למילף מנה דבעלמא שפיר, דחי וכדאמר כה"ג בסוגיא לקמן וכמ"ש גבי שרפת קדשים. וע"כ צ"ל דיותר סברא לאוקמא קרא לגופיה וממילא גיליף לעלמא מלאוקמא דלגופיה לא איצטריף רק לדיוקא.

וא"כ ממילא הכי טפי מסתבר למיידרש איפכא ולגופיה דלא דחי מלמידרש באם אינו ענין ולגופיה לא איצטריף פלל. והנה יש עוד מקום לדבר בזה בענין מ"ש התו' בפסחים מ"ג ושבועות כ"א דמסתברא דסיפא מפרשא לרישא.

אף הנלע"ד דבאמת קנשינינו על המהרש"א וגם עיקר קנשיניו מהרש"ל לק"מ וננישב
ג"כ מה שהקשיתי על תירוץ התו' דל"ל קרא פלל דדילמא איצטריף למילף הא גופה
מדאיצטריף וכנ"ל.

ותירוצינו דחוק ובפרט דהא לחומרא מקשינו ואף לפמש"ל אות ח' דלא מיקרי חומרא.
מ"מ הא מסתברא דסיפא מפרשא לרישא וכמו שהקשו בשבועות כ"א להדיא קנשיא
פזו מפח סברא זו ע"ש.

אבל העיקר דהא מסיק הש"ס דצמר ופשתים מותר ואי לאו צו"פ ה"א פדרבא דכנף
מין פנף והוא דיוקא מקרא דדווקא מין פנף ע"ש בתו' וצמר לצמר ופשתים לפשתים
וממילא ה"א אף דבעלמא עשה דחי ל"ת הכא לא דחי דלא בעי רק מין פנף ובפרט דהא
באמת קי"ל התכלת אינה מעכבת את הלבן ורק דבתכלת הויא המצוה פתיקונה וזה
תלוי במש"ל ולזה איצטריף קרא דדחי.

ואפשר שזהו ג"כ פנונת הש"ס בנזיר נ"ח דקאמר דאיצטריף לכדרבא היינו לאפוקי
מדרבא וכנ"ל רק שקשה דא"כ ל"ל ראשו וכמש"ל לדעת רש"ל. אף י"ל דמציצית לא
גמר דשאני תכלת שכן מצוותו בכך פינו דאפקא מדרבא.

וסוגיא דיבמות ס"ל דאף לבן במשמע עכ"פ אי לאו צו"פ הוי משמע קרא דכנף דלא דחי
אף אי בעלמא דחי וממילא סרו כל הקנשיות הנ"ל וזהו פנונת התוס' ג"כ בתירוץ.
ומ"ש מהרש"א דיליף באם אינו ענין היינו מראשו דקרא דציצית איצטריף לגופיה
לאפוקי מכנף וכנ"ל.

(א"נ בנזיר י"ל שאני פלאים שהותר מפלגן וכמ"ש התו' בדרף ה' ע"ב ד"ה פולה אף יזהא
עיקר חסר מן הספר): יא והנה בנזיר נ"ח דקאמר רבא דאיצטריף קרא היכא דמקריף
ובתר הכי מגלח ופריף דהא אפשר לקנים שניהם.

ולכאורה תמוה מאי ס"ד דרבא בזה דאיף נאמר לו לגלח בחנם בדרף איסור. ונראה
דעיקר הדקדוק הוא דכינון דכתיב כל שערו א"כ הפל בכלל ול"ל תו ראשו וכפירש"י
ביבמות ה' ע"א ונזיר מ"א ע"א ע"ש.

ולזה ס"ד דרבא דקרא קפיד על סדר הגילוח שמקודם גלח כל שערו ואף פאות הראש
בכלל ואח"כ ראשו והויא המצוה כף שיגלח פסדר הנה. אף זה כ"ע מודו שאין הסדר
מעכב דהא בעי שנה הפתוב לעכב ולזה פריף שפיר לרבא דס"ל נו"נ קריבים ביו"ט
כמ"ש התו' בשבת כ"ה וא"כ ע"כ ס"ל דאף שהוא צורה המצוה לכתחילה מ"מ לא דחי
ל"ת היכי דאפשר וכמש"ל וא"כ למה גימא דהכא דחי (ואלת"ה אדרבא גיליף מהכא
דלידחי ור"ל סתמא קאמר בכל גוונא אף שי"ל דשאני הכא דמצותו בכך).

אף נראה שפינון שאינו מעכב לא שייף לומר מצותו בכך) וכן ביבמות כ' פריף שפיר
לרבא דס"ל נו"נ קריבים ביו"ט וכנ"ל. וכן במנחות מ' ע"א מ"ש התו' דבכלאים הותרה
הוא רק שם דמיבעיא ליה אליבא דשמואל ע"ש שע"ז נתקשו התו' שם.

ושמואל ס"ל בְּנִזִיר נ"ז הקפת כל הראש שמה הקפה ואיתא בְּנִזִיר מ"א דיליף לה מקרא דראשו ע"ש. וכ"כ התו' ביבמות ה' ע"א ד"ה מה ללאו בשה"ד וקשה מנ"ל דילמא אתא לנזיר.

וצ"ל דס"ל כתנא בנזיר נ"ח דיליף מינה עשה דוחה ל"ת ע"ש בפסוגיא. אבל עיקר קרא איצטריך להקפה ועשה דוחה ל"ת נפקא מציצית.

רק שקשה דילמא פדרבא בנזיר נ"ח. ואף דדחי לדרבא מ"מ כי היכי דלא נחדש דבר כזה טפי נוקמא דבאמת דחי לצורך מצוה וצ"ל דאיהו גליף עשה דוחה ל"ת מקרא דשריפת קדשים וכמש"ל.

וא"כ אי אמרת קרא להכי דדחי אף בכה"ג. א"כ קשה ל"ל קרא גבי שריפת קדשים. ואי לאשמועינן דבעלמא לא דחי א"כ מאי שנא הכא. וטפי מסתברא לאוקמא קרא להקפה וממילא ע"כ מוקי קרא דציצית לענין דהוי היתר גמור אף היכי דאפשר וכמש"ל. וכן רב אדא בר אבהו דס"ל בנזיר נ"ז ג"כ הקפת כל הראש שמה הקפה לטעמיה בביצה י"ט דנו"נ אין קריבין וכן רב הונא שם לטעמיה בביצה כ"א ע"ש והוא קצת רחוק באקצור. (ולכמש"ל אות ל"א אליבא דר"י ע"ש ובמנחות ל"ז ע"ב פוסק שמואל כר"י י"ל ג"כ דשמואל לטעמיה ודו"ק): והו' דשבת קל"ג אף דקאי על אב"י.

מ"מ פריף מהא דר"ל משום דבעי לאוקמא אליבא דכ"ע הו' דר' יאשיהו. וראיה דהא הומ"ל דר"ש ס"ל כר' יונתן דגם לדידה קשה ל"ל קרא והתוס' שם נדחקו בזה.

אבל פשוט הסוגיא כמ"ש דבעי לאוקמא אליבא דכ"ע (ובלא"ה י"ל דר"ש לטעמיה דס"ל חביבה מצוה בשעתה שהקטרת אימורים דוחה שבת אף שאפשר בלילה. אף הא קאמר במנחות ע"ב דשאני התם שפבר דחתה שחיטה) וכ"ז דחוק.

אבל נראה עפ"מ"ש המהרש"א שם בשבת קל"ב ע"ב שהקשה לרב אשי דקאמר טעמא דמילה שלא בזמנה אינה דוחה י"ט דהוי עשה ול"ת הא חזינו דצרעת דחיא אף דהוי עשה ול"ת ותירץ שאני יו"ט שאפשר למחר ע"ש.

והנה אב"י ממעט י"ט מעולת שבת בשבתו ע"ש. מ"מ מוכח דמילה אינה דוחה עשה ול"ת היכא דאפשר למחר וממילא גם הכא דאפשר באחר לא לידחי.

איברא דהיא גופא קשיא מנ"ל לאב"י דמילה אינה דוחה יו"ט דילמא דווקא שריפת קדשים וכו"ל. ובפרט דאיהו ס"ל נו"נ אין קריבין ביו"ט כמ"ש התו' בשבת כ"ד ע"ב.

ונראה דהש"ס מסתברא ליה לחלק בזה בין נותר ומילה למידי אחרניא דהכא עיקר המצוה הנה לה זמן קבוע ורק שגדחית מאיזה סיבה וכמו נותר שזמנו הנה לאכלו בזמנו פדיו ורק שגדחית וכן מילה זמנה בשמיני ולזה לא שייך בזה כ"כ לומר שהויי מצוה לא משהינן פיון שפבר נשתהא הענין ונדחה מזמנו.

משא"כ במצוה הקבוע לה זמן בנודאי לא אמרינן הכי וכ"נ בפירש"י שם ע"ש. וא"כ קשה עדיין מאי פריף ליעביד אחר דהא בזה לא שייך לומר שעבר זמנו דלעולם המצוה על האב וכמש"ל.

ועמש"ל סי' ג' בזה: יב אבל נראה דשאני הכא דהא אינו תלוי דחזית הל"ת בהעשה פיון דאפשר שלא יתפנוין לקצוץ הבהרת ויהא מותר רק שבאב הוא א"א דע"כ הוא רוצה בקו. וא"כ הסברא נותנת דליעבד אחר פיון שהמניעה היא מצד רצונו ולא מצד המצוה וה"ז דומה לעשה דפשיעה שפתבו התו' בעירובין ק' דלא דחיא והיא סברא נכונה בס"ד.

(ובאמת בלא"ה לק"מ לפמ"ש דמסברא ה"א דאף שהיא צורה המצוה מ"מ לא דחי ורק דילפינו משריפת קדשים פנ"ל. ומ"ש התו' ביבמות ה' ד"ה פולה דאי לאו קרא הו"א דדחי לא פתבו זה רק בתחילה.

אבל בפר הכי שתיקצו דלמ"ד נו"נ אין קריבין גליף מהתם שפיר י"ל לדידיה דמסברא לא דחי. וא"כ הכא בעשה ול"ת דצנעת אף דגלי קרא דדחי מ"מ היכא דאפשר לקיים לא שמעינו.

אף ז"א נראה כ"כ ובאמת לולא דברי התו' בשבת כ"ד ע"ב ה"ה אפשר לומר דאב"י שפיר ס"ל נו"נ קרבים ביו"ט. ומה שהקשו דהא בשבת איגרי הא אמרינו ביבמות ז מה לי חומרא רבה מה לי חומרא זוטא.

וכ"נ בתו' שם ה' ע"ב ד"ה פולה שהקשו דגיליף שריפת קדשים משריפת בת פהו אף דהתם הוי שבת וע"כ צ"ל דל"ש וכנ"ל. רק לשון התו' שם צ"ע וקרוב לומר שהיא ט"ס וצ"ל דגיליף משריפת קדשים שלא תדחה ושפיר גיליף בק"ו): יג ובעיקר הדבר נראה דבאמת לכאורה קשה מנ"ל דדחי פלאים דילמא באמת לכדברא וצמר ופשתים כ"א בפנינו וכמ"ש.

אף נראה דהא תכלת עמרא הוא וכיון דקאמר שיעשו ציצית בין בצמר בין בפשתים ממילא מוכח שדוחה פלאים. אף כ"ז לרבי דס"ל במנחות ל"ח שהתכלת מעכבת את הלבו אבל לרבנן קשה.

וצ"ל דמ"מ מצותו שיהי' תכלת ג"כ וממילא קאי קרא פפי מצותו. וממילא מוכח דכל שהוא צורה המצוה שפיר דחי אף דאפשר בלא זה.

משא"כ לרבי אין שום הוכחה לזה וכנ"ל רק למ"ד נו"נ אין קריבין וגליף לה משריפת קדשים מדאיצטריף קרא פנ"ל. אבל זהו רק לאמוראי דילפי לה בשבת כ"ד מקראי אבל לרב אשי דקאמר התם טעמא משום עשה ול"ת שפיר ע"כ ילפינו עשה דוחה ל"ת מפלאים.

ומ"ד נו"נ קריבין וגליף לה מקראי עכצ"ל דס"ל פרי דתכלת מעכבת והיכא דאפשר לא דחי אף שיש צורה מצוה וכדילפינו מפלאים: ומש"ל ליישב קושיות התוס' ודאב"י ס"ל נו"נ קריבין אח"כ מצאתי בחי' הרשב"א וחי' הרמב"ן בשבת שם שכ' ג"כ שם ליישב דגליף מיתורא דקרא עיי"ש ושפיר אתיא אליבא דכ"ע וכן הסברא נותנת שדוחק לומר דאב"י מוקי לה כר"ע דאפתי תיקשי לר' ישמעאל וגם הא ר' ישמעאל איגרי במתניתין שם ומשמע דלא פליג ארישא דשמן שריפה ע"ש.

[ואליבא דהתו' יש ליישב זה דאב"י לטעמיה דמוקי בשבת כ"ג ע"ב טעמא דמתניתין משום גזירה ע"ש בתוד"ה גזירה ונראה לפרש וכו' ע"ש] ומש"ל דרבא ס"ל נו"נ קריבין

מתוס' שבת כ"ה אף דשם פתבו זה לסברתם אם נאמר דס"ל די"ט עשה ול"ת וא"כ אין להוכיח משם לעלמא אף תירוץ זה דחו הראשונים עי' בחי' רמב"ן ורשפ"א וריטב"א ועיקר פתירוץ הקודם.

ורק יש להוכיח מדל"ק פאפיי ע"כ ס"ל נ"נ קרבין וא"ש דאליביה פליגי אפיי ורבא. ואף דבביצה כ' ע"ב קאמר רבא אליבא דמ"ד נ"נ אין קרבין ע"ש בפעבר ונשחט.

י"ל דליה לא ס"ל יעו"ש בפוגיא וע' פסחים נ"ט ע"ב ד"ה ולא עולת: יד ובעיקר הענין מה שחידשתי בחילוק באפשר לקיים פשיש צורך מצוה ראיתי בחי' הרשפ"א ורמב"ן בשבת כ"ד דלא מיקרי אפשר לקיים פשאפשר לקיים למחר וליומא אחרא ולכאורה מה סברא היא זו.

ואף שיש להסביר ענין אפשר לקיים כמו דשלי"מ דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר ונהרי שם דחינו עד למחר. וכבר עלה ע"ד קצת ראשונים דשלי"מ הוי מה"ת ועיין תו' מעילה כ"א ע"ב ד"ה פרוטה לפי גירסת הכ"מ פ"ז מה' מעילה ה"ו ע"ש ובמל"מ שם.

ואף לסברת הצ"ח והנו"ב דבטיילטול לא שייך דישל"מ פידוע מ"מ ה"א לא שייך זה ורק במצות ציצית וכדומה י"ל דאף שלמחר יהיה לו ציצית מ"מ הרי עכשיו לא יהא לו מצוה זו וכן י"ל גבי מילה דאף שאפשר למול למחר מ"מ הרי היום לא יהא נמול וכבר דעת הרמב"ד בזה שעובר על איסור פרת בכל שעה ושעה ואף לדעת הרמב"ם כל ששוקא ערל איפא איסורא מיהא משא"כ בפיריפת קדשים ובזה נדחי דברי המהרש"א בשבת קל"ב שהבאתי באות י"א וי"ל קצת.

ולפמ"ש המל"מ בפ"י מ"ה טו"צ דס"ל לרב אשי דצרעת הוי רק ל"ת בלא"ה א"ש. וכבר פתבתי בענין זה בארנפה במק"א בס"ד ועכ"פ נראים דברי הרמב"ן הנ"ל מסכימים לסברתנו בזה: ובאמת צל"ע טובא ביבמות כ' ע"ב דמסיק טעמא דלא דחי ל"ת משום אפשר לקיים בחליצה.

דא"כ היכי שא"א פגון בגידמים וכדומה שפיר לידחי וגם לוקי בהכי ההיא דבעלו קנו. אף י"ל משום דקתני ברישא דברייתא שחלצו ע"ש ויש ליישב בזה קושניית התוס' שם ד"ה מיתבי וע"ש מ"ד ע"א ד"ה כל העולה ואכמ"ל בזה.

וגם יש להעיר בזה מהו דפסחים ה' ע"א דיליף דיום הראשון הוא י"ד דהא בי"ט אסור לשרוף וכבר התעוררו בזה ע' סי' תמ"ו במג"א ואחרונים וע' פנ"י וישועות יעקב סי' תק"ו ומ"ש די"ט עשה ול"ת עדיין הניקשי לאפיי אליבא דר"ע לדעת התו' דהוי ל"ת לחודא ואכמ"ל בזה: טו וע' בחי' הר"ן בשבת קל"ג שכתב בשם הרא"ה דמאי דמקשה מר"ל לאו לדין מקשי דהא אפשר לומר דהותרה לגמרי וכמו בסדין בציצית.

אלא טעמא דקרא הוא דקשיא לן פניו שאפשר אותה מילה בעצמה באחר. משא"כ בציצית התירה תורה ציצית של כל דבר ע"ש.

ודבריו חסרים מוכן לכאורה. ונראה שהבין ענין אפשר לקיים כמש"ל עד שתאכלנו באיסור וכו'.

וְיָדוּעַ שִׁטַּת הַנּו"ב דְּבִטְלוּ לֹא שִׁינָה זֶה פִּינּוּן שִׁיטְלוּ עֲכָשְׁיוּ וְאִח"כ יַחְזוּר וַיִּטְלוּ לְפַעַם אַחֵר וְעַכ"פ אֵין נַעֲשֶׂה רְצוֹנוֹ. וְכֵן דְּחוּ בְּזֶה שִׁטַּת הָרִי"ף בְּהֵךְ דְּפַת שְׁאַפְּאָה עִם צְלִי.

דְּלֹא שִׁינָה בְּזֶה שִׁיכּוֹל לְאַכְלָה עִם בְּשָׂר וְכִדְוִיעַ. וְהִ"נ בְּצִיצִית פִּינּוּן שְׂרוּצָה לְלַפְנוֹשׁ טְלִית פִּשְׁתָּן וְלִהְטִיל בּוֹ צִיצִית צָמֵר אוֹ לְהִיפּוּף.

וְאִ"כ כְּשֶׁנֶּאֱמַר דְּהָא אֶפְשָׁר בְּמִינוּ אִ"כ לֹא נַעֲשֶׂה רְצוֹנוֹ מֵה שְׁחַפֵּץ וְלֹא שִׁינָה בְּזֶה אֶפְשָׁר לְקַיֵּם וְיִלְפִינוּ לָהּ מִהֲתִירָא דְתַכְלַת דְּבִגְד פִּשְׁתָּן אֶפְשָׁר לּוֹ לְלַפְנוֹשׁ בְּגַד צָמֵר וְהִינּוּ כַּמֶּש"ל בְּיָשׁוּב קְוִשְׁיֵינוּ עַל תּוֹ מְנַחוֹת מ' ע"א.

וְכִ"כ הָרֶשֶׁב"א וְרַמְבַּ"ן בְּשֶׁבַת קל"ב ע"ב דְּסוֹדִין בְּצִיצִית לֹא שִׁינָה לּוֹמַר בְּזֶה עֲשֵׂה דוּחָה ל"ת דְּשֵׁם הַתּוֹרָה לְגַמְרֵי אֶפְשָׁר בְּמִינוּ וְהוּא מְטַעַם הִקְשָׁה ע"ש וְכִ"כ בַּח"י הָר"ן שָׁם. וְהוּא תְּמוּהָ לְכַאוּרָה דְּהָא בִּיבְמוֹת יְלִיף מִינָה עֲשֵׂה דוּחָה ל"ת וְע"כ צ"ל כַּמֶּש"ל דְּלִמְאֵן דְּיִלְיָף עֲשֵׂה דוּחָה ל"ת מִקְרָא אַחֲרֵינָא אִינְתֵּר קְרָא דְּכִלְאִים בְּצִיצִית לְהִכִּי וְצ"ל דַּס"ל פְּסוּגֵי דְּנִזְיָר נ"ח דְּנִפְקָא לָן מֵרֵאשׁוּ דְּהָא רַב אֲשֵׁי דְּאִינְרֵי הֵתָם ס"ל דִּי"ט הָיוּ עֲשֵׂה וְל"ת וְאִ"כ מְשֻׁרְיַת קְדָשִׁים לִיכָא לְמִילָף עֲשֵׂה דוּחָה ל"ת וְעַדִּין צ"ע בְּדַבְרֵיהֶם בְּזֶה.

וְאֶפְשָׁר מְשׁוּם דְּרַב אֲשֵׁי קָאִי הֵתָם אַרְבָּא וְרַבָּא ס"ל הִכִּי בְּנִזְיָר נ"ח וְכַמֶּש"ל. וְכַתּוּבָה פְּתוּבוֹת מ' ע"א פְּתוּבוֹת לְהִדְיָא סְבָרָא זֹו דְּמָה שְׁאַפְּשָׁר ע"י שְׁיִלְבֹּשׁ טְלִית אַחֵר לֹא מִיקְרֵי אֶפְשָׁר לְקַיֵּם וְע"ש בְּדַבְרֵיהֶם בְּאוֹרְךָ וְקִצַּת נוֹטִים שָׁם מְדַבְרֵינוּ לְמַעְלָה.

וְלִפ"ז צ"ל דַּס"ל לְהֵרָא"ה דְּאִין שׁוּם יִתְרוֹן כְּשֶׁהָאָב מִלְּבַעֲצָמוּ וְדִלָּא כְּהִשָּׁ"ף בַּח"מ ס'י שֶׁפ"ב שְׁהַבְּאִתִּי לְעִיל וִי"ל קִצַּת עַפְמֶש"ל בְּזֶה [וְאֵגַב אֲזַפִּיר מֵה שְׁרֵאִיתִי בַּח"י הָר"ן שָׁם כ"ד ע"ב שְׁהַקְשָׁה דְּלִישְׁרָפָה בְּלִילָה וְהִבִּיא הִירוּשְׁלָמִי ע"ז שְׁנִשְׁרָף בֵּין בְּיוֹם וּבֵין בְּלִילָה.

וְתַמְיָהֵנִי שְׁלֹא הִבִּיא ש"ס עָרוּף בִּיבְמוֹת ע"ב ע"ב דְּקְדָשִׁים שְׁאֵנִי דְּדַרְשִׁינוּ וַי"ו ה"א ע"ש וּפְלִיגָא עַל הִירוּשְׁלָמִי וְעַל שְׁעָה"מ פִּי"ט מֵה' פְּסוּה"מ הַל"ה בְּאוֹרְךָ בְּזֶה וּבַפְּנ"י בְּשֶׁבַת שָׁם] וְלְכַאוּרָה לְדַבְרֵי הָרֵא"ה יֵשׁ לְעֵינֵינוּ בְּתֵרוּמָה דְּקִי"ל שְׁעוּלָה בֵּין אֶפְשָׁר וְל"א דְּהָיוּ דְּשִׁיל"מ שְׁאַפְּשָׁר שְׁיֵאֲכַלְנָה כְּהֵן פִּינּוּן דַּס"ל לְהֵרָא"ה דְּאֵם אֶפְשָׁר ע"י אַחֵר מִיקְרֵי אֶפְשָׁר לְקַיֵּם וְכַנ"ל אֶפְשָׁר ז"א מְפָמָה טְעָמִים: טז וְעַפְמֶש"ש גְּרָאָה לִישָׁב דְּבָרֵי הָרַמְבַּ"ם בַּפ"ז מֵה' תַּמִּידִין וּמוֹסָפִין שְׁפּוֹסֵק נִקְצָר בְּיוֹם כְּשֶׁר וְגַם פּוֹסֵק שְׁקִצִּירַת הָעוֹנֵם דוּחָה שְׁבַת.

וְהוּא תְּמוּהָ דְּהָא בְּש"ס בְּמְנַחוֹת ע"ב ע"א תְּלִי לָהּ זֶה בְּזֶה דְּאֵם נִקְצָר בְּיוֹם כְּשֶׁר לֹא דְּחִי שְׁבַת דְּהָא אֶפְשָׁר לְקַצְרוֹ בְּיוֹם וּמְמִילָא קִשָּׁה ג"כ דְּהָא אֶמְרִינוּ לֹא מְצָא מִן הַקְּמָה יְבִיא מִן הָעֲמָרִים וַיְבַשׁ וְכ"פ הָרַמְבַּ"ם שָׁם.

וְכַבֵּר נִתְקַשָּׁה בְּזֶה הַלַּח"מ וּבִשְׁ"ף יו"ד ס'י רַס"ב וְנִשְׁאַרוּ בְּקוֹשְׁיָא וְעַל בְּכַנְסַת יַחְזֻקָא לְסִי מ"ב שְׁכ' לִישָׁב זֶה וְהוּא דְּחוּק וְגַם תְּמוּהָ מ"ש דְּלֵרַאב"ש מוֹדָה מ"מ דְּלֹא מְצָא קְמָה יְבִיא מִן הָעוֹמָרִים דֹּא"כ הִינּוּ נִקְצָר בְּיוֹם וְכָל הַמְעֵינֵינוּ שָׁם יִשְׁפּוּט בְּצִדְקָא שְׁאִין לְדַבְרֵינוּ יְסוּד כָּלֵל וְהַקּוֹשְׁיָא נִצְבָּה כְּמוֹ נִד: אָבָל לִפְמ"ש א"ש בַּס"ד דְּזֶה תְּלוּי בְּפִלּוּגָתָא שְׁהַזְכְּרָנוּ אִם בְּמִקּוּם שְׁנִדְחָה ל"ת מְפָנִי עֲשֵׂה אִם נִדְחָה גַם בְּשָׁבִיל פְּרִטֵי הַמְצָנָה אֶפְשָׁר מְעַכְבֵּי אוֹ לֹא וְלִזְזָה קְאָמֵר בְּסוּגֵיָא דְּלַרְבֵּי פִינּוּן דַּס"ל נִקְצָר בְּיוֹם כְּשֶׁר מְמִילָא ע"כ לֹא דְּחִי שְׁבַת פִּינּוּן דַּס"ל דְּתַכְלַת מְעַכְבֵּי אֶת הַלְבָן אִ"כ לִיכָא לְמִילָף דְּהִיכָא דְּאִינוּ מְעַכְבֵּי נְמִי דוּחָה רַק מ"מ י"ל דַּס"ל דִּי"ט הָיוּ ל"ת לְחוּדָה וְס"ל נו"נ אִין קְרִיבִין וַיְלִיף לָהּ מְשֻׁרְיַת קְדָשִׁים

וכמש"ל ולזה פלפל בש"ס שם אליבניה ומ"מ מסיק הכי משום דאליבא דאמת קי"ל
כרב אשי דהוי עשה ול"ת ביי"ט וכמש"ל.

ונהו ספק הש"ס שם בדעת ר"ש שם. ועל ראב"ש דקאמר שם דס"ל הכי איהו לטעמיה
בפ"ק דביצה דס"ל נו"נ קריבין ביו"ט ומוכח לה מגופא דברייתא מדאיצטריף לטעמא
דנקצר שלא במצנתו פסול ולא אמר בפשיטות דמשום מצנה שאינה מעכבת דחיא שפיר.

ואף דביומא ז' קאמר דאף למ"ד הותרה מ"מ צריף להביא אחרת משום שירים שאינם
נאכלים ע"ש. וא"כ י"ל דלהכי צריף טעמא דשלא כמצנתו פסול: יז ואם נפרש פן הוי
א"ש קצת מה שיש להקשות בסוגיא שם ביומא.

דמאי מקשה דהא רבי ס"ל בהדיא בפסחים פ"ד ע"א דטומאה דחוייה עיי"ש בפירש"י
רע"ב ורבי לטעמיה אכל לפמ"ש י"ל אף דמקשה שם מרבי. מ"מ עיקר סמיה אראב"ש
מדאיצטריף לטעמא דפסול.

וא"ש ג"כ מה שיש להקשות מאימיתי רב שישת ראיה פיון דפלוגתא דתנאי היא. אף
לפמ"ש א"ש.

אף ז"א סתירה לענינינו. דל"ק ר"נ רק פיון דשירים נאכלין מודה דהוי דחוייה.

וכמ"ש התוס' במנחות ט"ו ע"א ד"ה ר"י. ושם ג"כ ר' יוחנן קאמר לה.

וכן במנחות ע"ב קאמר לה ר"י וא"כ מ"מ לא צריף לטעמא דפסול אם נאמר דס"ל דדחי
בלביל צורף מצנה אף שאינו מעכב. אף עדיין יש לדחות קצת דמ"מ שוקלין פנגד זה
דצריף לקצור בלילה מה שהשרים לא יאכלו.

ונרויח גם איסור טומאה. אבל מ"מ אין אנו צריכים לזה כ"כ.

ומההיא דפסחים פ"ד באמת אינה ראיה כ"כ. די"ל דגם למ"ד הותרה מיקרי פסול.

ופירש"י הוא רק אליבא דהילכתא. [וגם לדעת התו' במנחות ס"ו ה"ל נדחה זה בלא"ה
כמובן].

וגם י"ל דלא נחית ר"נ להאי תירוץא רק מעיקרא. אבל לבסוף דמסיק תנאי היא לא
איצטריף לזה כלל.

ויש להאריך בזה אף אכ"מ. וע' נוב"י מ"ת חא"ח סי' פ"ו: יח ומאי דמיתי מהא דר'
ישמעאל דקציר מצנה דוחה שבת.

היינו משום דלא מסתבר ליה דהכי דאפשר לקיים שתדחה שבת וכמש"ל בשם חי' הר"ן
בשם הרא"ה בשבת קל"ג בקושניית הש"ס. ולזה טפי עדיף להוכיח מזה דקצירה בלילה
מעכבת.

משא"כ למאן דס"ל תכלת אינה מעכבת ויליף מציצית דגם מה שאינו מעכב ג"כ דוחה.
וא"ל דתכלת הוי עיקר מצנה כמו לכן דהא גם לכן אינו מעכב את התכלת.

ז"א דהא תכלת נמי לכן הוא דאטו בלכן יש צבע מיוחד וכידוע. ומראה הל' לכן אינו מה"ת
כמבואר בפוסקים.

וע' מנחות מ"ד ראה מצוה זו וכו' ובתו' שם ובבבכות ט' ע"ב ואכ"מ. וע' בסה"מ שורש
י"א דמיתתי ממכילתא דתכלת ולבן מצוה אחת הוי ע"ש.

[ובמצוה י"ד מיתתי לה מספרי ע"ש ולע"ע לא מצאתי בספרי זה]: אבל הרמב"ם שפוסק
להדיא דתכלת אינו מעכב את הלבן. וגם פוסק דנו"נ אין קריבין ביו"ט.

וי"ט הוי ל"ת נעשה כמבואר בפ"א מה' מילה ובכ"מ. וא"כ ע"כ ס"ל דכל צרכי המצוה
דוחים אף שאינו מעכב וכנ"ל.

ולזה הכא פוסק דדוחה שבת אף דאפשר לקצור ביום ולהביא מן העמרים וכנ"ל. מ"מ
כיון דגלי קרא דקציר עומר דוחה שבת דוחה בכל גוונא.

ועפ"ז יש ליישב מה שנקשה טובא שלא הביא הרמב"ם הך דינא דבריייתא דהיה עומד
ומקריב מנחת העומר. דכיון שפוסק דנקצר ביום פשר פרבי א"כ הו"ל לפסוק גם פאן
פרבי שיביא אחרת.

אבל לפמ"ש א"ש דלשיטתו שפיר קצירה דחי טומאה וכמש"ל ופוסק כראב"ש ולא
מטעמיה. ולזה לא מיתתי לה פלל כיון שאינו פוסק לא כזה ולא כזה.

סמך על הפשיטות שפיון שדוחה שבת מכ"ש שדוחה את הטומאה וכמוכן. וצ"ל דס"ל
כמש"ל אות י"ז בענין שיריים: יט ובזה יש ליישב ג"כ מה שהקשה בטעם המלה רפ"א
מה' שמטיה ויובל על הרמב"ם דמיתתי שם קרא דבחריש ובקציר תשפות לענין שביעית.

והא בפ"ז דתמידין ומוספין פוסק דקצירת עומר דוחה שבת. וא"כ ס"ל כר' ישמעאל
דמוקי ליה למעוטי קציר עומר ונשאר בקושיא.

וכמדומה לי שגם אני הקשיתי פן זה מכבר. ולפמ"ש א"ש דהא הרמב"ם לא כתב שם
הטעם מבחריש ובקציר.

והיינו משום דהא התם במנחות ע"ב ע"ב ובפסחים ע"ז ע"א גליף לעומר דדחי שבת
מקרא אחריןא מנידבר משה את מועדי ד'. ירק דבמנחות ע"ב ע"ב מוקי לה להקרבה
ולא לקצירה.

אבל ז"א שניף רק לרבי דאירי אליביה התם. דס"ל דכל שאינו עיכוב במצוה אינו דוחה.

אבל לשיטת הרמב"ם ממילא ידענו כיון דאיכא קרא דהקרבת העומר דוחה שבת דכל
פרטי מצות הקרבתו דוחה שבת. ובכלל זה ג"כ שיקצר ונוקא באור יום הגף.

ורק לראב"ש קאמר דס"ל כר' ישמעאל. דא"כ איכא קרא מותר לזה וע"כ נימא נקצר
שלא כמצנתו פסול דאלת"ה מנא ידע דפסול דהא לא שנה הכתוב לעכב דבקדשים בעינו
שנה לעכב פידוע [ואפשר לומר דתלי בהא דאי בעינו קרא פדכתיב ע' סנהדרין מ"ה אף
אין רצוני להאריך עוד] ולזה הוצרך לומר דס"ל כר' ישמעאל וקשה לו קושיות הש"ס
דשבת קל"ג וכפ' הרא"ה שהבאתי באות ט"ו וע"כ צ"ל דמעכב.

ובפרט לפמ"ש ל' דמוכח מגופא מדאיצטריך לטעמא דפסול [ואף שי"ל דאיצטריך קרא
היכי דליכא קצור ועומד. אף זה בלתי אפשרות שלא יהא פלל קצור ועומד בכל א"י.

וגם הא פְּכָר הַקָּדִים הָדָר דר"ע דְּכִינּוֹן דְּאֶפְשָׁר מֵאֲתָמוֹל אֵינּוּ דוֹחָה כָּלֵל אֶף שְׁלֵא עֲשֵׂהוּ אֲתָמוֹל וְאֶקְצָר] וְעִיקָר לְמִוּד הַרְמַב"ם הוּא מְקַרָּא דְּוִינְדְּבָר מְשֵׁה וְלֹא מִבְּחָרִישׁ וּבְקָצִיר. וְלֵעֲנַ"ד הוּא הָאֲמַת כּוֹן בְּדַעַת הַרְמַב"ם.

וְהִנֵּה יֵשׁ לִי דְרָדָה בְּזֵה עַפ"י סוּגְיָא דְּיוֹמָא מ"ו בְּסוּף תְּמִיד אִי דוֹחָה שְׁבַת וְלֵעֲנִין אִם שְׁבַת אֲצֵל צִיבּוֹר הַתְּרָה אוֹ דְחוּיָה אֶף אֶקְצָר בְּזֵה: כ וְאֶפְשָׁר לֹמֵר דֵּר' יִשְׁמַעְאֵל לְטַעְמִיהָ אֲזִיל דְּקָאֵמֵר בְּמִנְחוֹת פ' הַקְּוִמֵן דֵּד' צִיצִית הֵן אֲרַבַּע מִצּוֹת וְרַבֵּנּוּ ס"ל מִצְוָה אַחַת וְצָרִיף לְהַבִּין בְּמֵאֵי פְּלִיגִי.

וּבֵר"פ הַתְּכַלֵּת קָאֵמֵר טַעְמָא דְּרַבִּי דְּתַכְלֵת מְעַכְב וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ וְרַבֵּנּוּ דְּרָשִׁי אוֹתוֹ הֵיא לְחוּדִיָּה ע"ש. וְהִנֵּה בְּסַפְרֵי פ' שְׁלַח מִיִּתִּי פְּלוֹגְתָא דֵּר"י וְרַבֵּנּוּ וְרַב הַגִּירָסָא מְשׁוֹבְשֵׁת וְהַגְּר"א מְגִיָּה דְּפְלִיגִי בְּקַרָּא דוֹהִיו לְכֶם לְצִיצִית ע"ש.

אָבֵל בְּסֵה"מ שְׁוֹרֵשׁ י"א וּבִמ"ע י"ד הֵבִיא מְסַפְרֵי דְּדְרִישׁ מוֹהִיו לְכֶם לְצִיצִית שְׁתַּכְלֵת וְלָבֵן הֵם מִצְוָה אַחַת ע"ש [וּבְשׁוֹרֵשׁ י"א פְּתַב שֶׁהוּא מְמַכִּילְתָא וְאֶפְשָׁר לְהַסְפְּרֵי קָרִי מְכִילְתָא] הָרִי שְׁהַרְמַב"ם הִנֵּה גוֹרֵס בְּסַפְרֵי דְּרָשָׁא זֹו עַל פ' זֵה.

וְנִרְאָה דְּבְסַפְרֵי שְׁם קָאִי דְּרָשָׁה דֵּד' צִיצִית אֶקְרָא דוֹרְאִיתֶם אוֹתוֹ. וְכֵן נִרְאָה בְּסַפְרֵי שְׁם דְּבַתֵּר דְּדְרִישׁ לְשׁוֹן תְּכַלֵּת דְּרִישׁ קָרָא דוֹרְאִיתֶם אוֹתוֹ. וְלִהְגֵּהת הַגְּר"א אֵין לוֹ מוֹכֵן. וּלְפַמֵּשׁ"ל לְהַגִּיָּה א"ש בִּס"ד.

וּכ"נ לְנִכּוֹן הַגִּירָסָא שְׁם. דְּבְאֲמַת מוֹהִיו לְכֶם לְצִיצִית לֹא שְׁיָיָף לְמִילָף עַל ד' צִיצִית דְּהָא צִיצִית הוּא שְׁם דְּבָר.

עַכ"פ הָרִי לְפָנֵיף דְּרַבֵּנּוּ יִלְפִי מוֹרְאִיתֶם אוֹתוֹ לְעֲנִין שְׁאֲרַבַּע צִיצִיּוֹת הֵם מִצְוָה אַחַת. וְתַכְלֵת שְׁאֵינּוּ מְעַכְב ל"צ קָרָא לְזֵה.

מְשׁוּם דִּס"ל שְׁזֵה אֵינּוּ רַק לְכַתְּחִילָה וְלֹא לְעַפּוֹב וּכְמַש"ל. אָבֵל לֵר' יִשְׁמַעְאֵל דִּס"ל דֵּד' צִיצִיּוֹת הֵם אֲרַבַּע מִצּוֹת.

ע"כ מוֹקִי וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ לְכַדְרֵבִי. וְא"כ ע"כ ס"ל כְּרַבִּי דְּתַכְלֵת מְעַכְב וְא"כ הֵיכִי דְּאֵינּוּ מְעַכְב ע"כ אֵינּוּ דוֹחָה וּכְמַש"ל.

וְגַם רַאב"ש מְשַׁמַּע שְׁם דִּס"ל דְּתַכְלֵת מְעַכְב דְּדְרִישׁ עַל שְׁם שְׁפָלוּ הַמְצָרִים. וְהֵינּוּ לְהוֹרוֹת שְׁזֵהוּ עִיקָר מִצְוֹתוֹ שְׁנִזְנֹפּוֹר ע"י יצ"מ.

וּכְמ"ש הַב"ח בְּסִי' ח' בְּאו"ח שְׁבַצִּיצִית הוּא עִיקָר הַמִּצְוָה ע"ש. וּמְבֹנָאֵר הֵיא דְּדְרִישׁ אַח"כ ר"מ וּרְאִיתֶם אוֹתֶם לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ ע"ש.

[וְהִנֵּה רְאִיתִי בִּס' מַעִין הַחֲכָמָה בְּמִצְוֹת צִיצִית ד"ה וּבְעֲנִין שְׁפַתְב. שִׁמ"ש הַחֲזִינוּף דְּלָבֵן אֵינּוּ מְעַכְב אֶת הַתְּכַלֵּת וְיִכּוֹל לְעַשׂוֹת כְּלוֹל תְּכַלֵּת.

חֹלֵק בְּזֵה עַל הַרְמַב"ם בִּפ"א מֵה' צִיצִית שְׁמִפְרֵשׁ לָהּ לְעֲנִין גְּרַדוּמִין. וְכִדְאִיתָא בְּש"ס דָּף ל"ח ע"ב וְע"ש.

וְנִרְאָה שְׁשִׁגָה בְּזֵה דְּאִיף שְׁיָיָף לְפָרֵשׁ בְּזֵה הַמְשַׁנָּה. דְּאֵטוּ לָבֵן הוּא דוֹנְקָא שְׁאֵינּוּ רִשְׁאֵי לְצַבְעוֹ.

הָא רַק אִינוּ מְחַנְיָב לְצַבְעוֹ וְכַמ"ש הֶרְמֵב"ם לְהִדְיָא רַפ"א מַה' צִיצִית. אֲבָל בְּנוּדָאֵי יָכוֹל לְצַבְעוֹ בְּאִיזָה צַבְעֵ שְׁיִרְצָה וְכַמִּש"ל אוֹת י"ז.

וְגַם הַחֲנִינוּף צ"ל שְׂאִינוּ רוּצָה לְפָרֵשׁ הַמְשָׁנָה בְּזָה. וְרַק בָּא לְהַצִּיעַ לְפָנֵינוּ פְּרָטֵי הַדִּין.

וּז"ב]: כֹּא וְעַפ"ז נִרְאֶה לְבָאָר דְּבָרֵי הִירוּשְׁלָמֵי רַפ"ד דְּשִׁקְלִים מְדַקְאָמַר תַּמָּן תְּגִינּוּ ר' יִשְׁמַעֲאֵל אוֹמַר כּו' יֵצֵא קְצִיר הָעֹנָמַר שְׁהוּא מְצָנָה. ר"י פְּדַעְתִּיהָ דר"י דְּאָמַר אִין הָעֹנָמַר בָּא מִן הַסּוּרְיָא מְדַעְתִּיהָ דְּאָמַר יֵצֵא קְצִיר הָעֹנָמַר שְׁהוּ"מ.

מֵאֵן תְּנָא דְשׁוּמְרֵי סְפִיחִים וְכו' ר"י א"ר יוֹסֵה דְּבָרֵי הַכֹּל הִיא לֹא מְצָאוּ בְּסוּרְיָא מְבִיאִין אוֹתָן מִסְפִּיחִין שְׁבֵא"י. וְהוּא תְּמוּהָ דְמַה תְּלֵי הַף דְּקְצִיר מְצָנָה בְּהָא דְעֹנָמַר מִן הַסּוּרְיָא וְע' בְּמִפְרָשִׁים מ"ש בְּזָה וְדְבָרֵיהֶם דְּחֻקִּים.

וְהִנֵּרְאֶה בְּזָה וּמִקְנָדָם נְבָאָר סְנֻגְיָא דְמִנְחֹת פ"ד וְעַמִּש"ל אוֹת ד' בְּאִנְפֵן אַחַר. וְהִיוֹתַר נִרְאֶה דְרַמְב"ח הָיִי ס"ל דְּאָף דְמֵאֵן דְּקְאָמַר נְקַצַּר בְּיוֹם פְּסוּל מ"מ בְּהָא דְתַנּוּ לֹא מְצָא מִן הַלַּח יָבִיא מִן הַיָּבֵשׁ מוֹדוֹ כ"ע וְכַמוֹ שֶׁהֵבִין הַכֹּנ"י בְּאֶמְתַּת בְּסִי' מ"ב וְלִזְהָ מִקְשֵׁי שְׁפִיר הָא כְּתִיב לְאֶכְלָה וְלֹא לְשִׁרְיָפָה וְס"ל דְּהִיכָא דְאִינוּ מְעַפֵּב לֹא דְחֵי וְלִזְהָ מְשַׁנֵּי לִיהָ רַב חֲסֵדָא לְדוֹרוֹתֵיכֶם כְּתִיב וְאֵת אֲמַרְתָּ תִּיבְטַל אֶלָּא ע"כ צ"ל דְּהָף דְּכַרְמֶל הָיִי דְנוּקָא ג"כ.

וְהוּא לֹא הֵבִין תְּירוּצוֹ וּמִקְשֵׁי לִיְתִי מְאֻשְׁתְּקַד וּמְשַׁנֵּי לִיהָ דְּכַרְמֶל לְעִיכּוּבָא וְכַמִּש"ל גְּבִי הָף דְּקְצִיר מְצָנָה. וְלִזְהָ שְׁפִיר מִקְשֵׁי הַתּו' שֵׁם דְּלִיְתִי מַחוּ"ל וְלֹא לִידְחֵי עֲשֵׂה דְלֹא לְשִׁרְיָפָה.

וְע"כ צ"ל דְּאִין מְבִיאִים מַחוּ"ל וְנִזְהוּ בְּעַצְמוֹ דְּבָרֵי הִירוּשְׁלָמֵי הַנָּ"ל. דְּכִינּוּדְמוּכַח מַר' יִשְׁמַעֲאֵל דְּס"ל דְּהִיכָא דְלֹא מְעַפֵּב לֹא דְחֵי וְכַמִּש"ל בְּאִנְרָף א"כ ע"כ ס"ל דְּאִין מְבִיאִין מַחוּ"ל וְלִזְהָ מְשַׁנֵּי דְאִיְרֵי בְּדִלְיָא מַחוּ"ל וְיֵישׁ לְבָאָרוֹ עוֹד בְּאִנְפֵן אַחַר נְאֻקְצַר וְהַמְבִּין יָבִין: כֹּב וְעַפְמִש"ל נִרְאֶה לִישֵׁב דְּבָרֵי הֶרְמֵב"ם בְּפ"ה מַה' בְּכוֹרוֹת הַל"ט שְׁפַתְבּ דְּהִלּוּקַת בְּהֵמָה מִפִּירוֹת שְׁבִיעִית פְּטוּרָה מִן הַבְּכוֹרָה שֵׁנ' לְאֶכְלָה וְלֹא לְסַחֲוֹרָה וְאִם תְּהִיָּה חֲזִיבְתָּ בְּבְכוֹרָה ה"ז מְשַׁתְּפַר בְּבְכוֹר שְׁהָרֵי יֵצֵא מִתּוֹרַת פִּירוֹת שְׁבִיעִית.

וְהוּא נִפְלָא דְבִש"ס בְּבְכוֹרוֹת י"ב קְאָמַר רַב חֲסֵדָא לְהִדְיָא טַעְמָא מְשׁוּם לְאֶכְלָה וְלֹא לְשִׁרְיָפָה. וְכַבֵּר תְּמוּהָ עָלָיו הֶרְאָב"ד שֵׁם בְּזָה.

וְהַכ"מ כָּתַב שֵׁם שְׁהִיָּה לוֹ הַגִּירָסָא כֵּן. וְהוּא דְחֻק מְאוֹד.

וּבְפִרְט דְּבִש"ס מִקְשֵׁי עָלָה מְעִיפַת שְׁבִיעִית וְשִׁקִּיל וְטָרֵי. ע"ש אָף דְּרֵאשִׁית הַסּוּגְיָא מִרְאִים הַדְּבָרִים שְׁיִוִּיתַר נוֹחַ הִנֵּה לְגִרוֹס וְלֹא לְסַחֲוֹרָה ע"ש.

וְגַם מַה דְּמַסִּיק וְחִיבֵי בְּמִתְנוֹת הָיִי א"ש יוֹתַר. אֲבָל סוּף הַסּוּגְיָא מְבִנְיָא לְהִיפּוּף.

דְּקְאָמַר הֵתָם מְעִינְרָא לְאֶכְלָה. וְגַם לְהֶרְמֵב"ם יִקְשֵׁה דְגַם בְּחִלָּה הָיִי לְסַחֲוֹרָה וּבְזָה לֹא שְׁיִיף לוֹמַר מְעִינְרָא לְאֶכְלָה וְתִינְקְשֵׁי נְגַמַר מִינְהָ: וְהִנֵּה הַתּוֹס' הַקְשׁוֹ שֵׁם דַּמ"מ נְגַמַר מְעוֹמַר דְּהָיִי מְעִינְרָא לְשִׁרְיָפָה וְתִירְצוּ דְשֵׁם א"א לְקִיָּים מְצָנָתוֹ בַּע"א ע"ש.

וְלְכַאֲוֹרָה קְשָׁה דַּמ"מ הוּ"ל לְהַש"ס לְאֶתוּנֵי הָא. וְנִרְאֶה דְּבְאֶמְתַּת יֵישׁ לְהַקְשׁוֹת דְּתְבוּאָה עֲשֵׂה דְּבְכוֹר וְחִלָּה וְתִדְחָה לָאוּ דוּלָא לְשִׁרְיָפָה וְכַמִּש"ל אוֹת ג' דְּבַכָּה ג' מִיְקָרֵי לָאוּ וְלֹא עֲשֵׂה.

אָבֵל נִרְאָה דִּי"ל פִּינּוֹן דְּשְׂבִיעִית הוּא צָרִיף לְהִיּוֹת הַפֶּקֶר וְאַפְקַעְתָּא דְּמִלְפָּא הִיא. רַב
שְׁהַתִּירָה הַתּוֹרָה לְהַכְנִיס קֶצֶת לְבֵיתוֹ לְצָרְכוֹ וְכַמ"ש הַרְמַב"ם פ"ד מ'ה' שְׁמִיטָה ה"ל כ"ד
וְהוּא מִתּוֹסְפָתָא.

אָבֵל לְשָׂרִיפָה לֹא זִינְפְתָה אוֹתוֹ וְהו"ל לְעַנְיָן זֶה פְּאֵלוֹ אֵינּוּ בְּרִשּׁוֹתוֹ פְּלִל. וּבְהַמַּת הַמְדָּבָר
וְהַפֶּקֶר פְּטוּרָה מִן הַבְּכוּרָה וְכַדְמִנְיָא בְּתוֹסְפָתָא פ"ב וְכ"כ בְּעֵבוֹדַת הַגְּרָשׁוֹנִי ס"א כ"ה
וּבַח"ס ס"א ש"ט"ז ש"י"ז ע"ש וְהוּא בְּרוּר.

וְכֵן עֵיסַת הַפֶּקֶר פְּטוּרָה מִן הַחֲלָה פְּשִׁינָה הַגְּלָגוּל בְּפֶטוּר (וְהָא דְתַנּוּ רִישׁ חֲלָה דְהַפֶּקֶר
חֲזִיב בְּחֲלָה. הֵינּוּ פְּשִׁינָה בְּתוֹבָאָה אוֹ קִמַּח וְהַגְּלָגוּל הִיָּה בְּרִשּׁוֹתוֹ ע"ש בִּירוּשְׁלָמִי
וּבִירוּשְׁלָמִי פ"ג דְּמַעֲשָׂרוֹת) וְכֵן דּוּמָה לְהַפֶּקֶר פִּינּוֹן שְׂאֵדְעָתָא דְהִכִּי לֹא נִיֵּטָן לָנוּ.

וְלִזְה הִיָּתָה סְבָרָא פְּשׁוּטָה לְפִטְרָה. אָבֵל בְּעוֹנָמָר לֹא שְׁיִיף זֶה פִּינּוֹן דַּעַכ"פ צָרִיף לְהִבִּיא
עוֹנָמָר אִיף שְׁיִיָּה.

וְאַף דְהַתּוֹבָאָה תְּהִיָּה הַפֶּקֶר מ"מ יִזְכּוּ בְּשַׁעַת קְצִירָה וְכַדְאִיתָא בַּב"מ ק"ח ע"א וּמִיָּקְרִי
שְׁפִיר קְצִירְכֶם. וּמַכ"ש לַפַּמ"ש הַתּוֹס' בַּב"מ נ"ח שְׁהִיָּה מְשׁוֹמֵר גְּמוּר וְדִלָּא פְּהַטוּרִי אָבֵן
בַּר"ה י"ג שְׁהַקְשָׁה דְלִימְעוּט מְקַצִּירְכֶם ע"ש.

וְרַב דַּמ"מ מְקַשָּׁה מוּלְאֲכָלָה וְלֹא לְשָׂרִיפָה. דְּאֵדְעָתָא דְהִכִּי אֵין לָנוּ זְכוּת בּוֹ וּמִיָּתִי שְׁפִיר
מְלִדוֹרוֹתֵיכֶם וְכֵן פֶּאֵן גְּבִי חֲלָה: וְלִזְה פְּרִיף שְׁפִיר וְנִגְמַר מִיָּנָה.

שְׁלִכְאוּרָה הוּא תְּמוּהָ דְמָה שְׁיִיף לְלִמּוּד דְשְׂאֵנִי הֵתָם דְגִלִּי קָרָא. אָבֵל הַפְּנוּנָה דְנִלְמוּד
הַסְבָּרָא דְאַף שְׁנֵאָסְרָה לָנוּ שְׂרִיפָה.

מ"מ בְּמָקוֹם מְצוּהָ הַתּוֹרָה לָנוּ וְשְׁפִיר יֵשׁ לָנוּ זְכוּת בְּזָה. וּמְשַׁנֵּי דְהֵתָם עֵיקְרוֹ לְאֲכִילָה וְרַב
שַׂח"כ מְזַדְּמֵן לְשָׂרִיפָה.

וְאַז פְּכָר חַל עָלֶיהָ שֵׁם חֲלָה וְיִצְאָתָה מִתּוֹרַת שְׂבִיעִית. וּמִיָּנֹשֵׁב שְׁפִיר בְּזָה מָה שְׁיֵישׁ לְהַקְשׁוֹת
לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם לַפַּמ"ש ל"ל קָרָא דְלִדוֹרוֹתֵיהֶם גְּבִי עוֹמֵר וְהַשְּׂתָא א"ש וְכַמוּבָן.

אָבֵל אֲפִתִּי קֶשֶׁה דְהָא בְּחֲלָה נִדְחָה גַם הָעֵשֶׂה דוֹלָא לְסַחֲוֹרָה. וְנִרְאָה דְבְּאַמַּת הָא קו"ל
בְּשְׂבִיעִית שְׂאוּכְלִין בְּטוֹבָה.

וְגַם הָא קו"ל טוֹבַת הַנְּאָה לָאוּ מְמוּן. וְלִזְה תְּמוּהָיִם לִי דְבָרִי הַכ"מ שַׁכ' הַטַּעַם מְשׁוּם טוֹבַת
הַנְּאָה ע"ש.

אָבֵל נִרְאָה דְעֵיקְרָה הַסַּחֲוֹרָה הוּא בְּמָה שְׁנַעֲשֶׂה הַקְדָּשׁ וְכָבֵר יִצְאָ מְרִשּׁוֹתוֹ וּמְזוֹקְדָק בְּזָה
לְשׁוֹן הַרְמַב"ם ג"כ שְׂדִקְדָק. שְׂיִצְאָ מִתּוֹרַת פִּירוֹת שְׂבִיעִית.

מִשָּׂא"כ בְּחֲלָה שְׂעִדִּינּוּ לֹא יִצְאָה מְרִשּׁוֹתוֹ וְרַב שְׁיֵישׁ עָלָיו מְצוּת נְתִינָה לְכַהֵן. וּבְעוֹמֵר
נִרְאָה ג"כ דְּלֹא שְׁיִיף לְסַחֲוֹרָה אִף שְׂצָרִיף לְהַקְדִּישׁ.

פִּינּוֹן דְהֵם שֶׁל צְבוּר וְכָל הַהַקְדָּשׁוֹת הֵם מְשַׁל צְבוּר. לִזְה אֵין זֶה יִצְאָה מְרִשּׁוֹתָם כ"כ
מִשָּׂא"כ בְּבִכּוּר וְכַמוּבָן: כַּג וְהִנֵּה בְּש"ס לְכָאוּרָה צָרִיף לְהִבִּין דְּפָרִיף לִיָּתִי מְדַאֲשְׁתָּמֵד
דַּא"כ תִּיקְשִׁי ל"ל לְדוֹרֵתֵיכֶם.

וּנְרָאָה דְרַמב"ח הִקְשָׁה לוֹ מוּלְאֲכָלָה וְלֹא לְשָׂרִיפָה. וְכַוֵּנָתִי הִיְתָה בְּתוֹרַת דְּחִיָּה שְׁלֵא תִדְחִי כִּינּוּן דְּאִפְשָׁר לְקִיּוּמוֹ בְּדִאֲשַׁתְּקֵד וְרַב חֲסֵדָא סָבַר שְׁקוּשְׁיִיתוּ מִצַּד שְׁלֵא נִיתְּנָה שְׁבִיעִית לְזָה כָּלֵל וְכַמְש"ל וְלָזָה מִיְיָתִי לָהּ מִקְרָא דְלְדוֹרוֹתֵיכֶם וּפְרִיָּךְ דְּאִפְתִּי לָא אָמִינָא דְתִיבְטֵל.

וּבְשָׂלְמָא הֵיכִי דְלִיפָא אַחְרֵינִי רַק שָׁל שְׁבִיעִית בְּנוֹדָאֵי שְׂרִי. אָבֵל הָא מִתְּנִיתִין דְּשׁוּמְרֵי סְפִיחִים בְּסִתְמָא אִיגְרִי אַף בְּדִאִיפָא מְדִאֲשַׁתְּקֵד וְקִשָּׁה אִמְאֵי דְחֵי דַמ"מ אִיסוּרָא אִיפָא.

וּמִשְׁנֵי דְכַרְמֵל בְּעֵינָן וּס"ל דְּמַעַכְבּ וּכְדִרְיֵשׁ תַּקְרִיב וְשִׂיָּהָא כְּרָמֵל בְּשַׁעַת הַקְּרָבָה. וְלֹא כְּדִרְיֵשׁ בְּדָף ע"ב תַּקְרִיב מ"מ ע"ש.

רַק י"ל דְּהֵתֵם תַּקְרִיב אַחְרֵינָא הוּא ע"ש. וְא"כ לר"ח שְׁפָסוּל בְּעֵינָן אַחַר רַק כְּרָמֵל. שְׁפִיר אֵין לְהַקְשׁוֹת שְׁנַלְמוּד בְּכוֹר וְכֵן חָלָה מְעוֹמָר. דִּי"ל כְּתִי' הַתּוֹס' דְּשָׂאֲנֵי הֵתֵם שֵׁא"א בְּעֵינָן אַחַר.

מִשָּׂא"כ לְשִׁיטַת הֶרְמֵב"ם שְׁפּוֹסֵק דְּשְׁפִיר מִיְיָתִי מְדִאֲשַׁתְּקֵד בְּדִלִיפָא אַחְרֵינָא א"כ שְׁפִיר יֵשׁ לְלִמּוּד גַּם לְבְּכוֹר מִקְרָא דְלְדוֹרוֹתֵיכֶם דְּגַבִּי עוֹמָר וְכֵן לְגַבִּי חָלָה וְרַק דְּגַבִּי חָלָה יֵשׁ לְדַחּוֹת דְּשָׂאֲנֵי עוֹמָר דְּהוּי צוּרְךָ גְבוּהָ מִשָּׂא"כ שְׂרִיפָה דְּחָלָה כְּשֶׁנִּטְמָאתָ שְׁהוּא דְּרָךְ פְּסוּל.

אָבֵל בְּכוֹר שְׁפִיר אִיפָא לְמִילָף. וְלָזָה לֹא הִזְפִּיר הֶרְמֵב"ם טַעְמָא דְּוֹלָא לְשָׂרִיפָה. רַק וְלֹא לְסַחֲוֹרָה דְּבָזָה לֹא אֲשַׁפְחוּן דְּדְחֵי כָּלֵל. וְגַם כִּי זָה בְּעִיָּקָר חֲלוֹת קְנוֹשַׁת הַבְּכוֹר שְׁלֵא יָחוּל.

וְשָׂאֲנֵי מְשָׂרִיפָה שְׁבָאָה אַח"כ וְכַמְש"ל. אָבֵל רַב חֲסֵדָא לְטַעְמֵיהָ בְּמִנְחוֹת שֶׁם קָאָמַר טַעְמָא מִשׁוּם שְׂרִיפָה וְקַמ"ל רְבוּתָא דְּלֹא נִילִיף מִחָלָה וְעוֹמָר לְדִידְיָה.

וְאִפְשָׁר הִיָּה לְזִמְרָה דִּישׁ נ"מ ג"כ לְעֵינָן אִם הַבְּכוֹר שָׁל כְּהֵן. אַף קִשָּׁה עָלֵי לְחַדְשׁ דְּבָר חֲדָשׁ לְהַלְכָה: כִּד עוֹד עָלָה עַל רַעֲיוֹנֵי בָזָה דְּלְכַאֲוָרָה קִשָּׁה דְּקָאָמַר וְלֹא לְשָׂרִיפָה גַבִּי בְּכוֹר שְׁמִקְרִיבִים הָאִימּוּרִים כִּפְרִש"י.

הָא קִי"ל בְּשְׁבִיעִית שְׂאִין מְחֻיָּב לְאָכּוֹל דְּבָר שְׂאִינּוּ רָאוּי לְאָכּוֹל. וּקְרִבִּיִם קִי"ל דְּאִנְכְּלִיהוּן לֹא בַר אִינְשׁ כְּדִאִיתָא בְּנִדְרִים וְרִישׁ בִּיצָה וְע' י"ד ס' ע"ה בָּזָה.

וְגַם הַחֲלָב שְׁקָרַב הוּא חֲלָב אָסוּר. וְכַמ"ש הַתּו' בְּחֻלִּין צ"ב ע"ב דְּכָל הַקְּרַב אָסוּר ע"ש וְלֹא מְצִינּוּ רַק בְּכָפֵשׁ שְׁקָרַב הָאֵלִיָּה וְחֲלָב שְׁהִיא מוֹתֵרַת כְּדִאִיתָא בְּחֻלִּין קִי"ז.

וְלָזָה י"ל דְּנִקְיֵט הֶרְמֵב"ם וְלֹא לְסַחֲוֹרָה שְׁהוּא כּוֹלֵל כָּל מִינֵי בְּהֵמוֹת אָבֵל רַב חֲסֵדָא נִקְיֵט וְלֹא לְשָׂרִיפָה י"ל דְּהֵנָּה מַה שְׁהִבִּיאוּ הַתּוֹס' מִת"כ דְּכָל חֲלָב הַקְּרַב אָסוּר הוּא מִפְּחַ דְּכִתִּיבָא גַבִּי פְּרִשַׁת קְרָבּוֹת וּבְכָרִיתוֹת ד' ע"א אִיפָא פְּלוּגְתָא בָּזָה דר' יִשְׁמַעֵאל יְלִיף לָהּ וְרַבְּנָן לֹא יִלְפִי.

וְא"כ י"ל דר"ח ס"ל כְּרַבְּנָן בָּזָה וְא"כ אֵין רָאָהּ. וְרַק הֶרְמֵב"ם פּוֹסֵק בְּסִבְרָא זו כר"י דְּיִלְפִינּוּ מִהֲדַדִּי דְּקִי"ל בִּיבְמוֹת פ"ב וְקִי"ט ע"א דְּמַה לִּי אִיסוּר לָאוּ וּמַה לִּי אִיסוּר כְּרַת.

וְעַמְל"מ פ"א מַה יו"ט וְגַם סוּגְיָין דַּת"כ וּבְחֻלִּין מ"ט אֲזֵלָא אֵלֶיבְיָה בָּזָה. אַף דְּבָלָאוּ שְׁבִכְלָלוֹת פְּסִק כְּרַבְּנָן שְׂאִינּוּ לִוְקָה.

וגם י"ל דְהַרְמַב"ם פּוֹסֵק כּאֲבַע"א הֵתָם. וּדְפָרִיף ל"ל עז.

י"ל דְמָה לְהַנְיָה שְׁפֵן יֵשׁ בְּהֵן צַד רִיבּוּי ע"ש בְּסוּגָיָא. וְהַסּוּגָיָא בְּאַמַּת צ"ע בְּזָה וְעַכְצ"ל דְהַשְׁתָּא ס"ל דְלָאוּ פִינְרָא הִיא.

וּכְמוֹ צַד חֲמוּר דְלָא פְרָכִינָן אַבְל בְּאַמַּת אִינוּ דוּמָה לְצַד חֲמוּר וְכַמוּבָן. וְגַם דַּכ"ז לֹא שְׁיִינָה רַק אִי יִלְפִינָן מִהַקְרָבָה אֵל שְׁיִינָה לְמִיפְרָה הֵכִי.

אַבְל ר"ח ס"ל הֵכִי: כֹּה [וּבְדַבְרֵי הִירוּשְׁלַמִּי שְׁהַזְפָּרְנוּ דְתַלְי הַדְר' יִשְׁמַעְעָל דְקַצִּיר מְצֹנָה בְּהָא דְאִין בָּא הַעֲנוּמָר מַחוּ"ל. יֵשׁ לְפָרֵשׁ בְּפִשְׁיטוֹת שְׁהִירוּשְׁלַמִּי לֹא הָיָה מְפָרֵשׁ פֶּש"ס דִּילָן דְקָאִי אֲשַׁבֵּת.

רַק דְגַם לר"י קָאִי אֲשַׁבֵּיעִית כְּמוֹ לר"ע. וּקמ"ל שְׁמֹנְתָר לְקַצֹּר בְּשַׁבֵּיעִית לְצוּרָה הַעֲנוּמָר. דְהָא בְּעֲלָמָא אָסוּר בְּדַרְוָה קַצִּירָה כְּמַבְּנָאָר. וְע' רַמְב"ם ה' שְׁמִיטָה פ"ד הַל"א וְתוֹס' ב"מ נ"ח וּמְנַחֲחוֹת פ"ד ע"א.

וְלָזָה הוֹכִיחַ שְׁאִין לְהִבִּיא מַח"ל. דְאִי שְׁרִי לְהִבִּיא א"כ לְמָה יִתִּיר שְׁבִיעִית פִּינָן דְאֶפְשָׁר בַּח"ל.

וּכְמוֹ דְמַדְיִיק בֶּש"ס דִּילָן בְּמְנַחֲחוֹת ע"ב לְעַנְיָן שַׁבֵּת. (וְגַם בֶּש"ס דִּילָן אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ כּוֹ. רַק וְשֵׁלָא רְצִיתִי לְהַאַרְיָה וְע' שַׁבֵּת ע') דַּע"כ וְשֵׁלָא כְּמַצְנָתוֹ פְּסוּל. וְהַשְׁתָּא א"ש מְאוּד דְמִינִיתִי לָהּ אֲמַתְנִיתִין דְשׁוּמְרֵי סְפִיחִים לְאוּקְמָא כַר' יִשְׁמַעְעָל דִּילִיף לָהּ מְקָרָא. וְיֵשׁ לְהַאַרְיָה בְּזָה וְדוּק. וְשׁוּב רְאִיתִי בַק"ע בְּשַׁקְלִים שָׁם שְׁפִי ג"כ דְקָאִי אֲשַׁבֵּיעִית ע"ש. וּמִש"ש דַּה"ה בְּשַׁבֵּת תְּמוּזָה ע"ש]. כּוֹ וּבְדַבְרֵי הַרְאָ"ה שְׁהַזְפָּרְנוּ בְּאוֹת ט"ו יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת לְכַאוּרָה מְנַזִּיר מ"א וּנ"ח דְמִשְׁנֵי לָהּ אֶפְשָׁר לְקַיָּים.

אֲדָשָׁם יֵשׁ לְדַחֲוֹת. אַבְל מִיבְּמוֹת כ' קָשָׁה טוּבָא דְקָרִי לְחַלִּיצָה אֶפְשָׁר לְקַיָּים.

אֲףּ שְׁהוּא חֲלוּק הַרְבֵּה מִיבּוּם וְעַדִּיף טְפִי מְפִלְאִים בְּצִיצִית. וְדוּחַק לּוֹמַר דַּס"ל דְהַיָּינוּ דְמִשְׁנֵי חַלִּיצָה בְּמַקּוּם יְבוּם לָאוּ פְלוּם הִיא שַׁז"א כְּמוּבָן.

וְנִרְאָה עַפְמִש"ל דְבְּאַמַּת בְּעֲלָמָא מִיְקָרִי אֶפְשָׁר לְקַיָּים בְּכָל עַנְיָן. רַק בְּצִיצִית גְּלִי קָרָא. וְרַק גַּם בְּצִיצִית לֹא יְדַעִינָן רַק בַּכָּה"ג. אַבְל בְּגוּוּנָא שְׁאִין לוֹ שׁוּם נ"מ אִין סְבָרָא לְרַבּוֹת. וְלָזָה שְׁפִיר מְקַשִּׁי לְכַמִּש"ל בְּשֵׁם הַרְאָ"ה שְׁקוּשְׁיִית הַש"ס מְצַד שְׁאִין סְבָרָא לְהַרְבּוֹת בְּזָה ע"ש בַּח' הַר"ן בְּשִׁמוֹ. וְהַשְׁתָּא א"ש דְבְּאַמַּת בְּעֲלָמָא מִיְקָרִי אֶפְשָׁר לְקַיָּים בְּכָל גּוּוּנָא.

רַק הֵכָא אֲףּ דְאִיכָא רִיבּוּיָא מְקָרָא דְבְּשָׁר מ"מ אִין סְבָרָא לְהַרְבּוֹת יוֹתֵר מְדַמְרִבִּינָן גְּבִי פְלִאִים בְּצִיצִית וְדוּק. וּמִש"ל אוֹת י"ד בְּשֵׁם הַרְמַב"ן וְרַשְׁב"א שַׁכ' דְמָה דְאֶפְשָׁר לְמַחֵר לָא מִיְקָרִי אֶפְשָׁר הִבִּיא הַרְמַב"ן שָׁם רְאָיָה מְבַנְיָן בִּיהַמ"ק דְאֲףּ דְאֶפְשָׁר לְבַנּוֹתוֹ לְמַחֵר מ"מ ס"ד דְלִידְחֵי ל"ת דְשַׁבֵּת.

וְלַעַנ"ד רְאָיָה זוֹ קָשָׁה. לְבַד דִּי"ל דְבְּאַמַּת מְהִכָּא גִילִיף דְאֲףּ בְּאַפְשָׁר לְקַיָּים דְלִידְחֵי מְדַאִיצְטְרִיף קָרָא וְכַמִּש"ל בְּזָה.

הנה אינו דומה כלל דהתם כל עוד שייבנו הביהמ"ק מקודם יקריבו קרבנות וכל צורךי הביהמ"ק. וא"כ אותו יום הוא פסידא דלא הדר ושפיר א"א לקיים.

וה"ז דומה לסברת הנו"ב גבי טלטול דלא מיקרי דשיל"מ שהזפרנו: כז ובענין תכלת ולכן שהזפרנו למעלה. ע' בחי' הרשב"א במנחות ר"פ התכלת שפלפל הרבה בסוגיא דרבי ורבנן.

ושפתב שם שגם למצוה מן המוכרח אינו. הפוננה שעיקר מצות לבן אין בה חסרון וע"ש שיש לפלפל בכל דבריו עפמש"ל.

וכן ע"ש ס"פ הקומץ מ"ש בהא דר' ישמעאל ורבנן. ושם פתב דלר"י הוי ד' מצות ממש. וזה דלא פהרמב"ן בסה"מ שורש תשיעי ע"ש. אף אקצר כי אכ"מ.

וכן ע"ש בחי' בדרף מ' גבי הא דאפשר לקיים שניהם: ולענין מש"ל בהא דלדורותיכם. אנפיר מה שתמיהני על הנו"ב במ"ת ח"א סי' פ"ז שגדחקו הוא והגרי"ב בקראי דכתיב לדורותיכם.

והביא שם גם קרא דעומר. ולא הרגישו שהוא ש"ס מפורש במנחות פ"ד לענין שביעית. וכן לדורותיכם דגבי שתי הלחם יש לדרשו ג"כ לזה אם נאמר שזה מיקרי לסחורה. וגם י"ל באופן שלא יהיה רק שיצטרכו לזרע וכדאוקים בירושלמי דשקלים הג"ל ועוד י"ל בזה.

ומזה תמיהני על הר"ש בפ"ח דשביעית מ"ו שפי' הטעם דאין מבשלין ירק של שביעית בשמן תרומה משום הפסד תרומה. ולא פי' כפשוטו משום שביעית דלאכלה ולא לשריפה וכדאיתא הכא גבי חלה.

וכן פי' הרמב"ם והרע"ב באמת שם. וכן קשה על פירש"י בזבחים ע"ה ע"ב שפי' ג"כ כהר"ש.

וכ"נ שזה טעם הא דתנן התם במ"ט שאין לוקחים משביעית חטאות ואשמות וכו'. דהיינו ג"כ משום לאכלה ולא לשריפה וכדאמרין הכא גבי בכור ודלא כמ"ש התי"ט שם משום שאין בא אלא מן החולין כמו במעשר שני דאטו שביעית לאו חולין הוא.

ובפרט לפמ"ש הרמב"ם דהקדש מיקרי סחורה וכמש"ל. אף דברי רש"י והר"ש הג"ל נראה ליישב דס"ל כיון דמקשה הש"ס בבכורות נגמר מינה ומשני דשאני התם דעיקרו לאכלה.

אלמא דבכה"ג שפיר גמרינן דלא חיישינן לחשש טומאה. והרמב"ם ס"ל דשאני גבי חלה שיש בזה קיום מצוה משא"כ כאן.

גם פי' לדעת הרמב"ם יש ללמוד מעומר אף בעיקרו לשריפה וכמש"ל וע"כ צ"ל דרק בצורך מצוה מקילינן. ועתוי"ט ספ"ט דשביעית ובתו"ח שם ואקצר: כח והנה ראיתי עתה בס' צאן קדשים פתב במנחות ע"ב על התוד"ה הבא דלהכי כ' דמשני אף למ"ד הותרה דלמ"ד דחוויה י"ל דלעולם ס"ל גם לרבי דנקצר שלא פמצותו פסול.

מ"מ הכא מביאין אחרת. משום דהשתא נמי הוי שלא פמצותו דהרי נטמאת.

וּדְבָרָיו תְּמוּהִים דְּכִינּוֹן דְּשִׁלְא כְּמַצְנֻתוֹ פְּסוּל. א"כ אִיךָ נֶאֱמַר הֵבֵא אַחֲרֵת כִּינּוֹן שֶׁהוּא פְּסוּל וְאִינוֹ עוֹמֵר כָּלֵל.

מִשָּׂא"כ בְּטוֹמְאָה דַּמ"מ גְּדַחִית וְכַמּוֹכָן וּז"ב. וְע' תוּס' רַעַק"א בְּגִלְיוֹן מְשֻׁנּוּת פְּסָחִים פ"ד אוֹת י"ג אִם עָשָׂה דוּחָה ל"ת שְׁבִגּוּפוֹ.

אַבְל אִינוֹ שִׁינְיָה כְּפִינּוֹן. וְדַקְדוּקוֹ לְמָה הֵוָּצְרָכוֹ הַתּוֹ' כְּפִינּוֹן אִם שִׁינְיָנוֹ דַּקְדוּקָה.

אַבְל מִינְשׁוּב הוּא עַפְמִש"ל אוֹת י"ז. גַּם מ"ש לִישׁוּב דְּבָרֵי הַרְמַב"ם.

וְתִלְהֵ הֵךְ דְּדַחֲתָה שְׁחִיטָה אֶת הַשְּׁבֵת בְּהָא דַּר"פ ר' יִשְׁמַעֲלָל דְּהַעוֹמֵר בְּאִינּוֹ מַג' סְאִין וְקֶאֱמַר שָׁם דַּר' יוֹסִי ס"ל דְּנִיחָתָה שְׁבֵת לְדַחֲתָה שְׂאֵנִי. וְאִפְּיֵלוֹ רַבְּנָן אִי ס"ל סְבָרָא דְּנִיחָתָה שְׁבֵת לְדַחֲתָה הוּל"ל מַה' סְאִין וְע"כ דְּלָא ס"ל וְכַדִּי שִׁלְא לְשִׁנּוּת ס"ל דְּגַם בְּחוּל הַיּוֹי מַג' סְאִין. ע"ש.

וּדְבָרָיו תְּמוּהִים לְבַד דְּעִיקָר הַדְּבָר תְּמוּהָ דְּאִינּוֹ דוּמוּת הַסְּבָרוֹת כָּלֵל אַבְל הֵלָא בְּש"ס קֶאֱמַר שָׁם לְהַדְיָא דַּלְרַבְּנָן ס"ל דְּמַנְבַּחֵר אַתִּי מַג' סְאִין וְלֹא מְשׁוּם שִׁלְא לְשִׁנּוּת וְגַם א"כ ר' יוֹסִי שָׁם לֹא כְּרַבְּנָן וְלֹא כַר"י.

רַק עַפְמ"ש בַּחֲלִי בְּזָה יֵשׁ לִישׁוּב בְּזָה ע"ש וְאֶקְצָר: כַּט נִחְזוֹר לְעַנְיָנֵינוּ בְּקוֹשְׁתֵי הַתּוּס' דַּב"מ נ"ח דַּא"א לְוִמֵר דְּשְׁבִיעִית תְּדַחֵה ל"ת דְּמִשְׁנֵינּוֹר כִּינּוֹן דְּלֹא הָיָה מִמְשַׁקָּה יִשְׂרָאֵל הָיָה פְּסוּלוֹ בְּגוּפוֹ. וְלֹא שִׁינְיָה לְמִילְיָה זֶה מְלַדוֹרוֹתֵיכֶם וְכַמִּש"ל.

אַבְל עַדִּינּוֹ קוֹשָׁה לִי דְּהָא הָא דְּמִשְׁנֵינּוֹר אֲסוּר ע"כ הַכּוֹנֵה כְּשֶׁהַבַּעַל הַשְּׂדֵה שׁוֹמֵר תְּבוּאָתוֹ וּפְרִיָוִתוֹ וְאִינוֹ רוֹצֵה לְהַפְקִירָן אַבְל אֲטוּ כְּשִׁיעֲמוּד אֶחָד אֶצֶל שְׂדֵה חֲבִירוֹ וְלֹא נִיחַ לְשׁוּם אָדָם לִיקַח.

וְכִי בְּשִׁבִיל זֶה יֵאָסֵר מְשׁוּם מִשְׁנֵינּוֹר כִּינּוֹן דְּלֹא קָנִי לָהּ. כַּדְקִי"ל הַבְּטָה בְּהַפְקָרָה לֹא קָנִיָּא. וְרַק דְּאַרְיָה הוּא דְּרַבִּיעַ עֲלֵה שִׁינְיָנוֹ מִנִּיחַ לִיקַח לְאַחֲרִים וְכ"נ בְּרוּר. וְע' רַמְבַּ"ם פ"ד מַה"ש הַכ"ד כָּל הַנּוֹעֵל כְּרַמּוֹ אוֹ סָג שְׂדֵהוּ בְּטַל מ"ע וְע"ש.

וְשָׁם ספ"ד פּוֹסֵק וְהוּא מִתּוֹסְפֵתָא פ"ד דְּשְׁבִיעִית דְּעִיָּרוֹת שֶׁעַל הַסְּפָר מוֹשִׁיבִין עֲלֵיהֶן נֶאֱמָן שִׁלְא יְבוֹזוּ עַפּו"ם פְּיָרוֹת שְׁבִיעִית. וְלְכַאוּרָה קוֹשָׁה אִיךָ מוֹשִׁיבִין שׁוֹמֵר דְּהָא אֲסוּר לְשׁוֹמֵר אַבְל הַדְּבָר כַּמ"ש כִּינּוֹן שִׁינְיָנוֹ בַּעַל הַשְּׂדֵה שׁוֹמֵר בְּשִׁבִיל עֲצָמוֹ.

רַק שֶׁהַנְּאָמָן שׁוֹמֵר בְּשִׁבִיל אַחֲרִים לֹא שִׁינְיָה זֶה כִּינּוֹן שִׁינְיָנוֹ זוֹכָה בְּשִׁמְרָה זוֹ. וְעִיקָר הַזְּכִיָּה הִיָּתָה כְּשִׁהִיּוֹ קוֹצְרִים.

וְכֵן הוּא מְפִנְיָשׁ בַּב"מ קי"ח ע"א דְּקֶאֱמַר דַּר"י וְרַבְּנָן פְּלִיגִי בְּחִיָּשִׁינוֹן לְבַעֲלֵי זְרוּעוֹת. וְהִיָּנוֹ שִׁיטְלוּם מְשׁוּם שֶׁהֵם עַדִּינּוֹ הַפְּקָרָה.

כִּי לֹא זָכוּ עַדִּינּוֹ בְּהֵם צִיבוּר. וּמִינְשׁוּב מְאֹד מַה שֶׁתְּמוּהָ שָׁם בְּסוּגָא.

דְּאִי מְשׁוּם בַּעֲלֵי זְרוּעוֹת. יַעֲשׂוּ חֲזָקָה בְּקַרְקַע אוֹ יִקְנוּ בְּקִנְיָן כְּסָף הַתְּבוּאָה.

וְיִהְיֶה שֶׁל הַקְּדָשׁ מִמֶּשׁ. וְלֹא יִצְטָרְכוּ לְתַת ד' זוּזֵי לְשׁוֹמְרִים.

דְּהָכָא ע"כ לְגַזְלָנִים לֹא חִיָּשִׁינוֹן. דַּא"כ לֹא יַחֲוִשׁוּ גַם לְדַמֵי הַשְּׁמִירָה.

וע"כ הסבירא שיטלו משום שעדיין הפקר. אבל עפמ"ש א"ש דבאמת אסור לזכות מקודם קצירה דהא הוי משומר.

וע"ש בשטמ"ק. וכן קאמר התם בהדיא וכי אזלי ציבור ומייתי השתא הוא דזכו ביה ע"ש: ל וכן מבואר בירושלמי פ"ד דשקלים סוף הל"א דקאמר שמיביאין מעות מן השולחני ונותן לקוצרים ולשומרין עד שלא יקרב העומר.

ומביא מעות מתרומת הלשפה ומחללין עליו ע"ש. והוא כמו הו דבונין בחול ואח"כ מקדישין וכדמייתי התם.

הרי להדיא שאח"כ הוי מקדישין. ומפילא לא הוי קונין פלל מקודם.

ומזה קשה לי דברי התו' במנחות פ"ד ע"א ד"ה שומרי שפכתבו בחד תירוצא דקצירא פתיב ולא קציר הקדש. ומהאי טעמא שריא נמי קצירה ע"ש.

והוא תמוה דהא לא הוי מקדישין רק אח"כ וכירושלמי ה"ל. אבל לשון השטמ"ק בב"מ קי"ח מתוקן בזה שכתב שכיון שהוא משומר לצורך גבוה ולא לצורך בנ"א לא מיקרי משומר בקצירא ע"ש.

וזה יש לישיב אבל הוא דחוק מאוד. דמנ"ל זה שהשומר יהא דנוקא לצורך אכילה.

וגם כיון דמ"מ אסור באכילה א"כ לא הוי ממשקה ישראל. וזה בנודאי דחוק לומר שכיון שהוא משומר לצורך הקדש שרי אף באכילה.

ולכאורה קשה על מש"ל מהא דב"מ נ"ח דמייתי מהא דלשומר את הפרה והזרעים דש"ש חייב בהקדש. והא ה"א אפתי אינו הקדש.

וגם לפמ"ש דעדיין ה"ה הפקר. א"כ אין שייך פלל חיוב שמירה בזה.

דהא לא אפסדיה מידי ולמאן לישלם. וגם שכר פעולה אין חייבים לו פלל פדאיתא בב"מ קי"ח להדיא בהא.

אף י"ל דהפירוש באמת כפי' ראשון ברש"י שם דף נ"ח דלא איירי בשביעית פלל. רק בשאר שנים הוי ג"כ שומרים.

ואז הוי זוכים שפיר מעיקרא בכל השנה. והא דקאמר בירושלמי שלא הוי מקדישים זה ה"ה רק בשביעית שלא יכלו לזכות וכמש"ל דלא ליהוי משומר והשתא א"ש דקאמר לה בירושלמי אמתניתין דשומרי ספיחים.

ואין להקשות על פירש"י ה"ל דא"כ למאי נקיט רק שומרי ספיחים נוטלים שכרן מתרומת הלשפה ולא כל שומרי השדה לצורך עומר ושתי הלחם. אשר זה נראה שדחק לרש"י כפי' השני וכן להתו' לפרש באמת דהו דלשמוראת הזרעים קאי אשביעית.

אף ז"א דהיינו משום דבשביעית תקנו ע"כ שיטלו שכר מתרומת הלשפה משום בעלי זרועות. וכדאיתא בב"מ קי"ח פנ"ל ואין מקבלים מהו בחנם פלל.

ושייך פלוגתא דר' יוסי ורבנן בזה כיון דתקנה הוא וכדאיתא בב"מ שם. משא"כ בשאר שנים שפיר הוי מקבלים אף בחנם כיון דהשדה כבר קנו אותה לצורך הקדש וכנ"ל.

ורק דבברייטא תנא לאשמועינן דינא אם לא השיגו שומר בחדם והוצרכו לשפור לצורך זה. אבל בשביעית לא איירי פלל.

ולפ"ז אין התחלה לקנישית התו' ואפשר באו התו' לנישב לפי פי' השני דרש"י דמוכח לפ"ז מסוגיא דהתם דס"ל שפבר הנה הקדש וצ"ע בזה: לא ולכאורה קשה דהא באמת קי"ל בר"ה י"ג דבעי שפינס שלישי ביד ישראל דכתיב קצירכם ולא של עכו"ם.

וא"כ ה"ה דממעט הפקר וכדדריש בפסחים כ"ג להדיא קצירכם של כל ישראל וא"כ ע"כ צריף לזפות בו קודם שיעשה שלישי לצורך צבור כדי שיקרא קצירכם וכבר הרגיש בזה בט"א בר"ה שם.

והנה מש"ש דהפקר לא ממעט ומייתי ראיה מבכורה הנה ראיתו תמוה דמי הגיד לו דהפקר חייב בבכורה וכבר תמה עליו בח"ס חיו"ד סי' שט"ז מתוספתא מפורשת דפטור מבכורה והמיעוט הוא מצאנא או מצאנא (עי' חולין קל"ה ע"ב וקל"ו ע"א) וכמו תרומה דפטורה בשל הפקר ודריש לה בהדיא בירושלמי פ"ק דמעשרות הל"א מדגנא ולא של הפקר ע"ש.

וע' חולין קל"ה ע"ב וז"ב. ומה שנתקשה בט"א שם דהא איצטריף קרא לקציר מצנה ושיהא שלכם ונשאר בקושא.

לענ"ד לק"מ דקציר נכרי והפקר ושל מצנה הפל ממעיטו בהדדי. ואידך מיעוטא הוא שיהא משלכם להיתר הנאה או שיהא של כל ישראל.

עכ"פ קושא ה"ל קמה וגם נצבה. והיינו יכולים לתרץ שהיו זוכים בה מקודם. אבל לפמש"ל שלא היו זוכים קשה. ובטו"א שם תירץ עוד ע"ז דכיון דילפינו במנחות פ"ד מלדורותיכם דאתי עומר בשביעית.

א"כ ממילא גם זה נתרבה שמונתר להביא ולא יבטל עומר בשביעית. והיינו יכולים לומר דילפינו מזה שנקדיש מקודם באמת אף בשביעית כדי שיהא קצירכם.

ויהיו מיושבים ממילא גם דברי התו'. אבל יקשה לן טובא מסוגיא דב"מ קי"ח שהזכרנו. וכן מירושלמי דשקלים (ומירוש' אין קושא כ"כ שי"ל שהיו זוכים באמת בשביל כל ישראל. רק שלא היו מקדישים עצמיהם) ואפשר לומר שהיו זוכים רגע אחת קודם הקצירה בשביל כל ישראל.

ולא מיקרי משומר בכה"ג כיון שדעתו לקוצרה תיקף. אף ז"א דהא בעי שפינס שלישי ברשותם כדאיתא בר"ה י"ג.

ואף דקאמר התם ארץ צבי כתיב בה. מ"מ צריף שהות קצת עד שיתבטלו לגמרי וע"ש ובתו' שם: לזה הנלע"ד בזה דכיון דקי"ל דאם לא מצא קמה יביא מן העמרים.

וקצירה לא מעפבא. א"כ ממילא גם קצירכם אינו מעפב.

ואין לנו בזה אם הוא קציר של ישראל או לא. כיון דבשביעית א"א.

דאם יאה קצירקם יִהְיֶה מְשׁוּמֵר ויהא אָסוּר בְּאַכִּילָה וְהוּי פֶּסוּל לְגַמְרֵי דְהָא בְּעֵינֵן מִמְשַׁקְהָ
יִשְׂרָאֵל. ועפ"ז י"ל מה דקאמר במנחות פ"ד כדפריה לייתי פרמל דאשפתקד לימא דהא
בעינו מצות קצירה.

אבל לפמ"ש א"ש דקצירה בלא"ה לא מיסימא פדינה. אף בלא"ה לק"מ דמגופא משגי
ליה.

ועפ"ז יש לנישב ג"כ מה דאיצטריה לשיטת הרמב"ם קרא דלדורותיכם פיון דס"ל דכל
צורה מצוה דוחה ל"ת. וא"כ לידחי לאו הבא מכלל עשה דלאכלה ולא לשרפה וכמש"ל
וכבר כתבנו בס"ד לנישב זה.

אבל עפמ"ש א"ש דהכא ה"א פיון דבשביעית א"א פלל שתקניים המצוה פהלקתה דהא
קצירקם א"א שיהא. וה"א דלייתי מדאשפתקד וקמ"ל קרא דמ"מ כל דאפשר לקניי פדינה
צריה לקניי ולדורותיכם קאי על כל פרטי המצוה וכמש"ל אות ד' בזה.

רק לפ"ז תיקשי שיזכו באמת לצורה כל ישראל. ואי משום משומר נימא פיון דמצנתו
בכה שאני וכמ"ש התוס' במנחות פ"ד שם אליבא דר"ע דס"ל דספיחים אסורים ע"ש.

ויש לחלק בזה: לב ובאמת צ"ע עדיין בזה. כי לאחר עיון לא מצאתי ברמב"ם פלל דין
דקצירקם ולא של נכרי שצריה שיביא שלישי ביז ישראל.

ורק בפ"ז מה' תמידין ומוספין הל"ה כתב אין מביאין מנחה זו אלא מא"י שצאמר
והבאתם את עומר ראשית קצירקם מצנתו לבוא מן הקרוב לא בא מן הקרוב מביאין
מ"מ מא"י עכ"ל. הרי שלא הזכיר רק שצריה א"י ולא יותר.

אף שבהשקפה י"ל שפוננתו ארץ ישראל היינו ארץ של ישראל לאפוקי נכרי. והראנה
ע"ז דמיייתי קרא דקצירקם ואי א"י ממש הו"ל לאתויי קרא דוכי תבואו אל הארץ
ומצאתי שהרגיש בזה בלח"מ וכתב דסמיה ארישא דקרא והא דחוק דטפי הו"ל לאתוי
רישא דקרא גופיה ולמה שבקיה.

ובפ"ח מהתו"מ גבי שתי הלחם כתב אינו באין אלא מן הארץ ולא מא"י. שינה בלשונו
י"ל להוראה הנ"ל.

אלא שקשה לי לחדש דבר פנה וגם פי לפ"ז לא נתבאר היטיב עיקר הדין שדווקא מן
הארץ. וכמו גבי שתי הלחם שביאר זה.

ולנה ע"כ צ"ל דא"י ממש פוננתו: וכן לא מצינו שביא הרמב"ם הא דחדש מותר בהנאה
דדייק לה הש"ס פסחים כ"ג ממשנה דקוצר לשחת ומאכיל לבהמה וע"ש בפירש"י. אבל
הוא פסק בפ"ז מה' תו"מ כר' יהודה במנחות ע"א דלא שרי רק כשלא הביאה שלישי
שאז עדיין אינו נקרא קציר (וגם פי אינו ראוי לעומר פלל והוי כמו בית השלחין).

אף ז"א דהא קוצר לאדם אסור אף בלא הביאה שלישי. אלמא דמיקרי קצירה ע"ש
בלח"מ.

וא"כ ממילא מבואר דשרי בהנאה. ובאמת צ"ע ראית הש"ס מהא דמאכיל לבהמה.

דְּהָא י"ל שְׁקוּצָר לְהַאֲכִיל לְבַהֲמָה אַחַר הָעוֹנָמְר אַף לְפִירֵשׁ"י שְׁם א"ש ע"ש וּבְתוֹס'. אַף קָשָׁה לְמַה לֹּא הִבִּיא הֶרְמֵב"ם דְּרִשָּׁא דְקַצִּירְכֶם וּכְמוֹ דְּמַסִּיק שְׁם קַצִּירְכֶם וְלֹא שָׁל מְצוּנָה ע"ש (וצ"ע שְׁלֹא הִבִּיא דְּמִתְחִיל בְּשָׁלֹא הִבִּיא שְׁלִישׁ).

אַבְל גּוֹמֵר אַף אַח"כ. וּמ"ש הַמְפָּרְשִׁים שְׁם ע' בְּרִשׁ"י וּרַע"ב שְׁם וצ"ל דַּס"ל לְהֶרְמֵב"ם דְּמִתְחִיל לְאוּ בְּוִנְקָא וְדַחוּק.

אַח"כ מְצַאֲתִי בְּמַה"פ רפ"ב דְּפִיָּאָה שֶׁכ"כ. וְעִי' בְּחִי הֶרְשֵׁב"א בְּמִנְחוֹת ע"א בְּאִנְרָה): לֵג וְלְקְאוּרָה רְצִיתִי לִזְמֵר דְּהֶרְמֵב"ם ס"ל כְּהִירוּשְׁלָמִי בְּפִסְחִים שְׁם שְׁתִּירֵץ עַל קוֹשְׁיָת הַש"ס מְחֻדָּשׁ דִּישׁ הֵיִתֵר לְאִיסוּרוֹ שְׁקַבֵּעַ לָהּ זְמַן ע"ש וְלֹא מְקַרָּא.

וְנִיחָא לִיה טְפִי שְׁתַּתְּיִשְׁב קוֹשְׁיָת הַתּוֹ בְּפִסְחִים שְׁם דְּדִרְשִׁינָן דְּרִשׁוֹת טוֹבָא מְקַצִּירְכֶם. וְגַם דְּבְּמִנְחוֹת מְמַעֵט קַצִּיר מְצוּנָה דְּרִישׁ לָהּ עַל קַצִּיר שְׁאָר תְּבוּאוֹת וְלֹא עַל הָעוֹנָמְר.

וְה"נ גַּבִּי הֵיִתֵר הִנְאָה. וּבַר"ה מְמַעֵט קַצִּיר נְכָרִי דְקָאֵי עַל הָעוֹנָמְר גּוֹפִיָּה.

וְאַף שִׁי"ל דְּהָעוֹנָמְר בְּעֵי שְׁיָהָא רֵאשִׁית מְקַצִּירְכֶם. אַבְל הוּא דוֹחֵק וְגַם הָא מְמַעֵט קַצִּיר מְצוּנָה וְהָעוֹנָמְר מִיְקָרִי קַצִּיר מְצוּנָה.

וְלִזְנָה י"ל דְּהֶרְמֵב"ם ס"ל דְּבִאֲמַת מֵאֵן דְּמְמַעֵט קַצִּיר מְצוּנָה. לֹא דְרִישׁ הָא דוֹלָא שְׁל נְכָרִי. א"נ דְּרִישׁ מְמַעֵט רַק שְׁמֹנֶתֶר לְקַצֵּר שְׁל נְכָרִי קוֹדֵם הָעוֹנָמְר. אַבְל לֹא שְׁיָהָא אֲסוּר לְקִנּוּת לְעוֹנָמְר מְשָׁל נְכָרִי: לַד [ועפ"ז י"ל מַה שְׁהִקְשׁוּ עַל הֶרְמֵב"ם בְּפ"א מַה' חו"מ שְׁפַתְב דְּחֻצִּי שְׁיַעוּר בְּחֻמְז אֲסוּר דְּכִתִּיב לֹא יֵאָכֵל.

וְהִקְשׁוּ דְּהָא בְּכָל הָאִיסוּרִים שְׁבַתוּרָה אֲסוּר חֻצִּי שְׁיַעוּר. וְהִנְרָאָה דְּהִנְנָה יָדוּעַ שְׁיַטַּת הַרָא"ם דְּסִתָּם אֲכִילָה בְּכ"ש וְרַק הִילְכְתָא אֲפִיקְתָא לְחֵיּוֹב בְּכַזִּיַּת דוֹוִקָא.

וְלִזְנָה מ"מ ח"ש אֲסוּר כְּפִשְׁטָא דְקָרָא. וְהִנְנָה יָדוּעַ שְׁיַטַּת הַמ"מ דְּהִנְנָה הוּא כְּמוֹ חֻצִּי שְׁיַעוּר שְׁאִינוּ לִוְקָה ע' בְּפ"ח מַה"מ א' ה'ל' ט"ז.

וְא"כ י"ל כִּינּוּן שְׁהֶרְמֵב"ם פּוֹסֵק כַּר"ש דְּמַה"ת חֻמְז לְאַחַר הַפִּסַּח מוֹתֵר. וְא"כ לֹא יִדְעִינָן מִמְשַׁמְעוֹת לֹא יֵאָכֵל דְּאֲסוּר בְּהִנְנָה.

וְכַמ"ש הִירוּשְׁלָמִי הַנ"ל לְעַנְנֵן חֻדָּשׁ וְע' בְּצַל"ח בְּזָה. וּמִמִּילָא גַם ח"ש לֹא נִדְעַ דְּהָא בְּהָא תְּלִיָּא.

וּמִנְשֵׁב ג"כ מַה דְּמִיִּתִּי הֶרְמֵב"ם לִיְמוּד דְּחֻזְקָה עַל אִיסוּר הִנְנָה בְּחֻמְז בְּפ"א מַה' חו"מ. וְעִי' בְּצַל"ח מ"ש בְּזָה בְּפִסְחִים כ"ג וּבְחִי' הָאֲרַכְתִּי בְּזָה.

וְי"ל דְּהֶרְמֵב"ם וְהִירוּשְׁלָמִי לְטַעֲמִיָּהוּ אֲזִילִי וְאַקְצֵר]: וְסוּגְיָא דַר"ה י"ג אֲזִילָא אֲלִיָּבָא דְּחֻזְקָה דְּמוֹקִי לְקַצִּירְכֶם שְׁל שְׁל כָּל יִשְׂרָאֵל. וְאִין הַכּוֹנְנָה עַל כָּלֵל תְּבוּאוֹת יִשְׂרָאֵל.

דְּמֵאִי קַמ"ל בְּזָה רַק עַל תְּבוּאוֹת הָעוֹנָמְר שְׁיָהָא שְׁל כָּל יִשְׂרָאֵל בְּשַׁעַת קַצִּירָה וְכַמְש"ל. וְכֵן צ"ל מַה שְׁקָשָׁה שְׁם לְפַמְש"ל אוֹת ל"א דְלָמ"ד דְּקַצִּירָה לֹא מְעַכְבָּא שְׁפִיר גַם מְקַצִּיר הַפְּקָר וְנְכָרִי מִיִּתִּי.

א"כ קָשָׁה מֵאִי מְקָשָׁה הַש"ס בַּר"ה שְׁם. כִּינּוּן דְּלֹא הִי' לָהֶם בְּאִוְנָן אַחַר.

אָבֵל בלא"ה קִשָּׁה לפמ"ש הָרִיטְבֵּ"א בְּחַי' שָׁם דָּהָא הָיוּ יְכוּלִים לְהַקְרִיב מִתְּבוּאַת בְּנֵי גֵד וְרַאוּבֵן שֶׁהִבִּיאוּ עִמָּהֶם. וְתִי דָּהָא מִצְוָה לְהִבִּיֵא מִן הַקָּמָה.

וְעֵדִינָן קִשָּׁה דָּהָא אִם לֹא מִצָּא מִן הַקָּמָה תָּנַן דְּיָבִיא מִן הָעוֹמְרִים וְכַנ"ל. (וּבְאַמַּת עֵינֵיךָ דְּבָרֵינוּ צ"ע בְּשִׁטַּת הַפּוֹסְקִים אִי עֵבֶר הִירְדָּן מִיְקָרִי א"י וְאִכְמ"ל בְּזָה וְגַם צ"ע אִי מִיְקָרִי כִּי תִבְנִיאוּ אֶל הָאָרֶץ וְע' קִידוּשֵׁין ל"ז).

וְע"כ צ"ל דְּאִזְזִיל אֶלְיָבָא דַּמ"ד דְּקִצְיָרָה מְעַפְכָּא כְּרַאב"ש בְּמִנְחוֹת ע"ב וְכַנ"ל. וְבִלְא"ה הָא אִינוּ קְוָשִׁיא זֹו לְמ"ד לְאַחַר יִירֻנְשָׁה וְשִׁיבָה.

וְכִדְאִיתָא בְּקִידוּשֵׁין ל"ח דְּמוֹקִי לָהּ בַּע"א ע"ש. אֶלָּא מִשּׁוּם דְּבִלְא"ה דְּחִי לָהּ שְׁפִיר.

וְגַם י"ל דְּשָׁם בְּר"ה אֶזְלָא אֶלְיָבָא דְר' יוֹחָנָן. וּבִירוּשְׁלָמִי ר"פ כָּל שְׁעָה מִשְׁמַע דַּס"ל לְר"י כְּחֻזְמָה.

וְע"ש בְּש"ס דִּילֵן כ"ג ע"א בְּדַעַת רִיב"ג בְּזָה וְשָׁם מְטוּ בָּהּ מִשּׁוּם דְּרִיב"ג בְּר"ה י"ב ע"ב: לָהּ וְעַפְמִש"ל י"ל מַה שֶׁהִקְשׁוּ הַמְּפָרְשִׁים בְּפִסְחִים שָׁם בְּדָף כ"ח דְּקֶאָמֵר רִיב"ג תָּמָה עַל עֲצָמָהּ. מַהוּ לְשׁוֹן עַל עֲצָמָהּ.

וְלַפְמ"ש א"ש דְּהַצִּל"ח כְּתִב דְּתִירוּץ הִירוּשְׁלָמִי שְׁלֵא קִבַּע זְמַן לָא א"ש רַק עַל סְבֵרַת ר' יְהוּדָה דִּילִיף אִיסוּר הַנָּאָה מְאוּתוֹ דַּס"ל דְּבָרִים כְּכַתְּבֵן ע"ש. וְרִיב"ג קָאִי שָׁם עַל ר' יְהוּדָה ע"ש כ"ח ע"ב דְּקֶאָמֵר אֶתְמַן לַת"ק.

וְלָזָה שְׁפִיר קֶאָמֵר תָּמָה עַל עַל עֲצָמָהּ. דָּהָא חֲמִיץ קִבַּע לָהּ זְמַן.

וְהֵינְנוּ לְדְבָרֵי עֲצָמוֹ דַּס"ל דְּלֶאָחַר הַפֶּסַח שְׁרִי. וְעוּי"ל דְּקָאִי שָׁם עַל ר"ש ע"ש דַּס"ל בְּדָף כ"ב כַּר' אֲבָהוּ.

וְגַם ס"ל שָׁם דְּלֶאָחַר הַפֶּסַח מוֹתֵר וְשְׁפִיר מִקְשָׁה כַּנ"ל. וְהַרְמַב"ם פּוֹסֵק ג"כ דְּדְבָרִים כְּכַתְּבֵן בַּפ"י מַה' עַפּו"ם.

עוֹד הִי' נ"ל לֹמֵר דְּקִצְיָרְכֶם מִיְקָרִי שְׁפִיר אַף שֶׁל הַפְּקָר. וְלֹא דְמִי לְדַגְנָה דְּמִשְׁמַע דְּוּוּקָא הַמְיֻחָד מִשָּׂא"כ קִצְיָרְכֶם.

וַיֵּשׁ לְהַעִיר בְּזָה מִסּוּגֵיָא דְּחוּלִין קַל"ו וְאִכְמ"ל בְּזָה: לוֹ וּבְעֵינֵיךָ דְּבָרֵי הַרְמַב"ם שֶׁהִזְכִּירוּנוּ בָּאוֹת כ"ד שְׁנֵתִקְשׁוּ בְּוֹלָם בְּהָא דְּקִצְיָרַת עוֹמֵר דּוּחָה שְׁבֵת. קִשָּׁה שְׁלֵא נִזְכְּרוּ הָאֲחֵרוֹנִים מִדְּבָרֵי הִירוּשְׁלָמִי פ"ק דְּר"ה הַל"ח וּפ"ב דְּמַגִּילָה הַל"ז שְׁמִפְּוֹרֵשׁ שָׁם שְׁדוּחָה אַף לְמ"ד נִקְצָר בַּיּוֹם כְּשֶׁר יַעו"ש.

דְּבַעֲי ר"ל אִי קִצְיָרַת הַיּוֹם דְּחִי שְׁבֵת וְע"ש כָּל הַסּוּגֵיָא. וּמִצָּאֵתִי שְׁכָכָר הַרְגִישׁוּ שָׁם בַּש"ק וְמַה"פ לִישָׁב דְּבָרֵי הַרְמַב"ם בִּירוּשְׁלָמִי זָה.

רַק מִש"ש בַּמַּה"פ דְּלַר' יִשְׁמַעְאֵל דְּחִי מ"מ וְהַרְמַב"ם פּוֹסֵק כַּר"י בְּזָה. דְּבָרֵינוּ תְּמוּהִים וְכַמִּש"ל בְּאוֹרָהּ.

וְכִדְמוּכַח רִישׁ הַל' שְׁמִיטָה וַיּוֹבֵל דְּלֹא פֶּסַח כַּר' יִשְׁמַעְאֵל. גַּם בְּיַתֵּר דְּבָרֵינוּ יֵשׁ לְעֵינֵינוּ אַף עַתָּה לְקַצֵּר כִּי כְּבָר הָאֲרַכְתִּי הַרְבֵּה: וְכַעַת מִצָּאֵתִי בְּטוּרֵי אֶבֶן בְּר"ה דָּף ל' שְׁנֵתִקְשָׁה עַל מִש"ש הַתּוֹ' דְּעֲשֵׂה דְּרַבִּים דּוּחָה עֲשֵׂה דְּהַשְׁלָמָה.

מָהָא דְמִנְחֹת דְתִיּוֹתֵי עֲשֵׂה דְלֹא־כְלָהּ וְלֹא לְשִׁרְיָה ע"ש שְׁנֵי שְׁנֵי בְּקוֹשְׁיָא. וּלְפַמ"ש א"ש
בס"ד.

גַּם מִש"ש דְהוּי מְצֻנְתוּ בְּכַף דַּא"א לְהִבְיָא מִן הַיָּשׁוּן. נִפְלָא לְכַאוּרָה דְאִי הוּי מְצֻנְתוּ בְּכַף
ל"ל קְרָא פְּלִל.

אִי ז"א וְאֶקְצֵר פִּי כְּבָר בְּאַרְנוּ בְּזָה בַס"ד: לִזְ וְהִנֵּה יְדִידֵי הָרַב הַה"ג וְכו' מִהַר"מ נ"י פְּתַב
לִי לְהַקְשׁוֹת מִפִּיָּא דְתִלִּי הָעֵיקָר בְּקִצְרָה וְלֹא בְּהִבְאָת שְׁלִישׁ וְשָׁם מִיַּמְעַט נְמִי מְקִצְרָה.
וְגַם עֲנוֹמֵר תִּלִּי בְּהִבְאָת שְׁלִישׁ.

וְהַשְׁבִּתִּי לוֹ הִנֵּה בְּאֶמֶת לֹא מְקִצְרָה מִיַּמְעִיט רַק מוּבְקוֹצְרָכֶם כְּדַאִיתָא בַת"כ פ' קְדוּשִׁים.
וּמְקִצְרָה דְרִישׁ שָׁם דְרִישׁ אַחֲרֵינָא.

וְע' יְרוּשְׁלַמִּי דְפִיָּא הַל"ג פ"א. וְהִכָּא נְמִי מִיַּדְרִשׁ וּקְצֻרְתֶּם שְׁיִקְצְרוּ בְּעֲצָמָם שְׁהִיא מְצֻנָּה
בַפ"ע דְאִי לֹא הִכִּי לְמָה דוֹחָה שְׁבַת יִקְצְרוּהוּ ע"י עַפּו"ם.

וּקְצִירְכֶם מִיַּדְרִשׁ שְׁהִיא שָׁל כָּל יִשְׂרָאֵל כְּדַאִיתָא בְּפִסְחִים כ"ג. וְקֹאֲמֵר שְׁצֻרֵיךָ שְׁהִיא
הִבְאָת שְׁלִישׁ בְּיַד יִשְׂרָאֵל.

דְאִי רַק לְמַעוּטֵי שְׁלֹא יְהִי שָׁל עַפּו"ם בְּשַׁעַת קִצְרָה שְׁפִיר מִיַּמְעַט מְוִקְצֻרְתֶּם קִצְרָה.
וְכַדְמַמְעַט גַּבִּי פִיָּא שְׁקוֹצְרִין לְעֲצָמָם.

וְרַק בְּעֲנוֹמֵר מִיַּמְעִטוּ אִי בְּקוֹצְרִים לְצוּרָה יִשְׂרָאֵל. מְדַאִי־צֻרֵיךָ בַתו"כ שָׁם דְרִישׁ דְלֹא
בְּעֵי פְּהוּ בְּקִצְרָה ע"ש.

גַּם דְבַלֵּא"ה א"צ קְרָא בְּעֲנוֹמֵר לְמַעַט בְּקוֹצֵר הַעַפּו"ם לְצוּרָה עֲצָמוּ כְּמוֹ בְּפִיָּא. דַּא"כ אִין
קוֹצְרִים פְּלִל לְשָׁם הָעֲנוֹמֵר וְהו"ל כְּמַבִּיא מִן הַתְּלוּשׁ.

וְע"כ פִּינּוּ דְמוֹקְצֻרְתֶּם כְּבָר מִיַּמְעִיט בְּקוֹצֵר עַפּו"ם לְצוּרָה הָעֲנוֹמֵר מִמִּילָא מְקִצְרְכֶם מִיַּמְעַט
שְׁלֹא יְהִי שָׁל עַפּו"ם. וְע"כ צ"ל בְּשַׁעַת הִבְאָת שְׁלִישׁ.

פִּינּוּ דְבְּשַׁעַת קִצְרָה ע"כ שְׁנוּתְנוּ לְיִשְׂרָאֵל כַּמִּש"ל. וְדוּחַק לֹא מְדַמְעַט כְּשִׁהוּא שָׁל
עַפּו"ם בְּשַׁעַת קִצְרָה וְהִישְׁרָאֵל קוֹצְרוּ לְעֲנוֹמֵר.

וּבְאֶמֶת בְּסַפְרֵי פ' כִּי תִצֵּא דְרִישׁ מְקִצְרָה לְמַעַט קִצְרוּהוּ עַפּו"ם וְע"ש בְּהִגָּהוֹת הַגֵּר"א.
רַק שָׁם אִיִּירִי לְעַנְיָן שְׁכַחָה וּבַפ' קְדוּשִׁים אִיִּירִי לְעַנְיָן פִּיָּא.

וּבַפ' אֲמוֹר נִכְפַּל פ' דְפִיָּא וְע"ש בַת"כ וּבַהַתוּה"מ פ' קְדוּשִׁים. וְע' יְרוּשְׁלַמִּי פ"ה דְפִיָּא
ה"ג וְדו"ק: וּבְאֶמֶת בִּירוּשְׁלַמִּי דְפִיָּא פ"ד הַל"ד אִיתָא בְּחִלָּה לְמִירוּחַ וּבְפִיָּא לְשְׁלִישׁ.

וְע"ש בַפ"מ וּמַה"פ שְׁמִפְרִישׁ כְּפִשׁוּטוֹ דְבְּפִיָּא אֲזֵלִינָן בְּתַר הִבְאָת שְׁלִישׁ. וְלַר"ע אִם
הִבְיָא שְׁלִישׁ בְּיַד עַפּו"ם פְּטוּרָה כָּל הַשְּׁדָה ע"ש בַפ"מ.

אֲבָל פִּירוּשׁוֹ תְּמוּהָ דְלֹא נִזְכָּר בְּרַמְב"ם וּשְׁמ"פ פְּלִל דְבְּפִיָּא גִיזִיל בְּתַר הִבְאָת שְׁלִישׁ.
וְגַם דַּא"כ לְמָה אִי־צֻרֵיךָ שָׁם בְּמִשְׁנָה בַה"ל ג' לְמִתְנֵי שְׁנוּתְגִייר אַחֲרֵי קִצְרָה.

גִּימָא שְׁנוּתְגִייר קוֹדֵם פִּינּוּ שְׁהִבְיָא שְׁלִישׁ בְּיַדוֹ כְּשִׁהָהָה עַפּו"ם. וְאוּלַּי מְשׁוּם דְאִזְ יֵשׁ לוֹ
שְׁכַחַת קָמָה.

ותני הכי משום פלוגתא דר"י ורבנן שם. אבל ז"א דאם בפיאה דממעט מןבוקוצרפם תלי בשליש.

ה"נ בשכחה ג"כ דממעט מקצירך פנ"ל. אבל העיקר כמ"ש הגר"א בשנ"א שם בבבאור הירושלמי ע"ש.

וגם בפ"ה דמעשרות ה"ב מבואר דהך דר"ע לא איירי לפיאה רק למעשרות. וכ"ה להדיא בתוספתא פ"ג דמעשרות וז"ב: לח ומה שרצה לפרש דהלימוד מפי תבואו כמו בערלה. ה"נ יליף דעומר בעי שיהא הבאת שלישי בינך ישראל. תמיהני דשם פתיב ונטעם משמעותו שביא שלישי בינך ישראל.

א"כ אין ללמוד מפאן רק שיקצרו אחר ביאתם. ובת"כ מידרש פי תבואו לדרשא למעט עבר הירדן ע"ש.

ורק בזה מיושב דלא תיקשי בר"ה י"ג דילמא שלחו אחד לפניהם מקודם וקנה שם קרקע מעפ"ם. ולפמ"ש י"ל דבעי שיהא קצירכם אחר ביאת כולם לארץ.

וע' ירושלמי פ"ב דחלה דבעי ר"י בשעה שנוכנסו ישראל לארץ ומצאו קמה כשהיא לחה אם אסורה משום חדש. ומסיק אף חטים שבעליה.

וכבר האריכו האחרונים בזה הירושלמי. (ובמשפנות יעקב כתב דמושב דחדש אתי לאתויי עבר הירדן דבא משם עומר ואסור בחדש ע"ש.

וצ"ע דבת"כ מיימעט מפי תבואו פנ"ל וכמש"ש בעצמו שכ"ה בכ"מ בת"כ. ולולא דבריו הייתי מפרש כפונת הת"כ דאחר ביאתם לארץ.

שוב מותר להביא אף מעבר הירדן). והנה הפנ"י ושאר אחרונים הוכיחו מירושלמי זה. דלמ"ד דשל ח"ל אסור בחדש. ס"ל דבשל עפ"ם מותר.

דהיינו שינויא דירושלמי ממה שתגרי עפ"ם מוכרים להם ע"ש שפי' הפנ"י שיהם ב' תירוצים בירושלמי. ולענ"ד י"ל כפונת הירושלמי דעיקר אסור חדש חל אחר ביאתם לארץ.

ואז חל אף על חטים שבעליה אבל קודם ביאתם לארץ לא נאסר כלל. ומה שתגרי עפ"ם מכרו להם היינו בעודם במדבר.

והיינו דומיא דהא דחולין י"ז גבי בעיא דאברי גחירה. ולהירושלמי פשיטא ליה דכיון שהיה כבר בינך ביהמור כבר הותר.

אבל מה שהיה צדיין בינך העפ"ם לא נקרא עליו שם הותר. ויתר דבריו ראיתי שדקדק הרבה בדברי האחרונים ואין פנאי לחטט כ"כ.

ובפרט בענין חדש שלא הניחו זנות שלא נתחבטו בה: סימן ראיתי בנודע בשערים ח"א סי' ו' שנסתפק במערב עירובי חצירות בין השמשות. אי צריך לברך.

דהא הוי ספק ברכה. ופשט ממ"ש הח"צ סי' ק"ל דמערבין בדגים מלוחים.

ואף דהוי ספיקא דדינא מ"מ ספיקא לקולא. ופסק שלא יברך מספק.

וה"ה במערב בה"ש. ולענ"ד דבריו צ"ע דהא מפנרש בשבת כ"ג דלרבא מברכין על תקנת חז"ל שפאה מצד ספק.

ורק דמאי שאני דרוב מעשרין. וה"נ פיון דמפנרש בש"ס שמערבין ביה"ש ונהקילו חז"ל בזה.

ועיקר תקנת ע"ח נעשה פו. א"כ שפיר מברכין.

משא"כ בספיקא דדינא דאין מברכים. פיון שזה רק ספק במקרה ולא תקנה קבועה וכמ"ש בסי' ל"ב בדעת הרמב"ן והרשב"א.

ואף להרמב"ם שפוסק פאב"י שאין מברכין על הספק. נראה שזה רק במצוה שמחייבים אותולעשות מספק כמו י"ט שני ודמאי.

שאם אינו יו"ט או שהוא מעושר הוא פטור מלעשות זאת. ולזה גם הברכה בספק ואין מברכין.

אבל בע"ח הרי הטלטול הוא איסור גמור. ורק חז"ל המציאו תקנה לזה שיעשה ע"ח. ומברך על תקנה זו. וע"כ פיון שהקילו בתקנתם לעשות ע"ח אף בה"ש שפיר צריך לברך.

פיון שעכ"פ קיים תקנתם לתקן איסור הטלטול. פיון שמפנרש זה בש"ס לערב ע"ח בין השמשות והיא קולא בע"ח.

דהא תחומין הוי ג"כ דרבנן. ומ"מ אסור לערב בה"ש.

וכבר בארנו בס"ד בסי' ז' שכן היתה עיקר התקנה שיקנה העירוב בה"ש. משא"כ בעירובי תחומין אף לשיטת הפוסקים דמהני ביה"ש בדיעבד אף בע"ח הנינו רק מצד דספק דרבנן לקולא.

אבל לא מעיקר הדין ולזה אסור לכתחילה. אבל ע"ח הוא מעיקר התקנה ולזה מותר אף לכתחילה.

ושפיר מברכין אף ביה"ש. וכן מוכח ממ"ש הט"ז בסי' רס"א סק"ב שמותר לכתחילה שלא לערב ביום.

ולסמוך על שיערב ביה"ש ע"ש ובפמ"ג שם שהבין פו בדעתו. וע"ש מ"ש בדעת הב"ח בזה.

ואי נימא שאין מברכין בנודאי אסור לעשות פו לכתחילה. והא קי"ל ערום לא יתרום וכן לא ישחוט בשביל שאין יכול לברך.

וכן פשוט כל הפוסקים שסתמו שמותר לכתחילה לערב ע"ח בה"ש. ולא הזכירו שום חילוק מבואר שמברכים כמו ביום.

וראיה ברורה נראה מסוגיא דשבת ל"ד ע"א דמקשה הש"ס. למה תנו דעם חשיכה אומר ערבתם הא גם בספק חשיכה תנו דמערבין.

ומשני פאן בע"ח פאן בע"ח. ואי נימא דביה"ש אין מברכין.

א"כ נימא דאידי ואידי בע"ח. ורק חיבוהו לשאול עם חשיכה ערבתם פדי שלא נפסידו
הברכה.

ועכצ"ל דמברכין אף ביה"ש וז"ב: ומה שיש להעיר בזה. פיון דמצינו שיטת רש"י
לגירסת התוס' והרא"ש ס"פ הדר דע"ח חמירי טפי ואין מערבין ביה"ש ועירובי תחומין
מערבין.

וכ"כ התוס' בשבת ל"ד ע"א בשם ר"ת וכן פירש"י להדיא בגיטין ו' ע"ב דערבתם היינו
ע"ח. א"כ נהי דמקילינו לערב ביה"ש פשאר פוסקים וגם כפירש"י בשבת ל"ד.

מ"מ יש מקום להחמיר שלא לברך דהוי כספיקא דדינא. ומה שדחה הרא"ש שם שיטה
זו משום דאמרינו בעירובין מ"ו ע"ב.

דהו"א ה"מ דהלכה פדברי המיקל היינו בע"ח אבל לא בע"ת קמ"ל ריב"ל דהלכה
כריב"נ. הרי דמסתבר להקל בע"ח.

לענ"ד אינה ראיה. ואדרבא יש לדקדק קצת להיפוך דהא פריף שם ומנא תימרא דשני
לן בין ע"ח לע"ת.

ומייתי מהא דמערבין ע"ח שלא לדעתו ולא ע"ת. וקשה האי מקשה הכא ומנא תימרא
ולא מקשה בשבת ל"ד.

ועו"ק דל"ל לאתויי מהא דשלא מדעתו שפירא דחוקה מאוד כמ"ש התוס' שם. הול"ל
מהא דשבת ל"ד דע"ח מערבין לכתחילה ביה"ש ולא ע"ת.

אבל אי נימא דבשבת ל"ד מחמירין בע"ח טפי מבע"ת א"ש. דמקשה בעירובין ומנא
תימרא שיש חומר בע"ת יותר מבע"ח.

דהא בשבת ל"ד מצינו להיפוך. ומשני מהא דשלא מדעתו (והנה התוס' נדחקו שם מה
ראיית הש"ס מזה דע"ת יש להקל.

ותירוצם אין לו ביאור פלל עיי"ש. ולענד"נ דלא מייתי מהכא דע"ת יש להחמיר בהם
יותר בכ"מ.

ורק מייתי פיון שמצינו שאסור לערב ע"ת שלא מדעתו. א"כ הו"א דאין הלכה כריב"נ
בהא דישן קונה שביתה במקומו.

ואף דהכא לא שייך טעמא דאין חבין מ"מ יש מקום לגזור דאי נימא דישן קונה יאמרו
שע"ת א"צ דעת בעלים ויטעו לערב שלא מדעתו. אבל ע"ח מצינו שמוטר אף בלא הנחה
בכוננה.

פדאימא בעירובין ע"א ע"א בבעה"ב שהיה שותף לשכניו. והינו משום דגם שלא לדעתו
מערבין.

וממילא מנושב גושית הרא"ש הנ"ל על רש"י דהכא לאו משום חומרא דע"ת מייתי לה
וכנ"ל. ודקאמר ה"מ בע"ח לא קאי אשולא דעירוב.

רק על סבֵרָא שְׂיִקְנָה שְׁלֵא מְדַעְתּוּ אוּ עַל ד' אַמּוֹת שְׂקוּנָה בְּיָשׁוּן לַכ"ע וּכְדַתְנּוּ בְּמִשְׁנָה שָׁם. וְהִיא דְאֶנְשֵׁי דִיּוּרִין יָשׁ בְּכַה"ג דִּין תְּצַיְרוּת ע"ש מ"ח ע"א בְּסוּגְיָא וְאַקְצָר): ועו"ל דְלִכְאוּרָה תְּמוּהַ דְּבִירוּשְׁלָמִי פ"ב דְּשַׁבַּת מְפֻרָשׁ דַּע"ח מְעַרְבִין לְכַתְחִילָה.

וְלֹא ע"ת דְּדָבָר תּוֹרָה הֵן ע"ש. ועו"ק מְעִירוּבִין י"ז ע"ב שְׁמִפְרָשׁ שָׁם אַהָּא דַּתְנּוּ שְׁבַמְתְּנָה פְּטוּרִים מְלַעְרַב.

אַמְרֵי דְבִי ר' יְנָאי ל"ש אֵלָא ע"ח אָבֵל ע"ת תְּיָבִין דְּתַנִּי ר"ח לֹוֶקִין עַל ע"ת ד"ת. הָרִי מְפֻרָשׁ שַׁע"ת חֲמִירֵי טְפִי.

אַבֵּל בְּאַמַּת מַכ"ז נִרְאָה עוֹד רְאָיָה לְשִׁיטַת רַש"י ור"ת הַנֶּ"ל. דְּהָא קָשָׁה דַּל"ל לְמִימַר בְּעִירוּבִין י"ז הַטַּעַם מְשׁוּם דְּלֹוֶקִין עַל תְּחֻמוּמִין.

הָא אַף אֵי תְּחֻמוּמִין דְּרַבְּנָן מ"מ חֲמִירֵי מַע"ח. וְכַפִּירֵשׁ"י בְּשַׁבַּת ל"ד וְכֵן שִׁיטַת הָרַמְבַּ"ם וְהָרַא"ש דַּע"ח הָרִי חוּמְרָא בְּעֵלְמָא מַשְׁא"כ ע"ת.

וְכֵן בִּירוּשְׁלָמִי הַנֶּ"ל דְּדִינִיק שְׁדָבָר תּוֹרָה הֵן. מְשַׁמַּע דְּאֵי הָרִי מְדַרְבְּנָן הו"א דַּע"ח חֲמִירֵי טְפִי וְקָשָׁה כַּנֶּ"ל.

וְאִין לֹוֶמַר שְׁהַפְּנוּנָה מְפֻנֵי שְׁיֵשׁ בַּע"ת אֶסְמַכְתָּא כַּפִּירֵשׁ"י בְּשַׁבַּת ל"ד דְּדָבָר תּוֹרָה מְשַׁמַּע מְשַׁמַּשׁ מִן הַתּוֹרָה כְּמַבּוּאָר בַּש"ס בְּכַמָּה דְּוֹכְתִי. וְכ"כ בְּהַלִּיכוֹת עוֹלָם שַׁעַר ב' פ"א: אָבֵל הַפְּנוּנָה הוּא דְּנִרְאָה סְבַרְת רַש"י ור"ת דַּע"ח חֲמִירֵי טְפִי.

מְשׁוּם שְׁטַעַם שְׁגָזָרוּ עַל טַלְטוּל תְּצַיְרוּת הוּא מְשׁוּם גְּזִירָה מַר"ה לַרַה"י כַּמ"ש הָרַמְבַּ"ם פ"א מַה' עִירוּבִין. וְכַמְפֻרָשׁ בְּעִירוּבִין כ"א ע"ב ע"ש בַּפִּירֵשׁ"י.

אַבֵּל ע"ת לְמַ"ד דְּאַף י"ב מִיל הָרִי דְּרַבְּנָן. אִין לֹו עֵיקַר מַה"ת פְּלִל וְרַק תְּקַנַּת חַז"ל הוּא. וְיָדוּעַ דְּמַה שְׁיֵשׁ לֹו עֵיקַר מַה"ת חֲמִיר טְפִי. וְכַדְאִיתָא בְּעִירוּבִין ל"ו ע"א דְּמַחְמִירִים בְּסַפִּיקוּ ע"ש.

וְלָזָה ע"ח חֲמִירֵי טְפִי אַף בְּשִׁגְזָרָה רְחוּקָה הִיא. אָבֵל לְמַ"ד תְּחֻמוּמִין דְּאוּרִייתָא ע"ת חֲמִירֵי טְפִי.

וְלַהֲכִי מְדַקְדָּק הִירוּשְׁלָמִי שְׁפִיר דְּדָבָר תּוֹרָה הוּא. וְכֵן הַש"ס בְּעִירוּבִין י"ז ע"ב דְּיִיק ג"כ בְּטַעַם שְׁהַחְמִירוּ בַּע"ת מְשׁוּם שְׁלֹוֶקִין עָלֵיו.

אַבֵּל רַש"י ור"ת ס"ל דְּתְּחֻמוּמִין דְּרַבְּנָן לָזָה פְּרָשׁוּ דַּע"ח חֲמִירֵי טְפִי. וְרַק בְּשַׁבַּת ל"ד פִּירֵשׁ"י בְּאַנְפֵן אַחַר.

וְכַבֵּר פְּתַבּוּ הַתּוֹס' בְּגִיטִין ו' ע"ב דְּרַש"י דְּשַׁבַּת סוּתַר פִּירוּשׁוֹ שְׁבַגְיִטִין שָׁם. וְנִרְאָה שְׁבַגְיִטִין חֲזַר בּוּ מְפִירוּשׁוֹ בְּשַׁבַּת וּפִירוּשׁוֹ בְּגִיטִין עֵיקַר.

וּבַפֶּרֶט דְּכֵן מְשַׁמַּע בַּפִּירֵשׁ"י עִירוּבִין ע"ו ע"א וְכַמ"ש הַתּוֹס' שָׁם ע"ש בְּמַהֲרָש"א. וְגַם כִּי בְּשַׁבַּת ל"ד אֶמְרָה רַב.

נרב משמע בביצה ל"ח ע"ב דס"ל דתחומין דרבנן מדשתיק לר"כ ור"א ע"ש וברא"ש
שם: ולפ"ז מןושב שפיר קושניית הרא"ש מעירובין מ"ו ע"ב. דשם אַזלא לַמ"ד תחומין
דאורייתא ולזה ס"ד להחמיר בע"ת טפי.

וע' עירובין נ"א ע"א דאר"פ פנה יהיו כל שובתי שבת ע"ש משמע שם דס"ל ג"ש דמקום
מקום ותחומין דאורייתא ושפיר ר"פ לטעמיה בעירובין מ"ו. אַבל ז"א די"ל דר"פ
מפרש אל יצא איש ממקומו לענין הוצאה כדאיתא בעירובין י"ז ע"ב וע"ש בתו' וְגַלְיָה
מקום מקום לענין זה דבעי פיאזות אַבל לא לתחומין.

ודקאמר שם מקום מקום ומקום מניסה וניסה מניסה וכו' לאו דווקא רק הפנונה דערי
הלויים הם היו ערי מקלט ושפיר ילפינן מקום דגבי שבת מקום דגבי ערי מקלט שהם
ערי הלויים.

וכן מוכח דהא קיי"ל תחומין דרבנן ומ"מ פסקינן כר"פ דד' אמות בעי פיאזות. אַבל
בלא"ה י"ל דבעירובין מ"ו מןושב ר"פ דברי ריב"ל אליבא דמ"ד תחומין דאורייתא
וס"ל הַי לריב"ל: עכ"פ כיון שישבנו שיטת רש"י ור"ת ובארנו שיש עוד ראיות לזה.
א"כ נהי דברבנן מקילינן כדעת המתירים לערב ע"ח ביה"ש. מ"מ יש להחמיר שלא
לברך דהוי ספיקא דדינא.

ונזה דומה להא דהח"צ סי' ק"ל במערב בדגים מלוחים שהזכרנו: אַבל באמת נראה כיון
שכל הפוסקים הכריעו שמערבין ע"ח ביה"ש וכפירש"י בשבת ל"ד. ולא הזכירו כלל
שיטת רש"י בגיטין ועירובין הנ"ל.

אין לנו לחוש לזה וצריך לברך כיון שהוא דעת יחיד. ועוד י"ל דהוי ס"ס לקולא.

דשמא ביה"ש זה היא יום ואף אם אינו יום שמא הלכה כהסוברים שמערבים ביה"ש.
וכבר כתב הפמ"ג לאו"ח בפתיחה כוללת לה' ברכות השחר ולה' ברכות אור ד' דמברכין
בס"ס.

אף זה יש לדחות דאם נחליט שביה"ש הוי לילה. אין מי שישפור שיערכו בו ויש להאריך
בזה ואכ"מ.

אַבל העיקר כנ"ל כיון שתפסו כל הפוסקים לעיקר שיטה זו. ויותר מזה איתא בעירובין
ע"ב ע"א דרי"א נהגו העם כר"מ.

והקשו התו' דהא נהגו היינו דאי עבדי לאמחינן בידיהו כדאיתא בתענית כ"ו. והכא לא
שייך זה דר"מ מחמיר לעשות עירוב ושיתוף.

ותירצו שהיו מברכים ולא הוי ברכה לבטלה. הרי אף שיעקר הדין שלא לערב.

מ"מ אם נהגו לערב שפיר מברכים. ואף שיש לדחות דשם הסברא דכיון שנהגו להחמיר
כר"מ שפיר מברכים על המנהג וכמ"ש התוס' בברכות י"ד ע"א ד"ה ימים דעל מנהג
של מצנה שפיר מברכים ועח"ס חי"ד סי' קצ"א באורך שפיאר שכל מה שנהגו חומרא
בדין פגון בהלכות נדה וכדומה שפיר מברכים ע"ז ע"ש.

וה"נ פוננת התוס' פו. אַבל בנ"ד לא שייך מנהג של מצנה.

כי המנהג הוא להקל שתפסו שיטות המקילים. מ"מ נראה עיקר שיבאר מכל הני טעמי שבארנו.

וגם דעכ"פ מצנה קעביד: ויש מקום לפ"ז להקל בשעת הדחק לערב ע"ת ביה"ש לסמוך על שיטת רש"י ור"ת הנ"ל. ובפרט דהרבה פוסקים ס"ל תחומין דרבנן.

ובירושלמי ספ"ב דשבת מפנרש הטעם שאין מערבין ע"ת ביה"ש משום דהוא דבר תורה. ממילא להסוברים דהני דרבנן שפיר יש להקל.

וידוע דברבנן מקילים בשעה"ד אף כדעת יחיד כדאיתא בגדה ט'. ועש"ך י"ד סי' רמ"ב וע"ל סי' כ"ח מ"ש בזה.

ואם נחליט שיש להקל בשעה"ד פנ"ל. נראה שיש לברך ג"כ.

דאף ששיטה זו לא נזכרה בפוסקים. מ"מ נראה כיון שעכ"פ מתקן עפ"ז.

האיסור נאנו מתירים לו לערב. ובדיעבד הני עירוב אף לרש"י בשבת ל"ד ולהרמב"ם ולש"פ שפותר לו לילך למחר שפיר מברך.

דקא איסור הטלטול בתצירות ונהליכה חוץ לתחום הוא איסור ונדאי. וע"י עירוב זה אנו מתירים לו.

א"כ שפיר צריך לברך. ודין זה בעירובי תחומין צריך עוד בירור ומטרדומי ההכרח לקצר: ועוד נראה דר"פ קאמר לה לטעמיה דריב"ל שם.

וריב"ל יש להוכיח קצת דס"ל דתחומין דאורייתא. דבשבת פ"ח ע"ב אריב"ל שעל כל דיבור חזרו ישראל לאחוריהן י"ב מיל.

ושיעור י"ב מיל צריך להבין. ורש"י פ"א שם שהראשון חזר עד סוף המחנה שהיתה י"ב מיל.

ועדיין קשה דא"כ ע"כ גם האחרונים זזו ממקומם שיעור י"ב מיל. וכמה הוא השיעור. ונראה דריב"ל ס"ל תחומין מה"ת עד י"ב מיל כדאיתא בירושלמי פ"ג דעירובין. ואיתא בשבת פ"ו ע"ב דכ"ע בשבת ניתנה תורה.

ולזה נקיט ריב"ל השיעור היחיד גדול שאפשר הי' שיתחזרו לאחוריהם. וגזירת אלפים לא נגזר אז עדיין.

ואף שהראשונים במחנה היו יכולים לחזור יותר. כי המחנה אינה נמדדת כדאיתא בעירובין נ"ה ע"ב.

מ"מ האחרונים לא יכלו לחזור יותר. דאשבת איפקוד בפרה.

וס"ל דגם אתחומין איפקוד כדאיתא בפרה פ"ז ע"ב וע"ש בתוס' בזה. וגם בדיבור של שבת שבעשרת הדברות נכללו אז כל איסורי שבת.

ולזה קאמר ר"פ דתחומין חמירי מע"ח לריב"ל. מפני שיש להם עיקר מה"ת.

ואף דגם ע"ח הוא גזירה אטו דאורייתא כמש"ל מהרמב"ם ורש"י. מ"מ שם הוא רשויות של היתר לגמרי והיא גזירה רחוקה מאוד.

וכפירש"י בשבת ל"ד דהני חומרא בעלמא. משא"כ ע"ת שהגזירה היא בגוף ההילוך שלא ילך י"ב מיל רק מיל אחד.

(ואפשר דלמ"ד י"ב מיל היינו משגי צדקיו ששה מיל לכל צד. כיון שנלמד מקרא דאל יצא איש ממקומו כמתנה ישראל.

ונראה דתלי בפלוגתא דד' אמות בעירובין מ"ה ומ"ח ע"א. דלחכמים דס"ל שם שיש לו ד"א לכל צד.

אף דיליף לה מתחתיו ע"ש דף מ"ח ע"א ונ"א ע"א. כ"ש דה"נ גבי י"ב מיל דדרוש ממקומו ואכמ"ל בזה).

וענו"ב מ"ק חאה"ע סי' ב' בענין זה אי תחומין מיקרי יש לו עיקר מה"ת. (ובה"ד דריב"ל ה"ל בפשוטו נראה.

דידודון משמע ליה שגדה ונעקרה כל המתנה ממקומה. וכעין דאמר ר"א בב"ב ע"ה ע"ב עד שתהלה מלוא קומתה.

וע' שבת צ"א ע"ב אי עקירה במקצת הויא עקירה. ולזה מפרש שכל המתנה חזרה לאחוריה י"ב מיל.

ומקום הראשון שעמדה המתנה עליו נשאר פנוי ונעקרה כל המתנה. ולהכי נקיט י"ב מיל): אף לפ"ז צ"ע טובא דלמ"ד תחומין דאורייתא.

הו"ל למיפסק בהא דמי שישו בדבר פרבון לחומרא. דכיון דלרבנן אינו קונה שביתה כלל ואסור לילך לשום צד.

א"כ הו"ל זה מדאורייתא. ובדאורייתא נודאי הלכה פרבים לגבי יחיד.

וצ"ל דנהי שדין איסור י"ב מיל הוי דאורייתא. אבל כל פרטי דיני קניית שביתה אינם רק מדרבנן.

ומדאורייתא שרי לילך בכל גוונא אף בישן. או דנימא דטעם ישן הוא מפני שאין יודעים חפצו לאיזה צד לקנות.

ואולי אם הי' ער הנה מפיר אילן או גדר והנה אומר שביתתו תחתיו וכדומה. ולא אמרינן אח"כ הוברר הדבר למפרע לרבנן.

אף דא"כ הו"ל להש"ס למימר בפשיטות הטעם דס"ל אין ברירה אף בדרבנן. או דיש לומר תחומין דאורייתא.

נאנן קי"ל בתחומין אין ברירה בביצה ל"ט ע"ב. ויש להאריך בזה ואכמ"ל.

ובסברא זו דמדאורייתא ליכא דיני קניית שביתה ועירוב יש לישיב הרבה קושיות וההכרח לקצר: ובסי' תקכ"ז גבי עירובי תבשילין על תנאי. פתב המג"א בס"ק כ"ה בשם השלט"ג שצריך לברך.

והוא נפלא דהא הוי רק ספק ומצאתי בחי' רעק"א שם ובברכ"י ובא"א שם שכתבו בשם שו"ת ל"ס ורש"ג שא"צ לברך. אף אין ס' הנ"ל ת"י לידע טעמו.

וגם כתב בברכ"י שם שאין נמצא זה בשלט"ג שלפנינו כלל. ונראה טעם המג"א דכיון שפך תקנו חז"ל שיעשו ע"ת אף ביט"ר.

פדי שיהא זכור של שבת. הרי הוא מקנים תקנת חז"ל וצריך לברך פיון שעי"ז מותר לו לבשל לשבת.

ונהי דשם מסתבר שא"צ לברך פי אין זה מעיקר התקנה רק דמ"מ מותר לבשל וכמוכח. אבל בנ"ד שמוותר לערב לכתחילה ביה"ש.

אף דאי נימא שהיא לילה אין עירובו עירוב. ועכצ"ל כמש"ל שזהו מעיקר התקנה להקל לכתחילה בביה"ש.

וא"כ ונדאי מברכין לכ"ע. ובאמת גם דברי הח"צ צ"ע פיון שמתיר לכתחילה לערב בדג"מ שפיר הנה צריך לברך.

ואקצ"ר: ואגב אנפיר מה שנתחדש לי בר"ה י"ט ע"ב תוד"ה מימות עזרא וכו' ע"ש שהוכיחו מדלא גזרו אז מענית ביום כ"ג תשרי רק פתיב ביום כ"ד. שיהיו ב' ימים ר"ה.

וצ"ל דכ"ד למילתיה וע' במהרש"א בזה. והקשה הפנ"י בשם גדול אחד דהא מפורש בביצה ט"ו ע"ב דדרוש מקרא דאין נכון לו דאיירי בעירובי תבשילין שישלחו למי שלא הניח ע"ת ע"ש.

וא"כ ע"כ צ"ל שיהיה אז ר"ה ביום ו'. וא"כ הנה כ"ג בחודש שבת.

ולא יכלו לזה לגזור מענית בשבת. וע' פנ"י בביצה שם שגדחק הרבה בזה.

ולענד"נ דהא פליגי תנאי בסופה נ"ד אי מעברין החודש דלא לקלעו תרי שבי בהדדי או לא ע"ש. והנה אי הוי ר"ה ביום ו' א"כ הוי יו"כ ביום א' והוי תרי שבי בהדדי.

ותקשה על מ"ד דמעברין בשביל זה שלא יזדמן פן וא"כ האיר הניח עזרא שיהיה פן. וע"כ צ"ל דבאמת ס"ל דלא הוי הכי.

ויקרא דשלחו מנות לאין נכון לו דריש כפושטיה שיתנו למי שלא הכין על יו"ט. ור"א דדרוש לה שם בביצה על ע"ת ס"ל פאחרים בסופה שם דאפשר דהוי תרי שבי ע"ש.

וא"כ מינשבים דברי התוס'. דמ"מ מוכח זה מהנהו תנאי דקיי"ל כןותייהו שא"א שיהיו תרי שבי בהדדי פנ"ל: סימן ח לכבוד ידידי הרב הגדול וכו' מהו משה נ"י שפירא מכתבו הגיעני ומטרדות לא אוכל לעיין פראוי רק אשיבו העולה על דעתי במשקל ראשון.

והנה ראיתי פי נסתבך בענין אם המצה לפנינו שיוקדם לתדיר דדמי להא דשחט שאינו תדיר. גם נתקשה בענין אין מעבירין על המצות.

ונתחבט בהא דסי' כ"ה וסי' תרפ"ד. לזה אמרתי לברר הדברים בעזר העליון וממילא מצא כבודו תשובה על כל דבריו: הנה בדין קדימת מצוה על זולתה יש שלשה עשר פרטים (ואלה הם: א) אי הא דאין מעבירין שיהיה גם בתדיר ואינו תדיר וכדומה.

(ב) אי שנייה אין מעבירין כשפגע במצנה המתנסרת תיקון או הכנה. ג) אם התחיל בשאינו תדיר אי צריכה להפסיק כדי לעשות התדיר.

(ד) אם פגע במצנה ועבר עליה אי מחוייב לשוב לראשונה. ה) אם מצות היום אינה תדירה ולמחר תדירה וא"א לעשות רק אחת.

אינה קודם. ו) אי שנייה אין מעבירין בא"א לעשות רק אחת מהב' מצות ואחת תדירה.

(ז) אי שרי להשהות המצנה בכדי לעשותה מן המוכרח. ח) מצנה עוברת ומצנה שזמנה נמשך.

אינה מהן קודמת. ט) אם פגע במצנה ושוב באה שנית לפניו והשנית תדירה או מקודשת י) אם קרא דאורייתא וקרא דרבנן אינה מהן קודמת.

יא) גוף הדין דאין מעבירין עה"מ אם הוא מדאורייתא או מדרבנן. יב) אי חובת היום קודם.

יג) אי שרי לעשות דבר הרשות קודם לדבר מצנה. על אלה השלשה עשר עקרים תמכתי יסודי תשובתי אף לא אכתוב על הסדר הזה בדקדוק.

פי ביאורי הסוגיות והפוסקים הנצרכים לעניננו יוליכנוי הצדה לפעמים בדרך תשובתי. אף בכ"ז ובארו בס"ד כל פרטי הדינים בזה וזה החלי: א הנה פשיש לפניו ב' מצות ופגע בשאינה תדירה.

פתיבו התוספות ביומא ל"ג א' ד"ה אין דהיא קודמת משום דאין מעבירין על המצות. ואף שהיא אינה תדירה והשנית תדירה בכ"ז אין מעבירין עדיף.

וכ"כ הב"י להדיא באו"ח סי' כ"ה ובאחרונים ע"ש. וה"ה במקודש ואינו מקודש.

וכן מוכח ביומא שם דא"ר ש"מ מדר"ל עבורי דרעא אטוטפתא אסור ופרש"י שלא יניח תש"ר קודם של יד משום שפוגע בזרוע תחילה. *) אף דשל ראש מקודש טפי כדאיתא בפירק הקומץ.

וכן משמע מפ"ה הרי"א בתוס' שם שפי' דחייב למשמש תמיד בתש"י קודם לש"ר משום אין מעבירין אף דתש"ר מקודש טפי: והנה התוס' ביומא שם ובמנחות ל"ו א' ד"ה וקשרתם הקשו על פירש"י הנ"ל דהלא האי דינא דתש"י קודמת לש"ר מקרא דוקשרתם לאות על ידך ונהדר לטוטפות בין עיניה וכו' למדנו.

וא"כ לפירש"י ל"ל לרבא להשמיענו זאת מדברי ר"ל. ולכאורה קשה אדמקשו על פרש"י ליקשו על סתמא דגמרא ל"ל האי קרא דוקשרתם וכו' הלא ממילא ידענו משום אין מעבירין.

ובשלמא לפיר"ת בתוס' שם יש לומר דכיון דשניהם בגופו של האדם הוא לא מקרי פגיעה כלל בש"י תחילה ותרונייהו באים כאחד קרינן בהו ואמטו הכי איצטריך קרא. אבל לתי' הר"א דגם זה מקרי פגע בי' תחילה וא"כ תו אסור לו לעבור על מצות ש"י קשה ל"ל קרא הלא מסבירא ידענו זאת.

ואין לתרץ דאיהו יספור דמקודש עדיף מאין מעבירין וא"כ פיון דהש"ר מקודש טפי תו לא שינה אין מעבירין. ולהכי בעינו קרא שיניח ש"י תחילה.

והא דבעי הר"א למשמע בש"י תחילה משום אין מעבירין היינו משום דלא שינה לומר מקודש טפי עדיף אלא פשהוה עושה גוף המצוה. משא"כ במשמוש דאינו גוף המצוה אלא עושה כן פדי שלא יסוח דעתו מגוף המצוה ותו לא שינה בזה מקודש טפי עדיף וא"כ הדר לכללא דא"מ עהמ"צ דז"א.

נדא דא"כ גם אין מעבירין עהמ"צ לא שינה בזה. פיון שאינו עושה גוף המצוה.

ועוד דא"כ גם על פירש"י לא קשה כלל קושניית התוס' פנ"ל. די"ל דשם במנחות הלא לא אתמר מפני שם בפריקתא דטעמא דהאי דינא שיניח הש"י קודם לש"ר הוא מהאי קרא.

אלא הגמ' דרף אגב קאמרה התם בשלמא מניח ש"י וכו' דכתיב וקשרתם וגו'. וא"כ י"ל דסתמא דגמ' נקט לה אליבא דכו"ע.

והיינו אף לאפני דאמר ביומא שם גמרא גמירנא סברא לא ידענא ולא הביא הא דר"ל דאין מעבירין עהמ"צ. ע"כ דלא ס"ל האי דינא דא"מ (ועיין בת"י ביומא בזה דב' גזירין פתבו ג"כ פועין זה אליביה דאפני ע"ש).

וא"כ לדידיה פשיטא דילפינן האי דינא דתש"י קודמת לש"ר מהאי קרא דוקשרתם. משא"כ פרש"י ביומא שם ושהוא על רבא אליבא דר"ל י"ל דס"ל דלא מוכח כלל האי דינא מקרא זה די"ל דאורחא דמילתא נקט.

ובאמת להקדים ש"י לש"ר משום אין מעבירין הוא. וטפי הו"ל להקשות משום דשל ראש מקודש טפי אף זה יש לדחות דהא דלא הקשו פן משום די"ל דלא ס"ל לרש"י הכי מ"מ הפשטות אין מורה פן וכדמוכח דעת הר"א הנ"ל.

וגם קשה דאיהו קאמר רבא ש"מ מדר"ל דמנין ידענו זאת דהא ע"כ לא אמר ר"ל אלא בשתי מצוות שוות. אבל בהא דש"י וש"ר דהש"ר מקודש טפי מנ"ל.

ואף שי"ל כמו"ש התוס' בב"ק נ"ה ובכמה מקומות דלפעמים קאמר הש"ס זאת אומרת. או פאן שנה.

מדבריו למדנו. אף שאינו מוכרח כ"כ אלא שמצורף סברת עצמו ע"ש (וכן צ"ל בעירוובין פ' ע"ב דקאמר ר"ח ז"א חלוקין וכו' יעו"ש) וא"כ ה"נ י"ל דרבא מוסיף אדר"ל.

אכן זה אינו. דנזקא שם דקשה פשיטא פיון דמתניתין היא.

אבל הכא גבי אמורא שפיר י"ל דאשמעינן חידוש דין איהו לנהוג וראיה לדברינו דבכל דוקתא דאיפא כה"ג שזהכרנו מקשה הש"ס פשיטא ומשני מהו דתימא וכו' והכא לא מקשה הש"ס מידי וע"כ צ"ל דפשוט דר"ל מייירי אף באחד מהם תדיר או מקודש.

דאילו נזקא בשניהם שוות פשיטא שלא יעבור דמהיכי תיתי שיעבור על מצוה שפגע בה תחילה בשביל מצוה אחרת אשר אין לה יתרון עליה: ונראה דאצטריף קרא להיכא שפבר פגע בש"ר תחילה.

שְׁמַחְוֵיב לַעֲבוֹר עָלָיו וְלִהְיוֹת הַשָּׁמַיִם וְכַמוֹ"ש הַתּוֹסֵף שֶׁשֶׁם ר"ח יְעוֹ"ש. דַּהּוּ"א דִּינִיחַ
הַשָּׁר קוֹדֵם ש"י אִם פְּכָר אוֹחֵז בּוֹ.

וְאַף דְש"י מְקַרֵי פִגְעַת תְּחִילָה לְגַבֵּי ש"ר מ"מ הוּ"א פִּינּוֹן שְׁפָכָר אוֹחֵז בְּיָדוֹ הַתְּש"ר אֲסוּר
לַעֲבוֹר עָלָיו. דְעִיקָר טַעַם דָּאִין מַעֲבִירִין הוּא מִשּׁוּם בְּזִיוּן מַצָּנָה.

וּא"כ הֵכָא שׁוּב יִהְיֶה בְּזִיוּן לַהַשָּׁר. וְעוֹד י"ל כְּגוֹן שְׁמַחְוֵיב בְּיָדוֹ תְּש"ר מִבְּעוֹד לִיְהִי
קוֹדֵם שְׁהִיגֵעַ זְמַן הַנְּחִיחַת תְּפִילִין וּא"כ בְּנִדְאֵי ש"ר קָדִים וְאַמְטוֹ לְהִכֵּי אִיְצָטְרִיף קָרָא דִּינִיחַ
מ"מ ש"י תְּחִילָה.

אוּ י"ל כְּשֶׁאֲחַר מַנִּיחַ לֹא תְּפִילִין וּפּוֹגַע בְּש"ר קוֹדֵם אִף זֶה יֵשׁ לְדַחְוֹת. וְעוֹד י"ל דְּגַם הַר"א
שְׁבַתוֹס' לֹא ס"ל כָּלֵל דְּבִאֲבָרֵי הָאֲדָם שִׁיְיָ פְּגִיעָה תְּחִילָה.

וְדוֹקָא בְּמַצָּנָה הַמְזוּמָנָת לְפָנָיו מְקַרֵי פִגְעַת בְּתְּחִילָה. וְע"כ דוֹקָא לְעִנְיָן מִשְׁמוּשׁ שְׁהַתְּפִילִין
כְּפָר מוֹנָחִים בְּזִרְעוֹ וּבְרֵאשׁוֹ.

וּא"כ גּוֹף הַמַּצָּנָה כְּפָר מוֹנָח לְפָנָיו מְקַרֵי שְׁפִיר הַעֲבָרָה אִם יִמְשָׁמֵשׁ בְּש"ר תְּחִילָה. אֲבָל
לְגַבֵּי הַנְּחִיחַ לֹא מְקַרֵי הַעֲבָרָה כָּלֵל.

וּא"כ תּוֹ לֹא קִשָּׁה מִיְדֵי לְמָה אִיְצָטְרִיף קָרָא דְּיוֹקְשָׁרְתָם וְכו'. וְכֵן הַסְּבָרָא נוֹתְנָת דְּלֹא שִׁיְיָ
כָּלֵל בְּאֲבָרֵי הָאֲדָם פְּגִיעָה וְהַעֲבָרָה: בַּעַכ"פ מוֹכַח דָּאִין מַעֲבִירִין שִׁיְיָ אִף אִם הַשָּׁנִי
מְקוֹדֵשׁ טְפִי אוֹ תְּדִיר.

וְכַדְכְּתָבוּ הַתּוֹסֵף לְהִדְיָא בְּיוֹמָא שָׁם וְכ"כ הַרְדְּב"ז סִי י"ג וְסִי קפ"ז וְכ"כ הַח"צ סִי ק"ו.
וְכ"נ לְהוֹכִיחַ מְהֵא דְּיוֹמָא ל"ג דְּקָאֲמַר רַבָּא הֵתָם דְּדִישׁוֹן מְזַבְּחַת הַפְּנִימִי קוֹדֵם לְהַטְּבַת גְּרוֹת
מִשּׁוּם א"מ.

וְהִנֵּה לְדַעַת הַרְמַב"ם פ"ו מִתְּמִידִין הֵנִי הַטְּבָה ב' פְּעָמִים בְּיוֹם. וְכ"כ הַרְשֵׁב"א הוֹבָא
בְּתוֹי"ט פ"ג וְספ"ו דְּתְּמִיד יְעוֹ"ש.

רַק שְׁפִירֵשׁ הַטְּבָה בְּאִנְפּוֹן אַחַר. וְדִישׁוֹן מְזַבְּחַת הַפְּנִימִי כ' הַתּוֹסֵף בְּיוֹמָא שָׁם ד"ה אֲפִילוּ
שְׁאִינוּ אֶלָּא פ"א בְּיוֹם.

וְכַתְּבוּ שָׁם דְּסִידוֹר גְּזִירִין דְּהֵנִי ב"פ בְּיוֹם מְקַרֵי תְּדִיר לְגַבֵּי דִישׁוֹן הַמְּזַבְּחַת ע"ש. וּא"כ ה"נ
הֵנִי הַטְּבַת הַגְּרוֹת תְּדִיר לְגַבֵּי דִישׁוֹן מְזַבְּחַת.

וְכ"ז קָאֲמַרֵי דָּאִין מַעֲבִירִין. וְאַף שְׁרָאִיתִי בְּתוֹי"ט שְׁכ' דְּגַם דִּישׁוֹן מְזַבְּחַת הִנֵּה ב"פ בְּיוֹם
וְלִפְלֵא שְׁלֵא הַזְּפִיר כָּלֵל דְּבָרֵי הַתּוֹסֵף הַנֶּ"ל.

אִיבְרָא דְּגַם בְּרַמְב"ם ספ"ו מַה' תְּמִידִין וּמוֹסְפִין מִשְׁמַע דְּס"ל ג"כ שְׁהִנֵּה ב"פ בְּיוֹם. שְׁהִרֵי
כְּתָב שָׁם שְׁפָל סֵדֵר עֲבוּדָה שְׁבַשְׁתְּרִית הוּא ג"כ בֵּין הָעֲרַבִים חוּץ מִהַרְמַת הַדִּישׁוֹן שֶׁל מְזַבְּחַת
הַחִיצוֹן ע"ש וּמִשְׁמַע דְּדִישׁוֹן מְזַבְּחַת הַפְּנִימִי הִנֵּה ג"כ בֵּין הָעֲרַבִים.

אֲבָל לְדַעַת הַתּוֹסֵף הַנֶּ"ל יֵשׁ לְהוֹכִיחַ כֵּן קִצָּת. וְאַף שֶׁהַמַּג"א בְּסִי תְּרַפ"ד סק"ה כְּתָב דְּתְּדִיר
עֲדִיר מֵאִין מַעֲבִירִין.

כָּבֵר חֲלָקוֹ שֵׁם הָאֲחֵרוֹנִים עָלָיו יְעוֹ"ש בְּטוֹ"ז וְדַגְמ"ר וְנִתְיָב חַיִּים וְרַעַק"א. וְעֵינֵי טַעְמוֹ
שֶׁל הַרְמ"א שֵׁם הוּא מְשׁוּם שְׁאִין מִשְׁגִּיחִין בְּתַנּוּכָה כְּמוֹ"ש הַגֵּר"א וְ"לְשֵׁם וְכֵן הָאֲרִיף
בִּישׁוּע"י שֵׁם.

וּבְלֹא"ה צ"ל שֵׁם כֵּן דְּהִתְחִיל עֲדִיף טְפִי כְּמוֹ"ש לְקַמֵּן בִּס"ד. וְכֵן מְפֹרָשׁ בְּתוֹסְפֹתָא זְבָחִים
פ"י הוּבָא בְּרַמְב"ם פ"ט מֵה' תו"מ הִיא בְּתֵר דְּחֻשְׁבִּיב שֵׁם סֵדֵר קְדִימַת הַקְּרִבּוֹת פֶּל
הַתְּדִיר אוֹ חֲשׁוֹב קוֹדֵם אִימְתִי בְּזִמָּן שְׂבָאוּ פְלִם פְּאָחַד אֲבָל הִבָּא רֵאשׁוֹן קָרֵב רֵאשׁוֹן וְהִבָּא
אֲחֵרוֹן קָרֵב אֲחֵרוֹן עַכ"ל הֵרִי מְפֹרָשׁ כְּמוֹ"ש.

וּמֵה שְׂיֵשׁ לְעֵינֵי בְּדַבְרֵי הַרְמַב"ם הָאֵלֶּה יִבְנוֹאֵר הֶלְאָה אִיה"ש: ג וְרֵאִיתִי בְּטוֹ"א בְּמַגִּילָה
ו' ע"ב שֶׁכ' דְּהָא דָּאִין מְעַבְרִין הוּא רַק בְּמַצּוֹת שְׁוֹת. אֲבָל תְּדִיר אוֹ מְקַנְדֵּשׁ עֲדִיף וְקוֹדֵם.

וְהוֹכִיחַ זֶה מֵהָא דְּאֲצִטְרִיף קָרָא לְהַקְדִּים תִּשְׁ"י לִש"ר. וְע"כ מְשׁוּם דִּש"ר מְקַנְדֵּשׁ טְפִי.

וְכַתֵּב שֵׁם דָּא"ל דְּאִצְטְרִיף לְהִכָּא שְׁפַגַּע בִּש"ר בְּרִישָׁא. דְּזֵה אֵינּוּ דְכִינּוּן שְׁמַקְנֵדִם הִיָּה
לְפָנָיו מַצּוֹת הַנִּחַת תִּשְׁ"י כָּבֵר חֵל עָלָיו מַצּוֹתָה וְצִרִיף לְהַנִּיחַ הַתִּפְש"י אִף אִם פָּגַע בַּתִּשְׁ"ר.

וּמוֹכִיחַ שֵׁם דִּין זֶה דָּאִף שְׁעֵבֵר מְמַנָּה וּפָגַע בְּמַצּוֹת אֲחֵרַת מְחַוְיָב מ"מ לְשׁוֹב לְרֵאשׁוֹנָה.
מֵהָא דִּיּוֹמָא נ"ח ב' דָּאִיתָא שֵׁם דְּכֻשְׁיוּצָא מֵהַזָּאת הַפְּרוּכָת וּמִזֵּה עַל מְזַבְחַת הַפְּנִימִי.

קָאֵמֵר ר"ע שְׁמַנָּה עַל קָרֵן מְזַרְחִית דְּרוּמִית דְּרוּמִית מְעַרְבִית וְכו'. וְקָאֵמֵר שֵׁם טַעְמָא
דִּר"ע דְּמַדִּינָא הוּ"ל לְהַזֹּת עַל קָרֵן מְעַרְבִית דְּרוּמִית תְּחִילָה מְשׁוּם דְּפָגַע בִּי בְּרִישָׁא רַק
מְשׁוּם דְּכַתִּיב וַיֵּצֵא אֶל הַמִּזְבֵּחַ.

מְשַׁמַּע עַד דְּנִפְקִי מִפְּנֹלָה מְזַבְחַת. וְלִזֵּה מִזֵּה עַל קָרֵן מְזַרְחִית דְּרוּמִית תְּחִילָה.

וּפְרִיף שֵׁם נִקְרִיף דְּרָף יְמִין. וּמִשְׁנֵי דְעֵיקָר דְּרָף יְמִין נִלְמַד מִיָּם שֶׁל שְׁלֵמָה וְהוּא הִיָּה בְּחוּץ.

וּס"ל לִיָּה לִר"ע דְּלֹא יִלְפִינּוּ פָּנִים מְחוּץ אוֹ דְהַקְפָּה בְּיַד לֹא שְׁמָה הַקְפָּה יְעוֹ"ש. וּמִקְשָׁה
דִּמ"מ נִימָא אִי בְּעֵי הָכִי עֲבִיד וְאִי בְּעֵי הָכִי עֲבִיד וּמִשְׁנֵי דְכִינּוּן דְּמַדִּינָא בְּעֵי לְהַזֹּת אֵהָא
דְּפָגַע בְּרִישָׁא מְשׁוּם אִין מְעַבְרִין.

וּנְהִי שְׁהוּצְרָף לְצֵאת מְמַנּוּ מְשׁוּם דְּכַתִּיב וַיֵּצֵא מ"מ פִּינּוּ דִּינְהִיב בְּהֵהוּא קָרֵן הַזֶּר אֲתָא
לְקָרֵן דְּאִיחְטִיב לְמִיתָב בְּרִישָׁא. וּמוֹכִיחַ מִזֵּה שְׁצִרִיף לְשׁוֹב לְקָרֵן שְׁפַגַּע אִף שְׁעוֹבֵר עַל
פּוֹנָה לְדָרָף יְמִין.

וְאִף שְׁיֵצֵא בְּרִשׁוֹת דְּכַתִּיב וַיֵּצֵא. וּמַצֵּד זֶה נִתְקַשָּׁה טוּבָא שֵׁם לְמָה לֵן קָרָא דְפִתַח אֹהֶל
מוֹעֵד לְעֵנָן שִׁירָיִים.

תִּפְּוֹק לִי דָּאִין מְעַבְרִין. וְא"ל דְּאִצְטְרִיף אִם עֲבֵר בְּדִיעְבַּד לִיסוּד דְּרוּמִי מ"מ צִרִיף
לְשׁוֹב לְמְעַרְבִי כִּנ"ל זֶה תִּנּוּךְ דְּבְרִיו.

וְאִף כִּי אֵינְנִי פְּדָאִי לְהַשִּׁיג עָלָיו. אֲבָל מ"מ אִין מְשׁוּא פָּנִים בְּתוֹרָה וּלְפַעַנ"ד דְּבְרִיו
תְּמוּהִים.

דְּמִיּוּמָא אִין שׁוּם רֵאִיָּה דְּהָא שֵׁם כְּשֵׁהָזָה עַל קָרֵן מְזַרְחִית דְּרוּמִית הַבְּרִיָּה בְּיָדוֹ לִילָף
לְאִיָּה צַד שְׁיִרְצָה. וְא"כ וְדָאִי עֲדִיף טְפִי לְשׁוֹב לְמְעַרְבִי וְאִין בְּזֵה בְּזִיּוֹן פֶּלֶל לְקָרֵן מְזַרְחִית
צְפוֹנִית פִּינּוּן שְׁעֵדִין לֹא פָּגַע בּוֹ פֶּלֶל.

משא"כ בַּשְּׂאָר מְצוֹת וּכְגוֹן בִּיסוּד וּתְפִילִין שְׂפָכָר פָּגַע בְּאַחֲרֵת וְשׁוּב הו"ל בְּזִיוֹן לְשִׁנְיָהּ.
ומ"ש אַף שְׁעוֹבֵר עַל דְּרָף יָמִין.

תְּמוּזָה מְאוּד דְּהָא מְפֻרָשׁ בְּש"ס שְׁם דְּלר"ע לֹא ס"ל כְּלָל דִּין דְּרָף יָמִין בְּמִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי
וּכְמִש"ל. וְעוֹד נִלְעַנ"ד דְּהֵתֵם בְּיוֹמָא שְׁפִיר מְתַקֵּן עִי"ז הָא דְאִין מְעַבְרִין.

דְּעִיקָר טַעַם דְּאִין מְעַבְרִין הוּא מְשׁוּם שֶׁהוּא בְּזִיוֹן לְהַמְצָנָה. אֲבָל פִּינּוּן שְׁהוּלָה מְמַנָּה
בְּשִׁבִיל הַהִכָּרַח שְׁעָלִיו ע"מ לְשׁוּב אִין זֶה בְּזִיוֹן כְּלָל וְלִזְנָה פִּינּוּן שְׁהוּלָה לְקַיָּים מְצוֹת וְיִצְאָ
ע"מ לְשׁוּב לְהַזוֹת בְּאוֹתוֹ קָרְן שׁוּב אִינוּ בְּזִיוֹן כְּלָל אֲלֵא דְלִפְי"ז תְּקַשֵּׁי ל"ל לְהַש"ס לְמִימַר
דְּלֹא ס"ל לר"ע דְּרָף יָמִין נִימָא דְשָׁב דְּרָף שְׁמַאל כְּדִי לְקַיָּים הָא דְאִין מְעַבְרִין דְּהָא מְצִינוּ
כַּה"ג בְּזִבְחִים ס"ג גְּבִי נְסָכִים וְעוֹלֹת הָעוֹף שְׁעוֹלָה לְמִזְבֵּחַ וְהוּלָה דְּרָף שְׁמַאל שְׁלֹא
יִתְעַשְׁנוּ.

(וְכֹן צ"ל ע"כ לְדַעַת הַטו"א ג"כ דְּאִין מְעַבְרִין עֲדִיף מְדָרָף יָמִין דְּהָא כְּתַב שְׁם מְפֻרָשׁ
דְּחוֹזֵר לְקָרְן מְעַרְבִית דְּרוּמִית מְשׁוּם אִין מְעַבְרִין אַף שְׁעוֹבֵר עַל דְּרָף יָמִין. וְלִדְיִדְיָה
דְּס"ל דְּבִמְקוֹדֵשׁ לִיכָּא אִין מְעַבְרִין צְרִיף לְחַלְקָא דְּנוֹקָא כְּשִׁגוּף הַמְצָנָה מְקוֹדֵשׁת.
וְלֹא דְרָף יָמִין שְׁאִין שְׁיִכּוֹת לְגוּף הַמְצָנָה. וְא"ל דְּכִנּוּנַת הַטו"א דְאָף דְר"ע לֹא יִלִּיף פְּנִים
מְחוּץ.

מ"מ עֲדִיף טְפִי לִילָף דְּרָף יָמִין. ז"א דְּהָא קְאָמַר הֵתֵם אִי בְּעִי הָכִי נְעַבְיָד וְכו'.

וְל"ק דְּעֲדִיף טְפִי דְּרָף יָמִין). וְא"כ ה"נ יִקְרִיף דְּרָף שְׁמַאל לְקַיָּים מְצוֹת אִין מְעַבְרִין.
לְזֶה נִרְאָה בְּרוּר דְּלֹא שְׁיָיָף בְּזֶה אִין מְעַבְרִין. פִּינּוּן שְׂפָכָר יִצְאָ מְמַנּוּ בְּרִשׁוֹת הַתּוֹרָה.
וְלִזְנָה דְּרָף יָמִין עֲדִיף. רַק פִּינּוּן דְּלֹא ס"ל לר"ע דְּרָף יָמִין בְּפְנִים.

עֲדִיף טְפִי לְשׁוּב אֲלִיו פִּינּוּן שְׁאִין בְּזֶה בְּזִיוֹן לְשׁוּם קָרְן וּכְמִש"ל. וּמִינְשָׁב בְּזֶה מַה שְׁיִשׁ
לְדַקְדָּק שְׁם שְׁהַפְּסִיק הַש"ס בְּקוֹשְׁיָא דְאִי בְּעִי הָכִי נְעַבְיָד וּבְתִירוּצָא.
בֵּין הַתִּירוּצִים עַל קו' הַש"ס דְּדָרָף יָמִין. דְּבַתֵּר הָכִי מְסִיק שְׁם טוּבָא וְאִבְע"א עַל קוֹשְׁיָא
הַקּוֹדֵמַת יַעו"ש.

וְהו"ל לְהַקְשׁוֹת קוֹשְׁיָא זֹו אַחַר כָּל הַתִּירוּצִים וְצְרִיף לְדַחֲנוֹק שְׁלֹא הִנִּיחַ לוֹ לְתַרְצֵן לְסַיָּים
דְּבָרָיו. אֲבָל לְפַמ"ש א"ש בְּס"ד דְאִי הִזֵּה הַש"ס מְסַדֵּר תִּירוּצָא דְּהַדָּר לְקָרְן דְאִיִּסְיָב
בְּרִישָׁא אַחַר כָּל הַתִּירוּצִים עַל קוֹשְׁיָא דְּדָרָף יָמִין הִנֵּי אֲמִינָא דְּהַשְׁתָּא שׁוּב א"צ לְשִׁנְיָא
דְּמַעֲיָקְרָא דְשְׁפִיר י"ל דְר"ע ס"ל דְּרָף יָמִין בְּפְנִים רַק דְּהִכָּא מְקִיף דְּרָף שְׁמַאל לְקַיָּים אִין
מְעַבְרִין כְּדַעַת הַטו"א הַנֶּ"ל.

וְדִלָּא קְאָמַר אֲלֵא. הו"א מְשׁוּם שְׁלֹא נִזְכַּר שְׁם אֲמוּרָא וּכְמו"ש הַתּוֹס' בְּכַמְּה דְּוֹכְתִי כַּה"ג.
לְזֶה סִדֵּר הַש"ס בְּתַר הַף שְׁנוּיָא דְּהַדָּר לְקָרְן דְאִיִּסְיָב. כָּל הִנֵּי שְׁנוּיֵי דְר"ע ס"ל דְּרָף יָמִין
גְּבִי מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי.

לְהוֹרוֹת דְּאִין עָלִיו חַיּוּב לְשׁוּב מְצַד אִין מְעַבְרִין עַל הַמְצָוֹת רַק דְּכִינּוּן דְּהַרְשׁוֹת בְּיָדוֹ לִילָף
לְאִיזָה קָרְן שְׁיִרְצָה עֲדִיף טְפִי לְשׁוּב לְקָרְן מְעַרְבִית דְּרוּמִית וְא"כ אֲדַרְבָּא מוּכַח לְהִיפָּף
דְּלֹא כַּהַטו"א.

אָלאַ שײַש לְדַחוּת דְּשֵׁאנִי הֵתֵם שְׂיַצָּא בְּרִשׁוֹת לְקַיִים קָרָא דְּוִיָּצָא אֶל הַמְּנַפֵּחַ. אָבֵל עַכ"פּ
הַסְּבָרָא נ"ל כְּמוֹ"ש דַּמ"מ מְבִינָה הַמְּצִנָּה שְׁמֻנְנַחַת עֵתָה לְפָנָיו וְאִין לֹו לְהַנִּיחַ אוֹתָהּ וְא"כ
מִינְשָׁב שְׁפִיר מַה שְׁנִתְקַשָּׁה בְּקָרָא דְּפִתַח אֹהֶל מוֹעֵד.

וְהִינּוּ פְּנוּנַת הַתּוֹס' בְּמַגִּלָּה שָׁם שְׁתִּירְצוּ דְּצָרִיף קָרָא לְבַדִּיעֵבֵד. וְזֵהוּ תִּירוּצָם ג"כ
בְּזִבְחִים נ"א וּמְנַחוֹת מ"ד שְׁתִּירְצוּ שָׁם דְּצָרִיף קָרָא לְקַבְּוֹעַ מְקוּם לִיסוּד.

וְהַפְּנוּנָה כְּמוֹ"ש שְׂאָף אִם עָבַר מִמֶּנּוּ צָרִיף לְשׁוּב אֵלָיו. וְכֵן מִינְשָׁב הָא דְּצָרִיף קָרָא
לְהַקְדִּים תַּש"י לַש"ר דְּשְׁפִיר אִיִּצְטְרִיף לְהִיכָא דְּפָגַע בַּש"ר תְּחִילָה פְּנ"ל: דַּוְּהָנָה בַּלֵּא"ה
פְּתַבְתִּי לְעֵיל לִינְשָׁב בְּאַפְּוֹן אַחַר פְּגוּן שֶׁהַתַּש"ר בְּיָדוֹ מְבַעוּד לִילָה.

וְגַם דִּי"ל שְׁקוֹנֵם שְׁהַתְּפִילִין לְפָנָיו לֹא שְׁיִיף פְּלָל לֹוּמַר א"מ עַל הַמְּצוֹת בְּשָׁבִיל שְׁיָדוֹ
קוֹדֶמֶת בְּסֹדֵר אַבְרָיו לְרֵאשׁוֹ וְכְמוֹש"ל לְדַעַת הַתּוֹס'. וְרֵאָיָה נ"ל מְדַעַת הַנַּמ"י בַּה' תְּפִילִין
דְּאֵם פָּגַע בַּתַּש"ר תְּחִילָה מְנִיחוֹ קוֹנֵם לַתַּש"י מִשׁוּם א"מ עַהמ"צ אָף דְּמַדִּינָא מְנִיחַ ש"י
תְּחִילָה מְקָרָא דְּוִקְשָׁרְתָם ע"ש לְהַדְיָא הָרִי מְפָרֵשׁ דַּעַתוֹ דְּמוֹעֵיל פְּגִיעָה בַּש"ר תְּחִילָה
וּמְפָרֵשׁ שָׁם הָא דְּיוֹמָא כְּפִי ר"ת בְּשֵׁם רַב הָאִי גָאוֹן ע"ש וְע"כ צ"ל לְדַבְּרִיו דְּאָף
שְׁבָרָאשׁוּנָה פּוֹגַע בְּיָדוֹ תְּחִילָה מ"מ כְּשֶׁפּוֹגַע אַח"כ בַּתַּש"ר אִינוּ יָכוֹל לְעֻזְבוֹ הַש"ר וְלְשׁוּב
לְיָדוֹ וְכְמוֹש"ל.

אוּ דִּי"ל דַּס"ל דְּלֹא מְקָרִי פְּלָל פְּגִיעָה בַּתְּחִילָה בְּסֹדֵר אַבְרָיו וְא"כ נְהִי דְּכָל הַפּוֹסְקִים
חוֹלְקִים עָלָיו בְּגוֹף הַדִּין וְס"ל דְּאָף אִם פָּגַע בַּתַּש"ר תְּחִילָה מ"מ צָרִיף לְהַנִּיחַ הַתַּש"י
קוֹנֵם הָרִי טַעֲמָם מִשׁוּם קָרָא דְּוִקְשָׁרְתָם וְעִינֵן בְּפּוֹסְקִים וּבב"י ס' כ"ה וּבְאַחַר־וֹנִים שָׁם
שְׁכַתְּבוּ לְהַדְיָא שְׁהוֹתֵר לֹו לְעַבְוֹר עַל מְצוֹת ש"ר פְּדִי לְקַיִים קָרָא דְּוִקְשָׁרְתָם.

וְא"כ פִּינּוֹן שְׁנִדְחָה רְאִינִת הַטו"א מְמִילָא נְדַחָה הַדִּין הַשְּׁנִי שְׁהוֹכִיחַ מְזָה דְּמַקְוֹדֵשׁ עֲדִיף
מֵאִין מְעַבְרִין וְכְמוֹ שְׁהוֹכְחֵנוּ בַּס"ד בְּרֵאָיוֹת בְּרוּרוֹת דְּאִין מְעַבְרִין שְׁיִיף אָף בְּתַדִּיר
וּמְקוֹדֵשׁ טְפִי וְכָבֵר הַרְגִּישׁ הַטו"א בְּעַצְמוֹ שֶׁהַר"א בְּתוֹס' לֹא ס"ל פְּנוּתִיהָ רַק שְׁלֹא הַרְגִּישׁ
בְּכָל הַגִּי רְאִיוֹת שְׁהַזְפְּרָנוּ בַּע"ה וְכ"כ הַנ"י בַּה' צִיצִית לְהַדְיָא דְּאִין מְעַבְרִין עֲדִיף מְתַדִּיר.

וּבִיּוֹתֵר תְּמוּהָ שֶׁהַטו"א בְּעַצְמוֹ בְּסֹפְרוֹ שְׁאָגַת אַרְיָה ס"ס כ"ח הִבִּיא דְּבָרֵי הַנ"י הָאֵלָה
וְהַסְפִּים לְהֵם דְּאִין מְעַבְרִין עֲדִיף. וּמִשְׁמַע שָׁם לְהַדְיָא דַּה"ה לְמַקְוֹדֵשׁ יַעו"ש וְא"כ סוֹתֵר
דְּבָרֵי עַצְמוֹ: וְעוֹד נִרְאָה רֵאִי שֶׁא"צ לְשׁוּב לְהַמְצִנָּה מְזִבְחִים צ"א דְּמִינִי מְהָא דְּמַבְרָף עַל
הֵינּוּ וְאַח"כ עַל הַיּוֹם.

מְפָנִי שְׁיִינֵן תְּדִיר אָף שְׁהַיּוֹם בָּא קוֹנֵם הֵינּוּ. אֲלֵמָא שְׁאִין מוֹעֵיל מַה שְׁהַתְּחִיל בְּמַצְנָה אַחַת.
וּמִינִי לְהָ לְעַנְנֵן שְׁחַט שְׁאִינוּ תְּדִיר יַעו"ש. וְדַחֵי דְּכִינּוֹן שְׁעַתָּה בָּא יִין לְפָנֵינוּ הָוִי פְּאִילוֹ
שְׁחַטָם שְׁנִיָּהֶם לְפָנֵינוּ.

וְהַדִּיר דִּינָא דְּתַדִּיר קוֹדֵם. וְכֵן מִינִי שָׁם מְמוֹסָף וּמְנַחָה וּשְׁלָמִים שְׁלֵ אֲמָשׁ וְחַטָּאת הַיּוֹם
יַעו"ש.

וְלְדַעַת הַטו"א הַנ"ל יִקְשָׁה דְּהָא מ"מ פִּינּוֹן שְׁפָגַע בַּיּוֹם תְּחִילָה אוּ בְּמוֹסָף תְּחִילָה. א"כ אָף
אַח"כ שְׁבָא הֵינּוּ וְהַגִּיעַ זְמַן הַמְּנַחָה וְכֵן בְּשְׁלָמִים וְחַטָּאת הֵלֵא צָרִיף לְשׁוּב אַח"כ לְעַשׂוֹת
הַמְּצָנָה הֵרֵאשׁוּנָה פְּנ"ל.

וילדעתו שם דאין מעבירין הוי רק במצות שוות יש לדחות זה. אבל פבר בארנו שז"א ואיהו גופי' תברני' לגזיזי' בש"א ס"ס כ"ח הנ"ל יעו"ש.

וא"כ הרי ראי' ברורה מזה למ"ש. ועוד מפורש פדברינו בב"י או"ח סי' כ"ה בשם מהרי"א ומהר"י בן חביב שכ' שם שאותם המתקנים תש"י נאח"כ תש"ר לא יפה עושים דכיון שאותו תש"ר בידיהם נאח"כ מניחים התש"י עוברים עלאין מעבירין עה"מ יעו"ש.

וילדעת הטו"א הא שפיר עבדי פיון שאחזו ותקנו מקודם תש"י א"כ צריכים אח"כ לשוב אליו. וע"כ צ"ל דעתם כמו"ש שא"צ לשוב למצנה ראשונה וכ"פ רמ"א שם בהג"ה סי"א ע"ש: ה ולכאורה קשה דבתו"י יומא ל"ג הקשו ל"ל טעמא דסידור שני גזירי עצים קודם לדישון מזבח הפנימי תפוק משום א"מ עהמ"צ דהא שני גזירין הם על מזבח הקצון ופגע בי' ברישא קודם להפנימי ותי' דמצות פנים עדיפא טפי ע"ש.

הרי מבואר מדבריהם דמקודש עדיף מאין מעבירין דפנים מקודש מחוץ. אבל באמת ז"א וכדמוכח מתו"י שם גבי עבורי דרעא אטוטפתא וכמוש"ל ע"ש.

וכוננת הת"י לחלק דלא דמי למקודש דעלמא. דכיון דחיצון הוא תמיד ע"כ קודם לפנימי ונהו עיקר יתרון קדושת הפנימי לפי שהוא לפנים מהחיצון ומצינו דהכה"ג ביוה"כ עובר פל העזרה וההיכל פדי ליפנס לפנים וא"כ אין שייך פלל לומר להקדים חיצון לפנימי בשביל אין מעבירין פיון שע"ז נוסדה עיקר קדושת הפנימי לעבור על החיצון בכדי ליפנס לפנימי פנ"ל וזה סברא ברורה לענ"ד.

ומדוקדק מאד לשון התו"י עדיפא טפי ולא אמרו בפשוטו דמצות פנים עדיפא וכמו שפשוט בכמה דוכתי בש"ס דפנימי קדוש טפי. אבל פוננתם כמו"ש.

וא"כ אדרבא יש להוכיח מדבריהם דאין מעבירין עדיף ממקודש דאלת"ה הו"ל לשנויי בפשיטות דפנים מקודש טפי ועכצ"ל דאין מעבירין עדיף. וע"כ הוצרכו לסברא שכתבנו וגם נתחבטו שם מקודם בתירוצי' אחרים יעו"ש וזה ברור.

אבל גבי מזבח ומנורה לא שייך סברא זו דמנורה שעומדת לפנים מהמזבח עדיפא טפי דכיון דשניהם בהיכל לא שייך זה. דחילוק קדושה הוא רק בעזרה והיכל וקה"ק אבל לא באותו מקום בעצמו (ועפי"ז י"ל הא דאמר אב"י ביומא שם גמרא גמירנא סברא לא ידענא.

ולא אמר משום אין מעבירין. והתו"י פתבו דלא ידע האי סברא נדחוק.

ולמ"ש י"ל דס"ל דאף בכה"ג היינו במזבח ומנורה פנים עדיפא טפי. וגם י"ל למש"ל דמנורה תדירה י"ל דבהא פליגי אב"י ורבא וא"ש דמייתי הכא דרבא אמר ש"מ עבורי דרעא אטוטפתא אסור וכמוש"ל דתדיר ומקודש חדא נינהו.

ויש ליישב בזה פרש"י מקושית התוס' ואכמ"ל: וילדעת הנ"י שהזכרנו דס"ל דאם פגע בתש"ר תחילה צריך להקדימו לש"י קשה ל"ל קרא דוקשרתם להקדים ש"י לש"ר תפוק לי' דא"מ עה"מ פנ"ל.

וא"ל דס"ל דכסדר אבריו של האדם לא שייך העברה כמוש"ל לדעת התוס' דהא פתב הנמ"י בה' ציצית שצריך להקדים ציצית לתפילין לפי שהוא תדיר. ומ"מ אותם שמתעטפים בטלית גדולה.

כיון שאין דרך להתעטף בו אלא אחר כל המלבושים ושינתנו מקטוריהם בראשיהם מצות תפילין באה לפניו תחילה ומכרינו עליהם בתחילה לפי שאין מעבירין על המצות עכ"ל.

הרי מבואר דעתו דאף שלא פגע בתפילין כיון שפגע בראשו מקרי העברה. אבל באמת זה אינו דא"כ שתלוי בסדר האברים הרי עטיפת בציצית כוללת כל הגוף.

והרי כל הגוף לפניו כמו ידיו וראשו. אבל דעת הנמ"י מוכח מזה דסדר האברים אין שייך בזה שום קדימה והעברה כלל.

וע"כ שפיר אצטרף קרא דוקשרתם להקדים ש"י. דמסבא הו"א דיקדים התש"ר משום דמקודש טפי כיון דלא שייך בזה העברה כלל כמו"ש.

רק דשם פשעוסק במלבושי הראש ורצונו לגמור כל מלבושים קטנים שלו ואח"כ להתעטף בטלית גדול וא"כ ראוי לו לגמור מלבושי ראשו וללבוש תפילין רק שמניחם מצד שציצית קודם א"כ הו"ל בזיון לתפילין לזה מקרי שפיר א"מ עהמ"צ.

אבל גבי תש"י וש"ר אינו עוסק כלל בידו והלבשתה שנאמר שפוגע בידו תחילה. ולכאורה קשה לדברי הנ"י יצטרכו תמיד להניח התש"ר מקודם.

כיון שלובש מקטורו שעל הראש. ואיהו ס"ל דפגע בש"ר מניח ש"ר תחילה כנ"ל.

וי"ל דבאמת כיון שידע שיגיע אח"כ להתעסק במלבושי ראשו צריך להקדים להניח ש"י תחילה כדי לקיים קרא דוקשרתם כנ"ל וכמו שפירש שם הנ"י הא דעבורי דרעא אטוטפתא אסור.

שצריך להניח באופן שלא יפגע בש"ר תחילה כדי שיוכל לקיים קרא דוקשרתם דתש"י תחילה יעו"ש וה"ה הקא ומ"מ שרי להניח תש"י קודם ציצית כיון דמ"מ יצטרף להניח תש"ר קודם ציצית וא"כ עדיף לקיים קרא דוקשרתם ולהניח תש"י תחילה והו"ל זה פהקנה להנחת תש"ר ושאח"כ ילבוש הציצית כיון שכן דרך לבישת הטלית אחר שילביש את מקטורו שעל ראשו כנ"ל.

(ויש קצת דמיון לזה במ"ש התוס' בב"מ ל"ג בהא דאבידתו נאבידת אביו ורבו. ובזבחים צ' ע"ב תוס' ד"ה חטאת יעו"ש).

ועוד יש מקום לומר דבאמת הו"א מסבא דאין מעבירין לא שייך רק במצוות שוות כמ"ש הטו"א. ולזה צריך קרא דוקשרתם משום דש"ל ראש מקודש טפי כנ"ל.

וממילא ילפינו משם דאף במקודש אמרינו אין מעבירין כנ"ל. כן י"ל בדעת הנ"י נאקצר פי כפר הארכתי הרבה בזה ויותר נכון בעיני כמו"ש.

עכ"פ לדינא ברור כמו"ש בס"ד דא"מ עדיף מתדיר ומקודש: סימן ט אם מחוסר הכנה ותקוה להמצוה שפגע. ז לדעתי נראה פשוט דלא שייך א"מ עה"מ אלא אם המצוה מזומנת לפניו לעשותה.

אָבֵל אַם מִחֲנוּסֶרֶת קָצַת תִּיקוֹן וְהִכְנָה לֹא שֵׁינָהּ בָּהּ אֵין מַעֲבִירִין אַף שֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּהּ. כִּי אֵין בְּזָה שׁוּם בְּזִיוֹן לְהַמְצִיחַ אִם לֹא שֶׁהִיא מוֹכֶנֶת.

וּכ"כ הַתּו"י בְּיוֹמָא ל"ג דְּלֶהֱכִי לֹא קֵאָמַר הַש"ס טַעְמָא דב' גְּזִירִין קוּדְם לְדִישׁוֹן מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי מִשׁוּם א"מ עַהמ"צ. דְּהָא עֲדִינִין צָרִיף לִיקַח הַעֲצִים מִמָּקוֹם שְׁמוֹנָנְחִים שְׁם הַעֲצִים וּמְחַסְרֵהוּ הַבָּאָה אֶלְמָא בְּמִחְסוֹר הַכְּנָה לֹא שֵׁינָהּ אֵין מַעֲבִירִין.

וְאַף שֶׁהַתּו"י כְּתִבּוּ שְׁם שֶׁהוּא דְחוּק. הִינּוּ מִשׁוּם דְּשָׁם הָיִי כְּמוֹכָן.

דְּהָא לְשִׁפְתַּי הַעֲצִים הִיטָה לְפָנָיו בְּעֲזָרָה וְצָרִיף לְעַבְרָה ע"פ מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן מְקוֹם הַנְּחֻתָן אָבֵל הֵיכָא שְׁמִחְסוֹר תִּיקוֹן וְדָאִי לֹא הָיִי עוֹבֵר עַהמ"מ. וְעַפ"י ז' מִגְּנֹשֶׁב קו' הַתּו"א שֶׁהַזְכָּרָנוּ בַּסִּי' הַקְּוֹדֵם ל"ל קָרָא דַתְּש"י קוּדְם ת"ל מִשׁוּם א"מ דְּאִיצְטְרִיף לְהֵיכָא דַּהַתְּש"י צָרִיף תִּיקוֹן קָצַת וְתַש"ר מוֹכָן לְפָנָיו.

שְׁצָרִיף לְהַקְדִּים וּלְתַקֵּן הַתְּש"י וּלְהַנְיָחוּ וְרַק בְּאֵין לוֹ כָּלֵל תְּש"י אֵינוֹ מְעַכְבֵּי. וְרַק בְּמָקוֹם אֲנוּס יְכוּל לְהַנִּיחַ תְּש"ר לְבִדָּה וְעֵינִין בַּמַּג"א ס' כ"ו מ"ש בְּזָה.

וּבְזָה נִרְאָה לִינְשֵׁב מַה שֶׁקָּשָׁה לִי בְּמִנְחוֹת מ"ט בְּהָא דְּאִיבְעִיָא לְהוּ בְּמוֹסָפִים דְּהַיּוֹם וּתְמִידִים דְּלִמְחָר הֵי קְדָמִי אִם אֵין לְהֵם רַק ב' כְּבָשִׂים יַעו"ש. וְק"ל דְּהָא פְּשִׁיטָא דְּמוֹסָפִים קְדָמִי מִשׁוּם אֵין מַעֲבִירִין שְׁנָה חַל עָלָיו תִּיקָף הַחַיּוֹב (וּמ"ש הַתּוֹס' בְּיוֹמָא ל"ג דְּבְמַצְוָה דְּלֹא עֲבָדִין רַק חֲדָא תְּדִיר קוּדְם אֵינוֹ שֵׁינָהּ לְכָאן כְּמוֹ"ש לְהֵלֵן בַּס"ד) אָבֵל לְפִימ"ש א"ש דָּאִי נִימָא דְּתְמִידִין דְּלִמְחָר קְדָמִי מִשׁוּם תְּדִיר א"כ אֵין שֵׁינָהּ כָּאן כָּלֵל אֵין מַעֲבִירִין.

דְּהָא לִיכָא רַק ב' כְּבָשִׂים וְהֵם נִצְרָכִים לְתְמִידִין וְא"כ מִצְוֹת הַמוֹסָפִים דְּהַיּוֹם מְקַרִי מְחַסְרֵהוּ הַכְּנָה דְּהָא אֵין לוֹ כְּבָשִׂים כָּלֵל וְאֵינוֹ פּוֹגַע בְּמַצְוָה זוֹ כָּלֵל דְּהַכְּבָשִׂים יִקְדִישֵׁם לְתְמִידִים. וּבַח"צ ס' ק"ו מְצָאֵתִי שְׁנִיתָקְשָׁה בְּזָה וְכַתְּבֵי דְּקַרְבָּנוֹת הָיִי כְּחֲדָא מַצְוָה וְגַם כְּחֲדָא בְּהִמָּה לְהַכִּי מַעֲבִירִין קַלָּה מִפְּנֵי חֲמוּרָה ע"ש.

וְאֵין לָזָה בְּיֹאזֵר. וְאַפְשָׁר בַּמ"ש חַד בְּהִמָּה כִּינּוֹן לְמַש"ל.

וּמ"ש חַד מַצְוָה יִתְבָּאָר בְּאוֹת י"ג אִי"ה וְכֵן מְפֹרֵשׁ כְּדְבָרֵינוּ בְּתוֹסְפֹתָא זְבָחִים הוֹבָא לְעִיל אוֹת ב' דְּכָל הַבָּא קוּדְם קָרַב קוּדְם יַעו"ש: ח וְלְכַאֲוָרָה יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת ע"ז מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' פְּסָחִים נ"ט וְעוֹד בְּכַמָּה דְּוָכְתִי.

שֶׁהַקְּשׁוֹ ל"ל קָרָא דְּהַעוּלָה רֵאשׁוּנָה שְׁתְּמִידִים קוּדְמִין לְכָל קָרְבָּן. תִּיקְפּוֹק לִיָּה דְּהַיּוֹם תְּדִיר כְּדִילְפִינּוּ בְּזְבָחִים פ"ט מְקַרָא דְּמִלְבַד עוֹלֵת הַבֶּקֶר ע"ש.

וּלְפַמ"ש יִקְשָׁה דִּי"ל דְּאִיצְטְרִיף קָרָא לְהֵיכָא שֶׁהַתְּמִיד אֵינוֹ מוֹכָן לְפָנָיו. וְשְׂאֵרֵי הַקְּרָבָנוֹת מוֹכָנִים.

דְּמִדְּנָא הו"ל לְהַקְרִיבֵם קוּדְם הַתְּמִיד כְּמוֹ"ש. וְקַמ"ל קָרָא דְּתְמִיד קוּדְם וְכַעֲיִן מַש"ל בְּזָה גְּבִי תְּפִילִין.

וְאֵין לוֹמַר דְּהֵכָא לֹא שֵׁינָהּ כָּלֵל אֵין מַעֲבִירִין. דְּהָא אֶפְשָׁר שֶׁיִּקְרִיבּוּ כִּהֵן אַחַר וְא"מ לֹא שֵׁינָהּ רַק כְּחֲדָא גְּבָרָא וְלֹא בְּתַרִי גְּבָרָא.

דא"כ מאי אָמרו בְּיומָא ל"ג גְּבִי דִישׁוֹן מְזַבֵּחַ הַפְּנִימִי וְהִטְבַּח הַמְּנוּרָה דְהוּי מְשׁוּם אֵין מַעֲבִירִין אַף דְהוּי בְּשַׁנְי כְּהֻנִּים פְּדִמְפֹרֶשׁ בְּמִתְנִיתִין דְּרַף ט"ו. ועכצ"ל דְכִינּוֹן דְסִדְר הָעֲבוּדָה גִּיתָן סְתָם אַף אִם יִזְדַּמֵּן שְׁלֵאִיהִי רַק פֹּהֵן אֶחָד.

וּלְזָה צְרִיכִין אָנוּ לְסִדְר הָעֲבוּדָה בְּאִפְּוֹן שְׁצוּתָה תוֹרָה וְהִינּוּ אַף בְּכֹהֵן אֶחָד וּבְפֶרֶט שְׁכּוֹן הֵיזָה בְּתַחֲלִילָה רַק אֶהְרֹן וּבְנָיו וּבִיּוֹה"כ כְּבָר הָאָרִיכוּ הַמְּפָרְשִׁים אִם הַכּוּה"ג עֲשֵׂה פֶל הָעֲבוּדוֹת בְּעֲצָמוֹ אוּ לֹא.

אוּ י"ל דְּאִף בְּתָרֵי גְבָרֵי פִינּוֹן שְׁהָעֲבוּדוֹת יֵשׁ לָהֶם שְׁיִיכוּת זֶה לְזֶה וְכֹלָם בְּמַקְדָּשׁ יֵשׁ בְּזָה דִּין דְּאֵין מַעֲבִירִין. עכ"פ מְמִילָא לֹא קָשָׁה מִיְדֵי קוֹ הַתּוֹס' פּנ"ל.

אָבֵל ז"א דְהָא בְּלֹא הַתְּקַשִּׁי דְהָא י"ל דְּאִצְטְרִיף קָרָא לְהִיכָא שְׁכָבֶר שְׁחַט קָרְבָן אַחֵר. דְהָא קו"ל בְּזִבְחִים צ"א בְּשְׁחַט שְׁאִינוּ תְדִיר שְׁזוֹרֶק דְמוּ יַעו"ש דְּמִשְׁמַע דְּאִפְשָׁטָא הַאִיבְעִיָא וּכ"פ הַרְמַב"ם.

וְדוּחַק לֹוֹמֵר שְׁהַתּוֹס' מְקַשִּׁים לָמָּה לֹא פְּשִׁיט מְהִכָּא הַאִיבְעִיָא דְש"ס דְהָא י"ל דְהָא גּוֹפָא מְבַעֲיָא לִיָּה אֵי נְפִשׁוּט הָא גּוֹפָא מְהִתָּם. וְדוּחַק לֹוֹמֵר שְׁקוֹשְׁיִיתָם דָּא"כ לָמָּה בְּאַמַּת לֹא לְפִינּוֹן בְּזִבְחִים שְׁם שְׁאִף אִם שְׁחַט מ"מ יִקְדִים הַתְּדִיר כְּמוֹ הַתְּמִיד.

וְגַם דִּי"ל דְּלֹאוּ מְשׁוּם חֲשִׁיבוֹת דְּתְמִיד הוּא רַק מְשׁוּם דְּבַעֲינָן שְׁיָהָא הוּא עוֹלָה רֵאשׁוּנָה לְכָל הַקְּרָבָנוֹת. ועו"ק לְמֵאֵי דְאִיתָא בְּתוֹסְפָתָא הוּבָא לְמַעְלָה אוֹת ב' דְּכָל קָרְבָן הַבָּא קוֹדֵם קָרֵב קוֹדֵם וּכ"פ הַרְמַב"ם.

וּמִזָּה רֵאֲיָה לְמַש"ל שְׁצָרִיף שְׁתָּהָא הַמְּצָנָה מוּכָנָת. וְא"כ תְּקַשָּׁה פּנ"ל מֵאֵי מְקַשׁוֹ הַתּוֹס'. וע"כ נִרְאָה דְהָא הַתּוֹס' רְצוּ לִיִּישָׁב שְׁם קוֹשְׁיִיתָם דְּצָרִיף קָרָא לְהִיכָא שְׁאִין לוֹ רַק כְּבִשׁ אֶחָד אִם יִקְרִיבֵנוּ לְתְמִיד. יַעו"ש שְׁדַחוּ זֶה דְמ"מ מְשָׁנָה דְּזִבְחִים לֹא מִיִּירֵי בְּהִכִּי.

וְא"כ ה"נ י"ל דְּנֹדָאֵי בְּרִייתָא דְהָעוֹלָה רֵאשׁוּנָה מְשַׁמַּע דְּלֹא מִיִּירֵי בְּהִנֵּי גִוּוֹנֵי שְׁהַזְכְּרָנוּ שָׂא"כ עֵינְךָ חִזְדוּשׁ הַדִּין חֹסֵר מִן הַסֶּפֶר וְלְזָה הַנּוֹצְרָכוּ לְתַרְזַן בְּאִפְּוֹן אַחֵר וּמִינְשָׁב הַפֶּל בַּס"ד: סִימָן י אִם כְּבָר הַתְּחִיל בְּאִיגָה תְּדִירָה.

ט וְהִנֵּה אִם הַתְּחִיל בְּמְצָנָה שְׁאִינוּ תְּדִירָה וְיֵשׁ לְפָנָיו תְּדִירָה אוּ הַמְּקוֹדֶשֶׁת טְפִי פֶסֶק הַש"א שְׁמַחֲוִיב לְפֶסֶק בְּאַמְצַע הַשְּׂאִיגָה תְּדִירָה לְעֲשׂוֹת הַתְּדִירָה. וְלַעֲנֵד ז"א דְּכָבֵר בְּאַרְנוּ בַּס"ד דְּאִף בְּפִגְיָה הוּי הָעֲבָרָה.

אַף שְׁמַחֲוִיב לְפֶגַע בְּשִׁנְיָה. מ"מ פִּינּוֹן שְׁעַכְשָׁיו עוֹסֵק בְּזוֹ צָרִיף לְעֲשׂוֹתָהּ וְה"ה הִכָּא. וְהִנֵּה הַש"א הוֹכִיחַ שְׁם מְקוֹשְׁיִית הַתּוֹס' שְׁהַקְשׁוּ ל"ל קָרָא דְהָעוֹלָה רֵאשׁוּנָה לְהַקְדִים תְּמִיד. דְהָא י"ל דְּאִצְטְרִיף לְהִיכָא דְכָבֵר הַתְּחִיל לְעֶסֶק בְּקָרְבָן אַחֵר קוֹדֵם הַתְּמִיד.

וְעַכְצ"ל דְּהַתְּחִיל לֹא מְהִנֵּי. וְהִנֵּה כְּבָר בִּיאָרְנוּ זֶה בְּאוֹת ח' דְּלִק"מ.

דְּקוֹ הַתּוֹס' הוּא עַל הַבְּרִייתָא וְהַמְּשָׁנָה דְּלֹא מְשַׁמַּע בְּהוּ הִכִּי. דְּאֵלֶת"ה קָשָׁה דְּצָרִיף קָרָא אִם שְׁחַט.

וְא"ל דְּבְאַמַּת אִם שְׁחַט קָרְבָן קוֹדֵם לְתְמִיד יִקְרֵב. דְהָא מְבֹאֵר בְּתוֹס' בְּכִמָּה דְּוֹכְתֵי שְׁעֵינְךָ קְדִימָה הוּא עֲבוּדַת הַדָּם.

ועתו"ס זבחים צ' ע"ב ד"ה תדיר מ"ש בזה. ואף דאם שחט הפסח קודם לתמיד של
בהע"ר זורק דמו כדאיתא בזבחים צ"א.

שאני התם דמדינא תמיד קודם דהא כתיב עלי' השלם כל הקרבנות כלם. ורק דילפינו
ר"פ תמיד נשחט מקרא דפסח קודם וכמו"ש התוס' שם נ"ט א'.

וא"כ הו"ל רק למצנה ולא לעכב. פי' דמ"מ אם שחט שפיר אין מעבירין על הפסח.

אבל בתמיד דכבר איכא חד קרא שפיר י"ל דצריף איך קרא לענין אם פבר שחט
וכמש"ל. ועכצ"ל כמו"ש דלשון הכרייתא לא משמע הכי רק דקאי על לכתחילה.

ועמל"מ פ"א מה' תו"מ ה"ג באריכות בענין זה: י ונראה להביא ראיה דאם התחיל לא
יפסיק. מהא דזבחים פ"ט ב' דצריף שם גבי חטאת קודם לעולה מפני שמכפר.

שיטתו מתנה אחת שהיא עיקר הפפירה. ואח"כ יתן דם העולה קודם שיטתו כל הארבע
מתנות של חטאת.

ואמרי במערבא פיון שהתחיל גומר. ואף רבינא דמשני התם שנויא אחריןא.

היינו משום דס"ל דהנהך לא מעכבי וקיל טפי. דכבר מציינו שנותן אף לכתחילה רק מתנה
אחת.

פגון בנתערבו נתנין מתן א' במתן ד' בזבחים פ' ע"א. וגם דמיירי אף כשהניח הפלי עם
הדם מידו אחר מתנה הראשונה דמ"מ צריף לגמור.

וכן מוכרח לומר דהא ביומא ל"ג בהא דמקשו למה יקדם ב' גזירי עצים לדישון מזבח
הפנימי (וע"ל אות ה' שפירשנו דפנים הוי מקודש). תירץ רבינא גופי' פיון שהתחיל
במערכה גומר ע"ש.

הרי להדיא דס"ל לרבינא סברת בני מערבא דצריף לגמור. ועכצ"ל כמו"ש דמתנות דלא
מעכבי גרע טפי.

ונדחה מ"ש דנ"מ אם הניח הפלי מידו. דהא ה"נ אין הגזירין בידו וכמו"ש התו"י שם.

ויותר נראה דרבינא שמע לה מבני מערבא בהא דזבחים שם וקבלה מנייהו. להכי משני
לה ביומא שם הכי.

ור' ירמיה ורב אשי דלא ניחא להו שם בשנויא דרבינא שם. היינו משום שאין סידור
מערכה.

וב' גזירים נעשים בכהן אחד ואינם עסק אחד כלל. ולא שייך לקרות זה גמר.

ועיין יומא ל"ט שלא היו פהנים נמנעים מלהביא עצים למערכה כל היום ויש לדחות.
אף י"ל דהש"א איירי דהתחיל שלא ברשות והתם מיירי שהתחיל ברשות אבל מ"מ פיון
דחזינו דמשום גמר המצנה מניח החשובה ממנה לעשותה אח"כ וא"כ ה"ה להתחיל שלא
ברשות.

ובפרט לפמש"ל דאם עבר על המצנה לאחרת א"צ לשוב אליה ומחוייב לעשות אותה
שלפניו עכשיו דודאי אם התחיל אילו מפסיק. וכעין זה פתב הרשב"א בחי' לברכות נ"ז

ע"ב דבִּחְזָרָה מִקְבוּרַת הַמֵּת אִם הִתְחִילוּ פְּסוּק רֵאשׁוֹן מִק"ש יִגְמֹר כָּל הַפְּרָשָׁה בְּנִלְוָה ע"ש וכו"כ הב"י או"ח סי' ע"ב בְּשֵׁם הַר"י אַבּוּהַב.

וְאַף דְּהַטוּר יו"ד סי' שַׁע"ו חוֹלֵק ע"ז הֵינּוּ מִשׁוּם שְׂפָכָר הִתְחִיל בְּכַבּוּד הַמֵּת וּמְחֻנְיָיִב לְעֶסֶק בְּהִסְפִּידוֹ וּבִתְנַחֲמוֹי הָאָבֵל כְּמוֹ דְּאִיתָא בִּירוּשְׁלָמֵי בְּרִכּוֹת שָׁם אָבֵל בְּעֵלְמָא וְדַאי גּוֹמֵר דַּאֲלַת"ה וְקָשָׁה עַל הַטוּר מִגַּמ' דְּזִבְחִים שָׁם וּבִמְק"א הָאֲרַכְתִּי יוֹתֵר בְּזָה וּבְגוּף הַדִּין דְּעוֹסֵק בְּמִצְוָה וְהִפְסִיק לְמִצְוָה אַחֲרַת וַאֲכַמ"ל בְּזָה.

וְעֵינֵן או"ח סי' תל"א ס"ב לְעַנְנֵן אִם הִתְחִיל לְלַמּוּד בְּלִילָה. וְאֵין דּוֹמָה כָּלֵל לְעַנְיָנּוּ כְּמוֹכּוֹן: יֵא וְהִנֵּה בְּזִבְחִים צ"א אִיתָא דְּאִם קָדָם וְשַׁחַט לְשִׂאֵינוּ תְּדִיר שְׂזוּרֵק אֶת דְּמוֹ קוֹדֵם הַתְּדִיר.

וְלִכְאוּרָה מְשַׁמַּע מִשׁוּם שֶׁהִתְחִיל בְּמִצְוָה. אַכֵּן הַש"א פֶּתַב דַּע"כ אֵינוּ מִשׁוּם הִתְחִלָּה.

דַּא"כ מֵאֵי מִיִּיתֵי שָׁם עָלָה מְהֵא דְּמִתְפַּלֵּל מְנַחֵה וְאַח"כ מוֹסֵף דְּהֵא לֹא הִתְחִיל בְּמוֹסֵף. וְכֵן מִיִּיתֵי שָׁם הַש"ס מְהֵא דֵינֵן קוֹדֵם לְיוֹם מִשׁוּם תְּדִיר וְהֵא כְּבָר קִידָשׁ הַיּוֹם וְעַדֵינֵן יָנוּ לֹא בָּא.

וְגַם בְּזָה לִיכָא הִתְחִיל. וְלִזְה פִּי הַש"א שְׂעֵיקָר הַסְּבָרָא שָׁם הוּא מִשׁוּם הַגְּעַת זְמַן.

דְּכֵינֵן שְׂשַׁחַט הַגִּיעַ זְמַן זְרִיקַת דְּמוֹ. מִשֵּׁא"כ בְּזָה שְׂעַדֵינֵן לֹא נִשְׁחַט אֵינוּ רַק עוֹמֵד לְכַף אָבֵל לֹא הַגִּיעַ זְמַן.

וּמִיִּיתֵי שְׂפִיר מְמוֹסֵף וְקִידוּשׁ הַיּוֹם שְׂהַגִּיעַ זְמַנָּם ע"ש בְּאוּרְזָה. וְלַעֲנֵנ"ד א"א לֹא לֹא לֹא בְּזָה הַגְּעַת זְמַן שְׂיִיף טְפִי בְּשַׁחַט הַקְּרָבָן.

וְגַם דְּמִיִּיתֵי שָׁם עָלָה דְּאִם שַׁחַט הַפֶּסַח קוֹדֵם לְתַמִּיד יְזוּרֵק דָּם הַפֶּסַח. וּמֵאֵי שְׂיִיף בְּזָה הַגְּעַת זְמַן טְפִי מִקוֹדֵם שְׂשַׁחַטוֹ.

שִׁג"כ זְמַן פֶּסַח אַחֲרַת חֻצוֹת הַיּוֹם וְכַדְאִיתָא בְּזִבְחִים ק' א' שְׂאֵז מְנַטֵּל עָלָיו מִצְוֹתוֹ וְדוּחָה מְצוֹת לֹא יִטְמָא עִי"ש. וְרַק שְׂצָרִיף לְהַקְרִיב הַקְּרָבָן תְּמִיד מִקוֹדֵם וְא"כ גַּם בְּשַׁחַט הַפֶּסַח מ"מ קִיָּים לְפָנֵינוּ הֵאֵי דִינָא שֶׁהִתְמִיד קוֹדֵם לְזְרִיקַת דָּם הַפֶּסַח.

וְעַכְצ"ל שְׂפִינֵן שֶׁהִתְחִיל אֵין רֵשָׁאֵי לְבִזּוֹת הַמִּצְוָה וְלְדַחֲוֹתָהּ וְכַמוֹש"ל אוֹת ט' דְּהֵא דִּילְפִינֵן שְׂתַמִּיד קוֹדֵם לְפֶסַח הוּא רַק לְכַתְחִילָה יַעו"ש. וְעו"ק מְהֵא דְּמְנַחֲוֹת מ"ט דַּמְבַּע"ל בְּמוֹסָפִים דְּהַיּוֹם וְתַמִּידִין דְּלִמְחָר הֵי קָדְמֵי וְלֹא אִיפְשִׁטָּא.

וְהֵא מוֹסָפִים הַגִּיעַ זְמַנָּם וּבְזִבְחִים שָׁם אִיפְשִׁטָּא דְּזוּרֵק אֶת דְּמוֹ אִם שְׂשַׁחַטוֹ. וְרֵאִיתִי בַּש"א ס' ס"ב שְׂהַרְגִישׁ בְּקוֹשְׂיָא זוֹ.

וְכַתֵּב דְּבִאֲמַת יֵשׁ לְפִשׁוֹט מְהֵכָא אוֹתָהּ בְּעֵינָא. אָבֵל הָרִי הָרַמְב"ם בַּפ"ט מַה' תו"מ פֶּסַח דְּלֹא נִפְשָׁטָה הַאִיבְעֵינָא וְגַם דְּתַקְשָׁה עַל הַש"ס לְמָה לֹא מִיִּיתֵי הֵאֵי בְּרֵייתָא דְּזִבְחִים לְמִיפְשִׁט מִיָּנָה.

וְהַש"א בְּעֵצְמוֹ שָׁם הִבִּיא דַּעַת הָרַמְב"ם שְׂלֵא נִפְשָׁטָה ע"ש: אֲשֶׁר לְזָה נִרְאָה שֶׁהִטְעַם שָׁם כְּמוֹ שִׁפְרֵש"י שָׁם בְּמִקוֹמוֹ. מִשׁוּם דְּהוּי זְלוּל וּבְזִיוֹן לְאוֹתוֹ קְרָבָן אִם יִנְיָחֵנוּ שְׁחוּט וְיַעֲסוֹק בְּקְרָבָן אַחֲרַת וְכַמוֹש"ל שְׂזָהוּ עֵיקָר טַעַם דַּא"מ עַהמ"צ.

ולזה שפיר מיייתי מקידוש היום. דכינון ושכבר קידוש היום והתחיל ממילא לקנים מצות שמירת שבת וקדושתו.

א"כ ונדאי הוי זלזול שלא לברך ע"ז. ומשני דכינון שעשה בא הינו ג"כ שוב הוי פשטטינהו תרנוניהו.

פ"א שפינון ושני המצות מוכנים לפניו. שוב אין בזיון למצנה הראשונה.

וכמוש"ל שאר שקדמה מצנה אחת לפניו מ"מ פינון שפגע אח"כ במצנה אחרת הו"ל שוב שניהם שונים. ואין לראשונה מעלה על זו.

וע"כ הדר לדינא דתדיר קודם. ומיייתי גם כן ממוסף ומנחה דכינון שבדו להתפלל מוסף ונתחייב בו עוד בפוקר א"כ הו"ל כפגע ברישא וא"כ הו"ל בזיון לעבור מעליה.

ומשני ג"כ שפינון שהגיע עתה זמן מנחה שוב הו"ל כשניהם שונים וכנ"ל. ומינושב ג"כ מהא דמנחות מ"ט דשם דליכא רק שני כבשים מקרי שאין מוכן לפניו כלל קרבן המוספים.

כמוש"ל אות ז דלא שינה בנה אין מעבירין כלל ע"ש. ובזה יש לבאר הא דמיייתי בזבחים שם מהא דשקלים של אמש וחסטאת של היום וכמו שיבאר להלן בעז"ה.

ואפשר דשחט עדיפא מפגע במצנה דעלמא דהכא הוי זלזול גדול להניח קדשים שחוטים ולמסר בדמו עד שיקריב קרבן אחר וכן פרש"י שם. וא"כ אף אם כבר הניח מזרק הדם מידו מ"מ צריף לזרוק.

רק לשון הש"ס בזבחים שם דיהיב לאחר וממסר בדמו משמע דמייירי שהדם עדיין בידו. וי"ל דנקיט לרביתא דארף שעדיין הדם בידו.

מ"מ אויל צריף ליתן לאחר למסר. והא דמיייתי ממוסף ומנחה ולא דחי דשחט גרע טפי. י"ל דעדיפא מזה משני. וגם אפשר ס"ד דהוי ג"כ בזיון גדול לדחות תפילת מוסף שנתחייב בה מצפרא והיה בידו להתפלל.

עכ"פ עיקר הטעם משום בזיון מצנה ולא משום הגעת הזמן. ולכאורה קשה דמבע"ל שם פ"ט ב' דם חטאת ואברי עולה אינה קודם.

ולכאורה יפלא איך יזלזל בחטאת למסר בדמו דהא פשטינון בדרף צ"א דאם שחט זרוק פנ"ל. וצ"ל דגם מה שאברי עולה מוטלים הוי בזיון גדול ולזה שפיר מדמי להו וצ"ל שכהן אחר שחט החטאת והניח הדם.

דאלת"ה אינו רשאי להפסיק בעבודת חטאת פינון שהתחיל וכמוש"ל. ובלא"ה צ"ל דהא פהו אהד לא עבד ב' עבודות חטאת ועולה בב"א.

עכ"פ נראה ברור לדינא דאם התחיל ונדאי אינו פוסק אף למצנה החשובה ממנה. ואף אם התחיל שלא ברשות וכן הוא דעת הט"ז סי' תרפ"ד.

ואם התחיל יעו"י אין פוסק לרצה דלא כהש"א: סימן יא אם הגיע זמנה של מצוה אחת אי רשאי להתחיל אחרת: יב הנה הפרט הנה אם הגיע זמנה של מצוה אחת אי רשאי לעשות אחרת. באמת הוא ש"ס מפנרש בזבחים ק' לענין מי שמת לו מת בערב הפסח.

דאביי מוקי שם דקודם תצות מטמא למת משום דאפתי לא הגיע זמן חיוב הפסח ואחר תצות אסור לטמא. ורביא קאמר שם לאחר שישחטו ונרקו יעו"ש.

ובסוּפָה כ"ה ב' ובתוס' שם משמע דפליגי בזה אביי ורביא. אבל באמת לא פליגי בזה (ע"ל סי' כ"ב מ"ש בזה באורף בע"ה כי שם מקומו).

וענין ברכות י"ח דאין מוציאין המת סמוך לק"ש ואם התחילו אין מפסיקין יע"ש משמע ג"כ דאם התחיל לא יפסיק אף אם התחיל שלא ברשות. וגדר ההתחלה נראה פל שמתחיל לעסוק בצרכי המצוה אף שלא התחיל לקיים גוף המצוה וכעין שכ' הב"י באו"ח סי' כ"ה בשם מהרי"א ומהריב"ח דבלקח תש"ר בידו לתקנם פבר איפא אין מעבירין עהמ"צ.

אף שהתש"י ג"כ לפניו ואף שעדיין לא התחיל להניח התש"ר רק תקנם. ורציתי ליישב בזה קו' התוס' בברכות כ' שכתבו דלהכי אינו מטמא לקרובים משום דפסח הוי עשה דכרת.

יע"ש שתימצו בזה דלהכי פשיטא לתנא שם דהולך לשחוט פסחו איננו מטמא לקרובים. ולפמ"ש י"ל דכיון שהתחיל לעסוק בפסח והולך לשחטו פטור ממצות לה יטמא שמהו נלמד טומאת קרובים.

אבל במת מצוה יליף שם מולאחותו שפסיק באמצע עסקו ויעסוק במ"מ. ומדוקדק לשון הברייתא הולך לשחוט את פסחו.

אבל באמת זה אינו דא"כ מאי מקשה הש"ס בזבחים ק' מהא דטמאו את יוסף הפהן בע"פ שמתה אשתו נימא דשם לא התחיל בעסק דפסח. ועכצ"ל דזה אינו והולך נקט לאורחא דמילתא שפכין את עצמו לעסק הפסח.

וכהא דאיתא ג"כ בפסחים מ"ט דלאו דוקא הולך. אבל באמת לא מקרי זה התחלה פלל פיון שאין הפסח לפניו וצריך שיהיה עכ"פ גוף המצוה לפניו כמו בתש"ר שעוסק בגוף המצוה וכן דם הזריקה שבידו כמוש"ל ושם עדיף שהתחיל בעשיית המצוה פנ"ל ועמ"ש לקמן בזה.

ומ"מ בס"ת אם גלל נראה דלא מקרי התחלה פיון שפל הס"ת לפניו. וכ"מ בפוסקים סי' ק"מ ותרפ"ד.

אבל אם בירך נראה דהוי התחלה גמורה וכ"נ דעת המג"א ס"ס ק"מ יעו"ש. ובפרמ"ג שם נסתפק אם בירך על תפילין של ראש אם צריך להפסיק להניח תפילין של יד קודם.

ולענ"ד נראה דבאמת יכול להפסיק ומפל מקום לא יצטרך לברך שנית דהא הנחת תפילין של יד הוא מעסק תפש"ר פיון שאסור להניחו קודם תפילין של יד ואכ"מ. ועי' שו"ת ח"צ סי' מ"ה שביאר מה מקרי התחלה במצוה והכנה: סימן יב היכא דאי אפשר לקיים

רק אחת מהן אי שנייה אין מעבירין: יג הנה הא דאין מעבירין עהמ"צ נ"ל דשינייה ג"כ אף היבא דא"א לקנין רק מצנה אחת משתייהן.

דעושה אינה שפגע תחילה אף שעי"ז לא יוכל לעשות השנית. וראיה מהא דאיתא בסנהדרין כ"ה דאי פתיבא פרושת טמאים הו"א משום דלא מטא זמן חיובא ע"ש.

והיינו דשרי לטמאות אף שעי"ז יתבטלו אח"כ ממצנת פסח ורק דהו"א דוקא דלא מטא זמן חיובא ויליף מחתן אף במטא זמנא ואכמ"ל בסוגיא דהתם. וה"ה בשני מצות לפניו אזלינן בטר החשוב או התדיר וכמו"ש התוס' בפשיטות בכ"מ וכמפורש במנחות מ"ט דאם אין לו אלא אחד קדמי תמידים למוספים.

ורק בתמידין דלמחר מבעיא התם. וכן איתא בירושלמי דברכות פ"ד דאף באין שהות ביום מתפלל מנחה ואח"כ של מוסף.

וכן פסק הרדב"ז סי' ק"ו בתפוס בבית האסורים ונתנו לו רשות להתפלל תפלה אחת תפלל תפלה הפוגעת בו ולא ימתין על ר"ה ויוה"כ וכדומה דאין מעבירין עהמ"צ והיינו כמו"ש. וכן הסכים הח"צ סי' ק"ו להרדב"ז ע"ש ורק נתקשה שם מהא דמנחות במוספים דהיום ותמידין דלמחר הי קדמי אף דמוספין מחוייב בהו תיקוף.

ותירץ דקרבות הוי כחזא מצנה וגם כחזא בהמה גינהו. והנה מ"ש דהוי כחזא מצנה דחוק מאד.

וגם אינו כדמוכח בר"פ כל התדיר שמבואר כל דיני קדימה בקרבנות וגם קרא איירי בהו ומהתם גמרינן לשאר מצות ולא אמרינן דשאני התם דהוי חזא מצנה ולהכי החשובה עדפא.

ומ"ש כחזא לכוונה אין לו מוכן. אבל נראה פוננתו כמוש"ל אות ז דכיון דהכבשים נאמר שמיוחדים לתמידים דלמחר ממילא אין מוכנים המוספים לפניו ולא שנייה אין מעבירין בזה פלל יעו"ש: יד והנה הח"צ שם הביא ראיה להרדב"ז מהא דמו"ק ט' דרמי קראי פתיב פן תפלוס וכתוב פלוס מעגל וגו'.

כאן במצנה שאפשר לעשותה ע"י אחרים כאן במצנה שא"א לעשותה ע"י אחרים. ופרש"י דבאפשר ע"י אחרים יעשה הוא הגדולה והחשובה והאחרים הקטנה.

ובא"א ע"י אחרים יעשה אינה שפאה לידו גדולה או קטנה. הרי מפורש דבא"א עושה ראשונה משום אין מעבירין.

אכן המהרש"א בח"א הקשה דהא אפשר דגדולה קודמת כמו בפסח ומילה שהם בכרת שקודמין לשאר המצות. ומת מצנה קודם אף לפסח ומילה.

ולכן פלי להיפך דבאפשר ע"י אחרים יעשה אינה שפאה לידו ובא"א ע"י א יעשה הגדולה והחשובה. וא"כ זה היפך מדברי הרדב"ז.

אבל באמת דברי המהרש"א תמוהים דהא רש"י דקדק וכתב הבא לידו והיינו שפגע בה תחילה ומחוייב לעשותה משום אין מעבירין עהמ"צ. ואולי ס"ל להמהרש"א פדעת הטו"א שהזכרנו דלא שנייה אין מעבירין רק במצות שוות.

אָבֵל כָּבֵד בְּאַרְנוֹ בִּס"ד שְׁנָה אֵינוֹ. אֲלֵא שְׁקֻשָּׁה עַל מַה שֶּׁפִּרְש"י בְּאַפְשָׁר עִי"א שְׁעוֹשָׂה
הַגְּדוּלָּה דְּהָא אֲשַׁפְּחוּ בְּמִנְיַת וּמְנוּחָה שְׁהֵם עִי"ב פְּהֵגִים.

וּמ"מ שְׁיִיף בְּנָה אֵין מַעְבִּירִין וּכְמוֹש"ל בְּנָה. וְנִרְאָה דְּדוֹקָא שְׁם שְׁאֵין נַעֲשִׂים בְּבֵת אַחַת
רַק בְּזֹאח"ז שְׁיִיף שְׁפִיר אֵין מַעְבִּירִין.

אָבֵל פֶּאן פְּנוּנַת רִש"י שְׁהָאֲחֵרִים יַעֲשׂוּ הַמְצָנָה הָאֲחֵרַת תִּיכְף בְּזִמְן אֶחָד וּבְשַׁעָה שְׁהוּא
עוֹשָׂה הַגְּדוּלָּה. וְא"כ אֵין בְּנָה בְּזִיוֹן לְהַמְצָנָה שְׁפִגַע הוּא בָּהּ.

וְאִף שְׁפִין צ"ל בְּדַעַת רִש"י מ"מ הוּא דְּחֹק דְּהָא סוּף כָּל סוּף הָוֵי בְּזִיוֹן לְזוּ. וְגַם דְּלֵא
מִשְׁמַע כֹּן בִּר"פ כָּל הַתְּדִיר דְּהָא אֲפֹשָׁר שְׁיַעֲשׂוּהוּ שְׁנֵי פְּהֵגִים.

וְע"כ דְּכִינּוֹן שְׁפִגַע בָּהּ נִתְחַיֵּב בָּהּ. וְלָנָה נִרְאָה כְּפִינָה רִש"י דְּמִיִּירֵי בִב' מְצוֹת מוּכְנוּת לְפָנָיו
בְּשָׁנָה וְקָאָמַר דְּבְּאַפְשָׁר עִי"א פִּי אֹתָהּ מְצָנָה שְׁרוּצָה לְהַנִּיחָה אֲזִי יַעֲשֶׂה הוּא הַגְּדוּלָּה
דְּתְדִיר קוֹדֵם אוֹ מְקוֹדֵשׁ קוֹדֵם וְיִנִּיחַ הַשְּׁנִית לְאַחֵרִים.

אוּלָּם אִם א"א עִי"א פִּי אֹתָהּ מְצָנָה שְׁרוּצָה לְהַנִּיחָה וְרַק אֹתָהּ שְׁרוּצָה לַעֲשׂוֹתָהּ אֲפֹשָׁר
עִי"א אַחֵר. אֲזִי יַעֲשֶׂה אֹתָהּ שְׁבָאָה לִידוֹ פ' אֹתָהּ שְׁמִינְחָתָה לֹא שֵׁא"ח עִי"א בֵּין גְּדוּלָּה בֵּין
קִטְנָה כְּדִי שְׁיִתְקַיְיֵמוּ שְׁתֵּיהֶם.

כְּנִלְעַנ"ד בְּרִיר בְּדַבְּרֵי רִש"י וּמְדוּקָדָק לְשׁוֹן הַגְּמָרָא פֶּאן בְּמְצָנָה וְכו' פֶּאן בְּמְצָנָה וְכו'
לְשׁוֹן יַחִיד מְשׁוּם דְּעֵיִקֵּר קָאֵי עַל אֹתָהּ מְצָנָה שְׁרוּצָה לְהַנִּיחָה כְּנ"ל. וְלִפִּי"ז אֵין פֶּאן מְקוֹם
לְקוֹי הַמְהַרְשָׁ"א כָּלֵל דְּהָא דְּפִסְחָ וּמִילָה קוֹדְמוֹת מְשׁוּם דֵּא"א עִי"א אַחֵר וּמְמִילָא אֲנֻדָּא לָהּ
רְאֵינָתָה הַח"צ מִפִּירִש"י לְהָא דְּהַרְדָּב"ז דְּרִש"י לֹא מִיִּירֵי כָּלֵל בְּפִגַע בְּאַחַת תְּחִילָה וְכִנ"ל.

וּמ"ש הָבֵא לִידָהּ הִינְנוּ מִיְּנֻחָתָה לֹא כְּנ"ל. וְלִכְאוּרָה קֻשָּׁה ע"ז דְּהָא כְּתִבוּ הַתּוֹס' בְּיוֹמָא ל"ג
שְׁהַקְשׁוּ ל"ל קְרָא לִיסוּד מַעְרַבֵי תִפּוּק לִיהָ דְּכְשִׁיּוּצָא עִם הַדָּם פִּגַע בֵּיהּ בְּרִישָׁא וְא"מ
עֵהמ"צ וְתִירְצוּ דְּלֵא שְׁיִיף א"מ רַק הִיכָא דְּבַעֲיָנוּ לְמִיַּעֲבֵד תְּרוּנוּיָהוּ שְׁיִשׁ לְהַקְדִּים הֵהִיא
דְּפִגַע בָּהּ בְּרִישָׁא.

אָבֵל הִיכָא דְּלֵא עֲבָדִינוּ אֲלֵא חַד לֹא גְמָרִינוּ מִיָּנָה וְנַעֲבִיד לְתְדִיר לְחֻדְיָה וְלֹא נַעֲבִיד
לְשֵׁאֵינוּ תְדִיר עכ"ד. הָרֵי מְפִירְשׁ דְּבַחְדָּא תְדִיר קוֹדֵם.

אָבֵל בְּאַמַּת זֶה אֵינוֹ שְׁיִיף כָּלֵל לִנ"ד דְּבְּאַמַּת כְּשִׁישׁ ב' מְצוֹת וְא"א לַעֲשׂוֹת רַק אַחַת מִהֶן
וְדֵאֵי שְׁיִיף אֵין מַעְבִּירִין וּכְמוֹ"ש. וְרַק הַתּוֹס' בִּיָּאָרוּ דְּבְּמְצָנָה אַחַת שְׁיִישׁ לְפָנָיו וְאַפְשָׁר
לַעֲשׂוֹתָהּ עַכְשָׁיו וְרַק אִם יֵאָחַר אֹתָהּ קֻצָּת לַעֲשׂוֹתָהּ בְּזִמְן אוֹ בְּמְקוֹם אַחֵר תַּעֲשֶׂה הַמְצָנָה
בְּאִנְפֵן חָשׁוּב יוֹתֵר אוֹ בְּמְקוֹם תְּדִיר יוֹתֵר עֲדִיף טְפִי לְאַחֵר הַמְצָנָה לַעֲשׂוֹתָהּ בְּמְקוֹם תְּדִיר
כִּינּוֹן שְׁמֵאֲחֵרָה לְכַבּוֹד הַמְצָנָה לַעֲשׂוֹתָהּ בְּאִנְפֵן הַיּוֹתֵר נְאוֹת.

וְאִף דְּקִי"ל בִּיבְמוֹת ל"ט וּמ"ז דְּשֵׁהוּי מְצָנָה לֹא מְשִׁינָה אִף שְׁיַעֲשֶׂנָה בִּיתְרוֹן הַכָּשֵׁר
וּכְהָא דְּרַף ל"ט דְּיַחְלוּץ הַגְּדוּל וּכְהָא דְּרַף מ"ז דְּמִלִּין אוֹתוֹ מִיָּד. פְּרִיף דְּיוֹתֵר טוֹב לְהַשְׁהוֹת
קֻצָּת אוּלַי יַחְזוֹר בּוֹ וּכְמוֹ שְׁמִדְקָדְקִין עֲלָיו מְקוֹדֵם כְּדֵאִיתָא הָתָם.

וּמִשְׁנֵי דִמ"מ לֹא מְשִׁינָה הַמְצָנָה כִּינּוֹן שְׁכָבֵר דְּקָדְקוּ עֲלָיו כְּפִי הָרְאוּי וְאֵין לְדַבֵּר שְׁיַעוֹר
עַד מְתִי לְהַשְׁהוֹתוֹ. מ"מ כְּבָר כְּתִב הַתְּה"ד סִי' ל"ה לְחַלְק דְּזֶה דוֹקָא לְזִמְן מְרֻבָּה שְׁיִישׁ
לְחַוֵּשׁ שְׁתֵּיבְטֵל הַמְצָנָה לְגַמְרֵי.

אָבֿל לְזָמַן מוּעֵט שְׁפִיר מְשִׁהֵינּוּ הַמְצָנָה פְּדֵי לַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ בְּיִתְרוֹן הַכְּשֵׁר. וְדַיִק לָהּ הֵתָם מִדְּנָקַט בִּיבָמוֹת ל"ט שָׁם עַד שְׁיָבוֹא הַגָּדוֹל מִמְּדִינַת הַיָּם ע"ש וְכֵן הִסְפִּימוּ הָאֲחֵרוֹנִים.

וְעֵינָן אַהֵע"ז ס' קס"א בב"ש ובח"מ שָׁם וּבְשׁו"ת ח"צ ס' קכ"ז וּבְשׁו"ת עֲבוּה"ג ס' י"ב מ"ש בְּזֶה. וְלִפְיֵמ"ש הוּא מְוֹכַרְח וּמְפֹרָשׁ בְּתוֹס' יוֹמָא הַגָּל דְּמְשִׁהֵינּוּ לָהּ פְּדֵי לִיתָן עַל יְסוֹד דְּרוּמֵי שְׁהוּא תְּדִיר.

פִּינּוּן שְׁאִינוּ רַק זָמַן מוּעֵט מְאֹד. וְכַעֲיֵן זֶה קִי"ל שְׁמֹנְתָר לַהֲשָׁחוֹת הַמַּת לְכַבּוּדוֹ פְּדֵי לְהַבִּיא לֹו אַרְוֹן וְתַכְרִיכִין וְע' מו"ק כ"ג ע"א: סִימָן יג אִי שְׁיָיָד אִין מַעְבִּירִין בְּמַצָּנָה אַחַת שְׁרוּצָה לְאַחְרָה: טו הַגָּה הַתוֹס' בְּמַגִּילָה ו' ב' הַבִּיאוּ הַחִילּוּק דְּתוֹס' יוֹמָא הַגָּל דְּלֹא שְׁיָיָד א"מ רַק כב' מְצוֹת.

וְהַקְשׁוּ מִסְּנָגִיָּא דִּהֵתָם דְּאִיתָא שָׁם דְּבִשְׁנָה מְעוּבָרַת יְקָרָאוּ הַמַּגִּילָה בְּאַדָּר רֵאשׁוֹן מְשׁוּם אִין מַעְבִּירִין. אַלְמָא דְּאַרְף בְּמַצָּנָה אַחַת שְׁיָיָד א"מ.

וְלְכָאוּרָה קֶשֶׁה דְּדוּקָא שָׁם בְּיִסוּד דְּהוּי דְּרוּמֵי תְּדִיר כְּמוֹ"ש הַתוֹס' בְּיוֹמָא לְכֵן לִיכָא מְשׁוּם א"מ פנ"ל פִּינּוּן שְׁהוּא לְכַבּוּד הַמְצָנָה. אָבֿל בְּמַגִּילָה לִיכָא שׁוּם שְׁבַח וְיִתְרוֹן אַם יְקָרְאַנָּה בְּאַדָּר הַשְּׁנִי.

וְאַפְשָׁר דְּקוֹשְׁיָתָם הוּא לְמַאי דְּקָאֵמַר שָׁם טַעְמָא דְּרֶשְׁפֵּ"ג דס"ל דְּקוֹרִין בְּאַדָּר הַשְּׁנִי מְשׁוּם דְּמִסְמָךְ גְּאֹנְלָה לְגְּאֹנְלָה עַדִּיף. וּמְשַׁמַּע לָהּ דְּנֵדָאֵי ר"א ב"ר יוֹסִי ס"ל ג"כ הָךְ סְבָרָא רַק דְּאִין מַעְבִּירִין עַדִּיף לִיהָ.

וְא"כ מְבֹרָךְ דְּאִין מַעְבִּירִין שְׁיָיָד אַרְף בָּאֵם מְאַחְרָה פְּדֵי לַעֲשִׂתָּהּ בְּאוֹפֵן הַיּוֹתֵר נְאוֹת פנ"ל. אֲלֵא דְּאַפְתִּי קֶשֶׁה לְפִימ"ש בְּשֵׁם הַתָּה"ד לְחַלְק בִּין זָמַן מְרוּבָה לְזָמַן מוּעָט.

א"כ מָה מְקִשׁוּ מַמַּגִּילָה דְּהָא הֵתָם חֲדָשׁ שְׁלָם זָמַן מְרוּבָה הוּא. וְע' ח"ס חֵאֵהֵע"ז ח"ב ס' פ"א שְׁהָאָרְיָ בְּזֶה מָה נִקְרָא זָמַן מְרוּבָה וְכָתַב שָׁם ה' או ז' יָמִים יַעו"ש.

וּבְמַק"א הָאָרְכֵתִי בְּזֶה. וְאַפְשָׁר לֹוּמַר דְּהָא עֵיָקֵר הַטַּעַם דְּזָמַן מְרוּבָה לֹא מְשִׁהֵינּוּ.

כְּתַב הַתָּה"ד שָׁם הַטַּעַם דְּשַׁמָּא תַּבְטַל הַמְצָנָה וְעֵינָן ח"צ ס' ק"ו בְּזֶה. וְזֶה אִינוּ שְׁיָיָד רַק בְּמַצָּנָה שְׁעַל הַיַּחִיד.

אָבֿל מַגִּילָה שְׁל רַבִּים לֹא שְׁיָיָד לְחוּשׁ לְזֶה שְׁתַּבְטַל הַמְצָנָה. וְאֵם יְמוֹתוֹ קַצְתָּם יַגְדְּלוּ אַחֲרֵים שְׁיָיָדוּ בְּנֵי חַיּוּבָא בְּאַדָּר הַשְּׁנִי.

וְלְהֵכִי מְסַתְּבָר לִיהָ לְמִילָף מְקָרָא דְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה עַל אַדָּר רֵאשׁוֹן. וּמִמִּילָא גַם בְּיַחִיד דִּינָא הֵכִי בְּמַגִּילָה.

פִּינּוּן דְּדַרְיֵשׁ הֵכִי מְקָרָא: וְעוֹד נִרְאָה דִּהַתוֹס' בְּמַגִּילָה לֹא ס"ל כָּלֵל דְּמַקְרֵי תְּדִיר יְסוֹד דְּרוּמֵי שְׁהַרִי לֹא הַזְּפִירוּ זֶה כָּלֵל שָׁם. וְטַעְמָם נִרְאָה דְּהָא הָא דְּנִתְּנִין עַל יְסוֹד דְּרוּמֵי יְלַפִּינּוּ בְּזָבְחִים נ"ג מַחֲטָאוֹת הַפְּנִימִיּוֹת שְׁנוֹתָנָם בְּיַצִּיאָתוֹ בְּסִמּוּף לֹו אַרְף בִּירִידָתוֹ מִן הַכְּבָשׁ בְּסִמּוּף לֹו ע"ש.

וְא"כ אִי לֹא הוּי כְּתַב קָרָא דְּפַתַח אֲוֵהֵל מוּעַד בְּפְנִימִים. מִמִּילָא לֹא הָוָה יְדַעֵינּוּ חֲצוּנִים בְּדְרוּמֵי וְא"כ לֹא שְׁיָיָד לֹוּמַר דְּהוּ"א שְׁיָיָד לְדְרוּמֵי מְשׁוּם תְּדִיר.

וצ"ל בְּדַעַת הַתּוֹסֵ' יוֹמָא הַנָּ"ל דַּמ"מ הָיוּ הַחֲצוֹנִים נִתְּנִים עַל יְסוּד דְּרוּמֵי מְשׁוּם אֵין מַעְבִּירִין וְלֵהֲכִי קָרִי לֵיהּ תְּדִיר. וְלַתּוֹסֶפֶת דְּמַגִּילָה מְשַׁמַּע דְּכִינּוּן שְׂאִין מְצוֹת נְתִינָה בְּעַצְמוֹתָהּ עַל דְּרוּמֵי רַק מְצַד אֵין מַעְבִּירִין זֶה לֹא מְקַרֵי תְּדִיר שְׁנִדְחָה בְּשִׁבִיל זֶה אֵין מַעְבִּירִין גַּבֵי יְסוּד מַעְרְבֵי כִינּוּן שְׁעִיקָר תְּדִירָתוֹ בָּא לּוּ מְצַד אֵין מַעְבִּירִין.

וְהֵיטֵר נִרְאָה בְּדַעַת הַתּוֹסֵ' מַגִּילָה דְּבִאָמַת קָרְאוּ הַתּוֹסֵ' דְּיוֹמָא לְדְרוּמֵי תְּדִיר מְשׁוּם הַתְּמִיד שֶׁהוּא עוֹלָה וְשִׁירֵיו נִתְּנָן לְדְרוּמֵי וְגַם כָּל הַקְּרִבּוֹת שְׁלָמִים וְחֻטָּאת חֲצוֹן וְאִשָּׁם הַפֶּל לְדְרוּמֵי. וְהֵנָּה לְכַאוּרָה קִשָּׁה בְּשִׁלְמָא בְּחֻטָּאת שְׁפִיר יְלִיף דְּרוּמֵי מְהַקִּישָׁא לְפִי שֶׁהוּא סְמוּךְ לִירִידָתוֹ מִן הַכְּבָשׁ דְּזָרִיקַת חֻטָּאת הוּא לְמַעְלָה מְחוּט הַסְּקָרָא וְצָרִיף לְעֻלוֹת בְּכָבֶשׂ כְּדַתְּנָן בְּזִבְחִים נ"ג ע"א וע"ש בפירוש"י.

אָבֵל עוֹלָה וְשִׁאָר קְרִבּוֹת שְׁמַתָּן דְּמָם הוּא לְמַטָּה מְחוּט הַסְּקָרָא. א"כ צָרִיף לְעַמּוּד עַל הַרְצָפָה וְלִזְרוּק וְכַדְפִירֵשׁ"י שֶׁם לְהִדְיָא.

וּמַתָּן דְּמוֹ שֶׁל תְּמִיד וְשִׁאָר עוֹלוֹת וְקְרִבּוֹת הוּא ב' מִתְּנוֹת עַל קָרָן מְזַרְחִית צְפוֹנִית וּמַעְרְבִית דְּרוּמִית כְּדַתְּנָן בְּמַס' תְּמִיד וְעֵינֵין יוֹמָא ט"ו ע"ב בְּטַעְמָא דְּמִילְתָּא. וְא"כ כְּשִׁזְרוּק בְּאַחְרוּנָה עַל קָרָן מַעְרְבִית דְּרוּמִית הָרִי בְּיָדוֹ לְשִׁפְנוּף עַל יְסוּד מַעְרְבֵי שְׁגָם הוּא סְמוּךְ לּוּ.

וְא"כ יוֹתֵר טוֹב לְשִׁפְנוּף עַל מַעְרְבֵי. דְּבַלֵּא"ה אֵיכָּא תַּנָּא בְּזִבְחִים נ"ג דְּיְלִיף סְתוּם מִן הַמְּפֹרָשׁ וְיִתְּנָן גַּם בְּחֻטָּאת חֲצוֹנָה לְמַעְרְבֵי ע"ש וְא"כ בְּעוֹלָה יֵשׁ לְקַיִם שְׁנִינָה לְלַמּוּד מִן הַמְּפֹרָשׁ וְיִהְיֶה סְמוּךְ כַּנ"ל.

וְדוּחַק לֹאמַר דַּמ"מ יְמִינוֹ לְצַד דְּרוּם בְּשַׁעַת זְרִיקָה דְּבַכ"ז סְמוּךְ מְקַרֵי וְגַם הָא ר"ע ס"ל בְּיוֹמָא נ"ט דְּבַהֲקָפָה בְּיָד א"צ דְּרָף יְמִין. וְה"נ א"צ לְעַקוּר מְמַקוּמוֹ כָּלֵל רַק בְּעַמִּידָתוֹ יִטָּה יְמִינוֹ לְמַעְרַב וְיִשְׁפְּנוּף וּבְכַרְט לְפַמ"ש הִירוּשְׁלָמֵי בְּיוֹמָא פ"ה דְּכַשְׁמֻזָּה עַל קָרָן מַעְרְבִית אֵינוֹ עוֹמֵד אַחֲרָיו לְהִכָּל.

רַק מְשַׁמַּע שֶׁם שְׁצָרִיף לְעַמּוּד פְּנֵי לְדְרוּם וְלִזְרוּק עַל קָרָן מַעְרְבִית דְּרוּמִית וְע"ש בַּה"ה. א"כ הוּא עוֹמֵד כְּלוֹ בְּצַד מַעְרַב] אָבֵל טַעַם הַדְּבָר כְּדֵאִיתָא בְּזִבְחִים נ"א ע"א דְּיְלִיף מְדַכְתִּיב בְּשַׁעִיר נְשִׂיא עַל יְסוּד מְזַבַּח הָעוֹלָה שְׁצָרִיף לִיתְּנָן שִׁירֵי עוֹלָה וְשִׁאָר קְרִבּוֹת לְיְסוּד יְעו"ש בַּפֶּרֶשׁ"י.

וּמַמִּילָא מְבוֹאָר שְׁנוֹתָנָם בְּאוֹתוֹ מְקוּם שְׁנוֹתָן שֶׁל שְׁעִיר נְשִׂיא שֶׁהוּא חֻטָּאת חֲצוֹנָה וְנִתְּנָן עַל יְסוּד דְּרוּמֵי. אָבֵל אֵי לֹא כְּתִב פְּתַח אֲנָהֵל מוֹעֵד וְא"כ לֹא הָנִי יְדַעִינָן מַעְרְבִית בְּפְנֵימֵי וְדְרוּמִית בְּחִיצוֹן רַק מְשׁוּם א"מ.

וְא"כ בְּעוֹלָה נְמִי ה"א דְּנִתְּנָן עַל מַעְרְבֵי מְשׁוּם אֵין מַעְבִּירִין וּמַמִּילָא שׁוֹב לֹא הָנִי יְסוּד דְּרוּמֵי תְּדִיר וְא"ש. וּמ"מ גַּם דְּבָרֵי תוֹס' דְּיוֹמָא א"ש דַּס"ל דַּמ"מ מְשַׁמַּע דְּעוֹלָה וְחִיצוֹן בְּחַד יְנִיגָהוּ.

וְעֵינֵין רַש"י יוֹמָא ט"ו ע"ב וְאַקְצָר: יז עכ"פ שְׁמַעְנוּ דְּשַׁפִּיר שְׁיָיָה אֵין מַעְבִּירִין אַף בְּמַצָּנָה אַחַת. וְהֵינּוּ הָדָּךְ דְּשִׁהוּיֵי מַצָּנָה לֹא מְשִׁהִינּוּ דְּשִׁנְיָהֶם נְלַמְדִים מְנוֹשְׁמָרְתָם אֵת הַמַּצּוֹת כַּפִּירֵשׁ"י שֶׁם יְעו"ש לְהִדְיָא וְחִדָּא סְבָרָא הוּא מְשׁוּם כְּבוֹד הַמַּצָּנָה וְדִלָּא כַּהֲטוּ"א בְּמַגִּילָה

שם שְׂרוּצָה לְחַלֵּק בְּזֵה דְבָרֵי שָׂא מְפֹרֵשׁ לְהִיפָּךְ פִּנ"ל וְגַם דַּעַת הַתּוֹס' פֶּן וּכְמוֹש"ש הוּא בְּעֶצְמוֹ.

רַק בְּזִמְנ מוּעָט וְאִפְשָׁר לַעֲשׂוֹת הַמְצָנָה מִן הַמְּבֻקָּר שָׂרִי לְהַשְׁהוֹת וּלְהַעֲבִיר בְּמְצָנָה אַחַת שְׂזָהוּ כְּבוּדָה. וּבְמִנְחוֹת ס"ד דְּפָרִיף לָמָּה מְבִיאִין מִן הַקְּרוֹב צ"ל דְּהַפְּנוּנָה לָמָּה דְּוָקָא מִן הַקְּרוֹב וּמְסַפְקָא לִיה אִי אַף בְּשִׁישׁ בְּרַחוּק תְּבוּאָה מְבֻקָּרַת (וְהָא דְּמַכְנִיס וְנִטְחָא אֶלְפָּא לְסוּלַת בְּמִנְחוֹת פ"ג צ"ל דְּהוּי רַחֵיק טוּבָא וְהִכָּא צָרִיף לְקַצֹּר בְּלִילָה וְלֹא יִגִיעַ לְשֵׁם כְּלָל) וּמְשַׁנֵּי אַבַּע"א מְשׁוּם כְּרַמְל וְאַבַּע"א מְשׁוּם אִין מְעַבְרִין.

וְלְכַאוּרָה קָשָׁה לָמָּה לִי טַעְמָא דְּכַרְמֶל פִּינּוֹן דְּאִיפָּא אִין מְעַבְרִין. אַבְל בְּאַמַּת נ"מ לְדִינָא בִּין אֵלָּה הֵב' טַעְמִים דְּאִי מְשׁוּם כְּרַמְל אַף אִם תְּבוּאָה מְבֻקָּרַת בְּרַחוּק מ"מ יְקַצֹּר בְּקְרוֹב שְׂיִהֵא כְּרַמְל.

אַבְל אִי מְשׁוּם א"מ אִם יֵשׁ מְבֻקָּרַת בְּרַחוּק שְׂפִיר יְכוּל לַעֲבֹר עַל הַקְּרוֹב וּלְקַצֹּר בְּרַחוּק פִּנ"ל. וְנִרְאָה דְּשְׁנֵי הַטַּעְמִים אַמַּת.

וְאִם אִינוּ רַחוּק כ"כ עַד שְׂלֹא יִהְיֶה כְּרַמְל אֲזַי שְׂיִיף א"מ דֹּא"מ שְׂיִיף אַף בְּפִסְיָה אַחַת וְאִם בְּרַחֵיק מְבֻקָּרַת צָרִיף לְטַעַם דְּכַרְמֶל. וְדִינוּ דְּהַרְדָּב"ז מְבוּאָר מְאֹד כְּמוֹ"ש דְּבִשְׁנֵי מְצוֹת וְדֹאִי אִין מְעַבְרִין אַף שְׂהַשְׁנִית חֲשׁוּבָה פִּנ"ל.

וְאַף אִי נִימָא דְּתַפְּלָה מְקַרֵי מְצָנָה אַחַת שְׂבִאָרְנוּ דְּזִמְנ מוּעָט רְאוּי לְהַמְתִּין לַעֲשׂוֹתָהּ בְּיִתְרוֹן הַכָּשָׁר. מ"מ הִכָּא בְּתַפּוּס יֵשׁ לְחוּשׁ שְׂיִחְזָרוּ בְּהֵם וְלֹא יִנְחִוּהוּ וְכַדֹּאִיתָא בְּפִסְחִים צ"א דְּחִינְשִׁינּוּ דִּילְמָא הָדְרִי בְּהוּ.

אַבְל יוֹתֵר נִרְאָה דְּתַפְּלָה הָוִי ב' מְצוֹת וְכָל יוֹם חַיִּיב בַּפ"ע. וְעֵינִין שׁוֹ"ת ח"צ ס' מ"ה שְׂבִיָּאָר שְׂמוּתָר לְהַפְּסִיק אִם הִתְחִיל בְּמְצָנָה כְּדִי לַעֲשׂוֹתָהּ בְּיִתְרוֹן הַכָּשָׁר.

וְאִין בְּזֵה מְשׁוּם בְּזִיּוֹן וְהַעֲבָרָה וְהִינּוּ כְּמוֹ"ש. וְעֵינִין מַל"מ פ"א מַה' מְגִילָה מ"ש בְּדְבָרֵי הָר"ן שְׂפִסְק בְּסִפְק מְנַקֵּף חוּמָה מִימּוֹת יב"ג קוֹרְאִין בִּי"ד שְׂלֹא לְהַחְמִיץ הַמְצָנָה.

וּדְבָרֵי ש"ס מְפֹרֵשׁ בְּמְגִילָה ו' ע"ב וּכְמוֹש"ל. וְהַקָּשָׁה הַמַּל"מ מְהָא דְּמִנְחוֹת מ"ט וְחִילְק בִּין ב' מְצוֹת לְמְצָנָה אַחַת.

וְכַתֵּב הַמְּגִיָּה שַׁעֲפ"ז מִיּוֹשֵׁב קו' הַח"צ עַל הָרְדָּב"ז. וּמְבוּאָר דַּס"ל דְּתַפְּלָה מְקַרֵי מְצָנָה אַחַת וְלַעֲנ"ד כְּמוֹש"ל.

וּבְעֵיקָר קו' הַמַּל"מ לַעֲנ"ד לֹא דְמִי דְשָׁם יֵשׁ סְבָרָא דְּהַמְצָנָה הָאֲחֵרוּנָה עֲדִיפָא מִשָּׂא"כ הִכָּא דְּשְׁנִיָּהֶם שְׁוִים. וְאֲדַרְבָּא רֹב הָעוֹלָם קוֹרִין בִּי"ד וְאִכְמ"ל בְּזֵה: יח וְנִרְאָה דַּמ"מ יֵשׁ חִילּוּק בִּין שְׂהַנֵּי מְצָנָה וּבִין אִין מְעַבְרִין לְפַמְש"ל אוֹת ז דֹּא"מ לֹא שְׂיִיף רַק כְּשֶׁהַמְצָנָה מוּכְנָת לְפָנָיו וְלֹא בְּהַגְעַת זִמְנ.

אַבְל שְׂהַנֵּי מְצָנָה שְׂיִיף אַף שְׂאִינָה מְזוּמְנָת לְפָנָיו מִמֶּשׁ (וּבְזֵה יֵשׁ לִיִּשְׁב דְּבָרֵי הַטו"א בְּמְגִילָה ו' שְׂכַתֵּב דְשָׁם לֹא שְׂיִיף כ"כ א"מ דְּהָא שָׁם אִין הַמְּגִילָה מוּכְנָת לְפָנָיו. וְדַחוּק דְרַש"י וְתוֹס' לֹא פִירְשׁוּ כֶּן וּכְמוֹש"ל) וְאַף שְׂהַטַּעַם אַחַד מ"מ לֹא שְׂיִיף בְּזֵה לְשׁוֹן הַעֲבָרָה וְזִרְיָנוּ מְקַדִּימִין הוּא לַעֲנֵן לְהַקְדִּים בְּיוֹתֵר.

אָבֵל שְׁהֵנִי מִצְוֵה מִקְרֵי כְּשֶׁהוּא כָּבֵר פְּנוּי וּבִידּוֹ לַעֲשׂוֹתָהּ וּמִשְׁקָהּ אוֹתָהּ. וּמִיָּשׁוּב קוֹ' הַטו"א שֶׁם מְהָא דְנִרְיִזִין.

ועפ"ז מְבֹאֵר דְּבַרֵי הַרְמ"א או"ח סי' כ"ה ס"א שְׁכַתְּבֵי שֶׁם הַמְחַבֵּר שְׁיִנְיָחוּ צִיצִית וְאַח"כּ תְּפִלִּין וְלָזֶה יִזְהָרוּ שְׁלֵא יִפְגְּעוּ בְּתְּפִלִּין קוֹדֵם כִּי אֵז יִצְטָרְכוּ לְהַקְדִּים תְּפִלִּין לְצִיצִית שְׁלֵא לַעֲבֹר עַל הַמְצָנָה.

וכ' ע"ז הַרְמ"א מִיְהוּ אִם תְּפִלִּין מְזוּמָּנִים לְפָנָיו בִּידּוֹ וְאִין לוֹ צִיצִית. א"צ לְהַמְתִּין עַל צִיצִית רַק יִנִּיחַ תְּפִלִּין וְכִשְׁמֵבִיאִין טְלִית מַעֲטָפוֹ עכ"ד.

וְהוּא נִפְלֵא מֵה חִידוּשׁ הַרְמ"א שֶׁהָרִי מְפָרֵשׁ זֶה גַם בְּמַחְבֵּר. וּבִמְג"א שֶׁם סק"ב כְּתֹב בְּטַעַם הַרְמ"א דְּשֶׁהֵנִי מִצְוֵה לֹא מְשִׁיבֵנּוּ אֶף שְׁיִעֲשֶׂנָהּ בְּדֶרֶךְ מְנוֹבָחָר ע"ש דְּמִיָּתִי מְהָא דְּמִנְחֹת ע"ב חֲבִיבָה מִצְוֵה בְּשַׁעֲתָהּ.

וְתִמּוּהַ דל"ל לְחִידוּשׁ טַעַם וּמִי סְנִי טַעַם הַמְחַבֵּר מִשׁוּם אִין מַעֲבִירִין. אָבֵל פְּנוּנַת הַרְמ"א נִרְאֶה דְּלֹא דְּוָקָא נִקַּט בִּידּוֹ.

רַק שֶׁהֵם מְזוּמָּנִים בְּרִשְׁתּוֹ וּבְבִיתוֹ וְצִיצִית צְרִיף עוֹד לְהִבְיָא וְלֹא שְׁיִיף בְּזֶה א"מ כִּינּוֹן דְּלֹא פָּגַע בְּתְּפִלִּין. מ"מ כִּינּוֹן שֶׁהֵם מוֹכְנִים בְּרִשְׁוֹתוֹ יִנִּיחֵם וְלֹא יִמְתִּין עַל הַטְּלִית.

וּמְבֹאֵרִים דְּבַרֵי הַמַּג"א שְׁכִי טַעַם מִשׁוּם שְׁהֵנִי מִצְוֵה דְּבָזָה שְׁיִיף רַק שְׁהֵנִי מִצְוֵה כּוּ"ל. וּמ"ש הַמַּג"א דְּאִין מְשִׁיבֵנּוּ לַעֲשׂוֹתָהּ מִן הַמְנוֹבָחָר אֶף שְׁבִאֲרָנוּ דְּבִזְמַן מוּעֵט מְשִׁיבֵנּוּ.

זֶה שְׁיִיף בְּמִצְוֵה אַחַת כְּמוֹש"ל הַטַּעַם שֶׁהוּא כְּבוֹד הַמְצָנָה. אָבֵל בְּשִׁתֵּי מִצְוֹת לֹא שְׁיִיף זֶה. דְּמ"מ אִיכָּא קָמַת שְׁהֵנִי בְּמִצְוֹת תְּפִלִּין. וְרַק רְאֵינָת הַמַּג"א מְהָא דְּחֲבִיבָה מִצְוֵה בְּשַׁעֲתָהּ צ"ע.

דְּשֶׁם עֵינֵי זְמַן הַקְטָרָה הוּא בּוֹ בִּיּוֹם רַק שְׁמֹתָר לְהַקְטִיר גַם בְּלִילָהּ. נְעוּד דְּשֶׁם לֹא תִיעֲשֶׂה גּוֹף הַמְצָנָה מִן הַמְנוֹבָחָר.

רַק שְׁלֵא יִצְטָרְף לְדַחֲוֹת שְׁבֵת. וּלְפִי מ"ש א"ש דַּה"נ לֹא יִהִי מַעֲלָה בְּגוֹף מִצְוֹת תְּפִלִּין. עכ"פ מְבֹאֵר הַרְמ"א וּמַג"א. רַק בְּד"מ לֹא מְשַׁמַּע פְּנוּנָתוֹ כִּן יַעו"ש וְאַקְצָר (וְעֵינֵי ש"א ס"ס כ"ח שְׁכַתְּבֵי טַעַם שְׁצִיצִית קוֹדֵם לְתְּפִלִּין.

מִשׁוּם דְּצִיצִית הֵנִי כְּדַבֵּר הַרְשׁוֹת. וְדִינֵי קְדִימָה לֹא שְׁיִיף רַק בְּשִׁתֵּי מִצְוֹת אָבֵל רְשׁוֹת שְׁרֵי לְהַקְדִּים ע"ש.

וְע' טו"א מְגִלָּה ו' ב' שְׁכַתְּבֵי לְהַדְיָא שְׁאִין לְהַקְדִּים דְּבַר הַרְשׁוֹת לְמִצְוֵה. וְהוֹכִיחַ מְפָסְחִים ס"ד ע"ש.

וְהַעֲיָקֵר נִרְאֶה דָּאם הוּא בְּדֶרֶךְ בְּזִיּוֹן לְהַמְצָנָה שְׁנִדְחִית מְפָנֵי רְשׁוֹת וְדָאִי אָסוּר. אָבֵל אִם הוּא עוֹסֵק בְּדִרְכּוֹ וְאִין נִיכָר כְּלָל שְׁרֵי וּכְעֵין שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' בְּרִכּוֹת כ"ח ע"א שְׁאִם מְתַפְלֵל מוֹסֵף וְנִדְעָתוֹ לְהַתְּפַלֵּל מְנַחֵה בְּסוּף הַיּוֹם שְׁפִיר דְּמִי.

וְהֵינּוּ דְּלִיכָּא בְּזִיּוֹן בְּזֶה כְּלָל לְמִנְחָה שְׁמַאֲחֵרָה. וּכְעֵין זֶה הָא דָּאם הַתְּחִילוֹ אִין מְפָסְיָקִין בְּשֵׁבֶת ט' וּבכ"מ וְאַקְצָר): סִימָן יְד אִם מִצְוֵה אַחַת זְמַנָּה עוֹבֵר וְאַחַת זְמַנָּה נִמְשָׁף רַק הִיא

תדיר: יט ואם מצנה אחת זמנה עובר ואחת זמנה נמשך רק היא תדיר מבואר בברכות כ"ח דעוברת קודמת דאיתא שם מוסף ומנחה מתפלל מנחה ואח"כ מוסף.

רי"א מוסף ואח"כ מנחה שזו מצנה עוברת וזו אינה עוברת. וע"כ לא פליגי חכמים על ר"י רק משום דס"ל שם מוספים זמנו כל היום ע"ש ולא הוי מצנה עוברת לכל אכל בסברא דעוברת קדים לא פליגי ואף דמנחה תדירה פדאיתא ה"תם וכ"כ הש"א סי' י"ט וכ"כ המג"א סי' רפ"ו.

ולכאורה קשה דא"כ למה לי קרא דתמידים קודם למוספין משום תדיר תיפוק ליה דתמיד אינו קרב רק עד ד' שעות. ומוספים לר"י עד ז' ולרבנן כל היום והו"ל תמיד זמנו עובר.

ובשלמא קרא דהעולה שכ' התוס' בזבחים פ"ט ובכמה מקומות דאיירי בהקטרה א"ש דהקטרת תמיד הוא כל היום ואף בליילה. אבל קרא דמלבד דאיירי בעבודת הים כמו"ש התוס' שם קשה פנ"ל.

וצ"ל שזהו בכלל מה שהקשו התוס' שם ל"ל קרא תיפוק ליה דיןקדם דבר שנאמר בפוקר לדבר שנאמר בו ביום. ותמצו ע"ז ביומא ל"ג דצריף קרא לאגמורי בעלמא דתדיר קודם וה"נ י"ל פן דלהקדים מצנה עוברת ל"צ קרא דזה גזע מסברא.

ובזבחים פ"ט נשארו בקושיא מהא דבבוקר וביום. ומקודם שם הזכירו סברא דאצטריף קרא לאגמורי בעלמא.

וא"כ קשה מה אח"כ דשפיר מתרצא בהכי גם הך קושיא וכמו שתירצו באמת פן ביומא. ונראה דבזבחים שם נשארו בקושיא לאביי שם דאמר דילפינו לעלמא מגופא דקרא דליכתוב מלבד עולת הבוקר אשר לעולת התמיד ל"ל.

למימר דהך דתדירא קודמין. ופירש"י דתלה הטעם בתמידות.

ולזה קשה להו דאפתי ל"ל לכל קרא דאשר לעולת התמיד דממילא גזע דאתי לאגמורי לענן תדיר דלגופיה ל"צ דידעין מבבוקר פנ"ל. וכן קשה שם דקאמר דיליף מתעשו שיהו כל עשיות שוות ולזה נשארו בקושיא.

וקודם לזה שכ' שצריף קרא לכל התדירין שיקדמו היינו לגופיה ולעלמא יעו"ש. וביומא נראה דמ"מ מתרצו הכי משום דמפרשי כפירש"י בזבחים שם דרוצה לחלק דלא מקרי תדיר רק מה שישנו בכל יום כמו תמיד ע"ש.

ולזה קאמר ר"א ואביי שם מיתורא דקרא דבכל גונוי מקרי תדיר. ולפמ"ש מהא דמצנה עוברת א"ש לאביי.

דמלבד עולת הבוקר אתא לאגמורי לענן מצנה עוברת שקודמת כמו תמיד שזמנו בפוקר ואשר לעולת התמיד אתא לאגמורי לתדיר. אבל פשטות הש"ס משמע כמ"ש דצריף קרא שלא נחלק בין תדיר לתדיר.

וצ"ל דמצנה עוברת ידעין מסברא דקדמה פנ"ל. ובתוס' ישנים יומא ל"ד איתא דמדחו תי' תוס' ה"ל דהא תדיר יליף בזבחים מפאליה תעשו.

נראה שדעתם כמוש"ל לדעת התוס' בנבחים, דמשמע להו שזה עיקר הלימוד לעלמא.
אבל ביאור הסוגיא לא משמע פן רק כפירש"י וכו"ל.

ונראה דמפרשי קושית הש"ס שם משום דליכא עוד דבר שיהא תדיר כל יום שגצטרף
ללמדו מתמיד וא"כ ע"כ לגופיה אצטרף וא"כ שפיר מקשו. ועכ"פ נחני ד' בדרה אמת
שדעת התוספות בנבחים פדעת התוס' ישנים הנ"ל.

ותימא שלא העירו בזה התוס' בכל המקומות שדברו בזה ובפרט התוס' ישנים שם שפתבו
לדחות הא דבבבבב ד"ל דמ"מ לא קדים ע"ש. ותיפוק ליה דמ"מ זמנה עוברת.

ועוד קשה לי דהא בנבחים צ' ע"ב בשלמים של אמש וחסאת של היום ר"מ אומר
דשלמים קודמים וחסותם אומרים חסאת קודם. ופ' התוס' שם דאייני לענין אכילה לפי
דשלמים אין נאכלים רק עד הלילה וחסאת נאכל גם כל הלילה להכי ס"ל לר"מ דשלמים
קדמי וכ"כ הלח"מ פ"ט מהתו"מ בדעת הרמב"ם דמפרש לה לענין אכילה פדעת התוס'
יעו"ש.

הרי דאף דשלמים של אמש זמן אכילתם עובר מ"מ ס"ל לרבנן דחסאת קדים והכי קי"ל
וכ"פ הרמב"ם שם. וא"כ מבואר דר"י דברכות שם ס"ל כר"מ דהכא דס"ל דמזנה
עוברת קדמה אף שחסאת מקודש.

אבל רבנן פליגי עלה. והתוס' הביאו שם בשם רש"י לפרש דשלמים קדמי משום שהיא
זלוול להשהותן דצורת הבשר מתקלקלת.

והקשו התוס' דל"ל זה תיפוק ליה דזמנה עוברת. עכ"פ משמע דרש"י לא ס"ל אף לר"מ
סברא זו לזה הנצרך לדחוק משום שהוא זלוול גדול ומ"מ רבנן פליגי עלה.

ורק בשלמים של אמש ושל יום מודו שם דשל יום מוקדם. אבל במקודש או תדיר נדאי
מקודש או תדיר קדמי.

ועל פי זה נראה ליישב מה שקשה בסוגיא דברכות שם דאמר ר"י אין הלכה כר"י דאמר
מתפלל מוסף ואח"כ מנחה. דל"ל למימר זה פנין דבלא"ה קי"ל דמוספין כל היום
וממילא דינא הוי הכי דתדיר קודם ועיין בזה בצל"ח ובש"א סי' י"ט.

ולפמ"ש א"ש דהכי קאמר ר' יוחנן דאף לדברי ר"י דס"ל דמוספין בשבע שעות ג"כ אין
הלכה כמותו דמוסף קודם רק מנחה קודם דתדירה אף שמוסף זמנו עובר. ולזה הנפיר
בלשוננו דאמר מתפלל וכו' ולא אמר סתמא אין הלכה כר"י והטעם משום שפוסק פרבנן
דר"מ בנבחים שם: כ ובאמת קשה על פי' התוס' והרמב"ם הנ"ל שפירשו הא דשלמים
של אמש לענין אכילה דבדף צ"א שם איתא דאיבעיא להו בקדם ושחט שאינו תדיר
ובעי למיפשט מהא דשלמים של אמש וחסאת של היום דשלמים קודמים הא דיום נומיא
דאמש וה"ד דקדים שחטיה לשלמים חסאת קודם ודחי דלמא שלמים דאמש וחסאת של
היום משפחת לה דשחטינהו לתרנויהו אבל לא שחטינהו לתרנויהו תיבעיא לה ופירש"י
שם דס"ד דמייני בבאו שלמים אמש ושחטם היום דאי לא שחטם פשיטא דחסאת קודם.

וְדַחֵי דְשַׁחַט תְּרַנְוִייהוּ וְזֶה שֶׁיִּיָּדָה רַק לְמַאי דְפִירַשׁ יִי שְׁם דְּאַיִירִי לְעַנְיָן הַקְּרָבָה אֲבָל אֵי לְעַנְיָן אֲכִילָה תַּק מַה פּוֹשֵׁט מְהֵבָא וּמַאי קְאָמַר דְּשַׁחַט חֲדָא דְּהָא אֵיירִי בְּשַׁחוּטִין. וְכַבֵּר הַקְּשָׁה זֶה בְּצ"ק וְנִשְׁאַר בְּקוֹשְׁיָא.

וְנִרְאָה שְׁלֹזָה פִּירַשׁ יִי שְׁהוּבָא בְּתוֹס' הַטַּעַם מִשּׁוּם זְלוּל שְׁצוּרַת הַבְּשָׂר מִתְקַלְקֶלֶת וְהַקְּשׁוּ הַתוֹס' דְּנִימָא מִשּׁוּם שְׁזַמְן עוֹבֵר. אֲבָל לְפִי פִירוּשׁוֹ מִיְנֻשְׁב סִגְיָא הַנִּי"ל לְפַמֵּשׁ"ל אוֹת י"א דְּטַעַם דְּקַדָּם וְשַׁחַט הוּא ג"כ מִשּׁוּם זְלוּל שְׁיֵהָא הַקְּרָבָן מוּטָל וְנִמְתִּין עַד שְׁחִיטַת הָאֲחֵר וְלִזְנָה דִּיִּיק דְּדוֹקָא זְלוּל גְּדוּל כְּזֶה שְׁמֻטָל הַבְּשָׂר מְאֵתְמוּל אֲבָל בְּקַדָּם וְשַׁחַט לֹא דַאלַת"ה לְשִׁמְעִינָן בְּקַדָּם וְשַׁחַט וּכ"ש בְּמֻטָל מְאֵמֵשׁ וּס"ד דְּאִין חִילוּק בֵּין אִם כְּבָר שַׁחַט הַחֲטָאת בֵּין אִם רוּצָה לְשַׁחַטוּ עֵתָה דַּמ"מ בְּשַׂר הַשְּׁלָמִים קוֹדָם בְּאֲכִילָה.

וְע"ז דְּחֵי דְּאַיִירִי דְּוִקָא שְׁשַׁחַט שְׁנִיָּהֶם וּא"כ גַּם בְּשַׂר הַחֲטָאת מֻטָל וְלִזְנָה בְּשַׁנִּיָּהֶם שְׁל יוֹם חֲטָאת קוֹדָם. וּלְפִי"ז יֵשׁ לִיְיָשֵׁב גַּם פִּי הַתוֹס' דְּטַעַמָא מִשּׁוּם מְצוּה עוֹבְרַת דַּה"ה שְׁל יוֹם בְּשַׁחַטוֹן קוֹדָם הָיִי זְלוּל וּמִשְׁמַע לִיהָ דְּזֶה שְׁקַדָּם וְשַׁחַט מְקַרִי מֻטָל בְּבִזְיוֹן נֶגֶד זֶה שְׁשַׁחַט אַח"כ אוֹ דְּמִשְׁמַע לִיהָ דְּאַיִירִי אַף בְּלֹא נְשַׁחַט הַחֲטָאת כַּמֵּשׁ"ל.

וְדַחֵי דְּשַׁחַטִּינָהוּ תְּרַנְוִייהוּ וְלִזְנָה צְרִיךְ דְּוִקָא שְׁל אֵמֵשׁ מִשּׁוּם מְצוּה עוֹבְרַת אֲבָל בְּזִיוֹן אִין כְּאִן פִּינּוֹן שְׁשַׁנִּיָּהֶם שַׁחוּטִין וּכ"ז דְּחֻוּק: כֹּא וְלִכְאוּרָה קִשָּׁה בְּסִגְיָא שְׁם דְּפִשִׁיט מַר"מ מְדִיוִקָא וְלֹא פִשִׁיט דְּחֻכְמִים אֲמָרוּ שְׁם לְהִדְיָא דְּאַף בְּשַׂר אֵמֵשׁ חֲטָאת קָדִים וּצ"ל דְּרוּצָה לְפִשִׁיט דְּאַף ר"מ ס"ל הֵכִי.

וּלְמַאי דְּדַחֵי ג"כ י"ל דְּבְקַדָּם וְשַׁחַט מוֹדוּ רַבְּנָן דְּשְׁלָמִים קְדָמִי. וְהַתוֹס' הַקְּשׁוּ שְׁם דַּה"ה דְּשַׁחַטִּינָן דְּלִתְנִי בְּשְׁלָמִים וְחֲטָאת שְׁל יוֹם וְקַדָּם וְשַׁחַט שְׁל שְׁלָמִים דְּשְׁלָמִים קְדָמִי.

וְתַרְצוּ דְּאַמֵּשׁ הִיָּינוּ נְמִי כְּעִין שְׁל אֵמֵשׁ וּכְגוֹן דְּקַדָּם וְשַׁחַט ע"ש. וְלֹא הַבְּנִיתִי דְּבַרְיָהֶם דְּהָא לֹא מְצִי תְנִי בַּכַּה"ג דְּבַהָא לֹא פְּלִיגִי רַבְּנָן נְמִי וּכַב"ל.

וְעו"ק דְּהָא מִשְׁמַע דְּמִשְׁנֵי דְּבְקַדָּם וְשַׁחַטוּ אַף לְתַנָּא מְסַפְקָא לִיהָ וְגַם מַה קוֹשְׁיָא הִיא זֹ דְּבַעֲי תַנָּא לְאַשְׁמְעִינָן דִּינָא אִם שַׁחַטִּינָהוּ לְתַרְוִייהוּ וְשְׁלָמִים שְׁל אֵמֵשׁ. וְגַם תְּיַרוּצָם צ"ע דְּאַפְתִּי תַפְשׁוּט וְדְּפְלִיגִי בָּהּ.

וְגַם ל"ל מִשְׁנֵי הַש"ס הֵכִי דְּהִיָּינוּ שְׁל אֵמֵשׁ וְהָא גוֹפָא מְבַעִי"ל אֵי שְׁל אֵמֵשׁ דְּוִקָא אוֹ כְּעִין שְׁל אֵמֵשׁ. וְגַם שְׁכַתְבוּ בְּדַבְרֵיהֶם לְעַנְיָן הַקְּרָבָה וְהֵם מְפָרְשִׁים לְעַנְיָן אֲכִילָה כַּב"ל.

וְאַף שֵׁישׁ לְדַחֲוֹק קִצָּת בְּזֶה דְּהָא גוֹפָא קִשָּׁה ל"ל תַּנָּא לְעַנְיָן הַקְּרָבָה אַף זֶה אִינוּ כְּמוֹכָן. וְעוֹק"ל טוֹבָא בְּסִגְיָא שְׁם דְּדִיִּיק הָא דִּיּוֹם דְּוִמְיָא דְּאַמֵּשׁ דְּקָדִים וְשַׁחַט חֲטָאת קָדִים דַּא"כ תַּקְשִׁי רִישָׁא דְּמִתְנִיתִין דְּקַתְנִי שְׁלָמִים שְׁל אֵמֵשׁ וְשְׁלָמִים שְׁל יוֹם שְׁלָמִים שְׁל אֵמֵשׁ קוֹדָמִים מִשְׁמַע הָא דִּיּוֹם דְּוִמְיָא דְּאַמֵּשׁ דְּקָדִים וְשַׁחַט שְׁלָמִים בְּתַרְאִי קְדָמִי וְזֶה וְדַאי אִינוּ.

וְגַם לַמ"שׁ הַתוֹס' כְּעִין אֵמֵשׁ הָא הַפְּשׁוּטִין אַפְתִּי לֹא יָדַע מְזַה. וְרִאִיתִי בְּצ"ק שְׁהַקְּשָׁה דְּדִילְמָא נָקַט שְׁל אֵמֵשׁ לְהוֹדִיעַ כְּחֵן דְּרַבְּנָן וְנִשְׁאַר בְּקוֹשְׁיָא וּלְפָלָא שְׁלֹא הַרְגִישׁ יוֹתֵר דְּנִפְשׁוּט מְדַרְבְּנָן וְכַמוֹש"ל וְנִרְאָה דְּמִפְּלֵ הַקְּוִשְׁיּוֹת שְׁהַזְכַּרְנוּ הוֹכִיחוּ הַתוֹס' דְּהָא דְּמִיָּיתִי הַש"ס אִינוּ מְשַׁנְתִּינוּ כְּלָל דְּמִשְׁנִיתִינוּ פְּשִׁיטָא דְּאַיִירִי לְעַנְיָן אֲכִילָה וְלִישְׁנָא דְּמִתְנִיתִין מוֹכַח דְּכַבֵּר הַתַּחֲוִיל בְּדִינֵי אֲכִילָה כְּלֵי הַקוֹדָם בְּהַקְּרָבָה קוֹדָם בְּאֲכִילָה ע"ש וְע"ש בְּתוֹי"ט עַל

המשנה הזאת וגם דלשון המשנה שלמים של אמש קודמין ובש"ס מיייתי של אמש קודם לשל יום אף זה מצוי בש"ס.

ולזה משמע להו דהש"ס מיייתי ברייתא דקתני הכי דשלמים של אמש קדמי לחטאת של יום ונדעו דאיירי לענין הקרבה ולהכי לא מיייתי כלל פלוגתא דר"מ ונחכמים דבזה כו"ע מודו דכל הבא קודם קרב קודם פדתנן בתוספתא.

ואף דזה פשיטא ליה דכיון שפבר בא גם הקרבן השני לפניו שוב אין פאן דין אין מעבירין רק תדיר או מקודש קודם כמוש"ל. והתוספתא איירי שהשני עדיין לא בא לפניו ממש רק שיודע שתיכף יבא לפניו או שרואה מרחוק שמביאין לו מ"מ פיון שעומד מאמש הוי בזיון טפי וקדמי לחטאת של יום ומדמי ליה לקדם ושחט.

והנה רש"י פי' דע"כ איירי בשחט ג"כ דאלת"ה פשיטא דחטאת קדים ע"ש. וקשה דא"כ פי מוקי דשחטינהו לתרנוניהו תיקשי ג"כ דחטאת קודם פיון דפשיטא ליה שאם שניהם עומדים בשנה חטאת קודם.

דאלת"ה לוקמא פשעומדין שאינם שחוטים וכמו שהרגיש רש"י זה על הפשטן וצ"ל דכיון ששחט השלמים מקודם הוי זלוזל טפי להמתין עד אחר זריקת החטאת פיון דבלא"ה עמדו עוד מאמש ואף דגם החטאת נשחט.

אולם לפמ"ש י"ל דשפיר מדמי של אמש לקדם ושחט ודחי דאיירי שנשחטו שניהם והוי בזיון טפי וכנ"ל. ומדוקדק דמסיק אבל לא שחטינהו לתרנוניהו תבעי דהול"ל אבל שחט לשלמים תבעי ולמ"ש י"ל הפנונה שלא שחט שום אחד מ"מ תיבעי לקדם ושחט וכמוש"ל.

והתוס' נראה שהוקשה להם ל"ל לומר שנשחטו שניהם ולא כפשוטו כנ"ל. ואי כפירש"י תיקשי דהשתא נמי שניהם שוים וכמוש"ל וגם משמע להו דחוק מ"ש לצרף בזיון דאמש לבזיון דשחטינהו קודם ובאמת הוא דחוק גדול.

לזה פירשו הם דמעיקרא מדמי לה כנ"ל ודחי ששחט שניהם פירש ששלמים באו תחילה ושחטם ואח"כ בא חטאת ושחטו דשלמים קדמי פיון ששחטם בהיתר. אבל אם פבר בא החטאת ועבר ושחט השלמים ואח"כ החטאת פשיטא דחטאת קודם אבל בשחט שלמים לחוד תיבעי.

וע"ז הקשו דא"כ למה נקיט אמש דאפילו דהיום רק ששחטם קודם ביאת החטאת. והיינו דתירצי פעין אמש להורות שפאו בהקדם גמור כנ"ל כן יש ליישב דברי התוס' דזבחים.

אכן הרמב"ם שלא הביא הך דשלמים של אמש לענין הקרבה משמע דמפרש הסוגיא כפשוטה דפשיט מהמשנה. וצ"ל לדידיה הא דתנא רישא שלמים של אמש הוא אגב סיפא.

ולשון הש"ס היכא משפחת לה בשחטינהו לתרנוניהו משמע כן דאיירי לענין אכילה דאי להקרבה הול"ל דילמא התם איירי בשחט לתרנוניהו ויש לדחות. ועוד יש לפרש באופן אחר ואקצר [ולפירש"י שפי' לענין הקרבה ומיייתי במשנה שם מתוספתא דהבא קודם קרב קודם וצ"ל פנונתו לאו דוקא בא לחוד רק ששחטו ג"כ כפירש"י יבדף צ"א וכמוש"ל.

וא"כ מבואר דכשפא השני ג"כ אז מקודש קודם ולפי"ז קשה דקתני בתוספ' אימתי בזמן שפאו שניהם פאחד וכו' משמע דאם בא אחד קודם אף שעשה שניהם עומדים לפניו קרב קודם הפא קודם.

ולכאורה רציתי לומר דלא קאי הא דתוספתא רק על פבא דפרים ואלים דתני קודם לזה שם וכן ברמב"ם ספ"ט מה' תו"מ אבל לא לענין תדיר ומקודש דחשיבתם ילפניו מקראי וכ"נ בכ"מ שם שפתב דקאי על פרים ואלים ומנחת איש ואשה משמע אבל לא אתדיר ומקודש.

ובשו"ת יד אליהו סי' מ"א הבין דקאי אפוליהו אף אתדיר ומקודש ע"ש. אבל מרש"י דמייתי להא דתוספתא אהא דשלמים וחסאת לא משמע הכי כנ"ל וצ"ל דמפרש לה דלא דוקא קאמר שפאו שניהם פאחד.

רק שעומדים שניהם פאחד ונקט פאו פאחד דאי בא קודם ל"ל הקריבו קודם. והפא ראשון קרב ראשון מפרש כמוש"ל שהשני אינו מזומן עדיין לפניו.

ועכ"פ בזה ס"ל לרש"י ורמב"ם כמוש"ל דאם עומדים שניהם מוכנים לפניו אז המקודש או התדיר קודם אף שהאינו תדיר בא קודם ורק בהתחיל כגון שחט וכדומה אז יגמור. [ובכ"מ שם פ"ט מה' תו"מ הל"ג ראיתי שפתב עמ"ש הרמב"ם דאם שחט של אינו מקודש קודם למקודש.

דאף שבש"ס נזכר תדיר מפל ס"ל לרמב"ם דתדיר ומקודש שוים בזה ע"ש. ותמיהני דהא מדמי לה הש"ס להדיא כדבעי למפשט מהא דשלמים וחסאת] וכה"ג צ"ל בדברי הרמב"ם פ"ט מה' תו"מ הל"ד שפתב אם נשחטו שניהם פאחד ממרס בדמו עד שיגמור דם התדיר ע"ש.

ולכאורה קשה אמאי נקיט נשחטו פאחד דהא מפורש בסוגיא דזבחים צ"א דאף אם שחט קודם שאינו תדיר ואח"כ התדיר ג"כ ממרס בדמו יעו"ש דפשיט לה מפסח ותמיד. ועכצ"ל כמו"ש דלאו דוקא נשחטו שניהם פאחד רק ששחוטים לפניו פאחד.

ואפשר לומר דקמ"ל רבותא דבשחט תדיר לבסוף י"ל שאינו רשאי להפסיק באמצע פניו שפבר התחיל בו והפסיק בשאינו תדיר משא"כ בנשחטו פאחד. אבל ז"א דבנשחטו פאחד לא קמ"ל מידי דהא הוי פמו פאו לפניו שניהם פאחד דמ"ש וכמוש"ל ועכצ"ל כנ"ל דלאו דוקא.

ויש לדחוק דאיירי שאינו תדיר בא קודם רק נשחטו פאחד אבל ז"א פמוכן וז"ב דל"ד נקיט. עכ"פ פנין שפיארנו שיטת התוס' והרמב"ם בס"ד קשה טובא דמוכח דמקודש קדים למצוה עוברת כנ"ל: כב ועוק"ל מהא דזבחים פ"ט ע"ב דמבעיא לן שם דם חטאת ואיברי עולה אינה קודם וכן דם עולה ואימורי חטאת ולא איפשטא ע"ש.

וקשה דתיפוק ליה דזריקת דם הויא מצוה עוברת דדם נפסל בשקיעת החמה כדאיתא בזבחים נ"ו ע"א והקטרת איברים ואימורים פשר פל הלילה כדתנן ריש ברכות ומגילה כ' ע"ב. ואף דאיתא בפסחים ס"ח גבי הקטרת אימורים דחביבה מצוה בשעתה ודוחה שבת יעו"ש ומבואר שעיקר זמן הקטרה הוא ביום.

מכל מקום כיון שפשוט כל הלילה לא הניח זמנה עוברת. ויותר מזה כתב המג"א סי' רפ"ו והש"א סי' י"ט דמנחה שיש לה תשלומין לא מקרי מצנה עוברת.

ואף דשם מבואר דבייש שהות מנחה קודם למוסף הנה זה קשה באמת על המג"א והש"א דקא לר"י מוסף קודם משום שזמנו עובר אף בייש שהות. וצ"ל דתשלומין גרע טפי כדאיתא בבבבכות כ"ו דמ"מ שכתב תפלה בזמנה לא יתבי ליה ע"ש ולזה דנקא באין שהות מוסף קודם לרבנו.

וא"כ ה"נ גבי אימורים אינו בתורת תשלומין כלל רק מצנתו פו. וצריך לדחוק ולומר דדמי לתשלומין.

וכה"ג יש לעורר ביומא ל"ג דאיפא דזמנא עובר יעו"ש באקצור. ועיין פסחים ק"ה ב' דפריה שיקדים הבדלה לבהמ"ז משום חביבה מצנה בשעתה אף דבהמ"ז אינו מברך רק עד שיתעכל הזמן כדאיתא בבבבכות נ"ג והבדלה מבדיל והולך כדאיתא התם ודוחק לומר דעדיפא משני אכל ז"א כמש"ל אות י"ז יעו"ש.

וקא דקאמר שם דמקדש בלילה אף שלא יהא לו לכבוד יום משום חביבה מצנה בשעתה משמע ג"כ דלא כהמג"א וש"א הנ"ל דקא חזינו לאו כלום הוא זה ומזה קצת ישוב להא דאימורין שהזכרנו: כג ובישוב כל הנ"ל נלענ"ד דלא שייך דין זה דמצנה עוברת קודמת רק היכא שהזמן קצר וקרוב הדבר שאם יעשה אחת וישעה מעט לא יוכל עוד לעשות האחרת אז מצנה עוברת קודמת.

וכעין הא דר"י דס"ל מוסף עד שבע שעות ומנחה התחלת זמנה שש ומחצה. וא"כ אין לו רק חצי שעה והני זמן קצר וכבר מצינו ר"פ אין עומדין שיעור שעה לתפלה בבבבכות דהראשונים ובמק"א בארנו אי הוי שעה דנקא.

וכן מצינו במנחה שבחצי שעה קודם הזמן חיישינו לפשיעה וכ"כ הפוסקים גבי ק"ש דערבית שיעור חצי שעה ובכה"ג בכ"מ שפיר מצנה עוברת קודמת אכל פשהזמן גדול כמו לרבנו גבי שלמים של אמש וחסאת שהזכרנו.

דנדאי לא איירי פשהזמן קצר ואם יאכל החטאת יבאו השלמים לידי נותר. דאז מודו רבנו ששלמים קודמים דכיון שדיני הקדמות אינם לעכב כמו דאיתא במנחות מ"ט נדאי לא נעבור בשביל זה בינדים על לא תותירו ורק פליגי היכא שעוד היום גדול ומ"מ ס"ל לר"מ דשלמים קודמין מפני בזיון שמתקלקל צורת הבשר כפירש"י שהביאו התוס' וגם התוס' שחלקו על רש"י פנונתם ג"כ דיש לחוש שמה יבא לידי נותר דאיפא תרתי ביטול עשה דאכילת קדשים ול"ת דנותר וגם דאכילה היא פנולה נמשכת הרבה וגם לפעמים פשיאכלו החטאת והיו שבעים ויהיו אסורים לאכול השלמים משום אכילה גסה אכל בעלמא גם ר"מ מודה וכמו"ש.

ולזה בתמיד דקודם למוסף לא אמרינו טעמא משום דזמנו עובר ג"כ מש"ה דכיון דנמשך זמנו ד' שעות לא חיישינו להכי וכדאיתא בפסחים נ"ח זמן הקרבתו שעה אחת ע"ש ברש"י וכן בהא דאימורים נדם שהזכרנו ג"כ לא שייך זה שדם זמנו כל היום.

ואם באמת אין שהות וזמנו עובר ודאי י"ל דדם קודם. אף לפמש"ל דלא כהמג"א והש"א דתשלומין לא מקרי אינה עוברת וכן מפורש בירושלמי פ"ד דברכות וכבר תפס על המג"א בדגמ"ר שם ובק"א על הש"א יעו"ש וגם הוכחנו מהא דפסחים ק"ה דחביבה מצוה בשעתה דוחה לדיני קדימה א"כ י"ל דאימורים קדמי וכמוש"ל דהגוי פצין תשלומין ואכמ"ל בזה: כד ועפ"ז יש ליישב הא דאיתא בירושלמי פ"ד דברכות ה"א ר"ח בפ"ה ר' יוחנן תפה"מ ותפלת המוספין תפלת המנחה קודמת.

הוון בעון מימר כשאין ביום שהות להתפלל שניהם אבל אם יש ביום כדי להתפלל שניהם תפלת מוסף קודם ר"ז בשם ר"י וכו' ר' נתן ב"ר טוביה בשם ר"י אפילו יש ביום כו' מנחה קודמת והוא היפך דעת המג"א כמש"ל וצריך להבין למה מסתברא ליה טפי באין שהות דאדרבא ביש שהות מסתבר טפי דתדיר קודם עיין תוס' ר"פ כל התדיר ועיין מנחות מ"ט וע' תוס' שבת כ"ג ע"ב ובשו"ע סי' תרפ"ז בהג"ה.

ונראה משום דמצינו בקרבנות לעולם מוסף קודם לתמיד של בין הערבים אף אם שהו להקריב המוסף עד אחר שבע ועיין ר"ה ל' ע"ב תוס' ד"ה ונתקלקלו מ"ש בזה. אבל היכא דליכא רק כבש אחד מבואר במנחות מ"ט דתמיד קודם למוסף ורק בתמידין דלמחר מבעיא ליה שם אבל בתמיד דהאידידא פשיטא דקדים ע"ש ולזה ס"ד דביש שהות מוסף קודם פדין ובאין שהות מנחה קודם דתפלות כנגד תמידים תקנום ומייתי עליה דמ"מ מנחה קודם.

ולכאורה קשה למה בעי למימר הכי דהא קתני בבבביתא דבש"ס דילן מתפלל מנחה ואח"כ מתפלל של מוסף אלמא דאיירי ביש שהות ועיין בקו"א לש"א שהרגיש בזה ולפמש"ל א"ש בס"ד.

דבאמת א"א לצמצם כ"כ אם אפשר להתפלל שניהם או לא ורק כשרואה שהשעה דחוקה צריך להתפלל אותה שצריך להקדים ואם ישאר לו פנאי יתפלל גם תפלה השנייה. ולזה ס"ד דירושלמי לפרש הבבביתא דה"ק הוי לפניו ב' תפלות וכו' פי' והשעה דחוקה דהיינו אין שהות פנ"ל מתפלל מנחה ואח"כ אם ישאר לו עת מתפלל מוסף.

והגוי הו' דרבנן דומיא דר"י דאיירי בשעה דחוקה כמוש"ל. וע"ז פושט הירושלמי דרבנן איירי אף ביש שהות והגוי ממש דומיא דר"י דאיירי בשבע שעות וע"ז פליגי רבנן והגוי שהות טובא [וע"ש עוד בירושלמי דמייתי לחלק בין מנחה גדולה לקטנה ומשמע שאינו מפרש פנ"ל ועיין ברא"ש שם באקצור] ועפ"ז מדוקדק לשון ש"ס דילן דאר"י אין הלכה כר"י דאמר מתפלל מוסף וכו' ולא אומר כפשוטו הלכה כרבנן וכמו שהקשה הש"א.

אבל למ"ש א"ש דדייקו דהלכה כן אף ביש שהות כהא דר"י דאיירי בשבע שעות פנ"ל. ומבואר דקאמר שם מקודם ר"י הלכה מתפלל מנחה ואח"כ ואח"כ א"ל ר"נ בר טובי' לר"ז הכי אר"י אין הלכה כר"י דאמר וכו'.

והוא פלא דלמה שינוי לשונו ממאמר הקודם דמשמע דתרי מימרי גינהו אבל עפ"י הירושלמי א"ש דאה"נ דתרי מימרי גינהו. דקמיייתא איירי בשעה דחוקה ור"נ בר טובי' קמ"ל אף ביש שהות וכהא דר"י פנ"ל וכדמייתי בירושלמי להדיא כן בשם ר"נ בר טובי' פנ"ל: כה עכ"פ נתברר דמצוה עוברת אין לה דין קדימה רק היכא שהשעה דחוקה

ואפשר שתִּיבְטַל וכֵּעִין הָא דמ"ק ט' כמוש"ל אות י"ד אַבְל בְּיַשׁ שְׁהוּת גְּדוּל שְׁפִיר תְּדִיר אוּ מְקוּדָשׁ קוּדָם כְּדִין.

אֲכַן בְּשִׁנְיָהֶם שְׁוִים נִרְאָה דְּהַעוֹבְרֵת קוּדְמַת כְּדִמְשַׁמַּע בְּזַבְחִים צ' דְּבִשְׁלָמִים שְׁל אֲמֵשׁ וּשְׁלָמִים שְׁל יוֹם מוֹדוֹ רַבְּנָן דְּשָׁל אֲמֵשׁ קְדָמִי וְאַף שְׁיַשׁ לְדַחֲוֹת דְּלַעֲנָן זֶה מוֹדוֹ רַבְּנָן לְסִבְרַת ר"מ דְּקִלְקוּל בְּשֵׁר שְׁהַזְפָּרְנוּ.

אַבְל הוּא דְּחוּק וְיוֹמֵר נִרְאָה דְּעוֹבְרֵת קְדָמָה: סִימָן טו אִם תְּדָא דְּאוּרִייתָא וְתְדָא דְּרַבְּנָן: כּו וְהִנֵּה בְּתְדָא דְּאוּרִייתָא וְתְדָא דְּרַבְּנָן דַּעַת הַצִּל"ח ר"פ אֱלוֹ דְּבָרִים בְּפִשְׁיטוֹת דְּדְאוּרִייתָא מְקָרִי מְקוּדָשׁ.

וְהָא דִּינָן קוּדָם לְיוֹם מוֹקִי כְּשִׁיבָא יְדֵי קוּדוּשׁ דְּאוּרִייתָא בְּתַפְלָה ע"ש. אֲכַן הַש"א ס' כ"ב כְּתַב לְהִיפּוּף דְּאִין לְזָה דִּין קְדִימָה וְדִינִיק דְּמִשְׁמַע דְּאִינִירִי בְּכָל גְּוֹנָא אַף בְּלֹא הַתְּפַלְל עֲרַבִית.

וְכַתַּב הַטַּעַם דְּרַבְּנָן לְגַבִּי דְּאוּרִייתָא הָוִי כְּדַבֵּר הַרְשׁוּת וְלֹא שְׁיִיף בְּזָה דִּין קְדִימָה. וְלֹא רָאוּ עֲדִינָן דְּבָרֵי ר"י חֲסִיד בַּחִי לְכַרְכוֹת נ"ב שְׁכַתַּב דְּלֵהֲכִי קְדִים בְּרַהֲמ"ז לִינָן מְשׁוּם דְּבַהֲמ"ז מִן הַתּוֹרָה וְגַבִּי קוּדוּשׁ לֹא הָעִיר בְּזָה מְאוּמָה.

נִרְאָה מְשׁוּם שְׁפִשׁוּט לּוֹ דְּקוּדוּשׁ עַל הִינָן הוּא דְּרַבְּנָן כְּמוֹ שׁ הַצִּל"ח: וּמ"ש הַש"א דְּהָוִי כְּדַבֵּר הַרְשׁוּת כְּכָר כְּתַבְנוּ בְּאוֹת י"ח שְׁפִסּוּתֵר ד"ע בְּטו"א בְּמַגִּילָה וּמוֹכַח כֵּן בְּפִסְחִים ס"ד דְּאַף בְּמַחְזִיר הַרִיקוֹן דְּהָוִי רַק טִירְחָא בְּעֵלְמָא שְׁיִיף בְּזָה דִּין קְדִימָה וְע"ש מַה שְׁכַתַּב בְּזָה.

אֲכַן מִמַּה שְׁנִתְקַשׁוּ שְׁם הַתּוֹס' וְהָרֵא"ש פַּע"פ בְּזָה קִשְׁה דְּהו"ל לְשִׁנּוּיִי כְּפִשׁוּטוֹ דְּדְאוּרִייתָא קְדָמָה [עִינָן מַג"א ס' ק"צ שְׁהִבִּיא קוּשְׁיָא הַנָּ"ל בְּשֵׁם הָרֵא"ש וְלְפָלֵא שְׁלֹא הִבִּיא תּוֹס' הַנָּ"ל] וְכַבֵּר הַרְגִּישׁ הַצִּל"ח וְכַתַּב דְּאִינִירִי בְּאוּכַל כְּזִית וְכַבִּיבָה דְּהָוִי דְּרַבְּנָן וְהוּא דְּחוּק דְּלֹא נִזְכָּר זֶה בְּתוֹס' וְגַם דְּסִבְרָא הוּא דְּלֹא פְּלוּג וְתִיקְנוּ בַּהֲמ"ז קוּדָם הִינָן בְּכָל גְּוֹנֵי.

וְהִנֵּה כְּבוֹדוֹ הַקִּשְׁה עַל הָרֵא"ש דְּתִיפּוּק לִיָּה דְּלֹא שְׁיִיף בְּזָה כָּל טַעְמֵי דְּב"ה גַּבִּי קוּדוּשׁ וְאֲדַרְבָּא בַּהֲמ"ז גּוֹרָם לִינָן שְׁיִבָּא. וְהִנֵּה לֹא רָאָה דְּבָרֵי הַתּוֹס' דְּבָרְכוֹת הַנָּ"ל.

וְגַם שְׁהַמְהַרְשָׁ"א בְּזָה שְׁם תִּיגְרִץ דְּאַף דְּלִיכָא טַעְמֵי דְּב"ה מ"מ גַּם טַעְמֵי דְּב"ש לֹא שְׁיִיכִי בְּזָה נִרְאָה כְּנֻנְתּוֹ דְּכִינּוֹן דְּשְׁקוּלִים הֵם רָאוּי לְתַקְּוֹן כְּמוֹ בְּכָל בְּרָכוֹת עַל הַכּוֹס כְּגוֹן קוּדוּשׁ וְהַבְּדִלָּה וְאִירוּסִין וְנִשְׁוֹאִין וּמִילָה שְׁיִינָן קוּדָם מְשׁוּם לֹא פְּלוּג.

אַבְל זֶה צ"ע דְּהָא שְׁפִיר י"ל שְׁבַהֲמ"ז גּוֹרָם לִינָן וְגַם שְׁכַתַּב נְתַחֲמֵיב בְּרַהֲמ"ז וְעֲדִינָן יִין לֹא בָּא. וּבְתוֹס' ר"י חֲסִיד וְתוֹס' הָרֵא"ש מְתַרְצִין בְּאַמַּת כֵּן דְּבַהֲמ"ז גּוֹרָם לִינָן ע"ש.

וְנִרְאָה דְּבָרֵא"ש פַּע"פ הוּא רַק קִיצוּר דְּבָרִים דְּבַתּוֹס' הָרֵא"ש שְׁם מְתַרְצֵן ג"כ הָא דְּהָוִי הִסְפַּח הַדַּעַת כְּתִי תּוֹס' וְהָרֵא"ש שְׁם וְאַח"כּ מְתַרְצֵן כְּנ"ל אֲכַן עַל הַתּוֹס' קִשְׁה מַה ס"ד כְּלָל לְהַקְשׁוֹת וְלַחֲפֵשׁ תִּירוּצִים אַחֲרֵים ע"ז: וְנִרְאָה דְּהִנֵּה הַשְׁטַמ"ק בְּר"פ א"ד הַקִּשְׁה ג"כ דְּתַקְדּוּם בְּרַכְתּוֹ יִין לְבַרְהֵמ"ז דִּינָן הָוִי תְּדִיר וְתִי דְּבַהֲמ"ז הָוִי סִילוּק.

וְעוֹד דְּבַרְהֵמ"ז נְמִי תְּדִירָה הִיא בְּלֹא כּוֹס עַכ"ד. וְקִשְׁה דְּבָרֵינִישָׁא קָרִי לִינָן תְּדִיר וּבְסוּף קָרִי לְבַרְהֵמ"ז תְּדִיר.

אָבֵל הַפְּנוּנָה דֵּהתוֹס' מִקְשׁוֹ לְשִׁיטְתָם בְּפִסְחִים ק"ה ע"ב דברהמ"ז טְעוּנָה פּוֹס אָפִילוּ בְּיַחֲד ע"ש וא"כ יִזְן תְּדִיר טְפִי דְהָא אָפֶשֶׁר לְיִזְן בְּלֵא ברהמ"ז וא"א לברהמ"ז בְּלֵא יִזְן וא"כ אֵיפֵא שְׁפִיר טְעָמָא דב"ה וְלָזָה הִנְצָרְכוּ הַתוֹס' לְתִירוּץ אַחַר.

והשטמ"ק מְתַרְץ דמ"מ ברהמ"ז תְּדִירָה לְפִי שְׁהַפּוֹס אֵינוֹ מְעַכֵּב וְהַרְבֵּה פְּעָמִים אֵין לוֹ פּוֹס וּמְבַרְךָ בְּלֵא פּוֹס. ועויל"ל דהשטמ"ק אֵינְרִי לְמ"ד ברהמ"ז אֵינָה טְעוּנָה פּוֹס רַק בְּשִׁלְשָׁה וְאַתִּי שְׁפִיר טְפִי תִירוּצוֹ.

ותוֹס' ר"י חֲסִיד וְהֵרָא"ש דְּמְתַרְצֵי שְׁנוּיֵי אַחְרֵינֵי הֵינְנוּ לְמ"ד דברהמ"ז אֵינָה טְעוּנָה פּוֹס בְּיַחֲד פְּנ"ל וְגַם שָׁם יֵשׁ תִּירוּץ דברהמ"ז תְּדִיר ע"ש [ולפמ"ש מִינְשָׁב מֵה שְׁקָשָׁה לִי לְמָה קָרִי לְיִזְן תְּדִיר הָא לֹא הָוִי רַק מְצוּי.

וּבְזַבְחִים נ"א אֵיפֵא תְּרִי לִישְׁנֵי אֵי מִיֵּלָה מִקְרִי תְּדִיר לְגַבֵּי פֶסַח פִּינּוֹן שְׁאֵינָה חוּבָה קְבוּעָה ע"ש. אָבֵל לְפַמ"ש א"ש דא"א לברהמ"ז בְּלֵא פּוֹס וְגַם יֵשְׁנוּ בְּקִידוּשׁ וְהַבְּדֵלָה וְכַדוּמָה וְשׁוּב רְאִיתִי ב"ש א"א ס' כ"א ש"כ וְיֵשׁ לְהַאַרְיָה בְּזָה דְּבִאָמַת עֲדִינּוֹ אֵינוֹ מִינְשָׁב וְא"כ"מ]: כד ועפ"ז מִינְשָׁב ג"כ שְׁלֵא תִירְצוּ דברהמ"ז דְּאוּרֵינְתָא.

דְּנִרְאָה בְּרוּר דְּנָהִי דְּאוּרֵינְתָא קוֹדֵם לְדְרַבְּנָן זֶה רַק בְּשׁוּיִם אָבֵל אִם דְּרַבְּנָן תְּדִיר אוֹ אֵינָה חֲשִׁיבוֹת אַחֲרַת שְׁיֵשׁ לָהּ דֵּינֵי קְדִימָה קוֹדֵמַת גַּם עַל דְּאוּרֵינְתָא וְכֵן מוֹכַח בְּפִסְחִים ק"ה ע"ב דְּפִרְיָה דְּתַקְדוּם הַבְּדֵלָה לברהמ"ז מְשׁוּם חֲבִיבָה מְצוּה בְּשַׁעֲתָהּ וְהָא ברהמ"ז מה"ת וְהַבְּדֵלָה דְּרַבְּנָן לְרוּב הַפּוֹסְקִים וּבְפֶרֶט דְּשָׁם אֵינְרִי שְׁהַבְּדִיל כְּבָר בְּתַפְלָה ע"ש בְּסוּגְיָא.

אָבֵל הַדְּבָר כְּמוֹ"ש דְּכִינּוֹן דְּאֵיפֵא טְעָמָא דְּמְצוּה בְּשַׁעֲתָהּ קְדָמָה וְכ"נ פְּשׁוּת הַמְּשֻׁנָה דְּאֵמְרֵי ב"ה יִזְן קוֹדֵם לְיוֹם מְשׁוּם תְּדִיר. ומ"ש הַצֵּל"ח שְׁקִידוּשׁ בְּתַפְלָה הוּא דְּחֻק כְּמוֹ"ש ה"ש א"א וְכ"נ דַּעַת הַר"י חֲסִיד שְׁהַזְפִּיר סְבָרָא דְּאוּרֵינְתָא קוֹדֵם וְכ"מ לֹא פִירֵשׁ גַּבֵּי יִזְן קוֹדֵם לְיוֹם מֵאֵי טְעָמָא וְהֵינְנוּ כְּמוֹ"ש [וּבְפֶרֶט לְפַמ"ש בְּמַקוֹ"א דִּי"ל דְּלִדִּינּוֹ אֵין יוֹצֵאִין בְּתַפְלָה בְּקִידוּשׁ דְּהָא בְּעֵינֵינוּ לְהַזְפִּיר בְּקִידוּשׁ יְצִיאַת מְצָרִים כְּדֵאִיתָא בְּפִסְחִים ק"ה ע"ב וע"ש בְּרִשְׁבָּ"ם וְא"כ"מ"ל בְּזָה] וְלָזָה הִקְשׁוֹ שְׁפִיר הַתוֹס' דְּכִינּוֹן דְּס"ל דֵּינֵי הָוִי תְּדִיר לְגַבֵּי ברהמ"ז לָזָה יְקִדִּים אַף דְּהָוִי דְּרַבְּנָן.

והר"י חֲסִיד שְׁתִּירְץ פֶּן הֵינְנוּ מְשׁוּם דְּס"ל דְּלֹא הָוִי תְּדִיר וְכַמְש"ש דברהמ"ז הָוִי תְּדִיר ע"ש. ומ"ש מְפִסְחִים ק"ה ז"א דְּשָׁם אֵינְרִי שְׁלֵא הַתְּחִיל לְאַכּוֹל כְּמוֹש"ש הַתוֹד"ה וְש"מ פּוֹס וְא"כ לֹא נִתְחַיֵּיב עֲדִינּוֹ פְּלֵל בברהמ"ז.

וְנִדְחָה ג"כ הָעֲרַתִּי לְעֵיל אוֹת כ"ב בְּזָה. וְעֵינֵינוּ יְרוּשְׁלָמִי ר"פ א"ד בְּזָה וְאַקְצָר.

עכ"פ נִלְעַד דְּלֹא כְּהַצֵּל"ח וְהַש"א רַק בְּשׁוּיִם דְּאוּרֵינְתָא קוֹדֵם וּבְאֵין שְׁוִיִם תְּדִיר אוֹ מְקוֹדֵשׁ קוֹדֵם וְכֵן מוֹכַח לְפַמ"ש הַתוֹס' רִישׁ נְזִיר דְּקִידוּשׁ עַל הֵינְנוּ דְּאוּרֵינְתָא. ומ"מ ס"ל ל"ב"ה דֵּינֵינוּ קִדִּים וְכֵן בְּשִׁבְתָּ כ"ג אֵיתָא דְּקִידוּשׁ נִדְחָה מִפְּנֵי גַר בֵּיתוֹ וְגַר חֲנוּפָה.

וְהַר"ן הִקְשָׁה שָׁם אִיךָ נִדְחָה מְצוּה דְּאוּרֵינְתָא מְשׁוּם דְּרַבְּנָן וְתִירוּץ דֵּינֵינוּ מְדְרַבְּנָן אָבֵל לְמ"ד יִזְן מֵה"ת עַכְצ"ל פְּנ"ל. וְגַם הַר"ן לֹא קָאָמַר רַק כְּשִׁתְּבַטֵּל הַמְּצוּה לְגַמְרִי וְלְטַעֲמֵיהָ אֲזִנֵּל דְּס"ל גַּבֵּי מְגִילָה ג"כ דְּמְבַטְלִין עֲבוּדָה זֶה רַק כְּשִׁשְׁיָשִׁלִּים הָעֲבוּדָה אַחַר הַקְּרִיאָה ע"ש וְהוּבָא בְּרַמ"א ס' תרפ"ז.

אכן פָּר חֲלָקוֹ שֵׁם הַפּוֹסְקִים ע"ז וע"ש בט"ז ומג"א ובניאור הגר"א וע"ש בסק"ו שְׁהִבִּיא הַד דְּשִׁבְתָּ וְלֹא הִבִּיא שְׁכ"כ הַר"ן בְּעֶצְמוֹ שָׁם. וַיֵּשׁ עוֹד לְהַעֲרִיר בְּזֶה מְהֵא דְּמַצָּה וּמְרוֹר לְמַד דְּיִנְצָא בְּטִיבּוֹל רֵאשׁוֹן וְאַקְצָר.

וע' תוס' פְּסָחִים ק"כ ע"א ד"ה בְּאַחְרוֹנָה. וּבְסוּגְיָא שָׁם ק"ק דְּקָאָמַר שָׁם שְׁאוּכַל פְּנִיַת מַצָּה בְּאַחְרוֹנָה אַף אִי בְּרֵאשׁוֹנָה עֲדִיף מ"מ שְׁרִי לְכַתְחִילָה וְלֹא אֲמָרִינוּ חֲבִיבָה מַצָּה בְּשַׁעֲתָה פְּדָאָמְרִינוּ בְּדַף ק"ה גְּבִי הַבְּדֵלָה וְצ"ל דְּלֹא שְׁיִיךְ בְּשַׁעֲתָה רַק בְּהַבְּדֵלָה שְׁעִיקָר זְמַנָּה בְּסוּף יוֹם הַשִּׁבְתָּ תִּיקָף כְּמוּבָן.

וּמַזָּה רֵאזִיה דְּבִדְבַר הַרְשׁוֹת שְׁרִי לְהַקְדִּים לְדַבְרֵי מַצָּה. אַף יֵשׁ לוֹמַר דְּהֶאֱכִילָה הָנִי מְשׁוּם עוֹנֵג יו"ט וַיֵּשׁ בְּזֶה, קֶצֶת מַצָּה דְּרַבְּנָן עֵינָן ש"א סי' ס"ח וְאַקְצָר.

וְעֵינָן שׁו"ת יד אֲלִיָּהוּ ס' מ"א שְׁהַקְשָׁה בְּהָא דְּסִי' תפ"ט שְׁקִידוּשׁ קוֹדֵם לְסְפִירָה מְשׁוּם עֵיזְלִי יוֹמָא דְּתִפּוּק לִיָּה דְּקִידוּשׁ דְּאוֹרֵייתָא וְגַם דְּקִידוּשׁ תְּדִיר. וְלִק"מ דְּשָׁם אֲיִירִי גַם בְּקִידוּשׁ יו"ט דְּלֹא הָנִי תְּדִיר.

גַּם קִידוּשׁ יו"ט הוּא דְּרַבְּנָן עֵינָן מַג"א ס' רע"א וְגַם דְּכָבֵר קִידוּשׁ בְּתַפְלָה וְכַמְש"ל. עכ"פ שְׁמַעְנֵנוּ דַּעְתּוֹ לְהַקְדִּים דְּאוֹרֵייתָא לְדְּרַבְּנָן וְכ"נ דַּעַת הַרַעַק"א בַּח'י בְּסִי' תפ"ט יַעו"ש וְזֶה רַק בְּשָׁוִים כְּמו"ש.

וְרַק הָא דְּמִשְׁמַע בִּי"א הַנ"ל דְּקָרִי דְּאוֹרֵייתָא מְקוֹדֵשׁ וְכַמְש"ג כ"כ הַצִּל"ח ז"א לַעַנ"ד וְהָנִי רַק מַעֲלָה בְּעֵלְמָא לְהַקְדִּים כְּמוֹ דְּחֻשִׁיב טוֹבָא בְּזַבְּחִים פ"ט דְּקִדְמִי אַף שְׁאִינָם מְקוֹדֵשִׁים ע"ש: סִימָן טז אִין מַעֲבִירִין עַל הַמַּצּוֹת דְּאוֹרֵייתָא אוֹ דְּרַבְּנָן.

כַּח וְהִנֵּה בְּגוֹף דִּין זֶה הָא דְּאִין מַעֲבִירִין עַה"מ אִי הוּא מַה"ת אוֹ דְּרַבְּנָן פְּתַב הַרְדְּבָ"ז ס' תַּק"ט דְּהוּא מְדַרְבְּנָן. וְקֶצֶת מִשְׁמַע פֶּן בַּב"י או"ח ס' כ"ה שְׁכ' דְּמוּטָב שְׁיַעֲבֹר עַל הַמַּצָּה מְשִׁיעֲבֹר עַל מַה דְּכַתִּיבָא בְּאוֹרֵייתָא יַעו"ש.

אַבְל רַש"י פ'י בְּיוֹמָא דִּילְפִינָן מוֹשְׁמֶרְתֶּם אֶת הַמַּצּוֹת. וְאַף שִׁי"ל דְּהָנִי רַק אֶסְמְכָתָא.

אַבְל פְּשׁוּטוֹת הַסּוּגְיָא וְהַפּוֹסְקִים לֹא מִשְׁמַע פֶּן מְדַהֲקֵשׁוּ הַתּוֹס' בְּיוֹמָא ל"ג וּבְכ"מ ל"ל קָרָא לִיסוּד מַעֲרַבִי תִּפּוּק לִיָּה דְּאִין מַעֲבִירִין יַעו"ש אֲלֵמָא דְּהָנִי דְּאוֹרֵייתָא מְמַשׁ וְלִשׁוֹן הַב"י יֵשׁ לִיִּשְׁב דְּכּוֹנְנָתוֹ דְּהָא דְּאִין מַעֲבִירִין אִינּוּ רַק מְשׁוּם כְּבוֹד הַמַּצָּה.

וְלָזֶה פִּינּוֹן דְּהַתּוֹרָה אֲמָרָה לְהַקְדִּים ש"י לַש"ר אִין פֶּאן בְּזִיוֹן פְּלָל וְכַמּוֹש"ל בְּזֶה. וְכ"נ בְּמִנְחוֹת ס"ד דְּקָאָמַר דְּבָא מִן הַקְּרוֹב אַבַּע"א מְשׁוּם פְּרָמֶל וַאֲב"ע מְשׁוּם אִין מַעֲבִירִין וְכַרְמֶל הוּא דְּאוֹרֵייתָא וַאֲכ"כ מִשְׁמַע דְּאִין מַעֲבִירִין נְמִי מַה"ת דְּבַחַד גְּנוּנָא נָקֻט לְהוֹ.

וַיֵּשׁ לְדַחּוֹת וְלַמְעֲלָה בְּאַרְנוֹ זֶה בְּס"ד. וְגַם לַפְּמַש"ל לְהוֹכִיחַ דְּאִין מַעֲבִירִין הָנִי אַף אִי חָדָא מְנִיָּהוּ תְּדִיר אוֹ מְקוֹדֵשׁ טְפִי.

וְקִדְמִת תְּדִיר וּמְקוֹדֵשׁ הוּא מַה"ת פְּדָאִיתָא בְּזַבְּחִים פ"ט וּבְהוֹרִיּוֹת י"ב וּמ"ש הַב"י וְט"ז ס' כ"ה דְּתְדִיר אֶסְמְכָתָא ע"ש בְּפַרמ"ג שְׁיִישָׁב זֶה וְעַט"ז ס' תַּרפ"א. וְע' בְּס' בְּרַפְּי יוֹסֵף ס' צ' בְּאַרְנוֹכָה וְש"א ס' כ"ח וַאֲכ"מ] וַאֲכ"כ מוֹכַח דַּא"מ הָנִי מְדָאוֹרֵייתָא שְׁדוּחַק לוֹמַר שְׁתַּקְנוּ פֶּן לַעֲקוֹר קִדְמִת תְּדִיר שְׁהוּא מַה"ת בְּקוּם וְעֶשֶׂה דְּכָל כַּה"ג הו"ל לְפָרוּשִׁי.

ונדעת הרדב"ז צ"ע לכאורה אף דבאמת משמע דדרשה דנשמרתם את המצוות שלא יחמיץ המצנה הוא אסמכתא בעלמא דאינו פשוטו של מקרא וגם דאצטריך לגופיה לשימור מצה פדאיתא בפסחים ל"ח ודף מ' ודקאמר במכילתא אל תקרי מצות אלא מצוות הוא ג"כ נראה פאסמכתא.

ונראה שעיקר הפנונה לדרוש שהמצוות צריכים זריזות וזהירות לקיימם ולא יאחרם ויליף ממצה לכה"ת כוללה. ועכ"פ סוגיית הש"ס והפוסקים מוכח דהוי דאורייתא פנ"ל: כט ובאמת בלא"ה נראה דאין מעבירין ושהניי מצנה לא משהינו שניהם הוו דאורייתא מטעם אחד דהוי בזיון למצנה.

וכדאמרינן בשבת כ"ב אבוקהו דכולהו דם וילפינן מדאמרינן במה ששפף יכסה שלא יהו המצוות בזויות עליו ומדמה לה לענין הרצאת מעות לפני גר חנוכה וספוק מנויי הסנפה ע"ש.

אף דלא דמי להא דכסוי רק דילפינן בכלל שצריך לכבוד המצנה ופירושה נמסר לחכמים. גם לענין להשהות מצנה.

הא קיי"ל זריזין מקדימין למצוות וילפינן לה בפסחים ו' מקרא. וכן פירשב"ם בפסחים ק"ה ב' גבי חביבה מצנה בשעתה דזריזין מקדימין ע"ש.

אלמא דחד טעמא הוא אף ששם יש לחלק. ובפסחים ס"ח יליף לה מדדחי שבת.

ועוד נראה דהא חזינן בר"ה דף ד' מצוות טובא שעובר על כל תאחר. ובצדקה עובר לאלתר אי קיימי עניים.

אלמא דכיון דמזומנת המצנה לפניו מחוייב לקיימה. ונהי דלא ילפינן משם לעלמא לעבדן בקלאו מפמה טעמים.

וגם דאין מזהירין מן הדין אבל איסורא ונדאי איכא. וגם ביבמות ל"ט דחינן מצנה דאורייתא בגדול ליבם משום שהניי מצנה.

ודברי הרדב"ז אפשר ליישב פוננתו דהא דיליף מושמרתם שלא יחמיץ דמשמע דהוי גזה"כ זה הוי אסמכתא. דא"כ תדחה גם הא דש"י קודם לש"ר.

ורק דעיקר הטעם דא"מ הוא משום שלא יבזה המצנה כיון שמוכנת לפניו לעשותה. וכיון דמצינו דתש"י קודמים.

שוב אין זה בזיון פלל לתש"ר כשמעבירם וכנ"ל. אבל גוף הדבר חידוש לשקול ערך המצנה.

אבל לענין תפילין דגזה"כ הוא דתש"י ולא הוי משום כבוד רק משום איזה טעם נסתר (וכמו שהביא באמת בשם הזוהר טעם על זה) ולהכי שפיר דמי אף להעביר על תש"ר: סימן יז אי חובת היום קדים.

ל הנה באו"ח סי' תקפ"ד קיי"ל דמילה קודם לתקיעת שופר. וציינו שם הגר"א הטעם משום דמילה תדיר פדאיתא בזבחים צ"א.

וע"ז עורר ידידי דהא שופר הני חובת היום. וקיי"ל בפסוקה נ"ו דסופה קודם לזמן משום דחובת היום עדיפא מתדיר.

ושוב פתב דלפמ"ש התוס' שם דלה"פ מקרי ג"כ חובת היום פנין שצריף עתה לאוכלו ע"ש. י"ל דה"נ מילה הני חובת היום.

והנה לבד פי יש לחלק דלה"פ זמן אכילתו תמיד בשבת. אבל מילה תלוי בפמיני.

ואי נימא דמילה מקרי חובת היום. א"כ ה"נ זמן הני חובת היום דמצותו לברך בעת שמתחדש הרגל.

ועכצ"ל דבעי שיהיה היום קבוע. אלא דבלא"ה לענ"ד דבריהם דחוקים שם.

דהא מעיקרא פריף הש"ס בפשיטות מדקתני הילף מצה הילף חמץ. דארף דחמץ עיקר והני חובת היום דהיינו שתי הלחם שבאים דוקא בעצרת ומצה טפל דלה"פ הוא מנוח משבת שעברה.

מ"מ לה"פ קדים דהוא תדיר ע"ש ברש"י. ומשני תנאי היא דאבא שאול ס"ל דחמץ קודם.

אלמא דלא אשכח שום סברא לאוקמא סתמא דמתניתין אליביה דרב. והיכי נימא דבתר הכי קאמר הש"ס בפשיטות דהילכתא כרב דסופה ואח"כ זמן ויסמוך על מה שי"ל דלה"פ הני גמי חובת היום כמו"ש התוס' והוא דחוק גדול לפי ענ"ד.

ובכמה דוכתי מפרש הש"ס תיובתא והילכתא ומשני לה. וה"נ אמרינן תיובתא דרב.

משמע דמתניתין ודאי לא אתיא פנותיה. ומצאתי במהרש"א שדחוק גם כן בדבריהם יעניין שם: והנלע"ד בזה דהנה הרמב"ם לא הזכיר פלל הך דינא דעצרת שחל להיות בשבת אומרים הילף מצה הילף חמץ והוא פלא.

ואח"כ מצאתי שעמד בזה המל"מ פ"ד מה' כה"מ הל"ה ונשאר בקושיא. ובפני המשנה פתב הרמב"ם חמץ תחילה ואח"כ מצה ע"ש.

וכ"ה בחי' הרשב"א להדיא. ובירושלמי שם איתא באמת דאית תנא דתנא הילף חמץ הילף מצה.

ומשמע דקתני הכי במתניתין ע"ש. והנראה דזה תלוי בפלוגתא אי מוספין קודמין לבזיכין וא"כ שתי הלחם והכבשים שעצם קרבים עם המוספים.

והם שייכים לכל המשמרות יחד להקריבם שהם אימורי הרגלים פדאיתא ה"ת. וא"כ שאר המשמרות גמרו עבודתם.

ורק משמר הקבוע נשאר להקטיר הבזיכין ולהקריב תמיד של בה"ע. שזה שייף למשמר הקבוע כמו"ש התוס' בסופה שם נ"ה ב'.

וא"כ פנין שהקריבו הכבשים והותרו שתי הלחם באכילה. אין משהים חלוקתם עד שיקריב המשמר את הבזיכין.

דשהויי מצנה לא משהינו. פנין דכל המשמרות פנויים ויכולים לאכול תיכף.

וממילא ע"כ מחלקים חמץ קודם. כיון שלא הותר עדיין לה"פ כלל.
ומבואר שפיר דאבא שאול דאמר שם הילך חמץ הילך מצה. לטעמיה ביומא ל"ד דס"ל
מוספים קודמין.
ואין פנונתו לומר דמחלקים חמץ ומצה בב"א. רק שאומר שאין החלוקה פדברי ת"ק רק
שמשלקים מקודם החמץ.
אבל הקטרת הבזיכין מפסיק ביניהם פנ"ל. אכן מ"ד בזיכנו קודמין וא"כ הלה"פ נותר
תיכף אחר הקטרת הבזיכים.
ומ"מ א"א לחלקו תיכף דהא. כל המשמרות טרודים בהקרבת המוספין וכבשים ששינו
לכלם פנ"ל.
וגם בלא"ה לא היו אוכלים קודם הקרבת המוספין כדאמר ר"י בן חנניא בסופה נ"ג א'
ע"ש. ולזה משהים חלוקת לה"פ עד אחר הקרבת הכבשים שאז פנויים כולם.
וממילא כבר הותרו אז גם שתי הלחם ומגיע זמן חלוקתם כאחד. אבל כבדקי"ל בזבחים
צ' ב' כל הקודם בהקרבתו קודם באכילתו.
ולזה מחלקים לה"פ קודם שתי הלחם. והכי קאמר הש"ס אמר לה רב תנאי היא פי'
שאין הדבר כדס"ד דמקשה בטעמא דמתניתין משום דתדיר קודם.
אבל הטעם משום כל הקודם בהקרבה קודם באכילה פנ"ל. מדחזינו דאבא שאול פליג
עלה משום דס"ל דמוספים קודמים וקדמה הקרבת מתירי חמץ להקרבת מתירי מצה.
ומינושב שפיר דפליגי שם רבב"ח ורב בסופה וזמן. ולא קאמרי מר הלכה כת"ק ומר
הלכה כאבא שאול.
וכה"ג מקשה הש"ס בכמה דוכתי. אבל לפמ"ש א"ש דלרב לא פליגי כלל ת"ק ואב"ש
בסבא זו פנ"ל.
וממילא מינושב דעת הרמב"ם דלא מייתי דין זה. דאנו קיי"ל דמוספין קודמין לבזיכין
כמו"ש הרמב"ם ספ"ו מ"ה תו"מ.
וגם כתב בפ"ט מה' תו"מ דכל הקודם בהקרבה קודם באכילה. וא"כ פשיטא שמשלקים
תיכף את שתי הלחם.
ואחר הקטרת בזיכים מחלקים לה"פ. וגם אבא שאול לא הוצרך לומר זה רק לחלוק על
ת"ק ולהוכיח דמוספים קודמין.
ולזה נקט הרמב"ם וכן הרשב"א חמץ קודם כתנא דתני הכי בירושלמי. משום דהכי
הלכתא פנ"ל: וממילא מינושב שפיר קושניית התוס' דשפיר פסיק הלכתא פרב.
ומתניתין לא קשה לרב. דאין הטעם כלל משום תדיר פנ"ל.
וא"כ אין אנו צריכים לומר דלה"פ הני חובת היום וא"כ מילה ג"כ אינה חובת היום.
וכ"נ להוכיח ממ"ש התו' לתרץ דלהכי בעי קרא דתמידין קדמי למוספין.
דלא נימא דמוספין הני חובת היום ועדיפי טפי. ועיין תוס' ישנים יומא ל"ד בזה.

ומבואר דעתם דתמידים לא מקרי חובת היום. ואף דאמרינן בנבחים צ"א דאדני קדושת יו"ט ושבת גם לתמידין זהו רק לענין דמקרי מקודש אבל לא לענין חובת היום.

וצ"ל דחובת היום מקרי רק דבר שאם יעבור זמנה צריף להמתין עליה זמן גדול עד שישוב זמן חיובה וחיובה מצוה בשעתה. וכן קרי לה בירושלמי פ' התליל חביב יעו"ש. וא"כ לפי"ז מילה ודאי לא עדיפא מתמידין ולא מקרי חובת היום. ועפי"ז מבואר מנהגינו שמקדימין בשבת ויו"ט תפילת מוסף למילה.

דלכאורה קשה דהא מדינא זריזין מקדימין למצוות מצפרא כדאייתא בפסחים ו'. ורק תפלת שחרית מקדימין משום שזמנה עובר דק"ש מצוה להקדים כל מה שאפשר.

ושוב סומך גאולה לתפלה. וגם י"ל דיאחזר דבר שנאמר בו ביום היינו מילה דכתיב ביום השמיני.

לדבר שנאמר בו בפוקר דהיינו תפלת שחרית וק"ש. אבל מוסף קשה למה מקדימין.

דהא מילה תדיר לגבי מוסף פנ"ל. וגם דמילה דאורייתא ותפלה דרבנן.

ודאורייתא קדמה בשוים כמוש"ל. וגם דמילה שקולה כנגד כל המצוות כמ"ש טעם זה בב"י סי' כ"ה דציצית קודם לתפילין יעו"ש.

אבל לפמ"ש א"ש דמוסף דהני חובת היום עדיפא ממילה פנ"ל. ולפ"ז קמה גם נצבחה קושית כבודו דיקדימו שופר דהני ג"כ חובת היום למילה: לא אכן בלא"ה קשה טובא לפ"ז מהא דמנחות מ"ט.

דאיבעיא להו במוספין דהאידנא ותמידין דלמחר איזה קודם. ותפוק לי' דמוספין הני חובת היום.

וצ"ל דכיון דילפינן מקרא דתמידין קדמי אף דמוספין חובת היום א"כ ה"ה תמידין דלמחר. אלא דלפ"ז תקשה דהיא גופא גילף דתדיר קודם לחובת היום.

ואמאי קיי"ל סוּפָה וא"כ פנ"ל. ויש לדחות קצת עפמ"ש"ל ונאקצר.

ועוד קשה אמאי קיי"ל מתפלל מוסף וא"כ מנחה בברכות כ"ח. הא הני חובת היום לגבי תמידין פנ"ל וקודם לתדיר.

וא"ל דגלי קרא לתמיד שיקדים למוסף פנ"ל. דזהו בשל שחרית ולא בשל בה"ע: ולהכי נראה דבאמת חובת היום קרי.

כל דבר שעיקר חובתו היום ויש לו זמן. ולזה תמידין ומנחה ומילה פולהו הני חובת היום שפיר.

ושפתבו התוס' ישנים ביומא ל"ד דמוסף הו' חובת היום לגבי תמיד. היינו דאי לאו קרא הו"א הכי דמוסף הני טפי חובת היום והיינו דחביב טפי שפא לפרקים.

וכעין זה איתא סוף שקלים שאברי ר"ח הניחו למעלה מן התמיד לפרסם שהוא ר"ח יעו"ש. ומשו"ה בעי בירושלמי שם למימר שיהא קודם בהקרבה ג"כ קודם מוסף שבת

ע"ש.

ובפרט לגירסא שלפנינו שם דשל מוסף שבת במערב ושל תמיד במזרח. דמערב חשוב
ממזרח כידוע.

ורק התוס' בסנפה נ"ד ב' גורסים להקפך ע"ש ועכ"פ הו"א הכי. אבל השתא דכתיב קרא
דתמיד קודם למוספין.

שפיר אמרינן דגם תמיד מקרי חובת היום כמו מוסף. ומינשב שפיר דלא גמרינן מינה
להקדים זמן לסנפה.

ונראה יותר פוננת התו"י הנ"ל דבלאו קרא ה"א דמוסף הני חובת היום. פ"י דהני מקודש
טפי מתמיד וכס"ד בזבחים צ"א באמת.

יעו"ש דבעי למיפשט מהכא דתדיר קודם למקודש. וקרי לה חובת היום שלזה מקרי
מקודש יותר.

שקדושת שבת גרמה להקריב מוסף. ולזה צריך קרא דתמיד קודם וממילא גדע דאהני
קדושת היום גם לתמיד.

וכדמשני הש"ס בזבחים שם יעו"ש. וזה נכון בכוננתם בס"ד.

ולהכי שפיר מקדמינן מנחה למוסף. וגם בהא דמנחות מ"ט מוספין לתמידין דלמחר.

ואף שעדיין לא הגיע זמנן בכ"ז למחר יתנה חובת היום. והיינו דמבע"ל שם וע"ש
בפירש"י בלשון שני שנהו פוננתו דקרי מקודש לחובת היום.

ובש"א סי' ס"ב הקשה על פירש"י בזבחים צ"א קרי מקודש אף פלשניהם קרבים
ביום אחד ולפמ"ש א"ש. וכוננת רש"י ליישב קושית התוס' במנחות שם וכן בזבחים
צ"א.

שהקשו דהא ה"נ מבע"ל בזבחים צ"א תדיר ומקודש הי קדים. ולמה לא מיייתי הנהו
פשיטותא דבזבחים גם במנחות וכן להקפך ע"ש.

אבל לפמ"ש לרש"י א"ש דהו דמנחות לא שייכי פלל להו דזבחים. ואיירי דרו משל
בחזה"מ שקדושת שני הימים שונים אף לגבי תמיד.

כדאייתא בזבחים שם דאהני קדושת היום לתמיד ג"כ. ומ"מ מבע"ל דמוספין דהיום מקרי
מקודש טפי מצד שהוא חובת היום פהא דסנפה ואח"כ זמן.

ואף למ"ד שם זמן קודם היינו משום דמ"מ חייב עתה לברך זמן משא"כ הכא בתמידין
דלמחר. או דילמא פיון דלמחר הוויין חובת היום פנ"ל תדיר עדיף וכ"נ שהבינו התוס'
במנחות שם בדעת רש"י שהביאו שם מקודם לשון ראשון שברש"י דקרי מקודש בשביל
שיום שבת ויו"ט קדוש טפי.

והקשו ל"ל מיייתי הנהו דזבחים פנ"ל. ואח"כ הביאו לשון שני שברש"י.

משמע להדיא דלשון שני ניקח להו קושיותם יעו"ש וזה ברור [ועיין שו"ת רעק"א סי'
ט' שכתב דפשיטא דלא דחינן מצנה דהאינדנא משום מצנה שיהא חיובה למחר אף
דתדירה. ולענ"ד במחכ"ת הוא ש"ס מפודש במנחות מ"ט דאיבעיא להו פנ"ל.

וגם מש"ש דתדיר קודם אף אי ליפא רק תדא והשני ידחה. והוצרה להביא מהרא"ש והמג"א.

והרי הוא מפורש במנחות שם יעו"ש]: לב ודקאמרין בסופה נ"ו דסופה הוי חובת היום לגבי זמן. הנינו כפירש"י שם שבדין צריה לברה זמן בשעת עצמית הסופה ורק שם איירי פשלא בירה.

ולזה לא מקרי חובת היום פיון שעיקר חיובו מקודם. ואף אם היתה סופתו מוכנת בכ"ז פיון שאפשר לברכה מקודם א"כ אין חיובה האידנא ונקא.

והנינו נמי דקרי שתי הלחם עיקר ולה"פ טפל. כדפירש"י שם שעיקר סידורו בשבת שעברה.

וכיון שהשולחן מקדשו בשעת הנחתו בשבת ראשונה ועתה הוא שעת אכילתו. וגם דאם נשאר הלחם עד שבת שלישית קרב אז.

כדאיתא במנחות ק' וברמב"ם פ"ד מהתו"מ הי"ג. הרי שאין זמנו קבוע פלל.

משא"כ שתי הלחם דעבר זמנו בטל קרבנו. ונשפיר מדמה לה"פ לזמן.

לפי שעיקר קדושתו ומצותו הוא בשבת שעברה כנ"ל וז"ב. ומבואר בפירש"י בסופה שם.

וכן דעתם אם הנה שותהו קודם שבת ג"כ הנה מברה עליו: וממילא מבואר דמילה הוי ג"כ חובת היום. ונשפיר קדמה לשופר בשביל שהיא תדירה.

ואף שיש לדון דשופר הוי שמצותו מחמת יו"ט של ראש השנה. משא"כ מילה דנדאי לא שפיר לומר דאהני קדושת יו"ט למילה כמו בתמיד דשם בא התמיד מחיובא דיומא.

מ"מ י"ל דלהכי אהני אינה טעמי די"ג בריתות במילה וכה"ג. וכדאמרין בזבחים צ"א דלהכי עדיפא מפסח אף דפסח מקודש [אף י"ל דפסח אינו מקודש שקרב בע"פ.

ומנושב בזה דלאידה שינויא דמילה תדיר הוי לאפשיט דתדיר עדיף ממקודש אף זה יש ליישב בלאה"כ] וגם דשקולה כנגד כל המצוות וכמו בציצית ותפילין כמוש"ל. והא דמקדמין מוסף למילה נראה עיקר הטעם דהא מצות מילה מוטלת רק על אבי הבן.

ואין לנו להטריח כל הצבור למול קודם מוסף בשבילו. וממילא שרי לדחותה עד אחר המוסף כדי שיתפלל אבי הבן בצבור דהוי מצנה עוברת.

וגם שימול בעשרה דהוי ברוך עם הדרת מלוך. ורק בראש השנה מקדימים מילה למוסף כדי להסמיכה לשופר.

וגם מפני שמאריכים הרבה בתפלה ונדמן למולו אחר תצות. וזה אינו נכון דהא זריזין מקדימין למצות.

וכן מפורש הטעם בס' א"ז סוף ה' ר"ה יעו"ש. וגם יומא קגרים להרבות במצוות להוסיף זכיות.

וְלָזֶה לֹא חָשׂוּ לְטַרְחָא דְצִיבוּרָא: לֵג וּבְזֵה מִיְנֻשְׁב ג"כ מֵה שְׁעוּרָר כְּבוֹדוֹ. דְּכִינּוּן דְּהַשׁוּפָר לְפָנֵינוּ וְהַתִּינּוּק אֵינוּ לְפָנֵינוּ א"כ מְוֹטֵל קוֹדֵם לְתַקְנוּעַ וּמַדְמָה לָהּ לְהָא דְקָדֵם וְשַׁחַט אֶת הָאֵינוּ תְדִיר דְּנִבְחִים צ"א.

וּכְבָר בְּיָאֲרָנוּ דְשָׁם טַעְמָא אַחְרֵינָא. אָבֵל מ"מ קָשָׁה שְׁפִיר מְשׁוּם אֵין מַעֲבִירִין אִם בְּאַמַּת הַשׁוּפָר מְזַמְּן לְפָנֵי הַתּוֹקַע מְמַשׁ.

אָבֵל הָרִי פֶתַח בְּאוֹר זְרוּעַ סוּף ה' ר"ה בְּשָׁם הַגְּאוּנִים טַעַם דְּמִילָה קוֹדֵם לְשׁוּפָר. מְשׁוּם דְּבְרִית אַבְרָהָם קוֹדֵם לְעִקְוֹדַת יִצְחָק.

וְגַם דְּהִיא גּוֹרְמַת לְכָל הַמְצוּוֹת כַּמ"ש אִם לֹא בְּרִיתִי וְכו'. וְגַם דָּאִם יִתְקַעוּ מְקוֹדֵם יִצְטָרְכוּ לְאַחְרָה עַד אַחַר מוּסָף.

וְיִתְאַחַר הַרְבֵּה וְהוּי בִּיזוּי מְצוּהָ. יַעו"ש בְּאַנְרָה בְּשָׁם הַרְבֵּה גְאוּנִים.

וְכִינּוּן דְּאִיכָא טַעְמָא שׁוּב אֵין זֶה בְּזִיווֹן כְּלָל לְמַצְנוֹת שׁוּפָר וְשְׁפִיר לִיכָא אֵין מַעֲבִירִין בְּזֵה. וְטַעְמָא דְּגּוֹרְמַת לְכָל הַמְצוּוֹת.

יֵשׁ לְדַמּוּת לְהָא דְּאַמְרֵינוּן שְׁהֵינּוּ גּוֹרֵם לְקִידּוּשׁ שְׁתַּאֲמַר בְּבְרָכוֹת נ"ב וּבְסוּפָה נ"ו יַעו"ש. וְכֵן פִּי הָרֵא"ש בְּסוּפָה שָׁם גְּבִי סוּפָה וְזַמֵּן.

דְּסוּפָה גּוֹרֵם לְזַמֵּן לְהַכִּי קְדָמָה יַעו"ש בַּפ"ד וּבַק"נ אוֹת י"ח. וְטַעַם שְׁיִתְאַחַר יֵשׁ לְדַמּוּת לְסִבְרַת רַש"י בְּנִבְחִים צ' ב' בְּשָׁלְמִים שָׁל אֶמֶשׁ שְׁיִתְקַלְקַל הַבְּשָׂר כַּמּו"ש הַתּוֹסֵף שָׁם דְּהוּי בְּזוּי טְפִי וְכַמּוּש"ל.

וְאִף דְּשָׁם קִי"ל בְּחֻמְרֵי. בַּכ"ז הֵכָא מְצַטְרַף לְאִינְה טַעְמִים.

וְעוֹד נִרְאָה דְּאִף שְׁהַשׁוּפָר מְזַמְּן לְפָנֵי הַתּוֹקַע. בַּכ"ז אֵין לוֹ רְשׁוּת לְתַקְנוּעַ עַד שְׁיִתְנוּ לוֹ הַצְּבוּר רְשׁוּת.

וְהוּא לְעַצְמוֹ וְדַאי עֲדִיף טְפִי לְהַמְתִּין לְתַקְנוּעַ בְּצַבוּר. כִּי בְּרוּב עֵם הַדְּרַת מְלָךְ.

וְגַם כְּדַאֲמֵינוּן בְּרִישׁ ע"ז דְּלֹא לִיצְלִי מוּסָף בַּר"ה בְּיַחֲדִיד בַּג' שְׁעוֹת יַעו"ש. וְה"ה לְתַקִּיעוֹת יוֹתֵר טוֹב בְּצַבוּר.

וּכְבָר בְּאֲרָנוּ דְּבִזְמַן מוּעֵט עֲדִיף לְהַמְתִּין לְעֲשׂוֹת הַמְצוּהָ בְּאַנְפֵּן מְוַבְחָר. אִף אִם כָּל הַצְּבוּר יוֹדְעִים שְׁהַשׁוּפָר כְּבָר בְּיַד הַתּוֹקַע וְשֶׁהוּא מוּכָן כְּבָר לְתַקְנוּעַ י"ל וְדַאי דְּאִיכָא בְּזֵה מְשׁוּם אֵין מַעֲבִירִין.

אָבֵל גַּם בְּזֵה ח"ו לְעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה נֶגֶד הַגְּאוּנִים מֵה שְׁלֹא מְצִינוּ בְּפִירוּשׁ. וְנֹאמַר דְּכִינּוּן שְׁקַבְּלָנוּ מֵהַגְּאוּנִים דְּעֲדִיף לְהַקְדִּים מְצוּוֹת מִיִּלָּה בְּשִׁבְיִל לְהַקְדִּים בְּרִית אַבְרָהָם.

א"כ ה"ז כְּמַמְתִּין לְעֲשׂוֹת מְצוּוֹת שׁוּפָר בְּאַנְפֵּן יוֹתֵר מְוַבְחָר דְּשְׁפִיר שְׁרִי כַּמּוּש"ל וּבְכַפְרֵט לְמִנְהֵגֵינוּ לְעַרְב מְצוּוֹת מִיִּלָּה בְּשׁוּפָר וְכַמ"ש הַמַּג"א: לַד וּמ"ש הַגְּר"א הַטַּעַם מְשׁוּם דְּמִילָה תְדִיר. הוּא לָאוּ דְּוָקָא.

דְּהָא אִיפָא בְּזַבְחִים צ"א תְּרֵי לִישְׁנֵי אִי מִילָה מְקָרֵי תְּדִיר. וּבְפֶרֶט לִפְמ"ש דְּשׁוֹפֵר וּמוֹסָף מְקָרֵי מְקוֹדֵשׁ א"כ וְדַאי עֲדִיף לְהַקְדִּים מוֹסָף דְּהָא תְּדִיר וּמְקוֹדֵשׁ אִיבְעִינָא הוּא נְגַם אִיפָא חַד לִישְׁנָא דְלֹא מְקָרֵי תְּדִיר כְּלָל וּכְעִין זֶה פְּתַב הַרְעַק"א בְּשׁו"ת ס' ט' יעו"ש.

אִף עֵיקַר הַטַּעַם כְּמוֹש"ל בְּשֵׁם הַגְּאוֹנִים וְרַק שְׁדַרְדָּה הַגֵּר"א לְצִינֵן אֵינָה מְקוֹר בְּש"ס מְפֹרָשׁ. וּבַתְּה"ד ס' רס"ו פְּתַב ג"כ דְּמוֹכַח מְסוּנְגִיא דְּזַבְחִים הַנֶּ"ל דְּמִילָה לֹא מְקָרֵי תְּדִיר גְּבִי פְּסַח יעו"ש דְּמַסִּיק כּוּן.

וְשֵׁם כ' ג"כ דְּעֵיקַר טַעַם דְּמִילָה קְדָמָה לְשׁוֹפֵר הוּא מְשׁוּם שְׁכָף הַסֵּדֶר בְּרִית אַבְרָהָם וְעֲקֻדַת יִצְחָק יעו"ש. [וְעִינֵן או"ח ס' תרצ"ג דְּפָסַק דְּמִילָה קוֹדֵם לְמַגִּילָה מְשׁוּם שְׁשׁוֹן זֶה מִילָה וְע' בְּהַגֵּר"א שְׁתַּמָּה ע"ז וְכ"ה בַּתְּה"ד ס' רס"ו.

וּבְאַמַּת צ"ע דְּאֵטו אַחַר הַמַּגִּילָה לֹא מְקַיְמָה שְׁשׁוֹן זֶה מִילָה] וְזֶה בְּרוּר בַּס"ד. וְעוֹד דְּאִין בְּזֶה אִין מַעֲבִירִין רַק שְׁהַנְי מַצְוָה שְׁהָרֵי הַצְּבוּר אִין עוֹשִׂים רַק הַמּוֹהֲלִים הַעוֹסְקִים בְּזֶה.

וּכְבָר בִּיאָרְנוּ כִּי שְׁהַנְי מַצְוָה זְמַן מוֹעֵט שְׁפִיר דְּמִי בְּשִׁבִיל צְנוּרָה מַצְוָה מִן הַמְּוֹבָחָר [וּבְפֶרֶט לִפְמ"ש הַש"א דְּאִף מַצְוָה דְּרַבְּנֵן מְקָרֵי רְשׁוּת לְגְבִי דְּאוֹרֵייתָא וְשָׂרֵי לְהַקְדִּימָה ע"ש ס' י"ט. וְה"ה הָקָא דְּהַצְּבוּר אִין עוֹשִׂים מַצְוָה.

אַבְל פְּכָר פְּתַבְנוּ כִּי לַעֲנ"ד ז"א] וְאִף אִם הַתּוֹקֵעַ הוּא הַמּוֹהֵל. פְּכָר פְּתַבְנוּ שְׁהָרֵי אִין לֹו לְתַקְנֵעַ בְּלִי רְשׁוּת הַצְּבוּר כְּנ"ל: לָהּ וְעַפְמ"ש לְבָאָר דְּחוֹבַת הַיּוֹם קְדִים לְמַצְוָה שְׁעֵיקַר מַצְוֹתָה הִיָּה מְקוֹדֵם יֵשׁ לְהַעִיר בַּמ"ש הַשְּׁ"ף י"ד ס' ש"ה סְקִי"ב בְּשֵׁם שׁו"ת רַאנ"ח דְּמִילָה וּפְדִיּוֹן הַבֵּן מִילָה קוֹדֵםת שְׁלֵא לְפָדוּתוֹ עָרַל.

וְלְכַאוּרָה פְּדִיּוֹן הַבֵּן עֲדִיף דְּהַנְי חוֹבַת הַיּוֹם מִשָּׂא"כ מִילָה שְׁנַתְּחִיב מְאֹז. וִי"ל דְּכַנְדוֹן דִּידָהָ שָׁם אֵינְרֵי שְׁלֵא נְתַרְפָּא עַד יוֹם ל"א ע"ש וַא"כ הַשְּׁתָא חָל חַיּוּבוֹ וְשְׁפִיר מְקָרֵי חוֹבַת הַיּוֹם כְּמַש"ל.

וַא"כ יֵשׁ לְדוֹן דָּאִם בְּפְשִׁיעָה לֹא מֵל אוֹתוֹ עַד יוֹם ל"א פְּדִיּוֹן קוֹדֵם. וְאִי מְשׁוּם שְׁלֵא לְפָדוּתוֹ עָרַל פְּכָר הַקְּשָׁה ע"ז בְּשׁו"ת צ"צ ס' כ"ח וְע' שׁו"ת שִׁיבַת צִיּוֹן ס' נ"ד בְּאוֹרְךָ בְּזֶה [וּבצ"צ וְשִׁיבַת צִיּוֹן שָׁם פְּתַבוּ דְלֵהֲכִי מִילָה קְדָמָה דְּיִלְפִינּוּ לָהּ מְקָרֵי דְּנִישְׁכָם אַבְרָהָם בְּפִנְקָר יעו"ש.

וְתַמּוּה דְּאֵטו הַאי קָרָא פְּתִיב בְּמִילָה הָא הַאי קָרָא פְּתִיב גְּבִי עֲקִידָה וְיִלְפִינּוּ מִיָּנָה בְּפְסָחִים דָּף ד' לְבַדִּיקַת חֶמֶץ וּלְכָל הַמַּצּוֹת יעו"ש דְּזַרְיָזִין מְקַדִּימִין מַצְפָּרָא. וַא"כ ה"ה לְפָדִיּוֹן הַבֵּן וז"ב].

וְעוֹד דַּמ"מ נ"מ אִם יֵשׁ שְׁנֵי תִינּוֹקַת בְּבֵית אֶחָד. אֶחָד לְמוֹל מִילָה שְׁלֵא בְּזַמְנָה שְׁנַדְחָה בְּפְשִׁיעָה.

וְאֶחָד לְפָדוּת דִּי"ל דְּפְדִיּוֹן קוֹדֵם דְּהַנְי חוֹבַת הַיּוֹם: לֹו אַבְל בְּאַמַּת יֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין מִילָה לְפְדִיּוֹן. דְּמִילָה חוֹבַתָּה בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי וְהִיא מַצְוָה מִיְּנֻחַת לְמוֹל בְּזַמְנָה.

רַק אִם לֹא מֵל בְּזַמְנֹו מוֹטֵל עָלָיו לְמוֹל אַח"כ אַבְל מ"ע דְּמִילַת שְׁמִינִי אֲזַדָּא מִיָּנָה. אַכּוּ בְּפְדִיּוֹן הַמ"ע שְׁנָה.

אם יפדה ביום ל' או אח"כ. ורק שנקרא מלשה המצוה ומחמיצה.
אבל לא ביטל מ"ע [והחילוק דבמילה ידענו מדכתיב בן שמונת ימים שאז מתחיל זמן חיוב מילה. וקרא דנביום השמיני ימול אתי למ"ע מינחדת.
וכן איתא להדיא בשבת קל"ב א'. אבל בפדיון דכתיב מכן חדש תפדה הוא רק הגבלת זמן שעד החדש אסור לפדותו וז"ב].
(ועיין בבכורות מ"ט א' בפירש"י ותוס' וב"ק י"א בתוס' ובמקו"א דברנו בזה בס"ד).
ולזה לא שייך לקרוא לפדה"ב חובת היום פיון שזמנה נמשך תמיד.
נהרי זה דומה להא דסנפה ואח"כ זמן אם לא ישב בסנפה ביום ראשון דנדאי בכניסתו ביום שני יברך סנפה ואח"כ זמן. ואף שהתחילה המצוה מאתמול.
ואף שיש לחלק דשם צריך לישוב בסנפה בשני הימים משא"כ בפדיון שאינו רק פעם אחת. בכ"ז הסברא ברורה פמוכן וכינון דפדה"ב לא הוי חובת היום ממילא מילה קודמת דהוי תדירה לגבי פדה"ב וגם תדירה במצוות בי"ג בריתות כמו דאיתא בנבחים שם וגם היא בכרת ושקולה כנגד כל המצוות וכמוש"ל.
ואף אם נתפס דפדה"ב מקרי חובת היום. יש מקום להקדים מילה כמו דמקדמין לשופר. משום כל הני טעמי שכתבו הגאונים. וכהא דמקדימין ציצית לתפילין כמוש"ל.
ועיין שו"ת יד אליהו סי' מ"א שדן שם לענין מילה בזמנה אי קודמת לשלא בזמנה וכתב דכיון דזמנה קבוע מקרי מקודש. ולא נזכר מהא דסנפה נ"ו שהזכרנו דחובת היום עדיפא. ובאמת יש מקום לומר דגם מילה לא הויא חובת היום פיון שאין היום גורם רק מספר הימים ללידת התינוק וכמוכן. ומ"מ קדמה לשופר מפל הנהו טעמי שכתבו הגאונים כמוש"ל.
וגם דהא הציבור אין עושים פלוס ונהוי רק שהני מצוה כמש"ל אות ל"ד בס"ד וכן עשיתי מעשה בב' תינוקת אחד מילה שלא בזמנה וא' פדה"ב באיש אחד תאומים והקדמנו המילה לפדה"ב. שוב ראיתי בשו"ת יד אליהו סי' נ"ד שהקשה על שו"ת ראנ"ח דהא פדה"ב הוא מצוה בשעטה וקודמת.
ויישוב בזה פירש"י קדושין כ"ט דבנו קודם משום בשעטה. ותמה על הא דקיי"ל בסי' ש"ה ס"ט דפודה עצמו תחילה דהא חביבה מצוה בשעטה ע"ש.
והנה מ"ש בדניו של הראנ"ח כבר נתבאר בס"ד דלא שייך בזה מצוה בשעטה. וגם לא הזכיר הא דסנפה נ"ו שהזכרנו.
ובסברתינו נדחה ג"כ מ"ש מהא דבנו קודם ג"כ. ומ"ש שם עוד בענין זה ע"ל סי' ג' מ"ש בזה בס"ד: לזו ונהנה כבודו הזכיר ס' נשמת אדם.
ועינתי בו וראיתי כי לא פיון יפה בקצת דברים. ואמרתי להזכירם הנה.
מה שהקשה שם בה' זהירת המצוות בשבת כ"ג. דגר ביתו וקידוש היום נר ביתו עדיף משום שלום בית.

תיפוק ליה משום דהחויב דנר הוא קודם ואין מעבירין על המצות. וז"א דכבר ביארנו
באות ז' דא"מ לא תלי במה שחל החיוב רק אם המצנה מונמנת לפניו והכא שאין לו רק
מעות לקידוש או לנר.

אם יקנה בהם יין שוב פטור מן הנר לפי שאין לו מעות. ואם יש לו נר מוכן ובזמן
הדלקתו שפיר שינה א"מ.

אבל פשיש לו יין נראה דצריה למנכרו ולקח נר משום שלום בית וליכא בזה אין
מעבירין. כיון שקודם הלילה לא חל עליו צדיקין חובת קידוש כלל.

ואף דשרי לקדש מבעו"י. מ"מ עיקר החיוב אינו חל עד לילה.

ומה שהקשה ממגילה ומ"מ. ע' מג"א סי' תרפ"ז.

ומ"ש מהא דמנחות מ"ט דהא א"מ עה"מ. כפר ישבנו זה בס"ד באות ז.

ומ"ש מתוס' יומא ל"ג דלא שינה א"מ רק באפשר לעשות שתיהן. במחכ"ת אין זה פוננת
התוס' וכמוש"ל אות י"ד.

ומש"ש דלפי המסקנא שניהם שנים כדתנן שם התמידים אין מעכבים המוספים וכמ"ש
הרמב"ם שאיזה שינאה יקדים. הוא תמוה דליכא שם מסקנא כלל והאיבעיא לא נפשטה.

ומתניתין דאין התמידים מעכבים מוקי שם לענין ליקדם ונדאית ליה ע"ש. והרמב"ם
פסק איזה שינאה משום ספק וכמו שפסק ג"כ בהנהו בעיא דבזבחים ר"פ כל התדיר
יעו"ש ומ"ש דאין מעבירין לא שינה רק בשניהם שנים.

כפר ביארנו באות א' בס"ד שז"א. וגם איך לא הרגיש בתכ"ד שהתוס' דיומא כתבו הגוף
זה שהביאם שם מקודם.

גם מ"ש שהח"צ לא ראה דברי התוס' דיומא וכן הרדב"ז. כפר ביארנו שאין הפי' כן
בדברי התוס'.

ומה שהקשה על הרדב"ז שכ' דא"מ הוא מדרבנן. ע"ל אות כ"ט מ"ש ליישב זה.

ומ"ש על הח"צ בהא דמ"ק ע"ל אות י"ד בזה. ומ"ש להוכיח דאין משהין מצנה אף זמן
מועט מהא דמו"ק ט' דלא משהינן בגנן בהמ"ק אף איזה ימים.

לא דמי כלל דשם יש בטול מצוות הקרבנות כדינם בכל יום וכידוע שיש הרבה חילוקים
בין במה לבהמ"ק וא"כ לא מקרי זה שהיה רק בטול מצנה ובמקו"א הארכנו בזה.
ומש"ש להוכיח מס' חסידים סי' תתע"ח שלא לשהות זמן מועט.

הוא תמוה שהרי כתב בפירוש שלא ימתין על סופר שלא יבא כ"כ בקרוב אבל אם יבא
בקרוב ימתין. והנ"א הרגיש בזה ונדחה זה בקש ורוצה לדחות בזה דברי התה"ד.

ומ"ש בטלית שלא יאמר אמתין עד שיבא לידי טלית יפה. היינו ג"כ לפי שאינו יודע
בבירור שבזמן מועט יבא לידו טלית יפה רק שחושב שבהמשך הזמן יזדמן לו אבל זמן
מועט שפיר שרי כנ"ל וז"ב בכוננת הס"ח ע"ש.

וּלְפֶלֶא שְׁחָלַק נָשָׁם עַל הַתְּהַ"ד בְּלִי רְאֵיָה בְּרוּרָה אֲשֶׁר כָּל דְּבָרָיו מוּבָאִים בְּשׁו"ע לְהַלְכָה.
וּמֵה שְׁנֵרְאָה נָשָׁם מִדְּבָרָיו שְׁצָרִיף לְהוֹצִיא כָּל מְמוֹנוּ כְּדִי לְהַתְּפַלֵּל וּלְקַרְוֵא ק"ש.

תְּמוּהָ דְּהָא מְפֻרְשׁ בְּש"ף סי' קנ"ז דְּעַל מ"ע א"צ לְבַזְבֹּז כָּל מְמוֹנוּ וּכ"כ בְּעֶצְמוֹ שָׁם בַּח"א
כָּלל ס"ח אוֹת י"ט. וּבִפְרָט מִש"ש שְׁצָרִיף לְבַזְבֹּז עַל קְדִימַת מְקוּדָשׁ לְאִינוּ מְקוּדָשׁ
דְּתַפְּיֵלַת שְׁבֵת מְקוּדָשׁתּוֹ נְדָאִי תְּמוּהָ וְעֵינָן ס' ק"ח ס"ח שְׁאִין לְבַטֵּל זְמַן תְּפִלָּה בְּשִׁבְלֵי
הַפְּסֵד מְמוֹן צ"ל דְּאִיגְרִי רַק בְּחֻמְשׁ גְּכֶסֶי.

שׁוּב רְאִיתִי שְׁכ"כ הַפְּרָמ"ג שָׁם וְאֶפְשָׁר לְחַלֵּק בֵּין לְבַזְבֹּז מְמוֹנוּ וּבֵין שְׁעִי"ז נֶאֱבַד מְמוֹנוּ
וּכְהָא דְתַה"ד ס' ה' שְׁהוּא מְקוּר דִּין הַגְּ"ל. אִף אִין כָּאֵן מְקוּמוֹ לְהַצְרִיף בְּזָה.

וְכֵן מִש"ש שְׁמַחְוֵיב לְהַחֲלִיף עַל יוֹם הַשְּׁבֵת אִף שְׁלִמְחָר יִצְטָרֵף לְחַלֵּל שְׁבֵת בְּאִיסוּר
דְּרַבְּנָן וּמִבִּיא רְאֵיָה מְהָא דְס' רמ"ח שְׁמֻתָר לְהַפְּלִיג עַל דְּבַר מְצָנָה אִף שְׁיִצְטָרֵף לְחַלֵּל
שְׁבֵת בְּדְרַבְּנָן.

וּלְדַעֲתִי אִינְהָ רְאֵיָה דְשָׁם הַטַּעַם מִשׁוּם עוֹסֵק בְּמְצָנָה ע"ש. וְהֵינּוּ שְׁעוּדָנוּ עוֹסֵק אֲבָל לֹא
הָא שְׁלִמְחָר לֹא יִעֲסוֹק בָּהּ.

וְגַם דְּהָא שָׁם קִי"ל נִשְׁגַּם לְסַחֲוֵרָה מְקָרִי דְּבַר מְצָנָה יְעו"ש וְאִיף כְּתַב כָּאֵן שְׁיִבְזֹבֵז מְמוֹנוּ
בְּשִׁבְלֵי זֶה אֲבָל בְּאַמַּת לֹא דְמִי לְעַנ"ד דְשָׁם אִינוּ בְּרוּר שְׁיִעֲשֶׂה מְלֹאכָה רַק שְׁצָרֵף הַהוֹלְכִים
בְּסַפִּינָה שְׁע"פ רַב מְזַדְּמָן אִינְהָ סִיבָה שְׁיִצְטָרְכוּ לְחַלֵּל שְׁבֵת מִשׁוּם פְּקוּ"נ אֲבָל לְהַנִּיחַ
א"ע עַל הַמִּים לְשׁוּט בַּע"ש בְּאִנְפֹן שְׁבִשְׁבֵת יִהְיֶה מְוַכְרַח מִפְּנֵי הַסַּפְּנָה כִּי יֵאֵי עַל בְּאַמְצַע
הַנְּהָר זֶה בְּנְדָאִי אָסוּר.

וְה"נ בַּנ"ד שְׁמַבְקָשׁ בְּעֶצְמוֹ לְהַנְּכָרִי שְׁיִחֲלִיף מְלֹאכְתּוֹ עַל יוֹם הַשְּׁבֵת אִין לֵה רְצוֹן גְּמוּר
מְזָה וְיֵשׁ לְדוֹן בְּזָה וְאֶקְצָר כִּי אַכ"מ. וּבְזָה נִדְחוּ כָּל דְּבָרֵי הַנ"א שָׁם בְּעֵינָן הַזֶּה וּבִינְתָר
דְּבָרָיו דְּלֹא שְׁיִיכִי לְהָא לֹא הַזְּכָרִים: לַח הַיִּנְצָא מְכָל זֶה.

(א) אִין מְעַבִּירִין הוּא גַם בְּתַדִּיר וְאִינוּ תַדִּיר וְכַדוּמָה. (ב) א"מ לֹא שְׁיִיף רַק כְּשֶׁהַמְצָנָה
מוּכָנֵת לְפָנָיו בְּלִי שׁוּם תִּיקוּן.

(ג) אִם הַתְּחִיל בְּשְׁאִינוּ תַדִּיר גּוֹמֵר וְלֹא יִפְסִיק בְּשִׁבְלֵי עֲשִׂיַת הַתַּדִּיר. (ד) אִם פָּגַע בְּמְצָנָה
וְעָבַר עָלֶיהָ וּפָגַע בְּאַחֲרַת מְחֻוֵיב לְעֲשׂוֹת הַמְצָנָה הַשְּׁנִית שְׁעוּמָד בָּהּ (ה) מְצָנָה שְׁחֻבְתָּהּ
הַיּוֹם וּמְצָנָה לְמַחַר אִינְהָ שְׁיִרְצָה יִקְדִים אִם א"א לְעֲשׂוֹת רַק אַחַת.

רַק בְּתַנָּאִי שְׁלֹא יִעֲבֹר עַל אִין מְעַבִּירִין כְּמַבְנָאָר בְּפָנִים וְעֵינָן אוֹת ז. ו) א"מ שְׁיִיף אִף
בַּא"א לְעֲשׂוֹת רַק מְצָנָה אַחַת מְשֻׁנֵי מְצוֹת.

(ז) לְהַשְׁהוֹת מְצָנָה כְּדִי לְעֲשׂוֹתָהּ מִן הַמְּבַחֵר מְוַתָּר זְמַן מוּעֵט אֲבָל לֹא זְמַן מְרוּבָה (ח) מְצָנָה
עוּבְרַת וּמְצָנָה שְׁזַמְנָה נְמֻשָּׁף אִם הַזְּמַן דְּחֻק צָרִיף לְהַקְדִים הַעוּבְרַת. וְאִם יֵשׁ זְמַן גְּדוֹל
עוֹשֶׂה הַחֲשׁוּבָה אוֹ זוֹ שְׁפָגַע בָּהּ.

(ט) אִם פָּגַע בְּמְצָנָה וְשׁוּב בָּאָה לְפָנָיו מְצָנָה אַחֲרַת וּשְׁנִיָּהּ מְזַמְנִים לְפָנָיו. צָרִיף לְעֲשׂוֹת
הַחֲשׁוּבָה קוֹדֵם אִף שְׁבָאָה בְּאַחֲרוֹנָה.

(י) אִם תַּדָּא דְּאִוְרִיָּתָא נְחָדָא דְּרַבְּנָן וְתַרְנוּוִיָּהּ שׁוֹוֹת. הַדְּאִוְרִיָּתָא קָדִים לְהַדְּרַבְּנָן.

אָבֵל אַם אַחַת תְּדִירָה אוּ מְקוֹדֶשֶׁת הִיא קוֹדֶמֶת. יא) אִין מַעֲבִירִין עַל הַמְצוֹת.
הוא אִסוּר דְּאוֹרֵיִתָּא. יב) מְצוּהָ שְׁחוֹבֶתָה הַיּוֹם קוֹדֶמֶת לְמְצוּהָ שְׁנֵי־יָמִים חַיִּיבָה מְכַבֵּר
וְעַתָּה הוּא כְּעֵין תְּשֻׁלוּמִין וּפְרִיטֵי דִין זֶה מְבֹאֵר בְּפָנִים.
יג) לְעֵשׂוֹת דְּבַר הַרְשׁוּת קוֹדֶם מְצוּהָ. אַם בְּאִפְנוֹן שְׂמַנִּים הַמְצוּהָ וְעוֹשֶׂה הַרְשׁוּת הָיִי בְּזִיוֹן
לְמְצוּהָ אִסוּר.

אָבֵל אַם אִינוּ מְנִיחָה כְּשֶׁהִיא לְפָנָיו רַק מַצֵּד שְׂאֵפְשֵׁר לְעֵשׂוֹתָהּ וּמְמַשִּׁיף זְמַנָּה קֶצֶת דְּאִין
זֶה בְּזִיוֹן לְהַמְצָנָה שְׂרִי רַק דְּבִלֵּא"ה זְרִיזִין מְקַדִּימִין לְמְצוֹת: סִימָן יח כְּבוֹד יְדִי"ג הִרָה"נ
וְכוּ': ע"ד הַתּוֹס' שֶׁבֶת ק"י ב' שֶׁהֵבִיאוּ דַעַת הַשְּׂאֵלְתוֹת דְּרַק בְּשֶׁבֶת קִי"ל כַּר' שְׁמַעוֹן
דְּדָבָר שְׂאִין מְתַפְנוֹן מְוֹתֵר מְשׁוּם דְּבַעֲיָנָן מְלֹאכֶת מְחַשְׁבֶּת אָבֵל בְּשֶׂאֵר אִסוּרִים אִסוּר.

וְהַקְשׁוּ הַתּוֹס' דַּא"כ בְּשֶׁבֶת פ"א דַּא"ר יוֹחֲנָן אִסוּר לְקַנֵּחַ בְּחֶרֶס מְפָנִי שְׂמַשִּׁיר שְׁעָר. וּפְרִיף
דְּהָא אִינוּ מְתַפְנוֹן וּר"י ס"ל הֵלְכָה כְּסֵתָם מְשֻׁנָּה וְתַנּוּן נְזִיר חוֹפֵף וּמְפַסֵּס.

וְלִהְשֵׁאֲלֵתוֹת מֵאֵי פְרִיף דִּילְמָא שְׂאֵנִי שְׂאֵר אִסוּרִים. וְע"ז הַקְשָׁה מַעַכ"ת דְּהָא הַש"ס
פְּרִיף מְכַל שְׁכַן פִּינּוֹן דְּאַף בְּנְזִיר דַּל"צ מְלֹאכֶת מְחַשְׁבֶּת מְוֹתֵר.

וְאַף שֶׁבֶתוֹ י"ל הַכְּנוּנָה כְּמוֹ שֶׁהָר"ן שָׁם שְׂכַפְנוֹנְתָם לְהוֹכִיחַ מְשֻׁם דְּהֵלְכָה כַּר"ש אַף בְּשֶׂאֵר
אִסוּרִים פִּינּוֹן דַּר"י ס"ל הֵכִי וְרַב וּר"י הֵלְכָה כַּר"י אָבֵל בְּחִידוּשֵׁי הַרְשָׁב"א מְפֹרָשׁ
הַשְּׁנֵי־יָמִים דְּנִימָא דַּס"ל לַר"י דְּבִשְׁבֶּת אִסוּר וּבְשֶׂאֵר אִסוּרִים מְוֹתֵר.

וְע"ז תְּמָה מַעַכ"ת דְּהָא שְׂאֵר אִסוּרִים חֲמִירֵי עַכ"ד: לְדַעַתִּי דְּבַרִּי הַתּוֹס' וְהַרְשָׁב"א נְכוּנִים
דְּכִינּוֹן דַּס"ל לְהַשְּׂאֵלְתוֹת דְּבִשְׁבֶּת פְּלִיגֵי אֵי דַּשֵּׁא"מ אִסוּר מְדַרְבְּנָן אוּ מְוֹתֵר לְגַמְרִי. וּבְשֶׂאֵר
אִסוּרִים פְּלִיגֵי מִן הַתּוֹרָה מְשׁוּם דַּל"צ מְלֹאכֶת מְחַשְׁבֶּת.

וְכ"כ הַתּוֹס' שֶׁבֶת מ"א ב' נִיּוּמָא ל"ה א'. א"כ אִין תְּלוּי זֶה בְּזֶה כְּלָל.

וְשֶׁפִיר י"ל דְּיִסְבּוֹר ר"י בְּשֶׂאֵר אִסוּרִים כַּר"ש דְּמְוֹתֵר וְאַף מְדַרְבְּנָן לֹא גְזָרוּ. וּבְשֶׁבֶת ס"ל
כַּר"י דְּאִסוּר מְדַרְבְּנָן מְשׁוּם דְּבִאִסוּר סְקִילָה הִתְחַמִּירוּ וְכַדְאֲמַרִּינוּ בִּיבְמוֹת קִי"ד דְּבִאִסוּר
סְקִילָה גְזָרוּ רַבְּנָן.

וְאַף שִׁי"ל דְּלֹא גְזָרוּ בְּשֶׁבֶת בַּדַּשֵּׁא"מ רַק אֵי מְצִינוּ כְּעֵין זֶה מְדֹאוֹרֵיִתָּא בְּשֶׂאֵר אִסוּרִים
וְכ"כ הַתּוֹס' בְּיּוּמָא ל"ה מ"מ ס"ל לְהַתּוֹ' דְּהֵכָא וְלִהְרָשָׁב"א דְּלֹא שְׁיִיף לְהַקְשׁוֹת מְזֶה דַּר"י
אֲדַר"י פִּינּוֹן שְׁיֵשׁ מְקוּם לְחַלְקָה.

וּבְכַמָּה מְקוּמוֹת מְצִינוּ שְׁגָזְרוּ רַבְּנָן אַף דְּלִיכָא דְּכְנוּתָהּ מִן הַתּוֹרָה וְקָמָה גַם נִצְבָּה קו'
הַתּוֹס' וְהַרְשָׁב"א וְאֲדַרְבָּא קו' הָר"ן יֵשׁ לְדַחוֹת דְּבְמְקוּם דְּאִיכָא פְּלוּגְתָא דְּכַמָּה אֲמוּרָאֵי
לֹא שְׁיִיף פְּלִלָא דְּרַב וּר"י הֵלְכָה כַּר"י וְכִידּוּעַ בְּכַלְלֵי הַש"ס וְעֵינָן מַל"מ פִּי"ח מַה' מַעַה"ק.
וְגַם הָא כְּתִב הַמַּל"מ פ"ז מַה' בְּלִים וְשֶׂאֵר אַחֲרוּנֵים דְּהִיכָא דְּפְלִיגֵי אֲמוּרָאֵי אֲלִיב' דַּר"י
לִיתָא לְכַלְלָא דְּרַב וּר"י. וְהַנ' פְּלִיגֵי אֲמוּרָאֵי בַּדַּר"י אֵי הֵלְכָה כְּסֵתָם בְּגִיטִין פ"א וְחֻלְוִין
מ"ג וְכ"מ.

אָבֵל קו' תּוֹס' וְרַשָּׁב"א קָשָׁה: וּמ"ש מַעַכ"ת לִישָׁב דְּבַרִּי הַשְּׂאֵלְתוֹת עַפ"י דְּבַרִּי בַּדְּרוּ"ח
שְׁכַתְּבַת דְּבִשְׁבֶּת פ"א פְּרִיף הַש"ס מְנַדֵּר מִפְּחַ מֵאֵי אֲוִלְמָא דְּהָאֵי סְתָמָא מֵהָאֵי סְתָמָא כְּמוֹ שֶׁ

התוס' בעירוובין צ"ג. ודשא"טבשבת למ"ד אסור הוא רק מדרבנן וספיקו לקולא ולזה
כתב מעכ"ת דבשאר איסורין דהוי דאורייתא ספיקו לחומרא עכ"ד.

הנה לפי"ז קשה טובא מה מיתי בשבת שם משנה דנזיר פיון דבשאר איסורין נקטינו
לר"י דאין הלכה כהה מתניתין והו"ל להש"ס לאתויי סתמא דגבי שבת וכגון הא דשבת
ק"מ שנוטל בכברה ע"ש.

והתוס' שכתבו בעירוובין שהקושיא מפת מאי אולמא היינו רק למאן דלא ס"ל לחלק בין
שבת לשאר איסורים וכפי דעתם בשבת ק"י ב' ודלא כהשאלות אבל להשאלות א"א
לומר פן: ובישוב דברי השאלות מקו' תוס' והרשב"א נראה דהנה ידוע שיטת הערוף
דפסיק רישא דלא ניקח ליה מותר לר"ש והכוננה דבניחא ליה פיון שפלי ספק יעשה
האיסור וגם ניקח ליה ה"ז מתפנון גמור אבל בלא ניקח ליה הוי אינו מתפנון פיון שאין
זה תפנון פלל ובעינו מלאכת מחשבת אבל בשאר איסורים דל"צ מלאכת מחשבת אסור
מה"ת פיון שעושה בידים האיסור וידוע שפלי ספק יעשה האיסור ור"ש ס"ל דאף בשאר
איסורים בעי מתפנון.

ואין הטעם משום מלאכת מחשבת רק דהוי כמתעסק דאמעית בכל איסורים חוץ מחלבים
בעריות. וכ"כ הערוף בערוף פסק להדיא הטעם דפס"ר דניחא הוי כמתפנון ודלא ניקח
הוי פאינו מתפנון.

אבל היכא דלא הוי פס"ר רק שאפשר שיבא לידי איסור אין שינוי פלל לאסרו מה"ת
אף בשאר איסורים ואף לר"י הוי רק מדרבנן. ובשבת לר"י אסור בלא פס"ר ואף היכא
דלא ניקח ליה האיסור ולא הוי תרי דרבנן משום דלר"י דס"ל משאצל"ג חייב אף בפס"ר
דלא ניקח ליה כמו"ש תוס' שבת ע"ה ע"א ד"ה טפי.

ובזה יש לישב מה דתלי הש"ס בשבת מ"ב דשא"מ במשאצל"ג שנתקשו התוס' שם בזה
ולפמ"ש א"ש דאי משאצל"ג חייב מסתבר לגזור אף היכא דאינו מתפנון פיון דהוי חד
דרבנן ומדקה דמ"מ אינו מוכרח שיסבור גזירה זו: והנה בהא דנזיר חופף ומפספס אבל
לא סורק אמרינו בנזיר מ"ב הטעם דאדם רוצה להשיר גימין המדולדליו.

ורש"י פ"א בשבת פ"א הטעם משום דהוי פס"ר. ותמוה דבש"ס אמרינו טעמא אחריןא.
ומצאתי שנתקשה בזה הריב"ש סי' שצ"ד ונדחק מאוד. ונראה דעת רש"י דבאמת גם
בחופף ומפספס משיר שערו והוי פס"ר וכ"כ התוס' בשבת נ' ע"ב ד"ה במאי דבראש
הוי פס"ר.

ומ"מ שרי משום דלא ניקח ליה לעקור שערו מגידולו. אבל בסורק מפרש הש"ס דניחא
ליה מה שמשיר גימין המדולדלות והוי פס"ר דניחא ליה ואף דבדף נ' ע"ב פירש"י
דבחופף ומפספס לא הוי פס"ר.

י"ל דהיינו לס"ד דשם דלר"ש לא יחוף ועכצ"ל משום פס"ר כפירש"י שם ועכצ"ל
דניחא ליה בהשרת שערו וא"כ צ"ל הא דנזיר חופף משום דלא הוי פס"ר אבל למסקנא
למאי דפריף אימא סיפא שפיר הוי פס"ר כמו"ש התוס' שם רק דלא ניקח ליה.

ועוד נראה דמנכרח הש"ס לפרש פן משום דבנזיר מ"ב שם קאמר ר' ישמעאל לא יחוף באדמה מפני שמשירת. ומפרש הש"ס לחד לישנא מפני שמשיר ונדאי.

וקשה טובא דפשיטא דהא הני פס"ר. ועכצ"ל דקמ"ל דאסור אף דהני פס"ר דלא ניחא ליה.

ובזה פליג עם ת"ק דס"ל דרק סורק אסור משום דשם ניחא ליה לתלוש המגולדלות אבל בחופף משיר המחוברות וכ"כ השטמ"ק והמאירי דבאדמה הני פס"ר. ורש"י הוצרך לפרש דבסורק הני פס"ר.

דאי לא הני פס"ר הני שרי אף דניחא לו כמו פל דשא"מ לר"ש: ולפמ"ש א"ש מ"ש השאלות דבשאר איסורים אסור דשא"מ. היינו החילוק שכתב הר"ן בפ' שמונה שרצים שם דבפס"ר דלא ניחא דשרי להערוף היינו רק בשבת ולא בשאר איסורין והיינו הך כמוש"ל: ולפמ"ש מבואר שפיר סוגיא דשבת פ"א דמקנח בקרס הני פס"ר להשיר שער מפני שהוא חדוד כפירש"י שם ורק דלא ניחא ליה ועכ"פ לא איכפת ליה כמו"ש התוס' ע"ה ע"ה ט"פ דאף בלא איכפת ליה שרי ולזה לא מצי הש"ס לאתויי מסתמא דשבת ק"מ דשם לא הני פס"ר דאי הני פס"ר הני אסור דשם ניחא ליה להוציא הפסולת ולזה מיייתי סתמא דנזיר דחופף אף דהני פס"ר מ"מ כיון דלא ניחא ליה שרי וה"נ שרי אף דהני פס"ר.

ועפי"ז יש ליישב קו' הרעק"א שהקשה שם לר"י למה אסור לקנח הא דרבנן התירו משום כבוד הבריות ולפמ"ש דהני פס"ר א"ש דהני דאורייתא וכדאמרינן בשבת צ"ד דבכלי אסור מה"ת. ואף שכתבו התוס' שם דהני משאצל"ג מ"מ י"ל דהני פעין דאורייתא ולא הקילו בזה משום כבוד הבריות וכעין מ"ש הר"ן בזה בפ' פירה דף מ"ד לענין דליקה גבי מת ע"ש וכ"כ הר"ן להדיא פ' המצניע דלא הקילו במשאצל"ג גבי כבוד הבריות וכ"נ בפסוגיא שם וגם הא פבר פתב הרמב"ן בחי' ועוד ראשונים דגוזז שער מקרי צריכה לגופה דלא כהתוס' ה"ל.

ואי נימא דר"י ס"ל משאצל"ג חייב א"ש בפשיטות ועתו"ס שבת ק"ו ע"ה חוץ. ומ"מ אי נימא דשא"מ מותר אינו חייב על פס"ר דלא ניחא משום דהני דשא"מ ובזה יש להאריך אי ר"י ס"ל משאצל"ג חייב או פטור ואכ"מ: ומינשב שפיר קושיות תוס' ורשב"א דמיייתי מהא דנזיר דאף בפס"ר מיקרי אינו מתכונן היכא דלא ניחא ליה וא"ל דהני מדרבנן דבשבת החמירו טפי דהך דרבנן היו מקילים משום כבוד הבריות וכמו"ש התוס' פתובות דף ז' א' דבמצוה שרי בפס"ר דלא ניחא ליה: והרמב"ם פתב בפ"ה מה' נזירות שניזיר לא יסרוק ולא יחוף באדמה מפני שמשירת השער בנודאי.

ולפמש"ל צ"ל דעתו דפס"ר דלא ניחא אסור בשאר איסורים לזה פסק כר' ישמעאל דלא יחוף באדמה וכמוש"ל. ויש להאריך בזה אף מטרדומי כתבתי רק מה שנ"ל בהשקפה בזה: סימן יט כבוד ידידי הרב הגדול וכו' מו"ה משה נ"י: אשר עוררני בשיטה דהפלגה בשבת אף כי פבר מזנבר הרבה בראשונים וגם אני טרוד פעת בכ"ז ארשום העולה על רעיוני בזה ובפרט בנוגע לדינא במעפונרת לצורך מצוה: א והנה עיקר הערתו על המחבר דס"ל סי' של"ט כדעת ר"י בתו' שבת י"ט ועירובין מ"ג דטעם הפלגה בשבת משום שט

וא"כ למה כתבו המחבר ורמ"א בסי' רמ"ח דמהני קנין שביתה דמה תועלת הוא והאריף לבאר דמה שנוהגים לעבור במעבדות ע"י קנין שביתה הוא רק להפוסקים דס"ל דלא כר"י זה תוכן הערת כת"ר.

וכבר הערה בזה בנו של הק"נ בנתיב חיים סי' רמ"ח ותשובת הק"נ שם אינה מבוארת ושו"ת מהר"ז שהביא שם אינו ת"י. ומש"ש הק"נ דהבה"ג שהובא בטור סי' תרי"ג ס"ל דבספינה אסור משום שט תמוה לענ"ד.

ונראה שראה בש"ע סי' תרי"ג ס"ו ושאר אחרונים שהזכירו ספינה והיינו משום דס"ל פדעת ר"י דטעמא משום שט אבל הבה"ג עצמו לא הזכיר ספינה כלל יעו"ש לשונו בטור אבל מעבר לשוט אסור.

נראה הפונה דנוקא לעבור בשיטה אסור אבל. ספינה לאו משום שט הוא להבה"ג כמו"ש הב"י סי' רמ"ח דלקי התיר הבה"ג להפליג ע"י קנין שביתה דאי משום שט לא מהני קנ"ש פנ"ל יעו"ש.

וכן מצאתי בברכ"י סי' רמ"ח בשם הא"ר ופר"ח דכוננת הבה"ג לשוט ממש ולא בספינה שלא נזכר כלל בבה"ג וכמ"ש אכן קשה דהול"ל אבל לשוט אסור ותיבת מעבר מורה על ספינה וכדומה ואף דבגוף הבה"ג ליתא תיבת מעבר מ"מ בטור נראה שהיתה פן גירסתו בבה"ג: ב והנראה בזה דהנה ראית התוס' וש"פ מהא דשבת קל"ט מעובדא דמברא שאסור בשבת דמשמע שם פשטא דמילתא דאיירי תוך התחום ואיסורא משום שט ולא ראיתי בישוב ראי' זו בלי דוחק.

ועוק"ל דבאמת למה לא יהא איסור בספינה ומברא משום שט דמה לי שט ע"י חביות או שט על ספינה ומברא דהא לא מחלקינו בשט בין עושה השיטה בעצמו לנעשה ע"י אחרים. וע' חוות יאיר סי' קי"ב שרוצה לחלק בזה ועב"י סי' רמ"ח ומג"א שם ואקצר.

ועכ"פ היינו שט. וצ"ל סברתם דכיון דספינה הוא דבר קבוע ויש הולכים על הספינה רחיים ושנים לא שינוי בזה שט דהו"ל כעין בית שעומד על המים.

וכעין זה איתא בשבת מ' ע"ב דבבריכה ליכא משום שט: ג ולפ"ז נראה דזה שינוי רק בספינה שבנוי כמו בית ופעושי לישב שם בקביעות אבל מברא אינו עשוי רק דרך עראי לעבור רחב הנדר.

וכהא דאמרנו בשבת ל"ב רב לא עבר במברא שיש בה א"י משמע שמברא לא היו לו מחיצות כמו ספינה והי' מסוכן קצת. ואף שרש"י פי' שם מברא ספינה לעבור בה המים לא נקיט רק דהוי כעין ספינה אבל לא שעשויה כספינה.

ורא' מדלא קאמר רב לא עבר בספינה. וכן בשבת קל"ט פירש"י ספינה רחבה הוא לא דיוקא.

ובחולין צ"ה פירש מעבדות הנדר. והוא כעין מעבורות שלנו רחבים בלי מחיצות שלימות.

ובערוך ערוך מעברא פי' ספינות קטנות כעין ביצית ודוגית אבל רש"י לא ס"ל הכי דהא פי' ספינה רחבה ועיקר פנ וכמו"ש. עכ"פ זה ברור שהוא בדרך עראי ולזה במברא לא

שִׁינָה לומר דהו"ל פְּבִיתוּ שְׂאִינוּ רְאוּי לְדִירָה כְּלָל וְלֹא עֲשׂוּי לְכָה וְשִׁפִּיר הָיִי כְּשֵׁט לִכ"ע
אֶף לְבַה"ג וְעַפ"ז מְיֻנָּשֵׁב הָיִי עֲוֹבְדָא דְשִׁבְתָּ קל"ט דְּבַמְבָּרָא כ"ע מוֹדוּ דְּאִיכָא מְשׁוּם שֵׁט.

וְעַפ"ז מְיֻנָּשֵׁבִים שִׁפִּיר דְּבָרֵי הַבַּה"ג שְׂפִטוֹר שְׂפִתָּב מְעַבֵּר לְשִׁיט דְּאִשְׁמַעִינָן דְּמַבְּרָא יֵשׁ
בּוּ מְשׁוּם שֵׁט פְּהָא דְשִׁבְתָּ קל"ט אֶף דְּבַסְפִּינָה לִיכָא מְשׁוּם שֵׁט לְבַה"ג כַּמ"ש הַב"י ס'י
רַמ"ח. וְסָבְרָא זֶה יֵשׁ לִי לְלַמּוֹד מִדְּבָרֵי רַעְק"א בְּתַשׁוּ' ס'י י"ג שְׂפִתָּב לְעֵנָן קִנְיָן שְׂבִיתָה
דְּלֹא מְהַנִּי בְּמַעֲבֹרָת שְׂקוֹרִין פְּרָאָם לומר דְּהָיִי פְּבִיתוּ דְּלֹא דְּמִי לְסְפִינָה לְפִי שְׂאִינוּ רְאוּי
לְדִירָה שְׂעֲשׂוּי רַק דְּרָה עֲרָאֵי ע"ש וַא"כ ה"נ לְעֵנָן שֵׁט וְכַמו"ש.

וּמְיֻנָּשֵׁב קְוֹשִׁית הָרֵאשׁוֹנִים מְהָא דַּפ' תּוֹלִין בְּפִשְׁיטוֹת וְכֵן דְּבָרֵי הַבַּה"ג. וְעַכ"פּ בְּסְפִינָה
סְבִירָא לִי לְהַבַּה"ג דְּלִיכָא מְשׁוּם שֵׁט לְזַה פְּתַב דְּמְהַנִּי קַנ"ש וַא"כ קָשָׁה עַל הַמַּחְבֵּר
וְרַמ"א שְׂהַתִּירוּ בַּקַּנ"ש וְכַנ"ל: ד וְהַנְּרָאָה בְּזַה דְּהֵנָּה לְדַעַת ר"י דְּטַעַם הַפְּלָגָה מְשׁוּם שֵׁט
קָשָׁה מ"ש קוֹדֵם ג' יָמִים קוֹדֵם הַשְּׂבִתָּ שְׂרִי לְהַפְּלִיג וְאַחַר ג"י אָסוּר פְּדָאִיתָא בְּשִׁבְתָּ י"ט
וְלְדַעַת הִירוּשְׁלָמִי שְׂרִי לְב"ה אֶף בַּע"ש כַּמ"ש הַתּוֹס' בְּעִירוּבִין מ"ג וְכ"פ הַרְבֵּה פּוֹסְקִים.

וְכַבֵּר הַרְגִּישׁ בְּזַה הַב"י ס'י רַמ"ח יַעו"ש שְׂנִדְחָק. וְנִרְאָה דְּבָאָמַת מוֹדָה ר"י שְׂפָל שְׂיֹשֵׁב
תְּמִיד בְּסְפִינָה כְּמוֹ פְּבִיתוּ לֹא שִׁינָה גְזִירָה דְּשֵׁט דְּהָיִי פְּבִיתוּ וְכַמו"ש לְדַעַת בַּה"ג.

וְרַק תּוֹף ג"י שְׂאִינוּ מְוֹרָגָל עֲדִינָן כָּל כָּה וְכַעִין מ"ש הָרִי"ף בְּזַה שְׂבִשְׁלִשָּׁה יָמִים מְרָגִיל
אַ"ע יַעו"ש וְעֲדִינָן לֹא נִקְבַּע דִּירָתוֹ בְּסְפִינָה הו"ל כְּשֵׁט ע"ג דְּבָר אַחַר וְקוֹדֵם ג"י הָיִי
פְּבִיתוּ. וּמ"ד מַע"ש ס"ל דְּכָל שְׂקַבַּע יְשִׁיבָתוֹ מַע"ש בְּסְפִינָה הו"ל פְּבִיתוּ וְלֹא שִׁינָה בְּזַה
שֵׁט.

אַבְל בְּשִׁטָּה בְּעֻלְמָא וְנִדְאֵי לֹא מְהַנִּי אִם יִתְחִיל לְשׁוּט מַע"ש כְּמוֹבָן. וְזֶהוּ שְׂהַתּוֹס'
בְּעִירוּבִין מ"ג אַחַר שְׂהַבִּיאוּ פִי רִיצַב"א דְּטַעַמָא מְשׁוּם שֵׁט.

פְּתַבוּ וְאוֹר"י שְׂהַקוֹנִים שְׂבִיתָה לֹא שִׁפִּיר עֲבָדֵי דְּסוּף סוּף מְפִלִיגִים בְּשִׁבְתָּ ע"ש. מְשַׁמַּע
שִׁישׁ בְּזַה חִידוּשׁ דִּין נְהִלָּא פְּשׁוּט הוּא דְּלְטַעַמָא דְּשֵׁט מַה שִׁיכּוֹת קִנְיָן שְׂבִיתָה לְכָאן.

אַבְל הַדְּבָר כְּמוֹ"ש דְּגַם לַר"י ס"ל סָבְרָא דְּהָיִי סְפִינָה פְּבִיתוּ אִם נִכְנַס בְּהָ קוֹדֵם ג"י אוֹ
בַּע"ש לִירוּשְׁלָמִי וְשִׁפִּיר מְהַנִּי לְפִי זֶה קַנ"ש מַע"ש אֶף אִם הַסְּפִינָה עוֹמְדַת דְּנַעֲשָׂה פְּבִיתוּ.
וַא"כ יֵשׁ מְקוֹם לומר דְּאֶף אִם יֵצֵא אַח"כ מִהַסְּפִינָה שִׁפִּיר יוֹכַל לִיכְנַס שְׁנִית בְּשִׁבְתָּ כִּינּוּן
דְּכַבֵּר הו"ל פְּבִיתוּ מַה לִּי אִם יֵצֵא בְּאִמְצַע וְכַמוֹ גְּבִי קִנְיָן תְּחוּמִים שַׁג"כ שְׁב אַח"כ לְבִיתוּ.

וְע"ז חִידוּשׁ ר"י דְּלֹא מְהַנִּי כַּה"ג כִּינּוּן דִּינִצָּא בְּאִמְצַע וְסוּף סוּף מְפִלִיגִים בְּשִׁבְתָּ. אַבְל אִם
נִשְׂאָר בְּסְפִינָה מַע"ש גַּם ר"י מוֹדָה אֶף אִם הַסְּפִינָה עוֹמְדַת דַּמ"מ הו"ל פְּבִיתוּ.

וְאֶף שְׂרָאִיתִי בַּב"ח ס'י רַמ"ח שְׂהַבִּין בְּדַעַת הַתּוֹס' וְהָרֵא"ש דְּדוֹנְקָא בְּהַפְּלִיג מַע"ש שְׂרִי
וְלֹא בְּעוֹמְדַת. וְלַעַד"נ כְּמוֹ"ש.

וְלִשׁוֹן הָרֵא"ש שְׁם בְּקוֹשְׁיִיתוֹ עַל הַנְּכַנְסִים בְּשִׁבְתָּ שְׂפִתָּב דְּכִינּוּן דְּאִין הַסְּפִינָה זְזָה מְשַׁם
עַד לְמַחֵר וְאִזּוּ הֵם נִכְנְסִין בְּהָ הָרִי הֵן מְפִלִיגִין בְּשִׁבְתָּ עַכ"ל. נִרְאָה שְׂדִקְדָּק לְהַקְשׁוֹת מִמֶּה
שְׂנַכְנְסִין בְּשִׁבְתָּ וְכַמוֹ"ש.

ומ"ש שאינה נזה עד למחר אינו שינוי לגוף קונשניתי רק שנמשך למ"ש אח"כ שלנה נכנסים בשבת. ועוד י"ל שהזכיר זה פדי שיקשה לשארי טעמים דהפלה דלא מהני קנין שביטה פשהיא עומדת.

וז"ב לענ"ד בכוננת תוס' וקרא"ש: ה ולפי זה נראה דרק ר"י חידש דלטעמא דשט לא מהני קנ"ש בע"ש ונכנס בשבת אבל שאר פוסקים דס"ל טעמא דשט כמו"ש הב"י לדעת הר"י וכן דעת רב האי גאון וע' רמב"ן וע' תשב"ץ ח"א סי' כ"א וכ"ד ר' משה גאון שהביא הב"י ס"ס של"ט שאסור ליכנס בשבת אף בספינה עומדת נראה טעמא משום שט ולהכי בגושפשת בקרקע התיר יעו"ש דאף בעומדת שינוי שט דמ"מ שטה היא על פני המים.

אבל לשאר טעמים לא שינוי לאסור בעומד. וכן עוד פוסקים דס"ל טעמא דשט י"ל דשפיר שרי אף ליכנס בשבת ע"י קנ"ש מע"ש פיון שנעשה ע"ז כביתו.

וכ"נ דעת הבה"ג שכתב דמהני קנין שביטה בחולא שפיר דמי למיתב בה בשבתא וסגויי מה לי מבעוד יום מה לי ג' ימים קודם שבת עכ"ל. מבואר מלשונו שאף לישוב בשבת מותר ע"י קנ"ש וכ"כ הטור סי' רמ"ח בשם הבה"ג ומוכח שפיר דכמו דמהני לתנא דברייטא קודם ג"י משום דהוי כביתו פן מהני להירושלמי אליבא דב"ה מע"ש.

ויותר נראה דעת בה"ג בטעם ג"י פהרי"ף משום עונג שבת או פטעם הרנ"ה משום חילול שבת ורק במקום קרוב שרי. אף בע"ש ובנהרות נובעים להרי"ף ואינם מסוכנים להרנ"ה עבב"י בדעתם ורק אפתי אסור משום שט.

ובזה כתב הבה"ג שאין חילוק בין ג"י לע"ש וחולק על התוס' דס"ל לחלק בזה גם לטעמא דשט. וס"ל לבה"ג דקנ"ש מהני לטעמא דשט אף בנכנס בשבת וכמו"ל (ועפ"ז מיושבים דברי בה"ג שהביא הטור סי' תרי"ג בפשיטות דשפיר ס"ל טעמא דשט אף בספינה וכמו"ש) וכעין זה כתב הב"י סי' רמ"ח בדעת קרא"ש ע"ש ובדעת הבה"ג הוא יותר נאות.

ובאמת לשאר השיטות אין טעם נכון לענין קנ"ש. דלטעם ר"ח משום תחומין מה בכך שיקנה שביטה והו"ל כביתו מ"מ הוא יוצא חוץ לתחום וכן הקשה הב"י ופ"י פן בקונשניתי התוס' ושאר פוסקים על הבה"ג ע"ש וכן ליתר הטעמים בזה הענין דחוק.

אף לטעמא דשט א"ש דכיון דהו"ל כביתו לא שינוי לגזור בזה שמא יעשה חבית של שיטין: ו ולזה הב"י שפיר נקיט בש"ע פשיטת הבה"ג וקרא"ש דטעם ג"י הוא משום עונג שבת. וטעם הפלה בשבת הוא משום שט וכדעת התוס' וקרא"ש וקרא"ש ורק שבה פסק להקל דמהני קנ"ש בנכנס מע"ש ונשאך שם לכל השבת ואף בספינה עומדת וכמו"ל דזה מהני לכל השיטות ואף לדעת התוס' וקרא"ש.

וכת"ר ראיתי שהבין לדעת התוס' צריך שתהא מהלכת מע"ש ואף שהסכים בזה לדעת הב"ח וכמו"ל. אבל עיקר לענ"ד כמו"ש הש"ע וכמו"ל.

והרמ"א הוסיף להקל אף במפליג בשבת פיון דלדעת הפוסקים דלא ס"ל טעמא דשט
ונדאי שרי הפלגה בשבת בק' מע"ש כמו"ש הר"ן ו"ש"פ. וילדעת הסוברים טעמא דהפלגה
משום שט יש מקום לומר דמהני בכה"ג וכמוש"ל ל לזה הקול רמ"א בזה.

ובפרט לפמש"ל שפן הוא דעת הבה"ג אף דס"ל טעמא דשט רק הב"י ורמ"א לא ס"ל
הכי בדעתו כמו"ש הב"י וד"מ סי' רמ"ח. ומה שנתקשו הרא"ש ו"ש"פ להירושלמי דס"ל
הכי דמותר ליכנס לספינה מע"ש וברייתא דאין מפליגים פחות מג"י קודם שבת אלא
אלפיא דב"ש דמה שייכות הוא זה למחלוקת ב"ש וב"ה דב"ש לא אסרו רק מה שבשבת
עצמו יש מלאכה אסורה והכא ליכא רק שהוא עושה איסורא דשט.

לענ"ד פשוט דטעמא דב"ש כמו"ש הבעה"מ שייבוא לידי חילול שבת וזה דומה לאינך
דב"ש שגם בשבת אין איסור גמור כשהעכו"ם עושה וכן פאן שהוא בספינה אבל להביא
עצמו לידי כף צריף ד' ימים קודם שבת לב"ש.

ועו"ל מצד שהעכו"ם עושים מלאכת שיטה נאקצא: ז עכ"פ נתבררו דברי הש"ע ורמ"א
בעז"ה וגם מנהגינו לעבור במעבורת לצורך מצוה ע"י קניית שביתה מע"ש לטעמא
דשט וכדעת הבה"ג שהזכרנו דס"ל טעמא דשט והתירו ע"י קנ"ש וכמוש"ל ולא ס"ל
חילוק שהזכרתי למעלה בין מברא לספינה פיון דס"ל דגם בספינה איכא משום שט
ושפן דעת בה"ג א"כ אין אנו צריכים לחילוק הנ"ל וע' בנתיב חיים שם מה שנתחבט
בזה.

ועפ"י מ"ש נתבארו שורש הדברים בס"ד. ובתשב"ץ ח"א סי' כ"א פתב דע"כ מנהגינו
להפליג בשבת עפ"י שיטת הפוסקים דליכא בספינה משום שט.

דקא אף לב"ה בירושלמי לא שרי רק בע"ש ולא להפליג בשבת. וע"כ מנהגינו לטעם
הר"ן מה משום חילול שבת.

וכיון שהספינה רובה עכו"ם ואין מחללים שבת בשביל הישראל שרי להפליג בה בשבת
יעו"ש. נראה שבמקומו היו נוהגים להפליג בשבת בלי שום קניית שביתה לזה הוצרך
לטעם הר"ן"ה.

אבל לדין שקונים שביתה א"ש מנהגינו אף לטעמא דשט וכמוש"ל: ח ומ"ש כת"ר
דכיון דיש סבא לאסור ליכנס בספינה עומדת (וע' בב"י סוף סי' של"ט) א"כ למה
פירש"י בסופה כ"ב ע"ב דקא דנקיט עולין לה בסופה ע"ג עגלה וספינה הוא אגב סיפא
נימא דקמ"ל רבותא דשרי ליכנס לספינה עומדת.

וא"ל דמייירי בגושששת בקרקע דא"כ ליתני עושה סופה על שפת הים עכ"ד. מ"ש ליתני
על שפת הים.

לא ראה פירש"י שם דנקיט ראש הספינה שהוא גבוה ושולט הרוח ביותר. אבל בלא"ה
אין זה שייך כלל לנ"ד דקא פירש"י שם דהים גבוה מאוד ע"ש והיינו באמצע הים פידוע
וכוננת המשנה פהא דמיייתי בגמ' עובדא דר"ג דאיירי בספינה מהלכת באמצע הים
שרשאים בעלי הספינה לעשות סופה בראשה ולא איירי כלל בעלית בני יבשה לסופה

ההיא רק בעלִיית בְּנֵי הַסְּפִינָה פָּקָא דר"ג נְאִי אֲיִירִי בְּעוֹמְדַת קְרוּב לִיבְּשָׁה שָׁם אִין הַיָּם גְּבוּהַ כ"כ נְאִין פֶּאן רְבוּתָא כ"כ יוֹתֵר מְרֵאשׁ הָעֵגְלָה.

נְאִי דְבִלֵּא"ה הָרוּחַ שׁוֹלֵט יוֹתֵר בְּשִׁפְתַּת הַיָּם כְּדִפִּירש"י בְּחֻלְיִין ס' ע"א מ"מ אִין זֶה שְׂיִיכוּת לְרֵאשׁ הַסְּפִינָה וְהוּמ"ל בְּרֵאשׁ הָעֵגְלָה עַל שִׁפְתַּת הַיָּם אֲבָל הַדְּבָר כְּמוֹ"ש דְּאֲיִירִי בְּמַהֲלַכְתָּ בְּאֶמְצַע הַיָּם וּא"כ שְׁפִיר פִּירש"י דְּאִין רְבוּתָא מְשׁוּם עוֹלִין רַק דְּנִקְט מְשׁוּם סִיפָא וּז"ב: ט נְאִיב אֲזַפִּיר מַה שְׁקִשָּׁה לִי בְּתוֹס' עִירוּבִין מ"ג ע"א שְׁהוּכִיחוּ דְּאֲיִירִי תוֹף הַתְּחוּם בְּהָא דְּשַׁבַּת קל"ט מְדַאֲיִנוּ מְזַפִּיר שְׂיִצָּא חוּץ לְתְּחוּם.

וְלְכֹאזְרָה הוּ"ל לְהוּכִיחַ טְפִי דְּהֵתָם רַב אֲשִׁי קְאָמֵר בְּשַׁבַּת קל"ט דְּהוּי הָעֵרְמָה בְּדִרְבָּנָן. וְרַב אֲשִׁי ס"ל בְּעִירוּבִין י"ז ע"ב דְּתְּחוּמִין דְּאֲוִרִיָּתָא ע"ש.

וְדוֹחֵק לֹאמֵר דְּרַב אֲשִׁי אֲלִיבָא דר"ח ס"ל הֵכִי וְלִיָּה לָא ס"ל. וּמִנְהָ גְּדַחוּ ג"כ דְּבָרֵי כַּת"ר שְׂרָצָה לְדַחוּק וְלֹאמֵר דְּאֲיִירִי בְּאֶמְתַּת בְּשַׁבַּת שָׁם חוּץ לְתְּחוּם.

וְדְּבָרֵי הַתְּוֹס' צ"ע: סִימָן כַּ בְּעוֹ"ה עֲלָה בְּרַעֲיוֹנֵי לִיל שְׁבוּעוֹת תרמ"ה. הַמַּג"א בְּסִי' תצ"ד וְכַמָּה אַחֲרוֹנִים הַקְּשׁוּ.

לְמָה דְּקִי"ל בִּי"ד סִי' קצ"ו דְּשִׁיעוּר פּוֹלְטָת הוּא שֵׁשׁ עוֹנוֹת פְּחֻכְמִים בְּשַׁבַּת פ"ו ע"ב. וְשָׁם פִּירש"י דַּס"ל כַּר' יוֹסִי דְּבוֹ' בְּסִינּוֹן גִּיתָנָה תוֹרָה.

וְאֲנַחְנוּ אוֹמְרִים בְּשִׁשָּׁה בְּסִינּוֹן זְמַן מִתַּן תּוֹרַתֵּינוּ וְזֶה פְּרָבָנָן דר"י. וְהִיא קוֹשְׂיָא עֲצוּמָה מְאֹד.

וְעוֹד הַקְּשָׁה שָׁם דְּהָא מִתַּן תּוֹרָה הָיָה בְּיוֹם נ"א לְסַפִּירָה. כְּדַאֲיִתָּא בְּש"ס שָׁם שר"ח גִּיטָן הִי' בְּיוֹם ה'.

וּבְאֶמְתַּת לְק"מ כְּמוֹ"ש הַח"י דַּכ"ז הוּא לַר' יוֹסִי. אֲבָל לְרַבָּנָן שְׁפִיר הִי' ר"ח גִּיטָן בְּיוֹם ו'. וּמ"ת בְּיוֹם נ' לְסַפִּירָה ע"ש. אֲבָל פִּינּוֹן דְּקִי"ל כַּר' יוֹסִי א"כ הַדָּר קִשָּׁה פַּנ"ל: א וְהַנְּרָאָה בְּזֶה דְּהֵנָּה בְּש"ס שָׁם פ"ז ע"א אִיתָּא בַּג' אָמֵר הַגְּבֻלָּה וּבַד' פְּרִישָׁה.

וּפִירש"י וְכ"כ בְּתוֹס' דְּאִי דְּפִרִישָׁה נְאָמְרָה קוֹדָם הַהַגְּבֻלָּה מ"מ פִּינּוֹן דַּג' וַיֵּאמֶר כְּתִיבִי וּבְאֶמְצָעֵי לֹא נִזְכָּר מַה הָיְתָה שְׁלִיחוֹתוֹ לְיִשְׂרָאֵל. וְלִזְזָה שְׁדִינּוֹן עֲלָה מְצוֹת הַגְּבֻלָּה וְלֹא פְּרִישָׁה.

מְשׁוּם דְּמִיד אַחַר אֲמִירָה אַחֲרוֹנָה כְּתִיב מְצוֹת פְּרִישָׁה. וּלְפִי"ז צ"ל דְּאִי שְׁפָתוֹב פְּרִישָׁה קוֹדָם הַגְּבֻלָּה.

אִין מְוֹקְדָם וּמְאֻחָר בְּתוֹרָה. וְקִשָּׁה דְּהָא בְּפִסְחִים ו' ע"ב אר"פ דַּה"מ בְּתַרִי עֲנִינֵי אֲבָל בְּחַד עֲנִינָא יֵשׁ מו"מ.

דַּאֲלַת"ה כָּלֵל וּפְרָט הִיכִי דְּרִשְׁינּוֹן ע"ש. וְהָכָא חַד עֲנִינָא הוּא.

וְהַתְּוֹס' הַקְּשׁוּ שָׁם מְסַנְהֶדְרִין מ"ה דְּקִי"ל דְּחִיָּה קוֹדָם לְסְקִילָה. אִי דְּבִקְרָא כְּתִיב סְקוּל וְסְקִיל מְקַמֵּי יָרָה יִיגְרָה וְתִירְצוּ דְּשָׁם מוֹכַח מְקַרָּא דְּכְתִיב וְסְקִלְתֶּם בְּאַבְנִים וּמֵתוּ.

שְׁסָקִילָה סְמוּכָה לְמִיתָה. וּלפ"ז א"ש גַּם הֵכָא דְכִינּוּ דְמוּכַח מְקָרָא דְנִיאֲמָר אֲמַצְעֵי פְנ"ל
שְׁפִיר אֲמָרִינּוּ אַף בְּחַד עֲנִינָא אִין מו"מ.

וּלְדַבְרֵיהֶם א"ש הָא דְאֲמָרִינּוּ בְב"ק ס"ד וּבכ"מ דְשָׁנֵי פְלָלוּת הַסְמוּכִים זל"ז הֵטֵל פְּרִט
בִּינֵיהֶם. וְהִינּוּ מִשּׁוּם דְמוּכַח מִיתּוּר שְׁנֵי הַכְּלָלוֹת דְאִין מו"מ וְהִפְרִט שְׁנֵיהּ בְּאֲמַצְעֵי.

וּבַפֶּס' שָׁם מִיָּרִי רַק מְפָלֵל וּפְרִט אֲבָל מכו"פ וּכְלָל אִין רְאִיָּה דְשָׁם ע"כ פְּסֻדוֹן הוּא
דאל"ה תְּרֵי פְלָלֵי ל"ל: ב אֲבָל בְּאֲמַת דְבְרֵיהֶם צ"ע לַענ"ד דא"כ שָׁם בְב"ק ס"ד ע"ב מָה
הוֹכְחָה יֵשׁ מְזָה מֵאֵם הַמָּצָא תְּמַצָּא דְהָא מְצִי לְמִדְרַשׁ לִיָּה לְכַדְרָבָא בְּר אֶהֱיֵלָאִי כְּדֵאִיתָא
הֵתָם לְמ"ד חַד בְּגַנְבַּ עֲצָמוּ יַעו"ש וְגַם אִיְצְטְרִיָּה שָׁם לְגַגּוּ חֲצִירוֹ וְקַרְפִּיָּו יַעו"ש.

וְאַף דְקָאָמַר שָׁם א"כ לְכַתּוּב הַמָּצָא הַמָּצָא מ"מ לִיכָא הוֹכְחָה רַק לְחַד פְּלָלָא וְלֹא לְתֵרֵי
לְהֵטִיל הַפְּרִט בְּאֲמַצְעֵי. וְעוֹד דְהָא פִּירְש"י בְּחֻלְיִין ס"ז דמ"ד בְּעֵלְמָא פְּלָל וּפְרִט דְרִישׁ
בְּכְלָלוֹת סְמוּכִים רִיבּוּי וּמִיעוּט מִדְשָׁנֵי הַסְדֵּר וּמִמִּילָא מ"ד רִיבּוּי וּמִיעוּט בְּעֵלְמָא ס"ל
הֵכָא פְּלָל וּפְרִט.

וְאִי אִין מו"מ א"כ לִיכָא לְמִדְרַשׁ מְזָה פְּלָל מְשִׁינוּי הַסְדֵּר. כְּדְמוּכַח בְּפֻסְחִים ו' ע"ב דְפְרִיָּה
וְנִכְתּוּב בְּרִישָׁא דְחֻנְדֵּשׁ רֵאשׁוֹן וְהֵדֵר דְחֻנְדֵּשׁ שְׁנֵי וּמְשִׁנֵּי ז"א אִין מו"מ בְּתוֹרָה.

וְקֻשָׁה דמ"מ טַעְמָא בְּעֵי. וְע"כ צ"ל שְׁלֵא הַקְפִּידָה תּוֹרָה פְּלָל ע"ז וּכְפִירְש"י שָׁם לְהִדְיָא.

וּדְאֲמָרִינּוּ בְשִׁבְתָּ קִי"ו דפ' וַיְהִי בְנִסְנוּעַ אֵינָהּ בְּמִקוּמָהּ וְנִכְתְּבָהּ כָּאֵן כְּדֵי לְהַפְסִיק בֵּין
פְּוֹרְעָנוֹת רֵאשׁוֹנָה לְשָׁנֵי. לָאוּ מִשּׁוּם שְׁלֵא נִכְתְּבַת פְּסֻדוֹן הַזְּמַנִּים רַק מִשּׁוּם דְלֹא אִיָּרִי הֵכָא
בְּמִסְעוֹת כְּפִירְש"י שָׁם דְזָה וְנִדְאִי שְׁפָל עֲנִין רְאוּי שְׁיִבּוּא אֲצֵל עֲנִין שְׁשִׁיָּהּ אֵלִיו וְלָזָה
דְרִישׁוּ בְכַמָּה דְוֹכְתֵי לְמָה נִסְמְכָה פְרִישָׁה זֹו לְפְרִישָׁה זֹו וְע' מ"ק כ"ח וּבְכַמָּה דְוֹכְתֵי.

לְפִי שְׂאָף שְׁהַתּוֹרָה לֹא הַקְפִּידָה עַל סֵדֵר זְמַנִּים בְּכ"ז רְאוּי לְהַקְפִּיד עַל סֵדֵר הָעֲנִינִים. וְהָא
דב' פְּלָלוֹת הַסְמוּכִים זל"ז אֵינּוּ מִטַּעַם אִין מו"מ רַק שְׁפֵן נִתְּנָן מְסִינֵי בִי"ג מִדּוֹת שְׁהַתּוֹרָה
נְדַרְשָׁת שְׁמִדַת פְּלָל וּפְרִט דְרִישׁ בְּאִנְפּוֹן זָה.

וְכֵן מְפֻרְשׁ בְּתוֹס' שְׁבוּעוֹת ה' ע"א שְׁהַקְשׁוּ לר' יִשְׁמַעֵאל הָנִי טְפִי מִי"ג מִדּוֹת דב' פְּלָלוֹת
סְמוּכִים דְנִין בְּרִיבּוּי וּמִיעוּט. הָרִי מְפֻרְשׁ דְעֵתָם שג"ז בְּכֻלָּל הַמִּדּוֹת שְׁנֵאָמְרוּ מְסִינֵי.

וּבִישׁוּב קוֹשְׁיָתָם י"ל שְׁהוּא נִכְלָל בְּמִדָּה אַחַת. פְּלָל וּפְרִט וּכְלָל מְמַעֵט פְּעִין הַפְּרִט
וּבְכְלָלוֹת הַסְמוּכִים מִיעֵט הַפְּרִט רַק דְבָר אַחַד וּאֲכמ"ל בְּזָה: ג וְעוֹד קֻשָׁה לְדַבְרֵיהֶם הֵיכָא
שְׁנַמְצָא הוֹכְחָה נְדְרוּשׁ פְּלָל וּפְרִט לְהִפּוּף פְּרִט וּכְלָל וְזָה לֹא מְצִינוּ וַיֵּשׁ לְהוֹכִיחַ הִפּוּף
זָה מְכַמָּה דְוֹכְתֵי.

וְגַם עֵינָר תִּירוּצָם מְדֻסְמִיָּה וְסִקְלָתָם לְמִיתָה צ"ע דה"נ סְמִיָּה לְוְהוּצָאת אֵל שְׁעָרֵיהּ מִשְׁמַע
שְׁתִּיכָף לְהוּצָאָה סְקִילָה. וְטְפִי הו"ל לְאֲתוּנֵי מִפ' רְאָה וְסִקְלָתוֹ בְּאַבְנִים וּמַת שְׁהוּא מוֹקְדָם
לְזָה וְשָׁם נִזְכָּר הַרִיגָה מְקוּדָם יַעו"ש.

וְעו"ק דְכִינּוּ דְקִי"ל בְּסִנְהֶדְרִין מ"ה שְׂאָם מַת בְּדַחְזָה לְבַד א"צ סְקִילָה ע"ש. וְא"כ אִי
נִימָא דְסְקִילָה קָדִים פְּסֻדוֹן הַפְּתוּב ה"נ נִימָא דָאָם מַת בְּסִקְלָה לְחוּד סְגִי דִילִיָּה לָה שָׁם
מֵאוּ לְחֻלְקָה.

וא"כ י"ל דלהכי נקיט קרא סקילה משום שא"א לו למוות בלי סקילה אבל בלא דחיה אפשר כגון אם מת בסקילה לבד. אבל אי נימא שדחיה קודמת קשה למה נקיט סקילה לחוד דהא אפשר שיעמות בדחיה לחוד בלא סקילה וא"כ מוכח להיפוך דסקילה קודם: ד וביישוב קושיות התוס' למה אמרינן שדחיה קודמת שלא פסד הפתוב נלענ"ד דבסנהדרין מ"ה איתא מנין שבסקילה ובדחיה ת"ל סקל יסקל או ירה יירה ומנין שאם מת בדחיה יצא ת"ל או ירה יירה.

ופי' רש"י שהלימוד שבשניהם הוא מדלא פתיב סקל או ירה ומכפל סקל יסקל מרבה תרנוניהו. ונראה שפפל ירה יירה צריך דלא נימא שאם סקל מקודם צריך דחיה ג"כ אבל אם דחהו א"צ סקילה לזה כפל בתרנוניהו.

וענין הלימוד פי באמת סקל וירה שניהם ענין השלכה רק שסקל הוא על השלכת האבן וירה הוא השלכת האדם או כל דבר הנדחה למרחוק ולזה בכפל סקל יסקל יש לדרוש ג"כ על דחיה בגדר השאלה שמשליך האדם על האבן או על הארץ.

ובאמת ק"ל ל"ל כפל דסקל יסקל ומש"ל דחוק דמהיכא תיתי שידחה אחרתה סקילה וגם דכבר פתיב בחי' רבינו יונה דאין שייך להצריך דחיה אחר סקילה ולהכי הקדימו דחיה לסקילה ע"ש.

ולזה נלע"ד דעיקר ילפותא הוא מכפל ירה יירה ובכלל לשון ירה הוא ג"כ השלכת אבן וכמו שפתיב לשון ירה על חץ וכדומה. ולשון יירה מפורש היטיב כמשליכים אבן על האדם כמוכח לינדע משפטי הלשון וכפל יסקל נדרש אח"כ בברייתא לענין לדורות כדמסיק שם מנין שאף לדורות כן ת"ל סקל יסקל ע"ש וז"ב לענ"ד.

ומה דדרוש דסגי בדחיה לחוד ולא בסקילה לחוד הוא מדכתיב או. ומ"ש רבינו יונה דאין שייך דחיה בתר סקילה הוא דוחק.

וגם דמ"מ י"ל דסקילה לחוד סגי ודחיה לחוד אם לא מת בעי סקילה נמי ונראה דהכי מפרש הפסוק או ירה יירה שלפעמים סגי בדחיה לחוד ורק ע"פ רוב צריך סקילה ג"כ. וע"כ היינו כשדחיה קודמת אז אם מת בדחיה סגי בהכי.

אבל אי הוי פתיב או סקל לבסוף א"כ הו"א דאשמיענו דבסקילה לחוד סגי וא"כ הו"א דסקילה קודמת. ושפיר מיושב קושיות התוס' דהתם אין הש"ס מהפך הסדר כלל ורק הכי מפרש קרא שהנוגע בהר לפעמים יסקל ג"כ ולפעמים סגי בדחיה לחוד.

ולפמש"ל דדרשינן דבעינן תרנוניהו מירה יירה דייירה קאי על סקילה א"כ מפורש להדיא שדחיה קודמת. ה עכ"פ כיון שביארנו דבחד ענינא שפיר יש מוקדם ומאחר אף שיש איזה הוכחה א"כ קשה פנ"ל היכי אמרינן דהגבלה קדמה למצות פרישה וגם דמסתבר טפי שיצוה פרישה קודם שצריכים לפרוש תיכף משא"ש הגבלה הוא ביום מתן תורה: ו אכן באמת דבר זה שנוי במחלוקת ר"מ ור"י בירושלמי פ"ו דשקלים ה"א ופ"ח דסוטה ה"ג.

דאיתא שם דר"מ דס"ל אמת פלים בת ששה טפחים היתה וס"ת היתה מונחת בארון מיימי ראיה מקרא דונמת את הפפורת וגו'. ואל הארון תמן את העדות אשר אמן אליך.

הרי מבואר שהס"ת מונחת בארון דאי קאי על הלוחות א"כ הול"ל מקודם שייתן העדות ואח"כ הפפורת פי הלוחות פבר היו מוכנים ועומדים. ור' יהודא ס"ל אמת פלים באמת ה' טפחים ובארון לא היו רק הלוחות ועדות קאי על הלוחות ודלא פתיב מקודם אין מוקדם ומאחר בתורה (כ"ה גי' הגר"א בשקלים שם וכ"פ הק"ע יעו"ש וכן נכון דלא כהפ"מ) וא"כ מבואר דלר"י שפיר אין מו"מ אף בחד ענינא והטעם שלא נכתב פסדר עיין במדרש תהילים: ז ונראה שזה תלוי בפלוגתא דבגיטין ס' ע"א אי תורה מגילה מגילה ניתנה או חתומה ניתנה ופירש"י דלמ"ד מגילה נכתבה ניתנה היינו שכל פרשה שנאמרה למשה כחבה מגילה בפ"ע ואח"כ פשנאמרה כל התורה תפון בגידין ומ"ד חתומה ניתנה כתבו התוס' שם שאף שהפרשיות נאמרו למשה פסדר זמנם בכ"ז נצטווה שלא לכתוב אותה עד שתאמר לו הפרשה המאחרת ויקדימנה בכתב התורה במקום שהמאחר מוקדם בתורה והפל עפ"י ד'.

ונראה דגם למ"ד מגילה מגילה ניתנה בנדאי דאין מו"מ בתורה. רק החילוק דלמ"ד מגילה מגילה כל פרשה נאמרה מהקב"ה כפי שנכתבה בלי שינוי.

וסדר הפרשיות תפר משה המגילות שלא עפ"י ד' ולא הקפיד על סדרן וכפירש"י בפסחים ו' ע"ב. אבל למ"ד חתומה ניתנה שפיר י"ל אף בחד ענינא אין מו"מ דאפשר נאמר מפי הקב"ה פסוק אחד קודם הב' או תיבה קודם לחברתה.

ורק בכתיבה נצטווה משה לכתוב כפי שהוא לפנינו שלא פסדר אמירתו ולהכי שפיר דרשינו כלל ופרט. אף שאין מו"מ.

פינו שפסדר הכתיבה הוא עפ"י ד' א"כ מזה גופא יש ללמוד ממה שציננה הקב"ה לכתוב פסדר זה ע"כ היינו לדרוש פן. ולפ"ז יש מקום לומר דאף בתרי עניני נדרוש כלל ופרט המרוחקין זמ"ז מדסדרם הקב"ה פן.

ובפסחים ו' דקאמר רק בחד ענינא היינו למ"ד שם דבחד ענינא יש מו"מ וכמ"ד מגילה מגילה ניתנה וכל פרשה נכתבה כפי שנאמרה ולדידיה סדר הפרשיות אינם עפ"י ד' כמש"ל. אבל למ"ד חתומה ניתנה שפיר דנין אף במרוחקין זמ"ז.

וע' מנחות נ"ה ע"ב דר"א בר אבהו ס"ל אף בתרי עניני דנין ע"ש בתו'. וקשה דהא אין מו"מ.

ולפמ"ש א"ש דס"ל חתומה ניתנה פנ"ל: ח ומבואר לפ"ז שפיר דר' יוחנן דאמר מגילה מגילה לטעמיה אגיל דס"ל בירושלמי שקלים שם כר"מ דאמת פלים בת ו' טפחים. וס"ל דבחד ענינא יש מו"מ פנ"ל.

ור"ל דאמר חתומה ניתנה לטעמיה בירושלמי שם. דס"ל כר"י דבאמה בת ה' טפחים.

וס"ל אין מו"מ אף בחד ענינא רק על סדר הכתיבה יש איזה דרש אחר. ובינה מיושב מה שפסק הרמב"ם פ"ג מה' פלי המקדש שהשולחן הי' באמה בת וששה טפחים כר"מ במנחות צ"ח וקא קי"ל ר"מ ור"י הלכה כר"י וכבר הרגיש בזה בכ"מ שם ע"ש.

ולפמ"ש א"ש בפשיטות פיון דר"י ור"ל פליגי בזה בירושלמי ובבבלי פסק כר"י לגבי ר"ל. ובנוב"י מה"ת האו"ח סי' קכ"ב ובשאלת שמואל סי' ט"ז נדחקו בזה: ט ולפ"ז י"ל

דְּסוּגְיָא דְשַׁבְּת פ"ז דְּמוּקְי דְּהַגְבְּלָה נְאֻמְרָה קוּדָם פְּרוּשָׁה אֲזֵלָא לְמַ"ד תּוֹרָה חֲתוּמָה נִיחְתָּמָה וְאִין מו"מ אַף בְּחַד עֲנִינָא כר' יְהוּדָה בִּירוּשְׁלַמִי הַגָּל.

וְרַבָּא דְקָאֻמַר לָהּ שֵׁם בְּשַׁבְּת. לְטַעְמֵיהּ דַּס"ל בְּנֻדָה ל"ג כו"פ הַמְרַוּחָקִים דְּנִין בְּכו"פ וַס"ל דְּאֵף בְּתַרֵי עֲנִינֵי דְנִין.

וּא"ש בְּזָה מַה שֶׁהִקְשׁוּ הַתּוֹס' בְּמִנְחוֹת נ"ה עַל רַש"י פְּסָחִים ו' שְׁצִינָן מ"ד דְּנִין לְמִנְחוֹת נ"ה וּב"ק פ"ה. וְהו"ל לְצִינָן לְנֻדָה ל"ג דְּרַבָּא אָמַר דְּנִין.

וּלְפַמ"ש א"ש דְּכִינּוֹן דְּמַצִּינוּ בְּשַׁבְּת פ"ו ע"ב ס"ל לְרַבָּא דְאִין מו"מ בְּחַד עֲנִינָא וְע"כ ס"ל חֲתוּמָה נִיחְתָּמָה כְּנ"ל וּא"כ שְׁפִיר דְּנִין כו"פ אַף בְּתַרֵי עֲנִינֵי כְּנ"ל מְסֻדָּר כְּתִיבְתָן. וְעִיקָר כְּוִנַּת רַש"י לְב"ק פ"ה דְּשֵׁם הָיָה חַד עֲנִינָא וְלֹא לְמִנְחוֹת דְּשֵׁם מ"ד דְּנִין הִינּוּ אַף בְּתַרֵי עֲנִינָא כְּנ"ל וְדַמִּינֵי הָיָה דְּמִנְחוֹת קוּדָם לְהַד דְּב"ק הִינּוּ מְשׁוּם דְּהִמְקִשָּׁה שֵׁם בְּפְסָחִים מְמ"ד דְּנִין ס"ד אַף בְּתַרֵי עֲנִינֵי וְהִינּוּ כר"א בַּר אֶהֱבָה בְּמִנְחוֹת שֵׁם.

וְהַש"ס דְּמַשְׁנֵי דְרַק בְּחַד עֲנִינָא פְּהָא דְּב"ק פ"ה. וְהָא דְר"א ב"א בְּמִנְחוֹת דְּחֵי לָהּ הַש"ס בְּמִנְחוֹת שֵׁם.

אוּ דִּי"ל דְּאִיהוּ ס"ל כְּמ"ד אַף בְּחַד עֲנִינָא אִין מו"מ וְחֲתוּמָה נִיחְתָּמָה כְּנ"ל: וְאַף דְּרַבָּא פְּסָק בִּיבְמוֹת ל"ו בְּכ"מ כר"י לְגַבֵּי ר"ל שְׁאֵנִי הָכָא דְר"י קא"ל בְּגִיטִין ס' מְשֻׁמֵּיהּ דְר' בְּנָאָה וְכַעֲיִן שְׁפָתָבוּ הַתּוֹס' בְּכ"מ מ"ח ע"א ד"ה נְחֻמָּה יַעו"ש.

וְרֵאִיתִי בְּתו' ב"ק פ"ה ע"א שֶׁהִקְשׁוּ מְסֻדָּרִין מ"ו דְּדַרְשִׁינוּ שֵׁם כו"פ הַמְרַוּחָקִין בְּרִיבּוּי וּמִיַּעוּט וְכַתְּבוּ שְׁאֵם נְחֻשְׁבָּנוּ כְּתַרֵי עֲנִינֵי אֲתִיָּא כְּכ"ע וְאִי בְּחַד עֲנִינָא אֲתִיָּא כְּמ"ד אִין דְּנִין. וְצ"ע דְּהָא דְאִין דְּנִין בְּתַרֵי עֲנִינֵי הוּא מְשׁוּם דְאִין מו"מ פְּדֵאִיתָא בְּפְסָחִים ו' וְאֶפְשָׁר שֶׁהִפְרִט קוּדָם לְפָלֵל וּא"כ הִיכִי דְרִיש לָהּ בְּרִיבּוּי וּמִיַּעוּט.

אֲבָל הַתּו' בְּמִנְחוֹת נ"ה ע"ב תִּקְרָצוּ בְּאִנּוֹן אַחַר ע"ש וּאֲכַמ"ל בְּזָה: י אֲבָל לְמַ"ד מְגִילָה מְגִילָה נִיחְתָּמָה וַס"ל דִּיש מו"מ בְּחַד עֲנִינָא. ס"ל דְּנְאֻמַר מְקוּדָם פְּרִישָׁה וְאַח"כ הַגְבְּלָה פְּסֻדָּר הַפְּתוּב אוּ דַס"ל דְּפְרִישָׁה נְאֻמְרָה בַּג' לְחֻדְשׁ וְהַגְבְּלָה בַּד'.

אוּ דַס"ל דְּתַרְנוּיָהּ בַּג' וְאֻמִּירָה אֲמַצְעִית ס"ל שֶׁהִיָּתָה בְּיוֹם שְׁנַאֲמַר לוֹ מְמַלְכַת פְּהָנִים. וְכָפֵל לְשׁוֹן וְיָשַׁב וַיִּגַּד אִיתָא בְּסוּגְיָא דְשַׁבְּת פ"ז דְרִיב"י אָמַר דְּהִינּוּ הַגְבְּלָה.

וְרַבֵּי אָמַר שְׁאֲחַד קָאִי עַל עֲוֹנָשׁוֹן וְאֲחַד עַל מַתָּן שְׁכָרוֹן. וּא"ד בְּתַחֲזִיקָה מַתָּן שְׁכָרוֹן וְאַח"כ עֲוֹנָשׁוֹן.

וּמְבוֹאָר דְּרַבֵּי ס"ל דְּהַגְבְּלָה וּפְרִישָׁה נְאֻמְרוּ בְּיַחַד פְּסֻדָּר הַפְּתוּב וּא"כ עֲוֹנָשׁוֹן וּמַתָּן שְׁכָרוֹן נִוְדָאִי נְאֻמְרוּ בְּיוֹם אֲחַד. דְּהָא קָאֻמַר לְהוּ תִּקְרָף וְאַתָּם תִּהְיוּ לִי מְמַלְכַת פְּהָנִים וְגו'.

וְאֶפְשָׁר נְרַמְזוּ הָעוֹנָשׁ בְּמ"ש אַתָּם רְאִיתֶם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְמַצְרַיִם וְהִינּוּ שְׁמַעְעִישׁ עוֹבְרֵי רְצוּנוֹ. וְכ"נ מְתַחֲזִיקָה שֵׁם פֶּה תֹאמַר לְבֵית יַעֲקֹב וְתִגַּד לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל.

דְּקָאִי עַל עֲוֹנָשׁוֹן וּמַתָּן שְׁכָרוֹן פְּדַדְרִישׁ לְשׁוֹן הַגְּדָה שֵׁם בַּל"ב קָשָׁה פְּגִידִין וּבַל"ק פְּאֻגְדָה. וְרַש"י פִּי שֵׁם שְׁלִישִׁי לְמֵאִי לְכַדְתֵּנָא דְּהִינּוּ פְּרַבֵּי וְצ"ע דְּמֵאִי עֲדִיפָא דְּרַבֵּי מְדַרְיָב"י דְּקָאִי אֶהֱבָלָה.

ויקצת מפרשים הבינו בדעת רש"י שפיום ראשון התחיל להמשיך לבם לתורה. וז"א דהא הש"ס סתמא קאמר דלא אמר להו ביומא קמא וְלֹא מִיַּד וְעַ' בְּגוֹר אַרְי' בְּחִדּוּשָׁיו מֵה שְׁנֵדחַק בְּזָה וְגַם מִנ"ל לְחִדּוּשׁ דְּבָר בְּזָה.

אבל העיקר נלענ"ד דקאי רק אריב"י להגבלה והפנונה דמקשה לענין מה קאמר שלישי שנעשה בו איזה דבר ומשני שנאמרה בו הגבלה. וכן מפרש במכילתא על כל דבר איזה יום הוא יעו"ש.

אבל בפלישי שלא נאמר בו דבר הנכרח לתרץ לענין חנייתו או מסעו יעו"ש: יא ולפ"ז מיושב שפיר קושיות המפרשים למה אנו אומרים בו' בסיון זמן מ"ת. דשפיר פסקינו כרבנן דר"י.

וקא דקאמר ר"י דחכמים ס"ל שש עונות שלמות היינו דר"י לשיטתו דס"ל מגילה מגילה ניתנה ויש מו"מ בחד ענינא וא"כ ע"כ נאמר פרישה קודם הגבלה או ביום אחד כנ"ל והיינו ביום ג' בחודש שהוא ד' בשבת ושפיר איכא שש עונות שלמות עד שבת בפוקר וחכמים היינו ר"מ דס"ל אמת כלים ששה טפחים וכן ס"ל אכא שאול במנחות צ"ו ורבי בדרף ס"ב ע"ב ולהכי פסקינו בזה פחכמים כמוש"ל דקיי"ל בזה כר"מ.

ושפיר רבי לטעמיה דס"ל דלא נאמר הגבלה בפלישי קודם פרישה כמש"ל ופליג אריב"י. וא"ש דקיי"ל כרבנן שבששה בסיון ניתנה תורה ומ"מ שיעור פולטת שש עונות כנ"ל: יב ואחרי כותבי מצאתי בפנ"י בשבת פ"ו שהתעורר קצת בזה לומר דאפשר לומר שפרישה נאמרה קודם הגבלה אף לא ירד למ"ש ביסוד הסברא מהא דמוקדם ומאחר בחד ענינא.

ושם ראיתי בפנ"י שהקשה על רש"י בחומש שכתב על קרא דניגד משה את דברי העם דקאי על מה שאמרו ישראל רצונם לשמוע הדברות מפי הקב"ה. ותמה דבש"ס שם מפרש לה למילתא אחריתי ונדחק לומר דהיינו הו' דהגבלה שפיון שאמרו שרוצים לשמוע מפי הקב"ה הוצרך להגבילם.

ובמחכ"ת לא ראה שדברי רש"י הנ"ל מפורש במכילתא פ' יתרו ורבי קאמר לה התם ופליג שם אריה"ג דאמר דקאי אהגבלה וכן על ר"א בן פרטא דמפרש שם דקאי על עונשו ומתן שכרו.

וכן דרף רש"י בחומש לתפוס דבר היותר קרוב לפשוטו של מקרא. ולכאורה דברי המכילתא סותרים ש"ס דילן דרבי אמר דקאי על עונשו ושכרו.

אבל בילקוט פ' יתרו מיייתי סוגיא דשבת וגריס ר' יהודה במקום רבי וברישא גריס ר' יוסי וְלֹא רִיב"י וְזו גִּירְסָא נְכוּנָה. וא"ש לפמש"ל דהש"ס מיייתי מת"ק דקאי על ההגבלה והיינו ר' יוסי דמוקי לברייתא דשלישי כר' יוסי.

ואף דר' יהודה ס"ל אין מו"מ אף בחד ענינא מ"מ הכא ס"ל שנאמרו פרישה והגבלה ביחד פדכתיב פיון דדריש ניגד משה לעונשו ומתן שכרו כנ"ל: יג ובאמת גם הא דיומא קמא לא אמר משום חולשא דאורחא צריף ביאור מהיכא פשוט להם זה.

וצ"ל משום דע"כ מצנת פרישה לא היתה קונדם יום ד' דכתיב היום ומחר. וא"כ צ"ל שביום ג' לא נאמר פלום ולזה עדיף טפי לומר שביום א' לא נאמר פלום שיש טעם משום חולשא דאורחא.

אבל ביום ג' אין טעם למה הפסיק. וגם דמקראי משמע שהיו הדברים זאח"ז.

ולפ"ז לרבנן שפיר יש לומר דבתרי בשבתא א"ל ממלכת פהנים ובג' הגבלה ובד' פרישה וא"ש ששה עונות פחמים וכרבנן. ורבא דקאמר גם לרבנן דל"א פלום ביומא קמא.

היינו משום דבעי לאוקמי פתנאי דדף פ"ו דס"ל ג' או ד' עונות. ולפ"ז י"ל ג"כ דפרישה נאמרה בג' פנ"ל למ"ד יש מו"מ בחד ענינא ויום ג' אינו בחד שבון שאינו שלם פי ששה בעלי וירידה ובפרט אי נימא דירידה לא הי' בהשפמה ושפיר נשלמו ששה עונות: יד ועפי"ז מיושב מה שקשה לכאורה על חכמים לפי פירש"י דס"ל כר' יוסי דששה עונות נשלמו שבת בבבוקר דא"כ יהיו הללו הולכים לטבול והללו לקבל תורה.

ובש"ס פ"ו ע"א משמע דכ"ע ס"ל דאין סברא לומר כן. ולפמ"ש א"ש שפיר ס"ל כרבנן דבתרי בשבתא הוי ר"ח וס"ל דיש מו"מ בחד ענינא פנ"ל וס"ל דממלכת פהנים נאמר ביום ר"ח.

וא"כ נאמר פרישה בב' בחודש ג' בשבת ושפיר נשלמו ששה עונות ביום עש"ק וטבלו אז ובלילה לא ניתנה תורה משום לא מראש בסתר דברתי: טו והנה למ"ד דף פ"ז ששי למסען שבר"ח נסעו מרפידים ובאו למדבר סיני א"כ פשוט דל"א מידי להם בר"ח דהא עליות היו בהשפמה.

ורבא דאמר משום חולשא דאורחא לטעמיה שם דס"ל ששי לחנייתו ונסעו מרפידים בשבת וא"כ י"ל שפאו בערב למדבר סיני או בר"ח ולזה איצטריך לטעמא דחולשא דאורחא וההכרח לקצר מטרדותי: סימן כא ע"ד שנתקשה בביצה כ"ה דפליגי ר"ע וחכמים במסופנת דת"ק ס"ל ישחטנה ביו"ט אלא א"כ יש שהות לאכול ממנה כזית צלי ור"ע אומר אפילו חי מבית טביחתה.

והקשה דהא ה"ר"ן בחולין ל"ג מוכיח דשיעור יציאת הנפש יותר מכדי מליחה או צלי מדקאמר הש"ס שם מולחו יפה וממתין עד שתצא נפשה יעו"ש. א"כ מה הוסיף ר"ע על ת"ק דהא עכ"פ צריך להמתין עד שתצא נפשה ולדעת הרמב"ם הוא דאורייתא: א הנה יפה נתעורר בזה.

אבל באמת לק"מ כי אין שיעור קצוב לזמן יציאת הנפש כי זה לפי חזק בריאות הבהמה וכפי עוצם פחות נפשה. וכמו"ש בשו"ת חכם צבי סי' ע"ז בשם ס' שער השמים שפעמים יארו זמן יציאת הנפש בע"ח עד י"ב שעות ולפעמים ימעט הכל לפי מה שהוא.

ומצינו מסופנת שיעיאת נפשה הוא רק ע"י פירכוס קל כדאיתא בחולין ל"ח וכבר האריכו בזה האחרונים אי בעינן הפירכוס שיהא נוקא תיקף אחר השחיטה אי לא. ולזה הש"ס בחולין ל"ג נקיט לדינא שאף אחר המליחה צריך לעיין אם יצאה נפשה כי לפעמים נמשך הרבה פנ"ל.

אָבֵל בְּבִיצָה שֵׁם אֵינְרִי בְּמִסְנֶפֶת דְּזוּטֵר חֵיּוּתָהּ וְאֵין נִמְשָׁף הֶרְבֵּה זְמַן חֵיּוּתָהּ רַק בְּפֶרֶכּוּס קַל תִּיכְף אַחַר הַשְּׁחִיטָה וְשִׁפִּיר ר"ע מִיְקַל דְּסִגִּי בְּכּוּזֵית חֵי. וְאַף לִפְמ"ש הַשְּׂאֵגֶת אַרְי' סִי' ס"ד דְּלֹא אֵינְרִי בְּמִסְנֶפֶת מִמֶּשׁ מ"מ פֶּתֵב שֵׁם דְּאֵינְרִי בְּנוּטָה לְמוֹת וְזוּטֵר חֵיּוּתָהּ וְגַם הֶרְבֵּה אַחֲרוּנִים חֲלָקוּ עֲלָיו וְכִתְבוּ דְּאֵינְרִי בְּמִסְנֶפֶת מִמֶּשׁ וְע' קֹהֶלֶת יַעֲקֹב בְּזָה וְזֶה בְּרוּר: בּ וּבְאַמֶּת קִשָּׁה עַל הַר"ן בְּחֻלְיוֹ שֵׁם שְׂמוּכִים דְּאֵינְרִי לְצָלִי.

דְּאֵי לְבִישׁוּל בְּעֵי לָהּ וְנוֹדָאֵי שְׂפִכֵר יַצָּאָה נִפְשָׁהּ. וְאֵיךְ פֶּשׁוּט לֹו כ"כ פִּינֹן שְׂמַצִּינוּ שְׂאֵפְשֵׁר לִפְעָמִים לְחֵיּוּת י"ב שְׁעוֹת כְּמוֹ"ש הַח"צ שֵׁם.

וּכ"מ בְּגִיטִין ע"א גְּבִי שְׁחֵט בּוֹ שְׁנַיִם וְאָמַר פֶּתֵבוּ גֵט לְאַשְׁתִּי דְּמִשְׁמַע שְׁשׁוּהָה הֶרְבֵּה עַד שְׂתַצָּא נִפְשׁוֹ וְשִׁפִּיר אֵינְרִי בְּבִישׁוּל וּמ"מ צָרִיךְ אַח"כ לְרֵאוֹת שְׂמָא עוֹד לֹא יַצָּאָה נִפְשָׁהּ. וּצ"ל דְּמִשְׁמַע לְהַר"ן דְּלִישְׁנָא דְּמִמְתִּין לָהּ עַד שְׂתַצָּא נִפְשָׁהּ מִשְׁמַע שְׂרֹוב בְּהַמוֹת בְּרֵיאוֹת נִמְשָׁף חֵיּוּתָם כָּל כָּף וְלֹא בְּדַרְךְ הָאֵפְשֵׁר הֶרְחֹוק שְׂאֵין נוֹפֵל ע"ז לְשׁוֹן מִמְתִּין רַק הוּל"ל בּוֹדֵק אִם יַצָּאָה נִפְשָׁהּ.

וּלְזָה קֹאמֵר הַר"ן דְּבְכָדִי מְלִיחָה וּבִישׁוּל לֹא שְׂכִיחַ שְׁיִנְמִשְׁף חֵיּוּתָהּ אָבֵל פְּדֵי צָלִי שִׁפִּיר שְׂכִיחַ וְשִׁינְךָ לְזִמְר מִמְתִּין שְׂפֵן הוּא סְתָמָא דְּמִלְתָּא פְּנ"ל אָבֵל מ"מ בְּהַךְ דְּבִיצָה שִׁפִּיר קַמ"ל ר"ע דְּסִגִּי בְּכּוּזֵית חֵי וּכְגוֹן שְׂיַצָּאָה נִפְשָׁהּ תִּיכְף וְכַדְאֵינְרִי שֵׁם בְּמִסְנֶפֶת פְּנ"ל: גּ וּבְזָה מִיִּנְשָׁב מַה שְׁהַקְשָׁה לְמֵאֵי דְּדִינִיק הַש"ס בְּבִיצָה שֵׁם מְדַר"ע שֵׁא"צ לְהַמְתִּין עַל בְּדִיקַת הַרְיָאָה דְּכִינֹן שְׂפִתְבוּ הַתּוֹס' וּש"פ דְּבִשְׁר שְׁחוּתָךְ קוֹדֵם שְׂתַצָּא נִפְשָׁהּ בְּעֵי מְלִיחָה אַף לְצָלִי אִו לְאַנְמָצָא א"כ יֵשׁ שְׁהוֹת לְבְדוֹק הַרְיָאָה.

דְּהָא פְּכָר פֶּתֵב הַש"ף סִי' ס"ז דְּאִם חֲתָף אַחַר שְׂתַצָּא נִפְשָׁהּ אַף מִבֵּית הַשְּׁחִיטָה א"צ מְלִיחָה יַעו"ש וְא"כ לִפְמ"ש דְּהִקָּא בְּמִסְנֶפֶת יוֹצֵאת נִפְשָׁהּ תִּיכְף אַחַר הַשְּׁחִיטָה בְּפֶרֶכּוּס קַל וְשִׁפִּיר חוּתָךְ לְאַחַר שְׂתַצָּא נִפְשָׁהּ וְא"צ מְלִיחָה.

וְאַף לְהַט"ז שֵׁם דַּס"ל דְּאַף לְאַחַר שְׂתַצָּא נִפְשָׁהּ צָרִיךְ מְלִיחָה בְּבֵית הַשְּׁחִיטָה מ"מ הָא סִגִּי בְּקִלְפָה פְּמִבְּאָר שֵׁם: דּ וְאַשְׁרֵי הַקְשָׁה עוֹד לְדַעַת הַרְמַב"ם דְּבְעֵי מְלִיחָה לְאַנְמָצָא א"כ מֵאֵי קֹאמֵר ר"ע בְּכּוּזֵית חֵי דְּהָא בְּעֵי מְלִיחָה וְא"כ הֵינְנוּ ת"ק דְּהָא מְלִיחָה וְצָלְיָהּ שְׂיַעוֹרֵם שְׁנֵה.

הֵנָּה פְּכָר הַקְשָׁה זֶה הַשְּׁטַמ"ק בְּבִיצָה שֵׁם וּמוּכִיחַ בְּאַמֶּת דְּלֹא פְּהַרְמַב"ם בְּזָה ע"ש. וְהֵנָּה לִפְמ"ש הַקְהֶלֶת יַעֲקֹב בַּח' לְבִיצָה וְהַרְעַק"א בְּמַעֲרָכָה ז' דַּר"ע לְטַעֲמִיָּה בְּבִיצָה כ"א דְּאַף לְנֶפֶשׁ בְּהֵמָה מוֹתֵר לְשַׁחוּט בִּיו"ט.

וְסִגִּי בְּכּוּזֵית חֵי הָרְאוּי לְכֻלְבִּים יַעו"ש בְּאַנְרֵךְ. א"כ לִק"מ דַּר"ע אֵינְרִי לְכֻלְבִּים דְּלֹא בְּעֵי מְלִיחָה וּמִיּוֹשְׁבִים ג"כ קוֹשִׁיּוֹתֵיהוֹן הַקּוֹדְמוֹת שֵׁא"צ כָּלֵל לְהַמְתִּין עַד שְׂתַצָּא נִפְשָׁהּ וְלֹא בְּעֵי מְלִיחָה כָּלֵל וְכַנ"ל הַ וְעַפִּי"ז מִיִּנְשָׁב ג"כ מַה שְׂדַקְדָּק יִקִּירִי לְפִי ס"ד דְּהַש"ס בְּבִיצָה שֵׁם. דְּבֵית טְבִיחָתָהּ הֵינְנוּ מְקוֹם שְׂטוּבַחַת אֲכִילָתָהּ וּבְאַמֶּת בְּעֵי בְּדִיקָה ע"ש. וְדַקְדָּק לְמָה נִקִּיט בְּהֵאֵי לִישְׁנָא וְלֹא נִקִּיט קְרַבִּיִּים אִו בְּנֵי מַעֲיִים.

אף כי באמת אינו דקדוק כלל דמסתמא הנה דרפם אז לקרוא בני מעיים בית טביחה על שם שחותר המאכל. ומה דנקיט כל עיקר בני מעיים נראה ג"כ מפני שהם רבים ויותר ראויים לאכלם חיים.

וגם דרפם הנה בקד פדאיתא בפסחים ק"ז ע"ב. השמש מטביל בבני מעיים ע"ש (ובמפרשים משמע דנקיט ב"מ שנה מורה שפבר נבדקה הבהמה ודוחק) כ"ג עיקר.

אף פינון שדקדק בזה יש ליתן טעם דבאמת קשה טובא דהא מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים והיכי קשרי לשחוט בשביל ליתנם לפני כלבים וכבר הקשה פו הצ"ח והרגיש בזה הרעק"א במערכה זו יעו"ש.

וגם ק' טובא דא"כ מה דניק הש"ס מדר"ע דלא בעי בדיקה. פינון דאיירי לכלבים והקה"י והרעק"א הרגישו בזה ותירצו דדניק מת"ק דמסתמא איירי בחד גוונא עם ר"ע.

ולענ"ד הוא דוחק גדול פמוכן וע' בצ"ח ששהקשה זה גם פו: ו אכל נראה דמיושב חדא בחברתה. דבאמת להכי מדקדק הש"ס בביצה שם מתחילה מדר"ע דלא בעי בדיקה.

דקא ע"כ איירי שיאכלנו בעצמו דמוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים וע"ז מדחה הש"ס דבית טביחתה היינו בני מעיים שטובחת אכילתה. ואמרנו בעלמא דקרביים אוקליהון לאו בר אינש.

וכתבו תוס' במעילה כ' שסתם בני מעיים אין ראויין רק לכלבים ואם מקרם סרוחים אין זה מקח טעות יעו"ש. וא"כ הו"ל שפיר מעיקרא מוכנים לכלבים ולא לאדם ושפיר איירי ר"ע שיאכיל הכזית לכלבים וממילא מדחה הש"ס מזה הראיה דא"צ בדיקה דלכלבים בלא"ה לא צריך בדיקה.

וע' י"ד סי' ע"ה בט"ז וש"ך ואחרונים דעיקר מה שנאמר דאוקליהון לאו בר אינש הוא על הפרס ודקין ע"ש. והנה הרא"ש והר"ן פתבו פא"ט גבי מקיפין בבני מעיים בשם רבינו יונה דבלשון המשנה הוי אף לב וכד נראה בכלל בני מעיים וא"כ אי הוי נקט ר"ע בני מעיים ה"א דאף כל הנהו בכלל והנהו הם מוכנים רק לאדם לזה אמר ממקום שטובחת אכילתה דהיינו פרס ודקין פנ"ל ומיושב הפל בס"ד.

(ומ"ש יקירי דלהכי נקיט בית טביחתה משום שאין מחזיקין דם בבני מעיים. אף שראיתי בישוע"י שכ"כ מ"מ ז"א דהא הפרס וכנתא גיפא ובית הכוסות המאכל מתחתה בהם.

ודעת הרבה פוסקים שהם מוחזקין בדם ע' יו"ד סי' ע"ה ואחרונים שם נאקצר) אלא דלפ"ז תשוב הקושיא על הרמב"ם שהזכרנו דכינון דאליבא דמסקנא איירי ר"ע לאדם וא"כ בעי מליחה.

אף פבר פתבנו דכ"ז הוא רק לפלפולא בעלמא: ז ולכאורה קשה על תוס' דמעילה כ' מסוגיא דשבת קמ"ב ע"ב דפריה למימרא דרבא כר"י ס"ל והאמר רבא לשמעיה טווי לי בר אנווא ושדי מעיה לשונרא התם פינון דמסרח דעתיה עילוניה מאתמול.

משמע דאי לא מסרח ראוי לאדם וכפרש"י ותוס' שם דעד אורתא מסרח יעו"ש. ונראה דתו' דמעילה יפרשו סוגיא דשבת דהכי קאמר פינון דמסרח.

פ"י פ"ינן שְׁהֵם מְוֹסְרֵי חַיִּים מִחַמַּת הַפְּרִישׁ שְׁבָהֶם וְנִמְאָסִים מֵאֲתָמוּל. דְּעֵתִיהָ עָלֶיהוּ לְשׁוֹנְרָא. וּכ"נ דְּלָמָּה יִסְרְחוּ הַבְּנֵי מַעֲיִם כ"כ מְהֵרָה יוֹתֵר מִשְׁאָר הַבְּשָׂר וְגַם דְּשִׁמְאָ דְּעֵתוֹ הִי שְׂיֵאֲכֹלֵם תִּיְקַף אַחַר הַשְּׁחִיטָה (וּבפֶּרֶשׁ"י גִּרְאָה הַטַּעַם שְׂאִין דְּרָף לְאֲוֹכְלָם בִּי"ט רַק בְּחוּל. וּכְבָר הַקָּשָׁה ע"ז הַרְשָׁבָ"א בְּחִידוּשָׁיו ע"ש) וְע"כ צ"ל כְּמוֹ"ש.

וּא"כ אֲדַרְבֵּה קֶצֶת רְאָיָה מְזָה לְתוֹס' דְּמַעֲיֵלָה (אִף הַרְשָׁבָ"א בְּחִי' יִיָּשֵׁב זֶה כְּמוֹ"ש הַתּוֹ' בְּשַׁבָּת כ"ט ע"ש. וְע' תוֹס' בִּיָּצָה ל"ג ד"ה וְשָׂדֵי שְׁפָתָבוּ ג"כ דְּבִי"ט אִין דְּרָף לְאֲוֹכְלָם מַעֲיִם רַק בְּחוּל וְע"ש בְּדַבְרֵיהֶם) אָבָל זֶה מְבִנְיָר עַכ"פ דְּרַשׁ"י וְתוֹ' שַׁבָּת פְּלִיגֵי עָלָה דְּמַעֲיֵלָה וּס"ל שְׁמִינְיֻתִים לְאֲדָם בְּסִתְמָא.

וְע' פְּסָחִים ק"ז ע"ב בְּרַשָׁבָ"ם שְׁפִי שְׁדַרְכָּם הִי שְׁהַשְׁמָשׁ אָכַל הַבְּנֵי מַעֲיִם ע"ש. וְעַפִּי"ז מִיָּשֵׁב מֵהַ שְׁהַקָּשָׁה הַקְּצָה"ח ס' רל"ב סק"א עַל הַרִיב"ש מֵתוֹס' מַעֲיֵלָה הַנְּ"ל וְתִירָץ בְּדוּחַק יַעוֹ"ש.

אָבָל לְפַמ"ש פְּשׁוּט דַּס"ל כְּרַשׁ"י וְתוֹס' וְרַשָׁבָ"ם שְׁהַזְכָּרָנוּ וּכ"כ הַתּוֹס' בְּשַׁבָּת כ"ט ע"א ד"ה אָכְלָן וּכ"כ הַרְשָׁבָ"א וְהַרִיב"א בְּחִי' דָּף קמ"ב ע"ב ע"ש בְּזָה שְׁהַרְגִישׁ בְּמַש"ל וְגַם יִשׁ לִיָּשֵׁב דְּבָרֵי הַתּוֹס' דְּמַעֲיֵלָה מְהָא דְּשַׁבָּת בְּאֲנָפִין אַחַר וְאֲקַצֵּר כִּי אַכ"מ: ח אָבָל בְּאֲמַת א"א לֹמֵר כֵּן דְּפִשְׁטוּת הַמְּשָׁנָה מִשְׁמַע דַּר"ע אִיִּירֵי לְאֲדָם וְכְמוֹ"ש הַצַּל"ח וְהַרַעַק"א בְּעַצְמוֹ שָׁם וְגַם הַסְּוִיָּה דְּמוֹכִיחַ דְּלֵא בְּעֵי בְּדִיקָה מוֹכַחַת כֵּן בְּפִשְׁטוּת וְכְמוֹ"ש לְ בְּזָה.

וְקוֹשְׁיֵיהֶם מְהָא דְּבִיָּצָה כ"ח צ"ל כְּמוֹ"ש הַצַּל"ח דְּמוֹכֵן לְאֲדָם לֹא הָוֵי מוֹכֵן לְכָלְבֵּיִם וְכְמוֹ"ש לְ בְּזָה: ט וְנִרְאָה בְּיָשׁוּב דְּבָרֵי הַרְמַב"ם מְקוֹשְׁיֵיתִי הַשְּׁטַמ"ק הַנְּ"ל. דְּהֵנָּה קָשָׁה עַל הַרְמַב"ם שְׁפָתָב דְּבְעֵי מְלִיחָה לְאֲוֹמְצָא.

מְהָא דְּחוּלִין קי"ג דְּבִשׁוּבֵר מְפָרְקָתָה בְּעֵי מְלִיחָה לְאֲוֹמְצָא מִשְׁמַע דְּבְעַלְמָא לֹא בְּעֵי. אָבָל כְּבָר הַרְגִישׁ בְּזָה הַרְמַב"ם בְּעַצְמוֹ בַּפ"ו מֵהַמ"א וְכַתֵּב דְּאִיִּירֵי שָׁם בְּגוֹנוֹנָא שֶׁא"צ מְלִיחָה בְּעַלְמָא.

כְּגוֹן בְּחִלְטָה דְּבָכָל אֲוֹמְצָא א"צ מְלִיחָה וּבִשׁוּבֵר מְפָרְקָתָה בְּעֵי מְלִיחָה ע"ש וּבְב"י ס' ס"ז שְׁבִיָּאָר הַדְּבָרִים. הָרִי מְבִנְיָר דְּעַת הַרְמַב"ם דָּאָף דְּבִש"ס נְקִיט סְתְמָא מְכָל מְקוֹם אֲמִירָנוּ דְּדַחִיק אֲנַפְשִׁיהָ וּמוֹקְמִינָן דְּאִיִּירֵי בְּחִלְטָה דְּשׁוּב א"צ מְלִיחָה.

וּא"כ ה"נ בְּהָדָף דְּבִיָּצָה כ"ה סְתִיָּם ר"ע פְּזִיַת חֵי וְאִיִּירֵי בְּחִלְטָה שֶׁא"צ מְלִיחָה אוֹ דְּצָמִית לָהּ בְּחוּמָן כְּדֵאִיתָא פ' פֶּל הַבְּשָׂר: י וְעַפִּי"ז נִלְעַנ"ד לִיָּשֵׁב כָּל קוֹשְׁיֵי הַרְאִשׁוֹנִים עַל שִׁיטָה זוֹ שְׁהַקָּשׁוֹ מְהָא דְּשַׁבָּת קכ"ח דְּמַטְלָטְלִין בְּשָׂר חֵי מְשׁוּם דְּחִזִּי לְאֲוֹמְצָא אֲלָמָא שֶׁא"צ מְלִיחָה ע"ש בְּתוֹס' שַׁכ"כ.

וְכֵן הוֹכִיחוּ הַתּוֹס' בְּחוּלִין י"ד ג"כ דְּמִשְׁמַע שָׁם דְּשָׂרֵי לְאֲוֹכְלָם אֲוֹמְצָא בְּשַׁבָּת אָף שְׁאֲסוּר לְמִלְחוֹן בְּשַׁבָּת וְהוֹכִיחוּ מְזָה דֵּא"צ מְלִיחָה לְאֲוֹמְצָא ע"ש. וּכ"נ מוֹכַח מְהָא דְּפְסָחִים ע"א וּמְנַחֲוֹת צ"ט דֵּאִיתָא שְׁאֲכָלוּ הַשְּׁעִיר בְּשָׂר חֵי בְּשַׁבָּת ע"ש וּכ"ז קָשָׁה עַל הַרְמַב"ם.

אָבָל לְפַמ"ש א"ש בס"ד דְּכוּלְהוּ אִיִּירֵי ע"י חִלְטָה בְּחוּמָן צוּגְוֹ שְׁנִרְאָה דְּזָה שְׂרֵי אָף בְּשַׁבָּת דְּמֵה מְלֵאכָה הִיא זוֹ. וְאָף שִׁי"ל דְּהָוֵי אֲכָשׁוּרֵי אוֹכְלָא וְתִקְוֵי מְנָא קֶצֶת.

מ"מ נראה דונדאי שרי ונהרי למלוח דאסור משום חשש עיבוד מ"מ להטביל במלח שרי פדאימא בשבת ק"ח. וה"נ הכא שרי פדאימא בשבת ק"ח וה"נ הכא שרי לשפוך עליו חומץ.

ובפרט דהא פבר הספימו הפוסקים דהדחה לאומצא שרי וכדמוכח מהא דחולין י"ד דעכ"פ צריף להדיח הבשר. וא"כ אפשר להדיח בחומץ וממילא יוצאת דמו שבתוכו ודם שע"ג יודח.

ונראה ראיה דשרי מהא דפסחים מ"ו ע"א במפריש חלה בטומאה ביו"ט דבן בתירא אמר שתטיל לצונן שלא תחמיץ. וע"ש בתוס' דכ"ע מודו ליה בהכי יע"ש.

נהרי דשרי להטיל ב"ט וה"ה הכא להטיל לחומץ צונן. שוב ראיתי שכ"כ המג"א להדיא בסי' שכ"א סק"ז דשרי להצמית הבשר בחומץ בשבת יעו"ש ות"ל שפוננתי לדעתו הגדולה.

וגם מה שאסור להטיל מים בבשר שעבר ג' ימים פקפקו האחרונים וע' נוב"י מה"ת חאו"ח סי' כ"ז ואכ"מ. עכ"פ מיןשבים דברי הרמב"ם בס"ד ועוד יש מקום בראש ליישב דבריו אף אכ"מ.

ומ"ש נראה ברור ופשוט. ובסוגיא דביצה ה"ל ע' בכרו"פ סי' ל"ט ובמשכנות יעקב ח"ד סי' ט"ו באריכות וע' יש"ש בביצה ואין העת מסכמת להאריך בדבריהם פעת: סימן כב פבוד ידידי הרב הגדול וכו' מהור"ר יצחק הלוי נ"י ע"ד אונן בר"ה ששמע התקיעות באנינותו אם יצא.

ולא ביאר כת"ר אם פינון לצאת. ונראה ששמע זה סתם בבהכ"נ.

ואף פי דין זה פבר מבואר ברו"א לענין הבדלה ומגילה וספה"ע. אף למען כת"ר אמרתי לברר דין זה בקונצ'ר: א והנה בר"פ מי שמתו תנן דאונן פטור מכל המצות.

ופירש"י לפי שטרוד במחשבת קבורתו והני פחתן דפטור משום טירדא דמצנה. וכ"כ בתהר"י ובשטמ"ק שם דהוי עוסק במצנה ופטור מן המצנה וכ"נ דעת הרמב"ם בפ"ד מהק"ש ופ"ד מה' אבל שכתב הטעם שאין דעתו פנויה עליו ע"ש ובכ"מ וכ"כ התוס' במו"ק כ"ג ע"ב.

ודקדקו התוס' והרא"ש מדברי רש"י שאם ירצה מותר לברך ולקיים המצות ורק שאינו מחויב וכן מבואר דעת הרמב"ם פ"ד מהק"ש הל"ז שכל הפטורים אם רצו להחמיר רשאי ע"ש וכ"כ הב"י בדעתו וכ"נ דעת הרי"ף שסתם וכתב דפטור מכל המצות ותו לא.

אכן התוס' במו"ק כ"ג והרא"ש ותהר"י הקשו על שיטת רש"י ה"ל מהא דאמרין בברכות י"ח דפריף שם מתו ומשמרו אין מהלך לא. והתניא לא יהלך אדם בביה"ק ותפילין בראשו וכו' ה"תם תוף ד"א הוא דאסור חוץ לד"א חייב דאמר מר מת תופס ד"א לק"ש הכא חוץ לד"א נמי פטור.

והיה בגירסתם נמי אסור ולזה הוכיחו דמפנרש דאסור וכבר העירו בזה המעיו"ט והק"נ דלפנינו הגירסא פטור. וא"כ לק"מ על רש"י ורמב"ם דאינהו גרסי פטור: ב ובתוס' מו"ק כ"ג איתא ההוכחה מהא דתוף ד"א אסור והוא מהגהת מהרש"א ע"ש.

אבל ז"א דמשם ליפא ראיה לאונן דשם הטעם משום לועג לרש. וע"כ צ"ל בתוס' שם חוץ לד"א.

וכגן הרא"ש ותהר"י הנ"ל בש"ס. וא"ל שראיית התוס' הוא מקוששית הש"ס דדניק מהלף לא.

ליפרוף טפי דהקא פטור ושם תנא דאסור. דא"כ לא הו"ל לתוס' להוכיח מלשון תירוץ הש"ס.

דהו"ל לאתויי דמניא ביהדיא בברייתא שם לא יהלף וכו' עובר וכו' וזה קשה באמת לדעת רש"י הנ"ל. וצ"ל דהו"מ לשנויי דלהכי תני פטור משום דמהלף בביה"ק מחנךב לצאת משם ולקרות ק"ש.

משא"כ במת ומשמר פטור לגמרי. ולכאו' ק' למה לא משני באמת הש"ס פו.

ונראה לנישב עפי"ז מה שק"ל לשיטת הפוסקים בא"ח סי' מ"ה דכל הקדר שמונח בו המת הוי כד"א דהא קשה מה מקשה הש"ס מת ומשמר אין מהלף לא דבשלמא במשמר ס"ד דיושב קרוב למת אבל במתו הא מסקינן דלאו דווקא מוטל לפניו ועכצ"ל דנקיט מתו לרב פפא דמוקי שם במחזיר פניו ואוכל ואיירי בעומד בבית שהמת שם בלי מחיצה בינתיים ע"ש.

וא"כ מאי משני הש"ס דהקא חוץ לד"א. דהא כל הבית כד"א.

אכן לפמ"ש לדעת רש"י ורמב"ם שם דהינו דמשני התם תוף ד"א הוא דאסור חוץ לד"א חייב שקשה דהא אסור אינו היפוף דחייב. אבל ה"ק דשם דווקא בד"א אסור אבל הוא חייב חוץ לד"א פי' שילף לחוץ לד"א ויקרא ק"ש פנ"ל משא"כ במת ומשמר שהוא פטור אף חוץ לד"א פירש שאינו מחנךב לצאת מן הבית לקרוא ק"ש חוץ לד"א היינו חוץ לבית לשיטת הפוסקים הנ"ל ומינשב הפל בס"ד עכ"פ הגירסא בתו' דמ"ק הוא חוץ לד"א ורש"י ורמב"ם גרסו פטור פנ"ל: ג ועוד הקשו הפוסקים על דעת רש"י מירושלמי ר"פ מי שמתו דמפנרש שם אם ירצה להחמיר אין שומעין לו.

ונראה בדעת רש"י ורמב"ם דמלשון פטור משמע להו דש"ס דילן פליג על ירושלמי ולזה פוסק הרמב"ם בש"ס דילן וכו' לא מיייתי הרמב"ם הא דאינו אוכל כל צרכו דבירושלמי.

וכן אם בירף אין עונים אחריו אמן משום דליתא בש"ס דילן והירושלמי לטעמיה דס"ל דאין רשאי לברך לזה אין עונים אמן משא"כ לש"ס דילן דשרי להחמיר ולברך פנ"ל. וע' מ"ק כ"ג בתוס' בזה.

ואפשר הירושלמי לטעמיה דיליף שם מקרא דימי חייף העוסק בחיים חייב בק"ש ע"ש וא"כ פטורו פטור עצמי וכל הפטור מהדבר ועושהו נקרא הדיוט. משא"כ לש"ס דילן דלא מיייתי הו' דרשא ועיקר הטעם משום עוסק במצוה להכי רשאי להחמיר פאן בדתו.

וּלְכַאוּרָה תְּלִי דְרִשָּׁא זֹו בְּפִלּוּגְתָּא דְבִן זֹוּמָא וּרְבִנּוּ סַפ"ק דְּבִרְכּוֹת. אַדְּ בְּאַמַּת נִרְאָה דְּדִרְשָׁה
זֹו דִּירוּשְׁלָמִי הוּא רַב דְּרַף אֶסְמִכְתָּא וְהָא דְּאִין רִשָּׁאֵי לְהַחְמִיר נִרְאָה דְּאֶתְיָא פְּרִשְׁבִּי"ג
דַּס"פ הִי קוֹרָא דְּגַם בְּחֶתָּן אִין רִשָּׁאֵי לְהַחְמִיר וְלֹא קָאֵי רַב עַל ק"ש.

וְהַרְמַב"ם לְטַעֲמִיָּה שְׁפוּסָק כַּת"ק דְּרִשְׁבִּי"ג. וְלִזְה פֶּלֶל בַּפ"ד מ"ה ק"ש חֶתָּן וְאָבֵל דְּרִשָּׁאִין
לְהַחְמִיר בְּהַדְּדִי וְכַמו"ש הַב"י סִי' ע' ע"א וְהַתּוֹס' לְטַעֲמִיָּהוּ שְׁפוּסָקוּ פְּרִשְׁבִּי"ג בְּבִרְכּוֹת
שָׁם: ד וְלִהְבִּין יְסוּד מִחֶלְוֶת הַפּוֹסְקִים נִרְאָה דְּלְטַעֲמִיָּהוּ אֲזִלִּי.

דְּבַנְדְּרִים ל"ג אֵיתָא דְּהַשְׁבַּת אַבְיָדָה לֹא הָוִי הִנָּאָה דְּפְרוּטָה דְּרַב יוֹסֵף לֹא שְׁכִיחַ. וּפִירִש"י
דְּלֹא שְׁכִיחַ שְׁיִנְיָח בְּשִׁבִיל זֶה מְלִיתָן פְּרוּטָה לְעֵנִי הָרִי לְהַדְּיָא דְּמִוֹתָר לְקַיָּים הַמְצָנָה אַף
שְׁפוּטוֹר מְמַנָּה מִשׁוּם עוֹסֵק בְּמַצָּנָה.

וְהַר"ן וְהַתּוֹס' בַּב"ק נ"ז וְהָרָא"ש פִּירְשׁוּ דְּלֹא שְׁכִיחַ שְׁיִאָרְעַ שְׁיָבוֹא עֲנִי בְּאוֹתוֹ שְׁעָה
וְהֵינּוּ לְטַעֲמִיָּהוּ דַּס"ל דְּאָסוּר לְעֵשׂוֹת מַצָּנָה אַחֲרַת לְזֶה פִי' דְּלֹא פְּרִשְׁ"י. וְהַתּוֹס' הוֹכִיחוּ
בַּב"ק שֶׁם דְּרַב בְּשְׁעָה שְׁמַנְעָרָה פְּטוּר דַּאלֵת"ה הָא אֶפְשָׁר לְקַיָּים שְׁנִיָּהֶם.

וְגַם אִמָּאֵי אֶמְרִינּוּ דְּפְרוּטָה דַּר"י לֹא שְׁכִיחַ דְּשְׁפִיר שְׁכִיחָא. אָבֵל לְפִירִש"י לַק"מ דְּלֹא
שְׁכִיחָא הֵינּוּ ל"ש שְׁלֹא יִתֵּן כַּנ"ל.

וְהָא דְּאֶפְשָׁר לְקַיָּים שְׁנִיָּהֶם הִנָּה רִש"י מִשְׁמַע דַּס"ל בְּסוּפָה כ"ה דְּעוֹסֵק בְּמַצָּנָה פְּטוּר אַף
בְּאֶפְשָׁר לְקַיָּים וְכ"ה דַּעַת הַר"ן שֶׁם בְּסוּפָה. וְכ"נ דַּעַת רִש"י בְּאַבְיָדָה שְׁפוּטוֹר תְּמִיד
מְפְרוּטָה דְּלֹא כְּהַתּוֹס'.

ע' רִש"י ב"ק נ"ו ע"ב וּב"מ כ"ט ע"א וּפ"ב ע"א וְכ"כ בְּשִׁטָּה מְקוֹבָצָת בַּב"ק בְּשֵׁם
הַרְאָב"ד ע"ש רַב שְׁהַקְשָׁה עָלָיו קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' וּלְפַמ"ש א"ש דַּס"ל פְּרִשְׁ"י וְרַמְבַּ"ם. וְע'
בְּר"ן סוּפָה שֶׁם שְׁחִילָק בֵּין הַף דְּאַבְיָדָה לְהַף דְּסוּפָה לְפִי שְׁדַחְקָתוֹ קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' מְהָא
דְּנִדְרִים אָבֵל לְפִי מַש"ל מְפִירִש"י א"ש.

וּבְאַמַּת קוֹשָׁה בְּנִדְרִים שֶׁם לְמָה אָסוּר לְהַחְזִיר הָאֲבִיָּדָה הַמְּוֹדָר יַחְזִיר וְיִתֵּן הַפְּרוּטָה לְעֵנִי
וְשׁוּב לֹא יִהְיֶה. וּבַתּוֹס' וְשַׁטְמ"ק שֶׁם הַקְשׁוּ דִּיתֵן הִנָּאָת הַפְּרוּטָה לְהַקְדִּישׁ.

וְתִירְצוּ דַּא"א לִידַע כְּמָה פְּרוּטוֹת צָרִיף לִיתֵּן. וְק' לְמָה לֹא הַקְשׁוּ בְּפִשְׁטוֹת כַּנ"ל וְצ"ל
דְּלְטַעֲמִיָּהוּ אֲזִלִּי דַּס"ל דְּאָסוּר לְקַיָּים מַצָּנָה אַחֲרַת מִי שְׁעוֹסֵק בְּמַצָּנָה.

אָבֵל לְפִירִש"י קוֹשָׁה. וְצ"ל דְּמֵאֵן דְּאָסַר ס"ל דְּכִינּוּן דְּפְטוּר מִמִּילָא מִיקְרִי הִנָּאָה וְלֹא מְהִנִּי
מִה שְׁיִתֵּן לְעֵנִי.

וְלֹא דְּמִי לְהָא דְּשִׁכְרַת אַבְיָדָה דַּאִיתָא שֶׁם שְׁתַּפְּנול לְהַקְדִּישׁ דְּשֵׁם צָרִיף לִיקַח מִחֲבִירוֹ וְכִינּוּ
שְׁאִינּוּ מְקַבֵּל שְׁפִיר לֹא נִהְיֶה אָבֵל כָּאֵן נִהְיֶה תִּיכְף בְּפְטוּרוֹ. וְתִירוּץ הַתּוֹס' קוֹשָׁה דְּשְׁפִיר
מְצִי יָדַע כְּמָה פְּרוּטוֹת.

וְצ"ל דְּכִינּוּן שְׁאִינּוּ נוֹתֵן לְאַחַד שׁוּב אִין הוֹלְכִים אֵלָיו שְׁאָר עֲנִיִּים כָּל וְא"כ א"א לִידַע
כְּמָה: ה וְנִרְאָה דְּהָא בְּהָא תְּלִיא. דְּהִנָּה הַרְשָׁבִי"א בְּחִידוּשֵׁי הוֹכִיחַ בְּסוּפָה כ"ה דְּעוֹסֵק
בְּמַצָּנָה אָסוּר לְעֵשׂוֹת אַחֲרַת דַּאלֵת"ה ל"ל קָרָא פְּשִׁטָּא דְּלְמָה יִנְיָח מַצָּנָה זֹו לְעֵסְקָא
בְּאַחֲרַת וְע"כ דְּאָסוּר יַעו"ש.

ואין זה ראי' רק לדעתו ונדעת התוס' שם דבאפשר לקיים שניהם חייב במצוה. אבל לדעת רש"י ונהר"ן וכ"כ המ"מ בשם הגאונים ובדעת הרמב"ם בפ"ו מה' סופה ונהראב"ד שהובא בשטמ"ק בב"ק דאף דאפשר לקיים פטור אין ראיה פלל דשפיר צריך קרא לפטור באפשר לקיים ולהכי ס"ל דשרי לאונן להחמיר על עצמו והתוס' ס"ל דאסור פנ"ל.

ונראה דבא"א לקיים שניהם אף לדעת רש"י וש"פ אסור לעשות אחרת משום דאין מעבירין על המצות ורק גבי אונן שלא יתבטל מן המצות בשביל זה שרי להחמיר: והנה ה"ר"ן מוכיח שם דפטור באפשר לקיים מחמת דמצוי ליתובי דעתין ופטור מק"ש.

ונראה בדעת התוס' דשם המחשבה וטירדא גופא מצוה היא כמו"ש המפרשים שם וא"כ יבטל ממחשבתו בשביל זה. ואף דבאמת מותר לקרות שם אם ירצה נראה דע"כ לא שייך לומר דאסור להפסיק רק במצוה חיובית על הגוף דכשמבטל המצוה עושה איסור דהמצוה אחרת הוי לגבה כדבר הרשות כמו"ש הרשב"א בחי' בסופה וכמו בניעור אבידה וכן קבורת מת וכדומה.

אבל מצוה רצונית כמו תלמוד תורה שבארנו במק"א שנקרא מצוה רצונית. ודפליגי במנחות צ"ט אי והגית חובה.

וכן טרדא דחמתו אינו חוב להיות טרוד רק דמ"מ מצוה קעביד בטירדו. בזה שפיר שרי לעשות מצוה אחרת דלא גרע מדבר רשות דשרי להפסיק בזה.

וקא דבלימודו מחויב להפסיק למצוה היינו כדאיתא בירושלמי דברכות פ"א ה"ב דעיקר לימוד ע"מ לעשות. וע"ש ובאחרונים בזה: ו ולכאורה קשה דבירושלמי רפ"ב דברכות איתא דר"ש ב"ר יצחק הפסיק באכילתו לתפילה.

וא"ל ר"מ דכיון דהוא פטור מלהפסיק א"כ הו"ל הדיוט. ומשני דעבד כר"ג שקרא ק"ש כשהיה חתן משום מלכות שמים הרי מפורש דרק בק"ש שרי ולא בשאר מצות. ואף באכילה דהוי רשות וכ"ש בעוסק במצוה. וצ"ל דלא פהמפרש שם משום מלכות שמים.

אלא דבכל מצות הדין פן. וה"ק הירושלמי דהא דפטור מדבר ועושהו נקרא הדיוט. אתיא פרשב"ג דס"ל לא פל הרוצה ליטול את השם יטול. ואיהו עביד כר"ג דלא ס"ל פרשב"ג.

ושוב ראיתי שכן פ' החרדים שם. אלא שקשה דהא פל האחרונים נקטו הא דכל הפטור וכו' לדינא וגם דבאמת אינו דומה להא דרשב"ג דמראה בעצמו שיכול לכוין.

משא"כ בשאר מצות. ונראה לחלק דכשאינו עושה שום מצוה בזה נקרא הדיוט. וכגון ירדו גשמים בסופה שאם יאכל בסופה אין בזה שום מצוה. אבל היכא דמ"מ קצת מצוה שפיר שרי לעשותה. והיינו דמשני הירושלמי דעבד כר"ג דקרא ק"ש. והיינו דס"ל דאף דפטור. מ"מ כיון שיש בזה מצוה שפיר שרי להחמיר וה"ה הכא.

וכ"נ עיקר לדינא ובכוננת הירושלמי. וע' ברכ"י סי' ל"ב ומש"ש ממרדכי ריש ברכות:
ז והנה לפ"ז קשה מאי פריף הש"ס בסופה כ"ה.

ל"ל קרא לחתן דפטור משום עוסק במצנה. תיפוק ליה מקרא דפ' טמאים שפטרנו מפסח.
דקא לא דמי דגבי טומאה אם רצו להקריב פסח. היו מבטלים מצנות גמ"ח עם המת ומצנות
לה יטמא.

משא"כ בחתן דאפשר ליתובי דעתיה ומקנים שניהם וכמ"ש הר"ן. וגם דלה יטמא הוי
מצנה חיובית לר"ע בסוטה ג' משא"כ בחתן פנ"ל.

וצ"ל דמקשה דל"ל תרי קראי בק"ש לחתן ולעוסק במצנה. דעוסק במצנה גזע מפ'
טמאים.

אף ז"א דמ"מ לא נוקמא אחתן רק על מקום שאפשר לקנים שניהם. ונראה דמשמע להו
דקרא דבשבתה בביתה איירי אף באפשר לקנים שניהם דבא"א לקנים ל"צ קרא דתיפוק
ליה דאין מעבירין על המצות וע"כ דאיירי באפשר.

וכן קרא דפ' טמאים פתב הרשב"א דדריש מיתורא דביום ההוא וע"ש. וא"כ ג"כ מוכח
דאתי בכה"ג ונפיר פריף הש"ס.

וע' פירש"י בסופה כ"ה ע"א שפי' דבאלמנה לא טריד ואפשר לקנים שניהם נראה מזה
דבאפשר לקנים חייב לקנים. וצ"ל פונתו דשם אין עוסק במצנה כלל ולא דווקא נקיט
אפשר לקנים.

או פונתו כמ"ש הר"ן שם לחלק בין אפשר בלא טורח או לא יעו"ש: ח ולכאורה קשה
על שיטת התוס' דקא אונן שפיר מיקרי אפשר לקנים שניהם דאם יברף פשיאכל וכדומה
ונדאי לא יבטל בשביל זה מעסק קבורת המת.

אכן כבר הרגישו בזה התוס' במו"ק כ"ג שכתבו שם בשם ר"י דרק בשעה שעוסק בצרכי
המת אסור שאין לו להתבטל מן המצנה. אבל בשעה שאינו עוסק שרי.

והביאו שם מירושלמי דר"פ מי שמתו דאסור אף שאינו עוסק. וכן מהא דהיו עומדים
ומתפללים והוא מצדיק הדין ע"ש.

וכ"כ הרא"ש ר"פ מי שמתו. וא"כ קשה באמת פנ"ל.

והנה בירושלמי איתא תני אם רצה להחמיר אין שומעין לו. למה מפני כבודו של מת או
משום שאין לו מי שישא משאו מה נפיק מביניהון הנה לו מי שישא משואו וא"ת מפני
כבודו ש"מ אסור וא"ת מפני שא"ל מי שישא משאו הרי יש לו וכו'.

הנה מפני שיש לטעם דכבודו של מת דאסור אף פשיאנו עוסק בצרכי מת. וביאר בתהר"י
ר"פ מי שמתו ובשטמ"ק שם הטעם דצריף שלא יסיח דעת ממנו שלא ידמה כמתעצל
בהספידו והוי כעוסק במצנה.

וברש"י פי' שם משום שטרוד במחשבת קבורתו והוי פחתן דטרוד במצנה. ונראה דעתם
דזהו חלק ממצנות גמ"ח שייכבד המת בכל אפשרותו ויצטער עליו ולא יסיח דעת ממנו
עד שיקבר והוי כעוסק במצנה ודחוק לומר דהוי דרבנן דלא נזכר תקנה זו בשום מקום.

וכן מוכח בירושלמי דלא קאמר נ"מ בין הטעמים אי הוי דאורייתא או דרבנן. וע"כ דהוי דאורייתא פנ"ל.

והוא חלק ממצות עשה דלה יטמא וכמו"ש הרמב"ם בפ"ב מה' אבל הל"ז שלזה הותרה לפנהיים טומאת קרובים כדי שיתעסק ויתאבל עליהם ע"ש. וא"כ אף כשיושב בטל מ"מ מיקרי עוסק במצנה כמו בחתן.

וא"כ מבואר כמוש"ל דלת"ק דרשב"ג דחתן שרי לקרות ק"ש גם הכא מותר. אבל באמת אין נראה פן דעת התו' וש"פ שיהיה תלוי דין זה בפלוגתא דת"ק ורשב"ג.

דא"כ לא הוצרכו לראיות מש"ס וירושלמי רק הול"ל דהלכה פרשב"ג. ונראה לחלק דשאני מת שהטעם כמו"ש בשטמ"ק ר"פ מ"ש שאם יעסוק בדבר אחר יראה האלו אינו חושש לכבוד המת ומסיח דעת ממנו וע"ש ד"ה מוטל.

ולזה הוי כמבטל מצות אנינות וכבוד המת בינדים. וזה אסור לשיטת התוס' כמש"ל.

אבל בחתן אין מיעוט טרדתו פוגמת כלל בעיקר מצותו דהיינו בעילת מצנה. ולזה שפיר ס"ל לת"ק דשרי ליתוביה דעתיה ולקרות ק"ש וז"ב: ט והנה המהרש"ל בתשובה הקשה מהא דברכות י"ט.

דהולך לשחוט פסחו ולמול בנו אינו מטמא לקרובים ותיפוק ליה דאונן פטור ממצות ואין גוף התשובה ת"י רק הובא בנוב"י מ"ק חאו"ח סי' כ"ז ובח"ס חי"ד סי' שכ"ה (ושם הקשה דהתם איירי בגזיר וכה"ג.

והוא תמוה דהא התו' מוכחי שם דאיירי בעושה פסח לחוד וכ"כ בנוב"י שם) ורוצה להוכיח מזה דין חדש שאינו פטור מפל המצות. ולענ"ד לק"מ פינון שיעקר פטורו משום גמ"ח דקבורה כמוש"ל.

וכבר כ' התו' בברכות כ' דאתי עשה דפסח שיש בה פרת ודחי עשה דלה יטמא. וכמוש"ל שישוד מצות אנינות הוא ממ"ע דלה יטמא כמו"ש הרמב"ם וכ"כ התו' בסוף כ"ה ע"ב דבמטא זמן חיובא עשה דפסח קדים.

וכן מבואר בזבחים ק' דמוקי לה לאחר חצות שפבר חל עליו מצות פסח ולא חל עליו אנינות פלל. ובלא דברי התו' רציתי לומר דדווקא הולך לשחוט שהתחיל לעסוק במצות פסח דלא גרע משלוחי מצנה שפטור ממצנה אחרת.

אלא דלפ"ז יקשה בזבחים שם מאי מקשה עלה מהא דיוסף הפהן שטמאוהו לאשתו בע"פ דשם לא התחיל עדיין לעסוק במצות פסח. ועכצ"ל דהליכה לא מיקרי התחלה במצנה ועמ"ש"ל סי' י' בגדר התחלת מצנה שיפטר מאחרת ונקט הולך לאו דווקא רק אורחא דמילתא וכמו בפסחים מ"ט ההולך לשחוט פסחו דהוי ג"כ לאו דווקא רק שאם יבער לא יהא פנאי לילך לשחוט פסחו.

ועוד נראה דהא דרשינו דאונן אין מביא קרבן משום שלם ולא חסר. וא"כ לא מהני לזה מה שהתחיל לילך פלל.

אי לא דנימא פֿינן שאַין חל עליו מצות אַנינות וטומאַה לאַ מיקרי חסר פֿלל. א"כ היינו דמשני ג"כ דאיירי אחר חצות דלא חל עליו פֿלל.

וְלָזָה פֿירש"י שֶׁם שְׁהוּכְחָה מְהָא דְמִקְרִיב הַפֶּסַח אוּגוּן וְלֹא מִמָּה שֶׁא"צ לִיטְמֵא מְשׁוּם דְבִטְוִינָא י"ל הַטַּעַם מְשׁוּם דַּעֲשֵׂה דְכָרְתָּ דְחִיָּא כַּמֶּש"ל בְּשֵׁם הַתּוֹס'. מִשֶּׁא"כ הֵךְ דְשָׁלַם וְלֹא חָסַר לֹא שְׁיִיף לומר שְׁיִדְחָה עֲשֵׂה דְפֶסַח.

דְכִינּוּן שְׁנַעֲשֵׂה אוּגוּן הָרִי הוּא כְּבָר חָסַר וְשׁוּב פֶּטוּר מִפֶּסַח מִקְרָא דְשָׁלַם וְלֹא חָסַר וְלֹא שְׁיִיף דְחִיָּה בְּזָה פֿלל. וְכֵן צ"ל לְמֵאֵי דְמוֹקְמִינּוּן שֶׁם רַק אַחַר חֲצוֹת דְאַף קוֹדֵם חֲצוֹת מ"מ בְּתַר חֲצוֹת יִדְחָה עֲשֵׂה דְפֶסַח עֲשֵׂה דְטוֹמְאַה אִם עֲדִינּוּן לֹא נִטְמֵא דְהָא חֲזִינּוּן בְּפִסְחִים נ"ט דְדַחֵי עֲשֵׂה דְהַשְׁלֵמָה לְעֵבֹר עֲלֶיהָ בְּיָדִים יְעו"ש וּבִתּו' שֶׁם דל"צ בְּעֵידָנָא פֿלל וּכ"ש הִכָּא דְהוּא בְּשׂוֹא"ת.

אָבֵל לְפַמ"ש א"ש דְכִינּוּן שְׁנַעֲשֵׂה חָסַר שׁוּב לֹא שְׁיִיכָא דְחִי' בְּזָה כְּמוֹ שְׁאִין שְׁיִיף לומר שְׁיִדְחָה עֲשֵׂה דְפֶסַח ל"ת דְבַעַל מוּם. וּמ"מ אַחַר חֲצוֹת לֹא חִיָּילָא פֿלל אַנינות וְלֹא מִקְרִי חָסַר פֿלל שְׁאִינוּ רִשְׁאֵי לְדַאָּג פֿלל עַל מִתּוֹ כְּדִי שְׁיִיכָא שָׁלַם (וע"ש בְּזִבְחִים ק' בְּתוֹד"ה הָא שְׁהִרְגִישׁוּ בְּסִבְרָא דְדַחֵי עֲשֵׂה דְלָה יִטְמֵא וע"ש בְּמִפְרָשִׁים וּכ"מ): י וְהִנֵּה הַתּוֹס' בְּסוּפָה כ"ה ע"ב הַקְּשׁוּ לְרַבָּא דְמִשְׁנֵי בְּזִבְחִים ק' פֿאַן קוֹדֵם שְׁשַׁחְטוּ וְנִרְקוּ עֲלֵיו פֿאַן לְאַחַר שְׁשַׁחְטוּ וְנִרְקוּ אֲלֵמָא דְמִטְמֵא לְקְרוּבִים אַף בְּתַר דְמִטְמֵא זְמַן חִיּוּבָא דְמַנ"ל הָא דְמַק"ש לֹא גִדַע דְשֶׁם לִיכָּא כְּרַת ע"ש.

וּמְבוֹאָר שְׁהִבִּינוּ דְרַבָּא מוּקִי בְּרִיָּיתָא דְוּלְאַחֲוֵתוֹ לְאַחַר שְׁשַׁחְטוּ וְנִרְקוּ. וְתַמִּינֵי דְהָא מְפֹרָשׁ בְּבְרִיָּיתָא הַהוּלְךָ לְשַׁחֲוֵי אֶת פֶּסַח לֹא יִטְמֵא לְקְרוּבִים.

וְשִׁינּוּיָא דְרַבָּא קָאֵי שֶׁם אַרוּמְיָא דְר"ש אֲדַר"ש שֶׁם צ"ט ע"ב לְעַנְיָן אוּגוּן שְׁאַסוּר בְּפֶסַח וְהִינּוּ קוֹדֵם שְׁשַׁחְטוּ יְע"ש בְּרִש"י וּכ"כ הַתּו' שֶׁם צ"ט ע"ב ד"ה אר"ח וְשֶׁם הַטַּעַם מְשׁוּם שָׁלַם וְלֹא חָסַר וְלֹא מְשׁוּם עוֹסֵק בְּמִצְוָה.

אַלָּא דְבִאֲמַת קֶשֶׁה לְרַבָּא מְבְרִיָּיתָא דוּלְאַחֲוֵתוֹ דְהוּלְךָ לְשַׁחֲוֵי פֶסַח לֹא יִטְמֵא דְהו"ל אוּגוּן. וְנִרְאָה דְהָא דְאוּגוּן אִינוּ מִקְרִיב הוּא רַק בְּיוֹם הַמִּיתָה פְּדִיאִיתָא בְּזִבְחִים שֶׁם וְהִינּוּ מְשׁוּם דְעֵיקָר סְמִיךְ אַקְרָא דְאַהֲרֹן וְנִהוּ רַק בְּיוֹם הַמִּיתָה.

וְאַף דְאִיתָא בְּתוֹסְפֵתָא דְאַבֵּל כָּל ז' אִינוּ מִקְרִיב וְכֵן אִיתָא בְּמו"ק ט"ו ע"ב וּכ"כ הֶרְמֵב"ם בְּפ"ב מ"ה בִּיאַת מְקַדָּשׁ. נִרְאָה בְּרוּר שְׁאִינוּ רַק מְדַרְבְּנָן דְהָא ז' מִי אֲבָלוֹת קִי"ל דְהוּי דְרַבְּנָן וּבְיוֹם רִאשׁוֹן נִחְלְקוּ הֶרְאִשׁוּנִים.

וע"כ.

דְכִינּוּן דְמִצְוֵינּוּ שְׁהַתּוֹרָה אֶסְרָה לְהִקְרִיב בְּאַנינות הַחֲמִירוּ ג"כ בְּאַבְיָלוֹת שְׁתַּקְנוּ מֵאוֹתוֹ טַעַם דְמִקְרִי חֲסוֹרְשָׁרוּי בְּצַעַר. וְכֵן מוּכַח מִמ"ש הַתּוֹס' צ"ט סע"ב דְבְּפֶסַח אִין אֶסוּר רַק אֲכִילָה בְּאַנינות וְלֹא הִתְקַרְבָּה מְשׁוּם שְׁעֵיקָר מִצְוֹתוֹ הָאֲכִילָה.

וְקֶשֶׁה דֵּא"כ לִיתְסַר בְּאַכִּילָה כָּל ז' כְּמוֹ הִתְקַרְבָּה וְכֵן קֶשֶׁה בְּש"ס שֶׁם דְמוּקִי רַב מְרִי הָא דְטוּבֵל וְאוֹכֵל פֶּסַח פְּשֻׁמַּת בְּיוֹם י"ג דְהוּי לִיהּ יוֹם קְבוּרָה דְרַבְּנָן. וְקֶשֶׁה דְמ"מ הו"ל אָבֵל

כָּל ז' וּע"כ צ"ל כמו"ש דְּהָא דְּכָל ז' הוּא רַק דְּרַבְּנָן וּבְפִסְחָא לֹא הֶעֱמִידוּ דְּבְרֵיהֶם וְכֵן גְּבִי אֲכִילָה פִּינָן דְּבִשְׁאָר קְדָשִׁים וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי אֵין אֲסוּר מֵה"ת רַק בְּיוֹם מִיתָה.

וְאִף דְּבִכְהֵן מִקְרִיב לֹא נֶאֱסַר כָּל ז' וְכִמו"ש הֶרְמֵב"ם פ"ב מֵה' בִּיאַת מִקְדָּשׁ הֵינּוּ מְשׁוּם דְּשָׁם אֵין הַטְּעָם מִצַּד שֶׁהוּא חֶסֶר רַק גִּזְה"כ מֵהָא דְּאֶהְרֹן מִשָּׂא"כ הֵכָא דְּיִלְיָף מִשְׁלָמִים לְזֶה נִמְסַר לְחַז"ל וְתַקְּנוּ דְּכִינּוּן שְׁשָׁרוּי בְּאַבְיָלוֹת לֹא יִשְׁלַח קְרַבְּנוֹתָיו.

וְע' יוֹמָא י"ד ע"א בְּפִירְש"י דְּאִף בְּטָרְדָא בְּעֵלְמָא אֲסוּר לְאַכּוֹל בְּקְדָשִׁים. אִף כְּבָר תְּמָהוּ ע"ז בְּתוֹס' יְשָׁנִים דְּהו"ל כְּטָבְעָה סְפִינְתוּ בֵּינָם וְע' מ"מ פ"ב מֵה' ב"מ ה"ו.

עכ"פ נִרְאֶה דְּכָל ז' הוּא דְּרַבְּנָן וְא"כ י"ל דְּהָא דּוּלְאַחֲוֹתוּ אֵינְרִי שְׁמַת בְּיוֹם י"ג וְא"כ אֵין עֲלֵיו אֲנִינּוֹת מֵה"ת וְרַק מִצַּד מְצֻנָתָה לֵה יִטְמָא פְּנ"ל וְשִׁפִּיר אֲמַרִּינָן דְּלֹא יִטְמָא דְּעֵשֶׂה דְּפִסְחָא דְּחִיָּא לֵה כְּמִש"ל. וְעכ"פ דְּבְרֵי הַתּוֹס' דְּסוֹפָה קָשִׁים: יֵא וְהִנֵּה הֶרְמֵב"ם פ"ו מֵהק"פ פִּסְק דְּאַחַר חֲצוֹת מִקְרִיב פִּסְחָא וְהֵינּוּ פְּאֲבֵי בְּזִבְחִים ק'.

וְגַם פְּתַב שְׁם דְּאָם שְׁחֲטוּ וְזָרְקוּ בְּדִיעֵבַד אוֹכַל פִּסְחוֹ. וְהֵינּוּ פְּאוּקִימְתָא דְּרַבָּא שְׁם.

וְכ' הַכ"מ שְׁם דַּס"ל דְּלֹא פְּלִיגִי אֲבֵי וְרַבָּא לְעֲנִין אַחַר חֲצוֹת. וְהוּא תְּמוּהָ לְכַאוּרָה דְּהָא רַבָּא אָמַר לְהִדְיָא דְּהָא דְּאוּגוֹן אֵין מִקְרִיב פִּסְחָא אֵינְרִי לְאַחַר חֲצוֹת וְקוֹדֵם שְׁשִׁחֲטוּ יַעו"ש.

וְבִלְח"מ פְּתַב דְּשִׁינּוּיָא דְּרַבָּא אֲלִיבָא דְּר"ש אֲבָל לְדִינָא מוֹדָה לְסַבְּרָא דְּאַחַר חֲצוֹת וְלֹא בִּינְאָר מִנ"ל זֶה דְּהָא עֵינְקָר חֲדוּשׁ סַבְּרָא דְּאַחַר חֲצוֹת הוּא מִצַּד רוּמְיָא דְּר"ש אֲדַר"ש. וְרַאֲיִיתוּ מִפְּסָחִים צ"ח דְּמוּקִי רַבָּא דְּמִית קוֹדֵם חֲצוֹת.

אֵינְהָ רְאִיָה לְעַנ"ד דְּשָׁם לֹא מְצִי לְאוּקִמָא אַחַר חֲצוֹת דְּתִיקְשִׁי קוֹשְׁיִית הַש"ס שְׁם דְּקַבְעִמְיָה חֲצוֹת ע"ש וְגַם ע"ש בְּגִלְיוֹן שְׁהֶגְהָ רַבָּה בְּמִקוֹם רַבָּא. וְנִרְאֶה דְּבִאֲמַת פְּשִׁטוֹת לְשׁוֹן הֶרְמֵב"ם פ"ב מֵה' בִּיאַת מִקְדָּשׁ מִשְׁמַע דַּס"ל דְּכָל ז' אֵינוּ מִקְרִיב מֵה"ת.

דְּאֵי רַק דְּרַבְּנָן כָּל כַּה"ג הו"ל לְפָרוּשִׁי וְכִמוּ שְׁמַפְרֵשׁ שְׁם גְּבִי פִּהֵן דְּיוֹם מִיתָה הוּא מֵה"ת וְיוֹם קְבוּרָה דְּרַבְּנָן. וְצ"ל דַּס"ל דְּכָל הֵיכָא שֶׁהוּא שְׁרוּי בְּצַעַר מִצַּד מִתּוּ אֲסוּר לְהַקְרִיב קְרַבָּן דְּמִיקְרִי חֶסֶר וְאִף שְׁצַעְרוּ אֵינוּ מְצַנְהָ מֵה"ת וְא"כ הִדְר קוֹשְׁיָא לְזוֹכְמָא מִבְּרִיָּתָא דּוּלְאַחֲוֹתוּ עַל רַבָּא פְּנ"ל.

לְזֶה ס"ל לְרַמְב"ם דְּבִאֲמַת עֵינְקָר חִילּוּק דְּבִין קוֹדֵם חֲצוֹת וְאַחַר חֲצוֹת שְׁמוּכִיחַ אֲבֵי מֵהָא דְּוּלְאַחֲוֹתוּ בְּמִקוֹמוּ עוֹמֵד וּמוֹדָה רַבָּא בְּהָא רַק דְּבְרִיָּתָא דְּר"ש מִשְׁמַע לִיה דְּאֵינְרִי בְּכָל גְּוֹנָא אִף לְאַחַר חֲצוֹת וּלְזֶה מְשַׁנֵּי לֵה בְּגוֹנוּנָא אַחֲרִינָא אֲבָל בְּרִיָּתָא דּוּלְאַחֲוֹתוּ מוֹכְחָא דְּפְלִיגִי עֲלָה וְלְאַחַר חֲצוֹת שְׁפִיר מִקְרִיב אוּגוֹן וְלְזֶה פִּסְק הֶרְמֵב"ם פְּהָא בְּרִיָּתָא.

וְגַם דְּמִפְּרָשׁ בְּמִשְׁנֵה פִּסְחִים צ' ע"ב דְּאוּגוֹן שׁוֹחֲטִין עֲלֵיו וְע"כ אֵינְרִי אַחַר חֲצוֹת כְּמו"ש הַתּוֹס' שְׁם. וְיֵישׁ לְהַאֲרִיף בְּזֶה וְאִכ"מ וּבִאֲמַת נִרְאֶה דְּמִדְּרַבָּא נִשְׁמַע לְאַבְיָי: יב וְהִנְרָאָה בְּדַעַת הַתּוֹס' דְּהִנֵּה כְּתָבוּ בְּדָף צ"ט ע"ב ד"ה אר"ח דְּעֵשֶׂה דְּפִסְחָא דְּחָה עֵשֶׂה דְּשִׁלְמָן וְלֹא חֶסֶר.

וְהוּא תְּמוּהָ כְּמוֹש"ל דְּאִיף שְׁיִיף דְּחִיָּה בְּזֶה פִּינָן שַׁע"ז נְצַטְוִינּוּ שְׁלֵא לְהִבִּיא קְרַבָּן פְּשִׁהוּא חֶסֶר. וְאִף דְּכְתָבוּ זֶה רַק בְּדָרְף הו"א מ"מ אִיף ס"ד כָּלָל וְגַם לֹא נִאֲדוּ מְזֶה בְּשִׁבִיל קוֹשְׁיָא ז' וְרַק י"ל מְשׁוּם שְׁהֶאֱנִינּוֹת חָל קוֹדֵם.

ועו"ק בסוגיית דמייתת מולאחותו דאחר תצות מקריב אוגן דל"ל לאתויי פלל הא דיוסף הפהן דמברייתא דולאחותו לחוד ש"מ. ועו"ק מה מקשה הש"ס שם דילמא אידי ואידי אחר תצות וקא ר"י וקא ר"ע.

דמ"מ מוכח מברייתא דולאחותו דמקריב פשהוא אוגן לאחר תצות וע"כ דלא חל אגנינות לאחר תצות. ולזה נראה בדעת התוס' דקא דאוגן הוא משום שמוטל עליו מצות קבורה וטומאה ולהצטער ולהתעסק בעסק מתו ואתיא מקרא דלה יטמא כמש"ל בשם הרמב"ם פ"ב מה"א.

ורב דגבי אהרו גלי קרא דביום שאחר יום המיתה אף שעדיין מוטל עליו מצות טומאה וקבורה מ"מ לענין קרבן לא מיקרי אוגן ועיקר הצער ביום מיתה אכל עכ"פ אגנינות ומצות טומאה מישוה שייכי בהדדי.

ולזה שפיר כתבו דכיון די"ל דעשה דפסח דוחה עשה דטומאה ממילא תדחה האגנינות שא"צ להצטער פלל ולא מיקרי חסר רק דמ"מ אם נעשה אוגן קודם תצות כפר מיקרי חסר ולא דחיא לה פסח וכמוש"ל.

ואחר תצות ג"כ י"ל כיון דמצות אגנינות פוגעת בו תיכף כשמת המת מחויב לחשוב ולהטריד עצמו בעסקו כמש"ל שהטירדא היא מצוה ג"כ ממצות גמ"ח וכבוד המת א"כ ממילא קדמה למצות פסח שלא התחיל בו פלל כיון שהתחיל באגנינות כפר מיקרי חסר ופטור מפסח כמו מי שמת לו מת קודם תצות פנ"ל.

וע"ל סי' י' כעין זה שבארנו שאין מחויב להפסיק כיון שעוסק תיכף בה. ואפיי מחדש לנו סברא דכיון דמטא זמן חיובא דפסח ממילא אינו מחויב לקבל על עצמו אגנינות וטרדות המת כדי שלא יבטל ממצות הפסח.

ומייתי מהא דתניא לה יטמא מצוה וטמאהו בע"כ אלמא דמצוה היא לר"ע ומ"מ אמרינן דאחר תצות לא יטמא בברייתא דולאחותו והיינו ע"כ מטעם הנ"ל שאין חל פלל אגנינות וע"ז דחי הש"ס דדילמא אתיא כר"י דס"ל דמצות טומאה רשות וא"כ גם אגנינות רשות וממילא שפיר אסור לו אחר תצות לקבל על עצמו צער המת ולטמאות לו כיון שנתחייב בפסח.

אבל הא דיוסף הפהן דאזלא לר"ע דלה יטמא מצוה שפיר חל עליו אגנינות ממילא פנ"ל. ומ"מ לר"י אם כפר נעשה אוגן קודם תצות שוב מיקרי חסר ולא שייך פלל לומר שייסח דעתו מן האגנינות כיון שהתורה פטרותו.

ומנושב בזה קושיות התוס' שם למה לא דחי לר"ע עשה דפסח עשה דטומאה כמו בהשקמה פי חילוקם אינו מוכן. וגם דברי הצ"ק שם צ"ע בזה.

ולפמ"ש א"ש דהטעם משום שחל עליו אגנינות ממילא ומייתי הש"ס דמפורש בברייתא דולאחותו דאתיא כר"ע וע"כ נחלק בין קודם תצות לאחר תצות: ורבא קאמר דקא דאר"ש דאוגן אין מקריב פסח איירי אף לאחר תצות ומטעם שבארנו דסבירא ליה שחל עליו תיכף מצות טומאה ואגנינות ומתחיל בה תיכף קודם למעשה פסח ושוב מיקרי חסר.

אָבֵל הָא דְוִלְאָחוּתוֹ ס"ל שְׁמַת בְּיוֹם י"ג וְלֹא הָוּי יוֹם מִיתָה וְאִזּוּ לֹא הָוּי דִּין אוֹנָן לְאִיסוּר הַקְרָבָה כַּמִּש"ל אִף שְׁמֻצוֹת טוֹמְאָה מוּטֵל עָלָיו מְדַקְאָמַר גְּבִי אַהֲרֹן הַיּוֹם. וְא"כ אֵין רַק מ"ע דְטוֹמְאָה וְלֹא מִיְקָרִי חֶסֶר כָּלֵל וְלִזְהָ שְׁפִיר דְחִי מ"ע דְפָסַח לַמ"ע דְטוֹמְאָה כִּינּוּן שְׁיֵשׁ בָּהּ פְּרַת וְכַמוֹ בְּעֵשָׂה דְהִשְׁלָמָה בְּפָסְחִים נ"ט דְדָחִי לָהּ עֵשָׂה דְפָסַח: יג וְא"כ מִיְנֻשְׁבִּים גַּם כֵּן דְבָרֵי הַתּוֹס' דְסוֹפָה דְשְׁפִיר מוֹכְחֵי מְהָא דְרָבָא דְחָל עָלָיו מְצֻנָת אַנְיָנוּת אַחַר תְּצוֹת וְהִינּוּ מַמ"ע דְלָהּ יִטְמָא וְשְׁפִיר הַקְשׁוּ מַגְלָן.

וְלִזְהָ פְתָבוּ דְנִילִיף מַחְתָּן דְבַחְתָּן ג"כ אֵינוּ עוֹשֵׂה עֲדִינָן עֵיקַר הַמְצָנָה רַק שְׁמַתְחִיל בּוֹ טְרַדַת הַמְצָנָה וּפְטוּר בְּשִׁבִיל זֶה מַק"ש. וְע"ז פְתָבוּ דְלִיפָא לְמִילָף דְשְׂאֵנִי פָסַח שְׁיֵשׁ בּוֹ פְרַת כַּנְלַע"ד לְחוֹמָר הַקְּוֹשֵׂא עַל תּוֹ הַגְּ"ל.

וְעַכ"פּ קוֹשְׁיֵית מְהֵרָש"ל הַגְּ"ל לַק"מ דְהָקָא אֵינְרִי בְּגוֹנוֹנָא דְלֹא חָל עָלָיו אַנְיָנוּת כָּלֵל כְּדַמוּקֵי לָהּ בְּש"ס בְּזַבְחִים לְאַחַר תְּצוֹת וְכַנ"ל. וְגַם אֵי אֵינְרִי בְּיוֹם שְׁלֹאֲחַר יוֹם הַמִּיתָה כַּמוֹש"ל שׁוֹב הָוּי רַק דְרָבָנוּ וְלֹא הַעֲמִידוּ דְבָרֵיהֶם בְּמַקּוֹם פְּרַת.

וּלפ"ז יֵשׁ מְקוֹם לִזְמַר דָּאָם מַת ע"פ אַחַר תְּצוֹת יְהֵא חֲזִיב בְּכָל הַמְצָוֹת כִּינּוּן שְׁלֹא חָל עָלָיו אַנְיָנוּת כָּלֵל כַּנ"ל וְעֲדִיף מִיּו"ט דְאֵיתָא בִירוּשְׁלָמִי פ' מ"ש דַּמ"מ טְרוּד לְהַחֲשִׁיף עַל הַתְּחוּם בְּשִׁבִיל הַמַּת אָבֵל הָקָא פְטוּר הוּא לְגַמְרִי.

אָבֵל ז"א דְהָא ע"כ אֵינְרִי הָקָא שְׁיֵשׁ לוֹ מִי שְׁיֵשׂא מְשָׂאוֹ דַּאֲלַת"ה הו"ל כְּמַת מְצוּנָה וְדוּחָה פָסַח וּבִישׁ לוֹ מִי שְׁיֵשׂא בְלֹא"ה חֲזִיב בְּמְצוֹת וְרַק לְלִישְׂנָא דְמִשׁוּם כְּבוֹדוֹ שֶׁל מַת י"ל דַּבְע"פ לֹא שְׁיֵיף זֶה.

וְגַם בְּזֶה יֵשׁ לְחַלְק וִיבִנְאָר לְהֵלֵן אֵי"ה וְע' מַג"א סִי תַרְצ"ו ס"ק ט"ז שְׁנִסְתַּפֵּק ג"כ בַּכַּה"ג אֵי כִינּוּן שְׁחֲזִיב בְּמַגִּילָה חֲזִיב גַּם בַּק"ש וְתַפְלָה אֵי לֹא: יד וּבְפָסְחִים צ"ח ע"א פִּירֵשׁ"י דָּאָם מַת אַחַר תְּצוֹת. כִּינּוּן דְחֲזִיילָא עַלִי דִּין פָּסַח בְּרִישָׁא שׁוֹחַט לְעַצְמוֹ.

וּל"ח שְׁיִבִיאָוּהוּ לְבֵית הַפְּסוּל דְמִזְהָר זְהִיר אָבֵל קוֹנְדָם תְּצוֹת לֹא זְהִיר. נִרְאָה מְדַבְרִי דְטַעְמָא דְאוֹנָן מִשׁוּם שְׁלֹא יְבִיאָוּהוּ לִידֵי פְסוּל.

וְצ"ע טוֹבָא דְהָא בְּהַקְרָבָה עֲסָקִינוּ. וְטַעְמָא הוּא מִשׁוּם שְׁלָם וְלֹא חֶסֶר כְּדַאֲיָתָא בְּזַבְחִים.

וְגַם דַּא"כ קוֹנְדָם תְּצוֹת שְׁרִי לְשַׁחֲט עָלָיו עִם עוֹד מְנוּיִים דְלִיפָא חֲשֵׁשׁ דְפְסוּל כְּדַתְנָן בְּדָף צ' ע"ב. וְז"א דַּא"כ מֵאֵי מַקְשָׁה הַש"ס בְּזַבְחִים צ"ט ע"ב מְהָא דְטוֹבֵל וְאוֹכֵל פָּסַחוּ דְנִימָא דְאֵינְרִי שְׁשַׁחֲטוּ עָלָיו עִם עוֹד מְנוּיִים.

וְנִרְאָה דַּפִּי כֵּן מִשׁוּם שְׁהוֹקְשָׁה לוֹ דְנִקְיֵט בְּנוֹ מְמוֹנָה עִמוֹ מְשַׁמַּע דְהוּא לְחוּדִיָּה. אָבֵל בְּאַמַּת י"ל שְׁצָרִיף אַח"כ לְמַנּוֹת עִמוֹ עוֹד אֶחָד וְלֹא פִי זֶה בְּבִרְיָתָא דְסַמָּךְ עַל הַמְפּוֹרָשׁ בְּמִשְׁנֵה דָף צ"א.

וְאוּלַי ס"ל דְלִמָּאֵי דְמִשְׁנֵי רָבָא קוֹשְׂיָא דַּר"ש אַדַּר"ש קוֹנְדָם שְׁשׁו"ז וְלֹאֲחַר שְׁשׁו"ז. וְא"כ קִשָּׁה מְהָא דְוִלְאָחוּתוֹ כַּנ"ל וְלִזְהָ מְשַׁמַּע לִיָּה דְאֵתָא פְּרָבָנוּ דַּר"ש כַּמוֹש"ל וְס"ל דְפִלְגִי עַל ר"ש בְּעֵיקַר הַדִּין דְאוֹנָן אֲסוּר לְהַקְרִיב מִשׁוּם שְׁלָם וְלֹא חֶסֶר רַק דַּס"ל דְהָוּי דְרָבָנוּ וְכַמוֹ"ש רַש"י שָׁם צ"ט ע"ב כְּעֵין זֶה וְס"ל טַעְמָא מִשׁוּם שְׁמָא יְבִיאָוּהוּ לִידֵי פְסוּל וְלִזְהָ שְׁיֵיף לְחַלְק בֵּין קוֹנְדָם תְּצוֹת לְאַחַר תְּצוֹת וְשְׁפִיר אֵינְרִי רָבָא בְּסוֹגֵיָא דְפָסְחִים שָׁם כַּמִּש"ל

לג' הלח"מ ופי' פן דע"כ ס"ל לרְבָא דמה"ת אין לחלק בין תצות לאחר תצות דאי ס"ל האי חילוק לרְבָנָן דר"ש כמוש"ל לדעת הרמב"ם א"כ ל"ל לדחוקי ולתרוץ פאן קונדם ששו"ז וכו' לישגי לאחר תצות פדאבני.

ולזה הוכיח לפרש כמש"ל ודחוק ואקצר. ובדרו"ח לרעק"א זצ"ל ראיתי שהקשה על רש"י שם שפכת דלא אוקמא שמת יום או יומים קונדם דלאו אורחא להפריש פסח רק בע"פ.

והקשה דאי איירי ביום קונדם א"כ אינו אונו פלל ולמה נקיט שביא שלמיו בששה עשר לייתי נמי ביום י"ד ונשאר בקושא. ולענ"ד לק"מ כמש"ל מש"ס דמ"ק ט"ו ע"ב ותוספתא ורמב"ם דאבל אינו מביא קרבנות כל ז' אבל בט"ז שפיר מביא שהרגל מבטל אבילותו ופסח שפיר מיייתי דס"ל דשאר ימים הם מדרבנן כמש"ל אות י' ולא העמידו דבריהם במקום פרת דפסח וכמפורש ג"כ בזבחים ק'.

ומ"מ שלמים אסור להביא וז"ב לענ"ד. אבל דברי רש"י קשים מצד אחר וכמוש"ל: טו והנה המהרי"ט חאהע"ז סי' ט"ז הביא מראנ"ח שלא לחלוץ פשהיא אוננת וכתב המהרי"ט הטעם משום שאונן פטור מקל המצות.

והקשה הח"צ סי' א' דא"כ כל יבמה הו"ל אינה ראויה בשעת נפילה מצד שהם אוננים ותיירץ דאונן אינו פטור רק מדרבנן. ותמהו עליו הש"ק ריש יבמות ושאר אחרונים דהא התוס' ריש יבמות הקשו פעין זה בנדה שאינה ראויה בשעת נפילה.

ותיירצו דכיון דלכל העולם אסורה גם פן לא שייך זה. ועוד תרצו דגם לבעלה היתה אסורה בנדתה יעו"ש וא"כ ה"ה אגינות אסור לכ"ע וגם לבעלה אסורה באגינות.

ולענ"ד לק"מ על הח"צ דעיקר סברא דיבמה שאינה ראויה בשעת נפילה אסורה נראה דבכל יבמה יש עליה איסור אשת אח. רק שמצנות יבום מתיר האיסור ולזה ס"ל לר"ל ביבמות י' דאחינו חייבין על החלוצה פרת וכן פולם על הצרה משום דאיסורא דא"א פדקאי קאי יעו"ש.

ור"י דפליג התם היינו משום דכיון שנועקרו מתחילה איסור אשת אח שהנה יכול כל אחד ליבמה שוב לא חגיל עליה. ולזה אם אסורה בשעת נפילה וליכא מצנות יבום לא פקע כלל איסור אשת אח ונהרי היא כאשת אח שיש לה בנים.

וא"כ פשהוא והיא אוננים ופטורים מקל המצות. ממילא קאי עליה איסור אשת אח דמ"ע דיבום לא חגיל עליה.

משא"כ בנדה כיון דלכ"ע נמי אסירא וגם לבעלה צריכה להמתין. שפיר חל עליו מצנות יבום ליבמה לכשתטהר.

כיון דבר חיובא הוא עכשיו וכמו"ש התו'. משא"כ באונן דלאו בר חיובא הוא.

ואין להקשות מחרש וקטן איך מיבמים לכשיגדיל ויתפקח דהא אינם מצוונים במ"ע דיבום. י"ל דא"כ גם באיסור אשת אח אינם מצוונים ולא שייך זה.

משא"כ באונן דעל ל"ת שפיר מצוונה. ובמק"א הארכתי בענין זה.

וא"ש דברי הח"צ. ועפי"ז יש לנישב קונשיית התוס' יבמות י"ז ע"ב שיקשו ל"ל קרא
לאשת אחיו שלא הי' בעולמו.

תיפוק ליה דלא הוי דרכי נועם דמש"ה עשו מתים פחיים. והנה בפשוטו י"ל דצריף
היכא דאיכא עוד אחים וכ"כ הרשב"א.

אבל בחי' ליבמות הוכחתי דקרא איצטריף אף לחד אחא ע"ש באורף בס"ד וכ"ה בספרי
פ' תצא להדיא. ולזה שפיר מקשו התוס'.

אבל לפמ"ש א"ש דמ"מ פיון שאין שום אח עדיין. א"כ לא חל עליה פלל איסור אשת
אח.

ול"א סברא דדרכי נועם רק היכא שחל עליה איסור אשת אח אמרינו דלא פקע משום
דרכי נועם כמוש"ל וכמו במת הבן שעשו מתים פחיים ויש לדחות זה ואקצ"ר: טז אלא
דמצד אחר נלענ"ד דלק"מ קונשיית הח"צ דאטו גזה"כ הוא שאונן פטור מן המצות והא
הטעם אינו רק מצד דהוי פעוסק במצוה כמוש"ל בשם רש"י ושטמ"ק.

ומ"ע דלה יטמא וכבוד המת פוטרת אותו משאר מצות וא"כ ונדאי שפטור ממצות חליצה
כמו מפל המצות וגם אינו רשאי להחמיר עליו לדעת התוס' והרא"ש כמוש"ל. אכן אם
יסור ממצוה זו ויעשה מצוה אחרת בנדאי שפיר יצא במצוה זו אף שעשה איסור
שהפסיק ממצוה ראשונה.

בכ"ז פיון שעבר והפסיק שוב הו"ל מצוה שניה מ"ע גמורה. וע"ל סי' ט' וסי' י' שבקארנו
שאף שאין מעבירין על המצות מ"מ אם עבר לאחרת והתחיל יגמור ע"ש וה"ה הק"א.

וכיון שאין הפטור עצמי רק מצד פעוסק במצוה אחרת ונדאי לא מיקרי זה יבמה שאין
ראויה בשעת נפילה. ואטו אם יעסוק היבם בשעת מיתת אחיו באיזה מצוה באופן שיפטר
ממ"ע דיבום תיאסר יבמתו עליו לעולם.

וע"כ פיון שאם יעבור ויפסיק שפיר הוי בר חיובא קרינו ביה יבמה יבוא וגו'. ואם חלץ
ויבם בדיעבד ונדאי קיים.

והח"צ שם הקשה עוד דהא מקח וממכר חשב הרמב"ם במ"ע ומ"מ ונדאי אונן שמכר
מכרו קיים. ותמיהני דמה שיניף לומר דמו"מ הוא מ"ע.

והרמב"ם לא פתב רק שיעשו פדיו קניני תורה ולא שיהא מ"ע למפור ולקנות. וגם
הראנ"ח לא אסר רק לכתחילה ובדיעבד לא גזפר שם פלל במהרי"ט משמו שלא תהא
חליצה והיינו כמו"ש ובברכ"י סי' שמ"א הקשה על הראנ"ח דהא היא אינה מצוה
ובאמת איכא דס"ל שיהא מצוה וע' הפלאה פתובות כ"ד בזה.

ובלא"ה ונדאי אף בדבר הרשות אסור לאונן לעסוק כדי שלא יסית דעת ורק באכילה
הותר מפני שהוא הכרחי לאדם בטבע ומ"מ בחליצה יש לדון דהוי הכרחי אם יש חשש
עגיון כמ"ש המהרי"ט ויש לחלק.

וע' ח"ס חיו"ד סי' שכ"ד מ"ש לענין למסור נכסים פשהוא אונן ואקצ"ר. עכ"פ פיון
שישבנו דברי הראנ"ח ומהרי"ט מקונשיית הח"צ.

א"כ נדחה הוכחת הח"צ דאונג דרבנן: יז עוד הובא בנוב"י שם בשם מהרש"ל בתשובה להקשות. מהא דכתובות ד' דבועל בעילת מצנה ופורש.

דהא פטור ממצנה הוא. ומירץ שהטעם משום פסידא.

ויפה דחה זה בנוב"י שם דהא הטעם דש"ס שם משום דליפא אינש דטרח אלמא דלפסידא לא חששו כגון באמו של חתן ע"ש. וא"כ לכאורה מוכח מזה דאנינות דרבנן.

והנו"ב פתב שם דכיון שעיי"ז תדחה המצנה גם אחר האנינות דליפא דטרח להכי שרי. והוכיח לענין ספה"ע שפינן שיתבטל גם להבא עיי"ז מותר באנינות.

ולענ"ד ז"א דא"כ גם פסח יביא באנינות פינן שעיי"ז שלא יקריב לא יאכלנו בלילה. ואנינות לילה לא העמידו במקום פסח.

וגם מה סברא היא זו פינן שעכ"פ פטרו אותו ממצנה זו. וכל מצנה עוברת וכתל ממנה ומ"מ לא התירו לאונג.

וסתמא אמרו שפטור מכל מצות האמורות בתורה. אכן כבר נתקשה בזה השטמ"ק כתובות ג' ע"ב בשם הקונטרסין.

וכתב שם בשלמא לדעת הסוברים דאנינות דרבנן א"ש דהם אמרו והם אמרו. אבל לדעת הרמב"ן דס"ל דאנינות דאורייתא קשה.

ומירץ דשאני מ"ע דפו"ר דעדיפא טפי ודנוקא באביו של חתן שיש חשש שתדחה המצנה הרבה. ושם ד' ע"א הקשה דהא אונג אסור בתשה"מ.

ומירץ דכיון שהוא מעוכב לקברו במצות חכמים. הו"ל פאלו מתניא'ש מלקוברו.

ואין פאן דין אונג פלל ומותר אף בבשר ויין. דטעם שאונג אסור הוא כדי שיתעסק לקוברו עיי"ש.

ועיי"ש עוד שפיארו לדעת הסוברים אבילות יום א' מה"ת שעקרוהו חז"ל בשוא"ת. ולכאורה באנינות הוא קום ועשה שמותר בתה"מ.

אבל ז"א דכיון שעקרו אנינות בשוא"ת. פ"י שתקנו שאינו מחויב לקבור מתו תיקף ולהתעסק בו.

א"כ ממילא אינו אונג ומותר בכל פנ"ל. ואף דבשבת י"א דאסור בתה"מ.

היינו דרבנן והקאהתירו. וע"ש בשטמ"ק ד' ע"ב שכ' דס"ל תה"מ רשות בשבת וא"צ לזה.

עכ"פ נתבאר הטעם בדברי הראשונים. שהוא מצד תקנת חז"ל בשביל מצנה רבה דפו"ר. ושפיר י"ל דהא דאונג פטור ממצות הוא מה"ת פנ"ל. ובאמת לענ"ד י"ל דדין גמור הוא דהנה אם הוא עוסק במצנה בשעה שמת לו מת.

א"כ ונדאי הוא פטור ממ"ע דלה יטמא דקבורת המת. רק שי"ל דגדול כבוד הגבירות שדוחה ל"ת שבתורה בשוא"ת.

וה"נ מצנות קבורת המת עדיפא מפל המצות בשוא"ת. ועדיין צ"ע בזה דלדינא נראה שיגמור מצנה שעוסק בה ואכ"מ.

ועכ"פ במצנות פו"ר דהיא מצנה רבה שפיר פינו דמטא זימנא חייב בה נרק משום דאינה מצנה עוברת לשעה לזה קבורה קודם. אבל בדליפא דטרח דאפשר שימשו הרבה שפיר פו"ר קודם וכמו בפסח אחר חצות.

ויש לדחות ואקצור ועכ"פ נדחה ג"כ מה שהביאו בשם רש"ל לחלק בין מצות פליות לפרטיות. וע' א"ח סי' תרפ"ז: יח אבל באמת א"א לומר דפטור מדאורייתא מן המצות.

דאטו מי שמוטל עליו מצנות לולב יהא פטור מפל המצות בשביל זה. ואי משום טרדא כמו חתן הא חתן לא נפטר רק מק"ש דבעי פנונה ולא משאר מצות.

וגם פשינו טרוד ונדאי חייב. נרק פליגי בחתן אי חיישינו ליהרא.

וה"נ באונן אם אינו טרוד עכ"פ קנים המצות וכן פשוט לכל יברך דאטו הכרחה היא ביטול לעסק המצנה דקבורה יותר מן האכילה. ומכ"ש הקא שיש מי שישא משאו והטעם רק מפני פבודו של מת זה בנדאי אין סברא דהוי מה"ת.

וכ"ה מפורש דעת ראב"ה הובא במרדכי וש"פ דכיון דאיבעיא היא בירושלמי בטעמא דאנינות. לזה מקילין ביש מי שישא משאו.

הרי דס"ל דאונן דרבנן וספיקו לקולא וכ"כ הב"י סי' ע"א להדיא. וכ"כ בהג"מ פ"ד מה' אבל לחלק בין חיגר ונתפשט לאונן שלא הבדיל.

דזה מה"ת ואונן דרבנן הרי מפורש דהוי דרבנן וכמוש"ל בשם הח"צ ג"כ יט לזה נראה דבאמת יסוד הדבר הוא משום עוסק במצנה פטור מן המצנה. רק חכמים הוסיפו לגזור ולתקן מפני פבוד הבריות.

ולהורות גודל מצנות גמ"ח שלא יהא מת מוטל בבזיון. ותקנו שכל אונן פטור מן המצות אף בשעה שאינו עוסק בצרכי המת.

כאמרם הם קורין ומתפללים והוא מצדיק עליו את הדין. ואסרו עליו שלא יעשה שום מצנה.

כדי שיפיר וידע ענצם מצנות גמ"ח עם המת ולא יתראל בעסק קבורתו. רק בשיש לו מי שישא משאו נסתפק הירושלמי אי תקנו ג"כ משום לא פלוג או לא.

ולזה בהא דבועל בעי"מ התירו לו להכניס המת לחדר דהם אמרו והם אמרו. והטעם פי מצנות פו"ר שקולה להם כמצנות קבורה.

וכעין אמרם בסוטה י"ד שהתורה תחילתה גמ"ח בנישואי אדם. וסופה גמ"ח בקבורת משה רבינו ע"ה.

ולפ"ז נראה דהא דאנינות מה"ת או מדרבנן שניהם צדקו וחדו. דהנהו קאי על יסוד דין אנינות שהוא בנדאי מה"ת לעסוק במת.

וכן טרדתו בזה מצנה כמו בכתן ולהכי אינו מקריב. ומ"ד דרבנן קאי על פרטי הדין
שפטור בכל גוונא מפל המצות.

זה הוי דרבנן: כ ולענין חליצה באנינות שהזפרנו בקושנית הח"צ הי' נ"ל עוד לדון
דדווקא כשהיתה אוונת על אחר. אסר הראנ"ח לחלוץ פדאיתא במהרי"ט שם.

אבל כששניהם אווננים על בעלה. י"ל דשרי לפי המבואר בזוהר פ' משפטים ובספרים
שהחליצה היא תיקון לנשמת המת.

וע' ח"ס חלק אהע"ז סי' פ"ה מ"ש בזה. וכעין זה הביא הח"ס חיו"ד סי' שכ"ה בשם
רש"ל בתשובה סי' ע' שהתיר למויל קודם הקבורה.

משום שנולד בן זכר נתרפאה כל המשפחה. וע"ש שהסכים לזה למעשה.

ה"ז פעין סברתינו אכן דבריהם תמוהים לענ"ד. דהא כבר נתרפאה המשפחה בלידתו
ואין נ"מ במילה אבל גבי חליצה שפיר י"ל כמו"ש.

ולפ"ז יש מקום להתיר לומר קדיש קודם הקבורה. פינן שהוא תועלת לנשמת המת וזהו
כבודו.

דלא כהט"ז ס"ס שע"ו שכתב דרק בשבת שרי. וע' או"ח סי' ע"א בט"ז שכתב דאם יש
מתעסקים שרי אף בחול.

והיינו משום כבודו כמו"ש המשבצות שם. אכן הנה"כ כתב בסי' שע"ו שקודם קבורה
ליכא דין גיהינם כלל ואין שייכות אז אמירת הקדיש.

ונראה ראיה לדבריו מהא דאונן אינו מקבר ומתפלל ולא קורא בתורה. שמבואר בספרים
שנוח לנשמתו כשבנו לומד ומקבר פדוע במעשה דר' עקיבא.

וע"כ צ"ל דקודם קבורה לא שייך זה. אף יש לומר דעיקר טעם משום כבודו של מת
הוא.

שאם נתיר לו לעשות שארי מצות יסיח דעתו מן האנינות ויהיה כאלו אין המת חשוב
בעיניו כמוש"ל בשם השטמ"ק פמ"ש וכ"כ הרא"ש בפ' אלו מגלחין סי' ק"א. ולזה אף
שיש תועלת בלימודו למת.

מ"מ אסרו משום שיבוא להסיח דעת. ומ"מ י"ל דכ"ז בשארי מצות שאינו נזכר שהוא
לצורך המת.

אבל אמירת קדיש שזכר שהוא לטובת המת שאין דרוך לומר קדיש בלא אבילות. אין
לחוש שייסיח דעתו מקבורה בשביל זה.

פי מעשיו יזכירוהו שאומר קדיש בשבילו. וה"ז דומה להא דפסחים י"א דבבדיקת חמץ
ל"ג שמא יאכלנו.

פינן שהוא בעצמו מחזר עליו לשורפו ע"ש. ומיושב שפיר דעת הט"ז הנ"ל.

ומ"מ לירד לפני התיבה ונדאי אסור אף ביש מתעסקים. ואף שמנהגינו שאכל יורד לפני
התיבה.

מ"מ אין גוף התפלה מוכחת על מתו ורק מצד המנהג שאבילים מתפללים. משא"כ קדיש
שגוף ענינו ואמירתו מוכחת על זה.

ולפ"ז גם בחליצה יש לומר שלא שייך לומר שייסחו דעת פיון שעיקר מצוה זו באה
בשביל מיתת המת. וגם לתיקון נפשו לדעת הזוהר ושרי באנינות.

ולדעת הנה"כ יהא אסור. ובאמת דברי הנה"כ אינו נלענ"ד.

דונדאי יש נחת רוח למת תיכף בכל דבר מצוה שעושים פיון שפבר נפשו מופשט
מתוקמיותו. וגם ידוע אמרם בכתובות ק"ג שיוצאים מלאכים נגד צדיק ומלאכי חבלה
נגד רשע.

אכן נראה לפמ"ש שפטרורו ממצות כדי שלא יסיח דעתו. י"ל שיש חילוק בין צער המת
של קודם קבורה לצערו אח"כ.

שהרי הקרבה אונו אסור ואבל מותר. וכן בשר וינו אבל מותר.

וא"כ י"ל שצריך שלא יסיח דעת מצער אנינות ולא סגי בצער אבילות. ולזה צריך דונקא
שיתעסק בצורכי המת שהם זכירורו צער אנינות וכהא דיושב ומצדיק עליו את הדין
משא"כ בענינים שיש נ"ר לנשמתו שזה אינו מוכיח על אנינות כי שייכים גם באבילות
וכל י"ב חודש.

ולזה בחליצה שאינה שייכת כלל לאבילות ואנינות וגם פי יש עוד תכלית בזה להתייר
לשוק שפיר אסור שיש לחוש להיסח דעת מאנינות. ועפי"ז יש לדחות סברת הט"ז לענין
קדיש דכיון ששייך כל יב"ח אסור באנינות וכמו שאסור בכל המצות אף שיש נ"ר
לנשמתו משום חשש היסח דעת ורק בשבת יאמר קדיש כי בשבת אינו נוהג דין אנינות
כלל.

ועכ"פ קושית הח"צ מיושבת עפ"ז דכיון דאם נאמר שאסור לחלוץ באנינות תהא יבמה
שאינה ראויה בשעת נפילה ושוב הר' היא כאשת אח שיש לה בנים ותבטל לגמרי מצות
חליצה וא"כ החליצה היא ככל ההתעסקות שלצורך המת השייכים קודם קבורה לכבודו
ולא אח"כ דשרי לאונן כמוש"ל.

דכיון שאם נאסור לחלוץ קודם הקבורה תבטל לגמרי פנ"ל וע"כ דשרי. וכ"ז באוננות
על בעלה אבל באוננות על אחר שפיר אסור ראנ"ח.

ויש לדחות שאם תפטר מחליצה שוב אין בזה נ"ר להמת: כא ונהה הרא"ש ר"פ מ"ש
הביא בשם מהר"מ שאונן שנשמע הבדלה מאחר לא יצא וצריך לחזור ולברך לבד בשמים
ומאור ויש גדולים שהיו אומרים לאחר להבדיל ונפטר האבל ואינו נראה לו יעו"ש וכ"כ
המג"א סי' תרצ"ו ס"ק ט"ז לענין מגילה דלא יצא וכ"כ הנוב"י סי' כ"ז לענין ספה"ע
ולפמ"ש דאיסורו במצות הוא רק דרבנן צ"ע ל"ל יצא בדיעבד.

ונהה במצוה דאורייתא נראה שתלוי בזה אי דבר שאסור מדרבנן אי יצא מה"ת וכבר
האריכו בזה האחרונים וע' שעה"מ פ"ח מה' לולב ובארצה"ח סי"ג וע"ל סי' ל"א מ"ש
בזה. אכן בדרבנן לכאורה תלוי אי באיסור דרבנן אמרינו אי עביד מהני ולכאורה הוא
ש"ס מפורש בכתובות פ"א דאמרינו אי אמור רבנן לא לינבון אי זבין לא הוי זביני.

אכן בשוה"ע פלל י"ט הביא בשם שו"ת ש"א בשם מהרח"ג דבדרבנן אי עביד מהני וקשה מהא דכתובות. וצ"ל דבמזון שאני דהפקר ב"ד הפקר ושוב הוי מה"ת מזון וכמו"ש הרי"ו הובא בב"י אה"ע סי' כ"ח.

ובמק"א הארכתי בזה בס"ד וכן ראיתי בשו"ת רעק"א סי' קע"ד שכ' דבדרבנן אי עביד מהני והו' דכתובות פתב דאלמיה לכת הבעל ע"ש והיינו כמו"ש דמזון שאני: כב והנה הרמב"ם פתב בפ"ג מה' ק"ש דהקורא בד"א של מת לא יצא והראב"ד חולק וס"ל דיצא. ולקאורה מחלקותם הוא בזה אי בדיעבד מהני בדרבנן דהא איסור ד"א של מת הוא רק דרבנן והוי פלועג לרש. ומצאתי בפרמ"ג בא"א באו"ח סי' ע"א שכ"כ בטעמם ויקשה על האחרונים שהזכרנו.

אבל באמת א"א לומר פן דהא פבר פתב המהרי"ט ושאך אחרונים לחלק בין דבר שאיסורו מצד עצמו לאיסור מצד אחר דבצד אחר פמו בשוחט בשבת שהאיסור מצד שבת ולא בגוף השחיטה שפיר מהני לכ"ע וא"כ הכא נמי אין האיסור מצד הק"ש רק שהאיסור משום פלועג לרש.

ובכ"מ פתב טעם הרמב"ם משום קנס וקשה מנ"ל להרמב"ם זה ובאמת זה קשה ג"כ בהא דקרא ק"ש במקום צואה שחוזר וקורא וכן בתפלה בברכות כ"ב ע"ב ושם לא שייך לומר משום לא מהני דבזה לא יתקן האיסור פלל דהא גם ד"ת אסור לקרות שם.

אף שם י"ל דתקנת חכמים הוא שהקורא במקום מטונף תפלתו תועבה. ונראה טעם הרמב"ם משום דהוי מהב"ע פמו שפתב השעה"מ פ"ח מה' לולב דאף בדרבנן שייך זה וכיון שלא עשה בתקנת חכמים שהם אסרו לקרות בד"א של מת לא יצא י"ח ול"ד לקורע בשבת דאיתא בירושלמי שיצא ולא הוי מהב"ע משום שהאיסור אינו בגוף הקריעה רק משום שבת.

שאני התם דכל מלאכות אסורות בשבת. אבל קשה דגם הכא פל ד"ת אסורים בד"א של מת.

ונראה דהרמב"ם יליף לה מקריאת שמע ותפלה במקום צואה דשם ע"כ אין הטעם שפך היתה התקנה כמוש"ל דהא אם קרא בשוגג במקום שאין ראוי להסתפק שפיר יצא וכמו"ש הלח"מ פ"ד מה"ת לדעת הרמב"ם וע"כ הא דחוזר וקורא אם קרא במקום שהו"ל להסתפק הוא מצד שעבר על תקנתם ואף שלא יתקן האיסור עי"ז וא"כ ה"ה ה"נ בד"א של מת ג"כ לא יצא [וי"ל ג"כ דבק"ש ותפלה החמירו וכעין מ"ש התוס' בב"ק ס"ז גפי גזל סאה דאף דבעלמא לא הוי מהב"ע מ"מ לענין ברכה החמירו ע"ש ואף שיש לחלק מ"מ י"ל כן]: כג ולזה נראה דהא דאונן אי יצא במצנה שעשה תלוי ג"כ במחלוקת הרמב"ם והראב"ד בד"א של מת.

ויש להוכיח פן מסוגיא דברכות י"ח דפריה מתו ומשמרו אין מהלף לא והתניא דמהלף בביה"ק לא יקרא וכו' וקשה לדעת הראב"ד דבדיעבד יצא במהלף בביה"ק דלישני דמתו חמיר דאף דיעבד לא יצא וע"כ דגם באונן יצא.

וּלְהַרְמֵב"ם מוֹכַח לְהִיפּוּף דְהו"ל לְאַקְשׁוּיַי דְאֹנָן יֵצֵא בְדִיעֵבַד וְהָכָא לֹא יֵצֵא וְע"כ דְגַם
הָכָא בְּאֹנָן לֹא יֵצֵא דְהָא מִשְׁמַע לְהִדְיָא בְּש"ס דְמַדְמַי לְהוּ אֶהְדְּדִי וְא"כ תְּלוּי זֶה בְּזָה. אָבֵל
בְּאַמַּת ז"א דְהָא הֶרְמֵב"ם ס"ל דְרִשְׁאֵי לְהַחְמִיר עַל עֲצָמוֹ כְּמוֹש"ל וְכ"כ הַב"י ס'י שִׁמ"א
בְּדַעַת הֶרְמֵב"ם וְכֹן בְּרֵאב"ד פ"ד מֵהַק"ש נִרְאֶה שְׁמִסְפִּים לְדַבְּרִיו וּמִיָּקֵל עוֹד ע"ש וְא"כ
וְנִדְאֵי דְאֵם קָרָא ק"ש יֵצֵא וְתִקְשִׁי בְּלֹא"ה דְלִישְׁנֵי דְהֵתָם אָסוּר וְהָכָא פְּטוּר וְעַכְצ"ל דְלֹא
נִחִית לְהִכִּי מִשּׁוּם דְּבַבְרֵיִתָּא לֹא נִזְכָּר הָא דְלֹא יֵצֵא רַק הַפְּטוּר וְכָבֵר יִשְׁבְּנוּ בְּאוֹת ב'
קוֹשְׁיָא זֹו יַעו"ש.

וְגַם דְהָא נָקִיט מִשְׁמָרוֹ דְּוִנְדָאֵי יֵצֵא בְדִיעֵבַד כְּדִין כָּל עוֹסֵק בְּמַצְוָה שְׂאֵם עֲשֵׂה אַחֲרַת
בְּאַמְצַע יֵצֵא כְּמוֹש"ל [וְע' ט"ז ס'י שִׁמ"א סק"ד שְׁהִבִּיא הַדְרִישָׁה שְׁדִיקְמָה עוֹסֵק בְּצָרְכֵי
צִיבּוּר לְאֹנָן לְעַנְנֵן תְּשִׁלוּמִין וְהַט"ז חוֹלֵק עָלָיו וְהֵנָּה"כ הַשִּׁיג עַל הַט"ז ע"ש אֶכֶן לְדַעַת
הַפּוֹסְקִים דְאֹנָן בְּדִיעֵבַד לֹא יֵצֵא יֵשׁ חִילוּק גְּדוֹל דְּעוֹסֵק בְּצַר"צ בְּדִיעֵבַד אִם הַפְּסִיק וְעֲשֵׂה
מַצְוָה יֵצֵא בְּהַ"ל וְגַם בְּלֹא"ה יֵשׁ חִילוּק דְשָׁם אִף פְּטוּר מִשִּׂא"כ בְּאֹנָן דְאָסוּר מִצַּד
תַּקְנֵי"ח כְּנ"ל וְעַט"ז ס'י ק"ח בְּזָה]: כִּד וְנִרְאֶה דַעַת מֵהַר"מ דְכִינּוֹן דְּהַבְּדִלָה דְרַבְּנָן וְהֵם
אָמְרוּ דְאֹנָן פְּטוּר וְגַם אָסוּר וְא"כ ע"כ דְלֹא יֵצֵא יְדֵי הַבְּדִלָה כִּינּוֹן שְׁבִשְׁעָה זֹו פְּטוּרוֹהוּ וְגַם
אָסְרוּ עָלָיו לְגַמְרֵי וְה"ז דּוּמָה לְמִי שְׁהַבְּדִיל בְּשִׁבְתָּ קוֹנְדָם פְּלַג הַמְּנַחָה שְׁלֵא יֵצֵא כָּלֵל כִּי
אִינוּ זְמַן חִיּוּבָא.

וְהַחוֹלְקִים ס"ל דַּמ"מ הַמַּצְוָה נִתְקַיְמָה כִּינּוֹן דְּעִיקָר תַּקְנֵת חו"ל הוּא מִטַּעַם דְּהוּי כְּעוֹסֵק
בְּמַצְוָה כְּנ"ל וְנִדְוֹ לְבָא מֵה"ד וְכו' דְשָׁם ג"כ יֵצֵא כְּמוֹש"ל [וְעוּי"ל דְגַם מֵהַר"מ לֹא פִסֵּק
כֹּן רַק דְּבִשְׁמִיעָה לֹא יֵצֵא כִּינּוֹן שְׁלֵא עֲשֵׂה כְּלוּם וְרַק חו"ל תַּקְנֵי שְׂיֹצֵא בְּשְׁמִיעָה ג"כ
דְשׁוּמַע כְּעוֹנָה וְכִינּוֹן שְׁהַשְׁמִיעָה הִיא בְּאִסּוּר אִינוּ יוֹצֵא בְּהַ"ל וְדַעַת הַגְּדוֹלִים שְׁהַתִּירוּ
לְכַתְּחִילָה לְשִׁמּוֹעַ מֵאַחַר צ"ע דְהָא אָסוּר לוֹ לְהַסִּיחַ דַּעַתוֹ וְגַם אָמֵן אָסוּר לְעֵנוֹת וְאַקְצָר]
וּבְמַצְוָה דְאֹרְיִתָּא כְּבָר הָאֲרִיכוּ הָאֲחֵרוּנִים כְּמוֹש"ל.

וּבְאַמַּת מְצִינּוֹ בְּסוּכָה י"ד הִישָׁן תַּחַת הַנֶּסֶךְ לֹא יֵצֵא י"ח וְאִיתָּא שָׁם דְּהִינּוּ דְרַבְּנָן מִשּׁוּם
גְּזִירַת תַּקְרָה וְעַכ"ז אִיתָּא שָׁם דְּבִשְׁעַת הַסְּכָנָה סְכָכוּ בְּנִסְרִים לְרַבְּנָן אֶלְמָא דַּמ"מ יוֹצֵאִים
בְּדִיעֵבַד וְכֹן גַּבִּי רֵאשׁוֹ וְרַבּוֹ בְּסוּכָה שִׂא"ל לֹא קִיַּמַּת מַצְוַת סוּכָה מִיְמֵיהּ וְכַתְּבוּ הַתו'
סוּכָה ג' ע"א דְמַדְאֹרְיִתָּא לֹא קִיַּים אִף דְּהוּי רַק גְּזִירָה דְרַבְּנָן.

אֶכֶן הֶר"ן כְּתֵב שָׁם דְלֹא דְוִנְקָא רַק דְּהוּי כְּאֵלוֹ לֹא קִיַּים וְהִבִּיא מֵהָא דַּפַּע"פ כָּל שְׁלֵא
אָמַר ג' דְּבָרִים הִלְלוּ בְּפִסַּח לֹא יֵצֵא י"ח וְנִרְאֶה דְגַם הַתּוֹס' ע"כ מוֹדוֹ דַּמְה"ת יֵצֵא דַּמְה
סְבָרָא הִיא זֹו רַק כְּוִנְנָתָם לוֹמַר דְאִף דְּעִיקָר הַמַּצְוָה מֵה"ת מ"מ תִּיקְנּוּ חו"ל שְׂיֵהָא כְּאֵלוֹ
לֹא יֵצֵא.

וְנִרְאֶה דַּעַתָּם שְׁבַמְקוֹם שְׂאֶפְשֵׁר לְחַזוֹר וְלַעֲשׂוֹת הַמַּצְוָה חִיּוּב לַעֲשׂוֹת וְדִלָּא כְּהֶר"ן וְלִזְהָ
אִף דְּבִסוּכָה שָׁם לֹא שְׂיֵיף זֶה דְהָא א"ל לֹא קִיַּמַּת מִיְמֵיהּ מ"מ שְׂיֵיף שְׁפִיר לְשׁוֹן זֶה. אָבֵל
נִרְאֶה דַּכ"ז רַק בַּכּה"ג שְׁחִיטָר תַּקְנֵת חו"ל בְּגוֹף הַמַּצְוָה כְּגוֹן הָכָא שְׁתַּקְנֵת חו"ל שְׂיֵהָא
שׁוֹלְחָנוּ בְּסוּכָה.

וכן גבי נסרים דהוי תקנתם בפרטי המצוה משא"כ הָכָא בְּאוּנְנִים שְׂאִין זֶה לְעִנְיָן גּוּף
המצוה רק מצד אנויותו דשפיר בדיעבד יצא וְהָא דְאִסּוּר שְׂאִינוּ רְאוּי מְדַרְבְּנָן לֹא שְׂיִידָהּ
לְכָאן וְאִין רְצוּנֵי לְהַאַרְיָה בְּדָבָר שְׂהֵלְכוּ בּוּ הַנְּמוּשׁוֹת.

וכגון בְּהָא דְסוּפָה כ"ג בְּסוּפָה ע"ג בְּהֵמָה דְכִינּוּן דְבַעֲיָנָן סוּפָה רְאוּיָה לְשַׁבְּעָה ס"ל לר"מ
דְכִינּוּן דְלִדְיָוֵן אֵינָה רְאוּיָה לְשַׁבְּעָה מִצַּד גְּזִירָה דְרַבְּנָן שׁוּב לֹא מִיקָרֵי רְאוּיָה לִז'. וְכֵן בְּכ"מ
שְׂיִישׁ בְּש"ס פְּעִין זֶה יֵשׁ לְחִלְקָא פִּן.

משא"כ הָכָא שְׂעוּשָׁה גּוּף הַמְצוּה בְּאִנְפֵּן שְׂמָה"ת יֵצֵא רַק חַו"ל הַחֲמִירוּ וְכֵן חִילְקָא הַמְּגִיָּה
בְּט"ז אה"ע רס"י ט"ו ע"ש. וע' רמב"ם פ"ז מה' לילב לְעִנְיָן נְטִלוּ בְּקִדְיָה שְׂלֵא יֵצֵא י"ח
ובלח"מ כ' שְׂם דְהוּי דְרַבְּנָן.

ובמק"א הַקְּשִׁיתִי עַל הַלַּח"מ מִצַּד אַחַר רַק שִׁי"ל דְלֹא יֵצֵא לֹא וְנוֹקָא וְכִמו"ש הַר"ן
כַּנ"ל: כַּה וְדָבָרֵי הָרֵא"ש ר"פ מִי שְׂמָתוֹ סִי"ב צ"ע שְׂפָתַי שְׂם שְׂאֵם שְׂמַע הַבְּדִלָה לֹא יֵצֵא
שְׂמַעֲתִי שְׂיִישׁ גְּדוּלִים שְׂאוּמְרִים לְאַחַר לְהַבְּדִיל וּבִזְהָ נְפֻטָר הָאָבֵל.

ואין נראה לי כָּלֵל אֵלָא כְּדַפְרֵי שִׁית יעו"ש. וְנִרְאָה דְעָתוֹ דְגַם הִנְהוּ גְּדוּלִים ס"ל שְׂאוּנָן
אָסוּר בְּמִצּוֹת וְרַק בְּדִיעֵבַד ס"ל שְׂיֵצֵא וְע"ז חוֹלְקֵי עֲלֵיהֶם דְבָהָא שְׂקִיל וְטָרֵי שְׂם.

אָבֵל א"כ תִּיקְשִׁי לְמָה עָשׂוּ פִּן לְכַתְּחִילָה דְמ"מ אָסוּר לְעֵשׂוֹת מְצוּהָ וְע"כ צ"ל דְס"ל
כְּשִׁיתֵת רַש"י שְׂהֵבִיא הָרֵא"ש שְׂם סִי' א' שְׂרַשְׁאֵי לְהַחֲמִיר עַל עֲצָמוֹ וְא"כ קָשָׁה מִה מִיִּיתִי
הָרֵא"ש הָכָא דְעָתָם לְחִלּוֹק עֲלֵיהֶם דְהוּ"ל לְהֵבִיא דְעָתָם בְּסִי' א' וְכִבֵּר חֵלְקֵי שְׂם עַל רַש"י
וְאִינוּ שְׂיִידָהּ כָּאֵן כָּלֵל.

דְהָא י"ל שְׂפִיר דְהִנְהוּ גְּדוּלִים מוֹדוֹ דְבְּמִקּוּם שְׂאָסוּר לֹא יֵצֵא אִף בְּדִיעֵבַד. וְנִרְאָה דְעַת
הָרֵא"ש דְאַף לְדַעַת רַש"י דְרַשְׁאֵי לְהַחֲמִיר מ"מ פִּינּוּן דְמַדִּינָא פְּטוּר מִמִּילָא לֹא יֵצֵא כָּלֵל
י"ח הַבְּדִלָה דְלֹא עָשָׂה בְּזִמְנֵי הַחַיִּיב.

וכ"נ לְשׁוֹנוֹ שְׂם שְׂעִיקָר סְבָרְתוֹ שְׂם דְלֹא בְּרַחֲמֵי הוּא. וְרַש"י לֹא כָּתַב שְׂרַשְׁאֵי לְהַחֲמִיר
רַק בְּבִרְכָה דְאַח"כ אִינוּ חַיִּיב עָלָיו רַק בְּשַׁעַת אַכִּילָה מִשְׂא"כ גְּבִי הַבְּדִלָה.

אָבֵל בְּדַעַת הַרְמַב"ם א"א לֹא לֹא לֹא פִּינּוּן חֲתוּן וְאוּנָן בְּהַדְדֵי שְׂרַשְׁאֵים לְהַחֲמִיר וְלִקְרוֹת
ק"ש וְכִמו"ש הַב"י סִי' ע"א בְּדַעַתוֹ אֵלְמָא דִּיֵּצֵא יְדֵי ק"ש. וּמִשְׁמַע אִף שְׂנַשְׂאָר לֹא עַת
אַחַר הַקְּבוּרָה לְקְרוֹת ק"ש.

וכ"נ עִיקָר גַּם בְּדַעַת רַש"י פִּינּוּן שְׂעִיקָר הַטַּעַם הוּא שְׂכִינּוּן שְׂאָפְשָׁר לֹא לִיתוּבֵי דְעַתָּהּ
וְלִקְרִיִים שְׂנִיָּהֶם שְׂפִיר רַשְׁאֵי וְא"כ הוּ"ל עוּשָׂה מְצוּהָ כְּתִקְנָה וְכְשִׁמְיָיִשׁב דְעָתוֹ מִמִּילָא
מְחֻיָּב בָּהּ וְא"כ מְבִנְיָר שְׂדַעַת הַגְּדוּלִים בְּדַעַת רַש"י וְרַמְב"ם כַּנ"ל.

וְצ"ל דְהוּקְשָׁה לְהָרֵא"ש דְא"כ לְמָה צוּוּ וְנוֹקָא לְאַחַר לְהַבְּדִיל וְלֹא הַבְּדִילוּ בְּעֲצָמָם אִי
ס"ל דְרַשְׁאֵי לְהַחֲמִיר. וְע"ז כְּתַב דְל"נ לֹא כָּלֵל דְעָתָם.

פִּי' שֵׂא"נ לֹא שְׂיִישׁ חִילּוֹק בֵּין מְבִדִיל בְּעֲצָמוֹ לְשׁוֹמַע מְאַחַר וְאִי ס"ל דְאָסוּר בְּעֲצָמוֹ אָסוּר
ג"כ לְשׁוֹמַע מְאַחַר. כ"נ בְּיָאוּר דְבָרֵי הָרֵא"ש.

ובדעת הגדולים נראה שלא הבדילו בעצמם משום שאסורים בשתיית יין באנינות. או אפשר דס"ל דרקבמעשה אסור משום דמיקחזי שאין המת חשוב עליו כמו"ש בתהר"י וש"פ אבל בשמיעה לא מיקחזי כ"כ ונדחוק.

ושפיר תמה הרא"ש עליהם וע' מג"א סי' תרצ"ו ס"ק ט"ז שכ"כ דלהסוכרים דרשאי להחמיר שפיר יצא דממילא מחויב בזה יעו"ש. ואף פי יש לפקפק בדבריו שם דכיון דס"ל דפטור ממגילה א"כ אף דרשאי להחמיר מ"מ אינו חייב להחמיר וכמו בק"ש ותפלה ובהמ"ז שאינו חייב להחמיר ואכמ"ל בזה אבל בזה הדבר נכון שאם שמע המגילה יצא וכמוש"ל וכ"ז רק כשיש לו מי שישא משאו אבל כשאין לו פשיטא שאסור להפסיק מעסק קבורת המת ולעשות מצוה אחרת דאין מעבירין על המצוות והא דרשאי הוא רק שרשאי ליתוביה דעתיה מטרדתו ולקרוא ק"ש וכמו בחתן שאינו מפסיק בגוף המצוה רק מטרדת המצוה וכ"ז ברור: כו ועכ"פ בנ"ד הנה לדעת רש"י והרמב"ם והראב"ד דרשאי אונן להחמיר על עצמו א"כ ונדאי יצא י"ח בדיעבד.

ולדעת התוס' והרא"ש וש"פ דס"ל דאסור לקיים שום מצוה. מ"מ הא יש דעת גדולים שהביא הרא"ש דבדיעבד יצא וכמוש"ל שפן עיקר דבדרבנן אי עביד מהני וכמוש"ל שפיון שהאסור הוא מצד אחר ולא תקנה בגוף המצוה מודו כ"ע בזה דיצא.

ולזה בנ"ד ששמע תקיעות ביו"ט ב' דר"ה שאז שייך אנינות ואף דהני רק דרבנן מ"מ שפיר יצא ואף לדעת מהר"מ דס"ל דבדיעבד לא יצא מ"מ בנ"ד י"ל דכיון שהנה בביהכ"נ בשעת תקיעות נראה מזה שדחו הקבורה עד לאחר התפלה וממילא חייב בתפלה ותקיעות כמו"ש המג"א סי' תקכ"ו ס"ק כ"א שאם אין דעתו לקבור עד אחר התפלה חייב בתפלה.

אבל בסי' תקמ"ח סק"ח כ' המג"א שפטור אף אם אין דעתו לקבור וצ"ל דבסי' תקכ"ו כ"כ לדעת המ"ב ע"ש. ונראה עיקר כמו"ש המג"א בסי' תקמ"ח דבכה"ג לא מיקרי גתניאש לקבור בשביל שממתין עד אחר התפלה פי עכ"פ מוטל עליו לזרזם שתיכף אחר התפלה או אכילה יתעסקו בו ובמג"א סי' תרצ"ו ס"ק ט"ז כתב דכיון שצריך לקרוא מגילה ממילא פטור אותה שעה מקבורה ואינו אונן כלל וחיוב אף בק"ש ואח"כ מסיק דמ"מ פטור משאר מצוות ולא יצא אם קרא ק"ש ע"ש.

והינו כמו"ש דמ"מ מחויב להנדרז אחר מקרא מגילה פנ"ל. אף דמ"מ שם י"ל דשאני פיון שפן הדין פטור מקבורה עד אחר המגילה ממילא אין עליו חיוב כלל להנדרז בקבורה וחיוב בכל המצוות כמוש"ל אית י"ג אבל בנ"ד שמעצמם דחו הקבורה עד אחר תפלה ונדאי דפטור מכל המצוות דלא כמ"ש בסי' תקכ"ו ולא דמי לליקא דסי' תקמ"ח דליקא חלוק מיום טפי וכדאיתא חלוק זה בתו' נבחים נ"ז ע"ב ע"ש: כו ועכ"פ רק לדעת מהר"מ ודעימין לא יצא י"ח בתקיעות.

ולזה נלענ"ד שצריך לחזור ולתקנע לו לצאת ידי כולם פי מה הפסד בזה פי התקיעה מותרת ביו"ט ורק יתקע בלא ברכה כמוש"ל שלרוב הפוסקים יצא י"ח וגם בקורא ק"ש בד"א של מת שדעת הרמב"ם שלא יצא י"ח.

פֶּתַח הַפֶּרֶם"ג דְּבִבְרָכּוֹת וּתְפִלָּה לֹא יִחְזָר וַיִּכְרַף יְעוֹ"ש. וְאַף דְּבִק"ש פֶּתַח בְּשֵׁם הַפֶּרֶם"ח דְּקוֹרָא עִם בְּרָכוֹתֶיהָ כִּי פֶּה נִתְמַן וּכְדֻקָּיִ"ל בְּסִי"ס מ"מ בְּנ"ד נִרְאָה שְׂאִינוּ מְכַרְף פִּינוּ דְלָרֹב הַפּוֹסְקִים יֵצֵא פְנ"ל וּלְמַעַט בְּבִרְכּוֹת עֲדִיף.

וְרֵאִיתִי בְּבִרְכֵי יוֹסֵף סִי' שֵׁמ"א שְׁהֵבִיא בְּשֵׁם הַפֶּמ"א ח"ב סִי' קס"ט שְׂאִינוּ שְׁשִׁמְעַה הַבְּדִלָּה א"צ לְחִזּוֹר וּלְהַבְדִּיל. וְתָמָה עָלָיו דְּהָא הָרָא"ש פֶּתַח דְּלֹא יֵצֵא.

וּלְפֶמ"ש דִּינוֹ א"ש פִּינוּ דְּהוּי סָפֵק בְּבִרְכּוֹת יֵשׁ לְהַקְל פְּנ"ל. וְגַם דְּשֵׁם יֵשׁ עוֹד סְבָרָא שְׁהֵבִיא הָרָא"ש שֵׁם דְּפֶטוֹר מִשׁוּם דְּהוּי פְּחִיגָר וְנִתְפָּשֵׁט וּבְפֶרֶט לְדִידוֹן שְׁיֵשׁ חֲבוּרָה מִיְנוּחַדָּת לְקַבּוּרַת הַמֵּת וְנֹדָאֵי יֵשׁ לְהַקְל בְּזָה וּכְמוֹ"ש הָרָאבְּנִ"ה הוּבָא בְּמַרְדְּכִי וְכֵן פֶּתְבוּ הָאֲחֵרוּנִים בְּכ"מ שְׁיֵשׁ לְסִמְנָה עַל הַחֲבוּרָה וְאִין סְפָר פֶּמ"א ת"י לְיַדַע בְּיָרוֹר טַעְמוֹ.

אָכֵן בְּנ"ד צְרִיף לְיַדַע אִם פִּינוּ הָאוּגוֹן לְצֵאתָ. כִּי לְפִי מְכַתְּבוּ נִרְאָה שְׁנִכְנַס לְבִיהַכ"נ בְּמִקְרָה וְאוּלַי מְצַד שְׁיַדַע שְׁהוּא פֶטוֹר לֹא פִינוּ כָּלֵל לְצֵאתָ.

וְגַם יֵשׁ לְדוֹן דְּהָא הַתּוֹקַע בְּרַבִּים דְּעֵתוֹ סֵתָם לְהוֹצִיא כָּל הַרוּצָה לְצֵאתָ בְּתַקִּיעֵתוֹ. וַי"ל דְּלֹאוּגוֹן לֹא נִיחָא לִיהָ שְׁיֵצֵא בְּתַקִּיעֵתוֹ פִּינוּ שְׂאִסוֹר וְלֹא נִיחָא לִיהָ לְגָרוּם לוֹ אִסוֹר וּכְהָא דְב"מ צ"ו ע"ב דְּלֹא נִיחָא לִיהָ לְמִיקְנֵי אִסוֹרָא וְכֵן הִיא אֵינָה מְקַנָּה ע"ש.

וְהָא דְּהַבְּדִלָּה שְׁהוּבָא בְּרָא"ש י"ל דְּאֵינִי שְׁפִינוּ בְּפִירוּשׁ לְהוֹצִיאָו: כַּח וְהִנֵּה הוּא בְּעַצְמוֹ מֵה שְׁפִינוּ לְצֵאתָ מְצַד שְׁסָבוֹר שְׁמִנְתָר וְנֹדָאֵי דְּלֹא שְׁיֵיף לֹא מְרָא דְּהוּי פְּנוּנָה בְּטַעוּת. וְאַף דְּגַבִּי קִנְיָן אֲמַרִינוּ הֵכִי בְּבִכּוֹרוֹת ל' וּבְחוּ"מ סִי' רל"ד וְע' קִידוּשֵׁין נ"ג ע"ב.

שֵׁם הַטַּעַם כְּמוֹ"ש הַתּוֹס' בְּקִידוּשֵׁין מ"ט וּבְכַמָּה דְּוֹכְתִי דְּדְבָרִים שְׂאִנְמַדוֹן דְּעֵת הוּא לְכָל הָעוֹלָם הוּי פְּאָלוֹ הַתְּנָה בְּפִירוּשׁ יְעוֹ"ש. וְה"נ הוּי פְּאָלוֹ הַתְּנָה שְׁהוּא דְּבַר הַמְּוֹתָר.

וְכ"ז שְׁיֵיף בְּדְבַר שְׁשִׁיף תְּנָאֵי אָבֵל בְּנ"ד דְּנֹדָאֵי לֹא שְׁיֵיף תְּנָאֵי בְּכַוְנַת הַמְּצָנָה. דְּהָא א"א לְעֵשׂוֹת שְׁמִיעַת הַשׁוֹפָר ע"י שְׁלִיחַ.

כְּדֵאִיתָא בְּכַתְּוִבוֹת ע"ד וּבְמֹת נ"ג דְּכָל דְּלִיתָהָ ע"י שְׁלִיחַ לִיתְנָהוּ בְּתַנָּאֵי. וּמִמִּילָא גַם טַעוּתוֹ אִינוּ בְּטַל.

וְאַף לְפֶמ"ש הַשְּׁטַמ"ק בְּנִזִיר הוּבָא בְּשַׁע"מ ספ"ו מֵה' אִישׁוֹת דְּבְדָבָר שְׁהוּא רַק דִּיבּוֹר א"צ אֲפָשָׁר ע"י שְׁלִיחַ. וְגַם לְמ"ש הַרְמַב"ן בְּב"ב קכ"ו דְּבְדָבָר שְׁהוּא בִּינוּ לְבִין עַצְמוֹ א"צ שְׁיֵהָ אֲפָשָׁר ע"י שְׁלִיחַ.

א"כ גַּם בְּנ"ד א"צ אֲפָשָׁר ע"י שְׁלִיחַ וְשִׁפִיר מְהֵנִי תְּנָאֵי. וְגַם לְפֶמ"ש הַתּוֹס' בְּנִזִיר י"א דְּכִינוּ שְׂאֲפָשָׁר לְהֵבִיא קַרְבָּנוֹתָיו ע"י שְׁלִיחַ מִיְקָרֵי אֲפָשָׁר בְּשְׁלִיחַ.

וְא"כ כ"ש הָכָא פִּינוּ שְׁגוּף הַתְּקִיעָה אֲפָשָׁר ע"י שְׁלִיחַ. וְע' נוֹב"י מֵה"ת חִיו"ד סִי' קמ"ז.

מ"מ נִרְאָה דְּלֹא שְׁיֵיף לֹא מְרָא שְׁתָּהָא שְׁמִיעַתוֹ בְּטִילָה מְצַד שְׁהִי סָבוֹר שְׁמִנְתָר דֵּא"כ הָאִיף הוּי פִּיגוּל בְּשׁוּגָג בְּגִיטִין נ"ג דְּהָא הוּי רַק דִּיבּוֹר וְגַם מִיְקָרֵי אֲפָשָׁר ע"י שְׁלִיחַ בְּגוּף הַקָּרְבָּן וְא"כ תִּיבְטִיל מִחֲשֶׁבֶת פִּיגוּלוֹ.

וְע"כ צ"ל דְּרַק בְּדְבַר הַרְשׁוֹת שְׁתָּלוּי רַק בְּדַעְתּוֹ וּרְצוֹנוֹ שְׁפִיר אֲמַרִינוּ דְּכִינוּ דֵּאִיפָא אֲנְמַדוֹן דְּעֵת שְׂאִם הִנֵּה יוֹדַע שְׁהוּא דְּבַר אִסוֹר לֹא הִנֵּה קוּנָה אוֹתוֹ וְכֵן בְּשִׂאָר דְּבָרִים מִמִּילָא בְּטַל

הַקִּנּוּן וְהַדְּבָר הַהוּא דְהוּ"ל פְּאֵלוּ הִי' אָנוּס בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה מִצַּד חֶסֶד וְיִדְעָתוֹ וְאִין זֶה רְצוֹן גָּמוּר.

מִשָּׂא"כ בְּמִצְוֵה וְעִבְרָה דְאָף אִם כְּפֹאוּהוּ לְאֹכֹל מִצֵּה וְכְפֹאוּהוּ ג"כ לְכַוֵּן לְצֵאת בּו' י"ח וְכַוֵּן פְּרָאוּי שְׁפִיר יֵצֵא לַכ"ע אָף לְמ"ד מִצְוֹת צְרִיכוֹת כְּוֹנָה וְרַק בְּלֹא כְּוִינֵן פְּלִיגֵי בַר"ה כ"ח יְעו"ש. וְאָף שְׁלֵא כְּוִינֵן בְּרְצוֹנוֹ הַטּוֹב.

וְה"ה בְּפִגּוּל כְּוִינֵן שְׁהַתּוֹרָה אֶסְרָה הַקֶּרֶבֶן שְׁחֻשְׁבוּ עֲלָיו בְּפִגּוּל נְאֻסֵר תִּיְקַף אָף שֶׁהִי בְּשׁוּגָג וּבְפֶרֶט דְּאוֹמֵר מִן־תֵּר אִינוּ אָנוּס רַק שׁוּגָג כְּמוֹ"ש הַתּוֹסֵס בְּשַׁבָּת ס"ח ע"ב ד"ה אָבֵל. וְעַכ"פּ בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה הָיָה פִּיּוּ וְלָבוֹ שְׁוִינִים.

וְאָף דְּבַע"ז נ"ד ע"א אֵיתָא שְׁאִם אָנוּסוּהוּ נְכָרִים לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְבִהְמָה אִם הִיא מִן־תֵּר לְעֵשׂוֹת כֵּן מִצַּד אֲוִסוֹ הֵיטָה הַבְּהֵמָה מִן־תֵּר יְעו"ש הִינּוּ מִצַּד שְׁאִין מַעֲשִׂיו וְכַוֵּן לָבוֹ שְׁוִינִים. וְלִזְהָ כְּוִינֵן שְׁעוֹשֵׂה בְּהֵיטָר לֹא מִיְקָרִי נְעֻבָּד כָּלֵל דְּלֹא מִיְקָרִי עֲבוּדָה מִשָּׂא"כ בְּגוֹנוֹנָא שְׁהַזְכָּרְנוּ שְׁדַעְתוֹ בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה לְצֵאת בּו' וְנֻדְאֵי יֵצֵא.

וּבְנִדְרִים וּשְׁבוּעוֹת דְּנִדְרֵי שְׁגָגוֹת מִן־תֵּרִים כְּדֵאִיתָא פ"ג דְּנִדְרִים הִינּוּ מִשׁוּם דְּאִינָה מִצְוֵה רַק שְׁתִּלּוּי בְּדַעְתוֹ לְגַמְרֵי. וּבְתַרְוָמָה שְׁיֵשׁ בָּהּ מִצְוֵה בְּהַפְרָשְׁתָּהּ מ"מ בְּטַעוֹת וְשׁוּגָג לֹא הָיָה תְרוּמָה.

הִינּוּ מִשׁוּם דְּגַם שָׁם תְּלִתָּהּ הַתּוֹרָה בְּדַעְתוֹ וְכַדְרָה הָיָה דְּהָא מוֹעִיל הַתְּרָה כָּל זְמַן שְׁלֵא בָּא לְיַד פֶּהוּ וְלִזְהָ בְּתַרְוָמָה בְּטַעוֹת לֹא הָיָה תְרוּמָה וְע' תו' יְבִמּוֹת פ"ט ע"א ד"ה קִישׁוֹת. וְהָא דְּבַתּוֹרָם מִטְמֵא עַל הַטְּהוֹר בְּשׁוּגָג תְרוּמָתוֹ תְרוּמָה בְּמִס' תְרוּמּוֹת פ"ב הָא מוֹקֵי לָהּ הַש"ס בְּפִסְחִים ל"ג שְׁהִיא לָהּ שַׁעַת הַכּוֹשֵׁר וְכַתְּבוּ הַתּוֹסֵס בְּיְבִמּוֹת פ"ט דְּהָיָה רַק דְּרַבְּנָן מִשׁוּם הַפֶּסֶד פֶּהוּ.

וְכֵן בְּמַעֲשֵׂר בְּשַׁבָּת בְּשׁוּגָג דְּהָיָה מַעֲשֵׂר כְּדֵאִיתָא בַּפ"ב דְּתַרְוּמוֹת וְהוּבָא בְּגִיטִין נ"ד הִינּוּ ג"כ דְּהָיָה רַק אִיסוּר דְּרַבְּנָן וְכְמוֹ"ש הַנְּתִיבוֹת בַּחו"מ ס' רל"ד דְּאִיסוּר דְּרַבְּנָן כְּשַׁעֲשֵׂאוֹ בְּשׁוּגָג א"צ כְּפָרָה כָּלֵל יְעו"ש דְּמִיְיָתִי רֵאֵיהּ ע"ז מְהָא דְּבַדְרַבְּנָן עֲבָדִין עוֹבְדָא וְהִזְר מוֹתְבִינֵן תִּיּוּבְתָא.

וְא"כ כְּוִינֵן שְׁעוֹשֵׂה בְּשׁוּגָג אִינוּ מִתְחַרֵּט כָּלֵל עַל מַעֲשִׂיו כְּוִינֵן שָׂא"צ כְּפָרָה כָּלֵל כְּוִינֵן לְדִלְהֵי פֶסֶק הַש"ף בִּיּו"ד קי"ט שְׁצָרִיף לְשַׁלֵּם כָּל דְּמֵי הַדְּבָר שְׁקָנָאוּ וְאֶכְלוּ אִם אִיסוּרוֹ מְדַרְבְּנָן וְלֹא הָיָה מִקַּח טַעוֹת כְּוִינֵן שְׁאֶכְלוּ בְּשׁוּגָג וְכַוֵּן לְע"ל וְע"ל ס' ע"ו מ"ש בְּזָה בַס"ד: כַּט עַכ"פּ בַּנ"ד הַנֵּה לְעַנְיֵן הַשׁוֹמֵעַ.

וְנֻדְאֵי דְּלֹא שְׁיִיף לֹא שְׁלֵא יֵצֵא מִצַּד שְׁלֵא יָדַע שְׁאִיסוּר וְכְמוֹ"ש. וּבְפֶרֶט שְׁבָאוֹנֵן בְּיֶאֱרָנוּ דְּהָיָה רַק אִיסוּר דְּרַבְּנָן וּבְדַרְבְּנָן בְּשׁוּגָג א"צ כְּפָרָה כְּמוֹש"ל.

אֲכֵן בְּמִשְׁמִיעַ שְׁהוּא כְּוִינֵן סֶתֶם וְלֹא בְּמִפְרָשׁ לְהוֹצִיא. י"ל שְׁפִיר דְּלֹא נִיחָא לִיהָ לְמִיְסָפִי לִיהָ אִיסוּרָא וְכֵהָ דַב"מ צ"ו כְּמוֹש"ל.

אֲכֵן בַּנ"ד בְּאִיסוּר דְּרַבְּנָן י"ל דְּכִינֵן שְׁבְּשׁוּגָג א"צ כְּפָרָה א"כ שׁוֹב שְׁפִיר נִיחָא לִיהָ לְהוֹצִיא כְּוִינֵן שְׁאִינוּ אִיסוּר כָּלֵל וְכַוֵּן לְ. וּבְדַבְרֵי תוֹרָה צ"ע בַּכָּה"ג: לְ וְלִכְאוֹרָה י"ל לְמֵאֵי דְּמִשְׁמַע בְּכַתּוּבוֹת ק' דְּחִיבֵי לְאוּיֵן בְּלֹא הַפִּיר בָּהּ מְכַל מְקוֹם צְרִיכָה גַּט וְנִרְאָה מְזָה דְּלֹא

הגוי קידושי טעות אף דהגוי איסור דאורייתא וע' ב"ר"ן שם שפתיב הטעם שיש לה כתובה משום דהא שלא הודיעה אותו מפני שהיתה סבורה שיערב עליו המקח ויתרצה יעו"ש. הרי דבאיסור יש לומר שיתרצה וא"כ גם בנ"ד שפיר אף באיסור י"ל דניחא ליה. ולפי זה צ"ע טובא מהא דבכורות ל' ובחומ"מ סי' רל"ד.

דקיי"ל דבמוכר דבר איסור אף דרבנן בטל המקח אם לא שפכר נאכל אזי יש חילוק בין דאורייתא לדרבנן. וגם הדעת נותנת שאין לה מקח טעות גדול מזה.

והנלע"ד בזה דאשה שאני דדרף הנושא אשה לבדוק הרבה אחריה וגם לגבי מומין איתא בכתובות ע"ה אין אדם שותה בכוס אא"כ בודקו ומכ"ש לגבי איסור וכדאיתא כה"ג בקידושין ע"ו שהנושא אשה יבדוק בד' אמהות.

ואף ל"מ"ד כל המשפחות בחזקת פשרות עומדות מ"מ מודו שדרף בנ"א לבדוק הרבה קודם נישואין יותר ממה שבודק מקח בעלמא וכה"ג איתא דאשה דייקא ומינסבא. עכ"פ איש זה שאירע לו שנשא חייבי לאוין בשוגג נראה שלא דקדק היטיב דאלו היה בודק היה נודע לו דכל כה"ג אית לה קלא ולזה פינון שלא דקדק הרבה אח"ז ניכר שאינו מקפיד כ"כ ע"ז ולזה באיש פנה שפיר י"ל שפא נתרצה וצריכה גט.

והיינו טעמא של הרמב"ם שפוסק באיילונית שצריכה גט בלא הפיר בה (וע' אהע"ז סי' מ"ד) משום דכיון דלא בודק היטיב ניכר שלא הקפיד ע"ז וכ"כ הר"ן שם דלהכי יש לה תוספת דכיון שלא חשש שפא תמצא איילונית רצה לזוזק בנכסיו עיי"ש.

וכ"כ בבוב"י מה"ת חאהע"ז סי' ע"ח בטעמו יעו"ש. והראב"ד ו"פ ס"ל דבאיילונית לא שייך זה דלא הו"ל לאסוקי אדעתיה כ"כ בדבר שאינו מצוי אבל באיסור כ"ע מודו לסברא זו.

והיינו שכ' הר"ן שלזה לא הודיעה לו. הפנונה שפיון שראתה שאינו מדקדק כ"כ בזה שוב סמכה ע"ז ולא הודיעה לו וה"ז דומה לאמרם ז"ל מים ראשונים האכילו בשר חזיר.

והא דמומין ונדרים דנקט הר"ן שם היינו פיון שהתנה בפירוש ע"מ שאין עליה מומין ונדרים וגם בלא"ה י"ל דבאיסור צריף לדקדק יותר. וכה"ג אמרינן ביבמות צ"א שנקנסוה משום שלא דקדקה היטיב בנישואיה וכן דהו"ל לאקרוי גיטא יעו"ש אף שהם חששות רחוקות וכן דאיבעי לה לאמתוני שפא תמצא צרתה איילונית יעו"ש.

הרי להדיא דבאיסור בנישואין צריף להעלות על הדעת אף בחשש רחוק ואכמ"ל בזה. וא"כ בנ"ד נודאי דלא שייך זה וגם דהא כל עצמו בא לקיים מצוה ואיך נאמר שהיה מתרצה שיעשה המצוה באיסור וכעין הא דפסחים י"א הוא בעצמו מחזיר לשורפו וכו'.

וכן בגיטין נ"ד גבי מעשר ומטביל פליו בשבת דכיון דלמצוה מכונין לא שייך לקנסו בשוגג אטו מזיד יעו"ש. וע"ל סי' פ"ו מ"ש בענין זה באורף בס"ד וע' נוב"י מה"ת חאהע"ז סי' ע"ז: לא אכן בנ"ד נראה דבלא"ה לא שייך כ"ז דע"כ לא שייך לומר לא ניחא ליה באיסור והגוי בטעות רק היכא שאם נאמר שביטל הדבר תוקן האיסור וימולא קפצו.

וכהא דב"מ צ"ו שאם לא יקנה החפץ של הקדוש לא ימעול. משא"כ בנ"ד שיעקר האיסור הוא היסח הדעת מן האנינות וכמש"ל וא"כ ה"ה דבר הרשות אסור ג"כ להסיח דעתו וכמו"ש הח"ס סי' שכ"ד וא"כ בנ"ד אף אם נאמר שלא יצא בשמיעתו מ"מ עשה איסור כמה שהסיח דעתו מאנינות וכיון דעתו לצאת בשמיעת שופר וכדומה וכיון דאיסורא דעבד עבד ונדאי דשפיר יצא דנדאי ניקא לו שיצא כיון דעכ"פ עביד האיסור.

וכעין זה פתבו האחרונים לענגן אי עביד לא מהני שאם לא יתקן האיסור בכיטול הדבר שפיר אי עביד מהני וע' שו"ת רעק"א סי' קע"ד בזה. וממילא ה"א גם במשמיע שפיר דעתו להוציא ג"ז האונן כיון שאף אם לא יכווין להוציא לא יצילנו מן האיסור דהא מ"מ איהו יתיב דעתו לשמוע ומסיח דעת מן האנינות כנ"ל ולזה שפיר יצא האונן בשמיעתו וכמוש"ל.

ורק לצאת ידי דעת הר"מ ודעימיה יחזור וישמע תקיעות בלא ברכה כנ"ל: סימן כג פב"ד יקריי שב"ז הרב הגדול חו"ב כו' מוה' ישע' נ"י רב בק"ק קירקלאן: ע"ד אש"ר עורך על הפ"ח ביו"ד סי' שע"ה סי"א דבין השמשות חשיב כיום לענגן אבילות דאזלינן לקולא.

והקשה דהוי תרי קולי דסתרי אהדדי אם שמע שמועה ביום שלשים בה"ש דאז נחשוב ביה"ש פליגה דליהוי שמועה רחוקה עכ"ד: א והנה קושיותו זאת טפי הו"ל להקשות על הש"ס דשבת דף ל"ד דאמר רבא אמרו לו ב' צא וערב עלינו לאחד עירב מבע"י ולאחד עירב ביה"ש.

זה שיעירב מבעו"י נאכל עירובו ביה"ש וזה שיעירב עליו ביה"ש נאכל עירובו משחשיכה שניהם קנו עירוב. ממנפ"ש אי בה"ש ימא הוא בתרא ליקני קמא לא ליקני ואי ביה"ש לילא הוא קמא ליקני בתרא לא ליקני בה"ש ספיקא הוא וספק דרבנן לקולא ותיקשי דהא אפשר הקולא בהיפוף לאותו האי"ש.

אבל באמת לא שייך תרי קולי רק היכא שבאותו דבר בעצמו יש לנו תרי קולי דסתרי כמוהו דבתוס' ב"ק י"א ע"א ונדה כ"ז ע"ב שבאותו לידה יש תרי קולי דסתרי יעו"ש. אבל לא שפחוש שמה יארע לו פעם אש"ר יוכל להקל להיפוף.

אלא דמ"מ בסוגיא שם קשה דהא איירי שם באחד שיעירב לשניהם. א"כ הו"ל תרי קולי בחד גבירא.

וצ"ל כיון דמ"מ הדבר נוגע לשני אנשים לא שייך זה. וכבר הרגישו בזה הפר"ח בכללי ס"ס סי' ג' והשעה"מ פ"י מה' מקנאות פלל א'.

ותרצו כן דבתרי גברי לא שייך זה עיי"ש. ונראה דאיירי שכ"א בא לשאול על עירובו בפ"ע ולא שהשליח בא לשאול על, שניהם.

דבבא לשאול עליו ועל חברו קי"ל בכתובות כ"ז דלא מקילינן ע"ש בתוד"ה בבא לישאל. ומפורש בטהרות פ"ה מ"ו דגם בספיקא דרבנן כמו באוכל אוכלים טמאים הדין כן ע"ש.

וכ"ה ברמב"ם ספי"ט מה' אה"ט: ב ובזה קשה לי על הרמב"ן בחי' בשפת שם שפכת דרבא אשמעינן דלא אמרינן ממ"נ. אף דדמיא למאי דאמרינן בעלמא כבאין לישאל בב"א שניהם טמאין.

הכא ביה"ש ספיקא הוא ועירובין דרבנן וספיקא דרבנן לקולא. ולא אמרינן בכה"ג ממנפ"ש עכ"ל.

נראה עיקר חילוקו בזה בין דאורייתא לדרבנן. והוא פלא דגם בדרבנן שניהם טמאים כנ"ל.

וכ"כ הרמב"ן בעצמו גבי ב' קדירות הובא בב"י סי' קי"א דמחלק בין אדם א' לב' בנ"א ויליף משני שבילין. ואיירי באיסור דרבנן ע"ש בב"י ובש"ך סי' קי"ט שם.

וכן בפסחים דף י' גבי חמץ מדמה לה לב' שבילין לחלק בין בב"א לזאח"ז. ופי' רש"י שם וכן בסוגיא שם דבדיקת חמץ דרבנן.

וע"ש בתוס'. וא"כ קשה טובא על הרמב"ן דבב"א הו"ל תרי גולי דסתרי.

וכבר תמהו על הרמב"ם גבי חמץ שלא חילק בין נשאל בב"א לזאח"ז ע' במל"מ פ"ב מה' חמץ ושאר אחרונים. וכן קשה על פירש"י בשפת ל"ד דרבא איירי בעירובי תחומין וכ"ה דעת הרמב"ם פ"ו מה"ע דאיירי בע"ת.

וא"כ קשה דבע"ת הוי תרי גולי דסתרי אם ירצה לילך לצד השני כנגד עירובו. וכדתנן בדרף פ"א ע"ב בעירובין דמיקרי חוב ע"ש.

וע' תו' דף מ"ו ע"ב ד"ה ואין. וכ"כ השעה"מ פ"י מה' מקנאות דבע"ת לא שייך לומר שיהא עירוב מספק.

משום דנמשך מזה חומרא לגבי צד השני. וספק עירוב דכשר הוא רק מטעם חזקה ע"ש. ולפלא על השעה"מ שלא הרגיש בקושיא הנ"ל על רש"י ורמב"ם. ג ואפשר פוננת הרמב"ן משום דעירוב קיל טפי.

וכדאמרינן הלכה כדברי המיקל בעירוב. משא"כ בכל תקנתא דרבנן אלמא דעירוב קיל טפי.

וכעין זה כתבו התו' ריש ברכות בשם ר"ת דבתפלה הקילו למיעבד תרי גולי דסתרי אהדדי יעו"ש. [אף דבאמת נראה דשם הפוננה משום דתפילת ערבית רשות להכי מקילינן וכמו"ש הלח"מ פ"ג מה' תפלה.

דלא כמעדני יו"ט ברא"ש שם שפי' דהקולא הוא בתפילת המנחה ע"ש.] ולפ"ז נראה דגם באבל דקיי"ל הלכה כדברי המיקל באבל ג"כ שרי בתרי גולי דסתרי אהדדי ומינשב ג"כ הערת כ"ת על הב"ח.

אלא דתיקשי לדעת המרדכי והובא בש"ע סי' שע"ה ות"ב דהמתפלל ערבית מבעו"י לא אמרינן דהוי יום לקולא ע"ש. והיינו משום דהוי תרי גולי דסתרי.

ואפשר דשאני התם דהוי חדא קולא לעגנו תפילה. ואנו לא קיי"ל כר"ת ריש ברכות דבתפילה הקילו כמבואר ברא"ש שם.

ועוד נראה דבאמת בספק גמור כמו גבי ביה"ש דקיי"ל ספיקא דרבנו לקולא. שפיר הוי זה דין גמור דבספיקא הקילו ועבדינו אף בתרי קולי.

אבל בתפילת ערבית מבעו"י דפליגי בה בברכות כ"ז ר"י ורבנו ואמרנו דעביד פמר עביד. וא"כ אין לו לעשות פקולי שניהם ביחד וכהא דעירובין ז' העושה פקולי שניהם רשע.

ולזה אף באבילות אין לעשות תרי קולי בכה"ג בספיקא דדינא וכן בעירוב ג"כ. ולזה כתבו התוס' בעירובין מ"ו ע"א ד"ה קמ"ל דלא נעביד כריב"נ באדם וכרבנו בכלים דהוי תרי קולי דסתרי.

אף שבארנו דלא הוי תרי קולי רק פשפאים בבת אחת ובאדם אחד. ובפרט לפמ"ש דבעירוב אף בבת אחת.

מ"מ כ"ז בספק במעשה ולא בספק דדינא בפלוגתא וכו"ל. וכן צ"ל בדברי התוס' ביצה י"ד ע"א ד"ה איכא בינייהו שכתבו דאף בשל סופרים היכא דאיכא תרי לישני ואיכא לכל חד קולא וחומרא עבדינו פתרנוייהו לחומרא.

דאי פתרנוייהו לקולא הו"ל תרי קולי דסתרי והינו ג"כ כמוש"ל דהו"ל רשע העושה קולי שניהם: ד ועפי"ז שפיר מיןשב קושיתינו על הרמב"ם ורש"י שהזכרנו דמפרשי בע"ת. וכן מה שהקשה השעה"מ פ"י מה' מקנאות אהא דספק עירוב פשר בעירובין ל"ה דהא הוי חומרא לצד השני והוי תרי קולי דסתרי.

ולפמ"ש א"ש דגם בע"ת הלכה פדברי המיקל פדאימתא בעירובין מ"ה ע"ב וא"כ י"ל בעירוב הקילו כנ"ל. אלא שקשה לחדש דבר כזה בדעת הרמב"ן ופשטות לשונו משמע דהוא רק משום דהוי ספק דרבנו.

שוב אחרי כותבי ראיתי בדרישה סי' שצ"ג שהקשה על הטור למה לא חילק גבי עירוב בביה"ש בין באו לשאול בב"א או בזא"ז כמו דמתלקינן גבי חמץ דהוי נמי דרבנו. ותירץ דבעירוב הקילו טפי משאר דרבנו ע"ש.

ות"ל שפנינונתי לדעתו הגדולה. אלא דבדברי רמב"ן קשה להעמיס כן.

וגם הוא דוסק לענ"ד דכיון שאין לנו לעשות ב' דברים הסותרים. לא שייד לומר בעירוב הקילו [וע' ר"ן פ"ק דמגילה לעגנו ספק מוקפין שכ' שקורין בי"ד.

משום דאי נימא ספיקא לקולא לא יקראנו פלל. ומ"מ כיון שצריכים לקרות בי"ד משום שאין מעבירין על המצות ממילא פטורים בט"ו.

וע' עוד מ"ש הר"ן לעגנו הסיבה. וע' מל"מ פ"א מה' מגילה הי"א מ"ש בזה ומש"ש בשם המבי"ט שהיקל בתרי ספיקי דסתרי.

וע' ביצה ד' ע"ב ספוקי מספקא ליה ועביד הקא לחומרא וכו'. וע' יו"ד סי' ס"ו לענין דם ביצים בפלוגתא אי על החלבון או על החלמון ובאחרונים שם בש"ף וט"ז ועס"י ס"ט ובפרמ"ג בש"ד.

וע' בפרמ"ג סי' ק"י בדיני ס"ס אות א'. וע' מהרי"ט חי"ד סי' ב' שפכת דאשת טןמטום הוי תרי ס"ס דסתרי אהדדי והיגו בחד גברא ע"ש: [ה והריטב"א בחי' בשפת ל"ד כתב ג"כ דקמ"ל דאף דאיפא תרתי דסתרי אהדדי ואיפא למימר ממנפ"ש מ"מ לא אמרינן עיי"ש.

וגם עליו קשה פנ"ל דאי איירי בשואל זא"ז פשיטא דלא אמרינן ממנפ"ש כדאיפא בטירות פ"ה וכתובות כ"ז וש"מ. ואי איירי בב"א קשה למה לא נימא ממנפ"ש וכמוש"ל והנה בעירובין ע"ו איתא גבי ב' בתים אי נעביד כל חד בית שער לגבי האי תצר ובית גמור לגבי אידך תצר: דלא עבדינן משום דהוי סתרי אהדדי.

ופריף מ"ש מהא דשניהם קנו עירוב ביה דשפת ל"ד ומשני ספק ימא ספק ליליא לא מינכרא מילתא אבל הקא אי גבי האי בית לגבי דהאי בית וכו' ע"ש. ופירש"י דהוי כחוקא ואיטלולא פיון דהוי תרתי דסתרי ע"ש.

וא"כ משמע דגם גבי ביה"ש אם באו לשאל בב"א דהוי נמי כחוקא ג"כ מחמירינן. או למ מהריטב"א שם כתב משום דאיפא למימר דמקצת ביה"ש הוי יום ומקצתו לילה עיי"ש.

ולכאורה תמוה דמי לא איירי שיהיו שניהם ברגע אחת זה הניח וזה נאכל או שמקודם נאכל של זה נאח"פ הניח זה והפל ביה"ש. ונראה פונותו דבאמת משמע ליה דאיירי אף בשואל בב"א מקילינן מדמקשה הש"ס שם מהא דשניהם קנו אהא דב' בתים ולא מחלקינן בהכי [והך דב' בתים משמע מסוגיין דלא שייך כלל לומר ששאלו בזא"ז דהא זה גופו עיקר השאלה אם הבית שהניחו בו עירוב אפשר להיות כבית שער לחצר אחר.

וגם פי העירוב מונח לפנינו. ומינכרא מילתא טפי וכעין שפכתו התוס' בכתובות כ"ז ד"ה בבא דכיןן שידוע לכל שהיו הרבה פהנות הוי כבא בב"א ע"ש.

[ולזה ביאר הריטב"א דמ"מ ליכא חוקא פי השומע שלא ידע תוכן המעשה אם הי' ברגע אחת או לא יתלה דלהכי הקילו בשניהם מפני שתולין מקצת זה ביום ומקצת זה בלילה משא"כ בב' בתים שהבתים לפנינו: ו ולפי"ז מינשבים קצת דברי הרמב"ן והריטב"א הנ"ל וכן שאר פוסקים שלא חלקו גבי הא דשניהם קנו עירוב בין בב"א לזאח"ז.

דעיקר הא דמחמירינן בבאו לישאל בב"א אף בדאורייתא הוא רק מדרבנן כמו"ש התוס' בפסחים י' ע"א. והטעם משמע בעירובין ע"ג משום חוקא כמוש"ל.

וכ"כ התוס' בגדה ס' ע"א להדיא עיי"ש. אבל בב"ה"ש ליכא חוקא כמו"ש הריטב"א דתלינן במקצת יום ומקצת לילה.

לזה הקילו שפיר אף בב"א. [ולפי"ז בספיקא דביה"ש נקל אף בדאורייתא.

פגון טבול יום בב"ה"ש שנגע בתרומה ברשות הרבים דספיקו טהור. ונגע במת באותו עת וספק לו אם ימנה מיום זה אם ממחרתו.

גיש לזכות ואקצזר]. וגם פירש"י ורמב"ם שהקשינו עליהם יש ליישב לפ"ז דעיקר הטעם משום חוכא.

והכא פיון שעכשווין בא לשאל רק על עירובו אם הוא קנים לפי שרוצה לילה לאותו צד ואינו שואל כלל על צד השני. שוב לא הניי פחוכא ושפיר מקילינו.

אבל באמת ז"א דהא כתבו התוס' בב"ק י"א ונדה כ"ז דבס"ס דסתרי נמי לא מקילינו אף שאינה באה בבת אחת לשאול על שניהם ואפשר שלא יארע כלל שתראה ביום מ"א. וצ"ל הטעם כמו"ש השעה"מ פ"י מהלכות מקנאות שפיון שאין אנו יודעים אינה ס"ס נתפוס מחמרינו בשניהם.

וכעין ראיה לזה נראה לע"ד מהא דנבחים י"ז דאייתא שם היכא דאיפא קו"ח הכי ואיפא קו"ח איפכא אמרינו דכל חד וחד תיקום אדוכתא. וע' תוס' שם ד"ה פל וקולין כ"ג ע"ב מה שכתבו בזה.

וא"כ גם בנ"ד נימא הכי דלא ידעינו אינה צד נתפוס בביה"ש זה ונחמיר בשניהם. ונראה דאפשר לומר דשם בב"ק י"א הני לענין טומאה דאורייתא וספיקא לחומרא בדאורייתא. ולזה אף דס"ס מותר מה"ת. מ"מ פיון שיש לנו ספק אינה ס"ס נתפוס א"כ הו"ל שוב ספיקא דאורייתא ולחומרא.

לזה כתבו התוס' דמחמירים בתרנוייהו. אבל בספיקא דרבנו דהוי לקולא בזה אף אי איתרמי דאיפא שתי ספיקות סותרים זא"ז גיש לנו ספק לאינה צד נתפוס הספק.

הנה בהא גופא יש לומר דספיקא דרבנו לקולא ונקל שפיר בתרנוייהו. אם לא היכא שפאים בבת אחת באופן דיש לחוש לחוכא ואיטלוילא כמוש"ל.

וע"ל סוף אות י"ד שהוכחנו זה ג"כ מדברי התוס' יבמות ונדה ע"ש. ונראה דזה רק לדעת הרשב"א דסד"א לחומרא מה"ת.

דאי לקולא מה"ת א"כ בהך דב"ק י"א איפא עכ"פ ספק גמור בכל צד וא"כ שוב הו"ל הספק לאינה צד לדון הס"ס ספק דרבנו וכמוכן. ואף פי יש לזכות עיקר סברתנו בזה.

אולם בלא"ה הרבה פוסקים לא ס"ל כלל סברת התוס' דב"ק הנ"ל וכמוש"ל אות י' בס"ד. ולזה שפיר י"ל בדעת הרמב"ן וריטב"א משום שאפשר שמקצתו יום ומקצתו לילה פנ"ל.

ואפשר באמת אם נאכל הראשון קודם שהניח עירוב השני לא מהני. וכדאייתא נמי ברש"י עירובין ל"ו גבי סוף היום ותחלת היום לחלק בין תחלתה"ש לסוף ביה"ש יעו"ש.

אבל בסתמא שפיר תלינו פנ"ל. וגם במפורש אפשר כמוש"ל דמ"מ השומע יתלה בכך רק שדחוק לומר כן.

ואף שכתב הרא"ש פ"ב דשבת בשם רבינו יונה דאם הניח עירוב ביה"ש ונאכל ביה"ש לא אמרינו דמקצתו יום ומקצתו לילה. הרי דקדק שם בלשונו דגבי אדם אחד לא אמרינו הכי.

והיינו נמי דמוכיח שם מדנקוט הש"ס בתרי גברי משמע דבחד לא מקילין פולי האי ע"ש. ולכאורה קשה באמת עליו דדילמא אשמועינן הש"ס רבותא טפי בתרי גברי דהו"ל תרתי דסתרי מ"מ מקילין.

ומזה מוכח דגם הוא פירש פהריטב"א דלהכי מקילין בתרי גברי משום דתלינן במקצת יום ומקצת לילה. וא"ל שהוא מפרש בפשוטו שהניח קודם שנאכל ולא בשעת מעשה דהא אנו פסקינן בסי' שצ"ג פרינו יונה.

אך דשם פסקינן דשניהם קנו בקל גנונא וכדעת הרמב"ן וש"פ שהזכרנו וע"כ צ"ל כמו"ש דגם הר"י ס"ל פהריטב"א הנ"ל. ואף שעדיין יש להקשות דהא גופא קמ"ל דסמכינן שיתלו בזה.

מ"מ משמע ליה דבחד גברא הוי ג"כ רבותא. ודחוק קצת.

וגם קשה דהא חזינן גבי זב מחמירין ברואה ביה"ש דלמא מקצתו יום ומקצתו לילה כדאימא בשבת שם ל"ד ע"ב וה"ה להקל בעירוב. וכן מוכח מפירש"י ל"ה ע"ב ותוס' ל"ד ע"ב ד"ה ספק שפכתבו דהא דעושה מלאכה בשני ביה"ש חייב היינו שעשה פולן דלא נימא שמה מקצתו יום ומקצתו לילה ע"ש.

הרי מבואר דאף לקולא תלינן בהכי. וכ"נ מוכח שם ל"ד ע"ב דקתני ספק מן היום ומן הלילה ספק פולו יום וכו' ומטילין אותו לחומר ב' ימים וכו' אמר מר מטילין אותו וכו' למאי הלכתא אר"ה בריה דר"י לענין טומאה וכו' ופירש"י בשלמא ספק פולו מן היום לענין מלאכה ביה"ש ע"ש.

וקשה ל"ל דייק הש"ס ברישא דספק מן היום ומן הלילה אבל לכמ"ש א"ש דנ"מ לענין מלאכה וגם אפוליהו י"ל ג"כ לענין עירוב. ולזה דייק אסיפא דתנא לחומר ובהנהו שהזכרנו הוא לקולא נראה מכ"ז לתלות אף באדם אחד דביה"ש מקצת יום ומקצת לילה.

אך פנין שלא העירו אחד מהפוסקים שיש חולקים על הר"י בזה אין ראוי להרים ראש לדון להקל בזה ולזה אקצר. ודאמרינן בעירובין ל"ח מחשיף עליו ונוטלו מחשיף ואוכלו.

נראה משום דלכתחילה צריך להמתין עד הלילה ממש ולא לסמוך על הספק וכן צ"ל גם להר"י דהא שם איירי במניח מבעוד יום וגם י"ל דמחשיף קרי ביה"ש וכן נראה דהא מבואר בשבת ל"ד דמערבין לכתחילה ביה"ש ע"ח ולדעת התוס' וש"פ שם אין חילוק בין דיעבד לכתחילה יעו"ש.

וא"כ בע"ת דקונה ביה"ש יש לסמוך ע"ז לכתחילה ויש לחלק דמ"מ אין להכניס א"ע לספק לכתחילה וכן הלשון בעירובין ל"ב ע"ב ל"ג ע"א הפל בלשון דיעבד לענין שצריך להקל משום שבות ביה"ש ע"ש: ז ואפשר עוד לומר דבספק עירוב פנין דהשתא אינו בא רק לשאול על אותו צד שעירובו בו לזה קם דינא דספיקו לקולא וכאשר יבוא אח"כ עוד לשאול על צד השני באמת נחמיר לו פי היכי דלא ליהוי פחוכא פנ"ל ודנוקא היכא ששואל תקיף על שני הספיקות אז שנייה חוכא ונחמיר בשניהם.

ובהך דב"ק י"א י"ל דתיקף בשעה ששואלת לנו צריך להודיעה כמה ימי טומאתה וטהרתה וזה עיקר שאלתה וא"כ הו"ל תיקף תרתי דסתרי. ובזה יש ליישב מה שלא

חילק הרמב"ם גבי בדיקת חמץ בין פאו לישראל בב"א אי זא"ז כמוש"ל שנתקשו בזה המפרשים.

דשם באמת קשה דלא משפחת לה פלל בזא"ז. פיון שע"כ בפעוה שישואל על הדבר ההכרח לו להגיד שהעכבר הכניס חמץ לא' מן ב' הבתים וא"י לאיזה בית.

וא"כ הו"ל פבת אחת וכמ"ש התוס' בכתובות כ"ז דכיון שידוע שיש הרבה הו"ל כב"א אף שלא שאלה עתה רק אחת וע"כ מפרש הרמב"ם סוגיא דפסחים י' דלא מדמי לה לשני שבילין. רק לענן שתולין להקל היכא דליכא למיחש לחוכא.

וממילא הכא בחמץ אף בב"א מקילין משום דאמרין להו דרבנן לא תקנו בדיקת חמץ רק במקום שנודאי הכניסו בו חמץ ולא בספק כה"ג. וליכא למיחש לחוכא: ח ועפי"ז יש ליישב ג"כ דברי הרשב"א הובא ביה יוסף ביו"ד סימן קי"א דבשני קדירות אף בשני בנ"א ובזחא"ז תולין להקל.

והשיג עליו הש"ך שם סק"ט וכן הפר"ח שם וכן בסי' ק"צ פתב בשלש נשים שנתמאצא פתם דכולם טמאות אף בזא"ז והשיגו האחרונים ע"ז עי"ש סעיף כ"ה וסמ"ט ובנה"כ שם דהא בב' שבילין מקילין בזחא"ז.

אבל לפמ"ש א"ש דע"כ פשואל האחד צריף להגיד שהיו שני קדירות ואינו יודע לאיזה נפל האיסור או שהיו ג' נשים ואין ידוע מאיזה יצא הפתם שזהו עיקר הספק והשאלה. וא"כ ממילא ידוע לב"ד שיש עוד ספק והו"ל פכאו לישראל בב"א וכן"ל וע' מל"מ ספי"ט מהלכות מקנאות שדימה ה' דב' שבילין להא דשתי קדירות.

ולענ"ד אינו דומה פנ"ל. שוב אחרי פותבי ראיתי בכרו"פ ס"ס קי"א שכ"כ להדיא בשוב דברי הרשב"א הנ"ל וכן בסדרי טהרה סי' ק"צ סקמ"ז.

ורק לא הביאו שם דברי התוס' דכתובות כ"ז שהזכרנו דבידוע הוי כב"א. ושמתתי שמצאתי לי רב בזה: ט אבל באמת ז"א דבעירוב מ"מ מתגלה תקיף לפנינו ספק שלצד השני אף ששואל רק על צד העירוב.

וגם כשאנו מורים לו שהעירוב קיים. ממילא מובן שצאסר לצד השני.

אף בזה י"ל שאין לחוש לפמ"ש שעיקר הטעם משום חוכא ודלא כמו"ש השעה"מ משום שאין אנו יודעים לאיזה צד נתפוס להקל. וגם במה שהבאתי מתוס' פתובות כ"ז ג"כ נראה דלא דמי דשם פתבו התוס' משום שידוע לפל שהיו הרבה פהנות.

וכיון שידוע לכל שפיר חיישינן לחוכא ומשמע מלשונם שם שאם אין ידוע לכל ורק שב"ד יודעים אין לחוש לחוכא כי ב"ד בעצמם יודעים שהוא דין גמור להקל בספיקא דרבנן בכל גונא ובזה נסתר גם פן תירוצנו על הרשב"א.

ומירושלמי ספ"ז דתרומות יש להביא ראיה להרשב"א דקאמר שם גבי ב' קנפות אחת תרומה וא' חולין ואין ידוע איזו נפלה אחת לחולין אין מדמעתן ושניה נזהג פתרומה. נפלה שניה למקום אחר ג"כ אינה מדמעת וא"ר יוחנן ר' יהודה היא דס"ל גבי ב' שבילין פכא לישראל עליו ועל חבירו הו"ל פמו בזא"ז והכא לא בשנשאלו עליו ועל חבירו.

כּן הַגִּיחַ הַגֵּר"א בְּשָׁנוֹת אֲלֵיהֶוּ וְאִין לְזֶה בְּיָאוּר דַּמְנ"ל לַר"י הָא. דִּילְמָא אֲיִירִי מִתְּנִיתִין כְּשֶׁנִּשְׁאֵל זַח"ז מִמֶּשׁ וְאֲתִיָּא אַף כַּר"י.

אַבְל הַפְּנוּנָה כְּמוֹ"ש בְּדַעַת הַרְשָׁב"א שְׂפִינֵן שְׂמִשְׁאֲלָתוֹ מוּכַח שְׁיֵישׁ פְּאֵן עוֹד סָפֵק הוּ"ל כְּבָא לְשִׂאֵל עֲלִיו וְעַל חֲבִירוֹ. וְהוּ"נ פְּשִׁשׁוֹאֵל עַל הָרֵאשׁוּנָה מִמִּילָא מוֹדִיעַ לַב"ד שְׁיֵישׁ שְׁנִיָּה שְׂעוּמְדַת ג"כ בְּסָפֵק וְלְזֶה אוּקְמָא בִּירוּשְׁלָמִי כַּר' יְהוּדָה וְהִינּוּ דְקָאֵמַר הִירוּשְׁלָמִי בְּפִשְׁטוּת דְהוּי פְּנִשְׁאֵלִין בַּזַּח"ז.

וּבְזֶה יֵישׁ לְיִישׁב דְּקִדּוּקֵינוּ מִתּוֹס' פְּתוּבוֹת שְׂפִתְבוּ דִּידוּעַ לַפִּל. דִּי"ל שְׂפִתְבוּ זֶה פְּדִי לְאוּקְמָא אַף כַּר"י דְּלִיְהוּי נְמִי לַר"י כַּב"א אַבְל אַף בְּאִין יְדוּעַ לַפִּל הוּ"ל כְּבָא לְשִׂאֵל עֲלִיו וְעַל חֲבִירוֹ.

וְאַנֵּן קִי"ל כַּר"י דְּהוּי כַּב"א. וְהַרְמַב"ם פְּסֵק פְּהַךְ מְשֻׁנָּה בַּפִּי"ג מַה' תְּרוּמוֹת וְקָשָׁה דְהָא פְּסֵק בַּפִּי"ט מַהֲאֵה"ט כַּר' יוֹסִי דְשׁוֹאֵל עֲלִיו וְעַל חֲבִירוֹ הוּי כַּב"א וְלְזֶה נִרְאָה דְגָרִיס הָכָא לֹא בְּשִׁנְשִׁאֵלוֹ זַח"ז.

פִּי' דְּמִדְּקָה דְאֲתִיָּא אַף כַּר' יוֹסִי וְאֲיִירִי הָכָא בַּזַּח"ז אֲלָמָא דְאַף כַּה"ג הוּי כַּזַּח"ז [וְלַעֲנִין הַגָּהַת הַגֵּר"א לַעֲנִי"ד יוֹתֵר נִכּוֹן לְהַגִּיחַ רַק תִּיבַת עַל. וְכֵן צ"ל וְהָכָא פְּנִשְׁאֵלוֹ עַל שְׁנִיָּהּ כְּפִתַח וְהִינּוּ עֲלִיו וְעַל חֲבִירוֹ כְּפִירֵשׁ"י בְּכַתְּוּבוֹת כ"ז וְכֵן מְפִרְשׁ בְּתוֹסְפֵתָא דְטְהָרוֹת וְדַבְּרֵי הַתּוֹס' צ"ע מִתּוֹסְפֵתָא הַנֵּ"ל וּמְצִאתִי בַּמִּל"מ פֶּרֶק י"ט מַהֲאֵה"ט שְׂהַקְשָׁה כֵּן עַל הַתּוֹס' וְנִשְׁאַר בְּקוּשְׁיָא וְכ"מ לְשׁוֹן הִירוּשְׁלָמִי שֵׁם שְׁאוּל דִּילְךָ וְאוּזִיל לְךָ מִשְׁמַע שְׂעוּדִין לֹא שְׁאֵל שְׁלוֹ רַק רוּצָה לְשׁוֹל שְׁנִיָּהּ בַּב"א וְנִתְחַלַּף מִלַּת עַל בְּמִלַּת לֹא.

וּבְשִׁנּוּי מְקוּם]. וְעַ' ר"ן ספ"ב דְּכַתְּוּבוֹת שְׁחוּלַק עַל תּוֹס' שֵׁם וְהוּכַיִח דְאֵם בְּשִׁבִיל שְׁאֵנוּ יוֹדְעִים הַדִּין שְׁפִנְלָם טְהוּרוֹת הוּ"ל כַּב"א א"כ ה"ה בַּב' שְׁבִילִין נִימָא הָכִי.

וְלְזֶה פִּי' כְּרִשׁ"י דְמוּכַח רַק מַר' יוֹסִי ע"ש אֲלָא דְדַבְּרִיו צ"ע דְאֲפִתִי תִיקְשִׁי דְהָא בַּב' שְׁבִילִין פְּלִיג ר' יוֹסִי רַק בְּשׁוֹאֵל בְּפִירוּשׁ עֲלִיו וְעַל חֲבִירוֹ וְלֹא בְּסֵתָם וְע"כ צ"ל דְשִׁאֲנִי הָתָם שְׁאֵם שׁוֹאֵל רַק עַל עֲצָמוֹ א"צ לְהַזְכִּיר שְׁחֲבִירוֹ הֵלֶךְ ג"כ וְאִין פְּאֵן רַק סָפֵק שְׁלוֹ מַשְׂא"כ בְּכַהֲנוֹת שְׁאֵם נִתְלָה שְׁזוֹ הִיָּתָה בְּמַחְבּוּאָה צְרִיף לְטַמְאוֹת שְׁאֵר פְּהִגּוֹת וְנוֹלַד תִּיקְרָה הַסָּפֵק גַּם עֲלֵיהֶם כְּמוֹש"ל פִּינֵן שְׂיָדוּעַ לַפִּל.

עַכ"פּ נִרְאָה דְרִשְׁב"א ס"ל כְּהִירוּשְׁלָמִי הַנֵּ"ל וְגַם הַתּוֹס' לֹא הִנְצָרְכוּ בְּכַתְּוּבוֹת לְסַבְּרָא דִּידוּעַ לְכָל רַק מִשׁוּם שְׁאִין הוּכְחָה מִשְׁאֲלַת אַחַת שְׁיֵישׁ עוֹד שָׁם. אַבְל בְּתְרוּמָה וּשְׁתִי קְדִירוֹת שְׁהִשְׁוֹאֵל זֶהוּ עִיקַר שְׁאֲלָתוֹ בְּהַזְכֵּרַת סָפֵק הַשְּׁנִי וְנִדְאִי א"צ שְׂיָהֵי' יְדוּעַ לַפִּל.

וְרַק הַרְמַב"ם לֹא ס"ל הַכִּיפְנ"ל וְא"כ עַל הַרְמַב"ם קָשָׁה מְעִירוּב פְּנ"ל. וְגַם דְבִלֵּא"ה בְּעִירוּב מוּכַח ג"כ סָפֵק שְׁלִצַּד הַשְּׁנִי כְּמוֹש"ל: י וְרֵאִיתִי בְּטוּרֵי אֲבָן בַּר"ה דָּף כ"ח שְׂפִתְבַּ דְּבִטּוּמָתוֹם לֹא מְקִילִינֵן בַּס"ס מִשׁוּם דְאֶפְשָׁר שְׂיִאַרְעַ גַּם הַס"ס לְהִפּוּף וְהִבִּיא רֵאָזָה דְאַף בְּאֶפְשָׁרוֹת לֹא מְקִילִינֵן מִתּוֹס' ב"ק י"א שְׁהַזְכֵּרְנוּ דְהוּי רַק שְׁמָא תִרְאָה.

וְגַם פְּתַב שָׁם דְאַף בְּתַרֵי גְבַרֵי חִיִּישִׁינֵן לְהַכִּי וְהִבִּיא רֵאָזָה מַהֵךְ דְנִדְהָ נ"ח דְאִינָה תוּלָה כְּתַמָּה בְּטְהוּרָה אַף דְהוּי תַרֵי גְבַרֵי ע"ש. וְתַמְיָהֵנִי אִיף לֹא רֵאָה שְׂפִכְרָ נִתְחַבְּטוּ הַפּוֹסְקִים גַּבֵי נִדְהָ אִי בְּעִינֵן שְׁאֲלָה בַּב"א אוּ בַּזַּח"ז וְגַם דְלֹא דְמִי כָּלֵל דְשָׁם תִּיקְרָ כְּשִׁתּוּלָה בְּטְהוּרָה

נולד תיכף הספק באותה אשה לפנינו משא"כ בטומטום שאפשר שלא יבוא כלל לידי זה.

ובתוס' ב"ק י"א פ"ב כתבנו ג"כ דשם שואלת לנו כמה ימי טומאתה וטהרתה. ובאמת אין דעת התוס' מוסקמת דבשטמ"ק בב"ק שם מפני דאמרין ס"ס בכה"ג ע"ש בשם גליון.

וגם בתוס' נדה כ"ט ד"ה תשוב בטר שפתבו הטעם משום תרי קולי דסתרי פתבו ומיהו בטועה בגמרא מחמירין אע"ג דאיפא כמה ספיקא. משמע במסקנתם שעיקר הטעם משום דלפעמים מחמירין בס"ס וכעין זה כתבו התוס' בנדה ל"ג ע"ב ד"ה ורמינהו שלפעמים נראה להם להחמיר אף בס"ס ע"ש.

וכן ראיתי בסדרי טהרה סי' קצ"ד סקי"א וסקי"ט שכתב דהפוסקים תפסו עיקר סברא זו שכתבו התוס' בנדה כ"ט דהכא מחמירין אף בס"ס ע"ש ולא הביא תוס' דנדה הנ"ל. וכ"כ במרדכי פ' החולץ סי' כ"א באורח דיש כמה מקומות דמחמירין בס"ס ומייתי מינייהו גם הך דנדה הנ"ל וכן צ"ל לפמש"ל אות ה' בשם הרמב"ם דהיכי שאפשר ליישב שניהם לא מיקרי תרי קולי יעו"ש וה"נ שפיר אם נאמר דבראשון לא יצא רובו וגם דהוי זכר הויא טהורה ביום ט"ו וביום מ"א וא"כ לא הוי כלל תרי קולי דסתרי וכמוש"ל.

ונראה שזה פנונת הגליון שהביא השטמ"ק שם שכתב דביום ט"ו נאמר דמטהרין אותה דילמא זכר הוא וביום ראשון נטהרנה דילמא לא יצא רובו וביום מ"א נטהרנה ונאמר דביום ט"ו טהרנו משום ס"ס שפא לא יצא רובו ושפא זכר יעו"ש.

ואין לזה ביאור דמ"מ הו"ל תרי קולי דסתרי ואי ס"ל דאמרין תרי קולי א"כ ל"ל כל האריכות הזה. אבל לפמ"ש א"ש שרוצה לבאר שיש למצוא אופן שיהיו שני הקולות אמתים פנ"ל ועכ"פ צ"ל להריטב"א והגליון דמחמירין הכא אף בס"ס וכמוש"ל בשם התוס' ורבינו ברוך במרדכי: יא ועיקר סברת הטו"א הנ"ל תמוה דהא מפני בטהרות פ"ה דאף בתרי ספיקות דסתרי מ"מ בתרי גברי ובזאח"ז מקילין וכן יקשה עליו מהא דשניהם קנו עירוב בשבת ל"ד פנ"ל וכן יקשה לדעת הרמב"ם שפסק דבן ח' ושקה ל' יום אין מתאבלים עליו ולענן ביום פסק שפוטרו וא"כ הא הו"ל תרתי דסתרי בתרי גברא וכן בכל ספק ביה"ש דמקילין בדברבן הא יש שיזדמן לפעמים להקל להיפוך וכמו ביה"ש דע"ש ומוצאי שבת.

וכן בתרומות פ"ז מ"ה ומ"ו דשתי קופות דתלין לקולא בהדא אף שאח"כ אפשר שהשניה תהא בספק שיאכלנה אחר ע"ש ובירושלמי שם הובא בר"ש שם מדמה לה לב' שבילין ע"ש. וכן מצינו גבי דיני ממונות דבספק פלוגתא פסקין קולא לנתבע אף שאח"כ אפשר שיהא להיפוך שזה בעצמו יצטרף לטעון קים לי בהיפוך וכן קיי"ל בחו"מ סו'רס"ח דאף באדם אחד יכול לטעון קים לי פעם פן ופעם להיפוך פיון שנפסק הדין.

ואף שהש"ך חלק על זה שם מ"מ כתב דבב' בנ"א ונדאי יכול לטעון ע"ש בסוף ספר תקפו פהו. וגם פ"ב חלק עליו שם התומים והספים עם הת"ה והרמ"א שהביאו דאף באדם אחד אמרין ואף דשם יש חזקת ממון.

ה"נ גבי ב' שְבִילִין וְאִפָּא חֲזַקַת טְהָרָה וּמ"מ לָא מְקִילִינן בְּבֵת אַחַת וְאָף שְׂיֵשׁ מְקוּם לְדַחֲוֵת זֶה מ"מ הַעֲיָקָר כְּמוֹ"ש מְמַשְׁנֶה מְפֹרְשֵׁת דְטְהָרוֹת. וְעוֹד יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מְבִיצָה ג' דְאָמְרִינן גְּבִי בִיצָה סְפִיקָה אֲסוּרָה וּפְרִיָּה דְהָא סְפִיקָה דְרַבְּנָן לְגוּלָּא.

וְלֵהֲטוּ"א גִימָא דְאִיגְרִי שְׁנוּלְדָה בְּבֵיה"ש וְלֵהֲכִי אֲסוּרָה מְשׁוּם דְלַפְעָמִים יִצְטָרְכוּ לְהַקְלֵי בְּבֵיה"ש לֹמַר שֶׁהוּא לִילָה לְגַבֵּי עִירוּב שְׁנָאֵכָל בֵּיה"ש וְכֵן בְּבֵיה"ש דְמוֹצָאֵי שְׁבֵת וְלֵהֲכִי אֲסוּרָה וְתַלְיָנָא לְחוּמְרָא דְהוּא לִילָה.

וְאָף דְהַתּוֹס' פְּתוּבוּ בְּבִיצָה ו' דְאָף דְסַפְּנָא מְאַרְעָא רַבֵּי יוֹלְדוֹת בְּיוֹם. מ"מ הָּ דִילְדָה בֵּיה"ש א"כ נֹכִיחַ מְזָה דְבֵיה"ש הָּ יוֹם וְע"כ צ"ל דְשִׁפְיָר י"ל דְבֵיה"ש הוּא לִילָה וְזוּ מִן הַמִּיעוּט נְדוּק.

וְשׁוּב רְאִיתִי בְּשׁו"ת רַעַק"א סִי' ו' שֶׁהֲשִׁיג ג"כ עַל הַטו"א רַק מְטַעַם אַחַר. וְלַעֲנֹד בְּרוּר כְּמוֹ"ש דְכֵה"ג לָא הָּ תְרִי קוּלֵי דְסְתָרִי.

וְאִין לְהַקְשׁוֹת מְהָא דְעִירוּבִין ז' הַעוֹשֶׂה פְּקוּלֵי ב"ש וְכַקּוּלֵי ב"ה רְשַׁע אָף דְהָּ בְּזָמַן רַחוּק זֶה מְזָה. דְלָא דְמִי פְּלִל דְשָׁם לָא אִיגְרִי בְּסַפִּיקָא וְכְמוֹ בְּעוֹשֶׂה פְּחוּמְרִי שְׁנִיָּהֶם לָא אִיגְרִי בְּמַסְתַּפֵּק כְּמוֹ"ש הַתּוֹס' בְּר"ה י"ד ע"ש וּבְטו"א וְלָזָה אִם עוֹשֶׂה פְּקוּלֵי שְׁנִיָּהֶם הָּ רְשַׁע דִּישׁ לְפָסוּק פְּאַחַד מְהֶם.

וְכֵן בְּהָא דְבְּרַכּוֹת כ"ז דְעֵבִיד כְּמַר עֵבִיד ג"כ לָאוּ מִצַּד סַפֵּק רַק שְׂיֵשׁ פְּנִיִּים לְדַעַת שְׁנִיָּהֶם וְלָזָה קִי"ל בְּסִי' רַל"ג שְׁצָרִיָּה לְעֵשׂוֹת תְּמִיד פְּדַעַת הָאֶחָד רַק ר"ת חוֹלֵק שָׁם וְע"ש בְּאַחְרוּנִים וְאַקְצָר [וּבְגִבּוּרוֹת אָרִי בְּתַעֲנִית י"ב ע"ב כ' דְלֵהֲכִי בֵּיה"ש דַּת"צ אֲסוּר אָף דְהָּ סַפֵּק דְרַבְּנָן מְשׁוּם דְבְּאַפּוּקֵי יוֹמָא נָקַל ג"כ בְּבֵיה"ש דִּילְמָא הוּ"ל לִילָה וְא"כ הוּ"ל תְּרִי קוּלֵי דְסְתָרִי.

וְקָשָׁה טוּבָא מְהָא דְעִירוּב וְאַבְיָלוֹת וְכַמְש"ל בְּאַנְרָף. וְלַעֲד"נ פְּשִׁיט דְשָׁם הִתְהַה הַתְּקַנְהָ כְּדָ שְׂיָהָא סְפִיקוֹ אֲסוּר פְּדִי שְׂיָהָא תַעֲנִית שְׁלָם וְאַדְרַבָּה תִּיקְשִׁי לְדִידִיהָ מְדַאֲמַר שְׁמוּאֵל שָׁם דְבֵיה"ש שְׁל ת"צ מוֹתֵר דְהָא הָּ תְרִי קוּלֵי דְסְתָרִי וְע"כ צ"ל כְּמוֹ"ש.

וְרִאִיָּיתוֹ מְמ"ש הָּ ר"ן גְּבִי הַסִּיבָה לַעֲנֹד אִינָה רְאָיָה דְדוּנְוָקָא שָׁם פְּתַב הָּ ר"ן פְּדִי שְׁלָא תִּיקְבֹּט לְמִצּוֹת הַסִּיבָה לְגַמְרִי אִם נִיזוּל בְּכוּלְהוּ פְּסִי לְקוּלָא מְשִׁא"כ בְּעֵלְמָא. וְע' מ"מ פ"א מֵה' מְגִילָה הַלִּי"א.

וְרִאִיָּיתוֹ מְהָא דְנִדְנָה דְתוּלָה פְּתָם רַק בְּמַקְוֵלְקַלְת פְּכָר בְּאַרְנוּ בְּס"ד בְּאוֹת י' דְאִינָה רְאָיָה]: וְהַנְרָאָה בְּיָשׁוּב דַּעַת רַש"י וְהַרְמַב"ם דְהָא קִי"ל בְּעִירוּבִין דָּף מ"ט וּנ"ב שְׁאֵם הַחֲזִיק בְּדָרָף לְעַרְב.

וְהַחֲזִירוּ חֲבִירוֹ. שְׁפִיר קָנָה שָׁם שְׁבִיתָה בְּמַקוּם שְׁרָצָה לְעַרְב פִּינּוּן שְׁגָמַר בְּדַעַתוֹ לְקַנּוֹת שָׁם שְׁבִיתָה.

וְזֶה רַק בְּקִצָּת אֲנָס פְּגוֹן שְׁהַחֲזִירוּ חֲבִירוֹ וְכְדוּמָה פְּדִאִיתָא שָׁם וּבְש"ע סִי' ת"ט ת"י ע"ש. וְא"כ ה"נ הַמְשַׁלַּח עִירוּבוֹ גָּמַר בְּדַעַתוֹ לְקַנּוֹת שְׁבִיתָה בְּמַקוּם עִירוּבוֹ.

רַק שְׁאִירַע אֲנָס בְּאַנְפֵּן הַנְּחָתוֹ בֵּיה"ש אוֹ שְׁנָאֵכָל בֵּיה"ש. וְהִנֵּה בְּבָא בְּדָרָף וְאָמַר שְׁבִיתָתִי בְּמַקוּם פְּלוּגֵי וְלָא סִיָּים מְקוּמוֹ.

אמרין דלא יזוז ממקומו פיון דבמקומו הנה דעתו שלא לקנות שביתה ובאותו מקום ג"כ לא קנה ע' דף מ"ט ע"ב. והקשו התוס' שם ד"ה ונאפילו דא"כ גבי נתגלגל חוץ לתחום בסקפ.

למה הני תמר גמל נימא דלא יזוז. ותרצו דרק בבא בדרה עקר דעתו ממקומו. אבל בעומד בעירו דעתו שאם לא יקנה עירובו שיהא שביתתו בביתו. וכ"כ רש"י דף ס' ע"א במשנה ע"ש.

(וצ"ע מפירש"י נ"א ע"ב ד"ה איהו שכתב שם דאף בביתו לא יזוז. וע' מהרש"א נ' ע"ב באקצור).

וברבנו יונתן פתב הטעם דשם איגרי ע"י שליח. ובפשיעות השליח נאכל או נתגלגל. וכו' בהא דדף ס' פשע השליח לזה אמרין לתקוני שדריה ולא לעוותי ובטלה השליחות ושביתתו במקומו ע"ש. וע' ט"ז ומג"א סי' תי"א.

ונראה דכל זה שייך רק היכא שבטל עירובו לגמרי אז אמרין ששביתתו במקומו דהכי ניחא ליה פנ"ל. אבל היכא שיש מקום לקיים עירובו ע"פ דין ונדאי ניחא ליה בעירובו ועקר דעתו מביתו לגמרי.

וא"כ בנ"ד פיון שיש לקיים עירובו ע"פ דין דסקפ עירוב פשר וסקפיקא דרבנו לגולא. ונדאי ניחא ליה בעירובו ועקר דעתו משביתת ביתו פנ"ל.

וא"כ אין פאן פלל צד להקל להקפיד לילה מביתו אלפים לצד שני. פיון דעקר דעתו מביתו.

וה"ז דין גמור דאסור לילה שם. דהרי אנו דנין על שעת חלות העירוב ולא על שעת השאלה לב"ד.

ומנושב שפיר קושיותינו על רש"י ורמב"ם דאין פאן פלל תרי גולי דסתרי. דכיון דסקפיקא לגולא ממילא נקנה שביתתו לגמרי במקום העירוב ונהרי הוא דין גמור לא מחמת ספק.

ומנושב ג"כ קושיות השעה"מ פ"י מה"מ בהא דסקפ עירוב פשר בעירובין ל"ה דהו"ל תרי גולי דסתרי. ולפמ"ש א"ש פנ"ל.

ונה ברור פשמש בעז"ה. (אחרי פותבי הראו לי שכ"כ בדרו"ח מערכה ד' בחדוש סברא זו.

ושמחתי מאוד שזכיתי לכונן לדעתו הק'. וגם פי נתחבט הרבה שם מקודם ע"ש. ורק ראיתי שם שדימה ספק בדין לספק במעשה לענין תרי גולי דסתרי אהדדי. וא"כ ע"כ ס"ל סברת הטורי אבודאף באפשרות מיקרי ג"כ תרי גולי.

ולענ"ד ז"א כמש"ל באנרף בס"ד ולא דמי לספיקא דדינא כמש"ל). יב ובשוב דעת הרמב"ן והריטב"א שהזכרנו אפשר עוד לומר דהנה עירוב תחומין אין מערבין ביה"ש וכ"ש בשבת ופירש"י שבת ל"ד משום דהני תיקון גמור.

וצ"ע קצת דבביצה י"ז ע"א איתא הטעם משום מיקנא שביטה בשבת אסור. וצ"ל דהיגו קה שגרי אין פאן קננו גמור רק שנקרא תיקון ובתשובה הארכתי בזה וע"ש בתוס' שכתבו דבעירובי תצירות לא שייך קננו שביטה ושגרי אף ביו"ט וכ"כ התוס' והריטב"א בעירובין ל"ח.

ונהו פנונת הש"ס בשבת ל"ד דע"ח שגרי ביה"ש ולא עירובי תחומין והפנונה פנ"ל דע"ת הוי מיקנא ביתא ואסור בשבת ויו"ט לזה אף ביה"ש אסור משא"כ ע"ח דביו"ט ושבת מדינא שגרי רק דמ"מ אין מועיל עירוב בשבת שעיקר תקנת עירוב הוא שיקנה מתחילת היום או סוף היום פדאיתא בעירובין ל"ו [וע"ש ברש"י וריטב"א שפירשו תחלת ביה"ש וסוף ביה"ש].

וקצת צ"ע בזה מסוגיא דשבת ל"ד ובפרט דשם ג"כ רבא אמרה דסוף היום קונה. אף קא פתבו התוס' שם ד"ה מ"ש דרבא גופיה ס"ל תחילת היום קונה ע"ש ואקצר] ורק ביה"ש תקנו חכמים שיועיל בע"ח וכ"כ הר"ן בחי' להדיא בשבת שם בטעם החילוק דע"ת הוי מיקני ביתא רק לא הביא מסוגיא דביצה פנ"ל.

ולפי"ז אין החילוק בין ע"ת וע"ח לענן היתר לערב רק החילוק לענן שהעירוב מועיל בע"ח ומשמע דבע"ת אין מועיל כלל וא"ש לשיטת התוס' ורמב"ן והר"ן וריטב"א שם שכתבו דאף בדיעבד אין מועיל בע"ת.

ורש"י דס"ל שם דמועיל בדיעבד פירש שם החילוק בין ע"ת לע"ח דבע"ת איכא אסמכתא ונחמירא והוי תיקון טפי אבל ע"ח הוי חומרא בעלמא [ובר"ן על הרי"ף העתיק ג"כ כמו"ש רש"י אבל בחי' פתב כמ"ש ל] ועכ"פ שמענו לדעת התוס' וש"פ שעיקר החידוש הוא בע"ח שמועיל העירוב ביה"ש וא"כ י"ל שאין זה כלל מצד ספק רק שפך תקנו חז"ל שע"ח יועיל ביה"ש ולא בלילה.

ולפי"ז אין זה שמכשירים העירוב של זה שנאכל ביה"ש סותר כלל מה שמכשירים של זה שהניח ביה"ש פי אף אם נתפוס דהוא לילה מ"מ כף תקנו שיועיל אז העירוב לפי שהוא עדיין תחלת היום דזה שאין מועיל בשבת חידוש הוא פיון דעירוב משום קננו או דירה פדאיתא בעירובין מ"ט ורק שחכמים בטלו מעשיו וזה רק ביום ולא בביה"ש.

אף ז"א דהא מפרש הש"ס טעמא דתרונויהו משום דביה"ש ספיקא הוא וגם בעירובין ע"ו פרכינו דהוי תרתי דסתרי וכמוש"ל. וע"כ צ"ל שזהו בעצמו היתר ביה"ש מצד שפא הוא יום פי עיקר התקנה היתה שבלילה לא יועיל שום הנחת העירוב: יג ועכ"פ ש מיושבים דברי המחבר סי' רס"א שפסק דאחר ברכו אין מערבין ובסי' שצ"ג הביא תחילה דעת הסוברים דמערבין בתוספת שבת וע"ש באחרונים ובאמת במרדכי מקור הדין נראה שהכל אחד.

אבל למ"ש י"ל דכשאמר ברכו הו"ל קבלת שבת כלילה ממש וכמו"ש הדגמר שם וא"כ הו"ל תרתי דסתרי אם יערב דבלילה אין מערבין פנ"ל וכהא דקיי"ל ביו"ד סי' שע"ה וסי' ת"ב לענן אבלות דכיון שהתפלל ערבית לא אמרינו מקצת היום ככולו דהוי תרי קולי דסתרי וגם שם מקור הדין מהמרדכי בשם הר"מ ע"ש.

ובש"ת ח"צ סי' י"א תמה איך יהי' תוס' שבת שהוא בעשה תמיר מביה"ש דהוא ספק סקילה. ולזה הכריע דארף אחר ברכו יש לו דין ביה"ש ע"ש.

ולענד"נ ברור כמו"ש דלאו משום חומרא הוא רק מצד דהוי תרי קולי דסתרי. ומינשבו שפיר הא דמקשה בברכות כ"ז על רבי שרחץ אחר תפלת ערבית ונדחק הח"צ לדעתו שם מאוד אבל לפמ"ש א"ש דהוי תרתי דסתרי ועדיפא מקבלת שבת דתפילה משוי לה לילה לגמרי ורק בטעות מיקל שם דכיון שהיה בטעות מינכרא מילתא ולא מיקרי תרתי דסתרי קלל.

ובאגור פתב הובא בשו"ת ב"ח הישינות סי' קכ"ו ובב"י י"ד סי' קצ"ו הובא קצתו דמיייתי ראיה דתפילת ערבית לא משוי לילה לענין הפסק טהרה מפתובות מ"ז בתוס' שמונתר לישא בתוספת שבת עי"ש ולפמ"ש"ל אינה ראיה קלל דשאני תפילה דהו"ל תרי קולי דסתרי דמשוי לה לילה ממש משא"כ בתוספת שבת ועי"ש בב"ח באורף בענין זה [וראיתי בק"נ פ"ב דשבת אות מ"ב שהקשה על הח"צ שם שהתיר לטבול ביה"ש דהא הוי תרתי דסתרי וע"כ צ"ל דביה"ש הוי מן היום ומן הלילה ולענין שבת הוי יום ולענין טבילה לילה ע"ש.

ודבריו תמוהים דלא הועיל פלוגתא דהא בשניהם אנו דנין על רגע הטבילה אם הוא יום או לילה ואינם ענינים נפרדים קלל. אבל בעיקר קושיותו במחכ"ת לא עיין בדברי הח"צ שם שעיקר דינו שם שסמך על דעת ר"ת בתוס' גדה ס"ז שמתיר לטבול סמוך לחשיכה כשחוזרת לביתה בלילה ע"ש להדיא פן וז"ב] וע' ט"ז סי' ת"ר וסי' תרס"ג עוד בענין זה ואכמ"ל בזה: יד ולכאורה יש להעיר מהא דקיי"ל סי' שע"ד והוא בתוס' יבמות ל"ו דספק בן ט' לראשון וז' לאחרון שניהם מתאבלים עליו וקשה אמאי לא אמרינו ספיקא דרבנן לקולא וצ"ל משום דהוי תרי קולי דסתרי.

א"כ מבואר דלא עבדינו כתרתי קולי אף בתרי גברי ואף בזא"ז. אבל ז"א דכבר פתבו התוס' ביבמות שם הטעם דגנאי הדבר שלא יתאבלו עליו קלל ואדרבה קשה ל"ל לתוס' טעמא דגנאי תיפוק ליה דהו"ל תרי קולי דסתרי ואין לחלק דהוי תרי גברי לפמ"ש"ל אות ז ח' דהיכא שמתבאר תיקף לב"ד מתוך השאלה שני הספיקות מיקרי בא לשאל עליו ועל חבירו וא"כ ה"נ עיקר השאלה הוא לעורר הספק אבילות על שניהם יחד.

וקרוב לומר שהוצרכו התוס' הטעם דגנאי להיכא שמת אחד מהם דלא הוי תרי קולי מ"מ מתאבל השני עליו משום גנאי. אולם ראיתי בס' תיבת גנמא מהפרמ"ג בסופו בחקירה ששית שפתב באמת דהא דמתאבלים שניהם הוא מטעם דהו"ל כבא לשאל עליו ועל חבירו פנ"ל וכתב ג"כ הסברא שהזכרנו באות ח' בס"ד וכתב שם דאם מת אחד אין מתאבל השני דתו לא הוי תרי קולי ע"ש וא"כ קשה מתוס' הנ"ל.

ונראה לומר שמ"ש התוס' דגנאי הוא זהו בעצמו טעם הא דלא מקילינו תרי קולי דלא ליהוי פחוקא כמ"ש"ל אות ה' מפירש"י עירובין ע"ו וכ"כ התוס' להדיא בגדה ס' ע"א ד"ה באנו עי"ש. וה"נ פתבו התוס' דהוי גנאי לפני בני"א וחוקא בעיניהם וזה רק קושיותם חיים.

אולם לשון הבריתא באבל רבתי פ"ד והובא בב"י סי' שע"ד ספק בנו ספק אינו בנו ספק אחיו ספק אינו אחיו משמע דאף שאין דנין רק על אחד ג"כ מורים לו שיתאבל עליו ע"ש ובפרט באח שלא נזכר כלל שיהא לו אחים משניהם.

ובתוס' נדה מ"ד ע"ב פתבו להדיא בתירוץ קמא שאין לו אח רק מאחד ומ"מ מתאבל שלא יאמרו אין מתאבלין על אחים וא"כ ה"ה במת אחד מן ספיקי אביו. ונראה שזהו דעת ההג"א שפסק שאין מתאבל רק האחרון ותמה ע"ז הב"י סי' שע"ד ע"ש אבל טעמו כדעת התוס' הנ"ל דמתאבל שלא יאמרו שאין מתאבלים על בן ונה שיהיה רק באחרון שנולד כשהיא תחתיו ונראה יותר כבנו.

וגם יש סברא פאן נמצא פאן היה. ואכמ"ל בזה.

עכ"פ דברי התוס' הללו היו בהעלם עין מהפרמ"ג בספרו תיבת גומא הנ"ל ולפלא על הב"י שלא הביא תוס' נדה הנ"ל דבשני תירוציהם שם נ"מ לדינא באח אחד פנ"ל. ועכ"פ נראה דכ"ז לשיטת הרשב"א שהזכרנו באות ח' אבל לדעת הרמב"ם שהזכרנו באות ט' וכ"ה דעת רש"י בפסחים י' ע"א דאף שמתכיר שהיה שם עוד אחד מ"מ מיקרי בזאח"ז ע"ש להדיא.

צ"ל דהקא ע"כ. או בתירוץ קמא דבתו' נדה הנ"ל או דמ"מ גנאי הדבר לפי שפירוסם לכל שאין מתאבלין עליו ויסברו שהוא משום גנות המת וחשו לכבוד הבריות פנ"ל.

ולפמ"ש דמ"ש התוס' משום גנאי פנונתם משום חוכא כמו"ש בנדה ס' בטעם הבאים לישראל בב"א לפ"ז מוכח כמוש"ל אות ו' בדעת תוס' דבספק דרבנן אף אם יש ספק באיזה צד נתפוס פי' יש שני ספיקות סותרים מ"מ מקילין בשניהם אם לא שבאים בב"א ומשום חוכא וגנאי פנ"ל.

ולפמש"ל אות ז דאם אפשר לישוב ב' הספיקות לקולא לא הני חוכא א"ל דגם הקא י"ל שאינו בן שניהם דז"א דוודאי יעמידוהו בחזקת פשרותה ולא יחשדוהו בזנות: טו והנה הב"י סי' ת"ד תמה על הרא"ש והג"מ שכתבו דבאיבעיא אי יש תחומין למעלה מעשרה אזלינן לחומרא.

והא ספק דרבנן הוא. והא דאמרינן בעירובין מ"ג ע"ב דבספיקא אזיל תנא לחומרא היינו גבי נזירות דאיתא שם דהאומר שיהא נזיר ביום שפן דוד בא אסור בחד בשבת ושם אין תחומין למעלה מי' וכבר בא אליהו לב"ד הגדול בשבת.

והרמב"ם פסק בפ"ד מה' נזירות דספק נזירות להקל ולזה מותר בשבת ויו"ט שספק אם יבוא בשבת ויום טוב. והקשה הכ"מ שם דבש"ס מפורש דאזלינן לחומרא.

וגם דבש"ס איתא טעמא דמותר בשבת משום שאין אליהו בא בע"ש וע"ש מה שתיירן בזה.

ולכאורה לפמש"ל דבספיקא דדינא לא עבדינן תרי קולי אף בדברים נפרדים מיושב שפיר קושית הב"י על הרא"ש דכיון דקיי"ל גבי תחומין ספק לקולא ונאמר דאין תחומין למעלה מי' וגם קיי"ל ספק נזירות להקל וא"כ צ"ל דיש תחומין למעלה מי' פי' היכי דנשתיירי בחד בשבת וא"כ הו"ל תרי קולי דסתיירי אהדדי.

ולזה איתא בש"ס דמחמרינו בגזירות אף דבעלמא קיי"ל להקל וגם גבי תחומין פסק ה"רא"ש לחומרא פדין כל תרי קולי דסתרי דמחמרינו בתרונניהו. ומינשב ג"כ הרמב"ם שהזכרנו דידוע דש"ס דילן ס"ל דתחומין הוי דרבנן בכל גוונא ורק בירושלמי איתא די"ב מיל הוי דאורייתא וכן פסק הרמב"ם והובא בב"י סי' ת"ד דעת הרמב"ם בתשובה דלמעלה מעשרה תוף י"ב מיל הוי לקולא וחויז לי"ב מיל לחומרא דהו"ל ספיקא דאורייתא.

וא"כ לש"ס דילן הוי בכל גוונא לקולא דאין תחומין וא"כ הו"ל גבי גזירות תרי קולי דסתרי ולזה אמרינו בש"ס דילן דמחמירין בגזירות כמש"ל לדעת ה"רא"ש. אבל הרמב"ם דס"ל דגבי תחומין חויז לי"ב מיל אזלינן מדינא לחומרא ולזה שפיר בגזירות מוקמינן אדינא דקיי"ל בעלמא דספק גזירות להקל ואמרינו דיש תחומין ולא יבוא בשבת פינון דלא הוי תרתי דסתרי ולא הוצרך הרמב"ם לטעם דאין אליהו פא בע"ש.

ואי תיקשי חד בשבת נשתרי כפר הקשה זה הלח"מ שם על הכ"מ ומירץ יעו"ש: טז אבל באמת ז"א דא"כ בכל ספיקא דרבנן נחמיר שפא דור אחד בגזיר ויתלה בדין ספק זה שאם יהא הדין לקולא יהא גזיר וא"כ נצטרף לומר שהדין להחמיר כדי להקל בספק גזירות והו"ל תרי קולי דסתרי וזה דבר שא"א לאומרו.

ונראה דאין זה שייך כלל לנ"ד דהא דספק גזירות להקל אינו מצד שהדין פן בספיקו דהא הוי ספק דאורייתא רק הטעם דנדר תלוי בדעת הנזדר וקיי"ל דלא מחית נפשיה לספק גזירות פדאיתא בגזרים י"ט וא"כ אין זה תלוי כלל בבירור הספק הלז.

רק אמרינו דלא נדר ע"ד פן ואין זה סותר כלל אם נאמר לגבי שבת דאין תחומין ומ"מ בגזירות נקל לומר דיש תחומין ולא יבוא בשבת. אבל אם תלה בפירוש נדרו בבירור הדין בספק דרבנן אי לקולא אי לחומרא ונדאי נתלה לחומרא פדין כל ספיקא דאורייתא.

אלא שיש לחלק בין אם ידע שהוא ספק בדין בין אם לא ידע והיה סבור שיש בזה דין ברור דדמי לכרי שנאבד או נגנב בגזרים י"ט ואכמ"ל בזה וע' רמב"ם פ"ב מה' גזירות וע' גזיר ח' ע"א: יז עכ"פ נתברר לנו מכל מ"ש דתרי קולי דסתרי אהדדי לא שייך להחמיר רק היכא שלפנינו באים שניהם יחד פהא דבאים לשאל בב"א גבי ב' שבילין או שמתוף השאלה מתבאר עכ"פ שני צדדי הספק דסתרי אהדדי כמוש"ל לדעת הרשב"א.

אבל היכא שאינם לפנינו שפיר מקילינן וא"כ קושיות פבודו על הב"ח לק"מ פמוכן דלמה לנו לחוש שפא יארע אופן להקל להיפוף וגם דא"כ בכל ביה"ש לא נקל פמו בעירוב וכמש"ל. וגם לא עיין פבודו בב"ח גופא שם ס"ס שע"ה שכתב להדיא גבי אם התפלל דהוי תרי קולי דסתרי הרי חילק שם להדיא כמו"ש.

וגם מיייתי שם לדמות להא דשניהם קנו עירוב דשבת דל"ד שהזכרנו. הרי נראה מפורש פונונתו כמו"ש בס"ד וז"ב.

וגם לפמש"ל לומר להקל משום שיש לתלות במקצתו יום ומקצתו לילה ואין פאן סתירה ג"כ מינשב הערתו על הב"ח פמוכן. אלא שאין אנו צריכים לזה פנ"ל רק צריף לזה לדעת הטו"א שהזכרנו.

וגם לפמ"ש לדון דבאבילות הקילו ג"כ א"ש וכנ"ל אבל העיקר כמו"ש בס"ד: סימן כד פב"ד יד"י שב"ז הרה"ג וכו' מוה' יהודא דוב הלוי נ"י רב דק"ק שינאווקא: א אש"ר עורר כת"ר למה לא הזכיר הרמב"ם סוף הלכות קרבן פסח חילוק שבין פסח מצרים לפסח דורות שבמצרים לא נהג חימוצו רק יום אחד פדאיתא בפסחים צ"ו.

הנה בפשוטו נראה דלא נחית הרמב"ם כלל שם לבאר החילוקים שבין זל"ז דמאי דהנה הנה ורק מבאר שם שלא נטעה בהא דמפונש בקרא ליקח מבצעשור וליתן על משקוף ומזוזות ולאכול בחפזון דהוי גם לדורות לזה ביאר דאינו פו.

אבל חימוצו יום אחד אינו מפונש בקרא כלל רק דהש"ס דריש לה מסמוכים ואיפא דפליג עלה בדרף כ"ח ע"ב לזה א"צ להזכיר זה כלל וז"ב ופשוט בלשון הרמב"ם ע"ש. ובאמת לשונו שם צריך ביאור שכתב שלזה אינו שנה שני לראשון לפי שפירש בו מקצת חוקת הפסח לומר שאינו שנה רק לדברים שנתפרשו בו והן מצות שבגופו והם חוקת הפסח שכלל זה שנתאמר במצרים שילקח מבצעשור כו' אינו נוהג לדורות.

וק' דמה נתינת טעם הוא להא דפסח שני והול"ל דין בפ"ע שנה אינו נוהג לדורות. ואולי פוננתו לומר דלא תימא דכלל חוקות אתא למימר שיעשו הפסח שני בחוקות פסח מצרים שבו נאמר בפ' בא זאת חוקת הפסח לזה ביאר דאינו פו דכל הנהו אינם נוהגים לא בפסח ראשון ולא בשני.

וע' במכילתא פ' בא דר' יונתן ס"ל דזאת חוקת הפסח קאי רק על פסח מצרים ופסח דורות גליף מקרא דכלל חוקותיו בפ' בהעלותה. ור' יאשיהו ס"ל דאיירי אף בפסח דורות וכלל חוקותיו קאי על מצות המחוקרים בו יעו"ש.

ובספרי פ' בהעלותה דריש לה לענין פסח שני וקשה דהא כתיב גבי ראשון וכבר הגיה הגר"א שם קרא דכלל חוקת ע"ש. אבל ברש"י ורמב"ן שם מיייתי לה אקרא דכלל חוקותיו יעו"ש וביאור הברייתות דורש אריכות אבל עכ"פ שפיר י"ל דאתא הרמב"ם לאפוקי דלא נימא דכלל חוקת קאי על פסח מצרים פנ"ל: ב ועוד י"ל בהערת כת"ר דהנה בדרף כ"ח מקשה לר"י דדריש לא יאכל לאיסור הנאה בפסח מנ"ל הא דריה"ג דחמץ במצרים לא נהג רק יום אחד ומשני מדסמיה ליה היום ואיבע"א סמוכין לא דריש ופרש"י דר"י לטעמיה ביבמות ד' דל"ד סמוכין.

וק"ק דהול"ל ר"י לטעמיה בהדיא וגם דא"כ מאי משני מעיקרא דס"ל סמוכין. וזה י"ל דזה קאי אתרי לישני דביבמות ד' דר"י דריש היכא דמוכח או מופנה ע"ש ולזה קאמר דהא דסמיה ליה הוי מוכח.

וללשנא דבעי מופנה משני דלא דריש פניו דלא הוי מופנה דצריך לאיסור הנאה. וביבמות ד' דדריש אף דאיפא לאוקמא לשומרת יבם כבר כתבו התוס' שם משום דלא ניחא ליה לאוקמי בלאוי יתירי.

אבל הוא דוחק דהו"ל לפרושי בהדיא דבעי מוכח או מופנה פדאיתא ביבמות שם וגם לפרושי ההוכחה בהדיא. ואולי י"ל דשינויא קמא ס"ל כמו"ש התוס' בקושיותם בסנהדרין ס"ז ע"ב ויבמות ד' ע"א דבאמת ס"ל לר"י סמוכים בעלמא ורק גבי מכשפה איצטריך קרא משום דג"ש מפקא מסמוכים יעו"ש וכ"ז דחוק.

וגם דכינן דקנשנית הש"ס דריה"ג מנ"ל ג"כ הוא מצד דר"י בעי מןפנה לסמוכין הול"ל
בשנינויא בתרא בפשוטו דלא ס"ל דריה"ג. ובגוף ענגן סמוכים לר"י יש להאריף אי
דריש היכא דאיפא עוד דרשא ואכ"מ: ג וְלָזָה י"ל דְהַרְמַב"ם מְפָרֵשׁ הַש"ס כְּפִשּׁוּטוֹ
דְהַש"ס מְקַשֶּׁה מַנ"ל לְרִיחָה"ג מְשׁוּם דְהִנְהוּ דְרָשׁוֹת סְתָרֵי אֶהְדָּדֵי דְלִר"י מוֹקִי לָהּ עַל תּוֹךְ
הַפֶּסֶח לְדוֹרוֹת וּלְרִיחָה"ג אֶתְיָא לְפֶסֶח מְצָרִים לְיוֹם אֶחָד וְכֵן מְבִנְיָא בְּמַכִּילְתָּא פ' בָּא דר'
צָחָק מוֹקִי לִיהּ לְאִסּוּר הַנָּאָה וְרִיחָה"ג פְּלִיגֵי וּמוֹקִי לָהּ לְחִימוּצוֹ יוֹם אֶחָד ע"ש.

וע"ז משני הש"ס דאף דפשטיה דקרא קאי על פסח דורות מ"מ מדסמיה ליה היום דריש
לחימוצו יום אחד ג"כ ואינו חושש במה דאיריקרא לרמז לתרי גונוי. ותירוץ בתרא לא
ניחא ליה בהכי לדחוק פן ומשני כפשוטו דלא דריש סמוכים דהכא מצד שפותר פשוטו
של מקרא פנ"ל.

והנה ידוע דהרמב"ם פוסק תמיד פלישנא בתרא. ואף לפמ"ש התהר"י פ"ח דברכות
והכ"מ פ"ח מה' ק"פ הל"ד דהיכי דאיפא א"ד וא"ד לא מיקרי לישנא בתרא מ"מ ה"כא
עדיף ליה תירוץ בתרא דהוי פשוטו של מקרא וגם דפשטות המכילתא הוא פן דפליגי
כמוש"ל: ד והנה התוס' בפסחים כ"ח ע"ב הקשו לחזקה דלא יאכל משמע הנאה דהא ריה"ג מתיר חמץ
מן"ל איסור הנאה לפני זמנו ותירצו דכינן דגלי קרא דחמץ אסור בהנאה שוב לא נחלק
בין לפני הפסח לתוך הפסח.

ונראה דכ"ז אי נימא דקרא איירי תוך הפסח לדורות אבל לריה"ג דקאי על פסח מצרים
שחימוצו נוהג יום אחד ליכא למילף מינה דשאני שעה מדורות. ועפ"ז מיושב קושניית
התוס' בפסחים כ"ג דפריף שם לחזקה דלא יאכל משמע הנאה דהא ריה"ג מתיר חמץ
בהנאה ומשני דריש לא יראה לה שלף זהא ורבנן דרשי לדרשא אחריתי יע"ש.

והקשו התוס' דלחזקה לכתוב לא יאכל ולא בעי לה ונשארו בקושיא. ונלע"ד דבאמת
ריה"ג דריש לא יאכל על פסח מצרים פנ"ל רק דמ"מ יש ללמוד איסור הנאה גם לדורות
פל שבועה כמו"ש התוס' דכינן דגלי חד קרא להנאה לא נחלק ביניהם ולזה איצטריף לה
למישרי לדורות בהנאה פל שבועה.

ויקרא דלא יראה קאי רק לדורות כמו"ש הר"ן פ' ע"פ דף קט"ז שבת מצרים לא נצטוו
בבל יראה וא"כ שפיר איצטריף לא יאכל לאסור בהנאה בפסח מצרים פנ"ל ומיושב
קושניית התוס'. ומדוקדק לשון ריה"ג תמה על עצמה האף חמץ אסור בהנאה פל שבועה
דלמה דקדק לומר פל שבועה.

ולפמ"ש א"ש דקאמר דאף אי ילפת מפסח מצרים שפותר בהנאה מ"מ לא גיליף רק יום
אחד ולא פל שבועה דדיו לבא מה"ד להיות פגדון וא"ש לשון תמה על עצמה פי' לדבריף
דלא דרשת לה שלף זהא.

ונראה לפ"ז דלא ס"ל סברת התו' דלא נחלק ביניהם רק דאיצטריף לה שלף זהא פי היכי
דלא גיליף עכ"פ למיסר בהנאה יום אחד מפסח מצרים. ורק היכא דאמרינן דקרא איירי
בתוך הפסח לדורות אז שניף לומר דלא נחלק באיסור חמץ.

וגם י"ל דקרא דכל מחמצת משמע טפי דאיירי בתוך הפסח. ויעו"ש פ' בא דקאי על ז'
מי הפסח וא"כ לא יאכל קאי על אחר הפסח לפני זמנו ילפינן מלא תאכל עליו ע"ש.

וא"כ ונדאי לא מסתבר דאחר הפסח יהא תמור מתוך הפסח וע"כ דהכל אסור בהנאה. משא"כ אי קאי על פסח מצרים שפיר י"ל דרב ביום ראשון אסור בהנאה ולא יותר וכדאשכחן דרב יום ראשון הוא יו"ט וגם בליל פסח מ"ע לאכול מצה ה"נ י"ל שחילק בזה וגם די"ל דאף ביום הראשון כפושטיה נאקצר: ה ועפמ"ש מבואר הא דבש"ס כ"ח ע"ב נקיט קרא דלא יאכל קודם קרא דכל מחמצת שמוקדם בפסוק.

ולפמ"ש א"ש דחשיב מקודם קרא דלא יאכל דמיניה ילפינן עיקר איסור הנאה אף לחזקה ואיירי לאחר זמנו פנ"ל נאח"כ מיימי קרא דכל מחמצת דאיירי תוך זמנו וקרא דלא תאכל עליו לבסוף דאיירי לפני זמנו יעו"ש.

אבל אח"כ בדרש נקיט מקודם קרא דכל מחמצת פסוק שבפסוק יעו"ש וזה נכון בס"ד. והנה הרמב"ם פוסק פחזקה לדעת הרבה אחרונים ריש הל' חו"מ שפתב שחמץ אסור בהנאה מדכתיב לא יאכל יעו"ש.

וס"ל דקאי על תוך הפסח. ולפני זמנו כתב שם ספ"א דאסור מקרא דלא תאכל עליו חמץ וקרא דכל מחמצת מוקי לתערובות חמץ יעו"ש בפ"א.

ולזה קיי"ל דאחר זמנו שרי מדאורייתא. ולפ"ז צ"ל דס"ל כמו"ש התוס' דכינן דגלי קרא דאיסור אכילת חמץ הוא בהנאה ה"ה לפני זמנו אף כ"ז שייך אי קאי לדורות אבל אי קאי בפסח מצרים לא שייך זה כמוש"ל.

וא"כ שפיר מיושב הערת כת"ר דהרמב"ם לטעמיה שפוסק פחזקה ולא מצי סבר כריה"ג וכו"ל ופסק פשינויא בתרא שבש"ס שם כמוש"ל. ובגוף דרש סמוכים יש להאריך דאיכא תרי מיני סמוכים אם דמקיש זל"ז כהא דכל שישנו בבל תאכל חמץ וכעין זה במכשפה בסנהדרין ס"ז.

או דשני הפסוקים נדרשים ביחד כהא דלא יאכל חמץ היום. וכן לענין פלאים בציצית וכן גבי יבמה שנופלה לפני מוכה שחין.

אף אכמ"ל בזה באשר פי בגוף הערתו על הרמב"ם עיקר נראה כמו"ש בתחילה כפשוטן ש"ד: ו ובפ' ע"פ דף קט"ז כתב הר"ן דהא דכתיב ויאפו את הבצק עוגות מצות פי לא חמץ וגו' דמשמע דאי יכלו להתמהמה היו מחמיצים אף שנאסרו בחמץ מ"מ בבל יראה לא נצטוו ולא נהג רק יום אחד ושפיר היו מחמיצים לאכול למחר.

ולכאורה קשה לתנאי דפליגי על ריה"ג בזה וס"ל דנהג כל ז' מפסוק זה. וי"ל דמאן דדריש לא יאכל לדורות ס"ל דבמצרים לא נהג רק לילה אחת וכ"נ פשטות הדברים וסתם משנה דדף צ"ו.

רק דא"כ מה מקשה הש"ס שם מדריה"ג ובפרט לפמ"ש"ל בדעת הרמב"ם. וצ"ל דאינהו מפרשי כמו"ש הרמב"ן פ' בא דכי לא חמץ אינו בשביל שלא יכלו להתמהמה רק בשביל האיסור של חמץ ע"ש שדעתו שגם בבל ימצא נצטוו.

וכ"נ דמיימי הרמב"ן שם מקרא דשאור לא ימצא בבתיכם והוא כתוב להדיא בפ' בא על פל ז'. וקשה דהא לא נהג אז רק יום אחד וא"כ לא קאי פלל על פסח מצרים אבל למ"ש א"ש דהרמב"ן איירי אליבא דמ"ד שגם במצרים נהג כל ז' פנ"ל ולא פליג פלל על הר"ן

דְּהָרִין אֵינִירי שְׁם לְמִ"ד דְּנֶהֱג רַק יוֹם אֶחָד וְכִסְתָּם מְשַׁנֵּה דְדָרְף צ"ו וְהֶרְמַבֵּין נְקִיט לְמֵאֵי דְקֵינִיל כְּמוֹש"ל לְדַעַת הֶרְמַבֵּ"ם: ז וְנֵרְאִיתִי בְצַל"ח שְׁם דָּרְף קֵט"ז שְׁנִנְתְּקִשָּׁה בְּדַבְרֵי הֶרְ"ן דִּי"ל דְּשִׁפִּיר נֶהֱג בַּל יִרְאֶה וְאֵף דְּכ' כָּל שְׁבַעָה כְּמוֹ אֲכִילָה דְּכֶתִיב ג'כ כָּל ז ע"ש.

וּתְמִינְהִי דְגַבֵּי אֲכִילָה אֵיפֵא קֵרָא דְהַיּוֹם מִשָּׂא"כ בְּבַל יִרְאֶה לִיפֵא קֵרָא וְדַבְרֵי הֶרְ"ן בְּרוּרִים וְגַבֵּי לֹא יִמְצָא בְּבִתְיָכֶם פְּתִיב לְהִדְיָא שְׁהוּא לְדוּרוֹת ע"ש דְּכ' וְהִנֵּה לְכֶם לְזַפְרוֹן. וְגַם מְצִאתִי שְׁם שְׁהַק' לְמֵאֵן דְּפְלִיג עַל רִיה"ג יִקְשָׁה מְקָרָא דְּכִי גְוֶרְשׁוֹ וְנִדְחַק מְאוּד.

וְנִעְלָם מִמֶּנּוּ דְּבַרֵי הֶרְמַבֵּין הַנִּ"ל. וְגַם מִשָּׁשׁ בְּיִשׁוּב קוֹשְׁנִית הַתּוֹס' דְּחִזְקִיָּה יְלִיף אִיסוּר הַנֶּאֱדָה דְּלַפְנֵי זְמַנּוֹ מְלֵא יֵאֲכַל דִּס"ל שְׁיּוֹם א' הִינְנוּ יוֹם שְׁל עָרְב פֶּסַח ע"ש.

תְּמִינְהִי דְהָא לְפָנֵי זְמַנּוֹ יִלְפִינּוּ מְלֵא תֵאֲכַל עַלְיוֹ חֲמִץ וְגַם דְּלְדַבְרֵי נֶאֱסָרוּ בְּחֲמִץ כָּל הַיּוֹם שְׁל ע"פ וְלְדִידֵן אֵינּוּ רַק מְחֻצּוֹת. וְגַם דְּסוּגְיָא דְדָרְף צ"ו לֹא מְשַׁמַּע הֵכִי יַעו"ש דְּמִשְׁמַע לְהִדְיָא שְׁהַחִילּוּק הוּא רַק מִן יוֹם א' לְשַׁבַּעָה אֲבָל לֹא שְׁנֶאֱסָרוּ אַז בְּעָרְב פֶּסַח כָּל הַיּוֹם.

וּז"ב לַעֲנִיד דְּדַבְרֵי הֶרְ"ן נְכוּנִים אֲלֵא שְׁק"ל מְצַד אַחַר דְּכִינּוּן שְׁנֶאֱסָרוּ בְּהַנֶּאֱדָה אֵיף אֲפִשֵׁר שְׁהַחֲמִיץ עַל יוֹם מְחַר וְצ"ל דְּכֵה"ג לֹא מִיִּקְרִי הַנֶּאֱדָה. וְא"כ נִרְאֶה פְּשׁוּט שְׁלֹא נִהְיָו ג'כ אַז בְּפֶסַח מְצָרִים שְׁהָרִי הֶלְכוּ תִיקְרָף וְגַם מִזֶּה מוֹכַח שָׂא"כ הִיוּ אִיסוּרִים לְאַפּוֹת חֲמִץ לְצוּרָף מְחַר פִּינּוּן שְׁהַיּוֹם אֵינּוּ רְאוּי כָּלְל וְכֵן מוֹרִים פְּשֻׁטוֹת הַפְּתוּבִים פ' בָּא שְׁלֹא נִצְטוּוּ לְחוּג ז' יָמִים רַק לְדוּרוֹת וְלֹא תִיקְרָף יַעו"ש וְאַקְצָר סִימָן כֵּה כְּבוֹד דְּיָדֵי הַרַה"ג וְכו' מֵהוּ אֲבָרְהֶם אֶהְרֵן נ"י רַב דְּק"ק קֵאֶסְטֵאֲנִטִין: א בְּדַבְרֵי שְׁנֶסְתַּפֵּק כַּת"ר בְּחֲמִץ שְׁל א"י שְׁמִוּנָח ע"ג חֲמִץ יִשְׂרָאֵל אֵי הוּי כְּמִבּוֹעֵר.

נִרְאֶה וְנִדְאֵי דְהוּי כְּמִבּוֹעֵר דְהָא בְּעוֹשָׁה בֵיתוֹ אוֹצֵר קֵינִיל בְּפֶסַחִים ו' דְהוּי כְּמִפְּנֻלַת וּמֵה שְׁנִמְצָא לְמַטָּה חֲמִץ הוּי כְּמִבּוֹעֵר בְּפִירֵש"י וְהֶרְ"ן שְׁם וְכ"כ הֶרְשֵׁב"א הוּבָא בְּב"י וּבִש"ע ס' תל"ו בְּאוֹצֵר חֲטִיִּם וְלְמַטָּה נִמְצָאוּ חֲטִיִּם מְבוֹקְעוֹת דְהוּי כְּמִפְּנֻלַת.

הָרִי מְבוֹאֵר דְלָאוּ דְנוּקָא מְפֻלַת רַק ה"ה כ"ד שְׂאִין עֲשׂוּי לְפָנּוֹתוֹ עַד אַחַה"פ. וְכַעֲיֵן זֶה אֵיתָא בְּשִׁבְת ק' ע"א שְׁפִירוֹת מְתַבְּטְלִים ג"כ וְע"ש בְּתו' שְׁמֵן הַתּוֹרָה הַכָּל בְּטַל וּבְעִירוּבִין ע"ט אֵיתָא דְאַרְנָקִי מְתַבְּטַל בְּשִׁבְת.

וְא"כ ה"ה הֶכָא הוּי חֲמִץ שְׁל יִשְׂרָאֵל שְׁמִלְמַטָּה כְּמִבּוֹעֵר דְאַף שְׁגַם לְמַעְלָה הוּי חֲמִץ פִּינּוּן שְׂאִינּוּ חֲזִיב עַלְיוֹ שְׁהוּא שְׁל א"י וְאֵינּוּ חֲזִיב בְּאַחֲרֵיּוֹתוֹ הָרִי הוּא כְּמִפְּנֻלַת וְהִינְנוּ כְּשִׁידוּעַ שְׂאִין עֲתִיד לְפָנּוֹתוֹ בְּפֶסַח: ב וְנִרְאֶה דְאַף דְבִיּוֹמָא נ"ח וּבְזַבְחִים ט"ו מִיְבַעֲי לִיָּה אֵי מִין בְּמִינוֹ חוּצָץ אוֹ לֹא וְקֵינִיל דְמַב"מ אֵינּוּ חוּצָץ בְּסוּפָה ל"ז וּזְבָחִים ק"י וּבְכוּרוֹת ט' וְע' זְבָחִים ג'.

מ"מ הֶכָאֵלֹא שְׂיִיף זֶה דְהֶכָא לָאוּ מְשׁוּם חֲצִיצָה נִגְעוּ בָּהּ רַק מְצַד שְׂפִינּוּן שְׂאִינּוּ לְפָנֵי לֹא מִיִּקְרִי מְצוּי בְּבֵיתוֹ וּגְבוּלוֹ וּמְמַעֵט לָהּ בְּמַכִּילָתָא פ' בָּא מְלֵא יִמְצָא בְּבִתְיָכֶם פֶּרֶט לְמִפְּנֻלַת שְׂאִינּוּ יְכוּל לְבַעֵרוֹ וְהוּבָא בְּר"ן פ' כ"ש.

וְהָא דְפֶסַחִים ה' ע"ב שְׂאִיסוּר לְהִטְמִין הִינְנוּ מְטְמִין בְּיָדִים אוֹ כְּשִׁעֲתִיד לְפָנּוֹתוֹ וְרַש"י פ'י שְׁם בְּיָד ע"ש. וְלִשְׁיִטַת הַפּוֹסְקִים דִּס"ל דְּמִפְּנֻלַת בְּעֵי בְּיָטוּל מְדְאוּרֵיִיתָא צ"ל דְהָדָּ דְמַכִּילָתָא הוּי אֶסְמַכְתָּא אוֹ דְאַיִרִי בְּגוּוֹנָא שָׂא"א לְהַשִּׁיגוּ כָּלְל וְהוּי כְּאֶבּוּד מְפָל אֲדָם

וכמו"ש המג"א סי' תל"ג סק"ז ע"ש וא"ש ל'שון שאין יכול לבערו ועכ"פ אין שייך פאן דין חציצה ומב"מ: ג ונראה ראיה לזה מסוטה מ"ה ע"א דמיבע"ל שם גבי ב' חללים זה עג"ז אי מין במינו הוי טמון או לא ומסיק שם דמב"מ הוי טמון וכמבואר ברמב"ם פ"ט מה' רוצח וכמ"ש הכ"מ שם בדעתו וכו"ה בירושלמי שם ובפ"א פ"ו ה"ג.

ובנ"ד גבי חמץ נראה ג"כ דהוי עגון הטמנה שאינו לפנינו רק שצריך שאינו עתיד לפנותו כל הפסח דאי עתיד לפנותו אין זו הטמנה שהרי ימצא לפניו בפסח. ולזה ברור דהוי כמבוער בנ"ד: ד ומה שיש להעיר בזה אם מה שהנכרי אינו עתיד לפנותו אם מהני מחשבתו ואפשר שיש לחוש שמה שאלה לפנותו ואף באוצר של ישראל ומחמתו מונח חמץ של ישראל אחר יש לדון ג"כ שלא יוכל בעל החמץ לסמוך על מחשבת בעל האוצר שאומר שאינו עתיד לפנותו כי אפשר רק בבעל חמץ עצמו אמרינו שלא יפגהו כדי שלא יעבור על כל יראה אבל באחר אפשר לא סמכינו על מחשבתו.

והנה ממחשבת קרבן אין ראי' ממה שמועיל מחשבת הפהן דשם גזה"כ הוא דהא מחשבת הבעלים אין מועיל כלל כדאיתא בזבחים מ"ו. וגם מהא דחולין ק"א ע"ב דמבואר שאין מועיל מחשבתו לגבי אחר אין ראיה דשאני התם שמי שאין חושב לאכלו לאיברים אין שייך עליו איסור אמה"ח ע"ש.

וכן בצפור חיה שם דלא אחשבה כלל ומשמע שם שאין חילוק בין בעלים לאחר וכן משיעורי שבת אין ראיה לכאן. דשם תלוי במלאכת מחשבת.

ומי שמצניעו ומחשבו חייב אף בפחות מפשיעור ולא אחר וכו"ה להדיא בזבחים מ"ז ע"א: ה ולכאורה יש ראיה מדרשב"א דס"ל בשבת ע"ו שאם הצניע אחד חייב זה במחשבתו של זה ואין פוטרין אותו מצד שמה נמלה אותו שהצניעו וביטל מחשבתו וכדאיתא בשבת צ"א רע"א דמהני בטול מחשבה בכה"ג אלמא דל"ח להמלכה.

אבל ז"א דשם איירי בעוד שהוא מוצנע ולא חזינו דאימליך אבל הכא שפיר יש לחוש שמה ימלה אח"כ ויפגה האוצר. וכן אין ראיה מהא דחולין קכ"א ע"ב דמהני מחשבת א"י לשוויי אןכל וכן בגדה נ' ע"ב פותים היו שם וחיטבו לאכלה.

דונדאי מהני מחשבת נכרי לשוויי אןכל פיון שחושב לאכלה. אבל בנ"ד שתלוי במה שיעשה בהמשך זמן אפשר דלא אזלינן בתר מחשבתו: ו ומהא דאיתא בירושלמי פ"ק דשבת וביצה והובא בשו"ע או"ח סי' ש"י ס"ב ותצ"ז סט"ו תצ"ח ס"ג להלכה דבשל פותי לא שייך מוקצה והכנה.

אין ראיה לנ"ד דשם הטעם מפני שפתי אינו מקצה כלום מדעתו כמ"ש הר"ן בפכ"ב דשבת והובא במג"א שם אבל מחשבתו ונדאי הויא מחשבה בשלו אף לגבי ישראל: ז ונראה דכיון שידועים שאין עתיד לפנותו עד אחר הפסח שפיר מהני דהעיקר תלוי במה שעכשיו בשעת וביעור אין עשוי להתגלות והו"ל אינו מצוי וממעט מלא ימצא כמש"ל ממכילתא.

ואף להסוברים דהוי דרבנן אין חוששים להמלכה. וכ"מ בעירוובין ע"ט גבי שבת וגבי טומאה דבאין עתיד לפנותו שפיר בטל לכ"ע והפל סמכין על מחשבת בעל העפר והתבן שאינו עתיד לפנותו ע"ש: ח ולכאורה זה תלוי במחלוקת הרמב"ם והרא"ש והובא בש"ע

סי' שע"א ס"א אם הלה הנכרי מביתו לתצר אחרת ואין דעתו לחזור בשבת דהרמב"ם ס"ל שם דבנכרי תישינון שפא יחזור ולא בישראל והרא"ש וש"פ ס"ל דאף בנכרי לא תישינון.

וע' ברבינו יהונתן בעירובין פ"ו ע"א שפ"י הטעם לחלק בין עכו"ם לישראל בענין זה משום אשר פיהם ואין סומכין על דבריו ודעתו שלא יחזור. והרא"ש ס"ל דבזה אין שינוי הא דאשר פיהם פינון שאנו רואין ויודעין שצריך להתמהמה שם כל השבת.

וא"כ גם בנ"ד פינון שיודעים שאוצר החמץ של הנכרי אינו עשוי לפנותו ל"ח להמלכה ולהרמב"ם ודעמיה י"ל שחוששין. אבל נראה שגם להרמב"ם שפיר אין חוששין בנ"ד להמלכה לא מיבעיא להסוברים שא"צ לבער מדאורייתא דוודאי אזלינן בתר השתא שפכוסה וטמון וממעט מלא ימצא.

אלא אף מדרבנן אין לחוש שפא יפנה ויתגלה החמץ דהא גם אם יתגלה החמץ לא יעשה שום איסור שהרי כבר ביטלו רק שהחשש שפא יאכלנו וכינון שעכשיו אין דעתו לפנותו אין חוששין לזה דהוי כגזירה לגזירה.

משא"כ בהה"ד דהלה בשבת פינון שאינו מסיח דעת לגמרי מלבוא באותו שבת ממילא אוסר גם עכשיו אף קודם שבא ונשפיר יש לחוש לזה ומקוצר הפנאי ההכרח לקצר. ובאמת גבי אומדן דעתו של עכו"ם לא שייך כלל הא דאשר פיהם וכמוכח: ט ולענין מש"ל דהוי טמון אף במב"מ לכאורה קשה מב"מ ס"ב דמוכח דמב"מ לא הוי טמון דאף בחטים וחיפון בשעורים משלם דמי שעורים וכבר הקשה השטמ"ק שם דהא הוי טמון.

ותירץ דלא גרע מפלים טמונים דמשלם כאלו מלא תבואה ועכ"פ מבואר דמב"מ לא הוי טמון וחיפון. ובשטמ"ק שם ס"א ע"ב כתב בשם הרא"ה הסברא דכינן שיזוע לכל והפל סבורים שהגדיש מלא תבואה לזה משלם על מקום הפלים כאלו הוא תבואה ונעומרים שבתוכו לא חשיב טמון.

וא"כ קשה טובא מהה"ד דסוטה מ"ה שהזפרנו: והנראה בזה דהכא הוי גזה"כ דכתיב בקרא גדיש שחייב באש וגדיש הוא ערימת עומרי תבואה וע"כ שיש באמצע עומרים טמונים ומ"מ גלי קרא דחייב ולא מימעט טמון רק באינו מינו וכן קמה התבואה טמונה בקשים וקליפות וע"כ צ"ל דמב"מ לא הוי טמון דקש מיקרי מב"מ בתבואה וכעין דאמרינן בסופה ל"ז דסיב שעל הדקל מיקרי מינו דלולב ואוגדין בו דמב"מ אינו חוצץ.

אלא דלפ"ז יקשה דגם בשכחה דיליף מקצירה מה קצירה בגלוי אף כל בגלוי נימא נמי דהא התבואה טמונה בקשים ומוכח דמב"מ לא הוי טמון. ונראה דבקמה ובקציר לא שייך זה דקליפות התבואה בטלים להתבואה כדיון שומר לפירי לענין טומאה וכדאיתא בחולין קי"ט פדירה שבנ"א מוציאים לזריעה חטים בקליפתן וכו' וע"ש קי"ט ע"ב בזה.

רק באש ילפינן דמב"מ לא הוי טמון מגדיש וכמש"ל. ואף דבדף ס' ע"א עבדינן צריכותא דגדיש חייב אף דלא שכיח אש לגביה י"ל דנקיט סברא שיהא מנושב גם לר"י דמחייב טמון.

אָבֿל לֿרֿבֿנֿן אִיִצְטֿרֿיף גֿדֿיש לֿהֿוֿרוֿת דֿמב"מ לֿא הֿוֿי טֿמוֿן לֿעֿנֿן אִש כֿנ"ל. וְעוִי"ל דֿגֿם לֿרֿבֿנֿן אִיִצְטֿרֿיף הֿף צֿרֿיכֿוֿתֿא דֿאלת"ה יִקֿשֿה נִכְתּוֿב גֿדֿיש לֿחֿוּד וְנִדַע מֵה גֿדֿיש בֿגֿלוִי וְאִין שִם טֿמוֿן רִק מֿב"מ אִף פֿל בֿגֿלוִי וְלִזֵּה קֶאֱמֵר הֿף סִבָּרֵא דֿבְּעֵי גֿדֿיש לֿחֿיִיב אִף דֿלֵא שְׁכִיחַ אִש גֿבֿיָה וּא"כ אִין לֿנו יִתּוֿר לֿמַעֵט טֿמוֿן לֿהִכִי כְּתוֿב קָמָה.

וּמ"מ יִלְפִינֿן מִמִּילֵּא מִגֿדֿיש דֿמב"מ לֿא הֿוֿי טֿמוֿן דֿבְּכֿל גֿדֿיש הֿעֿוֹמְרִים הִתְחַתּוֹנִים טֿמוֿנִים כֿנ"ל וְכ"נ בִּירוּשְׁלַמִי פ"ו דב"ק ה"ה ע"ש: י ועפמ"ש יֵש לִבָּאֵר דִּבְרֵי הִירוּשְׁלַמִי פ"ו דב"ק ה"ה וַיֵּאמֵר קוֹצִים קָמָה שְׂדֵה וְאֵל יֵאמֵר גֿדֿיש עַל דַּעֲתִיָּה דֿר"י נִיחָא דִאֵמֵר מִשְׁלֵם פֿל מֵה שְׂבִתוֹכוֹ וְע"ד דֿרֿבֿנֿן דִּאֵמְרֵי אִינוּ מִשְׁלֵם אֵלֵא גֿדֿיש חֲטִים שְׂדֵה שְׁעוֹרִין [צ"ל גֿדֿיש שְׁעוֹרִים כִּלְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה] לֵאִיזָה דִבְרֵי נִאֵמֵר גֿדֿיש וְלֵאִיזָה דִבְרֵי נִאֵמֵר גֿדֿיש [שְׂדֵה כֿן הִגִּיהַ הַפ"מ] ע"כ.

וְאִין לֹו בִּיאוֹר דִּבְמֵאֵי נִיחָא לֿר"י. וְהַפ"מ פִּירֵשׁ דֿר"י מִרְבָּה מִגֿדֿיש טֿמוֿן שְׁחִיב עַל פְּלִים הַטֿמוֿנִים בְּתוֹכוֹ וְנִרְאֶה פְּנוּנְתוֹ שְׂדֵרָף לִהִטְמִין פְּלִים בִּגֿדֿיש וְהוּא דְחוּק.

וְלֿרֿבֿנֿן פִּירֵשׁ הַפ"מ שְׁנִשְׂאֵר בְּקוֹשְׁיָא. וְלִכְאוּרָה י"ל בִּפְשׁוּטוֹ דֿלֿר"י ס"ל דִּגֿדֿיש וְקָמָה הֿוִי מִיעוּט אַחֵר.

מִיעוּט וּמִרְבָּה טֿמוֿן וְכַעִין זֶה אֵיתָא בִּירוּשְׁלַמִי פ"ו דִּפְיָאָה ה"ט לֿרֿבֿנֿן דִּמְחִיבֵי טֿמוֿן בְּשִׁכְחָה מִשׁוּם דֿהֿוִי שְׂדֵה וְקִצִּירָף מִיעוּט אַחֵר מִיעוּט לֿרֿבּוֹת טֿמוֿן. אָבֿל לִפְמִש"ל א"ש טְפִי דֿר"י לֵא ס"ל לִחִלְקֵי בֵין מֿב"מ לִשְׂאִינוּ מִינוּ וְלִזֵּה כֵינֿן דִּשְׁמַעִינוּ מִגֿדֿיש שְׁחִיב עַל עֹמְרִים הַטֿמוֿנִים ס"ל לֿר"י דִּילְפִינֿן מִזֵּה לְכֿל טֿמוֿן שְׁחִיב וְלִזֵּה קֶאֱמֵר דֿלֿר"י נִיחָא דִאִיִצְטֿרֿיף גֿדֿיש לֿהִכִי.

וְלֿרֿבֿנֿן מִשְׁנֵי לֵאִיזָה דִבְרֵי נִאֵמֵר גֿדֿיש וְכו' פִּירוּשׁ לֵאִיזָה לִימוּד אִיִתֵּר גֿדֿיש וְלֵאִיזָה לִימוּד אִיִתֵּר שְׂדֵה וְכַהֲגַת הַפ"מ. הַפְּנוּנָה דִשְׂדֵה אִיִצְטֿרֿיף לִמַעוּטֵי טֿמוֿן דִּהִירוּשְׁלַמִי לִטַעֲמִיָּה בִּפְיָאָה פ"ו ה"ט דִּאֵיתָא שִם דִּבְאֵשׁ מִמַעֲטִינֿן טֿמוֿן מִשְׂדֵּה ע"ש וְלִהִכִי קֶאֱמֵר דִּגֿדֿיש אִיִצְטֿרֿיף לִחִיב טֿמוֿן בֿמב"מ וְשְׂדֵה אִיִצְטֿרֿיף לִפְטוֹר טֿמוֿן בְּשְׂאִינוּ מִינוּ: יֵא וְעוֹד נִרְאֶה בְּזֵה בְּדַעַת הִירוּשְׁלַמִי וְנִבְאֵר ג"כ דִּבְרֵי הִירוּשׁ' שִם הַל"ז דִּאֵיתָא שִם.

ר' אִבְהוּ בְּשִם ר' יוֹחָנָן מוֹדִים חֲכָמִים לֿר"י בְּכֿלֵי גִוְרָן שְׂדֵרְפֿן לִהִטְמִין מְחַלְפָּה שְׁיִטַת ר"י תַמָּן הוּא אוֹמֵר פֶּרֶט לְטֿמוֿן וְהִכָּא הוּא אוֹמֵר לֿרֿבּוֹת הַטֿמוֿן וְלִית ר"י דִרִישׁ הִכָּא אֵלֵא גֿדֿיש לֵאִיזָה דִבְרֵי נִאֵמֵר גֿדֿיש שְׁמִשְׁלֵם כ"מ שְׂבִתוֹכוֹ.

מְחַלְפָּה שְׁיִטַת רִבְּנֿן תַמָּן אִמְרִין לֿרֿבּוֹת טֿמוֿן וְכָא אִמְרִין פֶּרֶט לְטֿמוֿן וְלֵא כֿן בְּשִם ר"י מוֹדִים חֲכָמִים לֿר"י בְּכֿלֵי גִוְרָן שְׂדֵרְפֿן לִיטְמִין א"ר הוֹשַׁעְיָא בְּשְׂאִין עֲדִים אָבֿל אִם יֵש עֲדִים פֿל עִמָּא מוֹדוֹ עַל הִדָּא דֿר"י.

דִּתְנֵי כֿן הִיָּה גֿדֿיש חֲטִים מְחַוְפָּה שְׁעוֹרִים אוֹ גֿדֿיש שְׁעוֹרִין מְחַוְפָּה בְּחִטִין נוֹתֵן לֹו גֿדֿיש שְׁעוֹרִים פִּהִדָּא חֵד בֵּר נֵשׁ אִפְקֵד גִּבִי חִבְרִיָּה חֵד שִק צְרוּר וְכו' נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל ר"י בְּעֵי מֵהוּ שְׁיִטְעֵנוּ לֹו דִבְרִים שְׂאִין רְאוּנֿוֹ לֹו וְכו' ע"כ.

וְדִבְרֵי הִירוּשְׁלַמִי תַמוּהַ דִכִּינֿן דֿרֿבֿנֿן פֶּטְרֵי טֿמוֿן מִנ"ל לִחִיב עַל כֿלֵי גִוְרָן. וְהַפ"מ מְפָרֵשׁ דִּהִינֿנוּ דִמְקַשָּׁה אַח"כ וְלֵא כֿן אִר"א וּמִשְׁנֵי דִבְאֵמַת פְּטוֹר בְּמִדְלִיק בְּתוּף שְׁלוֹ אִף עַל כֿלֵי

גִּנְרוֹ וְדַמְחֵיבֵי רַבָּנָן בְּכָלֵי גִנְרוֹ הֵינּוּ בְּמַדְלִיק בְּתוֹף שֶׁל חֲבִירוֹ וְכַדְאִיתָא ג"כ בַּש"ס דִּילֵן
וּמֵינֵי רְאֵיהּ מִמְחֻנְפָּה שְׁעוּרִים שְׁמֻשְׁלָם דְּמֵי שְׁעוּרִים.

וְאַף דְּהוּי טְמוֹן מ"מ חֲזִיב מִשּׁוּם דְּאִינְרֵי שְׁם בְּמַדְלִיק בְּתוֹף שֶׁל חֲבִירוֹ וְחֲזִיב אַף לְרַבָּנָן
בְּמָה שֶׁדְּרָכּוֹ לְהַטְמִין וְכַדְר' אַפְהוּ אר"י. וְדַכְרִיו תְּמוּהִים לַעַנ"ד דְּלַחֲזִיב בְּמַדְלִיק בְּשֶׁל
חֲבִירוֹ לֹא הִנְצִירָה ר"א אר"י לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְּהָא תָּנֵן לְהַדְיָא דְּמוּדִים חֲכָמִים בְּמַדְלִיק בִּירָה
שְׁמֻשְׁלָם כ"מ שְׁבַתּוֹכוֹ שֶׁדְּרָה בנ"א לְהַנִּיחַ בַּבְּתִים.

וְגַם מ"ש דְּחִיפָן שְׁעוּרִים הוּי טְמוֹן תְּמוּהָ דמ"מ מְשַׁלָּם דְּמֵי תְּבוּאָה וְכַמְש"ל בַּשְּׁם
הַשְׁטַמ"ק. וְגַם מ"ש דְּאִינְרֵי הָא דְּחִיפָן שְׁעוּרִים בְּמַדְלִיק בְּתוֹף שֶׁל חֲבִירוֹ תְּמוּהָ דְּכַבְר
כְּתוּבוֹ הַתּוֹס' בְּדָף ס"ב וְכ"כ שְׁם הַרְמַב"ן בְּמַלְחָמוֹת וּשְׁאָר רֵאשׁוּנִים דְּאִינְרֵי בְּמַדְלִיק
בְּתוֹף שֶׁל דְּבָשֶׁל חֲבִירוֹ פְּשִׁיטָא שְׁמֻשְׁלָם דְּמֵי חֲטִים דְּמֵי הו"ל גְּבִיָּה דְּאִזְקַתְיָהּ.

וְאַף שֵׁישׁ פּוֹסְקִים שֶׁחִילְקוּ בֵּין פְּשִׁיעָה לְמִזִּיק בְּיָדִים אֲבָל כַּה"ג הו"ל לְפָרוּשֵׁי. וְגַם
פִּי שְׁם שְׁנִשְׁאָר בְּקוֹשְׁיָא עַל רַבָּנָן וְסַמָּה עַל מָה שֶׁכָּבַר תִּירִץ בְּפִיָּאָה פ"ו ה"ט וְהוּא נִפְלָא
דא"כ גַּם בְּקוֹשְׁיָא דר"י אדר"י הו"ל לְסַמָּה ג"כ אֲדַהֲתָם: יב וְהַנְלַע"ד בְּזָה דְּהִירוּשְׁלָמֵי
ס"ל דכ"ע מוֹדוֹ שְׁאִין חִילּוּק בֵּין מ"מ לְשִׁאִינוֹ מִיְנוּ לַעֲנִין טְמוֹן וְכַדְאִיתָא בִּירוּשְׁלָמֵי
סוּטָה פ"ט ה"ב.

וְרַבָּנָן ור"י פְּלִיגֵי בְּהָא. דְּרַבָּנָן ס"ל דְּכִינּוֹן דְּגָדִישׁ א"א שְׁלֹא יִהְיוּ עֲוֹמְרִים שְׁבָאֲמַצַּע טְמוֹן
יִלְפִינּוּ מִזָּה שְׁכָל דְּכַר הַרְגִיל לְהִיּוֹת טְמוֹן חֲזִיב עָלָיו בְּאִשׁ הֵן עֲוֹמְרִים הֵן כְּלִים וְלֹא מִיְמַעִיט
טְמוֹן רַק דְּכַר שְׁאִין רְגִיל לְהִיּוֹת.

וְאַף אִם יֵשׁ עֲדִים שְׁהִיָּה אֲרָנְקֵי בְּגָדִישׁ מ"מ פְּטוּר מִגְזִיָּה כ"כ מִשּׁוּם טְמוֹן וְהֵינּוּ דְּקָאֲמַר
ר"א בַּשְּׁם ר"י דְּמוֹדוֹ רַבָּנָן לר"י בְּכָלֵי גִנְרוֹ וּמְפָרֵשׁ הַמְשָׁנָה שְׁהִיוּ בְּגָדִישׁ כְּלִים בְּעַלְמָא
וְלֹא שֶׁל גִּנְרוֹ וּפְלִיג אַש"ס דִּילָן דְּש"ס דִּילָן ס"ל שְׁפָטוּר עַל כְּלֵי גִנְרוֹ וּמְגָדִישׁ לֹא יִלְפִינּוּ
רַק לַחֲזִיב מ"מ וְכַמְש"ל.

וּפְרִיָּהּ הִירוּשְׁלָמֵי דר"י אדר"י מְפִיָּאָה וּמְשַׁנֵּי דִּילִיָּהּ מְגָדִישׁ וְכַמּו"ש [וְיֹתֵר נִרְאָה כַּמְש"ל
דר"י ס"ל דְּשָׁדָה וְגָדִישׁ הוּי מִיעוּט אַחַר מִיעוּט לְרַבּוֹת טְמוֹן] וּפְרִיָּהּ דְּרַבָּנָן אֲדַרְבָּנָן וּמְשַׁנֵּי
לֹא כֵן אר"א בַּשְּׁם ר"י וְכו' פִּי דְּמַקְשָׁה דְּכַמוֹ דְּמַחֲזִיבֵי טְמוֹן בְּפִיָּאָה מִשּׁוּם דְּקִצְרָה וְשִׁדְרָה
הוּי מִיעוּט אַחַר מִיעוּט לְרַבּוֹת וְכַדְאִיתָא בְּפִיָּאָה פ"ו ה"ט ה"ג נִימָא דְּגָדִישׁ וְשָׁדָה הוּי
מִיעוּט אַחַר מִיעוּט לְרַבּוֹת טְמוֹן וְכַדְמְשַׁנֵּי אֲלִיבָא דר"י כַּמְש"ל.

וּמְשַׁנֵּי לֹא כֵן אר"א בַּשְּׁם ר"י וְכו' פִּי דְּכִינּוֹן דְּרַבָּנָן מוֹדוֹ בְּכָלֵי גִנְרוֹ וְע"כ הֵינּוּ מִשּׁוּם
דְּיָלְפִי מְגָדִישׁ כַּמְש"ל א"כ אִינְצִטְרִיָּה גָדִישׁ לְהַכִּי וְלִיכָא מִיעוּט אַחַר מִיעוּט וְאֲדַרְבָּא
הִירוּשְׁלָמֵי בְּפִיָּאָה פ"ו סַמָּה אֲדַהֲכָא דְּגָדִישׁ אִינְצִטְרִיָּה לַחֲזִיב טְמוֹן בְּכָלֵי גִנְרוֹ וְלִיכָא מִיעוּט
אַחַר מִיעוּט: וְנִרְאָה דְּהָכָא גְּרָסִינּוּ הָא דְּתַנִּי כֵן הִיָּה גָדִישׁ חֲטִים מְחֻנְפָּה שְׁעוּרִים אוֹ גָדִישׁ
שְׁעוּרִים מְחֻנְפָּה חֲטִים נוֹתֵן לוֹ גָדִישׁ שְׁעוּרִים.

וְהַפְּוֹנָה דְּמֵינֵי רְאֵיהּ דְּרַבָּנָן מוֹדוֹ דְּבַגְדִישׁ חֲזִיב בְּטְמוֹן בְּדַכְר שֶׁדְּרָכּוֹ בְּכָהּ. דְּהָא
הִירוּשְׁלָמֵי לֹא ס"ל סְבָרָא דִּישְׁלָם מְקוּם הַכְּלִים כְּאֵלוֹ הוּא תְּבוּאָה.

וא"כ ה"נ לא ס"ל סְבֵרַת השטמ"ק שְׁהַזְפָּרְנוּ דְּמִשְׁלָם עַל הַחֲטִיִּים כְּאֵלוּ הֵם שְׁעוּרִים וּלְזֶה שְׁפִיר מוֹכִיחַ מִהֶכָּא דְחֵיב עַל טְמוֹן לְרַבָּנָן בְּכַה"ג וְרַק מ"מ פְּטוֹר מְדַמֵּי חֲטִיִּים מִשּׁוֹם דְּנִטְרִירוּתָא דְשַׁעְרֵי קַבִּיל עֲלֵיהּ כְּדִאֲמַרְיָנָן בְּש"ס דִּילָן בְּזֵה וְאִיִּירֵי נָמִי כְּמִשְׁאֵיל דְחִדָּא בְּרִינְתָא הִיא הֵךְ דְּבַבְלֵי וְדִירוּשְׁלָמִי וּמִיִּיתֵי שְׁפִיר רְאֵיהּ לר' אֲבָהוּ: יג וְהִנֵּה הִירוּשְׁלָמִי ס"ל בְּזֵה כְּש"ס דִּילָן דְּפִלְגֵי בְּתַרְתֵּי וּבְמִדְלִיק בְּשַׁל חֲבִירוֹ פְּלִיגֵי ג"כ בְּאַרְנָקֵי בְּגָדֵיִשׁ דַּס"ל לְרַבָּנָן דְּפְטוֹר וְרַק בְּמִדְלִיק אֶת הַבִּירָה מוֹדוֹ שְׁחֵיב עַל הַפֶּל לְפִי שְׁדָרָה כֹּל מִינֵי כְּלִים לְהַנִּיחֵם בְּבֵתֵים.

ולפז"ק על ר"א בְּשֵׁם ר"י דְּגַם בְּמִדְלִיק בְּתוּף שְׁלוֹ חֵיב עַל דְּבָר שְׁדָרְכוֹ לְהַטְמִין שָׁם. וא"כ מֵאֵי נ"מ בֵּין מִדְלִיק תוּף שְׁלוֹ לְשַׁל חֲבִירוֹ.

לְזֵה קְאָמַר ר' הוֹשַׁעְיָא דֵּה"מ כְּשֵׁאִין עֵדִים אֶבֶל כְּשֵׁיִשׁ עֵדִים כ"ע מוֹדוֹ שְׁחֵיב. וְהִינּוּ כֹּהָא דְבִירָה שְׁמִדְלִיק בְּתוּף שְׁל חֲבִירוֹ אֶבֶל בְּמִדְלִיק בְּתוּף שְׁלוֹ פְּטוֹר בְּאַרְנָקֵי בְּגָדֵיִשׁ וְכַדוּמָה בְּדָבָר שֵׁאִין דָּרְכוֹ לְהַנִּיחַ אֶף כְּשֵׁיִשׁ עֵדִים שְׁהֵיָה שָׁם מִשּׁוֹם טְמוֹן.

ור"י ס"ל דְּחֵיב בְּכָל גְּוֹנָא וְאֶף בְּאִין עֵדִים דַּס"ל עָשׂוּ תַקְנַת נִגְזָל בְּאִשׁוֹ כְּדִאֲתָא בְּש"ס דִּילָן ס"ב ע"א וְהִינּוּ חוּמְרָא דְּמִדְלִיק בְּשַׁל חֲבִירוֹ דְּכְשֵׁיִשׁ עֵדִים חֵיב אֶף לְרַבָּנָן אֶף בְּאַרְנָקֵי בְּגָדֵיִשׁ: וְהָא דְתַנִּי כֹּן כְּבָר כְּתַבְנוּ דְּגַרְסִינָן לָהּ מְקוּדָם.

וְאֶף אִם נִגְרָס לָהּ הֶכָּא י"ל דְּקָאֵי סִייעָתָא לְדַר' אֲבָהוּ כִּינָן דְּגַם הָא דַּר' הוֹשַׁעְיָא אֲתָא לְיֵשֵׁב הַמְשָׁנָה אֲלִיבָא דַּר"א כְּמַש"ל. וְאַח"כּ אֹמֵר כִּהְדָּא חַד בַּר נִשׁ וְכו'.

הַפְּוֹנָה דְּכַעִין זֶה שֵׁיִשׁ כְּאִן חִילוּק בֵּין דְּבָר שְׁדָרְכוֹ בְּכָהּ אוֹ לֹא. וְסַתְּפַק ר"י ג"כ.

שׁוֹב רְאִיתִי בְּמִלְחָמוֹת ס"פ הַכּוֹנֵס שְׁפַתְב ג"כ דְּהָא דְתַנּוּ כֹּן אֲתָא לְסִיּוּעֵי לר' אֲבָהוּ וְכַמו"ש בַּס"ד רַק דְּמִדְחָה לָהּ שָׁם דְּהָא אֶף לְרַבָּנָן רֹאִים מְקוֹם כְּלִים כְּאֵלוּ הוּא תְּבוּאָה וְא"כ מִשְׁלָם מ"מ בְּעַד שְׁעוּרִים וְלְזֵה פִּירֵשׁ דְּסַמִּיָּה הִירוּשְׁלָמִי אֲסִיפָא ע"ש.

אֶבֶל לְכַמ"ש בְּבִיאוֹר הִירוּשְׁלָמִי שְׁדַעְתוֹ לְרַבָּנָן דְּחֵיב אֶף בְּטְמוֹן בְּדָבָר שְׁדָרְכוֹ בְּכָהּ וּבְדָבָר שֵׁאִין דָּרְכוֹ בְּכָהּ פְּטוֹר מִלְשָׁלָם אֶף דְּמִי תְּבוּאָה בְּעַד מְקוֹם הַכְּלִים. מִיִּנְשָׁב שְׁפִיר קוֹשְׁיֵית הַרְמַב"ן.

וּתְמִינְהִי עַל הַרְמַב"ן דְּלַדְעָתוֹ שָׁם שְׁהִירוּשְׁלָמִי מְפָרֵשׁ דִּין טְמוֹן כְּמוֹ ש"ס דִּילָן. א"כ מֵאֵי קְאָמַר ר"א דְּרַבָּנָן מוֹדוֹ לר"י בְּכָל גְּוֹנָא וְכַמַּש"ל וְעַכ"פּ א"ש דְּבַרֵי הִירוּשְׁלָמִי אֶף בְּלִי שׁוֹם שִׁינּוּי גִּירְסָא בַּס"ד.

אַחַר כּוֹתְבֵי כֹּל זֶה רְאִיתִי בְּשָׁנוֹת אֲלֵיהּ פִּיָּאָה פ"ו מ"י שְׁפַתְב לְהִירוּשְׁלָמִי דַּלְר"י מְרַבָּה טְמוֹן בְּאִשׁ מְקַמָּה וְשָׂדָה דְּהָנִי מִיעוּט אַחַר מִיעוּט וְהִינּוּ כַּמ"ש בַּס"ד וְרַק קֶשֶׁה דְּנִקְיֵט קָמָה וְלֹא גָדִישׁ דְּנִקְיֵט הִירוּשְׁלָמִי וְאַקְצָר: הִינּוּצָא לְנוּ מְזָה דְּבַכ"מ דְּמַמְעֵט טְמוֹן אִין חִילוּק בֵּין מַב"מ לְשֵׁאִינּוּ מִינּוּ וְרַק בְּאִשׁ גְּלִי קָרָא לְחֵיב גָּדִישׁ אֶף דְּהָנִי טְמוֹן מַב"מ וְלְהִירוּשְׁלָמִי בְּכָל דְּבָר שְׁדָרְכוֹ בְּכָהּ.

וּמִמִּילָא בַּנ"ד דְּמַמְעֵט מְלֹא יִמְצָא פְּרֵט לְטְמוֹן נְרָאָה ג"כ שֵׁאִין חִילוּק בֵּין מַב"מ לְשֵׁאִינּוּ מִינּוּ. וּבְפְרֵט שְׁמַבְנָאָר בְּמַכִּילְתָּא הַטְעַם שֵׁא"י לְבַעֲרוּ וְכַמַּש"ל וְהִינּוּ בְּאִין עֵתִיד לְפְנוּתוֹ וְא"כ וְנִדְאֵי דֵּאִין חִילוּק: סִימָן כּוֹ לְהַרְהֵ"ג הַנְּ"ל וּמ"ש לְהַקְשׁוֹת בְּשֵׁם רַב אֶחָד עַל

הַרְמַב"ם פ"ח מה' כה"מ שְׁפֶתַב דְּמִקְוֹרְעִין עֲבוּדְתוֹ פְּסוּלָהּ וּבַפ"א מה' ב"מ פְּתַב דְּקוֹרְעִי בְּגָדִים לֹא חִילֵּל עֲבוּדְתוֹ.

וְהִנֵּה כְּבָר נִתְקַשׁוּ בְּזֵה הַקְּרָן אֲוִרָה בְּזִבְחִים י"ח וּבַתְּפֹאֶרֶת יִשְׂרָאֵל בְּפִתְיָהּ לֹס' קִדְּשִׁים וּבִשְׂוֹאֵל וּמְשִׁיב מ"ת ח"ג סי' ז'. וְכֹלָם לֹא רָאוּ שְׁפֶכֶר הַקְּדִימָם הַרְדֵּב"ז ח"ה סי' צ"א.

וּמ"ש הֶרֶב הַמְקַשֶּׁה דְּרַק בַּכַּה"ג מִקְוֹרְעִין פְּסוּלִים דְּרַק בְּאַהֲרֹן פְּתִיב לְכַבּוּד וּלְתַפְאֶרֶת. בַּמַּח"כ גַּם בְּבִנְיָ אַהֲרֹן פְּתִיב בַּפ' תְּצַוֶּה וְכֹן בַּש"ס פְּסוּחִים ס"ה וּזְבָחִים ל"ה מוֹכַח דְּקִאֵי עַל הַפְּהִנִים דְּפָרִיף שָׁם מְמַטְוֶשְׁטִישִׁים וּבְזִבְחִים י"ח תְּנִינְהוּ בְּחַד בְּבֹא עִם מִקְוֹרְעִים.

וּמ"ש כַּת"ר הַמְקוֹרְעִים הִינְנוּ מִתְחִילָתָם נִסְתַּר ג"כ מִש"ס הַנְּל' דְּמִבְּוֹאָר שְׁנַטְשֶׁשְׁטִישׁוּ אַח"כ פְּסוּלִים וּא"כ ה"ה מִקְוֹרְעִים דְּבַחְדָּא בְּבֹא וְחַד לִישְׁנָא נִקְטִינְהוּ. וּמ"ש כַּת"ר דְּבַהֲל' ב"מ אֲיִירִי רַק בְּקֶרַע קֶטָן פְּדָרְף שְׁקוֹרְעִין עַל מַת דְּאֲיִירִי בְּהַ שָׁם קִרָּא דְּמִיָּמִי שָׁם לֹא תַפְרֹנוּ וּבַה' כַּה"מ אֲיִירִי בְּמִקְוֹרְעִים הַרְבֵּה.

כֵּן תִּירֶץ בַּק"א וּבַתְּפֹא"י וְדַחָה שָׁם זֶה ע"ש וְהַקְּדִימָם הַרְדֵּב"ז שָׁם בְּזֵה. אֲבָל הוּא דְּחֹק כְּמוֹכֵן וּכְמ"ש הַתְּפֹא"י שָׁם.

וּבִשׁו"מ שָׁם פְּתַב שֶׁהוּא ט"ס בְּרַמְב"ם וְלַעֲנֵד קִשָּׁה לְמַחֲוֹק בְּשִׁבִּיל קוֹשְׁיָא: וְלַכְּאוּרָה רְצִיטִי לְוִמֵּר דְּבָר חֲדָשׁ דְּבִזְבָּחִים י"ט ע"ב יְלִיף דְּמַחְסוֹר בְּגָדִים מְחַלֵּל עֲבוּדָה מְקַרָּא דְּוִסְגֵּרַת וְגו' וְהִיָּתָה לְכֶם פְּהוֹנָהּ וְגו' בְּזִמְן שְׁבַגְדִּיהֶם עֲלִיהֶם פְּהוֹנָתָם עֲלֵיהֶם אֵין בְּגִדֵיהֶם עֲלֵיהֶם אֵין פְּהוֹנָתָם עֲלֵיהֶם.

וְהִנֵּה בְּקִדְּוִשִׁין ס"ו ע"ב אֲמַרִּינֵן דְּחִלֵּל שְׁעֵבַד עֲבוּדְתוֹ פְּשִׁירָה וּפִירִש"י שָׁם בְּשׁוֹגֵג וְיִלִּיף לָהּ ר"ל שָׁם מְקַרָּא דְּבָרְף ד' חִילוֹ חוֹלִין שְׁבוּ. וּלפ"ז י"ל דְּמַחְסוֹר בְּגָדִי נִהִי דְּאֵין פְּהוֹנָתוֹ עֲלָיו וְהוּי כְּזֶר מ"מ לֹא גֵרַע מְחַלֵּל.

דְּהָרִי מ"מ הוּא זֶרְעוֹ שֶׁל אַהֲרֹן וּא"כ אִם עֵבַד בְּשׁוֹגֵג עֲבוּדְתוֹ פְּשִׁירָה וְהָא דְּמִקְוֹרְעִים וּמְטוֹשְׁטִישִׁים פְּסוּלָהּ הוּא מְשׁוּם דְּהוּי כְּמַחְסוֹר בְּגָדִים. (וַע' בַּס' הַמְצוּת בְּמַצְנֶה זו) וּא"כ בְּשׁוֹגֵג עֲבוּדְתוֹ פְּשִׁירָה.

וְהִנֵּה קְרוּעֵ בְּגָדִים יֵשׁ עֲלָיו עוֹד לֹא דָלָא תַפְרֹנוּ רַק מְשׁוּם לֹא זֶה לֹא מְחַלֵּל עֲבוּדָה כְּמ"ש הַרְמַב"ם פ"א מה' ב"מ דְּמִקְשִׁישׁ לְפָרוּעֵי רֵאשׁ. וּא"כ מְשַׁכַּח לָהּ הֵיכָא שְׁהִיָּה שׁוֹגֵג בְּלָאוּ דְּמַחְסוֹר בְּגָדִים בְּמִקְוֹרְעִים וּמִזִּיד בְּלָאוּ דְּלֹא תַפְרֹנוּ דְּשִׁפִּיר עֲבוּדְתָם פְּשִׁירָה.

וּמִיָּוֶשֶׁב שִׁפִּיר דְּבָרֵי הַרְמַב"ם שְׁפֶתַב דְּקוֹרְעִי בְּגָדִים עֲבוּדְתוֹ פְּשִׁירָה. אֲבָל בְּאַמַּת לְבַד שְׁיֵשׁ לְחַלְקָ בֵּין מַחְסוֹר בְּגָדִים לְחַלְקָ וּבַכְּרֵט לְאַמֹּרָאֵי דִּילְפִי בְּקִדְּוִשִׁין שָׁם חִלֵּל מְקַרָּאֵי אַחֲרֵינֵי.

הִנֵּה דַעַת הַרְמַב"ם נִרְאָה בַּפ"ו מה' ב"מ דְּחִלֵּל שְׁעֵבַד אַף בְּמִזִּיד עֲבוּדְתוֹ פְּשִׁירָה וּכְמ"ש הַמַּל"מ שָׁם וַע' גְּבוּרַת אֲרִי תַעֲנִית י"ז ע"ב. וּא"כ ע"כ צ"ל דְּמַחְסוֹר בְּגָדִים גֵּרַע מְחַלֵּל וְנִסְתַּר תִּירוֹצִינוּ.

וְאַף שְׁיֵשׁ לְדַחֲוֹק בְּדְבָרֵי הַרְמַב"ם וּלְפָרֵשׁ דְּרַק בְּשׁוֹגֵג פֶּשֶׁר בְּחַלֵּל מ"מ עֵיקַר נִרְאָה כַּהַמַּל"מ וְכַנ"ל: וְהִנֵּה נִרְאָה בְּזֵה שַׁצ"ל בְּרַמְב"ם מְרֻקְעִים וּכ"ה הַגִּירָסָא בְּיִלְקוּט פ' תְּצַוֶּה

ובאשר המעתיק דברי הרמב"ם לא הבין ביאורו הגיה מקורעים ובאמת צ"ל מרונקעים וכן היתה הגיה לפניו בש"ס וכמו שהועתק בילקוט.

וביאורו מטולאים פי על טלוא מתרגם אוניקלס רקוע. וכ"ה בב"ק קי"ח ע"ב ברקועתא וכ"ה בערוף ערף רקע א' ב' ג' ע"ש ובב"ב כ' יש גירסת הראשונים חזא לרקיעא דלבושא.

והפוננה פשבגדי פהונה מטולאים פסולים דהוי פיתור בגדים וגם דהא בגדי פהונה אינם עשויים מעשה מחט פדאיתא בזבחים פ"ח ע"א. ולזה הרמב"ם בספ"ט מה' ב"מ פשחושב כל הפסולים חושב מחוסר בגדים ויתור בגדים וקרועי בגדים ולא חשיב מרונקעים ומטושטשים ומסולקין והיגו משום דכל הגי בכלל מחוסר ויתור בגדים.

וקרוע בגדים לא מיקרי חסר בגדים רק האיסור משום לא תפרומו ועבודתו פשיקה. כ"נ עיקר בישוב קושיא זו: סימן כז להרה"ג הג"ל ומ"ש כת"ר להקשות עמ"ש הרמב"ם פ"י מה"ת שאוכל תרומה ביה"כ משלם קרן וחומש ונזיר ששטה זין תרומה אינו משלם החומש.

והקשה דאי שתייה דאיסור נזיר לאו שתייה היא א"כ גם ביה"כ נימא הכי. והראב"ד חולק באמת על הרמב"ם שם וגורס בתוספתא שמשלם חומש ונראה בזה דהא קי"ל בבכורות נ' ובח"מ ס' רל"ד שאכילת איסור בשוגג אינה אכילה כלל ששפשו חותה עליו ונראה שזה שיקף רק באיסור ממש.

אבל אם המאכל היתר רק שאכלו בזמן האסור כגון שהטעהו ביה"כ והאכילו שפיר משלם דבכה"ג אין נפשו חותה עליו כ"כ וכעין זה פתבו התוס' בשבת י"ב ע"ב ור"ה כ"א וכמה דוכתי שאין גנות לצדיק רק פשאוכל דבר איסור אבל פשאוכל בזמן האסור אינו גנות ע"ש.

ומנושב שפיר הרמב"ם הג"ל דבנזיר דהוי היין עליו האיסור בעצמו אינה שתייה כלל ששפשו חותה עליו וכ"ה בתוס' רעק"א בפסחים אות ז בשם בנו רש"א הטעם מפני ששפשו חותה עליו.

אבל ביה"כ שאינו איסור ממש רק בזמן איסור שפיר אין נפשו חותה והויא אכילה ומשלם חומש: ועפ"י זו נראה לישוב מה שנתקשו האחרונים בא"ח ס' קצ"ו דאכל איסור אינו מברך ובס"י תרי"ח איתא שאוכל ביה"כ מברך ונדחקו בזה המפרשים ע"ש.

ולפמ"ש א"ש בס"ד דבאיסור עצמו דלאו אכילה היא פלל א"צ לברך משא"כ ביה"כ שאינו רק זמן האסור שפיר מברך דהויא אכילה. וע' שבעות כ"ד ע"א דאיסור מיקרי אכילה היכא שאכלו במזיד דחשובי אחשביה ופירש"י שגילה על עצמו שאינו קץ בה.

וצ"ל דזנוקא באוכל איסור א"כ גילה דעתו שאינו קץ בה אבל בחולה שאוכל איסור לרפואה ונדאי קץ בה ורק שמוכרח לאכול מפני חוליו וספנתו ודמי לשוגג ששפשו חותה עליו.

וע"ש בתוד"ה אלא ואקצר: סימן כח ב"ה ב' ניסן תר"מ באדקי. באשר בשנה זו היןקר יאמיר וגם קשה להשיג תפוחי אדמה ולזה התירו בכמה מקומות לאכול קטניות בפסח

וגם פה בקשוננו להתיר להם לנה אמרתי לברר הדין בזה בע"ה: והנה ראש להמתירים במחוזות הללו הנה הגאון מהרי"מ זצ"ל מבריסק וכמ"ש בתשובתו סי' מ"ח לזאת נבוא על סדר דבריו ביסוד התירו.

והנה ראשית טעמו שם משום דכל גזירות חז"ל לא הנה הדבר בהקלטה רק לפי צורך השעה אמרינו שע"ז לא היתה הגזירה וכמו שהתירו לעניים ולא כסניא דמאי אלמא דלפי צורך שעה אמרינו שלא גזרו ע"ז וכן פטרו ד' דברים במחנה אף שנט"י ועירובין היתה תקנת שלמה ובנודאי תיקן סתם אלמא דאמרינו בכל גזירה מסתמא לא גזרו על שעת הדחק אשר יוכלו לבוא לידי רעבון ובנודאי לא איירי בענין שהיה פקו"נ רק שהוא שעת הדחק.

וכ"מ שאמרו בש"ס אין שעה ד' ראיה אלמא דבשעה ד' הקילו וגזירת רגמ"ה ג"כ הקילו ותלו בעת הצורך בדעת חכמי דורות. וגם לעשירים צריך להתיר שלא יהא לב העניים נוקפם עכת"ד: א והן אף פי איני ראוי אף להרהר אחר דברי קדשו בכ"ז תורה היא נאמת פתיב בה ואין משוא פנים בדבר.

אשר לזאת אענה ואומר לענ"ד פי חלילה לומר פן אשר גזירות חז"ל ניתנו הפל לפי ראות עיני ב"ד לצורך שעה וזה נותן ח"ו יד להקל בדבריהם פי גמט דבריה לשיעורין ואדרבא מצינו בכ"מ דלא פלוג רבנו בתקנתם.

נהרי מצינו בעירובין כ"א שמסר ר"ע נפשו על נט"י ואמר כל העובר על דברי חכמים חייב מיתה מוטב אמות מיתת עצמי וכו'. ואין לנו צורך שעה יותר גדול מזה שישב בבית האסורים ולא הי' לו מים לשתות.

והתוס' הקשו שם דהא פטרו במחנה מנט"י וכ"ש במקום סכנה ותוצו דמחמיר ע"ע הנה. וצ"ע דאם לא תקנו בכה"ג א"כ איך אמר ר"ע ע"ז כל העובר חייב מיתה ונהי דרשאי להתמיר ע"ע ולא מיקרי בכה"ג פטור ועושה שנקרא הדיוט.

(ע' ברכ"י א"ח סי' ל"ב בזה דבנודאי נראה שלא הנה פאן סכנה גמורה דהא הרמב"ם ס"ל שאסור להתמיר במקום סכנה על מה שא"צ) אבל העובר חייב מיתה לא שייך בזה פינון שפטור במחנה [וע' בחז"ל ג' שכ' ממש דברי התוס' והוא פלא] ולזה נלע"ד דאף דבמחנה לא גזרו אין לנו אלא מה שפירשו חכמים רק במחנה ולא ללמוד מזה לעת צורך פרטי וזה הנה שבח ר"ע וצדקתו פי אף שיש מקום לדמות זה למחנה אבל ר"ע בצדקתו חשב שאינו דומה ולא התירו רק במחנה ממש.

וא"כ מוכח מזה דאין לנו רשות להתיר דבר רק מה שהוציאו חז"ל בפירוש מכלל גזירתם. וכן מוכח ממה שהוצרכו לפטור במחנה מנט"י אלמא שמעצמינו לא היינו מקילים בזה בשעת הדחק במחנה.

אף י"ל דהוצרכו להקל במחנה אף אם מצוי להם מים בכ"ז פטרום מנט"י להקל הטורח מעל אנשי הצבא אבל עכ"פ אין ראיה מפאן להקל בשעת הדחק מדעתנו. ודעת התוס' בעירובין נראה לדמות בית האסורים למחנה שהכל אחד.

שאינו במקומו ועומד במקום מסוּפן אַבְל לְהַקְלֵי מִדְעַתֵּינוּ בְּשׁוּם גְּזִירָה וְנֹדָאֵי ז"א.
וְלִקְאוּרָה יֵשׁ לְחֻלְקָה בֵּין צִוְרָה יְחִיד לְרַבִּים דְּרַק בְּצִוְרָה רַבִּים הַקְּלִי וְא"ש דְּבִמְחִנָּה הַקְּלִי
וְר"ע שֶׁהוּא יְחִיד הַחֲמִיר ע"ע אַבְל ז"א דְּהָא אֵיתָא בִּירוּשְׁלָמֵי ספ"ק דְּעִירוּבִין דְּמִחְנָה
מִיקָרֵי עֲשָׂרָה יְעו"ש.

וְזֵה לֹא מִיקָרֵי צִוְרָה צִיבּוּר וְע"כ צ"ל כמ"ש דְּבִמְחִנָּה אֲנָשֵׁי הַצָּבָא שְׁנוּגַע פְּלִלוֹת הַעֲנָן
לְפָקוּ"נ וְקִיּוּם שְׁלוֹם הָאָנְשָׁה הַקְּלִי עַל אֲנָשֵׁיהֶם כָּל הָאֲפָשְׁרוֹת: ב וְכֵן רְאֵיתָ הַמַּהֲרִי"מ
מִדְּמַאי נִרְאָה פְּשׁוּט שְׁמִתְחַלְקָה לֹא גְזָרוּ ע"ז בְּעֲנִיִּים וְאֶכְסְנִיָּא.

וּבְדְמַאי פ"א מ"ג גְּבֵי הַלּוֹקֵחַ לְזַרְע וְכו' וְחֻלְקָה וּמְדַנְמָע וְאֵינָה דְּפִטְרֵי מִדְּמַאי. אֵיפָא
בִּירוּשְׁלָמֵי דְּמִתְחַלְקָה לֹא גְזָרוּ ע"ז וְרַק ר' הוֹשַׁעְיָא קָאָמַר שֶׁם הַטַּעַם שְׁאֵימַת קְדָשִׁים עָלָיו
וְכ"כ הֶרְמֵב"ם פ"ג מַה"מ ה"ד שֶׁלֹּא גְזָרוּ עַל דְּבָרִים הַלְלוּ בְּשַׁעָה שְׁגָזְרוּ עַל הַדְּמַאי
וְה"נ גְּבֵי עֲנִיִּים וְאֶכְסְנִיָּא ג"כ ל"ג עֲלֵיהֶם.

וְכ"נ לְהַדְיָא בְּפִירִש"י שְׁבֵת קכ"ז ע"ב ד"ה מְאָכִילִים אֵת הָעֲנִיִּים דְּמַאי לֹא אָסְרוּ עֲלֵיהֶם
מִפְּנֵי שְׁצָרִיכִים לְחֻזָּר עַל פְּתַח ע"ה וְכו' עכ"ל. וְמָה שֶׁלֹּא נִתְפָּרַשׁ זֶה בִּירוּשְׁלָמֵי דְּמִתְחַלְקָה
דְּפִשְׁטָא הוּא וְרַק בְּחֻלְקָה וּמְדַנְמָע אר"י שֶׁם מְשׁוּם דְּפִלִּיג ר"ה וְס"ל טַעְמָא מְשׁוּם אֵימַת
קְדָשִׁים וְכֵן גְּבֵי שְׁבֵת פְּלִיגֵי שֶׁם אֵי לֹא גְזָרוּ מְשׁוּם כְּבוֹד שְׁבֵת אוֹ מְשׁוּם אֵימַת שְׁבֵת
יְעו"ש.

אַבְל בְּשַׁאֲרָם פְּשׁוּט שֶׁלֹּא גְזָרוּ מִתְחַלְקָה ע"ז. וְהֶרְמֵב"ם פ"ג מַה"מ כְּשֶׁחֹשֵׁב דְּבָרִים שֶׁלֹּא
גְזָרוּ וְלֹא חֹשֵׁב עֲנִיִּים וְאֶכְסְנִיָּא הֵינּוּ שְׁחֹשֵׁב מָה דְּכָל אָדָם פְּטוּרִים בְּזֵה אַבְל עֲנִיִּים
וְאֶכְסְנִיָּא הוּא דְּבָר פְּרִטֵי לֹא חֹשֵׁב יְחִיד וְסַמָּה עַל מ"ש כְּבָר בְּפ"י ה"א שְׁמֹנְתָר לִיתָן
לְהֶם.

וְגַם דָּשָׁם נִתְבָּאָר שְׁצָרֵיף לְהוֹדִיעֵם מִשָּׂא"כ בְּכָל הַנְּהוּ לְזֵה לֹא חֹשֵׁיב לָהּ שֶׁם. וְהָרִי חֹשֵׁב
שֶׁם תּוֹסֶפֶת בְּכוּרִים שֶׁלֹּא נִתְפָּרַשׁ ע"ז בִּירוּשְׁלָמֵי שֶׁלֹּא גְזָרוּ רַק שְׁמַמִּילָא הוּא כֵּן בֵּינוּ
דְּתַנּוּ שְׁפִטוּר וְה"ה הָכָא בְּעֲנִיִּים וְאֶכְסְנִיָּא.

וְכ"נ בְּפִירִש"י סוּפָה ל"ה ע"ב דְּרֹב ע"ה מְעַשְׂרִים הֵן וְחֹמְרָא בְּעֻלְמָא הוּא שְׁהַעֲמִידוּם
בְּסַפֵּק טָבֵל וְגְבֵי עֲנִיִּים וְאֶכְסְנִיָּא לֹא הַעֲמִידוּ דְּבָרֵיהֶם עכ"ל. הָרִי לְהַדְיָא שְׁמִתְחַלְקָה לֹא
הַעֲמִידוּ דְּבָרֵיהֶם.

וְמָה שְׁפִירִש"י בְּבִרְכוֹת מ"ז דְּחֹמְרָא בְּעֻלְמָא הוּא וּבְעִירוּבִין י"ז דְּאֶקִּילוּ רַבָּנָן גְּבִיָּהוּ
צ"ל ג"כ הַכּוֹנֵה שְׁלֵזָה לֹא גְזָרוּ מִתְחַלְקָה עַל עֲנִיִּים וְאֶכְסְנִיָּא מְשׁוּם שֶׁהוּא רַק חֹמְרָא
בְּעֻלְמָא הַקְּלִי לְהֶם.

וְעכ"פ אֵין רֵאִי מְזָה לְהַקְלֵי מִדְעַתֵּינוּ בְּעַת הַצִּוְרָה. וְהָא דְּאֵיתָא בְּיוֹמָא ט' שְׁנַחְתוּמִים
פְּטוּרִים מִמַּע"ש בְּדְמַאי וּמְפָרִישִׁים רַק תמ"ע וְחֻלְקָה מִפְּנֵי שְׁפָרְהֶדְרִין חוֹבְטִים אוֹתָם וְכו'.

הַכּוֹנֵה ג"כ שְׁלֵזָה פְּטוּרִים מִתְחַלְקָה וְכ"ה לְשׁוֹן הַמְּשַׁנָּה פ"ב דְּדְמַאי הַנְּחַתוּמִים לֹא חֵיבּוּ
אוֹתָם חֲכָמִים לְהַפְרִישׁ אֶלָּא תמ"ע וְחֻלְקָה. מְשַׁמַּע שְׁמִתְחַלְקָה לֹא חֵיבּוּם וְבב"מ נ"ו לֹא
הִתִּירוּ לְמַפּוֹר דְּמַאי אֶלָּא לְסִיטוֹן וְכו'.

צ"ל ג"כ דהתירו מתחילת התקנה וכמש"ל. ובתו' שם ד"ה לא התירו פתבו דכמו שהתירו לעניים פן התירו לסיטון וכבר בארנו דלעניים התירו מתחילה רק בד"ז פליגי בירושלמי אי צריכים לעשר אח"כ ואכמ"ל בזה: ד ומצינו בב"ק פ' גבי חסיד אחד שגנח מלבו וקשר עז במטתו ואמרו חכמים מה"מ בביתו של זה ואין לנו שעת הדחק גדול מזה ואף כי ספנה ונדאי לא היה שם דבספנה לא היו חביריו מתרעמים עליו וכ"כ בחדא"ג שם שהיה חולה שאב"ס.

והרי"ף פ' חביות הביא דעת ר"ח דבגונח הוי ספנה אם לא יינק חלב וכ"כ בשטמ"ק פ' אעפ"י. וקשה מהא דב"ק פנ"ל.

וצ"ל דלהסיר הספנה סגי בחלב שאר בהמה וכדמשמע לישנא דש"ס בכתובות ס' שינקו מבהמה סתם ורק דחלב עז עדיף טפי לחולי זה וכידוע ולזה הקפידו חביריו עליו אף שהוא שעה"ד גדול.

וא"ל ש'לזה הקפידו שהרי איסור בהמה דקה הוא משום גזל והו"ל מציל עצמו בממון חבירו דהרי איתא שם שקשרה בכרעי המטה ולא עשתה שום היזק והוא רק גזירה שאסור לגדל ג"כ שוב מצאתי בשטמ"ק שם שכ' בשם המאירי שפשביל שיש בה גזל אחרים הו"ל להחמיר אף במקום ספנה.

ולענד"נ כמו"ש. וטעמו של אותו חסיד שהיקל בזה נראה משום דרבן גמליאל שרי שם וסמך בשעה"ד על ר"ג וכדאמרין בעלמא פדאי ר"ש לסמוך עליו בשעה"ד.

וכדאיתא בתוספתא דעדיית למה הונזרו דברי יחיד בין המרובים ושיוכלו לסמוך עליו בשעה"ד וכמ"ש בפ"ה הראב"ד פ"א מ"ה ע"ש שרוצה לפרש פן גם במשנה. וחביריו הקפידו כי גדול כמותו הו"ל להחמיר שלא ילמדו אחרים ממנו להקל אף בלי צורך וגם לא ידעו להזהר כמותו.

ועכ"פ בדבר שאין בו שום דיעה להקל לא מקילינן בשעה"ד וכן מצינו בגונח בכתובות ס' שהתירו מפרק פלאחר יד משום צער וכן במפס מורסא. וכבר נחלקו הפוסקים בסי' שכ"ח סי"ז ויש שם ארבע שיטות באיזה שבות התירו בחולה ואי צריך שינוי וכן אי מקילים בספנת אבר.

וע"ש בב"י שפ"ל שיטה יש לה מקור מן הש"ס ולא חידשו מדעתם להקל בשעה"ד וכן חילקו התוס' ביבמות קי"ד וכתובות ס' בין צער רעב לצער חולי דגונח והיינו דאין לדמות דבר מדעתנו: ה ואין לנו שעה"ד יותר מדליקה ר"ל ובכ"ז אמרינן בשבת קי"ז מפדי בהתיירא קטרח נצייל טפי וכו' משמע דבאיסורא פשוט שאסור לטרוח.

ואף לדעת המתירים בסי' של"ד ס"ב וס"י לטלטל מעות מחמת דליקה או גזלנים היינו משום שלמדו זה מהא דר"פ מי שהחשיף שהקילו חז"ל שם לטלטל מעות במקום הפסד והוציאו מפלל הגזירה.

ודעתם לדמות זל"ז שהוא הפסד ג"כ. ואף הם לא התירו רק מוקצה שמצינו שהקילו חז"ל אבל לא בכרמלית וכדומה.

ויקמו שלא התיירו כפיבוי עצמו אף דהוי רק דרבנן דהוי משאצל"ג. ורק בכתבי קודש התיירו להציל לתצור שאינה מעורבת.

ונחלקו בן בתירא ורבנן באיזה דרבנן הקילו ע"ש בשבת קי"ז וק"כ בזה. וכן קיי"ל בביצה כ"ב ובש"ע סי' תקי"ד דאסור לכבות דליקה בי"ט משום איבוד ממונ אף דהוי משאצל"ג.

והרבה פוסקים שהקילו בדליקה בשבת משום משאצל"ל. היינו מפני שפסמכו על הירושלמי בזה עב"י סי' של"ד שהביאם.

ובמדרכי שהביא הפוסקים שלמדו דליקה מגונח ומפיס מן רסא. וכן ממכבין גחלת בר"ה וקבצו שם עוד טעמים הרבה וסניפים להקל.

נראה שנקנסו בפרצה דחוקה מפני הצורך העצום בזה. עד שכתב שם שמוטב שיהיו שוגגים וכו' עב"י סי' של"ד.

אבל בנדאי אין לדמות מדעתנו להקל בגזירות חז"ל. אם לא מה שמפורש בש"ס: וכן מצינו בפ' מי שהחשיף שהתירו ליתן לנכרי ולא לטלטל פחות מד"א.

וג"ז לא התיירו רק שלא יבוא לטלטל ד' אמות ברשות הרבים. מפני שאדם בהול על ממונו כדאיתא בש"ס שם.

אבל לא משום פסידא. וכן בהא דשרי שם לרוץ עם משאו נחלקו הפוסקים אי גם בכיסו שרי או לא.

אף דהוי דרבנן עס"י רס"ז בזה. ובשבת קנ"ד שרי שם להביא פרים וכסותות משום הפ"מ.

ומ"מ פריף וקא מבטל כלי מהיכנו. הרי שלא כל דרבנן התיירו בפסידא.

ורק איזה טירחא או איזה פרט הנראה בעיניהם. ועמ"א סי' רס"ז ס"ק י"ד.

ויכר נחלקו בדבור האסור בשבת אי שרי במקום פסידא ער"ס ש"ז ובמג"א שם וסי' של"ד ס"ב. ומקור הדבר מהא דכל המכבה אינו מפסיד דאמרינן בכתובות ר"פ המדיר דרק בדליקה התיירו.

וע' שבת מ"ג ע"ב גבי הצלה מצויה התיירו. ואקצר: ו ובפסחים מ"ו ע"ב משמע למ"ד הואיל שהתיירו אסור דרבנן משום הפסד ממונו.

ולזה התיירו לשחוט בי"ט אף שא"צ לזה ע"ש. ונראה דהינו דבעי אב"י מרבה בביצה כ"ב אי שרי לכבות משום הפסד.

לרבה לטעמי' בפסחים שם דס"ל הואיל. אלא דקשה למה באמת פשיט שם שאסור.

וצ"ל דשם לא שייף הואיל. ואף דמצינו כפיבוי דשרי בבישורא אגומרימ"מ בכפיבוי זה לא שייף אופן שיהא צורך או"נ.

אלא דקשה לפמ"ש הפוסקים וברמ"א ר"ס תקי"ד שאם צריף הבית לאכול בו שרי לכבות. א"כ שפיר שייף הואיל אי מקלעו אורחים הרבה.

עד שיצטרף גם בית זה בשבילם. וא"ל דהרבה אורחים מיקרי מילתא דלא שכיחא פלל דל"א הואיל.

כמו"ש התוס' פסחים מ"ו ע"ב ד"ה רבה. דהא באופה לא חילקו ואף בפת הרבה אמרינו הואיל דמקלעו אורחים הרבה.

אלמא דלא הוי מילתא דל"ש. ונראה דלמאי דמסיק הש"ס בפסחים שם דמשום הפסד גומר בדעתו לאכול פזית.

גם רבה ס"ל הכי וקדר ביה מסברא דמשום הפסד הקילו. והיינו דמיבע"ל לאבני מרבה בפירושא דמתניתין דמסופנת פנ"ל.

ויקצת מפרשים פתבו דמשום הפסד התירו ג"כ לאכול פזית בלי בדיקה ודם איברים דהוי רק דרבנן. והוא תמוה דאין מדמין בגזירות חז"ל.

ונראה דעתם דכ"ז נלמד מגוף המשנה דמסופנת שמוזה הוכיחו שם. אבל לפמ"ש דבמסקנא הדרין מסברא דבהפסד התירו.

נדחה גם דברי מפרשים הנ"ל וע' סי' תצ"ח שאסור להפשיט משום הפסד. וע' ביצה ל"ו מה שהתירו במקום פסידא אף בהפסד מועט.

ועכ"פ אין מדמין מדעתינו רק מה שמפורש בש"ס. ובסי' רע"ו ס"ב שהותר אמירה לנכרי במקום מצנה לדעת בעה"ע.

היינו משום דס"ל שמפורש פן בש"ס עירובין ס"ח. וס"ל דבכל מקום מצנה שרי שבות שאין בו מעשה.

אבל ש"פ חולקים על דינו משום דלא ס"ל הכי בפ"י הסוגיא שם. וע' תוס' גיטין ח' ובעירובין שם בזה.

ובכתובות ס' איתא צנור שעלו בו קשקשים מותר למעכן בשבת. דהוי מתקן פלאחר יד במקום פסידא לא גזרו.

נראה מזה דלא הוי בגנן רק תקינן בעלמא וג"ז הוא רק פלאחר יד. ובכ"ז הצריף הש"ס ללמדנו זה שלא גזרו בכה"ג.

אבל מעצמינו לא היינו למדים להקל בכה"ג ומכ"ש באיסור דרבנן גמור. וקד"ן בפ' חביות מקשה דא"כ למה לא הותר פיבוי בדליקה דהוי ג"כ דרבנן דהוי משאצל"ג.

ותירץ שדבר זה חמור משארי שבותיים. ועוד דשאני הקא דהוי פלאחר יד עכ"ד.

ומשמע לכאורה דעתו ללמוד להקל בגזירות חז"ל זה מצנה. אבל ז"א.

ובקושיותו דעתו לדמות איסורי שבת זל"ז פנין שמצינו שהקילו בדרבנן בשבת במקום פסידא ומשני דבאמת אין לדמות זה לזה מדעתנו דזו חמורה מזו לפעמים. ובתירוצו השני מוסיף לומר דהקא קיל טפי דהוי פלאחר יד.

אבל בעלמא ונדאי שאין להקל מדעתנו בדרבנן בשעת הדחק. וקרי פכר פתבו האחרונים שצריף לפזר פל ממונו כדי שלא לעבור על איסור דרבנן.

וע' שו"ת חו"י סי' קפ"ב קפ"ג בזה. ואיך נקל במקום פסידא בדרבנן.
נהרי מצינו שהעמידו דבריהם במקום פרת. ובטלו פמה מ"ע בשוא"ת פדאיתא ביבמות
פ' האשה.

ובטלו מצנת שופר בר"ה בשבת. ובי"ט שחל בע"ש התירו לתקוע לפרסם קדושת שבת
בחולין כ"ו.

וע' שבת קי"ד ע"ב בזה דאיכא מ"ד דארף להתיר התירו לתקוע. וע"כ צ"ל שאין לדמות
בגזירות חז"ל זל"ז.

וכעין זה כתבו התוס' בעירובין ק"ב ע"ב לענן אין שבות במקדש ששבות גדולה לא
התירו ע"ש. ובמק"א הארכתי בזה בענן ל"ג על שבות ביה"ש וכן לענן קטן.

וחילקתי בין תקנות לגזירות ואכמ"ל בזה. ועכ"פ לא נמסר הדבר הזה לנו.

ואנרח חיים פן תפלוס פתיב. ובפ"ז דשביעית גבי ציידי חיה ועופות שהתירו להם למפור.

ואיתא שם בירושלמי מפני שאנוסים הם. ופי' הר"ש שהמלך הי' נוטל מס מהם ע"ש.

הרי דהקילו משום פסידא. נראה ג"כ שפן היתה עיקר התקנה לדעת הסוברים שהיא
דרבנן.

וע' פסחים כ"ג דדריש לה מקרא וכבר האריכו האחרונים בזה אי הוי דאורייתא או לא:
ז ובש"ף יו"ד סי' קי"ט סקכ"ז כתב דלהכי במוכר איסור דרבנן ואכלו הלוקח לא ישלם
המוכר אף מותר השיימי מהיתר.

לפי שלא העמידו דבריהם במקום ממון. והעמיס פן בכוננת הה"מ פט"ז מה"מ שפכת
ללמוד דין זה מהא דמותר לעשות סחורה באיסור דרבנן.

והדבר תמוה לומר שלא העמידו במקום ממון. דהא כבר כ' הרדב"ז ח"א סי' קמ"ה וכ"כ
בחז"י סי' קפ"ג שצריך לבזבז פל ממוןו שלא לעבור על איסור דרבנן.

וא"ל דמ"מ צריך לעבור על איסור דרבנן. אבל הכא נוגע רק לממון.

דהא אסרו חז"ל חמץ בשעה ששית בהנאה. ואם קנה או מכר מכרו בטל וכן לענין קדושי
אשה ונוגע רק לממון.

וכן יש למצוא הרבה בש"ס. וכ"כ הרמב"ם שם בפט"ז מה"מ להדיא שאה"נ אף דרבנן
אם אכל מחזיר דמיו.

הרי שאין הטעם משום שלא העמידו. ובי"ד ס"ס רמ"ב נסתייע ג"כ הש"ף מזה להקל
במקום הפ"מ ע"ש.

והוא תמוה פנ"ל. וגם הדמיון לסחורה אין לו ביאור.

דעיקר טעם סחורה הוא שמה יאכל וברבנן הו"ל גזירה לגזירה. והה"מ לא למד מזה
פלל רק כתב אפשר דמיי לזה.

וכוננתו דאפֿשר שֶהטעם שְקנסו שְיחזיר דְמיו מִשום שְעֵשָה סְחורה בְאִסור וּלְזַה בְדַרְבְּנָן
אינו מְחזיר. אָף ז"א מִכְּמָה טְעָמִים וְאֶקְצָר.

ובפ' הָעֶרֶל דָּף פ"ב שְחָשְׁשׁוּ לֵהפ"מ. י"ל ג"כ שְמַתְחִילָה תִקְנוּ כָּף דַּלְת"ה א"כ בְּכָל
מב"מ דְמַחְמְרִינָן מְדַרְבְּנָן בַּס' נִקְוֵל בֵּהפ"מ.

וע"כ צ"ל כמ"ש דָּאִין לְדַמּוֹת מְסַבְּרֵתִינוּ. וּבַש"ף ס' רמ"ב דְחָה רַק דְשָׁם הָיִ דְרַבְּנָן וְלֹא
מֵה"ת.

והוא ק' דְגַם בְּדַרְבְּנָן א"א לומר כֵּן שְנִלְמוּד לְעֵלְמָא. וְאֶפְשָׁר שְלִזָה כְּתַב הַב"ח דְהַטְעַם
מִפְּנֵי שְפִסְמְכוּ בֵּהפ"מ עַל הַיְחָיד הָאוֹמֵר דְבִטֵּל כָּל שְדַרְכּוֹ לְמַנּוֹת.

דָּאִי לִיכָא פְּלוּגְתָא אִין מְקוּם שְיִקְוֵלוּ בֵּהפ"מ אָף בְּדַרְבְּנָן. ע"ש בַּש"ף וְאֶקְצָר: ח ובמ"ק
ב' ע"ב דְאָמַר אַבְיֵי בְּשַׁבִּיעֵית בּוּזָה"ז דְרַבְּנָן הַתִּירוּ מִשׁוּם פְּסִידָא עֵי"ש וּבְפִירֵש"י.

צ"ל ג"כ דְמַעֲיָקַר הַתְּקַנָּה נִתְקַן כֵּן דְמִשׁוּם פְּסִידָא מְוֹתָר. וְכִמּוֹ שְלַעֲנִין שְמִיטַת כְּסָפִים
הַקִּילוּ בְּשַׁבִּיעֵית דְרַבְּנָן דְסָגִי בְּמִלִּי.

וְהַטְעַם בְּאַרְנוּ בַּס' צ"ד בַּס"ד. וּבְסַנְהֶדְרִין כ"ו אֵיתָא דְמִשׁוּם אַרְנוּנָא הַתִּירוּ לְחַרְוֵן
בְּשַׁבִּיעֵית.

ופירש"י שָׁם וּבְתוֹס' וְהָרֵאָב"ד פ"א מֵה' שְמִיטָה וְיֻבַּל דְאִיְרֵי בְּשַׁבִּיעֵית בּוּזָה"ז דְרַבְּנָן.
וּבִירוּשְׁלָמִי בְּסַנְהֶדְרִין פ"ז בַּס' מִבַּע"ל אִי נִתְבַּטְּלָה הַתְּקַנָּה בְּשַׁבִּיעֵית לְגַמְרֵי.

אוּ שְׁלֹא הַתִּירוּ רַק לְשַׁעָה וְאַח"כ חֲזָרָה הַתְּקַנָּה לְמְקוּמָהּ. הָרִי מְבַנְאָר שְהַתִּירוּ אַח"כ
אִסוּר דְרַבְּנָן מִשׁוּם פְּסִידָא.

אָכֵן כְּבָר כְּתִבּוּ הַתּוֹס' רִישׁ מ"ק דְאֵיתָא שָׁם שְהַתְּנוּ בְּעַרְב שְבִיעֵית שְׁאָם יִצְטָרְכוּ לְבַטֵּל
הַתְּקַנָּה יֻכְלוּ לְבַטֵּל. וְכ' הַתּוֹס' שְחָשְׁשׁוּ שְׁמָא יִתְקַלְקְלוּ הַשְּׁדוֹת עֵי"ז וְיִגְרְמוּ הַפְּסַד גְּדוֹל
בְּתַקְנָתָם ע"ש.

וה"נ אִיְרֵי הֵכָא שְכַפְּטֵלוּ מִצַּד הַתְּנַאי הַלְזוּ. וְא"כ מְזָה רֵאָנָה שְהַנְצָרְכוּ לְהַתְּנוֹת ע"ז.
אַלְמָא דְאָף בְּהַפְּסַד גְּדוֹל לֹא נוֹכַל לְהַקְלֵל אִם לֹא שְהַתְּנוּ. וְיֵשׁ לְדַחּוֹת דְלְבַטֵּל לְגַמְרֵי צָרִיף
תְּנַאי.

וּמְזָה יֵשׁ מְקוּם לִיתָן טַעַם שְׁלֹא לְנַהֲנֵג עַכְשָׁיו דִּין שְמִיטַת קַרְקַע. דַּס"ל דַּא"א לְהַתִּיר אֶלְא
מִצַּד שְהַתְּנוּ כַּנ"ל.

וְא"כ בְּטֵלָה לְגַמְרֵי כְּשֶׁהִתְּרַם מִשׁוּם אַרְנוּנָא. וְע' רֵאָב"ד פ"א מֵה"ש דְהֵינּוּ רַק בְּחו"ל
דְהָיִ דְרַבְּנָן.

וּבְרַש"י מְשַׁמַּע דְאָף בַּא"י הָיִ דְרַבְּנָן. וְאַכְמ"ל בְּזָה: ט וְעַפ"ז נִרְאָה לְבָאָר הַיְרוּש' שְבִיעֵית
פ"ד הַל"ב טִיבָּה בּוּזָה"ז מֵהוּ.

ר' יִרְמְיָה סָבַר מִימַר שְׁרִי. אַר"י וְלֹא שְמִיעַ ר"י שְהוּא לֹקְהָ לֹא שְמִיעַ שְהוּא פְּסוּל מִן
הַעֲדוֹת.

חזר ואמר אין דהוא שמיע אלא פאינש דשמע מלה ומקשה עלה. אר"ח אתותבת קומי ר"י דאמר וכי אין זה ב"ד עמד וביטל.

סייליה דר"י מן הדא בת ישראל וכו' טובלת את הפתילה בשמן שריפה ומדלקת. ר"ח בשם דבי ר"י שעת משלחת זאבים היתה ולא עמד ב"ד וביטל כמ"ד תמן לא עמד ב"ד וביטל וכא לא עמד וביטל.

ודכונתה מאימתי אדם זוכה בפירות שביעית וכו'. והפ"מ נדחק בזה והגיה סייליה דר"ח ע"ש ולא אאריה בדבריו אבל הפנונה כמ"ש דמיבע"ל דעכשיו דליכא אונס ארנונא.

אי חזר איסור שביעית למקומו אחר שפבר הותר בזמן ארנונא. או כיון דאשפרי אשפרי ואר"י דשרי.

ופריה ר' יוסי דהא אמרינו דלוקה והיינו מפת מרדות כמ"ש בגליון שם. ומשני דהיינו דר"י מקשה נמי.

וא"ר חזקיה אותיבת קומי ר' יוסי (כצ"ל) וכי אין זה ב"ד עמד וביטל. פ"י ששהיב לר' יוסי דשפיר קאמר ר' ירמיה דשרי אף שמקודם היתה לוקה ופסול.

משום שפבר ביטלוהו ב"ד או דבאמת לא ס"ל שיהא לוקה ופסול מטעם שנתבטל כנ"ל. וה"נ פליגי בירושלמי סנהדרין פ"ג הל"ה טייב בזה"ז מהו.

ר' ירמיה סבר מימר בטל הדין בטלה גזירתא. ר"י סבר מימר לעולם הגזירה במקומה עד שיעמוד ב"ד אחר ויבטלה.

ודכונתה מאימתי אדם זוכה וכו' ע"כ. הרי מפורש כמ"ש דר"י ס"ל דהותרה לגמרי ור' יוסי ס"ל דלא בטלה.

ומייתי ראיה לר' ירמיה שיהתירו לבת ישראל שפשעת משלחת זאבים הותר להטביל פתילה בשמן שריפה. ונשאר ההיתר לעולם אף שאין שם סכנת משלחת זאבים.

או דנגרונס אר"ח אותיבת קומי ר' ירמיה וכי אי זה ב"ד עמד וביטל. פ"י שיהרי לא בטלו לגמרי תקנת שביעית רק שיהתירו לשעה.

וע"ז מיייתי משמן שריפה דאף שלא ביטלו בפירוש לגמרי. בכ"ז נשאר ההיתר לעולם.

וכ"נ בש"ס דילן בכתובות ד' דקאמר נהגו לכנוס בשלישי משום סכנה. ופריה לגמרי נעקרה ומשני גזירה עבידא דבטלא ותקנתא דרבנן מקמי גזירה לא עקרינו.

וקשה דנעקרה עתה וכשתבטל הגזירה תשוב התקנה למקומה. אבל לפמ"ש א"ש דכיון שנתבטלה תיבטל לעולם.

והא דשם לא עקרו משום גזירה. ושביעית עקרו משום ארנונא.

י"ל דשם היתה רק מרשעותם על ישראל ולזה עבידא דבטלא. וכ"ה בירושלמי שם שמדא עבידא דבטלה.

אבל ארנונא הוא מס המלך מנימוסי המדינה ולא שייך לומר עבידא דבטלא. ויש להאריה בסוגיא דכתובות ובפירש"י שפי' שיתקנו ימים אחרים ובשטמ"ק שם אף אכ"מ.

וע' שלט"ג ס"פ בן סורר ומורה בענין זה ובסוגיא דכתובות הנ"ל ואקצור. ומסיק בירושלמי ודכונתה מאימתי וכו'.

פי' דר' ירמיה לטעמיה דס"ל שְהוּתְרָה שְבִיעִית בזה"ז. ממילא שפיר זוכה פירוטיו פְשִׁמְכוּיָן לְקַחְתָּם בְּתוֹרַת שְׁלוֹ.

וּנְרָאָה דס"ל דְאָרְף שְׁנֵהֲגוּ אֶז בְּמִנְהֵג שְבִיעִית לְאִסוּר. כ"ז הוא רק מצד מנהג ולא מצד הדין.

וכְשֵׁרוּצָה לְזִכּוֹת שְׁפִיר זֹכָה שְׁלֵא הָיָה מְנַהֵג מְקוּבָל עַל כּוֹלָם. ור' יוסי ס"ל שְׁאִינוּ זֹכָה. לְטַעְמִיהָ דס"ל דְאִסוּר שְבִיעִית בְּמִקוּמוֹ עוֹמֵד. וא"ש דְתַלִּי זב"ז וכן בְּסִנְהֶדְרִין שָׁם מֵיִימֵי לָה אֶהְדְּדִי.

ופי' הפ"מ בְּהָא דְנִכְוֹנָתָה דְחֻוּק מְאוּד יְעו"ש. וּנְרָאָה דְפְלִיגֵי בְהֵכִי.

דר' ירמיה ס"ל שְׁהִתְנוּ בְשַׁעַת תְּקִנָּה שְׁכָל הָרוּצָה לְבַטֵּל יְבַטֵּל. וּלְזָה בְשַׁעַת אֲנָס אֲרֻנָּא בְטַל לְגַמְרִי.

ור' יוסי ס"ל שְׁלֵא הִוְתְּנָה וְלֵא הָיָה בְדִרְךָ בְּיִטוּל רַק בְּדִרְךָ הִיָּתֵר לְשַׁעָה. וּלְזָה חֻזְרָה הָאִסוּר לְמִקוּמוֹ.

ואֲפָשֵׁר דס"ל גְּמִי שְׁהִתְנֵאֵי הָיָה כֵּן שְׁיִחְזוֹר לְמִקוּמוֹ. וא"ש [נִיּוֹתֵר מִשְׁמַע בִּירוּשְׁלַמִּי שְׁהֵאֲנָס הָיָה רַק עַל הַחֲרִישָׁה וְלֵא עַל הַזְרִיעָה ע"ש בְּסוּגְיָא.

וּנְרָאָה דְמַצֵּד הַמְלִיךָ הִי' רִשְׁאֵי לְהַנִּיחַ בּוֹרָה לְפִי שְׁדַרְכָּם הָיָה לְהַנִּיחַ בּוֹר שְׁנָה אַחַת. אָבָל הָיָה מְחֻיָּב לְחַרְשָׁה לְמוֹצָאֵי שְבִיעִית.

ועו"ל דְבַעֲי הִירוּשְׁלַמִּי בְזֵה"ז שְׁהוּתֵר לְחַרְוֵשׁ בְּשְׁבִיעִית מְשׁוּם אֲרֻנָּא. אֵי אֲשַׁתְרִי לְגַמְרִי אֲרָ לְטִיָּיְבָה שְׁהוּא שְׁנֵי פְעָמִים חֲרִישָׁה.

ע' גִּיטִין מ"ד ע"ב ד"ה גְּטִיָּיְבָה. וּמֵיִימֵי רֵאָזָה דְכִיּוֹן דְאֲשַׁתְרִי אֲשַׁתְרִי מִבֵּית יִשְׂרָאֵל דְאֲשַׁתְרִי אֲרָ לְאַחַר הַזְמַן דְמִשְׁלַחַת זְאֵבִים.

וה"נ אֲשַׁתְרִי אֲרָ יוֹתֵר מְכַפִּי הַהֲכַרְתָּ. וְאֲרָ דְהֶרְמָב"ם כָּתַב בְּפ"א מַה"ש שְׁלֵא הִוְתֵר לְזָרוּעַ רַק מַה שְׁלִצְוֹרְךָ עֲבָדֵי הַמְלִיךָ.

הֵיִינוּ מְשׁוּם דס"ל דְאִיָּרִי בְשְׁבִיעִית דְאִוְרִיָּתָא. וע"ש בְּרֵאב"ד שְׁהִשִּׁיג עָלָיו וְאֲקַצֵּר]: וְעוֹד נִרְאָה דְגַבִּי אֲרֻנָּא כִּיּוֹן שְׁהִיָּתָה אֶז בְּזִמְנָם גְּזִירָה כּוֹלְלָתָה.

הָיָה אֶז כְּדָבָר שְׁאִין רֹב הַצְּיָבוּר יְכוּלִים לְעַמּוֹד בּוֹ. וְשְׁפִיר הִתִּירוּ כַּמ"ש הַכ"מ פ"ב מַה' מְמָרִים הַל"ז.

דְאָרְף שְׁמִקוּדָם פְּשָׁטָה בְּכָל יִשְׂרָאֵל וְאַח"כ נִתְחַדֵּשׁ שֵׁא"י לְעַמּוֹד בָּהּ מוֹתֵר לְבַטְלָהּ. ע"ש שַׁכ"כ בְּדַעַת הֶרְמָב"ם.

רַק דְקוֹדֵק דְרִש"י לֵא ס"ל הֵכִי. וּבְאַמַּת גַּם לְשׁוֹן הֶרְמָב"ם שָׁם לֵא מִשְׁמַע הֵכִי מְדַכְתֵּב שָׁם שְׁדִימוֹ שְׁפִשְׁטָה בְּכָל יִשְׂרָאֵל.

משמע שפאָמט לאַ פֿשטאָ אַף מתחילה. וכ"נ מדקדוקו בשביעית לתנאי דכל הרוצה לבטל יבוא ויבטל במ"ק ג'.

והיינו פדי שלא יגגרם רעה לעולם כמו"ש התו"ש שם. וק' ל"ל תנאי.

הא אז יהיה אין רוב צבור יכולים לעמוד בה. וע"כ צ"ל דלא מהני זה רק כשא"י לעמוד בה בשעת התקנה.

אבל לא אח"כ וכמשמעות הפתוב במארה אתם וגו' הגוי פלו. דקאי על שעת התקנה: י וברושלמי שבת פ"א ה"ד איתא שמואל אמר ל"ש אלא בתוך י"ח הא חוץ לי"ח אפילו קטן מבטל.

התיבון הרי שביעית וכו' בשם שמואל ל"ש אלא חוץ לי"ח הא בתוך י"ח אפילו גדול אינו מבטל וכו'. התיבון הרי שמואל ל"ש אלא חוץ לי"ח ור' יונתן מקשי לה א"ר מנא לא מסתברא דלא הואיל והוא אונס בטל [פן הגיה הק"ע שם] ר"כ בריה דרחב"א ר' אחא מסיבה בשם ר' יוחנן שמואל ביטלו מבטל.

נחמן בריה דרשב"נ בשם רשב"נ חמש חטאות מתות רצו ב"ד לבטל מבטלין. אר"ח בר אדא הד"א שלא ידחו למיתה ויפלו לנדבה.

אבל ליקרב ע"ג המזבח אין חטאת מתה קריבה ע"כ. וע"ש פי' הק"ע.

שליזה מקשה ר"י אשמן מהא דא"י לבטל אא"כ גדול הימנו בחכמה ומגן משמע דגדול יכול לבטל. היינו משום שהיה אונס ולא יכלו רוב הציבור לעמוד בה ע"ש.

ולכאורה תמוה דהא היינו דמשני שם בירושלמי מקודם על קושיות ר"י שא"צ גדול לפי שרוב הציבור א"י לעמוד. וא"כ בקושיותו לא ידע כלל שא"י לעמוד בה.

והו"ל לאקשוני דבי"ח אף גדול א"י לבטל. אכן לפמ"ש א"ש דבקושיותו שפיר ידע שבשעת ההתרה היו אנוסים וא"י לעמוד בה.

ורק לא ידע שבשעת הגזירה היו ג"כ א"י לעמוד. וליזה ס"ל שצריף ב"ד גדול להתיר.

וגדול שפיר מתיר מפני אונס אף בי"ח גזירות. וע"ז מתרץ שבדקו ומצאו שלא פשטה מתחילה מפני שלא יכלו לעמוד בה.

והנה א"צ ב"ד גדול כלל. ומדוקדק לשון הירושלמי שם בדקו ומצאו גזירה של שמואל ולא קבלו רוב הציבור ע"ש.

ולא קבלו רוב"צ היינו נמי שא"י לעמוד בה. פדאמרין בע"ז ל"ו שליזה התירו שמואל שלא פשט ברוב ישראל.

וסמכו על דברי רשב"ג וראב"צ שהיו אמרים אין גזירין גזירה עה"צ אא"כ רובה"צ יכולים לעמוד בה. וקשה הלשון שפיון שטעם ההיתר היה שלא פשט.

א"כ מאי קאמר שסמכו על הא שאין רובה"צ וכו'. אבל הענין שהפלל דבר אחד שליזה לא פשט ברוב ישראל.

לפי שלא היו יכולים לעמוד בו ולקבלו עליהם. ומבואר בזה דבבבלי שם מיייתי בשם ראב"צ הא דא"י לעמוד ובירושלמי ה"ל מיייתי בשם ראב"צ שלא קבלו רוב הצבור. אבל למ"ש א"ש דהפל אחד. ובתו' בע"ז שם ד"ה והתנן משמע קצת מתחילה שלא הבינו פן יעו"ש.

אבל לענ"ד הדבר מוכרח פנ"ל. ובסוף שהביאו הירושלמי ע"כ צ"ל פן לדבריהם יעו"ש. ובתו' גיטין ל"ו ע"ב ד"ה אלא הרגישו ל"ל האי וסמכו. ונדחקו בזה ע"ש. ולפמ"ש א"ש וכ"נ להדיא דעת הרמב"ם פ"ב מה' ממרים ה"ו יעו"ש. ומצאתי בלח"מ שם שכ"כ בשם הרא"ם סי' נ"ז.

ות"ל שפנינונתי לדעתו הק'. אף לא הביא שם דברי התו' ה"ל.

והא דשמן ביטלו מבטל. נדחק שם הק"ע דדיעבד בטל אם ביטל הי"ח דבר.

והוא תמוה לומר דרבי יבטל לכתחילה מה שאסור לבטל. אבל לענ"ד הפנונה פדאמרין בריש מו"ק וכ"ה בירושלמי ריש שביעית פדמקשי איך בטלו ר"ג וב"ד ב' פרקים של ערב שביעית.

ומשני שהתנו פן שאם יבקשו לבטל יבטלו ע"ש. וה"נ קאמר שעל שמן הנה תנאי שיוכלו לבטל לעת הצורך.

ובקושא דשמן צריך להגיה בירושלמי שם מתחילה ר' יונתן פדאיתא לבסוף לפנינו. וגבי קושא דשביעית צריך להגיה שם ר' יוחנן.

דהכי איתא בירושלמי ריש שביעית. ודלא פהגהת הק"ע שם להיפוך.

וע' מ"ק ג' ע"ב דקושא דשביעית מקשה ר"ל לר"י ע"ש. ויותר נראה דגם בשמן מקשה ר' יוחנן.

ור"כ וכו' בשם ר' יוחנן גופיה מתרץ קושיותו. דה"נ איתא בע"ז פ"ב הל"ח דר' יוחנן מקשה לה ומתרץ לה ר"י פדעתיה ע"ש.

וכן ריש שביעית מתרץ ר"י בעצמו קושיותו יעו"ש. והא דחמש חטאות דמיייתי שתמוה לכאורה דהוי הל"מ.

וכמו שתמה בגליון שם. ונראה דלעיל בירושלמי שם איתא שדבר שב"ד מוסרים נפשם סופו להתקיים פדבר שנאמר למשה בסיני.

ולנה קאמר די"ח דבר א"י גדול לבטל לפי שעמד בנפשותיהן. וא"כ קשה איך בטל גזירת שמן.

ואף למאי דמשני שפן התנו שיוכלו לבטל כמש"ל. מ"מ לא לא מציינו כה"ג בהל"מ.

וע"ז מיייתי דגם ה' חטאות אם רצו לבטל מבטלין. וס"ל להירושלמי שפן נאמר למשה בסיני שיוכלו לבטל.

וכ"נ בְּהָא דְשַׁבְעִיעִית דְּבַשׁ"ס דִּילֵן רִישׁ מ"ק מִקְשָׁה אִיךְ בְּטָלוּ שְׁנֵי פְּרָקִים הָא הָוֵי הַל"מ.
וּמְשַׁנֵּי דְהַלְכָה הָוֵי רַק שְׁלֹשִׁים יוֹם.

וְהֵם הוֹסִיפוּ מְעַצְרָת וּפְסַח יַעו"ש. וּבִירוּשְׁלַמִּי רִישׁ שְׁבִיעִית קְאָמַר סְתָמָא שְׁהוּמַר לְחַרוּשׁ
עַד ר"ה וְלֹא הִזְפִּיר פְּלָל מְעַנְנֵן הַהַל"מ בְּזָה.

וְהֵינּוּ כַּמ"ש דְּלִמְאֵי דְמְשַׁנֵּי שְׁהוּתְנָה שְׁיֻכְלוּ לְבַטֵּל א"ש גַּם בַּהַל"מ. שִׁי"ל שְׁכֹן הֵיטָה
הַהַל"מ כַּנ"ל.

וְעַז"א רַחב"א דַּמ"מ א"י לְבַטֵּל רַק לְעַנְנֵן שְׁלֹא יָמוּתוּ אַבְּל לֹא שְׁיֻקְרְבוּ. דְּבַבְכוּרוֹת ט"ז
ע"א אִיתָא דְּיַלְפִינֵן מִקְרָא שְׁאִינָה קַרְיָבָה וְהָא דִּימוּתוּ הָוֵי מַהַל"מ ע"ש.

וְא"כ א"י לְבַטֵּל רַק הַמֵּיתָה שְׁהוּא מַהַל"מ. וְלֹא שְׁתַּקְרַב דְּהָוֵי מִקְרָא כַּנ"ל.

וְלַחְוָר הִירוּשְׁלַמִּי נִרְאָה נְכוּן מ"ש בַּס"ד. וּבְנוּע"י נִדְחַק בְּזָה.

וּמִש"ש הַחִילוּק בֵּין שׁוּא"ת לְקוּם וְעֵשָׂה תְּמוּהָ לַעַנ"ד. דְּהָא לְנִדְבָה הָוֵי ג"כ קוּם וְעֵשָׂה
שְׁאוּכְלִים אוֹתָם.

וְהַל"מ הָוֵי דְמַתוֹת וְאִסּוּרוֹת בְּאִכְלָה כְּדֹאִיתָא בְּבַכּוּרוֹת שְׁם וְאַקְצַר פִּי אַכ"מ: יֵא עַכ"פ
נִתְבְּאַר מְזָה דָּאָם אַח"כ וְעֵשָׂה שְׁאִין רוּה"צ יְכוּלִים לְעַמּוּד בּוּ צְרִיךְ גְּדוּל לְבַטֵּל כַּנ"ל.
וּלפ"ז צ"ל דְּכַמוּ דְּאִמְרִינֵן בִּשְׁנֵי פְּרָקִים שְׁהוּתְנָה שְׁיֻכְלוּ לְבַטֵּל.

גַּם בְּשַׁבְעִיעִית גּוּפָא הוּתְנָה כֹּן לְאַבְיֵי שְׁם וְלִרְבָּא עַל חֲרִישָׁה. וְכֹן לְדִידֵן בְּאַרְנוֹנָא.

וְנִרְאָה שְׁזָהוּ בְּכָלֵל מַה שְׁהַנְיָחוּ עַמּוּן וּמוֹאֵב שְׁיִסְמְכוּ עֲלֵיהֶם עֲנִיִּים בְּשַׁבְעִיעִית. הָרִי
שְׁחַשְׁשׁוּ בְּשַׁבְעִיעִית בְּקִצַּת מְקוּמוֹת לְהַקְל לְטוֹבַת עֲנִיִּים.

וְהו"ל כְּהַתְנוּ לְהַקְל לְצוּרְךָ חַיֵּי נַפְשׁ וְה"ה לְעַנְנֵן אַרְנוֹנָא. וְה"ז דּוּמָה לְמִש"ל גַּבֵּי שַׁבַּת
שְׁכִינֵן שְׁמַצִּינוּ שְׁהַקְלוּ בְּאִסּוּרֵי שַׁבַּת בְּמִקּוּם פְּסִידָא.

לְמַדּוּ מְזָה לְכָל אִיסּוּרֵי שַׁבַּת. וְה"נ י"ל כַּנ"ל.

וְע' בַּפְר"ח עַל י"ד סִי קי"ז בְּאַנְרָךְ בְּזָה. וְכַעֲיֵן זֶה כְּתָבוּ הַפּוֹסְקִים לְעַנְנֵן דְּבַר שְׁכַמְנֵן
שְׁכַמְנֵן שְׁנַתְבְּאַר בַּש"ס דְּהִיכָא שְׁאִין שְׁיָיךְ הַטַּעַם לֹא גָזְרוּ.

אִם בְּטַל הַטַּעַם לְגַמְרֵי א"צ מְנִין אַחַר לְהַתִּיר וְלְמַדּוּ כֹן מַמ"ש הַתו' דְּלִהֲכִי ל"ח הָאִידְנָא
לְגִילּוֹי מְשׁוּם שְׁגָם בִּימֵי הַש"ס לֹא חָשְׁשׁוּ לְגִילּוֹי הִיכָא שְׁאִין לְחוּשׁ שְׁנַחֲשׁ שְׁתָּה מְמַנּוּ.
לְזָה הָאִידְנָא שְׁאִין מְצוּי בִּינֵינוּ נְחֻשִׁים א"ח לְגִילּוֹי.

וְה"נ כִּינֵן דְּחִזִּינֵן שְׁהַנְיָחוּ מְקוּם מְשׁוּם חַיֵּי נַפְשׁ בְּתַקְנַת שְׁבִיעִית. לְזָה הַקְלוּ מְשׁוּם אַרְנוֹנָא
ג"כ.

וְכֹן מְצִינוּ שְׁהַקְלוּ בְּעַסְק עִם נְכָרֵי וּבִימֵי חָגָם כְּמִבְנוֹאָר בְּפּוֹסְקִים י"ד סִי קנ"א. וְהֵינּוּ
מְשׁוּם שְׁמַצִּינוּ בַּש"ס שְׁחִילְקוּ בְּכַמָּה דְּבָרִים דְּלֹא אֲזִיל וּמוֹדִי.

וְכֹן בֵּין עַפּוּם שְׁבַחוּ"ל לְעַפּוּם שְׁבַא"י. וְכֹן הַקְלוּ בְּשִׁמְיַת כְּסָפִים דְּסַגִּי בְּמִילֵי בְּגִיטִין
ל"ז וּכְמַש"ל בַּס"ד: יב וְעַפ"י מַה שְׁכַתְבְּתִי יֵשׁ לִינִשְׁב מַה שְׁהַקְשָׁה בְּשׁו"ת בְּשָׁמִים רֹאשׁ
סִי שְׁנ"ט וְעִי שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב ח"א סִי קי"א מַה שְׁכַתְבַּת בְּזָה.

ולכאורה לפי מה שפיתבו התוס' וש"פ דלהכי מקילינן בתכשיטי נשים משום שאין לנו רשות הרבים גמור. דא"כ נישרי ג"כ לתקוע שופר בר"ה שאין חשש שמא יעבירונו פאן דליפא ר"ה ולכאורה אמרתי בפשיטות דבתכשיטים שרינו בקוצר.

ולזה ממילא פיון דליפא ר"ה הו"ל הפל דין קוצר. אבל יקשה לקצת פוסקים שאוסרים ג"כ בקוצר.

ומ"מ הביאו סברא זו שאין לנו ר"ה. אבל לפמ"ש א"ש דכיון דמצינו שהקילו בתכשיטים בש"ס באשה חשובה שאין דרפה לאחויי וכן באותם תכשיטים שאין דרף להראותם התירו.

וא"כ ממילא יש לנו רשות ג"כ להקל אצלנו שאין לנו ר"ה ואין פאן חשש הוצאה. אבל בשופר בר"ה מצינו שאף לבקי אסרו שאין לחוש בו להעברה.

א"כ חזינו שלא רצו להקל בזה ולזה הו"ל פכל תקנה שא"י לבטלה אף שבטל הטעם. ואף שבב"ד ובמקדש היו תוקעים י"ל שעיקר הטעם היה כדי שלא לבטל מישראל לגמרי מצות שופר ותלוי זה בסברא דב"ד זריזים שלזה יחדו ההיתר בב"ד עכ"פ ואכמ"ל בזה: ועי"ל משום דארעא דמלכא הוא פדאימא בב"ב נ"ד וכיון דדד"מ שיתנו מעשר מתבואת הארץ א"כ זורעים קרקע של מלך לתת לו את שלו.

וע' רמב"ם פ"ד מה' שמקטה ויובל באקצור: יג עכ"פ נתברר דאף חז"ל לא הקילו מעצמם במקום פסידא בתקנת הקודמים. אם לא בדבר שמתחילה לא תקנו בזה או שמתקני התקנה גילו דעתם שרשות להקל במקום פסידא או לבטלה לגמרי או שרואים שגם הם חילקו בתקנתם להקל בעת צורך וחשש הפסד.

וכמו שנתבארו בס"ד כל הפרטים. אבל לא שנאמר כן ח"ו מדעתנו בכל גזירות חז"ל. ואף שפונדאי אין פוננת מהרי"מ ז"ל שיהא רשות בידינו להקל בתקנת חז"ל במקום פסידא. כי ח"ו לומר כן על צדיק שכמותו.

רק פוננתו שכמו שמצינו שחז"ל קודם חתימת הש"ס הקילו בתקנות שקדמום במקום דוחק. כן אנחנו נוכל להקל לצורך בתקנות שנתחדשו אחר חתימת הש"ס כ"נ פוננתו ז"ל.

אבל לענ"ד ג"ז אינו כמש"ל דגם חכמי הש"ס לא הקילו מדעתם ולזה גם אנחנו לא נוכל להקל בתקנות שאחר הש"ס. ומ"ש המהרי"מ ראיה מתקנת רגמ"ה הנה בלשון התקנה שבסוף שו"ת מהר"מ מר"ב מבואר שפן הותנה מתחילה שלצורך גדול יוכלו ק' רבנים להתיר ובסי' ע"ב ביארנו בס"ד בלא"ה הטעם שהתירו בזה בקצת מקומות: יד ומה שהביא המהרי"מ ראיה מהא דאין שעת הדחק ראיה.

צ"ע לענ"ד דשם מפורש להקפיד דאימא בנדה ט' ע"ב א"ל ר"א לחכמים מעשה וכו' א"ל אין שעת הדחק ראיה. מאי שעה"ד א"ד שני בצורת וא"ד טהרות אפיש לעבידא וחסושו רבנו להפסד טהרות.

ת"ר מעשה ועשה רבי כר"א לאחר שזנכר אמר פדי הוא ר"א לסמוך עליו בשעה"ד מאי
לאחר שזנכר אילימא לאחר שזנכר דאין הלכה כר"א אלא כרבנן בשעה"ד היכי עביד
פנותיה אלא דלא איתמר הילכתא לא פמר ולא פמר.

ומאי לאחר שזנכר לאש"נ דלאו יחיד פליג עליה אלא רבים פליגי עליה אמר פדי הוא
ר"א וכו'. הרי מבואר דאי אין הלכה כר"א אין סומכין עליו אף בשעה"ד.

ואף דמשמע מעיקרא דבשעת הדחק אף חכמים מודו לר"א פבר חילקו התו' בנדה ו'
ע"ב בין בצורת לשאר דחק. והרשב"א בתשובה הובא ברמ"א ח"מ סי' כ"ה פתב
דבמקום דחק והפ"מ סומכין ע"ד יחיד ועש"ך יו"ד סי' רמ"ב שהאריה בזה ואין הרשב"א
ת"י.

וקשה דהא לא סמיה רבי רק שם דלא איתמר הילכתא אבל לדין פבר איתמר דהילכתא
פברבים. וצ"ל דהרשב"א יליף מרישא דמשמע שבדחק גדול גם חכמים הקילו פדעת
היחיד אף דלא ס"ל פנותיה.

ולנה הצריה הפ"מ ושעה"ד דליהוי דחק גדול פשני בצורת. וכן אמרינן בשבת מ"ה פדאי
ר"ש לסמוך עליו בשעה"ד אף דרב ס"ל כר' יהודה מ"מ בשעה"ד סמך על ר"ש.

וצ"ל דספנת חברי שם דמי לשני בצורת ומ"מ ספנה גמורה לא היה שם. וכן בגיטין י"ט
פדאי הוא ר"ש שפסמך עליו ריב"ל בשעה"ד צ"ל ג"כ דהוי חשש עיגון ודמי להא דשני
בצורת פנ"ל.

והא דסנפה י"ד אין שעת הספנה ראיה אין שייכות לכאן דשם פירש"י שגזרו על המצות
ולנה רצו לקיים כ"מ שיוכלו אף דמדרבנן לא הוי סנפה. ויש לעיין שם למה לא מסרו
נפשים ע"ז פיון שרצו להעבירם על דת בגזירה שצריה למס"נ אף על ערקתא דמסאנא
וצ"ל כמ"ש השטמ"ק בכתובות ג' ע"ב דהיכא דלא עבדא מעשה לא שייך זה וה"נ הוא
רק שוא"ת.

ויש להאריה בזה. ועוי"ל שלא הניחו כלל לקיים מצות סנפה פדין: ובסנפה ל"א ע"ב
גבי לולב יב"ש דר"י מכשיר ומייתי מבני פרכין וא"ל אין שעה"ד ראיה משמע דחכמים
עצמם מודו דמקשרינן בשעה"ד.

ובהג"א שם איתא דלא איתמר הילכתא פחכמים. נראה הפוננה פהא דנדה ט' דלהכי
הקילו בשעה"ד וכן מצאתי שפי' בכפות תמרים שם.

ולענ"ד ל"צ לזה דזה דומה לשני בצורת דגם חכמים הודו שם לסמוך בשעה"ד להקל.
וה"נ פיון שא"א להם לקיים המצוה פתיקונה נטלו מה שאפשר להם אף לולב יב"ש.

והפוסקים נחלקו בזה אי לברך ג"כ בשעה"ד על יב"ש או לא. ע' ר"ן ורא"ש שם וע'
שו"ת ח"צ סי' ט' בדין לברך על פסולים בשעה"ד ואכ"מ.

ונראה דעת ההג"א דס"ל שאף שאפשר להשיג ע"י טורח גדול בכ"ז סומכין על ר"י.
ולנה הוצרה לומר דלא איתמר הילכתא דאי הלכה פחכמים צריה דחק גדול שאין נמצא
פלל כמש"ל.

וגם די"ל דבמצינה לא שייך לומר לסמוך על יחיד שאין הלקה פמותו בשעה"ד דכיון שאין הלקה פן א"כ אין תועלת בזה פלל משא"כ לענין קולא בצרכי האדם בנוגע לממון וכמוכן. והש"ך סי' רמ"ב כ' דהך דסומכין בשעה"ד על יחיד הוא רק בדברבנו.

וקשה דהא לולב הוי דאורייתא וצ"ל דס"ל כמ"ש הרא"ש שם סי' י"ד שמשך הפתוב לחכמים ע"ש וא"כ הו"ל פדרבנו וגם לדעת ש"פ י"ל דהכא אינו קולא ורק מצד שלא מצאו אחר נטלו יבש לכה"פ. ואף הסוברים שמברכין עליו כבר בארו הטעם משום דחשש לא תשא בברכה לבטלה הוא דרבנו וגם די"ל דלא הוי לבטלה שחכמים הצריכו ליטלו בשעה"ד ואקצר.

ובעירובין צ"א איתא אר"י בשעת הספנה היינו מעלין ס"ת מחצר לגג וכו' אלא אין שעת הספנה ראיה. נראה ג"כ הפנונה דמשום שהיה שעה"ד שלא הניחו לעסוק בתורה סמכו ע"ד הסובר דהוי רשות אחת.

ודמי לשני בצורת וכמ"ש לא רעב לתם וגו' כ"א רעב לדבר ד' אבלספנה ממש לא שייך התם דלא יטלטלו הס"ת ולא יקראו בה וע"כ צ"ל דהוי רק שעה"ד פנ"ל: טו ויסוד הענין שסומכין בשעה"ד ע"ד יחיד.

הוא בתוספתא דעדיות פ"א למה הונקרו דברי יחיד בין המרובים שמה תצטרף להם שעה ויסמכו עליהם. ופי' הראב"ד בפירושו למשנה ה' בפ"א דעדיות שאם אין חולק א"א להקל פלל נגד דין מוסכם.

וכבר אמרו אין ב"ד יכול לבטל וכו' ואף בשעה"ד ורק במקום שהיחיד חולק אפטר לסמוך עליו בשעה"ד לפי שאינו כמבטל דברי חכמים רק כסובר פדעת היחיד שהוא. ומה שנהגו עד עתה לאיסור הוא לפי שתפסו דברי המרובים לעיקר יעו"ש שפן תוכן דבריו.

ולזה היכא דאיתמר הילכתא פחד סמכינו בדחק גדול ע"ד החולק והיכא דלא איתמר הילכתא ורק מצד דמסברא נימא דהלקה פרבים. וגם י"ל להיפוך בשל סופרים הלך אחר המיקל.

בזה סגי דוחק קצת לסמוך על המיקל כמ"ש התו' בנדה ו' ע"ב. וכ"ז בזמן הש"ס אבל לדין אחר חתימת התלמוד כבר נפקו והוכרעו כל מחלוקת שבש"ס להלקה כדברי המרובים וזו"ז פללי ההלכות שבדינו.

וכיון שאין לנו פח לחדש דבר אחר חתימת הש"ס ממילא הוי אצלינו כדבר מוסכם שאין להקל אף בשעה"ד כמ"ש"ל. רק במקום שמפורש בש"ס שהמרובים בעצמם הסכימו להקל בשעה"ד פהא דסופה ל"א וכמ"ש"ל.

ויש לעיין בזה לדינא במקומות שנוצר בש"ס ואכמ"ל בזה. ומ"מ נפקא מינה לדין במחלוקת הפוסקים שבה ניתן לנו רשות להכריע.

בזה שפיר ננהיג פכל החילוקים שהזכרנו לענין שעה"ד והפ"מ וכמ"ש הרשב"א בתשובה כמ"ש"ל ושאר פוסקים בכמה דוכתי: הרי נתבאר דכ"ז שייך רק במקום שיש מחלוקת בדין ויש עכ"פ דעת יחיד לסמוך עליו אבל בתקנה פוללת שהסכימו וקבלו ע"ע

כל בני אשכנז באיסור קטניות בפסח וכדומה הו"ל כדבר מוסכם בלי חולק ולא שינוי
כלל להתיר בשעה"ד.

וא"ל שנסמך על המקומות שנהגו בהם היתר ז"א. דאטו זה מחלוקת בין חכמי המקומות
בדין הלא אין זה רק סניג וגדר שנהגו וקבלו ע"ע ושאר מקומות לא נהגו כן ולא מצינו
כלל שעמדו חכמי הדור ונתקנו תקנה זו.

ורק שנהגו כן ונמשך המנהג בקביעות עד שהו"ל כדבר שנהגו בו איסור. והחילוק בין
תקנה למנהג כי תקנה הוא מצד חיוב לשמוע למצות ב"ד ומשום לאו דלא תסור.

אבל מנהג הוא מצד גדר ולא יחל דברו כדאיתא בנדרים פ"א ובח"ס סי' קכ"ב ראיתי
דפשיטא ליה שהיתה תקנה מגאוני אשכנז ע"ז ולענ"ד לא מצינו זה מפורש ואדרבא
לשונות הפוסקים שהביא הב"י סי' תנ"ג בזה משמע דרק מנהג הוא וקצת גדולים לא
החזיקו במנהג הלז רק עתה נהגו כל בני אשכנז להחמיר.

ע"ש בב"י וד"מ ומבואר שלא נתאספו גדולי אשכנז לגזור ולתקן זה. ואף אי הוי תקנה
כבר כתבו התו' גיטין ל"ו ע"ב סד"ה אלא דאף בתקנה שתקנו בעיר אחת שינוי דין דאין
ב"ד יכול לבטל וכו' ע"ש.

אף בזה יש לחלק דדווקא שם שהביאו התו' מחולין ק"י שהי' טעם לגזור דווקא באותו
מקום יותר משאר מקומות מפני שלא היו בני תורה יעו"ש. אבל בנ"ד לא מצינו שיהא
שינוי להחמיר בקטניות באשכנז יותר משאר מדינות.

ורק ששם קבלו עליהם חומרא זו ולא בשאר מקומות. אף י"ל שאפשר שבני דורות
הראשונים ראו במקומות ההם קצת פרצה בזה.

וכעין זה איתא בש"ס פסחים מ ע"ב דרב פפי שרי לממחה קזירה בתסיסי. ופ"ה התו'
בשם הערוך קמח עדשים.

ואמר רבא מי איכא מאן דשרי כי הא מילתא בנכתא דשכיחי עבדי. הרי דבמקום
ששכיח פרצה יש להחמיר אף בקטניות ושפיר צריך ב"ד גדול להתיר.

אף לפ"ז יש מקום להתיר עכשיו אם נראה בעיני ב"ד שאין הפרצה מצויה בזה וכעין
הא שהחמירו משום שאינן בני תורה דנודאי אם נעשו בני תורה ממילא שרי להו וכהא
דהערמה שאסורה ולצורבא מרבנן שרי בשבת קל"ט ע"ב.

וא"כ מצינו באותו אדם עצמו שמקודם שהיה צומ"ר אסור לו וכשילמד תורה הותר לו
וה"נ ה"א כשנעשו בני תורה כ"נ ברור. ויש לעיין בדברי התו' בגיטין שם במ"ש שצריף
ב"ד גדול להתיר דאם עודם עמי הארץ למה יתיר, אף ב"ד גדול ובפרט לפמ"ש הפוסקים
דבסניג וגדר אין להתיר אף ב"ד גדול וע' בפר"ח בזה ואכמ"ל בזה.

שוב ראיתי בח"ס סי' קכ"ב אחרי פותבי שפתב ג"כ דקטניות דינו כהא דגזירה במקום
אחד שהזכירו התו' שם שגדולי אשכנז מצאו בקעה וגדרו גדר ושוב אין להתיר רק ב"ד
גדול. ולענ"ד נ"כ כמ"ל וגם כבר כתבנו דאין זה תקנה רק מנהג שנהגו איסור.

וא"כ בַּנּוֹדָאֵי אֵין לְהַתִּיר כַּנ"ל: וְרֵאִיתִי בְּאַחֲרוֹנַיִם בְּשֵׁם הַפּר"ח שְׁמִי שְׁנוּהֵג לְהַחֲמִיר מִצַּד שְׁסוּבֵר פְּדַעַת הַמַּחֲמִיר אֵין לוֹ הֶיְתֵר. וְהִנֵּה הַפּר"ח אֵינוֹ ת"י וְלַעֲנֹד אֲדַרְבָּא בַכּה"ג יֵשׁ לוֹ הֶיְתֵר טְפִי וְכַמֶּש"ל מְהֵא דְעֵדוּת דְּבִשְׁעָה"ד סוּמְכִים ע"ד הִיחִיד אַף שְׁעַד פּוֹה עָשׂוּ כְּדַבְרֵי הַמְרַבִּין וְתַפְסוּ כּוֹן לְהִלְכָה.

וְהָא דְאִיתָא בִּירוּשְׁלַמִי ר"פ מְקוּם שְׁנֵהֲגוּ דְלִהְכִי לֹא הִתִּירוּ בְּנֵי בְיַישׁוֹן גְּדָרָם מִשׁוּם דְּרַבִּי ס"ל כַּר"י שְׁאָסוּר לְהַפְלִיג אֵינוֹ מִצַּד שְׁתַּפְּסוּ כּוֹן לְדִינָא לְזָה לֹא יִכְלוּ לְשַׁנּוֹת רַק דְּאִיִּירִי שְׁלֵא הִיָּה לְהֵם שְׁעָה"ד גְּדוּל כ"כ כְּמוֹ בְּשַׁנִּי בְּצוֹרֶת כַּמֶּש"ל דְּנִגְדַּד הִדִּין בְּעֵי שְׁעָה"ד גְּדוּל.

שׁוּב מְצָאֵתִי בַפִּי ר"ח עַל פְּסָחִים שְׁפִי לְהִדְיָא הִירוּשְׁלַמִי כַּמ"ש וְת"ל שְׁפִנוֹנְתִי לְדַעְתּוֹ הַק': טוּ וַיֵּשׁ לְהִבִּיא רְאָיָה שְׁלֵא לְהַקְל בְּשְׁעָה"ד בְּמִנְהֵג מְהֵא דְּפְסָחִים נ' שְׁבַנִּי בְיַישׁוֹן הַחֲמִירוּ שְׁלֵא לִילֵף בַּע"ש וְקֶאֱמַר שְׁם דְּאַף דְּלֹא אֶפְשָׁר לְהוּ אֲסַר לְהֵם רַבִּי.

וּא"ל כְּבָר קְבַלְתֶּם ע"ע וְאֵל תַּטּוֹשׁ וּגו'. הֵרִי לְהִדְיָא שְׁאֵין לְהַתִּיר בְּמִנְהֵג אִיסוּר אַף שְׁהוֹצְרָכוֹ לְפַרְנִסְתָּם וְהִיוּ עֲנִיִּים ע"ש בַּפִּירש"י וּפִיר"ח וְכַדְאִיתָא בִירוּשְׁלַמִי ר"פ מְקוּם שְׁנֵהֲגוּ.

וְהַעֲנִין כַּמ"ש הַרשֵׁד"ם הוּבָא בְּאַחֲרוֹנַיִם דְּאַף שְׁהַמְקַבְּלִים בְּעֵצָמָם בְּיָדָם לְהַתִּיר ע"פ שְׁלֵשָׁה פְּכָל גְּדָר אֲבָל בְּנִים חֲמִיר דְּלֹא מְהַנִּי הַתְּרָה דְּהוּי לֹא דְּדַבְרֵי קְבַלָּה לֹא תַטּוֹשׁ וּגו'. וּא"כ גַּם בַּנ"ד אֵין מְקוּם לְהַתִּיר.

וּלְפַמֶּש"ל מְהִירוּשְׁלַמִי דְּמִנְהֵג זֶה הוּא מִצַּד הִדִּין יֵשׁ לְדַחוּת וְכַמֶּש"ל אַף ש"ס דִּילּוֹן מְבֹאָר דְּלֹא ס"ל הֶכִי וְגַם בִּירוּשְׁלַמִי הִלְזוּ יֵשׁ לְהַאַרְיָה. וְע' ח"ס ס'י קכ"ב בְּזָה.

וְלֹא פִירש"י וּפִיר"ח שְׁפִירְשׁוּ שְׁהִיוּ עֲנִיִּים הֵייתִי מְפָרֵשׁ דְּלֹא אֶפְשָׁר לְהוּ הִיָּינוּ שְׁהִיוּ עֲשִׂירִים וּבְעֵלֵי עֲסָקִים רַבִּים וְהוֹצְרָכוֹ לִיסַע עַל הִירִיד לְמַפְנֵי סְחוּרְתָם וְלַקְנוֹת וְכִדּוּעַ דְּרַף הַסּוּחָרִים וּא"כ אֵין כָּאֵן דּוֹחַק רַק מְנִיעַת הַרְיָנָח וְאַבּוּתָם הִיוּ אֲנָשֵׁי מְנוּחָה וְלֹא הוֹצְרָכוֹ כ"כ לִיסַע עַל הִירִידִים וְכֵן בִּירוּשְׁלַמִי לֹא גִזְרָה כְּלָל דְּלֹא אֶפְשָׁר לְהוּ וְהִיָּינוּ כַּנ"ל דְּלֹא נ"מ לְדִינָא.

עַכ"פּ שְׁמַעְנוּ מִכָּל הַלִּין שְׁאֵין לְהַקְל בְּמִנְהֵג מִשׁוּם שְׁעָה"ד: יז אָכֵן נִלְע"ד מְקוּם לְהִתִּיר בְּזָה עַפ"י הָא דְּקִי"ל בְּגִדְרִים כ"ג דְּגִדְרֵי אֲוֹנָסִין שְׁרוּ וְאַף שְׁנַתְחַדֵּשׁ הָאֲוֹנָס אַח"כ פְּגוֹן שְׁחֵלָה בְּנוּ וְכַדּוּמָה וּא"צ הַתְּרָה דְּוֹנָדָאֵי לֹא גְדָר אֲדַעְתָּא דְּהֶכִי וְכֵן קִי"ל בַּסִּי רַל"ב שִׁי"ב.

וּבְר"ן גְּדָרִים כ"ז בְּאַר שְׁדַעְתּוֹ שְׁכָל שְׁיִאָרַע אֲוֹנָס קָצַת שְׁלֵא יְהֵא הַגְּדָר קִיָּים וְע"ש בְּרַא"ש שְׁפַתְב דְּהוּי כְּדַבְרֵים שְׁפַלְב שְׁמוּכָח וְגִלּוּי לְפַל דְּהוּי דְּבָרִים. וְכֵן קִי"ל בְּכָל גְּדָרִים לְמִיזַל בְּתַר אֲוֹמְדָנָא עַס"י רִי"ח בְּזָה.

וּבַסִּי רַל"ב סִי"ב קִי"ל דְּאַף אֲוֹנָס מְמוֹן הוּי אֲוֹנָס רַק שְׁאֵם בְּנִקְל לְהַשְׁתַּדֵּל לֹא מִיִּקְרִי אֲוֹנָס וּא"כ לֹא עֲדִיף מְנֵהֵג מְאֵלוֹ קְבָלוֹ ע"ע בְּגִדְרֵי גְמוּר דְּהוּי שְׁרִי בְּמִקּוּם אֲוֹנָס. וְאַף שְׁבִאָרְנוּ מִירוּשְׁלַמִי דְּפְסָחִים וְהַרשֵׁד"ם דְּבְנֵים חֲמִירִי מְאֵבוֹת זֶה רַק לְעַנְיָן שְׁלֵא יוֹכְלוּ לְהַתִּיר לְגַמְרֵי הַמְנֵהֵג דְּלֹא שְׁיִיף לּוֹמַר שְׁיִתְחַרְטוּ כִּיֵּן שְׁהֵם לֹא קִיָּבְלוּ הַמְנֵהֵג וְגַם בְּפַתַח לֹא שְׁיִיף דְּהָא אֵין פּוֹתְחִין בְּנוֹלָד וּבְעֵי חֲרָטָה דְּמַעֲיָקְרָא.

אָבֵל לְעֵינַי שְׁעַת אֲנֹס י"ל דְּלֹא חֲמִירֵי מְאֹבֹת גּוֹפִיָּיהוּ כִּינּוּן שְׁאִיסוּרֵם מִשׁוּם אֵל תִּטְוֹשׁ תּוֹרַת אֲמָרָה. וְתוֹרַת אֲבִיהֶם הִיָּתָה רַק בְּמָקוֹם שְׁאִין שָׁם דּוֹחֵק גְּדוֹל.

וְגַם י"ל דֵּה"נ לֹא קִבְּלוּ ע"ד שְׁיִגְרָמוּ לְבִנְיָהֶם עִי"ז דּוֹחֵק גְּדוֹל וְכַנ"ל: וְכֵן קִי"ל בְּסִי תַקִּס"ח ס"ב שְׁאֵם אִירַע מִיֵּלָה בְּתַעֲנִית שְׁמֹתָר לְאֹכֹל בְּלִי הַתָּרָה וְהִינּוּ מִשׁוּם אֲנֹמְדָנָא דַּע"ד כֵּן לֹא קִיבְּלוּ וְע"ש בַּמַּג"א וּבַהֲגָר"א.

וּבְס"ב בַּהֲג"ה שָׁם מְבֹנָאָר שְׁאֵף בְּקִיבֵל בְּפִירוּשׁ לְהַתְעַנּוֹת אֲפֹשֶׁר לְפָדוֹת בְּמָקוֹם אֲנֹס וְאֵף דְּשָׁם הַטַּעַם מִשׁוּם דְּלַצְעוּרָא כִּינּוּן כַּמ"ש הַגָּר"א שָׁם וְלֹא מִשׁוּם אֲנֹס י"ל מִשׁוּם דְּתַעֲנִית קִיבֵל ע"ד שְׁיִצְטַעַר מִהַתְעַנִּית.

וְלִזְהָ לֹא שְׁיִיָּף לִזְמַר שְׁלֹא קִיבֵל ע"ד שְׁיִצְאָרַע לוֹ מִזְהָ צַעַר. וְעַפ"ז י"ל קְוִשְׁנִית הַמְּפָרְשִׁים מִהָא דְקִי"ל בִּי"ד סִי רִי"ד שְׁאֵם אִינוּ בְּרִיא קֶצֶת צָרִיף הַתָּרָה.

וְע"ש בְּש"ף מ"ש בְּזָה וְאִין לוֹ טַעַם לַעֲנ"ד. דַּמ"ש דְּלֹא אֶסִיק אַדְעָתִיהָ שְׁיִהָא אִינוּ בְּרִיא.

לַע"ד הוּא דְּבָר מְצוּי וְלֹא הָיִי אֲנֹסָא דְּלֹא שְׁכִיחָא. דְּהָא מְפֹרָשׁ בְּש"ס וּפּוֹסְקִים דְּחוּלֵי שְׁלוֹ וְשָׁל בְּנוֹ וְאֲשָׁתוֹ מְבַטֵּל הַגָּדָר ע' גְּדָרִים כ"ג.

אָבֵל לַפַּמ"ש א"ש דְּשָׁאֲנֵי גְדָרֵי תַעֲנִית שְׁפִינּוּן לְסַבּוֹל צַעַר מִהַתְעַנִּית עַכ"פ לְזָה צָרִיף הַתָּרָה כִּינּוּן שְׁאִינוּ חוֹלָה גָּמוּר. וּבְאַמַּת יוֹתֵר נִרְאָה כַּמ"ש הַדַּגְמ"ר הוּבָא בְּאַחֲרוֹנֵי שֶׁא"צ הַתָּרָה כָּלֵל דְּהָיִי אֲנֹס כַּנ"ל.

וְהָא דְסִי רִי"ד שְׁמַצְרִיף הַתָּרָה הוּא כְּשִׁרְוֹצָה לְהַתִּיר לְגַמְרֵי שְׁלֹא לְנַהֲגַ עוֹד בְּאוֹתוֹ מְנַהֵג. אָבֵל כְּשִׁרְוֹצָה לְהַקֵּל בְּאוֹתוֹ פַּעַם וְלָשׁוּב לְמַנְהֵגוֹ א"צ הַתָּרָה וְהִינּוּ כַּמַּש"ל דְּהָיִי כְּגַדְרֵי אֲנֹסִין: יח וְנִרְאָה רִאָּיָה לְהַדַּגְמ"ר הַנ"ל מִהָא דְּפִסְחִים נ' מְבַנֵּי בִּישְׁוֹן דְּלֹא הַתִּיר לָהֶם רַבִּי אֵף דְּלֹא אֲפֹשֶׁר לְהוֹ וְהו"ל כְּגַדְרֵי אֲנֹסִין כַּמַּש"ל וְאֲמַרִּינוּ עֲנִיּוֹת שְׁכִיחָא בִּירוּשְׁלַיִם פ"ט גְּדָרִים הוּבָא בְּר"ן גְּדָרִים ס"ד סַע"ב.

וּלְפַמ"ש הַדַּגְמ"ר א"ש שְׁהֶם רְצוּ שְׁיַתִּירוּ לָהֶם לְגַמְרֵי דְאֵטוּ אִם יִלְכוּ פַּעַם אֶחָד עַל יוֹם הַשּׁוּק יַעֲשִׂירוּ. וְכִינּוּן שְׁצָרִיף הַתָּרָה בְּכַה"ג כַּנ"ל בְּנִים לָאוּ בְּנֵי הַתָּרָה נִיגְהוּ כַּמַּש"ל מִהִירוּשְׁלַיִם וְכַמ"ש הַרְשָׁד"ם בְּזָה.

אֵלָא דְהִיא גּוּפָא טַעֲמָא בְּעֵי ל"ל הַתָּרָה דְּמָה לִי אִם הוּא אֲנֹס לְפַעַם אֶחָד אוֹ אֲנֹס לְעוֹלָם. וְנִרְאָה הַטַּעַם דְּכִינּוּן שְׁרֹאָה שְׁנַחֲלֵשׁ בְּבְרִיאוֹתוֹ בְּאֹפְן שְׁיִנְמָשֶׁף זְמַן מָה שְׁלֹא יוּכַל לְקַנִּים גְּדָר תַעֲנִיתוֹ וּמִי מְפִיס בְּכָל יוֹם לְהַעֲרִיף עֲרֵף בְּרִיאוֹתוֹ אִי מִקְרִי אֲנֹס אוֹ לֹא וְאוּלַי בְּמָשֶׁף הַזְּמַן יִהְיֶה לוֹ כְּהִיתָר לְגַמְרֵי לְזָה הַצָּרִיכוּ הִיתָר לְגַמְרֵי.

וְכֵן בְּבַנֵּי בִּישְׁוֹן שְׁהוֹצְרָכוּ לְזָה בְּכָל ע"ש וּמִי יוֹדַע עַד כַּמָּה יִמָּשֶׁף צְוֹרָף פְּרַנְסָתָם וְאַח"כּ כְּשִׁיָּקוּמוֹ בְּנִיָּהֶם אֵף שְׁיִהְיוּ עֲשִׂירִים לֹא יִדְעוּ כָּלֵל מְמַנְהֵג זָה. לְזָה הַצָּרִיכָם הַתָּרָה וְכִינּוּן שְׁבָנִים אִין לָהֶם הַתָּרָה אֶסֶר לָהֶם רַבִּי.

וְיוֹתֵר נִרְאָה לְפַמ"ש הַשְּׁ"ף סִי רַל"ב סִי"ב דְּבְדָבָר דְּשְׁכִיחַ טְפִי וְהו"ל לְאַתְנוּיִי לֹא הָיִי אֲנֹס ע"ש. י"ל דֵּה"נ לֹא הִיָּה לְבַנֵּי בִּישְׁוֹן אֲנֹס כ"כ דְּצוֹרָף פְּרַנְסָה הָיִי מִקְלָתָא דְּשְׁכִיחָא וְהו"ל לְאַבּוֹתֵיהֶם לְאַתְנוּיִי וְע"כ שְׁקַבְּלוּ אַדְעָתָא דְּהַכִּי נָמִי.

וגם כי י"ל כמש"ל לענן תענית שעיקר הנדר הוא להצטער ה"נ גם לאבותיהם הנה עכ"פ מניעת הרינוח ופרנסה ובכ"ז קבלו ע"ע פן וגם דהא יכולים לילך לשם פיוס ה' ולהיות נשם עד אחר שבת ולא הוי אונס כ"כ.

ולפמש"ל לפרש הא דלא אפשר להו היינו שהיו עשירים מיושב הכל בס"ד: ולכאורה י"ל דבסברת הדגמ"ר הנ"ל לחלק בין התרה לשעה להתרה לעולם נחלקו ר' ירמיה ור' יוסי בירושלמי דסנהדרין פ"ג ובפ"ד דשביעית שהבאתי למעלה דר' ירמיה ס"ל שפיון שהותר מצד אונס המלכות בארנונא הותר לעולם וא"צ התרה ומייתי ראיה מהא דשמן שריפה דלא עמד ב"ד וביתל ומ"מ הותר לגמרי להטביל הפתילה לעולם פיון דמתחילה הותר מצד אונס משלחת זאבים וה"ה הקא.

ור"י פריף עלה דלא עמד ב"ד וביתל דס"ל דלהתיר לעולם צריף התרה כמ"ש הדגמ"ר וצריף ב"ד שיתירו ויבטלו התקנה ולזה ס"ל לר' יוסי דלא הותר רק לאותה שעה מצד אונס הארנונא ואנן פסקינון נשם כר' יוסי דשביעית נוהג בזה"ז כ"ז שאין אונס מלכות והיינו דצריף התרה להתיר לעולם כמ"ש הדגמ"ר.

והרמב"ם שפסק פי"א מה"ת דשרי להטביל פתילה בשמן שרפה לאו משום דס"ל כר' ירמיה. רק י"ל דלא ס"ל פלל טעם דמשלחת זאבים ע' ירושלמי פי"א דתרומות ומפרשים נשם שיש פלוגתא בזה: יט וראיתי מובא בשם ס' תומת ישרים שאם נתחדש נודע דבר שלא ידעו הב"ד המתקנים יש רשות לב"ד קטן לבטל התקנה ואין גוף הספר ת"י לידע טעמו.

ובהא דריש מ"ק שהוצרכו להתנות על ב' פרקים שיוכלו לבטלם י"ל משום דשכיח שיהא פסידא עי"ז שלא יחרושו ערב ושביעית והו"ל לאתנוויי פדאיטא ריש פתובות באונסא דשכיח וכמ"ש הש"ף סי' רל"ב סי"ב פן גבי נדרים אבל גבי ארנונא הוי מילתא דלא שכיחא וכהא דסי' רל"ב סי"ב בהג"ה גבי שר שצוה לעבור על השבועה ע"ש.

ולזה פיון שנתחדש דבר דלא הו"ל לב"ד המתקנים לאסוקי אדעתא פלל שפיר מבטל אף ב"ד קטן פנ"ל. ותק"ח הוי פעין נדר דאזלינו בתר אומדנא ואונס כמש"ל ורק אחר חתימת הש"ס אין בידינו פלל לחדש דבר בתקנותיהם וכמש"ל.

ובזה יש מקום לדברי הכ"מ פ"ג מה' ממרים שכתב שאף אם נעשה אח"כ שאין הצבור יכולים לעמוד בו ג"כ ב"ד קטן מתיר וסתרונו זה למעלה אבל דבריו קיימים בכה"ג שנתחדש אונס דלא שכיח כ"כ וכמש"ל.

ומ"מ צריף היתר לענן לבטל לעולם כמ"ש הדגמ"ר. ורק דבזה סגי ב"ד קטן.

נאף דהיכי דבטל הטעם צריף ב"ד גדול. היינו משום דהו"ל להתקנים לאסוקי אדעתא לאתנוויי אם יבטל הטעם כמש"ל.

אף באמת לא דמי תקנת חז"ל להא דנדר ורק לענן מנהג שהוא מטעם נדר כמש"ל שריף לאתנוויי מדיני נדרים אף לא לענן תקנות וגזירות חז"ל ונדחו פל דברינו בזה מירושלמי ותו"י הנ"ל נאקצר: כ נשוב לנ"ד במנהג איסור קטניות בפסח נראה דנודאי לא עדיף מנדר גמור דאמרינו דאדעתא דהכי לא נדרו במקום דחק ואונס.

ובימיהם הָיָה זֹל גְּדוֹל וְלֹא אִסְקוּ אֲדַעְתִּינֶיהוּ וְשִׁיחָהּ יוֹקֵר גְּדוֹל פְּנֵה לְאַתְנוּיִי עָלָיו אֲבָל בְּנוֹדָאֵי לֹא קִיבְלוּ ע"ע ע"ד יוֹקֵר וְדוֹחַק גְּדוֹל פְּנֵה וְגוֹרֵם לְעֵנִיִּים מְנִיעַת שְׂמַחַת יו"ט וְגַם תְּפוּחֵי אֲדָמָה יְקָרִים וְכַמְעַט אֵינָם בְּמַצִּיאוֹת מַחְמַת הַקֹּרֶר וּבִפְרָט כִּי עַל גּוֹף הַמְּנַהֵג פִּקְפֻקוֹ רַבִּים כַּמ"ש בַּב"י ס' תנ"ג שְׁהֶרְבָּה גְּדוֹלִים אֲכָלוּ קִטְנִיּוֹת: וְכִינּוֹן שְׁפָל יְסוֹד הַהֵיטֵר שְׂבָאֲרָנוּ בַס"ד הוּא מַצַּד אֲנָס וְדוֹחַק א"כ אֵין לְהֵתִיר רַק לְעֵנִיִּים וְשׁוֹבְלִים דְּוֹחַק וְלֹא לְעֵשִׂירִים וְכָל מִי שְׂאֲפִשֶׁר לוֹ לְהִשְׁתַּדֵּל שְׁלֵא יֵאָכֵל קִטְנִיּוֹת בְּלִי דְוֹחַק וְנוֹדָאֵי אֲסוּר לוֹ לְאַכּוֹל קִטְנִיּוֹת וְכַמ"ש הַרְמ"א ס' רל"ב ס' ס"ב דְּהֵיכָא שְׂיִכּוֹל לְהִשְׁתַּדֵּל לֹא מִיְקָרֵי אֲנָס וְכַמ"ש"ל.

והמהרי"מ שְׁהֵתִיר אַף לְעֵשִׂירִים לְטַעְמָהּ אֲזִיל שְׂדַעְתּוֹ שְׂתַקְנָה גּוֹפָא יֵשׁ כַּח בְּיַד חַכְמֵי הַדּוֹר לְשִׁנוּתָהּ כְּפִי הַצְּוֹרֶף. אֲבָל לַפְמ"ש שְׂחֲלִילָה לִיגַע בְּגוֹף הַדְּבָר וְרַק מִשׁוּם אֲנָס יֵשׁ לְהֵתִיר.

א"כ אֵין לְהֵתִיר רַק לְמִי שֶׁהוּא אֲנוֹס וּבְאַמַּת כְּפִי אֲשֶׁר סוֹפֵר לְנוּ יָפָה דִּיבְרַת הַגְּאוּן מַהֲרִי"מ ז"ל לְפִי זְמַנּוֹ שְׁהֵיָה אֲזִי יוֹקֵר נוֹרָא מְאוֹד וְגַם מְדַלִּית פְּרוּטָה. וּבְנוֹדָאֵי הַרְגִישׁ הַצַּדִּיק הַגָּ' לְשִׁישׁ הַרְבֵּה אֲנָשִׁים שְׂבוּשִׁים לְפָרְסָם עֵנִיּוֹתָם וּמִתְרָאִים כְּעֵשִׂירִים וּלְחַרְפָּה יְהִי לָהֶם לְאַכּוֹל קִטְנִיּוֹת וְיִסְבְּלוּ בְּשִׁבִיל זֶה חֲרַפְתָּ רָעַב בִּי"ט.

לְזֶה לְבַשׁ צְדָקָה כְּמַדּוֹ וְצָנָה שְׂיֵאָכְלוּ כְּנֵלָם. כִּי הֵיָה נוֹגַע אֲזִי כְּמַעַט לַפְקוּ"נ כְּפִי אֲשֶׁר שְׂמַעְתִּי מַעֲצָם הַיּוֹקֵר וְרָעַב שְׁהֵיָה אֲזִי וּבְכַגּוֹן זֶה יֵשׁ לְדוֹן וְלוֹמַר דְּנִיחָא לִיהַ לְחַבְרַת לְמִיַּעֲבַד אִיסוּרָא קְלִילָא וְכו' וְאִכְמ"ל בְּזֶה.

אֲבָל בְּזַמְנֵינוּ וְכַמּוֹ בְּשִׁנָּה זֹאת"ל לֹא הֵגִיעַ לְמַדְרִיגָה כְּזוֹ ח"ו וְהַפְּרוּטָה מְצוּיָה קֶצֶת וְרַק הָעֵנִיִּים הַפְּרֻטִּים וְיִדּוּעִים מְפָרֵר קֶשֶׁה לָהֶם לְסַבּוֹל בְּזֶה וְנוֹדָאֵי אֵין לְהֵתִיר רַק לְעֵנִיִּים הָאֵלֶּה וְלֹא לְזוּלָתָם.

וְהֵם שְׂפָכְרַת הַנּוֹרָגָלוּ בְּעֵנִיּוֹתָם לֹא יְבוֹשׁוּ כְּלָל בְּמַה שְׂיֵאָכְלוּ קִטְנִיּוֹת לְבָדָם. וְכָל אִישׁ יִשְׁקוֹל בְּנִפְשׁוֹ אִם הֵגִיעַ לְמַדְרִיגָה שֶׁהוּא סוֹבֵל דְּוֹחַק בְּזֶה אוֹ לֹא: כֹּא וְעִיר אֲשֶׁר יוֹכְלוּ הָעֵשִׂירִים לְפָזֵר עַל צְדָקָה בְּאִנּוֹן שְׁלֵא יִצְטָרְכוּ הָעֵנִיִּים לְבוֹא לְמַדָּה זֹאת מֵה טוֹב.

אֲבָל אֵין לְנוּ רְשׁוּת לְכּוֹפֵם ע"ז וְכַמּוֹ שְׂאֵין כּוֹפִין לְהָעֵשִׂיר הָעֵנִיִּים שְׁלֵא יִצְטָרְכוּ לְאַכּוֹל דְּמָאֵי אַף שְׂיֵשׁ לְחַלֵּק וְכַמ"ש ל"מ מ"מ כִּן עֵינֵי לְדִינָא. וּבְכָל מְקוֹם שְׂמִקְלִים בַּהַפ"מ וְלְעֵנִי אֵין שׁוּם מְצָנָה לְעֵשִׂיר לִיתֵן לְעֵנִי כְּפִי הַפְּסוֹדוֹ כְּדִי שְׁלֵא יִצְטָרְף לְקוֹלָא שְׁלֵא הַהוֹרָאָה הַהִיא וְה"ה בַּב"ד.

וְאַף שְׂמַצִּינוּ בַּמַּס' שְׂמַחֻת פ"ה גְּבִי אֲבָל עֵנִי שְׂמֻחָתָהּ לְעֵשׂוֹת מְלָאכָה בְּצַנְעָא אַחַר ג"י אֲבָל אֲמָרוּ חַכְמֵים תְּבוּנָא מְאִירָה לְשַׁכְרוֹ שְׂהַצְרִיכוּהוּ לְכַד וְהוּבָא בַתו' מ"ק כ"א ע"ב וּבַש"ע ס' ש"פ אֲלָמָא שְׂצָרִיף לְפָרְנָס הָעֵנִי שְׁלֵא יִצְטָרְף לְהַקֵּל בְּאִיסוּר.

נִלְע"ד שְׂזֶה רַק בְּאַבְיָלוֹת שֶׁהוּא כְּבוֹד הַמַּת שְׂיִתְאַבְלוּ עָלָיו וְזֶה כְּעֵין שְׂמַצָּנָה לְגַמּוֹל חֶסֶד לְלוֹת הַמַּת וְלְהַסְפִּידוֹ כִּן מְצָנָה לְהַסְפִּיק אֶת אַבְיָלֵי הַמַּת שְׂיִוְכְלוּ לְנַהֲגַת הָאַבְיָלוֹת פְּרָאוּי. וְכַעֲיֵן שְׂמַצִּינוּ בְּשִׁבְתָּ קַנ"ב שְׂיֵשֵׁב רַב הַיּוֹדָא בְּמְקוֹם הָאַבְיָלִים בְּמַת שְׁלֵא הֵי לוֹ אַבְיָלִים וְהוּא נ"ר לְנִשְׁמַת הַמַּת ג"כ ע"ש.

וכן פירש"י בסנהדרין מ"ו ע"ב שלא היו מתאבלין על הנְהַרְגִים בב"ד כְּדִי שְׂיֵהָא לְהֵם
וְיִתְפָּרוּ בְּבִזְיוֹנֵם. הָרִי דְאֵבְלִיּוֹת מְשׁוּם כְּבוֹד הַמֵּת.

[ולכאורה קשה דהו"ל לפרש בפשיטות משום באבוד רשעים רנה כדאימא בדרף ל"ט
ע"ב. ונראה דפירש"י מוכרח דדרף מ"ז ע"ב אימא דאי אית להו כפרה בקבורתם יתאבלו
עליהם ומוכיח שלא נתפפרו בקבורה ע"ש.

וקשה דאף שנתפפרו בקבורה מ"מ שייך שפיר באבוד רשעים רנה פיון שקודםמותו לא
נתפפר ומה בכך שבמיתתו מתפפר לזה פירש"י הטעם משום בזיון. פי באמת בעבירה
אחת לא מיקרי רשע כ"כ עד שלא יתאבלו עליו.

ורק במומר לעפ"ם שייך זה כדאמרינן בדרף ל"ט באבוד רשעים רנה זה אחאב ובפרט
כאן שמתנדה קודם מיתתו ולפעמים עושה תשובה באמת ובכ"ז אין מתאבלין עליו וע"כ
הטעם משום כפרה כנ"ל].

וראיה לזה שהרי בחוה"מ שהותר לפועל עני שאין לו מה יאכל לעשות מלאכה ולא
מצינו שם שיאמרו חז"ל להספיקו שלא יצטרף לקר ותבוא מאירה ח"ו וע"כ צ"ל כמ"ש.
איברא נראה דשם ג"כ יש מצנה להספיקו לא מצד שלא יצטרף לעשות בחוה"מ רק כדי
שיוכל לשמוח ביו"ט פראוי וכמצנה עלינו בתוה"ק לשמח האביון ברגל: כב וצ"ע לדינא
במי שהוא מסופן ואין לו שום דבר לאכול רק דבר איסור.

אם מחויבים אחרים ליתן לו משלהם דבר היתר. כדי שלא יצטרף לאכול דבר איסור.
או נאמר פיון שאין לו רק זה מותר לו לאכול לגמרי. ואין להביא ראיה ממה דקיי"ל
שאסור להציל א"ע בממון חבירו.

די"ל דהיינו דווקא לקחת מעצמו אסור פי המצנה בהשבת גופו או להצילו מאיסור הוא
רק מצנת הגוף. אבל לא שעבוד וקנין נכסים ולא עדיף מצדקה שאסור לעני ליתול
מעצמו מן העשיר ורק שב"ד פופין אותו.

ובמק"א דברתי בענין זה מהא דסנהדרין ע"ג שחייב בהשבת גופו אף בשכר. ולכאורה
נראה שמעיקר הדין א"צ ליתן לו.

דלגבי פקו"נ קיי"ל שהותרו כל האיסורים ולא בתורת דיחוי וכדאימא פ"ג שאין
מהדרים לעשות ע"י עפ"ם וכדומה במקום ספנה. ורק מי שיראת ד' נגע בלב ראווי לו
להתנדב להצילו מאכילת איסור.

אבל אין חיוב ע"ז ויש להאריך בזה מסוגיא דיומא פ"ב ומשאך דוכתי ואכ"מ. אבל בנ"ד
ונדאי פשוט שא"צ להספיק להם שלא יצטרכו להתיר להם קטניות וגם דבנ"ד שעיקר
האיסור משום מנהג ונדר ובמקום אונס הותר הנדר כנ"ל א"כ אין כאן איסור פלל ואטו
מי שהותר נדרו מחמת אונס יש מצנה להסיר אונסו כדי לקיים.

זה בנדאי אינו דכינון שהותר הנדר אין כאן שום מקום להחמיר. ולפ"ז נראה שאסור
לעני שסובל דחוק גדול להחמיר ע"ע שלא לאכול קטניות.

דכינון שמותר לו לגמרי. א"כ יש בידו עבירה על מניעת שמחת יו"ט.

וע' בַּרְכֵי יוֹסֵף א"ח סי' ל"ב בְּעֵינַי הָא דְאִיתָא בִירוּשְׁלַמִי פֶל הַפְטוּר מִן הַדְבָר וְעוֹשֶׂה נִקְרָא הַדְיוּט וְאִכְמ"ל בְּזוֹהַר: סִימָן כֵּט פְּבוֹד הָרַב הַמְאוּה"ג וְכו' מוה' אַבְרָהָם יִרְחֵמֵאל נ"י אַבְד"ק סְנָאוּ: א ע"ד אֲשֶׁר הֵעִיר כַּת"ר בְּתוֹ פְּסָחִים כ"ז ע"ב שֶׁהִקְשׁוּ לָמָּה פְּסָקִינָן כַּר"י דְאִין בִּיעוּר חֲמִץ אֵלָּא שְׂרִיפָה.

וּא"כ אֲנִי דְנִין ק"ו וְשׁוֹפֵךְ לְהַקֵּל. וּבְסוּפָה פְּסָקִינָן שְׁמִסְפְּכִין בְּכָל דְבָר. דְלָא כַר"י שְׁדָן שֵׁם ק"ו וְשֵׁלָא יִסְכְּכוּ רַק בַּד' מֵינִים בְּדָף ל"ז. לְמַעַן הַפְּרִתְּנוּ מֵאֲז אַרְשָׁנוּ הָעוֹלָה עַל רַעֲיוֹנֵי פְּעַת בְּדַבְּרֵי הַתּוֹ הַנְּל.

דְהַנָּה הַתּוֹ תִּירְצוּ דִילְפִינָן בַּמ"מ מִנּוֹתָר וְלָא ס"ל יוֹכִיחַ דְאֲשֶׁם תְּלוּי מִשׁוּם דְפְּסָקִינָן בְּרַבְּנָן. וְלִכְאוּרָה הַדְבָר תְּמוּהָ דַא"כ תִּיקְשִׁי לְהוּ לְנַפְשֵׁייהוּ וּכְבָר הִרְגִישׁוּ הַתּוֹ שֵׁם בְּזוֹהַר וְתִירְצוּ דְמִשְׁמַע לְהוּ הַנּוֹתָר מִמַּעַט חֲמִץ ע"ש.

וְהַנָּה לְכְאוּרָה עֲדִינָן קִשָּׁה דְהָא הָוִי כְפָרְט וְכָלְל דְקָרָא דְלָא יֵאֱכַל הָוִי פְּלָל (ע"ש כ"ד ע"א) וְגַם קָרָא דְלָא יֵאֱכַל קִמָּא הָוִי פְּלָל וְרַק הַפְּלָל הָאֲחָרוֹן הוּא מְרוֹחֵק שֶׁהוּא בְּנִיקְרָא וְעַכ"פ דְנִין לָהּ לַמ"ש הַתּוֹ בְּסִנְהֶדְרִין מ"ו ע"א וְא"כ יֵשׁ לוֹמַר דְמְרַבָּה כְּעִין נוֹתָר דִּישְׁנוּ בְּבַל תּוֹתִירוּ.

וְאָף לַמ"ש הַתּוֹ בְּפְסָחִים וּמְנַחֲתוֹת נ"ה דְאִין דְנִין בַּכַּה"ג. מ"מ הָא כ' הַתּוֹ דַּלְר"י מִמַּעַטוּ מְקוֹדֵשׁ הוּא וְא"כ קִשָּׁה טוֹבָא גַם לְרַבְּנָן דְנִמְעַט מִהַנּוֹתָר נְמִי.

וְגַם קִשָּׁה לַר"י דְנִמְעַט חֲמִץ מְקוֹדֵשׁ הוּא וְע"ש כ"ד ע"א. וְע"כ צ"ל דְכִינָן דְאִיפָּא מִקְלָתָא אַחֲרֵינָא לְאוּקְמָא מִיעוּטָא מוֹקְמִינָן וְא"כ קִשָּׁה גַם לְרַבְּנָן גִּימָא הִכִּי וְהַנּוֹתָר מִמַּעַט שְׂאֵר אִיסוּרִין.

וְאֲפֹשֶׁר ס"ל דְלָא יִלְפִינָן אִיסוּר הַנָּאָה מְלֵא יֵאֱכַל פְּדָרִיב"ל שֵׁם כ"ד וּמִמִּילָא לָא אִיִּצְטְרִיף לְמַעוּטֵי רַק חֲמִץ. וּמִסְתַּבְּרָא לְהוּ טְפִי לְמַעוּטֵי הָא מְלַמְעוּטֵי אֲשֶׁם תְּלוּי וְחִטָּאת הָעוֹף.

אַף לַפּוֹז"ק לַר"י ל"ל מִיעוּטָא דְהַנּוֹתָר דְהָא ר"י ס"ל שֵׁם אִיסוּר הַנָּאָה בְּכָל אִיסוּרִים מְלַקְלָב תְּשֻׁלִּיכוֹן אוֹתוֹ בְּדָף כ"א ע"ב וְא"כ ל"ל הַנּוֹתָר. וְעוֹד ק"ל דַּל"ל לְהַתּוֹ לְמִימַר מְקָרָא דְהַנּוֹתָר הוּל"ל מְקָרָא דְקוֹדֵשׁ הוּא.

רַק דְלַרְבָּנָן מְסַתְּבַר טְפִי לְמַעוּטֵי חֲמִץ וְכַמוֹ דְאֲמַרִּינָן הַשְּׁתָּא בְּקָרָא דְהַנּוֹתָר: ב וְהַנָּה רַש"י פִּי שֵׁם אֲשֶׁם תְּלוּי דְהִינָנוּ שְׂאִירַע בּוֹ פְּסוּל אוֹ נוֹתָר. וְהוּא תְּמוּהָ דְלָמָּה יִגְרַע אֲשֶׁם תְּלוּי מִשְׂאֵר קוֹדֵשִׁים שְׁנִיתוֹתוֹתוֹ וְאִיף מִימַעַטוּ מְקָרָא דְקוֹדֵשׁ הוּא דְאִטּוּ אִינְהוּ לָאו קוֹדֵשׁ הֵם.

וּבְתַמוּרָה ל"ד פִּירַש"י בְּפִשְׁטוּת דְאִיִּרִי בְּאֲשֶׁם תְּלוּי שְׁנוּדַע שְׁלָא חֲטָא שֶׁהִזְבַּח פְּסוּל דַּס"ל לְרַבְּנָן דְהָוִי כְּמוֹ זָבַח פְּסוּל דְבִשְׂרִיפָה וְר"מ ס"ל דְהוּ"ל כְּמוֹ חוֹלִין שְׁנִשְׁחַטוּ בְּעִזְרָה דְהָוִי בְּקַבּוּרָה.

וְכ"ה מְפוֹרֵשׁ בַּת"כ פ' צו סי' קכ"ז דַּר"י מִמַּעַט א"ת וְחִטָּאת הָעוֹף וְחִשְׁבַּב"ע מְקָרָא דְקוֹדֵשׁ הוּא וְהִינָנוּ מִשׁוּם דְחַד טַעְמָא הוּא פְּנ"ל וְהוּבָא הַתּוֹ"כ בְּתוֹ"כ ע"א. וְכֵן פִּירַש"י בְּכַרִּיתוֹת כ"ג ע"ב דְהָוִי בְּשְׂרִיפָה כְּזָבַח פְּסוּל וְכִדְקָאֵמַר שֵׁם בַּש"ס מִשׁוּם דְגָמַר וּמִקְדִּישׁ לִיהַּ וְלָזָה הָוִי זָבַח פְּסוּל וְלָא מִשׁוּם גְּזִירָה.

ובתו"ט שם הבין פנונת רש"י משום גזירה וליזה הרבה לתמונה ע"ז ופשוט כמ"ש: ובחטאת העוף ע"כ אין לפרש פן שנודע שפטור ממנו דהא מפורש בכריתות כ"ה ע"א דבקבורה והטעם משום דשם כ"ו ע"ב קאמר דאם נודע עד שלא נמלקה תצא לחולין ובאשם תלוי קי"ל דאף עד שלא נשחט ירעה עד שיסתאב בכריתות כ"ג ע"ב וכ"פ הרמב"ם.

וע"כ צ"ל דדונקא גבי אשם תלוי שלבו נוקפו על עבירה שבידו גמר ומקדיש אבל לא בחטאת העוף ואף דגם חטאת העוף באה על חטא כדאיתא בשבועות ח' ובכריתות כ"ו מ"מ אין לבו נוקפו ע"ז מפני שאין עיקר הקרבן בא בשביל זה וע"ש בתו' ובספק שבועת ביטוי וטומאת מקדש וקדשיו שישנו בעולה ויורד וצריף להביא חטאת העוף מספק.

ונראה שבינה אם נודע לו הוי כזבח פסול כיון שלבו נוקפו ומה שלא חילק הרמב"ם בינה בפ"ז מה' פסה"מ מפני שאין זה מפורש בש"ס. ובאמת צ"ע בכריתות כ"ו ובשבועות ח' דלא פריף מביטוי שפתיים דהוי חטא גמור.

אף שם איירי בטומאה. אבל בכריתות כ"ו ע"א תיקשי וצ"ל דאח"כ נשאל עבר עליי יוה"כ בספק שבועת ביטוי פטור מקרבן].

וממילא היינו טעמא דר"י דהוי בקבורה דהוי כחשנב"ע פנ"ל. משא"כ באשם תלוי דגמר ומקדיש ורק כשנודע הוי זבח פסול.

וס"ל לר"י דהוי כחשנב"ע וע"ל סי' פ"ו מ"ש בינה בס"ד: ג וצדיקין צ"ע דכיון דס"ל לר"י דא"ת שלא נודע הוי בשריפה משום דהוי קרבן גמור א"כ ה"ה חטאת העוף דהא בגזיר כ"ט יליף חטאת העוף מאשם תלוי.

וא"כ שפיר הו"ל זבח פסול. ונראה שזהו שיטת רש"י בפסחים דמפרש באמת דקאי על אשם תלוי שלא נודע ועל פסולים דידיה.

וס"ל לר"י דכיון דבא על הספק מיעוט מקרא דהוא דהו"ל ספק חשנב"ע וכנ"ל. וגם י"ל דס"ל כר"מ רפ"ו דכריתות דלא גמר ומקדיש בא"ת ואף לאחר שחיטה לא גמר וכדמשמע בתוס' שם כ"ד ע"ב ד"ה רב אשי בסה"ד.

ואף אשם בדבור הקודם כתבו דלר"מ גמר ומקדיש היינו לאחר שחיטה ממש ואז לא שייף לומר שיהיה זבח פסול כיון שפבר נשחט ורק דמתחזי כזבח פסול. והרעק"א במשניות שם הניח זה בצ"ע ולענ"ד י"ל כמ"ש.

וכ"נ לשון התו"כ שם דסתם למעוט' אשם תלוי נאי דונקא בנודע כל כה"ג הו"ל לפרושי: וקרוב בעיני נשגם רש"י בתמורה ל"ד פנונתו לפרש פן. והא דמפרש בנודע דהוי חשנב"ע.

תמונה דחשב"ע בקבורה. וכן תמה בגליון שם בשם רש"ק.

אבל פנונת רש"י רק לבאר מקום המחלוקת והסברא שא"ת יהיה חלוק משאר קדשים מפני ששנודע הו"ל חשב"ע ולזה ס"ל לר"י דבקבורה. ונראה משום דסתם חכמים דר"י היינו ר"מ פידוע.

וְלִזְהָרָה פִּירֵשׁ אֲלֵיבָא דר"מ דס"ל הָכִי וְכַנ"ל. וּבְזֶה אָנִי מְבִין מַה שְּׁחִילְקָא בְּמִשְׁנֵה שְׁמֵי א"ת
וְחֻטְאֵת הָעוֹף לְשִׁנֵי בָבוֹת דְּהוּ"ל כֹּל מְיֻלְיָנְהוּ בְּחֻדָּא וְאִי מִשׁוּם דְּר"י ס"ל יְטִילְנָהּ
לְאַמְהַמ"מ הֵינְנו קְבוּרָה דִּינְדָּה.

אָבֵל לִפְמ"ש י"ל דְּאָשָׁם תְּלוּי קָאִי עַל הַקּוֹדֵם דְּקָאֵמֵר כֹּל הַקְּדוּשִׁים שְׁנֹשְׁחֵטוּ חוּץ לְזִמְנָן
וְחוּץ לְמְקוֹמָם הֵ"א יִשְׁרְפוּ וּמְפָרֵשׁ דְּבָאָשָׁם תְּלוּי בְּכַה"ג אֵיכָא פְּלִגְתָּא מִשְׁא"כ חֻטְאֵת
הָעוֹף דְּכֹלְהָ בְּשִׁרְיָפָה.

וְאַף אִם נִפְרָשׁ כְּפִשׁוּטוֹ בְּפִירֵשׁ"י מ"מ י"ל שְׁרִישׁ"י נִקְטָה מִפְּנֵי שְׁלִשׁוֹן א"ת יִשְׁרַף מִשְׁמַע
כְּלוּל [וְהָא דְלֵא עָרִיב א"ת וְחֻטְה"ע י"ל מִשׁוּם דֵּא"ת אֵינְרִי דְּוִוְקָא בְּנוֹדַע וְחֻטְה"ע דְּוִוְקָא
בְּלֵא נֹדַע וְכַנ"ל] אָבֵל בְּאַמְתָּ גַם בְּלֵא נֹדַע נִחְלָקוּ כְּשִׁנְפָסֵל וּלְעִנְנֵן מִש"ל דְּלֵר"מ מִתְחַזֵּי
כְּזָבַח פְּסוּל וְכ"כ הֵתוּ בְּכָרִיתוֹת כ"ד.

צ"ע דְּבִתוֹ"כ פ' וִיִקְרָא סִי' שִׁס"ח שִׁס"ט דְּרִישׁ לָהּ מְקָרָא דְּמִיקְרֵי אָשָׁם קֶצֶת לְאַחֵר
שְׁנֹשְׁחֵט וְרַק קוֹדֵם שְׁנֹשְׁחֵט מִמַּעַט לָהּ ר"מ מְאָשָׁם ע"ש דְּמִשְׁמַע דְּהֵנִי פְּסוּל מִן הַתּוֹרָה.
וְע' בְּפִי' מ' לְהִרְמַב"ם מַה שְּׁהִבִיא בְּשֵׁם הַסְּפָרָא בְּזָה וְע"ש [בְּסִפְרָא]: ד' וְכֹן מוּכַח בְּסוּגְיָא
דְּפִסְחִים כ"ח דְּקִשָּׁה טוּבָא מֵאִי מְקִשָּׁה א"ת וְחֻטְה"ע יוֹכִיחוּ דִּי"ל מַה לְחַמֵּץ וְנוֹתֵר שְׁכֹן
עָנוּשׁ כְּרַת מִשְׁא"כ הֵנִי וְגַם מַה שְּׁיִיף בַּל תּוֹתִירוּ בְּאָשָׁם תְּלוּי שְׁנוֹדַע שְׁלֵא חֻטָּא אָבֵל
לְפִירֵשׁ"י בְּפִסְחִים א"ש [אַף בְּלֵא"ה י"ל דְּהָא חֻטְאֵת הָעוֹף יִשְׁנָה שְׁפִיר בְּכָל תּוֹתִירוּ אִם
הִיא חֲיִיבָתָ כִּינּוּן שְׁהוּא סְפָק וְגַם חֲיִיב כְּרַת אִם אָכַל מִמֶּנּוּ נוֹתֵר דְּקָמֵי שְׁמִיָּא גְלִיָּא אִם
חֲיִיבָתָ וְאָשָׁם תְּלוּי נִקְטָה אַגַּב חֻטְה"ע דְּפִלְיָגִי בְּהוּ בְּהִדְדִי].

וְשׁוּב רְאִיתִי בְּצַל"ח שְׁהִרְגִישׁ בְּסִתִּירַת פִּירֵשׁ"י דְּפִסְחִים לְהַף דְּתַמּוּרָה וְדָחָה פִּירֵשׁ"י
דְּפִסְחִים וְלַעֲנֵד י"ל כְּמ"ש גַם הִרְגִישׁ בְּקוּשְׁיִתְיָנוּ דְּנִימָא מַה לְהֵנִי שְׁעָנוּשׁ כְּרַת וְחִידְשׁ
שִׁישׁ דִּין נוֹתֵר גַם בְּזָבַח פְּסוּל וְתַפְסֵי זֶה לְחִידוּשׁ גְּדוּל ע"ש.

לַעֲנֵד מוּכַח מִסּוּגְיָא דְּפִסְחִים דָּף פ"ב וְבִתּוֹ שְׁמֵי לְהִיפּוּף דְּפְסוּל בְּדָם וּבְעֵלִים תַּעֲנוּבֵר
צוּרְתוֹ. אֲלֵמָא דְּפְסוּל א"צ לְשׁוֹרְפוּ בְּיוֹמוֹ וְע"כ יִשְׁאַר לְמַחֵר דְּאִין שׁוֹרְפִין בְּלִלְיָהּ וְכ"כ
הֵתוּס' שְׁמֵי ד"ה בְּשִׁלְמָא לְהִדְיָא דְלֵא כְּהַצַּל"ח.

וְאַף לְדַבְרֵי לֹא הוֹעִיל כָּאֵן גְּבִי א"ת שְׁנוֹדַע שְׁלֵא חֻטָּא שְׁכָל עֵינְקֵר קְדוּשָׁתוֹ הוּא רַק
קְדוּשָׁת דְּמִים כְּמ"ש הֵתוּ בְּכָרִיתוֹת כ"ד וְנִדְאִי לֹא שְׁיִיף לֹא מִשְׁנֵי לְוֹמֵר שְׁיִשְׁנוּ בְּכָל תּוֹתִירוּ. וְגַם
כִּינּוּן שְׁלֵא נִזְרַק הַדָּם לֹא מִיְקָרִי בְּכַה"ג פְּסוּלוֹ בְּגוּפוֹ דְּהֵנִי כְּמוֹ שְׁנֹשְׁפָף דְּמוֹ אוֹ שְׁנֹשְׁמָאוּ
הַבְּעֵלִים אוֹ מֵתוֹ שְׁדִינּוּ בְּעִיבּוֹר צוּרָה.

וְאַף דְּבָדָף ע"ג ע"ב גְּבִי פְּסַח אֵיתָא שְׁכָפְשׁוֹדַע שְׁמֵתוֹ הַבְּעֵלִים מְקוֹדֵם מִיְקָרִי פְּסוּלוֹ בְּגוּפוֹ
מ"מ הֵרִי כְּתַב שְׁמֵי הַצַּל"ח לְדַעַת הִרְמַב"ם שְׁצָרִיף שְׁיָהָא יְדוּעַ מְקוֹדֵם שְׁמֵתוֹ הַבְּעֵלִים
ע"ש. וְנִרְאָה דִּישׁ לְחַלְקָא בֵּין פְּסַח לְאָשָׁם תְּלוּי.

דְּבְּפִסַּח לֹא הֵיָה לּוֹ לְהִבְיָאוּ עַל הַסְּפָק רַק כְּשִׁבְרוּר לּוֹ שְׁיִישׁ לוֹ בְּעֵלִים מִשְׁא"כ בֵּא"ת
שְׁעֵינְקֵר הִבְאָתוֹ הוּא עַל סְפָק. וְלִזְהָרָה כְּשִׁנְפָסֵל אַח"כ קוֹדֵם זְרִיקָה נִלְע"ד דְּנוֹדָאִי לֹא מִיְקָרִי
פְּסוּלוֹ בְּגוּפוֹ.

וטעם הרמב"ם דב'עי גבי פסח שנודע מקודם שנטמאו או שמתו משום דאל"ה הו"ל זבח פסול פנין שבשעת שחיטה הו"ל להעמידו בתוקת טהור וחי וברשות שחט וזהו ממש פטומא דההוא דב'פ' שנודע אח"כ שהיה טמא מקודם דהציץ מרצה]: ה ובאמת קשה להבין ביאור הסוגיא דקאמרי רבנן לר"י יוכים ולדידהו נשאר האי יוכים ולר"י א"צ פלל האי לימודא דהא איהו ס"ל בעלמא דאמרינן ק"ו שתחילתו להחמיר וסופו להקל וכמו דס"ל בפסופה ל"ז וכ"ה בירושלמי בפ"ב דפסחים בהדדי ע"ש.

וא"כ למאי קאמרי ליה האי יוכים. ובנו"ב מ"ק חיו"ד סי' ל"ד הקשה דכיון דאיפרה ר"י א"כ עכ"פ מנ"ל שריפה בתמין.

ודבריו תמוהים דהא ר"י ס"ל קו"ח שסופו להקל וכנ"ל וקצת הרגיש שם בעצמו בהג"ה בזה. וכן בד' שיטות למהרי"ש ראיתי שנתקשה בזה לר"י קצת והוא תמוה פנ"ל.

ובזה תמוה פ"י הרע"ב בפסחים בפ"ב שפי' טעם ר"י מנותר במ"מ. והא עיקר טעמו משום קו"ח פנ"ל.

ובנו"ב שם הקשו לו עליו דהא איפרה האי מ"מ. ותירץ דר"י לטעמיה ס"ל אין אחע"א ואין חל איסור שור הנסקל על חלב דהנאה הוי רק איסור חמור ע"ש.

אבל אפתי תיקשה פנ"ל. וגם לפ"ז מאי מדחו ליה רבנן א"ת יוכים דהא לדידהו שפיר קאי לימוד הקודם מנותר.

ובעיקר תירוץ הנו"ב תמה אני דלענ"ד לא שייך פלל בזה אחע"א דהא בכל שור איכא חלב ואפ"ה אמר רתמנא בעל השור נקי שלא יהא לו ממנו שום הנאה. וגם עור ממעט מינה בב"ק מ"א.

ועוד ראיה מב"ק מ"א ע"ב דקאמר ר"ע לר"א הביאו לב"ד וישלם לה ע"ש והא לר"א אמרינן בחולין קי"ג לחד תירוצא דאין אחע"א וא"כ שפיר משתלם מחלבו של שור הנסקל שמוותר בהנאה אלא ע"כ דהכא כ"ע מודו דאסור [וגם י"ל דחלבה של ע"ע יוכית דנראה דאסור בהנאה לכ"ע דילפינן שם שם ממרים] ובלא"ה קשים דברי הנו"ב וכבר תמהו עליו בתו' רקע"א במשניות פ"ב דפסחים ובטעה"מ פי"ז מהא"ב ובמק"א הארכתי בזה: [והנה התו' בב"ק שם הקשו בש"ס דפריה דכיון דנבילה היא איני יודע שאסורה והקשו התו' דדילמא איירי בכו פקועה ע"ש שתירוצם דחוק.

ובשטמ"ק תירץ באמת דאתיא כר"מ דב"פ טעון שחיטה. ועדיין קשה טובא דלרבנן מנ"ל דשחטו אסור פנין דאיצטריך קרא דלא יאכל לגופו ואת בשרו דרשינן להנאת עורו ע"ש בפסוגיא לאינה תנאי.

ושוב ראיתי בשעה"מ פ"ה מהמ"א שהרגיש בעיקר קושטא זו רק שלא הרגיש שי"ל דלמסקנא דעבדיה כעין בשר ניחא שפיר רק שקשה למ"ד את בשרו לעורו פנ"ל. ונראה דהיינו שני הקושיות בש"ס שם.

גימא לא ינהא א"נ לא יאכל את בשרו ל"ל הפנונה דלר"מ תיקשי שפיר לכתוב לא ינהא ולרבנן דאיצטריך לא יאכל לב"פ מ"מ את בשרו ל"ל. ונהנה למ"ד את בשרו לעורו

ובעור לא שינה אכילה וצ"ל דאתי להנאה וא"כ שוב תיקשה ליכתוב לא ינהה פינו דאתא קרא להנאה ועכצ"ל דאשמועינן אף דעבדיה פועין הראוי לאכילה.

עכ"פ לרבנן פשטיה דקרא שפיר י"ל דאיירי בכו פקועה ולזה אצטריף קרא דלא יאכל אף דסקליה מיסקל. וממילא שפיר מקשה הביאהו לב"ד וישלם לה דהא קרא איירי בב"פ וב"פ חלבו מותר פדאיתא בתולין ע"ד לר' יהודה.

ושפיר חל עליו איסור שוה"נ. אבל ז"א דמ"מ אצטריף קרא לבהמה גמורה שנגחה שלא יגבה מחלבה פנ"ל ומזה מוכח ג"כ דס"ל דשחטו אסור בהנאה דאלת"ה מאי מקשה הביאהו כו'.

וכה"ג פתב רחמנא דאי. דנ"מ לדינא ודלא כהשעה"מ שפתב דמותר.

וגם מה שהקשה שם מפל שתעבתי ג"כ ל"ק דאצטריף לאיסור הנאה]: ו נראה דהנהה הא דקאמרי רבנן דהוי תחילתו להחמיר וסופו להקל שאם לא מצא עצים יושב ובטל. לכאורה אינו דומה להיא דסנפה ל"ז דהקא פנונתם פינו שיש צד חומרא גם בזה א"כ אדרבא גילף ק"ו מהנקברים פגון עגלה ערופה ודומיהו (ע' תמורה ל"ג ע"ב דחשיב לכולהו דאינו בבל יראה מ"מ נקברין) ומנ"ל למילף בק"ו מנותר לשריפה משא"כ פסוקה שאין מקום ללמוד להיפוך.

וא"כ שפיר י"ל שתופסין החומר שמצינו בקלים ממנו. ואם נאמר פן הנה מינשב מאוד מה שחזר פאן ר' יהודה על דינים אחרים ובסנפה פשהשיבו לו דסופו להקל לא דן דין אחר ע"ש.

אף לפ"ז הדרא קושניית הנו"ב דא"כ אין לימוד לר"י פינו שפולם נדחו: ונראה לי שב עפ"ז דברי הרע"ב שהביא לימוד דנותר שענוש פרת והא דחלב שוה"נ. דהנה הפנ"י בדף י"ב הקשה דלבסוף דילף במה מציינו מנותר תיקשי מ"מ דהא הוי סופו להקל.

ולכאורה הוא תמוה דבמ"מ לא שינה זה דילפינו לגמרי לחומרא ולקולא. וכן תמה עליו באור חדש.

אבל נראה דבמ"מ הראשון דקאמר נבילה תוכיח וכן חלבו של שוה"נ. הפנונה ע"ד זה דמנ"ל למילף במ"מ מנותר גילף במ"מ מחלבו של שוה"נ.

אף באמת מחלב שוה"נ אין ללמוד די"ל דשאני התם דהוי תרי איסורי דהפרת אינו בא בשביל שוה"נ. [וכדאמרינן בפ"ק דיבמות דל"ד חז איסורא לתרי איסורי וכן פנזיר כ"ט וגם יש בזה צד קולא גם פן ודוק] ויש בזה צד קולא שעיקר איסור שור הנסקל בו פרת. וגם יש בו חומר פנ"ל. ולזה שפיר מקשו דגילף משוה"נ דבקבורה דהוי צד חומר פנ"ל.

וא"ת דמ"מ צד קולא יש בו ותימא מה לתמץ שבכרת גילף מחלב שוה"נ: אף י"ל דהתם אין הפרת בא על איסור שוה"נ פנ"ל. ונראה דסברת רבנן היא דכיון דיש ללמוד בשני אופנים ויש חומר בזה ובזה ופשטות הפתוב תשביתו בכל דבר טפי אית לן למילף דבכל דבר: ז ובזה מינשב לשון הפרייתא.

והתורה אמרה תשביתו בכל דבר שאין לו מוכן דאטו מקרא ילפי. ובסופה ל"זאיתא ג"כ והתו"א בסופות תשבבו בכל דבר והקשה שם פו הכפ"ת ותירץ דמהקא ילפינו לעלמא דסופו להקל אינו ק"ו.

והוא תמוה מסוגיא דהקא אכל לפמ"ש א"ש בס"ד פנ"ל. אכל ר' יהודה דס"ל בעלמא סופו להקל הוי ק"ו.

ורק היכא שיש ק"ו פנגדו אז לא ילפינו. ולזה בקבורה י"ל ג"כ קו"ח מהנקברים שאינם בבל יראה.

רק שמ"מ יש בו צד קולא ולא נדחה דהתם קיל משום דליכא בל יראה. דא"כ גם מנותר לא גיליף ג"כ.

ולזה לר"י פיון דסופו להקל הוי ק"ו רק שמסופק לאיזה צד נלמוד הק"ו ומכריע ללמוד מנותר שהוא חמור כמו חמץ ומחלב דשוה"נ י"ל פנ"ל דמ"מ קיל. אכל לרבנן אין זה פירקא דאינהו ס"ל דסופו להקל לא הוי ק"ו כלל.

וע"כ נוקמא אפשטא דקרא. וכמו שמצינו בחולין כ"ג ובנבחים ט"ז שיש ק"ו הפוכים דמוקמינו קרא בפשטיה כמש"ש התוס'.

וקא דיליף ר"י דין אחר. פוונתו לברר חוקר שישנו בנותר שדומה לחמץ.

ורק דלא מדחה האי דיחויא שהזכרנו שמצא להם עוד שיווי דבל תותירו. וע"ז הקשו מא"ת.

ולכאורה קשה דהא אין בהם פרת וכמש"ל בזה [וע' חולין צ' ע"א דקדשים קרי להו איסור פרת שסופו לבוא לידי פרת ע"ש וע' פרייתות כ"ג ע"ב שמבואר דקרי לה איסור מיתה וצ"ע בזה] ונראה פשוט שפוננתם להקשות מחלבו של אשם תלוי.

וחטה"ע אגב נקטוה וכמש"ל. אכל ר"י צ"ל דמדחה דשאני התם שהאיסור מפח שני איסורים וכנ"ל וא"כ שפיר סגי ליה בדין הקודם ורבנן ס"ל פירקא דשוה"נ וא"ש הפל בס"ד.

דבאמת אף לרבנן דס"ל דא"ת בשריפה מ"מ לק"מ פיון דס"ל דסופו להקל לא הוי דין מוקמינו אפשטיה דקרא. ומינושב קושית התוס' בפשיטות.

וא"ש דברי הרע"ב ג"כ דלר"י קיים שפיר המ"מ מנותר דענוש פרת ולא שניף יוכיח מחלב שוה"נ דהפרת אינו בשביל איסור שוה"נ פנ"ל. וגם א"ת יוכיח א"ל דאינו ענוש פרת פנ"ל.

ורבנן שפיר ס"ל פירקא דחלב משום דלא ס"ל כלל דין שסופו להקל. ולא שניף לחפש אחר התמור: ח ועוד נראה דזה תלוי בפלוגתתם במכות ד' ע"ב.

דרבנן פרכי צד חמור ור"י לא פריף ע"ש. וה"נ איכא למיפרי מה לחלב של שוה"נ שיש בהם צד קל דחלב מותר בהנאה ושוה"נ אינו בכרת.

וסבבת רבנן במכות שם נראה דס"ל דהוי קל דהו ואמרין בתולין קט"ז דחדא מתרתיה
ארף קל דהו פרכינן וע' תוס' פתובות ל"ב ד"ה שפן. וליזה הכא דהוי חדא מחדא חלבו של
שוה"נ.

לא פרכינן כ"ד כדאיתא בתולין שם וכדאמרי ליה א"ת יוכיח לא הוצרכו למימר חלבו
של א"ת דסמכו אפירכא הקודמת דגיליף מחלבו של שוה"נ ומא"ת דהויא חדא מתרתיה
ולר"י לטעמיה דצד חמור לא פריקו וכו' צד הקל כנ"ל.

ור"י ס"ל דארף דבתרתיה ל"פ צד קל. אב"ל פאן שפיר איכא למידחי דהדבר בעצמותו אינו
דומה לנותר שענוש פרת בעצמותו ואסור בהנאה.

ועדיין צ"ע מחלבו של א"ת דהא גם נותר איסור הנאה מחמת קדשים וכתת מחמת נותר.
ונראה דנותר יש בעצמותו איסור הנאה כמו כל הנשארין לבד איסור קדשים וגם
בקדשים קלים שאין בהם מעילה מ"מ הנותר אסור בהנאה: ט ועוד נראה עיקר בישוב
קושית התוס' הנ"ל.

דהנה באמת קשה טובא דהומ"ל בפשיטות דסופו להקל שאפרן מותר וכן נתקשו בפנ"י
ובש"א סי' פ"ז ונשאר בקושית לפי התוס' ע"ש. ועוד נתקשו כל המפרשים מאי אמר
יושב ובטל דהא אפשר בבטול וגם גיישב לשון הש"ס והתורה אמרה תשביתו שאין לו
ביאור כמש"ל.

ובעיקר פלל זה ק"ל טובא דבכ"מ נמצא ק"ו פנה שיהא סופו להקל וכמו בתולין כ"ד
דיליף שלמים יפסלו במומין דהוי ג"כ סופו להקל אם לא נמצא לוי רק בעל מום [ונה יש
לדחות דהא אין החיוב על הלוי שיעבוד.

רק בכלל הוא מצוה שיעבדו הלויים בביהמ"ק. א"כ אין שייקו פאן שיעבדו מ"ע פי מי
יבטלה.

פינן שהלוי אינו מצווה רק מי שהוא תם ולא בעל מום] וכן בסוטה מ"ו דיליף מומים
בעגלה ערופה בק"ו מפרה. דג"כ סופו להקל אם לא נמצא רק בע"מ [ומעגלה י"ל
דכפרה שאני כמובן] ולפמ"ש התוס' בשבת קל"ו ע"ב ד"ה דתניא יש לישוב זה ע"ש.

ארף הוא דוחק כמובן. וע' זבחים י"ב ע"ב תד"ה בן עזאי שהרגישו שם ג"כ בקו' פנה
[ולפמ"ש התוס' שם לק"מ קושית הפנ"י וש"א שהזכרנו מאפרן מותר ע"ש שכ' דקולא
הנמשכת אח"כ לא מיקרי קולא רק בעיקר המ"ע בעי קולא רק שם עדיף טפי דפיגול
אינו מוכרח שיפגל משא"כ באפר] וכן יש להקשות בהך דב"ק כ"ו וכן בכ"מ דילפינן
קו"ח בדיני ממון.

דהא הוי סופו להקל דהא כל ממון יש בו קולא וחומרא. וכן ביבמות י"א גבי ק"ו דבמותר
לה וכו'.

ג"כ יש קולא שלא ייבם אותה. ומכ"ש להמפרשים דס"ד שתפטור מחליצה וע' סוטה ו'
ובחי' ליבמות בענין זה: [וכאן ובהך דתו"כ פ' תזריע והובא בירושלמי פ' כל שעה לענין
למילף טומאת לידה לולד מת י"ל דשאני הכא שהקולא תבוא בבירור.

כמו פאן ב'חמץ שע"כ תבוא הקנלא. וכגון כמו בשבת ויו"ט שאסור לשרוף חמץ כדאיתא דף ה' ע"א ע"ש.

וכן לידה ע"כ יהיו ימי טוהר משא"כ בשארי ק"ו. אלא שבסנפה ל"ז לא שייך זה כמובן]:
י אבל נראה ברור בכוננת יסוד הסברא דק"ו שסופו להקל דדונקא בדבר שי"ל שזו
הקנלא נמשכת מתוך התנמרא שישוד הק"ו פנוי עליה וכמו הכא גבי חמץ שעיקר הק"ו
הוא ממה שישנו בכל יראה.

וא"כ י"ל שהיא הנותנת שכינן שצנתה התורה שבל יראה ובל ימצא א"כ י"ל שיש
להשביתו בכ"ד שאפשר וכמו דאמרנו בסנהדרין ע"ב ע"ב דיליף מן בערת הרע שאריף
להמיתו בכל מיתה שאמה יכול ע"ש.

וכן שם מ"ה ע"ב ע"ש. ושפיר מקשו דהא הוי סופו להקל שיהא יושב ובטל פ"י שלזה
אדרבא מפת חומר בל יראה צ"ל שהשביתו בכל דבר: ובזה מיושב מה שנתקשו
המפרשים בהא דקאמרו רבנן אף מפרך.

דמשמע שעיקרו בשריפה. דמנ"ל הא.

ולפמ"ש א"ש בס"ד. וכמו גבי רוצח כמש"ל.

והיינו דמסיק והתורה אמרה. וכן בההו דסנפה שעיקר הק"ו מצד שנוהג לילות פנימים
ע"ש.

וא"כ י"ל פיון דחזינו שהתורה הקפידה על ישיבת הסנפה יותר מעל הלולב. א"כ י"ל
דלזה סגי בשאר מינים וכנ"ל.

[אף שם נראה דאף לכתחלה לא בעינו מד' מינים ואכ"מ וי"ל בזה דמיתי קרא דעזרא]
וכן בההיא דת"כ פ' תזריע ובירושלמי פכ"ש דעיקר הק"ו ממה שמת מטמא. וא"כ ראוי
שיגרום טומאה ולא טהרה בימי טוהר אחר שזה עיקר הק"ו ע"ש.

ובזה מיושב כל הקושיות הנ"ל בס"ד וגם מיושב מה שהקשה הפנ"י ל"ל אמרו על מה
מצינו מנוטר דהא סופו להקל. ולפמ"ש לק"מ דבמ"מ לא שייך זה פנ"ל.

והסברא ברורה בס"ד. ודנקטו רבנן בלשונם תשביתו ולא בל יראה משום שתשביתו
נמשך מבל יראה שניתק לעשה דתשביתו כמ"ש התוס' וכדאיתא לקמן נ"ה ע"א: יא אף
כ"ז שייך אי נימא דבל יראה ותשביתו אתו בהדדי שלא דב"י ניתק לעשה דתשביתו
כמ"ש התוס' אבל אי נימא פשיטת הפוסקים דתשביתו הוא משש שעות ובל יראה
מאורתא.

א"כ אין עשה דתשביתו באה מפת לאו דב"י. וכבר חלק הש"א בסי' פ"ב מטעם זה על
התוס' שכ' דהמשהה חמצו ע"מ לבערו אינו לוקה דהוי ניתק לעשה וכתב דהוי לאו
שקדמו עשה ע"ש וכבר האריכו האחרונים בזה.

אבל הגו"ב בחא"ח סי' כ' כתב דלר' יהודה דס"ל בדרף כ"ח דחמץ לפני זמנו בלאו. לדידיה
גם בל יראה מתחיל בשש שעות.

והראב"ד שכ' דבל יראה הוא מאורתא. זה לטעמיה שפוסק כר"ש ע"ש וא"כ לר' יהודה לטעמיה שפיר א"ל דהוי סופו להקל.

אף כ"ז שניף אי גיליף שאור דראיה משאור דאכילה כמ"ש הנוב"י שם וע' ש"א ס"ס פ"ד. אבל אי לא גיליף א"כ גם לר"י בל יראה מאורתא.

ובדף כ"ט ע"א מסיק דלר"י לא יליף אכילה מראיה ע"ש וא"כ ה"ה להיפוך ושפיר לטעמיה לא הוי סופו להקל. ומיושב בזה קושית הנו"ב סי' ל"ד בחי"ד דמ"מ מנ"ל לר"י דאב"ח א"ש למסקנא ע"ש.

אף בל"ז דבריו תמוהים כמש"ל אות ה' בס"ד: ויש מקום לומר להיפוך דבאמר לפמ"ש התוס' דמשה ע"מ לבצעו אינו עובר על ב"י. א"כ מה בכך שיהא יושב ובטל פיון שמשקה ע"מ לבצעו.

ולזה לר"י דאמי בהדדי והוי לאו הנל"ע ולזה אינו עובר כמ"ש התוס' כ"ט ע"ב א"כ לא הוי סופו להקל פלל ורק רבנו דפרכי ס"ל כר"י בלפני זמנו ולטעמיה פרכי דלא יליף ראיה מאכילה כמש"ל דהא לא הוי נ"ע.

ונהו רק לדידיה דאסר אף לאחר זמנו ע"ש כ"ט ע"א אבל לדין דלאח"ז ס"ל דמותר מה"ת כר"ש ושפיר ילפינו ראיה מאכילה כמ"ש הנו"ב בפנ"ל א"כ אתו בהדדי והוי גיתק לעשה וא"כ לא הוי סופו להקל פלל פנ"ל.

ולזה אנו דפסקינו כר"י בלפני זמנו ולא לאח"ז. שפיר ס"ל דאין ביעור חמץ אלא שריפה פנ"ל: יב ועפ"ז נראה לישיב מה דמיתי הירושלמי הך דפסחים וסנפה בפלוגתא והך דת"כ פ' תזריע לטומאת לידה בנולד מת בלא פלוגתא ע"ש דנראה דבאמת ר' יהודה מודה דל"א ק"ו שסופו להקל מתוך הסברא עצמה פנ"ל.

ורק היכא שבוודאי יבוא לידי קולא כמש"ל אות ט' ולזה ביהך דנולד מת מודה. ובהך דסנפה פליג משום דשם אינו ברור ביטול העשה.

ובזה מיושב ה"כא מה שמקשים לו רבנו יוכיח מאשם תלוי פיון דלדידיה לא איצטריו ולדידהו לא ס"ל וכמש"ל אות ה'. אבל לפמ"ש א"ש דבאמת ה"כא גם לדידיה ס"ל שסופו להקל אינו דין.

פיון שברור הקולא. וכגון שחל ע"פ בשבת לפמ"ש התוס' שעיקר מחלוקת ר"י ורבנו לאחר שש.

שאז עיקר מצות תשבתו עתו"ס י"ב ע"ב. וא"כ לא יוכלו לשרוף לא בשבת ולא ביו"ט שאח"כ.

ולזה שפיר איצטריו לר"י גופיה האי ילפותא. ובזה מיושבים דברי הרע"ב שהזכרנו באות ה' ועפ"מ הנוב"י ע"ש מ"ש בזה בס"ד: סימן ל בסנפה ל"ג איתא בהדס שענבין מרובין מעליו פסול אם הם שחורים.

ואם מעטן ביו"ט פשר. וקאמר דאיירי באשחור מעי"ט דבי"ט הו"ל נראה ונדחה ואין חזר ונראה.

והנה הרמב"ם ושו"ע לא הביאו החילוק בין אשחור מעי"ט לאשחור ביו"ט. ועוד איתא שם דאסור למעטן ביו"ט דהו"ל מתקן מנא.

וראב"ש אמר דלוקטן לאכילה מותר. ומקשה דהו"ל פסיק רישא ומשגי דאית ליה הושענא אחריתי.

והרמב"ם ומחבר לא הביאו חילוק דאית ליה הושענא אחריתי. וכבר נתקשו בזה רבים. ועוד קשה לי דהנה לשון הרמב"ם ומחבר בסי' תרמ"ו עבר ומיעטן או שליקטן אחת אחת לאכילה פשר. והלא דבר הוא ששינה לשון הש"ס וכתב אחת אחת.

ובש"ס לא נזכר פן. וכבר הרגיש בזה הכ"מ בפ"ח מהלכות לולב והנראה דס"ל לרמב"ם דתלי בפלוגתא דר"י ורבנן בביצה ל"ב דאין חותכין הפתילה לשנים ור"י אמר דמדלקה באמצע.

והטעם שם משום תיקוני מנא וקאמר שם בש"ס באור נמי מתקן מנא ומשגי תנא ר"ח חותכה באור בפי ב' גרות. ופירש"י דלא מוכח דלתקוני מנא מכוון אלא להדלקה בעלמא. הרי מפני מצינו דאף דהוי פסיק רישא דמיתקן מנא ממילא. מ"מ פיון דלא מוכח מילתא שרי.

והנראה שהיינו משום דלא הוי רק מדרבנן. וכן מצינו בביצה י"ח גבי טבילה שאין מטבילים פלים בשבת ויו"ט דמיקחזי כמתקן מנא.

ואדם מותר מפני שגנאה פמיקר. הרי אף שמ"מ נתקן האדם שעולה מטומאה לטהרה בכ"ז לא מיקרי תיקון פיון שאינו ניכר פנ"ל.

ולזה ס"ל להרמב"ם דה"נ אף דהוי כמתקן מנא מ"מ במלקט לאכילה ולא מכוון לתקן ש"ד. רק איצטרף שיהא היכר שאין רצונו לתקן כל כך.

ויקה דביצה שהזכרנו. לזה כתב שלקט אחד אחד לפי שלמעט להכשירו צריך הרבה ביחד עד שלא יהא מרובין ענביו מעליו וזה פשמלקט אחת אחת מוכח שהוא לאכילה ולא מיקחזי כמתקן מנא.

וה"ז דומה להא דמ"ק י' ע"ב האי מאן דזכי זיכיא אדעתא דציבי שרי אדעתא דארעא אסור ה"ד שקל רב רבי וכו' וכן אינך טובא שם. והיינו דמוכח מילתא.

וכ"ה בב"ב נ"ג לענין חזקה. [אף שיש לחלק דשם היכי דשבק זוטרי א"כ אין ראוי עדיין הקרקע לזריעה וי"ל].

וא"כ שפיר פסק הרמב"ם דל"צ כלל להושענא אחריתי. וס"ל דרבנן פליגי בביצה ל"ב על ר"י ואתיא סוגיא דסופה ברבנן ואיהו פסק כר"י משום דסוגיא בביצה שם אליבא דתנא ר"ח וע"ש בירושלמי: והנה בהא דאשחור מעיו"ט פתבו התוס' בסופה ל"ג ע"א הקשו דהא קי"ל בפסחים וכמה דוכתי דדיחוי מעיקרו הוי דיחוי.

והנראה דהא שבידו למעט. והנה זה שייך רק באשחור מעיו"ט.

אַבְל בְּאַשְׁחֹר בִּיּו"ט אֵין בְּיָדוֹ לְתַמְנָן דְּאַסּוּר לְמַעַט בִּיּו"ט. כ"כ הַתּוֹסֵ' בְּנִבְחִים ל"ד ע"ב דְּבִיּו"ט הו"ל אֵין בְּיָדוֹ לְתַמְנָן ע"ש.

וְלִזְנָה מְיֻנָּשָׁב מַה נְשִׁהקְשׁוּי שָׁם מְהָא דְקַבֵּל הַכָּשֶׁר. דְּאַף בְּנִרְאָה וְנִדְחָה חוּזַר וְנִרְאָה פְּשָׁבִידוֹ לְתַמְנָן.

וּלְפַמ"ש א"ש דְּשָׁם אֵין בְּיָדוֹ לְתַמְנָן בִּיּו"ט. וּמַה נְשִׁהוּצְרָה הַש"ס לְסַבְּרָא דְנִרְאָה וְנִדְחָה. פִּי הֵיכִי דְלֹא תִּבְעֵי פְּלִל. וְדַקְאָמַר לֹא תִפְשׁוּט מְשׁוּם דְּמִיבְעֵינָא לִיה בְּכָלְל אַם יֵשׁ דִּיחֻוּי אֲצֵל מְצוּת.

וְהִנֵּה כ"ז רַק לְמ"ד דְּאֵין מְמַעֲטִין בִּיּו"ט. אַבְל לְמַאי דְקו"ל שְׁמֹנְתָר לְמַעַט לְאַכִּילָה כַּמִּש"ל.

א"כ שׁוֹב הָוֵי שְׁפִיר בְּיָדוֹ לְתַמְנָן. וְאַף בְּנִרְאָה וְנִדְחָה חוּזַר וְנִרְאָה כְּמוֹ בְּקִיבֵל הַכָּשֶׁר שְׁהִבִּיאוּ הַתּוֹסֵ' פְּנ"ל.

וְלִזְנָה סְתָמוּ הַרְמָב"ם וְהַמְחַבֵּר דְּכָשֶׁר אַם מְיַעֲטוּ בֵּין אֲשְׁחֹר מַעִיּו"ט בֵּין בִּיּו"ט פְּנ"ל. וְעַ' מַג"א סִי' תְּרַנ"ח סַק"ד בְּשָׁם יֵשׁ פ"ב דְּבִיּוּצָה סִי' ל"ד דְּלֹא שְׁיִיךְ פְּסִיק רִישִׁיָּה רַק בְּמִלָּאָה גְּמוּרָה ע"ש.

וְעַ' בְּמַרְדְּכֵי שַׁכ' דְּלְמַעַט הַעֲנָבִים מְהַדָּס הָוֵי דְּאוֹרִינְיָתָא. וְאַקְצָר פִּי עֲנִין פַּס"ר בְּדַרְבְּנֵן דּוֹרֵשׁ אֲרִיכוּת רַב: עוֹד נִרְאָה דְּהִנֵּה הָרָא"ש כ' דְּחֻזְזוּת הַנְּקִלְפָת וְנִשְׂאָר מִרְאָה אֲתַרוּג פְּשֶׁר.

וְהוּבָא בַש"ע סִי' תְּרַמ"ח. וְהַג"א כ' דְּיַבֵּשׁ אוּ מְנַמְרָר פְּשַׁחְתְּכוּ פְּסוּל אַף בַּחוּה"מ. דְּכִינֵן שְׁנַפְסֵל אֵינּוּ חוּזַר לְהַכְשִׁירוֹ וְהוּבָא בְּרַמ"א סִי' תְּרַמ"ט. וְנִתְקַשְׁשָׁה הַגְּר"א וְשְׂאָר מְפָרְשִׁים דְּהִנֵּי פִּיֶּסְקֵי סְתָרֵי אֶהְדְּדִי.

וְלְכַאוּרָה י"ל דְּהָרָא"ש אֵינִירִי קוֹדָם יו"ט דְּהו"ל דִּיחֻוּי מְעִיקְרָא. וְהַג"א אֵינִירִי בִּיּו"ט דְּהו"ל נִרְאָה וְנִדְחָה פְּדַאִיתָא בְּסוּגִיָּא דְּאַשְׁחֹר.

אַבְל ז"א דְּהָא הָרָא"ש וְהַג"א סְתָמוּ דְּבִרְיָהֶם וְלֹא חִילְקוּ. וְאַפְשָׁר לֹאמַר דְּהִנֵּה הַרְשָׁב"א בְּתַשׁוּבָה כ' וְהוּבָא בַב"י סִי' ל"ב דַּס"ת שְׁנַגַּע אוֹת בְּחֻבְרָתָה.

אַם לְאַחַר פְּתִיבָה פְּשֶׁר. דְּכִינֵן שְׁנַכְתַּב בְּהַכָּשֶׁר הו"ל עֵתָה רְאוּי לְבִילָה הִינֵנוּ לְגַרְרוֹ בְּנִתְיִים וְאֵין בִּילָה מְעַפְכָת.

וּבִיָּאָר בְּזָה יְרוּשְׁלַמִי דְּמַגִּילָה יַעו"ש. וְהִנֵּה הַט"ז פְּתַב בְּסִי' ר"פ בִּי"ד דִּירִיעָה שְׁנַקְרָעָה תוֹף ג' שְׁיִטִין.

מ"מ בְּעֵי תְּפִירָה. וְרֵאִיתִי בְּס' דְּהַח לְהַג' מְלִיסָא זַצ"ל בַּהֲקָה"ת שְׁהַכְרִיעַ פְּהַש"ף שָׁם דְּלֹא בְּעֵי תְּפִירָה.

דְּכִינֵן דְּרֵאוּי לְתְּפִירָה אֵינָה מְעַפְכָת וְכַסְבְּרַת הַרְשָׁב"א שְׁהַזְפָּרְנוּ. וְלַעֲנ"ד בַּמַּחכ"ת ז"א דְּאַם נְאָמַר כֵּן דַּס"ל הָרֵאוּי כְּאַלוּ כְּבָר נַעֲשֶׂה.

א"כ יפלו כל הדברים הצריכין תיקון והכנה. פי נאמר פאלו פבר נעשה: אבל פוננת הרשב"א דרק שם שהאות פבר נכתב בהכשר פתיקונו.

וגם עתה עומד האות כמו שהיה ולא נחסר מאומה. ורק שיש מעט דיו בינו לאות השני באופן שאינו מוקף גויל.

ע"ז שפיר אמרנו דעומד לגרוך הו"ל פמי שאינו אבל. אם אין האות פהלכתו נודאי לא שייך לומר פאלו פבר נתקן.

וה"נ הכא גבי ס"ת שנקרע פינון שאין הס"ת בשלימות פדין לא שייך לומר פאלו נתפר פינון שעתה אינו שלם. ועפ"ז יש ליישב קושיות התוס' בסופה ל"ג שהקשו מהא דמיעטון פשר.

ובזבחים ל"ד פתבו דהו"ל אין פידו לתקן משום יו"ט ע"ש. וא"כ קשה מהו דעלתה בו תמרה דדחוי מעיקרא.

ובקושיות התוס' בסופה שם. אבל למ"ש א"ש דהכא הו"ל ראוי לבילה שראוי למעטו.

והפסול אינו בגוף ההדס. שהרי כ"ז שלא היו הענבים היה פשר.

וגם בהיותם ירוקים פשר ולא נפסל רק פשהושחרו. ולזה שפיר דמי להו דהרשב"א שהזכרנו.

רק בנראה ונדחה נחתינו להא דיש דחוי למצות. אבל בנקטם שפסולו בגופו אף שראוי לעלות בו תמרה מ"מ הוי פסולו בגופו פנ"ל.

וכן מיושב מה שהקשו שם בזבחים ל"ד מכשרינו בקבל פסול מן הפשר שפידו לתקן אף דהו"ל נראה ונדחה. ובזבחים נ"ט פסלינו במזבח שנפגם אף שפידו לתקן וכן בהמיר יע"ש בתוס' סופה ל"ג ובזבחים ל"ד כ' דמומר מיקרי אין פידו פינון שאין דעתו לחזור ע"ש] ולפמ"ש א"ש דשם גבי פשר ופסול אין הפסול בגוף הדם רק מבחוץ.

אבל במזבח שנפגם ובהמיר הוי הפסול בגופו. ול"ש פלל לומר שראוי לתקן פנ"ל.

והו דסופה ל"ג נראה דכינון דאשחור ביו"ט מיקרי אינו ראוי פלל. פינון שמתחילת פסולו היה י"ט ואסור למעט ואזלא אליבא דר"י בדרף כ"ג דסופה ע"ג בהמה אף דהוי פסול דרבנו מיקרי אינו ראוי לשבועה.

וה"נ מיקרי אינו ראוי למעט אף דהוי רק מדרבנו: ועפ"ז מיושב ג"כ דברי הרמ"א שהביא להג"א. דשם הוי הפסול בגוף האתרוג שקצתו יבש או מנומר וצריף לחתוך מגופו משא"כ בחזית שעומדת ע"ג האתרוג ונקלף מלמעלה.

וא"כ האתרוג גופו הוא בכשרות רק שגדל עליו מלמעלה איזה דבר וזה מיקרי שפיר ראוי לקלפו ולחזור להכשירו וכמש"ל. ואף דבס"ת מכשיר הרשב"א אף קודם שנגרר.

וכאן בעינון שיעטנוהו אינו משום דהכא דבעינון הדר. א"כ עכ"פ כ"ז שלא נתמעט לא הוי הדר לפנינו וכן בחזית כ"ז שלא נקלפה.

ובדמם כ"ז שלא קבלו הכשר מן הפסול מ"מ הפסול מחזיקו. אבל באות נראה טעמו
שפדניק מהירושלמי שעיקר הטעם הוא דבעינו שיהא האות מוקף גויל היינו שיהא הפסק
בינו לאות אחר או לסוף היריעה.

וגם שיהא בהכשר מתחילה. ולזה חשיב לי' הדיו שנפל אח"כ פדבר שנדבק למעלה וכמו
שענה שנדבקה בין אות לאות פיון שאפשר לגררו.

כ"ג לדחוק בטעמו. ועוד נראה דס"ל שעיקר הטעם דבעינו מוקף גויל דבעינו פתיכה
תמה ולזה לא בעי זה רק בשעת פתיכה ולא איכפית לו מה שנדבק אח"כ.

רק אם לא היה אפשר לגרור כלל הו"ל פאלו נתקלקל האות לגמרי. וכל עוד שאפשר
לגרור מיקרי האות בהכשירו כמש"ל.

והעיקר מפני שעיקר הכשירו בשעת פתיכה כ"ג בדעת הרשב"א. ודחקו לזה ביאור
הירושלמי דמגילה שהביא שם.

אבל בדוכתי אחרוני נודאי בעינו שיתקון הדבר עכ"פ. ואף דבעלמא כל הראוי לבילה
סגי בראוי לחוד כבר נתקשו בזה התוס' בכמה דוכתי ובארו בזה טעמים שונים מ"ט דלא
מעכב וע' חולין פ"ג ע"ב בסוגיא ותוס' נאקצר בזה: עכ"פ לפ"ז מיושב שפיר דברי
הרמב"ם שהזכרנו שלא הביא הך דאשחור ביו"ט לפי שהרמב"ם פוסק כר"מ דמכשיר
סופה ע"ג בהמה וס"ל דאף דאינו ראוי מדרבנן מיקרי ראוי מדאורייתא.

וע' בסימן שאח"ז מ"ש בזה. ולזה הכא אף דאינו ראוי למעט ביו"ט מדרבנן מיקרי ראוי
מדאורייתא ושפיר מיקרי ראוי לתקנו ולזה הכשיר במיעוט אף באשחור ביו"ט וכמש"ל.

דסוגיא אןלא אליבא דמ"ד דאינו ראוי מדרבנן מיקרי אינו ראוי מדאורייתא. וענין זה
דראוי לבילה דורש אריכות לבאר על מכונו ואין העת מסכים לזה: סימן לא מה שחדשתי
בס"ד ביום א' דסוכות שנת תרל"ד פה באדקי.

בסופה ז' ע"א איתא דשמים פהלקתן אמר רבא וכו' לשבת מיגו דהוי דופן לענין סופה
הויא דופן לענין שבת. איתבייה אביי והתניא דופן סופה פדופן שבת ובלבד כו' ויתירה
שבת על סופה ששבת אינה ניתרת אלא בעומד מרובה עה"פ משא"כ בסופה מאי לאו
יתירה שבת דסופה וכו' לא יתירה שבת דעלמא על שבת דסופה א"ה ליתני נמי יתירה
סופה דעלמא אסופה דשבת כו' דהא אתה הוא דאמרת סיפא ע"ג מבוי שיש לו לחי כשר
הוא ל"א ליה השתא מקילתא לתמירתא וכו' משמע דרק בסופה דשבת כשר בסופא
ע"ג מבוי ולא בחול וכן פסק הרמב"ם.

אבל ברי"ף הביא מימרא דרבא סיפא ע"ג מבוי סתם. והקשה הר"ן ל"ל פירש דרק
בשבת כשירה.

ונראה לי שישב דהנה קשה לכאורה הא בעי סופה הראויה לשבעה וכן הקשה בישועות
יעקב סי' תר"ל. אבל באמת לק"מ דהא התוס' הקשו מה ענין סופה לשבת דמה"ת כשר
אף בלא לחי ותימצו דאירי לענין דרבנן ע"ש.

ובדרבנן לא בעינו סופה ראויה. דקי"ל כר"מ לממן כ"ג ע"א דסופה ע"ג בהמה כשירה
דמדאורייתא מןחזי חזי.

אף לכאורה יש לחלק דהקא פיון שהפסול הוא מצד דמדברבנו לא הוי סנפה כלל בנה לא אמרינו דמיקרי ראויה לשבעה משא"כ ע"ג בהמה דהוי מצד אחר: [ובנה יש לנישב מה שקשה טובא על הרמב"ם שפוסק כר"מ דסנפה ע"ג בהמה פשיטה.

ובה' שבועות בפ"י פסק כראב"י בשבועות ל"א דמשחק בקוביא מיקרי אינו ראוי לעדות מה"ת ע"ש. ולפמ"ש א"ש דשם פיון דאיריני לענין עדות ובה' גופא אין לו הכשר שפיר מיקרי אינו ראוי משא"כ בסנפה שהאסור מצד שאין יכול לעלות ולא פסול בגופו. וכן מנישב בנה מסוטה שפסק הרמב"ם אפילו בעל ארוסתו בבית חמיו. דהינו נמי פיון שיש לו עון.

וכן מנישב קושית המפרשים מסוטה דר"מ גופיה ס"ל דמעוברת חבירו אינה שוטה באינה ראויה לקיימה ולפמ"ש א"ש דעיקר השתיה הוא פדי לברר ההיתר לבעלה אם מותר לדור עמה דבמה שקינא לה דמי לשויה אנפשיה חד"א.

אבל פשאינה ראויה בלא"ה באינה צד שיהיה אינה שוטה ועו"ל הרבה קושיות בנה ואקצר וע' ארה"ח סי' י"ג באורו בנה: אף קשה טובא לפי תירוץ התוס' למה סתם הרי"ף. ולא הביא כלל דאיריני רק לענין דרבנו.

ועוד קשה דסתימת לשון רבא סינף ע"ג מבווי שיש לו לחי משמע אף בחול ולא בשבת ואמורא הו"ל לפרש דבריו. ועו"ק הא דאמר השתא מקילתא לחמירתא אמרינו וכו' דא"כ קשה על רבא גופיה ל"ל למימר תרנונייהו.

ולקמן עביד צריכותא מפסי ביראות. וטפי הו"ל להקשות מהו דשתי מחיצות.

ועו"ק לפמ"ש התוס' דרבא איריני לענין דרבנו. א"כ הו"ל למימר השתא בדאורייתא אמרינו מיגו דרבנו מיבעיא וע' בר"ן שכ' שיש מפרשים לנה ולנה בדאורייתא ולנה ולנה דרבנו.

ועוד הקשה הר"ן שם על הרי"ף שלא הביא הו"ל דאמר רבא וכו' לענין שבת וזו קושיא גדולה ואי איריני לענין דאורייתא קשה נמי טובא דהא בענין סנפה הראויה לשבעה פאמור. והנה בשבת צ"א איתא בעא מיניה רבא מר"נ זרק פזית תרומה לבית טמא מהו וכו' מאי מדמצטרף לענין טומאה מיחייב נמי לענין שבת א"ד כל לענין שבת פגרוגרות בענין א"ל תניתוה אפא שאול אומר שתי הלחם ולה"פ שיעורו פגרוגרת אמאי לימא מדלענין יוצא בכזית לענין שבת נמי בכזית.

הכי השתא התם מדאפקיה חוץ לחומת העזרה אפסיל ליה ביוצא אשבת לא מיחייב עד דמפיק ליה לרה"ר ה"א שבת וטומאה בהדדי קאתיניו. הרי דלרבא מיבעיא ליה סברא דמיגו לענין דאורייתא.

וא"כ קשה טובא היכי פשיטא ליה ה"א דאמרינו מיגו. והנה לשיטת התוס' דאיריני דרבנו.

א"ש דספיקא דרבנו לקולא. אבל אם נאמר דאיריני בדאורייתא.

וְלִמָּד לְחַי מְשׁוּם מְחִיצָה מְדַאֲרֵינָא. וְעַי עִירוּבִין ו' ע"ב בְּתוֹס' שָׁם לְרַבָּנָן דְּבַעֲי ג'
מְחִיצוֹת וְשָׁם כ"ב ע"א וְכ"כ הָר"ן בְּסוּפָה שָׁם שְׁיֵשׁ מְפָרְשִׁים לָהּ בְּדַאֲרֵינָא.

תְּקִשָּׁה כַּנ"ל. וְהִנֵּה יָדוּעַ מְחַלְקֵת הַפּוֹסְקִים רַש"י וְתוֹס' וְהַרְמְב"ם אֵי פָחוֹת מִכְּפִיצָה
מְקַבֵּל טוֹמָא אוֹ רַק לְעַנְנָן לְטַמָּא אַחֲרִים.

וְא"כ לְשִׁיטַת הַפּוֹסְקִים דְּרַק לְטַמָּא אַחֲרִים קָשָׁה דְּהָא בְּשַׁעַת הַצִּירוּף אֵין נַעֲשֶׂה שׁוּם
חֲשִׁיבוֹת וְצ"ל דַּמ"מ פִּינָן דְּנַעֲשֶׂה חֲשִׁיבוֹת לֹאח"כ לְטַמָּא אַחֲרִים שְׁפִיר אֲמַרִינָן מִיגוּ. וְהִנֵּה
מִהָּרָה דְּאַבָּא שְׂאוּל מוֹכַח דְּהִיכָא דְּמִקְוֵדָם בָּא הַחֲשִׁיבוֹת שׁוּב לָא מְהַנִּי הַמִּיגוּ לֹאח"כ.

וּלפ"ז נִרְאֶה דְּתַלִּי בְּשִׁיטַת הַפּוֹסְקִים הַנ"ל אֵי דְּוּוּקָא סוּפָה דְּשַׁבַּת אוֹ לֹא. דְּלְשִׁיטַת
הַפּוֹסְקִים דְּהַנ"מ לְעַנְנָן קַבְּלַת טוֹמָא וְא"כ מִיבַע"ל לְרַבָּא לְעַנְנָן אִם בָּא הַחֲשִׁיבוֹת בְּבַת
אַחַת.

א"כ ה"נ דְּוּוּקָא בְּסוּפָה דְּשַׁבַּת שְׂבָא בְּבַת אַחַת מִשָּׂא"כ לְשִׁיטַת הַפּוֹסְקִים דְּהַנ"מ לְעַנְנָן
לְטַמָּא אַחֲרִים וְא"כ אַף כְּשֶׁהַחֲשִׁיבוֹת בָּא אַח"כ ג"כ אֲמַרִינָן מִיגוּ וְא"כ יֵשׁ לְהַכְשִׁיר אַף
בִּימוֹת הַחֹל. פִּינָן שְׁיִהְיֶה מְחִיצָה לְעַנְנָן שַׁבַּת דְּסַפִּיקָא דְּרַבָּנָן לְקוּלָא כַּנ"ל.

וְלְכַאֲוָרָה יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת בְּהָא דְּאֲמַרִינָן מִיגוּ. מְפָרִיתוֹת י"ד דְּקַאֲמַרִינָן לְעַנְנָן יֵשׁ אוֹכַל אֲכִילָה
אַחַת שְׂצָרִיף כְּכּוֹתֶבֶת לְעַנְנָן יֵה"כ וְהָא שָׁם אֲיִרִי שְׁהוּצִיאוּ בְּפִיו וְהִנֵּה כְּגִירוּגְרַת דְּחֲשׁוּב
לְעַנְנָן הוּצָאָה אַף ז"א דְּבִיּוּה"כ תְּלִיָא בְּמִתְבַּב דְּעֵתָא וְלֹא שְׁיִיף בְּנָה לֹאמֵר מִיגוּ.

(וְהִנֵּה לְכַאֲוָרָה יֵשׁ לְעִינָן לְשִׁיטַת הַסּוֹבְרִים דְּתוֹסְפַת שַׁבַּת מַה"ת. א"כ חָל מִקְוֵדָם שַׁבַּת
וְאַח"כ סוּפָה דְּהָא לְעַנְנָן מְצוֹת סוּפָה בְּנוֹדָאֵי לֹא שְׁיִיף תוֹסְפַת.

אָבֵל לַפּמ"ש דְּאַף לֹא אָתוּ בְּהַדְּדֵי אֲמַרִינָן מִיגוּ א"ש וְא"כ י"ל דְּהָרִיף לְטַעֲמִיָה דַּס"ל
תוֹסְפַת דְּאֲרֵינָא. וְכַמ"ש הַה"מ פ"ה מַה' שְׁבִיטַת עֲשׂוֹר לְדַעְתּוֹ וְא"כ מוֹכַח דְּאַף בִּימוֹת
הַחֹל כְּשֶׁרָה וְכְשִׁיטַת הַסּוֹבְרִים דְּהַנ"מ לְקַבֵּל טוֹמָא.

אָבֵל הַרְמְב"ם לְטַעֲמִיָה דְּלֹא ס"ל תוֹסְפַת שַׁבַּת וְכַמ"ש הַה"מ שָׁם אַף ז"א דְּנִרְאֶה דַּמ"מ
בְּכָל רְגַע מִיְקָרִי שְׂבָא הַחֲשִׁיבוֹת בְּיַחַד): וּלפ"ז א"ש דְּהַרְמְב"ם שְׁפּוֹסֵק בַּפ"ד מַהט"א
דְּמְקַבֵּל טוֹמָא בְּכָל שְׁהוּ וְא"כ ע"כ הַבְּעֵיָא בְּשַׁבַּת הִיא מְשׁוּם דְּמַצְטָרֵף לְטַמָּא אַחֲרִים
וְבָא הַחֲשִׁיבוֹת אַח"כ.

וּמִינְשָׁב שְׁפִיר דְּקַאֲמֵר רַבָּא בְּסוּפָה ז' וְכֵן לְשַׁבַּת דְּאֲמַרִינָן מִיגוּ. מְשׁוּם דְּבָא בְּבַת אַחַת לֹא
מִיבַעֲיָא לִיָּה כְּלָל וְכִסְיָף ע"ג מְבוּי שְׁפִיר אֲיִרִי אַף בְּדַאֲרֵינָא וְמ"מ כְּשֶׁר בְּשַׁבַּת דְּסוּפָה
מְשׁוּם שְׂבָא בַב"א וְכַחֲזוֹל בְּדַאֲרֵינָא פְּסוּל מְסַפִּיקָא דְּדִינָא כַּנ"ל וְכַדְרַבָּנָן כְּשֶׁר דַּסד"ר
לְקוּלָא וְמ"מ בְּדַאֲרֵינָא מִיְקָרִי בְּשַׁבַּת רָאוּי לְשַׁבְּעָה לַפּמ"ש"ל דְּקִי"ל דְּאַף שְׂאִינוּ רָאוּי
מְדַרְבָּנָן מִיְקָרִי רָאוּי לְשַׁבְּעָה וְהַרְמְב"ם ס"ל דַּסד"ר לְחוּמְרָא הוּא רַק מְדַרְבָּנָן פִּיזוּעַ וְא"כ
מִיְקָרִי רָאוּי לְשַׁבְּעָה: אָבֵל הָרִיף י"ל דַּס"ל דְּמַה"ת בְּעֵי כְּפִיצָה לְקַבֵּל טוֹמָא וְכְשִׁיטַת
הַתוֹס' וְא"כ הִנֵּה הַבְּעֵיָא בְּשַׁבַּת צ"א אֵי אֲמַרִינָן מִיגוּ כְּשֶׁבָא הַחֲשִׁיבוֹת בַּב"א.

וְקָשָׁה הִיכִי קַאֲמֵר רַבָּא בְּפִשְׁטוֹת בְּסוּפָה וְכֵן לְשַׁבַּת וְצ"ל דְּלֹא אָמַר זֶה רַק לְחוּמְרָא
שְׂאִסוּר לְטַלְטַל לְשֵׁם מַר"ה. אָבֵל לֹא לְקוּלָא.

וּדְפָרִיף מֵהֶבְרֵייתָא י"ל דְּפָרִיף מִדְּלָא תְּנִי הָכִי נִפְשׁוּט דְּלָא אָמְרִינן מִיגו אַף בְּב"א. וְדַחֵי דֵּהֶפְנוּנָה יִתְרָה שְׁבֵת דְּעֵלְמָא וְכו'.

וּבְזָה מְבִינן מ"ש הָר"ן בְּסוּפָה שֶׁם בְּשֵׁם הַמְּפָרְשִׁים דְּלֵהֲרִי"ף ס"ל דְּהָא דְרָבָא וְכוּן לְשֵׁבֶת הִיא רַק לְחֻמְרָא וְלֵהֲכִי לֹא מִיִּיתֵי לָהּ וְכַתְּבֵי הָר"ן שֶׁהוּא דְיוֹחֵק וְהוּא בְּאַמְתַּת תְּמוּזָה דְּמַנ"ל זָה. וְעו"ק דְּמ"מ הו"ל לְאַתְוֵי דְּנ"מ שְׁאַסוּר לְטַלְטֵל מַר"ה.

אָבֵל לִפְמ"ש א"ש דְּכִינּוּן דְּמִיִּיתֵי הָא דְּסִיפָה ע"ג מְבוֹי דְּאַמְרִינן מִיגו מִמִּילָא גִדַּע זָה. וְא"ל דְּנִימָא דְּרַק מִתְּמִירְתָּא לְקִילְתָּא אָמְרִינן וְלֹא לְהִפּוּף ז"א דְּזָה שְׁיִיף רַק פְּשָׁאנוּ בָּאִים לְהַקְלֵל וְלֹא פְּשָׁאִים לְהַחְמִיר וְהַש"ס דְּמִשְׁנֵי הָכִי עַל הֶבְרֵייתָא הֵינּוּ מְשׁוּם דְּלֵהֶבְרֵייתָא אֵין שְׁיִיף לֹאמֵר שְׁהֵיָה סְפֵק בְּזָה.

וּלְזָה מְתַרְץ הֶבְרֵייתָא אֵי נִימָא דְּאַמְרִינן מִיגו אַף לְקוּלָּא הַשְּׁתָּא מְקִילְתָּא וְכו'. וְאֵי נִימָא דְּלָא אָמְרִינן מִיגו אִז לֹא נִימָא פְּלֵל אַף מִתְּמִירְתָּא לְקִילְתָּא.

וּבְסִיפָה ע"ג מְבוֹי נִרְאָה דְּמִשְׁמַע לְהָרִי"ף דְּאַיִרִי בְּדַרְבְּנָן דְּמִדְּאַמְרָה רָבָא סְתָם מִשְׁמַע דְּאַיִרִי אַף בְּחֹזֵל וְהֵינּוּ מְשׁוּם דְּס"ל דְּאֵי נִימָא מִיגו אֵין חִילּוּק בֵּין בְּב"א וּבֵין בְּזַא"ז וְלֵהֲכִי מְקִיל רָבָא מְשׁוּם דְּסִפִּיקָא דְּרַבְּנָן לְקוּלָּא וְגַם מוֹכַח זָה דְּאַיִרִי בְּדַרְבְּנָן מְשׁוּם דְּבַעֲיָנן סוּפָה רְאוּיָה לְשַׁבְּעָה וְכַמוֹש"ל וְס"ל סד"א לְחֻמְרָא מְדַאוּרֵייתָא פְּהַרְשֶׁב"א: וְיוֹתֵר נִרְאָה דְּהֵנָּה הָא דְּלָא מִיִּיתֵי הָרִי"ף הָא דְּיוֹכֵן לְשֵׁבֶת כְּבָר יִישָׁב הָרָא"ש מְשׁוּם דְּס"ל דְּלִישְׁנָא דְּסוּפָה צְרִיכָה צוּרְתַּת הַפְּתַח לֹא שְׁיִיף זָה וְהָרִי"ף פּוֹסֵק כְּהָא לִישְׁנָא ע"ש.

וְהָא דְּלָא מְחַלֵּק בְּסִיפָה ע"ג מְבוֹי בֵּין סוּפָה דְּשֵׁבֶת לְסוּפָה דְּעֵלְמָא וְכוּן מַה שְׁקִשָּׁה דְּהָא בְּעֵינָן סִיכָה הָרְאוּיָה לְשַׁבְּעָה וְכַמוֹש"ל. גִּלְע"ד דְּבְּאַמְתַּת מַה שְׁתַּפְּסוּ הָאֲחֵרוּנִים בְּפִשְׁטוּת לְהַלְכָה דְּבַעֲיָנן סוּפָה הָרְאוּיָה לְשַׁבְּעָה.

לְעַנ"ד אֵינּוּ מְוַכְרַח. וּבְרַמְבַּ"ם לֹא גִזְרֵי פְּלֵל דִּין זָה וּבְסוּפָה כ"ז ע"ב ס"ל לַר"א הָכִי נִרְבְּנָן פְּלִיגֵי עֲלָהּ וְלֹא קִי"ל כַּר"א.

וּמְקָרָא דְּבְּסוּפּוֹת תַּשְׁבּוּ שְׁבַעַת יָמִים יְלִיף רָבָא בְּדַף ב' ע"א לְהִפּוּף דְּאַמְרָה תּוֹרָה צֹא מִדִּירַת קִבְעָה וְשָׁב בְּדִירַת אַרְעֵי וְהֵינּוּ שְׁמִפְרָשׁ הַפְּסוּק שְׁדִי בְּסוּפָה שְׁהִיא לְשַׁבְּעָה וְתוּ לֹא ע"ש בְּרַש"י וְא"כ לֹא קָאֵי הַפְּסוּק לְהַחְמִיר שְׁצָרִיף רְאוּי לְשַׁבְּעָה רַק לְהַקְלֵל דְּל"צ דִּירַת קִבְעָה וְכ"כ שֶׁם בַּחֲזִי הַרְשֶׁב"א ע"ש.

וְר"י דְּס"ל בְּדַף כ"ג דְּבַעֲיָנן רְאוּיָה לְשַׁבְּעָה אֲזִיל לְטַעַמֵי דְּס"ל רִישׁ סוּפָה דְּדִירַת קִבְעָה בְּעֵינָן וְלֹא דְרִישׁ הָא דְּבְּסוּפּוֹת תַּשְׁבּוּ לְדַרְבָּא לְדִירַת עֲרָאֵי וְלְזָה דְּרִישׁ לָהּ דְּבַעֲיָנן רְאוּי לַז'. וְאַף דְּבַדְּף כ"ג מִיִּיתֵי קָרָא דְּחַג הַסּוּפּוֹת תַּעֲשֶׂה וְגו' הֵינּוּ מְשׁוּם דְּגַם בְּדַף כ"ז דְּרִישׁ לָהּ ר"א הָכִי.

וּבְאַמְתַּת נִוְדָאֵי ר"י ס"ל כְּרַבְּנָן דְּר"א וְדְרִישׁ רְאוּי לַז' מְבְּסוּפּוֹת תַּשְׁבּוּ וְע' דַּף ט' ע"א. וְכַעֲיָן זָה כְּתָבוּ הַתּוֹס' בְּמ"ק ח' ע"א ד"ה נִפְקָא וּבְכַמְהָ דְּוֹכְתֵי שְׁדָרְף הַש"ס פֶּן לְמִינְקֻט דְּרָשָׁא פְּשׁוּטָה יוֹתֵר אַף שְׁבַּאמְתַּת גִּלְמַד מְקָרָא אַחְרֵינָא.

וכ"כ הרי"ף וישאר ראשונים ריש סנפה דמ"ד סנפה דירת קבע לא ס"ל הא דרבא דהתם ע"ש. ודקאמר הש"ס בדה"כ כ"ג לר"מ הטעם דסנפה ע"ג בהמה פשיטה משום דראוי מדאורייתא ולא קאמר משום דלא ס"ל פלל דבעי ראויה לשבעה.

היינו משום דאיתא בדה"ז ע"ב דאחרים ס"ל דירת קבע בעינו ואחרים היינו ר"מ כדאיתא סוף הוריות וא"כ ע"כ לא ס"ל דרשא דרבא ריש סנפה ואיצטריף קרא דבסופות תשובו לראוי לשבעה כמש"ל ולזה איצטריף לטעמא דמדאורייתא ראויה.

ומינושב בזה מה שפסק הרמב"ם כר"מ דע"ג בהמה פשיטה והקשו ממה שפסק דמשחק בקוביא מיקרי אינו ראוי לעדות וכמש"ל ותירוצינו למעלה דחוק קצת. ולפמ"ש א"ש דהרמב"ם פסק כר"מ ולא מטעמיה רק מצד שפוסק כמ"ד דירת עראי בעינו וקרבא ריש סנפה ולא ס"ל פלל דבעינו ראוי לשבעה פנ"ל.

ומינושב בזה הא דסנפה ז' דרבא לטעמיה דלא ס"ל פלל דבעינו ראוי לשבעה כמש"ל להכי מכשיר בסנפה דשבת בסנפה ע"ג מבוי וכ"פ הרמב"ם וש"ע משום דס"ל ג"כ דל"צ ראוי לשבעה פנ"ל ובחי' הארכתי בזה בס"ד.

ולפ"ז י"ל דהרי"ף ס"ל דבעינו ראוי לשבעה ואף שפסק ריש סנפה כרבא מ"מ י"ל דס"ל דילפינו לה מאידך קרא דחג הסוכות ואף דדרשינו לה בדה"ט לעצי סנפה שאסור פל ז' מ"מ למאי דיליף שם שחל שם שמים עליהם ויליף לה מלד' ע"ש שוב ילפינו מחד קרא שעושיין סנפה בחש"מ ושחל ש"ש על הסנפה ואידך קרא אתי לראוי לז'.

ודייק לה מדאמר אב"י די"ב ע"ב דאין מספקין בשנוצרי משום דסרי ריחיהו שביק להו ונפיק וכן בהיגי ע"ש י"ג ע"א. וס"ל להרי"ף הטעם משום דבעינו ראוי לשבעה וכ"כ שם ה"ר"ן דאף בדיעבד פסול ואף לדפנות ע"ש.

וכ"כ הכ"מ פ"ה מה' סנפה והינו מטעם דבעי ראוי לשבעה. ועפ"ז מינושב הרמב"ם שפסק שם דבשנוצרי והיגי רק לכתחילה אין מספקים.

ונתקשה שם הכ"מ וישאר מפרשים מנ"ל הא ולפמ"ש א"ש דהוקשה להרמב"ם דאי נימא הטעם משום דבעי ראוי לשבעה א"כ הא רב חנן בר רבה פליג על רבא בריש סנפה וא"כ ע"כ דריש קרא דבסופות תשובו לראוי לשבעה פנ"ל וא"כ היכי קאמר ה"כא בדה"ז י"ג דמספקים בהיגי.

ובמציאות אי נתרי טרפיהו או לא אינו סברא שיחלוקו. ולזה מפרש הרמב"ם שבאמת אינו ברור דנתרי טרפיהו כ"כ שלא הא ראוי לשבעה.

וברק שיש לחוש לזה ושפיר מיקרי ראוי לשבעה לר"ח בר רבה ולאב"י. ורק דס"ל לאב"י שיש לחוש שמה יצטרף ליצא באמצע ולא יקיים מצות סנפה ולזה אסור לכתחילה לספק בהם ור"ח ב"ר לא חייש לזה וממילא גם בשנוצרי ג"כ הטעם כן הוא ולזה פסק הרמב"ם דרק לכתחילה אין מספקין.

ומבואר בזה דפליגי רק בשנוצרי ולא סתם בכל דבר שריחו רע והינו דבדבר שריחו רע בבירור מודו תרנוניהו שאסור לספק אי משום שאין ראוי לשבעה למ"ד שצריף

ראוי או משום שלא יוכל לקיים מצות סנפה פראוי וכמ"ש הפוסקים שאסור לעשות סנפה לכתחילה במקום שיהא מצטער.

והרי"ף ס"ל דבריש סנפה הוי רחב"ר משמיה דרב והכא קאמר רחב"ר בעצמו ופליג באמת עם אב"י פראוי לשבעה. ולזה פסק פסתמא דסוגיא דדף כ"ג ומקרא דחג הסוכות תעשה וכמ"ל בזה.

וכבר כ' המפרשים דבמקום דפליגי שאר אמוראי לא שינוי הא דאב"י ורבא הלכה פריא: עכ"פ פיון דהרי"ף ס"ל דבעי ראוי לשבעה לזה סתם הא דסיפא ע"ג מבו"י ואיירי בדרבנן כמ"ש התוס' ולזה פשר אף בחול משום שיבוא לידי חשיבות בשבת פנ"ל.

וס"ל שפיר להרי"ף פהרמב"ם דלקבל טומאה סגי בכל שהו ואיבעיא דרבא בשבת צ"א הוא משום שנעשה חשיבות אח"כ לטמא אחרים כמ"ל. ובש"ס איירי שפיר אף בדאורייתא משום דרבא לא ס"ל דבעינן ראוי לשבעה ולזה בסנפה דשבת פשר משום מיגו דהחשיבות פא בבת אחת ובזה לא מיבע"ל כלל כמ"ל ובחול לא יצא משום דאיבעיא היא בכה"ג וסד"א לחומרא.

אבל הרי"ף איירי בדרבנן פנ"ל ושפיר הוי ראוי לשבעה דספיקא לקולא ויוצא פה כל ז' כמ"ל. אבל בדאורייתא אף בשבת לא יצא משום דהרי"ף ס"ל דקיי"ל דבעינן ראוי לשבעה פנ"ל: סימן לב בע"ה מה שעלה ברעיוני בחה"ס תרמ"ו: הנוב"י במ"ק חאו"ח סי' מ' הקריע דבשמ"ע אין ישינים בסנפה ועיקר הוכחתו מפני שדקדק בסוגיא דף מ"ז למה בלישנא בתרא לא יתבינו כלל לר' יוחנן וגם לל"ק תיקשי ל"ל ישב ר"י בריה דרב שילת כלל דהוי דלא פמאן וגם דהא כל גדולי הדור ישבו בסנפה ועדיפא מדר"י בדר"ש ולזה ביאר שטעם שאין מברכין כי היכי דליהוי היקר שלא יהי' בכל תוס"ף.

ור"י בדר"ש ס"ל כמ"ד דאין מברכין על סנפה רק ביום ראשון וא"כ אין היקר מהברכה לזה לא ישב כלל ומגדולי הדור הביא ראיה שאין מברכין ואין לומר דס"ל שמברכין רק ביום ראשון. דהא הם לא ישבו ביום ראשון כלל פדאיתא בש"ס ולזה ישבו שפיר בסנפה דהוי היקר ממה שלא ברכו.

וא"כ לדין בשינה דליכא ברכה שפיר אסור לישון דליכא היקר. ולענ"ד דבריו תמוהים דא"כ היכי אמר רב יוסף בלישנא בתרא נקוט דר"י בידה דלא יתבינו הא איהו אמר בדר"מ"ו סע"ב פרכין דבסנפה מברכין כל שבעה.

וגם עיקר קושיותו לענ"ד לק"מ שידוע בש"ס בכמה דוכתי דאיפאתרי לישני דלחד לישנא ס"ל דעובדא דמייתי אידך לישנא לא היו דברים מעולם וע' יבמות ל"ה ע"ב. ועיקר ההיפך מהברכה צ"ע דלמי צריף ההיפך.

אם לאחרים א"כ אין היקר למי שפא באמצע אכילה וכעין דגורין בקה"ת משום נכנסים ויוצאים. ואי לעצמו למה צריף היקר הא יודע שאינו יושב רק בשביל ספק.

ובש"ס דמ"ח מצינו שפוחת בה וזה היקר בכל שעה: אבל לענ"ד עיקר שישנים בסנפה פפשוטות לשון הש"ס מיתב יתבינו וכעין שהכריע הגר"א ז"ל פידוע. ובאור הסוגיא

וטעמו למדתי מדברי הרמב"ם פ"ו מה' סופה ה' י"ג שכתב שלזה אין מברכין בשמ"ע על הסופה מפני שהוא רק מספק וכן טומטום ואנדרוגינוס אין מברכין יעו"ש.

והראב"ד השיג שם דאנו קי"ל פרבא בשבת כ"ג דקאמר דבדמאי אין מברכין מפני שרוב ע"ה מעשרים אבל בספק דעלמא משמע שמברכין. וכבר כתבו הראשונים דהרמב"ם ס"ל דרבא לא פליג על אב"י בעיקר הדין רק קאמר של"צ לזה הטעם.

ונראה דעת הרמב"ם דכיון דאמרינו בשבת שם דלהכי מברכין בי"ט שני אף דהוי ספק. כי היכי שלא יזלזלו בי"ט שני יעו"ש וא"כ הכא בשמע"צ לא שינוי זה.

ואדרבא אם יברכו על הסופה יש לחוש שיזלזלו בי"ט שמע"צ שיאמרו שעדיין חה"מ לזה אוקמוה אדינא שלא יברכו. ומ"ד מברכין ס"ל שחוששין שמא יזלזלו עי"ז בכל י"ט שני שיראו מזה שאינו עיקר.

ומ"ד לא יתבינו כלל ס"ל שחוששין לבל תוסיף פינון שיושב שמונה ימים פסדר. ולזה לל"ב לא מקשה אדרב יוסף מהא שגדולי הדור ישבו בסופה בשמיני כי פינון שהם באו מאפר וכל חג הסוכות לא ישבו בסופה כלל לא מיקרי זה בל תוסיף כלל פינון שלא עשה העיקר וזה ברור דלא שינוי בל תוסיף רק אם עשה העיקר.

וע' סנהדרין פ"ח ע"ב ובתוס' שם שמתבאר פן וע' ר"ה כ"ח ע"ב וסופה ל"א ע"ב ובתוס' שם. ועי"ל דמ"ד שמברכין ס"ל פרבא בשבת כ"ג שמברכין על הספק.

ומיושב בזה השגת הראב"ד דלהכי פסק הרמב"ם כאב"י משום דפסקינו בסופה שם דברוכי לא מברכין. ואפשר דהיינו הנהו תרי לישני.

דבשבת כ"ג מקשה רב עמרם על רב דאמר שמברכין על ג"ח מדמאי שאין מברכין ומשני אב"י דהוי ספק דדבריהם ורבא משום רוב ע"ה מעשרין וא"כ פליגי אליבא דרב אי מברכין על ספק.

ולזה ל"ק ס"ל פרבא אליבא דרב שמברכין על ספק ולזה קאמר לרב דמברכין בשמיני. ול"ב אזיל לאב"י דס"ל לרב דאין מברכין על ספק ולזה קאמר לרב דאין מברכין בשמיני ופסק הש"ס שאין מברכין משום דהכי עבדו כל גדולי הדור: שוב מצאתי בחי' הרשב"א בסופה מ"ז ע"א בבבאור דברי הרי"ף שכתב טעם שאין מברכין על הסופה כי היכי דלא לזלזולי פינון דעיקר טעם שמברכין בי"ט שני ומקדשין אף שהוא ספק משום דלא לזלזולי.

וא"כ בשמע"צ אדרבא להיפוך יש לחוש אם יברכו על הסופה שיזלזלו ביו"ט לזה אין מברכין עכ"ד. וזה קרוב למ"ש בדעת הרמב"ם.

ונראה שכתב הטעם דלא לזלזולי לאלומי דמילתא דבלא"ה א"ש פינון דלא שינוי הכא דלא לזלזולי כמש"ל אף י"ל שכ"כ דלא נימא שיברך לחוש לזלזול שאר י"ט שני כמש"ל. והרמב"ם כתב עיקר הטעם שאין מברכין משום שאין מברכין על הספק ות"ל שפוננתי לסברת הרשב"א בזה ועכ"פ זה עיקר בבבאור הסוגיא בס"ד דלא כהנו"ב: ולהראב"ד דס"ל פרבא דמברכין על הספק נראה ג"כ שלא השיג על הרמב"ם רק לענין טומטום ואנדרוגינוס ע"ש שדקדק בדבריו ספק דאורייתא.

אָבֵל בְּבִרְכַּת הַסּוּפָה מוֹדָה לְדַעַת הָרִי"ף וְהַרְמַב"ם דִּי"ט שְׁנֵי גָרַע עוֹד מְדַמְאֵי פִּינּוֹן דְּבִקִּיאִין בְּקִבְיַעָא דִּינְרַחֵי וְאִינּוּ רַב מְנַהֵג שְׁלֵא יַחְזוֹר דְּבָר לְקַלְקוּלוֹ פְּדִאיִתָא בְּבִיַּצָּה ד' ע"ב. וְאִף דְּהַש"ס בְּשִׁבְת כ"ג סִינְדֵר תִּירוּצָא דְרָבָא בְּתֵר קִנְשִׁיא דִּי"ט שְׁנֵי מ"מ י"ל שְׁגַם לְרָבָא צְרִיף תִּירוּצָא דְלָא לְזִלְזוּלֵי וְרַב הַש"ס סִינְדֵר כְּמוֹ שְׁהַקְשׁוּ זֶה לְאַבְיֵי וְמָה שְׁתִּירָץ ע"ז וְהַ"ה לְרָבָא.

וְאִף דְּבַחֲדוּשֵׁי הַרְשָׁב"א בְּשִׁבְת כ"ג מְבֹאָר דְלִמְאֵן דַּס"ל דְרָבָא פְּלִיג עַל אַבְיֵי בְּדִין סָפֵק מְצֻנָה אִי טְעוֹן בְּרָכָה ס"ל דְלְרָבָא ל"צ בִּי"ט שְׁנֵי הַטְעַם דְלָא לְזִלְזוּלֵי רַב הַטְעַם מְשׁוּם שְׁסָפֵק טְעוֹן בְּרָכָה.

לְעַנ"ד צ"ע זֶה כִּי קִבְיַעָא דִּינְרַחֵא יְדוּע לָנוּ יוֹתֵר מְרֻבָּא שֶׁל ע"ה שְׁמַעְשָׁרִין וְהוּא יְדוּע לָנוּ בְּבִירוֹר גָּמוּר. וּבִירוּשְׁלָמֵי וּמְדַרְש חֲזִית קָרִי לָהּ חֲנוּקִים לֹא טוֹבִים.

וְדַעַת הָרָבָא"ד נִרְאָה וְנוֹדָא שְׁפֵן הוּא מְדָלָא בִּיָּאֵר עַל הָא דְאִין מְבָרְכִין עַל הַסּוּפָה בְּשִׁמְע"צ טַעַם אַחֵר. גַּם מ"ש הַרְמַב"ן וְרַשָּׁב"א שֶׁם לְדַעַת הָרִי"ף דְגַם לְרָבָא סָפֵק ל"צ בְּרָכָה.

וְרַב ס"ל דְּדַמְאֵי מִיקָרִי וְנוֹדָא דְדַבְרֵיהֶם. וּלפ"ז גַּם י"ט שְׁנֵי מִיקָרִי וְנוֹדָא דְדַבְרֵיהֶם. ג"ז צ"ע דַּא"כ כָּל סָפֵק מְצֻנָה הוּי וְנוֹדָא דְדַבְרֵיהֶם. שְׁמַדְבְּרֵיהֶם צְרִיף לְהַחְמִיר בְּכָל סָפֵק וְלַחְזוֹר לְעִשׂוֹתוֹ.

וּצ"ל דְּדַמְאֵי וְיֵטֵב שְׁתַּקְנוּ חַז"ל תַּקְנָה כּוֹלְלַת בְּזָה וְתַמִּידֵיית. שְׁיָיָף לְקַרְוֵא זֶה וְנוֹדָא דְדַבְרֵיהֶם דְּהוּי תַּקְנָה כְּנֵר חֲנוּכָה וּמַגִּילָה.

אָבֵל בְּכָל סָפֵק שְׁבַמְקָרָה לֹא שְׁיָיָף לְקַרְוֵא זֶה וְנוֹדָא דְדַבְרֵיהֶם. פִּינּוֹן שְׁאִינּוּ מַחְמִיר לְחַזוֹר וְלְעִשׂוֹת עֵתָה רַב מְפָנֵי שְׁקָרָה לוֹ סָפֵק.

כ"ג בְּרוּר פְּנוּנְתָם בְּזָה. אָכֵן בַּח' הַרְשָׁב"א בְּסוּפָה מ"ז ע"א מְבֹאָר דְלְדַעַת הָרִי"ף גַּם לְרָבָא הַטְעַם בִּי"ט שְׁנֵי מְשׁוּם דְלָא לְזִלְזוּלֵי בְּקַדְוִשְׁתּוֹ.

וּצ"ל דְּעַתּוֹ דְלָזָה מִיקָרִי וְנוֹדָא דְדַבְרֵיהֶם שְׁתַּקְנוּ לְבָרָף וּלְקַדְשׁ בּוֹ כְּדִי שְׁלֵא יִזְלָזְלוּ בּוֹ. וְנִרְאָה דְהַאֲדִנָּא דִּינְדַעִינוּ בְּקִבְיַעָא דִּינְרַחֵא.

גַּם הַרְמַב"ן וְרַשָּׁב"א מוֹדִים דְּדַמְאֵי י"ט שְׁנֵי לְדַמְאֵי. וְעוֹד גָּרַע מִיָּנָה כַּמֶּש"ל. וְצְרִיף לְתִירוּצָא הַש"ס דְלָא לְזִלְזוּלֵי רַב הֵם פְּתָבוּ לְפִי שְׁבִזְמֵן הַש"ס בַּחו"ל לֹא יְדַעוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת קִבְיַעָא דִּינְרַחֵא וְהוּ"ל סָפֵק מְמֶשׁ. לְזֶה בְּרָכוּ לְרָבָא בּוֹ מְדִינָא.

לְדַעַת הַסּוּבְרִים דְרָבָא פְּלִיג עַל אַבְיֵי בְּזָה כַּמֶּש"ל. וְא"כ לַפ"ז לַכ"ע י"ל פְּרִירוּשֵׁינוּ בְּסוּגְיָא דְסוּפָה כַּנ"ל.

וְשִׁפִיר יִשְׁיָנִים בְּשְׁמִינֵי. וְכַפְשָׁטוֹת הַסּוּגְיָא בַר"ה כ"ח ע"ב וְעִירוּבִין צ"ו אֵלָא מַעֲתָה הִינְשׁוּן בְּשְׁמִינֵי יִלְקָה.

מְשַׁמַּע שְׁיִשְׁנוּ בְּסוּפָה מְדִינָא. וְשִׁפִיר נְקִיט יָשׁוּן.

משום דאכילה איפא היפירא בברכה: ומ"ש הראב"ד בדמאי דהוי ספק דאורייתא צ"ע דהא הש"ס קרי לה ספק דדבריהם. ומכבר ביארתי הפנונה משום דאמרינן בב"מ פ"ח דלקוח פטור מן המעשר מדאורייתא.

ושוב מצאתי בחי' הרמב"ן בשבת כ"ג שפכת ג"כ שאף אם נודאי לא עישר אינו רק מדבריהם. נראה פנונתו למ"ש.

וצ"ל דעת הראב"ד כמ"ש התוס' בב"מ שם דקונה לאחר מירוח חייב מה"ת במעשר ובש"ס קרי לה ספק דדבריהם משום דהברכה הוא דרבנן וכמ"ש בחי' הר"ן וריטב"א שם: סימן לג באתרוג שזחתה וחיברו בקיסם אי פשר ואף דבי"ט ראשון פסול דלא גרע מנקב מפולש מ"מ יהא פשר בשאר ימים אף פשזחתה לכמה חתיכות.

ואף בי"ט ראשון לדעת הסוברים דאף במפולש בעי שיחסר ג"כ. ונעתיק בזה מ"ש בחי' ליבמות ק"ג בענין חיבורי אדם לענין טומאה ומזה יתבררו הדברים בטו"ד: א ביבמות ק"ג ע"ב איתא א"ר פפי משמיה דרבא סנדל המוחלט אם חלצה בו חליצתה פסולה ורב פפא משמיה דרבא אמר פשירה ומקשה הש"ס מדתניא מטלית שיש בו גע"ג אעפ"י שאין בו פזית פיון שנקנס רובה לבית טהור טמאתהו מאי לאו מוחלטת לא מוסגרת.

אימא סיפא הוי בה כמה זיתים פיון שנקנס פזית טמאתהו וא"א מוסגרת אמאי איתקיש למת. שאני התם דא"ק ושורף את הבגד אפילו בשעת שריפה קרוי בגד.

ופירש"י שהקושיא היא דאי מיכתית שיעוריה א"כ לא הוי אמרינן שדי מעוטה בטר רובא ע"ש. ולכאורה קשה למה לא פירש בפשוטו שהקושיא היא דא"כ מה שייך בה שלש על שלש.

ונראה דזה לק"מ דכיון דכתיב להדיא בקרא טמא הוא גבי בגד מוחלט דמטמא ממילא ע"כ דגזירת הכתוב שחשוב הוא לענין טומאה וע"כ דשיעורו פשאר טומאות. וגם הא אין מטמא בנגעים אלא בגד של שלש על שלש פדאיתא בשבת כ"ז וכן נדרש בתורת פהגים פ' תזריע וסופו בתחילתו.

וכן ע"כ צ"ל למאי דקאמר דמטמא בכזית בסיפא שם דאיתקיש למת ומוכיח דאורייתא במוחלטת וא"כ קשה דיקשה מסיפא גופא דנימא כתותי מיכתת שיעוריה ואין פזית. ואף שפכתו התוס' בכ"מ דכל מה שיכול לדקדק מרישא מדקדק.

לבד שהוא דוחק לא שייך פאן פיון דע"כ אתא לסיפא וע"כ צ"ל דשאני התם דגזה"כ הוא דאיתקיש למת דמטמא בכזית ואחשבוה לענין זה. וכן צ"ל במת עצמו דהוא איסורי הנאה וגם טעון גניזה וקבורה לשיטת התוס' בד"ה סנדל לחד תירוצא דמה שטעון גניזה מיקרי נמי כתותי מיכתת שיעוריה.

וצ"ל דמ"מ אחשביה לשיעוריה לענין טומאה ולזה פירש"י שיעקר הקושיא הוא מדאזיל בטר רובא שפיון שבאמת הוי כאלו אינו א"כ אין לנו לילך בטר רובא בזה דבזה לא מצינו דגלי קרא: ויותר מבוארת הסברא עפ"י סוגיא דחולין פ"ט שמכסים בעפר עיר הנדחת דכל מה דמיכתת מעלי טפי ע"ש הרי להדיא דכתותי מיכתת שיעוריה אין הסברא כמי שאינו לגמרי רק שהדבר כאלו נכתש לרסיסים קטנים של כל שהוא.

נרק לר"ש אַמרינון כּל העומד לשרוף פּשרוף דְמי אַבל לא לרבנו וְנָהוּ החילוק בין ר"ש לרבנו בְּנֵה. וְלִזָּה פֶּאן אִיךְ נִשְׁדִי מִיעוּטָא בְּתֵר רַבָּא פִינוּן שְׁפַל כּל שֶׁהוּא מְמַנָּה הוּא כְּבָר פֶּאלוּ נְפֶסֶק מְמַנָּה וְאִם נְפֶסֶק הַמִּיעוּט בְּנוֹדָאֵי לֹא שְׁדִינוּ בְּתֵר רַבָּא וְרַק בְּכָל הַשְּׁיָעוּר גִּזְה"כ לְטַמָּא כְּנ"ל.

אַח"כ רֵאִיתִי בְּמַהְרֵשׁ"א שֶׁהֲרִגִישׁ עַל פִּירֵשׁ"י ל"ל פִּי' כְּפִשׁוּטוֹ וְכָתֵב מְדָלָא מְקֻשָּׁה מְסִיפָא מְסַתְמָא הֵיךְ לָהֶם שׁוּם יִתוּר דְמְטַמָּא בְּשְׁיָעוּרוֹ ע"ש. וְהַדְבָר בְּרוּר כְּמַשׁ"ל בִּס"ד: ב רַק שְׁקֻשָּׁה לִי טוּבָא לְפִי זֶה מְהָא דְאַמְרִינוּן בְּזִבְחִים ק"ד ע"ב שְׁבַפְרִים וְשְׁעִירִים הַנְּשַׁרְפִים כְּשִׁיבְרָאוּ רַבְּנָן מְטַמָּאִים דְשְׁדִינוּ מִיעוּטָא בְּתֵר רַבָּא וְגַם אִיבְעִיָא לר"א שֶׁם אִם יֵצֵא חֲצִי בְרוּב אֲבָר אֵי שְׁדִינוּ מִיעוּטָא בְּתֵר רַבָּא ע"ש.

הָרִי לְפָנֶיךָ דְאַף דְטַעוּן שְׁרִיפָה מ"מ אֲזַלִּינוּ בְּתֵר רַבָּא. וְשֶׁם לֹא כְּתִיב וְשָׂרַף אֶת הַפָּר רַק וְשָׂרַף אוֹתוֹ.

וְדוֹחֵק לְהַסְמִיךְ עַל מ"ש כְּפִי שֶׁעָשָׂה לְפָר הָרֵאשׁוֹן. לְבַד שְׂאִין מְשַׁמְעוֹת מִזֶּה כָּלֵל אֵין לָנוּ לְחֻדְשׁ דְרִשׁוֹת מְעַצְמִינוּ וְכָל כַּה"ג הָיוּ הַש"ס מְפָרֵשׁ לָהּ.

וְרִצִּיתִי לִוְמֵר דְשִׂאנֵי הַתָּם דְחִיבַת הַקּוֹדֶשׁ מְכַשְׁרֵתוֹ וְכִדְאַמְרִינוּן בְּמִנְחוֹת ק"ב ע"ב דְפָרִיךְ לר"ש דְאַמְרֵי פְּשָׁרוֹף דְמי אֲמָאֵי נוֹתֵר וּפְרָה מְטַמָּאִין טְוִמָּאֵת אוֹכְלִין וּמְשַׁנֵּי חִיבַת הַקּוֹדֶשׁ מְכַשְׁרֵתוֹ.

אַף עֲדִינוּ צ"ע דְשֶׁם מְסִיק דְאִינוּ רַק מְדַרְבְּנוּ ע"ש: וּבְאַמַּת סוּגִיָא דְהַתָּם צָרִיךְ בִּיאור דְמָאֵי מְקֻשָּׁה לר"ש הָא גַם לְרַבְּנָן תִּיקָשִׁי דְמִכְתַּת שְׁיָעוּרִיָּהוּ וּבְשִׁלְמָא בְּפָרָה י"ל דְכְּתִיב בְּקָרָא וְשָׂרַף אֶת הַפָּרָה אֲלֵמָא דְקָרִיָּה קָרָא פָּרָה וְכַעֲיִן דְאִיתָא בְּש"ס לְגַבִּי בְּגַד וּבֵית כְּנ"ל אַבְל לר"ש לֹא מְהַנִּי זֶה פִינוּן דְכְּשָׁרוֹף דְמי וּמְצָאֵתִי בְשַׁעַה"מ פ"ד מַה' גִּירוּשִׁין שִׁכ"כ ע"ש.

וּבְתוֹס' סוּטָה כ"ה ע"ב כְּתִבוּ דְפָרָה מְטַמָּאָה לְרַבְּנָן מִשׁוּם חִיבַת הַקּוֹדֶשׁ וְצ"ע דְהָא רַק לר"ש קָאֵמֵר לָהּ. עַכ"פ מְנוֹתֵר אֲפֵתִי תִקְשָׁה וְכֵן קוֹשְׁיַת הַתוֹס' בְּסוּטָה שֶׁם מְעַרְלָה וְכִלְאֵי הַפָּרִים.

וְכֵן הַקְּשָׁה הַפּר"ח בֵּאֵה ע"ז ס' קכ"ד עַל הַכ"מ שִׁכ' שְׁהַרְמַב"ם פּוֹסֵק כּר"ש מְהָא דְפ"א מַה' ט"א שְׁפֶסֶק דְפָרָה וּפְרִים וְעַרְלָה וְכַה"כ מְטַמָּאִים טְוִמָּאֵת אוֹכְלִים ע"ש. וְלְכֹאזְרָה תִיקָשִׁי לִיָּה בְלֵא"ה דְגַם לְרַבְּנָן מִיְכְּתַת שְׁיָעוּרִיָּה: שׁוּב רֵאִיתִי שֶׁהַפּר"ח בְּעַצְמוֹ הֲרִגִישׁ בְּזֶה אַח"כ וְכָתֵב שְׁלִזָּה דְקִדְקָא וְכָתֵב הַרְמַב"ם מְתַטְמָאִים דְהֵינּוּ שְׂרַק מְקַבְּלִים טְוִמָּאָה אַבְל לֹא מְטַמָּאִים אֲחֵרִים דְלְטוּמָאֵת עֲצָמָן סְגִי בְכ"ש.

וְלַעֲנֵד דְבְּרִיו תְּמוּהִים דְהָא בְּש"ס מְפָרֵשׁ בְּמִנְחוֹת ק"ב ע"ב דְמְטַמָּא אֲחֵרִים אַף לר"ש וְגַם הָא בְּפ"ג מַה' אֲבוֹת הַטְּוִמָּאָה הַל"ג כְּתִב הַלְשׁוֹן שְׁיָטְמָאוּ טְוִמָּאֵת אוֹכְלִים. גַּם לֹא יִדְעֵתִי לְדְבָרֵי מַה נ"מ בְּעַרְלָה אִם נְטָמָא בְּעַצְמוֹ אוּ לֹא וְלִסְבָּרָא דְצִירוּף גְּחִית בְּתֵר הָכִי.

גַּם מ"ש הַפּר"ח אַח"כ דְנ"מ לְעַנְיָן צִירוּף לְכַבִּיצָה פְּחוֹת מְשָׁהוּ מְשַׁאֵר אוֹכְלִין שְׁזָה נְחֻשְׁב כְּמְשָׁהוּ. תְּמָה אֲנִכִי פִינוּן דְשְׁיָעוּרוֹ מִיְכְּתַת א"כ אֵיזָה מְשָׁהוּ נְאָמֵר עֲלֵיו וְהֵלֵא גַם בְּעַפְר אַמְרִינוּן בְּחוֹלִין פ"ט דְמִיְכְּתַת שְׁיָעוּרִיָּה וְאֵין לָהּ מְשָׁהוּ מִן הַחוֹל וְכְבָר מְבֹאֵר בְּמְשַׁפְּטֵי

ההנדסה שהגדורה אין לה שיעור וכ"ה בזהר ותקונים דגמורה לית לה תפיסה פלל וגם בלא"ה השיג עליו השעה"מ בפ"ד מה' גירושין ע"ש באנרף: ג ולכאורה הנה נראה בישוב זה דכיון דשיטת הרמב"ם בפ"ג מה' אה"ט דצריכה מחשבה לאנקה ע"ש וכ"כ בפ"ה מה' פרה שאינו מטמא וע"ש בכ"מ מ"ש בזה להקשות על הרמב"ם ובהשגת הרמב"ד בפ"ג מה' אה"ט ובכ"מ שם.

ובאמת שיטת הרמב"ם היא פשיטת התוס' בב"ק ע"ז ע"ש באנרף בזה ויתישב הפל בס"ד רק שאכמ"ל. עכ"פ נראה דע"כ ל"א מיכתת שיעוריה רק פשעומד לשריפה אבל כיון שחושב לאכילה שוב לא אמרינו מיכתת שיעוריה אבל לר"ש דס"ל פל העומד וכו' לא שייך זה כיון דעכ"פ עומד לשרוף שמשנתו בכך ואין מחשבתו מועלת לזה פלל.

או י"ל שגם לר"ש שייך זה ותדחה הוכחת הפר"ח מהרמב"ם שפוסק דלא פ"ש וסברא זו היא חדשה ונכונה לכאורה. ולא קשה מסנדה דחליצה ולולב וכדומה דשם ישפנו אח"כ אבל פאן כיון שחושב לאכילה א"כ לעולם לא יבוא לידי שריפה.

ועפ"ז יש לישב קושיות התוס' בכ"מ מהא דר"ה כ"ח דשופר של עפ"ם אם תקע יצא ובחולין פ"ט תניא דלא יצא ע"ש בתוס' ויבמות ק"ד וסופה ל"א בתוס' שהאריכו בזה. ולפמ"ש א"ש די"ל דבר"ה מייירי שאין בדעתו לשורפו לעולם ובחולין מייירי בדעתו לשורפו אח"כ והיינו דבר"ה מייירי בע"ז של עפ"ם דיש לו ביטול ובדעתו לבטלה אח"כ ולא לשורפה ובחולין בדעתו לשורפה ואפשר לכלול זה בתירוץ התוס' שם לחלק בין של עפ"ם לשל ישראל ע"ש ויש להאריך בזה: דאבל הנראה לי עיקר לדש בזה דבאמת אין שייך פלל לענין טומאה מיכתת שיעוריה לפמ"ל להוכיח מההיא דחולין פ"ט דלא אמרינו פאלו אינו פלל רק פאלו הוא פתות לרסיסים דקים וא"כ לא מיבעיא לשיטת רש"י בחולין קי"ח ע"ב דהיא דאנקה פחותים מפביצה מונחים יחד מצטרפים להדדי לכביצה א"כ פשוט דאף איתמא דהוא פפתות מ"מ יש בו פביצה מצורף יחדיו ופפשות לשון הרמב"ם בפ"ד מה' ט"א משמע פשיטת רש"י וע"ש במל"מ.

ומה שהקשו שם התוס' מהא דחולין כ"ד כ"ח מלא חרדל וכו' מהא דצירוף בכלי שרת יש לישב דכל שאינו חשוב צריף לצירוף ומצטרף וכשהוא חשוב שוב אינו מצטרף [וכבר כ' התוס' שם דל"ד נקיט חרדל דה"ה ביצים] וכעין זה מצינו באיסור שחייב על פל זית וזית אף שגם בכל זית היו מצטרפין הרבה חתיכות: ואף לשיטת התוס' שם דלא מצטרפי רק פשמחופרים קצת [וראיה לדבריהם נראה מפרייתות י"ג שחפיהו בצק.

אלמא דווקא בצק שהוא דבר המתדבק. אף י"ל דשם משום שישפיה אותו מפל הצדדים ע"ש] ג"כ א"ש.

דלא גרע חיבור שלפנינו מאלו פבר נכתתו וחרזר וחיברם חיבור קל. ומכ"ש לפמ"ש שם התוס' דלא בעי רק חיבור כ"ש אף שאם יגביה האחד ינתק השני ע"ש ושפיר מצטרף לקבלת טומאה לרבנו.

משא"כ לר' שמעון דס"ל פשרוף דמי דלא שייך סברא זו דהו"ל כמי שאינו פלל וכנ"ל. ונראה שזו היא פנונת דברי הר"א בתוס' בעירובין פ' ע"ב ד"ה אבל שפכת דלהכי לא

אמרנו בלחי מיקפת שיעוריה משום דאם הנה מדבק הפתיתים בפנתל הוי לחי ובלבד שלא יהיו נטלות ברוח עכ"ל.

ולכאורה אין לדבריו ביאור וגם קשה דהא גם קורה אם הנה מדבק הפתיתים יחד עד שתהא פשיעור שפיר דמי דהא שני קורות מצטרפין בדף י"ד וגם לבוד אמרנו שם ע"ש וא"כ נימא לבוד [אף זה יש לדחות מלבוד ע"ש בפסגיא ובתוס' ובסנפה י"ח] וא"ת לחלק דלחי יש במה לדבק הפתיתין היינו בפנתל אבל לא קורה.

ז"א דא"כ ניח תחת הקורה נסר קטן ושפיר דמי וזה לא שמענו: ה אבל לפמ"ש א"ש בס"ד שהחבור שלפנינו הוא בנודאי מיקרי חיבור קצת וכנ"ל רק לא חיבור גמור ולזה בלחי דבעי רק שלא יהא נטלות ברוח שפיר דמי וכן לענין קבלת טומאה דבעי רק חיבור קצת כמ"ש התוס' פנ"ל.

אבל לענין קורה דבעי בריאה לקבל אריח וחיבור גמור וגם ברחבה ד' דלא בעי בריאה הא בעי שיעור גמור וכן לא מהני חיבור שלפנינו ואפשר דבאמת ברחבה ד' לא אמרנו פתוטי מיקפת גם בקורה מטעם הנ"ל אלא שהיא דבר חדש.

וכ"נ להדיא דעת הטואו"ח סי' שס"ג ועי' ח"י רעק"א בש"ע שם. ודבריו צ"ע ואכ"מ.

ואפשר להקריע מפאן שיטת הרי"ף והרמב"ם שפסקו דאף ברחבה ד' בעי בריאה ועמ"מ פי"ז מה' שבת הי"ג ועי' בחי' ריטב"א בעירבין י"ד וגם ביהו דדף פ' רב חייא בר אשי משמיה דרב קאמר לה לפי גירסת הריטב"א שם ע"ש.

ובדף י"ד ג"כ רב קאמר לה להא דרחבה ד' אף שאינה בריאה. וברי"ף ורא"ש לא הובא פלל דין זה ע"ש וצ"ע.

ואפשר משום דלא שכיח כ"כ ואכמ"ל בזה] ועכ"פ פנין דצריף שיעור גמור לא מהני חיבור קלוש בזה משא"כ לענין לחיטומאה דבאמת מהני חיבור קלוש אלא דלחי צדיפא טפי דאף חיבור קלוש לא בעי רק לפנתל ולא זה לזה וכנ"ל:.

ו עכ"פ מןושב היטיב פל מה שנתחבטו בזה הפר"ח ושעה"מ ושאר אחרונים בדברי הרמב"ם האייף ערלה ושאר אה"נ מקבלים טומאה וכן דברי הש"ס במנחות ק"ב. דלענין טומאה לא שייף פלל לומר פתוטי מיקפת שיעוריה אבל בכל דבר שצריף שיעור אין מועיל דיבוק הפתיתים וכמו גבי שופר שדיבק שברי שופרות פסול וכן גבי לולב ואתרוג וכדומה.

וממילא מןושבת קושיתנו על רש"י הנ"ל דהתם גזה"כ הוא שהפר מטמא ביציאת פולו. והנה אנו קיי"ל דרובו פכולו בכל התורה פולה ולזה אף אם יצא רובו מטמא ואין הטעם משום דשדינו מיעוטא בתר רובא.

אלא אף אם נחתף המיעוט ונאבד מכל וכל מ"מ הרוב מטמא מטעם רובו פכולו ולזה לא שייף לומר בזה פתוטי מיקפת כי הלא אף אם הוא פרוי ממנו מ"מ מטמא ובחציו ברוב אבר דמיעוטי ליה היינו ג"כ פנין דרובו של אבר הוא מבחוץ חשוב פאלו פולו שם ואף אם נחתף מיעוטו.

משא"כ פאן גבי מטלית דג' על ג' דבְּעֵי שְׁיִעוּרָא וגז"כ הוא דְּמִטְמָא בְּבִיאָה וא"כ פְּשָׁנְכַנְס רְבּוּ צְרִיף לומר דְּוּוּקָא וְשִׁיבָא פְּאָלוּ נְכַס פְּלוּ מִמֶּשׁ בְּשִׁלְיָמוֹת כ"א נְחֻמָּה המיעוט מן הרוב א"כ הרוב בְּעֵצְמוֹ אִינוּ פְּלוּם דְּהָא אִין בּוּ פְּשִׁיעוּר שְׁלֵשׁ עַל שְׁלֵשׁ וּבְזֵה שְׁיִיף שְׁפִיר לומר פְּתוּמֵי מִיפְתִּיחָא.

וכ"ה לְהִדְיָא בְּש"ס נְזִיר נ"א סע"ב דְּבְּעֵי רְבָא נְמָלָה שְׁחִסְרָה מֵהוּ שְׁיִעוּרָא גְּמִירָא וְהָא חִסְרָא אוֹ בְּרִיָּה גְּמִירָא לָהּ וְהָאִיפָא וע"ש בְּרִישׁ"י וְתוֹס' וְהוּא מְבֹנָאָר בְּסִבְרָא שְׁפָתְבָנוּ בִּס"ד: וְאִין אָנוּ צְרִיכִים לְפִי סִבְרָא זֹה מִש"ל שְׁיִיָּהּ פְּדְבוּק דְּבִאָמַת הָא הַשְׁתָּא דְּאִירִינוּ בְּסִנְדָל וּבְעֵי לְמִימַר בִּיָּה פְּתוּמֵי מִיָּכַת ע"כ צ"ל דִּס"ל פְּפִרוּד דְּמִי.

וְרַק שְׁנוּגָע זֵה בְּזֵה. וְלָזֵה בְּסִנְדָל פְּסוּל כה"ג דְּבְּעֵי חוּפָה רֹב הָעֶקֶב וּקְרוּעַ פְּסוּל אָבֵל דְּבוּק אָף אִם הוּא טְלָאי עַל גְּבִי טְלָאי שְׁפִיר דְּמִי לַעֲנ"ד וְכֵן דְּקָדַק רִשׁ"י בְּלִשׁוֹנוֹ שָׁם בְּתַחֲלִיל הַסְּוִיָּא דְּסִנְדָל שְׁיִעוּרָא בְּעֵי יַעו"ש [ולפמ"ש דְּחִיבּוּר קְלוּשׁ מִקְרִי.

וְאִם אוּחְזֵי אָחַד אִין הַשְּׁנֵי עוֹלָה עֲמוֹ א"ש דְּגַם גְּבִי סִנְדָל פְּסוּל דְּהָא בְּעֵי רְאוּי לְחִלְיָה וְיֵשׁ לְעִיָּין בְּעִנְיָן זֵה אִם מְנַעַל שֶׁל חִלְיָה מְדוּבָק מֵהַרְבֵּה חֲתִיכוֹת פֶּשֶׁר דְּדַעַת קִצָּת פּוֹסְקִים דְּבְּעֵי שְׁיִיָּהּ מִחֲתִיכָה אַחַת אָף כ"ז הוּא מְדוּבָבּוּן גְּזוּרָה דְּמְנַעַל מְרֻנְפֵט וע' בִּנ"י פ' מַצּוֹת חִלְיָה וּבְטוּשׁ"ע ס' קס"ט בְּזֵה]: ז וְלָזֵה אִין אָנוּ צְרִיכִים לְמִש"ל דְּלִהְיֵי לָא מְקַשָּׁה מְסִיפָא גּוּפָא מְשׁוּם דְּהוּא גְּזֵה"כ.

דְּהָא בְּאָמַת קִי"ל שְׁפִיזִית מִן הַמַּת אָף אִם הוּא טְחוּן לְרִסְיָסִים דְּקִים מְטְמָא בְּאִנְהָל וּבְמִשְׁאָא. וְהֵמָּה מְשִׁנְיָוֹת מְפֻרְשׁוֹת בִּפ"ג דְּאִהְלוֹת.

וְזֵה לִשׁוֹן הַרְמַב"ם בִּפ"ז מֵה' טְנֵמָא מֵת הַל"ה פְּזִיזִית מִן הַמַּת שְׁחִתְכוּ לְחִלְקִים וְרִדְדוּ וְדָבְקוּ מְטְמָא בְּאִנְהָל וּבְמִשְׁאָא וְאִינוּ מְטְמָא בְּמַגַּע קִצָּתוֹ אַעפ"י שְׁחִיבּוּר שְׁאִין חֲבוּרֵי אָדָם חֲבוּר עכ"ל וְהוּא מֵהַתּוֹסְפָתָא ע"ש בִּכ"מ.

וְלְכַאוּרָה צ"ע מ"ש שְׁלִמְגָע אִינוּ מְצַטְרַף. דא"כ ל"ל טְעָמָא בִּרְפ"ג דְּאִהְלוֹת וּבְחֻלְיָן קכ"ה דְּנוּגָע וּמְאִהִיל אִינוּ מְצַטְרַף שְׁאִינוּ מְשִׁם אָחַד תִּפְּוֹק לִיָּה דְּנוּגָע בְּעֵי שְׁיִיָּהּ בְּכִזְזִית שְׁלֵם וְכֵן יִקְשָׁה מִפְּמָה דְּוֹכְתִי.

אָף ז"א דְּבִאָמַת אִם יָגַע בְּשִׁנְיָהֶם יַחַד שְׁפִיר מְצַטְרַף. וְהַרְמַב"ם דְּקָדַק בְּמַגַּע קִצָּתוֹ שְׁהַכְּנוּנָה שְׁמַגַּע קִצָּתוֹ אִינוּ כְּמַגַּע פְּלוּ רַק כְּנוּגָע בְּאוּתָהּ חֲתִיכָה וְא"כ לֹא נִגַּע בְּכִזְזִית.

וְדָבְרֵי הַמְּהַרְשֵׁ"א שְׁנִדְחַק בְּזֵה בִּיבְמוֹת שָׁם תְּמוּהָ שֶׁהוּא פְּשוּט כִּמ"ש דְּהָא הֵתָם לַעֲנִין אוּהָל אִירִי. וְרַק לַעֲנִין ג' עַל ג' י"ל דְּלֹא שְׁיִיָּהּ זֵה פִּינּוּן דְּמִיָּכְתִּית לָאוּ בְּגַד מִקְרִי אָבֵל לַעֲנִין פְּזִיזִית בְּנוּדָאי בְּרוּר כִּמ"ש: ח וּבְעִיקָר עֲנִין צְרִיפֵי הַשְּׁיִעוּר הֵנּוּ שִׁיטַת רִשׁ"י בְּחֻלְיָן קי"ח הַנְּפָרְנוּ לַעֲלִיל דְּמְצַטְרַפִּי אוּכְלִין כ"ש לְכַבִּיזָה לִיטְמָא.

וְהַתּוֹס' הַשְּׁיִיגוֹ עַל רִשׁ"י מֵהָא דְּהַתּוּרָה הַעֲיָדָה עַל כ"ח אָף מְלֵא חֲרָדָל וּמְהָא דְּכִלֵּי מְצַרְף וּמְשִׁמַּע בְּמַנְחוֹת כ"ד דְּאִירִי בְּנוּגָע זֵה בְּזֵה. וְכֵן הַשְּׁיִיג בְּחִידוּשֵׁי הַרְשֵׁב"א שָׁם רַק פְּתָבוּ דְּאִירִי כְּשִׁינְיָן הַגְּדוּל עוֹלָה עֲמוֹ ע"ש.

ולכאורה קשה דא"כ גם לענין טונמאה אינו מצטרף וכדתנן בפ"ג דטבול יום ומייתי לה לקמן בחולין קכ"ז ע"ב ולכ"ע בעי שם שיאחז במה שהטמא נגע בו ויעלה השני עמו ע"ש. ואפשר פוננת התו' שאם נאחזו בי'ד לא יעלה השני עמו.

אבל אם יאחז באוכל עצמו שפיר יעלה ולזה לא הוי י'ד אבל לטונמאה שפיר מצטרף אם נגע בבשר עצמו וזה דלא כמו שהבין המל"מ בפ"ד מהט"א הל"ג מדברי התו' שאף אם אינו עולה עמו מצטרף וזה ליתא פנ"ל וכמו שפסק הרמב"ם להדיא בפ"ו מהט"א הל"ט דבעי שיעלה עם זה שנגע בו וכחכמים במשנה רפ"ג דטבו"י: אף י"ל דל"ק מהתם.

דהתם איירי בשיש בראשון פשיעור או מדברין דמקבל טונמאה בכל שהוא לכ"ע ולרש"י ורמב"ם מדאורייתא ורק אמרינו שהשני המקורב בו אינו מיטמא בכף. אבל אם לא הי' בהאחד פשיעור שפיר מצטרף לכשיעור.

ואף שלכאורה היא סברא דחוקה דממ"נ אם הוא חיבור יטמא ואם אינו חיבור לא יצטרף אבל מתניתין היא דתנן בפ"ט דטהרות מ"ט נמצא ע"ג פרודים והוא נוגע בכביצה טמא. פרודים ע"ג פרודים אעפ"י שהוא נוגע בכביצה אין טמא אלא מקום מגעו.

ופי' הר"ש שם דנפרד האום לגושים ובכל גוש הרבה זתים ולזה טמא כל הגוש פשיש בכביצה ע"ש. ולכאורה אין לו ביאור דאם אין שם רק הגושים שסביבו א"כ פשיטא שפטמא ואם לא למה יטמא הכל כיון שאין האום חיבור.

גם הלא כתב בעצמו דהגוש בעצמו ג"כ אינו חיבור וכדתניא בתוספתא להדיא ע"ש במ"ח בר"ש. וע"כ צ"ל כמ"ש דלענין להצטרף לכביצה שפיר מצטרפי כיון שהם מדובקים דכיון שאין בינת כביצה מושף עמו אחרים שיהיו פאלו הם אחד אבל בתר דהוי כביצה שוב אינו מצטרף.

אף ז"א דא"כ למה טמא השאר וע"כ דהוי חיבור. וצ"ל סברתו דהא נקיט במשנה דווקא פשוטגע בכביצה אבל אם נוגע בינת אחד מהגוש לא נטמא הגוש והיינו משום דאינו מצטרף רק פשיגע בכלם דאי לא הא אינו נוגע רק בפחות מכביצה.

אבל פשוטגע בכביצה אמרינו דכיון דהנגיעה אחשביה לחיבור ממילא אין סברא להבדיל בין הכביצה הטמא לאינה והוי כולו חיבור והוא דוחק גדול: ט אבל הרמב"ם פירש בפ"ט מהט"א דבמשקה איירי הקא ולזה בפרודין שהם נוגעים במשקה נטמא המשקה והכל טמא אבל פרודין ע"ג פרודין והמשקה מלמטה א"כ אין אנוך מטמא אנוך רק עד שני או שלישי ושם מפרש הרמב"ם פרודין כפשוטו שהזיתים מפורדין ע"ש.

וא"כ מבואר מדבריו שפשוטגע בכביצה מצטרף ומ"מ שאר הזיתים אינם מיטמאים רק משום מגע ולא הוי חיבור. אף עדיין אינו דומה לסברתנו הנ"ל דשם לא נגע רק בפחות מכשיעור וכאן בעי דווקא שנגע בכביצה פנ"ל וא"כ הדרא קושיותינו לדוכתא על התו'.

ועפ"ז יש ליישב פירש"י דחולין דאיירי שהטונמאה נגעה בי'ד ובהאנוכל השני שאצלו דבכה"ג מצטרף לכ"ע וכנ"ל. ורש"י דנקיט טונמאה בי'ד היינו רק מה שצטרף לענינו וממילא נדחו כל קושיות התו'.

וגם אם נאמר כסבירתינו הקודמת שאינו מושך עמו רק בכשיעור ג"כ יתלשבו קושיות התוס' על פירש"י וכמוכּוּן: י והנה במלשנה דפ"ח דטהרות ופ"ג דעדינות תנן דאנכל פרוז מצטרף ופירשו הרמב"ם בחיבורו פ"ו מהט"א הי"ז דדווקא שהוא דבוק יחד בגוש אחד ונה רק לטמא אחרים אבל לא לקבל טומאה ע"ש.

ולכאוו' הוא תמוה דמאי שנא. דאם הוא חיבור ליהוי חיבור אף לקבל טומאה וע"כ איירי שלא נגע בכל הכביצה ביחד רק במקום אחד.

וכן תנן בהדיא בפ"ג דטהרות מ"ב ומ"ג דכביצה ענבים פשיצא טיפה אחת נטמאה אף שע"כ לא נגעה עדיין רק באותו ענב שיצאה ממנו לא זולת וכן שם במ"ב מטהר בפרודין והיינו אף שנוגעים זב"ז משום דלא נגע בכביצה.

וכ"כ הרמב"ד בפ"ו שם להדיא דבפרודין בעי שיגע בכל הכביצה יחד ע"ש בהלי"ז. ונראה שהרמב"ם מודה לו בזה ע"ש והוא רק כמפרש ועכ"פ סברת הרמב"ם קשה להבין.

וע"כ צ"ל דליטמא פיון דס"ל להרמב"ם דמקבל טומאה בכל שהוא א"כ האנכל שנגעה בו הטומאה נטמא לבדו והשאר אינם מצטרפין פיון שאיננו חסר לו לשיעור. אבל לטמא אחרים שצריך שיעור אז מצטרפין וזהו כסברא שהזכרנו למעלה שאין מושך עמו רק מה שצריך לצירוף לשיעור: אף באמת זה דחוק וגם לפ"ז אין ביאור למש"ש הרמב"ם אח"כ היו גושים הרבה זה בצד זה ונגע אב הטומאה באחד מהם הרי הוא ראשון והגוש שבצדו שני ושבצד השני שלישי וכו'.

והנה במלשנה דפ"ב דטבול יום מ"ה שמשנה שם זה ניחא דשם י"ל דאיירי ע"י משקה דהוי שפיר חיבור גמור עיי"ש במ"ג בפ"א הרמב"ם [אף לפ"ז יקשה דתפשוט מיניה בזבחים ק"ה שבהחיבור משקין מוגין בו ראשון ושני ע"ש דמיבעיא לה זה בש"ס] אבל ברמב"ם לא איירי במשקה וא"כ קשה דהא איירי לטמא אחרים דווקא ואח"כ כתב שנגע אה"ט וכו' דהיינו בטומאת עצמן.

ועוד קשה דהכא פסק דלטמא אחרים הוי שפיר חבורי אדם חיבור. ובפ"ד מה' טומאת מת הל"ה פסק בפשיטות שאינו חיבור אף דשם הוי לטמא אחרים.

והנלע"ד בכוננת דברי הרמב"ם דבאמת דעתו ג"כ שצריך שיגעו הטהרות בכל הכביצה יחד היינו בכל אנכל ואנכל שבו ואז מצטרף לטמא דלא נימא דבעי דווקא שיהיה אנכל אחד כביצה.

אבל להתטמא דס"ל להרמב"ם בכל שהוא כמ"ש רפ"ד מהט"א ושפיר קאמר דאינו מצטרף לענין טומאת עצמן שאם נגע באחד מהם אין האחרים מיטמאים ואם נגעה הטומאה בכל אחד ואחד א"כ אין זה מפת צירוף רק שכ"א נטמא פיון דמיטמא בכל שהוא: יא ומ"ש אח"כ היו גושים הרבה נגע אה"ט באחד מהם.

הפוננה שנגע בכלו בכל אנכל ואנכל הדבוק בו. וקאמר שאח"כ מצטרף הגוש יחד לכביצה לטמא את גוש השני וכגון שנגע ג"כ בכלו וכמו שדרך המונחים זה אצל זה ממש אף שקצת דחוק לפרש כן דהא נראה דקאי אקטניות וכ"ה במלשנה דפ"ב דטבו"י

וקטגניות דרפם להיות מדונבקים הרבה זה לפנים מזה עד שא"א ליגע בכלום ומ"מ צ"ל ע"כ פנ"ל.

ואפשר י"ל דמעשה קדירה שאני דניחא ליה בחיבורו ונהנה כמו זיתים דניחא ליה שיינקו זה מזה וכמו שכתב הרמב"ם שם בהל' ט"ז. אף לשון הרמב"ם לא משמע פן.

ואפשר ס"ל כסברת הר"ש שהזכרנו באות ח' דכיון שנטמא כפיצה מהגוש נטמא כל הגוש אף אותם שלא נגע בהם ע"ש. אף צ"ע מנ"ל סברא זו.

והייתי סבור בהסבר זה ע"ד הא דתנן בפ"ק דטהרות מ"ח מקרצת שהיתה תחלה והשיך לה אחרות פולן תחלה. אלמא אף שדבקן אח"כ מ"מ הם כמוהו ורק כשפרשן הם שני ע"ש.

ונראה הסברא דלא גרע מידות האוכלין שמוציא ומכניס וא"כ ה"נ י"ל פן דכיון שנטמא בכפיצה בטל אינה לגביה. ואף דקיי"ל דיש יד לפחות מכזית מ"מ הקא בעי כפיצה דגם גבי מקרצות נראה דבעי שיהא כפיצה בהראשונה וכדקאמר בסיפא כשפרשו הם שני ולא קאמר שטהורים לגמרי כשאין בראשונה כפיצה.

וכן מוכח מסיפא דבשלישית פולן טהורות מאחר דלא אשתייך בהו טומאה כשפירשו ע"ש בר"ש הרי להדיא דבעי שיהא פשיעור. וכ"נ ברמב"ם שהוא מטעם אחר שאחר הדיא דגושים כתב הך דמקרצות ע"ש בפ"ו מהט"א הי"ט: ואף שבתוספתא שם הובאה בר"ש איתא דהיינו דנוקא כשנושף מגוף הדבר ולא בדבר המדונבק כמו עיגול דבילה וכדומה ע"ש.

נראה שלא תפס הרמב"ם תוספתא זו לעיקר שהרי לא העתיק גם ראש התוספתא דבשלישית נעשו שלישי לקודש והיינו משום דמשמע דפליגא אמתניתין בזה. ויותר נראה שפוננת התוספתא לפרש המשנה בפ"ק דטהרות מ"ז שפולן חיבור ליטמא אף אם פירשו.

ובזה יש חילוק בין מקרצות לשאר דברים וכמש"ל וצ"ל הך בבא בתוספתא קודם הך דמקרצת וקאי על הא דר"ש שגזפר מקודם ע"ש [ועוי"ל בהך דגושין דהא בתוספתא קאמר דעיגולי דבילה ותמרים אינו חיבור ובפ"ד דטבו"י איתא דתמרים ששלקן חיבור וכ"ה ברמב"ם פ"ו הל' י"ד וט"ו וצ"ל שפושלוקן הם מתחברים היטיב ונושכים זא"ז כמו מקרצות.

וא"כ הך דגושין הא קאי על מעשה קדירה אקטגיות שושלוקו וכ"ה במשנה דפ"ב דטבו"י ושפיר הני חיבור גמור. אף א"כ מאי קמ"ל ולמה כתב הרמב"ם שהוא רק חיבור לטמא אחרים דגם ליטמא הני חיבור גמור): יב והא דתניא בתוספתא דטבו"י ופקה הרמב"ם בפ"ו הי"ד שאם נפלו משקין על דבילה לא נטמא רק אותו מקום והשאר טהור ולכמ"ש הו"ל להיות שלישי דהא כל משקין הוו תחילה.

י"ל דלא איירי רק בחולין דלית בהו שלישי או י"ל דאיירי שלא נגעו המשקין בכפיצה וכ"נ בתוספתא דפ"ב דטבו"י הובאה בר"ש דר' יהודה ס"ל שנוטל ג' אצבעות ורפנו ס"ל רק מקום מגעו.

ואמר רבי נראין דברי ר"י בדבילה שמינה וכו' ע' בר"ש בפ"ג מ"ג בזה. נראה מזה דלא איירי שנטמא בכביצה דהנה"ג אצבעות נראה שהוא שיעור כביצה.

וע' פסחים ק"ט בשיעור רביעית ואקצור. אף לפ"ז תקשה דמאי קאמר שהגוש השלישי עושה רביעי הא פינון שאינו מטמא יותר א"כ לא נעשה כל הגוש רביעי רק פפי מה שנגע.

דקא בעי שישונויר טומאה גם אם יפרוש זה מזה. [נהא דנקיט רביעי ניחא אף דגבי פפר פסק דרק שלישי יש משום די"ל דהכא איירי בקודש.

וכן יש לישוב התוספתא דפ"ק דטהרות ע"ש בר"ש דלא תקשה אמתניתין] וצריך לדחוק שפאמת לא נעשה כל הגוש רביעי. וכל כה"ג לא הו"ל לסתום כל פד: ובאמת אם נגע בכלם בנודאי מודה הרמב"ם דמטמא אף כשהוא פרוז כמ"ש הראב"ד שם.

ומשנה מפנרשת היא בפ"ק דטהרות שפביצה ראשון וביצה שני שבללו ואח"כ חלקו ונפלו בבת אחת מטמאים הפפר להיות שני ופסקה הרמב"ם בפ"ד מהט"א הי"ג ע"ש וכן קי"ל רפ"ג דאהלות ובחולין קכ"ה דנוגע בשני חצאי זיתים טמא וזה ברור.

[ובתוספתא שהזכרנו באות י"א י"ב רציתי להגיה בסיפא שאם פירשו נעשה רביעי ויהיה מיושב קושית הר"ש רק שהוקשה לי להגיה במקום שלא שלח הר"ש ידו. ועתה ראיתי בטהרת הקודש להגר"א שהגיה כן] ומתניתין דעדיות פ"ג דפליגי ר' דוסא וחקמים באוכל פרוז נראה דאיירי שנגע בכלם יחד בכביצה ולא איירי כלל במכונס וכ"כ הרמב"ם בפ"י שם דאיירי באגוזים וכדומה שהוא דבר שאינו מתדבק ע"ש וע"כ צ"ל פנ"ל.

[וי"ל דכוננתו אגוזים שזרפם ליגדל מחופרים כדאיחא בתוספתא דעוקצין הובא בר"ש פ"ב מ"ה. אף ז"א דנראה דבכה"ג לכ"ע הני חיבור דמעיקרו הוא ומטעם יד ע"ש] וכ"פ הגר"א בפ"ח דטהרות מ"ח דר' דוסא לטעמיה בפ"ג דאהלות דס"ל שאין המגע מצטרף ע"ש בא"ר.

ובאמת בפ"י בטהרות פ"ח כתב אפילו מחופר ע"ש וצ"ע מנ"ל להרמב"ם זה. וצ"ל דלר"ד שניא מחופר בנוגע בכלן כמו לרבנן כשאינו נוגע רק בא' פינון דס"ל שאין נוגע וחוזר ונוגע.

רק לרבנן צ"ע מנ"ל דבעי פנסו דווקא וזו היא השגת הראב"ד עליו בזה [ובתו' חדשים פ"ג דעדיות הכריע כפי' הראב"ד דאיירי ע"י משקה מהא דפ"ב דטהרות דזיתים פרוזים אין מטמאים התנור.

ובמחכ"ת לא ירד לעומקו דשם הפנונה מפני שאוכלים אין מטמאים כלי חרס רק משקים יע"ש להדיא וברמב"ם. ואדרבא משם ראיה שמצטרף מדאיצטרף לטעמא דאין אנוכל מטמא כ"ח רק יש לחלק בין מגע לטומאת אויר וכמש"ל.

ומה שלא נטמא הטיפה משקה מפני שלא נגע רק בזית אחד אבל כשהוא גוש אחד מיטמא אף שלא נגע בכלו דהא זיתים הני חיבור גמור כדאיחא בתוספתא ופסקה הרמב"ם בפ"ו הט"ז וז"ב]: יג עכ"פ פינון שהוכחנו דאין מצטרף לקבל טומאה ורק לטמא א"כ באמת

דברי רש"י תמוהים בחולין קי"ח דהא רש"י כתב שם לענין לקבל טומאה ע"ש ותירוצו התוס' דחוק שמחנך באופן שאין האוכל עולה עם היד ובפרט לפמש"ל דדונקא עם היד אינו עולה אבל עם האוכל עצמו עולה ודלא כהמל"מ.

ונראה דרש"י איירי שמדבק אכל כפיצה בדיבוק גמור באופן המועיל וכמו בזיתים דהני חיבור אבל מ"מ לענין היד לא מיקרי מחנך דיד בעי דונקא שיהא יד מעיקרו אבל לא מה שנעשה יד בידי אדם ותוספתא מפנרשת היא בפ"ד דאהלות גבי קולית שיש עלי' פזית בשר שמטמא באהל שאם תחב אדם עליה פזית בשר אינו מטמא וכן קולית שעשאה יד לספין אין הספין מטמא והובאה בר"ש בפ"ג שם והיגו שאין חיבורי אדם חיבור.

וע' רמב"ם פ"ד מה' טו"מ שלא הביא שם ה' דספין. ונראה משום דהפל אחד פנין שפכר כ' שם שאין חיבורי אדם חיבור אלמא דלא מיקרי יד בכה"ג ולא דמי לידות הפלים שהוא כהפלי עצמו ולא מיקרי יד רק לפחות מפזית שמחנך בו.

וס"ל לרש"י דמ"מ מקבל טומאה פנין דלענין טומאה הוי חיבור. ושיטת רש"י הוא לפמ"ש התו' בשבת צ"א שחזר בו אח"כ וס"ל דלא מקבל טומאה רק בכפיצה מה"ת: ומ"ש התו' דאיירי במחנך קצת צ"ל דאיירי שמחנך מברייתו ולא שנתחבר אח"כ דאלת"ה אין צ"ל שאין השאר עולה עמו שאף אם עולה עמו לא מיקרי יד להשאר וכמשכ"ל.

וכ"ז הוא דלא פהבנת המל"מ בפ"ד מהט"א הל"ג. ועיקר דבריו מ"ש שם שמ"ש הרמב"ם שפך האוכלין מצטרפין לכפיצה דהיגו דונקא במחנך.

דבריו תמוהים דפשוט דהרמב"ם איירי שנוגע בכולם וכמש"ל. ואם נוגע באחד לא הוי חיבור רק בזיתים וכדומה וכמ"ש בפ"ו מהט"א וכו' ולא הנה לו להביא מדברי התוס' רק מהרמב"ם בפ"ו הי"ז וכמש"ל.

וע"ש בחולין קי"ח בחי' הרשב"א שהקשה על רש"י בתורת ממ"נ. דאי מחנך א"כ הוי יד לכפיצה.

ולענד"נ כמ"ש דלא הוי חיבור לענין יד אף דהוי חיבור לטומאה. וגם י"ל דאיירי שנגע בכולן ביחד דלענין זה לכ"ע מצטרפין אף שאינו מחנך וכמש"ל ורק ר' דוסא ס"ל אכל פרוז אינו מצטרף: יד עכ"פ הינצא מדברינו דלענין טומאה שפיר בעי חיבור גמור שיעלה עמו וגם בעינין דיהא ניהא ליה חיבורו ויהא מדבק בעצם מעיקרו וכמו מקרצות שנושכים זו בזו וכן זיתים שיונקים זה מזה וכמש"ל.

ובמחנך מעיקרא תלוי בדעתו להפריד או לא וכדאיתא בתוספתא דעוקצין הובאה בר"ש שם פ"ב מ"ה גבי אגוזים שהתחיל להפרידם וגבי מלפפון. וכן שם במשנה גבי ירקות ע"ש שהפל תלוי בדעתו.

וא"כ מיושב היטיב מ"ש הרמב"ם דבעי מחשבה פנין שאינו אכל. וכיון שמחשב א"כ רוצה בקיומו ואין דעתו להפרידו ולשרפו ולהכי ל"א מיקפיתת שיעוריה וזה ברור

משא"כ לר"ש דס"ל פְּשָׁרוֹף דְּמִי [וקצ"ע מְהָא דְּכָרִיתוֹת כ"א דְּקָאֵמֵר כְּגוֹן שְׁחִיפָהוּ בְּצַק מְצַטְרַף לְכַבִּיצָה דְּהָא חִיבּוּרֵי אָדָם אֵינּוּ חִיבּוּר.

וצ"ל דְּכִינּוֹן דְּנִיחָא לִיה בְּזָה הָוִי כְּמוֹ תְּבַשְׁלִיל וְכְמוֹ זֵיתִים שְׁהַזְפָּרְנוּ דְּנִיחָא לִיה שְׁיִינְקוּ זָה מְזָה וְאַקְצָר] וְעוֹד נִרְאָה דְּגַבֵּי פָּרָה כְּתִיב וְשָׂרַף אֶת הַפָּרָה וּמִקְרֵי פָּרָה אַף בְּשַׁעַת שְׂרִיפָהּ וְכַמְשָׁל בְּשֵׁם הַשְּׁעָה"מ א"כ הָא בְּיוֹמָא ס"ח וּבְזַבְחִים יִלְפִינּוּ בַּג"ש פָּרִים מִפָּרָה וְנִילֵף גַּם לְעִנּוֹן זָה.

עוֹד נִרְאָה דְּהָא בְּיוֹמָא ס"ח ע"ב אֵיתָא דְּכְתִיב וְשָׂרַף אוֹתָם פָּרַט כְּשֶׁהוּא אָפֵר. וְרַאב"ש מְמַעֵט אַף חֲרוּכָא ע"ש.

אַלְמָא דְּאוֹתָם מְגַלְהָ שְׁצָרִיף שְׁיָהָא שְׁמוֹ עָלָיו עוֹד. רַק לר"ש דס"ל פְּשָׁרוֹף דְּמִי צ"ל שְׁאִין מוֹעִיל זָה כְּמוֹכּוֹן: טו וְאִם נִתְפָּס כְּשִׁיטַת הֶרְמֵב"ם דְּבְשִׁיעוֹר דְּוּנְקָא שְׁיִיף פְּתוּמֵי מִקְתַּת וְכַמ"ש לְהִדְיָא בְּפִי"ז מַה' שְׁבַת הִי"ג וְכ"כ הַכ"מ פ"ח מַה' לוֹלֵב ע"ש.

וְכ"נ שִׁיטַת רַש"י בִּיבְמוֹת ק"ג שְׁדַקְדַּק וְכַתֵּב בְּסִנְדֵּל מְשׁוּם דְּבַעֵי שְׁיַעוֹר חוּפָה רֹב רְגֵלוֹ ע"ש. יֵשׁ לְחַלֵּק ג"כ דְּהָא אַף דְּבְשִׁלֵּשׁ עַל שְׁלֵשׁ הָוִי גְזָה"כ דְּמִטְמָא מ"מ רְבּוּבָּו כְּכּוֹלוֹ אִין לָנוּ לוֹמֵר כִּינּוֹן דְּבַעֵי שְׁיַעוֹרָא.

משא"כ גַּבֵּי פָּרִים הַנְּשָׂרְפִים דְּלֹא בַעֵי שְׁיַעוֹרָא לֹא שְׁיִיף כְּלָל לוֹמֵר מִקְתַּת שְׁיַעוֹרָהּ וְשִׁפִּיר אֲמַרִינוּ רְבּוּבָּו כְּכּוֹלוֹ. וְכַאֲמַת קָשָׁה מִנ"ל לַגַּע"ג דְּמִטְמָא דְּהָא מַג"ש לֹא יִדְעִינוּ רַק לְכַזִּיחַת.

וְנִרְאָה מְשׁוּם דְּבַקְרָא כְּתִיב בְּגָד. וְדָרְשִׁינוּ דְּהִינּוּ גַע"ג.

וְע' בְּתוֹ"כ וּבְשַׁבַּת כ"ז. וּמִמִּילָא אֲמַרִינוּ דְּהִינּוּ הָאֵי דְּקָאֵמֵר דְּמִטְמָא וְרַק מִהִקְיָשָׁא דְּמַת אֲמַרִינוּ גַּם לְכַזִּיחַת.

וְגַם י"ל דְּזָה תְּלוּי אֵי אֲמַרִינוּ דּוֹן מְזִנָּה וּמְזִנָּה אוֹ אֲוִקֵי בְּאַתְרָא דְּשְׁיַעוֹר בְּגַד בַּגַּע"ג. וְעוֹד נִרְאָה דְּכִינּוֹן דְּאִיִּתְקַשׁ בְּגַד לְבִית כְּדִאיִתָּא בְּתוֹ"כ וְהוּכָא בְּרַמְב"ם וְר"ש פִּי"ג דְּנִגְעִים מ"ח מְלַצְרַעַת הַבְּגָד וּלְבִית דְּבָגָד מְטַמָּא בְּבִיאָה.

אַלְמָא דְּשְׁיַעוֹר בְּגַד מְטַמָּא וְכַמוֹכּוֹן. וְגַם כִּינּוֹן דְּשְׁתֵּי וְעַרְב אֵיתְרַבֵּי לְטוֹמְאָת אֹהֵל וְכַדִּאיִתָּא הֶתֶם.

וּבְשַׁבַּת כ"ז ע"ב אֵיתָא דַּגַּע"ג שְׁוָה לְשְׁתֵּי וְעַרְב ע"ש דְּגָרַע מְשִׁלְשָׁה עַל שְׁלֵשָׁה. וְגַם הָא הָא אֵינְרֵי גַם בְּמוֹסָגָר כְּדִאיִתְקִישׁ לְבִית דְּכְתִיב גַּם בְּהִסְגָר.

וּמוֹסָגָר לֹא מְצִינּוּ דְּאִיִּתְקִישׁ לְמַת וְרַק מְוַחֲלֵט וְכַדְמִשְׁמַע בְּש"ס בְּמִסְקָנָא. וְאַח"כ רִיאִיתִי בְּקָרְן אוֹרָה שְׁנִשְׂאָר בְּזָה בְּקוֹנְשִׂיא יַעו"ש: טז וְעַפ"ז נִרְאָה לִישָׁב מ"ש הֶרְמֵב"ם בְּפִי"ג מַה' טוֹמְאָת צָרַעַת הִלִּי"ג י"ד שְׁבָגָד מוֹסָגָר מִטְמָא כְּכַזִּיחַת כְּמוֹ מְוַחֲלֵט.

וּמִיִּיתֵי שְׁם הִתְקִישׁ לְמַת. וְתַמָּה עָלָיו הַמִּל"מ מְסוֹנְגֵיא דִּיבְמוֹת ק"ג שְׁמְפִנְרֵשׁ דְּלֹא אִיִּתְקִישׁ לְמַת רַק מְוַחֲלֵט וְלֹא מוֹסָגָר וְנִשְׂאָר בַּצ"ע וְהוּא בְּאַמַּת קוֹנְשִׂיא גְדוּלָה לְכַאוּרָה.

אבל הנראה דבאמת דברי הרמב"ם צדקו מאוד. דכיון דעיקר טומאה דבגד ילפינו מהקישא דבית ובבית הוקשו מוסגר ומחלט ע' בתו"כ דיליף מפל ימי הסגיר אותו למחלט שקלף נגעו.

וא"כ ע"כ פשיעור המחלט פן המוסגר דייו לבא מן הדין להיות כגדון. וא"כ גם בבגד פן מוסגר ומחלט שניהם שוים.

ואל נא תהי כמת. יש לפרש ג"כ באופן זה שלא תהיה כמו שהיא עכשיו שצריכה הסגר וחשובה כמת.

וראיה ברורה דהא באדם מצורע מוסגר ומחלט שניהם שוים לענין טומאת אוהל כמת וכדתנו בפ"ק דמגילה וריש פלים ובנגעים וכ"פ הרמב"ם בפ"י דנגעים ע"ש: לזה נראה שהרמב"ם פ"י הסוגיא באופן זה דהש"ס מקשה מעיקר שיעור גע"ג למה מיטמא דנימא כותתי מיכתת ועיקר טומאה שצאמרה בבגד מנוגע יהיה על כזית וכמו שהוקש למת ולא ס"ל מש"ל לשיטת רש"י שגם בגע"ג גזה"כ הוא ומשני הש"ס דאיירי במוסגרת.

וכוננת התרצון דמוסגרת לא איתקיש למת פשיעור כזית ושיעורה כבגד גע"ג דאם נאמר דמוסגר איתקיש למת ע"כ צ"ל דמוסגר ומחלט דינם שונה דהא איתקשו בהדדי: וכיון דמחלט לא מיטמא בגע"ג גם מוסגר לא יטמא ולזה שפיר מוכיח מסיפא דע"כ איירי במחלט לפי סברתה וממילא מוכח דגם במחלט מיטמא בגע"ג ושפיר י"ל דגם מוסגר איתקיש למת.

ומסיק מן שרף את הבגד דמהתם ידעינו שיעורא דגע"ג וממת ילפינו כזית בין במוסגר ובין במחלט ומדוקדק לשון הש"ס שם אלא אי אמרת מוסגרת אמאי איתקיש למת. שהוא תמוה דהול"ל הא לא איתקיש למת וכמוכח ולכמ"ש א"ש.

דמקשה לסברת התרצון אמאי איתקיש למת כיון דהקישא דלביית שפיר איכא לאוקמא בגע"ג וכדכתוב בתרא בגד ולא נקיש למת רק מחלט [אף שכתב הרמב"ם שם ספי"ג דשיעורו הל"מ נראה שרק שיעור כזית לבגד מנוגע הוא הל"מ אבל אם מוסגר או מחלט זה ילפינו מקרא] והא דמקשה הש"ס מבית ואף דהא מרבה מחלט מפל ימי בתו"כ שם.

י"ל דאי לאו ונתח את הבית טפי הוי מוקמינו פל ימי למוסגר שקלף נגעו ע"ש או לדרשא אחרתא כיון דע"כ בעינן והבא אל הבית: יז [והנה בענין טומאה שדברנו ראיתי אח"כ בהגהות הרש"ש דברים מתמיהים ואמרת לרשום אותם.

באהלות פ"ב מ"ב פתב בהא דתרווד רקב שגבלו שאינו מטמא שכ' התוי"ט הטעם מפני שחיבורי אדם אינו חיבור. והרמב"ם בפ"י פתב משום דאפר לאו בר גיבול הוא וכתב ע"ז הרש"ש שלדברי הרמב"ם ניחא מה שעיסה וכפר מטמא ול"א דהוי חיבורי אדם.

רק שתקשה מהא דתניא בתוספתא דחלב מפונד שהתיכו לא מצטרף דהוי חיבורי אדם דא"כ עיסה וכפר נמי וכן קשה מרביעית דם הבאה משני מתים דמשמע דמטמא במגע. עכ"ד: וכל דבריו תמוהים דהא תנו בפ"ח דטהרות ובמס' טבול יום שמשקין מחברין האוכלין ומצרפין אותם והיינו טעמא דעיסה ולזה עיסה שנילושה במי פירות אינה מצטרפת.

כְּדַתְנִיָּא בְּתוֹסְפָתָא דְטְהָרוֹת הוּבְאָה בַר"שׁ שְׁם וּבְתוֹ' זְבָחִים ק"ה ע"ב ד"ה חִיבוֹר וְלָזָה הוֹצֵרָה הֶרְמֵב"ם לְטַעַם דְּאִפְרָ לָאוּ בַר גִּיבּוּל מְשׁוּם דְּגַבְלוּ בְּמִים אֲבָל בְּהֵיא דְחֵלֵב לִיפָא מִים שְׁיַחְבְּרָם.

וּמ"מ גַּם דְּבָרֵי הַתּוּי"ט בְּשֵׁם מַהֲר"מ שְׁפָתַב הַטַּעַם דְּלָאוּ חִיבוֹר הוּא צְדָקוֹ דְּהֵכָא אֲיִירֵי בְּטוֹמְאָת מֵת לְטַמָּא אָדָם וּמְפִנְרֵשׁ בְּזָבָחִים ק"ה ע"ב שְׁחִיבוֹר מְשָׁקִין אִינוּ חִיבוֹר לְטַמָּא אָדָם רַק לְטוֹמְאָת אֲנָקְל וּמְשָׁקָה רַק שְׁהֶרְמֵב"ם אֲשִׁמוּעֵינוּן שְׂאָף אוֹכְלִין וּמְשָׁקִין אִינוּ מְטַמָּא דְּלָאוּ בַר גִּיבּוּל הוּא כָּלֵל וְלֹא דְמִי לְעִיסָה.

וּמָה שְׁהַקְשָׁה מְרַבֵּיעֵית דָּם נְעָלָם מְמַנּוּ שְׁכֹן הַקְשׁוֹ הַתּוֹ' בְּנִזִּיר נ' ע"ב ד"ה ת"ש וְכַתְבוּ שְׂבָאָתָא אִינוּ מְטַמָּא רַק בְּמִשְׂא וְאִנְהֵל אֲבָל לֹא בְּמַגָּע וְכֹן מְשַׁמַּע הַלְשׁוֹן דְּקִאָמַר ר"ע שְׁמַטְמָא בְּאִנְהֵל ע"ש מ"ט ע"ב וְסִנְהֵדְרִין ד' ע"א.

וְעוֹד נִרְאָה דְּהֵנָּה הַתּוֹ' בְּסִנְהֵדְרִין ד' ע"א ל"ל קְרָא לְרַבֵּיעֵית דָּם דְּהָא לֹא גָרַע מְבִשֵּׁר בְּשִׁנֵּי חֲצָאֵי זִיתִים וּכ"ש לר' יִשְׁמַעֵאל ל"ל קְרָא לְדָם הַבָּא מִמֵּת אֶחָד ע"ש שְׁנִתְקַשְׁוֹ הַרְבֵּה בְּזָה. וְלַעֲנֵד"נ דְּהָא בְּבִשֵּׁר כְּזִית מְפִנְרֵד אִינוּ מְטַמָּא עַד שְׂיַגַּע בְּכּוֹלֵן כַּמ"ש הַתּוֹ' בְּנִזִּיר שְׁם וְא"כ קָשָׁה לְמָה בְּדָם מְשַׁמַּע דְּמַטְמָא בְּרַבֵּיעֵית אָף שְׁנִתְאָסַף טִיפָה אַחַר טִיפָה וְכֹן אִיתְאָבְדָם תְּבוּסָה.

ע' נִדְהָ ע"א בְּסוֹגֵיָא וּמְשַׁמַּע דְּמַטְמָא אָף בְּמַגָּע וְלֹא מְצִינוּ חִילּוּק בְּרַבֵּיעֵית דָּם בֵּין בָּאָה בְּבַת אַחַת אוֹ לֹא וְלֵהֲכִי אִיצְטְרִיף קְרָא דְאִי לָאו קְרָא ה"א דְּלֹא מְטַמָּא בְּמַגָּע בַּכַּה"ג רַק לְשׁוֹן הַבְּרִיָּיתָא מְנִיִּין לְרַבֵּיעֵית דָּם הַבָּאָה מְשִׁנֵּי מַתִּים שְׁמַטְמָא בְּאִנְהֵל תַּקְשָׁה דְּמְשַׁמַּע דְּעִיקָר לִימוּד הוּא לְאִנְהֵל.

אֲבָל מ"מ י"ל דְּכִינּוֹן דְּאִתְיָא לְאִנְהֵל מְמִילָא מְטַמָּא אָף בְּמַגָּע כִּינּוֹן דְּחִזִּינוּן דְּבְדָם מְצִטְרִף וּכ"ה בַר"ש פ"ב דְּאִהֲלוֹת מ"א בְּשֵׁם הַסְפָּרֵי דְּיִלִּיף מְקַרָא לְרַבּוֹת דָּם דְּמַטְמָא בְּמַגָּע ע"ש וְא"כ מְיֻשָּׁב קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' וְאִכַּמ"ל בְּזָה.

[וְשֵׁם קָשָׁה לִי עַל הֶרְמֵב"ם שְׁפָסַק כְּהָדָּ דְאִין נִיצוּק לְאִנְכְּלִין בַּפ"ז מַהֲט"א וְלְמָה סָתַם בַּפ"ד מַהֲט"ט מֵת גְּבִי חֵלֵב שְׁהֵתִיכוּ וְלֹא מוֹקִי לָהּ כְּאוֹקִימְתָא דַר' זִירָא ע"ש בְּסוֹגֵיָא וְנִרְאָה שְׁמִפְרֵשׁ כַּפִּי הַמְּאִירֵי בְּנִזִּיר שְׁם דְּהֵאִי שְׁיִנּוּיָא לָאוּ דְוּוֹקָא וְא"ש בַּלֵּא"ה ע"ש] רַק מַש"ש עוֹד הַתּוֹס' שְׁהַקְשׁוֹ דְּתַפְשׁוּט מְהֵכָא דְּחִיבוֹרֵי אָדָם לֹא הֵנִי חִיבוֹר קָשָׁה הֵיכִי תַפְשׁוּט וְכִי מְיַבְעֵיָא לָן בְּהֵכִי.

וְגַם תִּירוּצָם אִינוּ מוּבָן שְׁם ע"ש וצ"ע. עוֹד רְאִיתִי בַּהֲג"ה הַרְשָׁ"ש בְּאִהֲלוֹת פ"ג מ"ד שְׁהַקְשָׁה דְּהָא יָד בִּידֵי אָדָם מְיַקְרֵי יָד וְהִבִּיא מִיָּד הַקְרָדוֹם.

וּדְבָרֵי תַמוּהִים כַּמַּש"ל וּמָה עֲנִין לָזָה יְדוֹת כְּלִים דְּשֵׁם הַטַּעַם שְׁהִיד בְּעַצְמוֹ נְעֻשָׁה כְּכִלֵּי. מַשֵּׁא"כ בְּיְדוֹת אוֹכְלִים שְׁאִין הִיָּד בְּעַצְמוֹ טַמָּא רַק שְׁמִבִּיא טוֹמְאָה לְאִנְכָל וְכַמַּש"ל בַּס"ד בְּזָה.

וְגַם יִתֵּר דְּבָרֵי שְׁם אִינָם מְבִנְרִים וְאִקְצָר]: יַח וְהֵנָּה לַפְמַש"ל דְּבְטוֹמְאָה ל"א כְּתוּבֵי מְיַקְתָּת כִּינּוֹן שְׁמִחְבֵּר קִצָּת דַּמ"מ יֵשׁ פְּשִׁיעוֹר. א"כ ה"ה בְּאִתְרוּג לַפְמַש"ש הַרְבֵּה פּוֹסְקִים דְּהַעֲיָקָר שְׁשִׁיעוֹר אִתְרוּג כְּבִיץָה הוּא רַק מְצַד שְׁשִׁיעוֹר וְלֹא מְצַד חֲשִׁיבוֹת גְּמַר פִּירָא וְכ"כ

התו' להדיא בסופה מ"ו ע"ב ד"ה אַתְרוֹג וע' בבינת אָדָם ה' לולב שְׁהֵבִיא ג"כ הַרְבֵּה פּוֹסְקִים דס"ל הָכִי.

ובתשובה הארכתי בזה בס"ד. א"כ יקשה דלמה אמרינו בסופה ל"ה גבי אַתְרוֹג פתותי מיקתת דהא מ"מ מחובר קצת ויש בו שיעור וע"כ צ"ל דחיבור אָדָם לא הוי חיבור וְהָרִי גְבִי טַנְמָא דלא אמרינו פתותי מיקתת כמש"ל ומ"מ חיבורי אָדָם לא הוי חיבור ומכ"ש הקא דלא הוי חיבור.

וכן מפרש בתוספתא פ"ג דאהלות הובאה בר"ש שם פ"ג מ"ד אַתְרוֹג שְׁנַפְרִץ וּתְחַבּוּ בְכוֹשׁ אֵינּוּ חִיבוּר שְׁאִין חִיבוּרֵי אָדָם חִיבוּר וכו' פזית מן המת שְׁנַחֲלָקָה לְשָׁנִים טָמֵא וְאִין חוֹשֵׁשִׁין שְׁמָא חָסֵר וכו' אַתְרוֹג שְׁנַחֲלָק לְשָׁנִים טָהוֹר וְאֵינּוּ חוֹשֵׁשׁ שְׁמָא חָסֵר ע"כ.

ופירשה הר"ש שם לענין לצאת בו ידי חובתו וסיפא איירי שְׁעֻדָּיו מְחַוֵּר קצת ולזה נקוט נחלק ולא נפרץ כמו ברישא ע"ש. והביא הגר"א ראיה מזה בס' תרמ"ח סק"ז לשיטת הסוברים שאף בנקב מפולש בעי חסרון ע"ש והיא באמת לכאורה ראיה מכרעת.

אבל לפמ"ש א"ש די"ל בפשיטות דהתוספתא איירי בשאר ימי החג שניקב וחסר פשר רק שצריך שיהא בו פשיעור כפיצה ואיירי באַתְרוֹג שְׁיֵשׁ בו שיעור מצומצם בכפיצה. ולזה שְׁנַפְרִץ וְחִיבוּרוֹ בְּקִיסָם אֵינּוּ מְצֻטְרָף אֲבָל אִם נִחְלַק הֵינּוּ שְׁנַפְרָא מְחַוֵּר קצת כפי"ה הר"ש מצטרף וכמו גבי מלפפון בטבו"י בתוספתא פ"ד הובאה בר"ש בעוקצין פ"ב מ"ה וע"ש במשנה וברמב"ם פ"ו מהט"א ולא חיישינו שְׁמָא חָסֵר מִשְׁהוּ וְנִפְתַּח מִשְׁעוּרוֹ וְהֵינּוּ מִשְׁשׁ כְּמוֹ גְבִי טַנְמָא בְּכֹזֵת מִן הַמֵּת שְׁנַחֲלָקָה שֶׁג"כ הַפּוֹנוּהָ לְעֵנִין מֵהַ שְׁנַפְתָּת מְפָשְׁעוֹר.

ולכאורה קשה מזה טובא על מ"ש הפוסקים בס' תרמ"ח דמהני חיבור בקיסם לענין שושנתא וצריך לחלק דשם הטעם משום הָדָר וינפי האַתְרוֹג וְלֹא מִשּׁוּם הַשְׁעוּר בְּגוּף הַאֲתְרוֹג לְזַה מְהֵנִי חִיבוּר.

אבל פשיעור האַתְרוֹג חִיבוּרֵי אָדָם לֹא הֵוֵי חִיבוּר. וְהָא דקיי"ל בְּעִירוּבֵין פ"א ובש"ע סי' קס"ח דחיבור לַחֵם בְּקִיסָם הֵוֵי כְּשִׁלְמָה י"ל ג"כ דשם דהוי רק לענין חשיבות שפיר פינון שְׁמַחֲוֵר מִיִּקְרִי דְבָר חָשׁוּב אֲבָל בְּאֲתְרוֹג שְׁצָרִיף שֶׁם פְּרִי אַתְרוֹג שְׁשִׁעוּרוֹ כְּפִיֶּזָה לֹא שְׁיִיף כָּלֵל לומר שיועיל חיבור בקיסם וכדמוכח בתוספתא הַנֶּ"ל.

ואחר פותבי מצאתי בח"ס חא"ח סי' מ"ו שְׁנַחֲלָקָה מֵהַתּוֹסְפָתָא הַנֶּ"ל עַל דִּין דְּתַפְרוֹ בְּקִיסָם. וְלַעֲנַד"נ כְּמַש"ל: יט וּבְאֵמַת לַעֲנַד"ד לֹא יִדְעָתִי לְמָה לֹא נִפְרַשׁ תּוֹסְפָתָא זֹו כְּוָלָה לְעֵנִין טַנְמָא.

דאַתְרוֹג שְׁנַפְרִץ אֵינּוּ חִיבוּר לְטַנְמָא וְכ"ה בְּתוֹסְפָתָא ספ"ג דטבו"י גְבִי אַתְרוֹג גְבִי טַנְמָא ע"ש באותו לשון ממש. וסיפא איירי ג"כ לענין טַנְמָא וט"ס תיבת טָהוֹר וצ"ל טָמֵא וְכֵן הֵגִיָה הַגְּר"א שֶׁם מְעִיקְרָא וְכִי רְבִיעִית דָּם שְׁנַחֲלָקָה וְנִדְחָק הַר"ש בְּגִירָסָא דְטָהוֹרָה וְהֵגִיָה הַגְּר"א בְּזֵר זָהָב שֶׁם טַמָּא ע"ש וכמו גבי פזית דְּגָרָס טָמֵא וְזֵה בְּרוּר לַעֲנַד"ד כִּי מֵהַ עֵנִין אַתְרוֹג לְכָאֵן וְגַם לומר טָהוֹר בְּמָקוֹם כְּשֶׁר וְעַפ"ז לֹא נִצְטְרָף לְדַחֲוֵק דְנִחְלָק אֵיִרִי שְׁנַפְרָא מְחַוֵּר קצת.

שְׁעִיקָר חֶסֶר מִן הַסֶּפֶר. אֲבָל הַדָּבָר פְּשוֹט דְּאִינְרִי שְׁנַחֲלַק לַגְּמָרִי וְכִמוֹ גְּבִי פְּזִית שְׁמַפְרָשׁ הַר"ש וְהַגְּר"א שֶׁשׁ שְׁנַחֲלַק לַגְּמָרִי וְקָאֵי טָמָא אֶטְוּמָאֵת מִשְׂאָא נְאֻהֵל ע"ש.

וּבְאֵמַת תְּמִינְהִי לְשִׁיטְתָם שְׁדַקְדָּקוּ מְדַקְתְּנִי רִישָׁא מְפֻרְדַּ וְנִפְרִיז וּבְסִיפָא נְחַלַק דְּאִינְרִי בְּסִיפָא בְּנִשְׂאָר מְחֻנְבָר קֶצֶת דָּא"כ לְמָה נְדַחְקוּ בְּכִזִּית דְּמִטְמָא בְּאֻהֵל דְּהָא בְּפִשׁוּטוֹ נִיחָא כִּינּוּ שְׁמַחְנְבָר קֶצֶת גַּם לְשׁוֹן שְׁנַחֲלַק לְשָׁנִים אִינוּ סוּבַל זָה.

גַּם דְּגְבִי רְבִיעִית דָּם בְּוּדָאֵי שְׁטָמָא וְכַגּוֹן שְׁנַגְע בְּשָׁנֵי הַחֲלָקִים שְׁמַצְטָרֵף לְטָמָא אַחֲרִים כְּמִבְּנָאָר בְּכִמָּה מִשְׁנִיּוֹת וְכִמְש"ל בְּאַרְנֶפֶה בַּס"ד. וְכֵן פְּזִית מִן הַמַּת אִינְרִי אֵף לְמַגְע פְּשׁוּנְגַע בְּשָׁנֵי הַחֲלָקִים וְכַדְתְּנָן רַפ"ג דְּאֵהֲלוֹת שְׂאָם נִגְע בְּשָׁנֵי הַחֲלָקִים טָמָא.

וְכֵן הֵכָא אִינְרִי בְּאַתְרוּג טָמָא וְכַבִּיזָה מְצֻמְצָם וְנִגְעוּ אֻכְלִין בְּשָׁנֵי חֲלָקִיו וְע' תו' נְזִיר נ' ע"ב בְּזָה. וְכ"נ שְׁתַּפְּס הַרְמָב"ם תּוֹסַפְתָּא זֹו לְעַנְיָן טְוּמָאָה וְלֹא הִבִּיאָה פְּלַל בְּדִינֵי אַתְרוּג וּבפ"ו מהט"א הִבִּיא הֵךְ דַּסַּפ"ג דַּטְבוּ"י בְּאַתְרוּג שְׁנַפְרִיז ע"ש.

וְאֵף שְׁבִיאַרְנוּ דְּהַתּוֹסַפְתָּא לֹא אִינְרִי לְעַנְיָן לְצִאת יְדֵי חוּבְתוֹ מ"מ כִּינּוּ שְׁבִיאַרְנוּ דְּלְעַנְיָן טְוּמָאָה דְּבַעֲי שְׁיַעוּר לֹא מְהִיז חִיבּוּרֵי אָדָם לְעֲשׂוֹתָם כְּאַחַת. מִמִּילָא ה"ה הֵכָא בְּאַתְרוּג לֹא מְהִיז חִיבּוּר בְּקִיסָם וְכִמְש"ל.

וּבַפְּרָט שְׂאָף שְׁמַגּוּף הַתּוֹסַפְתָּא אִין רְאִיָה אֲבָל מְדַבְרֵי הַר"ש יֵשׁ רְאִיָה וְכִמְש"ל וְכֵן קִי"ל בְּעֻלְמָא דְּחִיבּוּרֵי אָדָם לֹא הֵנִי חִיבּוּר כְּמִבְּנָאָר בְּאֵה"ע ס' ק"ל לְעַנְיָן גַּט. וְכֵן בְּדִיבְק שׁוּפְרוֹת בַּר"ה כ"ז.

וְכַבֵּר הָאֲרִיכוּ בְּזָה הַרְעַק"א בְּתַשׁוּבָה ס' י"א וְהַח"ס חָא"ח ס' ה' וְכֵן מְבֻנָאָר בְּתו' סוּטָה י"ז דְּבַעֲי מְחֻנְבָר מְבַרְיָתוֹ וְלִהְכִי מִיְקָרֵי קָרָן פָּרָה דְּהֵנִי גִילְדֵי גִילְדֵי ב' וְג' שׁוּפְרוֹת. מְפֻנֵי שְׁמַקְדָּם נַעֲשֶׂה גִלְד אַחַד וְאַחַח"פ נִיתְּוִסַּף הַשָּׁנִי ע"ש וְאַכְמ"ל בְּזָה.

וְאִם נִחְתַּף הָאֲתְרוּג וְעַדִּין מְחֻנְבָר בְּמַקְצַת פְּשָׁר אִם עוֹלָה עִמוּ כִּינּוּ שְׂאִין דְּעַתוֹ לְחַתְכוּ כְּשִׁרְזָה לְצִאת בּוֹ וְכִמְש"ל שְׁתִּלוּי בְּדַעַתוֹ וְכַדְאֲמַרִּינָן ג"כ בְּחֻלִין ע"ב דְּכָל הַעוֹמֵד לְחַתְנוּף כְּחַתוּף דְּמִי.

וְע' שְׁעַר אֲפָרִים ס' א' וְח"צ ס' ב' ס"ג וְח"ס חָא"ח ס' מ"ו בְּזָה. וְמָה שְׁקֻשָׁה לְדַעַת הַסּוּבְרִים מִשׁוּם גְּמַר פִּירָא בִּירְתִּי בְּתַשׁוּבָה בַּס"ד בְּאַנְרָף: כ וְאַנְפִיר מָה שְׁרְאִיתִי בְּזָה בַּס' דְּמַשְׁק אֲלִיעֶזֶר בַּס' תַּרְמ"ח סַק"ז שְׁכַתְּב שֶׁם דְּהֵךְ דְּאַתְרוּג שְׁנַפְרִיז אִינְרִי לְעַנְיָן טְוּמָאָה.

וְלֹא רְאָה דְּבָרֵי הַר"ש בְּפָנִים וְהַגְּר"א בְּזָר זָהָב שְׁפִירָשׁוּ גַּם רִישָׁא לְעַנְיָן לְצִאת יְדֵי חוּבְתוֹ. גַּם מַש"ש דַּע"כ הַכְּנוּנָה אִין חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא חֶסֶר עַל פְּנֵי כּוֹלוֹ דְּאִי חֶסֶר כָּל נְשָׁהוּ אִמָּאֵי לֹא נִיחּוּשׁ בְּאַמַּת.

וְלֹא רְאָה רִישָׁא דְּתוֹסַפְתָּא גְּבִי פְּזִית וְרְבִיעִית דָּם שְׁנַחֲלָקוּ דְּלֹא חִיִּישִׁין אֵף לְחַסְרוֹן כָּל שְׁהוּא וְכִמּוּבָן וְכֵן שֶׁם גְּבִי מְנַחָה ע"ש. וְמָה שְׁדַחְקוּ שֶׁם הַקְּוִשְׂיָא מְנַסְדַּק וְנִרְאָה שְׁהִבִין כּוֹן מְלִשׁוֹן הַגְּר"א בְּסוּף שְׁכַתְּב שְׁלִזָה חֲשִׁיב ג"כ נְסַדְקָה אֲבָל בַּמַּחְכ"ת הַכְּנוּנָה הִיא דְּלִהְכִי חֲשִׁיב נְסַדְק מִשׁוּם דְּכִינּוּ שְׂאִין חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא חֶסֶר א"כ אִינוּ חֶסֶר.

רק פסולו מטעם נסדק ונסדק היינו לאורכו שישאר כל הצד השני מחובר ונחלק הוא לרוחבו. וזה פשוט: סימן לד ואגב אזכיר מה שנתחדש לי בנבחים דף ק"ז דאיתא שם דלר"ע מוקטרי פנים שחסרו חייב ולר"י פטור משום דאיכא תרי מיעוטי לא יביאנו נאותו.

ור"ע מוקי לא יביאנו לחלק ור"י יליף לחלק מאו זבח ור"ע דריש מאו זבח לרבות זורק ור"י מרבה זורק מדם יחשב. ועוד איתא שם דלר"ע זרק וקעלה חייב שתיים משום דפלגינהו קרא שם תעלה ושם תעשה ע"ש ובדף ק"ח איתא דר"ש ס"ל מוק"פ שחסרו חייב ור"י יוסי ס"ל דפטור.

ואמרינו דלר"י לא מהדרינו פוקעים ולר"ש מהדרינו ע"ש. והנה הרמב"ם פסק בפ"ט דמוקטרי פנים שחסרו פטור והקשו הלח"מ ומל"מ דהא ר"י ור"ע הלכה כר"ע.

ותרצו דפסק כר"י יוסי לגבי ר"ש. אף הוא קשה דמאי חזית למיזל בתר ההו פללא ולא בתר אידהו וכן הרגיש המל"מ בעצמו בזה ע"ש.

עוד הקשו הלח"מ והמל"מ דהא אמרינו למ"ד מוק"פ שחסרו פטור לא מהדרינו פוקעין. ובפ"ז מה' מעה"ק פסק הרמב"ם דמהדרינו.

ותריץ שם הלח"מ דהנה התו' כתבו בדף ק"ז דלהכי לא יליף מוק"פ ממוקטרי חוץ משום דמהדרינו פוקעים. וא"כ י"ל דסוגיא דדף ק"ח פליגא אההו סוגיא.

וס"ל דלר"י ישמעאל באמת ס"ל דלא מהדרינו וליכא תרי מיעוטי פלל. ולזה לר"י נמי לא מהדרינו.

אבל סוגיא דדף ק"ז ס"ל דלר"י יוסי נמי מהדרינו. וממעט מתרי מיעוטי כמ"ש התו' וכן. ס"ל לר"י ישמעאל ופסק הרמב"ם כר"י ישמעאל ע"ש. וע"ש במל"מ: ולענ"ד דבכ"ו תמוהים דהא לר"י ישמעאל ע"כ איכא תרי קראי שם.

דקרא דלא יביאנו מיותר פינו דדריש מאו לחלק ע"ש. ועוד קשה דא"א לומר פלל דהרמב"ם פוסק כר"י דמרבה זורק מדם יחשב.

דבפ"ח שם הלי"ו מבואר דס"ל דהאי קרא איירי בשחיטה. ע"ש דיליף מיניה לרבות שוחט להדיוט ע"ש בלשונו שמפניו פן.

ועו"ק לדידיה מנ"ל פלל דר"י ישמעאל ס"ל מוק"פ שחסרו פטור לסוגיא דדף ק"ח. דהא עיקר ההכרח הוא בדף ק"ז מפת יתור הפסוקים.

ובמחכ"ת נעלם ממנו ברייתא מפני ששם בדף ק"ז ע"א דיליף ר"י ישמעאל מוק"פ שחסרו דפטור מקרא דלעשות אותו. ולא פנים מחוץ כמ"ש הלח"מ שם.

ועוד הקשה הלח"מ שם בעצמו דאי ס"ל כר"י ישמעאל א"כ למה כתב הרמב"ם הטעם דזרק וקעלה חייב ב' משום דחלקן הכתוב ע"ש בפ"ט הלי"א. דזה א"צ רק לר"ע אבל לר"י ל"צ פלל כמבואר בסוגיא שם.

וְכַתֵּב שְׁרוּצָה לְפָרֶשׁ טַעַם שִׁיחָהּ כֵּן לִכ"ע אַף לִר"ע. וְהוּא תְּמוּנָה וְדוֹחֵק בְּמוֹכָן וְכִבְרָ כ' עָלָיו הַמִּל"מ בְּפִי"ח נֶשֶׁם שֶׁהוּא דוֹחֵק ע"ש: וְהַנִּלְע"ד בְּיִשׁוּב דְּבָרֵי הַרְמַב"ם בְּלִי שׁוּם דוֹחֵק.

דְּבִאָמַת קִשָּׁה הֵיכִי קָאָמַר בְּדָף ק"ח דר' יוֹסִי ס"ל כר' יִשְׁמַעְאֵל דְּמוֹק"פ שֶׁחֲסָרוּ פְטוּר. וְא"כ צ"ל דְּמַרְבָּה זוּרְק מְדַם יִחְשָׁב וְהָא אִיהוּ ס"ל שֶׁם בְּדָף ק"ח ע"ב דְּמַרְבָּה שׁוֹחֵט לְהִדְיָא מְקָרָא דְדָם יִחְשָׁב וְא"כ ע"כ ס"ל כר"ע דְּאִיגְרִי בְּשַׁחֲטָה וְלֹא בְּזִרְיָה וְכַמִּש"ל.

וְנִרְאָה בְּזֵה לִינִישָׁב הָא דְקָאָמַר אַבְנָה דְשִׁמוּאֵל דְּלִר' יוֹסִי לֹא מִהֲדָרִינָן פּוֹקְעִין וְהַקִּשָּׁה שֶׁם הַלַּח"מ וְהַמִּל"מ דְּאִפִּילוּ ס"ל דְּמִהֲדָרִינָן מִמַּעֲטִינָן מְקָרָא בְּדָף ק"ז דְּפְטוּר. וְנִדְחָקוּ לוֹמַר דְּסוּגְיּוֹת חֲלוּקוֹת וּמְבֹאָר הַדוֹחֵק בְּזֵה.

אַבָּל לִפְמ"ש א"ש בְּפִשְׁטוּת בִּס"ד דְּכִינּוֹן דר' יוֹסִי ס"ל דְדָם יִחְשָׁב אִיגְרִי בְּשַׁחֲטָה א"כ מְרַבָּה זוּרְק מְאוּ זָבַח כר"ע שֶׁם וְלַחֲלָק מְלֹא יְבִיאָנוּ וְחֲסָר מְמַעֵט מְלַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ ע"ש. וְא"כ לִיפָא רַק חַד קָרָא לְמַעַט מְוִקְטְרֵי חוּץ שֶׁחֲסָרוּ וְלֹא מוֹק"פ.

וְקִשָּׁה א"כ מִנ"ל דְּמוֹק"פ שֶׁחֲסָרוּ פְטוּר וְלִזְהָ קָאָמַר אַבְנָה דְשִׁמוּאֵל דִּס"ל לר' יוֹסִי דְלֹא מִהֲדָרִינָן פּוֹקְעִין. וְלִזְהָ ל"צ קָרָא כָּלֵל לְהִכִּי דְשִׁפִּיר יְלִיף פְּנִים מְחוּץ כַּמ"ש הַתו' בְּדָף ק"ז ע"א.

אַבָּל ר' יִשְׁמַעְאֵל ס"ל דְּמִהֲדָרִינָן וְלִזְהָ צְרִיף קָרָא מִיְנִסְרָא לְמַעוּטֵי מְוִקְטְרֵי פְנִים שֶׁחֲסָרוּ: וְהִנֵּה הַתו' בְּזִבְחִים ק"ז ע"א כְּתִבּוּ שֶׁם דְּסוּגְיָא הֵיכִי דְלֹא כְּרָבָא בְּכ"מ צ"ה ע"ב דִּס"ל כר' יוֹנָתָן דְלֹא בָּעִי אוֹ לַחֲלָק ע"ש [וְכַאֲמַת צ"ע מִדְר"ע].

דר"ע ס"ל בְּשִׁבּוּעוֹת כ"ו רִיבּוּ"מ וּר"י פְּלָלִי וּפְרָטִי וְע"ש ד' כ"ז דְּתִלִּי לֵה בְּפִלּוּגְתָא דר' יִאֲשִׁיָּה וּר' יוֹנָתָן וְאִכְמ"ל בְּזֵה] וְא"כ לר' יוֹנָתָן ע"כ צ"ל דְּאִו מְרַבָּה זוּרְק וְדָם יִחְשָׁב אִיגְרִי בְּשַׁחֲטָה. וְלֹא יְבִיאָנוּ אֲתֵי לְמַעַט מוֹק"פ שֶׁחֲסָרוּ.

וְא"כ מִיְנִישָׁב שִׁפִּיר דְּבָרֵי הַרְמַב"ם פְּלוֹם דְּהָא אַבְנֵי וְרָבָא הִלְכָה כְּרָבָא בְּכ"מ וְא"כ הִלְכָה דְלֹא בָּעִינָן אוֹ לַחֲלָק. וְזוּהִי תְּמִיחַת הַתו' בְּזִבְחִים שֶׁם דְּאֲתָיָא דְלֹא כְּרָבָא וְדְלֹא כְּהִלְכָתָא.

[וְכַעֲיָקָר פְּרִט זֶה יֵשׁ לְהֶאָרִיף בְּדַעַת הַרְמַב"ם. וְע' ש"ף יו"ד ס' ט"ז סק"ז שֶׁכְּתִב בְּדַעַתוֹ דְּמִסְפָּקָא לִיָּה אִי חוֹשְׁשִׁין לְזַרְע הָאָב וְע' חוֹלִין ע"ח ע"ב וְע' ב"ק נ"ד ע"א וְס' ע"א וְעַשׂוֹת רַעַק"א ס' מ"ו מ"ש בְּזֵה וְאִכְמ"ל בְּזֵה] וְלִזְהָ כְּתִב שִׁפִּיר דְדָם יִחְשָׁב אִיגְרִי בְּשַׁחֲטָה כַּמִּש"ל וְגַם פְּסֵק דְּמוֹק"פ שֶׁחֲסָרוּ פְטוּר אַף שֶׁפְּסֵק דְּמִהֲדָרִינָן פּוֹקְעִין כַּנ"ל מְשׁוּם דְּאִיפָא תְּרִי קָרָאִי כַּנ"ל.

וְגַם כְּתִב טַעַם דְּזַרְק וְהַעֲלָה חֲזִיב שְׁנִים מְשׁוּם שֶׁחֲלָקוּ הַכְּתוּב הַעֲלָה וְעַשְׂיָה מְשׁוּם דִּס"ל דְּאִו זָבַח אֲתֵי ע"כ לְאֲתוּיֵי זוּרְק וְכר"ע כַּנ"ל וְהוּא נִכּוֹן בִּס"ד: וְעַפְמ"ש תְּיִנִישְׁבוּ דְּבָרֵי הַרְמַב"ם ג"כ מֵה שִׁישׁ לְהַקְשׁוֹת אִי ס"ל כר' יִשְׁמַעְאֵל.

א"כ לֹא ס"ל ג"ש דְּזֵה הַדְּבָר כְּדִאֲתָא בְּסוּגְיָין. וְא"כ מִנ"ל שֶׁאֲלָה בְּהַקְדָּשׁ וְכַדֲאִיתָא בְּכ"ב ק"כ ע"ב וּבְנִדְרִים ע"ח.

וְאַף לִמ"ש הַתוּה"מ פ' אַחֲרֵי וְהַקְרָן אוֹרְהָ בְּנִדְרִים שֶׁם דר"י ס"ל מְוִפְנָה מְצ"א לְמִדְיָן וְאִין מְשִׁיבִין. וְע' נְדָה כ"ג.

מ"מ תקשה לדעת הרמב"ם לפמ"ש הנו"ב מ"ת חאה"ע סי' קנ"ו בדעתו דמשיבין ע"ש
אבל לפמ"ש א"ש בס"ד דבאמת ס"ל ביהא כר"ע וכן"ל וע' שו"ת רעק"א סי' קכ"ב
שחולק על הנ"ב הנ"ל. ודברי התוה"מ וק"א הנ"ל עדיין צ"ע לפמ"ש התו' בגזיר מ"ח
דר"י ס"ל משיבין ור"ע ס"ל אין משיבין ע"ש.

ובאמת בירושלמי דיומא פ"ח הל"ג מפנרש פן דר"ע ס"ל אין משיבין ור"י ס"ל משיבין
ע"ש וכ"ה בירושלמי סנהדרין פ"ז הל"ו ע"ש. ובזה בארתי הירושלמי בברכות ר"פ ג'
שאכלו דיליף ברכה לפניו במזון וכן ברכה על התורה לאחריה מג"ש ופריה עד פאן
כר"ע כר' ישמעאל וכו' ונדחקו המפרשים שם מאוד בכוננת הירושלמי ע"ש.

ולפמ"ש א"ש בס"ד דעד פדון כר"ע דס"ל אין משיבין אבל לר"י קשה שיש להשיב
כדאמרין בברכות כ"א מה לתורה שהיא חיי עולם ומה למזון שפן נהנה ע"ש. עכ"פ
נסתרו דברי התוה"מ והק"א ויש לי אריכות דברים בענין זה ואכ"מ: חלק יורה דעה
סימן לה מעשה בא לפני מעיר מלייצין בלקיחת שו"ב שהיה מחלוקת ביניהם ואמרתי
לברר שורש דבר בדין לקיחת רב ושו"ב וש"צ וכדומה אם הולכין אחר הרוב.

ואם יצדפו דעת ההמון לרוב ומי הם רוב בגזן בזה. ואם המיעוט רוצים לקחת שו"ב
כפ"ע אם יש להם רשות לזה.

ואם אהדים לא באו לאסיפה אם בטלה כל האסיפה ע"ז. ואם אהדים מהם קרובים
להשו"ב או להרב הנמנה אי הוי כגמזא אחד קא"פ.

ואם צריך שיהיו כולם באסיפה אחת או שישכמו כל אחד בביתו: א הנה בח"מ סי' קס"ג
ס"א בהגה"ה פוסק דבצרכי רבים אזלינן בתר רוב דיעות ויקבלו בחרם שיאמרו דעתם
לש"ש. ומקורו משו"ת מיימוני בס' קנן סי' כ"ז.

ושם משמע דיליף לה מהא דכופין זא"ז לבנות להם בה"כ ולעשות לחי וקורה וכו' ע"ש.
ולכאורה הדבר צ"ע דהתם עיקר הטעם משום שותפות שכולם שותפים בדבר ויכול
אחד לכוף לחבירו לעשות מה שצריך לטובת השותפות וכמפנרש בסי' קס"ג ס"א בהגה"ה
בשם ר"י שאפילו מיעוט כופין את המרובין לקופת הצדקה ולמנות ש"צ וע' או"ח סנ"ה.

ובהג"א הראה מקום מלשון התוספתא. זא"ז.

ובנודאי גבי כופין בני חצר זא"ז הפונה שאף אחד יכול לכוף את כולם לעשות פיון
שהוא צורך השותפות וכמו בכל שותפין שכופין זא"ז לעשות כל מה שהוא לטובת
השותפות וכ"כ בנתיבות סי' קע"ח סק"ג באר"ה ונסתייע מהך דכופין זא"ז ע"ש.

וא"כ היכי משפחת דגיזיל בתר רובא אם לא שהם מחולקים בדברים בעלמא ומנצחים
זא"ז וא"כ מה מיתי מן כופין זא"ז. ועוד קשה דבניצוח בעלמא מה שייך שיקבלו בח'
שיאמרו דעתם לש"ש ואם לאו דעתם בטילה: ונראה שבאמת מה שהוא הכרחי לטובת
הקהילה כמו בקבלת רב או שו"ב וש"ץ וכדומה בנודאי יכולים אף המיעוט לכוף את
הרוב אף שהרוב אמרים שאין אנו רוצים בטובתו ולא בהוצאתו וכדתנן בפ"א פ"ד
מ"א שאפילו צ"טאומרים לחלק ואחד אומר לבוז לזה שומעין שאמר כהלכה אבל עיקר

דין רוב הוא פְּשִׁמְחֻלָּקִים בְּעִיקְרֵי הַדָּבָר אִם הוּא לְטוֹבַת הָעִיר אוֹ לֹא א"כ ה"ז דוֹמָה לַב"ד שְׂיוֹשְׁבִים וְדִנְיָן וְלָזָה שְׂפִיר שְׂיִיף אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת.

וְלָזָה הַצָּרִיף שְׂיִשְׁמְעוּ ח' שְׂיִאֲמְרוּ לַש"ש כְּדִי שְׂתֵהֵא דַעַת שְׂלִימָה. וְלָזָה פִּינּוֹן שְׂהוֹסְפִים מְהָרֹב שְׂכֹן הוּא טוֹבַת הָעִיר א"כ בְּטֵל הַמִּיעוּט וְדַעַתֶּם.

וּמִמִּילָא הַדָּר דִּינָא שְׂכּוֹפִין זא"ז לַעֲשׂוֹת מַה שְׂלְטוֹבַת הַשְּׁנוֹתָפוֹת וְכַנ"ל וּמִבְּנֵי אֲרִים דְּבָרֵי הַשּׁו"ת מִיִּמּוֹנֵי בַס"ד: ב אֵלָא שְׂעֵדִינּוּ צָרִיף לְהַבִּין לְמָה יִבְטֵל דַעַת מִי שְׂלֹא יִרְצָה לְשַׁמְעַע ח' שְׂאֲמַר דַעַתוֹ לַש"ש פִּינּוֹן שַׁע"כ"פ הוּא רוֹצֵה פִן הָאִיף נִבְטֵל דַעַתוֹ.

וְגַם דְּלִכְאוּרָה נִרְאָה שְׂאָף אִם פְּנֻלָם אִינָם אוֹמְרִים לַש"ש מ"מ הָא כְּתִיב אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת. וְנִלְע"ד בְּהַקְדָּם מַה שְׂנִרְאָה לְבָאָר דְּבָרֵי הַתּו"ב ב"ב"ק כ"ז ע"ב וּבַש"ש שְׂהַקְשׁוּ אַמְאֵי אֲזִלְיָנּוּ בְּדִינָיִם בְּתַר רֹב הָא קִי"ל דְּאִין הוֹלְכִין בְּמִמּוֹן אַחַר הָרֹב וְתִירְצוּ דְּגַבִּי סְנֵהֲדָרִין הָיוּ מִיַּעוּטָא כְּמֵאן דְּלִיתָא ע"ש.

וְהִנֵּה לְכְאוּרָה אִין לָזָה שׁוּם בְּיָאוּר וּמוֹבָן דְּבְכָל רֹבָא הָיוּ הָכִי וְכֹן בְּבִיטוּל בְּרֹב נְהַפְדָּה הָאִיסוּר וְנַעֲשֶׂה הַיָּתֵר: וְנִרְאָה בְּיָאוּר דְּבָרֵיהֶם שְׂאִין דוֹמָה רֹב זֶה לְשַׁאָר רֹבֵי דְּבִשְׂאָר רֹבֵי אִיפָא הַמִּיעוּט בְּנוֹדָאֵי רַק שְׂאָנוּ אוֹמְרִים שְׂהַעֲנִין שְׂאָנוּ דְּנִים עָלָיו הוּא בְּנוֹדָאֵי מִן הָרֹב וְכֹן בְּעֵנִין בְּיָטוּל בְּרֹב.

מִשָּׂא"כ בְּדִינָיִם שְׂעִיקְר יְשִׁיבְתֶּם הוּא רַק לְבָרַר אִיף הַדִּין עַפ"י ד"ת בְּעֵנִין זֶה וְהַתּוֹרָה גִּילְתָּה לָנוּ שְׂבַכ"מ שְׂיִאֲמְרוּ הָרֹב כְּפִי וְהַמִּיעוּט כְּפִי בְּנוֹדָאֵי הַדִּין עִם הָרֹב וְא"כ דְּבָרֵי הַמִּיעוּט אִינָם כְּלָל עַפ"י ד"ת וְהָרִי הֵם כְּמֵאן דְּלִיתָא בְּעוֹלָם וְכַדְבָּרִים בְּעֵלְמָא.

וְא"כ לֹא שְׂיִיף לֹמַר בְּזֶה אִין הוֹלְכִין בְּמִמּוֹן אַחַר הָרֹב וְהִינּוּ דְּנִימָא סְמוּךְ מִיַּעוּטָא לְחֻזְקַת מִמּוֹן פִּינּוֹן שְׂאִין כָּאֵן מִיַּעוּט כְּלָל כִּי דְּבָרֵיהֶם אִינָם כְּלָל ע"פ ד"ת וְהַסְבָּרָא בְּרוּרָה בַס"ד: וְרִאִיתִי בְּרַדְבָּ"ז ח"א ס' שַׁנ"ג כְּתִב שְׂאָם יֵשׁ ג' שְׂטָרוֹת.

בִּיד כ"א שְׂטָר אֶחָד וְאֶחָד בִּיד שְׂלִישׁ. וַיֵּשׁ סְתִירָה בְּלִשְׁנוֹנֹתֶם.

הוֹלְכִים אַחַר שְׁנַיִם שְׂהֵם הָרֹב. וְצַל"ע דְּהָא אִין הוֹלְכִין בְּמִמּוֹן אַחַר הָרֹב.

וְרַצִּיתִי לֹמַר דְּאִיִּרֵי שְׂאִין הַבַּע"ד טוֹעֵן בְּרִי. אֲכֹן בְּדְבָרֵי שְׂם מְשַׁמַּע לְהַדְיָא דְּאִיִּרֵי בַכ"א טוֹעֵן בְּרִי יַעו"ש בְּסוּף דְּבָרֵיו.

וְגַם מַש"ש שְׂאָם אִין שְׁנַיִם מֵהֶם מְּוֹסְפִים סוּמְכִים עַל שְׂלִישׁ. לְפִי שְׂאוֹתֶם שְׂאָצֵל כ"א י"ל שְׂזִיפּוּהוּ אוֹ שְׂהַטְעָה הַסּוּפֵר אוֹ הַסִּיתוֹ לְכַתְּבוֹ לְתוֹעֲלָתוֹ.

לַעֲנ"ד צ"ע דְּאִיף נִתְלָה בְּטַעוֹת הַסּוּפֵר בְּסִבְרָא בְּעֵלְמָא. דְּבְנוֹדָאֵי אִיִּרֵי שְׂיֵשׁ עֲדִים חֲתוּמִים עַל כָּל שְׂטָר אוֹ הַבַּע"ד חֲתוּמִים.

וּפְשׁוּט לַעֲנ"ד הַדִּין בְּכָל זֶה דְּהַמַּע"ה. וְא"ל שְׂלָזָה כְּתִבוּ אֶחָד בִּיד שְׂלִישׁ כְּדִי שְׂאָם יִהְיֶה חִילוּף בְּשְׂטָרוֹת שְׂאָצֵלִם.

יְסַמְכוּ ע"ז שְׂבִיד הַשְּׂלִישׁ. ז"א דְּהָא בְּשַׁעַת מַעֲשֶׂה רְצוֹנָם הִיָּה לְכַתְּבוֹ בְּנֻלָם בְּשׁוּה.

רַק שְׂנַפֵּל טַעוֹת בְּאֶחָד יַעו"ש. וְא"כ אֶפְשָׁר שְׂיִהָא הַטְעוֹת בְּשָׂל שְׂלִישׁ.

ותועלת השטר שביד שלישי שמא יאבדו השטרות. או כ"א יכפולש שטרן מפני איזה חוב שיש לו בשטר.

ואז יבורר זה ע"י השטר שביד שלישי. וגם שלא יעלילו שעשה איזה זיוף וכדומה.

ודחק לומר דשטרות יש להם דין דינינים דניזל אף בממון בתר רבא וכמש"ל: ג ועפ"ז יש ליישב קושיות הראשונים במרדכי ספ"ק דחולין הובאה בפר"ח סי' ק"י סקו"ג דלקמה לא ניקא בב"ד קבוע כמע"מ דמי ותירצו משום דהדיבור נייך ע"ש.

והוא דחוק מאוד לענ"ד דאטו דיבורם בטל ונהלא עיקר הביטול הוא דעתם והיא קבועה ועומדת ואטו אם לא אמר דעתו בפיו רק ברמז וכדומה או חקקה בדבר קבוע לא תיבטיל. ועוד תרצו שם דנדקא פשאין ידוע לאיזה נתפונן אבל אם ידוע שנתפונן לישראל ונדאי חייב וה"נ פיון שידועים כ"א במקומם ונדאי אזלינו בתר רבא ע"ש.

וג"ז לא זכיתי להבין דאם נתפונן לישראל הוא פשוט שהרג בכוננה את הישראל ובכנה אף אם רובם עפוי"ם חייב כי מה לנו לאנשים העומדים סביבו. ואם פוננתו שאף שאמר שמתפונן לו מ"מ זרק לגו באופן שאפשר שיפול לזאן ולזאן א"כ בונדאי הו"ל קבוע כה"ג וכמו"ש התו' בסנהדרין ע"ט ע"א וב"ק מ"ד ע"ב אליבא דר"ש ויש להאריך בביאור דבריהם שם.

וע' בהפלאה פתובות ט"ו בזה. עכ"פ לא זכיתי להבין שני תירווצים שבמרדכי ה"ל: אבל לפמ"ש א"ש דע"כ לא אמרינן קבוע כמע"מ רק שהמיעוט ישנו בעולם אבל פאן שהכרענו שהרוב אמרים פדין א"כ ממילא המיעוט כמאן דליתא כלל ואין פאן קבוע כלל.

ונראה שזהו הטעם שפעדות לא אזלינן בתר רבא משום דהוי קבוע וכמע"מ דמי וע' גוב"י מ"ת חאה"ע סי' נ"ז שנתחבט בזה בטעם הדבר. ומה שע"א אין נאמן פבר ביאר בתשב"ץ סי' פ"א בארנפה ובמק"א פתבתי בזה.

ואין זה דומה לסנהדרין דשם הם מתישבים איף הדין ואין יכול אחד מהם לומר שברור הדבר שפן הוא הדין ולזה בטל ברוב פנ"ל. אבל בעדים הרי אומר מפנרש שראה פן ולא שייד לומר כמאן דליתא רק שאנו מאמינים יותר להרוב ושפיר שייד פל קבוע והיינו דאמרינן ביומא פ"ג ע"א היכא אמרינן תרי כמאה בעדות אבל לא באומדנא ע"ש והיינו כמו"ש בס"ד: והא דאזלינן בפסולי עדות בתר רוב דיעות גבי עדות אשה וכה"ג נראה דכבר כתב התשב"ץ סי' פ"א בארנפה שיש שני סברות בדדמי ומשקר.

והנה התם דהוי מילתא דעבידא לאגלויי ולא חיישינן לשקורי רק חיישינן בדדמי לזה איצטריך לחזקה דדייקא ומינסבא משא"כ ע"א נאמן אף מה"ת לדעת קצת פוסקים וכמ"ש הנוב"י סי' ל"ג בארנפה.

אבל בפסולים ונדאי חיישינן דילמא אמר בדדמי משום דאינו פשר לעדות לא רמי אנפשיה כ"כ וא"כ כשמכחישים אותו אין זה רק כמברר האמת שהוא ראה בדדמי וחושב לומר אמת וא"כ ממילא דבריו בטלים והו"ל כמי שאינו וכמו בדינינים פנ"ל: ד ולפ"ז נראה דין חדש דבשנדא דדייני לשיטת התו' בב"ב ל"ה ובכ"מ שנותנים למי שירצה

הדין אם יושבים ג' דינים ושנים רוצים לא' וא' לאחר אין דנין בזה ע"פ רוב פנין שפל עיקר דאזלינו בטר רובא הוא מצד שמקברר שדברי המיעוט אינם ע"פ דין.

אבל פאן שתלוי רק בדעתו ורצונו א"כ לא שייך זה. אבל ז"א דהא מ"מ קיי"ל בעלמא דאזלינו בכל גוונא בטר רובא רק שהתו' הוצרכו לתירוץ מיעוטא כמאן דליתא משום דאין הולכין בממון אחר הרוב.

ונה רק פשהאחד מוחזק אבל שודא אין שום א' מהן מוחזק ושפיר גיזול בטר רובא עכ"פ. אבל לפמ"ש דבכה"ג מיקרי קבוע וכמע"מ דמי א"כ נודאי לא אזלינו: אבל תיקשי לדברי התו' הג"ל מסוגיא דחולין י"א דקאמר מנ"ל דאזלינו בטר רובא ופריה הא כ' אחרי רבים להטות ומשני דברובא דאיתא קמן לא מיבעי כגון חנויות וסנהדרין.

פי קמבעיא ברובא דליתיה קמן ע"ש. ולדבריהם קשה דל"ל למימר חנויות ג"כ דהא לא דמי כלל לסנהדרין דבסנהדרין הוי מיעוטא כמאן דליתיה וכמש"ל.

משא"כ בחנויות והיכי גיליף חנויות מסנהדרין. ונראה דבאמת התורה סתמה אחרי רבים להטות בכל גוונא ואף בגוונא דלא שייך סברא הג"ל וכמי בשודא שהזכרנו אלא שלפ"ז תיקשי דא"כ קבוע נמי וכמש"ל אם לא שפחלק כתי' המרדכי הג"ל.

ולכד זה הוא דוחק כי לא מצינו בדין אופן שיהיה כעין זה שיהיה תלוי רק ברצון אם לא בשודא לשיטת התוס' הג"ל: ונראה דאף דהכא מיעוטא כמאן דליתיה. אין אנו צריכים לזה רק דלא נימא בממון סמוך מיעוטא פנ"ל אבל מ"מ שפיר ילפינו מזה דאזלינו בטר רובא בעלמא וכמוכן ולזה שפיר מדמי חנויות לסנהדרין.

וא"ל דמ"מ נימא בעלמא סמוך מיעוטא לחזקה אף באיסורא. לכד דלאו בכל האיסורים יש חזקת איסור אלא דבלא"ה א"ל פן לפמ"ש התו' בחולין שם בתירוץ קמא דאזיל לראב"י דלית ליה חזקה מקרא ע"ש.

וכמ"ש לתירוץ דלא ידעינו דרובא עדיף מחזקה רק מפרה אדומה. א"כ שפיר לתירוץ קמא לא ידעינו אפתי כלל מחזקה.

ולבתרא לפום ס"ד בלא"ה חזקה עדיפא ועכ"פ סמוך נימא אף באיתיה קמן: ה ועוד נראה דסברת המרדכי ספ"ק דחולין שהזכרנו לחלק בין חנויות לסנהדרין ברורה דע"כ לא אמרינו קבוע כמע"מ רק כשיש ספק בזה שפירש לפנינו מאיזה פירש ע"ז אמרינו כמע"מ.

אבל כשאנו דנין על גוף החנויות מי לא יודה שהפשיקות הן רוב. וה"נ בסנהדרין הרי אנו דנים על גוף הדינים ושפיר הוי רובא ולא שייך בזה לומר קבוע כמע"מ כנלע"ד פוננת המרדכי וזה נכון בס"ד.

ואין להקשות ע"ז מהא דיומא פ"ד ע"ב דקאמר בט' עכו"ם וישאל א' מפקחין הגל דהו"ל קבוע וכמע"מ ע"ש וא"כ משמע דהוי קבוע אף דננין על גופם. אבל ז"א דהא ע"כ שם הפונה לענין הצלת אחד מהם ואין ידוע לנו אם הוא הישראל או לא.

דאי שפולם מונחים תחת גל אחד בנודאי מותר לפקח הגל בשביל הישראל ומה לנו אם יש שם גם ט' עכו"ם וכמו בתינוק ודגים במנחות ס"ד ע"א דכל דע"כ איירי כשעכשו

אָנוּ דָּנִין רַק עַל אֶחָד א"כ צ"ל סְבָרָא דְּכָל דְּפָרְיֵשׁ וּא"כ אֵין אָנוּ דָּנִין עַל גּוּף הָאֲנָשִׁים אִם הֵם רוֹב אוֹ לֹא רַק ע"ז שְׁפִירֵשׁ וּבְזָה הָנִי קְבוּעַ כַּמְעַמ כַּנ"ל.

וְיֵשׁ בְּסוּגְיָא שָׁם לְהֶאָרִיף וּבְדַבְרֵי הַרְמַב"ם שָׁם בְּזָה וְע' בְּכַפּוֹת תְּמָרִים וּבש"ע ס'י ש"כ"ט וּא"כ"מ: עכ"פ הַתְּבָאָר שְׁעִיקָר סְבָרַת מַה דְּאֲזַלְיִנּוּ בְּתַר רַבָּא הוּא מְצַד שְׁמַתְבָּרָר שְׁהַמְיָעוּט אֵינוּ אוֹמֵר כַּדִּין.

וּא"כ נִתְבָּאָרוּ לָנוּ דְּבָרֵי הַשּׁו"ת מִיְמוֹנֵי הַנ"ל דְּגַם בְּצַבּוּר הַטַּעַם כַּמ"ש שְׁמַצַּד שְׁהָרוּב אוֹמְרִים שֶׁהוּא טוֹבַת הַקְּהָל נִתְבָּרָר שְׁכֵן הוּא בְּאַמְתָּ טוֹבַתְּם וּמְמִילָא כּוּפִין וּא"כ מִי שְׁאֵינוּ אוֹמֵר דַּעְתּוֹ לִש"ש אֵין מְדַעְתּוֹ בִּירוּר שֶׁהוּא טוֹבַתְּם וְלֹא אֲזַלְיִנּוּ בְּתַר רַבָּא בַּכַּה"ג אוֹ מְצַד שְׁנַאָמֵר קְבוּעַ כַּמְעַמ כַּמְש"ל אוֹ מְצַד דְּכָל עֲנִינִיָּהֶם הוּא נוֹגַע בְּמָמוֹן וְאֵין הוֹלְכִין בְּמָמוֹן אַחַר הָרוּב וְאֵף בְּמָמוֹן שֶׁל רַבִּים כ"א חֲלָקוּ בְּחֻזְקָתוֹ קָאֵי.

וְכִינּוּן שְׁבַצְיָבוּר הֵם בְּעַצְמָם הַבַּע"ד לְזָה יוֹכְלוּ לְחַשׁוֹד זַא"ז שַׁא"א לִש"ש וְלְזָה כָּל מִי שְׁאֵינוּ רוֹצֵה לְשַׁמּוֹעַ הַח' ב"ד בְּטָלָה דַּעְתּוֹ וְכַנ"ל. שׁוֹב רְאִיתִי בְּבִיאוּרֵי הַגָּר"א ס'י קס"ג שְׁכַתְבַּת הַטַּעַם מְהָא דְּאָמֵר אֵינִי יוֹדַע.

וְזָה צ"ע דְּהָא מְבִנְיָאָר שָׁם שְׁאֵינוּ אוֹמֵר א"י רַק שְׁאֵין רוֹצֵה לְשַׁמּוֹעַ הַבְּרַכָּה ע"ש וְגַם דְּהָא בְּאֵינִי יוֹדַע בְּטָל דַּעְתָּ פְּוֹלָם. וּבְאַמְתָּ צ"ע בְּצַיְבוּר כַּשַׁא' אוֹמֵר א"י יְבַטֵּל דַּעְתָּ פְּוֹלָם וּא"כ לַעְוָלָם לֹא יוֹכְלוּ לְגַמְוֵר דְּבָר שֶׁל רַבִּים.

וּא"ל דְּדוֹנּוּקָא גַבִּי דִּינִינִים שְׁצָרִיף שְׁיָהִיו ג' דַּיְעוֹת וְאֵף בְּחַמְשָׁה מ"מ צָרִיף שְׁלֹא יְהֵא ב"ד שְׁקוּל דַּז"א דַּא"כ אִם שְׁנַיִם אוֹמְרִים א"י יְגַמְוֵר הַדִּין בַּג' מְהֵם וְע' ס'י י"ח סַע"א בַּהֲגָה שְׁיֵשׁ מַחְלֻקָתָּ הַפּוֹסְקִים בְּפָרְט זָה וּבַסַּמ"ע שָׁם חִזְקָא בֵּין אִם יֵשְׁבוּ מִתְחַלְקָה בְּשַׁלְשָׁה אוֹ לֹא ע"ש]: וְאָבֵל בַּלֹּא"ה תְּמוּהָ טוֹבָא מַה שְׁיָיִף בְּזָה לִילֵף בְּתַר רוֹב דְּהָא קִי"ל בַּסִּי"ב סַע"ח דְּבַפְשָׁרְנִים אֵין הוֹלְכִין אַחַר הָרוּב.

וְכֵן קִי"ל בַּע"ז ע"ב ע"א דְּבַנְחִית לְדַיְעוֹת לֹא אֲזַלְיִנּוּ בְּתַר רוֹב וְאֵף בְּשַׁלְשָׁה לְדַעְתָּ הַרְמַב"ם תְּלוּי אִם אָמֵר ב"ד וְעַח"מ ס'י ר"ו. וְגַם עִיקָר הָרוּב שְׁיָיִף בְּשַׁקְבָּלָם עַל עַצְמוֹ אָבֵל בַּלֹּא קַבְלָה וְנִדְאִי לֹא שְׁיָיִף זָה וּא"כ אֵיף יוֹכְלוּ הָרוּב לְכוּף אֶת הַמְיָעוּט דְּאֵטוּ קִיבָּלָם עַל עַצְמוֹ לְאַמְוֵד הַדְּבָר אִם הוּא לְטוֹבָתוֹ אוֹ לֹא וְאֵטוּ אִם יְהִיו ג' שְׁוֹתְפִים בְּעַסְקָ יוֹכְלוּ שְׁנַיִם לְהַכְרִיעַ דַּעְתָּ הָאֶחָד זָה בְּנוֹדְאִי אֵינוּ.

וּבִיּוֹתֵר צ"ע בְּדַבְרֵי הַרְשָׁפ"א שֶׁהוּבָא בַּב"י ח"מ ס"ס י"ג ש"כ' בַּקְּהָל שְׁבָרָרוּ בְּרוּרִים אִם לֹא הִתְנוּ שְׁיִלְכוּ אַחַר הָרוּב אֲזִי אֵין הוֹלְכִין אַחַר הָרוּב וְאֵף בְּסַפְקָ אִם תְּקַנּוּ הוֹלְכִים לְהַקְּלָ שְׁלֹא יִלְכוּ אַחַר הָרוּב ע"ש.

וְהוּא תְּמוּהָ דְּהָא בַּכ"ד שֶׁל רַבִּים אֲזַלְיִנּוּ בְּתַר רוֹב וּבִיּוֹתֵר צ"ע דְּבָרֵי הָרַא"ש בְּתַשׁוּבָה כָּלָל ז' ס'י ג' שְׁקָהָל שְׁמַטִּילִין ח' עַל עַסְקֵי מָמוֹן הוֹלְכִין אַחַר רוֹב מָמוֹן וְלֹא יִתְכּוֹן שְׁרוּב נְפִשׁוֹת הַנּוֹתְנִים מְיָעוּט הַמַּס יְגִזְרוּ עַל הַעֲשִׂירִים כְּפִי דַּעְתָּם ע"ש וְכֵן מְבִנְיָאָר בַּצ"צ ס'י א' וּבְכַמָּה אַחֲרוֹנִים.

וְהוּא תְּמוּהָ פִּינוֹן שְׁהַעֲיָקָר הוּא אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת אַחַר רוֹב דַּיְעוֹת שְׁבַטְלוּ הַדַּיְעוֹת בְּמְיָעוּטָם. וְכ"כ הָרַא"ש שָׁם בְּכָלָל ו' ס'י ה' שְׁבַגְזוֹרוֹת שְׁיַעֲשׂוּ הַקְּהָל עַל שׁוּם דְּבָר יְכוֹלִים

הָרוֹב לְכוֹף הַמֵּיעוּט שְׁבַעסָק רַבִּים אֲמָרָה תּוֹרָה אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת דַּל"כ לְעוֹלָם לֹא יִסְפְּימוּ הַקְּהָל עַל שׁוֹם דְּבָר אִם יְהִי פֶחַ בִּיחִידִים לְבַטֵּל הַסְּפָמָתָם לְכֹן אֲמָרָה תּוֹרָה אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת וְכ"כ שָׁם סִי ז' ע"ש.

וּא"כ מֵה זֶה שִׁיכּוֹת לְרוֹב מְמוֹן דַּמ"מ מֵיעוּט דִּיעוֹת הֵם וְהָא בְּדִין אַף אִם א' גְּדוֹל מִחֲבִירוֹ מ"מ דַּעְתּוֹ בְּטִילָה מְכ"ש בְּמִמוֹן. וְע"כ צ"ל הַטַּעַם דְּהוּ"ל פְּנוּגָעִים וְכ"א יָכוֹל לֹאמַר כִּי הוּא טוֹבְתִי כִּינּוֹן שְׁאִין הַטּוֹבָה גְּלוּיָה לְכָל וְא"כ לְמָה אֲזַלִּינוּ בְּכָל צִיבוּר בְּתַר רַנְבָּא: וְכֹן צ"ע שִׁיטַת הַפּוֹסְקִים גְּבִי רִשְׁאִין בְּנֵי הָעִיר וְכ' וְלְהַסִּיעַ עַל קוֹצְתוֹ שְׁפָתָיו דִּדְוֹקָא כְּשֶׁהִסְפִּימוּ בְּנֵלָם מִקְוֹדָם.

אַבְל מִתְחִילָה יָכוֹל אֶחָד לְעַכְב. וְכַמְבֹּאֵר בְּמִרְדְּכֵי פ' בְּתָרָא דַּב"ק סִי קַע"ט וּבַפ"ק דַּב"ב סִי ת"פ וְתַפ"א וְכֹן הַנּוֹסְכָם בְּאַחֲרוֹנִים שְׁאַחָד יָכוֹל לְעַכְב הִיכָא דְאִיפָא רַוּוּחָא לְהָאִי וּפְסִידָא לְהָאִי וְע' שׁו"ת מְבִי"ט ח"א סִי רל"ז בְּאַרְנֹכָה בְּזֶה.

וְאַמַּי כִּינּוֹן שְׁהָרוֹב אוֹמְרִים שְׁכִי הוּא טוֹבַת הַשְּׁנוֹתָפוֹת וְאִם אִין לְזֶה רַוּוּחָא עַכְשָׁיו יִהְיֶה לֹו רִינוּח אַח"ז וְזֶה ק"ו מְהָא דַּסִּי קס"ג סוֹף סַע"ג שְׁכּוֹפִין לְתַת אַף שְׁאִינָם צְרִיכִים. וְע' תְּשׁוּבוֹת הָרָא"ש כָּלָל ו' סִי כ"ט וְע' שׁו"ת ר"מ אֶלְשִׁיף סִי נ"ב.

וְע' ח"ס חַאו"ח סִי קצ"ג בְּעֵנִין זֶה וְאִכ"מ. עַכ"פ לְמָה יִגְרַע מִכָּל עֵנִינֵי צְרִיכֵי רַבִּים דְּאַזְלִינוּ בְּתַר רַנְבָּא.

וְע"כ צ"ל כַּמֶּש"ל דְּלֹא שְׁיִיף לְמִיזַל בְּתַר רַנְבָּא. רַק כְּשֶׁקְבָלוּם עֲלֵיהֶם לְדִינֵינִים וְגַם בְּקַבְלוֹ בְּעֵי תְּנַאי בְּפִשְׁרָה אוֹ אֲוִמְדָנָא כִּינּוֹן דְּנִחְתּוֹ לְדִיעוֹת וְכַנ"ל.

וְא"כ קִשְׁיָה לְמָה בְּאַמַּת אֲזַלִּינוּ בַּכ"ד שְׁל רַבִּים בְּתַר רַנְבָּא: ז וְעוֹד קִשְׁיָה לִי דְהָא מַמ"ש הָרָא"ש בְּתְשׁוּבָה הַנ"ל הַטַּעַם דַּל"כ לֹא יִסְפְּימוּ הַצִּיבוּר בְּדַעַת אַחַת מִשְׁמַע דְּאַף כְּשֶׁמְחַוְלָקִים בְּאִיזָה עֵנִין בְּלִי שׁוֹם טַעַם מ"מ אֲזַלִּינוּ בְּתַר רַנְבָּא.

וְזֶהוּ נִגְד מִשְׁמַעוֹת הַשׁו"ת מִיִּמּוֹנֵי הַנ"ל שְׁכ' דְּמִי שְׁלֹא יִשְׁמַע הַבְּרַכָּה בְּטִלָה דַּעְתּוֹ וְכַמֶּש"ל. וְא"ל דְּשָׁם אֵינִי בְּמִמוֹן וְהִכָּא בְּאִסּוּרָא וְכַמֶּש"ל.

דַּז"א לְמַעַיִן בְּדַבְרֵיהֶם בְּפָנִים. וְאַפְשָׁר פְּוֹנַת הָרָא"ש בְּאַמַּת ג"כ רַק כְּשֶׁמְחַוְלָקִים בְּתוֹעֵלַת הַרַבִּים אַבְל אִם אוֹמְרִים שְׁכִי רֹצִים בְּלִי טַעַם.

בְּאַמַּת אִין יָכוֹלִים לְכוֹף אֶת הַמֵּיעוּט. וּבְזֶה לֹא שְׁיִיף דַּל"כ לְעוֹלָם לֹא יִסְפְּימוּ דְאַטּוּ בְּרִשְׁעֵי עֲסָקִינוּ שְׁיִאמְרוּ שְׁלֹא לַש"ש.

אַבְל ז"א דַּמ"מ וְנִדְאִי יֵשׁ וַיֵּשׁ בְּתוֹף צִיבוּר אֲדָם שְׁאִינוּ מְתוֹקֵן וְא"כ כְּשֶׁיִּאמְרוּ הַצִּיבוּר דַּמ"מ שְׁיִקְחוּ רַב זֶה. יֹאמַר אֶחָד לִיקַח רַב אַחַר בְּאוֹפֵן שְׁשִׁנִּיהֶם שְׁוִים וְאִין לְשָׁקוֹל זֶה כְּנִגְד זֶה לְתוֹעֵלָתָם.

וְאִם יִתְרַצּוּ בְּנֵלָם בְּזֶה יִמְצָא אֶחָד שְׁלֹא יִרְצֶהוּ בְּשׁוֹם עֵנִין. וְלְפַעְמִים יָבֹא עֵנִין כְּזֶה מִצַּד הַפְּרָה אוֹ גְּוִרָה וְא"כ מָה הוֹעִילוֹ בְּתַקְנָתוֹ וְע"כ צ"ל דְּגַם בַּכַּה"ג כּוֹפִין הָרוֹב אֶת הַמֵּיעוּט מִטַּעַם הָרָא"ש הַנ"ל וְזֶה נִגְד דַּעַת שׁו"ת מִיִּמּוֹנֵי הַנ"ל: וּבְשׁו"ת הַמִּינּוּחֵסוֹת סִי ר"פ כְּתַב שְׁצִיבוּר יָכוֹלִים לְתַקֵּן וְלְהַסְפִּים [וְלְהַחֲרִים בְּמִקּוֹם שְׁיֵשׁ לְהֶם רְשׁוֹת ע"ז] אַף שְׁאִינוּ כְּדִין רַק שְׁנֹרָאָה לְהֶם כֹּן.

ואף ש'יחידים אין מספיקים. מקרא דבמארה אותם נארים וגו' הגוי פולו ורובו פכולו וכתב שם לבסוף ש'מנושפעים ועומדים ע"ז מהר סיני שהמיעוט ישמע לקרוב מה שרוב ציבור מספיקים.

דאיפא הגוי פולו ורובו פכולו ע"ש. ותמיהני דאמאי לא מייתי קרא דאחרי רבים להטות וכדמייתי קרא"ש בתשובה באמת כמש"ל.

ולכאורה מקרא דהגוי פולו אין ראיה. דשם איירי דוקא בכלל ישראל פולם ולא בעיר אחת.

והראיה דהא בנודאי עיר אחת הגדולה אין יכולים לגזור על עיר אחרת הקטנה ממנה. וגדולה מזו פתב הר"ן בתשובה סי' י"א דאף יחיד שאינו שייך לקהילתם אינו מחויב לקיים הספיקתם.

וכן מבואר בכ"מ. וא"כ מה ראיה משם לענין רוב בשאר דברים: ח ובספר החינוך מצנה ע"ח פתב שע"כ לא אמרו לילה בטר רוב רק פשהם שנים בתקמה.

אבל לא בגדול לגבי קטן. ובסנהדרין לא חילקו דמסתמא הם שנים.

ונה צ"ע טובא דהא מפנרש בסנהדרין שהיו מדריגות מדריגות. וגם א"כ נמת דבריה לשיעורין.

ובמנחת חינוך ראיתי שהביא ראיה לדבריו מהא דיבמות י"ד דב"ש מחדדי טפי. ורק הבת קול הפריעה כב"ה.

וכעת אינו ת"י. אבל פבר הרגיש בראיה זו בצ"צ סי' ב' בהגהה רק שלא ראה שם דברי החינוך.

אבל עדיין קשה פנ"ל. ובאמת סברת החינוך טובה מאוד.

דאטו חכם גדול יבטל דעתו פנגד שני אנשים פשוטים יודעים מעט פדרכי התורה. והנלע"ד בפירוור הדבר דבסנהדרין ובכל דינינים שקבלו על עצמם ממילא קבלו פולם בפונה וכדין אחרי רבים להטות.

ואדעתא דהכי קיבלם. ולזה אף חכם גדול בטלה דעתו משא"כ פנחולקים חכמים מעצמם באיזה דין או סברא.

בנודאי אין שייך לילה בטר רובא היכא שהאחד גדול מהם. וכדעת החינוך פנ"ל.

ולפ"ז תיקשי טובא בצבור שהולכים אחר הרוב. ל"ל ישקלו דעת מי שיותר חכם ניותר מבין בצרכי העיר נגד שארי אנשים.

ובהדיא פתב פשו"ת צ"צ סי' ב' שאף מי שאינו פון תורה מצרפין דעתו לדעת הרוב. ולא חילקו פלל בדיעותיהם ובפערך האנשים.

גם רוב פנין קראו רוב המון יע"ש בצ"צ ולא מי שדעתו יפה פנה ע"ש: ט והנלע"ד עיקר פענין זה הוא מה שראיתי פשו"ת ח"ס חח"מ סי' ס"א ואין פעת הס' ת"י. שפכתב שם דאחרי רבים להטות אינו רק בדינינים.

אָבֵל בְּצִיבּוּר בְּעֵי מְדִינָא שְׂסִימּוּ בְּנֵלָם. רַק שְׁנֵהֲגוּ שְׂתִנְהֵגוּ ע"פ הָרוֹב וְאֲדַעְתָּא דְהֵכִי
נִשְׁתַּתְּפוּ ע"ש.

וְלִכְאוּרָה דְבָרֵי תְמוּהֵי דְהָא לְהֵדְיָא פְתַב הָרָא"ש בְּתַשׁוּבָה הַטְעַם מְקַרָא דְאַחְרֵי רַבִּים
לְהַטּוֹת. וְכֵן בְּמִינוּחֵסוֹת שָׁם מְקַרָא דְהַגְוֵי בְּלוּ.

וּמִשְׁמַע שֶׁהוּא דִּין גָּמוּר אָבֵל בְּאַמַּת דְבָרֵי נְכוּנִים. דְהָא אֵין שְׁיָיָה רֹב רַק הֵיכָא שְׁקַבְלוּ
עַל עֲצָמָם וּכְמַש"ל.

וְיָשְׁבוּ לְדִין אֲדַעְתָּא דְהֵכִי. אוּ בְּפִשְׁרָה וְשׁוּמָא וְהוֹתְנָה בְּפִירוּשׁ שְׁיִלְכוּ אַחַר הָרוֹב וּכְמַש"ש
בְּשׁו"ת הַרְשֵׁב"א בְּב"י ס' י"ג כְּנ"ל.

אָבֵל בְּלֵא"ה לֹא שְׁיָיָה לְמִיזֵל בְּתַר רֹב. וְלִזְהָ בְּהַנְהֵגַת הָעִיר מִפְּנֵי סְבִרַת הָרָא"ש בְּתַשׁוּבָה
הַנ"ל.

שְׂאֵם לֹא גִלָּה אַחַר הָרוֹב לֹא יִסְפִּימוּ לְעוֹלָם בְּנֵלָם לְדַעַת אַחַת. מְעִיָקְרָא אֲדַעְתָּא דְהֵכִי
נִשְׁתַּתְּפוּ שְׂמָה שְׂסִימּוּ הָרוֹב כְּשִׁישְׁבוּ לְפַקֵּחַ בְּצָרְכֵי צִיבּוּר בְּן יָקוּם.

וְהו"ל כְּדַאֲמְרֵי בֵי תַלְתָּא וְהוֹתְנָה בְּפִירוּשׁ שְׁיִלְכוּ אַחַר הָרוֹב: וְלִזְהָ אֵין שׁוֹקְלִים הַדְּיָעוֹת
מִי שְׂדַעְתוֹ רַחֲבָה כְּנֶגֶד אַחְרֵים. לְפִי כְּשִׁשְׁקַבְלוּם בְּנֵלָם יַחַד לֹא שְׁיָיָה זֶה וּכְמַש"ל.

וְלִזְהָ ג"כ כְּשִׁישׁ שֵׁם חֶבֶר עִיר אֵין הִסְפִּמְתָּם כְּלוּם בְּלֵא הַחֶבֶר עִיר כְּדַאֲיָתָא בְּב"ב ח' וּכ"ה
בְּפוֹסְקִים מְשׁוּם דְּוִנְדַאי אֲדַעְתָּא דְהֵכִי נִשְׁתַּתְּפוּ שְׂאֵם יֵשׁ חֶבֶר עִיר שְׁתַּהֲיָה הִסְפִּמְתוּ.
שְׁבִנְדַאי הוּא יוֹרָה אוֹתָם בְּדַרְוָה הַיֵּשֶׁר וְהַטּוֹב וְזֶה כְּעֵין אֲמָרָם כֹּל הַנּוֹדְרַת ע"ד בְּעֵלָה
נוֹדְרַת וּכְה"ג.

וְלִזְהָ ג"כ אַף כְּשִׁאֲמַר אֶחָד אֵינִי יוֹדֵעַ לֹא בְּטָלָה דַעַת בְּנֵלָם דַע"כ אֲדַעְתָּא דְהֵכִי נִשְׁתַּתְּפוּ
שְׁתַּבְּטַל דַעְתוֹ וְנִגְלָה אַחַר הָרוֹב זוּלְתוֹ דַא"כ מָה הוֹעִילוֹ בְּתַקְנַתוֹ דְאֶחָד יֹאמַר אֵינִי יוֹדֵעַ
לֹא יוֹכְלוּ לְהִסְפִּים שׁוּם עֲנָן וְצוּרָה הָעִיר.

וּמִיְנִישְׁבִים בְּזָה ג"כ דְבָרֵי הַרְשֵׁב"א שְׁהוּבָא בְּב"י ס"י י"ג שְׁהַזְפָּרְנוּ דְשָׁם שְׁבָרְרוּ ד' אוּ
הֵם בְּרוּרִים א"כ בְּזָה לֹא שְׁיָיָקָא סְבָרָא הַנ"ל דְלַעוֹלָם לֹא יִסְפִּימוּ כְּמוּבָן. וְאַף אֵם לֹא
יִסְפִּימוּ אִזּוּ יָשְׁבוּ הַצִּיבּוּר בְּנֵלָם וְיָדוּנוּ אַחַר רֹב דִּיעוּתֵיהֶם וְלִזְהָ שְׁפִיר כ' הַרְשֵׁב"א דְלֹא
אֲזַלְיָן מִסְתַּמָּא בְּתַר רֹב וְאוּקְמָא אֲדִינָא וְשְׁפִיר קָרִי לָהּ שָׁם סָפַק תַּקְנָה ע"ש: וְעַפ"ז
מִיְנִישְׁבִים ג"כ מָה שְׁהוֹלְכִים גַּם אַחַר רֹב מְמוֹן לְפִי דְוִנְדַאי אֲדַעְתָּא דְהֵכִי לֹא נִשְׁתַּתְּפוּ שְׁיִוְכְלוּ
הָעֲנָיִים לְהַכְרִיעַ עַל הָעֲשִׁירִים וְלְהַפְסִידָם שְׁהָרִי זֶה דוּמָה לְהֵיכָא דְהָרִי רִוּוּחָא לְהָאִי
וּפְסִידָא לְהָאִי דְבְּעֵי נְמִי דַעַת בְּנֵלָם כְּמַש"ל וְהוּא ג"כ מְטַעַם הַנ"ל דְאֲדַעְתָּא דְהֵכִי לֹא
נִשְׁתַּתְּפוּ שְׁיִלְכוּ אַחַר הָרוֹב לְהַפְסִיד לִיחִיד וְלֹא כֹל כְּמִיְנִישְׁבֵיהוּ בְּזָה.

וְרַק אַחַר שְׁהִסְפִּימוּ בְּנֵלָם אִזּוּ הִסְפִּמְתָּם קִיָּמַת לְהַסִּיעַ עַל קִיָּצָתוֹ וְכַמְבּוֹאֵר בְּפוֹסְקִים וּבְעֲנָן
זֶה הֵם כְּנוֹגְעִים לִיְהִנּוֹת מִהַפְסֵד חֲבִירוֹ. וְע' בְּשׁו"ת מְבִי"ט ח"א ס' רל"ז שְׁהַאֲרִיף לְבָאֵר
מָה נִקְרָא רִוּוּחָא לְהָאִי וּפְסִידָא לְהָאִי שְׁצָרִיף דַעַת בְּנֵלָם.

וּבְאִיזָה מְקוּם סָגִי בְּרוֹב ע"ש. וְהַמַּהֲרִי"ק שְׁוֹרֵשׁ א' פְתַב הַטְעַם דְהָא דִּין אֲנָשֵׁי הָעִיר אוּ
זַט"ה הוּא כְּב"ד גַּם בְּיַד ב"ד אֵין פֶּחַ לְהַפְקִיעַ מְמוֹן חֲבִירוֹ אֵם לֹא לְמִיְגַדֵּר מִלְתָּא ע"ש
וּכ"כ בְּשׁוֹרֵשׁ ק"פ ע"ש.

והיינו כמ"ש פי עיקר מה שהולכים אחר הרוב הוא מצד דהוי כב"ד שקבלו על עצמם וכן"ל. אבל ע"ז לא קבלום כלל פי גם ב"ד אין זה בכוחם.

ולזה למיגדר מילתא שפיר מצו אף הרוב להפקיע ממון היחיד וכמפורש במהרי"ק שם ושורש ק"פ להקדא והוא ממרדכי פ"ק דב"ב והוא פסקרת המבי"ט שכ' שם על המהרי"ק מסברא דנפשיה ע"ש: ומ"ש המהרי"ק בשורש ק"פ ראיה מדלא מפרש מהר"מ רשאין להסיע על קיצתן שהפוננה למנות ראשים וממונים אף שלא מדעת פולם.

אלמא דבעי דעת פולם. לכאורה אין לו מובן.

דקא מפורש דעת מהר"מ בשו"ת מיימוני שהזכרנו ובהג"מ פי"א מה' תפלה דאף למנות ראשים וכדומה ממנים ע"פ הרוב ע"ש להקדא אף הרוואה יראה שפוננת מהרי"ק הוא לענגן שיוכלו לעשות הראשים שלא פדין במקום שאין שם גדר במילי דשמיא ע"ש להקדא פו.

ומ"ש הרמב"ן במינוחסות סי' ר"פ שעושים אף שלא פדין. הוא במקום דאיכא צורך ומיגדר מילתא ע"ש לשונו: י ונראה יסוד סברא זו דדין בני העיר הוא פדין השותפים ורק שנשתתפו ע"ד שילכו אחר הרוב משא"כ בשאר שותפים בעסק ונדאי לא שייך זה וכמש"ל בס"ד.

והנה בשותפים נראה פשוט שאין יכולים לכוף זה את זה רק בדברים הכרחיים כמו דלת או חפירת בור וכן לחי וקורה דבתוספתא הביאה מהר"מ בתשובה שם. אבל אטו נאמר אם יש לשותפים קרקע אחת והמקום מסוגל שם לבנות עליו איזה בגין וכדומה נדאי פשוט שאין אחד יכול לכוף חבירו לבנות עליו בגין הנ"ל אף אם ברור הדבר שירוויחו על ידי הבגין וכדאיתא בח"מ ר"ס קס"א שא"י לכופו רק במה שנהגו ע"ש.

ואין יכול לכופו רק בדבר שגדרש לטובת דבר שנשתתפו בו ולא זולת. ולזה נראה שגם בצבור הדין פו שע"כ לא נשתתפו ע"ד לילך אחר הרוב רק בענינים הכרחיים להם משא"כ בתקנה חדשה אף שיוצמח להם איזה טובה מזה מ"מ בעי לזה דעת פולם.

ולזה בהך דלהסיע על קיצתם שהוא ענגן תקנה חדשה לא שייך זה למיזל בטר רובא וכן בכל כה"ג. ולזה היכא דאיכא מיגדר מילתא שפיר הולכין אחר הרוב כמש"ל משום שהוא הכרחי לתועלת השותפות וכן"ל.

ועפ"ז יבוררו דברי הפוסקים במקומותם למושבותם ואין העת מסכמת להאריה: ועפ"ז מבוארים דברי הרא"ש בתשובה. שכ' הטעם דאזלינן בטר רוב משום אחר רבים להטות דאל"כ לא יספיקו לעולם פולם ע"ש.

והוא נפלא דל"ל למימר טעמא דקרא. הא דינא קאמר.

אבל לפמ"ש א"ש שמבאר הסברא דנחתו מעיקרא אדעתא דהכי. וממילא אוקמא אדבר תורה גפי דיינים למיזל בטר רוב בדבר שקבלום עליהם וכן"ל.

וזהו ג"כ דעת הרשב"א במינוחסות הנ"ל שהביא קרא דהגוי פולו. שבענגן זה הם פדין כל ישראל בגזירה כללית פיון דנחתו אדעתא דהכי וכן"ל.

ובבאמת נראה שעיקר ראית הרשב"א מזה רק שהאיסור והחרם חניל ונתפס עליהם דהא בקרא לא מפורש דרובו ככולו רק בהוריות ג' ע"ב אמרינו הכי. והיינו מקרא דאחרי רבים להטות.

ואפשר דממילא נלמד מזה דסגי ברוב וכמוכן: יא ועפ"ז נראה ליישב מה שהקשיתי באות ז על מה דמשמע מתשובת מהר"מ שפשאינו אומר דעתו לש"ש בטלה דעתו. דהא גם בזה שייקא סברת הרא"ש שהזכרנו שא"כ לא יסכימו לעולם פולם יחד וכמו בבחינת רח"ש וראשים וש"ב וכדומה.

לזה נלע"ד לחלק דהיקא שבאים להתנכח בענין אחד שצריך הוצאת ממון וכדומה או מנהג באיזה דבר וצריך לפקח אם נצרך זה להכרח תועלת השותפות או לא. אז ע"כ צריך שייאמר פל אחד דעתו לש"ש שאם אומר כף רק מצד שהוא רוצה בנודאי אין לו להכריח את חבריו לעשות זה כיון שאינו לתועלת השותפות כלל.

ואטו אם רוב הצבור יסכימו לעשות איזה דבר שאין ממנו שום תועלת כלל נאמר שיהיה בזה ג"כ שיכופו המיעוט לדעתם. וכבר כתב פעין זה הרשב"א בתשובה לענין תקנה שלא לשחק בקוביא הובאה בב"י י"ד ס"י רכ"ח ובתשב"ץ ח"ב סי' קל"ב ורל"ט מבואר באנרף בזה שמה שאינו דבר מצוה וצורך הרבים אין שייך בזה לילה אחר רוב.

משא"כ אם עיקר הדבר הפל מודים שצריכים אליו והוא מוכרח וכמו לקיחת רב או ש"ב וכדומה רק מחולקים את מי יקחו ויש לפנינו שנים שונים בערכם לא פחות ולא יותר. וכן בבנין ביהכ"נ זה אומר במקום זה וז"א במקום זה ובאופן שאין נ"מ בזה.

אז בנודאי הולכים אחר הרוב אף שאין טעמם מצד תועלת השותפות רק שפך רוצים ומצד סברת הרא"ש. שהזכרנו דאל"כ לעולם לא יסכימו לדעת אחת וע"ד כן נשתתפו.

ומ"ש בתשובת מהר"מ במניית ראשים וסוגים היינו כשנחלקו אם צריך למנות או אף מי למנות ובאופן שיש חילוק בין אחד להשני: יב ושפיר כ' הגר"א המקור על הא דלא שמע הברכה מהא דאומר איני יודע משום דחד טעמא הוא כיון שאינו דעתו נגלית לפנינו ואינה מצטרפת כלל.

וכבר כתבנו דמ"מ אינו מבטל דעת השאר דאדעתא דהכי נשתתפו. וכן צ"ל כשאין אחד בעיר בשעת אסיפה אף שהדין שיהיו רובם במעמדפולם כמבואר בכל הפוסקים וכמו בדנינים וכמ"ש הרשב"א בתשובה הובא בב"י י"ד ס"י רכ"ח מ"מ ונודאי הסכמתם קיימת דאלת"ה לעולם לא יוכלו לעשות הסכמה בעיר אם לא יהיה אחד מהם בביתו ומה הועילו בתקנתם.

וכן הוא מפורש בשו"ת המינוחות סי' ר"פ שאף מי שלא היה בשעת ההסכמה מ"מ חלה עליו ומייתי ראיה מעובדא דשאול ויהונתן כשאול תענית ויהונתן לא היה שם ע"ש. וע"כ היינו מטעם שהזכרנו דע"ד כן קבלו על עצמם שכל מי שישנו יצטרף ושאינו או שלא רצה לילה בטלה דעתו וכנ"ל.

ומ"ש בנוב"י מ"ק ח"מ סי' כ' שאף אחד שלא היה מבטל האסיפה. היינו שהיה בעיר ונתעזו זולתו ע"ש.

ואף דבשנותפים הדין להיפוך דבאייתה במתא לא מצי לערער ואי ליתיה במתא מערער שפיר על דין שנתפכו וכדאייתא בכתובות צ"ד ובח"מ סי' קכ"ב ס"ט. מ"מ הקא שאני דאם אינו בעיר א"א שיתמיתנו עד שיתקבצו פנלם.

משא"כ פשיטנו בעיר ולא קראו אותו לאסיפה שפיר בטילה דהא הדרה לקרוא לאסיפה ולא לילה מעצמם ואם הכריזו שיבואו לאסיפה ולא באו באמת בטלה דעתו. וכ"כ בח"ס חח"מ סי' קט"ז להדיא.

וכן מבואר בנוב"י שם שהיה בביתו. וגם לבד זה אינו דומה דשם משמע דאיירי ברווחא להאי ופסידא להאי.

ורק שהמנהג לעשות ע"פ רוב וע"ש נאקצור: ולא זכיתי להבין דברי הד"מ בסי' רכ"ח שם אות כ"ה. שכ' ע"ד שו"ת הרמב"ן הנ"ל.

מיהו בשו"ת הרמב"ן סי' נ"ט וס"ה כ' בקהל שהכריזו שכ"מ שלא יבוא לב"ד יאבד זכויותיו. אם אמר שלא שמע ההכרזה לא יפסיד וכו' ע"ש.

נראה דמשמע ליה שחולק על תשובה הנ"ל. ותמיהני דלא דמי כלל דשם פוננת הרמב"ן דבנדאי חלה התקנה אף על מי שלא ידע מן התקנה.

רק דמשמע ליה מלשון ההכרזה שמי שלא שמע ההכרזה לא יאבד זכויותיו. כיון שהכריזו בשביל זה שיבואו לב"ד.

וביאר טעמו שם בסי' נ"ט דלא עדיפי מב"ד שנותנים זמן להביא ראיה ע"ש. וכן בהג"ה שם סי' רכ"ח סל"ג הועתק הלשון שלא שמע החכם.

ולענ"ד אינו מדוקדק כ"כ. והל"ל לומר ג"כ שלא היה בשעת התקנה שהוא רבונתא יותר וכמש"ל: ובב"י סי' רכ"ח שם הביא שו"ת ריב"ש סי' תכ"ב שבהספמה שפתוב בה למראית עיני המוקדמים [הם הברורים].

סגי ברובם דכיון דכתיב למראית עינם ה"ז אומדנא ואזלינו בטר רובא פדאמרינו בע"ז ע"ב אפילו תרי מגו תלתא ע"ש. וזה צ"ע לכאן משו"ת הרשב"א שבב"י ח"מ ס"ס י"ג שהזכרנו.

וצריך לחלק בין לשון למראית עינם ועכ"פ מבואר שהוא מצד אומד וכמש"ל: יג ובשו"ת מבי"ט סי' פ"ד כתב שלזה צריך ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר אף שלא קבלום עליהם פדין זט"ה. מ"מ צריך שייראו שיהיה הדבר תקנה להם ולא קלקלה ע"ש.

והיינו ראשי העיר בחכמה ויראת חטא ע"ש. ודבריו צ"ע לכאורה דהיכן מצינו שישקלו דיעות הציבור אם הוא חכם או לא וכמש"ל אות ט' בס"ד ובנדאי דעת פנלם שונים.

וע"כ לא כ' הרא"ש רק ברוב ממון. לא זולת וכנ"ל.

ואפשר פוננתו דאף שכל אנשי העיר אם אחד לא בא לאסיפה או כפה מהם בטלה דעתו וכמש"ל. אבל ראשי העיר צריכים להיות.

פדי שהם יסבירו להם טוב הענין אם הוא תועלת או לא ואז יוכלו פנלם לדון בזה ואז דונו באמת אחר רוב דיעות. אבל עדיין לא נחה דעתי בזה.

והנלע"ד מה שתפסו הרמב"ן והריב"ש לשון זה במעמד זט"ה. דהנה לדעת המבי"ט הנ"ל שלא נתקבלו פלל.

א"כ תמוה למה נקיט זט"ה. דאטו קיץ לן דרב ז' איפא במתא ותו לא מן התקמים ויר"א. אבל נלע"ד דהיינו כמו"ש המרדכי הובא בחו"מ ס"י ב' בהגהה. שמנהגם היה באיזה מקומות שהזט"ה היה בכותם רק להחזיק מנהג שיהיה מקודם ולא לחדש דבר. וכשרצו לחדש הוצרכו לאסיפת כל העיר ולדון אחר הרוך. וע' נוב"י מ"ק חחו"מ סי' כ' בזה.

ולזה פינו שיהם מנויי הקהל עכ"פ. הוצרכו להיות בשעת האסיפה.

שע"ז נתמנו שבלעדם לא יעשה כל דבר. ומ"מ דיעותיהם נראה שנגמנים בשנה עם אנשי העיר או לפי המנהג כנלע"ד בכוננתם.

אם לא נדחוק לומר דלישנא דש"ס מגילה כ"ו נקטו בלשונם. רק שם איתא בהקפוד באקצור.

וכן הוא מפורש בשו"ת הרשב"א הובא בב"י יו"ד ס"ס רכ"ח שבכ"מ גדולי הקהל בעצה וכאפוטרופסים על עניני הקהל. לפי שא"א לנשים וקטנים וחלושי הדעת להסכים בצרכיהם.

ומ"מ אם קצת הקהל מוחים אף שאינם מבעלי העצה מחאתם מחאה. פינו שלא קיבלום עליהם.

וכ"ש קצת מבעלי העצה שאין בהם שעשו פלום דהא ליפא הגוי פלו. עכת"ד ע"ש בב"ה.

אלמא שאף חלושי הדעת מ"מ דעתם שקולה בזה לילה אחר הרוב וכמ"ש בס"ד. וכן בכל הפוסקים לא הוזכר רוב בגין רק מי שנותנים רוב המזון.

ולא מי שגדולים בחכמה וכדומה: יד וא"ל דכ"ז לא שייך רק בדברים שפקדוןשה או של מצנה. משא"כ בשארי דברים יכול כל יחיד לומר אני אהיה לעצמי.

אבל ז"א דהא מקור הדין מהתוספתא ושם מבואר כל דברים אף שאינם של מצנה. וכן מפורש להדיא בשו"ת מהר"ם הנ"ל שבהג"מ פי"א מה' תפלה שאף לבנות בית האופים ולסתור כופין זה את זה ואף בערפאות וכן בעניני מסים.

עכ"פ לכל דבר ההכרחי לצורך העיר הפל תלוי ברוב דיעות דאדעתא דהכי נשתתפו. וכמ"ש הח"ס סי' ס"א בחח"מ פנ"ל.

ומכ"ש בעסק קבלת שו"ב שזהו דבר הנצרך לעיר וכן דרך העיירות להחזיק שו"ב אחד לכולם. וגם הוא צורך מצנה כדי שיוכלו להחזיק שו"ב הגון וי"ש.

גם שיהיה לו פרנסה בריוח שתהא דעתו פנויה לעסוק בדיניו ובאומנתו פראוי: ובאמת היה נראה שקרוב לדון פו אף בשארי בעלי אומניות כמו חייט וספר וכדומה. שאם

צָרִיכִים לְחַיֵּט אֶחָד וְרוֹב הָעִיר אֹמְרִים שְׂתוּעֵלֶת הָעִיר הוּא לִיקַח אֶת חַיֵּט זֶה אוֹ סוֹדֵדָר זֶה.

בְּנוֹדָאֵי יְכוּלִים לְכוֹף זֶה"ז. וּמ"ש מִבֵּית הָאֹפִים שְׁבִתְשׁוּבַת מַהֲר"מ וְכַנ"ל.

אֶלָּא שְׁנַלַע"ד לְחַלֵּק בְּזֶה ע"ש סְבָרְתִּינוּ לְעִיל בָּאוֹת י' דְּדוֹקָא בְּדָבָר הַהִכְרָחִי דְאָמְרִינוּ דְאֲדַעְתָּא דְהָכִי נִדְאֵי גִשְׁתַּתְּפוּ. וְכִמוֹ הַטְּלַת מַס וְכְדוּמָה.

וְכֵן בֵּית הָאֹפִים מִשְׁמַע שְׁבִימִיָּהֶם הָיָה זֶה נְהוּג בֵּינֵיהֶם. מִשָּׂא"כ בְּתַקְנָה חֲדָשָׁה נִדְאֵי אֲדַעְתָּא דְהָכִי לֹא גִשְׁתַּתְּפוּ עַד שְׁיִסְכְּמוּ בְּנֵלָם.

וְכִמוֹ בְּמִדְי דְאִית לֵיהּ רִוּוּחָא לְהָאֵי וְכו'. וּבְזֶה י"ל מ"ש הַנוּב"י מ"ק ס' כ' שֶׁהַטְּלַת מַס מִיקָרִי רִוּוּחָא לְהָאֵי וְכו' ע"ש.

וְהוּא תְּמוּדָה דְהָא בְּהַטְּלַת מַס מְפֹרָשׁ בְּכ"מ דְהוֹלְכִין אַחַר הָרוּב. אֲבָל שָׁם אֵינְרִי בְּתַקְנָה חֲדָשָׁה ע"ש וְעוֹד יֵשׁ לְחַלֵּק וְאֶקְצָר: שׁוּב רְאִיתִי בְּשׁו"ת מַהֲרַשְׁד"ם ח'ו"ד ס' ק"ז פְּתַב לְהִדְאֵי כַּמִּש"ל.

דְּלֹא שְׁיִיף לִילָף אַחַר הָרוּב רַק בְּדָבָר מְצֻנָה. שֶׁע"ז נֶאֱמַר אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת.

וּמ"ש הָרֵא"ש זֶה בְּעֵנִין רַבִּים ג"כ. הוּא רַק דְרָף אֶסְמַכְתָּא שְׁכֵן רְאוּי לֹאמַר גַּם בְּכָל דְבָר לִילָף בְּתַר רוּב.

אֲבָל בְּשָׂאָר דְבָרִים בְּנוֹדָאֵי לֹא יִפְסִיד הִיחִיד בְּשִׁבִיל הַמְרֻבִּים ע"ש. [וְסִבְרַת הַח"ס שֶׁהַזְכָּרָנוּ יוֹתֵר מִבְּנוֹאֲרַת דְאֲדַעְתָּא דְהָכִי גִשְׁתַּתְּפוּ וְכַנ"ל.

[וְע"ש שֶׁכ' בְּזֶה מַחְלֻקֶת הַפּוֹסְקִים. אִף שְׁלַעַנ"ד ז"א וְהָעִיקָר כְּמוֹ"ש דְּלֹא שְׁיִיף רוּב רַק הֵיכָא שְׁיִשְׁבוּ לְעֵינֵין בְּזֶה.

וְתַלּוּי זֶה בְּדַעְתָּם לְבַד וְכִמוֹ צִיבּוּר עַל עֲצָמָם. וְע"ש ס' רכ"ז עוֹד בְּעֵנִין זֶה ג"כ.

וּבִינְאָר שָׁם שְׂאִין שְׁיִיף זֶה רַק הֵיכָא שְׁנִתְנַעְדוּ ע"ד כֵּן לְפַלְפֵּל בְּזֶה. וְלֹא כְּשִׁמְחוֹלְקִים א' עִם שְׁנַיִם בְּדִין.

וְלַעֲנ"ד עִיקָר הַסְּבָרָא כְּשִׂאִין הַדְּבָר תַּלּוּי רַק בְּדַעְתָּם. וְכַגוֹן שְׁהֵם דְּנִין דִּין זֶה וְכִפִּי שְׂיִאמְרוּ כֵן יָקוּם.

מִשָּׂא"כ אִם לֹא נִתְקַבְּלוּ לְדִינֵינִים בְּזֶה. רַק לְעֲצָמָם זֶה אֹמַר כָּף וּז"א כָּף.

בְּנוֹדָאֵי לֹא שְׁיִיף זֶה דְאִטּוּ תַנְאֵי שְׁקֵלֶת מְעַלְמָא וְהָא יֵשׁ עוֹד חֲכָמִים. וְאִם יִתְאַסְפוּ כָּל הַחֲכָמִים שְׁבִי שְׂרָאֵל אֲזִי בְּאַמַּת יֵשׁ לִילָף אַחַר הָרוּב.

וְזֶה הַטַּעַם שֶׁבְּ"ש וּב"ה לֹא הֵלְכוּ אַחַר הָרוּב מִשּׁוּם דְּמַחְדְּדֵי טְפִי וְכַמִּש"ל. דְּהֵתָם עֲדִינֵין הָיוּ הַרְבֵּה חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל חוּץ מֵהֶם.

וְרַק שְׁמַצַּד הַסְּבָרָא יֵשׁ לִילָף אַחַר הָרוּב וְכַנ"ל. וְע' רַלְב"ח בְּקו' הַסְּמִיכָה בְּעֵנִין זֶה: טוּ וּבְעֵנִין מִש"כ דְאִין שׁוֹקְלִין הַדְּעִיעוֹת נִרְאָה דִּישׁ מְקוּם לְחַלֵּק בְּזֶה.

כַּגוֹן בְּלִקְיַחַת רַב וּמוֹרָה וְכְדוּמָה הַתַּלּוּי בְּדַעַת תּוֹרָה אִם הוּא רְאוּי אוֹ לֹא. א"כ אִין שְׁיִיף לְצַרְף דַּעַת הַהֶמוֹן בְּזֶה כִּינֵן שְׂאִינָם יוֹדְעִים מְאוּמָה בְּזֶה.

נקרוב לומר דאדעטא דהכי נשתתפו. ורק נראה שאם יש להם איזה טענה שאינם רוצים בדבר שגם ההמון יודעים זה כגון מפני מדה מגונה או כדומה.

בזה נודאיש להם דיעה. משא"כ בדבר שאינם יודעים.

ובזה מבוארים דברי המבי"ט שהזכרנו באות י"ג דשם איירי בכה"ג. אבל בלקיחת מסים וכדומה שפיר יש לכ"א דיעות בזה.

ואף שיש מי שהוא חכם ביותר בכ"ז אין שוקלים הדיעות בזה. דרק לענין תורה או מרים דהו"ל פאומר איני יודע ובטלה דעתו כמש"ל.

משא"כ בזה שיודע ואומר כפי דעתו בזה. ושוב ראיתי שטעם המבי"ט הוא מצד דהוי פחכם העיר וכמו"ש להדיא בשו"ת רשד"ם ס"י קי"ז חי"ד.

אלא שיש לדון בזה ואקצר: שוב ראיתי ברשד"ם סי' ל"ז בחא"ח שפיאר בארנפה שרוב נקרא רק רוב בני תורה ועשירים לא זולת. ורק שצריך ג"כ רוב מנין וראיתו ממ"ש בשו"ת מהר"מ שבהג"מ פי"א מה' תפלה רוב נותני המס.

וכ"כ בהקלט בסי' רכ"ז שלא יצרכו כלל ההמון בדבר הנוגע לדיעת התורה. והנה ראיתו ממהר"מ הנ"ל צ"ע לענ"ד דאדרבא הרי מבואר שם אף לענין מניית ש"צ וממונים וראשים וגבאים.

אלמא שאין הולכין אחר הבעלי חכמה ויראת שמים שזה נוגע לבחירת ש"צ ואיך. רק לבעלי מס.

והפוננה פשוטה שפנין שאינו נושא בעול הדבר. א"כ מה שינין שיאמר דעתו בזה.

ואדרבא הא חזינו שלא חילק בין הנותן מעט לנותן הרבה. ורק הרא"ש בתשובה כ"כ וכמש"ל.

ודבריו צ"ע בזה. אבל עכ"פ לדינא נלע"ד דבריו נכונים וכמ"ש שפמה שנוגע לדיעת התורה כמו לקיחת רב.

ההמון אינם מצטרפים כלל. כי דינם בזה פאומרים איני יודע.

אבל במה שגם להם יש דעת. בזה שפיר הולכים אחר הרוב.

ולזה בסי' ל"ז שם כתב שילכו אחר רוב ממוז. והיינו בדבר שגם להם יש דיעה.

אף שצ"ע ששם הזכיר לענין לקיחת ת"ח. וא"כ למה כתב שעשירים חשובים בזה.

ויש ליישב. ובזה יתיישב שלא יסתרו דבריו לתשובת הרשב"א שהזכרנו באות י"ג.

וכן למ"ש הצ"צ סי' ב' שמצטרפים אף שאינם בני תורה. ואיירי שם להדיא אף בלקיחת רב וש"צ.

והא דמיתי מהא דחגיגה כ"ב שמקבלים עדות ע"ה שלא היא בונה במה לעצמו. דבר זה צ"ע שפחדש דבר מדעתינו וגם אין דומה כלל.

כי פֿשלא נאַמינו לעדות יתרעם כי חושב א"ע לנאַמן שלא לשקר כמו ת"ח. אַבל בְּזֵה
פֿינן שְׂאִינוּ בֶּן תּוֹרָה מוֹדָה בְּעֵצְמוֹ שְׂאִינוּ מִבֵּין לְהִבְחִין בְּדָבָר שְׂנוּגֵעַ לְלִמּוּד הַתּוֹרָה:
ומש"ש הרשד"ם בסי' ל"ז שְׂגַם לְעַנְּנָן דִּין הַדִּין כֹּן דְּלֹא אֶזְלִינוּ בְּתֵר רַבָּא רַק פְּשָׁהֶם
שְׁוִים ע"ש.

וְהִבִּיא מְהָא דְגָדוּל מְמַנּוּ בְּחֻמְהָ וּבְמַנְיָן. וּכְבָר בְּאַרְנוּ שְׁנַרְשׁ זֶה בְּאוֹת ט' וי"ד לְחֻלְקָא בֵּין
הִיכָא שְׂיָשְׁבוּ ט"ז וְתִלּוּי בְּדַעְתָּם.

בְּנוֹדָאֵי אֵין שׁוֹקְלִים הַדְּיָעוֹת דְּסִתְמָא פְּתִיב אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת. וְרַק הִיכָא שְׁחַכְמִים
חֲלוּקִים בְּדִין אֶחָד.

בְּזֵה שְׂיָיִף סְבָרָא זֹו וּכְמַש"ל אוֹת י"ד. גַּם הָא דְּמִשְׁמַע מִרְשַׁד"ם סִי קי"ז וּרְכ"ז דְּרֹב
אִינוּ רַק בְּמִגְדָר מִלְתָּא.

צ"ע דְּהָא פְּשׁוּט בְּתַשׁוּי' מִהֲר"מ וְשׁו"ת הָרָא"ש וּבַכ"מ שְׁהַדִּין כֹּן בְּכָל דְּבָר שְׁלַצְוֹרְכֵי
רַבִּים וַיֵּשׁ לִיָּשֵׁב. וְלְעַנְּנָן מַש"ל אוֹת י"ב שְׁהַמְנַהֵג שְׂאֵף אִם אֵין שָׁם אֶחָד מ"מ הַהִסְפָּה
קִיָּמָת.

רְאִיתִי בְּשׁו"ת רְשַׁד"ם חִיו"ד סִי ע"ח שַׁכ"כ לְהַדְּיָא ע"ש. וְע' בַּח"מ סִי רַל"א בְּבַה"ט
ס"ק כ"ז שַׁכ"כ בְּשֵׁם מ"צ שְׁפָן הַמְנַהֵג ע"ש.

וּכ"כ בְּכַנְה"ג ח"מ סִי י"ג וְגַם כ' בְּרְשַׁד"ם שָׁם שְׁמִי שְׁלֹא בָּא וְאַח"כ שְׁתַּק. ה"ז פְּהַסְפָּה
עַל מַה שְׁעָשׂוּ הָרַבִּים.

וְלְעַנְּנָן מַש"ל בְּסִבְרַת רַוּוּחָא לְהָאֵי וּפְסִידָא לְהָאֵי מְשׁוּם דְּהָנִי פְּנוּגְעִים. רְאִיתִי בְּמַהֲרִי"ט
ח"א סִי צ"ה שַׁכ"כ לְהַדְּיָא שְׂאֵם רַבִּים תַּקְנוּ בְּמַה שְׂשִׁיף רַק לְהַפְסֵד יַחֲד.

לְאוּ פֶל פְּמִינֵיָהּ דְּהָנִי פְּנוּגְעִים בְּדָבָר ע"ש. וּבְזֵה מְבִנְיָר מ"ש הַנּו"ב סִי כ' דְּהַטְלַת מַס
הָנִי רַוּוּחָא לְהָאֵי וְכו'.

דַּמ"ש בְּפּוֹסְקִים דְּמַס אֶזְלִינוּ בְּתֵר רֹב הֵינּוּ אִם צָרִיף לְהַמַּס וְאַנְפְּנֵי גְבִיָּתוֹ וְכַדוּמָה. אַבְל
הַעֲרַכְת הַמַּס בְּנוֹדָאֵי צָרִיף הַסְפָּמַת כְּלוּם.

אִם לֹא בְּמִקּוּם מְנַהֵג וּכְמ"ש הַנּוּב"י שָׁם: וְע' בְּשׁו"ת מִהֲר"מ אֶלְשִׁיף סִי נ"ט בְּאַרְנוּפָה
בְּעַנְּנָן זֶה. וְדַעְתּוֹ לְצַדָּד דְּאַף בְּרוּוּחָא לְהָאֵי אֶזְלִינוּ בְּתֵר רַבָּא.

ע"ש שְׁהַאַרִיף לְהוֹכִיחַ שְׁכֵן דַּעַת הַרְמַב"ם וְרִי"ף וְר"י מִיגֵשׁ וְעוֹד הַרְבֵּה פּוֹסְקִים. וַיֵּשׁ
בְּדַבְּרֵי שָׁם הַרְבֵּה לְפִלְפֵל בַּע"ה.

וּבִיחֻד מַה שְׁהַאַרִיף בְּדַבְּרֵי מִהֲרִי"ק. וְכֵן בְּהָא דְּלֹא תַתְּגוּדְדוּ.
אַלְא שְׂאִין הַפְּנָאֵי מְסָכִים. וְע' שׁו"ת מְעִיל צְדָקָה ס' נ' בְּזֵה.

וְלַעַנְּנָד לֹא שְׂיָיִף לֹא תַתְּגוּדְדוּ רַק בְּדָבָר שְׂיָיִשׁ בּוֹ אֵינָה מְצֻנָה וּמְנַהֵג טוֹב וְכַדוּמָה. אַבְל לֹא
בְּעַנְּנֵי הַסְפָּמַת הַקְהָל וְתִקּוּנֵיהֶם.

וקמו ביהכ"נ בפ"ע או רב בפ"ע נכדומה: טז שוב מצאתי בשו"ת דברי ריבות סי' רכ"ד
ש'הביא שו"ת הרא"מ סי' נ"ג שכ' להדיא. שלעגנו הספמת הקהל ומנהגיהם אזלינו ב'תר
רוב אנשי הקהל ודיעותיהם.

ואין חילוק בין עניים לעשירים וחקמים. ואף אם הרוב עניים וכל חכמי הקהל ועשיריהם
בכלל המיעוט.

מ"מ בטלה דעתם וכמו בדיינים דבכ"מ אמרינו אחרי רבים להטות. ושם משמע דאיידי
הרא"מ לענין הנוגע לדיעת התורה ומנהג בדבר הלכה ע"ש.

וביאר שם הדברי ריבות דאף שכ' הרא"ש שאין העניים יכולים לכוף העשירים. זה רק
בדבר שנוגע לממון יש לילף אחר רוב ממון.

אבל לא במה שאינו נוגע לנתינת ממון כמו ברירת פרנסים וכדומה עיין שם. ולדבריו
לא נצרכנו להחילוקים שחלקנו לדעת הרשד"ם שהזכרנו.

כי באמת פשוט דברי הפוסקים מורים בדברינו. ובפרט לדעת הסוברים דבני העיר אף
דעת חקר עיר לא בעי.

ע' סמ"ע סי' רל"א בשם הר"מ אלשיקר סי' מ"ט וכ"ה דעת ריב"ש סי' שצ"ט וכ"כ בח"ס
חח"מ סי' קט"ז. אלא שפשוט לשונות הפוסקים אין מורה כן.

וע' בתשב"צ ח"ד סי' ט' שחולק על הריב"ש. ובושב הפה"ן סי' צ"ב באריכות בזה.

ואפשר לומר שזה רק למאי דמשמע מדבריו שם דס"ל דמדאורייתא אזלינו ב'תר רובא
בציבור ע"ש וכ"כ שם בסי' ס"ח ע"ש. וע"ש סי' נ"ז.

אבל הרשד"ם לטעמיה שכ' סי' קי"ז שאינו רק מצד מנהג כמש"ל. ושפיר אמרינו דהכי
הוי מנהגא אבל זה נראה ברור דבדבר שיש דיעה לכולם.

לכ"ע אזלינו ב'תר רוב דיעות אף שדעת אחד מהן שקולה יותר וכמש"ל. ועכ"פ רוב
מנין מיקרי וכנ"ל.

אבל בדבר שאין להמון שום דיעה. כגון להבחין אם הרב ראוי להוראה פש"אין לו
תעודות נכונות מגדולי הזמן.

או על אנמנות השו"ב במלאכתו ובקיא'תו בדינים. וכן בראת שמים אם יש איזה מקום
לחוש עליו.

בזה בנודאי אין להמון שום דיעה דהוי פאומרים איני יודע. שאף האומר שידע הוא
משקר.

דאנו סהדי שאינו יודע. וצריך לילף רק אחר דעת בני תורה שכפי ראות עיני ב"ד ראויים
לקב.

ובהם ילכו אחר הרוב. ונתברר ג"כ שאם לא באו אחדים לאסיפה בטלה דעתם.

וכן אם לא היו בביתם בעת האסיפה. ורוב בנין נראה דמיקרי רוב אוכלי בשר שמהם
פרנסת השו"ב.

וא"ל שְׁבִיחַהּ מִיְקָרֵי רֹב בְּנֵי רֹב מוֹכְרֵי בָּשָׂר. ז"א דְּהָא מוֹכְרֵי בָּשָׂר מְקַבְּלִים מִן הַקּוֹנִים
מַה שְׁנִתְּנוּ לַהֲשׁוּ"ב דְּמֵי שְׁחִיטָה.

וְעַ' תוֹס' ב"מ כ"ו ע"א ד"ה לְעוֹלָם וְעַ' ב"ב צ"ג ע"ב פְּלוּגְתָּא דְר' יוֹסִי וְאָמְרוּ לוֹ. וּבִמְק"א
הָאֲרַכְתִּי בְּזָה.

וְהַעֲיָקָר כַּמ"ש: סִימָן לוֹ אֵי נְעֻדִין צְרִיף לְבָרַר שְׁאֲפָשָׁר כ"ז רַק אִם הָרֹב וְהַמְּיָעוּט
מְקוֹנְשִׁים בְּעֵנֵי זֶה. אֲבָל אִם הַמְּיָעוּט יֵשׁ לָהֶם אֶחָד לְרַב אוֹ ש"צ אוֹ שו"ב לְבָדָם.

וְטוֹעֵנִים שְׁהֵם אֵינָם צְרִיכִים כָּלֵל לְאוֹתוֹ דְּבָר פִּינּוֹן שְׁפָכָר יֵשׁ לָהֶם. וּמַכ"ש אִם הוּא מוֹזִיל
אֲצֵלָם אוֹ בְּחֻנָּם לְגַמְרֵי.

וּכַמ"ש בְּתִשְׁבֹּת הָרֵא"ש הוֹבָאָה בַּש"ע ח"מ ס' קס"ג שְׁאִם הִקְהֵל צְרִיכִים לְהוֹצִיא עַל
גְּבִיית חוֹבוֹת. אוֹתָם שְׁאִין לָהֶם חוֹבוֹת אֵין צְרִיכִין לִיתָן.

וְגַם דְּהו"ל רִנּוֹחָא לְהָאֵי וּפְסִידָא לְהָאֵי. שְׁצָרִיף דַּעַת כָּלָם לְהַרְבֵּה פּוֹסְקִים וּכַמ"ש"ל.

וּכ"כ בְּשׁו"ת מְהַר"ם אֶלְשִׁיף ס' נ"ב שְׁמֵי שְׁהוּא בַּעַל הוֹרָאָה בְּעֵצְמוֹ פְּטוֹר מִשְׁכִּירוֹת
הָרַב. כִּינּוֹן שְׁאִינוֹ צְרִיף לְאוֹתוֹ דְּבָר.

וְאֵי שְׁפָתַי הַצ"צ בְּסִי' א' בְּהַג"ה מְבַנּוֹ שְׁם דְּאֵי אִם רוֹצֵה א' לְהִיֹּת רַח"ש בְּחֻנָּם. וְרוֹצִים
כּוֹ רֹב מְנִין בְּלֵא בְּנֵינּוּ.

אֵין יְכוֹלִים לְכוֹף הַעֲשִׁירִים. דִּיכּוֹלִים לֹמַר אֲסִיָּא דְמַגֵּן בְּמַגֵּן מַגֵּן שְׁוִיָּא.

זֶהוּ רַק כְּשִׁרְוֹצִים לְכוֹף גַּם אֵת הַמְּיָעוּט לְקַחַת אֵת הַרַח"ש הַלְּזוֹ. אֲבָל אִם אֵינָם רוֹצִים רַק
לְעֵצְמָם בְּנוֹדָאֵי לֹא יוֹכְלוּ לְמַחֲזוֹת בָּם.

וּבְאֲמַת לְבַד זֶה דְּבָרֵי צ"ע. דְּכִינּוֹן דַּא"צ לְזַה מְמוֹן בְּנוֹדָאֵי אֲזַלִּין בְּתַר רֹב מְנִין לְחוּד.

וּכַמ"ש בְּעֵצְמוֹ שְׁם וּכַמ"ש בְּשׁו"ת דְּבָרֵי רִיבּוֹת ס' רכ"ד. וְא"כ מֵהַבְּכָה שְׁהַמְּיָעוּט טוֹעֵנִים
אֲסִיָּא דְמַגֵּן וְכו'.

כִּינּוֹן שְׁהָרֹב מִתְרַצִּים בְּכָף אֵי שְׁעוֹשֶׂה בְּחֻנָּם. וְהָא בַּכ"מ הָרֹב כּוֹפִים הַמְּיָעוּט.

שְׁבִיחַת דְּבָרֵי יֵשׁ גַּם לְהַמְּיָעוּט אֵיזָה טַעַם שְׁאִינָם מְסַפִּימִים עִם הָרֹב. וְכַמְבֹּאֵר בְּתִשְׁבֹּת
מֵהַר"ם בְּהַג"מ שְׁפָלָם שׁוֹמְעִים בְּרַכָּה שְׁאֲמָרוּ דַּעַתָּם לַש"ש.

וּבַכ"ז בְּטֵלָה דַּעַתָּם נֶגְדַת הָרֹב: וְנִרְאָה כִּינּוֹנָתוֹ דְּאֵי דְאֲזַלִּין בְּתַר רֹבָא. כ"ז רַק אִם הַדְּבָר
לְתוֹעֵלַת הָרַבִּים.

אֲבָל אִם הוּא גְלוּי וְיָדוּעַ לְכָל שְׁהוּא קְלָקוּל וְלֹא תִקְנָה. בְּנוֹדָאֵי לֹא שְׁיָיָה זֶה וּכַמ"ש"ל בְּסִי'
הַקּוֹדֵם דְּבָדְבָר שְׁהוּא תוֹעֵלַת הַשְּׁוֹמְעִים כּוֹפִין הַמְּיָעוּט אֵת הַמְּרַבִּים וְכַדָּאֵי תַא בַּח"מ ר"ס
קס"ג.

וְזֶהוּ כַּמ"ש הַמְּבִי"ט ס' פ"ד וְרַשְׁד"ם ס' רכ"ז שְׁלִזְהָ צְרִיף מְעַמְד זַט"ה שְׁיָרָאוּ שְׁיָהֲנָה
הַעֲנִין לְתִקְנָתָם וְלֹא לְקָלָקוּל ח"ו. וְנִתְקַשְׁיִתִּי לְעֵיל אוֹת י"ג בְּדְבָרֵיהֶם.

אֲבָל הַדְּבָר כַּמ"ש שְׁהֵם יָרָאוּ שְׁאוּלֵי הַדְּבָר הוּא קְלָקוּל הַגְּלוּי וְיָדוּעַ לְכָל. וּבְזֶה אֵין שְׁיָיָה
כָּלֵל לֹמַר שְׁהָרֹב יְכוֹף הַמְּיָעוּט וְכַנ"ל.

ורק בדבר שיש שיקול דעת בזה שינה למיזל בטר רוב. וזהו ענין הקבר עיר ג"כ בהספמת התקנה.

שיראה שיהא לתקנתם. וה"ז דומה למ"ש הרשב"א בתשו' בביתול תקנת שלא לשחוק בקוביא הובאה בב"י יו"ד סי' רכ"ח ובתשב"צ ח"א סי' קל"ב ועי' ח"א סי' קכ"ג והיגו משום שהוא קלוקל גלוי ואין מועיל בזה הספמת הרוב.

וה"נ ס"ל לבן הצ"צ שם דרח"ש בתנ"ם הוא קלוקל הגלוי לפל. ויכולים אף המיעוט לכוף את המרובים: ב) בש"ע ח"מ סי' קס"ג ס"ג בהגה"ה הובא מהר"י מינץ דלענין צרכי רבים כמו בית חתנות ומקנה יתנו אף מי שא"צ לזה.

ע"ש ובסמ"ע שחילק בין הך דתשובת הרא"ש דגבי גבית חובות. דכאן שהוא צרכי רבים הקבועים שאני.

ונראה סברתו משום דבדברים ההכרחיים אדעתא דהכי נשתתפו שיתנו פולם. וממילא אזלינו בטר רובא בזה.

פינו שמתקוב ליתו והדבר נצרך לרבים. א"כ לא מיקרי רוחא להאי ופסידא להאי.

משא"כ בגבית חובות שהוא תקנה חדשה וכמש"ל בסימן הקודם לחלק בזה בס"ד. ובהגר"א הראה מקור מתוספתא דמי שיש לו חצר בעיר אחרת מחויב לתת חלקו בחפירות בור אף שאינו שותף מהם.

וע' בתוספתא שילהי ב"מ שמבואר ששאר דברים אין כופין אותו אלא א"כ דר באותו חצר ע"ש. ואין לזה ביאור.

אבל הדבר כמ"ש פי דבר ההכרחי וידוע שאין חצר בלא באר. א"כ אדעתא דהכי נשתתפו ואין לו שום דיחוי.

משא"כ בשארי תיקונים. אף פי אם הנה דר שם והיתה גם לטובתו.

היו יכולים להכריחו לזה וכמו שהוכיח במישור הנה"מ סי' קע"ח. אבל עכשיו שאינו שם אינו מחויב בזה.

וממילא מוכח שאף אם המיעוט א"צ פלל לדבר זה. מ"מ פינו שהוא דבר קבוע לרבים והכרחי.

יכולים לכוף שיתנו חלקם בזה: ג) ולכאורה צ"ע מזה מ"ש הר"מ אלשיך סי' נ"ב שמי שא"צ פטור וכנ"ל. ונה איזה שנים שנתקשיתי בזה ומצאתי בח"ס חאו"ח סי' קצ"ג שהרגיש בזה.

והביא שמהר"ם מינץ נתן הטעם בתשובה דאפילו זקנות צריכים לפעמים מקנה כמו בר"ה ויוה"כ וכדומה. וכן בבית חתנות אולי ימצא לו גין ונכד וכדומה.

וחילק הח"ס שם דרק בכה"ג פינו שיש לו קצת טובה כופין זא"ז כמו כל שותפים. משא"כ ברב.

יוכל לומר אלו הייתם פולקם חכמים לא הייתם צריכים רב ע"ש. וגם כ' שמינים האלשיף שאם עיקר מלאכתו לדון.

צריף ליתן. כי אולי יהיה לו דין תורה עם אדם עיי"ש.

ותמיהני דבאלשיף מבואר שם להיפוך. שאף שאפשר שיזדמן לו איזה עסק בב' או ג' שנים ויצטרף אליו, מ"מ כיון דלא שכיחא שתורתו אומנתו פטור ע"ש.

הרי להיפוך מסברת הר"י מינץ הנ"ל. ומכ"ש סברת הח"ס צ"ע דאטו אם היו פולקם חכמים א"צ רב לדון ביניהם.

וגם פי יש איזה הוראות שאסור לאדם להורות בעצמו. כגון היכא דאיתחזיק איסורא וכדומה ואכ"מ: ורציתי לחלק בין רב שמקבל פרס מידי שבוע בשבוע וכדומה וגם הוא דבר מצוי ותלתא דגמירי יכולים לדון, ולזה כיון שאינו צריף אל דין רק לעתים רחוקות.

שפיר יכול לומר שעכשיו שא"צ לדבר זה אין צריף ליתן. מה שא"כ בבנין מקנה וכדומה. שאם יצטרף אל זה בשום פעם לא ימצאנה ולא יבנה אותה ברגע אחד. ולזה שפיר יש לו הנאה במה שיבנו אותה עתה, וכופין אותו לתת חלק.

ובזה היה מיושב ג"כ קושיות הסמ"ע מתשובת הרא"ש הנ"ל ומהוצאת לגבות החובות דשם הוא הוצאה לצורך שעה ושפיר יכול לומר פשיה"ל לו לפעמים חוב אז אטו. ובאמת צ"ע על הסמ"ע שהוצרך לחילוק בין ענין פללי לשא"ד.

דקא בפשוטו כיון שטעם הר"י מינץ הוא משום שעכ"פ יהיה לו הנאה מזה לעתים רחוקות משא"כ בהוצאה לגבות חובות שבנדאי אין לו שום הנאה מזה. ואפשר ס"ל דההוצאה היתה שיתקיימו שטררי חובות לעולם כ"ז שילוו וא"כ אפשר שגם האחרים ילוו אח"כ ע"ש בתשובת הרא"ש פלל ו' סי' ט' לשונו אף הוא דוחק: ובתשובת הרא"ש פלל ו' סי' ל' איתא תקנה שעושין בני העיר בסתם כל בני העיר בכלל אע"פ שעשאוה לצורך המס ויש מבה"ע שאין פורעין מס.

כיון שלא הוציאו שום אדם עכ"ל. והובא בד"מ י"ד סי' רכ"ח אות כ"ה.

ולכאורה הוא תמוה דלמה יתן מי שא"צ לתת וסותר למש"ש סי' ט' וכנ"ל. ונראה פונתו שהתקנה נעשית ברצון פולקם וקבלוה פולקם על עצמם.

כגון שקבעו איזה הכנסה מפללות העיר והפסוף יהי לצורך מס וע"ז אמר שפולקם חייבים באותה הכנסה כיון שהספימו בזה וקבלוה על עצמם. דאל"כ הו"ל להתנות ולפרש שהם אינם בכלל ההספמה ההיא.

אבל בתחילה בנדאי היו יכולים למחות והיו פטורים מזה. ונראה שזהו סברת הסמ"ע שהזכרנו שבמה שהוא ענין פללי אמרינו שפן הספימו מתחילה כשנכנסו לישוב.

וע"ד כן נשתתפו שיעשו כל דבר ההכרחי כמו מקנה וקבלת רח"ש וכדומה משא"כ פריעת מס ושאר דברים: ד) והנה בהא דתוספתא סוף ב"מ והובאה ברי"ף פ"ק דב"ב ובטוש"ע ס' קס"ג ס"ב שמי שיש לו חצר בעיר אחרת כופין אותה לחפור בורות שיחין ומערות ולא שאר דברים והיינו חומה דלתים וברייח ואינה שישם בס"א.

וכן פ' מהר"מ אלשיך סי' ס"ה ע"ש. ולכאורה צ"ע דהא הקא אין לו שום הנאה מזה עתה.

ואם שלפעמים אם ירצה לדור שם יהיה לו הנאה או שיהיה לו טוב יותר להשפיר וגם כי תעלה תצירו בשניו יותר ע"ז. דא"כ גם כל אינך יכופו אותו.

דונדאי יעלה מקח תצירו פשיהיה בעיר חומה ואינך וכן ביהכ"נ וס"ת. ובפרט שיהי חלקו בהם הוא שנה פסוף תמיד.

וכן שלפעמים ירצה להיות שם וכנ"ל. ושם בתוספתא וש"ע סי' קס"א איתא דבית בקצר אחרת כופין לעשות דלת ומנעול ובריח ולא בית שער ע"ש בב"י.

וכ' בנתיבות שם לחלק בזה דבית שער הוא רק משום הניזק ראיה וכיון שאינו דר שם אין לו הניזק ראיה משא"כ דלת ואינך הוא לשמירת גוף הבית שלא יקחו הגנבים החלונות וכדומה לזה תייב ליתן ע"ש.

וצ"ע דא"כ למה כופין אותו גבי קצר לתפירת בורות שיחין ומערות. כיון שגם שם אינו תועלת לעיקר הקצר רק לדר בו.

וא"ל דצריך אם תהי שריפה ח"ו וכדומה, דא"כ בית נמי. אף זה י"ל שנה הנה מוטל בימיהם על בעלי התצירות.

אבל עיקר סבתו צ"ע דאם נחוש לסתירת הבית. א"כ מה יועיל דלת הקצר.

ויקמו שינעול הקצר כן ינעול הבית. וי"ל דדלת הקצר בר"ה שכיחי אינשי: ונראה הסברא כמש"ל דדונקא דברים ההכרחיים אשר מבלעדי זה א"א לדור בקצר כלל או בבית.

ובאופן שאף אם יזדמן שיהיה שם רק זמן מועט יצטרף לאותו דבר אזי כופין אותו. ולזה בתפירת באר כיון שבלא זה א"א לדור שם כלל בלי מים.

ואם יזדמן שיהיה שם אף עת קצר א"א לו בלי מים וכן דלת לקצר א"א ללון בבית אם לא יהיה הקצר נעול. כי בימיהם היו מצוים הגנבים וכדאיתא בב"מ מ"ב ע"א.

ולזה כופין אותו לתת חלקו. משא"כ בית שער שהוא רק להניזק ראיה.

וזה שייך במי שדר שם בקביעות ולא באקראי וכדאמרין בב"ב ו' גבי גג וקצר. וכן חומה ודלת לעיר שהוא חשש רחוק שייבוא גייס על העיר וכדומה.

ואין לחוש לזה רק מי שדר בקביעות שם. ונהרי לא חייבו לזה רק מי שדר שם י"ב חודש.

והיינו כנ"ל. ולזה הוא פטור מזה:ה) עכ"פ נראה מזה שדבר שהוא הכרחי אמרינן שע"ד כן נשתתפו וכדעת הסמ"ע.

רק שצריכין לחלק בין אם יצטרף לו איזה פעם בהכרח וכמש"ל לדעת האלשיך. וא"כ י"ל לענין שו"ב ורח"ש אם יש להם אחר.

כיון שא"צ לו עתה ולא יצטרכו בשום פעם כיון שיש להם. א"כ הם פטורים ולא יוכלו לכופם.

אבל באמת ז"א. דממ"נ אם יש להם כ"ז בחנם.

כָּבֵד נִתְבָּאָר סְבֵרַת בְּן הַצִּי צִדְהוּא קִלְקוּל הַגְּלוּי לַפֶּל. וְכִינּוּן שֶׁהוּא טוֹבָה לָהֶם לְקַחַת רַח"ש בְּשֹׁכֵר.

א"כ שׁוֹב כּוֹפִין זֶה"ז כִּינּוּן שֶׁיֵּשׁ לָהֶם קִצָּת טוֹבָה בְּזֶה וְכַמִּש"ל. וְאַף אִם יֵשׁ לָהֶם בְּשֹׁכֵר אוֹ אֵף בְּזוּל.

מ"מ נִרְאֶה בְּרוּר שֶׁיְכוּלִים לְכוֹפֵם לְקַחַת הַרַח"ש וְשׁו"ב שֶׁיִּבְחָרוּ הָרוּב. דַּל"כ מָה הוֹעִילוּ חֲכָמִים בְּתַקְנָתָם.

שֶׁלְעוֹלָם לֹא יִסְפִּימוּ הַקְּהָל בְּנֵלָם לְדַעַת אַחַת כַּמִּש"ש הָרַא"ש בְּתַשׁוּבָה שֶׁלְזֶה הוֹלְכִים אַחַר הָרוּב. וְתַמִּיד יַעֲשׂוּ בְּכָל עֵיר וְעֵיר אֲגוּדוֹת וְאִין לָהּ קִלְקוּל גְּדוּל מְזֶה וְכַמִּש"ש בְּסִימָן הַקּוֹדֵם: וְעוֹד נִרְאֶה דְכִינּוּן שֶׁהָרוּב אִין רוֹצִים בְּזֶה שֶׁיִּבְחָרוּ הַמִּיעוּט.

מִצַּד שֶׁנִּרְאֶה לָהֶם שֶׁאִינוּ הַגּוֹן לְפָנֵיהֶם מְאִיזָה טַעַם שֶׁיִּהְיֶה. א"כ הֵא קִי"ל שֶׁבְּזֶה הוֹלְכִין אַחַר הָרוּב.

וְהַכְּרַעְתָּם הַכְּרַעָה שֶׁתוֹעֵלְתָם הוּא שֶׁיִּקְחוּ אַחַר וְלֹא אֶת זֶה. וְא"כ יֵשׁ בְּזֶה תוֹעֵלַת גַּם לְהַמִּיעוּט.

וּמִמִּילָא כּוֹפִין אוֹתָם ע"ז כִּינּוּן שֶׁיֵּשׁ לָהֶם טוֹבָה בְּזֶה וְכַמוֹ בְּכָל שְׁנֵתַפִּים כַּנ"ל. וְזֶה בְּרוּר לְעַנ"ד: וְעוֹד נִלְע"ד לֹמַר שֶׁאַף אִם הָרוּב מוֹדִים שֶׁגַּם הֵהוּא רָאוּי וְהַגּוֹן.

רַק הֵם רוֹצִים בְּאַחַר מְבָלִי שׁוּם טַעַם לְתוֹעֵלַת הַצִּיבּוּר. וְגַם אוֹתוֹ שֶׁהֵם רוֹצִים בּוֹ הוּא הַגּוֹן.

נִרְאֶה שֶׁאַף אִם נֹאמַר שֶׁאִין הָרוּב יְכוּלִים לְכוֹנֵף הַמִּיעוּט בְּמָה שֶׁאִין מְחַלְקִים בְּאִנְפֵּן תוֹעֵלַת הַצִּיבּוּר (עַמ"ש בְּסִימָן הַקּוֹדֵם בְּזֶה). מ"מ כִּינּוּן דְּנוֹדָאֵי גַּם הַמִּיעוּט לֹא יְכוֹפּוּ אֶת הָרוּב לְקַחַת אוֹתוֹ שֶׁהֵם רוֹצִים.

וְא"כ יִשְׁאַרוּ כ"א בְּשֵׁלוֹ. וְזֶה וְדָאֵי גְלוּי לְכָל הַקִּלְקוּל שֶׁיִּצְאָ מְזֶה.

שֶׁיִּהְיֶה רַח"ש אוֹ שׁו"ב מִיְנוּחַד לְכָל כַּת בְּעֵיר אַחַת. וְאִין לָהּ מְקוֹר לְמַחְלֻקָּת וּפְרוּד לְכַבּוֹת גְּדוּל מְזֶה.

וּבַכַּה"ג כָּבֵד נִתְבָּאָר שֶׁאַף הַמִּיעוּט יְכוּלִים לְכוֹנֵף הַמְרַוּבִים וְכ"ש הָרוּב. וְלִזְנֵה קָרוֹב בְּעֵינֵי לֹמַר שֶׁעַכ"פ מְטַעַם זֶה יְכוֹפּוּ הָרוּב אֶת הַמִּיעוּט לְקַחַת אוֹתוֹ שֶׁהֵם רוֹצִים לְכוֹלֵם.

כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיוּ שְׁנַיִם בְּעֵיר אַחַת, וּמַכ"ש לְפַמִּש"ל בַּס"ד דְּבַכַּה"ג ג"כ אֲזַלִּינּוּ בְּתַר רוּב דַּל"כ לְעוֹלָם לֹא יִסְפִּימוּ לְדַעַת אַחַת כַּמִּש"ש הָרַא"ש. וְלַפ"ז א"צ לְזֶה.

וְעַ' בְּדַבְרֵי רִיבּוֹת סִי' נ"ז שֶׁמְבִנְאוֹר מְדַבְּרִיו לְהַדְיָא שֶׁאִין בִּיכּוּלַת יְחִיד לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ חֲכָם אוֹ חָזוֹן נֶגֶד הַסְּפָמַת רוּב הַקְּהָל ע"ש: וְעוֹד נִרְאֶה לְפַמִּש"ש הַח"ס סִי' קצ"ג בְּשֵׁם הַכַּנְה"ג בַּח"מ סִי' קס"ג שֶׁכ' שֶׁמִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֲתַרוּג מִיְנוּחַד מ"מ חֲזִיב לִתְמוֹן לְאַתְרוּג הַקְּהָל. מְפָנִי שֶׁאִם יִפְסַל אֲתַרוּג שֶׁלוֹ יוּכַל לִיְהַנּוֹת בְּשֵׁל הַקְּהָל. וּמְקוֹרוֹ מְהָא דְמְהַר"י מִיְנִין שֶׁהַזְכָּרָנוּ ע"ש.

ואין ספר כנה"ג הלז ת"י. וא"כ ה"ה בשו"ב וכדומה יהיה לו הנאה אם יארע איזה אונס להשו"ב שלא יוכל לשחוט.

שישחוט אצל השו"ב דמתא וכן ברח"ש. ובאמת סברת הכנה"ג צ"ע.

ונראה שבימיהם היה פן דרוך הקהל ללכות לקנות אתרוג א' לכולם. וזה היה מקרה רחוק שיהיה לא' אתרוג מיוחד.

ולזה הו"ל קניית אתרוג בימיהם כמו בנין ביהכ"נ ובית חתנות וכדומה ענין הכרחי. ואדעתא דהכי נשתתפו וכמש"ל.

ולזה כל שאפשר שיהיה לו הנאה מזה אף לעתים רחוקים. כופין אותו לתת חלקו וכמש"ל בזה: ו) וע' תוס' שבועות י"ד ע"א ד"ה דלא שפיתבו דכינן דלא מתפרי בשעיר של עם.

לא מייתו לה משל פהגים פדאיתא בש"ס שם. ואף למ"ד דכהגים שוקלים לתרומת הלשפה.

מ"מ אם חסרו מעות הלשפה והוצרכו לגבות אין גובים מהפהגים ע"ש. הרי מבואר שפיון שאין צריכים לכפרתו אף שהוא חובת הציבור מ"מ הם פטורים.

ואף שעל צד הרחוק יש להם הנאה פגון בכהן שיש לו גין ונכד ישראל וכסברת מהר"י מינץ הנ"ל. וגם דניחא ליה בכפרת הפלל שפל ישראל ערבים זה בזה.

וכבר בארתי במקום אחר בס"ד דהא אי פהגים הם בכלל ערבות תלוי אי פהגים שוקלים אי לא ואכמ"ל בזה. אבל באמת לק"מ דשאני התם דקרא פתיב אשר לעם.

וגזירת הפתוב הוא שלא יקחו מן הפהגים רק פיון דכל הקרבנות קרבים מהלשפה. לזה ע"כ צריך לאוקמא קרא באופן פשגובין כמ"ש התוס'.

וא"ל דמ"מ גיליף מינה לעלמא. נראה דבאמת אינו דומה.

דשם מעיקרא לא נשתתפו כלל בזה פיון שפל פפרתם הוא בפר אהרן פדאיתא התם. ורק שממילא מגיע להם הנאה בכפרת השעיר המשלח מצד הערבות וכדומה כנ"ל.

ובשביל זה לא מיקרו שותפים. אבל בנ"ד שמעיקרא נשתתפו בגוף הענין רק שבפרט זה אין מגיע לאחד ההנאה כמו להשני בזה שפיר כופין זא"ז וכנ"ל.

ועדיין צ"ע דהא נשתתפו בתרומת הלשפה ובצרכי רבים. אף י"ל דהשעיר הוציא מעיקרא מפללים.

ואדעתא דהכי לא נשתתפו מעיקרא כלל תיכף בשעת מתן תורה פיון דכתיב אשר לעם: (ז) ואין לדקדק מהא דאין קטנים שוקלים אף שיש להם הנאה במה שאבותיהם ומשפחתם מתפריים.

וגם פי הם לא יתפסו בעון הדור. וגם פי הביהמ"ק ממנו היה יוצא שפע טובה לעולם וזה אינו דומה לצדקה ועדף טפי.

וְלִהְיֹאֲתֶם הִיָּה רְאוּי שְׂיִתְנוּ ב"ד או אפּוֹטְרוֹפּוֹסִים מְשֻׁלָּהִים. וּכְבֹר נְתֻקְשָׁה גַם בְּצִדְקָה
הַמַּהְרִי"ט חח"מ סי' ס"א דְכִינּוּן דְלָכָל מִיְלִי דְנִטְרִירוּתָא שְׁקָלִינוּן מִיְתְּמִי.

וְאִין לָהּ שְׁמִירָה גְדוּלָה מִהַצְדָּקָה. וְתִרְצֵן דְאִינָה שְׁמִירָה רַק הַגְנָה מִן הָעוֹנֵשׁ עַל שְׂאִין
נוֹתְנִים צְדָקָה וּא"כ קִטְנִים שְׂאִין מְצוּנִים אִין נְעֻנְשִׁים ע"ש.

וּלְעַנ"ד דְבְרִיו צ"ע דְנוֹדָאי צְדָקָה מְבִיאָה הַרְבֵּה טוֹבָה וְהַנּוֹתֵן פְּרוּטָה מְתַפְרֵף שֵׁשׁ בְּרָכוֹת
וְהוּא מְדַבְרִים שְׁפִירוּתֵיהֶם בַּעוּה"ז. אֲבָל בְּאַמַּת לַק"מ דְעִיָקֵר הַשְּׂכָר בְּשִׁבִיל מַעֲשֵׂה
הַמְצָנָה אֲבָל כִּינּוּן שְׂאִין מְצוּנִים ע"ז א"כ מְמִילָא אִין מְקַבְלִים שְׂכָר.

וְעוֹד דְאֵף פְּאִינּוּ מְצוּנָה וְעוֹשָׂה אִין מְקַבְלִים דְהָא הֵם עֲצָמָם אִין לָהֶם דַּעַת שְׂיִקְבְּלוּ שְׂכָר
עַל מַעֲשֵׂיהֶן וְרַק הַב"ד או אפּוֹטְרוֹפּוֹס נּוֹתְנִים בְּשִׁבִילָם. וּא"כ אִין הַמְצָנָה נִקְרָאת עַלֵיהֶם
כָּלָל.

עכ"פ כ"ז שְׁיָיָף בְּצִדְקָה. אֲבָל בְּשִׁקְלִים הַנְּצָרְכִים לְבִיהֵמ"ק וְשָׁגַם לָהֶם יֵשׁ טוֹבוֹת הַנְּאָה
וּכְמַש"ל בְּנוֹדָאי הִיוּ צָרִיכִים לִיתְּנָן.

וּכְעֵין זֶה כ' הַמַּהְרִי"ט ח"א סי' קכ"ז גַם לְעַנְיָן צְדָקָה ע"ש. אֵף שְׁבַעֲצָם הַמְצָנָה בְּקַרְבָּנוֹת
וְאִינָה אִינָם מְצוּנִים.

וּא"ל שְׁלֵא פְטָרוּ קִטְנִים רַק שְׁהָאֵב לֹא יִשְׁקוּל בְּעֵדוֹ אֲבָל מְשַׁל עֲצָמוֹ שְׁפִיר יִתֵּן וּכְנִרְאָה
קֶצֶת מְלִשׁוֹן הַמְשָׁנָה פ"ק דְשִׁקְלִים אֲבָל ז"א וְכַמְפּוֹרֵשׁ בַּרְע"ב שָׁם ע"ש וּבַתוּי"ט מ"ג
זו"ב וְע' שַׁע"מ פ"א מַה' שְׁקָלִים.

וְעַכְצ"ל כְּמַש"ל דְכִינּוּן דְהַתּוֹרָה לֹא חִיָּיְבָה בְּשִׁקְלִים רַק אִישׁ וְלִדְעַת קֶצֶת פּוֹסְקִים רַק מִבְּן
עֲשָׂרִים מְמִילָא אֲדַעְתָּא דְהָכִי נִשְׁתַּתְּפוּ שְׁעַד הַזְּמַן הַלֵּז לֹא יִשְׂאוּ בְּעוֹל זֶה. וְלִזְהָ כְּשֵׁהֲתַחֲזִילוּ
לְשִׁקוּל שׁוֹב חִיָּיְבִים דְכִינּוּן שְׁהַסְפִּימוּ לְתַתּוּ וְהו"ל כְּהִיא דְתַשׁוּבַת הָרָא"ש כָּלָל ו' ס' ל'
שְׁהַזְכָּרָנוּ: וְעַפ"ז יֵשׁ לִיִּשְׁב קוֹנְשִׁיַת הַתּוּי"ט שָׁם עַל הַרְע"ב אִיף יָכוֹל לְחִיָּיב הָאֵב אֵת בְּנוֹ
לְשִׁקוּל.

דְהַטְעָם הוּא שְׁפִינּוּן שְׁהַסְפִּים כֵּן עִם הַצִּיבּוֹר וְחֻלָּה הַסְפָּתוֹ בְּלִי קִנְיָן כָּל מַעֲשֵׂה רַבִּים
וְיָכוֹל לְקַבֵּל אֵף עַל זַרְעוֹ אַחֲרָיו כְּמִבְּנוֹרָר בְּשׁו"ת הָרָא"ש כָּלָל ה' ס' ד' וְהוּא בַש"ע י"ד
ס' רכ"ח וְהַסְפָּתוֹ נִכְלָלָת בְּכָלֵל הַסְפָּתַת הַתּוֹרָה וּכְנ"י לְתַתּוּ הַשְּׁקָלִים וְעוּי"ל בְּזֶה וְאַקְצָר.

וּכְעֵין סְבָרְתִּינוּ מִבְּנוֹרָר בַּמַּהְרִי"ט שָׁם ס' ס"א שְׁכ' בְּמַס שְׁנוֹתָנִים שְׁהַמְנַהֵג שְׁעֲשִׂירִים
יִתְנוּ בְּעַד עֲנִיִּים מ"מ אִין זֶה רַק בְּתוֹרַת צְדָקָה וְיַתוּמִּים פְּטוּרִים. אִם לֹא שְׁהַמְנַהֵג כֵּן ע"ש.

הָרִי מְפוֹרֵשׁ שְׂאֵף שְׁהַמְנַהֵג לִיתְּנָן עֲשִׂירִים בְּעַד עֲנִיִּים. מ"מ כִּינּוּן שְׁזָה נוֹסֵד עַל מַצּוֹת
הַתּוֹרָה בְּצִדְקָה אֲמָרִינוּ דְמַעֲיָקֵרָא לֹא הַסְפִּימוּ שְׁקִטְנִים יִתְנוּ כִּינּוּן שְׁהַתּוֹרָה פְּטָרְתָּן.

וְגַם מִבְּנוֹרָר שְׂאָם מ"מ הַמְנַהֵג שְׂיִתְנוּ שְׁפִיר חִיָּיְבִים לִיתְּנָן וּמוֹעֲלַת הַהַסְפָּמָה הַקּוֹדֶמֶת לְחִיָּיב
הַקִּטְנִים. וְעַדִּינּוּ יֵשׁ לְחַלֵּק בְּזֶה וְאַקְצָר: ח) עכ"פ זְכִינוּ לְדִין שְׁבָכָל דְבָר שְׁהוּא צְנוּרָף
הַכְרָחִי לְצִיבּוֹר וְהָרֹב אוֹמְרִים שְׁתוֹעֲלַת הַצִּיבּוֹר כְּףָּ וְהַמְיָעוּט אוֹמְרִים כְּףָּ לַכ"ע אֲזַלִּינוּ
כְּתֵר רֹבָא וְכוּפִין אֵת הַמְיָעוּט אֵף בְּמָקוֹם שְׁהַמְיָעוּט יֵשׁ לָהֶם דְבָר זֶה בְּחֻנָּם אוּ בְּזוּל
נְכֻדוּמָה.

ואין יכולים לומר אין אנו צריכים לדבר זה. ומכ"ש במקום שגם להם יעלה ההוצאה כמו שצריך לתת עם הצבור.

אלא שצדדנו לומר דאף אם אין מחולקים בתועלת הצבור רק ברצונם לבד. ג"כ אזלינן בטר רובא מצד שאל"כ לעולם לא יספימו יחד פנ"ל.

ומשא"כ בשאר שנותפין בנדאי לא שייך למיזל בטר רוב בהו. כי בזה אין שייך רוב כלל כיון שהם נוגעים וגם הוא דבר הרשות.

ורק בצבור הטעם דאדעתא דהכי נשתתפו וכמש"ל בשם הח"ס חח"מ סי' ס"א. ומוכן הדבר שאף שלא הוזכר כלל בהפוסקים ענין שו"ב.

מ"מ נראה שזה הנה בימיהם שכל טבח שחט לעצמו והרבה מצויין אצל שחיטה. אבל עכשיו שנעשה קבע ליקח לכל עיר שו"ב מן המטה וכולי האי ואולי.

בנדאי אין לה צורך רבים והכרחי גדול מזה. והוא הכרח יותר לדעת מש"צ ודומיהם.

כי זה איסורו בלאו דנבילה בכל עת ושעה. וא"כ בנדאי צריך לראות שיהיה שו"ב אחד בעיר שישפיק לו די מחייתו שיוכל לעסוק בלימודו ואומנתו פראוי: ט) ואם הגדון הוא קרוב לאחד מן בני העיר או בעל משפחה שם.

אין משפחתו מצטרפת לדעת הרוב כי הם נוגעים בדבר. וכעין מ"ש מהרי"ט סי' צ"ה שלענין הפסד היחיד מיקרו כולם נוגעים בדבר.

והא פתבו כל הפוסקים שהסקמת הרבים דינם כב"ד. ובב"ד נדאי פסולים קרובים ונוגעים.

והנה מקום לומר שאב ובנו ג"כ לא ימנו רק אחד. וכדקיי"ל בסנהדרין ל"ו דבד"מ אב ובנו מניין רק לדעת אחת.

אלא שז"א דרק שם שקרובים פסולים לדין לזה אין מצטרפים. משא"כ בצבור קבלו על עצמם מעיקרא כפי שסיפיקו רובם אף אם יהיו קרובים זל"ז.

וה"ז דומה לנאמן עלי אבא ומ"מ אזלינן בטר רובא פנ"ל. אבל כשהם נוגעים בדבר פגון שחפצים ברח"ש ושו"ב וכדומה בשביל שהוא קרובם.

נראה נדאי שאין דעתם מצטרפת. דאדעתא דהכי נדאי לא נשתתפו.

דא"כ לא הועילו בתקנתן שכל משפחה תמצא לה אחד מקרוביה אשר ירצו ונוקא בו. ויעשו אגודות אגודות.

ונראה דמ"מ שאר פסולי עדות נדאי מצטרפין למנין דבכה"ג נדאי קיבלו עליהו. דמה בקד"מ הם שנותפים בזה ויגידו תועלת הצבור.

משא"כ בנוגעים וקרובים שדעתם נוטה לטובתם. ומ"ש הנוב"י סי' כ' שאם הגדון לא היה.

בטלה אסיפתם. אף שלעצמו הוא נדאי נוגע.

נראה פשוט דמ"מ לענין הערכת האחרים היה מצטרף. וממילא היה מתמעט ממנו.

ועו"ל בזה. וע' רשד"ם חח"מ סי' שצ"ח וסי' ת"ו בזה נאקצאר.

אבל עכ"פ קרוב לומר דאם רוצים ליקח שו"ב או רח"ש ויש לו קרובים בעיר. אין מצטרפים דעתם.

וכמ"ש הנוב"י שם סי' כ' שפיון שהם כב"ד. נוגעים פסולים ע"ש: ולכאורה יש להוכיח להיפוך מתשובת מהרי"ו הובאה ברמ"א ח"מ סי' קס"ג ס"ג ובסמ"ע שם סקו"ד ביתר ביאור שציבור שהוטל עליהם מס והספימו לברור ה' אנשים להעריף ויש שני אחים תקיפים ונחפצים לברר שנים שיש להם שייכות אליהם והציבור אומרים לברר שאין להם שייכות כלל.

והשיב דש"ד לברר השנים וכיון שהרוב אין להם שייכות יצא יותר לאמתו ע"ש בביתאור יותר. הרי מבואר שקבלו דעתם בשביל קרוביהם.

אבל באמת ז"א דהא שם הוצרכו לברר ה' אנשים עכ"פ מתוך אנשי העיר ורק שהאחים רצו שייבחרו קרוביהם ולא מצד טובת הנבחרים רק מצד טובת עצמם שיהפכו בזכותם וכמבואר בסמ"ע שם בדברי מהרי"ו ואין שייף זה לפסול מטעם נגיעה דהא הם בעצמם היו ג"כ יושבים באסיפת הציבור.

רק עתה ברו במקומם אנשים מיוחדים מכולם. אבל נודאי אם דנין על איש פרטי אפשר לומר דקרוביו נודאי פסולים רק שבעניני המסים וכדומה לא שייף לומר כן מפני שהמנהג שיצרפו דעת כולם וכמש"ל.

אבל בליקחת רח"ש ושו"ב נודאי י"ל כן. ואף דאמרינו בסנהדרין כ"ז דקרובים לא פסילי מחמת נגיעה דהא אף משה ואהרן פסילי.

זה רק לעדות אבל בשאר ענינים י"ל דשפיר פסול מטעם נגיעה וקורבה ואף שבעדות אשה כשרים קרובים ונוגע פסול לדעת קצת. וע' נו"ב מ"ק חאהע"ז סי' כ"ז שמיקל.

מ"מ יש לחלק טובא ששם הוא אומר שכן היה המעשה משא"כ כאן שתלוי בשיקול דעתו. וצ"ע עדיין לעה"פ: י) ולענין מש"ל לבאר הא דכופין לחפור בורות ולא לבנין חומה.

כל מש"ל הוא דחוק מאוד ועיקר החילוק נראה בין דבר המוטל על בעל הבית או החצר ובין דבר המוטל על הדר שם. דהא חומה ודלתים ואינה חייב אף מי שאין לו בית רק דר בה י"ב חודש.

וכן בשוכר בית המשפיר חייב בדלת נגר ומנעול כדאיתא בב"מ ס"פ השואל וכו"מ סי' שט"ז. והשוכר חייב במעקה ואינה.

ואף דשם משמע דאיירי בדלת לבית. מ"מ נראה דגם דלת לחצר חייב.

והחילוק הוא בין דבר שנעשה בגוף הבנין והקרע. ובין דבר הנוסף בשביל הצורך.

ולזה דלת ואינה כופין אותו אף שדר בחצר אחרת כדאיתא בסי' קס"א משא"כ בית שער שהיא תוספת בנין בשביל היזק ראיה. הוא חובת הדר כמו מעקה.

וכן גבי תצור בתפירת בורות שהוא בגוף הקרקע שפיר מחיבים אותו משא"כ בכל אינך דברים: יא) ובפ' הבית והעלי' גבי הא שנפל ביתו שבונה מלמטה ודר בה. וכן מי שיש לו גינה למעלה מבית בדו של חבירו ונפחת זורע למטה.

פריה שם בירושלמי הל"ד הא תני ר"ח כופין [פי' שיכוף את בעל הבית לבנות ביתו] ומשני פשאינו עומד שם. ופי' הראשונים הפנונה שהלה למדה"י ואין ממי לגבות ע' בנ"י שם.

והביא מחלוקת הרמב"ן והרשב"א דהרשב"א ס"ל דהירושלמי אתי פרבי אחא שר הבירה דס"ל שאין נפרעים שלא בפניו. אבל לדין דס"ל דנפרעים.

ע"כ צ"ל דלש"ס דילן אין שום שיעבוד על נכסיו רק על גוף הבית והקרקע אף אם הוא לפנינו. והרמב"ן ס"ל שהשעבוד על נכסיו ע"ש.

ולכאורה הנה נלע"ד לפרש הירושלמי כפשוטו. שאינו עומד שם.

פי' שאינו דר שם רק בתצור או בעיר אחרת. ולנה פיון שא"צ לאותו בית אין יכול להכריחו.

וכמו בהיא דחומה לעיר שכשדר בעיר אחרת אין כופהו וכנ"ל. ולא היינו צריכים לדחוק פירושים שהפנונה שהלה למדה"י.

ול"ק קושניית הרשב"א דזה סברת ר' אחא שר הבירה כנ"ל: וכן יש ליישב בזה מה שהקשה הגתיות ס"ס קע"ח בהא שהשותף כופה חבירו לבנות בדבר ההכרחי. ונתקשה שם מהא דהבית והעלי' ל"ל יכוף אותו לבנות הבית.

ותירץ דשאני התם שיכול לבנות ולדור למטה. ודבריו תמוהים לענ"ד דא"כ מה מקשה הירושלמי כלל שיכופו אותו.

ומחלק בין ישנו שם לאינו. הא בפשטות א"ש דשאני הכא שאפשר לדור למטה.

וע"כ שזו אינה סברא. וגם בהא דגינה ובית הבד יש חילוק.

אבל לפמ"ש לק"מ. דבאמת אם הנה הבעה"ב נצרך לנה לדור שם הנה כופה אותו ג"כ וזהו קושניית הירושלמי.

ולהכי אוקמא פשאינו עומד שם. אף באמת ז"א דכאן יש שני שעבודים שעבוד השותפות בקרקע שלהם.

והשעבוד שהבית משועבד לבעל עלי' להעמיד עליו עלייתו. ובשעבוד זה נחלקו הרמב"ן והרשב"א אם השעבוד על הנכסים או לא.

אבל שעבוד השותפות ונדאי הוא גם על הנכסים כמבואר בסי' קע"ח שכופהו לבנות. ושפיר מקשה הגתיות ומתרץ כנ"ל.

ומ"מ הירושלמי שפיר מקשי מהא דתני ר"ח על שעבוד הבית לעלייה. וכדמיייתי בירושלמי שם מהא דדלית ע"ג אפרסק יעו"ש דחייבו להעמיד אפרסק.

והיינו מצד שעבוד הנ"ל. ושפיר הקשה הרשב"א וכנ"ל.

וגם י"ל שפינון שעומד לבנין כופין אותו לבנות אף שאינו צריך. דהו"ל פתפירת בורות שיחין ומערות שהוא בגוף הדבר.

שכופין עכ"פ אף שאינו דר בעיר וכמש"ל. ולזה עכצ"ל פתרוץ הנתיבות הנ"ל: (יב) ולכאורה י"ל דהך פלוגתא דרמב"ן ורשב"א תליא בפלוגתא דהרמב"ם והראב"ד בפ"י מה' שלוחין הל"ה והובאו בש"ע ח"מ סי' קע"ו ס"ו.

אי שותף משמעבד לשלם ההפסד גם מביתו. או רק ממונו שהניח בשותפות נשמעבד ולא יותר.

וה"נ לא נשמעבדו נכסיו לזה. ולפ"ז הנה מנושב קושניית הנתיבות הנ"ל בפשיטות. דבאמת היינו קושניית ירושלמי הנ"ל ובזה נחלקו הרמב"ן והרשב"א כנ"ל. ועפ"ז נלע"ד לבאר דברי הרמ"ה שהובאו בטור סי' קס"א ס"ה ובש"ע שם.

שמי שיש לו בית בחצר ואינו רוצה ליתן לכל מה שצריך. משפירין ביתו ונפרעין מהשכירות מה שהוציאו לצרכי החצר ע"ש.

והוא תמוה דאטו בא להשמיענו איך לגבות ממנו. הא ונדאי פיון שחייב ליתן ימצאו ב"ד מקום לגבות.

אבל לפמ"ש א"ש בס"ד. דהרמ"ה לטעמיה דס"ל בסי' קע"ו שם הובא בטור וש"ע שם פהראב"ד דאין משמעבד השותף לשלם מביתו.

ולזה אף שכופין אותו מ"מ אין יורדין לנכסיו. רק מגוף הדבר יכולים להשפיר וליקח וכההיא דהבית והעליה שדר למטה.

ובנתיבות שם כתב שאם אין מוצאים להשפיר נחתנו לנכסיה, וכהא דס"ס קנ"ה דא"ל גדור או מכור ביתך. ותמיהני דא"כ למה נקיט הרמ"ה דרף הגביה משכירות ומאי קמ"ל.

וגם הא דס"ס קנ"ה לא שייך רק שם בגנבים באים דהו"ל פנוק הבא מגירי דיליה וכמחיצת הפרם שנופרצה וכמו"ש הטור סי' קנ"ז בשם הרמ"ה להדיא. וע"ש ס"ס קנ"ה בש"ף ונתיבות בזה.

אבל הכא לתיקון החצר בשאר דברים וכמו בית שער וכדומה. ונדאי לא שייך זה.

וע"כ צ"ל כמש"ל: אבל באמת נראה דלפ"ז תקשה טובא דהא הרמב"ן ס"ל דאיכא שיעבוד נכסים וכמש"ל. ושם גבי שותף בעסק מו"מ כתב הרמב"ן בתשובה סי' כ' והובאה בב"י סי' קע"ו מחודשים ס"ב שאין השותף משלם מביתו.

ולא נשמעבדו רק המעות שהניח בעסק ע"ש. וא"כ סותרים דבריו זא"ז.

ולזה נראה דלא דמי כלל שותפות קרקע לשותפות מעות במו"מ. דבשותפות בעסק.

והניחו מעות בעסק שמה שירויחו מזה יהיה לשניהם ויתעסקו יחד בזה. הלא מוכח מזה שלא הסכימו לעשות עסק יותר גדול מכפי המעות שהניחו בזה.

שְׂאָם רָצוּ לְהַגְדִּיל הָעֵסֶק הָיוּ מְנִיחִים מְעוֹת יוֹתֵר בְּעֵסֶק. וּמָה שֶׁהֵנִיחַ זֶה פְּחוֹת וְזֶה יוֹתֵר
הָיָה זֶה מִצַּד שֶׁזֶּה לֹא רָצָה לְהַכְנִיס בְּעֵסֶק זֶה יוֹתֵר מִסָּפָה זֶה.

וְרַק שֶׁמִּמֶּנּוּ בְּלֹא הִתְנוּ הַדִּין שֶׁהָרִיחַ לְאַמְצָע כַּדְקִי"ל בְּסִי' קַע"ו. אֲבָל מִ"מ הַהֶפְסֵד וְנִדְאֵי
לֹא שִׁינְיָה לֹא מִשְׁלָם מִבֵּיתוֹ.

דְּהָא מְעִיקָרָא לֹא רָצָה לְהֵנִיחַ בְּעֵסֶק זֶה יוֹתֵר מִסָּפָה זֶה. וְלֹא קִיבַל אַחֲרֵיכֵן כָּלֵל יוֹתֵר.

וְע"ש בְּרֵאשִׁית בְּשֵׁם הַיְרוּשָׁלַמִי הַסְּבָרָא יוֹתֵר מִבּוֹאֲרַת רַק דַּס"ל דְּהַהֶפְסֵד הוּא תְּמִיד לְפִי
חֻשְׁבוֹן. וְדַעַת הַרְמ"ה נִרְאָה וְכֵן הַרְמַב"ן שֶׁרַק בְּנֶפֶס הַכֹּל אֵז אֵינוֹ מְשַׁלֵּם מִבֵּיתוֹ.

אֲבָל בְּנֶפֶס מְקַצֵּת בְּזֶה הָיוּ הַהֶפְסֵד שֶׁפִּיר לְמַחְצָה. וְכֵן פ' הַפְּרִישָׁה לְהַדְיָא בְּסִי' צ"ג ס"כ
שֶׁבְּזֶה מְחַוְלָקִים הַרְאָב"ד וְהַרְמ"ה ע"ש.

וּבְאַמְתָּ אֵין בְּרֵאשִׁית הַכְּרַח לְסְבָרָא זֶה שִׁי"ל דָּאָם הָיָה סוֹבֵר הַרְאָב"ד שֶׁהַהֶפְסֵד לְמַחְצָה
הִ' מְחַיֵּב לְשַׁלֵּם מִבֵּיתוֹ. וְע' נוֹב"י מ"ת חַח"מ סִי' ל"ח שֶׁתְּפִס בְּפִשְׁטוֹת שֶׁהַרְאָב"ד
וְהַרְמ"ה בְּחֻדָּא שִׁיטְתָא הָיוּ.

וּז"א כַּנִּל"ל: יג) וְעַפ"ז נִלְע"ד לִינִישָׁב מָה שֶׁנִּתְקַשּׁוּ הַמְּפָרְשִׁים מָה שֶׁהִבִּיא בְּש"ע סִי' צ"ג
סִי"ג בְּסֵתָם דַּעַת הַרְמַב"ם הַנִּל"ל. וּבְסִי' קַע"ו ס"ו הִבִּיא בְּסֵתָם דַּעַת הַרְמ"ה הַנִּל"ל ע"ש
בְּש"ף שֶׁנִּדְחָקוּ בְּזֶה וּבְמִל"מ שֶׁם נִשְׁאָר בְּקִנְיָא וְהַנִּלְע"ד שֶׁבְּזֶה גַם הַרְמַב"ם מוֹדָה
דְּנִדְאֵי לֹא קִיבַל אַחֲרֵיכֵן הָעֵסֶק יוֹתֵר מִכִּפִּי הַמְּעוֹת שֶׁהֵנִיחַ בְּעֵסֶק.

אִף שֶׁם אֵינִי שֶׁהוֹתְנָה בֵּינֵיהֶם שִׁיטְלוּ שְׁנֵיהֶם בְּשִׁנְיָה. רַק שֶׁלֵּע"ע הֵנִיחַ אֶחָד פְּחוֹת קֶצֶת
וְהָיָה מְחַוְבָּ עוֹד לְהַשְׁלִים.

וּבֵין כֶּף נֶפֶס כָּל הַמָּמוֹן. שֶׁאֵז שִׁינְיָה דִּינוֹ שֶׁל הַרְמַב"ם שֶׁאֵין הַשְׁוֹתָף נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל בְּכַגּוֹן
זֶה.

וְאִף לְפַמ"ש הַנִּתְיָבוֹת בְּסִי' צ"ג וְקַצָּה ח סִי' קַע"ו שֶׁאֵם נָתַן הַשְׁוֹתָף בְּתוֹרַת מְלוֹה. אִו
שִׁישׁ חֲצִי סְחוֹרַת הַשְׁוֹתָפוֹת בִּיד הַשְּׁנֵי ה"ז נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל.

אֲבָל בְּכַה"ג מוֹדוֹ שֶׁאֵינוֹ נוֹטֵל. דְּהָא לֹא הֵנִיחַ כָּלֵל יוֹתֵר בְּתוֹרַת מְלוֹה.

וְגַם מְעוֹת שֶׁנִּשְׁאָרוּ בִּידוֹ לֹא נִקְרָא עֲלֵיהֶם שֶׁם הַשְׁוֹתָפוֹת. רַק שֶׁנִּשְׁאָר בִּידוֹ חוֹב
מִהַשְׁוֹתָפוֹת.

וְשֶׁפִּיר הוּא לֹא אֵינִי יוֹדֵעַ אִם נִתְחַיְבָתִי לָהּ. וּבְכַגּוֹן זֶה אֵינְצֵטְרִיף לְאַשְׁמַעֲיָנוּ דִּינוֹ שֶׁל
הַרְמַב"ם הַנִּל"ל.

וְאִף אִי נִימָא דְהַרְמַב"ם אֵינִי כִפְשׁוֹטוֹ שֶׁהִטְיִלוּ מִתְחִילָה כֶּף. וְכִמוֹ שֶׁהֵבִין הַרְאָב"ד
בְּדַבְרֵיו.

מִ"מ הַמְּחַבֵּר הִבִּיאֵנוּ רַק לְלַמּוֹד מִמֶּנּוּ דִּין הַנִּל"ל. אֲבָל לְדִינָא ס"ל כַּהַרְמ"ה וְכַנִּל"ל: עכ"פ
עֵיקָר הַסְּבָרָא הוּא מִצַּד שֶׁלֹּא רָצָה מִתְחִילָה לְשַׁעֲבֵד יוֹתֵר מִדְּלָא הֵנִיחַ יוֹתֵר.

וְלִז"נ בְּרוּר שֶׁאֵם הַשְׁוֹתָף שֶׁנִּתְעַסַּק בְּעֵסֶקָם רָאָה שֶׁצְּוֹרָף טוֹבַת הַשְׁוֹתָפוֹת הוּא לְלִנְתָּ מְעוֹת
לְהַרְחִיב הָעֵסֶק וְלְהַטִּיבוֹ אוֹ לְתַקֵּן הַסְּחוֹרָה. וְאַח"כּ נֶפְסְדוּ הַמְּעוֹת.

שָׂאז בְּנוֹדָאֵי מְחֻיָּב הַשְׁתַּף הַשְּׁנִי לְשֵׁלֶם מִבֵּיתוֹ דְּהָא שְׁתַּף פְּיֹרְד בְּרִשׁוֹת דְּמִי כְּמִבְּנוֹר
סִי קע"ח וְהוּא כְּשִׁלּוּחוֹ לְכָל דְּבָר. וְכֵן הוּא מְפֹרְשׁ בְּסִי' ע"ז ע"ש בְּטוֹר בְּשֵׁם הֶרְמֵב"ן
שְׁנַכְסֵי שְׁתַּף הַשְּׁנִי מִשְׁתַּעְבָּדִים לָזֶה.

וְהָרִי הֶרְמֵב"ן בְּעֶצְמוֹ ס"ל בְּתִשְׁבָּה סִי' כ' כְּהֶרְמ"ה שְׂאִין מְשֵׁלֶם מִבֵּיתוֹ. וע"כ צ"ל
כְּמִש"ל דְּכִינּוֹן שְׁעֵשָׂה פֶּן לְצֹרְךָ טוֹבַת הַשְׁתַּפּוֹת הו"ל פְּיֹרְד בְּרִשׁוֹת.

וְאִדְעָתָא דְּהָכִי נִשְׁתַּעְבָּדוּ בְּתַחֲלַת הַשְׁתַּפּוֹת לְעֵשׂוֹת לְטוֹבַת עֶסֶק הַשְׁתַּפּוֹת בְּכָל יְכוּלָתָם
בֵּין בְּגוֹפֵם בֵּין בְּמִמוֹנָם. וְרַק פְּשִׁנְפֶּסֶד סָד הַמְעוֹת שְׁהַנִּיחוּ בְּשְׁתַּפּוֹת ס"ל לְהֶרְמֵב"ן
וְהֶרְמ"ה שְׁמַתְחִילָה לֹא קִיבַל אַחֲרֵיּוֹת יוֹתֵר וְכִמְש"ל.

וְהָא רְאִיָּה דְּהָא אֲמַרְיִנּוּן שְׁתַּף פְּיֹרְד בְּרִשׁוֹת דְּמִי וְחֻיָּב לְשֵׁלֶם לוֹ מִבֵּיתוֹ כֹּל מַה שְׁהוֹצִיא.
אַלְמָא שְׁמָה שְׁלִטְטוֹבַת הַשְׁתַּפּוֹת נִשְׁתַּעְבָּדוּ נְכֻסִיּוֹ מִתְחִילָה: יד) וְתִמְוֵהִים לִי דְּבָרֵי הַנְּתִיבוֹת
שָׁם ס"ס קע"ח שְׁהַקְשָׁה מְהָא דְּסִי' רס"ד ס"ד בְּשִׁנִּים שְׁנַתְּפָסוּ.

וְכַתֵּב דְּאִיִּירִי שְׂאֲפָשֶׁר לוֹ לְצֵאת בְּלַעֲדֵי חֲבִירוֹ ע"ש. וְהוּא נִפְלָא דְּהָא עֵיקַר הַסְּבָרָא הוּא
שְׁבִשְׁעַת שְׁנִשְׁתַּתְּפוּ נִשְׁתַּעְבָּדוּ זל"ז לְכָל מַה שְׁיִצְטָרְכוּ לְטוֹבַת הַשְׁתַּפּוֹת.

מִשָּׂא"כ שָׁם בְּשִׁנִּים שְׁנַתְּפָסוּ שְׁלֹא יִרְדוּ לְשְׁתַּפּוֹת כָּלֵל. וְמִי שְׁעַבְדָּם זֶה לָזֶה.

[אַבְל ז"א דְּהָא מִיִּיתִי שָׁם טוֹבָא בְּנְתִיבוֹת דְּלָא נִשְׁתַּעְבָּדוּ מִעִיקָרָא]. וְדִמְיִיתִי מִשְׁיִירָא
שְׁעַמַד עֲלֵיהָ גִיִּים שְׁמַחְשָׁבִין לְפִי מְמוֹן.

הוּא ג"כ תְּמוּהָ דְּגַם שָׁם אִם אֶחָד אֹמֵר בְּפִירוֹשׁ שְׂאִינוּ רּוֹצֵה לְפָדוֹת אֶת עֶצְמוֹ וְנוֹחַ לוֹ
לְהִיּוֹת אֶצֶל הַגִּיִּים. בְּנוֹדָאֵי לֹא יוֹכְלוּ לְכַפּוֹתוֹ.

רַק שְׁנֵה תְּלוּי בְּהָא דְּפּוֹדִין אוֹתוֹ בַּע"כ בַּפ' הַשּׁוֹלַח בְּגִיטִין. וְהָא דְּסִי' רע"ב שְׁמַחְשָׁבִין
לְפ"מ הִיָּינוּ אִם אֶחָד הוֹצִיא סְתָמָא לְפָדוֹת כְּנֶלְם וְלְהַצִּילָם אִז גּוֹבָה לְפִי מְמוֹן.

וְלֹא הוּי כְּפּוֹרְעַ חוּבוֹ דְּהו"ל בְּרִי הַיִּזְיָקָא. וְכֵהָא דְּסִי' רס"ד שְׂאִין יְכוּל לֹאמַר עֲשִׂיתָ בְּחַנְּם.

וּמכ"ש הָכָא דְּמוֹכַח. וְגַם נִרְאֵה דְּשְׁיִירָא הוּי כְּשְׁתַּפּוֹתֵין דְּכְשִׁינְצָאוּ לְדָרְךָ יַחַד אֲמַרְיִנּוּ
דְּנִשְׁתַּתְּפוּ אִדְעָתָא דְּהָכִי.

וְכ"נ בְּסוֹנְגֵיָא דְּב"ק קי"ו ע"ב. דְּקָאֵמַר שְׂרַשְׂאִין לְהַתְּנוֹת וְכו' וְכִמוֹ בְּנֵי הָעִיר ע"ש.

אַבְל הִיָּכָא דְּלֹא יִרְדוּ יַחַד מִתְחִילָה לְשְׁתַּפּוֹת. וְדָאֵי שָׂא"י לְכוּפּוֹ מִתְחִילָה: טו) וְלָזֶה סְתָמוֹ
הַפּוֹסְקִים וְכַתְּבוּ דְּכוּפִין אוֹתוֹ לְכָל דְּבָר.

וּמִשְׁמַע שְׂאֵף מְנַכְסִיּוֹ כּוּפִין אוֹתוֹ. וְכֵן בְּהָא דְּמִי שְׁדָר בְּעִיר י"ב חוֹדֶשׁ שְׁנוֹדָאֵי נוֹתֵן
מְנַכְסִיּוֹ.

וְהִיָּינוּ מִשּׁוּם דְּאִדְעָתָא דְּהָכִי נִשְׁתַּתְּפוּ וְנִתְקַבְּצוּ בְּעִיר שְׁפָל מִי שְׁיָדוּר יַתֵּן. וּמ"ש הֶרְמ"ה
שְׁיִשְׁכִּירוּ הַבֵּית.

ע"כ אִין הַפְּנוּנָה כְּמ"ש שְׂאִין יוֹרְדִין לְנַכְסִיּוֹ. רַק הַפְּנוּנָה דְּאִשְׁמַעִינוּ שְׁבָגוּף הַדְּבָר פִּינוּ
שְׁהֵם שְׁתַּתְּפִים בְּזֶה א"צ לְגַבֵּית ב"ד.

רק יכולים בעצמם להוציא ולהשפיר וכמפונרש בלשונו שם. משא"כ לירד לנכסיו צריף
ע"פ ב"ד וכדין גביית חוב.

ועו"ל לפמש"ל שלזה צריף ליתן דלת נגר ומנעול לפי שזה מוטל על המשפיר. וזה
שינה כמשפיר את ביתו.

אבל כשאינו משפיר א"כ יכול לומר שא"צ לכ"ז. ולזה כ' הרמ"ה שישפירו הם.

דבלא"ה הלשון צ"ע שכ' שאינו רוצה להשפיר. דמה לנו בכך אם רוצה או אינו רוצה.

אף ז"א דא"כ אם אין מוצאין מי שישפיר הבית באמת פטור מכל דבר. ובתוספתא סתמא
קתני דחייב ליתן: לזה נראה דנקיט לה לענן שארי דברים.

לבד דלת נגר ומנעול. שפטור מליקח אם אינו דר שם מפני שהוא חובת הדר וכמש"ל.

ולזה אם אינו מוצא להשפירו ממילא הוא פטור מכל הדברים הנ"ל כיון שאינו דר שם.
רק לזה נשתעבד מתחילה שאם ימצא להשפיר.

עליו להשפיר כדי שיתן השוכר מה שצריף. ולזה אם אינו רוצה להשפיר משפירין
בלעדו.

אף ז"א דא"כ אין לוקחין מהשכירות רק מהשוכר. ואפשר זהו הפוננה שלפעמים א"א
להשפיר רק בדמי מה שצריף להוצאה ולא יותר.

אז גם ע"ז יש להם רשות להשפיר. ואף כי הוא דוחק בקצת.

אבל בל"ז קשה טובא דמה תלוי זה אם רוצה להשפיר. וכ"כ בפרישה להדיא דהא דפטור
משאר דברים הוא רק אם אין דר שם אחר מכוחו.

אבל אם דר מכוחו שפיר חייב ע"ש. ולזה מבואר דהרמ"ה קאי על שארי דברים.

ושאינם מוטלים על השוכר רק שאינם בגוף הבית. באופן שאם לא היה מוצא להשפיר
היה פטור וכמש"ל: טז) ובאמת צ"ע דהיכא שמתחילה לקחו החצר בשותפות ובנה זה
בית וזה בית לדור שם ואח"כ יצא משם אפטר שבאמת חייב כיון שמתחלה נשתעבד
למתחלה בכל ההצטרפות וכמש"ל.

ויכולים למחות שלא יצא משם וכהא דב"ב די"א בבני מבוי שבקש לסתום פתחו וכ"פ
בש"ע סי' קס"ב ס"ו שיכולין לעכב משום שיתרבה המס עליהן אלמא שפיון שנשתעבד
מתחילה יכולין לעכב.

ואף דקאמר טעמא משום דאכסניא לפי בני אדם מ"מ הא ה"נ נגבה לפי ממון הבתים.
ובאמת בני"פ פ"ק דב"ב מפונרש להיפוך שאף שמתחילה דר שם ואח"כ יצא הוא פטור
אף שמתחילה נשתעבד לזה ע"ש.

ולפמש"ל דשארי דברים הם חובת הדר א"ש דאדעתא דהכי נשתעבדו שזה יתן מי
שידור שם. אף שזה צ"ע וכמ"ש.

וגם כתב שם הנ"י דהא דחפירת בורות שיחין ומערות הוא משום שהוא ננדאי תועלת
שימצא מי שישפירו וגם למוכרו ומכרו בדמים יתירים ע"ש. הרי הפוננה משום תועלתו

ולא משום שהוא חובתו: עכ"פ נראה שכל בני העיר וכדומה נשתתפו מעיקרא אדעתא שיצאו בפעול יחד כל הנצרה ואין יכול אחד לומר אני אעשה לעצמי או שאיני צריך לזה כי מעיקרא נשתתפו אדעתא דהכי.

ומ"ש האלשיך סי' נ"ב שת"ח פטור משכירות הרב נראה שעיקר סמיכתו עמ"ש שם אח"כ שכן המנהג פשוט שלא יתנו ע"ש וא"כ מוכח דאדעתא דהכי נשתתפו שמי שא"צ לא יתן בכה"ג. אבל בשאר דברים לא שינה זה ובפרט שמה שיש להם שו"ב אחר לא מיקרי אין צריך דשפיר צריכים רק ששוכרים אחר וז"א וכמש"ל: סימן לז א) והנה יש להסתפק אי בעינו בהסכם הקהל שיהיו פולם ביחד או אפשר אף שהספיקו כ"א בביתו סגי פיון שעכ"פ הספיקו פולם.

וכן בהסכם זט"ה יש להסתפק פו. והנה המהרי"ט ח"א סי' ס"ח כתב שאין זה הסכם. והביא ראיה מסוטה מ"ה ע"א דאמרינו יכול מצאן אבית פאגי או דנפוק מקצתיהו. דילמא הני דגנאוי פנותיה ס"ל.

והקשה ומאי קושיא דילמא איירי פגון שאח"כ הפרה על אותן שבפנים ג"כ. אלא עכצ"ל דכינון שלא היו פולם ביחד אינה הפראה.

דדילמא בשעה שהפרה על אותם שבפנים כבר חזרו בהם אותם שבחוץ. וצריך שיהיה פנועד פולם עכ"ד.

והנה ראיתו לכאורה צ"ע דאפשר ה"נ בכה"ג מיקרי זקן ממרא פיון שהפרה גם בפנים. אלא שעדיין י"ל שאח"כ יצאו אותם שהיו בפנים לחוץ והראשונים נכנסו.

וענין זה נזדמן לי למעשה בזט"ה שנתנו צעטיל חמישים רו"כ לאחד. וטוענים אנשי הקהל שחתמו כ"א בביתו ולזה תובעים החמישים רו"כ מהלז.

פי נתנו לו שלא פדין: ובאמת תמה אני על המהרי"ט שלא הביא דברי התו' בסנהדרין י"ד ע"ב. שכתבו דאי פשהולכים לביתם לא היו מזדמנים פולם ביחד ע"ש.

הרי מפוך דע"כ בעי שיהיו פולם ביחד. ועוד יש להביא ראיה מכתובות כ"א ע"ב עד שלא חתמו מעידין לפניו וחותרם משחתמו אין מעידין וכו'.

ומבואר שם הטעם משום דכשחתמו לא היה שם ב"ד עליהם וע"ש בר"ן. הרי להדיא דלא מהני מה שאח"כ העידו גם לפני השלישי.

אלא שיש לחלק דקיום שטרות הוא קבלת עדות דבעי לפני ג' שישבו ביחד ששם ב"ד עליהם ולזה לא מצטרפי: ב) ובר"ה כ"ה ע"ב גבי ראוהו ב"ד בלבד יעמדו שנים ויעידו ופריך לא תהא שמיצה גדולה מראיה.

אר"ז פגון שראוהו בלילה. וקשה דלוקמא בפשוטו שראוהו כל אחד בפ"ע ולא היה שם ב"ד עליהם בשעת ראיה.

וא"ל מדקאמר ראוהו ב"ד אלמא שהיו ב"ד ושם ב"ד עליהן דא"כ היכי משני דאיירי בלילה וע"כ צ"ל דלאו דווקא. ובאמת נראה דלשון ב"ד הוא על ב"ד הקבוע וממחה דהא סיפא דקתני ראוהו שלשה והם ב"ד ואיתא שם דאיצטריוכא לאשמעינו שאין היחיד

נאמן על עצמו ביחיד מןמחה ולזה קתני והם ב"ד לאשמעינו זה שאר שיהם מןמחים מ"מ צריף להושיב עוד שנים ע"ש.

שוב מצאתי בריטב"א שפי' פן להקיא בב"ד דרישא היינו סנהדרין ודסיפא אשמעינו בסמוכין וכנ"ל: ואפשר דלא משני לה הכי משום סיפא דלאשמעינו דאין היחיד כו' תני יעמדו השנים וכו'.

ואי איירי שלא ראו כולם ביחד א"כ איירי אף שראו ביום וא"כ בקיצור הו"ל למיתני שהיחיד שראו ביום אינו מקדש. משום דלא תהא שמיעה גדולה מראיה פנין דעכ"פ איירי ביום.

ואף די"ל דאף שהיחיד יכול להיות זיין מ"מ על העדות אינו נאמן דבעי שני עדים. מ"מ הו"ל למיתני בקיצור שאחד שראו ביום אין מעידין לפניו.

אף ז"א דא"כ גם השתא תיקשי הכי וע"כ צ"ל דלא אשמעינו במשנה שם רק אגב אורחא ועיי"ש בפסגיא: ולכאורה רצייתי לחלק דדווקא בשקלא וטרקא בדבר התלוי בהבנת הלב בזה בעי שיהיו ביחד אולי ישמע א' מחבירו ויספימו באופן אחר אבל בראיית הלבנה שאין זה רק הראיה בחוש.

א"כ אין נ"מ בין ההצטרפות ביחד או לא. ולזה סגי אף שלא היו ביחד.

אבל באמת ז"א דא"כ כל שראו שלשה אנשים החודש במקומות נפרדים יקדשוהו וא"כ א"צ לעדים כלל לעולם שהרי עכ"פ ימצאו ג' אנשים שראוהו ודחוק לחלק בין פשראו מתחלה ע"ד לדין או לא.

וגם כבר האריכו בזה בתו' ב"ב קי"ד ע"א ד"ה אבל פלוגמת רשב"ם ור"י ע"ש. וגם א"ל דאף דזה שלא בפני זה לא הוו דיינים מ"מ כשיושבין אח"פ יחדיו בתורת ב"ד שפיר מיקרי ב"ד.

ולזה איצטריף לאוקמא בלילה. דז"א דהא עיקר הסברא משמע שצריף שבשעת ראיה יהיו ראויים לדון.

דראיה הוא פקבלת עדות כמ"ש התו' ע"ש. ובאמת בלא"ה קשה לפמש"ל דקבלת עדות עכ"פ בעי שלשה ביחד וא"כ קשה ל"ל מוקי לה פנ"ל.

ואפשר לומר דניחא להש"ס לאוקמא דומיא דרישא דראוהו ב"ד וכל ישראל דאיירי שראוהו ב"ד יחדיו. ואף דשם איירי ביום וסיפא מוקי בלילה מ"מ לישנא דב"ד ניחא ליה דאיירי בסוד גוונא ודחוק: ג) אבל בעיקר הדבר נלע"ד דאין דמיו דמהרי"ט עולה יפה.

דאף דדיינים ונדאי בעי שיהיו כולם יחד. היינו משום דגזה"כ הוא שיהא שלשה או כ"ג או ע"א בסנהדרין גדולה.

אבל אין הטעם כלל משום שמא בשעה שזה מסכים כבר חזר בו זה. כמ"ש המהרי"ט ה"ל.

דאף אם יְהִיָּה בְּרוּר לְנוּ שְׁמִסְכִּימִים בְּנִלְמָם גַּם עֲתָהּ. מ"מ לֹא מִיִּקְרִי ב"ד כ"ז שְׁלֹא יִשָּׁבוּ יִתְדִין.

כְּדַמֹּכַח בְּכִמְהָ דְּוֹכְתִי וְכַמְש"ל ג"כ וְע' סְנֵהֲדָרִין כ"ט ע"ב כְּנִפְיָהּוּ וְכו'. אָבֵל גַּבִּי הִסְכַּמְתָּ הִקְהֵל בִּינוֹן שְׁהַעֲיָקָר הוּא הִסְכַּמְתָּם וְנִדְעָתָם.

א"כ מַה לִּי אִם הָיוּ בְּיַחַד אוֹ לֹא. וְאִף שְׁכַתְּבוּ הַפּוֹסְקִים דְּצִיבּוֹר הָיוּ כְּדִינֵינִים.

הִינְנוּ לְעַנְיָן שְׁיִלְכוּ אַחַר רֹב דְּיַעוֹת וְכַדוּמָהּ. אָבֵל לֹא כְּשְׁמִסְכִּימִים בְּנִלְמָם.

דְּלֹא הָיוּ אֵלָּא כְּשִׁוְתָפִים. שְׁהַסְכַּמְתָּם הִסְכַּמְתָּ אִף שְׁמִסְכִּימִים כ"א בְּבֵיתוֹ: וְנִרְאָה דְּאִפִּילוּ זַט"ה שְׁנִבְרָרוּ לְהַתְנַהֵג כָּל דְּבָר עַל פִּיהֶם.

ג"כ א"צ לְהִיּוֹת דְּוִוְקָא בְּנוֹעַד בְּנִלְמָם יַחַד. אִף שְׁסִמְכוּ עַל דְּעֲתָם כְּמוֹ עַל דְּיַיִנִים כְּנ"ל.

מ"מ א"צ רַק הִסְכַּמְתָּם. וְהָא גַּם בְּתַר רַבָּא לֹא אֲזִיל כַּד נִחִית לְמַנְיָא כְּדֵאִיתָא בַּע"ז ע"ב וּבַח"מ ס' ר"ו.

וְרַק בְּשִׁלְשָׁה מְשׁוּם דְּנִקְיֵט ב"ד יַעו"ש דְּעַת הַרְמַב"ם בְּזַהּ. וְרַק מ"מ בַּזַּט"ה וְצִיבּוֹר הוֹלְכִים אַחַר הָרֹב מְשׁוּם מְנַהֵגָא כַּמְש"ל ס' ל"ה בְּאִנְרָף.

אָבֵל לְעַנְיָן שְׁיִהִיוּ בְּנוֹעַד אֶחָד מְנ"ל. וְרַק כְּדִינֵינִים הוּא גַּזַּה"כ כַּמְש"ש.

וְלֹא מְשׁוּם טַעַם הַמַּהֲרִי"ט שְׁהַזְנַפְרָנוּ. וְעַמ"ש בְּזַהּ בְּבֵית אֶפְרַיִם בְּקוֹנְטָרְס הַרְאִיּוֹת לְסִי' ל"ט ס' י"ג: ד) וּבְאֶשֶׁר בְּסִימָנִים הַקּוֹדְמִים הַאֲרַכְתִּי הַרְבֵּה הַהֲכַרְח לְקַצֵּר מְרֹב טְרַדוּמִי.

וְנִרְאָה עֵינְךָ לְמַעֲשֵׂה שְׁאָם בְּנִלְמָם מְסִפִּימִים לְדַעַת אַחַת. א"צ שְׁיִהִיוּ בְּאֶסִּיפָה אַחַת.

וְכַמְש"ל דְּכִינוֹן שֶׁא"צ רַק הִסְכַּמְתָּם וְרַצוֹנָם מַה לְנוּ אִיךָ הִסְפִּימוּ בְּזַהּ. וְאִף בַּזַּט"ה ג"כ הַמְנַהֵג לְתַלּוֹת בְּדַעַתָם וְרַצוֹנָם.

אָבֵל אִם רַק הָרֹב מְסִפִּימִים וְרוֹצִים לְבַטֵּל דַּעַת הַמִּיעוּט כְּדִין ב"ד. אֲזִי אִם הֵם מְחַנְלִקִים בְּדָבָר שְׁפָל אֶחָד נוֹתֵן טַעַם וְאֶתְמַלֵּא לְדַבְרֵיו שְׁזַהּ יוֹתֵר טוֹב לְפָנֵי הַצַּבּוֹר אֲזִי אִין הָרֹב יְכוֹל לְכוֹף לְהַמִּיעוּט רַק אִם יְהִיוּ בְּאֶסִּיפָה אַחַת כְּדִין ב"ד שְׁאֶפְשֶׁר כְּשִׁשְׁמַעוּ הָרֹב דְּבָרֵי הַמִּיעוּט וְהַסְבַּר טַעַמָם יוֹדוּ לְדַבְרֵיהֶם.

אָבֵל אִם הֵם נִחְלָקִים בְּדָבָר שְׁאִין בּוֹ טַעַם. רַק שְׁזַהּ רוֹצֵה כְּךָ וְזַהּ רוֹצֵה כְּךָ וְכַגוֹן כְּשִׁשְׁמַעוּ לְפָנֵיהֶם שְׁנֵי שׁוֹחֲטִים שְׁוִים בְּכָל דְּבַר אֲנֻמָּנוֹת וְיִרְאֵת שְׁמִים וְכַדוּמָהּ.

וְהָרֹב רוֹצִים אֶחָד וְהַמִּיעוּט רוֹצִים הַשְּׁנֵי. שְׁגַם בְּזַהּ הוֹלְכִים אַחַר הָרֹב מְצַד הַמְנַהֵג דְּאִדְעָתָא דְּהַכִּי נִשְׁתַּתְּפוּ כַּמְש"ל ס' ל"ה אוֹת י"א בַּס"ד.

בְּזַהּ אִין תּוֹעֵלֶת בְּמַה שְׁיִתְאַסְפוּ יַחַד. דְּלֹא שְׁיִיכָא סְבָרָא שְׁשִׁמְעוּ הַמְרַבִּים טַעַם הַמוֹעֲטִים.

וְא"כ הָרֹב מְכַרִיעַ אִף שְׁלֹא בְּאֶסִּיפָה אַחַת. אִף הוּא רַחוּק שְׁיִזְדַּמֵּן דְּבָר בְּזַהּ שְׁלֹא יְהִי שׁוּם טַעַם וְאֶתְמַלֵּא לְאֶחָד מֵהֶם בְּטוֹבַת הַצִּיבּוֹר: סִימָן לַח כְּבוֹד יְדִידֵי שַׁב"ז הָרַב הַגְּדוֹל וְכו' מו"ה יְהוּדָה דּוֹב הַלּוֹי נ"י: א) ע"ד אֶשֶׁר הַעִירְנִי כַּת"ר בְּיָשׁוּב קוֹשְׁיֵית הַגְּאוֹן רַעַק"א

בי"ד סי' ו' ובתשובה סי' נ"א שהקשה דמנ"ל לפסול מחנך בבע"ח פגון שן וצפון דבהמה.

דילמא דנוקא אדם דהוי כמחנך והביא שפן משמע בר"ש פ"ד דמכשירין מ"ג. וע"ז כ' ידידי פיון דאמרנו בנדריים ס"ה דשער כמטלטלי.

וכ' הרא"ש משום דסתמא איירי אף בעומד לגזוז והוי מטלטלי. וכ"ש בצפון והביא מדין חציצה וכ"ש להסוברים דעומד לגזוז פגזוז.

וכן דעת הרא"ש דהא בב"ק י"ב לא ס"ל סברא דלא סמכא דעתיה לענגן חוב. וא"כ מוכח דהך דחולין לאו משום קרקע רק משום דלא הוי לקיחה פדך העולם עכ"ד.

הן יפה התעורר. אבל לא העלה ארוכה דהא פליגי רשב"ג ורבנן בשער עומד ליגזוז בגיטין ל"ח וסנהדרין ט"ו.

ושם קיי"ל דהוי כמחנך משום דכמה דשביק להו אשבוחי משבח כמ"ש הרמב"ם פ"ה מה' מעילה. וה"ה צפון הולך וגדול ותורת מחנך עליו.

[ובשטמ"ק בנדריים ס"ה כתב דבנדריים איירי בעומד ליגזוז. ובסנהדרין באינו עומד ליגזוז.

ותמיהני דהא מפורש שם דאיירי בעומד ליגזוז. ואולי פנונתו דבנדריים איירי שגדל כ"כ עד שלא ישביח יותר ודחוק וצע"ג].

וגם מ"ש כת"ר דהרא"ש ס"ל פגזוז דמי ולא ס"ל סברא דסמכא דעתיה. הנה מפורש בטור סי' צ"ה דס"ל להרא"ש דהוי כמחנך וע"ש בפרישה ופ"ד שכ' דב"ח שאני.

ובפרט למש"ש התומים הסברא דכיון דמקיש לכסף וכלים בעי מטלטל גמור ול"ש לומר פקצור דמי ע"ש. א"כ ה"ה הקא דיליף מויקח המאכלת נימא הכי: ובאמת קושיות הש"ס דנדריים צ"ע לפי הרא"ש שם.

דהא ר"ע לא אמר הלכה פסוקה שצריך למפור שער ראש לכתובה רק א"ל שער ראשך לאותו איש. ואפשר ראה בו שאינו עומד ליגזוז.

ויותר מיושב פי' המאירי שם דסתם שער עומד ליגזוז. ונה נכון למנהגם אז לגלח בכל עת פדאיתא בפ"ב דתענית ובכ"מ: ב) ולכאורה מוכח דלא ס"ל להרא"ש סברא דבע"ח שאני.

דאי בע"ח שאני ל"ל להרא"ש לומר דאיירי בעומד ליגזוז הא גם באינו עומד מיקרי מטלטלי פיון שיכול להבריח ובאמת בלא"ה קשה למ"ש הרא"ש בב"ק י"ב דברבנן עבדי כמטלטלי וא"כ כ"ש בן חורין דהוי כמטלטלי ול"ל לאוקמא בעומד ליגזוז וצ"ל שכתב זה לר"ע לטעמיה למ"ש הרא"ש פ"ק דכתובות דר"ע ס"ל כתובה דאורייתא.

וא"כ בדאורייתא הוי עבדי כמקרקעי כמו"ש הרא"ש בב"ק. ואף די"ל דר"ע ס"ל דמלנה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר מ"מ הרא"ש מפרש אליבא דכ"ע.

אף ז"א דהא ד' מאות זוז רצה ליתן לה ולא חייבו ר"ע רק עד ח' מאות זוז. ונה אינו רק תוספת כתובה ולא הוי דאורייתא.

וע' רא"ש פ' הפותב גפי הא דמייתי הירושלמי זו תורה וזו אינה תורה דמבואר דס"ל דעכ"פ שעבוד פתנפה דרבנן יעו"ש. וא"כ אף אי נימא שתוכל לומר שהמזמן תקח על התוספת והפתנפה עדין חייב לה מ"מ הוי דרבנן.

וניש להאריה בפרטי דין זה ואכ"מ דבלא"ה ק"ל היכי מקשה הש"ס בפשיטות דשער פמטלטלי דילמא ס"ל לר"ע כמ"ד בסנהדרין ט"ו דלאו פגזוז דמי ובפרט דהכי הילכתא. ואי נימא דמשמע ליה להש"ס דהקא פמטלטלי משום שיכול להברית או דהוי דרבנן כמש"ל א"כ קשה על הרא"ש ל"ל לסברא דעומד ליגזוז.

וצ"ל דמשמע להרא"ש דהש"ס בעי לאוקמי לכ"ע וקהא דפריה בנדרים שם מהא דמטלטלי לכתנפה ומסדרין לבע"ח. אף דלא דמי דמטלטלי בעי לאוקמא פרבנן וגם ע' פתנבות פ"ד בדברי ר"ע שם.

ובמסדרין לב"ח י"ל דפריה משום דבב"מ קי"ג משמע דס"ל לר"ע מסדרין. ע"ש בתו' קי"ד ד"ה מהו ונדחוק.

ועוי"ל דהש"ס מדקדק מדנקיט שער ראשה ולא שערה סתם. וע"כ היינו משום שראה ר"ע ששער ראשו עומד ליגזוז.

וא"ל לרבנותא דאף שער ראשו שעומד ליגזוז והוי פמטלטלין מ"מ חייב למפוך וכ"ש שער כל גופו שאינו עומד למפוך והוכיח מזה הש"ס דס"ל דהוי מטלטלי. ואף שי"ל דהרבנותא היא דלא הוי פגזוז מ"מ פיון שדין זה הוא אינו רבותא לדיני גבייה רק בעלמא אין שייך לומר שפא עתה להשמיענו.

ומשמע טפי דאשמעינן שגובה ממטלטלי. וכ"ז דחוק פמוכן וגם יש לדחות.

וגם דברי הרא"ש בפי' לא א"ש וע' בתוס' ב"מ ד' ע"ב בדעת ר"ע לענן ריבויי ומיעוטי ועבדא פמקרקע ואקצר: ג) והיה נלע"ד דבר חדש דכיון דקיי"ל דאין אדם מחויב למפוך ולהשכיר א"ע לפרעון חובו פידוע.

נאף לשיתת הר"א בתו' פתנבות ס"ג. היינו רק למזונות אשתו אבל לא לכתנפה ע"ש.

וכמו שיש חילוק בין מזונות לכתנפה לענן סידור ע' טוש"ע אהע"ז סי' ע'. ומכ"ש שאינו מחויב למפוך אבר ממנו אף שלא יקאב לו בנטילתו ולא יזיק לו כלל.

א"כ בשערו אי נימא דהוי פמחנבר וכגופו אינו מחויב למפוך שערו לגזיזה לפרעון חובו דגוף האדם אינו משועבד לפרעון חוב פנ"ל. וא"כ שפיר הוכיח הש"ס מדא"ל ר"ע שימפוך שערו ע"כ ס"ל דכגזוז דמי וראה באיש שהוא ששערו עומד ליגזוז דאלת"ה הוי כגופו פנ"ל.

וכן מפניש בטור בי"ד סי' שמ"ט דשער מת אסור דהוי כגופו. והרמב"ם שפוסק שם דמותר וטעמו דפוסק כרנב"י ספ"ק דערכין כמ"ש הב"ח ולח"מ.

הנה מפניש בש"ס שם הטעם דלהכי בבהמה אסור ובאדם מותר. דזו מיתתה אוסרתה וזו גמ"ד אוסרתה.

פ'י דכיון דעיקר טעם דשער הוי פגופו משום דאשבוחי משבח פדאיתא פסנהדרין ט"ו.
ונה שייך רק מחיים ולא לאחר מיתה.

ובאדם שהאיסור בא בשעת מיתה מותר השער דנעשה אז כתלוש דאינו עומד להשביח.
משא"כ בבהמה דנאסרת מחיים בגמ"ד וכל המקורב בה הוי פגופו וכפירש"י שם.

ואף לדעת הרמב"ם ור"ת דאין נאסרת מחיים. פבר כתבו התוס' בנבחים ע"א להסביר
דמ"מ הגמ"ד גורם האיסור ועיקר האיסור חניל מחיים ע"ש.

ועכ"פ השיעור הוי פגופו פיון שיוגק מהגוף: ד) ובנזיר נ"א מיבע"ל בשער העומד ליגזז
במת וצפון העומד לינטל אי הוי פגופו. ופירש"י שם שהיה עומד מחיים ליגזז ע"ש.

וטעמו דלאח"מ לא שייך עומד ליגזז דאטו במחשבה תליא מילתא. וא"כ לפמ"ש"ל קשה
דהא מחיים קיי"ל דאשבוחי משבח וכגופו דמי.

ואי גיזיל בתר שעת מיתה בכל גוונא לאו פגופו דמי פהא דערבין. וא"ל דמיבע"ל למ"ד
פגוזו דמי.

דא"כ מאי מיייתי שם מדרבב"ח דילמא ס"ל כמ"ד לאו פגוזו דמי. ואף דר"י ס"ל הלכה
פרש"ב"ג בכ"מ מ"מ לאו פלל הוא בכל דנכתא כמ"ש הרי"ף סוף ב"ב ומכ"ש הקא דהוי
ברייתא פמבואר באחרונים.

ונראה הפנונה בזה דהתו' כתבו שם דשער מטמא משום זד. ובסופה י"ד קיי"ל דאם קצר
לאכילה שצריך לידות ונמלה לספף צריך מעשה לבטלו מתורת זד.

אבל בקוצר מתחלה לספף א"צ מעשה ואינו מטמא משום זד ע"ש. וקיי"ל שם דכל זד
העומד לקצץ אינו זד רק בנמלה צריך מעשה לבטלו יעו"ש.

וכן איתא בחולין ע"ג ובעוקצין. ומיבע"ל הקא שעומד ליגזז מחיים אי הוי פיד שעומד
לקצץ מתחילה וא"צ מעשה לבטלו מתורת זד וכהא דקוצר לספף.

או דלמא מ"מ צריך מעשה פיון שפראשית צמיחתו לא עמד ליגזז. והאדשער מטמא
במת ילפינו בספרי זוטא מקרא כמ"ש הר"ש פ"ג דאהלות.

והתו' חולין קי"ח והרשב"א בחי' שם הקשו מנ"ל ידות במת. ותמיהני דהא גליף לה
מקרא דשער מטמא פנ"ל.

והיינו משום זד כמ"ש התו' בנזיר. ובחולין קי"ט ע"ב פליגי ר"י ור"ל בנימא אחת אי
הוי זד וקאי שם בלישנא קמא על מת ע"ש.

ור"ל ס"ל דהוי שומר ולא זד עיי"ש בפירש"י. וצ"ע דמה שייך במת שומר שיטמא רק
נגד הבשר דהא גם עור המת מטמא כבשר.

וצ"ל דנ"מ לענין נבילה אבל לענין מת באמת אין נ"מ. ועתו' ב"ק כ"ה ע"ב ד"ה ומה
ושבת פ"ד בתו' שכתבו דשער הזב אינו מטמא רק אם אפשר לבשר ליגע משום דמרבה
מבשרו משא"כ בשער המת ע"ש.

וקשה דמ"מ ליטמא משום יד. ואפשר דהתו' דחולין קי"ח ורשב"א ותו' דב"ק ס"ל דאינו מטעם יד רק ריבה הפתוב כגופו במת וגזה"כ הוא.

והיינו בעינת הש"ס בנזיר בעומד ליגזז אם הטעם ששער טמא משום יד וא"כ הו"ל יד שעומד ליקצץ. או הטעם משום גזה"כ וטמא בכל גוונא.

אך בהא דב"ק י"ל כפשוטו דבאדם מחיים לא שייך יד פמוכן. אבל עדיין קשה דשייך דין שומר ואקצור.

והרמב"ם כ' בפ"א מהלאה"ט דשער נבילה טמא משום שומר ולא הביא כלל פלוגתא דנימא אחת. וצ"ל דעתו שפוסק פלישנא בתרא בחולין שם וכר"י דס"ל דהוי שומר יעו"ש דאיירי בנבילה וממילא ל"צ לאתויי לישנא קמא: ובב"ק ע"ח ע"ב פליגי תנאי במקרה חוץ מגיזותיה אי הוי שומר גבי גנב.

ונראה דלא שייכא להא דשער אי הוי כגוף דהא איפא מ"ד שם דאף ידה ורגלה לא הוי שומר כל שאינו מעפב בשחיטה. והיינו דלא גרע מאם נחתה רגלה.

ומ"ד דווקא גיזה לא הוי שומר משום דלמיגז קאי גרע טפי מיגז ורגלה וגם מקרנה גרע יעו"ש. ומשמע ליה דקפידת הפתוב שיקרנה כולה הוי רק לדבר שהוא אינו עומד ליגזז.

ויותר נראה לומר דהוא תנא ס"ל עומד ליגזז כגוזז דמי. ומאן דממעט קרנה היינו משום הקיש דנטבחו ע"ש: ה) ובכורות כ"ה גבי שער בכור מבואר שם דמה"ת שרי בהנאה.

ואף שער עולה תמימה שרי כמ"ש התו' שם. ולכאורה קשה דהא איתא בפסחים ל"ג בנתחמם בגיזי עולה דמעל.

ובמהרי"ט אלגאזי ספ"ג דבכורות הביא קושיא זו בשם תו' חיצוניות. ותרו דאיירי שיהקדיש עולה בגיזותיה.

ושם כ' הריט"א שלא ידע איפוא נמצא דין דנתחמם. והוא ש"ס מפורש בפסחים ל"ג.

ולענ"ד הוא מפורש במעילה ובתמורה ל"א ע"ב דגיזולי קדשי מזבח שאין ראוי למזבח אין מועלין בהם. ואף דאיתא בחולין קל"ה דגיזה מכחשת לקדשים.

היינו דאסור לגזז. אבל לא שתהא הגיזה אסורה.

ומ"ש הריט"א שם דלוקי בחולין שם בעבר וגזז. לק"מ דכיון דאסור מה"ת לא שייך זה. וכדקאמר שם מעיקרא הני לאו בני גיזה גינהו ע"ש. וכ"כ המהרש"א שם.

וקשה לכאורה לפמש"ל דשער הוי כגוף ל"ל ימעל אף בגדל אט"פ. וצ"ל דכך דעתו בשעה שמקדש שיקדש רק דבר הראוי למזבח ושתלוי בסיוותה וכמ"ש התוספות במעילה י"ב ע"ב סד"ה חלב ע"ש.

וכן איתא במעילה י"ב דווקא דם מועלין דא"א לה להתקיים בלא דם משא"כ חלב וביצים ע"ש. ובביצים לא מחלק בין אי מעורים או לא דמעורים הוי כגופה עיין ביצה ז ומנחות ע'.

ומ"מ אין מועלים משום דאפשר להתקיים בלעדום: ו) והרמב"ם פ"ו מה' מעילה ה"ב
פ"ב סתם דתולש צמר מקדשי מזבח ונהנה בו מעל ומשמע אף שגדל אח"כ יעו"ש. וע'
פ"א מה"מ הל"י.

והנה בחולין קל"ה איתא דראשית הגז אינו נוהג במוקדשין דכתיב צאנה ולא הקדש.
ופריך הא בלא"ה אסור בגיזה ומשני בקדשי ב"ה.

והא קדשי סד"א ליפרוק וליתוב. הניחא אי ל"צ העמדה והערכה אלא למ"ד קדשי בה"ב
בעי העוה"ע קשה.

ארמב"פ באומר חוץ מגיזותיה והא פחשה באומר חוץ מגיזה וכחישא אבל בקדשי מזבח
פחשה בכלה. ורבא אמר במקדיש עצמה דמחוסר גיזה ופדייה.

וצאנה צריך לשנותפות לר"א ולרבנן לשנותפות עכו"ם. והנה הרמב"ם פסק בפ"א מה"מ
הל"ז דתולש אינו פגוזה.

ובפ"י מה"ב פסק דתולש חייב בראשית הגז. וא"כ קשה דנוקי בתולש וע"כ ס"ל דגם
גוף הגיזה קדוש.

ונראה דהנה הרמב"ם פ"י מה"ב מיימי אוקימתא דקדשי בה"ב ועבר וגזון ואוקימתא
דמקדיש חוץ מגיזה והא דרבא לא מיימי כלל. וכבר תמה ע"ז בכ"מ בשם ר"י קורקוס
ומ"ש בזה דחוק ע"ש.

ועוק"ל דהרמב"ם פסק בפ"ה מה"ע דקבה"ב בעי העמדה והערכה ע"ש בכ"מ. והכי
מיימי הא דעבר וגזון.

ועו"ק דכתב רק הא דחוץ מגיזותיה ולא גיזה וכחישא כדאיתא בש"ס. וכן הקשה בכ"מ
בשם רי"ק.

ונראה דעת הרמב"ם דשער הוי פגוף ממש וכמו"ש פ"ה מה"מ דהוי כמחוסר מפני
שמשבית. ועדיף מחלב וביצים שאין משביתים יותר בכל שעה.

והא דאיתא בש"ס דגיזה מכחשא אינו מפרש כפירש"י שהגיזה מכחשת. רק שצמר
בגיזולו יונק מהגוף ומכחישו.

וממילא פינו דאמר חוץ מגיזה הוי פאומר חוץ מגיזה וכחישא וזהו פנונת הש"ס לתרץ
דבקה"ב שפיר יכול לשייר הגיזה. ודקאמר פאומר חוץ מגיזה וכחישא לא דווקא אלא
פאומר וכעין הא דכתובות נ"ח ע"ב ונדריים י"ג.

או י"ל דבעי למימר אף למ"ד בסנהדרין דהוי פגוזה. ולזה לא מיימי הרמב"ם רק חוץ
מגיזה.

והתו' הקשו בחולין שם איך שייך בגיזה העמדה והערכה דהוי פעציים ואבנים. ותמצו
דכינו שהיה מחוסר בבהמה בעי הוה"ע.

ולפמ"ש מבואר טעם הדבר דהגיזה שיונק מהגוף הוי פגוף הבהמה ובעי הוה"ע. ולזה
נראה דזה שייך רק בגיזה שגדלה אחר ההקדש דינקה מגוף בהמת הקדש.

אָבֵל בְּמִקְדֵּישׁ בְּהֵמָה עִם גִּיזָה שְׁעָלֶיהָ הוּ"ל הַגִּיזָה כְּעֵצִים וְאֲבָנִים וּל"צ הַעוֹה"ע. וְנִרְאָה דְהַרְמַב"ם מְפָרֵשׁ הַש"ס דְּמִקְשֵׁי דְבָעֵי הוּהוּ"ע.

מִשׁוּם דְּמִשְׁמַע פְּשׁוּטוֹת הָאוּקִימָתָא בְּגִיזָה שְׁגָדְלָהּ אַח"כ ג"כ. אָבֵל רַבָּא דְמוּקִי בְּמִקְדֵּישׁ גִּיזָה עֲצָמָה אֵין פִּירוּשׁוֹ הַגִּיזָה לְבִדָּה כַּפִּירֵשׁ"י.

דְּהָא לֹא הָוֵי קָרִי מְוָקְדָשִׁין סְתָמָא רַק מְפָרֵשׁ שְׁהַקְדֵּישׁ הַבְּהֵמָה עִם הַגִּיזָה שְׁהֵינָה עָלֶיהָ בְּשַׁעַת הַקְדָּשׁ. וְהָא לֹא בָעֵי הַעוֹה"ע כַּמֶּשׁ"ל.

וְנָהוּ שְׂכֵי הַרְמַב"ם שְׁהַקְדֵּישׁ בְּהֵמוֹת לְבַה"ב וּגְזִינָן. פִּי' שְׁגִיזָן תִּיכְרַף אַחַר הַקְדָּשׁ הַגִּיזָה שְׁבִשְׁעַת הַקְדָּשׁ וְשִׁפִּיר ל"צ הַעוֹה"ע כַּמֶּשׁ"ל וְהִינְנוּ אוּקִימָתָא דְרַבָּא.

וְרַק לֹא מִינְתֵי דְרָשָׁא דְרַבָּא מִשׁוּם דַּס"ל כַּמֶּשׁ"ל מְקָרָא דְצִאנְדָּה. דַּה"נ לֹא מִינְתֵי שְׁוֹתְפוֹת עֲפוּ"ם דְּפִטוֹר וְהִינְנוּ דְלֹא כְרַבָּא ע"ש.

וּבְנָה י"ל עוֹד אַכ"מ. וְגַם דְּדַרְדָּרְ הַרְמַב"ם לְהִבִּיא דְרָשׁוֹת הַפְּשׁוּטוֹת כִּידּוּעַ.

וְכֹן בַּה' שְׁחִיטָה פִּי"ד לֹא הִבִּיא דְרָשָׁא דְמַחְסָר שְׁפִיכָה וּפְדִינָה וְכִיפּוּי. וּמִינְשָׁב הַפֶּל בַּס"ד וּבְרִש"י בְּחֻלְיִין שָׁם הִבִּיא שְׁהֵינָה גִינְרָסָא הַשְׁתָּא דְאַתִּית לְהִכִּי בְּתַר דְבְרֵי רַבָּא וְכ' דַּל"ג.

וּבְרִיטְב"א ג"כ מִינְתֵי לְהַגִּינְרָסָא דְהַשְׁתָּא דְאַתִּית לְהִכִּי אֶפִּילוּ בְּקִדְשֵׁי בַה"ב וְכו'. וְדַחֵי לָהּ דְהָא רַבָּא אֵיירִי נְמִי בַקְבָה"ב.

וְנִרְאָה דְכַוְנָנַת גִּינְרָסָא זֹו לֹוֹמֵר דְכִינּוֹן דְחִינְדָּשׁ רַבָּא דְגִיזָה עֲצָמָה ל"צ הַעוֹה"ע. א"כ שִׁפִּיר י"ל דְאֵיירִי בְּקִדְשֵׁי גְמוּרִים.

רַק שְׁהַקְדֵּישׁ עִם גִּיזָה שְׁעָלֶיהָ וּל"צ הַעוֹה"ע כַּמֶּשׁ"ל. וּבְרִיטְב"א שָׁם מְבֹאָר דְעֵתוֹ דְבְּמִקְדֵּישׁ עִם גִּיזָה צָרִיף הַעוֹה"ע וְלַעֲנֵד י"ל כַּמֶּשׁ"ל.

וּלפ"ז י"ל דְהַרְמַב"ם גְּרִיס כְּהֵן גִּינְרָסָא וְלָזָה מִינְתֵי הַרְמַב"ם מִסְקָנָא דְאוּקִימָתָא כַּמֶּשׁ"ל. וְעַפְמ"ש מִינְשָׁב מַה שְׁקָשָׁה מִתְמוּרָה י"א דְאִיתָא שָׁם עֲבוּדָה מְכַחְשָׁא וְגִיזָה לֹא מְכַחְשָׁא.

וּבְחֻלְיִין שָׁם אִיתָא דְמְכַחְשָׁא וְכַבֵּר הַק' כֹּן בְּלַב אַרְיָ וּמִש"ש דְלִמְסַקְנָא בְּאַמַּת גִּיזָה לֹא מְכַחְשָׁא וּל"צ לֹוֹמֵר חוּץ מִגִּיזָה וְכַחֲשִׁינָה וְנִסְתַּיְיַע מִדְבְּרֵי רִש"י. לַעֲנֵד מְפֹרֵשׁ בְּרִש"י ד"ה רַבָּא דְגַם לְמִסְקָנָא בָּעֵי חוּץ מִגִּיזָה וְכַחֲשִׁינָה [וּמִש"ש בְּעֵנִין אֵי קִדְשֵׁי בַה"ב פְּשִׁטוּ בְּכֻלָּהּ.

הוּא מְפֹרֵשׁ בְּסוּגְיָא דְתְמוּרָה י"א וְעֵרְכִין ה'. וּבְרַמְב"ם ספ"ה מַה"ע כ' לְהִדְיָא דְפִשְׁטָה בְּכֻלָּהּ.

וּבְרִיטְב"א בְּחֻלְיִין שָׁם כָּתֹב דְלֹא פִשְׁטָה בְּכֻלָּהּ וְאַכְמ"ל בְּנָה]. אָבֵל לַפְמ"ש בְּדַעַת הַרְמַב"ם א"ש דְהַגְזִיזָה אֵינָה מְכַחְשָׁת.

רַק גִּידוּל הַצָּמֵר מְכַחֵישׁ וּמוֹשֵׁף לְיַחֲוֹת מְפָנָה. אָבֵל עֲבוּדָה מְכַחֵישׁ בְּשַׁעַת עֲבוּדָה וְנָה בְּרוּר לַעֲנֵד"ד.

וְעַכ"פ שְׁמַעְנֵנוּ דַּעַת הַרְמַב"ם דְשַׁעַר הָוֵי כְּגוּף וְאַף בְּקִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ שִׁפִּיר ס"ל דְקִדְשָׁה הַגִּיזָה כַּמֶּשׁ"ל וְלְהִכִּי לֹא מוּקִי הַש"ס בְּחֻלְיִין בְּתוֹלֵשׁ כַּמֶּשׁ"ל. וְרִאֲיִיתָ הַתוֹ' בְּכַחוֹרֹת יֵשׁ לְיִישָׁב

לדעתו ואכמ"ל בזה: ויש עוד להעיר בזה לענין גזוז בשפת דהוי רק משום גזוז ולא משום עוקר דבר מגידולו כמ"ש הרמב"ן פ"ג דבכורות וע"ש ברי"ט אלגאזי אות מ בזה ויש להאריך בזה וכן מהא דשבת קכ"ח דאין סחיטה בשער אף לקצר אגני צריף: ונתחזר לנ"ד דכיון שנתברר דאף בעומד ליגזוז קיי"ל דהוי פמתובר.

א"כ אין שום ראיה דבחולין איגרי אף בבהמה ובפרט לפמש"ל דמגדרים לא מוכח פלל דסתמא איגרי אף בעומד ליגזוז. ועוד דהא קתני סתמא והצפון ומשמע אף תלוש וכס"ד דהש"ס באמת בדרך י"ח.

ורק דמוקי לה שם במתוברת. ואף דמסיק טעמא דחונקין מ"מ צ"ל לצדדין קתני.

וכיון דתרצת לה תריץ נמי דאיגרי בגזוז דאינו עומד ליגזוז והוי מתובר גמור. וא"כ קושית רעק"א פחומה עומדת דאין רמז בש"ס מבע"ח וגם ברמב"ם אין מבואר דין זה. ואדרבא בסיפא פתב שם שן תלושה שלקח לחי של בהמה עם שן והטור חולק עליו וכתב דמ"מ הוי מתובר ללחי וע"ש בב"י. ולפי הנ"ל י"ל דס"ל להרמב"ם פסברת הטור דהוי מתובר בכה"ג.

ורק דס"ל דזה רק באדם ולזה דקדק וכתב לחי של בהמה. ולאו דווקא לחי דה"ה בהמה שלימה רק דאורחא דמילתא נקיט.

ואף דלחי אדם נראה ג"כ דמיקרי תלוש לכ"ע מ"מ שפיר מיתסר משום גזירה כמ"ש הרעק"א שם ועכ"פ אין מפורש ד"ז ברמב"ם: ז) והנה לשיטת הסוברים דאדם בן חורין לא הוי פקרקע נראה דשפיר מוכח דהטעם לאו משום מתובר רק משום דלא מיקרי כה"ג לקיחה בידי.

ומ"ש הרעק"א דגזירה בן חורין אטו עבד דחוק. דכל כה"ג הו"ל לפרושי דעבד פסול מה"ת וב"ח משום גזירה.

ועוד נראה דכיון דעיקר ילפותא מאברהם דכתיב ויקח שהוצרף מאכלת ולא הנה מוצא לשחוט באופן אחר ע"ש ברש"י ותו'. והיינו מדכתיב קרא הכי דמן המעשה ל"מ מדי דונדאי עדיף ליה ליקח מאכלת טובה.

וא"כ מוכח ג"כ שאסור לשחוט בצפרנו או בשנינו אף דאברהם הנה ב"ח וזה ברור. וא"כ ע"כ דאין הטעם משום מתובר רק משום שצריף דרף לקיחה בידי בגוף דבר השוחט.

אבל בבע"ח לא שייף לקרוא הבע"ח יד לצפרנו ושנינו ואדרבא הם טפלים להבע"ח. ואף דבחולין קכ"ח מיבע"ל בבהמה אי נעשית יד לאבר ואילן ליחור.

היינו ה"מ שפבר נבדלים מהבהמה ומהאילן יעו"ש ואינם נכללים בגוף הבהמה ואילן משא"כ פאן וא"כ ל"ש אדם ול"ש שאר בע"ח. [וכ"נ מדקאמר הש"ס זריזותיה דאברהם קמ"ל אלמא שהלימוד הוא מן הפסוק ולא מן המעשה.

ובתו' הקשו דהא קדשים בעי פלי ותרצו דדייק מדלא כתיב לשחוט העולה. וקשה דא"כ מאי קאמר זריזותיה וכו' דלזריזות ידענא גם אי כתיב עולה.

ועו"ק ג'וּשִׁיית הַתּוֹ' ע"ש וּבְזָבְחִים צ"ז דלר"ח מנ"ל פְּלִי בְּקַדְשִׁים נִימָא נְמִי דקמ"ל
זְרִיזוּתִיהָ ע"ש מ"ש בְּזָה. וְלוֹלָא יִרְאֵתִי הֵייתִי אוֹמֵר דְּבַחְוֹלִין ט"ו ל"ג תִּיבַת לְשַׁחַט רַק
נִיִּקַח אֶת הַמַּאֲכָלֶת.

וְהַפְּנוּנָה לְקַרְא קַמָּא דכ' נִיִּקַח אֶת הָאֵשׁ וְאֶת הַמַּאֲכָלֶת. וְדָרְךָ הַשּׁ"ס לְקַצֵּר פְּסוּק כמ"ש
הַתּוֹ' בְּשַׁבַּת קכ"ח וּבכ"מ וְדִילְגוּ תִיבּוֹת אֶת הָאֵשׁ.

וְעָלָה שְׁפִיר דְחֵי זְרִיזוּתִיהָ קמ"ל שְׁשָׁם מְסַפֵּר מַה שְּׁהִכִּינוּ מִתְחִילָה. וּבְזָבְחִים יְלִיף מְקַרְא
בְּתָרָא דְלְשַׁחוּט אֶת בְּנוֹ וְשָׁם לֹא שִׁינְךָ לֹמֵר זְרִיזוּת קמ"ל דְּכָבֵר יַדְעֵנוּ מְקַרְא קַמָּא.

וכ"נ בְּפִירש"י בְּחֻלִּין שָׁם שְׁפִי שְׁחָשׁ שְׁמָא לֹא יִמָּצָא צוּר אֲפִילוּ מְחֻבָּר וְהִבִּיא עִמּוֹ
מַאֲכָלֶת עכ"ל. וְזֶה לֹא שִׁינְךָ פְּלֵל רַק אֲקַרְא קַמָּא וְלֹא עַל קַרְא בְּתָרָא כמ"ש.

וְזֶה נִלְע"ד בְּרוּר וּמִינְשָׁב סוּגִיָּא דְחֻלִּין וּזְבָחִים בְּפִשְׁטוּת דְּלִיף מִתְרֵי קְרָאִי וּבְזָבְחִים
מִיִּתִי תַחֲלַת הַפְּסוּק וְיִשְׁלַח אֲבָרְהָם וְגו' מִשָּׂא"כ בְּחֻלִּין]. וְעכ"פ שְׁמַעְנוּ דְלְשִׁיטַת הַתּוֹ'
וְר"ן וְרִיטָב"א דס"ל דְּבָן חוֹרִין לֹא הָוִי פְּקַרְקַע וּכמ"ש הַשּׁ"ף ס' צ"ה מוּכַח שְׁפִיר דְגַם
בַּע"ח מִיִּקְרֵי מְחֻבָּר לְגַבֵּי שְׁחִיטָה פנ"ל.

ומכ"ש לַמִּשְׁ"ש הַתְּנֻמִּים לְמַסְקָנָא פֶּן דְּלֹא פְהַשְׁ"ךָ וּכ"נ דְּעַת הַגָּר"א ס"ס רכ"ז וְשָׁכַן דְּעַת
הַמ"מ ע"ש: אֲכֹן עַל פִּירש"י דס"ל בְּקִידוּשֵׁין ז' דְּבָן חוֹרִין פְּקַרְקַע וּבְחֻלִּין י"ח פ' לְהִדְיָא
דַּבְע"ח מִיִּקְרֵי מְחֻבָּר לְשְׁחִיטָה.

תְּקֻשָׁה גְּוִשְׁיִית הַרְעַק"א פְּחוּמָה וְכֹן לְמַסְקַנְתָּ הַשּׁ"ף ס' צ"ה דב"ח פְּקַרְקַע. וּבָלָב אַרְיָה
נִתְעוֹרֵר ג"כ מנ"ל לְפִסְנֹל צְפוּרָן בַּבַּע"ח דְהו"ל שְׁפִיר דְרָךְ קִיחָה וְנִדְחַק בְּזָה יַעו"ש וּבְזָה
אֲפִשֵׁר לְצַדֵּד מְהָא דְאֲמַרִּינוּ בְּכֹרוֹת כ"ד דְתוֹלֵשׁ גִּיזָה מִבְּהֵמָה בְּשַׁבַּת הָוִי פְּעוֹקֵר דְּבָר
מִגִּידוּלוֹ וְהִינְנוּ קוּצָר.

וְכֹן בְּשַׁבַּת ק"ז גַּבֵּי דְלִדְל עוֹבֵר וּגַבֵּי דַג דְהָוִי עוֹקֵר דְּבָר מִגִּידוּלוֹ בִּירוּשְׁלַמִּי פ' פְּלֵל גְּדוּל
וכ"כ הַתּוֹ' בַּע"ז כ"ו ע"א לְעַנְיָן עוֹבֵר לְהִדְיָא. אֲבָל בְּאֲמַת ז"א דְּדַעַת פֶּל הַפּוֹסְקִים דְּלֹא
מִיִּקְרֵי עוֹקֵר דְּבָר מִגִּידוּלוֹ.

ע' רַמְבַּ"ם פ"ט מַה"ש וְרַמְבַּ"ן דְּהַטְעַם מְשׁוּם נְטִילַת נְשָׂמָה וּכ"ד רַש"י בְּשַׁבַּת ק"ז ע"ב
שְׁפִירשׁ דְּאִיִּרֵי בְּהַפִּילְתּוֹ ע"ש. וְע' שַׁבַּת צ"ה בְּרַש"י גַּבֵּי חוֹלָב וְע' רַמְבַּ"ם פ"ח מַה"ש
וּבמ"מ שָׁם.

וכ"ז אִין שִׁינְךָ לְעַנְיָנֵינוּ בַּלֵּא"ה דְשָׁם מִיִּקְרֵי גִידוּלֵי קַרְקַע אֲבָל לֹא מְחֻבָּר לְקַרְקַע פִּי זֶה
שְׁנֵי דְבָרִים. וּבמק"א הָאֲרַכְתִּי בְּזָה וְאֲקַצֵּר.

וְע' רִי"ט אֶלְגָּאזִי פ"ג דְּכֹרוֹת אוֹת מ וּבְחִל' רַשְׁבַּ"א שַׁבַּת קכ"ח הַקְּשָׁה עַל רַש"י שְׁפִי
אִין מִיִּלְדִין בְּהֵמָה מְשׁוּם טִירְחָא דְהָא גַּבֵּי מִיִּלְדִין הָאֲשָׁה מְשַׁמַּע דְּהָוִי אִסוּר דְּאוֹרִיִּתָא
מְדַפְרִיף הַשּׁ"ס שָׁם ל"ל תּוֹ מְחַלְלִין וכו'.

וְלַעֲנַ"ד לְדַעַת רַש"י דְאָדָם הָוִי פְּקַרְקַע א"ש דְּבִאֲשָׁה הָוִי דְּאוֹרִיִּתָא דְהָוִי עוֹקֵר דְּבָר
מִגִּידוּלוֹ וְדִלֵּא פְהַתּוֹ דַּע"ז שְׁכ' דְּדוֹנוּקָא קוּדָם זְמַנּוֹ. אֲבָל בְּבִהֵמָה לֹא מִיִּקְרֵי מְחֻבָּר לְקַרְקַע
וְלָזֶה פְתַב מְשׁוּם טִירְחָא: ח) וּבְאֲמַת צ"ע טוּבָא עַל הַמ"מ בְּדַעַת הַרַמְבַּ"ם וְהַתְּנֻמִּים

שְׁהַחֲזִיק ע"י דְרַק עֶבֶד עֲבָרֵי מִיקָרֵי קַרְקַע וְלֹא בֶן חוֹרִין דְּהָא מְפֻנָּשׁ בְּרַמְבַּ"ם פּט"ו
מֵהט"א ה"ז דְּהוּי פְּקַרְקַע לְעֲנֵן הַכָּשֶׁר ע"ש.

וּמָה שְׁהַקְשָׁה הַר"ש פ"ד דְּמַכְשִׁירִין מְהָא דְּהַדִּים יָדִיו דְּמוּכַח דְּלֹא מִיקָרֵי מְחַוְּבָר לְעֲנֵן
הַכָּשֶׁר. לִק"מ לְדַעַת הַרְמַבַּ"ם דְּלַרְצוֹן מְטַמָּא אַף בְּמַחְוָבָר כַּמ"ש רפ"ט"ו מֵהט"א וּבְפָנֵי
הַמְשָׁנָה רִישׁ מְקַנְאוֹת.

וְעוֹד יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת מְכַרִּיתוֹת י"ג דְּאִתְכַּשֶׁר בְּטִיפָה מְלֻכְלָכַת עַל הַדָּ דְּהָא הָאִשָּׁה פְּקַרְקַע.
וּצ"ל ג"כ דְּהֵתָם מְשׁוּם דְּאִיִּירֵי בְּרַצוֹן וְכַנ"ל.

אָבֵל לְשִׁיטַת כָּל הַמְפָרְשִׁים שְׁלֹא פִּירְשׁוּ פְּהַרְמַבַּ"ם דְּלַרְצוֹן מְטַמָּא יְקָשָׁה בְּאַמַּת מְפֻל
הַנָּ"ל. וְגַם עַל הַרְמַבַּ"ם קָשָׁה מְהָא דְּהַחֹשֶׁב שְׁיִנְדַח הַפְּתִיל טְהוֹר בְּפְתִיל מְעָרָה בְּחֻלִּין
ט"ז וְאִינוּ מְכַשִּׁיר.

וּבְרַגְלֵיו מְלֹאוֹת טִיט אִם שְׁמַח ה"ז בְּכִי יִתֵּן בַּפ"ג דְּמַכְשִׁירִין. וְנִרְאֶה דַּעַת הַרְמַבַּ"ם דְּרַק
לְעֲנֵן רוּק בַּפּט"ו מֵהט"א הוּי אָדָם פְּקַרְקַע מְשׁוּם שְׁנוּבֵעַ מְגוּפּוֹ וְדַרְכּוֹ בְּכַף וְלֹא בָּא לְכָלֵל
מְשָׁקָה.

אָבֵל אִם בָּא מְעַלְמָא עַל גּוּף הָאָדָם לֹא מִיקָרֵי מְחַוְּבָר וְאִין דַּרְכּוֹ בְּכַף לְעַמּוּד עָלָיו מִים
וְדוֹחֵק. וְעַ"ר שְׁ"י עִירוּבִין צ"ט שְׁפִי בְּרוּק הַטַּעַם מְשׁוּם דְּלֹא הוּי מְשָׁקָה וְלֹא מְשׁוּם
מְחַוְּבָר.

וְקָשָׁה דְּהָא רִש"י ס"ל דְּכָל אָדָם הוּי מְחַוְּבָר. וְנִרְאֶה דַּעַתָּם דְּשִׁאֲנֵי הַכָּשֶׁר דְּגַלֵּי קָרָא
בְּטוּמְאָה דְּאָדָם מְקַבֵּל טוּמְאָה וְאִף עֶבֶד פְּדֻאִיתָא בְּנִזִּיר ס"א.

וְלִזְהָ חֲזִינוּ דְּאָדָם לֹא מִיקָרֵי מְחַוְּבָר לְעֲנֵן טוּמְאָה וְה"ה לְעֲנֵן הַכָּשֶׁר: עוֹד ק"ל דְּהָא גְבִי
גִּט קִי"ל דְּמַחְוָבָר פְּסוּל אַף שְׁנֵתָן לָהּ הַמְחַוְּבָר עֲצָמוֹ וְלֹא הַפְּסִיק בְּקַצִּיצָה ע' ש"ע אַהֲע"ז
ס' קכ"ד. וְכַתְּבוּ הַמְפָרְשִׁים הַטַּעַם מְשׁוּם דְּבַעֲי וְנֵתָן וּמ"מ שְׁרִי בְּכַתֵּב עַל יַד הָעֶבֶד וְנִתְּנוּ
לָהּ וְעֶבֶד הוּי לַכ"ע פְּקַרְקַע.

וְרִאִיתִי בַּט"ז בַּאֲהֲע"ז שֶׁמְשָׁהֲרֵגִישׁ מְהָא דְּבִשְׁחִיטָה בְּאָדָם פְּסוּל וְתִירֵץ דְּשֶׁם מְמַעַט כָּל
מְחַוְּבָר מְדָלָא פְּתִיב וְיָכִין רַק וְיִקְחָה. אָבֵל הָכָא הָעֶבֶד בֶּר נְתִינָה הוּא לִיתְּנוּ כָּלוּ.

וְעִזְדִּין קָשָׁה לְעַנ"ד דְּשִׁפִּיר הָאָדָם וּבַע"ח ג"כ בֶּר לְקִיחָה שְׁיִקְחָה הַבַּע"ח בְּיָדוֹ וְיִשְׁחַחֵט
בְּצַפְרָנוֹ וְכַדוּמָה וְכַמוֹ בְּגִט. וְגַם דְּהָא בַּב"מ נ"ו מְמַעֲטִין קַרְקַע מְדַבֵּר הַנִּיחָן מִיָּד לְיָד
וּמְמַעַט שֶׁם עֶבֶד ג"כ.

וְגַם דַּמ"מ יְקָשָׁה לְמֵאֵי דְּאִיתָא בִּירוּשְׁלַמִּי וְהוּבָא בְּתִשׁוּ' הַרְשָׁב"א טַעְמָא דְּמַחְוָבָר פְּסוּל
דְּבַעֲי דוּמְיָא דְּסַפֵּר דְּהוּי תְּלוּשׁ וְא"כ וְנִדְּאֵי הו"ל לְפְסוּל עֶבֶד ג"כ. וְרִאִיתִי בַּש"ק
שְׁבִירוּשְׁלַמִּי שֶׁם פ"ב דְּגִיטִין שְׁהַרְגִישׁ בְּזָה דְּעֶבֶד הוּי פְּקַרְקַע וְדַחָה בְּאַמַּת דְּבָרֵי הַרְשָׁב"א
שְׁכ' דְּמַחְוָבָר פְּסוּל מֵה"ת וְדַעַתוֹ דְּהוּי דְּרַבָּנָן.

אָבֵל לְעַנ"ד אִין אָנוּ כְּדֵאִים לְדַחוֹת דְּבָרֵי הַרְשָׁב"א וּפּוֹסְקִים הַנְּמַשְׁכִּים אַחֲרֵיו וְעֲלִינוּ
לְהַבִּין דְּבָרֵיהֶם וְלֹא לְדַחוֹתָם. וְגַם דְּדַבְרֵי הַש"ק דְּחֻקִּים שֶׁם דְּכִינוּ דְּאִיתָא בִּירוּשְׁלַמִּי שֶׁם
דְּלַרִּיה"ג הוּי הַךְ דְּסַפֵּר דְּרִשָּׁא גְמוּרָה א"כ ה"ה לְרַבָּנָן דַּכ"ה לְהַדְּיָא בִּירוּשְׁלַמִּי בְּהַדְּדִי:

ט) וְנִרְאָה בְּיָשׁוּב זֶה דְּהִתּוֹ פָּתְבוּ בְּגִיטִין כ"א דריה"ג יְלִיף לָהּ בְּכָלֵל וּפְרָט וּכְלָל וְנִקְיֵט בְּכַעֲזֵין הַפְּרָט הַכָּל לְפִי מַה שְּׁדוּמָה לְחַכְמִים.

ע"ש ד"ה ת"ל וד"ה מה ספר. וְהִנֵּההִתּוֹ פָּתְבוּ בְּב"ק ס"ג וּב"מ ד' דְּלָמ"ד כו"פ מְיַמְעֵט מְפַעֲזֵין הַפְּרָט וְעַבְדִּים אֲבָל לָמ"ד רִיבּוּיִי וּמְיַעוּטִי צְרִיךְ לְקַרְקַע מְיַעוּט אֶחָד וְלַעֲבָדִים מְיַעוּט אַחֵר ע"ש.

וא"כ הָכָא לְרַבְנָן דריה"ג י"ל דס"ל רִיבּוּיִי וּמְיַעוּטִי וּא"כ לִיפָא לְמַעַט מְסַפֵּר רַק חָדָא מְיַלְתָּא וְהִינּוּ מְחַוְבָּר גָּמוּר וְלֹא עָבַד. וּשְׁטָרוֹת לֹא שְׁיִיךְ לְמַעַט דְּגַט הִינּוּ שְׁטָר וְלִזְה עָבַד קָשָׁר.

וְהִנֵּה לְבָרַר שְׁיִטָּה דריבו"מ דוֹרֵשׁ אַרְיִכוּת. וְעַ' נּוּב"י מ"ת חח"מ ס' קי"ח בְּזֵה אֲבָל הִירוּשְׁלַמִי מְיַנְשָׁב הֵיטֵיב בַּע"ה.

ועפ"ז מְיַנְשָׁב ג"כ הַף דְּהַכָּשֵׁר זָרְעִים. דְּבִירוּשְׁלַמִי מְקַשָּׁה לריה"ג בְּהַכָּשֵׁר זָרְעִים נְמִי נְמַעַט בַּע"ח וּמְשַׁנֵּי דְכָל רִיבּוּיָא הוּא וּמְקַשָּׁה א"ה קַרְקַע נְמִי וּמְשַׁנֵּי כָּל מְיַעוּטָא הוּא ע"ש.

ובב"ק ס"ג אֵיתָא ג"כ כה"ג דְכָל רִיבּוּיָא וּבְעֵי מְיַעוּט לְקַרְקַע וּמְיַעוּט לְעַבְדִּים ע"ש. וּא"כ בְּהַכָּשֵׁר דְלִיפָא רַק חַד מְיַעוּט לָא מְמַעַט רַק מְחַוְבָּר גָּמוּר וְלֹא עָבַד.

וּמְיַנְשָׁב קוֹשְׁיֵית הַר"ש בַּפ"ד דְּמְכַשִּׁירִין בְּפְשִׁיטוֹת ל"ל הָוִי אָדָם כְּמַחְוְבָר גְּבִי הַכָּשֵׁר. וּמ"ש הַרְמַב"ם גְּבִי רוּק בַּרְפֵּט"ו מַהט"א דְּהָוִי מְחַוְבָּר.

גלענ"ד פְּנוּנְתוֹ דְכִיּוֹן דְּמַהֲנֵי רְצוֹן א"כ אֵין עֵיקַר הַטַּעַם מְשׁוּם חִיבּוּר. רַק מְשׁוּם דַּכ"ז שְׁהוּא בְּמַקּוּם גְּבִיעֵתוֹ וּמְקוּרוֹ לָא מְיַקְרִי מְשַׁקָּה.

וכ"כ נָשֵׁם הַרְמַב"ם בַּפֵּט"ו גְּבִי הַקְּזָה וּמַצִּיצַת אֶצְבַּע יַעו"ש. וְעַ' סַפ"ה דְּמְכַשִּׁירִין גְּבִי זִינְעָה וְכֵן בַּפִּי הַמְשַׁנֵּה סַפ"ח דְּכַלִּים וְתַרְאָה פְּנוּנְתוֹ דְאֵין הַטַּעַם מְשׁוּם מְחַוְבָּר מְמַשׁ רַק כַּמ"ש וְהִינּוּ כַּמ"ש רַש"י בְּעִירוּבֵין צ"ט דְּלָאוּ מְשַׁקָּה הוּא וּכַמְש"ל אֲבָל וְדַאי דְאָדָם לָא מְיַקְרִי קַרְקַע לְעַנְיָן הַכָּשֵׁר כַּנ"ל: וּלְפ"ז יֵשׁ מְקוּם לוֹמַר גַּם בְּשַׁחֲיטָה דְוַיִּקַּח כָּלֵל וּמַאֲכָלַת פְּרָט וְלִשְׁחֹט חִזֵּר וְכָלֵל בְּכָל דְּבָר הַנִּיקַח וְכָל דְּבָר הַשׁוּחַט.

וּכַעֲזֵין זֶה בְּקַדוּשֵׁין כ"א ע"ב וְלַקְחָתָּ כָּלֵל מְרַצֵּעַ פְּרָט בְּאֲזַנּוֹ וּבַדָּלַת חִזֵּר וְכָלֵל. וְרַבִּי לְטַעֲמִיהָ בְּסוּפָה נ' וּבְכּוּרוֹת נ"א דְדַרְרִישׁ כו"פ וְה"נ דְרִישׁ כו"פ וּמְמַעַט בַּע"ח ג"כ וְכַמוֹ רִיחָא גְּבִי גֵט כַּנ"ל.

וּר"ח קָאָמַר דְזִרְיּוּתִיהָ קַמ"ל וְלֹא אֵתָא לְדַרְשָׁא כָּלֵל. וְעַפ"ז מְיַנְשָׁב דְלֹא מְיַיְתִי קָרָא קָמָא דְוַיִּקַּח אֵת הָאֵשׁ וְגו' וּכַמְש"ל דְשָׁם לִיפָא כו"פ.

וּמְיַנְשָׁב כָּל הַסּוּגְיָא וְגַם דְמְיַיְתִי הַש"ס תִּיבּוֹת אֵלוּ וַיִּקַּח אֵת הַמַּאֲכָלַת לְשַׁחֲט. אֵלָא שְׁאִינִי כְּדַאי לְחַדֵּשׁ דְּבָר כְּזֵה בְּנוֹגַע לְדַרְשׁוֹת הַפְּסוּקִים שְׁלֹא נִזְכָּר בְּרַאשׁוֹנִים וְכָל עֲצָמִינוּ לֹא נַעֲמּוּל רַק לְהַבִּין דְבַרְיָהֶם: י) אֲכֹן לַע"ד יְסוּד הַדְּבָר צְרִיךְ בִּיאוּר דְכִיּוֹן דְעָבַד הָוִי מְמַשׁ כְּקַרְקַע א"כ ל"ל לָמ"ד רִיבּוּיִי מְיַעוּטִי לְקַרְקַע וְעָבַד כִּיּוֹן דְהַקְשָׁו לְגַמְרִי וְגַם ל"ל נִימָא דְלִיָּהוּי אָדָם כְּמַחְוְבָר גָּמוּר לְעַנְיָן שְׁבָת.

ובפירושו כ' הרמב"ם בפ"ט מה' שבת להיפוך יע"ש בה"ה וברמב"ן ורשב"א שבת ק"י.
וכן קשה מגט והקשר פנ"ל.

ולמש"ל היא גופא קשה דהא הוקש לקרקע וכן מצינו דעבד נקנה במשיכה בקדושין
כ"א ע"ב אף דאיתקש לקרקע. והתו' כתבו בגיטין כ"א ע"ב דבעצמין נקוב לא מהני
משיכה כ"ז שלא פסקה היניקה יעו"ש.

וע' קדושין י"ד דבעי קרא לקנינים דעבד עברי וכן באמה ולא ילפינו מעבד פנועני
ומקרקע דהא ע"ע לכ"ע הוי פקרקע כמ"ש התנאים. וזה י"ל ואקצור.

וגם איך איכא פלוגתא עבדי אי פמקרקעי דמי פיון שהוקשו בפירושו: ולזה נלע"ד
דבאמת לא הוקש עבד לקרקע רק לענין קנינים פדכתיב לרשת אחרונה וכדאיתא
בקידושין כ"ב ובכורות י"ג שנקנה כמו קרקע וכה"ג כ' התוס' בכ"מ גבי היקש וג"ש
דלא נאמר רק לענין דאיירי ביה.

ע' תוס' ב"ק כ"ה ע"ב ד"ה ש"מ ופ"ח ע"א וקדושין ג' ע"ב בתוס' וזבחים ט"ו ע"ב בתו'
שכ' כה"ג דלא הוקשו ממש לכל דבר. ונראה דהקנינים עיקר יסודתם הם בסברא וכהא
דאמרין בב"ב פ"ו דשליפי זוטרי דאורחיהו בהגבחה נקנין בהגבחה וברבבי במשיכה
וכן לענין מסירה ומשיכה ע"ש דף ע"ז ובתו' וכן בב"מ ט' גבי רכוב באינש זילא דמחלק
שם דמי שדרכו בכף קונה.

ודרשות הפסוקים בזה נמסרו לחכמים. ולזה קרקע שהוא דבר קבוע וניכר נקנה בכסף
ושטר וחזקה פי זולת זה לא יפול בו קנין נהרי הוא כמו שהוא.

אבל דבר המטלטל ניכר הקנין בו ע"י משיכה והגבחה שפא לרשותו וכן מסירה. ושטר
לא שייך דאין מתקיים עליו שם בעליו הראשון שיצטרף ראיה עליו תמיד.

ולכהי פריה בפשיטות בב"מ צ"ט מטלטלין בני שטרא גינהו. ובכסף פליגי ר"י ור"ל אי
סגי בזה כמטלטלין פיון שאפשר למשכו לרשותו ומשיכה לחוד ס"ל לר"י דלא סמכה
דעתיה עד שיתן מעות וכעין הא דקידושין כ"ו דל"ק בשטר עד שיתן מעות ע"ש ויש
להאריך בזה אכ"מ.

ובמתנה שפיר קונה במשיכה לכ"ע עתו' ע"ז ע"א. ועבד דומה לקרקע בזה שקנינו לזמן
ארוך ולקיום ושייך שטר וגם מחזקתו בו אין היכר קנין דגודרות אין להם חזקה וגם
דהא מ"מ גופו תמיד בידו וברשות עצמו לזה הוקש לקרקע לקנינים.

ומ"מ משיכה קונה פיון דדרכו בכף ואפשר בכף ולזה פירש"י בקידושין ז' דאשה הוי
פקרקע לענין קנין משום שגבי קנינים הוקשו פנ"ל. ובשעבוד נחלקו אי פמקרקעי דמי
כמו בקנין או לא.

וכמו שפוזקו בקרקע גופא אי משמעבדא מה"ת משום דהוי קנין לתצאין כמ"ש
הראשונים וה"נ פליגי אי ג"ז נכלל בקנינים שהוקשו או לא. וכן בהא דע"ע גופו קנוי
בקידושין ט"ז: יא) ובדבר שפוזקש בכלל ופרט שנמעט פעין הפרט כ' התו' ר"פ בכל
מערבין ובגיטין כ"א וזולין ס"ו דהכל כפי ראות עין חז"ל באיזה סברא לדמות פעין
הפרט.

לְזֶה נִרְאָה לָהֶם גִּבִּי שְׁבוּעָה וְכָפַל בְּב"ק ס"ג וּבְפָדְיוֹן בְּכוֹר בְּבִכּוּרוֹת נ"א וְשׁוֹמְרִים בְּב"מ נ"ז דְּמַמְעֵט מְפָעִין הַפֶּרֶט עֲבָדִים ג"כ פִּינּוֹן שְׁיֵשׁ לָהֶם דְּמִיּוֹן לְקַרְקַע גִּבִּי קִנְיָנִים פִּנ"ל. וּדְקָאֵמַר בְּכָל הַנְּהוּ יֵצְאוּ עֲבָדִים שְׁהוֹקְשׁוּ לְקַרְקַעוֹת אֵין הַפְּנוּנָה שְׁיֵצְאוּ מִצַּד גִּזַּה"כ שְׁהוֹקְשׁוּ זל"ז דא"כ לֹא הוּל"ל יֵצְאוּ עֲבָדִים דְּמִשְׁמַע שְׁיֵצְאוּ מִצַּד פְּעִין הַפֶּרֶט רַק הוּל"ל וְעֲבָדִים הוֹקְשׁוּ לְקַרְקַעוֹת פִּינּוֹן שְׁהוּא מִצַּד פְּסוּיק אַחַר.

אַבְל הַפְּנוּנָה הוּא שְׁאֵנוּ מוֹצִיאִין עֲבָדִים מְפָעִין הַפֶּרֶט יַחַד עִם קַרְקַע. פִּינּוֹן שְׁמַצִּינוּ שְׁהוֹשְׁנוֹם הַפְּתוּב לְקַרְקַע גִּבִּי קִנְיָנִים ה"נ דְּמוּ לְהַדְדִי עַד שְׁאֵינָם פְּעִין הַפֶּרֶט דְּקָסָף וְכָלִים.

וּגִבִּי אוֹנָאָה בְּב"מ נ"ו דְּמַמְעֵט עֲבָדִים וְקַרְקַע מִיָּד דְּבַר הַנִּתְּנוּ מִיָּד לִיד הֵינּוּ מִשׁוּם דְּקָרָא אֵינְרִי בְּקִנְיָנֵי מְטַלְטְלִים לר"ל בְּב"מ מ"ז וְכֵן לר"י בְּבִכּוּרוֹת י"ג דְּמַמְעֵט מִיָּנָה עֲפוּ"ם ע"ש. וְאַף דְּעֻבָּד נִקְנָה גַם בְּמִשְׁיָכָה מ"מ קָרָא אֵינְרִי בְּדְבַר שְׁוָהוּ עֵיקַר קִנְיָנוּ.

וּבְמַעֲיָלָה דְקִי"ל בְּגִיטִין ל"ט וְסִנְהֶדְרִין ט"ו דְּעֻבָּד פְּמַחְוֹבַר הֵינּוּ מִשׁוּם דְּבְמַעֲיָלָה י"ח יְלִיף ג"ש חֲטָא חֲטָא מְתָרוּמָה לְמַעַט מְחֻוֹבַר וּא"כ יֵשׁ לְמַעַט מְזָה גַם שְׁאָר דְּבָרִים כָּל שְׁאֵינוּ גִידוּלִי קַרְקַע פְּתָרוּמָה.

רַק דְּמַרְבָּה שָׁם בְּמַעֲיָלָה מְתָמַעוּל מְעַל רִיבָה מִיָּלִי טוֹבָא עֵי"ש וּמְסַתְבַּר לְחַכְמִים לְאוּקְמִי רִיבּוּי אָכַל מִיָּלִי וּמִיַּעוּטָא דג"ש עַל קַרְקַע וְעֲבָדִים דְּדְמוּ לְהוּ קָצַת וּכְמַש"ל לְעֻנִין כּו"פ גַם דְּמַדְמָה שָׁם מְעִילָה לְעַכּוּ"ם וּבַע"ז קִי"ל בְּדָף מ"ה דְּמַחְוֹבַר וְאָדָם לֹא נֶאֱסָרוּ וּכְעִין זֶה פְּתָבוּ הַתּוֹ בְּסִנְהֶדְרִין ט"ו ע"ש: אָכֵן הֵיכָא דְאֵיכָא רִיבּוּי וּמִיַּעוּטָא שְׁהַרִיבּוּי מְרָבָה הַכֵּל.

וְהַמִּיַּעוּטָא מְמַעַט חֲדָא מִיָּלְתָא מִצַּד גִּזַּה"כ וְלֹא מִצַּד דְּבָרִים שְׁדוּמִים לְפָרֶט בְּסִבְרָא שְׁפִיר לֵיכָא לְמַעַט רַק קַרְקַע לְחוּדִיָּה וְלֹא עֲבָדִים דְּלֹא אֵיִתְקַשׁוּ לְהַדְדִי לְכָל מִיָּלִי פִנ"ל. וְרַק בְּכו"פ סִבְרָא הוּא לְמַעַטָם מְפָעִין הַפֶּרֶט מִצַּד שְׁיֵשׁ לָהֶם דְּמִיּוֹן קָצַת זל"ז.

אַבְל בְּמִיַּעוּטָא מִצַּד גִּזַּה"כ שְׁפִיר פְּעִי תְרִי מִיַּעוּטֵי לְקַרְקַע וְעֲבָדִים. וְכֵן בְּגִט לֹא שְׁיָיָף לְפָסוּל עֻבָּד מִצַּד שְׁנַתְמַעַט מְחֻוֹבַר מוֹנְתָן.

דְּאִין זֶה מִצַּד כּו"פ רַק מִצַּד גִּזַּה"כ לְמַעַט מְחֻוֹבַר. וְכֵן בְּהַכְשָׁר וּבְשִׁבְתָּ לֹא שְׁיָיָף כָּלֵל לּוֹמַר דְּאָדָם יְהֵא פְּקַרְקַע בְּשִׁבְיָל שְׁדוּמָה לְקַרְקַע גִּבִּי קִנְיָנִים וּבְעִי מְחֻוֹבַר מְשִׁשׁ לְקַרְקַע וּז"ב לְעַנ"ד: יב) וּבְמַגִּילָה כ"ג וְסִנְהֶדְרִין ט"ו דְּאֵיִתָּא דְּאָדָם שְׁמִין בְּעֶשְׂרָה מִשׁוּם דְּשְׁמִין פְּעֻבָּד וְעֻבָּד אֵיִתְקַשׁ לְקַרְקַעוֹת.

צ"ל ג"כ שְׁאִין זֶה מִצַּד שְׁהוֹקְשׁוּ לְגַמְרִי רַק מִצַּד שְׁמַצִּינוּ שְׁהוֹקְשׁ גִּבִּי קִנְיָנִים וְה"ה גִּבִּי אוֹנָאָה כְּמַש"ל. וּבְאוֹנָאָה הַטַּעַם מְסִבְרָא מִצַּד שְׁאִין שְׁעַר יְדוּעָה לְקַרְקַע שְׁיֵשׁ בְּנ"א מוֹסִיפִים בְּדְמִיָּהֶם אוֹ פוּחְתִין.

וְלָזֶה ס"ל לְכַמָּה פּוֹסְקִים דְּבַפְלָגָא אֵית לְהוּ אוֹנָאָה וְכֵן אֵיִתָּא פְּלוּגְתָּא בְּש"ס דָּף נ"ט לְעֻנִין בְּיִטּוּל מְקַח. וּכְעִין זֶה מְצִינוּ בְּב"ב קנ"ה ע"ב בְּתוֹס' שְׁעֻדוֹת פְּחוֹת מְבָן כ' מוֹעִיל לְעֻנִין שׁוּמַת מְטַלְטְלִין וְלֹא לְעֻנִין קַרְקַע.

וְאַף דְּשָׁם קָצַת טַעַם אַחַר יַעו"ש. וּכ"כ הַסַּמ"ע ר"ל"ה דְּלְקַרְקַע בְּעִי בְּקִיאוֹת בְּמו"מ טְפִי.

אף שדבבריו צע"ק דמנ"ל זה דילמא טעמא פהא דבב"ב שם דמשום פדי חזיו לא תקנו
רק במטלטלין ואכ"מ. ועכ"פ לזה שפיר יש סברא דלגבי שומא דהקדש יהא שנה לקרקע
ג"כ.

ואף דבמגילה שם איתא ועבד איתקש לקרקעות דכ' ונתחלתם וגו'. משמע מזה דהוי
היקש גמור מדמיתי קרא מ"מ י"ל דלא מיתי רק שהיקש שם וכן"ל.

ויותר נראה דעיקר לגרוס ועבד איתקש לקרקעות ותו לא וכ"נ להדיא ברש"י ד"ה עבד
שהביא ע"ז הפסוק דנתחלתם ע"ש. הרי שלא היה גורס זה בש"ס.

וכ"ה לשון הש"ס בסנהדרין ט"ו להדיא. וכן בכ"מ דאיתא הא דעבד איתקש לקרקע לא
מיתי האי קרא.

ומ"ש הקא. וע"כ דל"ג לה פנ"ל: ובירושלמי נראה קצת דאדם בעשרה אינו רק מדרבנן.
מדקאמרין במגילה שם דעבדים בג' שפא ישמעו ויברחו והובא בתוס' במגילה כ"ג
ע"ב. רק שדעתם שם דמה"ת צריף עשרה לכתחילה.

וכבר הקשה ע"ז בטורי אבן דהא מה"ת אינו פדוי פחות מי' פדמוכח בסנהדרין פ"ח
וכמו"ש התו' בתמורה כ"ז ע"ב. ודעתו שם דירושלמי פליג על ש"ס דילן.

אבל אי נימא דהוי רק מדרבנן אדם בעשרה א"ש. ובאמת לענ"ד לולא דברי התוס' נראה
דגם ש"ס דילן ס"ל דבדיעבד מחולל בפחות מעשרה.

וכהא דאיתא בתמורה כ"ז שם להדיא דמחלק הש"ס דבשומא פי תלתא מחולל אף אם
טעו משא"כ כבי תרי יעו"ש וכן דקאמר שמואל שם דמחולל על ש"פ. וכ"נ דעת התוס'
שם ד"ה בין למר בסוף דבריהם שם שהוכיחו מהא דבעי עשרה דשמואל קאמר בדיעבד
וחולקים על סברת התוס' ד"ה לא אמרו שחילקו בין בעלים לגזבר.

וכ"נ בתוס' ב"מ נ"ז ד"ה ומ"ס וכ"נ בסנהדרין פ"ק דאמרין שם דנטע רבעי ומע"ש בג'
יעו"ש ושם לא שניף גזבר פלל דשניף לבעלים. וכ"נ מפניש בערכין י"ט ע"ב דבעי
רבא בשמוהו ג' לנזקין ואח"כ אמר דמי עלי אי יצא באומד ראשון או צריף לשומו שנית
בעשרה משום דשאני אומדן דעשרה ע"ש.

הרי דמספקא ליה. וג"ז רק משום דשאני אכל לא מצד גזיה"כ.

ובדיעבד אם פבר חילל ופדה ודאי מחולל. וע' תוס' סנהדרין י"ד ע"ב ד"ה נטע רבעי
שכ"כ לענין מע"ש וה"ה בהקדש.

והו' דסנהדרין דף פ"ח נלע"ד דאיירי שם ששמו פחות מעשרה וטעו בשומא דאינו פדוי
כדאיתא בתמורה כ"ז ע"ב למ"ד חוזר יעו"ש. וזה לראב"י דס"ל שם דבעי עשרה אכל
לרבנן כל שיש שם שלשה שפיר פדוי אכל בלא טעות ודאי פדוי פנ"ל.

ואין להקשות דלמה גרע משאר נכסי הדיוט דאין נקנים בלא שומא בג' דאמרין מאן
שם לף כדאיתא בכתובות צ"ח וב"מ ל"א ע"ב. ז"א דגבי הקדש שאני דליכא בעלים וכל
ישאל שונוים בזה והו"ל פל אחד בגזבר.

וגם דְהַקְדֵּשׁ אִמְעִיט מְאוּנָאָה וְאִכְמ"ל בְּבִיאוֹר שִׁטָּה זֹה דְהַקְדֵּשׁ שְׁחִילְלוּ עַל ש"פ כִּי צָרִיף לְהַאֲרִיף הַרְבֵּה. אָבֵל עַכ"פ סִנְגִּיא דְסִנְהֶדְרִין א"ש אַף אִי נִימָא דְפְדוּי בְּפָחוֹת מְעֻשְׂרָה וּכְפֻשְׁטוֹת סִנְגִּיא דְתַמּוּרָה כְּנ"ל וּלְפ"ז אִין סְתִירָה כָּלֵל מִירוּשְׁלָמִי שְׁתַּקְנּוּ לְפָדוֹת עֲבָדִים בְּשִׁלְשָׁה: יג) עַכ"פ נָשׁוּב לְנ"ד דְלִפְמ"ש א"ש הָא דְפְסִלִינּוּ שֶׁן וְצַפְנָרָן בַּע"ח אַף לְשִׁיטַת רַש"י דְאָדָם בֶּן חוּרִין אִיתְקַשׁ ג"כ לְקַרְקַע.

דמ"מ אִינוּ הִיקְשׁ גְּמוּר לְכָל מִקְלֵי כְּמִש"ל וְאִי נִימָא דְהַש"ס יְלִיף לְמַעַט מְוִיָּקַח רַק מְחֻנְבָר לְקַרְקַע א"כ מַה שִׁיִּיכוֹת בְּזָה לְפָסוּל אָדָם דְלַעֲנִין זֶה לֹא אִיתְקַשׁ לְקַרְקַע כָּלֵל. וְע"כ צ"ל דְעֵיקַר מִיעוּטָא הוּא מְצַד דְלֹא אִיקְרִי קִיחָה רַק בְּמַאֲכָלֵת וְכַדוּמָה שְׁלוּקַח בְּיָדוּ גוּף כְּלֵי הַשְׁוֹחַט מִשׂא"כ בְּאָדָם וּבְהֵמָה שְׁעֵיקַר הַלְקִיחָה אִינוּ נוֹפֵל עַל הַשֶּׁן וְהַצְפָּנָרָן רַק עַל הָאָדָם וּבְהֵמָה וְכִמְש"ל דְאִין הַבַּע"ח נִקְרָאִים יְדוֹת לְצַפְרָנָם וְשִׁינֵיהֶם וְכֵהָא דְחֻלְוִין קכ"ז דְאִין בְּהֵמָה נַעֲשִׂית יָד לְאָבֵר.

וְאִף שְׁפִסְק הַרְמַב"ם בַּפ"ב מֵהַט"א שְׁהוּא סְפַק אִי בְּהֵמָה נַעֲשִׂית יָד לְאָבֵר לַעֲנִין הַכֹּשֶׁר. זֶה רַק לַעֲנִין אָבֵר שְׁלָם.

אָבֵל לְשֶׁן וְצַפְנָרָן וְדֹאִי לֹא. וְעַכ"פ לְקִיחָה בְּדָבָר הַשְׁוֹחַט וְדֹאִי לֹא מִיקְרֵי כְּנ"ל.

וּמִמִּילָא מִימְעֻטוֹ אָדָם וְכָל בַּע"ח בְּחֻדָּא מְחַתָּא. וְכֵן רְאִיתִי בַּב"ח יו"ד סי' ו' וְאֵהָע"ז סי' קכ"ד שְׁהַקְשָׁה לְמָה בְּגִט דְאִימְעֻט מְחֻנְבָר מוּנָחַן עֲבָד כְּשֶׁר.

וּבְשִׁחִיטָה פָּסוּל אָדָם וּבַע"ח. וְתִירֵץ דְבִגְט יְלַפִּינּוּ מוּכְתָב וְנָתַן יָצָא מְחֻנְבָר שְׁמֻחֻסָר קְצִיצָה.

מִשׂא"כ בְּפָרָה וְעֲבָד שְׁנוּתָן לָהּ גוּף הָעֲבָד וְהַפָּרָה. אָבֵל בְּשִׁחִיטָה יְלִיף מְוִיָּקַח שְׁיִקַח בְּיָדוּ דְבָר הַשְׁוֹחַט בּוּ.

וּבְצַפְנָרָן וְשֶׁן בַּע"ח אִינוּ לוֹקַח בְּיָדוּ דְבָר שְׁהוּא שְׁוֹחַט בּוּ עַכ"ד. הֵרִי שְׁמֻפְרָשׁ ג"כ הָדָר דְרִשָּׂא דְוִיָּקַח כְּמוֹ שְׁפָרְשִׁיתִי.

וְאִף אִם יֵאָחֹז בְּיָדוּ גוּף הַצְפָּנָרָן מ"מ לֹא מִיקְרֵי לְקִיחָה. לְפִי שְׁבִטְלָא לְגוּף הַבְּהֵמָה וְשֵׁם הַבְּהֵמָה וְהָאָדָם עָלָיו.

[רַק מ"ש הַב"ח דְבִגְט הַפָּסוּל מִשׁוּם מְחֻסָר קְצִיצָה תְּמוּיָה. דְהָא פְּסִקִינּוּ דְאִף אִם נָתַן לָהּ גוּף הַמְחֻנְבָר פָּסוּל.]

וְעַ' ב"ש אֵהָע"ז סי' קכ"ד ס"ק י"א וְאִבְנֵי מִילּוּאִיִּם סִי' קל"ג. וּבְאַמַּת בְּרַש"י גִּיטִין כ"א ע"ב וְרִי"ף דָּף כ"ב ע"א נִרְאָה דְעֵיקַר פָּסוּל מְחֻנְבָר הוּא מִשׁוּם מְחֻסָר קְצִיצָה וְלֹא מִשׁוּם פָּסוּל מְחֻנְבָר עֲצָמוֹ.

וְעַ' בַּפְנִי שְׁהִבִין בְּאִנְפֵן אַחַר מְדַבְרֵי רַש"י. וְלַעֲנֵד הָאָמַת כְּמ"ש יַעו"ש וְצ"ע בְּזָה אכ"מ]: בְּהָא סְלָקִינּוּ דְבִין לְשִׁיטַת הַתּוֹס' וְר"ן וְרִיטְב"א וְהַה"מ וְש"פ דְרַק עֲבָד כְּקַרְקַע.

וּבִין לְדַעַת רַש"י וְהַרְאָב"ד דְאָדָם בֶּן חוּרִין ג"כ כְּקַרְקַע. כְּוָלְהוּ מְפָרְשֵׁי מִיעוּטָא דְמְחֻנְבָר בְּשִׁחִיטָה לֹא מְצַד מְחֻנְבָר מִמֶּשׁ רַק מְצַד דְלֹא מְקַרְיָא לְקִיחָה בְּגוּף הַמַּאֲכָלֵת דְבָר הַשְׁוֹחַט כְּנ"ל וְשִׁפִּיר מִימְעֻטוֹ אַף בַּע"ח וּמִינְשָׁב קוּשְׁיַת רַעַק"א ז"ל בַּע"ה: יד) וּבְעֵיקַר קוּשְׁיַת

התוס' בסנהדרין ט"ו שהזכרנו למעלה באות י"א צל"ע מנ"ל בפשיטות דבתרומה לא
הוי פקצור ואף דבקדושין ס"ב איתא דאומר פירות ערוגה זו לכשייתלו יהיו תרומה.

י"ל דנקיט בלשון דמהני אף למ"ד לאו פקצור וכגוז. וגם י"ל דלכשייתלו ל"ד.

והפנונה פשיהו ראויים ליתלוש. וכ"מ בטומאה שמחנך אינו מקבל טומאה כדאיתא ר"פ
העור והרנטב ומ"מ קי"ל שם דף קכ"ז שאם צמקו תאינים באיביהן מקבלים טומאה
דבעי דונקא שיכול לחיות.

וכ"כ הרמב"ם פ"ב מהט"א בתבואה עקורה דבעי שיכול לחיות. ואף דר"י ס"ל שם
קכ"ח ע"ב ביחור שנפשח דטהור אף באין יכול לחיות.

י"ל דר"י לטעמיה דהוא חכמים דר"מ בשבועות מ"ב בענבים העומדות ליבצר דס"ל
פקרקע דמי אף שאין משביחים יותר ועוד מתקלקלים כדאיתא בסנהדרין ט"ו. אף ז"א
דא"כ מה מקשה הש"ס שם קכ"ז ע"ב על שמואל מבריייתא לישני דאתיא כמ"ד פקציר
דמי.

ונה קשה באמת על תירוץ קמא שבתוס' שם קכ"ח דר"י פליג אהא דתאינים שצמקו
דלוקמא כר"י. אף י"ל דכחידאה לא בעי לאוקמא אבל אי תלי בהא דפקצור דמי א"כ
שפיר י"ל כן דכמה תנאי ס"ל הכי.

וגם מה מיייתי סייעתא שם לשמואל כיון דפלוגתא דתנאי היא וכן קשה מדף קכ"ט ע"ב
שם ע"ש. ולזה נראה דלא תלי בזה כלל וטעמא דר"י כדמפרש בדף קכ"ט הואיל ומעורה
מעורה.

פ"י דכיון דטהרת מחנך הוא רק מצד שמצויים שרצים אצלם כמ"ש התו' קי"ח ע"ב
ד"ה וכשם. וא"כ כל שמעורה דינו הכי.

והתוס' קכ"ח ע"ב תרצו עוד דצמקו לא הוי אפי' במעורה. נראה כוונתם דצמקו הפירות
גרע מנפשח היחור והפירות עדיין לחים ביחור ומעורה ולפ"ז גם ר"י ס"ל הכי דצמקו
מקבלים טומאה.

וקצ"ע מלשון הש"ס קכ"ט ע"ב הואיל ומעורה יעו"ש ואכ"מ. והא דגבי שבת איתא שם
דף קכ"ז דחייב אף בצמקו.

כבר כתבו התוס' בשבועות מ"ג ע"א דיליף ממשפון ע"ש. וקצ"ע שכ' שם בלשון ונראה
והוא מפרש בחולין שם.

ויש ליישב קצת ועכ"פ בתרומה נמי נימא דבעומד ליקצר שפיר שרי לעשות תרומה
ויותר מזה מצינו במנחות ע' דמיבע"ל בשבולת שמרחה ושתלה וקרא עליה שם במחנך
אי הויא תרומה.

הרי דאפשר תרומה במחנך יעו"ש בסוגיא דמסיק הכי להדיא: (טו) ומהא דמנחות הנ"ל
נראה ראיה למה שפירש"י בקידושין ס"ב ע"א דאין תורמין תלוש על מחנך משום
דבעינן דגגף דלא מיתחייב בתרומה עד דמיזגן.

ולזה מיבע"ל במנחות היכי דמרחזה פבר. דלהתו' שם שכתבו דממעטינו מחובר מממנו דדונקא תלוש א"כ מה מהני מירוח.

אף י"ל לכמ"ש התוס' שם דדגנה וממנו הוי לעבב א"כ י"ל בנתמרח שוב ליפא רק חד קרא דממנו ולא מעבב. אלא לפז"ק מנ"ל לעבב פלל נימא דממנו אתאלכה"ג בנתמרח ולענגן לכתחילה וצ"ל דלא מסתבר לאוקמא קרא בהא לחודה דמילתא דלא שכיחא הוא.

ובאמת מ"ש התו' מספרי דמעט מחובר מקרא דממנו צ"ע. דבספרי שם יליף ממנו שלא יתרום על שאינו מינו וכן מחובר לתלוש ע"ש וא"כ י"ל דבמחבר על מחובר שפיר שרי לתרום ורק על תלוש אסור וכמו מין על שאינו מינו דבמינו שפיר דמי.

ונראה דמשמע להו דממנו קאי על פי תקחו וגו' אשר נתתי וגו' דכתיב בההוא קרא בפ' קרח. ומשמעותו תלוש פהא דאמרינו בב"מ נ"ו דבר הניתן מיד ליד יעו"ש בסוגיא.

ועלה קאמר דדונקא ממנו דהיינו תלוש וכן תנו בפ"ב דביפורים דביפורים נקנים במחבר משא"כ בתרומה ומעשר הרי דאינו נקנה פלל משמע אף בדיעבד אף מיניה וביה. וצ"ע מהא דמנחות ע' שהזכרנו דמשפחת תרומה במחבר.

וצ"ל דאיירי במחבר מעיקרא שלא נתמרח מקודם פלל וא"כ שפיר י"ל כפירש"י דטעמא משום גמר מלאכה ועיכובא שפיר נדע מקרא דממנו או מקרא דכדגן מן הגורן כדאייתא בירושלמי וברמב"ם פ"ה מה"ת ה"ד לענגן דבר שאינו גמור יעו"ש.

וברמב"ם פ"ה מה"ת ה"ט נראה כמ"ש דרק מחובר על תלוש אין תורמין אבל מחובר על מחובר אפשר דתורמין ע"ש לשונו ובכ"מ שם ואכמ"ל בזה. וכ"כ בפ"א הכ"ו גבי שפולת שמרחה הטעם דהוי פדבר שלא נגמר ע"ש.

ונראה דבאמת פבר הקשה הר"ש ספ"ק דתרומות דמ"ש דבר שלא נגמר ממפריש חלתו קמח דאינו פלום ותיקן משום דאיתרבי מעשר שהקדימו בשבילים ע"ש. וא"כ במחבר שלא איתרבי קאי בדוקתא דהוי כמפריש חלתו קמח באקצור.

עכ"פ שפיר י"ל דבתרומה בתבואה יבישה שעומדת ליקצר שפיר אם תרם הוי תרומה דקצור דמי. ודברי התוס' צ"ע: סימן לט פבוד ידידי הרב הג' וכו' מוה' חזאל מיכל נ"י אבד"ק טרעסטינא: א) ע"ד אשר הקשה מעכ"ת בזבחים כ"ה דפריה הש"ס היכי משפחת לה בן שנה בשחיטה ולא בזריקה.

וכתב מעכ"ת דאפשר בזרק שלא לשמה למאי דס"ל לקצת פוסקים שמונים משעת הרצאה. ובפ"א דפריה קיי"ל דלנדבה מקריבים לשמונה ימים ולחובה שלשים יום משום דכתיב והלאה.

ולעיל ריש זבחים אמרינו שאם חשב שלא לשמה הוי נדבה. וא"כ בשחיטה ששחט לשמה הוי נדר ומנינו מהרצאה דנדר וחובה דהוי משלשים יום.

נאפתי הוא בתוך שנתו. וכשזרק שלא לשמה נעשה נדבה וצריה למנות מיום שמיני והו"ל עברה שנתו עכ"ד.

ונראה פי מעכ"ת אחוי לן חורפיה ופלפולו. אבל על הש"ס אינה קושיא לע"ד.

דְּדַרְיֵשׁ מִקְרָא דְזִכָּר בֶּן שָׁנָה קָאֵי עַל כָּל הַנְּיוּתֵיּוֹ מִשְׁחִיטָה עַד אַחַר זְרִיקָה. וְאֵינְרִי בְּקִרְבָּן
כְּשֶׁר נְשׁוּחֲטִין אוֹתוֹ לְשִׁמוֹ.

וְעוֹד דְּהָא קְרָא דְמִינְתֵי הַש"ס שָׁם אֵינְרִי בְּפָסַח וּפָסַח אֵימָא שָׁם בַּספ"ק דְּפָרָה שְׁקֵרַב
לְשִׁמוּנָה אַף לְשִׁמוֹ וְנִדְרַ ג"כ מְפֻנְרֵשׁ שָׁם שְׁקֵרַב לְשִׁמוּנָה וְרַק קִרְבָּנוֹת חוֹבָה בְּעֵי שְׁלֵשִׁים
יוֹם. וּג"ז רַק לְכַתְּחִילָה אֲבָל בְּדִיעֵבַד כְּשֶׁר ע"ש וּבְרַמְב"ם ור"ש שָׁם וּא"כ לַק"מ: וּבְאַמַּת
בְּלֵא"ה כְּפָר הַקְּשׁוֹ הַתּוֹס' בְּעֶרְכִין י"ח ע"ב עַל שִׁטַּת הַסּוֹבְרִים לְמִנּוֹת מְשַׁעַת הַרְצָאָה.

דַּא"כ שְׁעוֹת דְּפוֹסְלוֹת בְּקִדְשִׁים הֵיכִי מְשַׁפְּחַת לֵה דְמִיּוֹם הַרְצָאָה לֹא שְׁיִיף שְׁעוֹת וְהֵיכִי
מְשַׁפְּחַת לֵה בֶּן שָׁנָה בְּשְׁחִיטָה וְלֹא בְּזְרִיקָה ע"ש שְׁנִשְׁאָרוֹ בְּקוֹשְׁיָא. וּלפ"ז יֵשׁ לְיִישָׁב חֲדָא
בְּחִבְרָתָה עִם קוֹשְׁיָת כַּת"ר דְּהָא טַעַם הַסּוֹבְרִים דְּמַגְנִינוּ מִהַרְצָאָה כְּתָבוּ הַתּוֹס' שָׁם
דְּיַלְפִינוּ מִבְּכוֹר דְּאֵימָא בַר"ה ו' ע"ב דְּמַגְנִינוּ מִהַרְצָאָה.

וְהִנֵּה בִירוּשְׁלָמִי פ"ק דַּר"ה סוֹף ה"א אֵימָא דְרַב חוּנָה ור' יוֹנָה ס"ל דְּגַם לְבְּכוֹר מַגְנִינוּ
מְשַׁעַת לִידָה ע"ש וּא"כ כ"ש לְקִדְשִׁים. וּלפ"ז י"ל דַּע"כ קוֹשְׁיָת הַש"ס בְּזִבְחִים הֵיכִי
מְשַׁפְּחַת לֵה בֶּן שָׁנָה בְּשְׁחִיטָה וְלֹא בְּזְרִיקָה קָאֵי לְמ"ד מְשַׁעַת לִידָה דְּלָמ"ד מְשַׁעַת הַרְצָאָה
לֹא קָשָׁה דִּי"ל כַּמ"ש מַעַכ"ת בְּזִרְקָה שְׁלֵא לְשָׁמָּה.

וְלֹא מִקְשָׁה רַק לְמ"ד מְשַׁעַת לִידָה. וְלִדְיָדָה שְׁפִיר מְשַׁנֵּי דְשְׁעוֹת פּוֹסְלוֹת בְּקִדְשִׁים.
אֲבָל לְמ"ד מְשַׁעַת הַרְצָאָה בְּאַמַּת אֵין שְׁעוֹת פּוֹסְלוֹת. וּמִינְשָׁב שְׁפִיר קוֹשְׁיָת הַתּוֹס' הַנָּל
גַּם קוֹשְׁיָת מַעַכ"ת.

אִף כְּפָר כְּתָבְתִי דְבְּלֵא"ה אֵין מְקוֹם לְקוֹשְׁיָת מַעַכ"ת. וּלפ"ז קָמָה קוֹשְׁיָת הַתּוֹס'.
וְאֵין לוֹמַר דְּגַם בְּהַרְצָאָה בְּעֵינֵינוּ ז' יָמִים מַעַל"ע. דְּבַחְוִלִין פ"א וּבְכַמָּה דְּוִכְתִּי דְּקִאֲמַרִּינוּ
לִילָה לְקוֹשְׁיָה יוֹם לְהַרְצָאָה לֹא מְשַׁמַּע הָכִי.
וּכְבָּר הָאֲרִיכוּ בְּזָה דַּל"צ מַעַל"ע בְּשַׁבְּעָה יָמִים דְּבַהֲמָה. בְּנוֹב"י מ"ת חִיו"ד ס' ז' וּבַח"ס
חִיו"ד ס' י"ז.

וְע' פֻּרְמ"ג ס' ט"ו וּבַהֲג"ה שָׁם. וּבְאַשְׁרֵי אֵין בִּיהֵמ"ד בְּלֵא חִידוּשׁ אֲכַתּוּב לוֹ מֵה שְׁנַתְחַדֵּשׁ
לִי כְּעַת בְּיָשׁוּב קוֹשְׁיָת הַתּוֹס' הַנָּל וְלִימוּד זְכוֹת עַל הַפֻּרְמ"ג שְׁכַתֵּב דְּבְּעֵי בְּבַהֲמָה ז'
יָמִים מַעַל"ע: ב) דְּהִנֵּה טַעַם דְּאֲמַרִּינוּ בַר"ה ו' ע"ב דְּמַגְנִינוּ בְּבְכוֹר מְשַׁעַת הַרְצָאָה.
נִרְאָה מִדְּכַתִּיב תֵּאכְלִנוּ שָׁנָה בְּשָׁנָה וּמִינָה יִלְפִינוּ בְּבְכוֹרוֹת כ"ז שְׁצָרִיף לְאֲכָלוּ תוֹף שְׁנָתוֹ.
וּא"כ מְבֹאֵר לְשׁוֹן הַכְּתוּב שְׁאוּכְלִים אוֹתוֹ שָׁנָה שְׁלִימָה.

וְע"כ דְּהִינְנוּ מְשַׁעַת הַרְצָאָה. וְלֵהֲכִי אֲמַרִּינוּ בְּבַעַל מוֹם שְׁמוּנִין מְשַׁעַת שְׁנוּלֵד מְשׁוּם שְׁרָאוּי
לְאֲכִילָה תִּיקָף וְכַדְאֵימָא בַר"ה שָׁם.
וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' שָׁם ז' ע"א דְּבַתְּם וְנַעֲשֶׂה בַעַל מוֹם מוּנִין מְשַׁעַת הַרְצָאָה פִּינוּ שְׁהִיָּה רָאוּי
לְהַקְרָבָה. וּכ"כ הַרְמַב"ם פ"א מֵה' בְּכוֹרוֹת.

וּכ"נ דַּעַת רַש"י בַר"ה שָׁם וּבְבְכוֹרוֹת כ"ח ע"א מְפֻנְרֵשׁ בְּרַש"י ד"ה כָּל י"ב חוֹדֵשׁ דְּאִף
בְּנַעֲשֶׂה בַע"מ מוּנִים מְשַׁנוּלֵד. וְלְכַאוּרָה סוּמַר ד"ע: וְנִרְאָה שְׁטַעַם שְׁבַאֲרָנוּ שְׁיִיף לְמֵאן
דְּדַרְיֵשׁ שָׁנָה דְּבְכוֹר מִקְרָא דְּתֵאכְלִנוּ כְּנ"ל.

אָבֵל לְבִי רַב דְּדַרְשֵׁי בְּבִכּוּרוֹת כ"ז ע"ב קָרָא דְתַאכְלָנוּ שְׁנָה בְּשָׁנָה שְׁנֵאכֹל לֵב יָמִים וְלִילָה אַחַת וְהֵינּוּ יוֹם אֶחָד בְּשָׁנָתוֹ וְיוֹם אֶחָד בְּשָׁנָה הַשְּׁנִית וְדַמְנִינוּ לְשָׁנָה דִּידְיָה יִלְפִי לָהּ מְקַדְשִׁים דְּכְתִיב בְּן שְׁנָתוֹ.

א"כ י"ל דְּמַנִּינוּ ג"כ בְּבִכּוּר תָּם מְשַׁעָה שְׁנוּלֵד פִּינוּ דְנִלְמַד מְקַדְשִׁים וְלֹא מְשַׁמַּע פְּלִל בְּקָרָא שְׂיָהָא רָאוּי לְאֶכִּילָה כָּל הַשְּׁנָה. דְתַאכְלָנוּ קָאֵי עַל יוֹם אַחְרוֹן מֵהַשְּׁנָה וְכֵן אֵיתָא בִּירוּשְׁלַמִי פ"ק דר"ה סוף ה"א דס"ל לְרַב חֲנוּנָא וְרַבֵּי יוֹנָה שְׁמוּנִין בְּבִכּוּר מְשַׁעָה שְׁנוּלֵד וְיִלְיָף מְדַכְתִּיב אֲשֶׁר יוֹלֵד וְכֵן מִמְעַשֵׁר שְׁנֵכְנַס מְחוּסָר זְמַן לְהַתְעַשֵׁר.

וְשִׁפִּיר הָוִי בִּי רַב לְטַעֲמֵייהוּ דְבִי רַב הֵינּוּ רַב הוּנָא פְּדַאיְתָא בְּסִנְהֶדְרִין י"ז ע"ב וע"ש בַּתּוֹס' וְרַב חֲנוּנָא דְבִירוּשְׁלַמִי הֵינּוּ רַב הוּנָא פִּידוּעַ: וּלְפ"ז יֵשׁ מְקוֹם לִיִּישֵׁב סְתִירַת פִּירֵשׁ"י שְׁהַזְפָּרְנוּ דְבְּבִכּוּרוֹת שָׁם דְּאֵיִירוּ בִּי רַב ג"כ וְלִדְיָהוּ מְנִינוּ מְשַׁעָה שְׁנוּלֵד.

לֹא דַקְדָּק רִש"י בְּלִשׁוֹנוֹ וּפְיָרֵשׁ מְשַׁעָה שְׁנוּלֵד. אָבֵל בַּר"ה דְמוּקִי הַש"ס לְתַרְנוּנֵיהוּ דַּס"ל מְשַׁעָה הַרְצָאָה פִּירֵשׁ פְּסוּגֵי דְהָתָם.

אִי קָשָׁה לְפ"ז מִי הַכְרִיחַ לַש"ס דַּר"ה לְאוּקְמָא דְאַבְיֵי ס"ל ג"כ מֵהַרְצָאָה וְלֹא כְּפִשְׁטֵיהּ דַּס"ל כְּבִי רַב שְׁהַזְפָּרְנוּ דְאִי לְתָם מוּנִין מְשַׁנּוּלֵד וְדוּחַק לֹאמַר מִשׁוּם דְּהִילְכְּתָא כַּמ"ד מֵהַרְצָאָה. וְנִרְאֶה רָאִיָּה דְאַבְיֵי ס"ל כְּבִי רַב דְבְּבִכּוּרוֹת שָׁם מְסִיק בְּסוּגֵי דְרַב ס"ל וּבְשָׂרָם אֶחָד תָּם וְאֶחָד בְּעַל מוּם.

וּבְזַבְחִים ל"ז ע"א מְבֹאָר דַּמ"ד הָכִי ס"ל כְּרִיָּה ג' דְקָאֵי קָרָא דְדָמָם עַל בְּכוֹר וּמְעַשֵׁר וּפְסַח וּקָרָא דְקוּדֵשׁ הֵם קָאֵי לְמַעַט תְּמוּרַת בְּכוֹר וּמְעַשֵׁר וּפְסַח. וְאַבְיֵי ס"ל בְּתַמּוּרָה ה' ע"ב דְּדַרְשֵׁינוּ מְקוּדֵשׁ הֵם בְּהוֹנֵיָתָם יָהּ אֲשֵׁינן לְהֵם פְּדִיוֹן.

וְא"כ ע"כ ס"ל דְּאֵיִרִי רַק בְּבִכּוּר דְאֵי אֵיִרִי גַם בְּמְעַשֵׁר וּפְסַח א"כ נִימָא דְגַם לְפְסַח אֵין פְּדִיוֹן נִזְהָ לֹא מְצִינוּ וְע"כ צ"ל דַּס"ל כַּר' יִשְׁמַעְאֵל בְּזַבְחִים ל"ז דְּדַרְשֵׁי בְּשָׂרָם דְבְּבִכּוּרוֹת דְעַלְמָא וְהֵינּוּ ע"כ כְּבִי רַב וְדָלָא כְּרַב וְכַמְבֹּאָר בְּבִכּוּרוֹת שָׁם [וְהַתּוֹס' בְּזַבְחִים ל"ז ע"ב גַּתְקָשׁוּ דְאַבְיֵי גּוּפִיָּה מִיִּיתִי בְּתַמּוּרָה כ"א דְרִשָׁא דְהֵם לְמַעַט תְּמוּרָתָם.

וְכֵן בְּזַבְחִים שָׁם סְתָם הָכִי אִי לַר' יִשְׁמַעְאֵל. וְלַעֲנַד י"ל כַּמ"ש הַתּוֹס' בְּקִידוּשֵׁין ה' וּבַמ"ק ח' ד"ה נ"ל וּבְכַמְהָ דּוּכְתִי שְׁדַרְדָּר הַש"ס לְהַבִּיא דְרִשָׁה הַפְּשׁוּטָה אִי שְׂאִינָה עִקְרִית לְפִי הַאֲמַת ע"ש וְעוּי"ל בְּזָה וְאִכ"מ] וּלְפ"ז קָשָׁה טוּבָא לְמָה מוּקִי הַש"ס דְאַבְיֵי ס"ל מְשַׁעָה הַרְצָאָה פִּינוּ דַּס"ל כְּבִי רַב דְמְשַׁעָה שְׁנוּלֵד פַּנ"ל ג) וְהַנְרָאָה דְהִנָּה הַתּוֹס' הַקָּשׁוּ בְּעַרְכִּין י"ח ע"ב ל"ל קָרָא בְּקַדְשִׁים שְׁמוּנִין לְשָׁנָה דִּידְיָה וְלֹא שָׁל עוּלָם.

תִּיפּוּק לִיָּה דַּאֲלַת"ה לֹא מְשַׁפַּחַת תְּמִידֵי ר"ה דַּע"כ שְׁהוּ כְּפִי הַרְצָאָה קוּדֵם ר"ה וְהו"ל שְׁנָה בַר"ה. וְלִזְהָ פְתָבוּ דְאִיצְטְרִיף קָרָא דְשַׁעוֹת פְּסִלוֹת בְּקַדְשִׁים.

וְקָשָׁה לִי טוּבָא דְהָא מְפֹרֵשׁ בַּש"ס שְׁנָתוֹ וְלֹא לְמַנֵּן עוּלָם. וּבְשַׁלְמָא בְּעַרְכִּין שָׁם דְּאֵיִרִי לְעַנְיָן מַעַל"ע י"ל כְּהַתּוֹס' אָבֵל בְּבִכּוּרוֹת כ"ז ע"ב מְפֹרֵשׁ דְמַמְעַט מִיָּנָה מְנִין עוּלָם דְקָאֵמַר דְיִלְיָף בְּכוֹר מִיָּנָה לְעַנְיָן זֶה וְלֹא אֵיִרִי שָׁם לְעַנְיָן שַׁעוֹת פְּלִל וְלְכַאֲוָרָה י"ל לְפַמְש"ל דְלְבִי רַב ס"ל מוּנִין בְּבִכּוּר מְשַׁעָה שְׁנוּלֵד וְא"כ שְׁפִיר שַׁעוֹת פּוֹסְלוֹת אִי בְּבִכּוּר וְא"כ י"ל דְלְהָכִי מִיִּיתִי הָאֵי קָרָא דְנִילְיָף תְּרַנוּנֵיהוּ שְׁנָה דִּידְיָה וְשַׁעוֹת.

אף לפ"ז קשה דא"כ מאי ילפי משנה בשנה שנהאכל לב' ימים יום אחד בשנה זו ויום אחד בשנה השנית. דילמא נאכל ליום אחד.

ומשפחת שנהאכל בשנה השנית כשפלתה שנתו באמצע היום בשעות. וקמ"ל דלא נימא דבעי כל אכילתו בתוך שנתו.

וכעין דבעי בזבחים כ"ה ע"ב כל הנויותיו קבלה וזריקה בעודו בן שנה ע"ש. ועכצ"ל דלא ס"ל לבי רב פלל דשעות פוסלות.

וא"כ הדרא קושנין על התוס' לדנקתא: ואפשר לומר דבאמת היא בכמה דוכתי ילפינו בכור מקדשים וקדשים מבכור וכדילפי הכא בי רב ג"כ. ואי נימא דגיליף משנה בשנה דשעות פוסלות נאכל ליום אחד.

א"כ קשה ל"ל קרא דשנתו בקדשים למעט שנת עולם גיליף מבכור. וע"כ צ"ל דלהכי פתיב בקדשים שנתו לאיתורי קרא דשנה בשנה דנאכל לב' ימים. אבל לרב לא תיקשי ל"ל קרא דבכור. גיליף מקדשים.

דבר לטעמיה דס"ל דבכור משעת הרצאה כמש"ל וקדשים משנולדו ולהכי לא מצי למילף זה מזה. אבל לבי רב דמתרנוייהו משנולד שפיר ילפינו זה מזה.

ולפ"ז מיושב גם קושנינו על התו' דשפיר מיייתי בבכורות כ"ז קרא דשנתו. דכיון דילפינו מינה דשעות פוסלות.

א"כ אייתר קרא דשנה בשנה למילף דנאכל ב' ימים. דאי נאכל יום אחד א"כ ל"ל קרא דשנתו גבי קדשים גיליף שעות פוסלות מבכור וכמש"ל וע"כ צ"ל דשנה שנה מיותר לדרוש שנהאכל ב' ימים: ד) ובאמת לרב בלא"ה ל"ק ל"ל יליף קדשים מבכור דהא ג"ש דאמו אמו במעילה י"ג ולידה לידה בנדה מ' פתבו התו' שם דנה רק לענין לידה ואם ולא לענין אחר ע"ש.

וברק דילפינו מעשר עברה עברה מבכור וקדשים פחת פחת ממעשר כדאיתא בכמה דוכתי. וזה לא שייך הכא דבמעשר בהמה ר"ה שלו תשרי כדאיתא ריש ר"ה דקיי"ל כר"א ור"ש שם.

וגיליף בדרף ח' שם מהיקשא דמעשר דגן. ואין זה שייך לפלוגתא אי היקש עדיף מג"ש בגיטין מ"א וזבחים מ"ח.

דהא איתא בבכורות נ"ג ע"ב דמפורש בקרא שהוקשו זל"ז לעלין שנתו ע"ש. ואף למאי דהדר רבא מהא דקאמר לשנה הקשתי שם נ"ד ע"ב.

מ"מ מודה דעיקר הקישא אתי לשנה שנה כדפירש"י שם [ועפי"ז יש ליישב קושניית הטו"א בר"ה ח' שהקשה דגיליף מהקישא דמעשר דגן דלקוח פטור. ולפמ"ש א"ש דנימא דגיליף מג"ש מבכור עברה עברה דלקוח חייב ולחומרא גמרינו ואף דמפורש בקרא זרעה כמו"ש הטו"א שם מ"מ כיון דמיתוקם הקישא לחד מילתא המפורש בקרא סגי דהא פשיטא דא"א להקישם לגמרי לכל דבר.

ועוד נראה דשנה קאי על עשר תעשר. והיינו על תרנוניהו מעשר דגן ובהמה אבל תבואת זרעה לא שנייה לומר דקאי על תרנוניהו וקאי רק על מעשר דגן.

ולמימר דקאי הקישא על מיעוטא דלקוח. י"ל כמ"ש התו' בשבת כ"ח ע"א ד"ה אלא דהיקשא קאי רק אגופא דקרא ולא על הריבוי יעו"ש וכה"ג פתבו בכמה דוכתי וה"נ לא קאי על המיעוט ואכמ"ל [בזה] והא דקאמר לבי רב דילפי בכור מקדשים היינו משום דחשיב לה כגילוי מילתא.

דכיון דבעי שיהא פן שנה בבכור ובקדשים מסתברא למילף דחד דינא לכולהו. שנה דידיה: וממילא אין מקום לתירוצנו הנזכר.

דאין שנייה לומר דקרא דשנה בשנה מיותר פיון שאין שום היקש או ג"ש מקדשים לבכור. ורק מסברא למדין זה מזה אבל לא שנייה לומר ע"ז שהוא מיותר.

וגם מש"ל דגם בנאכל יום וליילה בעי קרא דשנה בשנה אי שעות פוסלות. י"ל דבלא"ה ג"כ תיקשי דהא מ"מ הלילה היא בשנה השנית.

אף י"ל דבכור הוא קדשים והלילה הולך אחר היום כדאימתא בתולין פ"ג. ושנייה הלילה לשנה ראשונה ועמשל"ק בזה.

אף מ"מ נראה דל"ק. דא"כ ל"ל קרא דמהיכי תיתי שיצטרף שיאכלו פולו תוך שנתו.

דבכל הנייתיו דבזבחים כ"ה ע"ב אין אכילה בכלל דשם קאי על עבודות המעפבים בו. והיינו עד לאחר זריקה ולא יותר: והנראה דבאמת אף לבי רב דדרשי שנה בשנה לב' ימים וליילה אחת.

מ"מ משמע פשטא דקרא דקאי על כל השנה שיאכלוהו כל השנה. וממילא מוכח שמונין משעת הרצאה כמש"ל.

ולזה פשוט להש"ס בר"ה לאוקמא כ"ע בתם משעת הרצאה. ופליג על הירושלמי דמיייתי מ"ד דגם בבכור משנולד.

וע' תוס' פתובות ק"ב ע"א. ולפ"ז קשה היכי יליף בכור מקדשים לענין שנה דידיה.

פיון דלא דמו דבקדשים מונין משעה שנולד. ולזה נראה דלדידיה הוי קדשים ג"כ משעת הרצאה וכדעת המפרשים שהביאו התוס' בערכין י"ח ושפיר דמו לבכור.

ולקמודו נראה מהא גופא דל"ל קרא בקדשים למעט שנת עולם תיפוק ליה מתמידי ר"ה. ולזה מוכח דמנינו מהרצאה וממילא שפיר ילפינו בכור מינה.

אבל לרב דדריש שנה בשנה למעט שנת עולם גבי בכור לא יליף מקדשים. משום דס"ל דבקדשים מנינו משעת לידה ולא דמי לבכור.

ולדידיה י"ל קושניית התוס' מתמידי ר"ה להיפוף. דאי לאו קרא דשנתו למעט שנת עולם הו"א דבקדשים מנינו משעת הרצאה כדמצינו גבי בכור וכדמוכח מתמידי ר"ה.

ולזה אתי שנתו למעט שנת עולם וגם למעט שלא נמנה מהרצאה דהכי מוכח לישנא דקרא שנתו של כבש עצמו משעה שפא לעולם. אבל התוס' לא תרצו פן משום דלא

ס"ל סְבֵרַת הַיֵּשׁ מְפָרְשִׁים לְדַמּוֹת קְדוּשִׁים לְבָכוֹר לְעִנְיָן זֶה כָּלֵל אֵף לְבִי רַב וּס"ל דָּלָא הוּ"א כָּלֵל לְמִימַר הֵכִי: ה) וּמָה שֶׁהִקְשׁוּ הַתּוֹסֵ' עַל הַמְּפָרְשִׁים הַנִּזְכָּרִים מְזַכְּרִים כ"ה דְּשִׁעוֹת פּוֹסְלוֹת בְּקְדוּשִׁים.

נִרְאֶה לְיִישָׁב בְּהַקְדָּם מָה שֶׁקָּשָׁה לִי טוֹבָא ל"ל קְרָא כָּלֵל לְמַעַט שְׁנַת עוֹלָם בְּקְדוּשִׁים. וּבִפְרָט לַפּמ"ש הַתּוֹסֵ' בְּעֶרְכִּין שֶׁם בְּתִירוּצָם דְּעֵינְקָר קְרָא אֶתָּא לְשִׁעוֹת.

דְּהָא גְּלַפִּינָן בְּזַבְחִים כ"ה דְּשִׁעוֹת פּוֹסְלוֹת בְּקְדוּשִׁים מְקָרָא דְּבֹן שְׁנָה יְהִיָּה שְׁאָף זְרִיקָתוֹ תְּהֵא בְּעוֹדוֹ בֶּן שְׁנָה. וּמִצָּאֵתִי שְׁנַת־קָשָׁה בְּזֶה הַטּו"א בַּר"ה ט' וְהָרַעַק"א בְּתִשְׁבֻּה סִי קצ"ה.

וּמִיִּרְצוֹ דָּאִי לָאוּ קְרָא דְּשִׁנְתוֹ הָוָה מוֹקְמִינָן יְהִיָּה דְּבְזַבְחִים שֶׁם עַל תְּמִים דְּכַתִּיב שֶׁם וּכְדוּס"ד שֶׁם בְּסוּגְיָא שְׁיָהָא תָּם עַד אַחַר זְרִיקָה. וְלְכַאוּרָה קָשָׁה דְּהָא הַש"ס מְדַחָה זֶה מְהָא דְּקִי"ל שְׁזוּרְקִים עַל כְּזִית בְּשׁוּר.

וּג"ז נִלְמַד מְקָרָאִי. וּצ"ל דְּבִאֲמַת נְאֻמַר דְּיְהִיָּה קָאִי רַק עַל קַבְלָה וְלֹא עַל זְרִיקָה וּדְחִיק וּמוֹקִי אֲנַפְשִׁיָּה.

רַק הַשְּׁתָּא דִּינְדְּעִינָן דְּשִׁעוֹת פּוֹסְלוֹת בְּקְדוּשִׁים מְשִׁנְתוֹ. א"ש טְפִי לְאוֹקְמָא יְהִיָּה אֲבֹן שְׁנָה כִּי הֵיכִי דְּלִיָּהּ קָאִי גַם עַל זְרִיקָה.

ו) וּעַפ"ז יֵשׁ לְיִישָׁב מָה שֶׁתְּמוּהָ לִי עַל הַרְמַב"ם פ"א מַה' פּוֹסְלוֹת מ"הכ"ט שֶׁפְּתַב סְתָם שְׁקְדוּשִׁים שֶׁהוּמָמוּ קוֹדֵם קַבְלַת דָּם נִפְסְלוֹ. וּבַש"ס שֶׁם בְּזַבְחִים מְבִאָּר שְׁזֶה רַק בְּקְדוּשִׁי קְדוּשִׁים דְּבְקְדוּשִׁים קְלִים בְּעֵי לְמִילָף מִיָּהָה.

וּדְחִי מְהָא שְׁזוּרְקִין עַל כְּזִית וּמוֹקִי דְּקָאִי עַל בֶּן שְׁנָה. וּצ"ל דְּסִבְרַת הַרְמַב"ם כְּפִירִש"י בְּזַבְחִים שֶׁם דְּכִינָן דְּגִלִּי גְּלִי.

וְקָשָׁה דְּכָל כַּה"ג הוּ"ל לְהַש"ס לְפָרוּשִׁי. וּבִאֲמַת מוֹכַח בְּסוּגְיָא דְּבָכוֹרוֹת ל"ט דְּדִינָא הֵכִי אֵף בְּקַק"ל דְּאֵלֶת"ה מֵאִי פְּרִיף שֶׁם מְהָא דְּצוּרָם פֶּר הָא מְשַׁכַּחַת לָהּ בְּקַק"ל.

אֲבָל מ"מ כָּל כַּה"ג הוּ"ל לְהַש"ס לְפָרוּשִׁי. וּלְפִירִש"י מְשַׁמַּע שְׁנַת־שָׂאָר בְּקוֹשְׁיָא עַל קַק"ל. וְלָזֶה נִלְע"ד דְּבִאֲמַת דְּרִשָׁא זֹו נִשְׁאַרְהָ. דְּיְהִיָּה קָאִי גַם עַל תְּמִים וְכַמְפִּירִשׁ בְּבְרִיָּתָא דְּמִיָּתִי הַש"ס שֶׁם.

כָּל הַנְּיוּתִיו לֹא יְהִיו אֱלָא תָּם וּבֶן שְׁנָה וְלֹא אָמַר כָּלֵל סְמִי מְכָאן תָּם. וְרַק כְּדַמְקָשָׁה מְהָא דְּזוּרְקִין עַל כְּזִית מְשַׁנִּי תְּרַגְמָא אֲבֹן שְׁנָה.

וְהַפְּנוּנָה שְׁאֲבִי תְּרַגְמָא הָא דְּחָשִׁיב בְּרִישָׁא דְּבְרִיָּתָא זְרִיקָה ג"כ. חָשִׁיב לָהּ מְשׁוּם בֶּן שְׁנָה אֲבָל בְּתַמִּימוֹת אֵין לְדָרוּשׁ דְּקָאִי אֲזִרִיקָה.

מְשׁוּם דִּילְפִינָן מְקָרָאִי אַחֲרֵינִי שְׁזוּרְקִין עַל כְּזִית וְע' מְנַחֲחוֹת כ"ו וְשִׁפִּיר נִשְׁאָר תְּתִירוּץ הַש"ס עַל מְכוּנוֹ דִּילְפִינָן קַק"ל מִיָּהָה. וְאֵף שֶׁהַרְמַב"ם מִיָּתִי שֶׁם רַק קְרָא דְּמַדָּם הַפֶּר.

דְּדוּעַ שְׁאֵין דְּרַכּוֹ לְהֶאָרִיף בְּדְרִשׁוֹת וְסוּמָף עַל סוּגְיָא וְהִיָּנוּ כְּתִירוּץ הַטּו"א וְרַעַק"א הַנִּזְכָּר. רַק לַפּמ"ש גַם בְּאֲמַת כֶּן הוּא דְּקָאִי גַם אֶתְמִים.

והם ז"ל לא הבינו פן בפסוקי ע"ש: אָבֵל בְּאֵמֶת ז"א דְכִינּוּ דִיהֵיה מְשַׁמְעוּתוֹ כָּל הַנְיוּתוֹ מִמִּילָא לִיכָא לְאוּקְמִי עַל תְּמִים לְחוּד. כִּינּוּ דְלָא אֶפְשָׁר לְדַרְשׁוּ עַל זְרִיקָה ג"כ.

וְנִהֵי דְנִימָא בְפִי' הַש"ס כַּמֶּש"ל הִינּוּ מְשׁוּם דַּמ"מ יֵשׁ מְקוּם לְדַרוּשׁ כָּל הַנְיוּתוֹ עַל כֵּן שְׁנָה. אָבֵל לֹמַר עַל תְּמִים לְחוּדִיהָ א"א וְגַם הַטו"א וְהַרְעַק"א תְּפָסוּ בְּתִירוּצָם דְנִימָא דְקָאִי אֶתְמִים וְגַם אֶזְרִיקָה אָבֵל זֶה צ"ע דְהָא מ"מ קִי"ל שְׁזוּרְקִים עַל כְּוִיָּת נְאִי נִימָא דְהוּי מוּקְמִינוּ הַהוּא קָרָא לְדַרְשָׁא אֶתְרִיתִי א"כ גַּם הַשְׁתָּא נִימָא הָכִי וְנוֹקִים יִהְיֶה גַם אֶתְמִים:.

(ז) וְנִרְאֶה דְבְּאֵמֶת הָאִי קָרָא דִיהֵיה אִיבְרִי בְּפָסַח מְצָרִים. וְצ"ל דְיִלְיָף מִינָהּ אַף שְׁהוּא קוֹנְדָם הַדִּיבּוּר.

כְּדִילְפִינּוּ בְּפָסַחִים צ"ו וּמְנַחֲתוֹת פ"ב מוֹעֲבָדָת לְהַקִּישׁ פָּסַח דּוֹרוֹת לְפָסַח מְצָרִים לְבַד מַה דְאֶמְעִיט בְּהִדְיָא ע"ש בְּפָסַחִים. וְלָזֶה פְּשָׁטִיהָ דְקָרָא שְׁפִיר קָאִי עַל תְּמִים וְגַם עַל זְרִיקָה.

שְׁבִפָּסַח מְצָרִים הֵן צָרָף לְהִיּוֹת תָּם גַּם בְּשַׁעַת זְרִיקָה. וּמ"מ בְּפָסַח דּוֹרוֹת דְאִיכָא קָרָא דְוַהֲקִטִיר דְיִלְיָף מִינָהּ בְּפָסַחִים ע"ט וּמְנַחֲתוֹת כ"ו שְׁזוּרְקִין אַף שְׁאִין בְּשָׁר.

וְיִלְפִינוּ פָּסַח בְּהִיקְשָׁא דְזֹאת הַתּוֹרָה מְכָל הַקְּרָבָנוֹת וְכַדְאִיתָא בְּמְנַחֲתוֹת פ"ב. וְע' תּוֹס' חוֹלִין כ"א ע"ב.

לָזֶה לֹא יִלְפִינוּ פָּסַח דּוֹרוֹת מְפָסַח מְצָרִים רַק לְעַנְיָן שְׁיִהָא תְּמִים בְּשַׁעַת קְבֻלָּה וְלֹא בְשַׁעַת זְרִיקָה. וְכַעֲיִן זֶה אֶמְרִינוּ בְּפָסַחִים צ"ו דְפָסַח דּוֹרוֹת מְמַעִיט מִמְקַחוּ בְּעָשׂוֹר וְטַעוֹן בְּיִקְוֹר וְע"ש בְּתוֹס'.

וְדִקְאֶמְרִינוּ בְּזִבְחִים תְּרַגְמָא אָבֵן שְׁנָה. הַפְּנוּנָה כַּמֶּש"ל דְקָאִי עַל הַבְּרִייתָא דְמְשַׁמְעַ מִינָהּ דְקָאִי לְהַלְכָה לְדוֹרוֹת.

אָבֵל בְּקָרָא פְּשׁוּט דְקָאִי גַם עַל תְּמִים וּבְזְרִיקָה כַּנ"ל. וּמִינְשָׁב שְׁפִיר קוֹשְׁיִית הַטו"א וְרַעַק"א דְאִי לֹא קָרָא דְשִׁנְתּוֹ הו"א דְקָאִי אֶתְמִים וְכַמֶּש"ש וּמ"מ בְּשָׂאֵר קְרָבָנוֹת ל"צ תְּמִים בְּזְרִיקָה מְקָרָא דְוַהֲקִטִיר וְכַמֶּש"ל: וְעַפ"ז מִינְשָׁב שְׁפִיר קוֹשְׁיִית הַתּוֹ בְּעַרְכִין דְבְּאֵמֶת לְשִׁיטַת הַסּוֹבְרִים דְמִגְנִינוּ בְּקַדְשִׁים מְהַרְצָאָה לֹא דְמִי שְׁנָה דְקַדְשִׁים לְשָׁנָה דְפָסַח מְצָרִים.

דְּבִפָּסַח מְצָרִים עֲדִיין לֹא נִצְטוּוּ עַל שְׁעוֹר הַרְצָאָה וְכֵן שְׁנָה הִינּוּ מְשַׁנּוּלָד. וְהִנֵּה לְהַתּוֹ בְּעַרְכִין שֵׁם פְּשׁוּט דְמְהַרְצָאָה לֹא שְׁיִיף שְׁעוֹת וּא"כ אַף דְבִפָּסַח מְצָרִים מוּכַח שְׁמִינוּ שְׁעוֹת.

י"ל דְהִינּוּ רַק שֵׁם שְׁשִׁנְתּוֹ מְשַׁנּוּלָד שְׁיִיף שְׁעוֹת אָבֵל בְּשָׂאֵר קְרָבָנוֹת שְׁמוֹנִין מְהַרְצָאָה אִין שְׁעוֹת פּוֹסְלוֹת וְקַדְשִׁים נְלַמְדִים מִבְּכּוֹר בְּהִיקְשָׁא דְזֹאת הַתּוֹרָה וְכַמֶּש"ל דְהוּי מְשַׁעַת הַרְצָאָה וְלֹא אֶמְרִינוּ מְפָסַח מְצָרִים לְעַנְיָן שְׁעוֹת.

וְדִקְאֶמְרַר רַבָּא בְּזִבְחִים שֵׁם זֹאת אוֹמְרַת שְׁעוֹת פּוֹסְלוֹת בְּקַדְשִׁים. נִרְאֶה דְלְטַעְמִיהָ אֲזִיל דְמוּקִי קָרָא דְקוֹדֶשׁ הֵם בְּתַמּוּרָה ה' ע"ב בְּבְכּוֹר וּמַעֲשָׂר וְהִינּוּ כְרִי"ג בְּזִבְחִים ל"ז וּמִמִּילָא דְרִישׁ בְּשָׂרָם עַל תָּם וּבַע"מ כְּדִיתָא בְּזִבְחִים שֵׁם וּא"כ ס"ל כְּרַב בְּבְכּוֹרוֹת כ"ו דְיִלְיָף בְּבְכּוֹר לְמַעַט שְׁנַת עוֹלָם מְשַׁנָּה בְּשָׁנָה.

וְכַדְאִיתָא בְּבְכּוֹרוֹת שֵׁם דְלָרַב ע"כ דְרִישׁ בְּשָׂרָם אֶחָד תָּם וְאֶחָד בַּע"מ וּא"כ ס"ל בְּקַדְשִׁים מִינּוּ מְשַׁנּוּלָד וְכַמֶּש"ל דְבָהָא פְּלִיגִי רַב וְרַב וְלָזֶה שְׁפִיר קְאָמַר ש"מ שְׁעוֹת פּוֹסְלוֹת

דכינן דגם בשאר קדשים מונין משנולד שפיר ילפינן מפסח מצרים דשעות פוסלות דגם בפסח מצרים מנו משנולד וכמש"ל אבל למ"ד בקדשים מהרצאה לא מוכח מידי מהקא וכמש"ל והיינו דקאמר רבא ז"א משום דאיפא דפליג עלה: ח) והנה הרעק"א הקשה בתשובה סי' קצ"ה להרמב"ם דשלישים יום בשנה חשויים שנה א"כ לא מוכח מתמידי ר"ה דבעי שנה דידיה וא"כ מנ"ל שעות פוסלות בקדשים דקרא דיהיה נימא דקאי על תמים.

דאלת"ה תיקשי על סוגיין ל"ל שנתו פלל וכמש"ל. ובכרכין ל"א מבואר דבעינן תרי קראי על שנה דידיה ועל שעות [ובח"ס ח"ד סי' שמ"ג הבין דלרבי שם סגי בחד קרא לתרנוייהו.

ולענ"ד גם רבי יליף שם קדא מעד תום וכדילפי רבנן שם מתמימה וחדא משנת ממכרו [וז"ב לענ"ד] ונשאר בקושיא ע"ש: ועפ"מ"ש מיןשבת קושיתו בס"ד דאי לאו קרא דשנתו לא הוה ילפינן פלל מקרא דיהיה.

דקודם מ"ת לא נאמר עדיין דין דל' יום חשויים שנה ולא דיום בשנה חשוי שנה. ואף דיליף להו בר"ה י' ע"ב מקרא דמבול מ"מ כ"ז אחר שניתנה תורה למדנו מפסוקים הים אבל פשנצטונינו על פסח מצרים שיהא בן שנה הובן כפשוטו שיהא בן שנה משנולד ושפיר קמ"ל דשעות פוסלות [ואף שי"ל דכינן ששמענו שבלשון התורה נקרא בן שנה לשנת עולם א"כ אף בפסמ"צ נימא הכי.

מ"מ נראה דמה שנאמר קודם מ"ת אינו בכלל זה] אבל בקרבנות לדורות דכתיב בהו בני שנה שפכר למדנו שמונים השנים לתשרי מקראי ויום אחד או ל' יום חשויים שנה שפיר י"ל דבני שנה היינו לשנות עולם ובשנות עולם לא שייך שעות פלל ולא ילפינן דין שעות מפסח מצרים דלא דמו להדדי.

אבל בטר דכתיב קרא דשנתו למעט שנת עולם אז שפיר ילפינן בהקישא דועבדת מפסח מצרים דשעות פוסלות היכי דמנינן לשנה דידיה וגם דהוי זה רק גילוי מילתא: עכ"פ נתבארו שיטת המפרשים דס"ל דמנינן משעת הרצאה בקדשים.

דבסוגיא שם בערכין קאמר ראב"י שנתו למעט שנת עולם. ומשמע להדיא דלא אתי לשעות.

ואי לאו שנתו הו"א דאזלינן בטר שנת עולם וכמש"ל להקשות על התו' מזה. ולזה ס"ל דראב"י ס"ל פבי רב דבכורות כ"ו דס"ל דבקדשים מנינן מהרצאה כמש"ל ולא מוכח מידי מתמידי ר"ה ולזה בעי קרא דשנתו וכמש"ל.

ולהלכה יש להאריך בזה לפמש"ל דתלוי בפלוגתא דאב"י ורבא בתמורה ה' אי עביד מהני שיש בזה מחלוקת הפוסקים וגם תלוי בפלוגתא דריה"ג ור"י בזבחים ל"ז ור"ע ור"י בזבחים נ"ז ואכמ"ל בזה: ט) ועפ"ז יש לצדד בזכות קצת אחרונים שפתבו דז' ימים דבהמה בעינן מעל"ע.

דבאמת לבי רב שבארנו דס"ל ג"כ דבכור מונין משעת הרצאה. ודאזלינן בטר שנה דידיה יליף מקדשים.

ובקדושים קיי"ל דשעות פוסלות לשיטת הסוברים דבקדושים מוגין משעה שנולד והכי קיי"ל לדינא וכמ"ש התו' בערכין י"ח דעיקר קרא דשנתו להכי אתא. ואף להסוברים משעת הרצאה או למ"ד ל' יום חשוב שנה דלא מוכח מתמידי ר"ה מידי די"ל שנולד תוף ל' קודם ר"ה וכ"כ הרעק"א סי' קצ"ה וח"ס חי"ד סי' שמ"ג.

ואף דקיי"ל ספ"א דפרה שהרצאה של תמידי הוא ל' יום מ"מ הא איתא שם דאף ביום שלשים שרי וא"כ י"ל שיקחו לתמיד פבש שיום שלשים שלו בר"ה. מ"מ לדידהו מוכח מקרא דיהיה דשעות פוסלות בקדושים וכמ"ל ב'שוב דברי התוס' דמשנתו ילפינו שנה דידיה ומיהיה שעות וכפשוטו לשון הש"ס זאת אומרת שעות פוסלות.

ולשיטת הסוברים דכל קדושים משעת הרצאה ג"כ א"ש בפשיטות דלק"מ מתמידי ר"ה. ומ"מ איצטריף שנתו דמיהיה לחוד הו"א שמוגין משנולד כמו בפסח מצרים שאז לא היה צדיקו דין הרצאה ולזה פתיב שנתו להורות שנתחדש אחר מ"ת למנות מהרצאה ודןסק.

ויותר נראה כמ"ל דמיהיה לחוד לא הני ידעינו ואקצור. ואף דפשיטא להתו' בערכין דבהרצאה לא שייף מעל"ע מ"מ י"ל לשיטת המפרשים הנ"ל דלא ס"ל הכי.

וכיון דילפי בכור מקדושים מוכח דשעות פוסלות בבכור ג"כ אף דמגינן ביה לכ"ע מהרצאה כמ"ל. ולכאורה קשה מהא דאיתא בתולין פ"א דר' אפוטריקי רמי כ' שבעת ימים הא לילה חזי וכ' מיום השמיני וגו' הא פיצד לילה לקדושה ויום להרצאה והביאו הגוב"י מ"ת חיו"ד סי' ז' והח"ס חיו"ד סי' שמ"ג ראיה מזה דל"צ מעל"ע.

דאי בעי מעל"ע א"כ משפחת לה ז' ימים לחוד פשנגמרו הז"י באמצע היום. ומיום השמיני קאי אם פלו הז"י בערב ע"ש: י) ונראה לדחות דאדרבא מפאן ראיה לשיטת הסוברים ז"י מעל"ע.

דהנה הרמב"ם לא הביא פלל הך דר' אפוטריקי וכבר תמה ע"ז הכ"מ פ"ו מה"ב הי"ד. אבל נראה דלא ס"ל פלל הא דר' אפוטריקי.

דבזבחים י"ב קאמר דס"ל לר"א לילה אין מחוסר זמן. והרמב"ם פוסק בפ"ג מה' מחו"כ דלילה מחוסר זמן ע"ש וא"כ לא ס"ל הא דר"א.

ושפיר בעי קרא לענין מעל"ע כמ"ש הנו"ב והח"ס. דאלת"ה תיקשי רומיא דקראי למ"ד לילה מחוסר זמן.

וכ"נ מסתמא דש"ס יומא ס"ג ע"ב דיליף שם מקרא דירצה לאשה וגו' דאסור להקדיש מחוסר זמן. וקשה טובא דהא זה קאי על מיום השמיני והלאה ומיעטלילה לקדושה אלמא דאיירי רק בהרצאה ולא בקדושה.

וע"כ צ"ל דהאי תנא ס"ל דגם לילה מחוסר זמן. ולזה לא הביא הרמב"ם הא דר' אפוטריקי.

ורומיא דקראי נימא למעל"ע. ובירושלמי שבת פי"ט ה"ה מייתי מהא דבלילה מקדושים ראיה דתינוק מיקרי בליל שמיני ערל.

והרמב"ם פי"א מה"ת ה"ז כתב שקטן כל ז' לא מיקרי ערל א"כ משמע דליל שמיני מיקרי ערל פהירושלמי וא"כ מוכח דס"ל לילה אין מחוסר זמן לענין זה. אבל ז"א דא"כ הו"ל לכתוב בפירוש שקטן ערל וכו' משפירש פן בירושלמי.

ולזה נראה דנקיט כל ז' דהוי מילתא דפסיקא וממילא גדע דגם בליל שמיני פן כל שלא הגיע שעה הראויה למולו וכן צ"ל בפ"ג מהא"מ שקטן כל ז"י הוא מחוסר זמן לאו דווקא וה"ה ליל שמיני כמש"ל: וכן ראיתי במה"פ פ"א דר"ה ה"א שקטן מדלא הביא הרמב"ם הך דר"א דלא ס"ל פנותיה.

ולפלא שלא הזכיר שהכ"מ הרגיש בזה. וגם שהרמב"ם פוסק לילה מחוסר זמן.

וגם הך דיומא ס"ג הביא מת"כ ורש"י בחומש. ובש"ק פ"ח דיבמות ה"א מצאתי שקטן דהרמב"ם ס"ל הך דר"א ונשען על מ"ש גבי מילה ז' ימים ובפ"ג מהא"מ.

וכבר ביארנו שאין הכרע מזה. ומצאתי בעמק הושע סי' כ' שהחליט ג"כ שהרמב"ם ס"ל לילה מחוסר זמן במילה ובהך דר"א נסתפק אי ס"ל יעו"ש.

ולפלא שלא הביא כלל דברי הש"ק ומה"פ הנ"ל. ועכ"פ מבואר שדעתו ז"ל הנה ג"כ דז"י דנקיט הרמב"ם במילה לאו דווקא הוא.

וע"ש באנרף: ובלא"ה ג"כ לק"מ לענ"ד. שדוחק גדול לנישב רומיא דקראי בהא דמעל"ע.

ומאי פסקא דנקיט קרא שהמעל"ע נגמר ביום השמיני ונקיט לילה לקדושה. י"ל הפוננה באופן אם נגמרו הז' מעל"ע בלילה מותר להקדישו אח"כ כל הלילה.

וממילא כיון דנימא דז' ימי הרצאה הם מעל"ע. א"כ ה"ה בחולין לענין גפול דמינה גליף לה רשב"ג.

וע' מל"מ פ"ג מהא"מ בזה. ובאשר פי למעשה נדחית שיטה זו מפל האחרונים.

וכ"נ פשוט הש"ס וראשונים. לזה אקצר: סימן מ' ובעברי בענין זה עלה ברעיוני בהא דתנן ספ"ק דפרה דקרבות חובה קרבים מיום שלשים ואילף.

ונדר ונדבה ופסח בכור ומעשר מיום שמיני. והרמב"ם פ"א מה' מעה"ק לא הביא הא נדר ונדבה ביום ח' רק בכור ומעשר ופסח.

וכבר תמה הכ"מ שם ע"ז ונשאר בקושיא: א) ונראה דביומא ע' ס"ל לרבי דביוה"כ הוי איל אהד מדכ' בפ' אחרי איל אהד וראב"ש ס"ל שני אילים ואיל אהד מיוחד שבועדרו. רבי שהוא ממבחר נדריכם.

וראב"ש חזא בחובה וחדא בנדבה. ובדף ל"ד ע"ב שם איתא דר' ס"ל לכבש האהד קאי על תמיד של שחר דכתיב ביה הפכש האהד ורבנן ס"ל דקאי על ערבית ואהד מיוחד שבועדרו ורבי ממבחר נדריכם [בש"ס שם ובדף ע' איתא ממבחר נדריה וצ"ל נדריכם שכן הוא בפסוק] ורבנן חד בחובה וחד בנדבה.

ולפ"ז צ"ל דראב"ש דכבר אית ליה חד קרא לחובה גבי איל יה"כ ס"ל הקא פרי דקאי על של שחר. ורבנן ס"ל פרי דאיל אהד ביה"כ וכ"כ בתו' ישנים.

ורבי ס"ל דסגי בחד קרא לחובה ולנדבה. וכן מייתו התו' במנחות פ"ג ע"ב תוספתא
דילפינו מקרא דמבחר נדריכם פל הקרבנות ע"ש והיינו כרבי כמ"ש.

וכן צ"ל בכריתות כ"ז דמייתי האי קרא גבי אשם ע"ש. אכן בספרי פ' ראה יליף חובות
מריבויהו דנכל מבחר ולפ"ז תלוי זה אי דרשינו פל לרבות ואכמ"ל בזה: ובמגילה כ"ח
איתא אם נאמר כבש למה נאמר אחד אחד המיוחד בעדרו.

וקשה לרבנו ל"ל האחד בשל ערבית פינו דכבר דרשינו מיוחד בעדרו מאחד קמא. וצ"ל
דקמ"ל דבשחרית מקריב המובחר שבכולם אף משל ערבית ובערבית יקריב הפחות
ממנו אבל גם הוא יהא מובחר בעדרו.

[ולרבנו דס"ל דאיידי בשל ערבית. צ"ל דהא דכתיב פמנחת הבוקר וכןסכו.

מיותר הוא לדדרשינו ביומא ל"ד ע"א להקדים קטורת לנסכים ע"ש וראיתי באחרונים
שנתקשו בזה] ולרבי קשה ג"כ ל"ל האחד דנכתוב סתמא ויהא קאי על של ערבית
ומצאתי בתו' שינים שנדחקו בזה.

אכן לפמ"ש התוד"ה רבי דנ"מ לדינא איזה קודם דלרבי של שחר קודם ע"ש א"כ לק"מ
דאיצטריך האחד להקדים של שחר ולא של ערבית. ובספרי פ' פנחס איתא דלהכי נאמר
אחד דלא נימא דהנהו דכתיבי בפ' תצוה הווי עוד שנים ע"ש אבל עדיין קשה דגם בפ'
תצוה כתיב אחד תרי זימני וצ"ל כעין מ"ש התו' ביומא ל"ג ע"ב ד"ה הקא דכולהו
בבוקר דכתיבי בתמיד בפ' תצוה ובפ' פנחס פחד חשיב להו והו"ל כפרשה שנאמרה
ונשנית ע"ש וה"נ נימא דכולהו אחד דכתיבי בפ' תצוה ופ' פנחס פחדא חשיבי ונאמרה
(ונשנית: ב) והנה הרמב"ם לא הביא כלל הך פלוגתא דרף ל"ד אי ילמד שחרית משל
ערבית ולפמ"ש התו' דנ"מ לדינא לענין הקדמה קשה וכן לפמ"ש דלרבנו של שחר
מובחר משל ערבית.

ולפמ"ש א"ש דהרמב"ם לטעמיה שפוסק בפ"א מה' עבודת יוה"כ פרבי דאיל אחד
ביה"כ והיינו משום דהלכה פרבי מחבירו. וגם דסתם משנה ור"א ור"ע בדרף ע' כולהו
פרבי אתיין עיי"ש.

וממילא ס"ל דחובה ונדבה מחד קרא אתו פרבי שם. ופוסק בהך דרף ל"ד ג"כ פרבי
דקאי על של שחר וילמד של ערבית משחרית.

וזה א"צ הרמב"ם להביא דשל שחר קודם. דממילא גזע שאם אין לו נסכים רק לאחד
יקריב לשחרית שמצוה הבאה לידו אל יחמצנה.

ועדיין קשה לפמ"ש ל' דרבנו דרף ל"ד סברי פרבי דרף ע' וא"כ הו"ל להרמב"ם לפסוק
פרבנו דרף ל"ד דאין הלכה פרבי מחבירו: ג) והנראה בזה דהנה הרמב"ם כתב בפ"ג
מה' מעה"ק ה"ו פל הקרבנות בין חובה בין נדבה טעון סמיכה שנאמר וסמך ידו על ראש
קרבנו מפי השמועה למדו שבכל הקרבנות מדבר לבד בכור ומעשר ופסח.

וקשה לי דהא בביצה כ' ע"א איתא דעולת חובה ילפינו מהקישא דכמשפט שטעון
סמיכה. ואיך סתם וכתב שהפל נכלל בהאי קרא.

וְדוֹחֵק לֹאמֵר דְּכַמְשֵׁפֶט גְּלִי שְׁגַם חוֹבָה נִכְלָל בְּהַאי קָרָא שׁו"א כְּמוּבָן. וְהִנְרָאָה בְּזוֹהַר דְּכַבִּיזָה
שֵׁם פְּרִיָּה פְּמֵאן כַּב"ש דְּאִי ב"ה פְּיֻנָּן דְּגַמְרֵי שְׁלֵמֵי חוֹבָה מְשַׁלְמֵי נְדָבָה ה"נ נְגַמֵר עוֹלֵת
חוֹבָה מְנַדְבָּה וּל"ל קָרָא.

וּמְשַׁנֵּי דְּגַמְרֵי שְׁלֵמֵי חוֹבָה מְעוֹלֵת חוֹבָה בְּמָה הִצִּיד ע"ש. וְהִתּוֹ הִקְשׁוּ שֵׁם דְּהָא דְּבָר הַבָּא
בְּהִיקָשׁ מִיבַע"ל לְהַש"ס בְּזַבְחִים נ' אִי מְלַמֵּד בְּבִנְיָן אָב.

וְתַרְצוּ דְּהִקָּא מְשַׁנֵּי בַּאֲת"ל. וּלפ"ז לְפִי סוּגְיָא דְּזַבְחִים נ' דְּלֵא אֲפִשְׁיטָא הַבְּעִיָּא.

צ"ל דַּס"ל לְב"ה דְּחוֹבָה נְלֵמַד מְנַדְבָּה וְלֵא ס"ל דְּרִשְׁא דְּכַמְשֵׁפֶט. וְגַם ר' יִצְחָק בַּר אֲבָא
בְּבִיזָה שֵׁם ס"ל הֵכִי: וּלפ"ז א"ש שְׁהַרְמַב"ם פּוֹסֵק כַּב"ה וְכִסְתָּמָא דְּגַמְרָא דְּזַבְחִים וְכַר'
יִצְחָק בַּר אֲבָא דַּלְב"ה גַּמְרֵי חוֹבָה מְנַדְבָּה וְא"צ פְּסוּק מְיֻחָד לְזוּה.

וּמִמִּילָא מְבֻנָּא דַּל"צ תְּרֵי קָרָאֵי לְחוֹבָה וְנְדָבָה וְלֵא ס"ל צְרִיכּוּתָא דְּיוֹמָא ל"ד וְע' ע"ב
וְהִינּוּ פְּרִיָּה בְּיוֹמָא ל"ד. וְא"ש דְּבָרֵי הַרְמַב"ם שְׁהַזְכְּרֵנוּ שְׁפּוֹסֵק פְּרִיָּה שֵׁם וְגַם דְּלֵא מִיִּתֵּי
פְּסוּק מְיֻחָד לְעוֹלֵת חוֹבָה בְּסִמְיָה [וּבְאַמַּת הַרְמַב"ם פ"ג מַה' מַעַה"ק הַנְּ"ל נְרָאָה שְׁדַעְתּוֹ
שְׁלַמְדִין כָּל הַקְּרָבּוֹת מֵהַאי קָרָא דְּקָרְבָּנוּ וְאֲפִשְׁר מְפָרֵשׁ הָא דְּמַרְבִּינָן בְּמַנְחוֹת צ"ג כָּל
בְּעָלֵי קָרְבָּן לְסִמְיָה דְּקָאֵי עַל כָּל הַקְּרָבּוֹת ג"כ וְקָאֵי גַם עַל שְׁוֹתְפִין וְאִכְמ"ל בְּזוּה.

וְגַם הָא דְּמַסִּיק חוּץ מְבָכּוֹר וּמַעו"פ מְשַׁמַּע דְּמַמְעִיט מְקָרְבָּנוּ וּבְאַמַּת מְסַקְנַת הַש"ס
בְּמַנְחוֹת צ"ב סַע"ב דְּלֵא מְמַעְטוּ מְקָרְבָּנוּ וְרַק דְּלֵא יִלְפִינָן לְהוּ מְשַׁאָר קְרָבּוֹת דְּאִיָּפָא
לְמִפְרָה שְׁאִין טְעוּנִים נְסֻכִים וְחֻזָּה וְשׁוֹק ע"ש וְצ"ל פְּנוּנְתוֹ לְבָאָר שְׁאִינָם בְּכָלֵל קְרָבּוֹ
אַבְל לֵא לְמִיעוּטָא.

וְהִתּוֹ בְּחֻלִין כ"א ע"ב סַד"ה כְּמַשְׁפֵּט כְּתָבוּ דְּלֵהֵכִי לֵא גַמְרִינָן סְמִיכָה בְּהִיקָשׁ דְּזוֹתָ
הַתּוֹרָה לְפִי שְׁאִינָנוּ נוֹהֵג בְּכָל הַקְּרָבּוֹת דְּבָכּוֹר וּמַעו"פ מְמַעְטוּ מְקָרְבָּנוּ בְּמַנְחוֹת צ"ב. וְצ"ע
דְּשֵׁם מַסִּיק הַש"ס דַּל"צ קָרָא וְקָרְבָּנוּ בְּעִי לְדַרְשָׁא אַחֲרִיתָא ע"ש.

וְאֲדַרְבָּא הַתּוֹ בְּמַנְחוֹת שֵׁם הִקְשׁוּ דְּנִילִיף בְּהִיקָשׁ דְּזוֹתָ הַתּוֹרָה שְׁגַם בְּכּוֹר וּמַעו"פ לִיבְעֵי
סְמִיכָה וְנִשְׁאָרוּ בְּתִמָּא וְדְבָרֵי הַתּוֹ בְּחֻלִין הַנְּ"ל וּבְזַבְחִים נ' ע"א צַע"ג. וּבִישׁוּב קוֹשְׁתָא
הַתּוֹ הַנְּ"ל דְּנִילִיף בְּאַמַּת מְזוֹתָ הַתּוֹרָה סְמִיכָה בְּכּוֹר נְרָאָה דְּהָא אִין סְמִיכָה בְּצִיבּוֹר.

וְהִקָּא קָרָא אִיִּירֵי בְּקָרְבָּנוֹת צִיבּוֹר ג"כ דְּכְתִיב וּלְמִילּוּאִים וְגַם שְׁלָמִים דְּקָרָא דְּזוֹתָ הַתּוֹרָה
כְּתָבוּ הַתּוֹ בְּזַבְחִים צ"ז ע"ב ד"ה אָף וּבְמַנְחוֹת פ"ב סַע"ב דְּאִיִּירֵי בְּשַׁלְמֵי צִיבּוֹר. וְאָף
שְׁהוֹכִיחוּ הַתּוֹ שֵׁם דְּאִיִּירֵי גַם בְּשַׁלְמֵי יָחִיד מ"מ בְּשַׁלְמֵי צִיבּוֹר וְדָאֵי אִיִּירֵי וְא"כ אִינוּ
נוֹהֵג בְּכּוֹלָם וְלְזוּה אִין לְמַדִּין וְכַמ"ש הַתּוֹ בְּחֻלִין וּזַבְחִים שֵׁם.

וְאָף שְׁכַתְּבוּ שֵׁם דְּלַעֲנָן שְׁאִין בָּא אֲלֵא מִן הַחֻלִין נְלֵמַד מְזוֹתָ הַתּוֹרָה אָף שְׁאִינָנוּ בְּשַׁלְמֵי
נְדָבָה וְתוֹדָה מְשׁוּם שְׁנוּהֵג בְּכָל דְּבָר שְׁבַחְוָה. מ"מ לִיָּפָא לְמִמֵּר ה"נ שְׁנוּהֵג בְּכָל קָרְבָּן
יָחִיד.

דְּשְׁאִנֵּי הִקָּא דַּע"כ אִיִּירֵי קָרָא בְּקָרְבָּן צִיבּוֹר כַּמַּש"ל. מַשְׂא"כ בְּחוֹבָה י"ל דְּכּוֹלִיָּה קָרָא
דְּזוֹתָ הַתּוֹרָה אִיִּירֵי רַק בְּחוֹבָה וְנִדְר.

ועו"ל בזה לפמ"ש התו' במנחות פ"ב ע"ב ד"ה מה מנחה דלהכי מוקמינן הקישא דמנחה לזכרי פהונה אף שאינו נוהג בכולם משום דאין מה ללמוד ממנחה דין אחר דבלוע ילפינן שם פ"ג מחטאת.

והנה מיתי שם תנא דיליף זכרי פהונה מקרא אחרנא עיי"ש. ולדידיה צ"ל דאיצטרף מנחה לבלוע יעו"ש וא"כ אייתר חטאת לדבר הבא מן החולין ע"ש ובתו' ד"ה מה חטאת אינה באה וכו' ולהכי ילפינן שפיר אף שאינו נוהג בשלמים.

ועפ"ז מיושב קושית התו' זבחים נ' ע"א ד"ה אם ע"ש. ומ"ד דמנחה לז"כ וחטאת לבלוע י"ל דס"ל כר"א במנחות פ"ב ע"א דיליף מפסח מצרים דבא מן החולין ולמד פל דבר הבא מבקר וצאן מפסח ע"ש בסוגיא וכ"כ התו' בחולין כ"א ע"ב ד"ה מה דהיינו טעמא דר"א דלא יליף חולין מזאת התורה משום שאינו נוהג בכולם ולפמ"ש מבוארת מחלקותם היטיב בס"ד: ד) ועפמ"ש יש ליישב קושית התו' בביצה כ' שהקשו היכי יליף סמיכה מפמשפט הא הוי יחיד מצבור ע"ש.

ונראה דבמנחות צ"ג איתא דסומא אינו סומא. ובטעמא פליגי ר"ח וריב"א ח"א איתא סמיכה סמיכה מזקני עדה וח"א איתא סמיכה סמיכה מעולת ראיה ולמ"ד מעולת ראיה מ"ט לא יליף מזקני עדה אין דנין יחיד מצבור ואיך מ"ט לא יליף מעו"ר עו"ר גופא מעולת נדבה גמרה מקרא דכמשפט.

והפוננה דדבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בג"ש. ולפז"ק באמת על מ"ד דיליף מעולת ראיה והתו' הרגישו שם בזה ונדחקו מאוד ודבריהם צ"ע וזה גרע מהימנו וד"א דפליגי תנאי בזבחים נ"ז ואכמ"ל.

אבל לפמ"ש א"ש בס"ד דמ"ד מעולת ראיה ס"ל כמ"ד דחובה ונדבה מחד קרא גמרינן כמש"ל ולא יליף פלל מפמשפט ולא הוי פלל דבר הלמד בהיקש ושפיר חוזר ומלמד בג"ש. וי"ל דאף בנזן אב לא מיקרי רק פיון דגלי קרא דבעי סמיכה בעולה ושלמים שוב אין חילוק בין חובה לנדבה.

וממילא מוכח דמ"ד דסמיכה בחובה ילפינן מפמשפט ע"כ ס"ל למעט סומא מזקני עדה וס"ל יחיד מצבור ילפינן ושפיר אזיל לטעמיה דיליף סמיכה בחובה ג"כ יחיד מצבור מפמשפט פנ"ל ומיושב קושית התו': והתו' בחולין כ"א ע"א ד"ה פמשפט הקשו ל"ל בביצה קרא דכמשפט גיליף חובה מנדבה פי היכי דיליף שם לענין מליקה.

ותירצו דמליקה הוי גלוי מילתא וסמיכה הוי מילתא אחריתי. והוא דחוק לענ"ד דלאו גילוי מילתא הוא פיון דדרשינן שם פמשפט חטאת העוף א"כ מפניש דעולת חובה דינו כחטאת העוף ומנ"ל דדמאי לעולת העוף.

וגם צ"ע שלא הביאו סוגיא דביצה שם דמקשה באמת מב"ה דגמרי חובה מנדבה. ולפמש"ל א"ש בס"ד דתליא בפלוגתא דתנאי אי ילפינן חובה מנדבה ה והנה ראב"ש שם בחולין דריש פמשפט חטאת העוף לענין שא"צ להבדיל ומשמע דס"ל ג"כ דעולת חובה ילפינן מעולת נדבה.

וק' דָּהָא רַאב"ש בְּעֵי בְּיוֹמָא ע' ע"ב תְּרֵי קְרָאֵי לְחוּבָה וּנְדָבָה לְעֵנִין מְוַבְחָר. וְנִרְאָה דְבִבְחָמָת
יֵשׁ לְדָרוּשׁ כְּמִשְׁפֵּט עוֹלַת הָעוֹף נְדָבָה וְכַעֲזֵן דְּרָשִׁינָן בְּבִיצָה כ' דְּכֹן מִשְׁמַע כְּמִשְׁפֵּט הַפְּתוּב
בּוּ בְּמָקוֹם אַחַר וְכִפִּירֵשׁ יֵי שָׁם.

וְשִׁפִּיר טְפִי מְלַמְדָּרֵשׁ עַל חֲטָאֵת הָעוֹף דְּלֹא דְמִי לָהּ כְּלָל וְגַם כְּתִיב סְמוּךְ לָהּ וְהָכִי ס"ל
לְרַאב"ש בְּאֲמָת. וְדִקְאָמַר כְּמִשְׁפֵּט חֲטָאֵת הָעוֹף הֵינְנוּ מְסַמְיָכוֹת הַפְּתוּב לְחֲטָאֵת הָעוֹף
מִשְׁמַע לְרַאב"ש דְּמַקְיֵשׁ בְּחַד מִלְתָּא לְחֲטָאֵת ג"כ.

וְאִי לְעוֹלָה לְחוּד לָא הוּל"ל כְּמִשְׁפֵּט רַק וְהִשְׁנִי יִמְלַקְנָה לְעוֹלָה וּמִמִּילָא הֵנִי גְמַרִּינָן ג"ש
מְלִיקָה מְלִיקָה מְעוֹלַת נְדָבָה וְכַדְגְּמַרִּינָן מְלִיקָה מְלִיקָה מְחֲטָאֵת בְּג"ש בְּחֻלְיִין שָׁם ע"ש
כ"א ע"ב בְּרִש"י דְּהוּי ג"ש [וּבְדָף כ"ב ע"א קְרִי לָהּ רִש"י מַה מְצִינּוּ ע"ש וְאִכְמ"ל בְּנָה]
וְשִׁפִּיר טְפִי לְמִילָף מְעוֹלָה.

וְאִי כְּמִשְׁפֵּט חֲטָאֵת לְחוּד הוּל"ל יַעֲשֶׂה עוֹלָה וְכְמִשְׁפֵּט וּמְדַכְתִּיב עוֹלָה כְּמִשְׁפֵּט מִשְׁמַע
כְּמִשְׁפֵּט עוֹלָה הָאֲמוּרָה בְּמָקוֹם אַחַר. וְלִהְכִי מְפָרֵשׁ רַאב"ש שְׁמַעְשִׂיָהּ כְּעוֹלַת נְדָבָה וְרַק
בְּהָא דְאַחֲזוּ רַאשׁ בְּגוּף מַקְיֵשׁ לְחֲטָאֵת ע"ש וְשִׁפִּיר רַאב"ש לְטַעֲמִיָה וְיֵשׁ לְהֶאֱרִיף בְּסוּגְיָא
שָׁם וְאִכְמ"ל.

וְהֶרְמַב"ם פּוֹסֵק כַּת"ק דְּרַאב"ש דְּבְעֵי הַבְּדִלָה בְּעוֹלַת הָעוֹף: וְעֵנִין זֶה יֵשׁ לְהַעִיר בְּהֶרְבָּה
מְקוֹמוֹת אֵי חוּבָה וּנְדָבָה בְּעֵי תְּרֵי קְרָאֵי וְע' ר"ה ו' וּמְנַחֲחוֹת מ"ח ע"ב וצ"א ע"א. וְבִבְחָמָת
יֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין הֵנָּהוּ דְּיוֹמָא דָּף ל"ד וְדָף ע' דְּאִיִּירוּ לְעֵנִין מְוַבְחָר לְשִׁאָר מְקוֹמוֹת אִף הַהֶכְרַח
לְקַצֵּר מְקוֹצֵר הַפְּנָאִי: (ו) וְהֵנָּה בְּהַדְּסַפ"ק דְּפָרָה דִּילִיף מְנַהֲלָהּ דְּבְעֵי בְּנֵי שְׁלֹשִׁים יוֹם
לְמַצְוָה וְכַמ"ש הֶרְמַב"ם שָׁם בְּפִירוּשׁוֹ קָשָׁה דַּמְנ"ל לְאֹקְמָא רַק בְּחוּבָה וְלֹא בְּנְדָבָה וְנִדְרָ
נִימָא דְבְכוּלְהוּ דְּיִנָּא הָכִי וְרַק בְּכּוֹר דְּלֹא כְּתִיב וְהִלָּא סְגִי בַח' יָמִים.

וְנִרְאָה דְאַתְיָא כְּרַאב"ש בְּיוֹמָא ע' ע"ב דְּבְעֵי תְּרֵי קְרָאֵי לְחוּבָה וּנְדָבָה לְעֵנִין מְוַבְחָר וְהָכִי
מְסַתְּבַר לִיָּה לְאֹקְמָא קְרָא לְחוּבָה. דְּבְיוֹמָא ס"ג ע"ב דְּרִשִׁינָן מְסִיפָא דְקָרָא יִרְצָה לְקַרְבָּן
אַשָּׁה לַד' לְרַבּוֹת שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח ע"ש וְא"כ מְבֹאָר דְּשִׁנִּי הַשְּׁעִירִים צְרִיכִים ג"כ בְּנֵי
שְׁלֹשִׁים דְאַתְקִשׁוּ לְהַדְּדִי כְּדִאִיתָא בְּיוֹמָא שְׁאִינּוּ קוּבַע רַק הָרְאוּי לְשָׁם וְא"כ ע"כ אִיִּירִי
בְּחוּבָה וְלָזָה מוֹקְמִינָן לָהּ רַק בְּחוּבָה.

וּנְדָבָה וְנִדְרָ לֹא יִלְפִינָן מִיָּנָה וּמְדַמִּינָן לְהוּ מִמִּילָא לְבְכוּר. וְכֹן מַעֲשֵׂר וּפְסַח אִיתְקִשׁוּ לְבְכוּר
בְּכַמָּה דְּוָכְתִי וְכַמ"ש הֶרְמַב"ם בְּפִירוּשׁוֹ שָׁם.

וְטַעַם נִדְרָ וּנְדָבָה לֹא בִיָּאָר בְּפִירוּשׁוֹ שָׁם מִשׁוּם דְּתַלִּי בְּאַשְׁלִי רְבָרְבִי וְכַמְש"ל: וְעַפ"ז
מִיִּנְשָׁב שְׁפִיר מַה שְׁלֹא הִבִּיא הֶרְמַב"ם בְּחִיבּוּרוֹ הַדְּ דְנִדְרָ וּנְדָבָה שְׁמַקְרִיבִים בְּיוֹם שְׁמִינִי.
דְּכִינָן שְׁבִאָרְנוּ שְׁפוֹסֵק כְּרַבִּי בְּיוֹמָא שָׁם דְּחוּבָה וּנְדָבָה יִלְפִי מְהַדְּדִי וְסְגִי בְּחַד קְרָא
לְתַרְנוּוִיָּהוּ לְעֵנִין מְוַבְחָר וְסְמִיכָה וּמְלִיקָה.

א"כ ה"נ יִלְפִינָן מְנַהֲלָהּ דְּבְעֵי בְּנֵי שְׁלֹשִׁים אִף לְנו"נ וְרַק בְּכוֹר וּמַעֲשֵׂר וּפְסַח סְגִי בַח'
יָמִים וְכַמְש"ל: סִמְן מַא ע"ד אֲשֶׁר שָׁאֵל בְּבֵר אֲנוּזוֹת זְכָרִים שַׁע"פ רֹב מְתַפְצֵל בְּהֵם
הַקְּנָה סְמוּךְ לְחֻזָּה לְשָׁנִים לְשָׁנִי צְדָדִי הֶרְיָאָה וְקוּדְם הַפְּיָצוּל יֵשׁ כְּמִין כְּפַתוּר שְׁמִמְנוּ
מְתַפְצֵל.

ושאל אם צריף לשחוט רוב שניהם או אחד ומיעוט השני באופן שפניחד יהא רוב שניהם אבל אחד לבדו פשוט לו דלא סגי כמ"ש בס' ע"י. והנה אף שאינני מפירו בכ"ז אחרי פי על ד"ת בא אשיבו בקונצ'ר הנלע"ד בזה וכפי שכתב שאומנתו אומנות שו"ב נהגיתי פי ללמוד הלכות שחיטה בשום לב ובניה יתירה ומטרדותי לא אוכל להצריף בזה: א והנה לפי דברי הע"י שהביא פבודו ואינו ת"י וכ"כ בנבחר שמואל בהיכי תמצא י' ג"כ שצריף לשחוט שניהם ואם שחט אחד והשני הניח שלם לא הוי שחיטה מעליה וטרופה עכ"ל.

לכאורה לשונם תמוה דכיון שלפי דבריהם הוי פנשחט חצי קנה א"כ למה טרופה הא חצי קנה הוי פשיטה. וא"ל דמ"מ טרופה משום דחיישינן שמה קנה שפנשחט גדול משהו מקנה הנשאר והו"ל רוב נשחט ז"א דא"כ הו"ל פשר ממנ"פ דאי הוי רוב הו"ל שחיטה גמורה.

וא"ל דטרופה משום דלא עדיפא מחתף העור שחוששין שמה נגע בנושט והו"ל שהייה ז"א דהא כתב הש"ך סי' כ"ג סקט"ו דהיכא שיודע שתפס רק הקנה לשוחטו לא חיישינן לנושט וכ"כ ג"כ בסי' כ"א סק"ה דלא פהט"ז שם והז"ש בעצמו מביא דברי הש"ך הללו בה' שהייה אות ב'.

וראייתי בס' דעת קדושים סי' כ"א סק"ב שנסתפק בזה אם צריף לשחוט לשניהם או סגי באחד מהם ובמקדש מעט שם סי' ל"ג ס"ק כ"א הביא דברי הז"ש הנ"ל שצריף לשחוט שניהם ודייק מנה דלפ"ז אם נפסק רובו של אחד פשוט כיון דהוי שניהם פקנה אחד ורק באחד יותר גדול כתב שלעגנן נפסק יש להחמיר ולומר שזהו הקנה העיקרי והקטן הוי רק יתרת ולעגנן שחיטה צריף שישחט רוב לפי ערוך היקף שניהם דלקולא ל"א דהגדול עיקר ע"ש.

ותמיהני שלא הרגיש במ"ש הז"ש שטרופה פנשחט קנה אחד: (ב) והנראה בזה דונדאי לעגנן טרופות סגי ברובו של אחד. דהא עיקר טרופות הקנה הוא מפני שלא יוכל למשוך רוח להריאה וכמו ריאה שניקבה טרופה שיוצא הרוח וכן באטום שאינו מרחף פראוי פן בנפסק הקנה ורק בנקב פשר דקים להו שאינו מונע הרחיפה רק ברוב הקנה.

וכן מורגש למבין ג"כ. או דהדר חלים וכמו בנסדק לארכו שפשר משום דהדר חלים.

וא"כ בנפסק קנה אחד בבר אונזא הרי יוצא הרוח מקנה העליון לחלל הגוף דרוך הקנה הזה המנופסק ולא תוכל הריאה למשוך אליה רוח דרוך הקנה ומה בצע פקנה הנשאר. וכמו פקנה שנקדר בכאיסר או חופה רוב הקנה שטרופה והיינו מפני שהרוח יוצא משם אף שהוא בצד הקנה וכ"ש הכא שנקסק הקנה ברובו.

ונה ודאי אין לומר דכיון שאינו רוב שני הקנים הדר חלים דהא כיון שנקסק רוב קנה זה אין לו אחיזה עוד. וגם א"ל דכיון שפירש"י בחולין מ"ה ע"א הטעם ברוב רחבה שפנצנאר מושף למעלה והריאה למטה לא הדר חלים הכא שיש עוד קנה אין הצנאר מושף למעלה יותר מכפי שמניח הקנה שנשאר.

ז"א דעיקר פנונת רש"י להסביר דלזה נסדקה פשר דהדר חלים כיון שכל זמן שמושף סוגר הסדק והולף. אבל נפסק לרחבה לא שייף זה ולא הדר חלים רק שרש"י מוסיף לומר דעוד ניתק והולף יותר ע"י המשכה.

וראיה לזה דל"ל לרש"י הטעם דניתק והולך דכיון שגפסק רחבו פבר הוי טריפה. וא"ל שהטעם מפני שסופו ליפסק פולו ז"א דבכל מקום רובו פכולו ולאו משום סופו ליפסק וגם דא"כ גם בחצי קנה נימא שסופו לינתק ע"י המשיכה וע"כ צ"ל דלאו דווקא נקט לה רש"י ומ"ש דגפסק הקנה הוא כמו ניקבה הרקאה.

אין פנונתי שהטרפות הוא מצד ניקבה הרקאה שא"כ אינו טריפות מחמת עצמו וז"א דנ"מ לדינא בכמה דברים אבל הפנונה שטרפות הקנה מצד שלא יוכל הבע"ח לשאוף האויר לתוכו] וכן בתה"א כתב רק טעם דבגסדק פשר משום שפוגר והולך ולא הזכיר טעם דבגפסק טריפה והיינו כמ"ש: והנה בשחיטה איתא בש"ס חולין כ"ח דאמר רחמנא שחוט רובא.

ושיעורין הל"מ ואין תלוי כלל בגפיק חיותא דהא חזינו בנפש דנקובת הנפש פתבו הרבה פוסקים דהוי גבילה ומ"מ בשחיטה בעי שישחוט רובו דהכי הוי הל"מ וה"נ בקנה. וכן מצינו בשחט שליש והגרים שליש ושחט שליש דכשיטה לר"י בחולין י"ט וכ"פ הרמב"ם וש"פ אף דגפסק חיותא בהגרמה מ"מ כיון דאיפא רובא בשחיטה פשר וכן בהגרים שליש ושחט שני שלישים ע"ש והיינו משום דהכי הוי הל"מ שישחוט רובא.

וא"כ אף בנ"ד י"ל דאף דגפסק קנה אחד טריפה דלא עדיפא מנקדר כמ"ל מ"מ לשחוט צריף רוב שניהם כיון ששניהם פקנה אחד הכי שיעורא שחוט רובא ואין תלוי כלל בהפסק חיות וכמ"ש.

ולפ"ז נתישבו דברי הע"י וז"ש הג"ל דאף ששחיטתו אינה שחיטה מ"מ הוי טריפה ונדהו דברי המקדש מעט הג"ל שכתב שתלוי זה בזה דאם טריפה ברוב אחד סגי בשחיטה ברוב אחד ולכמ"ש לא תלי זה בזה פלל: ג) והנה ספק זה אי סגי בשחיטת קנה אחד יש ג"כ בכל בהמה ועוף שיש לה שני קנים או שני נשטים דקיי"ל בסי' ל"ג דטריפה.

ונלע"ד דמ"מ מהני שחיטה לטהרה מידי גבילה. ואף להפוסקים דס"ל דפסוקת גרגרת ונקובת הנפש הויא גבילה מ"מ לא שייף זה הכא דאף דכל יתר פנטול דמי מ"מ פל זמן שלא ניטל הרי הוא לפנינו ושייכא בו דין דשחוט רובא.

וכ"נ במנחות ל"ז דבעי פלימו מרבי מי שיש לו שני ראשים על איזה ראש ניח תפילין והשיב לו רבי שא"א זה כי לא יוכל לחיות ע"ש. וקשה מה ס"ד דפלימו וכי לא ס"ל דכל יתר פנטול דמי ודוחק לומר דפליגי בפלוגמת הרמב"ן והרשב"א מה מיקרי יתר פנטול אי בעי שהיתר יהי אצל גוף האבר העיקרי ממש ביחד או אף שהוא במקום אחר ופרוד ממנו טריפה.

דא"כ תיקשי באמת על שיטות הפוסקים הג"ל למה פעם עליו רבי שם הא משפחת לה באידך גוונא וע"כ צ"ל דבראש לא שייף זה. דע"כ מי שיש לו שתי ראשים הם במקום אחד על הגוף.

ואף לשיטת הפוסקים דכנטול היינו המקום שדבוק בו היתר. ג"כ טריפה בשתי ראשים כי בע"כ יש בשתיים קנה ונפש ונמשך לבני מעיים ולריאה ואי נימא פניטל מקומו הו"ל ניקב בני מעיים וריאה וכמ"ל לענין שני קנים וכן מפסקת ורוב פשר.

וצ"ל דפלימו הוי ס"ל דטרופה חיה ולזה חשב דאפשר שיחיה דלא הוי רק טרופה. ורבי השיב דמ"מ מצד טבע האדם א"א שינלד אדם פנה ולזה מייתי אח"כ שנולד באמת פן ונתישבו דברי פלימו.

ואף דמייתי אח"כ שם בש"ס דהוי טרופה וכמ"ש התו'. מ"מ שפיר בעי פלימו משום דס"ל טרופה חיה ואף דרבי ס"ל טרופה אינה חיה בחולין נ"ז ע"ב דקאמר סימן לטרופה ל' יום ועתו' נבחים ס"ט ע"ב ד"ה אי מ"מ פלימו ס"ל דחיה.

וא"ל דרבי פעס שם על פלימו משום דהוי נבילה והוי כמת ממש לכ"ע ז"א דא"כ לא שייך לחייב אביו בפדיון בכור וכדקיי"ל בלא פלו חדשיו וכדומה. ואף דטרופה נמי פטור מפדיון כדאיתא התם.

כפר פתבו הפוסקים דב' ראשים חייב משום דגלי קרא דתלי בגולגולת כדאיתא בש"ס שם וע' ברא"ש ומע"ט בבכורות פנה ובפרישה סי' ש"ה. והרמב"ם וש"ע באמת לא הביאו דין דשני ראשים.

אבל אי נימא דהוי נבילה לא שייך פלל לרבותו מגולגולת. וכ"נ מדמייתי עלה דפלימו עובדא דאתיליד ינוקא בב' ראשים.

משמע דרבי פעס מפני שהיה סבור שא"א פלל שיהיה פן. ובאמת צ"ע דאי גולגולת תורא הוא דמהכא מרבינו לדין ב' ראשים אף דהוי טרופה א"כ רבי מאי דריש ביה וצ"ל דס"ל דאורחא דקרא הוא: ד) ועכ"פ מוכח מהא דמנחות דשני קנים או נושטות הוי רק טרופה ולא נבילה.

ושפיר מהני שחיטה לטהרה מידי נבילה וכן מצאתי בשו"ת חכם צבי סי' ע"ז שכ' דאף דניטל הלב פשוט דהוי נבילה מ"מ בשני לבבות הוי רק טרופה וכמ"ש הפוסקים והביא ג"כ ה' דשני ראשים רק שקוצר בדבר ולזה יש להסתפק אם צריך לשחוט שני קנים או לא.

ונראה לפשוט זה מהך דמנחות שהזכרנו דעד כאן לא מיבעיא ליה לפלימו רק על איזה ראש יניח תפילין אבל הא פשיטא ליה דסגי על ראש אחד אלמא דבכל דוכתא שהצריכה תורה לעשות מצוה באיזה אבר ויש לו ב' אברים פמותם סגי באחד וא"כ ה"ה בשחיטה סגי בקנה אחד לטהרו מידי נבילה: ומ"מ בנ"ד אין להוכיח מזה בבר אונזות דסגי בקנה אחד בשחיטה די"ל דשאני הכא ששניהם קנה אחד הם רק שנתפצלו וכמ"ש הכרו"פ והפר"ח בסי' ל"ג וכיון שצריך רוב קנה ממילא צריך רוב שניהם אבל בשני קנים ממש סגי באחד כמו בב' ראשים.

ואפשר דגם להסתפק באיזה קנה ישחוט לא שייך הכא כבעיא דמנחות דרק שם בעי באיזה ראש יניח תפילין משום דביד. איכא נ"מ בין ימין לשמאל ה"א דבראש ג"כ יש חילוק אבל בנ"ד לא שייך למיבעי פלל.

ובאמת יש מקום לומר דקנה אחד עיקרי ואחד יתרת ואין אנו יודעין איזה היתרת ומספק צריך לשחוט שניהם דביתרת לחודא לאו שחיטה היא. ועוד יש לחלק מהא דמנחות דבתפילין שהטעם מפני שבתורה שיהיו הדברים לאות עליו תמיד כדי שיזכור אותם

סגי בהנחה בראש אֶחָד אָבֵל בְּשָׂאֲרֵי מִצּוֹת וּכְגוֹן בְּשִׁחִיטָה שְׂצָרִיף רֹב קָנָה י"ל שָׂאֵם יֵשׁ ב' קָנִים צָרִיף רֹב שְׁנֵיהֶם:ה) וּבְכֵר אֲנוּזוֹת שְׁמֵת־פָּצֵל הַקָּנָה אַח"כּ לְשָׂנִים.

שהתב"ש מְפַקֵּק אוֹלֵי הוּא שְׁנֵי קָנִים. לְכַאוּרָה יֵשׁ לְהִבְיָא רְאִיָּה דְהוּי רַק קָנָה אֶחָד מְנַגְעִים פ"ד מ"ד דְּגַבֵּי שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת לָבֵן קְתָנֵי אַחַת מְלֻמְטָה וּשְׁנַיִם מְלֻמְעָלָה טְהוֹר מְשׁוּם דְּאַחַת הִיא וְנִחְלָקָה לְשָׂנִים.

אַלְמָא דְכִינּוּן דְּמִתְחִילָה הִיא אַחַת נִידוּנָה כְּאַחַת. אַף י"ל דְּשָׂם צָרִיף שְׁיָהָא אֲצֵל הַשְׁוֹרְשׁ סְמוּךְ לְבִהְרַת שְׁתֵּים.

כִּי הֵיכִי דְקִי"ל שָׂם שְׁהִלְבְּנוּנִית בְּעֵי שְׁיָהָא סְמוּךְ לְבִהְרַת וְלֹא לְמַעְלָה וְיִלְיָף שָׂם בַּת"כּ מְקַרָּא הוּבָא בַר"ש שָׂם וְשְׁעָר בְּנֻגַע הַפָּה לָבֵן ע"ש. וְא"כּ אֶפְשָׁר ה"ה לְעַנְיָן שְׁנַיִם ג"כּ הַדִּין כּוּן.

אָבֵל בְּעֵלְמָא שְׁפִיר הוּי בְּכַה"ג כְּשָׂנִים. וְהֶאֱחָרוּנִים רְאִיתִי שְׁהִבְיָאוּ רְאִיָּה מְדִין וְנִרְדָּא שְׁבִשְׁוֹרְשׁ אֶחָד נִידוּנִים כְּאַחַת.

וּבְאַמַּת לֹא דְמֵי דְשָׂם כִּינּוּן שְׁהִשְׁוֹרְשׁ כְּאַצְבַּע כְּבָר יֵשׁ לָהּ שְׁיַעוּר וְנִרְדָּא. וְדְמֵי לְנוֹרְדָּא שְׁיֵשׁ לָהּ ב' רְאִישֵׁי דְלֹא אֲשַׁכְּחוּ דְטְרִיפָה.

אוּ דְהוּי כִּיתְרַת עַל הַנּוֹרְדָּא וְלֹא יְתֵר וְנִרְדָּא. אָבֵל בְּקָנָה לֹא שְׁיָיֵף זָה.

וְכֹן בְּבִנְיָ מַעֲיִים מְצִינוּ דְבְעֵי הַדְרֵי עַרְבֵי וְאִי לֹא טְרִיפָה. וְיָפָה כְּתָבוּ הָאֲחָרוּנִים בְּסִי' ל"ג דְּבְקָנָה וְנִשְׁט לֹא שְׁיָיֵף הֵיטֵר דְהַדְרֵי עַרְבֵי כִינּוּן דְלֹא מְצִינוּ בְּש"ס שְׁהַקְיָלוּ בְּזָה.

וְלָזָה כָּל שְׁנֵת־פֶּרֶד הַקָּנָה לְשָׂנִים בְּבִהְמָה וּבְעוֹף הַיָּם כְּשָׂנֵי קָנִים וְטְרִיפָה. וְכַמ"ש הָאֲחָרוּנִים בְּשָׂם רַמ"א לְהַטְרִיף אַף בְּהַדְרֵי עַרְבֵי דְלֹא כַהֲפַר"ח.

וְכַמ"ש בְּכַרְתֵּי וּפְלִתֵי סִי' ל"ג סַק"ז שְׂאִין מְדַמֵּין בְּטְרִיפוֹת. וְרַק בְּכֵר אֲנוּזוֹת הִתִּירוּ בְּכַה"ג מְשׁוּם דְהֵכִי רְבִיתִיָּהּ.

וְאַף דְהַתְּב"ש פְּקַפֵּק דְלֹא אֲמַרִּינוּ הֵכִי רְבִיתִיָּהּ בְּמָה דְלֹא מְצִינוּ בְּש"ס. מ"מ אַח"כּ מוֹדָה בְּזָה ע"ש.

וְרְאִיתוּ שָׂם מְחֻלִּין נ"ח ע"ב אֵינָה רְאִיָּה כְּמוֹכֵן. דְּשָׂם לֹא הוּי רְבִיתִיָּהּ הֵכִי.

רַק שְׁרָצָה לוֹמֵר דְלֹא שְׂנָא בֵּין מְבִי כְּסָא לְהוּבְלִילָא וּבֵין מְבִי כְּסָא לְכַרְסָא ע"ש. וְכִינּוּן שְׂאֵנוּ רֹאִים בְּאַמַּת דְהֵכִי רְבִיתִיָּהּ בְּכֵר אֲנוּזוֹת וְנִדְאֵי כְּשֵׁר.

וְכַמוֹ בְּמָרָה שְׁמַצִּינוּ שְׁנוּיִים בְּקִצַּת בַּע"ח וְכְשֵׁר וְכַדְקִי"ל בְּסִי' מ"ב. וְלָזָה גַלְע"ד דְאַף שְׂנֵאֵמֵר שְׁהֵם שְׁנֵי קָנִים מ"מ כְּשֵׁר מְשׁוּם דְהֵכִי רְבִיתִיָּהּ.

וְכַמְש"ל דְלֹא שְׁיָיֵף לוֹמֵר דְהוּי קָנָה אֶחָד בְּכַה"ג. וְאַף שְׁהַכְרוּ"פ וּפַר"ח כְּתָבוּ דְהוּי קָנָה אֶחָד לְעַנ"ד אֵינוּ מְוַכְרָח.

וְהָא הַכְרוּ"פ בְּעַצְמוֹ ס"ל דְאַף בְּהַדְרֵי עַרְבֵי בְּתוֹף שְׁיַעוּר כְּאַצְבַּע לֹא חַד הוּא דְאֵין מְדַמֵּין בְּטְרִיפוֹת וְכִדְעַת הַרְמ"א שְׁהוּבָא בְּהַגְהוֹת מֵהַרִּי"ו. וְא"כּ מִנ"ל דְבְכֵר אֲנוּזוֹת חַד הוּא.

וגם להפר"ח הא פְּעֵי הַדָּרִי עַרְבֵי וְעַכְצ"ל דְּהוּי ב' קָנִים וּמ"מ פֶּשֶׁר דְּהָכִי רַבִּיתִּיהוּ
וְכַדְאָמְרִינּוּ בִּיתְרַת בְּרִיאָה בְּדַף מ"ז ע"א דְּכָשֶׁר מְשׁוּם הָכִי רַבִּיתִּיהוּ וְכֵן בְּדַף נ"ח ע"ב
גַּבֵּי יְתֵרַת גּוֹבְתָא מִבֵּי פֶסָא לְהוֹבְלִילָא.

וְכֵן ב' בְּנֵי מַעֲיִים בְּעוֹף ע"ש בְּרִשְׁיִי וּבִש"ע ס' מ"ז. וְנִרְאָה דְּגַם הַכְּרוּ"פ לָאוּ דְּוִוְקָא
קְאָמַר דְּהוּי פְּקָנָה אֶחָד וְרַק שְׁפַתְב שְׂדִינָם פְּקָנָה אֶחָד וְכָשֶׁר.

וּבַפְּרַט דְּגַם בְּבַהֲמָה מִתְּפַצֵּל הַקָּנָה לִלְב וּלְרִיאָה וּלְכַבֵּד. וְה"נ בְּבַר אַוְוֹזוֹת מִתְּפַצֵּל לְשַׁנִּי
צְדָדִי הַרִיאָה וּלפ"ז פִּינּוּן שְׁבַאֲרָנוּ לְמַעְלָה דְּבִשְׁנֵי קָנִים בְּבַהֲמָה וּשְׂאָר עוֹפּוֹת בְּעֵי לְשַׁחֲט
שְׁנֵיהֶם מִצַּד שְׂאִין יְדוּעַ אֵיזָה הַעֵיִקְרִי.

וְגַם דְּאֶפְשֶׁר דְּבַכָּל מִצְנָה אִם יֵשׁ שְׁנֵי אַבְרִים צְרִיף לְקַיִים בְּשַׁנִּיהֶם א"כ ה"ה בְּבַר אַוְוֹזָא
צְרִיף לְשַׁחֲט שְׁנֵיהֶם. וּלפ"ז צְרִיף לְשַׁחֲט רֹבַב כָּל אֶחָד וְאֶחָד דְּדִלְמָא הָאֶחָד עֵיִקְרִי.

וְגַם דְּאֶפְשֶׁר צְרִיף לְקַיִים בְּשַׁנִּיהֶם מִצְנַת שְׁחִיטָה פְּנ"ל. וּלפ"ז אִף אִם אֶחָד גְּדוֹל יוֹתֵר
צְרִיף לְשַׁחֲט רֹבַב שְׁנֵיהֶם וּכ"ה פְּשׁוּטוֹת לְשׁוֹן הָאֶחָדוֹנִים ג"כ.

וְלֹא דְמִי לְהָא דְחֻלְוִין דָּף ע"ו בְּצֻנְמַת הַגִּידִין דְּחַד אֲלִימָא וְתַרִי קִטְיִנִי שְׁלִדְעַת הָרָא"ש
מְשַׁעֲרִין בְּרֹבַב שֶׁל כְּנֹלָם יַחַד וּמִצְטָרְף מִיעוּט אֶחָד עִם הַשְּׁנֵי אוֹ רֹבּוֹ. וְעַט"ז בִּינ"ד ס' ס' ס'
נ"ו וּשְׂאָר אֶחָדוֹנִים שָׁם.

שְׂאֵנִי הָכָא דְאָמַר רַחֲמֵנָא שְׁחוּט רֹבּוֹב. צְרִיף לְשַׁחֲט רֹבַב כָּל קָנָה שְׁיִשְׁנוּ: ו) וּמָהָא דְּנִגְעִים
שְׁהַזְכָּרָנוּ יֵשׁ קִצָּת רִאָּיָה דְאִף שְׁנִתְפַצֵּל הוּי כְּשֵׁנִים מְדִלָא תַנּוּן הָא דְאֶחָת מִלְּמַטָּה גַּבֵּי שְׂאָר
דְּבָרִים דְּבַעֲי שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת כְּמוֹ בְּנִזִּיר וּמִצְוֹרַע וּפְרָה אֶזְנֻמָּה.

וְרַק דְּבַפְרָה י"ל פִּינּוּן דְּקִי"ל בְּחַכְמִים בַּסַּפ"ב דְּפָרָה שְׁהוֹלְכִין אַחַר הַעֵיִקְרִי בְּאֶדְמִימוֹת
א"כ ה"ה לְעַנְיָן מִסְפָּרָם וְכִמוֹ בְּשַׁעֲרֵי לָבֵן בְּבַהֲרַת וְכַמְש"ל אֲבָל בְּאִינְדָּה קִשְׁיָה וּמוֹכַח מִזָּה
דְּהוּי כְּשֵׁנִים בְּאֶמַת. אֲבָל ז"א דְהָא אֶמְרִינּוּ בַּסַּפ"ב דְּפָרָה וּבְנִדָּה נ"ב לְעַנְיָן ב' שְׁעֵרוֹת
דְּגַדְלוֹת דְּאֶפִּילוּ בְּגוֹמָא אַחַת ע"ש.

וְקִשְׁיָה לְאֶשְׁמוּעִינּוּ רַבּוּתָא טְפִי דְאִף שְׁהִיא לְמַטָּה אַחַת מִמֶּשׁ סְגִי וְע"כ צ"ל דְּהוּי כְּאַחַת
דְּהַפְל הוֹלְף אַחַר הַעֵיִקְרִי וְתַנּוּן בְּשַׁעֲרֵי לָבֵן וְה"ה ל"כ מְדַבְּעֵי ב' שְׁעֵרוֹת. וְעוֹד אֶפְשֶׁר מְשׁוּם
דְּבַבְהֵרַת דְּרִשְׁיָנוּ בְּתו"כ דְּבַעֲי ב' שְׁעֵרוֹת מְמִיעוּט שַׁעֲרֵי שְׁנֵים וְאִינוּ מוֹכַח דְּקִאֵי עַל הַעֵיִקְרִי
וְאֶפְשֶׁר דְּמָה שְׁנִרְאָה לְמַעְלָה שְׁתֵּים מִיִּקְרִי שַׁעֲרֵי ג"כ.

לְזָה קַמ"ל דְּתַלּוּי בְּעֵיִקְרָן וְכַדְדִּרִישׁ מְקַרָא שָׁם לְעַנְיָן הַלְבָּנוּנִית וְכַמְש"ל. וְכַאֲמַת בְּכָל
דְּבַר הוּי בְּכַה"ג כְּשַׁעֲרָה אַחַת.

וּמ"מ בַּנ"ד בְּקָנָה הַמִּתְּפַצֵּל נִרְאָה דְלֹא דְמִי לְשַׁעֲרָה דְכָאֵן לֹא שְׁיִיף סְבָרָא לִילְף אַחַר
הַעֵיִקְרִי כְּמוֹבָן. וְאֶדְרָבָא י"ל שְׁהַעֵיִקְרִי הוּא מָה שְׁהוּא מְוַשְׁרֵשׁ בְּרִיאָה וְיֵשׁ לְהַאֲרִיף בְּזָה
בְּכַמָּה דְּוֹכְתִי כְּגוֹן בְּמִצְוֹרַע שְׁיֵשׁ לוֹ שְׁתֵּי בְּהוֹנוֹת וְכַדּוּמָה אִף מְטָרְדוֹת אֶקְצָר: ז) וְעַכ"פ
נִרְאָה שְׁצְרִיף לְשַׁחֲט שְׁנֵיהֶם.

אִף כ"ז כְּתַבְתִּי לְפַלְפוּלָא אֲכֹן בְּעֵיִקְרִי הַדְּבַר נִרְאָה שְׁלֵא דְקִדְקוּ הָאֶחָדוֹנִים יָפָה בְּמָה
שְׁכַתְבוּ לְדוֹן בְּזָה בְּדִינִי שְׁחִיטָה כִּי לְפִי שְׁרִיאִיתִי בְּכַמָּה בַר אַוְוֹזוֹת הַמְקוּם שְׁמִתְפַצֵּל הַקָּנָה
הוּא לְמַטָּה מְמִקוּם שְׁחִיטָה כִּי הוּא כְּבָר בְּמְקוּם שְׁמִתְחִיל הַגּוֹף סְמוּךְ לְהַרִיאָה.

וכ"כ התב"ש סי' ל"ג בשם שחיטות בית לחם שבמיצר החזנה מתפצל הקנה. ובעיקרי הד"ט חי"ד סי' ב' אות ח' הביא בשם השב יעקב וע"י דהפיצול הוא כחצי אצבע סמוך לריאה.

ונה נדאי למטה ממקום שחיטה. ואף שבקצת אחרונים כתוב הלשון סמוך לגוף נראה שלא דקדקו כ"כ בלשונם.

וגם י"ל דכוננתם על הפפתור ולא על הפיצול בעצמו. ונהרי הש"י וע"י דקדקו במדתו כחצי אצבע ואין גוף ספרים הנ"ל ת"י.

והדעת קדושים נסתפק אם צריך לענן להיות טריפה פסיקת רוב אחד אז רוב שניהם. והנה לפמש"ל נראה דנודאי טריפה אף באחד דיותר מסתבר לומר שנה מיקרי שנים לענן זה ובפרט לפמש"ל דלא גרע מנקדר וגם דזה לא מיקרי שורש אחד כמש"ל ולא דמי לנודאי או ללשון שכתב בעיקרי הד"ט שם אות י"ד שאם יש בו פצולים פשר דהוי שורש אחד ע"ש.

דהכא אדרבא הוי שתי שרשים כמש"ל. ובלא"ה נלע"ד דהכא שהוא למטה ממקום שחיטה הוי נקובתו במשהו דהוי פריאה וכמו בבמהמה בקנה ההולך לריאה דהוי פריאה.

ועי' סי' כ' ול"ג בשיעור מקום שחיטה ופסיקת הרוב בקנה ולענן מש"ל דשני קנים ונשטים הוי רק טריפה ולא נבילה וכפשטות לשון הרמ"א בס"ל ל"ג ותשובת הרא"ש פלל כ' ראיתי בכרו"פ סק"י שכ' דהוי נבילה פדין נישל ולא כתב שום ראיה.

ולענ"ד עיקר כמש"ל בס"ד ובפרט שדעת הח"צ ג"כ פן כמש"ל וכ"נ דעת הש"ך ושאר אחרונים שלא ביארו שהוא נבילה פדרפם בכל מקום וגם הרא"ש פנודאי הנה מבאר זה. ומטרדוטי העצומות ההכרח לסיים ולהפסיק באמצע: אחר פותבי כל הנ"ל ראיתי בח"ס הא"ח סי' פ"ו שדיבר בענן הך דפלימו במנחות ל"ז ע"ש מ"ש בנה.

ולענ"ד נכון כמש"ל בנה בס"ד והבוחר יבחר. ומקוצר הפנאי לא אוכל להאריך בדבריו שם: סימן מב פבד יד"נ שב"ז הרה"ג וכו' מו"ה יהודה דוב הלוי נ"י רב דשינאווקא: ע"ד עובדא שבא לפניו באונוא שבאה מן השדה והיה דם על הנוצות שסביב הצנאר והפעלים לא ידעו שיש בנה שאלת חכם.

ואחר זמן רב פשרצה לשחטה אמרו לו שצריך ש"ח. וחסש כת"ר לדעת הרשב"א הובא בטור סי' נ"ז דבזמן רב חוששין שפא נתרפא מבחוז גבי דרוסה ולזה לא מהני מה שהעור שלם לפניו.

וגם אי נימא דהוי ס"ס הא הוי חזקת איסור. והביא שא' מן המסברים החמיר בנה ושמו לא הזכיר.

וכת"ר צידד להקל דהא כמה אחרונים ס"ל דמהני ס"ס בחזקת איסור וגם כמה ס"ל דבכה"ג לא הוי חזקת איסור. וגם דעת ריב"א דאין חוששין לנקובה ודעת המחבר דמהני בדיקה בכה"ג עכ"ד.

והנה באשר ענינו זה האריכו בו הרבה באחרונים אקצרו ואכתוב רק מה שנלע"ד לדינא:
(א) והנה בתולין כ"ח בעובדא דבר אונא דהוי ממסמס קועיה דמא פירש"י וקר"ן שם
שנקרע צנארו.

נראה דעתם דדונקא בעי נקרע אבל בלכלוף דם לחוד לא חיישינו לניקב הנושט. ולשון
הש"ס ממסמס קועיה דמא צ"ל דנקט הכי משום הא דמסיק שם שאין לחיצון בדיקה
ופירש"י וקר"ן דטיפת דם נכנסה בנקב ע"ש.

וגם י"ל הפירוש שנתמסמס עור הצנאר ונעשה מלא דם וכדויע דרף מפה רפה. ומזה יש
להוכיח דלא באחרונים שפתבו בס"ס כ"ג דבתלישת נוצות חיישינו לנקיבת הנושט.

וכ"נ דעת הרמב"ם שלא הביא כלל הך עובדא דבסוגיין רק פתב בפ"ג מה"ש ה"ח שאם
שחט ושהה ישחוט הקנה ויבדוק הנושט בפנים אם יש בו טיפת דם. ונראה דמפרש ג"כ
שנקרע העור וא"כ היינו שחט ושהה דפשיטא לי' שצריף בדיקה בנקרע העור.

וה"נ חיישינו שמה הבריא כמש"ש הלכ"א ואף בישב קוץ לחוד בלא נתחב ע"ש בכ"מ
דלא פש"ף סי' ל"ג וע"ש בפמ"ג. ובספ"ה מה"ש שכ' דתולין שע"י עצים גיזוק נראה
פשוט דמ"מ בדיקה צריף רק דלא איירי התם בהכי ועכ"פ אי איירי רק בלכלוף הו"ל
להרמב"ם להביא דין זה: אבל יש לדחות זה דלהכי פירש"י ור"ן דאיירי שנקרע הצנאר
דשם בסוגיא איתא דגם הקנה צריף לבדוק אם לא נפסק רובו וזה שייף דונקא בנקרע
העור ממש אבל בלכלוף דם ליפא למיחש רק לנושט שנקובתו במשהו.

ובזה נדחו דברי הט"ז ס"ק י"ג שמדקדק מפירש"י דדונקא נקרע ולא לכלוף דם מבפנים
יעו"ש. ולפמ"ש אין ראיה דרש"י פי' פן לפי סוגיית הש"ס דאיירי בהכי פנ"ל והוצרף
רש"י לפירש פן משום דלשון ממסמס משמע רק מלונקלף לזה פי' נקרע העור: (ב) אכן
עדיין קשה למה פירש"י נקרע העור דילמא כפשוטו שרק מלונקלף בדם ומ"מ חיישינו
שמה נתרפא מבחוץ וכמ"ש הרשב"א הובא בטור סי' נ"ז גבי דרוסה פשעבר זמן מה
ואין גיפר מבחוץ תלינו שפער האדמומית וא"כ מוכח מפירש"י ור"ן דל"ח שמה הבריא
בכה"ג.

ומרשב"א הנ"ל נראה דאין שום ראיה דשם פנונתו שדרף הארס לירד ולחלחל לפנים
דלהכי האדים בשר כנגד מעיים טריפה כפירש"י בדרף נ"ג. ומשמעות לשונות הפוסקים
שמחלחל וירד אף שברש"י אין נראה פן וכ"ה לשון הרשב"א שבטור שם והבריא
וירד ונוקב למטה.

הפנונה שחוששין שמה ירד הארס מן בשר החיצון אל אברים הפנימיים כ"נ ברור פנונת
הרשב"א ואין ת"י גוף ס' ת"ה להרשב"א לעמוד על עיקרון של דברים וא"כ שפיר
בעלמא לא גיחוש שנתרפא כלל גבי חשש נקב ולזה פירש"י שנקרע הצנאר פיון
דחיישינו לקנה פנ"ל: אבל ז"א דאי איירי בלאחר זמן נהי דנימא דבעור אין חשש נתרפא
שעדיין נקרע העור אבל אפתי מה מהני בדיקה בנושט גיחוש להבריא.

וזה א"ל דאזלא סוגיא אליבא דעולא דלא קיי"ל פנותייה. ולזה נראה דאיירי שהרגישו
תיכף שנקרע הצנאר דבזה לא שייף למיחש לנתרפא כמ"ש האחרונים וכ"כ התו'
בשבת דף ל"ו ע"א וכ"נ לשון אתא פי ממסמס.

ויותר מְדוּקָדֵם גִּירְסַת הָרִי"ף וְהָרָא"ש נִפְקַד וְנֶאֱמָר שֶׁהוּא יִתּוּר לְשׁוֹן לְכַאוּרָה אֲבָל הַפְּנוּנָה לְהוֹרוֹת שֶׁהִרְגִּישׁוּ תִּיֶכֶף שֶׁיֵּצֵא שְׁלֵם וְכֹא חֲבוּל וְאֵין פֶּאן חֲשַׁשׁ הַבְּרִיא וּמִמִּילָא שְׁפִיר י"ל דָּאם גְּמִשָׁף אֵיזָה זְמַן.

יֵשׁ לְחֹשֶׁשׁ שְׁנֵתְרַפָּא אַף בְּעוֹר הַצְּנָאָר. וְאַף שְׁדַחֲנֵנו הִרְאָיָה מִהֲרִשְׁבָּ"א מ"מ מְסַבְרָא י"ל כֵּן שִׁדְוֵעַ שְׁדַרְךָ עוֹר לְהִתְרַפְּאוֹת.

וְאַף לְשִׁיטַת הַסּוֹבְרִים גְּבִי וְנִשְׁט שְׁאֵין חוֹשְׁשִׁים שְׁמָא גְתַרְפָּא הֵינּוּ מְשׁוּם דְּמִיטְרַפָּא בְּיָה וְכַדְאֲמַרִּינּוּ דְּף נ"ז ע"ב דְּבַמִּידֵי דְּמִיטְרַפָּא בָּהּ אֵינָה מְשַׁבַּחַת אֲבָל בְּעוֹר הַחִיצוֹן שְׁפִיר מְתַרְפָּא.

וְכַה"ג אֲמַרִּינּוּ בְּסִי' נ"ג גְּבִי נִשְׁבַּר הַגָּף שְׁאֵף שְׁחִזֵר וְנִקְשַׁר שְׁאֵשִׁי"י מ"מ חֵינְשִׁינּוּ שְׁנִיקְבָה הִרְאָה יַעו"ש בְּש"ף וְהֵינּוּ מְשׁוּם דְּבַגְּף לָא מִיטְרַפָּא פְּנ"ל. וְבַס"ס נ"ו פְּלִיגֵי בְּנִשְׁבַּר בְּמִקּוּם צְנוּמַת הַגִּידִין וְנִקְשַׁר אֵי אֲמַרִּינּוּ דְּמִסְתַּמָּא לָא נִפְסַק צו"ה אוּ לָא יַעו"ש.

מ"מ י"ל דְּאַף הַמְתִירִים שֶׁם הֵינּוּ מְשׁוּם שְׁעֵיקָר חִיזוּק הַעֲצָם וְחִיבּוּרוֹ הוּא צו"ה וְאֵם אֵיתָא שְׁנַפְסְקוּ לָא הִיָּה מְתַרְפָּא הֵיטִיב וּמִתְקַשַׁר מִשָּׂא"כ בְּעוֹר הַחִיצוֹן אֵין שְׁיִיָּה זָה. וְכַסִּי' נ"ה גְּבִי עֲצָם שְׁנִיקְשַׁר שְׁאֵשִׁי"י דְּמִתְרַפְּוּ דְּנִוְדָאֵי לָא יֵצֵא רְבּוּ מְחִיִּים ע"ש.

ג"כ בְּשִׁבִיל שֶׁהוּא בְּגוּף אֲבָר הַמְטְרִיף פְּנ"ל מִשָּׂא"כ הֵכָא וְגַם שֶׁם יֵשׁ מְחַמִּירִין וְע' בְּב"י וְד"מ שֶׁם. וְבַצו"ה הִרְבָּה פּוֹסְקִים מְחַמִּירִין וְכ' רַמ"א ס"ס נ"ו שְׁכֵן עֵיקָר.

וּמ"מ נִרְאָה שְׁאֵף הַמְקִילִים בַּצו"ה מ"מ בְּנִוְשֵׁט חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא הַבְּרִיא כִּי אֶפְשָׁר וְנִשְׁט דְּרַכּוּ יוֹתֵר לְהִתְרַפָּא לְפִי שֶׁהוּא קְרוּם וְלָא שְׁלִיט בּוֹ אֲוִירָא וְכַדְאֵיתָא בְּגִיטִין ע"א וְכַכ"מ וְגַם שְׁאוּכְלִין וּמְשַׁקִּין מְצוּיִין.

שֶׁם וְגַם דְּהַעֲצָם שֶׁל רִגְלֵי שְׁנִשְׁבַּר זָה גְּמִשָׁף לְכָאן וְזָה לְכָאן. וְגְבִי וְנִשְׁט אַף דְּגַמְדָא וּפְשָׁטָא לִיָּה מ"מ דְּרַכּוּ לְהִתְרַפָּא בְּיוֹתֵר.

וְכַעֲיִן זָה חִיֻּלְקוּ בְּש"ס דְּף מ"ה גְּבִי קָנָה לְאֲנֹרְכוּ אוּ לְרַחֲבּוּ דְּלֵאֲנֹרְכוּ הִזְרַח חֲלִים מִשָּׂא"כ לְרַחֲבּוּ שְׁנִמְשָׁף זָה לְכָאן וְזָה לְכָאן ע"ש וּבִש"ע ס' ל"ד. וְכֵן צ"ל דְּבַסִּי' נ"ה מְקִילִים כְּמַעֲט כָּל הַפּוֹסְקִים בְּנִקְשַׁר שְׁאֵשִׁי"י.

וּבְנִוְשֵׁט רֹב חוֹשְׁשִׁים שְׁמָא גְתַרְפָּא וְע"ל אוֹת ד' ה' וּלְפַמ"ש א"ש. וְגַם יֵשׁ לְחַלְקֵי דְּשְׁאֵשִׁי"י הוּא הוֹכְחָה יִתִּירָא מִשָּׂא"כ בְּנִוְשֵׁט רְגִיל לְהַעֲלוֹת קְרוּם מְחַמַּת מְפָה ג) וְא"כ שְׁפִיר י"ל דְּאַף בְּמִלְוִכְלָף לְחוּד חֵינְשִׁינּוּ לְנִיקָב הַנְּוִשֵׁט.

וְגַם אִם עָבַר זְמַן מָה חֵינְשִׁינּוּ לְגְתַרְפָּא אִם עוֹר הַצְּנָאָר שְׁלֵם וּמְרִשִׁי"י וְר"ן אֵין רִאָּה וּלְפ"ז יֵשׁ מְקוּם לוֹמֵר דְּאַף בְּדִיקָה לָא מְהַנִּי. וְאַף לְדַעַת הַמְחַבֵּר דַּס"ל דְּהִי מְקוּם יְדוּעַ זָה רַק בְּנִקְרַע הָעוֹר דְּאֵיִרִי בָּהּ הַש"ס אוּ עכ"פ שְׁנִרְאָה אֲדַמוּמִית עַל הַצְּנָאָר וּמִלְוִכְלָף גּוּף הַצְּנָאָר.

אֲבָל בְּנ"ד שֶׁהַנּוֹצוֹת הֵיוּ מְלוֹכְלָכִים וְיְדוּעַ דְּרָף הַנּוֹצוֹת לְהִתְלַכְלָף מְסַבִּיב הִרְבָּה אַף שְׁלֵא כְּנִגְדַת הַנְּקָב וְא"כ אֶפְשָׁר שְׁלֵא נִשְׁאָר דָּם כְּלָל נִגְדַת גּוּף הַנְּקָב. וְאַף אִם בַּעַל הָאוּוּזָא יֵאֵמֵר שְׁזוֹכֵר מְקוּם הַלְכָלְדָף מִתְחַלְלָה י"ל שְׁאֵין לְהַאֲמִינוּ דְּהו"ל מִקְלָתָא דְּלָא רַמְיָא כִּינּוּן שְׁלֵא יְדַע כְּלָל שֶׁהוּא שְׁאֵלַת חֲכָם.

וְדָמִי לְהָא דְסִי' א' וּבִשְׁ"ה שְׁמֵי סְקִי"ב דְּמִי שְׁאִינוּ מְוַמְחָה א"י לֹאמַר בְּרִי שְׁשִׁחֲטָתִי יָפָה אָף לְאַחַר שְׁלֵמַד ע"ש. וְכֵן בְּסִי' ו' דָּא"י לֹאמַר בְּרִי שְׁלֵא שְׁשִׁחֲטָתִי בְּמָקוֹם פְּגִימָה אִם לֹא יָדַע שְׁיֵישׁ שְׁמֵי פְּגִימָה.

וְא"כ הו"ל מְקוֹם שְׁאִינוּ יָדוּעַ לְכ"ע. וְאָף שְׁיֵישׁ לְחֻלְקָא וְלֹאמַר שְׁנֶאֱמִין לְבַעְלֵיו וּבְכַרְטָא אִם הִלְכְלוּהּ לְפָנֵינוּ וְאֹמַר שְׁגַם מִתְחַלְלָה לֹא הִיָּה יוֹתֵר.

אָבֵל בְּלֵא"ה הִתְחַמֵּיר הֶרֶם"א בְּזָה דְלֵא הֵוִי מְקוֹם יָדוּעַ וְכֵן הִתְחַמֵּירוּ כָּל הָאֲחֵרוֹנִים אָף בְּמָקוֹם יָדוּעַ דָּאִין אָנוּ בְּקִיָּאִים דְלֵא פִשְׁ"ה יְעו"ש וְעַמ"ש בְּזָה בְּסִימָן שְׁאַחַר זָה: וְאָף דְרִיב"א פְּתַבּוּ הֶמְרָדְכִי וְהָרָא"ש וְהַטּוֹר בְּשִׁמוֹ שֵׁא"צ בְּדִיקָה לְנִקְבָא וְאִין חוֹשְׁשִׁין לְנִקְוָבָה.

נִרְאָה דְזָהוּ רַק לְטַעֲמִיָּה שְׁמִפְרִישׁ סְוֵגִיָּא זֹו דְהִתְחַשְׁשׁ הִיָּה לְדְרוֹסָה וְא"כ מְפָרֵשׁ מִמְסָמָס דְמָא כְּפִשׁוּטוֹ שְׁהָאֲדִים הִבְשֵׁר וְא"צ כָּלֵל לֹאמַר דְנִקְרַע הָעוֹר דְבְדְרוֹסָה א"צ רַק אֲדַמוּמִית. וּמְפָרֵשׁ ג"כ הַסְוֵגִיָּא דְבָא תִיכְף לְפָנֵינוּ כַּמֶּש"ל מְלִשׁוֹן נְפִיק אֲתָא וְאִין חֲשַׁשׁ נְתַרְפָּא.

לְזָה כְּתַב דָּאִין כָּאֵן חֲשַׁשׁ נִקְוָבָה פִּינּוֹן שְׁהָעוֹר שְׁלָם לְפָנֵינוּ וְס"ל דְבִלְכְלוּהּ לְחוּד לֹא חִיָּישִׁינוּ לְנִקִּיבַת הַנּוֹשֵׁט פִּינּוֹן שְׁהָעוֹר שְׁלָם וְרַק לְדְרוֹסָה יֵישׁ לְחוּשׁ אִם הִיָּה דוֹרַס שְׁמֵי. וְכֵן פִּירֵשׁ"י בְּדָף נ"ג גְּבִי אֲוֹנָא דְרַב אִשִּׁי דְנִפְקַת וְאֲתָא מִמְסָמָס דְמָא מְלֻנְכְלָהּ צְנָאוֹרוֹ וְלֹא פִי שְׁנִקְרַע הָעוֹר ע"ש.

מִשׁוּם דְשָׁם לֹא אֲיִירִי רַק לְגְבִי דְרוֹסָה. וְדָאִיתָא בְּזַבְחִים ע"ד דְאִיעָרַב דְרוֹסַת הַזָּאֵב בְּנִקְוֵבַת הַקּוֹץ דְמִשְׁמַע שְׁשִׁנִּיהֶם שְׁוִים.

י"ל דְשִׁפִּיר מְצִינוּ דְרוֹסָה שְׁנִיקְבַת לְחֻלְלָה כְּדָאִיתָא בְּש"ס דְנ"ב ע"ב וּבְפּוֹסְקִים [וְשָׁם מְקַשָּׁה הָאִי מְשִׁיף וְהָאִי עָגוּל. וְיִל"ד דְנִימָא דְאִיִּירִי שְׁמְלֻנְכְלָהּ צְנָאוֹרוֹ בְּדָם דְשִׁפִּיר דְמִי קוֹץ לְדְרוֹסָה כְּדָאִיתָא גְּבִי אֲוֹנָא דְרַב אִשִּׁי.

אָף זָה נִכְלָל בְּקוֹשְׁיַת הַתּוֹס' שְׁמֵי ע"ש. וְצ"ל דְגַם בְּמִרְאָה הָאֲוֹדָם יֵישׁ חִילּוּק דְהָאִי מְשִׁיף וְהָאִי עָגִיל וְלֹאֹו דוֹנָקָא בְּנִקְבָא וְאַצְרִיף] אָבֵל בְּנִקְרַע הַצְנָאוֹר וְדָאִי מוֹדָה רִיב"א שְׁצָרִיף בְּדִיקָה.

וְכ"ה מְפָרֵשׁ בְּהַג"מ ספ"ה מֵה"ש דְצָרִיף בְּדִיקָה לְדַעַת רִיב"א וְכ"נ דַּעַת הַתּוֹס' שְׁפִלְפְּלוּ רַק לְהוֹכִיחַ דְנִקְבָא נִיכָר בְּעוֹר חִיצוֹן שְׁל וְנִשְׁט אָבֵל בְּדִיקָה מִשְׁמַע דְמוֹדוֹ דְצָרִיף וְכ"ה בַּחִי' הֶרֶשֶׁב"א בְּשֵׁם רִיב"א.

וְיָדוּעַ דְהָרָא"ש וּמְרָדְכִי אֵינָם רַק מַעֲתִיקִים מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' דַּעַת הָרֵאשׁוֹנִים. וְע"כ צ"ל כַּמֶּש"ל דְכּוֹנְנָתָם דְרַק בְּכַה"ג דְמְלֻנְכְלָהּ א"צ בְּדִיקָה.

אָבֵל בְּנִקְרַע מוֹדוֹ. וְכֵן בְּדִין דְהָא קִי"ל בְּכָל גְּוִנְתָא הִיכָא דְאִיכָא רִיעוּתָא צָרִיף בְּדִיקָה עַכ"פ לְכַתְחֻלָּהּ וּכְבָר הָאִירִיף בְּזָה בְּשׁו"ת מְשִׁכְנוֹת יַעֲקֹב חִי"ד סִי' ט"ו לְהוֹכִיחַ שְׁכָל חֲשַׁשׁ רִיעוּתָא צָרִיף בְּדִיקָה בְּרֵאוֹת נְכוֹחוֹת.

וּנְקוּבַת הַקּוֹץ דְזַבְחִים ע"ד כְּבָר פִּירֵשׁ"י שְׁמֵי שְׁלֵא נִיקְבַת לְחֻלְלָה: ד) וְהָרָאכ"ו וְהָרָא"ש וְסוֹה"ת שְׁפָסְקוּ עֲנֻלָּא דל"ח שְׁמָא הֶבְרִיא. וְנִרְאָה בְּרָא"ש שְׁמִפְרִישׁ הֶבְרִיא נִיקְבַת ע"ש פִּא"ט סִי' ד' וְכֵן הִבִּינוּ כָּל הָאֲחֵרוֹנִים בְּדַעַתָּם וְעַש"ך סִי' מ"ח ס"ק ל"ב בְּזָה.

מ"מ פּבֶר כ' הָרָא"ש דְּזָה רַק בְּתַחֲבֵיב קוּץ בְּעוֹר אֶחָד דְּאֶמְרִינָן כִּינּוּן שְׂאִינוּ תַּחֲבֵיב בְּעוֹר הַשְּׂנִי אֵין לְחֹוֹשׁ לְנִקְבֵי אֶבֶל אִם אֵין לְפָנִינוּ קוּץ שְׂפִיר חִיָּישִׁינָן ע"ש פא"ט סי' ד' וְהוּבָא זֶה בְּשׂו"ף ס' ל"ג ס"ק כ"א וּבִשְׂאָר אַחֲרוֹנִים ע"ש בתב"ש.

א"כ בנ"ד מוֹדָה דְּחִיָּישִׁינָן. וְגַם פְּבֶר חִילְקֵי הַב"ח בֵּין נִתְחַב בְּכַח דְּמִבְּחֹוֹץ נִתְחַב בְּכַח מִשְׂא"כ בְּפָנִים יַעו"ש [וּבְאַמַּת רְאִיזֵי הָרָאב"ן מִבֵּיה"כ צ"ע דְּהֵיכָן גִּזְכָּר שָׁם שְׂא"צ בְּדִיקָה דִּילְמָא אֵינְרִי שָׁם שְׂבִדְקָא שְׂפִיר.

וְהָיָה נִרְאָה דְּהָרָאב"ן מְפָרֵשׁ הַבְּרִיא נִתְרַפָּא וְלָזָה מִיִּתֵי שְׂפִיר מִבֵּיה"כ וְהוּנְפָרָה קוּנְשִׂיא זֹו בְּרָא"ש פא"ט סי' ל"ד יַעו"ש וְכ"ה בְּתוֹס' גַּבֵּי הַמַּסָּס. אֶבֶל בְּדִיקָה שְׂפִיר מוֹדָה רְאָב"ן שְׂצָרִיף.

וְנָהוּ דַעַת ר' יִרְנֹחִם שְׂהֵבִיא הַב"ח ס' ל"ג דְּהַמְפָּרְשִׁים הַבְּרִיא נִתְרַפָּא וּפְסָקוּ בְּעוֹנָלָא ס"ל דְּצָרִיף בְּדִיקָה לְנִקְבֵי וְתַמָּה עָלְיוּ הַב"ח. וְע' תב"ש וּפּר"ח שְׂפִילְפָּנוּ בְּזָה.

וְלַעֲנֵן דְּבְרִיּוֹ גְּכּוֹנִים וְזֶהוּ דַעַת רְאָב"ן אֶלָּא דְּבָרָא"ש לֹא מִשְׁמַע כֵּן שְׂלֹא הַזְכִּיר כָּלֵל סְבָרָא דְּנִתְרַפָּא וְכ"ה לְהַדְיָא בְּקִיצוֹר פְּסָקֵי הָרָא"ש ע"ש. אֶבֶל מ"מ ר"ו וְנִדְאֵי הַבֵּין דַעַתוֹ כַּמ"ש] וַיֵּשׁ לְהַצָּרִיף בְּזָה: עַכ"פ שְׁמַעֲנוּ דְּמוֹדִים הָרִיב"א וְרְאָב"ן וְרָא"ש וְסָה"ת דְּבִנְקִרַע הַצְּנוּאָר צָרִיף בְּדִיקָה וְהַבְּדִיקָה מְעַפְּכָת כְּדִמְשַׁמַּע בְּסוּגִינּוּ דְּאוּוּזָא דְּרָבָא וְאַף בְּמִלּוּכְלָף הַצְּנוּאָר אֵין חוֹשְׁשִׁין לְנִקְוָבָה כָּלֵל.

וּמִנְשֵׁב בְּזָה פִירֵשׁ"י מְקוּנְשִׁיזֵי הַתּוֹד"ה אֶתְמָא וְהָרָא"ש שָׁם דְּמֵאֵי נ"מ בְּדָף נ"ג אֵי תְּלִינּוּ בְּשׁוֹנְרָא אוֹ בְּקִנְיָא כִּינּוּן שַׁע"פ צָרִיף בְּדִיקָה שְׂמָא גִּיבָב וְתִירְצוּ בְּדוּחַק וּלְפַמ"ש מִיִּנְשֵׁב הַיִּטִּיב בַּס"ד. דְּבָדָף נ"ג פִירֵשׁ"י שָׁם מְלֻכְלָף צִנְאָרוֹ וְהֵינּוּ שְׂהַעוֹר הָיָה שְׁלָם.

וְלָזָה לֹא חִיָּישִׁינָן לְנִקִּיבַת הַנְּשִׁט כִּינּוּן שְׂלֹא גִיבָב כָּל עוֹר הַחִיצוֹן. אֶבֶל בְּדָף כ"ח פִירֵשׁ שְׂנִקְרַע הַצְּנוּאָר.

לָזָה שְׂפִיר חִשְׁשׁוֹ לְנִקְבֵי וְחִשְׁשׁוֹ ג"כ לְפִסּוּקַת הַקְּנָה וְזֶה נִכּוֹן מְאֹד. וְשׁוּב מְצָאֵנִי בַּב"ח ס' ל"ג שְׂהַרְגִישׁ בְּסִתִּירַת מִשְׁמַעוֹת הַפּוֹסְקִים בְּדַעַת רִיב"א וְכַתֵּב ג"כ לְחִלְקֵי בֵּין נִקְרַע עוֹר הַצְּנוּאָר לְלִכְלוּף בְּעֵלְמָא וְשְׂמַחְתֵּי מְאֹד שְׂפִנּוּנְתֵי לְדַעַתוֹ הַק'.

אוּלָם מִש"ש דְּהַתּוֹס' וְש"פ ס"ל בְּדַעַת רִיב"א דְּאַף בְּמִלּוּכְלָף צָרִיף בְּדִיקָה וְע"ז חוּלְקֵי הָרָא"ש וּמְרַדְכֵי נְטוֹר וְס"ל דַּא"צ. ז"א לַעֲנֵן דַּא"א לּוֹמֵר דְּפִלְיָגִי בְּדַעַת רִיב"א כִּינּוּן פִּנְדוּעַ שְׂדָרָף הָרָא"ש וּמְרַדְכֵי לְהַעֲתִיק דְּבְרֵי הַתּוֹס'.

וְהַתּוֹס' וְרִשְׁבָּ"א יִדְעוּ יוֹתֵר דַעַת רִיב"א. וְלָזָה נִלְע"ד לְהַשְׁוֹת דַעַתָם דְּלֹא פְּלִיגֵי וְלִכ"ע בְּמִלּוּכְלָף לֹא חִיָּישִׁינָן לְדַעַת רִיב"א וּלְפַמ"ש גַּם רִש"י ס"ל כֵּן.

אֶבֶל כ"ז כְּשִׂרָאוּ תִיְקָף כְּשָׂבָא מְלֻכְלָף בְּדָם שְׂהַעוֹר שְׁלָם. אֶבֶל אִם שְׂהָה אֵיזָה זְמַן יֵשׁ לְחֹוֹשׁ שְׂנִתְרַפָּא עוֹר הַחִיצוֹן כַּמ"ל.

וְגַם לְגוּף הַנְּשִׁט לֹא יוֹעִיל בְּדִיקָה לְמ"ד שְׂחוֹשְׁשִׁין שְׂמָא הַבְּרִיא אֶלָּא דְּבִלָּא"ה אֵין אָנוּ בְּקִיאֵין כַּמ"ל. וְמָה שְׂהַצָּרְכּוּ הָרָא"ש וּמְרַדְכֵי לּוֹמֵר דְּרִיב"א ל"ח לְנִקְבֵי.

היינו משום דמשמע להו דרש"י חגיג' אף בלכלוף וכמו שהקשו מהא דספק שונרא פנ"ל. להכי קאמרי דאין חוששין אף שהוא פשוט פנין שרואים שלא ניקב העור מפולש ודחוק קצת: ה) אבל נראה דהכא אין לחוש לנתרפא דהא גבי בית הכסות קיי"ל דאי ליפא קורט דם אין חוששין שמה הבריא רק בנפשט חגיג' לזעת קצת פוסקים משום דאמרינן דאוכלין ומשקין שטפו הקורט דם ע' רא"ש פא"ט סי' ל"ד בשם ר"ת ועש"ך סי' מ"ח.

וא"כ ה"נ אי איתא שנקרע העור ונתרפא הו"ל להיות קורט דם. וגם בעור מצינו דין קורט דם בע"ז דף ל"ב שאם נקרע מחיים יש עליו קורט דם יעו"ש להד"א.

ואף שע"כ צריכין אנו לחלק בין עור לאברים הפנימים דהא חזינו בחוש שהעור נקרע ומתרפא בלי שום קורט דם והו"ד דע"ז שאני דלא הספיק להתרפאות יעו"ש ובפרט לשיטת רש"י שחושש גם בהמסס להבריא.

אבל בכ"ז נראה ודאי שהיה נשאר איזה רושם וצלחת. וכ"כ הפוסקים גבי ריאה וביה"כ דלהכי לא חגיג' שמה הבריא דהיה נשאר צלחת והיה ניקב רושם.

ורק בעור חיצון של נשט אין ניקב מפני אדמומיתו וע' בתב"ש סי' ל"ג ס"ק י"ד ופמ"ג סי' מ"ח ס"ק י"ט בשפ"ד. ובזה מיןשב מה שקשה דנימא בזבחים ע"ד שנתערב בהמה שראו צנארה נקרע ואח"כ נתרפא ואין ניקב אבל למ"ש א"ש דמ"מ יש רושם.

אבל באמת בלא"ה לק"מ דהא הש"ך הקשה בסי' נ"ז ס"ק ל"ו דלוקמא בספק דרוסה ואין ניקב מבחוז. והוכיח פדעת הרשב"א דבעי רושם מבחוז ע"ש.

ועדיין קשה דהא ס"ל לרשב"א דבזמן רב י"ל שנתחלחל הארס וירד לפנים כמש"ל וא"ע נוקמא בכה"ג. וע"כ נראה דבדקדשים לא שייך זה דונדאי תיקוף פשיאארע זה יעשה בו פדין ולא ישקה אותו הרבה עד שיתרפא.

ועוד נראה דאי החשש שמה הבריא א"כ תקשה קושית התוס' שם ע"א ע"ב מה יועיל רעיה פנין דמ"מ פולם אסורים ועי"ש שתרצו שיבדקו אח"כ בפנים. אבל אי נוקי בעבר זמן מה.

ניחוש שמה הבריא ולא יועיל בדיקה אח"כ וכן בדרוסה משמע שאין מועיל בדיקה ע"ש בב"י וד"מ. ובאמת עיקר קושיא זו לק"מ לענ"ד דהא איכא לאשכוחי גונוי טובא דהומ"ל בכה"ג וקבר התעוררו בזה פמה מחברים ורק חזא מתרי תלתא נקיט.

והא דמקשה הש"ס בזבחים שם פוליהו לא אמרי פאידיה היינו משום דאיתמר בהדדי בי מדרשא. ומקשה ל"ל לחלק על השני פנין שגם הוא מודה בזה והו"ל בביהמ"ד להנפיר הוי גוונא דכולהו מודו ביה לזה ביארו שהם תפסו כ"א אופן להורות דבר מחודש אבל באמת מצינו בפשיטות לאשכוחי גונוי טובא פגון נפלה לאור וקורט של חלמית.

ועוד נלע"ד דספק טריפה שאפשר בבדיקה שפיר שחטינו ליה בעזרה על סמך שיבדקוהו אח"כ ומיןשב בזה קושית הש"ך בסי' נ"ז ג"כ ואקצר. שוב ראיתי בכרו"פ סי' ל"ג סק"ד שכ"ג דאין לחוש שנתרפא עור הצנאר דהיה נשאר רושם יעו"ש להד"א רק שקבע שם עיקר הוכחתו על הך דזבחים ולענ"ד אינה ראיה כמש"ל.

אָבֵל בלא"ה יש מקום לומר פן רק שנה תלוי בערף הזמן. כי בזמן רב מאוד נדאי לא ישאר שום רישום: ו) ועוד נלע"ד דגוף הדין דנ"ד אינו דומה כלל להא דממסמס קועיה דמא דשם אף לפי ריב"א שהזכרנו עכ"פ נמצא אדמומית בגוף הצנאר.

אָבֵל בנ"ד שרק הנוצות היו מלנכלכות אין לחוש כלל וי"ל דמעלמא אמתא. ודמי לס"ס שכתב הכ"מ לענן פתמים ספק אי מעלמא וספק אי דם טמא יעו"ש ובאחרונים.

ונה הוי ספק לכ"ע דספק הראשון מוסיף לומר שאין פאן ריעותא כלל. ואף דהכ"מ מדקה שם דחזקת דמים מגופה של אשה היינו משום שהחזקה זו שהיא מפת רוב מתנגדת לשני הספיקות גם יחד דחזקת דם מן המקור שהיא טמא.

אָבֵל אם החזקה מנגדת רק לספק אחד נדאי אמרינו ליה פיון שהספק מסלק הריעותא לגמרי. וגם בעלמא אם הרוב נגד ס"ס דעת הרבה פוסקים דדין לס"ס וע' משפנות יעקב בחי"ד סי' ל"ב באר"ה וע"ש מ"ש מהא דהאשה שעושה צרכיה.

אָלָא דאף לדעת התוס' בכתובות ט' דס"ל דלא הוי ס"ס בכה"ג מ"מ פשםסלק הריעותא לגמרי שפיר מודו כנ"ל. ובזה מיןשב קושית המשי"ע הנ"ל שם על דעת התו' מהא דעד שאינו בדוק דדינינו לה לס"ס אף שרובא מן האשה בא.

וכן מהא דכל הנשים בחזקת טהרה משום ס"ס כמ"ש הב"י סי' קפ"ד יעו"ש. ולכמ"ש נדחה ראיתו דשאני התם שי"ל שאין פאן ריעותא כלל בעד שאינו בדוק והדם מעלמא.

ובכל הנשים שמה לא ראו כלל ע"ש ואכמ"ל בזה דבנ"ד א"צ לזה דאין פאן חזקה כלל שהדם בא מגוף העור ואדרבא חזקת הצנאר שהיא בשלימות והעור בחזקת פשרות: ונראה דאף במקום חזקת איסור אף להסוברים דאין דנין ס"ס במקום חזקה מ"מ כה"ג שפיר הוי ס"ס דעיקר טעם דלא הוי ס"ס משום שהחזקה מבטלת ומכרעת הספק כמ"ש הש"ך בדיני ס"ס ע"ש.

והנה לכאורה קשה דהא הוי רוב פשירות נגד החזקה ורובא עדיף מחזקה דאלת"ה בכל בהמה ועור נחוש שמה ניקב הנשט ונתרפא וע"כ הוא מטעם רוב ואחזוקי ריעותא לא מחזקינו. וצ"ל דשאני היכא דאיכא ריעותא לפנינו א"כ פבר יצא מן הרוב וכעין זה כ' התוס' ביבמות ל"ז ד"ה וזו שפיון שלא לזהכמה שנים יצאה מן רוב נשים מתעברות וכ"כ הפוסקים בכמה דוכתי ולזה החזקה מכרעת הספק כמ"ל.

וא"כ זה שייך רק היכא דאיכא ריעותא ונדאית לפנינו שונדאי יצא מן הרוב אב"ל פיון שאפשר לדון שאין פאן ריעותא כלל א"כ הרי הרוב מסייע לזה הצד ושפיר הוי ס"ס אף במקום חזקה [ויש להאריך בזה בפרט דסמוך מיעוטה לחזקה ואכ"מ] וכעין זה אמרינו בחולין נ"ג בנמצא צפורן בגבו לתלות מעלמא פיון דנשט הצפורן ויצא מפלל רוב אריות שאין צפרנם נשמטת יעו"ש.

ובר דלדין מחמרינו דחיישינו לספק דרוסה פיון שנגנס הדורס לשם ורוב אריות דורסים ודרוסה שכיח כמ"ש התו' וש"פ אב"ל אם ספק אם נכנס כלל ארי לשם שפיר מקילין אף לדין בנמצא צפורן כמ"ש הרשב"א בחי' והובא בפוסקים סי' נ"ז ואף דהוי ס"ס במקום חזקת איסור דהא אפשר שצנדרסה בסימנים דהוי גבילה.

וע' פמ"ג סי' נ"ז ונדעת האחרונים דאף ג' ספיקות אין דנין במקום חזקת איסור דלא כש"ף ע"ש בדיני ס"ס וע"כ צ"ל כמ"ש דשאני הכא שספק אם נכנס הדורס כלל ואין כאן ריעותא [ואם נכנס הדורס אף שאינו ריעותא בגופה מ"מ הא רוב אריות דורסים כדאיתא בש"ס דף נ"ג] ועט"ז סי' נ"ז סכ"א מ"ש בזה: ז) ובה מבוואר סוגיא דחולין דף י' דמכשיר רב חסדא בנמצא ספין פגום משום ספין אתרעי בהמה לא אתרעי יעו"ש שאין לסברא זו ביאור וכבר נתחבטו בזה התו' שם בכמה אופנים וגם הקשו ממקנה שנמצא חסר דטמא הטובל בה למפרע אף דמקנה אתרעי ולא האדם יעו"ש.

אבל למ"ש א"ש דבאמת רוב בהמות נשחטים פראוי בהכשר ורוב מצויין א"ש מןמחים לשחוט שלא יפגם הספין בעור ורק הכא שנמצא פגימה בספין לפנינו וריעותא זו מוציאה מן הרוב כנ"ל לזה מחמיר רב הונא בזה מצד חזקת איסור וגם שלא נעשה המתיר לפנינו ע"ש בש"ף ואחרונים בדיני ס"ס.

אבל רב חסדא ס"ל פנין שאין ריעותא בבהמה שיהי נשחטה פהוגן רק הריעותא בספין שיש פגימה וזה אפשר לומר שנפגם במפרקת וא"כ אין כאן ריעותא כלל דזה שנפגם אחר השחיטה אין לו שייכות כלל לשחיטת הבהמה.

וכיון שאפשר שאין כאן ריעותא הדרא האי בהמה לרוב נשחטות פהוגן וכמ"ל. זהו יסוד מחלוקת ר"ה ור"ח והיינו דקאמר ספין אתרעי וכו'.

וממילא לק"מ ממקנה דאטו שם רוב מקנאות יש בהם מ' סאה והוי שפיר ספק השקול והרי חסר לפניה ואוקי גברא בחזקת טמא וגם רוב מקנאות אין מתחסרים לא שייך לומר. דמצוי הוא שמים מתחסרים במקנה מעצמם או ע"י אחרים: ח) ועפ"ז יש ליישב דברי הרמב"ם שפוסק בחביות שמפריש עליה ונמצאת חומץ דהוי ספק וגבי מקנה פוסק דנודאי טמא.

והקשו הראשונים ואחרונים דהא ריש גדה מדמינן להו להדדי וגם הקשו המפרשים בגיטין ל"א דמדמי ג"כ ספק דתרומה לנודאי דמקנה. וע' שעה"מ פ"ה מה' תרומות באורו בזה.

ובמשפנות יעקב סי' ט"ו לא ראה דבריו ודברי המל"מ פ"י מה' מקנאות. וע"פ מש"ל י"ל דשאני חביות דרוב יינות אין מתמצים ונהי דלא מהני לשוניה תרומה ודאי דהרי החמיץ לפנינו מ"מ אהני לשוניה ספק משא"כ במקנה שאין שום רוב לא באדם ולא במקנה.

ודמדמי לה בריש גדה י"ל דהנה זה שכ' דהרוב עם הא דהחמיץ לפנינו עושה ספק. זה רק לדין דבנמצא ספין פגום מכשרינו בשובר בה עצמות והיינו דכיון דשובר עצמות א"כ הא דנמצא פגום לא הוי ריעותא כלל דרפ"ו ליפגם בעצם וממילא נשארה הבהמה תחת רוב פשירות כמ"ל.

אבל ר"ה דס"ל דאף בשובר עצמות אסורה. וע"כ צ"ל דבכה"ג בדבר שאסור וצריך לעשות מעשה להתירו צריך שיתברר ההיתר לפנינו ממש ואי לא לא.

ועדיפא מחזקה דעלמא דאף רנבא לא מהני כנגדה וכמ"ש הרשב"א בחי' ביבמות ל"א
דכל שצריך דבר המתיר צריף לזה בירור גמור שניתר ע"ש. וכעין זה כ' המל"מ פ"ד
מה' בכורות דבדבר שספק אם בא המתיר אף בדברבנן מחמירנו ע"ש וע' שעה"מ פ"י
מה' מקנאות פלל א' שחולק על המל"מ.

ושוב מצאתי בחו"ד בבית הספק באות כ"ז שפכת ג"כ סברא שהזכרנו ות"ל שהנחני
בדרך אמת כי לעצמי הוקשה לי לחפש דבר פנה. אכן מה שרוצה שם לומר פן אליבא
דידן נמי דעדיף מרנבא צ"ע לענ"ד ואכמ"ל בזה.

אבל עכ"פ לרב הונא הדבר ברור כמ"ש וא"כ לדידה אין שום חילוק בין תביות למקנה
דמחמירנו אין לנו בירור שתרים או שטבל ולזה רוצה הש"ס ליישב שם בריש גדה גם
לר"ה. אבל לדידן דפסקינו כר"ה רק בלא שייבר עצמות שפיר י"ל כמו"ש.

וענין זה צריף אריכות בכל פרט ופרט ואכ"מ. ויש לדון בזה עוד בדברי המשאית בנימין
שהובא בש"ף וט"ז סי' ק"י אף אקצור: עכ"פ בנ"ד אף אי נימא דהוי חזקת איסור ואין
דינן ס"ס במקום חזקה מ"מ פנין שאין רק לכלוף על הנוצות תלינן שפא מעלמא ואין
פאן ריעותא פלל וכ"ע מודו בזה ובפרט שהעור שלם לפנינו ודאי אין לחוש שפא נתרפא
דאחזוקי ריעותא לא מחזיקינו.

והרי תלינן בשגרונא אף שאינו מצוי פלל רק הכא דאיכא חזקת איסור בעי דלא ליהוי
ריעותא פנ"ל. ומצאתי בפמ"ג בסי' ל"ג בשפ"ד סק"ז שכ' ג"כ דבנושט היכא ש"ל שלא
נקרע עור הצנאר פלל שפיר מכשרינו פנין שאין ריעותא לפנינו וכמ"ש בס"ד רק שהוא
דן שם רק על פרט דשכיח יעו"ש: ט) אמנם כ"ז רק בכלל דם על הנוצות כמ"ש כת"ר.

אבל אם ראו שהיה הדם זב מצנאר העור א"כ לא שייף פלל לתלות מעלמא והו"ל
ריעותא גמורה וגם ניקר שנקרע פל העור דאם רק מקצת העור לא היה זב דם כ"כ. דאף
שהחליטו האחרונים ס"ס כ"ג שיש דם בעור דלא כט"ז מ"מ דם שבו מועט כנראה לעין.

ונראה שזהו פנונת הפרישה סי' נ"ז שהקשה על הטור שכ' שם שאם בא עור וצנארו
מבעבע דם צריף בדיקה ובסי' ל"ג הביא דעת ריב"א ג"כ שא"צ בדיקה וכתב שצריף
לחלק בין הך דמלונכלף דסי' ל"ג להך דמבעבע.

ולפמ"ש א"ש דבסי' ל"ג איירי בכלל דם בעלמא ומראה אונדם כמ"ש ל לזה לא חייש לנקב
רק לדרוסה אבל במבעבע דם שע"כ נקרע העור כמ"ש ל צריף בדיקה. ובאמת א"צ לזה
דדברי הטור פשוטים דבסי' נ"ז כתב לה דרף אגב ולא איירי פלל בדיגי נקב ע"ש לזה
קוצר בזה.

ועדיין יש לדון בזה שפא בא מחמת חולי שהיה שם איזה נגע ונתגלע והוציא דם
וכדאימא בנדה נ"ח ע"ב ובחולי אין לחוש לנקיבת הנושט כדאימא בסי' ל"ג. ואף שכתבו
התוס' שרואים שפחיצון לא שלט החולי ע"ש בדרף כ"ח.

מ"מ עתה שאין חולי לפנינו אין לחוש להבריא ע"ש בפוסקים. ואף דקיי"ל בסי' ל"ג
דמחמירנו בספק חולי בנושט.

כָּבֵד פֶּתַח הַנְּהַל כִּי בְּסִי מ"ט דְּהֵינּוּ מְשׁוּם דְּשֵׁם שְׂכִיחַ טְפִי קוּץ וְזֶה שֵׁינָה רַק מִבְּפָנִים
דְּשְׂכִיחַ קוּץ בְּאַכִּילְתָּהּ מִשָּׂא"כ מִבְּחוּץ. וְכ"כ הַכְּרוּ"פ סִי ל"ג סְק"ד בְּשֵׁם או"ה וְכ"כ
הַפּמ"ג ס"ס כ"ג יַעו"ש.

אַבְל בְּאַמַּת הָא מְסָקוּ שֵׁם הַכְּרוּ"פ וְהַפּמ"ג לְהַחְמִיר לְתַלּוּת בְּקוּץ אֶף מִבְּחוּץ מְשׁוּם דְּהֵי
סְפֵק בְּשְׂחִיטָה יַעו"ש וְגַם הָא כ' הַפּר"ח ס"ס מ"ט וְסִימָן נ' סְק"ב לְהִיפּוּף דְּמִבְּחוּץ תְּלִינָן
מִסְתַּמָּא בְּקוּץ וְלֹא מִחֲמַת חוּלֵי יַעו"ש שֶׁהֵבִיא פֶּן מִתְּשׁוּבַת הַרְשָׁבָ"א [וְשֵׁם ס"ס מ"ט כ'
לְיִשָּׁב קוּשְׁיַת הַט"ז מוּנָשֵׁט דְּבִנְוִשֵׁט לֹא הֵי ס"ס כָּלָל דָּאָם ע"י קוּץ וְדָאֵי גִיבַב הַחִיצוֹן.

וּז"א לַעֲנִיד דְּהָא מְדַמִּינָן לָהּ בְּש"ס דָּף מ"ג לְדְרוּסָה וְסְפֵק דְּרוּסָה מְבֹאָר בְּתו' וְכָל
הַפּוֹסְקִים דְּמִצְרָפִינָן לִס"ס וְעַס"י נ"ז וְאִכ"מ] וְכ"נ שָׂאָם זָב דָּם. וְדָאֵי מִחֲמַת קוּץ הוּא.

וְאִילוּ הָיָה שֵׁם אֵיזָה מְכָה הֵי הַבְּעָלִים יוֹדְעִים מְזָה: וְלָזֶה בְּנ"ד נִלְע"ד לְמַעֲשֵׂה בָּאָם הָיָה
רַק לְכַלּוֹף דָּם עַל הַנּוֹצוֹת שֶׁפְּשׁוּט לְהַקֵּל כַּמֶּש"ל פִּינָן שָׂאִין שׁוּם רִנְשָׁם בְּעוֹר לְפָנֵינוּ רַק
שִׁבְכ"ז יִבְדּוּק הַנּוֹשֵׁט מִבְּפָנִים לְהַפְכוֹ פְּכִיתוּנָא וְלִרְאוּת.

אַכְּן אִם הָיָה מְבַעֲבַע וְזָב דָּם מִצְּנֹאָרוּ שֶׁזֶה מוֹכִיחַ שֶׁנִּקְרַע הָעוֹר ע"י קוּץ כַּמֶּש"ל וְעַתָּה
עֶבֶר זְמַן רַב וְאִין רִנְשָׁם בְּעוֹר אִין בְּיַדֵּי לְהַקֵּל. וְאִדְרַבָּא חֲמִיר טְפִי דְּהֵי מְקוּם שָׂאִינוּ יְדוּעַ
לכ"ע כַּמֶּש"ל דְּהוּ"ל מִקְלָתָא דְּלֹא רְמִיָּא וְגַם דִּי"ל דְּלֹא מְהַנִּי בְּדִיקָה דְּשָׂמָא גְּתַרְפָּא הַנּוֹשֵׁט
כְּמוֹ שֶׁגְּתַרְפָּא עוֹר הַצְּנֹאָר.

וְכֵן מִצְּאִתִּי בַּכְּרוּ"פ סִי ל"ג ס"ק י"א לְהַדְיָא דְּבַמְלֻנְכְּלָהּ דָּם בְּזְמַן רַב חִיזְשִׁינָן שֶׁגְּתַרְפָּא
הַנּוֹשֵׁט ע"ש רַק דְּשֵׁם קָאֵי עַל מְלֻנְכְּלָהּ שֶׁנִּזְכָּר בַּש"ע וּבַש"ס דְּהֵינּוּ שָׂבָא לְפָנֵינוּ גִּקְרַע
עוֹר הַצְּנֹאָר כַּמֶּש"ל וְלֹא לְכַלּוֹף עַל הַנּוֹצוֹת וְלֹא רָאוּ כָּלָל תִּיכְף.

וּבַפְּרָט דְּכָל הָאֲחֵרוּנִים הַחֲמִירוּ אֶף בְּמְקוּם יְדוּעַ שָׂאִין בְּקִיָּאִים דְּלֹא כְּש"ף סְק"ז וע' תב"ש
וְכְרוּ"פ וּפּר"ח: י) וְאֲשֶׁר הָעִיר בְּאֻנְזָא שֵׁינֵשׁ גָּרַב וְשָׁחִין עַל הַצְּנֹאָר. דִּין זֶה מְפֹרָשׁ בַּב"ח
סִי ל"ג שָׂאָם הָעוֹר גָּקוּב לְהַטְרִיף.

וְכ"כ הַט"ז ס"ס כ"ג וְהַפּמ"ג דָּאָם הָעוֹר מְפֹלֵשׁ לְהַטְרִיף אַבְל בַּב"ח שֵׁם מְשֻׁמַּע דָּאָף אִם
רַק גִּקְרַע מְקַצֵּת הָעוֹר בְּעוֹף יֵשׁ לְהַחְמִיר ע"ש. וְהַט"ז וּפּמ"ג שֵׁם גְּרָאָה שְׂלֵא רָאוּ דְּבָרֵי
הַב"ח מְדָלָא הֵבִיא וְהוּ"מ עִיקָר כְּדָבְרֵי הַט"ז וְכַמ"ש הַפּר"ח וְשָׂאָר אֲחֵרוּנִים לְעַנְיָן
חֲתוּף מְקַצֵּת עוֹר שָׂאִין לְחוּשׁ פִּינָן שֶׁהָעוֹר שְׁלָם מִבְּפָנִים.

אַבְל אִם מְפֹלֵשׁ טְרִיפָה וְטַעֲמָם דְּתַלְיָנָן בְּקוּץ כַּמ"ש הַב"ח וּפּמ"ג שֵׁם. וְאֶף שֵׁינֵשׁ לְדוּן
בְּזֶה אַבְל אִין לְזוּז מְדָבְרֵי הָאֲחֵרוּנִים שֶׁמְקַנְבֵּל דְּבָרֵיהֶם בְּכָל יִשְׂרָאֵל וְכֵן הוֹעֲתִקוּ בְּכָל
הָאֲחֵרוּנִים.

וְאִם הָיָה בָּא לְיַדֵּי הֵייתִי דִּן כְּפִי רְאוּת עֵינֵי הַמּוֹרָה שָׂאָם גְּרָאָה לוֹ יוֹתֵר קְרוּב שֶׁהוּא שָׁחִין
מִחֲמַת חוּלֵי וְלֹא מִחֲמַת קוּץ יֵשׁ לְהַקֵּל כִּי אֶפְשָׁר לְפַעְמִים לְהַפִּיר וּבַפְּרָט דְּבִלְא"ה אִיכָּא
צְדָדִים טוֹבָא לְהַקֵּל בְּזֶה וְעַדִּין צְרִיף לְהַתִּישָׁב בְּדָבָר פִּינָן שְׂלֵא גִזְכָּר זֶה בְּאֲחֵרוּנִים: סִימָן
מג א) וּבְעַנְיָן מִקְלָתָא דְּלֹא רְמִיָּא שֶׁהַזְּכָרָנוּ בְּסִימָן הַקּוּדָם אוֹת ג' צ"ע דְּכַה"ג אֶשְׁכְּחָן בְּסִי
צ"ד ס"ז בְּחֲתוּף בְּשָׂר רוֹחַח בְּסִפִּין חוּלְבַת שֶׁצְרִיף ס' נִגְדַּ מְקוּם הַסְּפִין וְכ' שֵׁם הַט"ז בְּשֵׁם
רש"ל דְּצְרִיף נִגְדַּ כָּל הַלֵּב מְשׁוּם דְּמִקְלָתָא דְּלֹא רְמִיָּא לָאוּ אִדְעָתִיָּה.

והש"ף שם בס"ק כ"ח כ' שדעת המהמבר והרב עיקר דמהני אומר פרי לי. וכן נחלקו הט"ז וש"ף בסי' צ"ו ס"א לענין אם חתה צנון בספין בשר ובשלו בקלב וע"ש בט"ז סק"ד שפ"זה דרה ביאור על המהמבר.

ובסי' צ"ד סקי"ב כ' דעת רש"ל פחולק על המהמבר ע"ש. ובאמת לענ"ד י"ל דהמהמבר אינו חולק על הרש"ל פלל דהמהמבר קאמר שצריף נגד מקום הספין לאפוקי מהר"פ שהביא הטור דס"ל חם מקצתו חם פולו אבל איירי שפיר שידוע בבירור פגון שחתה אחד ואחר רואהו ונדע שחתה בספין חולבת ושפיר הניא מילתא דרמיה או אפשר שחתה דרה פסיקה בבת אחת ולא בהולכה והובאה וא"כ שפיר אפשר לידע שיעור מקום שנגע דהיינו לפי רוחב הפשר וכמוכן ועוד איכא גונוי לאשכוחי.

וכן גבי צנון ונדאי י"ל שענין היטיב במקום שחתה פדי לידע איה לשער אם יפול לקדירה קלב. אבל באמת אי הוי בגונוא דהניא מילתא דלא רמיה מודה המהמבר שצריף ס' נגד פל הספין כרש"ל.

וצ"ל דהש"ף מדקדק שהמהמבר חולק מדסתם וכתב שצריף ס' נגד מקום שנגע אבל. י"ל דלא נחית להכי רק נחית להביא דין שגזפר בטור ולאפוקי מהר"פ פנ"ל: ודעת הש"ף באמת צ"ע דהא מפירש בפוסקים דמילתא דלא רמיה לא מהני פרי לי כמש"ל.

ואין להקשות ע"ז מהא דכתובות כ' ע"ב דמילתא דלא רמיה דדכיר עד שיתין שנין יעו"ש. זה אין שייף לקאן דא"כ כל עדות שפעולם איה נאמינם אם לא הזמינום לעדות אבל החילוק דרק בדבר שנעשה נדאי ורק שמסופק איה נעשה בדבר שצריף דקדוק אמרינו דכיון דלא רמיה לא דקדק כ"כ לידע בבירור ואמר בדדמי משא"כ לענין גוף המעשה וגם בדבר שא"צ דקדוק שפיר מהימן.

ומ"מ אמרינו בשבועות ל"ד ע"ב ומ"א ע"ב דלענין הוחזק פפרן אף במעשה שלם פגון אם עבר בצד עמוד פלוני או פרעו בפני פלוני ופלוני ג"כ לא הוחזק פפרן דהני מילתא דלא רמיה. ונראה החילוק שאם אומר הדבר בתורת עדות עכ"פ רמי אנפשיה בשעת מעשה ומידכר שפיר אף בדבר שאינו שייף לעיקר עדותו ולזה עדים המכחישים זא"ז בפדיקות בטלה עדותו.

אבל אם אומר אינו יודע עדותם קיימת משום שאינו שייף לעיקר העדות ומילתא דלא רמיה. אבל בבעל דין עצמו י"ל כיון שאינו נוגע לגוף טענתו אף בשעת מעשה לא רמי אנפשיה שפיר ואומר בדדמי במילתא דלא רמיה אף במעשה שלם.

ומ"מ גבי פלוני ופלוני כ' התוס' שם מ"א ע"ב דאיכא מ"ד בב"ב ק"ע דצריף לברר. אף דונדאי בהא דמילתא דלא רמיה לא פליג בעלמא מ"מ ס"ל דלענין איה הנה הפרעון אם הנה בפני עדים ומי הם שפיר רמי אנפשיה והני נמי מילתא דרמיה וה"נ אמרינו שם מ"ב ע"א קיצותא דתרעא מידכר דכירי אינשי ולא הני מילתא דלא רמיה: (ב) ועפמ"ש מיושב שיטת הפוסקים הובאו ברמ"א ס"י ע"ב דאם הכחישוהו העדים הני הוחזק פפרן וחיבי ותמה הש"ף שם ע"ז דכיון דהני מילתא דלא רמיה א"כ מה מהני הכחשת העדים וכמפורש בפסוגיא דשבועות מ"א.

ולע"ד הפנונה אם עומד בדעתו פשהכחישוהו העדים דכיון שקהעדים מכחישים תו רמי אנפשיה לזפור היטיב ומידכר שפיר פיון שעטה נוגע הדבר בגוף הענין ואם עודנו עומד בדעתו אז הוחזק כפרן.

וכ"נ פנונת ההג"א בשבועות שם שכ' אבל אם היה אומר ודאי בפניכם פרעתי ולא ביני לבינה הוחזק כפרן עכ"ל נראה כמ"ש שפיון שעומד בדעתו נגד העדים הוחזק כפרן. אבל באמת העיקר כמ"ש התנאים בסק"ב דטעם פוסקים אלו לחלק בין פרעתי ובין ולא פרעתי בלשון תמיה שנה אינו בלשון ודאי ע"ש וכדמפורש בטור שם בשם הרמ"ה והובא בבעה"מ סברא זו.

ונראה שגם פנונת ההג"א פן. וצ"ל ודאי בפניהם.

וכ"נ מסוף הלשון ביני לבינה והול"ל ביני לבינו פיון שמדבר אל העדים. וע"כ שצ"ל בפניהם פנ"ל.

והנה דעת הרב ר' ברוך שם בהג"א וכ"ה דעת הבעה"מ בפ' ג"פ ועוד דעת ש"פ הובאו בש"י סק"ו שם דאף אם הכחישו העדים נאמן דכיון דהוי מילתא דלא רמיא אין עדים זוכרים רק כשאומר שהזמין העדים לקה אז העדים נאמנים ע"ש ולכאורה תמוה דהא העדים נאמנים תמיד אף במילתא דלא רמיא וכמ"ש"ל.

ונראה בזה דס"ל דעיקר טעם דעדים מהימני בעלמא אף במילתא דלא רמיא מתוך שצריכים להעיד בב"ד והתורה האמינתם מחזקין דרמו ומידכרו כמ"ש"ל. וכ"ז שייך בעדות גמורה שנוגע לאיזה דבר בין אדם לחבירו וצריכים לעדות זו ע"פ דין תורה והתורה האמינתם פנ"ל.

אבל הקא פיון דמלוה בעדים א"צ לפרעו בעדים וא"צ מן הדין לעדותם פלל וכלל ולא הובאו לב"ד רק מצד הגדתו שפרע בפניהם שפיר הוי מילתא דלא רמיא ג"כ גבי העדים ותולין דאמרי בדדמי.

אבל אם אומר שהזמין אז להעיד ע"ז א"כ הו"ל גביהו מילתא דרמיא והו"ל לזפור אף שאין זו עדות גמורה ולהכי אם הכחישוהו הוחזק כפרן וכ"ה הטעם בבעה"מ שם דהוי מילתא דרמיא ובהג"א שם בשם ר"ב ג"כ הטעם שתולין ששכחו העדים פיון שא"צ לעדותם הפנונה כמ"ש: ולדעת פוסקים אלו צ"ל דס"ל להיפוך מסברא שפתבנו לשיטת רש"י דהבעל דין אינו זוכר דבר שאינו נוגע לגוף טענתו ואמר בדדמי דא"כ ל"ל למימר שהעדים שכחו נימא שהוא אמר בדדמי וגם בהזמנו נימא הכי וכמו שהקשה הש"י שם ע"ש וע"כ צ"ל דס"ל דהבע"ד בעצמו ודאי רמי אנפשיה ומידכר אף במילתא דלא רמיא פיון שנוגע לו לעסק ממונו וזכותו משא"כ בעדים.

אבל ז"א דבעה"מ שם מפורש דגם בלנה אמרינו דאמר בדדמי יעו"ש ותמיהני על הש"י ש' שכ' שם דעת הבעה"מ דרק על העדים קאי ולא על הלנה. וא"ל דס"ל לבעה"מ כמ"ש הש"י שם לדינא כשעומד בדעתו אחר שבאו העדים דאז לא תלינו בלנה דאמר בדדמי ע"ש [והסברא נראה כמ"ש"ל בזה].

דבבעה"מ שם מְבַנְיָא דְכִינּוֹן שְׂבָאוּ הָעֵדִים וְאָמְרוּ שְׁלֵא פְרַעוּ בְּפִנְיָהֶם חֲיִיב וְלֹא הִצְרִיף שְׂיַעֲמֹד בְּדַעְתּוֹ יַעוֹ"ש. וְלִזְ"נ דַּעַת הַבַּעַה"מ דְּבִאוּמֵר שְׁהַזְמִינּוּ לְעֵדִים אִין שְׂיִיף לֹמֵר בְּזָה פְלִל דְּהוּי מְיֻלְתָּא דְלֹא רְמִיָּא דְזָה שְׂיִיף רַק בְּדָבָר הַבָּא בְּמִקְרָה שְׂאֲפִשֵׁר לְטַעוֹת אִם עָמַד שְׁם אִישׁ פְּלוּנִי בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה אוֹ לֹא אֲבָל לֹא שְׂיִבְדָּה מְדַעְתּוֹ עֲנִין חֲדָשׁ שְׁהַזְמִינּוּ לְעֵדִים בְּזָה לֹא שְׂיִיף דְלֹא רְמִיָּא וְהִיא סְבָרָא בְּרוּחָה.

וּבְזָה אֲנֻדָּא לָהּ הוֹכַחַת הַשְׂ"ף שְׁם דְּהַמְחַבֵּר וְש"פ שְׁחִילְקוּ בֵּין הַזְמִינּוּ לְלֹא הַזְמִינּוּ ע"כ מְפָרֵשׁ דְקָאֵי הָא דְלֹא רְמִיָּא רַק עַל הָעֵדִים וְלֹא עַל הַלְוָה ע"ש. וְלַפְמ"ש שְׂפִיר ס"ל דְקָאֵי אֲלוֹהֵי וְכ"נ בְּב"י שְׁם שְׁלֵא הַזְפִּיר הָא דְקָאֵי אַעֲדִים וְע"ש בְּב"ה.

וּמְמִילָא א"צ לַמַּש"ש הַשְׂ"ף שְׂצָרִיף שְׂיַעֲמֹד בְּדַעְתּוֹ אַחַר הָעֲדָתָא עֵדִים וְאִכְמ"ל בְּזָה:ג) וְעַפְמ"ש לְחִלְקָא בֵּין אִיף נַעֲשֵׂה הַדְּבָר שְׂצָרִיף דְקָדוּק לְסַפֵּק אִם נַעֲשֵׂה הַדְּבָר פְּלִל מְיוֹשֵׁב קְוִשְׁיַת הַשְׂוֹאֵל בְּנוּב"י תְּנִינָא ס' ט"ז בְּחֻלְיִין ב' דְּפָרִיף טָמֵא בְּמִקְדָּשִׁין סְגִי בְּבָרִי לִי שְׁלֵא נִגְעַתִּי וְהַקְשָׁה נִימָא דְאִינְרִי בְּאִינוּ יוֹדַע שְׁהוּא טָמֵא דְלֹא מְהִימֵן דְהוּ"ל מְיֻלְתָּא דְלֹא רְמִיָּא.

וְלַפְמ"ש א"ש דְשָׁם סַפֵּק בְּמַעֲשֵׂה שְׁלָם אִם נִגַּע אוֹ לֹא נִגַּע שְׂפִיר זְכוּר הוּא וְא"צ דְקָדוּק כ"כ מִשְׂא"כ בְּסַפִּין לִידַע עַד הֵיכָן חֲתָף בּוֹ. וְהַנּוּ"ב כ' שְׁם דְכִינּוֹן שְׂאָדָם עוֹשֵׂה בְּעַצְמוֹ יוֹדַע שְׂבָשׂוּם פַּעַם יֵשׁ חִילּוּק בְּדָבָר שְׂפִיר יוֹדַע אִיף הוּא עוֹשֵׂה וְלָזָה בְּסִימָן צ"ד בְּכַף נֶאֱמָר לֹמֵר עַד הֵיכָן תַּחֲב מִשְׂא"כ בְּשַׁחֲטָה פִּינּוֹן שְׁלֵא לְמַד לֹא יָדַע מְעוֹלָם שְׂיֵשׁ קָפִידָא וְחִילּוּק בְּזָה לְכָף לֹא מְהִימֵן.

וְלַעַנ"ד ז"א דְמָה בְּכַף דַּמ"מ בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה אִינוּ מְשִׁים לֵב לְדַעַת עַד הֵיכָן הוּא תוֹחֵב הַכֶּף אוֹ אִם הוּא נוֹגַע בְּבָשָׂר פִּינּוֹן שְׂסוּבֵר שְׂבִהִיתֵר עוֹשֵׂה וְגַם דְקָשָׁה עָלָיו מְהֵא דִיז"ד ס' ו' בְּסַפִּין שְׁלֵא יָדַע שְׂיֵשׁ בּוֹ פְּגִימָה שְׂא"י לֹמֵר בְּרִי לִי שְׁלֵא נִגַּע בְּפְגִימָה אִף דִּיודַע שְׂיֵשׁ חִילּוּק אִם יֵשׁ פְּגִימָה בְּסַפִּין וְכָבֵר הַקְשָׁה עָלָיו מְזָה בְּפ"ת ר"ס צ"ד וְשָׁם הִבִּיא מַפְמ"ג בְּהַנְהַגוֹת או"ה שְׂכ' בְּאַמְתָּא בְּכַף שְׂתַחֲבָה שְׂאִם אִין נִיפְרָר עַד הֵיכָן תַּחֲבָה י"ל דְּהוּי מְיֻלְתָּא דְלֹא רְמִיָּא ע"ש.

[וְיָמָה שְׂתַמָּה שְׁם בְּפ"ת שְׁלֵא נִזְכָּר פְּלִל בְּר"ס צ"ד. נִרְאָה פְּשׁוּט שְׂפִנּוֹנְתּוֹ לַמַּש"ש בְּש"ע בְּכ"מ שְׂנִתְחַב מְמַנּוּ וּבְש"ף שְׁם סַק"א דָּאִם אִינוּ בְּרוּר וְכו' יַעוֹ"ש וְאִף שְׂיֵשׁ לְדַחוֹת דְאִינְרִי שְׂנִיפְרָר עַד הֵיכָן תַּחֲב מ"מ פְּשׁוּטוֹ מוֹרָה דְאִינְרִי בְּכָל גְּוֹנָא וְכַנ"ל וְגַם דְש"ף מְיִיתִי מִיֵּשׁ פְּג"ה ס' מ"א וְשָׁם מְפֻרָשׁ בְּאוּמֵר בְּרִי לִי ע"ש]: אֲכֵן הִיש"ש בְּפַג"ה ס' מ"ב כ' דְחֲתָף בְּסַפִּין סֵתָם אִין מְדַקְדָּק וְהוּי מְיֻלְתָּא דְלֹא רְמִיָּא דְסֵתָם סַפִּין מוֹלִיף וּמְבִיא אֲבָל כַּף בְּקוֹדֶרָה אִם בְּרוּר לוֹ עַד כְּמָה תַּחֲב לֹא מְשַׁעֲרִינּוּ יוֹתֵר מְמָה שְׂתַחֲב הָרִי מְפֻרָשׁ דְלֹא כְּהַפְרַמ"ג הַנ"ל וְאִף רַש"ל מוֹדָה בְּכַף דְמְהִימֵן.

וְעַכ"פ נִרְאָה דַּעְתּוֹ דַּל"א סְבָרָא דְלֹא רְמִיָּא רַק בְּדָבָר שְׂסֵתָמוּ דְרָכּוֹ בְּכַף וְלֹא בְּסַפֵּק הַשְׂקוּל וְלַפ"ז צ"ל בְּהַדְּסִי א' ס"ג דְסֵתָם אָדָם הַשְׂוֹחֵט וְאִינוּ יוֹדַע הַלְכוֹת שְׂחִיטָה דְרָכּוֹ לְדָרוּס וְלִשְׁהוֹת וְכַדוּמָה וְלִהְכִי לֹא מְהִימֵן שְׁם בְּאוּמֵר בְּרִי לִי וְכַהֲדָה דְפְּגִימָה וְכֵן בְּסִי י"ח גְּבִי מְסוּכְסָכָת ג"כ דְרָכּוֹ לְהוֹלִיף וְלִהְבִּיא כַּמ"ש רַש"ל שְׁם.

אָבֵל לַעֲנַד סִבְרָתוֹ צ"ע דְּהָא מְקוֹר סִבְרָא דְמִלְתָּא דְלֹא רְמִיָּא הוּא דְשִׁבּוּעוֹת ל"ד
וּמ"א שְׁהַזְפָּרְנוּ וְשֵׁם לֹא הָוּי דְבָרִים שְׁסֻתְמָן דְרַפְּן בְּכַף רַק הָוּי סִפְקָא דְשִׁקּוּל אִם עֶבֶר בְּצַד
אוֹתוֹ עֲמוּד אוֹ לֹא וְאִם פְּרַע בְּפָנֵי פְלוֹנִי וּפְלוֹנִי אוֹ לֹא.

וּלְזֵה נִרְאֵה עֵיקָר הַחִלּוּקִים כְּמוֹ שְׁפַתְתִּי לְעֵיל בֵּין דְבָר שְׁצָרִיף דְקָדוּק וּבֵין דְבָר שְׁאִין
צָרִיף דְקָדוּק כ"כ וְאֶפְשָׁר שְׁזַהוּ פְּנוֹנַת רש"ל ג"כ שְׁכ' דְבִסְפִין אִינוּ מְדַקְדָּק בְּחִתִּיכָה וְצ"ל
דְבִכְפָּ שְׁפִיר מְדַקְדָּק דְתוֹחַב לְפִי צָרְפוֹ אִם לְנַעַר אוֹ לְיֻקָּח דְבָר מַה מִן הַקְדִּירָה וְגַם דְגִבּוּל
יֵשׁ בָּהּ לְרֵאוֹת הַיִּטִּיב מַה שְׁבַתוּף הַקְדִּירָה וּמַה שְׁבַחוּץ מִשָּׂא"כ בְּסְפִין.

וְרֵאוּתִי בְּמִשְׁבָּצוֹת ס' צ"ו ס' דְ שֶׁהֵבִין בְּדַעַת רש"ל כמ"ש מִתְחִלָּה וּלְעֲנַד צ"ל כמ"ש:
(ד) וּבִיבְמוֹת ק"א ע"א אֵימָא שְׁצָרִיף לְחִלְצָה ג' שְׁיַדְעוּ לְהַקְרוֹת אַף שְׁהֵם הַדְּיוֹטוֹת וְכ'
הַתּוֹס' דְשָׂאָר דְבָרִים אִם לֹא עֲשׂוּ בְטוֹב יוֹכְלוּ לְיִשְׁאָל לְבָקִיָּאִים אָבֵל אִם לֹא יַדְעוּ לְהַקְרוֹת
לֹא יוֹכְלוּ לְיִשְׁאָל לְבָקִיָּאִים אִם הִקְרוּ יָפָה.

נִרְאֵה פְּנוֹנָתָם לְחִלְקָא כמ"ש דְבָר שָׂא"צ דְקָדוּק כ"כ וְגַם שְׁהוּא מַעֲשֵׂה שְׁלָם יוֹכְלוּ לְיַדְעַ
לְיִשְׁאָל אַח"כ פְּךָ וְכָךְ עֲשִׂינוּ אִם הוּא כְּדִין. אָבֵל בְּקִרְיָאָה אִם יִטְעוּ בְּעַת מַעֲשֵׂה בְּאִיזָה
פְּרֻט בְּדַקְדוּק הַדְּבָרִים לֹא יוֹכְלוּ לְיִשְׁאָל ע"ז פִּי אוּלַי אַח"כ יִטְעוּ וְיִשְׁאָלוּ בְּאַנְפִּין אַחַר
דְכִינּוּ שְׁצָרִיף דְקָדוּק הָאִיף הִקְרוּ וְאִינּוּ יוֹדְעִים הַחִלּוּקִים בְּזֵה הו"ל כְּמִלְתָּא דְלֹא רְמִיָּא
וְה"ז דוּמָה לְהָא דְשׁוֹחֵט וְא"י ה"ש שָׂא"י לומר אַח"כ בְּרִי לִי שְׁשַׁחֲטִי יָפָה וְכַמְש"ל.

וְע' בנ"י ר"פ מְצֻנֹת חִלְצָה שְׁפִי בְּאַנְפִּין אַחַר הָא דְבְּעֵי שְׁיַדְעוּ לְהַקְרוֹת הִינּוּ שְׁיַדְעוּ לְסַדֵּר
חִלְצָה יַעו"ש אָבֵל מִפְרֻש"י מְבֹאָר פְּהַתּוֹס' וְכ"נ בְּיְרוּשְׁלַמִי וְרַמְבַּ"ם. וְכ' הַרְמַב"ם
דְבַדְעֵבֵד אַף אִם לֹא יַדְעוּ לְהַקְרוֹת פֶּשֶׁר וְע' בַּאֲבַה"ע ס' קס"ט בְּפִיס"ח ס"ד טַעְמוֹ
דְאִיָּרִי שְׁהִיבָם וְהִיבָמָה יְכוּלִים לְקָרוֹת בְּעֶצְמָם וְאַקְצָר: ה) וּלְפַמְש"ל לְחִלְקָא לְדַעַת רש"י
וְש"פ דְרַק בְּבַעַל דִּין אֶמְרִינּוּ מִלְתָּא דְלֹא רְמִיָּא אָבֵל בְּעַדִּים שְׁפִיר רְמוֹ אֲנַפְשִׁיָּהּ קָשָׁה
טוֹבָא לְשִׁיטַת הַפּוֹסְקִים דְבַא"י ה"ש א"י לומר בְּרִי שְׁלֹא שְׁהִיָּתִי אַף אַחַר שְׁלֵמַד דְהָא בֵּינוּ
שְׁבָא עַתָּה לְהַעֲיֵד לְפָנֵינוּ שְׁנִסְמוּף עָלֵינוּ לְהַתִּיר וְדַאי רְמִי אֲנַפְשִׁיָּהּ.

וְהַרְשָׁב"א בְּחִי חוֹלִין ט' דְקָדָק בְּאַמַּת מִפִּירֻש"י דְמַהִימֵן לומר בְּרִי לִי שְׁלֹא שְׁהִיָּתִי וְכ"כ
שְׁם בְּשֵׁם חֲכָמֵי הַצְּרַפְתִּים רַק שְׁהַרְשָׁב"א שְׁם וְש"פ חוֹלְקִים וְרֵאוּתִים מְהָא דְשִׁבּוּעוֹת
וּלְפַמ"ש א"ש פִּירֻש"י וְלְשִׁיטַת ש"פ קָשָׁה.

וְאַף הִנְהוּ דְמְפָרְשֵׁי דְבְּשִׁבּוּעוֹת קָאִי אַעֲדִים כְּכָר בְּאַרְנוּ בְּאוֹת ב' הַטַּעַם מְשׁוּם שְׁאִינָה
עֲדוֹת צָרִיכָה וְהָא שְׁפִיר צָרִיף לְיַדְעַ. לְזֵה נִרְאֵה עֵיקָר כַּמְש"ל לְדַעַת הַיִּש"ש שְׁעֵיקָר
הַחִלּוּקִים הוּא דְבְּדָבָר שְׁסֻתְמוֹ לְעֲשׂוֹת כֵּן וְאִינוּ מְדַקְדָּק בְּעַת הַמַּעֲשֵׂה אִזְ הָוּי מִלְתָּא דְלֹא
רְמִיָּא אָבֵל בְּדָבָר דְהָוּי סִפְקָא שְׁקוּל וְגַם אֶפְשָׁר לְדַקְדָּק שְׁפִיר מַהִימֵן.

וְה"נ י"ל דְבְּשִׁחִיטָה דְרַף מִי שָׂא"י ה'ל' שְׁחִיטָה לְשַׁחוּט בְּפָסוּל וְגַם אִין דְרַכּוֹ לְדַקְדָּק בְּזֵה
וְלְזֵה לֹא מַהִימֵן. וְעִי"ד ס' כ"ה לְעַנְיָן אִם לֹא בְּדַק אַחַר שְׁחִיטָה אִם לֹא הַגְּרִים אוֹ עָקָר
יַעו"ש.

אָבֵל בְּהָא דְשִׁבּוּעוֹת מ"א הָוּי שְׁפִיר סִפְקָא שְׁקוּל וְרַק בֵּינוּ דְגַם הַשְׁתָּא הו"ל לֹא רְמִיָּא עַל
הַבַּע"ד שְׁאִין גּוּף טַעְנָתוֹ תְּלוּי בְּזֵה כַּמְש"ל לְזֵה לֹא רְמִי אֲנַפְשִׁיָּהּ וְאָמַר וְלֹא אֲדַעְתִּיָּהּ: ו)
וּבְרִישׁ ב"מ וְכֵן בְּקִידוּשִׁין ע"ד גְּבִי וְנַחֲזִי זוּזִי מִמָּאן נִקְטָה נִרְאֵה מִפִּירֻש"י דְאִם נִקְטָה זוּזִי

מתרונניהו אין נאמן המוכר לומר מהי נקיט מדעתה ומיהי בע"כ משום דהנה מילתא דלא רמיא יעו"ש ובתו' ומשמע שם דאף כעד אחד לא מהימן לדעת רש"י.

אבל כבר חלקו שם התוס' על רש"י דאיהו אפשר שלא יהא נאמן פשמעיד בתורת עדות וגם דנודאי הוה מילתא דרמיא לידע מי קנה החפץ מדעתו ונתחייב למסור לו וע"ש ברא"ש ובמפרשים.

ולזה יותר נאות לפרש בדעת רש"י דאינו נאמן כבי תרי משום שאינו מדקדק כ"כ אבל כעד אחד פשמעיד בתורת עדות נדאי מהימן. ועי' באור חדש קדושין ע"ד שםפרש פן בדעת רש"י רק שהסברא לחלק דחוקה דכיון דמהימנינו ליה א"כ אנו תופסים שגזפר היטיב וא"כ נאמינו לגמרי.

ויש להסביר זה דהיכא שלקח מאחד מידק דייק טובא ונאמן לגמרי פי השני יתבע ממנו מעותיו. משא"כ בשקל מתרונניהו ואכמ"ל בזה וכ"כ רש"י בקדושין ע"ד גבי דיון משום דלא רמיא עליה ע"ש: ז) ובחגיגה כ"ו ע"א איתא שהגנבים שגנבסו לבית ואח"כ עשו תשובה נאמנים לומר לא נגענו ואם יש עפוי"ם עמהם אין נאמנים.

והרמב"ם גורס כג' התוספתא שאם יש עפוי"ם נאמנים ועפי"ב מה' מטמאי מו"מ ובפ"ז דטהרות בר"מ ור"ש וכ"ה בירושלמי בחגיגה שם. וצ"ל דהוי מידי דרמיא שפיר דאף דבשעת מעשה לא ידעו אם הם טמאים.

דבע"ה איירי בכ"ז בכלי חרס איירי שצריך ליגע באוירם ותוכם. וזה שפיר רמי אדעתא למידע.

ובגדה ה' ע"ב דקאמר אין שונים בטירות וכן בדר נ"ח ע"א שם. היינו ג"כ משום דלא רמיא אדעתיה למידע איהו עשה מקודם כדי שיכנין לעשות שנית פן.

ולשיטת הרמב"ם ה"ל פשאין עפוי"ם י"ל הטעם שא"נ משום דהוי מילתא דלא רמיא וכשיש עפוי"ם מירתתו ע"ש: והנה יש להאריך בזה בכמה מקומות בש"ס ופוסקים והעיקר נראה שתלוי לפי הענין וראות עיני הדיון.

וה"נ אמרינו בשבועות מ"ב קיצותא דתרעא מנדכר דכירי אינשי ולא מיקרי מילתא דלא רמיא ע"ש וע' סנהדרין ל' ע"ב לענין מנה שחור וארנקי שחור וע' ב"ב נ"ו ע"ב בין חיטי לשערי לאו אדעתיהו דאינשי וע' מהרי"ט ח"א סי' נ"ו.

ובנ"ד נדאי דמי לשוחט בספין ולא ידע שהיא פגומה שא"נ לומר ברי לי פיון שעוסק בשחיטה אינו משים לב עד היכן הגיע בספינו. וכן בתוחב פה וחותר בספין של איסור שהבאנו אף שיש לחלק דשם מחמת שעוסק בשחיטה ותחיבה אינו משים לב לזה.

אבל הכא שאינו עוסק בשום דבר שפיר יודע המקום. בכ"ז קשה להעמיד ע"ז רק בזה יש להעמיד על דבריו אם היה בשליש העליון או התחתון או האמצעי וכדומה דכל כה"ג שפיר יוכל לידע ולכוין אבל לא לדעת מקום מצומצם: ח) וע' נדה כ' ע"ב שגאמנת אשה לומר פנה טיהר לי חכם.

ואף דהא לא רמיא אדעתא בשעת מעשה. צ"ל שאומרת שחשבה אז לשים לב למראה הדם כדי שתדע פעם שני וגם דהכא הוי מילתא דעבידא לגלויי ושפיר רמיא אנפשה

שלא תתבדה וגם י"ל דבזה לא שינה מילתא דלא רמיא דהא עין רואה מראה הדם היטיב: ובמל"מ פ"ו מה' גירושין דין י"ט כתב לחלק דבדבר שמגיד שנעשה דבר לא שינה לומר מילתא דלא רמיא דלא יעיד שקר ורק באומר שלא נעשה כן שינה דמשום דלא רמיא לא ינפור זה וכן הוזק בסברא זו בשער משפט סי' ל' סק"ב.

אבל הדבר צ"ע דבכמה דוכתי מהנהו שהבאנו מצינו דאמרינו סברא דלא רמיא אף באומר שכן נעשה. ומצאתי אחרי פותבי בשו"ת דברי נחמני' סי' י"א שפכת ג"כ בענין זה לחלק פנ"ל והביא פן בשם הראנ"ח ג"כ.

ולענ"ד עדיין צ"ע וכל הנהו דשבועות מ"א הוי באומר שכן נעשה וכמש"ל עכ"פ בנ"ד כיון שלא ידע כלל שיש חשש בזה שמלכך צוארו בדם א"כ ודאי לא דקדק כלל בשעת מעשה לדעת מקומו וגם דרוך מפה להיות מלכך הרבה בדם על הנוצות של הצנאר לזה נראה די"ל דהו"ל מילתא דלא רמיא.

ובפרמ"ג סי' צ"ד בשפ"ד סקכ"ח נסתפק אי סברא דמילתא דלא רמיא הוי דאורייתא. וע' ב"ח סי' א' ס"ו שפשוט לו דהוי דאורייתא.

וכ"נ דבשבועות ל"ד ומ"א ודאי מדאורייתא קאמרינו ואקצר כי אין הפנאי מסכים לבאר ענין זה בשלימות: סימן מד מעשה בא לפני בריאה שנמצא באומא פעין סדק קצר ועמק במקום שדרו להתפרד חלקי הריאה ויבדקו המקום ולא בצבץ וכנגד זה היה נשבר הצלע ונקשר שאשי"י ולא היה שום עוקץ ורק בליטה קטנה היה נזכר בצלע שם וארשום בקיצור מה שהוריתי בזה: ולכאורה היא טריפה גמורה כיון שניקבה הריאה לפנינו בסדק עמוק ואף שאין מבצבץ הנה ידוע שבמקום שמתפרדים חלקי הריאה אף שיפרידו בינים עמוק מאוד.

לא יבצבץ ומ"מ הרי ניקבה לפנינו הריאה ויבדיקת הבצבוצ הוא רק במקום שיש ספק אם ניקב אבל בנודאי ניקב לא שינה זה ונהרי סתמא תנו ניקבה הריאה טריפה ולא חילקו בין מקום זה למקום זה בריאה.

ואף שגומא וחסרון מבחוצ פשר. זה רק במקום שלא ניקב כלל קרום המקיף הריאה ורק שבאותו מקום חסר בשור וירד הקרום לתוך הגומא אבל בנ"ד שנתפרדו החלקים ונפתח קרום המחבר הו"ל ניקב הקרום וטריפה.

וכעין זה כתב הלבש"ר סי' ל"ט ס"ק ר"ג דאף נקב קטן שאין בו פדי לבעבע המים ג"כ טריפה וע"ש לענין זיעה בריאה ואף המקילים בזיעה לא הקילו רק מצד שדעתם שאין שם ניקב כלל אבל בנקב מודו דטריפה אף שאינו מבצבץ אלמא דלא תלי בבצבוצ: וכן יש להוכיח ממ"ש הרבה פוסקים שחסר אונא טעם הטריפות משום ניקבה הריאה דהחסר הוי כניקב.

וע' פמ"ג בפתיחה בזה ובלבש"ר ר"ס ל"ה. והא הקא אין חסר שום קרום ובכ"ז המקום החסר הוי כניקב.

הרי שאין תלוי ביציאת הרוח מהנקב ורק פיון שניקבה הריאה טריפה: ועוד ראיה מחולין מ"ז ע"ב דדייק הש"ס מדתנו הריאה שניקבה או שחסרה דכינו שחסרה הרי ניקבה ומוכיח הש"ס דחסרון בפנים שמה חסרון.

וקשה דילמא הא דחסרה איירי במקום שמתפרדים חלקי הריאה שנקב אין פוסל שם לפי שאינו מבצבץ ולזה בעינו שחסרה וע"כ צ"ל דנקב פוסל אף בכה"ג. אף זה יש לדחות דאף שאפשר שניקב במקום שמתפרדים ולא יבצבץ אבל פשיחוסר שם קצת עם הקרום ודאי יבצבץ.

וא"כ שפיר פריף הש"ס חסרה היינו ניקבה ואדרבא מזה נראה להוכיח להיפוך דקאמר שם הש"ס חסרה היינו ניקבה והול"ל השתא ניקבה חסרה מיבעיא וכדפריף הש"ס בב"ק קי"ח ע"ב השתא ארבע שרי חמש מיבעיא ובב"מ ע"ט ע"ב השתא מניקה מעוברת מיבעיא וע"ש בתו' מ"ש בזה וכעין זה בכמה דוכתי.

אבל אי נימא דניקב במקום פרידת חלקי הריאה פשר ורק פשחוסר שם טריפה משום שאז ע"כ חסר קרום ג"כ מחלק אחד מהחלקים ומפקא זיקא ולזה פריף היינו ניקבה. משום דשם א"א ניקבה לחוד: וכן נלע"ד עיקר דבכה"ג פשיחה דבמקום שמתפרדים חלקי הריאה אין זה נקב רק פיצול שמתחיל המקום להתפצל.

וכל הפיצולים שבריאה מגבה ומקמא פה הם שמתפצל ומתפרד חלק מן הריאה ובכ"ז פשר פיון שיש לו קרום בפ"ע ומה לי אם נתפצל חלק שלם בפ"ע או שהתחיל להתפרד קצת. וכמה פעמים רואין אנו שמתחיל להתפצל פגון בארופה ועבה הדר שלה או באונא עליונה ועדיין דבוק לריאה מפל צדדיו רק בזויות אחד ניפר שמתחיל להתפצל ובכ"ז אין שום חשש בזה.

ואין סברא לחלק בין אם התחלת הפיצול הוא בקצה אחד מהאונא ובין שמתחיל להתפרד באמצע האונא או האומא. פיון דחזינו שהפרדת החלקים אינו פניקב פיון שמכוסה בקרום.

וגם בגוף הדין פניקב שאין בכוחו להוציא הרוח עדיין אינו מוחלט להטריף וגם הלבש"ר שהזכרנו נראה שם פמסתפק בזה וכ"נ דעת שו"ת עונג יו"ט סי' ע"ב שפשר בכה"ג: ולכאורה י"ל דהא דפיצול פשר היינו פשמתפרד בעצמו בטבע בלי שום פח חיצוני פלל להכי אמרינו שפיון שנתפצל שם איגלי מילתא שהיה זה חלק בפ"ע ואינו גוף אחד עם אונא שאצלו.

והקרום שהיה מחברם קודם הפיצול היה רק קרום נוסף. אבל בנ"ד שיש הוכחה שהפיצול נעשה ע"י השבר והבליטה שפדופן פנגדו.

הוי ודאי פניקב. וכעין זה אמרינו בריאה שהיא פאופתא שאם יש איזה סדק או התחלה להתפרד אמרינו דכפרוד דמי דאיגלי מילתא שיש פאן אונות ורק שנתחברו או שפוסם להתפרד אבל פאן שנעשה ע"י דחיפת דבר חיצוני חיישינו שמה היה מחובר בקרום הריאה ממש ולא היה עומד להתפרד פלל והו"ל ניקבה הריאה: אבל באמת ז"א דהא פתב המרדכי פא"ט והובא להלכה בש"ע סי' ל"ה ס"ה דאונא עליונה דרפה להתפצל

מפני שהיא במיצר החזקה ומה שמתחככת בחזקה ודחוקה שם גורם שיתפרדו ויתפצלו חלקי האונא.

הרי מפרש שאף שמתפרד ע"י סיבה חיצונית מ"מ לא הוי פניקה פיון שמכוסה בקרום ואינו מוציא הרוח. וכן מסתבר דכיון דחזינו ממה שלפעמים מתפצלת הריאה שהקרום שעל חלקי הריאה בפנים הוא קרום גמור.

והחבור שמתחברים למעלה החלקים אינו קרום גוף הריאה שאם ניקב יטרף ורק שקצות קרומי הריאה שבכל חלק וחלק מדובקים זה לזה ע"י ליחנתם ורביצתם תמיד זה אצל זה וכשמתפרדים נשאר קרום הריאה על שני החלקים א"כ מה לי אם נתפרד מעצמו או ע"י סיבה חיצונית.

ועו"ל שקרום העליון חופה על כל החלקים יחד וקרום התחתון יש על כל חלק בפ"ע ורק כשמתפרד חלק אחד מן הריאה מתקדם על החלק הזה בהמשך זמן עוד קרום במקום קרום עליון. אבל אין אנו צריכים לזה וכמ"ש: ועדיין יש לחוש בנ"ד דכיון שניכר שהיה פחוץ איזה שבר בצלע ועי"ז נעשה הסדק נחוש שנקרע קרום הריאה ג"כ ואף שאין מבצבץ זהו מפני שעלה ע"ז קרום מחמת מכה שאינו קרום דהא כתב הב"א סי' ל"ו דנגלד וכנגדו נשבר טריפה אף שנקשר ואין עוקץ בשבירה ע"ש ובקו"ה סי' י"ח.

אבל ז"א דהא כתב שם דזה רק בנגלד אבל קמט פנגד נשבר פשר דאמרינו שלא היה פח בשבר רק להקמיט ולא לקרוע וה"נ נימא שלא היה פח בשבר רק להפריד החלקים שמתפרדים בנקל ע"י חיפוף הבליטה של השבר בלי עוקץ.

ובפרט לאחר שנקשר שלא נשאר שם רק בליטה וכמו באונא עליונה שמתפרדת ע"י דוסק החזקה אבל לקרוע הקרום לא היה בו פח פיון שאין שם עוקץ כלל. ורק בנגלד פיון דחזינו שנקרע קרום העליון ע"י שבר חזישין שנקרע גם התחתון אבל לא בכה"ג וכידוע שע"י חיפוף ודחיקה יתפרדו החלקים בנקל: ועוד הא כתב הב"א בק"ה שם סי' י"ח לצדד שאם אין אומדנא שפא הנגלד מן השבר פגון שהנגלד שנה הקצוות פשירה ע"ש.

וא"כ ה"ה בנ"ד באמת אין שום הוכחה שהסדק הזה נעשה מן השבר כי אין שום רושם קרע סביב הסדק וכולו בפנים וחויץ בריא ושלם ואפשר נעשה הסדק מאליו וה"ז פדיו גנומא בריאה שאנו מכשירים היכא דלא מפקא זיקא אף שהגנומא עמוקה ובשביל שהגנומא במקום שמתפרדים חלקי הריאה נדאי לא גרע.

וגם הא יש אחרונים שמקילים בנגלד וכנגדו נשבר וכ"ש בנ"ד שאינו נגלד וע"ש בק"ה שהאריף לבאר שאין לחוש שניקב מחמת השבר במקום שאין עוקץ. וע' שו"ת מים חיים חיו"ד סי' ט"ז שהקול בנגלד אף ביש עוקץ והביא פן בשם הלבוש וכנה"ג.

וכ"ש בנ"ד שהבליטה שבצלע קטנה ואין שום נגלד יקרע. ובפרט שהיה במקום הפסד יש להקל לענ"ד: ואגב אנפיר מה שראיתי כמה פעמים אשר יש פנגלד נגד נשבר וכאשר בקחנו היטב יראו שאינו נגלד רק שיש על שטח זה קרום נוסף ונגד הנשבר חסר הקרום נוסף אבל שני קרומי הריאה שלמים.

ובאופן כזה בנודאי אין חשש די"ל שרק הקרום הנוסף שאינו דבוק כ"כ ה"ה פח לשבר לקרעו אבל לא קרום הר"ה. וגם לפעמים י"ל שהנשבר לא הניח לקרום נוסף להתפשט על מקום שהוא מחמת דחיקת העצם על הר"ה אבל לא שלט לקרעו.

וכעין זה נמצא לפעמים תחת סירכא דבוקה פ"עין נגלד ובאמת יש שם שני קרומי הר"ה ורק למעלה פרום קרום שלישי והקרום ההוא חסר נגד מקום שהוסרה הסירכא. וא"כ אדרבא זה מורה שהסירכא לא נדבקה כלל בקרום הר"ה רק בקרום הנוסף והוי ממש פקרום דרייגוס.

ויש לי להאריך בזה אף אין הפנאי מספים פ"עת לזה. ורשמתי בקונצ'ר לע"ע לעזרר ע"ז לב המורים: סימן מה ע"ד אשר שאל פ"ודו בריאה שאנא אמציעית גדולה מן הארנפה והוא חליף גידול ולא חליף צורה והארוכה וע"ה היא צמקה פמקצת רחבה ולא בארפה ולפ"ז אף אם תחזור לברייתא תהא האמצעית ארנפה ממנה.

וגם הנרדא גדולה מכדרכה ואם נמדוד תהא הנרדא גדולה מהאנא ורק למראית העין נראה שהאנא ארנפה יותר עכ"ד: והנה במה שהאמצעית גדולה מארוכה וע"ה פ"ר פ"ת המהר"ש"ל וכ"ד רוב האחרונים דכ"שירה דלא היינו חליף הנזכר בש"ס.

ובפרט בנ"ד שצמקה במקצת שכ"ר פ"תו האחרונים שאף להמחמירים פ"ר בכה"ג דאמרינו שנתקטנה מחמת חולי הצ"מק ולא מיקרי חליף. ומש"כ כת"ר דכ"נן שהצ"מק פ"ר ח"ב לא יועיל זה לאנרף.

ז"א בנודאי מקמט כל האנא וגורם שלא תתפשט כ"כ אף באנרף: ובד"ר שהנרדא גדולה מהארוכה וע"ה. לכאורה הוא מפ"רש בתו' וש"ר ראשונים פ"חולין מ"ז ע"א ד"ה פ"ל דטר"פה.

ומ"ש כת"ר דהכ"א שהאמצעית היא ארנפה מן הסמוכה לאומא וא"כ האמצעית היא הארו"ע והאמצעית גדולה מן הנרדא בעובדא דידן ורק הסמוכה לאומא קטנה ממנה ובנ"ד היא האמצעית ובכה"ג פ"מה אחרונים מכ"שירים עכ"ד.

ז"א דכ"נן שנתפנס כמ"ש כת"ר דבנ"ד האמצעית היא הארו"ע והסמוכה לאומא היא האמצעית הני טריפה משום חליף ועיקר טעם שאנו מכ"שירים בכה"ג משום דאמרינו דלא הוי חליף פ"ל מפני שלא נתבאר בש"ס צורת האונות וא"כ אנדא לה סברת פ"ודו אבל בעיקר הד"ר נלע"ד דמ"ש התו' דנרדא הגדולה הרבה טריפה לא פ"תו רק לשיטת ר"א שם דס"ל שם בתו' דש"נ ונרדו פ"שירה וא"כ ק"ש ה"א רב"א אמר דיתרת דביני ביני טריפה ומשמע דהכי קי"ל ול"ה הנצרכו התו' לאוקמא שגדולה הרבה ואינה פ"נרדא רק פ"נא.

אבל לשיטת רש"י שם דב' ונרדו טריפה א"ש בפשיטות דה"א דיתרת ביני ביני טריפה קאי על ש"נ ונרדו דאחת דרפה להיות והשנית היא יתרת. והתו' הקדימו שם ה"א דגדולה משום שר"צים להביא דברי ר' אפרים שדו"ה פירש"י והקדימו זה ליישב ה"א דביני ביני טריפה דלא תקשה עליו.

ולפ"ז ע"כ צ"ל דכוננתם על הנונרדא השנית אם היא גדולה יותר מדאי. דהראשונה מנ"ל שיש לה צורה מיוחדת פיון שלשון הש"ס וקרו לה עינוניתא דנונרדא קאי על השנית לשיטת ר"א וא"כ הנונרדא שצריכה להיות.

דינה פכל האונות דקיי"ל שאין להם צורה מיוחדת וכמש"ל דמש"ה מכשירין כל חליף בצורה וגידול. ואף אי נימא דשינוי צורה טריפה משום שצריף להיות לה צורת נורד אבל בגודל נדאי אין לה שיעור מדינא דגמרא.

ורק הנונרדא השנית דכשינה מטעם דכל חיוי ברייתא הכי אית להו לשיטת ר"א. בזה מטריף בגדולה הרבה דבכה"ג ליכא בחיוי ברייתא.

ולכהי קרי לה הש"ס יתרת דביני ביני דנונרדא הרגילה להיות לא שייף לקרומה יתרת לר"א פיון דכולהו הכי אית להו כמ"ש התו' שם: וכ"ז לשיטת ר"א אבל ולפירש"י י"ל בפשיטות דטריפה קאי על ב' נורדות ומייתי דרב אשי סבר למיטרפה אף באחת וא"ל ר"ה מר בר אביא דבחדא כל חיוי ברייתא אית להו וכשינה נהא דטריפה קאי על ב' נורדות.

אבל בגדולה לא מצינו פלל סברא להטריף: ואף שקה"ן פא"ט הביא דברי איפא מ"ד דגדולה כשאר אונות טריפה ומשמע שם דלא שייף פלל לפלוגתא דרש"י ור"א נאדרבא משמע שם דאיירי רק לשיטת רש"י שכתב דלא מכשירין רק מאי דקרו עינוניתא דנונרדא וזה קאי לרש"י דלר"א קאי זה על ונרדא השנית כמש"ל.

הנה באמת חלק שם ה"ן ע"ז והיינו משום שאין הכרח לזה. ועוד נראה דהאיפא מ"ד קאי ג"כ אליבא דר"א רק ס"ל דכמו שבנונרדא השנית טריפה בגדולה ה"ה בראשונה דמאי שנא פיון ששיניהם קורים ונרדא.

וה"ן דוחה דמ"מ י"ל דהראשונה שנמצאת בכל בהמות אין לה שיעור וקצבה וכמו בשאר אונות. ובזה מבואר מש"ש ה"ן להוכיח מדברי הרי"ף שפשר בגדולה וקשה דדילמא הרי"ף לטעמיה דס"ל כר"א דשני נורדות פשר כמ"ש ה"ן שם אבל לרש"י דס"ל דגם חדא ונרדא דכשרה רק משום דחיוי ברייתא אית להו הכי.

טריפה בגדולה וע"כ כמש"ל דגם האיפא מ"ד קאי על שיטת ר"א: ומוכח מזה דלא כהב"י שכתב בסי' ל"ה דהא שכ' הפוסקים גדולה טריפה הוא רק לדברי המטריפים יותרת מקמא או שני נורדות או חסר ונרדא אבל לדעת המכשירים בכל הנהו גם בגדולה ושינתה תוארה פשר.

ולדבריו קשה מאי מייתי ה"ן מהרי"ף. דהרי"ף מכשיר שני נורדות כמ"ש ה"ן שם להכי מכשיר גם בגדולה וכן בכל יתרת מקמא מכשיר הרי"ף שם.

ועכ"פ אף לדעת הב"י הרי כתב שאין שייף דין זה רק להמטריפים חסר ונרדא והיינו דעת רבינו אפרים פמבואר בתו' ומבואר כמש"ל. רק לדעתנו אף לר"א אין זה רק על נרדא השנית פשיש שני נורדות והדברים ברורים בס"ד.

וכ"נ דעת בעה"ע שהובא בטור סי' ל"ה וב"י שם שכתב דיותרת מקמא טריפה פשאנה כמו ונרדא ע"ש וזהו ג"כ ליישב הקושיא מהא דמעיקרא מטריף ביני ביני ואח"כ מכשיר:

עכ"פ לפ"ז פיון שאין מקור נאמן לחומרא זו אין לנו להחמיר בזה פיון דבלא"ה ה"ר"ן
ועוד פוסקים מקילים בזה בפירושו.

ובפרט בנ"ד שהארובה ועבה צמקה במקצת ויש לתלות שאם חזרה לברייתא היתה
ארובה יותר מן הנוקדא וכמש"ל ודאי פשר. ואף בלא צמקה לענ"ד בהפ"מ יש מקום
לצדד להקל פיון שאין ראיה לדיון זה בין לרש"י בין לר"א וכמש"ל: וכ"נ ברש"י דף
מ"ז ד"ה אבל ביני ביני.

שכתב פגון מלמטה לערוגה בעינוניתא דנוקדא שהיא בין ב' הערוגות למטה עכ"ל.
מבואר שאינו מפרש דקאי על הנוקדא הרגילה רק עלונוקדא יתרת.

וברש"י שפרי"ף הגירסא בעינוניתא דנוקדא. וזה נכון יותר ומבואר כמ"ש דלרש"י אין
צ"ל כלל דגדולה יותר מדרכה טריפה ורק לרבינו אפרים כ"כ התו' והיינו על הנוקדא
השנית כמש"ל: סימן מו להרב הנ"ל וע"ד סירכא שקלפוה ונשאר במקום אחד נגלד
קרום עליון והשו"ב מסתפק אם הסירכא קלטה קרום העליון או שהיתה הסירכא מתוך
הנגלד ואומד דעתו של השו"ב כי קלטתו הסירכא: הנה האחרונים כתבו בפשיטות
דסירכא על נגלד פורתא הוי תרתי ריעותא רק בשו"ת שם אריה סי' ט' צידד דלא הוי
תר"ל דאף דנגלד הוי ריעותא פיון דאיכא לישנא בש"ס דמטריף בזה ודלא כהב"א
ולב"ש שצדדו להקל דלא הוי ריעותא ובפרט דלמעשה החמירו שניהם הלב"ש וב"א
בק"ה לסי' ל"ו סי' כ'.

אבל בסירכא קיל טפי דעיקר טעם המטריף בש"ס בנגלד משום שסופו לינקב גם קרום
התחתון וכלשון הש"ס דלא מגין. ובכל דבר שהטעם משום שסופו לינקב פשר גם קרום
מחמת מכה והסירכא סותמת הנקב עכ"ד: ולענ"ד דבריו תמוהים דנהי אם הנה על הנגלד
קרום שלישי או סירכא תלויה יש מקום לסכרא זו אבל בסירכא דבוקה ודאי א"א לומר
כן.

ל"מ לשיטת הפוסקים בטעם סירכא שסופה להתפרק א"כ הרי שתי ריעותות משם
אחד ומוכיחים זה על זה דכיון שנגלד יתפרק בנקל יותר. אלא אף לשיטת הפוסקים
דסירכא משום נקב הרי יש הוכחה שניקבה כבר הריאה שם ומה שייך לומר שתסתום
הסירכא פיון שאנו דנין על קרום התחתון שיש בו שתי ריעותות חדא שנגלד וסופו
לינקב והשנית שיש סירכא דבוקה ומורה שפבר ניקב מקום התחתון ונהי גם בסירכא
תלויה כתב הראב"ד והובא להלכה בסי' ל"ז דהוי תר"ל מטעם דאין סירכא בלא נקב:
ומה שיש בזה לצדד הוא עפ"מ"ש הב"א בק"ה לסי' ל"ו סי' כ' די"ל שהסירכא באה מן
הנקב שבקרום העליון ונמשכה ליחה עי"ז וכמ"ש הרמב"ם פי"א מה' שחיטה ה"ו שפן
הדיו בסירכא לטרפיש ושאר איברים חותכין אותה ואם אין מבצבץ אמרינו שסירכא זו
לא היתה במקום נקב או שמא ניקב קרום העליון בלבד.

הרי שתולין סירכא בנקב שבקרום העליון. אבל ג"ז אינו דהא אנו לא קיי"ל הכי וכמ"ש
הרמב"ם שם וכדעבדינו הלכה למעשה ועכ"פ הוי תר"ל פיון שיש מ"ד דנגלד טריפה
ואיכא מ"ד דסירכא לטרפיש טריפה גמורה משום דאין סירכא בלא נקב.

וע"ש בהגמ"י דהרמב"ם סוכר שיש סירכא בלא נקב וגם הב"א בעצמו שם לא סמך ע"ז להקל וגם דהא יש פוסקים שאם קלטה הסירכא עמה את קרום העליון טריפה וא"כ עכ"פ הוי תר"ל: ומה שנ"ל בזה דאף שנה ודאי שכל מה דאיכא מ"ד בש"ס דטריפה הוי ריעותא מ"מ בנגלד לא הוי ריעותא דהא לא פליגי אמוראי בזה רק תרי לישגי פליגי ברב ושמואל ולישגי דאמרי קרמא תתאה ס"ל דליכא פלל מ"ד קרמא עילאה טריפה ולא אמר פן שום אמורא.

וא"כ פנין דקיי"ל פהאי לישגי א"כ ס"ל לן שלא אמר שום אמורא דטריפה בקרמא עילאה וא"כ לא הוי ריעותא פלל ורק היכא דאיכא אמורא דס"ל הכי להדיא בש"ס אמרינו דהוי ריעותא. ואף דבתוד"ה ואמרי לה משמע דמפרשי דפליגי בזה רב ושמואל ולפי' מהר"מ מלובלין ס"ל לרב באמת קרמא עילאה אבל ז"א במשמע פלל בלשון הש"ס גם דהא נזכר רב אסי ג"כ ה"כ וע' במעדני יו"ט בזה.

ועיקר נראה דצ"ל בתו' דלא פרב ושמואל: ובאמת גוף פירוש התוס' בש"ס דקרמא עילאה היינו עילאה לחוד קשה טובא דמנ"ל לפרש בל"ק עילאה לחוד ובל"ב אף תתאה. וגם הא דקאמר וסימנה פיתונה דנורדא דמנחא בה ריאה אין לו ביאור וכי לא ידעינו מהו קרום תחתון וכבר פתבו המפרשים בזה.

וגם מה קאמר בתר הכי פשיטא אינךב עילאה וכו' במה פשוט לו זה יותר פנין דל"ק טריפה בעילאה לחוד והמהר"ם מלובלין כתב דקאי לפרש לישגי בתרא אי קאי על תתאה לחוד או לא.

ונה דחוק מאוד דהכי ס"ד לל"ב דבעילאה טריפה דא"כ הול"ל בל"ב או זה או זה וגם דלפי' התוס' הול"ל כמו בדרף מ"ה גבי מוח קרמא עילאה אע"ג דלא אינכיב תתאה ואמרי לה עד דאינכיב תתאה ולמה שינו הלשון גבי ריאה: אכן בבה"ג הגירסא קרמא עילאה והוא דאינכיב תתאה ולא יותר ומשמע דלא גרס פלל בש"ס שתי לשונות רק חד לישגי פנ"ל.

ואמר אח"כ פשיטא משום דמייתי דבתחתון איכא פלוגתא וגם דמייתי מרבא דאגליד פולה פשיטה ג"כ וגירסא זו נראית עיקר בש"ס ולפ"ז ליכא למ"ד פלל דעילאה לחוד טריפה ופשיטא דלא הוי ריעותא פלל.

ואף לגירסתינו נלע"ד לפרש דהנהו תרי לישגי סתמא איתמרו וע"ז מסתפק הש"ס אח"כ בפירושם אי לל"ק עילאה לחוד טריפה ולל"ב תתאה לחוד או תרנוניהו בעי. או דל"ק בעי תרנוניהו וקרמא עילאה דקאמרי היינו שצריף אף העליון וגם הוא מיקרי ריאה ונקלל בלשון המשנה ניקבה הריאה.

וע"ז קאמר דעילאה לחוד ודאי פשר כדרבא וע"כ נפרש דל"ק אף עילאה קאמר ורק תתאה לחוד מייתי דפליגי בזה. וא"כ שפיר י"ל דגם ל"ק ול"ב פליגי בזה.

ובזה א"ש דמייתי הא דכתובה דנורדא דמנחא ביה ריאה שמפרש למה קרי ריאה לתתאה טפי מעילאה. וקאמר משום שמנחא בה הריאה ואדומה פריאה וכוונד לזה קרואה ריאה: ולפירוש זה ג"כ ליכא למ"ד דעילאה טריפה ולא הוי ריעותא פלל ובפרט בנ"ד שמסתבר להשו"ב שהסירכא קלטה הקרום וידוע דעת בעה"ע דכשירה בכה"ג.

וכ"נ דעת הרמב"ם פ"ז מה"ש כמש"ל ולזה אפשר להקל בנ"ד. ועמש"ל ס"ס מ"ד בענין סירכא על נגלד: סימן מז אמרתי לברר דין הצמחים הנמצאים לפעמים על הרקאה והוצרכו לקולפם בכח נאח"כ בדרקו ובצבץ תחתם.

ואם יש חילוק בין אם יש בהם מוגלא או לא. וכן בדין קרום שלישי ובשר בלוי אם בצבץ תחתם כשקלפום.

פי זה מצוי. ומקודם נבאר בירור לשון גילדי וצימחי שבש"ס: א) איתא בחולין מ"ו ע"ב ואמר רבא האי ריאה דקימי גילדי גילדי אופמי אופמי חזונתא חזונתא פשירה ופירש"י גילדי גילדי קליפות קליפות קרושט"ת בלעז פועין מפות מלנ"ש עכ"ל.

והבה"ג ורי"ף ורא"ש פתבו איפא מאן דפריש גילדי גילדי דדמי למצורע וקרי"ף מסיק פשירה דהדרא בריא ולשון טוש"ע ס"ס ל"ח גילדי פ"י קליפות כמו נחמק והיא שלימה פשירה. ונראה דפירש"י ובה"ג ורי"ף הפל פירוש אהד וכ"נ שיהבין בטוש"ע שפתבו קליפות כמו נחמק וכ"נ דעת זבח שמואל בשם מהר"צ שכ' פירש"י דדמיא למצורע י"א קליפות פועין טיפות אדומות לא מיטרפי בהו וכ"ה בי"ד סי' ל"ח ס"ה יש בה קליפות כמו נחמק וכשקלפין הנחמק הרקאה שלימה פשירה עכ"ל.

וקשה דהא ליתא זה פלל בפירש"י וע"כ צ"ל כמ"ש שדעתו דפירש"י והבה"ג הפל אהד. אף מ"ש פועין טיפות אדומות לא נמצא פ"י זה בראשונים ולהלן יבואר מזה בע"ה וכ"נ מוכח ברש"י שפ"י על גילדי מלניץ ובדף מ"ח על צימחי פ"י ג"כ מלניץ וכן בב"ק פ"ג ע"ב.

ובסמ"ג עשין ס"ג כתב העלתה צמחים צמחים אלגש בלעז פועין המצורע פשירה. והא דאמר ר"מ מליא מוגלא היא ליחה סרוחה טריפה לא בריאה אמר פן אלא בפליות עכ"ל.

הרי דמלניץ ופני אדם מצורע הפל אהד והיינו צימחי וגילדי ומשמע בסמ"ג דיש בהם מוגלא ג"כ וכ"נ ברש"י חולין מ"ח ע"א שפירש צמחים היינו מוגלא ובסנהדרין ק"א פירש"י צימחי אבעבועות מלניץ וידוע פ"י אבעבועות היינו עם מוגלא והיינו בועות בלשון הש"ס.

וקשה דבדף מ"ו פירש"י קליפות וכ"ה בטוש"ע. ובע"ז ל"ט פירש"י ג"כ צימחי קשקשים דקים הרי שצימחי הם קליפות דקות.

ונראה ביאור הדבר פ"י יש מצורע שיש לו אבעבועות עם מוגלא ויש שאין לו רק קליפות דקות על פניו ויבשות ושניהם נכללים בלשון גילדי וצימחי פ"י גילדי הוא לשון גלד שעומד על הגוף יהיה דבר דק או עב.

לח או יבש. וכן צימחי הוא דבר הצומח על הגוף בין דק ויבש או עב ולח וכן איתא בבר"ן בשם הרא"ה שם דגילדי היינו צמחים שיש בהם מוגלא ע"ש.

ולפ"ז יש לדקדק בפירש"י ע"ז ל"ט שפ"י קשקשים דקים ולא פירש סתם בליטות וקשקשים פיון שגם בליטות גדולות נכללים בשם צימחי ונראה מזה דבליטות גדולות אינם נקראים קשקשים וע' נו"ב מ"ת חי"ד סי' כ"ט ל' בזה ואכמ"ל בזה: ב) ועפ"ז אפשר ליישב מה שקשה טובא ל"ל הביא הרמב"ם דין דגילדי גילדי ובפ"ז מה"ש הלי"ט

כתב ד' מראות מותרות יש בה וכו' ואפילו היתה הריאה פולה טלאים טלאים נקודות נקודות מד' מראות אלו ה"ז מותרות עכ"ל ומשמע דהיינו דין דאונקמי וחזותא ודין דגילדי לא הזכיר וכן הסמ"ג לא הביא רק לשון הרמב"ם.

וא"ל דהרמב"ם וסמ"ג מפרשים גילדי פעין טיפות אדומות וכמ"ש הז"ש בשם מהר"ץ הבאתיו למעלה דסדר לשון הרמב"ם משמע דהיינו פירוש דאונקמי וחזותא שבש"ס וגם דאי ניקא פו א"כ לא נזכר דין אונקמי ברמב"ם וגם פוננת מהר"צ נראה שהקליפות בעצמם הם פעין טיפות אדומות ולא שגוף הריאה נשתנית מראיתה וכו"נ שמסתייע מדברי הטוש"ע ושם לא נזכר טפות אדומות כלל וצ"ל שמסתייע שהוא קליפות קטנות כמו נתק.

וכ"נ דאי הוי שינוי מראה בגוף הריאה הול"ל סומקי סומקי כדאמר אונקמי אונקמי וע"כ צ"ל כמ"ש דקאי על הקליפות עצמם ועכ"פ קשה על הרמב"ם וסמ"ג פנ"ל: ורציתי לומר שהרמב"ם וסמ"ג ס"ל כפי' הר"ן בשם הרא"ה שפירש דאונקמי וחזותא קאי על גילדי שהגילדי הם צמחים עם מוגלא ומחמת מוגלא משתנה מראה העור שעל הצמחים ולזה פשר אף במראות פסולות לפי שאין זה השינוי בהעור עצמו רק מחמת המוגלא ע"ש.

וא"כ א"ש שלא הביאו הך דגילדי. ואפשר דהא שכ' הרי"ף ובה"ג איכא מ"ד דדמי למצורע משמע שיש עוד פירוש.

הפוננה לפירוש הרא"ה אבל ז"א דכל כה"ג הול"ל להרי"ף ורמב"ם וסמ"ג לפירוש השינוי מראה מחמת מוגלא פשר נאדרבא הרמב"ם מוקי לה במראות המותרות פנ"ל: אבל עפמש"ל א"ש בס"ד דכיון דבכלל גילדי הוי גם צמחים עם מוגלא והיינו בועות כמש"ל לזה סמך על מ"ש בפ"א מה"ש ה"ה ריאה שהעלתה צמחים פשירה.

ובפ"ז הל"י כתב שכל מיני בועות פשירות. ואף שבפ"א אחר דין דצמחים פשירה כתב אם נמצא בה אבעבוע מלא ליחה חוששין שמה ניקב סימפון שמתתיו וצריכה בדיקה עכ"ל.

אין לדקדק מזה דצמחים ובוועה תרי מילי נינהו כי צמחים הוא שם כולל קשים ורפים עם ליחות וכלי ליחות עבים ודקים. ואבעבוע נופל על עב ורף והרמב"ם לא מצריך בדיקת סמפון רק בבוועא עם מוגלא ולא בצמחים קשים או קליפות דקות.

דהא טעמו של הרמב"ם הוא מריאה שנושפכה פקיתון כמ"ש המפרשים. וה"נ צריך שתהא ליחה ניגרת שטבעה להשחית את הבשר שסביבה.

ובפ"ז הל"י שכתב דבועות מליאות מים זפים וליחה נמשכת כדבש וליחה קשה כאבן מותרת ואם נמצאת בהן ליחה סרוחה או מים עכורין או סרוחים ה"ז טריפה וכשמוצא הליחה ובודק אותה צריך לבדוק הסמפון שמתתיה אם נמצא נקוב טריפה עכ"ד.

משמע מזה דגם בליחה קשה כאבן צריך בדיקת סמפון. ונראה דהא ודאי דבטנרא קשה כאבן לא שייך לבדוק אם הם מים סרוחים ולזה פשכתב פשמוצא הליחה ובודק אותה מוכן דקאי רק על בועות רכות שבהם שייך בדיקה זו שהם צריכים בדיקת סמפון פנ"ל:

ג) ולכאורה נראה מדברי הרשב"א בחי' ונהר"ן פא"ט שהבינו בדעת הרמב"ם דאף בטינורי בעי בדיקת סימפון שהקשו על הרמב"ם מהא שהכשירו בש"ס פנדי פנדי טינורי טינורי ולא הצריכו שום בדיקה הרי דס"ל דלהרמב"ם צריך בדיקה אף בטינורי מדמקשו עליה מטינורי.

ונראה טעם לזה דמקודם היתה ליחה ניגרת רק אח"כ נתקשה וא"כ יש לחוש שנתקלקל הסמפון בעודה ניגרת. וגם בנשפכה פקיתון לדעת הרמב"ם דיליף מינה לענין בועות עם מוגלא אם נתהפך הפשר למוגלא קשה ודאי דאינה סתימה וטריפה וגם בדיקה שבש"ס א"א שא"א לשפכה וכמו סמפון שאינו סתימה לחבירו מפני שהוא קשה כדאייתא בש"ס מ"ז ע"ב וכ"ש מוגלא שאינו בטבע כלל רק מצד קלוקל.

וכן הקשו הרא"ש ונהרשב"א ונהר"ן על הרי"ף ונהרמב"ם שפסקו דבועא ממים עכורים וסרוחים טריפה מפנדי וטינורי שלא בקדו אם הם עכו"ס אלמא דס"ל דלהרי"ף ונהרמב"ם גם בטינורי בעי בדיקה.

וצ"ל שיש להכיר גם בטינורי אם הנה קודם שנתקשה עכו"ס או לא ולפ"ז צ"ל בהא דפי"א דצמחים כולל הפל ואבעבוע כולל דבר שיש בו ליחה רפה או קשה. וטבע החבורות שמקודם מתקשה הפשר ונעשה בפנים כמראה לכו' ואח"כ נעשה מזה מוגלא ניגרת בפנים ואח"כ מתקשה המוגלא: אכן פשוט לשון הרמב"ם מורה דרק בליחה ניגרת מצריך בדיקת סמפון ולא בקשה ואף דיותר קרוב שהיה מקודם ליחה ניגרת מ"מ י"ל דלא מחזקינן ריעותא.

ועוד נראה לפמ"ש הרמב"ן במלחמות הטעם דעכו"ס טריפה דכ"ז שהסמפונות קיימים שולט הרוח ואין מסריח וכשניקב הסמפון מסריח א"כ י"ל דאם איתא שניקב הסמפון היתה הליחה מתעפרת ומסרחת ומוספת קלוקל ולא הנה מתקשה ומזה שנתקשה המוגלא במקומו מוכח שלא ניקב הסמפון.

והא דמצריך הרמב"ם גם במים זכים בדיקה בסמפון י"ל משום שחוששין שמא זה מקרוב ניקב ולא הספיק להסריח וכ"כ הרמב"ן שם דבעכו"ס הוא ודאי שניקב הסמפון אבל במים זכים הוי רק חשש שמא ניקב וצריך בדיקה ובעכו"ס אין מועיל בדיקה מפני שאין ניכר יעו"ש.

וכ"נ ברמב"ן שם שהקשה על הרמב"ם מצמחים וכנדי ולא מטינורי והיינו כמ"ש דבטינורי א"צ בדיקת סימפון ועכו"ס. ונהרשב"א ונהרא"ש ונהר"ן י"ל ג"כ שעיקר קושיותם הוא מפנדי ואגב שיטפא נקטו טינורי המוזכר בש"ס בהדדי.

ועוד נראה ליישב עפמ"ש המהרש"ל בשו"ת רמ"א סי' ו' שא"א שיהא טינרא בלי שום ליחה יע"ש וצריך בדיקה במעט ליחה שיש שם שמא היא עכו"ס. ואף לדעת הרמ"א שם בתשובה שיש טינרא שאין בה לחלוותית כלל י"ל שצריך בדיקה שמא נמצא שם קצת ליחה ניגרת ג"כ וכ"נ דעת מהרש"ל שם שיש טינרא שאין בה ליחה ג"כ רק דס"ל דטריפה ע"ש.

ומ"ש הרמ"א בסי' ז' דלא אישתמיט שום פוסק להצריף בדיקה בטינרא אי יש בקה מוגלא דהא אטיגליד ריעותא לפנינו. היינו לדעת מהרש"ל דס"ל דטינרא בלי שום ליקה טריפה לכ"ע מדין אטום יעו"ש.

אבל לדעת הרמב"ם באמת י"ל שצריף בדיקה לראות אם נמצא שם קצת ליקה ניגרת עכו"ס וכן אם יש שם ליקה יצטרף בדיקת סמפון כנ"ל וכ"ה להדיא באשכול ה' טריפות הלי"ט שהקשה על הרי"ף מטינרי ג"כ וכתב אפתי בדיקה בעי שמה יש בהו מוגלא סריחי או מיא עכירי וכו' והינו כמ"ש אבל אם נמצא הטינרי בלי שום ליקה ניגרת א"צ בדיקת סמפון כלל וגם אין לחוש שמה נעשה הטינרא ממים עכו"ס: ד) [וברמב"ן שם במלחמות כתב דבעכו"ס לא מהני בדיקת צעא דקוניא שבש"ס כי בעכו"ס ידוע שאין הסמפונות קנימים ודא שאין רואים שורייקי חונרי מפני שא"נ במים עכורים או נימוחו לגמרי והיו למים ואף בדצילי לא מנכרי עכ"ד.

והוצרף לומר דלא מינכר בצלולים כי משמע ברי"ף ורמב"ם שמים סרוחים אף שהם צלולים טריפה. וקשה טובא דא"כ גם בנשפכה פקיתון יקשה מה מועיל בדיקה שבש"ס ניחוש שנימוחו למים דשם חוששין טפי דהא לדין בבועה עכו"ס מכשרינן ובנשפכה צריף בדיקה וכ"כ התוס' מ"ז ע"ב וש"פ שבנשפכה הקלקול גדול.

וצ"ל דנימוח למים הוא מילתא דלא שכיחא ולזה בנשפכה פקיתון לא חיישינן לזה כיון שספק לנו אם נתקלקלו הסמפונות אבל בעכו"ס ס"ל לרי"ף ורמב"ם שונדאי נתקלקלו הסמפונות שמה נעפרו ונסרחו המים שבבועה כמ"ש הרמב"ן שם ולזה שפיר לא מהני בדיקתינו להקל כי אף אם א"נ שורייקי נתלה שנימוחו כי אין ספק מוציא מידי נדאי וכה"ג איכא בכמה דוכתי דלא מהני בדיקה להקל ובתב"ש סי' ל"ו ס"ק מ"א נראה שהבין שהרמב"ן ס"ל לדעת הרי"ף דנשפכה פקיתון פשר אף בעכו"ס ולענ"ד מפורש להיפוך במ"ש שאין ניכר השורייקי בעכו"ס.

ומש"ש שהרשב"א והרא"ש לא סתרו טענות הרמב"ן ע' אשכול ה' טריפות הי"א שהרגיש בטענות הרמב"ן ודחה אותם ע"ש. וע"ש סק"מ בתב"ש מ"ש לחלק דבבועה לא מהני בדיקה משא"כ בנשפכה וזה נסתר מהרמב"ן שהוצרף לטעם אחר ואקצר: ה) ולפום דהיטא עלה על דעתי לפרש גילדי מלשון גלודה וריאה דאיגלידא והינו שהיו בריאה נגלדים הרבה.

ובמימרא דריאה דאיגלידא הגי' בכל הספרים רבה וכן ברי"ף ובבה"ג רק המגיהים הגיהו רבא וכן דעת הר"ן שם לגרוס רבא וטעמו מדמייתי לה בתר הכי בלשון גופא א"ר וכו' ובתרה מייתי עוד מימרות דרבא.

ובאמת י"ל דמייתי אח"כ הא דרבה כי רבה חידש דכשירה אף שהיא אדומה פאהינא סומקא וע"ז מייתי מימרא דרבא דהאדימה פולה טריפה והינו דמפרש דרק באגלידא שהאדומות הוא מצד שפן מראה קרום התחתון כפירש"י ב"דף מ"ו ע"א על פיתונא דנרדא אבל כשהאדימה מצד שפן צרר הדם וכדומה טריפה ור"פ פליג גם ע"ז ונגרוס באמת אמר רבא ולא ואמר רבא וכ"ה הגי' ברא"ש בלא נ"ו.

ומה שהג'י לְפָנֵינוּ בַּש"ס וְרִי"ף וְרִא"ש גַּבִּי גּוֹפֵא רָבֵא. זֶה הַגָּהַת הַמַּגִּיהִים מִטַּעַם שְׁהַזְכָּרוֹנוּ
וּבִפְרָט שְׁרָאוּ הַמַּגִּיהִים שְׁפָן דַּעַת הָר"ן.

וּעִפִּי"ז י"ל מַה שְׁלֹא הִבִּיאוּ הָרַמְבַּ"ם וְסַמ"ג הֵךְ דְּגִילְדֵי. פִּינּוֹן שְׁכָבֵר כְּתִבּוּ דִּין דְּאִיגְלִידָא
כְּפִינָא סוּמָקָא וְהִינּוּ הֵךְ וְאִף שְׁהַרְמַב"ם כְּתִבּ מִקְוֹדֵם שְׁאֵם נִשְׁתַּנִּית כָּל הָרִיזָא לְמַרְאָה
הַמְּוֹתֵר כְּשִׁירָה וּמ"מ כְּתִב אַח"כ הָא דְחִזּוּתָא חִזּוּתָא.

י"ל דְּקַמ"ל אִף שֵׁישׁ הַרְבֵּה מִינֵי מַרְאוֹת עַל הָרִיזָא פִּינּוֹן שְׁכּוֹלֵם מִן הַמְּוֹתֵרוֹת כְּשִׁירָה
וּכְבָר עָלָה ע"ד הַכְרוּ"פ סִי' ל"ח בְּאַמַּת לֹמֵר דְּמַרְאָה אֲדוּמָה וִירוּקָה בְּרִיזָא אַחַת טְרִיפָה
וְהֵרִי מְפֹרֵשׁ בְּרִש"י וּש"פ הֵכָא דְכְּשִׁירָה וְטוּבָא קַמ"ל.

וְנִרְאָה שְׁלִזָה הַקָּדִים רָבֵא דִּין דְּאֲנֹכְמִי אֲנֹכְמִי אִף דְּאִינְרִי כְּכּוֹחָלָא שְׁהוּא מַרְאָה הַמְּוֹתֵר
כְּפִירִש"י וּבַה"ג וְרִי"ף וְא"כ ה"ז בְּכָלֵל חִזּוּתָא חִזּוּתָא וְגַם דִּין כְּכּוֹחָלָא אֲמַרָה רָבֵא חֲדָא
זִימְנָא בְּדָף מ"ז ע"ב אֲבָל הַקָּדִים זֶה רָבֵא דְלֹא נִימָא דְחִזּוּתָא חִזּוּתָא הַפְּוֹנָה טְלָאִים טְלָאִים
כּוֹלֵם מִמַּרְאָה אֲחָד לְזֶה הַקָּדִים אֲנֹכְמִי דְנִשְׁמַע מִזֶּה דְחִזּוּתָא הַפְּוֹנָה עַל כָּל הַמַּרְאוֹת
הַמְּוֹתֵרוֹת בְּיַחַד.

אֲבָל מִי אֲנֹכִי לְחַדֵּשׁ פִּירוּשׁ חֲדָשׁ בַּש"ס שְׁלֹא הוֹזְכָר בְּרִאשׁוֹנִים: שׁוּב מְצִאתִי בַס' הַפְּרָדֵס
לְרִש"י וְ"ל סִי' רִי"ז אַחַר דִּין אִיגְלִידָא וְשָׁם יֵשׁ ט"ס וְצ"ל שְׁנִשְׁאָר קְרוּם הַתְּחִתּוֹן ע"ש
כְּתִב רִיזָא דְאַסְיָקָת גִּילְדֵי גִילְדֵי שְׁנִגְלָדָה וְנִשְׁאָר עוֹרָה שֶׁל רִיזָא וּמְנַמְרֵת בְּשִׁלְשָׁה גְּוֹנִים
וְהֵנִי גִילְדֵי קְיִימִין שְׁחֹזְרִים לְבָנִים אוֹ מִינֵי מַרְאָה אַחַר כְּשִׁירָה עַכ"ל.

וְכּוֹנְנָתוֹ נִרְאָה כַּמ"ש דְּגִילְדֵי הִינּוּ נִגְלָדִים וּמְפָרֵשׁ דְּאֲנֹכְמִי וְחִזּוּתָא קָאִי עַל גִּילְדֵי כְּעִין פִּי
הָר"ן בַּשֵּׁם הָרִא"ה. וְשִׁמְעֵנוּ שְׁמַרְאָה מְוֹתֵר עַל נִגְלָד כְּשֵׁר דְלֹא כְּהִתְחַרְוִים שְׁהַטְרִיפוּ
מִשׁוּם תִּר"ל.

וְכַתֵּב וְנִשְׁאָר עוֹרָה שֶׁל רִיזָא הִינּוּ קְרוּם הַתְּחִתּוֹן דְּקָרִי לָהּ בַּש"ס מ"ו ע"א כְּיִתּוּנָא
דְּנוֹרְדָא דְמַנְחָא בַּהּ רִיזָא. וּפִירִש"י מְלַבּוּשׁ אֲדוּם שְׁהַרִיזָא מְנַחַת בּוּ [וְקָרוּב לֹמֵר שִׁט"ס
וְצ"ל עוֹר הַתְּחִתּוֹן שֶׁל רִיזָא].

מְדָלָא קְאָמֵר עוֹר הָרִיזָא. וּבְדָפוּס זֶה מְצוּי בַּסְפָּר הַלְזוּ טְעוּתִים הַרְבֵּה.

רִיזָא בּוּ הָרוּאָה]. רַק לְשׁוֹן דְּאַסְיָקָת קִשָּׁה.

וְצָרִיף לְדַחּוּק לְפָרֵשׁ שְׁעָלָה לָהּ עַנְיָן כְּזֶה שְׁנִגְלָדָה. וְהַמַּרְאוֹת שְׁחֹרָה וּלְבִינָה.

נִרְאָה כְּוֹנְנָתוֹ לְמַרְאוֹת הַמְּוֹתֵרִים כַּמ"ש רֹב הַפּוֹסְקִים וְע' בְּבַעַה"ע. וְאִף דְּבַש"ס פִּירִש"י
לְבִינָה כְּכַפְעַת טְרִיפָה אֲכַן בְּפְרָדֵס שָׁם גַּבִּי כְּאֲנֹפְתָא לֹא הִבִּיא פִּירוּשׁ זֶה כָּלֵל וְצ"ל
דְּבַמְהִדּוּרָא זֹו לֹא פִירִשׁ כֵּן אוֹ גָּרִיס בְּאֹפֶן אַחַר וְכֵן לֹא מִיִּיתִי שָׁם הָא דְכַכְבְּדָא כְּשִׁירָה.

וְג' גְּוֹנִים הִינּוּ שְׁחֹר וּלְבָן וְאֲדוּם שְׁהַזְכִּיר מִקְוֹדֵם שָׁם. וּמַרְאָה אַחַר שְׁכַתֵּב הוּא יְרוּק.

וּכְלָל כֵּן לְפִי שֵׁישׁ בּוּ הַרְבֵּה מִינֵים כַּמ"ש הָאֲחֻרּוֹנִים קִרִּיט שְׁטִיין וּבְלָאָה וּבְרִינּוֹן עַס"י
ל"ח בְּאֲחֻרּוֹנִים: וְכִינּוֹן שְׁזָכִינוּ שְׁבַפְרָדֵס מְפָרֵשׁ כֵּן שְׁפִיר י"ל שְׁהַרְמַב"ם וְסַמ"ג פִּירִשׁוּ כֵּן
לְזֶה לֹא הִבִּיאוּ דִּינוֹ כַּנ"ל.

וא"ש ג"כ שלא העתיקו דין דאנפמי אנפמי כיון שפבר כתבו שאף שנתהפכה כל הריאה למראה המותר פשר וגם כתבו שטלאים מד' מראות יחד פשר ורק רבא שאמר בקוצר הוצרו לזה כמש"ל.

ועוד נראה דשפיר נגרוס רבא בהא דאגלידא פאהינא. אבל אין הכוונה שנגלדה כל הריאה רק במקום אחד נעשה פאהינא סומקא ולזה קמ"ל רבא עוד דאף שיש נגלדים הרבה ע"פ הריאה פשירה.

וכן באנפמי קמ"ל שאף שיש השינוי מראה ע"פ כל הריאה פשר. והרמב"ם פבר כתב כ"ז שאם נגלדה כל הריאה וכן אם נשתנה פולה למראה המותר פשירה ולזה לא הביא רק דין דחזותא היינו כל המראות ביחד: ובפרדס הנ"ל יש עוד לפרש גילדי פפשוטו שעלה על הריאה כמין קליפות והקליפות יש לה מראות שונות.

או שפוננתו שנקלפו הקליפות ותחתם נמצאו מראות שונות פשירה אבל כ"ז דחוק בלשונו ויותר נראה פוננת הפרדס כמש"ל: ו) וכיון שברנו בס"ד בפירוש גילדי וצמחים לשיטות הראשונים נבוא לברר אם צריכים בדיקה תחתם ויתברר עוד פירוש בלשון צמחים.

והנה הרמב"ם פבר בפ"א מה"ש ה"ג שכל בהמה בחזקת היתר וא"צ בדיקה רק פשינלד דבר חוששין לו כיצד וכו' לפיכך ריאה שהעלתה צמחין או שנמצאו סירכות כמו חוטין תלויין ממנה ולדופן או ללב או לטרפש הפכד חוששין לה שפא ניקבה וצריכה בדיקה וכן אם נמצא אבעבוע מלא ליחה חוששין שפא ניקב הסמפון שתחתיו וצריכה בדיקה עכ"ל.

מתבאר מדבריו שצמחים צריכים בדיקה כמו סירכות. וקשה טובא דלא מצינו חיוב בדיקה בזה.

ובש"ס מ"ח ע"א גבי צימחי וכנדי לא הצריכו שום בדיקה והכשירו. והרמב"ם עצמו בפ"ז מה"ש הל"י פבר שבועות מליאות ריח או מים זפים וליחה נמשכת כדבש או קשה כאבן מותרת ולא הנכיר שצריף בדיקה.

וכבר נתקשה בזה הלח"מ בפ"א שם ונדחק לפרש דמותרת הכוונה אחר הבדיקה או דמש"ש פשמוציא הליחה ובזדק אותה קאי על הריאה שבזדק אם יש שם נקב וכתב ג"כ דבמים זפים לא מסתבר דבעי בדיקה וזה צ"ע דצמחים פולל הפל וגם לשון מותרת משמע לגמרי.

ומ"ש ששמוציא הליחה לבדוק הריאה ז"א לענ"ד דהא עדיין לא פבר כלל דין שצריף בדיקה וא"כ איף יכתוב סתם שמוציא הליחה לבדקה. וגם דאיתה ותחתיה משמע דמרונייהו קאי אליחה יעו"ש.

וגם דא"א בבדיקה ע"י פושרין כי המוגלא סותם וכדאיתא בש"ס מ"ז ע"ב גבי אטום בריאה דאי איכא מוגלא מוגלא סתמה וא"צ שום בדיקה יעו"ש. ואם נוציא הליחה שוב א"א בבדיקה כיון שניקבה הריאה וגם דהא בש"ס שם מוכח שא"צ בדיקת רוק במוגלא.

ואין לחלק בין צמחים למוגלא שאינה גבוה מהרואה פיון שהטעם משום ריעותא. והא דבדף מ"ח בדיקונו בספין דחליש פומיה ובכפשוירי וי"מ דקאי גם על העלתה צמחים וכן מפרש הרמב"ם פ"ז ה"ה.

י"ל דרש"י פי' שהעלתה צמחים סביבות סמיכתה לדופן ע"ש ולא תחת אותו מקום ממש לזה מועיל בדיקה במקום הסמיכות ממש שאין שם צמחים ועוד י"ל בזה. אבל על הצמחים נדאי לא שייך בדיקה: ונראה שפוננת הרמב"ם בפי"א לא לצמחים לחוד רק קאי על מ"ש אח"כ או שנמצא סירכות כמו חוטין וכו'.

והפוננה שהצמחים הם דבוקים לדופן וכדומה וצמחים הם פועין סירכות וכ"כ הב"י סי' ל"ט בשם בעה"ע העלתה צמחים שהם סירכות ולא בדבק וכו' ע"ש הרי מפורש שצמחים הם סירכות. שוב מצאתי בכ"מ פ"ז ה"ה שכ"כ להדיא בפוננת הרמב"ם וכן בב"י סי' ל"ט וצמחים הם סירכות עבות כמו בפ"ז.

ובכ"מ שם הביא דברי הריב"ש סי' קפ"ח שהבין דעת הרמב"ם בפשוטו דצמחים לחודייהו בעו בדיקה ונחלק עליו ע"ש ולא ראה שבסי' קצ"ב חזר בו והודה לשפנגדו לפרש כהכ"מ דצמחים היינו הסמוכים למקום אחר ודבוקים יעו"ש וז"ב בדעת הרמב"ם דלא כהלח"מ.

ועוד נראה דצמחים היינו צמחים ממש שמחנברים לדופן ואיך דחשיב שם וכ"נ שהבין הריב"ש שם סי' קצ"ב והבדיקה היא שמפרקין אותם ורואים אם הם שלמים ואף שא"א לבדוק בפשוירי במקום מוגלא כמש"ל מ"מ בודק כפי אפשרותו.

וכן בפ"ז ה"ה כתב בהעלתה צמחים כשפירק מהדופן רואים אם ניקבה ע"ש ולא הזכיר שם פושרים כי פושרים א"א בצמחים שהמוגלא מעכב פנ"ל ורק בסירקא מצריף פושרין וכמ"ש אח"כ בה"ו בפי"א ולא הזכיר שם צמחים: ז) עכ"פ נתברר דעת הריב"ש והכ"מ בדעת הרמב"ם וכן עיקר שצמחים א"צ בדיקה וכ"כ הריב"ש בסי' קפ"ח שכן עיקר לדינא וכן הוא פשוטות הש"ס בדף מ"ח פנ"ל.

וכן בדף מ"ו נקיט גילדי בהדי אנפמא וחזותא ונקט סתם כשיירה משמע בלי שום בדיקה ואין אנו מצריכים פושרין לשינוי מראה. וממילא דה"ה בקליפות דקות א"צ לקלפן לבדוק תחתיהן פיון שג"ז בכלל גילדי דמשמע שא"צ שום בדיקה.

וכן כל הראשונים כתבו סתם דין דצמחי צימחי ולא הזכירו שיצטרף שום בדיקה. וכבר כתב הרשד"ם סי' ל"ח דא"צ בדיקה וכ"כ הפמ"ג ותב"ש ולבש"ר.

רק הרמ"א כתב בסי' ל"ט שתחת בשר בלוי צריף לראות אם הוא שלם ויפה והוא מהטור שכתב שצריף לראות אם הרואה שלימה ואחריו נמשכו כל האחרונים. וזה רק לראות אם אין שם נקב מחמת חולי שיהא ניכר שהקליפה מלמעלה הוא קרום מחמת מפה וכ"כ הלבש"ר סי' ל"ח סק"ע אבל לא שיצטרף בדיקת פושרין.

ואדרבא אם קלף בחונק שפיר תלינו בקליפה כי מעיקר הדין א"צ כלל להסיר הצמחים והבשר בלוי דהא איתא בש"ס דחזי דקימי צימחי וצימחי ולא אמר להו ולא מידי הרי שאף לקלפם לא צוה להם ואף הבה"ג שמצריף בדיקה בנגלד מ"מ בהנהו לא מצריף.

ולפמש"ל שְהַרְמַב"ם. מְפָרֵשׁ גִּילְדֵי גִילְדֵי הַיְיָנוּ נְגִלְדִים שְפִיר לְטַעֲמִיהָ דַס"ל רַפ"ז מַה"שׁ
שֶׁא"צ בְּדִיקָה פֶּלֶל בְּנִגְלָד וּלְזָה לֹא אָמַר לֵהוּ מִיָּדִי: וַאֲ"כ הַקְּלִיפָה שְׁהַצְרִיכוּ הַפּוֹסְקִים
בְּזֶה הוּא רַק חוּמְרָא בְּעֵלְמָא וְאִינְה חַיִּיבִית וּמְמִילָא אִם נֶאֱבָד וְלֹא קִלְפוּ כְּשִׁירָה דְלֹא
כַּמ"ש קֶצֶת אַחֲרוֹנִים דְטְרִיפָה.

וַאֲ"כ אַף אִם קִלְפָה וְאִירַע שְׁבַצְבַּץ וְיֵשׁ לְתַלוּת בְּחוּזָה הַקְּלִיפָה שְׁפִיר תְּלִינָן פִּינּוּן שְׁלֹא הִנְה
צְרִיף לְקִלְפוּ פֶּלֶל. וְאַף הָרוּקַח סִי' שֶׁפ"ב שְׁכַתְב שְׁרִיפָה שְׁיֵשׁ עֲלֶיהָ כְּמוֹ חֶלֶב כִּסּוּי וְהוּא
בְּשֶׁר בְּלוּי קוֹלְפִין אוֹתוֹ וְאִם הִרְיָא שְׁלִימָה וְיִפָּה כְּשִׁירָה שְׁמִמְנוּ מְקוּר דִּין הֶרְמָ"א ס"ס
ל"ט נִרְאֶה דְהַיְיָנוּ רַק שְׁהַכִּסּוּי עַל כָּל הִרְיָאָה כְּמַעֲשֵׂה דְרִינְיוּס אוּ עַל אִיזָה אוֹנוֹת דְּאָז
צְרִיף לְרֵאוֹת אִם הִרְיָאָה שְׁלִימָה בְּחִיּוּתוֹכִי דְאִוְנִי כְּרֵאוֹי וּכ"כ הַט"ז שְׁם ס"ק כ"ד.

וּמְמִילָא ה"ה בְּקָרוּם שְׁלִישִׁי שְׁנַמְצָא פְרוּס עַל הִרְיָאָה שְׁאִין חֲשֵׁשׁ אִם מְבַצְבַּץ תַּחֲתִיו.
וְקו"ח הוּא מְצַמְחִים שְׁעַל הִרְיָאָה שְׁמִפְנֵי רֵשׁ בְּש"ס שֶׁא"צ לְקַלְפֵם כְּנ"ל: ח) וְעוֹד נִרְאֶה
בְּזֶה בְּטַעַם שְׁהַצְרִיכוּ הַפּוֹסְקִים קְלִיפָה בְּבִשְׁר בְּלוּי וְקָרוּם פְרוּס.

דַּמְש"ל שְׁרַק בְּפְרוּס עַל כָּל הָאוֹנוֹת כַּמ"ש הַט"ז דְּחוּק וְגַם בְּכָל הָאַחֲרוֹנִים אִין מְבֹנָר
וַאֲ"כ תְּמוּהָ זֶה מַה"ש"ס דְּמְבֹנָר דְּלֹא אָמַר לֵהוּ מִיָּדִי כַּמְש"ל. וְהַנִּרְאֶה דְהַנְהָה אָנוּ נוֹהֲגִים
לְהוֹצִיא הִרְיָאָה וּלְנַפְתָּה וּלְבַדְקָה מְכָל רִיעוּתָא וְכַמְבֹנָר בְּבַה"ג וְשָׂאָר פּוֹסְקִים וּבְרַמָ"א
ר"ס ל"ט.

וְאַף הַסּוֹבְרִים שֶׁא"צ נְפִיחָה מ"מ כְּתָבוּ כְּמָה פּוֹסְקִים שְׁצְרִיף לְבַדּוּק בְּפָנִים בְּמִשְׁמוּשׁ הַיָּד
אִם יֵשׁ אִיזָה רִיעוּתָא בְּרִיפָה וְכַבֵּר בִּינָר הַלְבַש"ר סִי' ל"ט סְקִי"א שְׁיִטוֹת הַפּוֹסְקִים בְּזֶה.
וּמְנַהֲגִינוּ לְהַחְמִיר לְהוֹצִיא הִרְיָאָה וּלְבַדְקָה בְּמִרְאִית עֵין מְכָל רִיעוּתָא וְכַבֵּר כְּתָב הַתְּב"ש
ר"ס ל"ט מְנַהֵג זֶה כְּהַבַּה"ג וְשְׁפָמָה גְדוֹלִים גְזָרוּ לַעֲשׂוֹת כֵּן.

וְשָׂאֵם עֶבֶר בְּמַזִּיד יֵשׁ לְאַסּוֹר הַבְּשֶׁר: וּלפ"ז אִין חִילוּק בֵּין כּוֹלָה לְמַקְצָתָה שְׁאֵף אִם בְּדַק
רוֹב הִרְיָאָה וְלֹא מְצָא רִיעוּתָא בְּכ"ז צְרִיף לְבַדּוּק גַּם הַמְיָעוּט. וְאִם עֶבֶר בְּמַזִּיד וְלֹא בְּדַק
מְקַצָּת רִיפָה הוּי כְּאֵלוּ לֹא בְּדַקָּה כּוֹלָה וְעַכ"פ לְכַתְחִילָה בְּלִי סְפַק מְחוּיָב לְבַדּוּק כּוֹלָה בְּלִי
שׁוּם שְׁיֹר כָּל שְׁאֵפְשֶׁר לוֹ לְבַדּוּק.

וּלפ"ז אִם מְכֹסָה מְקַצָּת הִרְיָאָה וְאַף חֶלֶק קָטָן מְמַנָּה בְּקָרוּם זָר שְׁקוֹרִים קָרוּם שְׁלִישִׁי
וּמכ"ש בְּבִשְׁר בְּלוּי וְכַדוּמָה. הִרִי לְפִי מְנַהֲגִינוּ מְחוּיָב לְקַלְפוּ וְלְהַסִּירוֹ כְּדִי שְׁיֻכַּל לְבַדּוּק
הַמְקוּם הַהוּא בְּמִרְאִית עֵין אִם אִין שְׁם שׁוּם רִיעוּתָא נֶקֶב אוּ מְרָאָה פְּסוּלָה וְכַדוּמָה.

וְאִטוּ אִם תְּהֵא הִרְיָאָה מְכֹסָה בְּמִטְפַּחַת קְשׁוּרָה בְּהָ בְּקִשְׁר חֲזַק לֹא יֵהָא הַבּוֹדֵק מְחוּיָב
לְהַסִּיר הַמִּטְפַּחַת וּלְבַדְקָה בְּמִרְאִית עֵין כְּרֵאוֹי וּכ"ש בְּקָרוּם פְרוּס. וְאַף לְהַפּוֹסְקִים שְׁאִין
מְצַרִּיכִים לְהוֹצִיא הִרְיָאָה וּלְבַדּוּק בְּמִרְאִית עֵין רַק לְבַדּוּק בְּפָנִים בְּמִשְׁמוּשׁ הַיָּד אִם יֵשׁ
נֶקֶב אוּ בּוּעָא וְכַדוּמָה וְגַם מְרָאָה כְּתָבוּ הָאַחֲרוֹנִים שְׁאֵפְשֶׁר לְהַרְגִישׁ בְּמִשְׁמוּשׁ הַיָּד
וְעַתְב"ש ר"ס ל"ט.

מ"מ פִּינּוּן שְׁמִכְסוּסָה בְּקָרוּם זָר וּבְשֶׁר בְּלוּי א"א לְהַרְגִישׁ בְּמִשְׁמוּשׁ הַיָּד מַה שְׁיֵשׁ תַּחֲתִיו
וְע"כ צְרִיף לְקַלְפוּ וּמכ"ש לְהַמְצַרִּיכִים נְפִיחָה. וְלְזָה כְּתָב הָרוּקַח שְׁצְרִיף לְקַלְפוּ הַבְּשֶׁר
בְּלוּי מְפָנִי שְׁכַתְב שְׁם שְׁצְרִיף לְנַפּוֹחַ הִרְיָאָה וּלְבַדְקָה מְכָל רִיעוּתָא נֶקֶב וּבּוּעָא וְאִטוּם

ע"ש ולטעמיה אַזיל: ולְזַה בַּש"ס מְבוֹאָר בְּצִימְחֵי צִימְחֵי דְלֵא אָמַר לְהוּ מִיַּדִּי לְפִי דְמִדִּינָא דְש"ס אֵין חֵיב לְבִדּוּק אַחַר כָּל הַטְרִיפוֹת רַב אַחַר סִינְכוֹת כַּמ"ש הַפּוֹסְקִים ר"ס ל"ט.

וְלְזַה לֹא חֵיבִים לְהִסִּיר הַצְמָחִים לְרֵאוֹת תַּחְתָּם הַרְיָאָה. אַבְל לְדִינָן שְׁאַנּוּ מִחֲמִירִים כְּחֻמְרַת הַגְּאוּנִים לְבִדּוּק מְפָל רִיעוּתָא בְּמֵרְאִית עֵין שְׁפִיר כְּתַב הַרְמ"א וְכָל הָאֲחֵרוֹנִים שְׁצָרִיף לְקַלּוֹף כָּל בְּשָׂר בְּלוּי וְלְרֵאוֹת תַּחְתּוֹ אִם שְׁלֵם וְיָפָה.

וּקְצַת אַחֲרוֹנִים פְּלִפְלוּ בְּקָרוֹם שְׁלִישֵׁי פְרוּס אִם צָרִיף לְהִסִּירוֹ וּלְפַמ"ש נִרְאָה עֵינָךְ שְׁצָרִיף לְהִסִּירוֹ רַב שְׁיֵשׁ לְצַד דְּכִינּוֹן שְׁהַקְרוֹם שְׁלִישֵׁי מֵרְאִיתוֹ כְּמֵרְאָה קָרוֹם הַרְיָאָה שְׁפִיר נִיכָר עָלָיו כָּל רִיעוּתָא שְׁיֵשׁ שָׁם כְּמוֹ שְׁנִיכָר בְּקָרוֹם הַרְיָאָה.

וּבְלֵא"ה גַּם קָרוֹם עָלִיוֹן שֶׁל רִיָּאָה יְדוּעַ שְׁלִפְעָמִים מִתְחַלֵּק לְשְׁנֵי קָרוֹמִים בְּעֻבְיָו וּבכ"ז יוֹתֵר נִרְאָה שְׁצָרִיף לְהִסִּירוֹ מִטַּעַם שְׁהַזְכָּרְנוּ וְהָאֲחֵרוֹנִים לֹא נִחְתּוּ לְסִבְרַתֵּינוּ. וְעַכ"פּ בְּבִשְׂרָ בְּלוּי וְצָמְחִים סִבְרַתֵּינוּ בְּטַעַם חֵיב הַקְּלִיפָה בְּרוּר כְּשֶׁמֶשׁ בַּס"ד: ט) וְהִנֵּה כְּבָר כְּתַב הַתַּב"ש ר"ס ל"ט וְשָׂאָר אַחֲרוֹנִים דָּאָף לְמִנְהַגֵּינוּ שְׁמַחְמִירִים כַּהֲבֵה"ג לְהוֹצִיא הַרְיָאָה וּלְבִדּוּק מְפָל רִיעוּתָא וְאָף לְפַמ"ש הַרְמ"א ס"ס ל"ט לְהַחְמִיר כַּהֲבֵה"ג וְש"פ בְּנִאָבְדָה הַרְיָאָה בְּלִי בְּדִיקָה וְרַב בַּה"פ מְכַתֵּב הַרְמ"א לְהַקְל.

מ"מ אִם בְּדִיקָה מְסִינְכוֹת וְלֹא בְּדִיקָה לְמֵרְאִית עֵין מְפָל רִיעוּתָא אֵין לְאַסּוּר בְּנִאָבְדָה וְאָף בְּמִזִּיד אִם לֹא בְּדִיקָה לְמֵרְאִית הָעֵין כְּתַב הַלְבַּש"ר שָׁם סְקִי"ב לְהַקְל וְכ"כ הַפַּמ"ג בַּס"ד סק"ו דְלֵא כַּהֲתַב"ש שָׁם וְהִינּוּ מְשׁוּם דְּרַב לְכַתְּחִילָה תַּפְסוּ חוּמְרָא זֹו וְלֹא בְּדִיעֵבַד רַב שְׁיֵשׁ לְקוֹנְסוֹ דְּדִין עוֹבֵר עַל מְנַהֵג ע"ש.

וְעַכ"פּ בְּנִאָבְדָה בְּאוֹנְס בְּנוֹדָאֵי יֵשׁ לְהַקְל בְּכַה"ג אָף בְּלֵא הַפ"מ אִם בְּדִיקָה מְסִינְכוֹת. וְא"כ פְּשׁוּט שְׁאִם נִקְרַע מְחֻזָּק הַקְּלִיפָה אוֹ שְׁנִמְצָא בְּצַבּוּץ תַּחַת הַבְּשָׂר בְּלוּי בְּאוֹפֵן שְׁיֵשׁ לְתַלּוֹת בְּחֻזָּק הַקְּלִיפָה.

וְדָאֵי שְׁאִין שׁוּם חֲשֵׁשׁ בְּזַה כִּינּוֹן שְׁאַנּוּ רוֹאִים שְׁאִין שָׁם שׁוּם רִיעוּתָא אַחֲרָת. וְרַב זֶה הַמְּקוֹם שְׁנִקְרַע הַמְּחֻזָּס בְּדִיקָה בְּמֵרְאִית עֵין אוֹ בְּנִפְיחָה מְנַקֵּב הַנִּי מְקוֹם זֶה בְּנִאָבְדָה אוֹ כְּנִטְלָה זָאב וְאֵין בְּזַה שׁוּם חֲשֵׁשׁ כָּל וְכַמוֹ אִם הֵיטָה הַרְיָאָה מְכּוּסָה בְּמִטְפַּחַת וְכַדוּמָה וְקָשׁוּר בָּהּ.

וּבְשִׁעָה שְׁהִסִּיר נִקְרַעָה הַרְיָאָה דְּנוֹדָאֵי כְּשֶׁר. וְדַבְרֵי קְצַת אַחֲרוֹנִים שְׁכַתְּבוּ לְהַחְמִיר בְּדִיעֵבַד אִם לֹא קָלְפוּ הַבְּשָׂר בְּלוּי אוֹ אִם קָלְפוּ וְנִקְרַע מְחֻזָּק הַנְּפִיחָה תְּמוּהִים לְעַנ"ד.

וְאֵין לָנוּ לְהוֹסִיף חֻמְרוֹת לְהַפְסִיד מְמוֹן יִשְׂרָאֵל מֵהַ שְׁמִפְנוֹרֵשׁ בַּש"ס גְּבִי צִימְחֵי לְהַקְל. וְגַם בְּפוֹסְקִים הָרֵאוּנוֹת שְׁהַצָּרִיכוּ קְלִיפָה לֹא נִתְבָּאָר שְׁמַעְפּוֹב בְּדִיעֵבַד וְהַטַּעַם כְּמוֹ שְׁכַתְּבוּנוּ בַּס"ד: וְלְזַה נִלְע"ד עֵינָךְ שְׁבָכַל דְּבַר הַנְּקַלָּף אָף שְׁהוּא כְּמוֹ מְפָה כְּקְלִיפּוֹת כְּעֵין נִתְקַן שְׁפִירש"י שְׁהוּא כְּמוֹ מְפּוֹת וְכַמֶּש"ל.

בכ"ז אֵין לְחוּשׁ אִם מְחֻזָּק הַקְּלִיפָה נִקְרַע וְנִינְקָבָה הַרְיָאָה שָׁם. וְרַב אִם לְמֵרְאִית עֵין הַבּוֹדֵק הוּא נִקָּב מְחִיִּים וְהַקְּלִיפָה הֵיטָה קָרוֹם מְחַמַּת מְפָה אִזּוּ יֵשׁ לְהַטְרִיף וְדַבְרֵי זֶה צָרִיף בְּקִיאוֹת רַב וְאֵין לְמַהֵר לְהַפְסִיד מְמוֹן יִשְׂרָאֵל [וְאִמְרַתֵּי דְרַב צַחוֹת בְּהָא דְאִתָּא בְּהוֹרִיּוֹת

ג' ובסנהדרין ז' רב אשי כי הוי אתי לקמיה טריפתא הוי מכניף לכולהו טבחי דמתא אמר לימטינא שיבא מכשורא.

שלכאורה תמוה דאמר טריפתא דהול"ל ספק טריפתא וכדאיתא בןחולין צ"ה ע"ב. ולזה נראה הפוננה פי ידוע אשר עבירות שבין אדם לחבירו חמור מעבירות שבין אדם למקום ולזה פשהיה ר"א רואה שיכול להקל לא היה מכניף כלל טבחי דמתא פי כיון שנמסר לו מן השמים להורות אין לו לחוש שפא יטעה וע"ז נאמר לא ניתנה התורה למה"ש ואין לדין אלא מה שענינו רואות.

אבל פשראה שמוכרח להטריף אז הוי מכניף כולהו טבחי משום דהוי דבר שבין אדם לחבירו שצריך להפסיד ממון הטבח. ובאמת יש לדון בזה דהוי כדן דין להוציא ממון ואסור לדון ביחיד וגם לענין אם טעה יש נ"מ לענין תשלומים ואכמ"ל בזה: (י) והנה יש כמה דברים הנקלפים מן הריאה וספרי האחרונים מחמירים בזה.

ולפמש"ל תלוי זה בבקיאות הבודק או חכם הנשאל פי יש דברים שיודע טבעם שיוצאים מגוף הריאה ודבוקים למעלה נהרי זה קרום מחמת מפה ממש ולזה מעכב הבדיקה תחתם. ויש דברים שאין ידוע טבעם כן ובאלו יש להקל כנ"ל.

ולפעמים נמצא על הריאה קרום פרוס והוא מלא אבעבועות מליאות רוח ולכנות פאלו עלה בנפיחה ובכ"ז כמה פעמים קולפים הקרום ותחתיו שלם ויפה והסימן לזה פי אילו היה זה מחמת שעלה בנפיחה היה ניכר כשנפח שמתנועעים האבעבועות קצת וכשפניח מלנפוח מתקטנים קצת וע"כ שכן טבע קרום שלישי זה להיות בועות עליו.

וגם ניכר כשקורעים בועה אחת בכ"ז הסמוכה ודבוקה לה במקומה עומדת והינו שאינם מצד הרום שעלה בהם. ורק בטבע נעשה כן.

ואין לנו להחזיק ריעותא שהיה שם נקב ועלה שם רוח ואח"כ נסתם בקרום מחמת מפה והרום נשאר מלמעלה. זה רחוק לומר כן כיון שהריאה מתנפחת בחיי הבקמה בכל רגע ורגע בלי הפסק כלל.

ולזה קרום כזה אם תחתיו שלם ויפה ואף שנמצא בצבויץ אם למראית עין הבודק נראה לתלותו בחזקת הקליפה שפיר יש להקל. ורק אם ניכר שהיה שם נקב ועלה קרום מחמת מפה אז יש להטריף וזה א"א לבאר בכתב פי תלוי בבקיאית הבודק או החכם: ולפמ"ש בטעם שהצריכו קליפה בנתקים ובשר בלוי נתברר שהעיקר פדעת הט"ז והלבשר ודעימיה שכתבו דבשר בלוי לא הוי ריעותא כלל.

דכל עיקר סברת המחמירים משום דחזינו שהצריכו לקלפם ולבדקם הרי שחשוב לריעותא. אבל לפמ"ש שטעם הקליפה אינו מצד עצמותם רק מצד שצריך לראות הריאה כולה כמות שהיא בלי שום פיסוי אחר א"כ אין זה שום ריעותא וסבא זו נקללת בדברי הט"ז סי' ל"ט ס"ק כ"ד למבין רק שלא ביאר דבריו יעו"ש: סימן מח (א) ואגב אזכיר מה שעלה ברעיוני לענין מראות בריאה שאין לראות בליה פהא דאמרינו גבי פתמים במגילה י"ד שאין רואים בליה וכ"כ בסד"ט ר"ס קפ"ח להלכה וע"ש באחרונים בזה שישבו הא דנדה כ' ע"ב שראה רבי בליה שלזה באמת חזר וראה למחר ביום ע"ש וא"כ ה"ה הקא.

ואין סבֵרָא לומר דַּוּוּקָא מַרְאָה אָדוּם א"א להִבְחִין הֵיטִיב בְּלִילָה אַבְל בְּרִיאָה שְׂאִין פּוֹסֵל רק מַרְאָה יְרוּק וְשְׁחוֹר וְלָבָן כַּבְּקַעַת אֶפְשָׁר להִבְחִין אַף בְּלִילָה דו"א דְּמָה טַעַם יֵשׁ בְּדַבְרֵי וְגַם בְּרִיאָה יֵשׁ כְּבִישְׂרָא.

ואַף שִׁ"ל דְּשֶׁאֲנִי בְּדָם נִדְהָ שְׁיֵשׁ כַּמָּה חִילּוּקִים בְּמַרְאָה דְּמִים כְּדֵאִיתָא בְּנִדְהָ י"ט מִשָּׂא"כ בְּרִיאָה מ"מ בְּפִשׁוּטוֹ מִשְׁמַע שָׂא"א להִבְחִין כ"כ וְהַפְּהָה יִהְיֶה נִרְאָה בְּהִיר אוֹ לְהִפּוּף. וְגַם דְּהָא אָנּוּ מִחֻמְרִים בְּנִדְהָ לְטַמָּא כָּל מַרְאָה אָדוּם וּבכ"ז כְּתִבּוּ הָאֲחֻרוֹנִים שְׂלֵא לְרֵאוּת דָּם בְּלִילָה כַּנ"ל.

לְזֶה נִרְאָה שְׁיֵשׁ לְמַנּוּעַ מִלְרֵאוּת בְּלִילָה אִם נוֹלַד אֵיזָה סִפְקָא בְּרִיאָה מִמַּרְאוּת הַפְּסוּלוֹת וְגַם כִּי בְּרִיאָה צָרִיף ג"כ דְּקִדּוּק גְּדוּל אִם הַמַּרְאָה נִכְנָסַת לְשִׁנֵּי הַקְּרוּמִים אוֹ לֹא וְכֵן בְּבִשְׂרָא לְדַעַת קֶצֶת פּוֹסְקִים: וְלִכְאוּרָה לִפ"ז י"ל לְמַנְהִיגֵינוּ עֲכָשְׁוֹ שְׂמַחְמִירִים כְּדַעַת הַפּוֹסְקִים לְבַדּוּק הַרִיאָה מְכַל רִיעוּתָא אִם אֵין בְּהָ נֶקֶב וְשִׁנּוּי וְכַדּוּמָה א"כ אֵין לְבַדּוּק רִיאָה בְּלִילָה דְּהָא א"א להִבְחִין הֵיטִיב הַמַּרְאוּת.

אַבְל ז"א דְּרַק להִבְחִין אִם הִיא מַרְאָה כְּשִׁירָה אוֹ לֹא א"א בְּלִילָה אַבְל להִבְחִין אִם יֵשׁ שֵׁם אֵיזָה חֲשֵׁשׁ שִׁנּוּי מַרְאָה שְׁפִיר רוּאָה אַף בְּלִילָה: (ב) וְכֵן מְצִינוּ בְּנִגְעִים שְׂאִין רוּאִים בְּלִילָה וְהֵינּוּ מְפִנֵי שִׁנּוּי מַרְאוּת וְאֶפְשָׁר דְּלַהֲכִי אֵין רוּאִים דָּם בְּלִילָה מְפִנֵי שְׂהוּקְשׁוּ לְהַדְדִי בֵּין דָּם לְדָם בֵּין נֶגַע לְנֶגַע אַף קֶשֶׁה לְחַדֵּשׁ דְּבַר כְּזֶה.

וּלִפ"ז י"ל שְׂלֵא יִרְאוּ מַרְאוּת רִיאָה רַק בְּשַׁעָה ד' וְה' וְח' וְט' כְּדַתְנָן בְּנִגְעִים פ"ב מ"ב וּמְפּוֹרָשׁ בְּתו"כ הוֹבָא בְּר"ש שֵׁם הַטַּעַם דְּאָז אֵין אוֹר הַיּוֹם כְּרֵאוּי. וְגַבֵּי דֵינִים אַף שְׂהוּקְשׁוּ לְנִגְעִים בְּסַנְהֶדְרִין ל"ד שְׂלֵא לְדוֹן בְּלִילָה מ"מ שְׁרֵי לְדוֹן כָּל הַיּוֹם וּמְצִאתִי שְׂפַתְבּוּ הָעֵרוּף לְגַר בְּסַנְהֶדְרִין שֵׁם מְשׁוּם דְּכַתִּיב לְהַדְיָא מִבּוֹקֵר עַד עֶרֶב גַּבֵּי מִשְׁפָּה.

וּלְעַנ"ד אֵין רֵאָה מְשָׁם דְּהָא בּוֹקֵר מִיקְרֵי עַד אַחַר אַרְבַּע שְׁעוֹת כַּדִּיקֵי"ל בְּבִרְכוֹת כ"ז ע"א וּבְשַׁעָה ד' מוֹתֵר וְכֵן שַׁעָה ח' וְט' הֵנִי עֶרֶב דְּמִיקְרֵי בֵּין הָעֶרְבִים בְּלִשׁוֹן הַפְּתוּב וְכַדֵּאִיתָא בְּפִסְחִים נ"ח וּבִיּוֹמָא כ"ח וּבְבִרְכוֹת כ"ו.

וְעו"ק דְּבְסַנְהֶדְרִין שֵׁם פְּרִיף הַש"ס לר"מ דְּאָסֵר גַּמ"ד בְּלִילָה ל"ל וְשִׁפְטוּ בְּכָל עֵת וּמְשַׁנֵּי לְרַבּוֹת יוֹם הַמְּעוֹנָן דְּשְׁרֵי לְדוֹן אַף שְׂאָסוֹר לְרֵאוּת נִגְעִים. וּלְדַבְרֵי הָעֵרוּף לְגַר בֵּינוֹן דְּשְׁרֵי בְּבּוֹקֵר וְעֶרֶב שְׁרֵי ג"כ בְּיוֹם הַמְּעוֹנָן דְּבִנְגְעִים מְמַעְטוֹ בְּתו"כ מְחַד קָרָא לְכָל מַרְאָה וְאָז חָסֵר מְאוֹר הַיּוֹם ע"ש בְּר"ש שְׂהִבִּיא הַתּו"כ וְא"כ בֵּינוֹן דְּלֹא הוּקְשׁוּ דֵינִים לְעַנְיָן זֶה א"כ ה"ה לְעַנְיָן יוֹם הַמְּעוֹנָן דְּמֵאֵי שְׂנָא.

וְעו"ק דְּלְרַבְּנָן דְּדַרְשֵׁי קָרָא דְּוִשְׁפְּטוּ בְּכָל עֵת עַל גְּמַר דִּין מַנ"ל דְּשְׁרֵי לְדוֹן בְּיוֹם הַמְּעוֹנָן. וְאֶפְשָׁר דְּרִישׁ גַּם קָרָא דְּוִשְׁפְּטוּ בְּכָל עֵת שְׂנַזְכֵּר בְּדַבְרֵי יְתָרוֹ.

וְאַף שְׂהֵם מְדַבְרֵי יְתָרוֹ מ"מ בֵּינוֹן שְׂכַתְבָּה תוֹרָה דְּבְרֵי ש"מ דְּדִינָא קְאָמֵר. וְר"מ ס"ל דְּלֹא לְפִינָן מְדַבְרֵי יְתָרוֹ.

וּרְבָנָן לְטַעַמֵיהוּ בְּסַנְהֶדְרִין י' ע"א דְּיִלְפִי מוֹנָשְׂאוֹ אַתָּה שְׂבַדְבְּרֵי יְתָרוֹ דְּבַעֵי בְּדוּמִין לָךְ. וּמְוַנָּשֵׁב בְּזֶה הָא דְר"י שֵׁם לֹא יִלְיָף מִזֶּה מְשׁוּם דַּס"ל דְּלֹא יִלְפִינָן מְדַבְרֵי יְתָרוֹ.

ופלוגתא זו מצינו בסנהדרין ט"ז ע"א. דחד תנא דריש הדבר הגדול דבריו של גדול וחד תנא דריש רק לצונאה בעלמא ומפרש לה הדבר הקשה.

ושנא דריש שם לראיה מקרא דדבר הקשה ע"ש. היינו משום דפשטות לשון דבר הגדול אינו במשמע כ"כ על דבר קשה.

אבל עיקר טעמו הוי משום דמצונאה לא ילפינו. דאי ילפינו הא שפיר הו"ל למילף מדכתיב הדבר הגדול ולא הקשה וכדדניק באמת אידך תנא שם.

וא"ש דאנו פסקינו כמ"ד דבריו של גדול וכן פרבנו דר' יוסי בדרף י"ז ע"א וה"נ פסקינו פרבנו דר' מאיר שגומרים דין בלילה. ומ"מ דנין ביום המעונן דדרשינו אידך קרא דושפטו בכל עת ור"מ לא דריש וכנ"ל.

ומה שהקשה הערוף לנר שם למה נקיט הש"ס לרבות יום המעונן ולא שחרית ובה"ע. י"ל כפשוטו דרבותא טפי נקיט דביום המעונן חסר אור היום טפי מבבוקר.

ואפשר לומר דר"מ לטעמיה בסוטה י"ז דס"ל שם שאין כותבין צונאות במגילת סוטה. והיינו משום דס"ל דצונאות אינם עיקר.

וכן מדמה הש"ס בכה"ג בברכות ט"ו ע"ב לר"י ע"ש. אף ז"א דהא בהא דסוטה קיי"ל כר"מ בזה.

ועכצ"ל דשאני התם דהוי גזה"כ דממעט שם מהאלה ע"ש. ור"מ ס"ל דילפינו משם דצונאות אינם עיקר.

וכ"נ בש"ס בברכות ט"ו ע"ב דמעיקרא ס"ד דילפינו מסוטה דממעט צונאות. לעלמא דצונאות אינם עיקר.

ולנה צריף קרא לרבות צונאות לכתיבת תו"מ. ודחי לה דהו"א למילף פתיכה פתיכה בג"ש.

אבל בלא"ה הו"א דרק בסוטה אימעוט ולא בעלמא ובסברא זו פליג' ר"מ ורבנו ג"כ. ובזה מבואר הא דקאמר בברכות שם פמאן כר"י ולא קאמר כר"מ שהוזכר מקודם.

ולפמ"ש א"ש דלר"מ לא הוי מצי למדחי משום דר"מ ס"ל באמת הכי גם בעלמא דצונאות אינם עיקר וכמש"ל. אף בלא"ה ל"ק משום דבמשנה שם לא נזכר ר"מ רק בגמרא ע"ש.

ובאמת יש לחלק בין צונאות דהתם לדיתרו וכמוכנו. אף קשה לחדש דרשא מסברא דדריש אידך קרא דושפטו פיון שלא נזכר בש"ס דרשא זו [שוב ראיתי בתנאים ס"ס ה' שכתב דדרשינו מאידך וושפטו לענון דיעבד שדינו דין פדאיתא בירושלמי ולענ"ד קשה לחדש מדעתנו כנ"ל: ג] והנראה דרק ר"מ דמקיש ריבים לנגעים איצטריף קרא לרבות יום המעונן אבל רבנו דדרשי מוביום הנחילו ל"צ קרא פלל לזה.

ואף להרמב"ם שכתב גם לרבנו הדרש דהוקשו ריבים לנגעים. וע' בתנאים סי' ה' באורף בזה.

מ"מ ס"ל דלא הוקש רק לענין לילה דאמעוט מקרא דנביוס הראות בו. אבל להנהו דילפינו מלכל מראה עיני הפהו לזה לא הוקש כלל והיינו משום דסומא באחד מעיניו פשר לדון לרבנו דזה אימעוט ג"כ מלכל מראה כמבואר בסוגיא שם.

והכי מסתבר דרק גבי נגעים שצריך להבחין במראות שיהי' לחלק בין שעה זו לשעה זו משא"כ בדין. ורק בין יום ולילה מצינו חילוקים גם בשאר הרבה דברים וכדתנו במגילה כ' ע"א טובא שמצותו ביום דנוקא [ומ"ש הסמ"ע שמוטר לדון פשרות דולקים.

לפמ"ש ז"א וכבר חלקו עליו בלא"ה] וכן תנו במשנה פ"ב דנגעים שאין רואים בשחרית ובערב וכו' מפני שעה נראית פהה וכו' הרי שעינין הטעם הוא מפני זה. ואף אי נימא דאתיא כמ"ד דדרשינו טעמא דקרא ולהכי מפרש הטעם שעה נראית פהה.

מ"מ הא פתבו האחרונים שדעת הרמב"ם דדרשינו טד"ק ובמק"א בארתי בזה בס"ד. ובאמת י"ל דבת"כ ובמשנה אין זה טעם על הדין רק טעם על הדרש למה אין זה לכל מראה עיני הפהו דהא שפיר רואה גם בשחרית וצהרים ולערב.

ולזה מפרש דלענין ראית נגעים לא מיקרי זה כל מראה לפי שעה נראית פהה וכהה נראית עזה: ולפ"ז ממילא מבואר דלענין דין לא שיהי' לאקושי בזה לנגעים פיון דגבי דין מיקרי זה לכל מראה וגם בנגעים אם לא הנה צריך להבחין במראות הנה מותר משא"כ בלילה שאין מועיל שום דבר וכמו שיש חילוק בכמה מצות כמש"ל.

והא דקאמר לר"מ בסנהדרין ל"ד דאיצטריך ושפטו לרבות יום המעונן. היינו לטעמיה דמקיש ריבים לנגעים לגמרי ואף לענין סומא באחד מעיניו דמידרש מלכל מראה וכמש"ל.

ויש לפלפל בזה הרבה דלהכי אצטריך לקרא דביום הנחילו ולהקישא אף אכ"מ. ועוד נראה דביום המעונן יש גבי דין ג"כ סברא לומר משום שאין דעתו צלולה ושמעתא בעי צילותא פדאיתא במגילה כ"ז ע"ב.

ובעירובין ס"ה ע"א איתא מר עוקבא לא נפיק לדינא ביומא דשומא משום דבעי צילותא ע"ש. ומינושב בזה קושיות הערוף לר' למה נקיט הש"ס יום המעונן ולא שחרית ובה"ע שנוצר במשנה מקודם ולפמ"ש א"ש דביום המעונן דאיכא שום סברא לאקושי בזה ריבים לנגעים איצטריך קרא לרבוני אבל שחרית ובה"ע שאין שום סברא בזה לענין דין ל"צ קרא וכמש"ל.

ורבנו ס"ל דגם יום המעונן ל"צ קרא לרבוני דלא ס"ל סברא לחלק לענין דבעי צילותא שלא לדון ביום המעונן: ד) עכ"פ שמענו שבאמת פיון שהוקש לנגעים הו"ל להחמיר גם שלא לראות בשחרית ובה"ע יום המעונן.

ורק משום דגבי דין לא שיהי' טעמא דעה נראית פהה לזה מותר. ולפ"ז בדם נדה שיש ג"כ הרבה חילוקים בין מראות הדמים צריך ג"כ להחמיר שלא לראות בשחרית ובה"ע וזה לא מצינו.

ואי נימא כמש"ל דהוקש בקרא בין דם לדם בין דין לדין א"ש דהוקש לדין דשרי ביום המעונן ואינך כמש"ל. אבל לפמ"ש"ל דלא מצינו בש"ס האי הקישא קשה.

וגם בלא"ה קשה דקא טעם דענה נראית פהה שייך גם בדם אף בלא לימוד ע"ז וקא דאיצטרייך קרא גבי נגעים נראה כי היכי דלא נימא דאין לו אלא מה שענינו רואות דקא קזינו שנקודם שאמר הפהן טמא אף שהפל רואים שיש בו נגע טמא ע"פ דין מ"מ טהור הוא וכדתנן בפ"ג דנגעים.

והו"א דה"ה הקא אין לו אלא מה שענינו רואות לזה קמ"ל קרא שצרייך לראות בשעה שיראה ראיה ברורה אבל בדם ודאי דמסבא צרייך לראות בשעה שיראה פראוי: ה) ונראה דבאמת להכי קיי"ל בנדה כ' ע"ב שצרייך שיראה הדם בין חמה לצל ע"ש דקים להו לחז"ל שבאופן זה נראה יותר מראה הדם.

ולדין א"צ לכל אלו החומרות כמ"ש הרמב"ם והראב"ד פ"ה מהא"ב דרק פשרואה שיש מקום להסתפק במראה הדם צרייך לראות ביום ובין חמה לצל אבל פשאין מקום להסתפק שרי לראות בקל עת.

ולדין דמטמאים בקל מראה שיש להסתפק שיש בה אדמיות שפיר רואים בקל עת ע"ש. וכ"כ המנ"י הובא באחרונים וע' ס"ט סי' ק"צ ס"ק צ"ג בזה: ו) והנה בירושלמי ביצה פ"ג ה"ה איתא בעון קומי לוי מהו לראות את הטריפה בבית אפל.

אמר לאפק לבר. ר' אימי בעי שמעון אין רואים את הנגעים בבית אפל שמעון אין רואין את הטריפה בבית אפל.

אריב"ר בון לא מטעם הנה אלא שמא תמצא טריפה ויהא אסור לטלטלה. ומבואר לפ"ז דלדעת ר"א ס"ל ללוי שאין לראות טריפה בבית אפל.

ואף לריב"ב י"ל דבטריפות של מראות הריאה ג"כ מודה. ורק מדנקיט סתם טריפה לזה קאמר הטעם משום איסור טלטול.

וכהא דאיתא בשבת קנ"ו ע"ב דלוי חזא טריפתא אקילקלתא משום טלטול. ואף ר"א שתמה נראה ג"כ דעתו משום דנקט סתם טריפה.

אבל במראות מודה כנ"ל [ולכאורה תמוה שם לפי' הק"ע דכיון דהטעם מחמת טלטול. א"כ למה שאלו דווקא אם מותר לראות בבית אפל הול"ל בבית ביו"ט.

והנלע"ד דגרסינן בעון קומי לוי לראות את הטריפה וכו' ול"ג מלת מהו. והפוננה שפקשו מלוי שיראה טריפה ביו"ט.

והוא הנה יושב אז בבית אפל וצוה להוציא לחוץ. וסבר ר"א שהטעם הנה מפני שאסור לראות בבית אפל.

והשיב ר"י ב"ב שהטעם מפני שהנה י"ט ובשביל איסור טלטול. והא דבית אפל מעשה שהנה פה הנה שישב אז לוי בבית אפל.

וא"ש דהיינו הך עובדא דבש"ס דילן בשבת קנ"ו שמבואר שבאה טריפה לפני לוי. ולא ששאלו ממנו אם מותר לראות וז"ב: ז) עכ"פ לפ"ז במראות הריאה ג"כ צרייך לדקדק לראות ביום ובשעה שפבר האיר היום היטיב ולא במקום אפל קצת.

אף ביום המעונן נראה דאין להחמיר דאפשר רק במראות נגעים יש חילוק. וגבי דם דבעי בין חמה לצל אפשר ג"כ משום שיש כמה חילוקים דקים במראות דם משא"כ בריאה.

אבל עכ"פ צריך להדר לראות באופן שיראה היטיב ומכ"ש מי שעניו פהות ודאי מחויב למנוע מלהורות במראות הריאה. וכדקיי"ל בפ"ב דנגעים דמי שעניו פהות לא יראה את הנגעים.

ומי שמרגיש בנפשו שרואה היטיב אף לאור הגר אפשר להקל בשעת הדחק פיון שלא מצינו חילוק י"ל דלענין מראות ריאה שאין חילוקים כ"כ בין עזה לכהה לענין ירוק מותר. ובדם לדידן נראה ג"כ להקל מי שעניו פהות קצת כמש"ל פיון דבלא"ה אנו מחמירים בכל מראה שיש מקום להסתפק באדמימות.

אף צ"ע בנדה כ' ע"ב דאיתא דרבב"ח ראה דם אף דחש בעניו ע"ש. ואיך ראה דם הא תנו בנגעים דלא יראה מי שעניו פהות.

וצ"ל שהוא לא הרגיש רק פאב בעניו ולא שיפהו עניו ורק ילמא הרגישו שפהו עניו קצת ע"ש. ועוד אפשר דס"ל כר' ישמעאל בר"י שם דחזי דם ביום המעונן ורבי צדוק לאור הגר אלמא דלא קפדי בדם בהכי.

וטעמם אפשר שחילוק זה הוא רק בנגעים כמש"ל משא"כ בדם. וע' בקרבן אהרן פ' תזריע שכ' הטעם שאין רואים בשחרית וצהרים משום שמראה לבן אין נראה כ"כ אז ע"ש.

מבואר מזה שזה שיהי רק במראה לבן. ואף שיש בנגעים ג"כ אדמדם וירקרק מ"מ י"ל דלא פלוג.

ודןסק הוא דהא זה הוי מדאורייתא ואפשר סמכו על בקיאותם שלא יטעו אף ביום המעונן וכדומה או שחשבו פיון שלא יבוא קולא מזה רק חומרא שרי שאם לא יראה פראוי ידמה לו יותר אדום וכדאיתא שם שטימאה רבב"ח וכן רבי בלילה ע"ש.

משא"כ בנגעים דעזה נראית פהה וגם שאם יטמאנו הוי חומרא דאתי לידי קולא שיביא קרבן חולין בעזרה וישירפו תרומה בשבילו וכדומה ועוד יש נ"מ בזה: וכ"כ בסד"ט סי' ק"צ ס"ק צ"ג שבלילה נראה מראה ירוק כאדום קצת ע"ש ולזה שפיר בדם יש מקום להקל האינדנא פנ"ל.

אבל בריאה יש להחמיר דהא אתיא קולא מזה דירוק טריפה ואדום פשר והפל לפי הענין ולפי האדם. ואם נראה לו ברור שאין חשש מראה הפוסל יש להכשיר אף בלילה.

אבל כשיש מקום להסתפק צריך לראות דווקא ביום. וכמ"ש הרמב"ם בפ"ה מהא"ב גבי דם ממש כסברא זו יעו"ש וז"ב לענ"ד: ח) שוב אחרי כותבי כ"ז מצאתי בבית אפרים סי' ל"ח סעיף ל"ט שהתעורר בזה וכתב דבלילה יש למנוע מלהורות בדיני מראות הריאה ובראש אפרים שם ס"ק ס"א ביאר ג"כ טעם הדבר כמש"ל ות"ל שפוננתי לדעתו הק'.

ובכ"ז לא השמטתי דברי באשר דברי נתבארו בע"ה יותר וגם פי בארנו דאף ביום מעונן ובעיניו פהות יש להחמיר הפל כפי הענין. ובר"א ושם כתב להחמיר שלא לסמוך על בדיקת ריאה בלילה ששם יש בה שום מראה וצריף לחזור ולבדוק ביום.

ולענ"ד ז"א כמש"ל. וכמ"ש הרמב"ם גבי דם נדה דרק פשנראה לו קצת אדמומית צריף לראות ביום וכנ"ל.

וראיתי בספר מאירת עינים סוף שורש ה' שהקיל קצת בזה וחלק על הב"א דמגילה י"ד אין ראה דאין למדים מאגדה ורבי בדיק לאור הנר ושכ"כ המנ"י וסד"ט סי' קפ"ח להקל ע"ש ודבריו תמוהים במחכ"ת דהא מפירש בנדה כ' שאין רואים רק בין חמה לצל.

וכן איתא בירוש' שם שלא לראות בלילה ובמגילה דינא קאמר ורק רבי פליג עליה כמש"ל. ואפשר דגם רבי חזר בו וכדמשמע בירושלמי שם.

ובמנ"י וסד"ט לא הקילו רק לדין שאנו מחמירים בכל מראה אדמומית משא"כ בריאה. ונהרי הב"א הביאם בעצמו שם ואדרבה הביא ראה מהם לאסור כנ"ל וכן עיקר: סימן מט כמה פעמים בא מעשה לידי בעגלים פשנמצא בהם סירכא שהלכה בהכנסת יד הבודק או בנגיעת אצבע וכדומה מקולות של הראשונים שהזכירו בב"י ובשו"ע סי' ל"ט.

ונסתפקתי אם זה בכלל הא דקיי"ל בסי' ל"ט סי"ח דבעגלים וגדו"ט אין נוהגין למעף סירכות או זה דווקא במיעוץ ומשמוש דהיא גופה קולא גדולה כמבואר בפוסקים אבל קולות הנ"ל שישודם מדברי הגאונים אפשר דיש להקל אף בעגלים וגדו"ט: והנה מקור הדין הוא בד"מ סי' ל"ט אות כ' שמ"כ שלא למעף ולמשמש בגדו"ט והטעם דבגדו"ט הסירכא עדיין רף ונימוחה ע"י משמוש ואמרו לו שלזה נוהגין ג"כ שלא למשמש בעגלים וכן עשו מעשה לפניו שהטריפו סירכת עגל ולא רצו למשמש עכ"ד.

מבואר מזה דרק במיעוץ ומשמוש החמירו. וכן הביא שם זה אחר שהביא קולא דמשמוש אבל במאי דקיל ממשמוש י"ל דשפיר שרי אף בעגלים.

וכן מסתבר דכיון שכתבו הפוסקים דמצוי סירכות הבאים מחמת ליחות א"כ יש פן בנודאי אף בעגלים ואיך נטריף כולם. אבל לפמ"ש א"ש דנברר זה ע"י אינך בדיקות הקלים במיעוץ.

ומתוך רבותם גם הליחה רפה ביותר ונימא דאם היתה סירכא גמורה היו צריכים עכ"פ למעכה. וכ"נ ממקור הדבר שיש סרכות מחמת ליחות מהא דביצה דף מ' דמשקין המדבריות דאי איכא סרכא משתמטא פן גי' הרי"ף והרמב"ם שם.

והיינו הסירכות שמחמת ליחות. ושם לא חילקו בין גסות לעגלים וגדו"ט: אכן הש"ף בסי' ל"ט סק"ט כתב בשם הר"צ הטעם מפני שבדיקות אין מצוי כ"כ התפשטות הליחות כמו בגסה וכשנמצא סרכא בהם היא בנודאי סרכא גמורה ולזה אין מצוי בדיקות סרכות כמו בגסות ולפי זה לא יועיל שום בדיקה בדיקות פנין שאין בהם סרכות מחמת ליחות ונראה שאפשר גם הד"מ יודה לטעם זה רק שהוצרך לסברא דהסרכא רפה דאלת"ה

יקשה דכיון דמצינו סרְכָא גמורה ניתקת ע"י מיעוּף א"כ האיך סומכין ע"ז בגסה לזה
כתב דגבי עגלים הסרכות רכות.

ושוב ראיתי שכ"כ הש"ך בעצמו נשם בכוננת ד"מ וכ"נ דעת הטור וש"פ ר"ס ל"ט שכ"כ
דנאבדה הריאה בגדו"ט פשר משום שאין סרכות מצויים בהם והיינו פנ"ל: ועפ"ז יש
לנישב קושיות המקום שמואל בחי' יו"ד סי' ל"ט על מ"ש הרמב"ם אהא דהשקו התמיד
בכוס של זהב משום הפשטת עור.

ול"ל כתב משום סרכות פהא דסוף ביצה. אבל למ"ש א"ש דהתמיד הוא עכ"פ לא יותר
משנה.

והרבה פעמים שוחטים אותו פשהוא בן הודש וכדומה ובכבשים רפים אין מצוי בהם
ליחות פנ"ל ולזה הוצרך לטעם דהפשטה. אבל זה א"ל דמשום דהסרכות רפים יעברו
אף סרכות גמורות ע"י השקאה דהנה הלבוש פתב הובא בתב"ש ופמ"ג דהסרכות נעשים
מחמימות הבהמה וכששותה מים צוננים עוברת א"כ אף בגדו"ט אם נעשה סרְכָא מצד
החמימות בנודאי ג"כ לא הוי סרְכָא: ואפשר לומר דתלי בשיטת רש"י ותוס' דלדעת
התו' דטעם סרְכָא משום שסופה להתפרק.

א"כ אם אפשר שתעבור ע"י שתיית מים הוי כדין כל הטריפות דאי עבדי לה סמא הוי
חיי פשירה פדאיתא בחולין נ"ד נרק בסתם סרְכָא אנו חוששים שלא היה מועיל לה שום
דבר אבל פשעברה ע"י שתייה ש"ד.

אבל לרש"י דאין סרְכָא בלא נקב דכשנקבה הריאה יוצא ממנה ליחות ונעשה מזה
סרְכָא. א"כ אף שתעבור ע"י שתייה מ"מ היא מורה על נקב שממנה יצא הליחה.

ולזה רש"י גריס סוף ביצה הטעם משום הפשטה והרי"ף ורמב"ם ס"ל פהתוס' לזה פתבו
הטעם משום סרְכָא. וכ"כ הגמ"י פי"א מה"ש אות ג' דהרמב"ם ס"ל פתוס'.

והלח"מ כתב שם להיפוך ולא ראה דברי הגמ"י ויש להאריך בזה. אבל ז"א דגם לרש"י
צ"ל דסרְכָא שיוצאת מנקב היא יותר עבה ונזקה ולא תעבור ע"י שתייה רק אותה
שמחמת חמימות כמש"ל בשם הלבוש דאלת"ה איך סומכין ע"י מיעוּף לדין וכן נענוע
שבדברי הגאונים.

אף י"ל דמיעוּף הדבר ממ"נ אם היא עדיין רפה א"כ צריך לבצבץ תחת הסרְכָא. ואם
נאמר שפבר עלה על הנקב קרום מחמת מפה ואף שהסרְכָא עברה נשאר הקרום.

א"כ פבר נתקשית הסרְכָא ולא תעבור ע"י מיעוּף: ולזה בעגלים אין מועיל מיעוּף דמתוך
שהם רפים בטבעם לזה אף אחר שנסתם הנקב ע"י הסרְכָא תעבור ע"י מיעוּף ולא
תתקשה כל כך.

משא"כ בגדולים פשעודנה רפה אינה סותמת הנקב עדיין וכשפותמת שוב היא קשה
וע"כ שאינה מחמת נקב רק מחמת ליחות. וכ"ז פשרואים המקום.

אבל כשמשקין אותה ותעבור הסרְכָא א"כ י"ל שמא היתה עדיין רפה ועברה ועתה אין
רואים הנקב מצד שאין ידוע המקום. ואף שאין לנו להחזיק איסור בכ"ז לכתחילה
להשקות שיעברו הסרכות ודאי אין לעשות כן פנ"ל.

וקולא דנענוע י"ל דלא ס"ל לרש"י מטעם הנ"ל שאין ידוע המקום לבדקו: והא דבגדו"ט לא שכיח סירכות גראה דלרש"י לא שייך זה דבשלקמא להתוס' שאף שהסירכא מחמת ליחה מ"מ חיישינן שסופו להתפרק אם היא קשה.

וטעם המיעוץ לדידהו צ"ל. דלקאורה קשה דמה בכך שעוברת ע"י מיעוץ מ"מ הא סופה להתקשות ובפרט לפמ"ש הפוסקים בשם ר"י הלבו דכיון דעוברת ע"י מיעוץ מוכח דהויא סירכא בת יומא וקשה דהא מ"מ סופה להתקשות ולהתפרק דהכי משמע שרק ביום הראשון היא רפה.

ונראה הטעם דכיון דכל היכא דעבדי סמא וחי כשיירה וא"כ אין טריפה רק כשונדאי אין מועיל שום דבר והכא אין נודאישתתפרק ותקרע קרום הריאה. כי אפשר ע"י שיהא שלא פסדרן ומושכת הריאה לכאן ולכאן תתפרק בעודה רפה ולא תקרע הקרום עי"ז.

ולזה כ"ז שהסירכא רפה לפנינו אינה טריפה דהא י"ל שהיתה מתפרקת בעודה רפה. ורק בגדו"ט אין ראיה ממה שהיא רפה כי לפי שהקרום רך מאוד י"ל שאף שהיא רפה מ"מ פשהיתה מתפרקת הנה נקרע הקרום ולזה שייך לומר דלא שכיח סירכות בדקות.

אבל לרש"י דרק סירכא מחמת ניקב טריפה א"כ לא שייך לומר דבגסות שכיחי נקבים טפי מבדקות. והא דמקילינן בנאבדה הריאה בגדו"ט ולא חיישינן לשיטת רש"י היינו משום דדעת רש"י דאף בגדולים פשר בנאבדה כמ"ש חולין י"ב ע"א וממילא נתבאר מ"ש כי הרמב"ם לשיטתו דס"ל פשיטת תוס' לזה כ' הטעם גבי תמיד משום הפשטה ולא משום סירכא כנ"ל.

אף באמת י"ל דגם לרש"י שכיחי בגסות טפי סירכות מדקות כמ"ש התב"ש סי' ל"ט ס"ד דעגל שאוכל צריך בדיקה לפי שסירכות באות ממאכלים שאינם נאותים. וק' לכאורה דהניחא לשיטת התוס' אבל לרש"י מה בכך שפא מן המאכלים מ"מ אינו מחמת נקב.

וצ"ל שמצד שינוי המאכלים נחלשת הריאה ומזדמן בה יותר נקבים אשר ע"י יתהוו סירכות ולזה בגסות מצוי יותר: והנה לשיטת התוס' צריך ביאור מ"ש הר"ץ בשם רמ"א דלהכי אין ממעכין בגדו"ט מפני שאין מצוי בהם סירכות דמה בכך שאינו מצוי כיון דמ"מ עברה ע"י מיעוץ ואין חשש שתתפרק.

וע"כ צ"ל כמש"ל שבגדו"ט הקרום רך ויתפרק אף ע"י סירכה רפה וא"כ מה צריך לטעם דאין מצוי בהם סירכות. ולשיטת רש"י י"ל הפנונה דבאמת יש סירכות מחמת ליחות ג"כ כמש"ל והמיעוץ הוא הבדיקה ע"ש.

ורק בגדו"ט אין מצוי הפשטת ליחות ואמרין דבונדאי סירכא גמורה היא. וג"ז ק' צדיין כיון דמוכרחים אנו לטעם דסירכא רפה כמש"ל דאלת"ה ק' למה סומכין על מיעוץ בגסה וא"כ ל"ל טעמא דאין מצוי: ואפשר הפנונה לפמ"ש הרא"ש פ"ק דחולין וש"פ ביו"ד סימן פ"א דכל סירכא הויא ספק טריפה וזה שייך בסירכא לשומן הלב ולשארי איברים שהוא ספק שפא באה משם ולא מריאה ולזה יש ס"ס שפא הוא מהשומן ואף אם הוא מהריאה שפא אינו רק מהפשטת ליחות ולא מחמת נקב.

וכ"ז שייך בגסות אבל בדיקות אין מצוי הפשטת ליחות פלל. וא"כ אין פאן רק ספק אחד. וכעין ס"ס שהזכרנו כ' הש"ך סי' ל"ט ס"ק י"ז יע"ש ובפרמ"ג שכ"כ: אבל פנונת הר"צ אינו פן דהא קאמר ג"כ דלזה נאבדה בגדו"ט פשיטה משום דלא שכיח סירכות וזה שייך רק בסירכות מטריפות ולא מחמת ליחות.

ובאמת צל"ע דברי הש"ך שהביא מהר"צ שכ' גבי מיעוץ לענין נאבדה דשם איירי בסירכות מחמת ליחות וכמו שפתיבתי לעיל והכא איירי בסירכות גמורות. וכן מוכח מהא דבחיית קי"ל דנאבדה פשיטה דאין סירכות מצויות.

ומ"מ סגי במיעוץ וע"כ צ"ל כמ"ש דמחמת ליחות שפיר מצוי בחיות אבל לא סרכות גמורות. ומצאתי בב"א סי' ל"ט בר"א ס"ק קס"א שפתיב דלטעם הר"צ אף בחיות לא ימעכו אף בגדולים.

ולע"ד ז"א דכיון דסרכות חיות גדולות קשות כמש"ש בעצמו א"כ היכא שעוברת ע"י מיעוץ מוכח שאינו רק ליחות בעלמא דאלת"ה א"כ איך סומכין על מיעוץ בבהמה וע"כ צ"ל כמ"ש דליחות שפיר מצוי אף בחיות: ואולי הבין הש"ך בכנונת הר"צ דבאמת המיעוץ קולא גדולה היא רק דבהמות שמצוי מאוד סירכות ואם נטריף פולם יהיו רוב טריפות נהרי קי"ל רוב פשירות לזה סמכו על המיעוץ וכ"כ הד"מ סי' ל"ט שחומרתינו להטריף פל סירכות גרמה קולת המיעוץ ע"ש.

אבל בגדו"ט דחזינו דלא שכיחי סרכות מטריפות העמידו על עיקר הדין שלא להקל ע"י מיעוץ ולפ"ז בחיות צ"ל כמ"ש הב"א דלהר"צ באמת לא ימעכו וזה לא מצוינו. ונראה דהנה לפמ"ש יקשה דא"כ ל"ל פלל סברא דסרכות עגלים רפים הם דתירוצינו למעלה לא יפון לפ"ז וגם בלא"ה צריף להבין להש"ך שפתיב דרמ"א אית ליה שני הטעמים דל"ל פלל סברא דאין מצוי סירכות דסגי בטעמא דהם רפים: ונראה משום דעיקר סברת המיעוץ נוסדה לפי שאנו רואים שהרואה מצוי בה ליחות ומתהנים מזה קרובים יתירים פידוע ופעמים נמשך איזה קרום עי"ז למקום אחר ונהפך מחמת ליחות וא"כ בכל סירכא שלא פסדון יש לנו ספק שמא מחמת ליחות נעשה זה רק דאין סומכין על ספק זה פיון דהוי ריעותא מחיים ושכיח איסורא שלא יעבור במיעוץ וכדקי"ל סי' נ'.

ולזה אף דבכ"מ אין אנו סומכים על בדיקתנו כדקי"ל סי' ל"ו וסי' ל"ט וע"ש בט"ז סק"ג ובסי' נ"ז קי"ל ג"כ בכה"ג דלא בקיאינו בבדיקה ואף רש"י שהקיל לסמוך על בדיקתנו בחוליו נ"ב הצריף לאסוף פל בקיאי העיר.

בכ"ז הקא משום שמצוי סירכות מחמת ליחה ממעכין ובודקים אח"כ בפושטין. וכבר כ' האחרונים דבדיקה זו לחומרא פי מעיקר הדין פיון שעבר במיעוץ מוכח שאינה סירכא. וריבוי הסירכות מכריח אותנו לחלק בין העוברים לאותם שאינם עוברים במיעוץ. ואף דלשיטת התוס' הוא דחוק לחלק כמש"ל.

אבל בדיקות שאין מצוי בהם סירכות א"כ אין לנו לסמוך בזה על בדיקתנו פיון שפאן אין היתר מצוי דהרי חזינו דרוב דקות אין להם סירכא פלל ועל פרוצינו לומר דבהם אף שעובר במיעוץ מ"מ היא סירכא גמורה.

ורק ושהיא רפה אבל מסברא דנפשינו לא היינו מחלקים בין רפה לאינה רפה. ואם היו מצויים בהם סירכות ע"כ היינו סומכים על המיעוץ ולא התמרנו מפני רפות הסירכא פנין שרואים בחוש שמתהווים הרבה סירכות מחמת ליחות והיינו אומרים דאף שהסירכא רפה מ"מ אם היא מגוף הרקאה תבצבץ או לא תעבור במיעוץ ולזה הורכבו שני הטעמים של הר"צ והד"מ כמ"ש בש"ף.

ובחיה גדולה מהני מיעוץ מפני שסירכותיה קשים פנ"ל והוא דחוק ויותר נראה כמ"ל בכוננת הר"צ אף שהש"ף לא הבין פן כפי הנראה: עכ"פ היצא מדברינו דלא מיבעיא לטעם הד"מ שהוא העיקר כמ"ל דסירכות גדו"ט רפים דנודאי י"ל דסירכא שנספסקה בנגיעת אצבע או בהכנסת יד הבודק דכשירה דכולי האי ודאי לא הוי רפה סירכא גמורה דזה מורה דהוי רק ריר בעלמא.

אלא אף לטעם דאין מצוי בהם סירכות מ"מ י"ל דזה רק במיעוץ שהוא קולא גדולה כמ"ל אבל בקולות שנוכרו בדברי הגאונים פנ"ל י"ל דדינא קאמרו ולא חילקו בין גסות לדקות כלל.

וכ"נ ביש"ש פא"ט סי' כ"ה שכתב גבי נענוע שאין מנענעים כ"א בבהמת ישראל ובגסות דנוקא. ואח"כ כ' דין הכנסת יד הבודק וסירכא בת יומא והגבהת אצבע ולא הזכיר שום חילוק בין גסות לדקות ואף שגם במיעוץ לא הזכיר שום חילוק יעו"ש י"ל דכיון דכתב שם דין מיעוץ להוכיח מדברי הרא"ש שכ' טעם על נענוע שסירכא גמורה אף אם ימעכו בה כל היום לא תנתק יעו"ש.

ואם פן ממילא מוכח דאף מיעוץ דנוקא בגסה דדיו לבא מן הדין להיות פגדון. ואף דגסה כולל גם עגלים צ"ל דלפעמים אינם בכלל גסה וכן מציינו בב"מ כ"ח ע"ב דקתני בהמה גסה יב"ח ואח"כ עגלים וסייחין יעו"ש וכן בקידושין כ"ה ע"ב גבי משיכה והגבהה צ"ל דדקה לאו דנוקא וה"ה עגלים.

וע' ב"ב פ"ו ע"ב וברש"ב"ם שם. וכן ר"פ א"ט גבי דריסת זאב בדקה יש פוסקים דס"ל דה"ה בעגלים כמ"ש ב"י סי' נ"ז וכ"ה דעת היש"ש פא"ט סי' ע' ולטעמיה גם הקא אין עגלים בלשון גסה.

וכן בשבת קנ"ה גבי דקה וגסה יעו"ש כדמוקי לה בעילי זוטרי רק דמשמע שהחמיר בדקות אף באילים וכבשים גדולים. ונראה דבנענוע עיקר הטעם משום שאין בקיאים כ"כ כמ"ש הב"י וכ"כ הט"ז וש"ף סי' ל"ט סקל"א שלזה אין נוהגים לנענע שאין בקיאים.

ובבהמה דקה יותר קשה לנענע מפני שהמקום צר ויש לחוש שינתקו בכח מפני חכופה בצלעות פשינענע לזה החמיר בכל הדקות ולפ"ז צ"ל דבמיעוץ לא ס"ל כלל חילוק בין גסות לדקות.

ויותר נראה כמ"ל והחמיר אף באילים גדולים משום לא פלוג או דס"ל דגם בהם הסירכות רפות: ובאמת כ' הד"מ סי' ל"ט דדעת מהרי"ו דנענוע חמיר במיעוץ דלא כהב"י וממילא שפיר י"ל דבנענוע מחלק היש"ש ולא במיעוץ.

אבל לענ"ד עיקר כהב"י דנענוע קילממיעוה וכומו שדקדק פן הב"י מרא"ש ורי"ו וכ"כ ר"ד בן יחזקאל ע"ש. ומה שדקדק הד"מ ממ"ש מהרי"ו דין נענוע ואח"כ כ' פל סירקא שפטרין פין היינו פשהם קשים אבל אם נמוחים במשמוש וכו' פשיטה ודקדק הד"מ מזה דמקודם ממעכים ואח"כ אם אינו עובר מנענעים וא"כ מוכח דנענוע חמיר והיא קולא יותר גדולה ממשמוש.

ולענ"ד פוננת הרי"ו בפשוטו פדרכנוו שמהיעוה הוא אח"כ פשמוציאין הריאה לחוץ ושם אין שינה פלל נענוע. ולזה אדרבא מקודם מנענעים בפנים ורק אם לא עבר ע"י נענוע אז מוציאין הריאה וממעכין בה וז"ב לענ"ד לקל הרואה לשון מהרי"ו בפנים.

ומ"ש ביש"ש סי' כ"ה וז"ל אם נוכל לנענע אף שאינה ניתקת במיעוה היד של הטבח המנהג להתירה בבהמה של ישראל עכ"ל. אין פוננתו על מיעוה ומישמוש הנהוג אצלנו כי זה לא הזכיר עדיין רק אח"כ יעו"ש.

רק קאי על הכנסת יד הבודק ונגע בה וכדמיייתי שם מקודם דברי הרא"ש שהתיר הנענוע והכנסת יד הבודק משום שאם ימעך בה פל היום תתחזק עוד ע"ש. וע"ז קאי המהרש"ל וקאמר דאף שלא נפסקה בהכנסת ידו מנענעים ואם לא עברה בנענוע מיייתי להקל אח"כ עוד במשמוש ע"ש.

ועי"ל פוננתו שאף שאפשר שלא היתה ניתקת במיעוה מ"מ מתירין בניתקת בנענוע: ומ"ש עוד הד"מ שם דלא חילק המהרי"ו בין בהמת ישראל לנכרי רק בנענוע ולא במיעוה. י"ל הטעם כמ"ל משום שאין בקיאים בנענוע וכמ"ש הב"י לזה לא סמכו רק בישראל.

וכן הביא המעיו"ט בשם מהרי"ו שאין מנהג לנענע. ונראה שדקדק פן מלשונו שכ' יש מקום שנהגו לנענע.

משמע שבמקומו לא נהגו פן. ונראה שם במעיו"ט שטעם מהרי"ו משום שאין בקיאים: ומ"ש דנענוע לא התירו בסרוה לגרגרת ובמיעוה לא חילק נראה פשוט שנענוע נתבאר בראשונים שאחז הקנה בידו ומנענע.

לזה קרוב מאוד שהסרוה לגרגרת אף סירקא גמורה תנתק אבל במיעוה אין חילוק. ולזה הובאו בב"י דיעות שלא לנענע בגרגרת: ומ"ש הד"מ שלא התיר מהרי"ו לנענע רק בדבוקה ולא בסרוה.

הנה אף פי בא"ח שהביא הב"י נראה פן וכ"ה בחמדה גנוזה סי' ט"ו תשובת הגאונים שלא התיר ר"י גאון רק בדבוקה. אבל במהרי"ו מבואר שכתב זה על דין סרוכה יעו"ש.

וכ"נ דעת הרא"ש וטור דאף בסירקא מנענעין. ומ"ש הד"מ מרי"ו צ"ע דברי"ו נתיב ט"ו מפורש דאיירי אף בסירקא וכן מ"ש הד"מ בשם או"ז לפנינו באו"ז ה' טריפות איתא דר"י גאון איירי אף בסירקא.

וקא דר"י הלוי שהביא הד"מ הוא עובדא באפי נפשה ע"ש: עכ"פ אף להד"מ דס"ל דנענוע חמיר ממיעוה. אבל הכנסת יד והגבהת אצבע ודאי דקילי ממיעוה.

וכ"נ פשטות לשון הרמ"א סי' ל"ט סי"ג שכ' גבי מיעוץ שאסור בגדו"ט. ועל סעיף י"א י"ג במחבר בדין הגבחה אצבע והפנסת יד לא הגיה פלל והיינו כמ"ש דשם שרי אף בגדו"ט.

ובלא"ה פבר כ' בגבחת שאול סי' נ"ח דאף במיעוץ חומרא גדולה היא בגדו"ט: וכן מצאתי ברדב"ז ח"א סי' קמ"ג שדעת השואל דהפנסת יד הוא רק בגסה ולא בדקה והשיב בסי' קמ"ה דאינה סירכא אף בקטנים ולא נתנו חכמים דבריהם לשיעורין והחושש לה מאבד ממונם של ישראל.

ונהי די"ל דהרדב"ז לא שמיע ליה פלל החילוק בין גסות לדקות. אבל אנו דנהגינו פרמ"א דמחלק גבי מיעוץ נחמיר גם בזה.

ז"א דכיון דגם רמ"א לא מצינו שהחמיר רק גבי מיעוץ מנ"ל שיחלוק בדבר זה על הרדב"ז. ורק במיעוץ שכ' הד"מ דמתוך שאנו מחמירים בכל הסירכות הקילו קולא ותיירא במיעוץ ולזה בגדו"ט שאין מצוי סירכות כמ"ש הר"צ בשמו ואין החומרא גדולה בהם וגם סירכותיהם רפות אין להקל במיעוץ אבל שארי קולות שפיר מקילין אף בהם: ובתב"ש סימן ל"ט סל"ט וכן בבית אפרים סעיף ק"ל כתבו דכל הקולות שזנפרו בפעמים הקודמים לענין נתיקת הסירכות אינם נוהגים בגדו"ט ועגלים וכו'.

מפורש דעתם שגם הכנסת יד והגבחה אצבע אין נוהגים בגדו"ט. והדבר צ"ע לענ"ד ובפרט שפורש ברדב"ז להקל.

ובפ"ת סי' ל"ט כ' ג"כ להחמיר וכ' שלא מצא מי שיזכיר זה. ובמחכ"ת לא ראה שתב"ש וב"א מחמירים ורדב"ז מיקל להדיא.

וכ"נ דעת רמ"א ויש"ש כמ"ל בס"ד: ובא הדבר לידי למעשה ובקיבתו היה פנוס כמעט פרוש גמור והקלתי בנגיעת אצבע וכבר ידוע שיש שו"ב אומרים שפיון שנמצא פרוש בקיבה יש למעוץ בסירכתו.

והוא באמת תמוה דכמה נתחבטו הב"ח ושאר גדולים בעגל תוך שנתו אף שאינו יונק פלום אם למעוץ בו ומכ"ש עגל שיונק רק שאוכל הרבה ג"כ. וכמזומה שפבר ראיתי בספר אחד דמחי לה אמוחא לסברא זו.

אבל באמת יש מקום לסברא זו לפמ"ש הר"צ הטעם דאין ממעכין בהם משום שאין מצוי בהם סירכות ולהכי מקילין בהם ג"כ בנאבדה הריאה כמ"ש הש"ף. והנה התב"ש כ' בסי' ל"ט ס"ד דעגל שיונק ואוכל יש להחמיר בנאבדה לפי שמחמת המאכלים מצוי בהם סירכות.

וא"כ ממילא יש להקל בהם לסמוך על מיעוץ וצ"ל דהתב"ש אף דמחמיר בנאבדה משום שמצוי בהם סירכות מ"מ מחמיר ג"כ במיעוץ בשביל הטעם דסירכות רבים הם וזוהרי חומרי נקיט. וכ"נ דחלילה לסמוך ע"ז למעוץ בשלא פסדון אם עודנו יונק.

אבל מ"מ באופן שנתפרק בהגבחה אצבע או הכנסת יד בנחת הקלתי למעשה בכה"ג. ויש להקל אף בלא פרוש בקיבה בסירכא לשון הלב שהיא ספק שמה היא באה מן השון פמפורש בראשונים ועי' ב"י סי' ל"ט שיש מתירין לפרקה ולבדקה: ואף אם

נשארה הסינרא קצת אצל השומן או הדופן אחר שנפסקה בהגבהה או הפנסת יד נלע"ד
ג"כ להקל כמ"ש המהרש"ל בשם מהרי"ל והובא בט"ז סי' ל"ט ס"ק ט"ו.

ואף דהב"י סל"ט כ' בשם הפלפו מתשובת הגאונים דכשנפסק בהכנסת יד צריף שלא
ישאר פלום אף אצל השומן וכ"נ מל' הרוקח שהביא שם. אבל גבי הגבהת אצבע דר"י
הלכן מפונש שם דרק נפסק באמצע ומשמע דאף שנשארו שפיר דמי.

וכ"נ לשון מר יעקב גאון גבי נייענוע שמתיר אף שנשארו אצל שומן שכ' שבאה לפעמים
מתמת שומן. וכ"נ דעת העיטור שכ' שפיון שנפסק בהכנסת יד מורה שלא ניקב רק קרום
העליון ולזה אינו מבצבץ.

וא"כ אף אם נשארו אצל השומן פשר ויש לדחוק גם בדברי הפלפו והרוקח ג"כ להקל
בנשארו אצל שומן ודופן. ועוד נראה דהפלפו כ' בשם ר"י הלכן הובא בב"י שם שהטבח
יכניס ידו בזריזות בלי רפיון ידים וכ"כ בש"ע סל"ט סי"ג.

והמהרש"ל ביש"ש תמה דצריף להכניס ידו בנחת והובא בש"י שם. ולענ"ד י"ל
דשניהם אמת דאם מכניס ידו בזריזות אז אם לא נשארו פלום מן הסינרא אף אצל השומן
אזי נראה שהוא ריר בעלמא דאלת"ה רק בכח נתפרקה הו"ל לאשתכחי עכ"פ בצד
אחד.

אבל אם נמצא מצד אחד אז נראה שבכח ידו נתפרקה והיא סינרא גמורה וזהו דעת
הפלפו שכ' שלא ישאר אף אצל הדופן. אבל בהכנסת יד בנחת שפיר אף אם נשארו אצל
השומן ודופן לא איקפת לן.

וכמ"ש המהרש"ל דסינרא גמורה לא היתה ניתקת בנקל כ"כ מן הריאה. ומינשבים
דברי הש"ע בס"ד וכ"נ עיקר.

ושוב מצאתי בב"א סי' ל"ט ס"ק קל"ט וק"מ יעו"ש באורף ובס"ק קמ"ג. ות"ל שפיונותי
לדעתו הק' וגם הוא הספיק דהנה קולי דהכנסת יד והגבהת אצבע הם אף שנשארו אצל
השומן ע"ש ועכ"פ לזה בנ"ד ג"כ יש להקל בכה"ג שהזכרנו: סימן נ ובדב"ז שם נשארו
לשיטת התוס'.

שמה נפסקה בהכנסת יד לפי שהגיע זמנה להתפרק. ותיגרז דכינו דנשחטה הותרה אין
לנו לחוש לשום דבר.

ועוד כ' דאם איתא הניא מתפרקת מסיים בעודה נפוחה ע"י תנועת הריאה.
ולכאורה דבריו צ"ע מאי קושיא הא לדעת תו' הטעם שמתפרק ותנקה הריאה ולפנינו
שלא ניקבה פשוניתקה וע"כ דלאו סינרא היא.

ואפשר לא היו בודקים בפושרים אח"כ בפשוניתקה ע"י הכנסת יד או אפשר ס"ל דאין
אנו בקיאים בבדיקה כמ"ש הש"י סי' ל"ו סק"ט ורק במיעוץ שהבדיקה לחומרא אנו
בודקין וכמ"ש הט"ז סי' ל"ט סק"ו.

ולזה אי נימא שיש לחוש לשמה שתפרק א"כ הבדיקה להקל ובה אין אנו סומכין על
בדיקתינו. ויש להוכיח דס"ל לרדב"ז דאף שנשארו אצל השומן ש"ד דאלת"ה הול"ל
בפשיטות דאם איתא שהוא מצד שזמנה להתפרק הו"ל לישאר עכ"פ בצד אחד ומדעברה

לגמרי מוכח דאינה סירכא וע"כ צ"ל כמ"ש בסי' הקודם דאף שגשגארה שרי: ומ"ש דנשחטה הותרה לכאורה קשה דא"כ נימא הכי גם קודם שגפסקה.

וצ"ל דהא קיי"ל בסי' נ' דבריעותא מחיים היכא דשכיח איסורא לכ"ע אסור. והכא נדאי דשכיחי סירכות שאין נפסקים בהכנסת יד ואולי רובם פו ולזה אסור.

אבל פשגפסקה י"ל דשכיח טפי שהנפסקים אינם רק ליחות בעלמא. ולזה תלינו להתיירא וכמו בשגרונא עש"ך ס"נ סק"ג: ולפ"ז יש לי מקום לדון בסירכא לשון שמוציא מאוד שיהיו מחמת ליחות.

והנסיון מורה שרוב סירכות של שון עוברות במיעוץ ובהמה שלא יהיה בה פלל סירכא לשון או במיצר החזה היא אחת בעשרים או ל'. וכ"כ הרא"ש בפא"ט בשם מר יעקב גאון דמתוה רוב שון נסרף לאונות ואונות ולעינוניתא.

ועל יסוד זה נוסדו כל הקולות שבראשונים בהכנסת יד וכדומה בשביל שמוציא הרירים לשון ולטרפיש. וכ"כ בד"מ אות כ' שבעמיעוץ י"ל שלא הקילו רק בסרוף לשון דבלא"ה י"ל שבא מחמת שון ולא בסירכות שלא פסידרו מאונא לאונא ע"ש.

ויש להאריך בזה בדברי רמ"א סעיף י"ג במה שחילק לענין עינוניתא ואקצר. ועכ"פ לפ"ז היה מקום לומר אם יש לפנינו סירכא לשון וטרם שפדקנוה במיעוץ או הגבחה אצבע נאבדה הריאה שנאמר נשחטה הותרה ונתלה שהיתה רק ליחות.

ובפמ"ג סי' ל"ט במשבצות סק"ו הביא סברא שיש מקילין בשלא פסידרו בנאבדה מטעם שתולין שמתעבד ע"י מיעוץ וכ' שזה טעות. ולענ"ד בסירכא מאונא לאונא שלא פסידרו המוןכר בש"ס נדאי לית דין ולית דיין דטרופה וגם שבאמת אינו מצי' כ"כ שם סירכות.

אבל בסירכא לשון ובמיצר החזה צ"ע ל"ל ניקל פנ"ל. ובפרט שיש פוסקים המכשירים באמת בסירכות לשאר איברים בבדיקה עב"י סי' ל"ט וכ"ה דעת הר"ן"ה ור"ת הובאו בחי' רשב"א פא"ט דמ"ח: ובחי' הרשב"א פא"ט דף מ"ו כתב דסירכא תלויה תולין בליחות ואף בדיקה א"צ ואף דבישב קוז וספק דרוסה לא תלינו לקולא שם היחל מעשה המטרופ דעל ארי וישב קוז ורק ספק אם נגמר הטרופה לזה אסור.

משא"כ הכא שי"ל שאין פאן פלל מטרופ דריר בעלמא הוא. וגבי שגרונא ג"כ לא הוצרכו דשגרונא שכיח רק פינו שיש ריעותא שאינה הולכת.

ולאו דשגרונא שכיח ממש רק אמרינו דשכיח טפי מפסיקת חוט השדרה. אבל סירכא מחמת ליחה שכיחא טובא ונרפה בכף להוריד רירין ולזה פשיטה אף בלא בדיקה עכ"ד.

ולכאורה קשה דא"כ אף בסירכא שלא פסידרו נימא הכי. וי"ל דשם קאי לשיטת התוס' דהטעם משום סופו להתפרק יעו"ש להדיא.

וא"כ אף סירכא שמחמת ליחות מ"מ אם מסתבכת היטיב בקרוימים טריפה שפופה להתפרק רק כשעוברת בהכנסת יד או במיעוץ לדידן אמרינו דריר בעלמא הוא וסירכא בת יומא ואינו נדאי שתתפרק אחר שתתקשה רק אפשר שתתפרק בעודה רפה ולא תקרע קרום הריאה.

וְלִזְהָרָה כְּשִׁירָה וּכְמִשׁ"ל בְּסִימָן הַקּוּדֵם בְּס"ד בְּטַעַם מִיְעוּף לְשִׁיטַת תּוֹס'. וּכ"ז פְּשָׁעֲבָרָה
בְּהַכְנָסַת יָד אֲבָל כָּל עוֹד שְׂסָפֵק לָנוּ אִם תַּעֲבֹר אֵין תּוֹלִין לְהַקְל פִּינּוּן שְׁהַתְחִיל בָּהּ מַעֲשֵׂה
הַמְטָרִיף דְּהָא אֲפָשָׁר שְׁפִיר שְׁתַּתְקַשָּׁה וְתַתְּפָרֵק עִם הַקְרוּם כַּנ"ל אִם הִיא עֲכָשְׁוֹ עֲדִינּוּ
רַבָּה.

וְזֶה דְרָף כָּל הַסִּיכּוֹת שְׂבַעוּדָה בַּת יוֹמָא הִיא רַבָּה. וְא"כ צָרִיף לְבָרַר שְׁלֵא נִגְמַר הַמְטָרִיף
וְלֵא נִתְקַשָּׁה עֲדִינּוּ כַּנ"ל: וּלפ"ז לְשִׁיטַת רַש"י דְּטַעַם סִיכָא מִחֲמַת נִקְב.

וְקָשָׁה דְּהָא אֵין פֶּאן מַעֲשֵׂה הַמְטָרִיף. וְצ"ל מִשׁוּם דְּסִיכָא שְׁלֵא פִסְדֵּרן לֵא שְׁכִיחָא שְׁיָהָא
מִחֲמַת לִיחֻזוֹת.

וּכְמ"ש הַרְשָׁב"א דְּבַעֲינּוּ שְׁיָהָא שְׁגֵרוּנָא שְׁכִיחַ טָפִי מִפְּסִיקַת חוּט. וְא"כ בְּסִיכָא לְשׁוּנּוּ
דְּחִזִּינּוּ דְשְׁכִיחַ טָפִי שְׁנַעֲשֵׂה מִחֲמַת רִירִים שְׁפִיר יֵשׁ לְהַקְל.

וְאִף לְשִׁיטַת הַתּוֹס' ג"כ פִּינּוּן דְשְׁכִיחַ הַתִּירָא שְׁפִיר תְּלִינּוּ לְפִי שִׁיטַת הַתּוֹס' בְּחֻלִּין מ"ג
דְּטַעַם דְּחֻשְׁשִׁין בְּיָשֵׁב קוּץ וְכֹן בְּדְרוּסָה מִשׁוּם דְשְׁכִיחַ אִסּוּרָא א"כ הִיכָא דְשְׁכִיחַ הַתִּירָא
שְׁפִיר שְׁרִי.

וּכ"כ הַרְשָׁב"א בְּשֵׁם רַבּוּ בַחִי בְּחֻלִּין דְרַף י' שְׁעִיקָר תְּלוּי אֵי שְׁכִיחַ ע"ש וּכ"כ שֵׁם הַר"ן
בְּשֵׁם רַבִּינוּ יוֹנָה. וְגַם דְּהָא הִבִּיא הַש"ף שֵׁם דַּעַת מֵהַרמ"ל בְּדַעַת הַתּוֹ דְאִף בְּסָפֵק שְׁקוּל
תְּלִינּוּ לְקוּלָא יַעו"ש וְכַבֵּר הָאֲרִיכּוּ הָאֲחֻרוּנִים בְּזֶה.

וְעַכ"פ הִיכָא דְשְׁכִיחַ הַתִּירָא כ"ע מוּדוּ דְתְּלִינּוּ לְקוּלָא: אִוְלָם לְדַעַת הַרְשָׁב"א בְּעַצְמוֹ
שְׁהַזְכָּרְנוּ דְבַעֲי שְׁהוּחַל מַעֲשֵׂה הַמְטָרִיף וְאִז אֵין תּוֹלִים לְקוּלָא. וְכַעֲיֵן זֶה פֶּתַב בַּחִי בְּחֻלִּין
דְרַף ט' בְּשֵׁם רַבִּינוּ הֶרֶב ז"ל.

דְּבַחְוֹלְדָה מְהַלְכַת לֵא מוֹקְמִינּוּ אַחְזָקָה לְפִי דְמִסְתַּבֵּר שְׁנַגְע. וְנִרְאֶה דְכַוֵּנּוּתוֹ ג"כ מִשׁוּם
שְׁהַתְחִיל בְּמַעֲשֵׂה נְגִיעָה.

אִף טָפִי נִרְאֶה שְׁכַוֵּנּוּתוֹ רַק דְשְׁכִיחַ וּכְמִשׁ"ש ג"כ מְהָא דְאֲשָׁה דְשְׁכִיחַי בָּהּ דְמִים יַעו"ש
וְנִרְאֶה שְׁזָהוּ רַבִּינוּ הֶרֶב הוּא רַבִּינוּ יוֹנָה שְׁהִבִּיא אַח"כ דְרַף י' גַּבִּי סָפֵק בְּשְׁחִיטָה דְבַעֲי
שְׁכִיחַ וּכְמִשׁ"ל. אֲבָל הַרְשָׁב"א בְּעַצְמוֹ ס"ל מִשׁוּם הוּחַל הַמְטָרִיף כַּנ"ל.

וְרַבִּינוּ יוֹנָה שֵׁם לֵא ס"ל זֶה דֵא"כ מֵה מְדַמָּה שֵׁם נִשְׁבֵּר הַגַּף וְשְׁגֵרוּנָא לְסָפֵק דְרוּסָה וְיָשֵׁב
קוּץ דְשֵׁם הַתְּחִיל הַמְטָרִיף. וְזֶהוּ טַעַם הַרְשָׁב"א בְּתִשׁוּבָה ס' ר"ג וְש"ס שְׁהַחְמִיר בְּמַחַט
בַּבִּיח"כ וְכַרְס שְׁנַאֲבַד בְּלִי בְדִיקָה מִפְּנֵי שְׁהוּחַל הַמְטָרִיף.

וּבַש"ף ס' נ' סק"ג כ' שְׁדַעַתוֹ מִשׁוּם דְשְׁכִיחַ אִסּוּרָא וְהִבִּיא מ"ש בְּדַרְף י' בְּשֵׁם רַבִּינוּ יוֹנָה.
וְלַעַנ"ד ז"א דְנִרְאֶה דְכַתַּב זֶה שֵׁם בְּשֵׁם רַבּוּ וְלִי לֵא ס"ל כַּנ"ל.

אֲבָל הַטַּעַם כְּמ"ש וְאֵין גּוּף תְּשׁוּבַת הַרְשָׁב"א ת"י. וְק"ל טוּבָא מֵה שְׁכ' הַרְשָׁב"א בַּחִי
בְּחֻלִּין נ"ו שְׁהוּכִיחַ דְמִרְאֶה יְרַקוֹת מְטָרִיף אִף בְּלֵא נִפְלָה לְאוּר לְפִנִּינוּ דָאִם אֲפָשָׁר שְׁיָהָא
לְעַתִּים יְרַקוֹת מִחֲמַת חוּלִי אוּ בְתוֹלְדָה.

א"כ אִף בְּנִפְלָה נִתְלָה לְקוּלָא כְּמוֹ דְתְּלִינּוּ גַבִּי רִיָּאָה נְקוּבָה בְּזָאֵב וְטַבַּח. וְכֹן הִבִּיא זֶה
בְּשֵׁמוֹ הַט"ז ס' נ"ב סק"ט וע"ש סק"ה מְסַפֵּר תַּה"א וְאִינוּ תַּחַת יְדֵי.

ותמיהני דלשיטתו לא דמי כלל דבנפלה לאור לפנינו א"כ הוחל בה מעשה המטריף דלא גרע מעל ארי ואינהו מקרקרי כמ"ש הרשב"א בדרף מ"ו שם דנה מיקרי הוחל. אבל בלא נפלה שפיר תלינו בתולדה וחולי וכמו בשגרונא דאם ראינו שנפלה ואין יכולה לילף לא תלינו בשגרונא ואם לא ראינו תלינו.

ולשיטת הרשב"א שם דבנפלה לאור מ"מ נתלה בחולי א"כ כ"ש בסירכא שיש לתלות ברירים וליחות פנ"ל. וצ"ל שדברי הרשב"א שם הם לסברת רבינו יונה וש"פ דתלוי רק בשכיח ולא בהוחל וכמש"ל ודוחק: עכ"פ אף בהוחל מ"מ במסתבר טפי להקל תלינו כמ"ש הרשב"א שם דף מ"ו דלהכי בעל ארי נשתק ואינהו שתקי אמרינו אימור שלמא עבדי ותלינו לקולא מספק משום דהתיירא שכיח טפי וכן בסירכא תלוייה תלינו בליחות.

משא"כ באינהו מקרקרו רגלים לדבר שדרסו רק שאנו מסופקים אם דרסו דריסה אוסרת ע"ש. א"כ אם זה בעצמו ספק אם הוחל תלינו לקולא.

וה"נ בסירכא י"ל דהא נדאי יש סירכות שהם רירים בעלמא שבונדאי יתפרקו קודם שיתקשו ולא ישארו כלל. רק שאין אנו יודעים אם זו מהם א"כ יש פאן ספק אם הוחל כלל המטריף אף לתוס' ורשב"א: ועוד נראה דגם הרשב"א ס"ל הטעם משום שכיח.

וסברא דהוחל הוא ג"כ דכיון דהוחל שכיח טפי שנגמר ואיתרע חזקתו וכ"נ שלא יחלוק על רבו שהביא פנ"ל וכל כה"ג הו"ל לפרושי שחולק עליו וגם פי סותר ד"ע בחי' ותה"א וכמש"ל. וכן דבריו בדרף מ"ו שם בעצמם קשים דכיון דכתב דכל שלא הוחל מעשה המטריף תלינו להקל אף בשונים א"כ ל"ל דרירים שכיחי טובא וכן דשגרונא שכיח טפי.

דהא דא"י לילף לא מיקרי הוחל מעשה המטריף אם הוא מחמת שגרונא ולנה צ"ל דהפל הוא מצד סברא דשכיח טפי ורגלים לדבר. והסביר דאמאי אמרינו שם דרוסהשכיח דהא בעלמא נדאי דלא שכיחא רק בכה"ג דעל ארי ומקרקרו בנה שכיח טפי.

וכן בישוב קוץ שכיח שניקב אבל בסירכא אדרבא ורירין שכיחי וכן בשגרונא פיון דאיתיליד ריעותא עיי"ש בדבריו. לטעם דהוחל מה קאמר דאיתיליד ריעותא מ"מ הא לא הוחל.

וע"כ צ"ל כמ"ש דמ"מ פיון שיש ריעותא שאין הולכת ה"א דשכיח טפי שיהא מחמת פסיקת חוט לנה קאמר דשכיח שגרונא וכדעת הש"ך ומהרמ"ל דדעת הרשב"א משום דשכיח וכמש"ל. ומינושב שפיר הא דנפלה לאור דמשמע להרשב"א דאין מצוי יותר ירקות ע"י אור מע"י חולי בעלמא אם רק הוא באפשרות.

וכיון דרוב כשירות נתלה לקולא כמ"ש הט"ז שם בשמו: ולפ"ז נדאי דבסרכא לשון שפצוי הרבה מאד שהם מחמת רירים נתלה בנאבדה לקולא ונשחטה הותרה ובנאבדה בבחוד סירכא שפיר שרי כמ"ש הט"ז סל"ט ס"ק כ"ב.

ונהי דבדיקה לכתחילה צריכה ול"ד לשגרונא דל"צ בדיקה דאם נכשיר כל סירכא א"כ בונדאי נאכל טריפות דהא מ"מ יש סרכות גמורות ג"כ. וגם דכבר תקנו לבדוק הריאה יותר מפל ח"י טריפות דהוי מיעוט המצוי ושאר טעמים וע' חי' רשב"א פא"ט אבל בנאבדה יש צד להקל.

וניהי דחלילה להקל למעשה בדבר שלא נזכר באחרונים ובפרט דיש פוסקים דאין סומכין
פלל על מיעוץ ואין חילוק בין סירכא דקה לעבה וכמ"ש הרשב"א ז"ל. מ"מ אם יש עוד
צד להקל עוררנו את המעיין שיש מקום לדון בזה לצדד להקל.

ובאשר בענין ריעותא מחיים האריכו פבר הרבה לזה אקצר. וראיתי בתב"ש סי' כ"ט
שכ' דברי הרשב"א דהוחל המטריף ודעת רבינו יונה בהדדי ונראה דס"ל שהם אחד
וכמ"ש בס"ד: ולכאורה יש להביא ראיה דסברא דהוחל דבר מטריף לאו דווקא דהא
קיי"ל בנזיר ס"ה ונגעים פ"ה מ"ה דאם ה"ה בו נגע פגרים ואח"כ נפל ספק אם הוא זה
שפשה בו טהור.

והרי הוחל בו דבר המטמא, וא"ל דשאני התם שיש אחד בנודאי שלא פשה יעו"ש. ז"א
דמשמע דאידיך לרביתא נקיט לה.

ובאמת אף באחד טהור דהא ת"ק מטהר אף באיש אחד רק ר"ע מטמא משום דמ"נ
טמא יעו"ש. ואין לדחות דמפניך בר"ש שם דבתו"כ גיליף לה מקרא וא"כ הוי התם
גזה"כ דמ"מ קשה דגיליף מהקא וכמ"ש התו' בכתובות ע"ה ע"ב לר"י יעו"ש גבי חזקה
דגופא.

אף באמת שם לא שייך לומר הוחל הנגע. דהוחל שייך היכא שי"ל שפשה בב"א דכיון
שהוחל נימא דמסתמא נגמר.

אבל שם מקודם ה"ה הנגע רק אח"כ נתחדש ספק שפשה ואז לא מיקרי הוחל. ובשער
לבו פשפסק אם בהרת קודם נראה דלא מיקרי הוחל כיון שהספק אינו בגודל הנגע
שנאמר שנגמר רק שהוא בדבר שני בשער לבו ולגבי זה לא מיקרי הוחל.

ואף דכתבו התו' בנדה י"ט דדרף השער להתלבן מחמת הנגע. בכ"ז אינו דבר אחד ממש
שנאמר שבנודאי נגמר דבר המטמא וגם דעכ"פ אינו בא בב"א רק אח"כ מתלבן והוי
כפשיון וכמש"ל.

ומ"מ לדעת ת"ק דס"ל בספק בהרת קדמה דטמא וכ"פ הרמב"ם ספ"ב מהט"ז. אפ"ש
לומר דבאמת הטעם משום דמיקרי הוחל דבר המטמא כמש"ל וכמ"ש התו' דדרף
להתלבן פנ"ל.

ובשיטה זו דספק בהרת וספק נגעים יש להאריך ואכ"מ וע' נזיר ס"ה ונגעים פ"ה מ"ד
ובר"ש ספ"ד: סימן נא ומסוגיא הנ"ל אמרתי לפשוט לענין מעשה שבא לידי בסירכא
שעברה ואח"כ ראו קרע בריאה ואמר שו"ב אחד שהסירכא לא הגיעה עד מקום
הבצבויץ.

והשני אמר שהגיעה. והנה ידוע שבספק עברה הסירכא או לא עברה טריפה אף הקא
ספק אם היתה פאן סירכא פלל.

ואמרתי דאפשר לדמות להא דספק נגעים משנזקק לטומאה טמא ומפניך בנגעים פ"ה
דהיינו פגון שאחד פגרים ואחד פסלע ופשה בשניהם עד פסלע ועוד ואח"כ נעשו שניהם
פסלע וא"י איזה מהם ה"ה מקודם פגרים ואיזה פסלע שניהם טמאים.

הרי נראה שאם יש ספק אם הגיע מקודם הנגע עד כאן או לא טמא אם נזקק לטומאה. וא"כ ה"ה הכא פיון שעכ"פ ריאה זו יש בה חזקת סירכא רק שהספק הוא ברוחב הסירכא: אבל באמת לא דמי דהכא אם נימא דלא הגיעה הסירכא עד מקום הקרע א"כ פיון שהסירכא עברה איגלי מילתא שאינה סירכא רק ליחות בעלמא וכקרום דריינוס כמ"ש האחרונים וא"כ הספק אם היה כאן סירכא או לא ונפיר פשר.

ודמי לרישא שם בנגעים באחד כגריס ובאחד פסלע ונעשו שניהם פסלע ויש ספק במי היה גריס שניהם טהורים. ואף לסברת הוחל דבר המטריף שהזכרנו בסימן הקודם בשם הרשב"א כבר בארנו דבסירכא שהוא מחמת ליחות אין זה הוחל דבר המטריף ובפרט בסירכא לשון הלב.

ולזה יש להכשיר בכה"ג וההכרח לקצר מרוב הטורדה: סימן נב ולפמ"ש בבבאור הסברא דמוקמינו על חזקת פשרות אם לא הוחל דבר המטריף. אמרתי להזכיר מה שקצת אחרונים החמירו בתולעים הנקראים מעטליצעס הנמצאים בריאה ונמצא נקב שאין תולים שנקבו לאחר שחיטה כדין מורנא מפני שאלו הם תולעים שבפכד ואין טבעם כטבע תולעי הריאה שמבקשים חמימות ויוצאים לאחר שחיטה.

וגם דעפ"י רוב הם נמצאים במקום מורסא ומגלא ואם נמצא נקב שם הוא ע"פ רוב שחור מפני המגלא ולזה תולים יותר שנעשה מחיים זהו טעמם של האוסרים: ולענ"ד ח"ו להפסיד ממון ישראל בשביל סברות פרישות וכיון שמפורש בש"ס שבמורנא תולים שניקבו לאחר שחיטה.

מי צייר לנו תמונת המורנא איך היא. ובפשוטו נראה שדרך כלל תולים בכל מורנא דפרשה לאחר שחיטה משום דאוקמא בחזקת פשרות ולא הוחל כאן דבר המטריף כלל בתולעים מצויים בריאה.

ורק אנו דנין על הנקב מתי נעשה. ושם מורנא פולל על תולעים ולא דווקא על תולעי הריאה.

וכן מצינו בע"ז כ"ו ע"ב דקרי מורנא לתולעת שנמצאת בבשר אדם וכן איתא בתרגום איוב ז על רמה מורני וכ"כ הערוף ערוף מראנה והביא פו הגירסא בחולין ס"ז ע"ב מראנה דבישרא אסירו ודכוורי שריין ולפנינו הגירסא דרני.

וכן מצינו בחולין ס"ז ע"ב קוקניאני ופירש"י תולעים שבפכד וריאה. והם תולעים שנקנסים מבחוץ כדאיתא שם וע"ש בתו'.

הרי מצינו שתולעים של פכד ושל ריאה שם אחד להם. וגם טבע שמבקש חמימות בנודאי בכל אבר ובכל תולע טבעו כן.

שפיון שיושב תמיד במקום שיש בו חיות ומרגיש שנפסק החיות מבקש מקום לצאת אולי ימצא חיות כמו שהיה וכ"כ הש"ף סי' ל"ו סקי"ז שבכל האברים תלינו דלאחר שחיטה פריש הרי שכן טבע כל מיני תולעים.

ולבד זה ידוע לכל שוחטים בקיאים שפמה פעמים רואים בעיניהם שיוצאים המעטליצעס לפניהם לאחר שחיטה וכמה פעמים בא ענגן פנה לפני ג"כ. ובאמת גם טעם שמבקש חמימות אינו מוכרח.

שעיקר הטעם דמוקמינו בחזקת פשרות. ורק הבה"ג חידש סברא זו ויש להאריך בזה אף אינו נצרך לנ"ד.

דהעיקר שגם במעטליצעס שינה סברא זו שמבקש חמימות וחיות. וכן טבע כל התולעים וכל בע"ח.

ובפרט לפמ"ש הפוסקים הטעם שמחיים קשה לתולע לינקב מפני רחיפת הריאה: ומה שנזקב שחור מן המוגלא שיוצא אין מזה שום הוכחה שנעשה מחיים. כי בכל מורסא שנעשה נקב לאחר שחיטה יצא מוגלא שחורה.

ובפרט תיכף לאחר שחיטה בעודה חמה וזה ידוע לכל בקי בטיב ריאה. ומה שכתבו בפוסקים שנזקב שחור הוא סימן שנעשה מחיים היינו בלא מורסא ומוגלא שחורה.

וגם הא אף בלא תולע קיי"ל בחולין נ' דמקיפין בריאה. ונהי דאנו מחמירין מפני חסרון בקיאות כדקיי"ל בסימן ל"ו מ"מ בכה"ג שיש לפנינו תולע ג"כ לתלות בו נדאי שרי בהקפה.

וידוע לבקיאים שאם יעשו נקב לאחר שחיטה במורסא יהא ג"כ הנקב שחור וכאותו נקב שנמצא במקום המעטליצא. ונהי פבר פתב הש"ך סי' ל"ו ס"ק י"ט דהיכא שיש עוד צד היתר סומכים על הקפה וכ"כ ביש"ש פא"ט סי' נ"ח.

ואף החולקים שם על הש"ך בנ"ד נדאי כ"ע מודו דעכ"פ אין הוכחה משחרות הנקב שנעשה קודם שחיטה ולא הוחל מעשה המטרף. ואם מצד שיש ריעותא שיש שם מורסא ומוגלא הא קיי"ל בסי' ל"ו ס"ס ל"ז דאף בבוועא תלינן במשמוש ידא דטבתא.

וכן בתולעים פבר פתב בגבעת שאול סי' פ"ה דאף בבוועא תלינן דלאחר שחיטה פריש ע"ש. ודבריו ברורים דלמה נחמיר בבוועא יותר.

ומורסא קיל טפי מבוועא דמורסא לא הוי ריעותא כלל כמבואר בפוסקים. ולזה א"צ כלל שיהא בתוף הנקב דרק בבוועא החמיר הג"ש שם שצריך תוף הנקב משום דבוועא הוא ריעותא ע"ש.

ומה שתמיד יש מוגלא במקום המעטליצא אין זה חשש כי כן טבע כל בע"ח שבמקום מקולקל גדלים תולעים או להיפוך שמן התולעים נעשה מוגלא. אבל מ"מ אין זה שום הוכחה על הנקב שנעשה מחיים כיון שאנו רואים בטבע שהתולעים הללו מצויים בריאה וממש אין ריאה שלא יהא בה תולעים הללו.

וראיתי קצת שכתבו דהוי פקוץ ותמהני דגם בקוץ תלינן שיצא לחוץ לאחר שחיטה בהמסס וביה"כ. ע' פוסקים סי' מ"ח אם עדיין תחוב בו ואין קורט דם דהוי הוכחה שנעשה לאחר שחיטה וה"ה הכא דאדרבא איכא הוכחה שנעשה אח"ש לפי שכן טבע התולעים.

וקודם שחִיטָה לא יִכּוּל לְקַבֵּה מִפְּנֵי רַחֲיֻפַת הַרְיָאָה: וְכֵן בַּח"ס חִי"ד ס' מ"ד נִרְאֶה פְּשׁוּט שְׁלֹא חִילַק בֵּין מוֹרְנוֹת שְׁבָרִיאָה לְתוֹלְעֵי הַכְּבֵד. וְשִׁפְרֵי תְּלִינָן דְּלֵאח"ש פְּרִישׁ ע"ש.
וְרַק שָׁם הָיָה חֲשׁוּשׁ שְׁבָאוּ מִן הַכְּבֵד עַל הַרְיָאָה קוֹדֵם שְׁחִיטָה. מִפְּנֵי שְׁנִמְצָאוּ עַל הַרְיָאָה וּבכ"ז מִיָּקָל שָׁם.

וְכֵאן אֵין שְׁיִיף זֶה כִּינּוּן דְּחִינּוּן שְׁמֻצוּיִם בְּרִיאָה. וְאַמְרִינוּ דְּמִסְיָמְפּוֹנָא נְקִיט וְאַתִּי.
וּבְאַמְתָּ מִי יֹאמֵר לָנוּ שְׁגָם הַרְיָאָה אֵין מְגַדְלַת תּוֹלְעִים כְּאֵלוּ כִּינּוּן שְׁמֻצוּיִם בָּהּ. וְאַפְּשֵׁר דְּהֵינּוּ קְנוֹקְאֵינִי שְׁנִזְכָּר בַּש"ס חֲוָלִין ס"ז ע"ב תּוֹלְעֵי הַכְּבֵד וְהַרְיָאָה וְכַמְש"ל וְאַקְצָר:
אַבְל אִם יֵשׁ קְרוּם דְּקַ פְּרוּס עַל הַרְיָאָה.

וְתַחַת הַקְרוּם יֵשׁ נְקָב וְיֵשׁ שָׁם תּוֹלַע מְעַטְלִיצֵעַ. פְּשׁוּט דְּטְרַיְפָה שְׁזָה מוֹרָה דְּהִגֵּי מַחֲסִיִּים וְהַקְרוּם נִעְשֶׂה מַחְמַת מַכָּה וְזֶה מְצוּי הַרְבֵּה.

וְא"ל שְׁהַקְרוּם הוּא קְרוּם נוֹסֵף עַל הַרְיָאָה וְהַתּוֹלַע נִקְבַּ לְאַחַר שְׁחִיטָה. רַק שְׁלֹא הַסְפִּיק לְנִקְוֵב גַּם קְרוּם הַנוֹסֵף.

ז"א דְּכִינּוּן שְׁהַסְבְּרָא הוּא שְׁמַבְקֵשׁ לְמִצּוֹא מְקוּם חַיּוֹת א"כ הִי' מְנַקֵּב בְּנֹלָה. וְדוֹחֵק לוֹמֵר שְׁכִינּוּן שְׁנִיָּקָב כָּל קְרוּמֵי הַרְיָאָה.

הוּא מְרַגֵּשׁ שְׁאֵין שׁוּב שׁוּם חָנוּם וְחַיּוֹת כִּי הַקְרוּם הוּא אֵינוּ מִהַרְיָאָה. וְגַם בְּמוֹרְנָא הַמְצוּי בְּרִיאָה נִרְאֶה ג"כ שְׁאֵין תּוֹלִין בְּכַה"ג כְּשֵׁי שׁוּב קְרוּם פְּרוּס עַל הַנְּקָב.

וּמכ"ש בְּמַעַטְלִיצֵעַ שְׁיֵשׁ מַחְמִירִים בְּכָל גּוֹנוֹא. וְלָזֶה יֵשׁ לְהַטְרִיף בְּכַה"ג אִם לֹא שְׁנִקְלַף הַקְרוּם בְּחִזּוֹק וְיֵשׁ מְקוּם לְתַלּוֹת שְׁנִעְשֶׂה הַנְּקָב מַחְמַת חִזּוֹק הַקְלִיפָה.

דְּכָשֵׁר בְּעֵלְמָא וְכַמְש"ל. ה"נ תְּלִינָן וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לְתוֹלַע הַנְּמַצָּא שָׁם בְּרִיאָה: שׁוּב רְאִיתִי בְּשׁו"ת מְהַר"ם מְבַרִיֶּסֶק זצ"ל ס"ס כ"ב שְׁנִשְׁאֵל עַל עֲנִין הַתּוֹלְעִים שְׁבַמְוֶרְסוֹת וְלַפְעָמִים נְמַצָּא נְקָבִים שְׁחוֹרִים.

וְכַתֵּב שָׁם בְּקוֹצָר שְׁאֵם הַדְּבָר מְצוּי יֵשׁ לְהַקְל. וְהֵינּוּ דִין הַמַּעַטְלִיצֵעַ שְׁהַזְכָּרָנוּ.

רַק נִרְאֶה שְׁאֵז עוֹד לֹא קָרְאוּ לָהֶם מַעַטְלִיצֵעַס וְרַק תּוֹלְעִים סְתָם. הַרִי מְפוֹרָשׁ בַּעֲזו"ה כְּדְבָרֵינוּ: וְלְכַאֲרָה יֵשׁ לְדוֹן לַפְמִש"ל דְּסִמְפּוֹנָא נְקִיט וְאַתָּא לְפִירִש"י שְׁהֵם בָּאִים מִן הַחוּץ א"כ נְקָב הַתּוֹלַע הַסְמְפוֹן.

וּבְשִׁעָה שְׁיִצָּא לְתוֹף הַבְּשָׁר לֹא הֵיְתָה סְתִימָה עַל הַנְּקָב. וְטְרַיְפָה כַה"ג כְּדַאֲתָא בְּחִוָּלִין מ"ח ע"ב וּבְפוֹסְקִים.

אַבְל ז"א דְּהָא קִי"ל דְּמַחֲט בְּרִיאָה פְּשֵׁר. וְנִתְקַשׁוּ הַפוֹסְקִים ג"כ בְּקוֹשְׁיָא זֹו שְׁנִיָּקָבָה הַסְמְפוֹן וְתִירוּצָם שָׁם שְׁיִיף גַּם כָּאן.

עַתָּב"ש ס' ל"ו סְקל"ה וּבֵית אֶפְרַיִם סל"ו סְקע"ו וְשָׁאָר אַחְרוּנִים. וְא"ל דְּהָכָא גְרַע שְׁיֵשׁ לְחוּשׁ שְׁהַתּוֹלַע אוֹכַל הַבְּשָׁר בְּדֶרֶךְ הַיְלוּכּוֹ וְלֹא נִשְׁאָרָה סְתִימָה אַף אַחַר שְׁיִצָּא מִהַסְמְפוֹן מִשָּׂא"כ בְּמַחֲט.

ואף דרש"י פתב בןחולין מ"ח ע"ב שברזל אוכל בשר שסביביו. הא פתב שם דהיגנו רק בשוהיה והכא לא מחזקינן ריעותא ששהיה וכמ"ש ג"כ התב"ש וב"א שם.

דז"א דגם פאן אין לנו להחזיק ריעותא שהתולע אכל בשר. וגם י"ל דבשר הריאה רף וספוגי ותיכף מתמלא המשהו החסר מבשר שסביביו כמוכין.

וגם דהא בארנו שי"ל שהתולע מינה קרבי ולא מחויז: סימן נג ריאה שהיה השומן שיורד מן החזה על הצלעות דבוק באונא עליונה ומובלע ממש האונא בשומן. ובמקום אחר באונא היא יצאה סירכא ונדבקה בשומן הדבוק באונא ממש על מקום הדבוק ומקום הדבוק נקלף בנחת פראוי והסירכא השנית עמדה על מקום שקצת צמקה.

ונחלקו הבדקים אחד אמר עברה והשני אמר שלא עברה פי נמצא קרע בריאה במקום ההוא ויותר מסתבר שלא עברה פראוי וארשום בקוצר מה שנ"ל בע"ה: הנה המקום הדבוק נראה שמדינא א"צ כלל להפרידו לפמ"ש הב"י סי' ל"ט בשם בעל העיטור שדין שומן זה כצלעות שהסירכא פשירה מדינא דגמרא.

ואף שבש"ע לא הביא זה מ"מ כל האחרונים הביאו זה להלכה ורק דנוהגים למעשה שאף לדופן אנו מחמירים למעשה כל הסירכות. אבל הכא שהיא דבוק ומובלע בשומן כבר פתב הט"ז סי' ל"ט סקי"א בשם רבינו יואל דאונות המובלעות בשומן א"צ כלל לקלוף השומן ולראות אם עולה בנפיקה ונראה שא"צ בדיקת פושרים כלל וכ"כ האחרונים: ולפ"ז נראה דהסירכא השנית אינה נדונית רק פסירכא ממקום למקום שהרי נדבקה הסירכא באותה אונא ולמה יגרע בשביל שפגעה שם שומן דבוק מלמעלה.

ובסירכא ממקום למקום קיי"ל דהוי פסירכא תלויה וא"צ כלל לבדקה. וא"ל דהכא גרע טפי לשיטת התו' בטעם סירכא שסופה להתפרק דהכא השומן הוא ממקום אחר וא"כ פשיתפרק השומן תתפרק הסירכא.

ונהי שבמקום שהשומן היה דבוק נפרד ונדבק פראוי אבל הסירכא חזינו שנקרעה פשהסירו אותה. ז"א דהכא שהשומן שם מתולדה אצל הריאה ואדרבא עוד מגין על הריאה כמ"ש הבעל העיטור דהוי כמו הדופן וכנ"ל וא"כ אין סופו להתפרק כלל.

ואף שאנו מחמירים בכל סירכא לדופן ולשומן למעשה ולבדוק. נראה שזה רק מצד שחששו לשיטת רש"י דאין סרכא בלא נקב וחוששין שמא לא סתמה הסרכא יפה את הנקב פי אין אנו בקיאים בזה.

דלופן סותמתה בעינינו. אבל בנ"ד דלשיטת רש"י אין שום חשש.

דסירכא זו פינון שהיא ממקום למקום אין זה הוראה על נקב והו"ל פסירכא תלויה כמבואר בפוסקים דאף רש"י מודה בזה וא"כ אין חשש רק משום שסופה להתפרק ובנ"ד אין חשש כמ"ל: ולפמ"ש ל"ט"ז דבמובלע בשומן א"צ כלל בדיקת פושרים א"ש אף לשיטת רש"י.

דהנה האחרונים נתקשו בדברי הט"ז הנ"ל. ע' ב"א סי' ל"ט ס"ק צ"ב.

ובקו"ה סי' ל"ט סי' י"ז באורף שכתב דזה רק לדעת מתירי הדבק אבל לדין צריך בדיקה בכל ריאה דבוקה לשומן. ולענ"ד נראה שצדקו דברי הט"ז.

דא"ה הו"ל למימר שדבוק בשון ולא מובלע. ולזה נראה הטעם דכיון שמובלע בשון והשון מונח על האונא משני צדדיה.

אמרינו דהוי השון בשון הריאה. וכמ"ש באחרונים שגם לריאה יש שון.

וגם הלא מצינו מובא באחרונים מעשה דרינוס שהי' כמו חלב פרוס על כל הריאה. וכ"נ בלבושי שרד סי' ל"ט ס' ל"גושם בס"ק קל"ד דמדמה דין הט"ז להא דרינוס ולבשר בלוי.

ולפ"ז אף לשיטת רש"י א"צ בדיקת פושטין. פיון דהו"ל פקרום פרוס ובשר בלוי שא"צ רק לראות אם תחתיו שלם ויפה.

וא"כ הסירכא השנית הויא פסירכא מבשר בלוי: ולבד זה נראה פשוט דברי בעל העיטור והאחרונים שהביא והו' ששון הפריסה בכ"מ שנסמה פשר. פיון שהוא לאונא. ולא לאומא וכמו בדופן. דהא בסרוכה לדופן מכשרינו אף שנסרכה באלקסון וכמבואר בב"י.

וא"כ ה"ה הקא. ונהי דנהגינו למעוה פל הסירכות אף לדופן.

מ"מ פיון שיש עוד צד להקל דהוי פסירכא ממקום למקום יש להקל ובפרט שיש קצת מקום לספק שאפשר עברה הסירכא כמ"ש. ובפרט דבסירכא לשון בעלמא יש מקום גדול להקל וכמ"ש בשאילת יעב"ץ ח"ב סי' קמ"ו.

ועמש"ל בזה בס"ד סי' נ': סימן נד בא מעשה בנורדא שהיתה פולה סרוכה וסבוכה לכיס מגבה עד פאצבע סמוך לחוד הנורדא וגם בקאצבע הסמוך לחוד שלא היה סרוך לכיס פנגדו גמשה קרום אל הפיס למקום שפלתה הסירכא.

ונפרד הפל באצבע בנחת ורק סמוך לחוד כשתי שערות נקרע קרום הריאה בקליפת הקרום שהוא. ותולה השו"ב מצד שלא נזהר עוד לקלוף בנחת פראוי פיון שראה שמפל הנורדא נקלף הקרום פראוי שוב לא דקדק לזהר כ"כ בסופו וגם מסופק שאפשר במקום הקרע לא היתה סירכא רק התפשטות.

ונרשתי מהשו"ב אם הסירכא שעל רוחב אצבע הנ"ל היתה אל הפיס או נמשכה אל הסירכא שמהפיס לנורדא פנגדה שם וכעין סירכא פפולה ואמרו שע"ז לא שמו לב איך הוא: ולדעתי איכא הקא ספיקי טובא.

ראשית דהא יש דעת פוסקים דנורדא שנסרכה לפיס פשירה וכן הביא הב"י מנהג אנשי קנדיאה שמכשירים בזה דהוי פסדרן וכ"כ הד"מ סקי"ג שבמענץ המנהג להכשיר. ואף שמנהגינו פהפוסקים להטריף מ"מ מידי ספיקא לא נפקא.

ואף אי נימא דסירכא לפיס טריפה דילמא הקא לא הגיעה הסירכא עד מקום שנקרע הקרום רק משהו קודם. ואף אם הגיעה הסירכא לשם שמה היתה הסירכא שמשם וכן מפל רוחב האצבע שהוא רק אל הסירכא ששם הפיס לנורדא ולא אל הפיס.

וכן מסתבר שהיה כן לפי שלא נמשך חוט באלכסון רק שהיה מכוסה כל המקום בקרום
כעין סירקא שהוגבה מהנורדא ע"י הסירקא שמן הכיס שהיה ברחוק אצבע מן החוד
ומוכח שזה היה רק התפשטות ליחות ונדבק אל גוף הסירקא.

וא"כ הו"ל סירקא כפולה דקיי"ל בסל"ט ס"ה ובאחרונים שם דא"צ אפילו מיעוד פיון
שאין להסירקא אחיזה בשום דבר רק בסירקא וגוף הסירקא עברה ה"ז פסירקא תלויה
ע"ש. וה"ה קא בנ"ד וא"צ פלל לקלפה מעל רחב אצבע הנ"ל: ואף אי נימא שהגיעה
הסירקא למקום שנקרע והיה שם סירקא ממש באלכסון לכיס מ"מ אפשר נקרע זה מצד
שלא נזהר בקליפתה וקלף כאן בחנוק ונתלה במשמוש ידא דטבחא.

ואף שפבר פתבו הפוסקים דאין לתלות בסירקא במשמוש ידא דטבחא מ"מ מידי ספיקא
לא נפקא דשמא אם היה נזק לקלף בנחת לא היה נקרע ובפרט דהא חזינו שפל
הסירקא עברה בנקל ומסתבר שגם זה היה עובר.

ואף דלענין זה קיי"ל דלא אזלינן בתר רוב הסירקא וכמבואר בפוסקים דאפשר עיקר
הסירקא נמשכה רק ממקום אחד ומשם נתפשט הליחות לצדדים. בכ"ז אומדנא דמוכח
הוא פנ"ל.

וגם פי בנ"ד שזה היה רחוק פאצבע ממקום שהיה הכיס סרוף ודאי אין סברא לומר
שעיקר הסירקא היא ממקום זה ונדבקה למרחוק וכנגד כל האצבע לא נסרה פלל לכיס.
וכבר פתב בתוי"ק לצדד בכל הסירכות שעיקר הסירקא היא רק באמצע אותו מקום
ממש שדבוק.

וצדדי הסירקא י"ל שהם רק התפשטות ויוכל להסירם במה שיוכל ואין ס' תוי"ק ת"י
רק הובא בס' דעת קדושים סי' ל"ט. ואף פי סברת התוי"ק צ"ע וחסלילה להורות כן
למעשה בכ"ז בנ"ד יש לצרף זה לצדד להקל: ובפרט שפתבו הרבה פוסקים דבכל
סירכות שמן הריאה למקומות שאין הנקב פוסל כמו לשומן ולטרפיש ולגרגרת ולכיס
אינם רק ספק דשמא מן השומן ושאר מקומות הנ"ל ולא מן הריאה עב"י סי' ל"ט בזה.

ובשו"ת שאילת יעב"ץ ח"ב סי' קמ"ו תפס זה לדבר פשוט שסירקא לשומן הלב פשירה
ורק מנהג להחמיר כמ"ש הרמב"ם וביאר שם משום דהיינו רביתא והוא ליחות
שהתפשט מהריאה והגיע לשומן הסמוך לה.

וכן מסתבר דהרי כמעט אין בהמה שלא יהי' בה סירקא לשומן. ורק מש"ש דשומן הלב
סותם דהוי חלב טהור וכמו ריאה שניקבה ודופן סותמתה.

גפלא שלא ראה דברי רש"י ותו' בחולין מ"ט ע"ב שפתבו להדיא שאינו סותם וביארו
הטעם לרש"י מפני שעשוי ככובע ולתו' מפני שאין השומן מן הריאה ע"ש. ומ"ש
בשאילת יעב"ץ שם ראה מב"י סי' ל"ד שפתב דקנה הלב שניקב פשר מפני השומן
טהור סותם שם צ"ע לענ"ד.

דלשיטת התו' שאני התם שהשומן מגוף קנה הלב משא"כ בריאה. ולרש"י הא לא פתב
זה רק בשומן שהלב נחבא בו שהוא עשוי ככובע אבל השומן שאצל קנה הלב שפיר
סותם: ומש"ש דמ"ש מדופן סותמתה דכשירה.

הנה לדבריו יקשה גם על חלב טמא שאינו סותם הא לא גרע מדופן שהוא אבר אחר לגמרי וע"כ צ"ל דבאמת שונן אינו סתימה כלל דכשהבהמה מכחשת פלה השונן ובטלה הסתימה ורק שונן טהור שטבעו להיות דבוק מאד בגוף אבר שהוא עליו הוי סתימה.

פי מצד הנקב ששם. מתחזק עוד יותר דבוק השונן בטבע פדי שיתרפא ואף אם תכחש הבהמה ישאר מעט מן השונן דבוק למקום הנקב.

אבל שונן טמא אינו דבוק כ"כ ויוכל להיות פלה אף פי כל זמן שישינו שפיר הוא מגין. אבל דופן שאינו פלה לעולם והריאה מקומה סמוך לדופן שפיר סותם.

וע' תב"ש סי' מ"ח סק"ב שפתב ג"כ סברא זו דשונן אפשר שיכלה. ושוב אחרי כותבי זה ראיתי בב"א בקו"ה סי' ט"ז שהאריף בזה ג"כ לחלק בין שונן לבשר ע"ש ולא הביא דברי שאילת יעב"ץ הנ"ל אבל עכ"פ מידי ספיקא לא נפקא וא"כ יש להקל בנ"ד דהווי טובא ספיקי פנ"ל: סימן נה פבוד ידידי הה"ג וכו' מו"ה יוסף דוד נ"י הגאבד"ק האראדישץ: ע"ד אשר עורר בדברי הרמב"ם פי"ד מה' שגגות שפתב שם שאם ב"ד שכתו באיזה הוראה טעו והחוטאים מודיעים אותם אין מביאים קרפן דכתיב ונודעה ולא שידיעום החוטאים.

והקשה הלח"מ דא"כ מאי קאמר הש"ס בהוריות ה' דאתיא דלא כר"א דאמר דיחיד אף שאינו יודע אם אכל חלב או נותר חייב חטאת ורב אשי משני דכתיב אשר חטאו עליה. דהא אף כר' יהושע לא אתיא דלר"י סגי פשידיעו החוטאים והכא לא סגי.

נאי נימא שאני הכא דגלי קרא א"כ גם לר"א נימא דהכא גלי קרא. ותירץ הלח"מ דגבי חטאת יחיד שאני דגלי קרא או הודע אליו מ"מ.

וע"ז הק' כת"ר דהא מפניש בכריתות י"א דלשני עדים ואינו מכחישם ל"צ קרא כלל. וזנה תירץ כת"ר קושניית הלח"מ דהש"ס מקשה דלר"א נימא דאתי קרא למעט דהכא צריף שיידעו באיזה הוראה טעו ומנ"ל דלא מהני שידיעום החוטאים וע"ז משני דאיכא עוד קרא אשר חטאו עליה עכ"ד ודפח"ח פי דבריו בהשכל נאמרו: אבל באמת אין יסוד לתירוצי מעכ"ת דהא להרמב"ם דמפרש ולא שידיעום החוטאים זה נלמד מלשון נודעה שמשמעו שידועו מעצמם ולא שידיעום אחרים וכן דריש בת"כ להדיא ובכריתות י"א ע"ב גבי חטאת יחיד או הודע אליו ולא שידיעוהו אחרים ורק דמרבה שם מתיבת אליו פשידיעים אותו אחרים ושותק ע"ש [ולפמ"ש הרמ"ל זצ"ל בהתוה"מ הרבוי הוא מהודע.

ובק"א כ' דהודע משמע ע"י אחרים ואליו משמע מעצמו ע"ש אבל לשון הת"כ לא משמע פן ואכמ"ל בזה] והכא דלא כתיב נודעה אליהם ממנועט אפילו כששתקו. וא"כ מה שיידע לומר דהש"ס מקשה דבוקמי קרא למעט דר"א דהא גם ר"י דפליג על ר"א לא דריש מהודע רק מאשר חטא בה פדאיתא בשבועות י"ח ובכריתות.

ואדרבא למאי דאמרינן בשבועות י"ח דבבבועות יחיד מרבה לה ר"א מאשר חטא והביא ע"ש א"כ ה"ה הכא מרבה לה מאשר חטאו והקריבו. והרי להכי נייז הרמב"ם מפירש"י משום דלא שיידע למעט זה מתיבת נודעה.

ולומר דסמיך אסיפא דקרא כפירש"י הוא דחוק גדול וכמ"ש גם כת"ר במכתבו. אבל רש"י הנכרח לפרש פן לשיטתו וכת"ר פתב שפחנזם פירש"י פן ולא הרגיש שרש"י הנכרח לפרש פן לשיטתו דלא שינה למעט זה מונודעה פנ"ל וז"ב: ואשר הקשה כת"ר על הלח"מ דהא בחטאת יחיד ל"צ קרא בשני עדים.

נ"ל דדברי הלח"מ א"ש בס"ד דבאמת בת"כ פ' ויקרא מפונרש דגם בהודיעוהו שני עדים ושתק ילפינו ג"כ מקרא דאליו שפחנזם. משמע דבלאו קרא הוי מימעטי מהודע דדרוש שם ולא שיודיעוהו אחרים וכמו דממעט שם באמת במכחישם.

ולפ"ז קשה טובא מאי פריך הש"ס בפשיטות על שני עדים קרא למה לי וגם יקשה בת"כ מנ"ל לרבות גם עד אחד ואשה דילמא קאי רק על שני עדים: והנראה דת"כ וש"ס דילן פליגי אי שתיקה פהודעה היא סברא חיצונית וא"צ לימוד על זה או שצריך לימוד.

דש"ס דילן ס"ל שהיא סברא חיצונית וכמו שפשוט באמת בש"ס בכמה דוכתי פאלו הוא מושפל ראשון ולזה בשני עדים ושותק פריך שפיר דהוי הודעה גמורה ול"צ קרא רק בעד אחד בעי קרא דלעד אחד שאינו נאמן י"ל שאינו חושש להכחישו.

וכן מצינו בש"ס כמה פעמים דהיכא דאיכא אמתלא לתלות שתיקתו לא הוי פהודעה. ע' ב"מ ו' ע"א ול"ז ע"ב וב"ב קל"ח ע"ב וכתובות י"ד ע"ב.

וכעין זה כתבו הבעה"מ והראב"ד וש"פ דהודה לפני עד אחד מצי למימר שהשטה בו ולא חשש להודות לפני ע"א. וע' ש"ף סי' פ"א סק"ב שהאריך להחזיק שיטה זו.

ואף הרמב"ם וש"פ דס"ל שם דמהני הודאתו היינו משום דעד אחד קם לשבועה עכ"פ ע"ש אבל בדבר איסור דלא שייכא שבועה ודאי י"ל שאין שתיקתו הודעה כי אינו חושש לדבריו ולזה בעי קרא ללמוד מזה דמ"מ ע"א נאמן בדבר איסור כששותק דהו"ל עכ"פ רגלים לדבר שאמת הוא.

וגם בדבר איסור הוא חושש יותר להכחישו או להטיל ספק בדבריו כי גנאי הוא למי שאוכל איסור אף בשוגג פידוע ולא יאונה פתיב: אבל התו"כ ס"ל דמסברא לא הוי ידעינו פלל אף בשני עדים דשתיקה פהודעה ורק מקרא דהודע אליו ילפינו לה וס"ל להתו"כ דכיון דגמרינו מקרא דשתיקה פהודעה שוב אין חילוק בין שני עדים לע"א כי בדבר איסור מקפיד גם בע"א שלא לשתוק אם לא שפירגיש בנפשו שיש מקום לדבריו.

והנה התו' הקשו בכריתות י"א ע"ב דדילמא אתי קרא לשני עדים והוא אומר אינו יודע ותירצו דא"י בשני עדים הוי פשותק. ולפמש"ל בכוננת הש"ס אין תירוץ מספיק דא"כ אפתי מנ"ל דשתיקה מהני בע"א.

ובלא"ה דברייהם צ"ב ונראה פנונתם דכיון דשתיקה אינה הודעה גמורה כמ"ש התו' ביבמות פ"ח ע"א וקדושין ס"ו ע"א ורק דהוי פרגלים לדבר ע"ש. ולזה גם בשני עדים ודאי שראוי שיאמין להם אף שאינו יודע ועדיף מרגלים לדבר.

ועכ"פ לדינא לא מצינו פדברי התו'. והרמב"ם סתם וכתב בפ"ג מה' שגגות ששותק ולא הזכיר דבעדים סגי באומר איני יודע.

והש"ף יו"ד סי' קכ"ז סקט"ו פתב דהרמב"ם ס"ל דאף בע"א חייב אף באיני יודע ומוכיח
זה ממ"ש בפ"ט מה' נזירות או שנסתפק לו. ולענ"ד לא מוכח מידי דא"כ הו"ל לכתוב
זה במקום עיקר הדין בפ"ג מה' שגגות.

אבל באמת הא בה' נזירות שם כתב או שנסתפק לו כמו שבארנו ושם ביאר מקנדם
דאיניר שידע שזנרקה טומאה רק שאינו יודע במי נגעה ע"ש ואין לה רגלים לדבר יותר
מזה.

ועכ"פ י"ל דבאינו יודע מאומה ס"ל להרמב"ם שפטור אף בשני עדים וכפשטות דבריו
דבק בשותק ולא פהתו. וכ"כ המהרש"א בקדושין ס"ה בדעת התו' שם דלרבנן דר"מ
פטור באומר איני יודע אף בשנים ע"ש: ואין להקשות על מש"ל דהא הו' שתיקה אינה
הודאה גמורה רק כרגלים לדבר כמו"ש התוס' ביבמות פ"ח ע"ב.

א"כ לא שייך למיתלי לה במה דקיי"ל בעלמא גבי ממון שתיקה פהודאה דשם הוי
פהודאה גמורה. דנראה דהא בסוטה נאמן ע"א כשיש רגלים לדבר ע' ריש סוטה וילפינו
מסוטה לעלמא.

ורק ה"א צריף גילוי מילתא מקרא דשתיקתו משנה לה רגלים לדבר: ובפשוטו נראה
בדעת התו"כ דיליף ע"א מקרא דהודע אליו מדכתיב לשון יחיד הודע דמשמע שהודיעו.
וכמ"ש הרמ"ל שם בהתוה"מ דדריש לה מהודע ולא מאליו.

וש"ס דילן לא ס"ל למידרש הכי משום דקיי"ל בסנהדרין ל' ובכמה דוכתי דבתורה
נקראים שני עדים לשון יחיד עד וא"כ ה"נ י"ל דקאי על עדים ולזה הנצטרף למימר דל"צ
קרא. ויותר נראה דהא דפריף הש"ס שם הכי בפשיטות היינו אליבא דר"מ דס"ל דאף
בהכחשה מהמני שני עדים משום דקאי שם על המשנה ומוקים שם הש"ס רישא
דמתניתין כר"מ ע"ש.

אבל לרבנן דר"מ שפיר איצטרף קרא לשני עדים בשותק. והלימוד מדכתיב לשון יחיד
כמש"ל.

רק שלא חש להאריף. ומינשבים דברי המהרש"א בקידושין ס"ה שהזכרנו דלא תקשה
לו קושניית התוס' דכריתות דלוקי קרא לעדים באומר איני יודע.

ובהתוה"מ כתב לבאר דיליף מדקדוק לשון הודע בא"ל עדים ואף ע"א ואף אשה ושפחה
והוא שותק ע"ש. וזה לא יכון בש"ס דילן וכנ"ל וגם לשון הת"כ שם לא משמע כן:
והקרנן אהרן פתב דלהכי יליף מסד קרא שני עדים וע"א ואשה דכינן דבעינו שידעה
להעדים המודיעים אותו א"כ אין נ"מ בין אחד לשנים כינן דסגי ליה במדכרו ומידכר
ע"ש.

היינו כסברתינו למעלה מצד שתיקה פהודאה רק מדבריו שם משמע דהוי הודאה גמורה
וזה נגד דברי התוס' יבמות פ"ח וכמש"ל. ובאמת לענ"ד יש מקום לומר כן ולנישב
ראיות התו' שם אף אכמ"ל בזה ובפרט שכן תפסו הפוסקים לדינא: ועכ"פ לפ"ז
מינשבים דברי הלח"מ שהזכרנו דשפיר בחטאת יחיד בעינו קרא גם לשני עדים
שמינשבים אותו בשותק וכמפורש בת"כ ויקרא.

וגם דברי הש"ס ישבנו בזה בס"ד דלא פליגי עם הת"כ. ואף אי נימא דש"ס דכריתות פליגי בזה עם הת"כ בכ"ז א"ש דברי הלח"מ.

די"ל דסוגיא דהוריות ס"ל כהתו"כ בזה פיון שהלח"מ מוכיח פן מפת קושיותו בסוגיא נשם [ולפמש"ל לבאר פלוגתא דש"ס ות"כ י"ל דהרמב"ם לשיטתו דס"ל דהודאה בפני ע"א מהני ואין חילוק בין שנים לאחד.

וע"כ דס"ל כהתו"כ דקרא אצטריף לשתיקה פהודאה אף בשני עדים וכמש"ל ונשפיר משני הלח"מ על הרמב"ם לטעמיה ומטרדותי אקצור]: הנה כ"ז פתבנו דלא לישנוני' להלח"מ פטועה ח"ו. אבל באמת גוף קושיותו אין לה התחלה כלל לענ"ד ובחנם נדחק גם כתר"ר בזה דהא הש"ס פריף שפיר דברייתא דלא כר"א דעד פאן שניף למעט דלא מהני הודעת החוטאים טיב החטא רק היכא דבלא הודעתם פטורים מקרבן וקמ"ל דהודעתם אינה מחייבתו.

אבל היכא שחייבים בלי הודעה א"כ אין שניף למעט ולזה פריף הש"ס שפיר דבשלמא לר' יהושע דס"ל שאם יודע שחטא רק שא"י באיזה חטא פטור שפיר יליף בבבביתא דלא מהני בזה מה שיודעו החוטאים באיזה חטא חטא.

אבל לר"א דס"ל דאף שא"י באיזה חטא חייב פיון שיודע עכ"פ שחטא א"כ מה שניף למעט שלא יודעו החוטאים דאף בלא הודעה חייבים. וא"ל דמזה עצמו נוכיח דבעי בהוראת ב"ד שידעו במה חטאו מדממעט קרא שלא יודעו החוטאים.

ז"א די"ל דקרא קאי היכא שב"ד לא ידעו כלל שטעו בהוראה. וגלי קרא דבעי שידעו בעצמם ולא שיודעו החוטאים וכמו דממעטין בחטאת יחיד שלא יודעוהו אחרים כמש"ל.

ולזה קאמר הש"ס דברייתא דנקטה אופן הלימוד בידעו שהורו וטעו במה הורו אתיא דלא כר"א דלר"א איירי קרא בלא ידעו שהורו. ומשני רב אשי דהכא ר"א מודה דכתיב עליה.

דבבביתא יחיד איתא בשבועות י"ט ובכריתות י"ח דדריש לה ר' יהושע מבה ור"א מוקי בה למתעסק. אבל הכא לא שניף למעט מתעסק ולזה דריש ר"א שפיר מעליה כמו ר"י מבה.

וז"ב בס"ד ואין שום התחלה לקושיות הלח"מ: ומזה סיוע לפירוש הרמב"ם בסוגיא שיודעו החוטאים דלא כפירש"י דלפירש"י דחוק פירוש הסוגיא דמאי מקשה דלא כר"א. הא שאני הכא דגלי קרא.

ובאמת בירושלמי שאצל הש"ס הגירסא להדיא ולא שיודעו החוטאים. וברור שפן היתה גירסת הרמב"ם בש"ס.

ובירושלמי שנדפס בפ"ע הגירסא שיוודעו. ונראה שהוגה זה ע"פ פירש"י בש"ס דילן. אבל העיקר פנ"ל וכדעת הרמב"ם. ומטרדותי ההכרח לקצור: סימן נו פבוד ידידי הרב הג' כו' מ' משה נ"י שפירא אשר פתת פי מצא דבר חידוש בריטב"א צירובין כ"ט דתמד שהחמיץ פוסל המקנה לפי ערוך מים שבו.

ובקש להודיעו דעתי בזה באשר יש בזה שיטות שונות. והנה לברר כל שיטה זו אין העת גורמת כי הטרדה מרובה בימים הללו ורק ארשום בקונפא מה שנ"ל בדברי הריטב"א והנה בהשקפה תמהתי על הריטב"א הנ"ל דהא משנה מפונשת במקנאות פ"ז דתמד שהחמיץ וכל מי פירות שנפלו סאה למקנה שאין בה מ' סאה לא פסלו ולא העלו ע"ש דקאי גם אתמד וכ"כ התו' זבחים ע"ח ע"ב וכ"כ התוס' יבמות פ"ב ע"ב ד"ה נתן.

ובסאה תמד ודאי יש יותר מג' לוגין מים. וע' תוס' חולין כ"ה ע"ב שפיתבו דאיירי ברמא תלתא ואתא תלתא ופלגא.

וא"ל דאיירי בנפל מפלים מופסקים באופן שבכל פלי לא היה ג' לוגין מים לבדם וכדקיי"ל בפ"ג דמקנאות דבכה"ג לא מצטרפי לפסול. ז"א דמשמע דאיירי בחד גוונא עם שאר משקין שנזפר שם ובפרט לפמ"ש הש"ך סי' ר"א ס"ק ס"ב דנקיט סאה לרבותא ע"ש.

ואי בגוונא דלא מצטרפי אין כאן רבותא: [וזה מכבר תמהתי על תוס' דיבמות פ"ב ע"ב הנ"ל שהקשו שם היכי מייתי מהא דנתן סאה ונטל סאה דבעי רובא בדרבנן דהא שם איירי במי פירות דאורייתא.

ותרצו דקאי גם אתמד שיש בו מים ע"ש. והא איירי שם בהחמיץ שיש לו דין מי פירות גמורים וכמ"ש התוס' בחולין כ"ו ע"א ד"ה בששהחמיץ דחשוב כפרי לגמרי מדנקח בכסף מעשר ע"ש דמשמע דהוי כמי פירות דאורייתא.

ונראה בדעת התוס' דס"ל דאף דאמעטו מי פירות בחולין פ"ד גבי מקנה היינו משקים גמורים אבל לא תמד שעקרו מים וכמ"ש הריטב"א שם. והא דנקח בכסף מעשר הוא גזה"כ מובשכר כדילפינו בעירובין כ"ז ע"ב.

ואף שהתו' בחולין צ"ו כתבו דטעמא דמעשר הוא משום שיש בו טעם יין. מ"מ י"ל שזה שייך רק במעשר דתלוי בטעם ולא במקנה.

וכדאיתא בירושלמי תרומות פ"י הל"ו דפריך שם מכבשים ושלקות דתרומה שאסור ובמקנה פוסלים. ומשני דתרומה תלוי בנו"ט משא"כ במקנה לא שייך נ"ט ע"ש.

והיינו דלגבי מקנה צריך שיהא מי פירות לגמרי או משקה אחר כגון דם ולזה ס"ל להתו' דהא דאין פוסל מקנה הוי רק דרבנן דשוניהו כמשקה לגבי מקנה. פי היכי דאשפחן דהוי משקה גבי מעשר שני כ"נ בדברי התוס' יבמות הנ"ל לכאורה ולהלן יבואר יותר אפי"ה: והנראה בזה דהנה התוס' בחולין כ"ה ע"ב הקשו דמנ"ל דמתניתין דתמד שהחמיץ ניקח בכסף מעשר ואינו פוסל מקנה אתיא כר' יהודה דילמא איירי ביהיב ג' ואתא ד' דרבנן גמי מדודו כדאיתא בב"ב צ"ו ותרצו דא"כ לא החמיץ גמי.

ולכאורה קשה דהא רש"י פי' שם דקודם שהחמיץ הוי מ'א בעלמא וכ"כ הרמב"ם בפי' המשנה. וכ"ה מפורש בסוגיא שם כ"ו ע"א דבלא החמיץ טעמא וחזותא מ'א ניגהו ע"ש.

וא"כ מה מהני דאתא ד' פיון דמ"מ הוי מים. ואף יין גמור פשיטערב ויהי מים ממש בטעם ומראה ודאי יפסול המקנה ג"כ.

וּכְתוּבָה קָמָא ר"פ הַמוֹצֵיא יֵין שְׂאנֵי יֵין הַשְּׂרוּנֵי דְרַפֵּי וְלֹא דְרֵי רַק עַל חַד תְּרֵי ע"ש.
וּכ"כ הַפּוֹסְקִים לְהַדְיָא דְבִינֵנוּת שְׁלָנוּ אַף אֵי רַמֵּי ג' וְאַתָּא ד' לֹא הָוֵי יֵין לְעֵנֵן בְּרַכָּה וְע'
שׁו"ע ס' ר"ד בְּזָה.

וְרַק בְּנִשְׁתַּנֵּה הַמְרָאָה אֲמָרִינוּ דְסָגִי בְקוֹרְטָב יֵין לֵג' לְוָגִין מִיָּם בְּחֻלְיִן שְׁם וּמְכוּת ד' ע"א.
וּבְאַמַּת הַתּוֹס' בְּחֻלְיִן בְּאוֹתוֹ דִּיבּוּר כְּתָבוּ דְבִלֵּא הֶחֱמִיץ יֵשׁ בּוֹ טַעַם יֵין ע"ש.

וְדַבְרֵיהֶם נִרְאִים דְאֵי לֹא הֶחֱמִיץ לְאוּ פְלוּם הוּא. לֹא שְׁיִיךְ כָּלֵל לְקֵרוֹתוֹ תְּמִד פִּינּוֹן שֶׁהוּא
כְּמוֹ מִיָּם בְּעֵלְמָא [וְדַבְּסוּגֵיָא שְׁם אֵיתָא דר"א ס"ל דְבִלֵּא הֶחֱמִיץ מִחֻלְיַת וּס"ל לר"י
דְבִלֵּא הֶחֱמִיץ חֵיב בְּמַעֲשֵׁר.

כְּבָר פִּירֵשׁ"י שְׁם הַטַּעַם מְשׁוּם שְׁסוּפּוֹ לְהַחֲמִיץ וְעַכְצ"ל שְׁיֵשׁ בּוֹ אֵיזָה טַעַם יֵין]. אֲלֵא
דְבַסוּגֵיָא שְׁם מְפוֹרָשׁ דְבִלֵּא הֶחֱמִיץ טַעְמוֹ מִיָּם כַּנ"ל.

וּצ"ל שֶׁהַטַּעַם קָלוּשׁ מְאוֹד עַד שֶׁנִּחְשָׁב לְגַבֵּי מְקוּהָ כְּאֵלוֹ טַעְמוֹ מִיָּם [וְהַרְמַב"ם בְּפִי
הַמְּשָׁנָה כְּתָב דְבִלֵּא הֶחֱמִיץ מ"מ נִצְבָּעִים הַמִּיָּם מִן הַשְּׂמָרִים. וְקָשָׁה דְהָא מְפוֹרָשׁ בְּש"ס
שְׁם דְחֻזוּתָא מֵיָא.

וְאוּלַּי פִּינּוֹן שְׂאִין לוֹ מְרָאָה יֵין קָרִי לֵיהּ חֻזוּתָא מֵיָא [וְדַחוּק] וְא"כ גַּם בְּאַתָּא ד' פִּינּוֹן שֶׁהַטַּעַם
קָלוּשׁ לֹא לֵיהֲוֵי פִּינּוֹן. וְעַכ"פ לְפִי לְשׁוֹן רַש"י וְרַמְבַּ"ם דְטַעְמוֹ מִיָּם וְדֵאֵי קָשָׁה [וּמְסוּגֵיָא
דְחֻלְיִן יֵשׁ לְדַחוּת וּלְחֻלְקָא דְשְׁם אֵינִירֵי קוֹדֵם שְׁשֵׁהוּ הַשְּׂמָרִים בְּמִיָּם זְמַן הִרְאִי וְאֵז טַעְמָם
מִיָּם לְגַמְרֵי רַק שְׁסוּפָם לְהַחֲמִיץ כְּשִׁישָׁהוּ.

אֲבָל סַתָּם תְּמִד שְׁלֵא הֶחֱמִיץ הַפּוֹנוּהָ שְׁכָבָר שְׁהָה זְמַן הִרְאִי וּבכ"ז לֹא הֶחֱמִיץ וְאֵז שְׁפִיר
קָלַט עַכ"פ טַעַם יֵין כַּמ"ש הַתּוֹס'. וְעַפ"ז יִהְיֶה מְדוּקָדָק הָא דְפָרִיךְ שְׁם אֲלֵא מִתְּנִיתִין
דְקַתְנֵי הֶחֱמִיץ אֵין לֹא הֶחֱמִיץ לֹא דִילְמָא אֵי שְׁבָקִיה הָוֵי מִחֲמִיץ.

וְקָשָׁה ל"ל קְאָמֵר בְּפִשְׁיטוֹת דְקַתְנֵי לֹא הֶחֱמִיץ פּוֹסֵל הַמְקוּהָ. וְל"ל לְמִינְקָט בְּלִישְׁנָא גַם
הֶחֱמִיץ דְמִשְׁמַע דְדִינִיק מְסִיפָא הֶחֱמִיץ אֵין לֹא הֶחֱמִיץ לֹא.

וּלְפַמ"ש א"ש דְבְרִישָׁא י"ל דְאֵינִירֵי שְׁשֵׁהָ זְמַן הִרְאִי כַּנ"ל אֲבָל מְסִיפָא דִינִיק דְלָמָּה נִקִּיט
הֶחֱמִיץ הוּל"ל רְבוּתָא טְפִי אַף בְּלֵא הֶחֱמִיץ עֲדִינִין רַק סוּפּוֹ לְהַחֲמִיץ. אֲלֵא שְׁלַפ"ז יְקָשָׁה
לְשׁוֹן הַמְּשָׁנָה עַד שְׁלֵא הֶחֱמִיץ מְשַׁמַּע שְׁעַכ"פ סוּפּוֹ לְהַחֲמִיץ.

אֲבָל זֶה בְּלֵא"ה קָשָׁה כָּל הַיְכִי דְנִקְטֵי הַש"ס וְהַפּוֹסְקִים לְשׁוֹן זֶה הוּל"ל תְּמִד שְׁלֵא הֶחֱמִיץ.
וּצ"ל דְרִיגְהָטָא דְלִישְׁנָא הוּא מְשׁוּם דְרוּב תְּמִד סוּפּוֹ לְהַחֲמִיץ וְדוּחַק.

גַּם בְּתוֹד"ה דְלָמָּא מְבִנְיָא דְאֵין רוּב מִחֲמִיץִין דְלֵא כְפִירֵשׁ"י שְׁם ע"ש. וְאוּלַּי כְּפִירֵשׁ"י
שְׂאִין לְסִמְנוּךְ לְכַתְחֻלָּה עַל רוּב זֶה ע"ש שׁו"א וְאַקְצָר]: וּבִישׁוּב קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' נִרְאָה
דְלְכַאוּרָה קָשָׁה מֵאֵי קְאָמֵר הַש"ס דְהָא דְנִיקָח בְּכֶסֶף מְעַשֵּׂר ר"י הֵיא.

הָא גַזְה"כ הֵיא מוּבְשָׁכֵר דְנִיקָח כְּדֵאֵיתָא בְּעִירוּבִין כ"ז. וְשְׁם הַטַּעַם דְמְבָלִיעִין דְמֵי הַמִּיָּם
בְּדְמֵי טַעַם יֵין שְׁיֵצָא מִן הַשְּׂמָרִים וְכְפִירֵשׁ"י בְּעִירוּבִין שְׁם וְע"ש בְּתוֹס' וּבִיּוֹמָא ע"ו בְּתוֹס'
וְכַמוֹ צִיר בְּעִירוּבִין שְׁם שְׁמְבָלִיעִין דְמֵי מֵי מְלַח בְּשָׁמֵן ע"ש.

וכן מוכח בסוגיא שם דתמד גרוע מיין אגב קנגנו דקאמר שם אי פתיב ובשכר ה"א דאתי לדבילה קעילית ולא נקיט תמד משום דהוי ידעינו מזה קנגנו ע"ש בתוס'. וכן מפנרש בירושלמי פ"ה דמעשרות ופ"ק דמע"ש דבצי לאוקמי מתניתין כר"י ודחי דלא גרע תמד ממי מלח והיגו בהבלעה בשמן כמ"ש המה"פ שם וא"כ קשה פנ"ל.

וביותר קשה על התו' חולין כ"ו ע"א ושכתבו דתמד ניקח בכסף מעשר משום טעם יין שבו ול"ד לקנגנו דהוי משום הבלעה ע"ש. ותמוה דא"כ לימא הש"ס שם דשפיר ה"א בשכר אחי לתמד.

ומ"מ לא גרע מינה קנגנו דשאני תמד שגופו משקה. ועכצ"ל דהטעם משום הבלעה וכמש"ל [ולפמ"ש הריטב"א בחי' שם בחד תירוץ דהש"ס נקיט דבילה לרונחא דמילתא ע"ש יש ליישב זה אלא שהוא דוחק גדולגם במצא פדי מדתו י"ל שגשאר מן המים ניצא יין כמ"ש הרשב"ם בב"ב צ"ו ע"ב סברא זו ושפיר שייך גם בזה הבלעה וכן דעת הרשב"א בחולין דאיירי אף בכדי מדתו דלא פהתוס' שם ע"ש]: ולזה נראה דבאמת ביהא פליגי ר"י ורבנן.

דר"י ס"ל דניקח בכסף מעשר משום טעם יין שבו ויליף מינה לעלמא דהוי משקה. ורבנן ס"ל דטעמא משום הבלעה פנ"ל וסוגיא דעירובין שם אולא לרבנן לזה נקיט דבילה קעילית פנ"ל.

אבל התו' בחולין שם אזלי אליבא דר"י ושפיר פתבו משום טעם יין. והש"ס דאוקמא כר"י היגו משום דקתני דאינו פוסל המקנה ולרבנן פוסל המקנה.

ואף דבירושלמי דחי מהא דמי מלח ובהבלעה אף על משנתנו דתני אינו פוסל המקנה. י"ל דס"ל לירושלמי דכיון דג' לוגין דרבנן הקילו בהחמיץ דכיון דניקח בכסף מעשר שויגהו כמשקה אף לגבי מקנה פנ"ל לדעת הירושלמי.

אבל ש"ס דילן לא ס"ל הכי פיון דגבי מעשר לרבנן טעמא משום הבלעה פנ"ל. וממילא מיושב קושית התו' דע"כ לא איירי מתניתין ברמא ג' ואתא ד' דהא נקיט ניקח בכסף מעשר וזה ע"כ איירי בפחות מד' דבאתא ד' לא צריך קרא דהו"ל יין מזוג גמור [והרע"ב שכתב דאיירי באתא ד' תמוה וכבר תמה עליו במה"פ בירושלמי שם] ולזה עיקר הוכחת הש"ס דאתיא כר"י מדנקיט אינו פוסל המקנה באותו תמד שניקח בכסף מעשר והיגו בפחות מד' פנ"ל: ובזה מיושבים שפיר דברי הריטב"א הנ"ל ממשנה דמקנאות.

דשם י"ל דאתיא שפיר פרבנן דר"י. ואיירי ברמא ג' ואתא ד' ושפיר מחלקינו בין החמיץ ללא החמיץ כמש"ל דבלא החמיץ הו"ל מים גמורים.

ובאתא ד' מודה הריטב"א דאינו פוסל אף המים שבו דהו"ל יין מזוג גמור וכדאייתא בעירובין שם ובמכות ד' ע"א. ובזה לא שייך לומר סברת הריטב"א שעיקרו מים דזה עיקרו יין מיקרי: ונראה ראיה לדעת הריטב"א ולפירושינו הנ"ל מסוגיא דחולין דף כ"ו.

דקאמר רבא דהא דתמד שלא החמיץ פוסל המקנה אף שסופו להחמיץ וכגון ששייר בפוס דאתיא כריב"נ דאזיל בתר חזותא בג' לוגין פחות קורטב ונפל לתוכן קורטב חלב ומראה מים פוסלים המקנה.

וה"נ טעמא ונחזותא דהאי מיא ניהו. וקשה טובא דמה דמיון הוא זל"ז דהקא סופו להיות משקה וטעם יין בכולו משא"כ שם דלא קמ"ל ריב"נ שם רק שיהחלב מצטרף למים אבל המים הם מים גמורים לעולם.

והתוס' ורש"י שם הרגישו בזה ונדחקו מאוד לומר דמ"מ מדמה רבא פי היכי דהתם החלב עצמו הוי פמים ה"נ אף שסופו להתמיץ הוי פמים. ובענ"ד אין זה נוח בסברא לדמות זל"ז.

אבל לפמ"ש הסוגיא מבוארת היטיב בס"ד. דעיקר הדין דפוסל ואינו פוסל סובב הולך אי בעינן ג' לוגים במים לבד מה שיצא מן השמרים או דכל ג' לוגים תמיד פוסלים.

וכ"ז בהחמיץ אבל בלא החמיץ אף באתא ג' ופלגא. מ"מ מצטרף לכ"ע פיון שטעמו כמעט כמו מים א"כ מוכיח שלא יצא פלל יין מן השמרים.

ורק איזה לחלוחית שהיתה בהם וכמו מים [וגרע מזהל שמן בשבת קמ"ד ע"ב יעו"ש] או י"ל דאיירי בכדי מדתו כמ"ש הרשב"א שם דלא כהתוס' בחולין שם. ושפיר מוכח שלא יצא פלל מהשמרים ורק בסופו להתמיץ א"כ שוב מוכח שיצא איזה מעט יין מהשמרים לזה צריך ג' לוגין מיש גמורים וע"ז קאמר רבא דהא מני ריב"נ דס"ל דאף קרשוב חלב מצטרף למים אף שחלב היה משקה גמור.

וא"כ ה"נ אף אם נתפוס שיצא מעט יין מן השמרים מ"מ פיון שעכשיו טעמא ונחזותא מיא שפיר מצטרף עם המים לפסול בג' לוגין וא"צ ג' לוגין שיהיו במים לבד מה שיצא ולא אזלינן בזה פלל בתר סופו פיון שאף אח"כ לא יבטלו המים לדעת הריטב"א וכנ"ל.

וכ"כ בחי' הרשב"א שם דאף דכשהחמיץ לבסוף איגלי מילתא למפרע שיש בו יין מ"מ אין נידון לריב"נ רק פמים של עכשיו ע"ש. נראה כמ"ש לדעת הריטב"א דעיקר השקלא וטריא הוא אם מצטרף מה שיצא מן השמרים אל המים לפסול המקנה: והנה הרמב"ם פוסק בפ"ב מה' מעשרות דבאתא ד' חייב במעשר ובפחות אף שיש בו טעם יין פטור.

וכן בפ"ח מה' ברכות פסק דאין מברכין בפה"ג רק באתא ד' ובפ"ז מה' מע"ש פתב התמיד עד שלא החמיץ א"נ בכסף מעשר מפני שהוא פמים ומשהחמיץ נלקח ביין ובשכר. לקחו עד שלא החמיץ והחמיץ קנה מעשר בד"א בנתן ג' מים ומצא פחות מד' אבל אם נתן ג' והוציא ד' ה"ז פיון מזוג ונלקח בכסף מעשר עכ"ל.

ובפ"ז מה' מקנאות פתב סתם דהחמיץ אינו פוסל המקנה ולא החמיץ פוסל. והנה לכאורה דבריו צ"ע דאם נפרש דבה' מע"ש פנונתו לומר דבאתא ד' אף בלא החמיץ ניקח א"כ יקשה מהא דמקנה שסתם לומר דפוסל בלא החמיץ בכל גוונא.

וגם דהא הרמב"ם פי' דבלא החמיץ הוי מים גמורים כמ"ל וא"כ ה"ה באתא ד' וגם דהו"ל להרמב"ם לכתוב בפירושו דבאתא ד' ניקח אף בלא החמיץ פיון שזה עיקר הרבותא. וגם צריך להבין לשונו פיון ובשכר שאין לו ביאור.

ורציתי לומר שצ"ל פיון וכשכר. אבל הוא דחוק להגיה וגם ז"א מכמה טעמים.

וגם צ"ע דדבריו סותרים זא"ז דבה' ברכות ומעשרות לא חילק כלל בלא אתא ד' בין
החמיץ ללא החמיץ. ובמקנה לא חילק אי אתא ד' או לא: אכן לפמש"ל י"ל דהרמב"ם
פוסק פהירושלמי שהזפרנו דבעי לאוקמא מתניתין כר"י ודחי לה דלא גרע ממי מלח.

וכבר בארנו דתמד דנקח בכ"מ לרבנן הוא בהבלעה ובארנו דס"ל להירושלמי דגם
במקנה בהחמיץ אינו פוסל אף לרבנן דלא פש"ס דילן. ולזה פסק במקנאות סתמא לחלק
בין החמיץ ללא החמיץ ובמע"ש פתב דבלא אתא ד' נלקח בינו ובשכר.

הפוננה בהבלעה עם מעט היין ושכר שיש בו. אבל באתא ד' ה"ז פניו מזוג וא"צ הבלעה
כלל.

אבל בה' מעשרות וברכות אוקמא אדינא פרבנן דר"י דדונקא באתא ד' וכנ"ל ומינשב
הפל בס"ד. וידוע דרף הרמב"ם שפוסק לפעמים פירושלמי.

ובפרט הכא דעדיף טפי לאוקמא סתמא דחולין כ"ה ומקנאות פ"ז ומע"ש פ"ה הפל
פרבנן דר"י דבש"ס דילן מוקמינן בחולין שם כר"י [ואפשר לומר במ"ש בינו ובשכר
דמפרש הרמב"ם אופן ההבלעה שלוקח יין או שכר ולוקח עמו תמד בהבלעה ומוכח זה
מסוגיא דעירובין שם דמרבין מביין שניקח קנחן אגב יין וקאמר אי פתיב ביין משום
דהיינו נטירותיה אבל תמד קיחא בעלמא הוא.

ואי פתיב בשכר הו"א דבילה קעילית דפירא הוא אבל יין ע"ג קנחנז לא ע"ש. ולא קאמר
דבשכר הוי תמד דמתמד הוי ידעינן שפיר קנחן במפל שפן.

ואי כפשוטו שנקנה המים שבתמד אגב מעט יין שמעורב בו הול"ל האריכותא בתמד
גופיה דאי פתיב בשכר הו"א דוקא תמד משום שהמים מעורבין עם היין שבהם. משא"כ
קנחן דלחודיה קאי ואינו ראוי לשותותו עם היין ביחד.

וע"כ צ"ל דתמד נקנה בהבלעה עם היין ושכר שקונה לבד התמד ושפיר עומד לבדו כמו
קנחן. ומדוקדק לשון הרמב"ם בינו ובשכר פ"א אגב יין ואגב שכר.

ונראה שפן דרף הלוקחים חביות יין שלוקח גם התמד שנעשה מן שמרים של אותו יין
וכעין הא דב"מ דף מ' גותן לו שמרים ע"ש. ולזה יש לו שייכות עם היין כמו קנחן ליין
אבל התוס' נרש"י נראה שאין מפרשים כן: ועדיין דחוק הוא לומר דהרמב"ם פוסק
דלא פש"ס דילן.

ועו"ק טובא ל"ל מחלק הרמב"ם גבי מקנה בין אי נשתייר ממנו בכוס ולבסוף החמיץ
וכדאימת להדיא בחולין כ"ו ע"א ובה' מע"ש פ"ז הזכיר חילוק זה פנ"ל: ונראה בדעת
הרמב"ם. דבמפות דף ד' מוקי רבא שם פלוגתא דר"י בן נורי ורבנן בנפל קנחן טוב יין
לתוף ג' לוגין מים ומראיהם מראה יין דת"ק ס"ל דפוסלים דאזיל בתר שיעורא דמים
ורביב"נ ס"ל דאינו פוסל ואזיל בתר חזותא.

וכן פליגי בפחות מג' לוגין והשלימם בקר טוב חלב ומראיהם מראה מים דת"ק ס"ל דלא
פסיל וריב"נ ס"ל דפסיל יעו"ש. והנה בחולין דף כ"ו מבואר דריב"נ אזיל ג"כ בתר
טעמא אף שהמראה מראה מים יעו"ש להדיא מדקאמר וטעמא וחזותא דהני מיא נינהו.

ולפ"ז מבואר דלריב"נ בתמך שהתמיץ ויש בו טעם זין אינו פוסל המקנה כלל אף המים שבו ואף בלא אתא ד' דהטעם משנה לה משקה וכמו גבי קורטב זין בג' לוגין דהמראה משוי לה משקה.

אבל בלא התמיץ אף שסופו להתמיץ מ"מ פינו דהשתא צדין לא התמיץ לא שייך לומר שיהיה משקה פינו שעלשיו טעמא נחזותא מיא. והיינו דמייחסי רבא בתולין שם.

ואף דלעגנן מע"ש הו"ל שפיר משקה פינו שלבסוף התמיץ. מ"מ פוסל המקנה פנ"ל.

ולפ"ז צ"ל דרבא כדמוקים שם בתולין המשנה כריב"נ שוב א"צ לומר דאתיא כר' יהודה כדקאמר מעיקרא שם. דאף לרבנן דר"י מ"מ פשהתמיץ ויש בו טעם זין לא גרע מקורטב זין שנעשה ע"י מראה זין דאינו פוסל לריב"נ.

דבהתמיץ ג"כ יצא מעט זין אף בלא אתא ד' ואף במצא כדי מדתו כמש"ל בשם הרשב"ם והרשב"א. ודקאמר רבא שם בתירוצו דטעמא נחזותא מיא ניהו היינו לומר דאף לר"י מ"מ בלא התמיץ פוסל המקנה אף שסופו להתמיץ וכנ"ל.

והנה בהא דג' לוגין שנפל בהם קרטוב זין ומראיהם מראה זין פוסק הרמב"ם וש"פ כריב"נ דאינו פוסל המקנה והטעם משום דרב ס"ל בזה כריב"נ במפות שם. ולזה שפיר פסק הרמב"ם דהתמיץ אין פוסל המקנה בסתמא אף אם מצא כדי מדתו דהטעם מהני לאשויי משקה לעגנן מקנה וריב"נ פנ"ל.

ובלא התמיץ פוסל אף אם שייך בכוס והתמיץ מ"מ השתא טעמא נחזותא מיא פנ"ל. וגבי מע"ש פוסק פרבנן דר"י דדונקא באתא ד' מיקרי משקה גמור פנין מזוג נרק בהתמיץ בלא אתא ד' נקח בהבלעה מגזה"כ וכמש"ל בס"ד.

ובה' ברכות ומעשרות פסק בפשיטות פרבנן פנ"ל ומיושב הפל בס"ד: ועפ"ז מיושבים דברי הריטב"א שהזכרנו דס"ל דמשנה דמקנאות פ"ז הנ"ל אתיא כריב"נ דס"ל דמעט הטעם או המראה עושה כולו משקה לזה אינו פוסל כלל תמך שהתמיץ וס"ל דשמואל דקאמר בעירובין דף כ"ט דשכר פוסל המקנה ס"ל פרבנן דריב"נ דאזלי בתר שיעורא לחוד פנ"ל.

ולזה כתב שפיר הריטב"א דתמך שהתמיץ ג"כ פוסל לפי ערך מים שבו: ובחיל' הרשב"א בתולין כ"ו הביא אהא דאר"א הפל מודים שאין מפרישין עליו ממקום אחר אא"כ התמיץ דיש מפרישים דר"י מודה אבל רבנן ס"ל דפטור ממעשר אף בהתמיץ.

ולפי פירוש זה מתניתין לא ר"י ולא רבנן אלא אתיא כריב"נ עכ"ד. ואין לזה ביאור לכאורה דלפירוש זה משמע דלר"י חייב במעשר בלא התמיץ אף דלא ידענו אי סופו להתמיץ.

וא"כ מה שייכות הא דריב"נ להכא. אכן לפמ"ש הדבר מבואר דשפיר אתיא פרבנן דר"י ומ"מ בהתמיץ אינו פוסל לריב"נ דכיון שיש בו טעם זין הו"ל כולו משקה וכמש"ל.

אף דלרבנן הוי קיוהא בעלקמא טעם שיש בו כמ"ש התו' שם מ"מ לא גרע ממראה זין שנעשה מחמת קורטב זין וכמש"ל דהא קורטב אינו רק אחד מס"ד בלוג. אבל בלא התמיץ פוסל דטעמו נחזותא מיא פנ"ל ואקצר בזה: ובאמת אף שהראנו פנים לדעת

הריטב"א מ"מ עיקר מה שהביא להריטב"א לומר כן מקוששיתו אהא דאר"ז אמר שמואל דשכר פוסל המקנה בג' לוגין.

והקשה דהא תמך שהחמיץ אינו פוסל ומ"ש שכר מתמך. ולזה תירץ דתמך ג"כ פוסל לערף מים שבו.

ובתוס' רי"ד שם מהפך הגירסא מפיח קושיא זו. וגורס דשכר אינו פוסל המקנה ע"ש. וזה צ"ע דהא בחולין שם מוקי לה כר' יהודה דהחמיץ פוסל. ושמואל יספור כרבנן וא"ש בפשוטו.

וגם תירוצי הריטב"א צ"ע דמשמע מדבריו דגם שכר אין פוסל רק לערף מים שבו. ולשון שמואל דקאמר בג' לוגין משמע דג' לוגין שכר פוסלין כמות שהם.

אף זה י"ל דכוננת הש"ס לומר דפוסל בג' לוגין בתורת מים ולא בשנינוי מראה בתורת משקה עפירש"י שם. אבל באמת צריף ג' לוגין לכד מה שיצא מן התמרים ודוחק.

ובעיקר הדבר נראה שאינו דומה דהא חזינו לענון ברכה כ"ע מודו בשכר תמרים ושעורים דמברכים שהנ"ב ורק בתמך שמרים פליגי אחרים בב"ב צ"ו יעו"ש. הרי חזינו דתמך עדיף והטעם כמ"ש התוס' שם דבאמת בכל דוכתא המשקה היוצא מפרי אינו כמו הפרי.

ורק בזיתים וענבים גלי קרא דמשקה היוצא כמותו. כדאיתא להדיא בחולין דף ק"כ והטעם מפני שהם עומדים לכה מתחילה בעיקר נטיעתו וגידולו כדאיתא בשבת קמ"ג יעו"ש [ולגבי ברכה מפליגין כה"ג בברכות ל"ו ע"א צנון נטעי אינשי אדעתא דהכי וכו' צלף נטעי אינשי אדעתא דשותא יעו"ש ובתוד"ה לא נטעי מה שכתבו לענון לולי גפנים] וגם דרף יין לערב בו מים אח"כ דאין דרף פלל לשותות יין חי.

ויין מזוג זהו עיקר משקה היין ושם יין עליו. ולזה ה"ה בתמך שהחמיץ שהוא ג"כ יין מעורב במים כמש"ל שמן השמרים יצא יין.

ושפיר המים בטלים לגבי היין. אבל שארי משקים שאין עיקרו לכה נהי שאם הם בעינם נדאי לא פסלי מקנה דממעטינו בחולין פ"ד כל מי פירות.

אבל כיון שעיקרם מים אין כדאי הטעם שיוצא מן התמרים לבטל את המים מתורת מים לענון זה. והיינו דמחלק הש"ס במפות ד' דהתם חמרא מזיגא איקרי ואינו פוסל.

ובעירובין כ"ט קאמר אף דשיכרא איקרי מ"מ פוסל. והיינו משום דיין חשוב לבטל המים ולקרוא עליו שם יין כנ"ל.

וע"ש בתוס' שלפי תירוץ ראשון שעיקרו מים יקשה מתמך כנ"ל. ולתירוץ שני דחמרא שם פרי עליה.

א"ש כמ"ש דשאר פירות אין מבטלים שם המים. ושוב ראיתי בתוס' רי"ד שהרגיש בסברא זו בקוצר.

אלא שכתב שדוחק יעו"ש. ולענ"ד י"ל כן: וראיה מכבשים ושלקות דקיי"ל בפ"ז דמקנאות דפוסלים מקנה.

ולא פלוג אף בשלוקות דירקות. וגבי ברכה קי"ל דעל שלוקות ירקות מברכים בפה"א.
ורק בשלוקות פירות נחלקו הרא"ש ורשב"א. וגם בזה פתב המג"א שיהא ממשות הפרי
ועס"י ר"ב ור"ד וסי' ר"ה במג"א סק"ז בזה.

וא"כ מבואר דמקנה חמיר מברכה. וא"כ קשה מתמד שהחמיץ.

וע"כ צ"ל כמ"ש התוס' בעירובין שצריך שיהא שם הפרי על המשקה לענין מקנה וגם
דין חשוב ומבטל המים כמ"ל. ועוי"ל דכיון דניקח בכסף מעשר מדאורייתא עדיף.

והחשיבוהו כמי פירות טפי וכמ"ל בזה. ובפרט למש"ל בדעת תוס' דתמד דאין פוסל
הוא רק דרבנן ודאי אתי שפיר יעו"ש.

ואף לריב"נ שפארנו דטעם יין שבו עושה פולו משקה. כ"ז בנין דשם הפרי עליו.

משא"כ בשכר. והעיקר תלוי בשם הפרי דבחולין פ"ד אימעיטו מי פירות ממים.

וה"נ בעי שם למימר דדם יפסול דאיקרי מים. וצריך שם מיעוט בפ"ע לדם יעו"ש.

והיינו משום דמ"מ עיקר שמו הוא דם. אבל בשארי דברים אזיל בתר שמה בזה כמו
שפתבו התוס' שם בעירובין בתירוץ השני.

ועדיין קשה דהא תמד גם כן הוא שם בפ"ע כמו שכר. ואין זה שם יין כלל.

וצ"ל דשם תמד הנה ג"כ אינה לשון נופל על דבר הנעשה מן היין. ולזה לא מצינו שם
זה רק על הנעשה מן הענבים כמו חרצנים ושמרים כדאיתא בפסחים מ"ב.

משא"כ שכר כולל הרבה דברים. ובשבת קמ"ד ע"ב איתא דהנסחט מן הפירות אינו
פוסל רק בשנינו מראה.

ורוצה לדקדק מזה דהוי משקה ודחי דכל שאין עושין ממנו מקנה פוסל בשנינו מראה
ע"ש. הרי דמעיקרא ס"ד דצריך משקה גמור דוקא.

ומסיק דכל מידי דמימעיט ממים בחולין פ"ד פוסל בשנינו מראה. וא"כ היכי שמעורב
עם מים עד שאין שם הפרי עליו אינו פוסל בשנינו מראה.

דהו"ל כמי צבע ודין בג' לוגין. וכמו כפשים דהנסחט מן תרדין פוסל בשנינו מראה
כדאיתא בשבת קמ"ד.

וכשנכבשו במים פוסל בג' לוגין כדתנן פ"ז דמקנאות. וע"כ צ"ל כמ"ש וכמ"ש
בירושלמי ספ"י דתרומות דאין נותנים טעם לענין מקנה ע"ש: וצ"ע טובא על הטוש"ע
יו"ד סי' ר"א שהשמיטו דין דשכר אי פוסל המקנה והרמב"ם הביאו בפ"ז מה' מקנאות
דפוסל וכן שארי פוסקים לא הביאו דין זה רק הרמב"ם.

ועכ"פ לדינא ודאי דשכר פוסל כיון דרש"י ותוס' נרמב"ם וריטב"א גורסים כן הו"ל
דעת תוס' רי"ד דעת יחיד. אכן דעת ריטב"א שפוסל רק לפי חשבון מים שבהם.

פשטות כל הפוסקים הנ"ל לא משמע כן ובפרט לפמ"ל בענין זה. אלא דמ"מ נראה
אם ידוע שיצא קצת מהתמרים או השעורים ונוסף על המים א"כ לא גרע מהא דקרטוב
חלב דקיי"ל כת"ק דריב"נ דאין פוסל אף שמראהו וטעמו מים.

דלא מצטרף הקלב לג'לוגין ול"א שהחלב בטל. וה"נ בלח קיי"ל דיש בילקה וילזה ונדאי
נראה דלא יפסול עד שנדע שיש ג' לוגין מים בו לפי ערה.

משא"כ בתמד שהחמיץ דאין פוסל לגמרי כמש"ל דדמי לזין גמור לר' יהודה או לריב"נ
אף לרבנן. ובריטב"א שם משמע שפירש דשכר הוא מחרצנים וצ"ע.

ויש שם איזה ט"ס באקצור: סימן נז כ' ידידי הרב הג' כו' מ' משה נ"י שפירא מטרדוטי
לא אוכל להאריף ואשיב לו בקוצר. ע"ד אשר עוררני אפוא מקום מ"ש התוס' דתנו
אין מעידין על הגוסס.

פשוט שפוננתם להא דתנו ביבמות ק"כ ע"א אין מעידין עד שתצא נפשו. וכ"נ למענין
בתוס' שם ק"כ ע"ב ד"ה למימרא שפתבו דפריף ממגניד וגוסס עיי"ש.

ונה תלוי בגירסא שם פי לגירסת רש"י וקרי"ף וקרא"ש לא קאי זה על גוסס רק על
מגניד יעו"ש. וברמב"ם פי"ג מה"ג הט"ו מבואר שגורס בגירסת התוס' שם ומפרש דקאי
אגוסס וכדומה שרובן למיתה יעו"ש.

ובש"ע סי"ז ס"ח הביא דברי הרמב"ם ובסכ"ט הביא כפי גירסת קרי"ף ורש"י ויש
להאריף בזה. ובדברי קרא"ש סוף מ"ק בשם הר"מ רוטנבורג והובא בש"ע י"ד סי'
של"ט ס"ו להלכה שמתאבלים על גוסס לאחר ג' ימים.

וקשה טובא דכיון דגוסס הוי רק מצד רוב גוססים למיתה ובאבילות מצינו שהקילו
ביותר לענין פחות מכן ל' אף שהרוב אינם נפלים. וגם יום ל' כלפניו דמי אף דלענין
חליצה הקילו באשת פהו וע' שבת קל"ו.

אף אין העת מסכמת להאריף פעת. וגם פי כפר דברו אחרונים בענין זה ומצאתי במה"צ
שהביא בשם הרח"ש ג"כ שפוננת התו' למשנה הנ"ל: ואשר התעורר במ"ש הט"ז י"ד
סי' רט"ו סק"ד בשם מהר"מ מ"ץ [הובא ג"כ בש"ף סי' ר"ד] שאם אמר כסף זה כל
הרינח הפגיע ממנו אתן ממנו מעשר מיקרי דבר שפא לעולם.

והקשה דבסי' ר"ט בח"מ מבואר דהוי דשלב"ל. לדעתי אינו מבואר שם ובקצה"ח שם
הביא דעת מהר"מ אלשיך בענין זה ומשמע שדעת הקצה"ח דמעות לפירוטיהם מיקרי
דבר שפא לעולם כמו דקל לפירוטיו.

ואף שבלשון מהר"מ מ"צ אין מפורש שיאמר כסף זה לפירוטיו. מ"מ ע"כ צ"ל שפוננתו
לזה דליהוי כמו דקל לפירוטיו.

וע' בידות נדרים סי' ר"ד בענין זה באקצור ולפלא שלא הביא זה הקצה"ח שם: ועוד
נראה דהא קיי"ל בסי' רי"ג במוכר פירות שובך וכוננת שקנה. וכתבו הפוסקים דאף
דהוי דשלב"ל מ"מ מדהזכיר השובך והכוננת שלא הנצרך להזכיר רק היונים והדבורים
מסתמא דעתו להקנות גוף השובך והכוננת לפירוטיהם יעו"ש בב"י ושאר אחרונים.

ובט"ז שם כתב שאף באומר פירות שינולדו בשנה זו מקנה ג"כ השובך ע"ש ודבריו
צ"ע לענ"ד. ועכ"פ בנ"ד שפונדאי מה שאומר כסף זה מקודם ואח"כ כל מה שפגיע ממנו
רינח אתן מעשר משמע להדיא שפוננתו לנדר גוף הכסף לזה.

ואף שהסמ"ע פתב נשם הטעם משום שהשוכה טפל לפירוטיו אבל המעיין בב"י וש"פ
נראה שאין זה עיקר הטעם. ולפ"ז יש לדון אם אמר אילו זה מה שיוציא פירות אני
מקנה לה ג"כ הוי קנין.

אף יש לחלק דבנודר ומקדיש כל דבריו הם קנין. וכיון שאומר כסף זה מה שיגיע ממנו
רינוח אתו ממנו מעשר הוי כמקדיש הכסף והרינוח למעשרותיו.

אבל גבי קנין יכול לומר דלשון אני מקנה קאי רק על הפירות ולא על האילן פיו
שהדיבור בעצמו אינו קנין רק צריך לומר בפירוש שהוא מקנה: וראיה ברורה לזה נראה
דהנה ה"ן פתב בנדרים ט"ז ע"ב בשם התוס' דהיא שמקדיש מעשה ידיו פיון שהזכיר
שם ידים נעשה כאומר יקדשו ידי לעושיהם.

וקשה טובא דא"כ גם במוכר פירות דקל נימא הכי. אבל הדבר נכון לפמ"ש ה"ן ספ"ק
בנדרים גבי קונם פי מדבר עמו דמשמע דקונם קאי אדיבור ומשמע נמי דקאי אפה וסתם
נדרים להחמיר ואמרינו דקאי אפה ע"ש.

וא"כ ה"נ כשזמזכיר הידים אמרינו לחומרא דקאי על הידים. אבל גבי מכר אמרינו לקולא
לנתבע לאוקמא בחזקת מרא קמא.

ואף אם תפס הלוקח בכ"ז אנו דנין הלשון לקולא כדין יד בעהש"ט על התחנתונה ואין
מועיל תפיסה אח"כ. ע' ח"מ סי' מ"ב ובאחרונים נשם והובא דעת ה"ן בשם התוס' הנ"ל
בש"ע בי"ד סי' רי"ג בהג"ה שם ובש"ך י"ד סי' רל"ד ס"ק פ"ט ובט"ז שם: ואף שבי"ד
ס"ס רנ"ט מבואר שהקדש בלשון מספק מוקמינו בחזקת בעלים.

הנה בענין ספק בצדקה הוא דבר שמבואר בכמה אחרונים ודורש אריכות רב ואכ"מ.
אכן בנוגע לנ"ד נראה דדווקא בעובדא דתשו' הרשב"א נשם שהוא ספק גמור אם הנה
דעתו לחזור או לא כמ"ש בש"ך שם ולא שייך בזה ספק נדרים להחמיר פי הנדר הוא
נדר עכ"פ רק ע"מ פן.

אבל אם הספק בגוף הנדר אם יש בו ממש קיי"ל ספק נדרים להחמיר בנדרים י"ט וז"א
מצד ספק רק שוודאי לנו שפוננתו לידור בלשון המועיל יעו"ש בש"ס ובפוסקים שברור
פן שאינו ספק רק נדאי.

וה"נ פיון שספק אם פוננתו על גוף החפץ אמרינו בנודאי שפוננתו לגוף החפץ כדי שיהא
הנדר בלשון המועיל. וע"פ סב"א זו יתיישבו כמה קושיות האחרונים ועש"ך ס"ס רנ"ט
ותומים בקת"כ ס"ק קכ"ז ואכמ"ל בזה: ואף דהרמב"ם פתב בפ"ו מה' ערכין והובא
בח"מ סי' רי"ב דמקדיש מה שתוציא שנה זו מן הפירות מיקרי דשלב"ל ולא אמרינו
דמקדיש גם השנה פיון שמזכיר השנה ג"כ וה"נ פתב שם דמקדיש מעשי ידי אשתו לא
קדוש עד דאמר יקדשו ידי.

כבר פתב הלח"מ פ"ג מה' נדרים הי"א דלא ס"ל להרמב"ם סב"א זו דנעשה כאומר רק
דמוקי באומר ממש והסכים עמו השעה"מ פי"ב מה"נ הי"א דלא כהב"י שכתב שדעתו
פדעת ה"ן. ובאמת נראה שדעתו פדעת ה"ן בזה יעניין בפ"א המשנה ואכמ"ל.

וע' בירושלמי שם עיני רואה לה אַנְי שומעת לה. וְהַרְמַב"ם השמיט זה ואכמ"ל בְּזֶה:
וְהַעֲיָקָר נֶרְאָה דַּאֲף הַחֹלְקִים עַל הָר"ן בְּשֵׁם הַתּוֹס'.

וס"ל דְּמַקְדִּישׁ מַעֲשֵׂה יָדָיו לֹא הָיָה כְּמַקְדִּישׁ יָדָיִם בְּפִירוּשׁ. הֵינְנוּ פִּינּוּן שְׂאִין מִזְפִּיר הַיָּדָיִם
לְבָדָם כָּלֵל.

אַבְל בְּקוֹנָם פִּי מְדַבֵּר וַיְדִי עוֹשׂוֹת כ"ע מוֹדוּ פִּינּוּן שְׂמִזְפִּיר הַפָּה לְבַד וְלֹא אָמַר דִּיבּוּר פִּי
וּמַעֲשֵׂה יָדָי אָנוּ מְפָרְשִׁים דְּקוֹנָם קָאִי אָפָה לְהַחֲמִיר כַּמ"ש הָר"ן וְלָזֶה לֹא פָתַב הָר"ן
בַּסַּפ"ק סְבָרְתוּ בְּשֵׁם הַתּוֹס' רַק בְּדָף ט"ז ע"ב וְכֵן הַרְמַב"א סִי' רִי"ג גַּבֵּי דִּיבּוּר פִּי פָתַב
בְּשֵׁם הַתּוֹס' אַבְל פִּי מְדַבֵּר לַכ"ע הָיָה כֵּן.

וּא"כ בַּנ"ד שְׂאוּמָר כְּסָף זֶה ג"כ וַדָּאִי כְּוֹנָנְתוּ הַכְּסָף לְפִירוּתָיו וְכֵן מְצִאתִי בְּאַבְנֵי מִלּוּאִיִּם
סִי' פ"א שְׂמַחְחֶלֶק בֵּין קוֹנָם פִּי וּבֵין קוֹנָם דִּיבּוּר פִּי ע"ש וַיֵּשׁ לְהַאַרְיָהּ בְּדַבְּרֵי שְׂמֵם: וּבְאַמַּת
מְצִינוּ בְּגִדְרִים בְּכֻמָּה דְּוֹכְתִי שְׂמַפְרָשִׁים לְשׁוֹן הַנּוֹדֵר בְּאַוּמְדָּנָא שְׂפֹן כְּוֹנָנְתוּ.

וְעִי"ד סִי' רִי"ח וּמַש"ש הָאֲחֵרוֹנִים בְּדַעַת הָרֶשֶׁב"ץ. וְהַאַרְכָּתִי בְּזֶה הַרְבֵּה בַּמַּק"א בַּס"ד.
וְהַעֲיָקָר הוּא כַּמ"ש הָרִיטְב"א הוּבָא בַּשְּׂטַמ"ק בְּכַתְּנֻבוֹת. נ"ח דַּאֲף דְּלֹא קִי"ל כַּר"מ דְּאָמַר
אִין אָדָם מוֹצִיא דְּבָרָיו לְבַטְלָהּ.

זֶהוּ רַק נֶגֶד לְשׁוֹנוֹ מְמַשׁ. אַבְל בְּמַקּוֹם שְׂאֲפָשֶׁר לְפָרֵשׁ כֵּן דְּבָרָיו כְּגוֹן הַכָּא שִׁי"ל שְׂמַקְדִּישׁ
מַעֲשֵׂה יָדָיָהּ בְּאַנְפֹּן הַמוֹעִיל ע"פ ד"ת שְׂפִיר קִי"ל כַּר"מ דְּנַעֲשֵׂה כְּאוּמָר יְקַדְּשׁוּ יָדָיָהּ
יַע"ש.

וְעַפ"ז מְנוֹשֵׁב קוֹנְשִׁית הַרַעַק"א בְּמַשְׁנֵיּוֹת גְּדָרִים אוֹת ס"ז עַל הָר"ן גְּדָרִים ט"ז ע"ב
דְּבַמְזְפִיר מַעֲשֵׂי יָדָיָהּ נַעֲשֵׂה כְּאוּמָר. מְהָא דְּכַתְּנֻבוֹת דְּפָרִיף וְהָא לֹא אָמַר הַכִּי.

וּכְבָּר הַקְּדִימוּ בְּקוֹנְשִׁיא זֶה בַּשְּׂעָה מ"פִּי"ב מַה"נ. וּלְפַמ"ש נֶרְאָה שְׂדַעְתָּם דְּבַכָּה"ג קִי"ל
כַּר"מ דָּאִין מוֹצִיא דְּבָרָיו לְבַטְלָהּ.

פִּינּוּן שְׂאִינוּ נֶגֶד לְשׁוֹנוֹ מְמַשׁ וְהֵינְנוּ תִירוּץ הַש"ס. וַיּוֹתֵר נֶרְאָה דַּס"ל דְּגַם רַבָּנּוּ מוֹדוּ
בַּכָּה"ג.

וּלְהַכִּי לֹא קָאָמַר בְּכַתְּנֻבוֹת שְׂמֵם ר"מ לְטַעְמָיָהּ. רַק הָא שְׂמַעִינּוּ לִיהָ לַר"מ.

וְהֵינְנוּ דְּבַאמַת גַּם רַבָּנּוּ מוֹדוּ בַּכָּה"ג. רַק נֶקֶט ר"מ דַּס"ל הַכִּי בְּכָל מְקוֹם.

וּמִיְנוֹשֵׁב ג"כ דְּנֶקֶט לֹא תִימָא טַעְמָא דַּר"מ מְשׁוּם אַא"מ דְּשִׁלְב"ל וְכו'. לִימָא לְהַפּוּף ל"ת
טַעְמָיָהּ מְשׁוּם א"א מוֹצִיא דְּבָרָיו לְבַטְלָהּ.

וּמְהַכָּא לִיכָא לְמַשְׁמַע מִינָהּ כְּדַמְסִיק אַהָא דְּשִׁלְב"ל. וַי"ל דְּאַשְׁמוּעִינּוּ הָא דִּיכּוּל לְכוּפָה
כו'.

אַבְל לְפַמ"ש א"ש דְּנֶקֶט הַכִּי מְשׁוּם דְּבַכָּה"ג כ"ע מִיָּדוּ אַף רַבָּנּוּ. וְלֹא תִלִּי מִיָּדִי בְּשִׁיטָתוֹ
בְּמַקּוֹם אַחֵר.

עַכ"פ ה"נ י"ל דְּקִי"ל בַּכָּה"ג אִין מוֹצִיא דְּבָרָיו לְבַטְלָהּ פִּינּוּן שְׂאִינוּ כ"כ נֶגֶד לְשׁוֹנוֹ.
וּמְפָרְשִׁים כְּוֹנָנְתוּ כְּסָף זֶה לְפִירוּתָיו.

וע' קצה"ח סי' רי"ב סק"ו בגוף דין מעשור וההכרח לקצור: ועכ"פ דברי מהר"מ מ"ץ
מינשבים בס"ד. דכיון שהזכיר בדבריו פסוק זה נדאי הוי כאומר הפסוק לפירות.

ובפרט בנדר דנדאי הוי כמש"ל שכ"ה דעת הר"ן ושא"ר פוסקים. ואם הנה אומר דקל
זה מה שיוציא פירות אני מקנה לה.

ג"כ יש לדון דמהני כמש"ל. אף פשוטות דברי הפוסקים אין מורה פן.

והחילוק נתבאר למעלה. ואף לדעת הלח"מ בדעת הרמב"ם דס"ל דקונם פי מדבר ל"א
נעשה כאומר פי לדיבור.

מ"מ נראה דבכה"ג י"ל דמודה דהוי נדר גמור משום דדמי לההיא דשוכה וכמו שבארנו:
סימן נח א) ומה שהקשה על מ"ש הט"ז שם בשם מהר"מ מ"צ בנדר להתענות בה"ב
אחר הפסח. יתענה תיכף אחר ימי ניסן.

והקשה דהא מפורש בח"מ ס"ס מ"ג דאחר הפסח מיקרי עד שיעברו המחצה מימים
שבין פסח לעצרת. לדעתי לק"מ.

דהא שם מקור הדין בר"ן ס"פ מי שאחזו. ולמדו זה מדאמרינו שם דבטר שבתא הוי עד
תלתא בשבתא.

ולמדו מזה דה"ה לאחר הפסח. וממילא מבואר דכמו דגם ביום א' מיקרי בטר שבתא.

ה"ה שתיכף אחר הפסח מיקרי אחר הפסח וזה פשוט. רק שבקובע זמן אחה"פ אין יכול
לכופו לפורעו עד שיעברו מחצה ימים שבינתיים פנ"ל.

שכל זה הוי בכלל לשון אחר הפסח. ולדעתי יש לדון בזה אם טוען שפרע תיכף אחר
הפסח.

דלא מיקרי פורע תוך זמנו פיון שג"ז נכלל בלשונו. רק שי"ל שחזקה שאין אדם פורע
פל זמן שאין הלה יכול לתבעו.

וע' סי' ע"ח בזה. ולכאורה נראה דדמי לאומר פרעתי ביום דמישלם זימניה תיכף
בפוקר.

עח"מ סי' ע"ח מחלוקת הפוסקים בזה. ונ"מ מזה ג"כ למי שלנה לשלם תוך משך שנה.
ולא הגביל הזמן דווקא לסוף השנה. די"ל ג"כ דלא מיקרי תוך זמנו.

דכל השנה הוי פיומא דמישלם זימניה פמוכן. ואכמ"ל בזה.

וכ"כ הט"ז סי' ע"ג שקובע זמן בתנוכה הוי פל חנוכה פיומא דמישלם זימניה והיינו כמ"ש
ב) עכ"פ מבואר דאחר הפסח מיקרי מן תיכף אחה"פ עד שיעברו חצי ימים שבינתיים.
והנה קיי"ל ביו"ד סי' רל"ב סעיף י"ב שנודר לעשות דבר תוך משך שנה וכדומה.

חייב לעשות תיכף שפא ישפח או יאנס אח"כ. והוא מהריב"ש סי' קצ"ח עב"י וד"מ
וצריך להגיה פן ברמ"א.

וכן מפורש בגדרים דף ד' באומר לא אפטר מן העולם עד שאהא נזיר. חייב לנהוג תיכף
נזירות שפא ימות.

רק שפנה יש לחלק בין זמן מוגבל דלא חיישינן למיתה ובין לעולם כהה דנדריים. וע' בשעה"מ פ"ד מה' סנה' שהאריף לחלק בין זמן מרובה לזמן מועט.

אבל בנ"ד מיקרי זמן מרובה וכמ"ש בשעה"מ שם דרק עד ז' ימים מיקרי מועט. ובח"ס אהע"ז ח"ב סי' פ' פתב עד ה' ימים.

אבל בלא"ה פתב הנ"י והובא ברמ"א שם. דבכל גוונא חייב לעשות תיקף שמה ישפח פנ"ל.

וע' קצה"ח סי' קמ"ג סק"ב בענין זה מה שיש לדון עוד ואקצר. והמהרי"ט בראשונות סי' קל"א פתב דרק בדבר מצנה חייב לקיים תיקף ולא בדבר הרשות ותמוה פנ"ל.

וכן מפורש בריב"ש סי' קצ"ח דאף בדבר הרשות הדין פו. והרגיש בזה המהרי"ט בעצמו שם.

ובטעות ציינו שם סי' קצ"ג עי"ש וכ"כ בס"ס שד"מ ע"ש לענין פרעון חוב: עכ"פ בנ"ד שפיר להתענות דהווי קצת דבר מצנה כ"ע מודו שצריף לקיים תיקף. וכיון שפיר לעשות אה"פ פשוט שחייב להתענות תיקף אף שיש בכלל זה הלשון עד שיעברו מחצה ימים שבינתיים.

דלא עדיף מאם היה אומר להדיא שיתענה תוך אותן אחד ועשרים יום. שג"כ היו מתחייבים אותו להתענות תיקף שמה ישפח או יאנס אח"כ פנ"ל.

אבל בפרעון חוב שפיר יכול לפרוע בסוף הזמן שבכלל לשונו. ולא יוכלו לכופו לפרוע קודם.

ג) ואף שהר"ן ס"פ מי שאחזו פתב בשם תשובת הר"י דגם בנשבע לפרוע אחה"פ הדין פו. שאין חייב עד שיעברו מחצה ימים שבינתיים.

ולפמ"ש ראוי שחייבו לקיים תיקף. נראה דלק"מ דלענין פרעון שאני.

דקא מבואר בח"מ סי' ע"ג ס"ז והוא מדברי הרמב"ן והרשב"א בנשבע לפרוע שאם נפטר בדין מהפרעון פטור מהשבועה. שלא נשבע רק על דעת החיוב מן הדין.

וא"כ ה"נ לענין הזמן ג"כ אין דעתו לפרוע רק בזמן שיוכל הלה לכופו לפרעו. ולזה שפיר בנשבע לפרוע אחר הפסח אין מחייבין אותו לפרוע תיקף אחה"פ.

דלאו אדעתא דהכי נשבע והו"ל כמפרש פו בשבועתו. אבל בנודר להתענות וכדומה שפיר קם דינא שבסי' רל"ב סי"ב שחייב לקיים תיקף.

ולזה פתב הט"ז בשם מהר"מ מ"צ שפיר שחייב להתענות תיקף אחה"פ. וכ"כ הש"ך שם וזה ברור לענ"ד: ד) ועוד נראה דכיון דעיקר הטעם שצריף לקיים שבועתו מיד הוא שמה ישפח כמש"ל.

ובפרעון חוב אין שייף זה פי בלי ספק יזכירו התובע ויתבענו. ודמי להא דשבת י"ב גבי שמה יטה ששנים מותרים דמדכרי אהדדי.

וכ"ש הקא נשכלי ספק יתבענו. ומכ"ש לדעת קצת אחרונים בח"מ סי' ע"ג שאינו עובר על השבועה לפרוע עד שיתבענו.

א"כ א"ש בפשיטות דהא אין יכול לתבעו קודם פלות כל הזמן. היינו עד שיעברו חצי ימים שבין פסח לעצרת וא"כ אין שייך שיעבור השבועה כלל.

ורק החושש שמא ישפח וזה נדאי לא שייך. דאם יתבענו לא ישפח ואם לא יתבענו אינו עובר על השבועה כלל.

ואף שיש לחוש לאונס ג"כ. מ"מ אונס לא שכיח כ"כ לחוש לו.

ולשכחה חיישינו טפי: ה) ואין להקשות לפמש"ל דשבועתו לפרוע הוא כפי שיתחייב מן הדין אף בזמ"פ. מתשובת הרשב"א והובא להלכה בח"מ סי' ע"ג ס"ט בנשבע לפרוע בר"ח יפרע בר"ח הראשון דספיקא לחומרא.

והנה אם לא נשבע פשוט שאין יכול לכופו לפרוע עד ר"ח השני דהממע"ה. וא"כ גם בשבועה נימא הכי.

אבל באמת ז"א דהא כבר כתבו האחרונים דבחיוב ממון בשבועה לא יוכל לטעון קים לי כיון שיש בזה איסור שבועה. ורק שייכול לומר אלו הייתי יודע שאני פטור מן הדין לא הייתי נשבע.

אבל פאן שנשבע לפרוע בראש חודש וזה אינו פולל שניהם רק או זה או זה. שפיר הוי ספיקא לחומרא.

אבל אחר הפסח הוי פיומא אריכתא ויכול לפרוע בסופו. וכ"כ הש"ך סי' ע"ג סקל"ב שאם נאמר ששני ימי ר"ח הם פיומא ארוך.

נדאי שייכול לפרוע ביום ר"ח השני. והרשב"א תופסו לספק פי הם נעשים מספק.

ולזה פסק להחמיר מספק פדין ספק בשבועה. אבל במגביל זמן אחר הפסח אין פאן ספק בכיום ארוך הוא.

ועי"ד ס"ס רכ"ח והאחרונים שם. [ומה שזנפר באחרונים שם דין זה בשם ריב"ש ג"כ ז"א.

ונמשך זה ממ"ש זה בב"י ס"ס רכ"ח בשם ריב"ש ח"ג סי' ש"ז אבל הוא ט"ס וצ"ל הרשב"א. ובריב"ש אין זה כלל].

והחילוק בין ספק לנדאי מובן לכל משכיל: ובאמת בבשמים ראש סי' י"ד מפורש דעת הרא"ש דאין חייב לפרוע רק בר"ח השני. שפיון שאינו יכול לכופו בלא שבועה לפרוע עד יום השני.

ה"ה בשבועה שלא נשבע רק ע"ד החיוב ע"פ דין. וזה מפורש דלא כדברינו וחולק על הרשב"א הנ"ל וסיים שפן דנין בכל ספק שבועה הנופלת על מעשה ותנאי בממון.

ואף שפתיב הרשפ"א סי' תרנ"ו הובא להלכה ביו"ד סי' רנ"ט ס"ח שהקדוש בלשון מסופק מוקמינו בתקנת בעלים. כפר פתיב התומים בקצור ת"כ ס"ק קכ"ז שזה רק שיש תקנת חולין על המזון או התפץ ולא בעלמא ע"ש.

ובפרט הקא דעכ"פתיב לפרוע אין פאן תקנה גמורה לענין איסור. וכעין שכ' התו' בב"ב ס"א ע"ב דבמאי דלתורה קאי אין שייך תקנת בעלים.

ואף דהקא לא שייך זה כ"כ דאין המזון בעין. אכן מ"מ אין שייך פאן תקנת חולין או פטור עליו דהוי פתוקה העשויה להשתנות וע"ש בתומים ואכמ"ל בזה: ו) ולכאורה י"ל דהרשפ"א ס"ל שרק בגוף פרעון המזון אמרינו שרק על דעת החיוב נשבע.

אבל בנוגע לזמן הפרעון אזלינו בתר דיני שבועות. וכן מוכח ממ"ש הב"י ס"י רכ"ח בשם הרשפ"א והובא שם בש"ע ס"ל"ט בנשבע לפרוע לזמן אין יכול להאריך לו הזמן. ואמאי דהא הוי כמחל לו שפטור מן השבועה כמ"ש בח"מ סי' ע"ג ס"ז בשם הרשפ"א. וכן הקשה בשער משפט בח"מ סי' ע"ג.

ונדחק בישוב זה שהזמן הגביל מעצמו. ופשטות איזה תשובות הרשפ"א שהביא הב"י סי' רכ"ח בדין זה לא משמע כן יעו"ש.

וגם דקל כה"ג הו"ל לפרושי. אבל לפמ"ש א"ש דס"ל שזה אינו נשבע על דעת החיוב רק בנוגע לגוף הפרעון.

וכעין דקיי"ל ס"ס צ"ז שאם נשבע לפרוע אין מסדרין. ולא אמרינו שלא נשבע רק על ע"ד החיוב.

והרא"ש ס"ל שגם בנוגע לזמן ג"כ דעתו כפי החיוב ע"פ דין. רק בסיפור הוא מילתא אחריתי לגמרי.

וע' בש"ר סי' ז'. ועוד נראה שזה תלוי בפלוגמת הרשפ"א והרא"ש שהובא בסי' רכ"ח סמ"א.

אם נשבע לפרוע לזמן ועבר הזמן אם נשארה שבועתו לפרוע מ"מ. דהרשפ"א דס"ל שם דבטלה שבועתו לטעמי' דס"ל ששבועה לפרוע לזמן היא כשבועת בקיטוי בעלמא.

ואין תלוי בדין ממון פלל ובגוף הפרעון. והרא"ש ס"ל שבה נכלל גם גוף הפרעון.

דקל שבועה בדיני ממון רק על דעת החיוב נשבע. וכ"נ בריב"ש סי' שד"מ שפתיב דבדבר שפן הדין פטור מודה הרא"ש שאם עבר הזמן פטור.

ולכאורה אין לזה טעם. אבל הדבר כמו שפתיבתי: [ובכסא דהרסנא שם בסי' י"ד נתקשה על הרשפ"א בהא דשמיטה דא"כ הו"ל שבועת שוא לגמרי.

ובמחכ"ת בתשובות המיוחסות סי' רנ"ו פתיב באמת מקודם דבלא"ה פיון שעבר זמנו פטור משבועתו ואח"כ פתיב דשמיטה פוטרתו. ונראה פונונתו שם לבאר שאף אם נשבע בלא זמן רק סתם לפרוע חוב זה ונמשך הדבר עד שהגיעה שמיטה פטור דהוי כמחל.

וכן מוכרח דאל"ה בלא"ה אין שביעית משמטת בתוך זמן כמ"ש ג"כ הרשב"א שם
בתחילה. וא"כ לק"מ דלא הוי ש"ש.

כי נשבע לפרוע כ"ז שיתחייב. ועכ"פ הרואה יראה שם שלא כתבו רק לסניף: (ז) וגוף
קושית השער משפט הג"ל באמת לק"מ.

דכוננת הרשב"א שם שאין יכול להאריך זמן ושתשאר השבועה בתוקפה וע"ש לשונו
ולשון הש"ע סל"ט. והיינו כי פינו שיתאריך הזמן הוי כמחילה ובטלה שבועתו.

ודמי לעבר הזמן שדעת הרשב"א שפבר בטלה שבועתו וכמבואר שם סעיף מ"א. ובזה
מיושב תמיהת הט"ז שם על המנהג להאריך הזמן בשבועה ולפמ"ש א"ש שנוהגין פן
לדעת הרא"ש דס"ל שאף שעבר הזמן נשאר חיוב שבועת הפרעון במקומו.

וגוף הארכת הזמן הוי כמחילה פנ"ל. ובפרט דגם להרשב"א שרי להאריך הזמן רק
שהשבועה בטילה.

ולזה המנהג הוא לחומרא שאף שמאריך הזמן מ"מ מחזיק חיוב השבועה כדעת הרא"ש.
אולם בשו"ת הרשב"א ח"א סי' תשי"ג מבואר להיפוך.

וכ"נ בב"י סס"י רכ"ח בשם תשובת הרשב"א בהא דנשבע ליתן שטר לחמיו: ועכ"פ
לדעת הרמ"א שהעתיק בסעיף ז' דעת הרשב"א שרק ע"ד חיובו ע"פ דין נשבע. ובסעיף
ט' שתיק להמחבר שהעתיק דעת הרשב"א שחייב לפרוע בר"ח הראשון ולא הזכיר פלל
סברא לחלוק.

נראה דעתו לחלק בין ספק בלשונו. ובין דין ברור שפטור.

או שיוכל לאחר זמן הפרעון כמו באחר הפסח כמ"ל. והכס"ד כתב שם דהרשב"א
איירי שבעצמו נשבע לפרוע בר"ח בלי דעת המלזה והוא כעין תירוץ השער המשפט
הג"ל.

אבל פשוט הענין אין מורה פן ובפרט סתימות הדין בש"ע ח"מ ניו"ד: ח) ובעיקר
קושיתו בדברי הט"ז סי' רט"ו בשם מהר"מ מ"צ באמת א"צ לכ"ז. דהא שם איירי
שנדרה להתענות אחר הפסח בה"ב עד ר"ה כמבואר בב"ח שם סי' רט"ו [ומ"ש בט"ז
עד ר"ח ט"ס הוא וצ"ל ר"ה] וא"כ הרי נדרה בפירוש להתענות אחר הפסח ג"כ והיינו
בכל המשך מן החג עד מחצה ימים שבין פסח לעצרת והוסיפה עד ר"ה.

וכעבור מחצה ימים הג"ל פבר לא מיקרי אחר הפסח כמבואר בר"ן ס"פ מי שאחזו וכמו
בתר שבתא. וכבר כתב הסמ"ע ס"ס מ"ג שמ"ש עד שיעברו רוב ימים לאו דווקא.

וא"כ שפיר קאמרינן שצריכה להתענות תיכף אחר הפסח. רק פינו שנדרה סתם אמרינן
שימי ניסן אינם בכלל וע"ש בב"ח ונש"ף טעם הדבר.

רק אם אמרה להתענות אחה"פ בה"ב סתם נראה דסגי בפעם אחד שיתענה תיכף כי
לשון בנ"א משמע רק על פעם אחד כמובן פינו שלא אמרה כל אחר הפסח ותתענה תיכף
כמ"ל שצריך להקדים.

אָבֵל פִּינּוֹן שְׁאַמְרָה עַד ר"ה פֶּשׁוּט שְׁכַנּוּנְתָּהּ כְּלִשְׁוֹנָה לְהַתְעַנּוֹת כָּל אַחַר הַפֶּסַח וְעַד ר"ה.
מִשָּׂא"כ בְּקוֹבֵעַ זְמַן לְפָרוּעַ אַחַר הַפֶּסַח.

וּבִבְאֻמַּת הַרְוָאָה בִּב"ח ס' רט"ו שְׁהַעֲתִיק לְשׁוֹן הַגְּהוֹת שְׁהֵבִיא הַט"ז. אֵין מְבֹאֵר כָּלֵל
שְׁהַזְפִּירָה בְּפִירוּשׁ לְשׁוֹן אַחַר הַפֶּסַח.

רַק שְׁאַמְרָה לִפְנֵי הַפֶּסַח שְׁתַּמְעֶנָּה בִּה"ב עַד ר"ה. וְאַפְשָׁר הִיָּה זֶה בַּע"פ או יוֹמִים לִפְנֵי
הַפֶּסַח וְשֵׁלָא הִיָּה עוֹד בִּה"ב קוֹנֵדִם הַפֶּסַח רַק לְאַחַר הַפֶּסַח.

אָכֵן לְדִינָא פֶּשׁוּט כִּמְש"ל בִּס"ד: סִימָן נט ע"ד אֶחָד מְקַהֲלֵתֶם שְׁפַתְבּוֹ בְּצַוְנוֹאָתוֹ שְׁבִנּוּ יָתֵן
שְׁלֹשׁ מֵאוֹת רו"כ תַּחַת יָד בַּד"צ דְּשָׁם וְהֵם יִלוּוּ אוֹתָם לְבָטוּחַ בִּה"ע וְהַרְוֹנְחִים יִחַלְקוּ
לְצַדִּיקוֹת ע"פ דַּעַת בַּד"צ לְדוֹר דוֹר.

וְעַתָּה חֲפִץ בְּנוֹ לְתַתֵּם לְטוֹבַת עִיר אַחֲרֵת דַּפ"ק וְכַת"ר פֶּקֶדְךָ בְּזֶה דְּהָא קִי"ל בְּמַצָּנָה סֵתֵם
שְׁיִנְתְּנוּ לְעַנְיֵי עִירוֹ. וְהִכָּא מוֹכַח טְפִי מִמָּה שְׁצָנָה שְׁיִהְיוּ ת"י בַּד"צ דְּשָׁם.

וְהִנֵּה בְּאַשְׁרֵי הַפֶּסֶף אֵינָם נְחוּצִים כ"כ בְּעִירוֹ אֲמַרְתִּי לְגִלוֹת דַּעֲתִי אֲשֶׁר יֵשׁ מְקוֹם לְהַתִּיר
לְתַתֵּם לְשֵׁם אִם יִסְפִּים כַּת"ר לְדַבְרֵי: וְהַנִּלְע"ד דְּאַף דְּסֵתֵם נוֹדֵר לְעַנְיִים נוֹתְנִים לְעַנְיֵי
עִירוֹ. אָבֵל הִיכָא שְׁתַּלְּהָ בְּדַעַת אַחֲרֵים שׁוֹב לֹא שְׁיִיף הִי אֲוֹמְדָנָא שְׁכַנּוּנְתוֹ לְעַנְיֵי עִירוֹ.

פִּינּוֹן שְׁבִיטַל דַּעֲתוֹ וְתַלְּהָ בְּדַעַת אַחֲרֵים. וְלִזְהָ יוֹכְלוּ הַמְּמַנְוִים שְׁמִינָה אוֹתָם עֲלֵיהֶם לְעֲשׂוֹת
כְּפִי דַּעֲתָם וְכֵן מְפֹרָשׁ בְּתַשׁוּבַת רַשְׁבֵּי"א הַיְבָאָה בִּב"י ס' רנ"ח.

וְאַף שְׁתַּלְּהָ שָׁם ג"כ בְּמַנְהֵג שְׁאֵין מְחַלְקִים דְּוֹקָא לְעַנְיֵי הָעִיר הֵינּוּ מִשׁוּם שְׁלֹא פִּירָשׁ
בְּצַוְנוֹאָה שְׁתוֹלְהָ בְּדַעַת הָאֶפּוֹטְרוֹפְסִים ע"ש וּבכ"ז הַקֵּיל לְחַלְקָא גַם לְעַנְיֵי עִיר אַחֲרֵת מְפִנֵי
שְׁהַמְנַהֵג כֵּן וְע"ד הַמְנַהֵג הַקַּדִּישׁ.

וְכ"כ הַמְרַדְכֵי בַּפ"ק דַּב"ב. אָבֵל הִיכָא שְׁתוֹלְהָ בְּפִירוּשׁ בְּדַעֲתָם פֶּשׁוּט שְׁכַבְרָא סִילְקָא דַּעֲתוֹ
מְזִדָּה.

וּכְעֵין זֶה קִי"ל בִּי"ד ס' רי"ח דְּבַנּוֹדֵר לְחַבְרֵירוֹ לֹא אֲזַלִּינָן בְּתַר אֲוֹמְדוֹן דַּעֲתוֹ פִּינּוֹן שְׁנַדֵּר
ע"ד חַבְרֵירוֹ. וְכ"ה בְּמַרְדְּכֵי פ"ק דַּב"ב וְהוּבָא בִּי"ד ס' רנ"א ס"ה שְׁאֵם מִינָה גְבָאִים עַל
הַצְדָּקָה אֵין הוֹלְכִים אַחַר אֲוֹמְדוֹן דַּעֲתוֹ.

וּמִש"ש רַמ"א שְׁקוֹנֵדִם שְׁבָא לִיד גַּבְאֵי נוֹתְנִים לְקְרוּבֵי מִשׁוּם אֲוֹמְדוֹן דַּעֲתוֹ. נִרְאָה הַפְּוֹנָה
שְׁלֹא מִינָה עֲדִינָן כָּלֵל גְבָאִים עַל הַצְדָּקָה שְׁיִחַלְקוּ כְּפִי דַּעֲתָם רַק נִדָּר לְצַדִּיקָה סֵתֵם וְכַמ"ש
הַרְמ"א שָׁם וּבכ"ז אִם מְסַרְם לִיד הַגַּבְאֵי שׁוֹב אֵין תְּלוּי בּוֹ.

אָבֵל אִם פִּירָשׁ בְּשַׁעַת נִדְרוֹ שְׁיִחַלְקָא פְּלוּנֵי כְּפִי רְצוֹנוֹ וְדַעֲתוֹ וְדַאי אֵין חִילּוּק בֵּין אִם כְּבָר
כָּא לִיד גַּבְאֵי אוֹ לֹא וְז"ב וּמְפֹרָשׁ כֵּן בְּמַקּוֹר הַדִּין בְּמַרְדְּכֵי שָׁם. וּבְכַרְט בַּנ"ד שְׁמַת הַמַּצָּנָה
וְדַאי לֹא שְׁיִיף זֶה: וְאֵין לוֹמַר שְׁלֹא תַלְּהָ בְּדַעַת בַּד"צ רַק לְאִיזָה צְדָּקוֹת לְחַלְקָא הַרְוֹנְחִים
אָבֵל הַכֹּל עַל צְדָּקוֹת שְׁבַעִיר וְלֹא לְהוֹצִיא לְעִיר אַחֲרֵת.

דְּהָא וְדַאי יֵשׁ צְדָּקוֹת בְּעִירוֹ שְׁהֵם לְעַנְיֵי עוֹלָם כְּגוֹן הַכְּנַסַּת אוֹרְחִים וְכֵן ת"ת שְׁלוּמֵדִים
הַרְבֵּה מְמַקּוֹמוֹת אַחֲרֵים פִּיְדוּעַ וְכֵן יֵשׁ שָׁם גְבָאִים מִיִּשְׁבִּיבוֹת שׁוֹנוֹת מְמַקּוֹמוֹת אַחֲרֵים
וּבְנוֹדָי הַכֹּל בְּכָלֵל.

דְּזָה דִּחְסָק לֹאמֵר שְׁפָנוֹן דִּנְקָא עַל אוֹתָם הַצְדָּקוֹת שֶׁהֵם לַעֲנֵי עִירוֹ. וּבִפְרֹט דְּכַגּוֹן זֶה כָּבָר כְּתָבוּ הַרְשָׁבָא וְהַמְרָדְכִי בִּפ"ק דְּב"ב שֶׁהִמְנִיחַ שְׁנוֹתָנִים מְצָדְקוֹת פְּאֵלָה לַעֲנֵי עוֹלָם ג"כ וְע"ד פֶּן מְקַדִּישׁם הַמְצָוָה.

א"כ וְדַאי שְׁלֵא פִּינוֹן הַמְצָוָה בִּנ"ד דִּנְוִקָא עַל אוֹתָם הַצְדָּקוֹת שֶׁהֵם רַק בְּשִׁבִיל עֲנֵי עִירוֹ. וּמִמִּילָא פִּינוֹן שְׁפָן שׁוֹב אֵין נ"מ אִם יִתְנוּ לַהֲכַנ"א שְׁבַעֲיָרָם אוֹ לַעִיר אַחֲרָת.

וְזֶה וְדַאי אֵין סְבָרָא לֹאמֵר שְׁחַפְצוּ הֵיזָה לְהַנּוֹת בְּנֵי עִירוֹ עִי"ז לְהַקֵּל מְעַלְיָהֶם קִצְבַת הַצְדָּקָה שִׁיִּצְטָרְכוּ לִיתֵן עֲבוּר עֲנֵי עוֹלָם ג"כ. וְאַף דְּבְנוֹדֵר מְנָה אוֹ ס"ת לְבִיהֵכ"נ אֶמְרִינֵן שְׁיִנְתֵּן לְבִיהֵכ"נ שֶׁל עִירוֹ אוֹ הַרְגִיל בּוֹ הֵיִינוּ מְשׁוּם שְׁעִי"ז יִתְרוֹנֵם הוֹצֵאת הַבִּיהֵכ"נ הַהוּא וְלֹא שְׁעִי"ז לֹא יִצְטָרְכוּ בְּנֵי עִירוֹ מְלִיתֵן לְצָרְכֵי הַבִּיהֵכ"נ.

וְעַב"ב מ"ג לְגַבֵּי ס"ת כ"ע עֲנֵיִים וְכ"נ בְּשׁו"ת רְשָׁבָא הוֹבָא בְּב"י ס"ס רנ"ט ח"ג ס' רצ"ז ע"ש דְּכִינוֹן שְׁיִחְלְקוּ כְּפִי רְאוּת עֵינָם אֵין זֶה שְׁיִיף לַעֲנֵי הָעִיר דִּנְוִקָא: וְכֹן יֵשׁ לְדוֹן בִּנ"ד עֲפַמ"ש הַמְהַרִּי"ט ח"א ס' כ"ב בְּמַנִּיחַ מְעוֹת לִיתוּמוֹת שְׁאֵם אֵינֵן מְבִנְרוֹת מְוִתֵּר לְשִׁנּוֹת לְפִי שְׁלֵא זְכוּ עַדִּינֵן ע"ש.

וְה"ה בִּנ"ד. וּבְסִי' ס"ג כְּתָב ג"כ שְׁאֵם צָוָה שְׁיִחְלְקוּ הַרְוֹחִים לְעוֹלָם וְהַקְרָן יִהְיֶה קִים לֹא זְכוּ הָעֲנֵיִים בְּגוֹף הַכֶּסֶף וּמְוִתֵּר לְשִׁנּוֹתָם יַעו"ש דְּהוּי מְמַשׁ כְּהָא דִּנ"ד.

וּבְאַמַּת זֶה צ"ע וְעַמְש"ל ס' נ"ז בִּס"ד בְּזָה וְאֲכַמ"ל. וְע' רַדְבָ"ז ח"ב ס' תְּשַׁל"ח מ"ש בְּעֵינֵן בְּזָה ג"כ: וְעוֹד יֵשׁ לְדוֹן בְּזָה ע"פ דְּבָרֵי מַהֲרִי"ק שְׁוֹרֵשׁ ה' וְהוֹבָא בְּב"י ס' רנ"ו ג"כ שְׁמִי שְׁהַנִּיחַ בְּצִנּוֹנָתוֹ לְצְדָקָה וּמִינָה אֲפּוֹטְרוֹפְסִים ע"ז לְחַלֵּק כְּרְאוּת עֵינֵיהֶם.

הַרְשׁוֹת בְּיָדָם לְשִׁנּוֹת ג"כ מִמָּה שֶׁהִגְבִּיל הַנּוֹתָן. כִּי כּוֹחַם בְּזָה כֹּחַם זַט"ה בְּמַעוֹת קְנוּפָה וְתַמְחֻוֵי.

ע"ש בְּאַנְרָף שְׁכַתְּבַת שְׁגַם הַרְשָׁבָא יוֹדָה בְּזָה. וְאַף שְׁבַתְּשׁוּבַת רְשָׁבָא שֶׁהוֹבָא בְּב"י ס"ס רנ"ט בְּמַקְדִּישׁ שְׁזָה לַעֲנֵיִים לֹא מְשַׁמַּע כֵּן.

אַבְל עַכ"פּ הָרִי דַעַת הַמְהַרִּי"ק כֵּן הוּא. וְהוֹבָא בִּש"ע וְאַחֲרוֹנִים לְהַלְכָה: וּמָה שְׁיִמְסֵר הַכֶּסֶף לִיד מְנַהֲיָגִים אַחֲרֵימ.

וְא"כ יֵשׁ בְּזָה שְׁיִנוּי מְדַעַת הַנּוֹתָן בְּמָה שֶׁתִּלָּה בְּדַעַת בִּד"צ שְׁבַעֲיָרוֹ לְעוֹלָם. י"ל דְּכִינוֹן שְׁעַתָּה נּוֹתָנִים זֶה הַבִּד"צ לְעוֹלָם לַעִיר הַהִיא.

א"כ ה"ז בְּכָל שְׁנָה נִמְשָׁף מְצַד שְׁיִקוּל דַּעַת בִּד"צ הַנְּ"ל. וְכַעֲיִן אֶמְרָם אֲנִן שְׁלִיחוֹתֵיהוּ דְּקַמְאֵי עֲבָדִינוּ.

וְגַם זוּלַת זֶה מְבִנְאָר בְּמַהֲרִי"ק וְהוֹבָא בִּש"ע ס"ס רנ"ז שְׁחָבָר עִיר יְכוֹל לְהַפְקִיד אַחֵר עַל חֲלֻקַת הַרְיוּחַ וְע"ש בְּאַחֲרוֹנִים. וְאַף שְׁיֵשׁ לְפַקְדָּם דְּהָא הַמְצָוָה תִּלָּה הַחֲלֻקָה בְּדַעַת ב"ד שְׁבָכָל דּוֹר בְּעִירוֹ.

וְאֵיף יְכוֹל ב"ד דְּכַעַת לְתַת בְּמַקּוֹם שְׁאֲח"כ לֹא יִהְיֶה תְּלוּי כָּלָל בְּדַעַת ב"ד שְׁבָאוֹתוֹ דּוֹר. בְּכ"ז נִרְאָה שְׁיִוְכְלוּ לְתַת כְּעַת עַל מְנַת שְׁבָכָל עַת שְׁיִחְפּוּצוֹ ב"ד שְׁבַעֲיָרוֹ הַנּוֹתָן לְגִבּוֹת הַכֶּסֶף מְעִיר הָאַחֲרָת.

יוכלו לגבות וינעשו פתפצם. ועכ"פ יוכלו ב"ד שבעיר הנותן לצוות שהרונחים יתחלק על פיהם ונדעתם.

ואף שבאמת ישמח הדבר ולא ידרשו זאת ב"ד שבדור אחרון. אין בזה שינוי מצד ב"ד דכעת שזה אפשר בכל אופן שילוו הפסד לאחד וישמח הדבר: ואפשר שפוננת המצוה במ"ש שהרונחים יחלקו לצדקות ע"פ דעת ב"ד לדור דור היינו שב"ד דכעת יגבילו על איזה צדקות יחלקו הרונחים לדור דור מדלא קאמר שישחלקו לצדקות לדור דור ע"פ ב"ד שבאותו דור.

ועמש"ל סי' צ"ד לפ"ש פ"עין זה הא דגיטין ל"ו דהלל תיקן לדרי עלמא היינו שהפקר ב"ד שע"י פרוזבול שבכל דור נמשך מתקנת הלל יעו"ש. אף זה דוסק דהול"ל שב"ד שפ"ע יגבילו על איזה צדקות יחלקו הרונחים.

וגם אומדנא הוא שפוננתו על ב"ד שבכל דור. ולפ"ז יש לדון דאף שהמהרי"ק שבהבאתי פ"ב שפוננים יכולים לשנות.

היינו רק היכא שהם ממונים על הקרן לעולם. אבל בנ"ד אין יכולים ב"ד דכעת לשנות פ"ב שהקרן לא נמסר על דעתם.

והוי פאריה לפלוגי בב"ב קל"ז. אכן בזה פ"ב פ"ב מהרי"ט ח"א סי' ס"ג שישכיל לשנותם וע"ש ובסי' כ"ב שאפשר שאין בזה אף משום מצוה לקיים דברי המת.

ויש לי לדון הרבה בזה רק לא אאריה באשר לא ראיתי ע"צם לשון הצנואה. ועוד נ"ל כי אם לא יחפץ כג"א לקבל על עצמו הטורח להתעסק במעוה הללו ממילא בטלה צוואת הנותן.

והרשות בידי ב"ד לתתם למקום שיחפץ. כי באופן כזה גם אם לא יתנם כלל אין עליו טענה.

פ"ב שב"ד אין חפצים לקבלם. ופשיטא שע"י צוואתו לא נתחייבו ב"ד לקבל על עצמם הטורח לעסוק בזה.

רק אולי מצד המצוה המוטלת על ב"ד כמאמר חז"ל אנו יד עניים אנו ואל תמנע טוב מבעליו. ומטרת הדינים האלה לא יכולתי להאריך כרצוני בזה.

ולזאת לא עיינתי פראוי בזה. ולא יסמוך על דברי רק אם יראה כג"א בעצמו שפוננת הדבר כפי שהראיתי פנים להלכה: ואשר עורר כ"ג בהא דאיתא בתוספתא דר' אחא אמר ינתנו לעניי עולם.

והרי טעמא דינתנו לעניי עירו הוא משום אומדנא. ור"א מצינו דאזיל בתר אומדנא טפי מרבנן בב"ב צ"ג גבי גמל האוחר בין הגמלים.

ורצה כ"ג לומר דפליגי במחלוקת ר"י ב"ר ברוך והטור בי"ד סי' רנ"א. והוא דחוק כמ"ש כג"א בעצמו שדוסק הוא: ולדעתי טעמא דר"א משום דס"ל דמוכח שפוננתו לעניי עולם.

דלעניי עירו הו"ל לפרושי. וגם היה מפרש למי ליתן פ"ב שהוא מכירם.

וע"כ שפוננתו לאיזה עניינים שהם אף מעיר אחרת: ועוד נראה דהא טעמא דת"ק דאמרין דמסתמא לא רצה הנודר לעבור על דין דעניי עירו קודמין. וכמ"ש המרדכי פ"ק דב"ב וש"פ.

וקשה דא"כ יתנו לקרוביו דענייה קודמין. אף פבר פתבו הפוסקים הטעם דסתם לעניינים אין במשמע לקרוביו.

וא"כ פיון דחזינו שערבר על דין ענייה קודמים. י"ל שערבר ג"כ על הא דעניי עירו קודם. וצ"ל דס"ל לת"ק דלא מחזקין ליה שערבר רק במה דחזינו להדיא ולא בשאר דברים: ולפ"ז י"ל דאזלי ר"א ורבנן לטעמייהו. דרבנן ס"ל בב"ב צ"ג דאף שמועד ליגח שפבר גח בכ"ז אין אומרים שנה גחו.

והיינו דל"א אומדנא מדגח פבר גח גם עתה. ולזה ה"נ ס"ל דאף דחזינו שערבר על ענייה קודמין.

מ"מ לא מחזקין ליה שערבר גם על עניי עיריה קודמין. וקו"ח הוא.

דהתם שור מנוגח לפנינו וע"כ נגחו איזה שור. ובכ"ז לא תלינן בשור המועד.

וכ"ש ה"א שאפשר לומר שפיון לעניי עירו ולא עבר על זה כלל. ור"א לטעמיה דס"ל שם דתלינן שנה נגחו וע"ש ברש"ב"ם דנקיט אחר לרבנותא.

וה"נ ס"ל פיון דחזינו שערבר על ענייה קודמים. שוב אפשר שערבר על עניי עיריה קודמין ג"כ.

ויש לנו לפרש לשונו בפשוטו לעניי כל ישראל. דדווקא משום חזקת פשרות דחזקין בלשונו לפרש על עניי עירו.

אבל ה"א דאיתרע חזקתיה בהה מילתא. מפרשינן לשונו בפשוטו: ועפ"ז מיושב ה"א דפליג רבי אחא רק אהא דתנו מנה לעניינים.

ולא ארישא דתנו מנה או ס"ת לביהכ"נ. והול"ל שיתנו לאיזה ביהכ"נ שירצו היורשים בכל העולם.

אבל לפמ"ש א"ש. דה"א איכא הוכחה שלא נזהר בדין בזה.

ולזה מוכח לפרש פוננתו בפשוטו לעניי כל ישראל. אבל בביהכ"נ דליכא הוכחה.

אמרין שפיר שפוננתו לביהכ"נ שבעירו או הרגיל בה. דאזלינן בתר אומדן דעתו בזה וזה נכון בס"ד.

ודחוק לומר דפליג בסיפא וה"ה ברישא: ויש לדון בזה בדין חשוד. אם נאמר פיון שנוחשד לעבור על ענייה.

נחשד גם על עניי עירו. אף אין הפנאי מסכים לזה כלל.

וגם באמת לא דמי לדיון חשוד כלל מפמה טעמים: סימן ס פבד הרב וכו' רי"מ טאלאצקי נ"י מ"ש בנדרים ג' ע"א בישוב קושית הר"ן למה שינה הש"ס לשונו דפריה לגדור נדר ל"ל ולא הקישא ל"ל.

הנה דברי פְּבוּדוֹ דְּחֻקִּים וְכִי כְּעוֹרָה זֹו שְׁשֹׁנָה הָרִ"ן. אַף בְּאַמַּת קִשָּׁה טְפִי.
דְּהָא אִינְצִטְרִיהֶהֱיִקֵּשׁ לְשֹׁאֵר מִיְלִי דְּחֻשִׁיב בְּש"ס שְׁם. וְקָרָא דְּלְנְדוּר הוּא כְּתוּב קִנְדָּם.
וְהוּ"ל לְהַקְשׁוֹת נְזִיר לְהַזִּיר ל"ל. וְנִרְאָה דְּמַעֲיָקְרָא מִקְשָׁה עַל תַּנְא דְּכַרְיִיתָא כַּמ"ש הָרִ"ן
וְאִין נִגְמַר הַקְּוִשְׁיָא עַד לְבִסּוּף דְּמִקְשָׁה לְמ"ד ד"ת כְּלֻשְׁב"א נְזִירוֹת חֻלָּה עַל נְזִירוֹת מִנ"ל.
וְהַפֵּל הוּא מְאַמֵּר אֶחָד. וְקָרוּב לְהַגִּיָּה בְּש"ס.
נְזִיר לְהַזִּיר ל"ל דְּרִישׁ לִיה מְלַמֵּד וְכו'. אוּ צ"ל לְמַאי דְּרִישׁ לִיה מְלַמֵּד וְכו'. אַף קִשָּׁה
לְהַגִּיָּה בְּשָׁבִיל זָה.
וְעוּי"ל דְּלִמְאֵן דְּלֵא ס"ל ד"ת כְּלֻשְׁב"א. יְלִיף יְדוֹת נְדָרִים מִיְדוּר נְדָר כְּדַאיְתָּא בִּירוּשְׁלָמִי
נְדָרִים רַפ"ק.
וְשִׁפִּיר פְּרִיף לְנְדוּר נְדָר ל"ל. וְאַף דְּלִקְמֵן י"ד ע"א דְּרִישׁ מִיְנָה שְׁיִדוּר בְּדָבָר הַנְּדוּר עֵיקָר
הַדְּרִישׁ שְׁם מִלְד' וְכַדַּאיְתָּא בִּירוּשְׁלָמִי רַפ"ב.
וְאַף דְּבַדְף י"ג מְשַׁמַּע דְּדְרִישׁ מִיְדוּר נְדָר לְחוּד. דַּאיְתָּא שְׁם דר' יַעֲקֹב ס"ל דְּלֵד' מְרַבָּה
כְּבָכוֹר אַף דְּהוּי אֶסוּר פִּינּוּן שְׁמַצְנָה לְהַקְדִּישׁוּ.
וּר"י ס"ל דְּלֵד' מְרַבָּה רַק מִתְפִּיס בְּחֻטְאֵת וְאַשְׁם. וְדָבָר הָאֶסוּר מִמְעֵיט מְפִי יְדוּר נְדָר ע"ש.
מ"מ הָא כְּתוּב הָרִ"ן דָּף י"ד ע"א דְּלֵהֲכִי דְּרִישׁ מִיְדוּר נְדָר לְמַעַט דְּבָר הָאֶסוּר דְּלִגּוּפִיָּה לָא
אִינְצִטְרִיהֶה לְאַסוּר מִתְפִּיס בְּדָבָר הַנְּדוּר. דְּלֵא גְרַע הָאוּמַר פְּקָרְבּוּ מִיְדוֹת ע"ש.
וּא"כ מִקְמִי דִּינְדְעִינוּ יְדוֹת בְּעֻלְמָא. נְדָרוֹשׁ הָאִי קָרָא לִיְדוֹת כְּדְרִישִׁינוּ מִלְנְדוּר נְדָר.
וְלֵא נוֹקִיָּם קָרָא לְמַעַט דְּבָר הָאֶסוּר. וְיוֹתֵר נִרְאָה דְּגַם בְּדָף י"ג חֻדָּא דְּרִישׁ הוּא מִיְדוּר
נְדָר לֵד'.
וְכַדְרִישׁ בִּירוּשְׁלָמִי רַפ"ב דְּהִינּוּ קָרְבַּן כָּל דְּלֵד'. וְפְלִיגִי אִם גַּם כְּבוֹר בְּכָלֵל זָה: וְכֵן צ"ל
לְפַמ"ש הָרָא"ש בְּפִירוּשׁוֹ בְּדָף י"ד ע"א.
דְּהָא דְּמַמְעַט דְּבָר הָאֶסוּר מִיְדוּר נְדָר. הוּא לְמ"ד ל"א ד"ת כְּלֻשְׁב"א.
אַבְל לְמ"ד ד"ת כְּלֻשְׁב"א מְמַעַט דְּבָר הָאֶסוּר מִלְד'. וְקִשָּׁה דְּהָא ר' יְהוּדָה ס"ל בַּע"ז כ"ז
ד"ת כְּלֻשְׁב"א.
וּבְדָף י"ג מְשַׁמַּע דַּס"ל דְּרִישִׁינוּ מִיְדוּר נְדָר. וְע"כ צ"ל כַּמ"ש דְּחֻדָּא דְּרִישׁ הָאִי.
אַף י"ל דְּהָרָא"ש גְּרִיס ר' יוֹסִי כְּדַאיְתָּא בְּר"ן י"ב ע"ב. וּר' יוֹסִי פְּלִיג עַל ר"י בַּע"ז שְׁם.
וְעַתּוּ"ס סוּטָה כ"ד. וְעַכ"פּ בְּיָשׁוּב קוֹשְׁיֵינוּ י"ל דְּלֵהֲכִי מִקְשָׁה לְנְדוּר נְדָר ל"ל.
מְשׁוּם שְׁפָשׁוּט לּוֹ שְׁיִשׁ לְלַמּוֹד יְדוֹת מִיְדוּר נְדָר. וְרַק כְּדַמוּקִי לְנְדוּר נְדָר לִיְדוֹת.
לְפִינּוּ מִיְדוּר נְדָר לְעַנְנּוּ דְּבָר הָאֶסוּר. וְאַקְצָר: סִימָן סָא וּמָה שְׁהַקְשָׁה בְּנְדָרִים מ"א ע"ב
דַּר"מ גְּזֵר אִמְבָּטִי וּמִטָּה גְּדוּלָּה אִטּוּ קְטָנָה כַּמְש"ש הָרִ"ן וּר"י לָא גְזֵר.
וְכֵן בְּעוֹשָׂה עֲמוֹ בְּאִנְיָן גְּזֵר ר"מ רְחוּק אִטּוּ קָרוּב וּפְסִקִּינוּ דְּלֵא כַּר"מ. וְהַקְשָׁה כ"ת דְּהָא
הִלְכָה כַּר"מ בְּגִזְרֵיהֶוּ.

וכינון לקושיות רעק"א בזה. והביא כ"ת דברי הרש"ש שמתירין דעה דעושה באומן תלוי
בקה דמטה.

ובה דמטה סתם תנא דלא כר"מ. וכת"ר דעה דבריו והאריף בענין אם הכללות סותרים
זא"ז.

והנה בכל פללות שסותרים זא"ז האריכו האחרונים. אבל בנ"ד ברור דהלכה פסתם.

ורק נגד רבים הלכה כר"מ. אבל בסתם הרי מוכח שרבי סתם דלא פנומיה.

וע' יבמות מ"ב ע"ב ובתו' שם. ובתפארת ירושלם בנדריים שם פתב דאף נגד רבים אין
הלכה כר"מ בגזירותיו.

ונה אינו פמפנרש בכתובות נ"ז ובתו' בכמה דוכתי. אבל יפה דעה פבודו דבריו דא"כ
הו"ל סתם ואח"כ מחלוקת כינון דתלוי זב"ז.

וגם בלא"ה א"א לומר פן. דהא מצינו בדרף מ"ג ע"א דגזרינו לשאול אטו להשאיל וקיי"ל
הכי שם וכו' בכמה דוכתי.

וע"כ צ"ל שאין לדמות גזירות חז"ל זל"ז וכמ"ש התו' בתולין ק"ד ע"א ובכ"מ. וגם
מ"ש התפא"י לתרין דנדריים קיל.

תמוה דמנ"ל להפוסקים לבדות חילוק זה מלבם. ואדרבא בנדריים יש להחמיר טפי משום
דלא בדיל מיניה.

וע' תו' פסחים ב' ע"א בזה. ובחז' הרשב"א בנדריים מ"א ע"ב איתא להיפוף שיש להקל
מפני שאימת נדריים עליו ע"ש.

ויש לחלק ואקצר: ובהא דמטה י"ל כמ"ש השטמ"ק שם בשם הר"צ דתלתא תנאי גינהו.
וא"כ ר"י הוי מקריע והלכה פמכריע.

ועדיפא מהא דר"מ בגזירותיו. וכמ"ש התו' בשפת ל"ט ע"ב ד"ה ארב"ב דהו דהלכה
פמכריע עדיף מסתם משנה.

ועמל"מ פ"ו מה' בה"ב ה"ה מ"ש בזה. ומסיק שם ג"כ דהלכה פמכריע אף בברייתא
וא"ש שפסקו הפוסקים הקא כר"י.

ואי גימא כמ"ש הרש"ש דהא דאומן תלוי ג"כ בזה מינושב הפל. אף פבר ביארנו שז"א.
וא"כ אכתי ק' למה פסקו פרבנו דשרי לעשות עמו פרחוק. ובעיקר קושיא זו פבר הרגיש
בש"ק בירושלמי בנדריים שם ונשאר בקושיא.

ובידות נדריים סי' רכ"א הביא ג"כ קושיא זו. ומתירין עפמ"ש הריטב"א בפעירובין צ"ח
דכל הכללות הם על צד הרוב.

ודבריו תמוהים דהריטב"א מתירין פן שם על הש"ס שפסק דלא כר"מ. אבל הקא דלא
נתפרש בש"ס הלכה פמאן.

נדאי צריף לפסוק כר"מ בגזירותיו. דמנא לן שדין זה אינו בכלל זה.

זוה ברור. וא"כ הקושיא ביה דאנמן קמה וגם נצבקה: ואפשר לומר דהנה הרמב"ם פתב בפ"ו מה"נ ה"ז פשקוצרים יחד עושה עמו ברחוק גזירה שמה יסייענו.

וע"ש בלח"מ שכתב שפן מפרש המשנה וכמ"ש בפ"י המשניות. ומבואר מזה שגם בקרוב אינו רק גזירה שמה יסייענו.

ור"מ מחמיר וגזר אף ברחוק. ואפשר דר"מ לטעמיה בב"מ נ"ה ע"ב דמחמיר בשל דבריהם.

ועי' ירושלמי פסחים פ"א ה"ח. וכבר פתב היד מלאכי סי' קע"ג בשם ס' ראשון לציון דהיא שגם ר' יהודה גזר.

ורק דפליגי ר"מ ור"י באנפני הגזירה ל"א בזה הלכה כר"מ בגזירותיו. וא"כ א"ש דהיא גם רבנו גזרי וכמ"ל.

ואין ספר ראשון לציון ת"י לידע טעמו אבל הדבר מסתבר. ואף שיש לפקפק בזה מהא דכתובות ס' ע"ב אף יש ליישב.

ובפרט בנ"ד דר"מ מחמיר טפי. ובהא דב"מ נ"ה ע"ב לא קיי"ל שם כר"מ שמחמיר בשל דבריהם: אבל צריף להבין מנ"ל להרמב"ם זה דקרוב הוי משום גזירה.

שלא נזכר בש"ס כלל. ונראה דעתו דבש"ס איתא בקרוב כ"ע ל"פ דאסור כ"פ ברחוק. ר"מ סבר גזרינו רחוק משום קרוב דקא מרפי ליה לארעא קמיה. ורבנו סברי לא גזרינו.

וקשה דהו"ל לפרושי טעמא דקא מרפי בתחילה. כדקאמר בקרוב כ"ע ל"פ.

ולמה איחרו טעם זה עד דברי ר"מ. וגם מאי קמ"ל הש"ס דקאמר בקרוב כ"ע ל"פ.

דהא מפורש פן במשנה שחכמים מתירים רק ברחוק. ולזה מפרש הרמב"ם דבהא גופא פליגי ר"מ ורבנו.

דלר"מ אסור קרוב משום דמרפי ארעא ומנהה לו ממש ונהוי גוף האיסור ולזה גזר רחוק משום קרוב. אבל רבנו ס"ל טעמא דקרוב משום שמה יסייענו ולא ס"ל כלל סברא דמרפי.

ולזה לא גזרי רחוק משום קרוב דהו"ל גזירה לגזירה. ומנושב בזה הרמב"ם שלא הביא טעם דמרפי.

ובלח"מ פתב דהיינו פירושא דלא יעשה באנמן. ומייתי מפי' המשניות שפירש דקאי על קצירה ושמפנה המקום לפניו.

ותמוה דא"כ הו"ל לכתוב הטעם שמפנה המקום ולא שמה יסייענו. אבל לפמ"ש א"ש דלרבנו היינו טעמא דקרוב אסור.

ולזה קאמר הש"ס סתם בקרוב כ"ע ל"פ דאסור. פי' אף שחלוקים בטעם הדבר מ"מ בעיקר הדין לא פליגי: ולפ"ז מנושבת קושיא הנ"ל בפשיטות.

דלא שייף בזה כלל הא דהלכה כר"מ בגזירותיו. דלא פליגי אם לגזור או לא רק פליגי בטעם איסור קרוב.

וממילא לרבנו הוי גזירה לגזירה. וא"צ פלל לסברת הראשון לציון הנ"ל.
וניש להאריף אף אין העת מספקת: ומ"ש להשיג על הק"נ בדר"ס"ה דבריו נכונים. וכבר
הרגישו בזה.

וע' הגהות הרש"ש. ובאמת לפמ"ש הרא"ש בפירושו שם וע"ש בתו' ובשטמ"ק לפרש
דר"מ אסר וחקמים מתירין.

א"כ אין ראיה גם מקושיות הש"ס. דל"ל למיסתם פחקמים.

וכעין קושיות הש"ס בנדה ל' ע"ב ובכמה דוכתי. אבל הרא"ש מפרש לר"ה דר"מ מתיר
ע"ש בפירושו.

ולזה פתב משמע. משום דמדר"י אין ראיה כ"כ על ר"ה.

ואקצור: סימן סב וע"ד אשר עורר ביבמות ה' ע"ב דפריו שם מה לפסח מילה ותמיד שכן
ישנו לפני הדיבור להכי דחו שבת. והקשה דהא גם שבת ישנה לפה"ד שנגטווי במרה.

והביא שבס' משנת דר"א תירץ דבמרה לא נאמרה רק עשה. ודחה כ"ת דאם הל"ת
לאחר הדיבור עדיף.

כמ"ש התו' קידושין ל"ח דאין עשה דלפה"ד דוחה ל"ת דלאה"ד. ולזה תירץ פיו
דאמרינו בדר"ז דל"ת חמירא מעשה ומ"מ דחי.

א"כ אין חילוק אף שיש עוד חומר דלפה"ד. ושוב הקשה מה מיתי הש"ס שם מדצריף
קרא לכיבוד או"א דלא דחי שבת אלמא דבעלמא דחי.

דילמא משום דישנה לפה"ד שנגטווי במרה. ותירץ דלפה"ד הוי פירקא פל דהו.

ולזה רק בחד מתרי פרכינו לה כדאימתא בחולין קט"ז. ולא בחדא מחדא פהא דכאו"א.

ולזה לא דחי על פסח לחוד שישנה לפה"ד עכת"ד. ומרוב טרדומי אשיב לו בקצרה
העולה על רעיוני בזה: והנה מ"ש דמכאו"א הוא חדא מחדא.

תמוה דכינון דישנה לפה"ד א"כ צריף קרא דלא דחי דלא גיליף מפסח ואינף דלידחי.
ובעיקר קושיא זו הרגישו בתוד"ה טעמא שפתבו דלא הוי ילפינו מפסח משום שכן
הכשר מצנה.

וכמ"ש הפהרש"א בכוננתם משום דכאו"א ג"כ ישנו לפה"ד ע"ש. ואף דאפתי קשה
דמ"מ לא גיליף מזה רק דדחי עשה דלפה"ד אף שהוא רק הכשר מצנה.

אבל עשה דלאה"ד לא דחי פלל ל"ת שיש בו פרת. אבל ז"א דכינון דליכא טפי בתורה
עשה דלפה"ד שהיא הכשר מצנה.

א"כ ל"ל פלל קרא דכאו"א ל"ד שבת. וע"כ צ"ל דצריף למילף מינה אף לעשה שלאה"ד
דדחי.

ולרש"י שפירש הכשר מצנה דלהכי דחי טפי משום שא"א בענין אחר. צ"ל דמ"מ ס"ל
גמי הו סברא דהתוס' לענין דלא גיליף מפסח ואינף כנ"ל.

ואפֿשר שְׁלֹזָה לֹא פִירשׁ"י כְּתוּב. מִשׁוּם דְּמוּכָח דְּבַס"ד יָדַע הַש"ס מְסַבְרָא זֹו וּבְקוּשְׁיָת
מְהַרְש"א עַל הַתּוֹ בְּאַמֶּת.

וּתְרוּיָן הַמְהַרְש"א דְּחֹק. וְקוּשָׁה לִי טוּבָא עַל הַתּוֹ דַּא"כ מֵאֵי פְרִיָּהּ בְּמִסְקָנָא שְׁפֹן הַכֶּשֶׁר
מְצֻנָה.

פִּי' וּלְהִכִּי אַף דְּהִכָּא לֹא דְחִי ל"ת גְּרִידָא מ"מ בְּעֵלְמָא דְחִי. וּלְהַתּוּס' קוּשָׁה ל"ל כְּלָל קָרָא
דְּכַאו"א לֹא דְחִי דְמַהִיכָא תִּיתִי דְלִידְחִי.

דְּמַפְלָאִים בְּצִיצִית י"ל שְׁפֹן הַכֶּשֶׁר מְצֻנָה. וּכְמוֹ דְדְחִינֵן דְלָא גִילִיף מְפָסַח וְאִינְיָה כְּנ"ל.
וּצ"ל כְּמ"ש הַתּוֹ ד"ה נִיגְמַר דְּמִשׁוּם דְּהוּקֵשׁ כְּבוּדֵם חֲמִיר טְפִי אַף דְּהוּי רַק הַכֶּשֶׁר מְצֻנָה.
מִשָּׂא"כ לְגַבִּי ל"ת שְׁיֵשׁ בּוֹ פֶּרֶת אֵין סְבָרָא זֹו מְכַרְעַת כ"כ וְהוּא דִּוּחַק גְּדוּל: וְאֶפְשָׁר
לְפָרֵשׁ דַּה"ק מַה לְהִנְיָה שְׁפֹן הַכֶּשֶׁר מְצֻנָה וַא"כ ל"צ קָרָא לְאַגְמוּרֵי דְלָא דְחִי דְמִסְבְּרָא הוּי
יָדַעִינֵן זֶה כְּנ"ל.

וַע"כ דְּאַתָּא קָרָא לְאֹרוּיָי דְּבְעֵלְמָא דְחִי לָאו אַף בְּהַכֶּשֶׁר מְצֻנָה. וּלְפ"ז הָא דְפְרִיָּהּ הַש"ס
גְּבִי מְקַדֵּשׁ הַכֶּשֶׁר מְצֻנָה תִּיפּוּק לִיה מְהֵתָם.

צ"ל כְּפִירשׁ"י שְׁם וְכַמ"ש הַתּוֹ בְּד"ה שְׁפֹן לְדַעַת רִש"י דְהוּ"א דְלֹאנִי שְׁבַת פִּי הַדְּדִי נִינְהוּ.
אַבְל מַה נַּעֲשֶׂה שְׁהַתּוֹ שְׁם בְּעֵצָמָם פִּירְשׁוּ כְּפִשׁוּטוֹ שְׁפֹן הַכֶּשֶׁר מְצֻנָה וְלֹא דְחִי ע"ש.

וְנִרְאָה שְׁזַהוּ כְּפִינֵת הַתּוֹ בְּד"ה שְׁפֹן שְׁכִתְבוּ בְּשֵׁם ר"י דְכִיבּוּד אָב אִינּוֹ דוּחָה אַף שְׁעוּסָק
בְּגוּף הַמְצֻנָה כִּינּוֹן שְׁרׁוּב פְּעָמִים הוּי הַכֶּשֶׁר מְצֻנָה. וְקוּשָׁה טוּבָא דְמַנ"ל זֶה וּמִי הַכְּרִיחוֹ לְזַה.
וְגַם לְשׁוֹן הַתּוֹ שְׁם קוּשָׁה שְׁהַכְּנִיסוֹ דְבָרֵי ר"י בְּאַמְצַע דְּבָרֵיהֶם כְּאֵלוֹ הוּא הַכְּרַח לְפִירוּשָׁם.
וּלְפַמ"ש א"ש שְׁהַבִּיאוּ דְבָרֵי ר"י לִיִּישׁב קוּשְׁיָא זֹו דְלְהִכִּי צָרִיָּהּ קָרָא בְּכַאו"א דְלָא דְחִי
אַף כְּשְׁעוּסָק בְּגוּף הַמְצֻנָה.

כִּינּוֹן שַׁע"פ רׁוּב הוּא הַכֶּשֶׁר מְצֻנָה. כִּי מְסַבְרָא הוּ"א דְכְשְׁעוּסָק בְּגוּף הַמְצֻנָה גִילִיף מְפָלָאִים
דְּדְחִי.

וַיֵּשׁ לְהַאַרִיָּה בְּזַה הַרְבֵּה בְּסוּגִיָּא וְתוֹ שְׁם אַף אַכ"מ וַע"כ פ' גְּדוּחוֹ דְבָרֵי כְּת"ר: וּבְפִשׁוּטוֹ
יֵשׁ לִיִּישׁב שְׁנֵי הַקּוּשְׁיָוִת גַּם יַחַד וְכֵן דְקַדּוּקוֹ ל"ל דְחִי עַל פְּסַח לְחוּד שְׁיִשְׁנוֹ לְפַה"ד. דְּהַנְּהָה
הַסּוּגִיָּא דִּיבְמוֹת שְׁם לֹא אֶתִיָּא אֲלִיבָא דְכ"ע כְּמ"ש הַתּוֹ בְּד"ה וּבְכוּלְהוּ דְלָא חָשׁ הַש"ס
לְדַקְדֹּק שְׁיָהָא אֲלִיבָא דְכ"ע ע"ש.

וּבְמַכִּילְתָּא פ' בְּשַׁלַּח אֵיתָא שְׁר"י ס"ל חֶק זֶהוּ הַשְׁבַּת וּמְשַׁפֵּט זֶה כַּאו"א וְר"א הַמוֹדְעִי
ס"ל חֶק אֵלוֹ עֲרִיּוֹת וּמְשַׁפֵּט אֵלוֹ דִּינֵי אָנוּסִין וְכו'. הָרִי דְלֶר"א לֹא נְצַטּוּוּ עַל שְׁבַת וְכַאו"א
בְּמָרָה.

וַא"כ י"ל דְּהַךּ סוּגִיָּא דִּיבְמוֹת אֲנָלָא אֲלִיבָיָה וּלְהִכִּי לֹא מְדַחָה עַל פְּסַח לְחוּד שְׁיִשְׁנוֹ לְפַה"ד
דְּעַדִּיפָא לִיה לְמִדְחִי מִיְלְתָא דְאַלִּיבָא דְכ"ע. וּבְזַה נְסַתְלַקָּה הַקּוּשְׁיָא לְגַמְרֵי רַק שְׁקָצַת
דְּחֹק לְפִי שְׁבַש"ס לֹא נִזְכָּר כְּלָל דַּעַת ר"א הַמוֹדְעִי וַע"ס סְנֵהֲדָרִין נ"ו ע"ב: וּבְעֵיקָר הַדְּבָר
צָרִיָּהּ בִּיָּאוּר מֵאֵי עַדִּיפּוּתָא דְלְפַה"ד לְעַנְיָן דְּחִינִית ל"ת.

וְאַדְרָבָא כְּתַבוּ הַתּוֹ בְּקַדּוּשִׁין ל"ח בְּשֵׁם יְרוּשְׁלָמִי דְחֻלָּה. דַּעֲשֶׂה דְמַצָּה נ"ד ל"ת דְּחֻדָּשׁ.

משום שאין עשה דלפה"ד דוחה ל"ת שלאה"ד. וכבר נתקשו בזה האחרונים.
הש"א סי' צ"ו ובפנ"י ומקנה בקידושין שם. ומירוצ' הש"א שם דחוק מאוד ויש לדחותו
ואכמ"ל בזה.

ומצאתי באור זרוע ה' פסחים סי' רל"ג שהקשה קושיא זו וגם קושית פבדו דהא שבת
ג"כ ישנה לפה"ד. ומירוצ' שם דבאמת לא דחי רק עשה דלפה"ד ל"ת דלפה"ד.

אבל ל"ת דלאה"ד לא דחי ובזה שפיר מיושב. רק שלא ביאר טעם הדבר וסברתו.
וגם בעצמו חזר בו מזה יעו"ש: ונראה בהספר דברי האו"ז. דהא איתא ביבמות ז' ע"א
דל"ת חמירא מעשה.

ופירש"י הטעם משום שלוקין על ל"ת. והנה דין מלקות נתחדש במ"ת.
וא"כ ל"ת שצנאמרה קודם מ"ת בנודאי נדחית מפני עשה דקודם מ"ת. פינו שאין בה
חומר.

דקודם מ"ת עדיין לא לקו על ל"ת. וממילא אמרינן דאף שאחר מ"ת נתחדש שלוקין
עליה.

מ"מ הדין במקומו עומד שנדחית מפני העשה והיא כי בזה לא נאמר שום חידוש במ"ת.
ואמרינן דכצנאמרה העשה קודם מ"ת נאמרה אף במקום ל"ת זו משא"כ אם הל"ת היא
אחר הדיבור אמרינן דהל"ת נאמרה בכל גוונא אף במקום העשה דלפה"ד.

משום דל"ת חמירא פנ"ל. ורק בעשה שהוא ג"כ לאחר הדיבור.
פינו שצנאמרו העשה ול"ת יחד במ"ת. אמרינן מפלאים דדחי ל"ת והעשה נאמרה בכל
גוונא ולא הל"ת.

משא"כ ה"א דהל"ת נאמרה באיחור זמן הרבה. שפיר נאמרה הל"ת בכל גוונא: ועפ"ז
מיושבת שפיר דרשת הש"ס ביבמות ד' מפלאים מסמיכות דלא תלבש שעטנז לגדילים
תעשה לה.

והקשו התוס' דנימא איפכא אף במקום גדילים לא תלבש שעטנז. ומירוצ' דא"כ
לישתיק קרא מיניה.

קשה טובא דאיצטריך קרא לדרשא דבכורות י"ז ע"א יעו"ש. וע"ל סי' ו' מ"ש בענין זה
עוד.

אבל לפמ"ש א"ש דעיקר הלימוד הוא דחזינון שהעשה נאמרה אחר הל"ת. לאורווי
דהעשה נאמרה בכל גוונא אף במקום שצריך לדחות הל"ת פנ"ל.

ומינה ניגמר שכן נאמרו כל העשה ול"ת במ"ת. ומה שהביאו התוס' מדרשא דלא תחטום
יעו"ש.

לענ"ד לא מצי כלל למיירוש להיפוך. דקרא דלא תחטום לא איירי כלל בדיני אישות.

רק כְּדִרְיֵשׁ סְמוּכִין דְּרִישׁ לֵה פְּאֵלוּ נְאָמַר בְּבֵת אַחַת לֹא תַחֲסֹן כִּי יָשְׁבוּ וְגו' וז"ב: וְהָא דִּילְפִינָן בְּכַאוּ"א דל"ד שְׁבֵת מְקַרָּא דְּאִישׁ אָמוּ וְגו' שְׁבֵתוֹתֵי תַשְׁמְרוּ וְאִנִּי ה' פְּוֹלְקָם חֲזִיבִים בְּכַבּוּדִי.

וּפִירֵשׁ"י וְתוֹס' דִּילְפִינָן מְאִנִּי ה'. וְכ"נ לְשׁוֹן הַבְּרִייתָא פְּוֹלְקָם חֲזִיבִים בְּכַבּוּדִי.

וְכ"ה הַגִּירָסָא בְּב"מ ל"ב וּבְתו"כ פ' קְדוּשִׁים גְּבִי יְכוּל א"ל אָבִיו הִיטְמָא כו'. וְקִשָּׁה ל"ל גִּימָא דִּילִיף מְדַכְתִּיב וְאֵת שְׁבֵתוֹתֵי לְבַסּוּף כַּמֶּש"ל.

וְנִרְאָה כִּינּוּן דְּמַצִּינוּ בְּפ' יִתְרוּ וּפ' וְאֵתְחַנּוּ דְּכְתִיב כַּאוּ"א בְּתַר שְׁבֵת א"כ אֵין הַכְרַעָה מְזָה וְלָזָה צְרִיף קְרָא דְּאִנִּי ד'. וְא"ל דְּבִאָמַת לֹא צְרִיף קְרָא דְּאִנִּי ד' רַק לְעַנְיָן טְוּמָאָה וּכְדוּמָה אָבֵל לְגַבֵּי שְׁבֵת לֹא צְרִיף דְּלֹא פְּרִשׁ"י וְתוֹס'.

ז"א דא"כ מאי פְּרִיף הַש"ס בִּיבְמוֹת ו' ע"א הִיכִי יְלִיף טְוּמָאָה מִשְׁבֵּת לִימָא שְׁאִנִּי לְאִנִּי דְּשְׁבֵת דְּחֲמִירִי. הָא אִיפָּא קְרָא תִּירָה לְטְוּמָאָה וְע"כ צ"ל דְּגַם שְׁבֵת יְלִיף מְאִנִּי ד' פְּנ"ל.

וּבִאָמַת בְּלֹא"ה יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת שְׁם דִּי"ל דְּמִשְׁמַעוֹת הַדְּרִשׁ דְּכּוֹלְקָם חֲזִיבִין בְּכַבּוּדִי כּוֹלֵל כָּל הַמְצֻוֹת שְׁבֵתוֹרָה. וּבְפִרְט לְתִירוּץ הַשְּׁנִי בְּתוֹס' ד"ה פְּוֹלְקָם שְׁהַדְרִשׁ הוּא שְׁמוּרָא הַקַּב"ה לְמַעְלָה מִמוּרָא אָב וְאִם ע"ש.

וְתִירוּצָם קָמָא שְׁם קִשָּׁה טוּבָא דֹא"כ בְּאָמַת הִיכִי יְלִיף מִהֵכָא טְוּמָאָה כִּינּוּן דְּהַסְבְּרָא הוּא רַק מְשׁוּם שְׁבֵת יְעו"ש. וְצ"ל כַּמֶּש"ש הַתוֹס' סד"ה גִּימָר דְּכִינּוּ דְּגַלִּי קְרָא בְּשְׁבֵת ה"ה לְכַוְלָהּ.

וּלפ"ז י"ל דְּהִינּוּ דְּפִרִיף הַש"ס דְּלֹא מְדַחָה שְׁאִנִּי לְאִנִּי דְּשְׁבֵת אַף לְתִירוּץ בְּתַרָּא שְׁל הַתוֹס' דְּמ"מ מְצִינוּ לְפִרְשׁ קְרָא פְּתִירוּץ קָמָא שְׁל הַתוֹס' וְע"כ מוּכַח דְּלֹא פְּרִכִּינוּ שְׁאִנִּי לְאִנִּי דְּשְׁבֵת וְאִכְמ"ל בְּזָה.

וְאַף דְּאִין מְוֹקְדָם וּמְאֹחֵר בְּתוֹרָה מ"מ בְּחַד עֲנִינָא שְׁפִיר יֵשׁ מְוֹקְדָם פְּדֵאִיתָא בְּפִסְחִים ו' ע"ב וְע"ש בְּתוֹס' ד"ה אָבֵל דְּהִיכָא דְּאִיפָּא תְּרִי קְרָאִי. בְּחַד אַחַד קוּדָם וּבְחַד קוּדָם הַשְּׁנִי אֲזִלִּין בְּתַר מְסַתְּבַר.

וְע' שְׁבוּעוֹת כ' ע"ב תד"ה כָּל דְּמְסַתְּבַר לְמִדְרִשׁ קְרָא מְסִיפִיה לְרִישִׁיה וְיֵשׁ לְהֶאָרִיף בְּזָה. וּמְקוּצָר הַפְּנָאִי אֶקְצָר.

וְיֵשׁ לְעוֹרֵר בְּעַנְיָן זֶה בְּהַרְבֵּה לְאִוְנָן שְׁנֵאמְרוּ לְפָנֵי הַדִּיבּוּר: וְאִגַּב אֲזַכִּיר מַה שְׁהוּקְשָׁה לִי בְּיוֹמָא מ"ז ע"ב בְּתַד"ה הַדְר שְׁפִתְבוּ דָאִם הַקְמַח שְׁבִין אֲצַבְעוֹת הַפְּהִין הַקּוּמָץ הָוֵי טְבָל. אוּסַר בְּמִשְׁהוּ בְּחֻלִּין כְּדִין טְבָל.

וְקִשָּׁה דְּהָא טַעְמָא דְּטְבָל בְּמִשְׁהוּ אוּ מְשׁוּם דְּיֵשׁ לוֹ מְתִירִין אוּ מְשׁוּם דְּכְהִתִּירוּ כְּפִי אִיסוּרוּ דְּחֻטָּה אַחַת פּוֹטְרַת הַפְּרִי ע' ע"ז ע"ג ע"ב וּבְתוֹס' שְׁם. וְהֵכָא תְּרוּנִייהוּ לֹא שְׁיִיכִי.

דְּמִנְחָה גַם כְּשֵׁהִיא שְׁלִימָה אִינְהָ נִיחְרַת בְּמִשְׁהוּ רַק בְּקוּמָץ וְלֹא שְׁיִיף כְּהִתִּירוּ כְּפִי אִיסוּרוּ. וּדְשִׁיל"מ לֹא שְׁיִיף הֵכָא דְּכִינּוּ שְׁכַבְרָ קָמִין א"כ זֶה הַמְעַט שְׁנֵאמַר טְבָל אֵין לוֹ שׁוּם הִיתַר עוּד.

ובלא"ה צל"ע דאי נימא דהוי טבל א"כ הו"ל פמנחה שחסרה קודם קמיצה דפסולה כדאימא במנחות דף ט' ע"ש. ובמנחות כ"ג ע"ב מבואר להדיא שטבל של מנחה בטל ע"ש.

וע"ש לענין חסרה המנחה וצ"ע לעת הפנאי. ובמהרש"א נראה שהבין הטעם מפני שהקומץ מעורב בו.

והוא תמוה דלא חמיר מקומץ בעצמו דשפיר בטל כמבואר במנחות כ"ב כ"ג. וכמו בתרומה דבטיילה.

וטבל לא בטיל: סימן סג מעשה בבכור שניטל צד אחד מטלפי רגלו אחת. היינו כפי שפסדוקים פרסותיו ניטל צד אחד מהסדק וצד השני נשאר וגם לצד הרגל נראה שנשאר קצת מהעצם שבתוך הטלף גם מאותו צד שניטל: והנה בבכורות מ"ד ע"א מפורש דא"ר חסדא אמר אבימי כצ"ל] ניטלו קרנות וזכרות עמהן פסולה ואין פודין עליהן ניטלו טלפים וזכרות עמהן פסולין ונפדין עליהם.

מתיבי נטלו קרניין וטלפיין וזכרותן עמהן פסולין ונפדין עליהם. ל"ק הא דאתעקור אתעקורי הא דאיגום איגומי.

הרי מבואר דטלפים שניטלו נפדין אף באיגום דבהכי איירי ר"ח בקרנים ופירש"י שנתתכו מלמעלה ושרשיו נשארו. וכ"כ הרמב"ם פ"ב מהא"מ ה"ה אע"פ שנשאר מזכרותן מעט קרוב לבשר ולכאורה צריך ביאור כמה שיעור המעט הזה וא"ל דסגי שניטל רובו דכל כה"ג הו"ל להדיא ניטל רובו ולא איגום איגומי.

וכ"ה בכ"מ שזנפר ניטל הפנונה כולו כדאימא בר"פ א"ט גבי פבד ובדף מ"ד ע"א גבי תורפי לא תימא כולו אלא רובו ע"ש. ונראה דגמימה נקרא בכל הש"ס כשנוטל הדבר מה שנראה ממנו לעין כל.

ומה שיש ממנו בתוך דבר אחר משאיר ואינו נוטלו. וכשנוטלו עם השרשים נקרא עוקר. וכן הוא בשביעית פ"ד מ"ה גוממו עם הארץ ובחולין צ"ב גוממו עם השופי שמשאיר שרשיו שבתוך הירף וע"ש עוד ר"א גאים ליה וכו' וערש"י ע"ד ע"ב שם וכן הוא בכ"מ בש"ס. ובחולין מ"ד ע"א קרי איגום איגומי כשנשאר הבשר אצל הסימנים והלחי נגמם מעל הבשר והיינו משום דתנן ניטל הלחי ומפרש שהלחי נגמם מן הבשר פי הסימנים נשרשים בבשר והבשר מחובר להחי ע"ש ברש"י.

ובערוף ערוף גם א' פי' שנתעכלו הסימנים. נראה הפנונה שנתעכלו ונפרדו מן הבשר ושרשיהם נשארו ולא נעקרו בכח ואכמ"ל בביאור הסוגיא שם אבל עכ"פ ביאור לשון גמימה ברור כמ"ש.

ובנ"ד ראיתי שהזכרות היינו העצם שבתוך הטלפיים נכנס קצת לעצם הרגל כפרק תוף פרק וכמו הערקום שנכנס קצת בתוך השוק. ולזה נקרא נגמם כשנשאר השורש שנכנס לתוך עצם הרגל וניטל בשונה לעצם הרגל.

ובזה מבואר מ"ש הרמב"ם שישאר מעט מזכרותן דהא בש"ס סתמא קאמר איגום
איגומי וא"כ י"ל דקאי גם על הטלף בעצמו היינו הקליפה שמלמעלה. אבל למ"ש א"ש
כי הקליפה אינה נשרשת.

ומה שנראה ממנה בחוץ צריף שינטל הכל. אבל עצם הזכרות נשרש ברגל פאשר יראה
הרואה ולזה פירש דעלה קאי הא דאיגום: ובטוי"ד סי' ש"ט פתב נטלו הטלפיים עם
הפשר שבהם הוי מום.

והנה מ"ש עם הפשר פנונתו על הזכרות אף דרש"י קרי לה עצם בבכורות שם מ"מ קרי
לה הטור פשר מפני שהוא עצם רף כמו סחוס ונחתה בספין וגם יש שם פשר דק ג"כ
וקרי לה פשר לגבי הקליפה הקשה שמלמעלה וכן גבי קרניים קרי לה שם פשר ורש"י
קרי לה עצם ע"ש.

אכן הב"י הקשה שם ל"ל ביאר הרבנותא דאף באיגום פשר. והד"מ ופרישה פתבו
שפנונתו דבזה"ז אין זה מום קבוע להתיירו רק פשועק לגמרי.

ולענ"ד זה צ"ע דא"כ הו"ל לפרושי כמו בקרנים שכתב שם שועק לגמרי. וגם דהא
כתב הב"י שם שדעת הטור שמחמירים רק במום שאין נראה לעין כל אבל בניקר היטיב
מתירים בזה"ז ע"ש וא"כ אף בנגמם שפיר ניקר לכל.

והב"ח כתב דמדלא חילק בין נשאר גומא או לא כמו גבי קרניים ממילא נדע דמותר אף
בנגמם. וזה דוחק גדול דכל כה"ג הו"ל לפרושי.

אבל לפמ"ש בבבאור הדבר מיושב שפיר שפיון שכתב עם הפשר שבהם ממילא מבואר
דל"צ רק שינטל הפשר היינו הזכרות שבתוך הקליפה. אבל המעט מהזכרות שנקנס
ונשרש בעצם הרגל א"צ שינטל.

משא"כ בקרנים דקדק וכתב שינטל הפשר שבתוכו וגם נעקר בכח עד שנשאר גומא
והיינו פנ"ל וז"ב: אכן ברש"י בבכורות שם מוכח שאף אם נשאר מקצת מהזכרות ונראה
למעלה ג"כ פסול.

דהש"ס מקשה שם ואיגום איגומי פסול והתנן פרה שקרניה וטלפיה שחורות יגוד
תרגמא זעירי מעילוי זכרות. ופירש"י האי דקתני יחתנה מעילוי זכרותיהו שיש בחודו
של קרן כב' וג' אצבעות שאין זכרות מגיע שם ואם השחרות אין מגיע עד מקום הזכרות
יחתנה אבל יותר מכאן פסולה עכ"ל.

הרי מפורש להדיא דאיגום איגומי מפרש אף שחתה קצת מהזכרות דהא כתב להדיא
שיותר מכאן פסולה. ובאמת מצינו לשון גמימה בכה"ג בפ"ק דשביעית אילן שנגמם
והוציא חליפין מטפח ולמטה כנטיעה מטפח ולמעלה פאלין דברי ר"ש.

הרי להדיא שאף שנשאר טפח קרי לה נגמם. וכן ג"כ בפ"ב דכלאים מ"ד גומם עד פחות
מטפח.

והרמב"ם בפ"ה המשנה מפרש שם דקאי בעומק הקרקע. וקשה ל"ל פירש בנשאר על
הארץ כמו שמפרש בספ"ק דשביעית וכן פי' הר"ש והרע"ב הקא באמת ויש ליישב
ואכ"מ.

ועכ"פ מבואר שאף שנשאר נקרא נגמם. ובפ"ז דכלים מ"ד נגממו שיעורן במה שהן.

ג"כ הכנונה שניטלו הדפנות ונשאר קצת. ובחולין ע' שנגמם הרחם ג"כ פעין זה.

וע"ש נ"ט דנקיט הנה גמום ופרסותיה חתוכות אלמא דחתוכות הוי טפי מגמום דשם בעי שיהיו כל פרסותיו חתוכות לגמרי. ונראה שרש"י מפרש דגמימה הוי מה שנתהוה על פני כל רחבו אף שבארכו נשאר.

ולפ"ז צ"ל דהא דנקיט רש"י גבי אגומי שרק השרשים נשארו הוא לאו דווקא: ובאמת קשה טובא למה פירש"י הכי ולא פירש כפשוטו שחותרה הקרן עצמו היינו הקליפה ולא הזכרות שבתוכה דהזפרות הוא עצם מהגוף ואינו שחור.

וכ"נ דסתם קרן מיקרי הקליפה בלא הזכרות דתני שם קרניהו וזכרותו. וכן בר"ה כ"ז ע"ב משמע פו שהזפרות אינו בכלל סתם קרן.

ונראה שלזה סתם הרמב"ם פ"א מה' פרה שייגוד ותמה הכ"מ ל"ל פ"י דדווקא שלא הגיע נגד הזכרות. ולפמ"ש י"ל דכיון שפתיב סתם קרניה ממילא מבואר שאין הזכרות בכלל רק הקליפה שעל הזפרות.

והנראה שפירש"י מוכרח הוא שאין לפרש מעילוי זכרות שחותרה הקרן מעל הזכרות ונשאר הזכרות מגולה דהזפרות לעולם אינו אדום בטבעו רק מראה עצם וקצת בשור וא"כ מה תועלת בפתירת הקרנים מעל הזכרות ולזה מפרש דקאי על מה שיוצא מלמעלה מהזפרות.

והרמב"ם נראה דס"ל דמ"מ פשיטה פנשאר הזכרות פיון שאינו שחור דבקרן לא פסול רק שחורות שאינו כמראה עצם המיוחד לו וכ"נ דקרנים אדומות לא מציינו וגם דרק במשנה ה' שם גבי שערות נקיט דלכנות פסולות משמע דבקות"ל פשר לבינים רק שחורות פסול וכן מוכח בתוספתא פ"ק דפרה דתני ניטל קרניה וטלפיה והזכר עמהו פסולה.

משמע דבלא הזכר פשיטה אף שנשאר הזכר מגולה. הרי שאפשר שיוכשר בזה וא"כ י"ל דהיינו נמי דמוקי בבכורות מעילוי זכרות פנ"ל: ועכ"פ נתבאר לדעת רש"י דבטלפיים אף אם נחתה מקצת מן הזכרות ג"כ פסולה ונפדית.

ולפ"ז גם להרמב"ם י"ל דנהי דבעי שייגמון רובו מ"מ אם נשאר רק מיעוטו כשרה אף שנראה מלמעלה וכפשוטו לשון הרמב"ם בפ"ב מהא"מ. פיון שהוכחנו שלשון גמימה שיהי ג"כ פנשאר איזה שיעור.

רק רובא בעי דהכי משמע בפ"ב דכלאים ופ"ק דשביעית דאירי שנשאר רק טפח סמוך לקרקע וגם דניטל משמעו עכ"פ רובו. ולפ"ז י"ל דשפיר צדקו דברי הד"מ ופרישה שהטור מחמיר שניטל כל הזפרות דמדינא מותר אף שנשאר קצת ממנו רק שבזה"ז אין להתיר רק בכה"ג [וראיתי בערוך ערוך גם שהביא דבחולין גבי ריאה שניקבה איתא איתגום שרי ולפנינו ליתא פלל ואולי הנה לו איזה גירסא בש"ס פן אף לא נודע באיזה מקום ומה שיהי גמימה בריאה ואולי גרס פן גבי ריאה דאגלידא או גבי חסרון מבחון בדרף מ"ז ע"ב]: וא"כ יצא לנו לדינא שאם ניטל כל הקליפה מהטלף.

וגם הנזכרות נישטל פולו מה שפיתוח הקליפה רק נשאר המעט הנכנס ונשרש בעצם הרגל יש להתיר גם בזה"ז כמ"ש הטור. ואף שלכאורה קשה טובא דהא הרמב"ם והרא"ש פתבו שאין להתיר בזה"ז רק מומים גדולים פגון נסמית עינו נקטעה ידו או רגלו.

ונהי שהטור מפרש דה"ה כל מומים הנראים להדיא כמ"ש הב"י שם מ"מ אי ניקא דגם בנשטל הטלפנים מותר בזה"ז א"כ ל"ל להרא"ש למנקט נקטעה רגלו. הול"ל רבותא טפי דאף שנקטע טלפו מותר ויש בכלל מאתים מנה.

ואפשר דכיון דרש"י פ"י בבכורות מ"ד שהנזרות שפיתוח הטלף הוא פה הרגל ע"ש. א"כ י"ל שיש לקרות נקטעה רגלו פשנקטע טלפו ג"כ והוא אבר בפ"ע.

ובירושלמי פ' עגלה ערופה ה"ה נסתפק אם רגליה קלוטות אי הוי רק בע"מ או מחוסר אבר. והכוננה שפיון שצריך להיות ב' טלפים ברגל אחת ויש רק אחת הוי מחו"א.

הרי דחשיב להו לאבר שלם. ורק שם מיבע"ל דהא מ"מ צורת הטלפנים הם בשלימות וכראוי רק שאינו סדוק באמצע.

אבל פשניטלו הוי שפיר מחו"א והוי בכלל נקטעה רגלו שהזכירו הרמב"ם והרא"ש. ונראה שגם דעת הרמב"ם פן ולא כמו שהבינו הב"י והב"ח שהרמב"ם חולק על הטור ורא"ש בזה.

רק הרמב"ם מביא קצת לדוגמא. ואם הנה הרא"ש מחדש בזה דבר על דעת הרמב"ם הנה מפרש דבריו.

והעיקר תלוי בדבר שנראה לעין וא"צ לזה לימוד ובקיאות. והפוסקים נקטו הנהו תלתא מומי הנזכרים במשנה ל"ו ע"ב ע"ש: ובאמת צ"ע דפשטות המשנה משמע דרק מחו"א גדול בכה"ג שנקטעה ידו ורגלו.

אבל לא שארי חסרונות. אף ע"כ ז"א.

דהא חזינן בזבחים ס"ח וקדושין כ"ד גבי עוף חשיב ג"כ הנהו תלתא גבי מחו"א. ושם פשוט הדין דכל מחו"א פסול כמ"ש רש"י ותו' וכ"כ הרמב"ם רפ"ג מהא"מ.

וע"כ צ"ל דנקיט הנהו איברים הראשים לדוגמא וה"ה לכולהו. ואף מחו"א בפנים פסול כדקיי"ל בבכורות מ"א.

וא"כ ה"ה הקא בבכור נקיט המשנה הנהו. ובאמת הפוננה כל מחו"א שניכר להדיא.

וכ"נ דהא עכ"פ פיון שניכר לפל דהוי מחו"א. פשיטא שיוכלו להתירו פיון שהתירה תורה בהקדושות.

וברק במום שצריך בקיאות צריך מומחה. רק שעדיין יש ללמוד מזה דרק מחו"א יתירו הקדושות וכמו בעוף דנקיט הנהו תלתא פנ"ל.

ויקשה על הטור שחושב כל מומים גדולים. וצ"ל דל"ד לעוף דשם גזה"כ לחלק בין מחו"א למום.

אבל הקא פיון שניתן רשות להקדושות להתיר. מה חילוק בין מחו"א למום גדול.

כִּינּוֹן שְׁגָם שְׁנִיָּהֶם א"צ בְּקִיאוֹת וְנִיכָר לְכָל שֶׁהוּא מוֹם וְדַאי דְשָׁרִי לְהַתִּירוֹ. וּמִתְּנִיתִין נְקִיט דְבַר הַמְצִוִי: וּבְעוֹף בְּאַמַּת צ"ע.

דְרַשׁ"י פִּירֵשׁ בְּזַבְחִים פ"ה ע"ב דְּמַחו"א פְּסוּל בְּעוֹף מִשׁוּם הַקְּרִיבָהוּ לְפַחְתָּהּ וְה"ה לְמוֹם מְגוֹנָה. הָרִי מְבֹאָר דָּאָף דְחָשִׁיב בְּמִשְׁנֵה רַק נְסַמִּית עֵינָה וְיִבְשָׁה גַּפָּה וְנִקְטָעָה רַגְלָהּ.

בכ"ז ס"ל לְרַשׁ"י דַּה"ה כָּל מוֹם מְגוֹנָה. וְכ"נ מְהָא דְחָשִׁיב בְּמִשְׁנֵה נְסַמִּית עֵינָה מִשְׁמַע אָף שְׁלֵא נְחֻטָּטָה וְא"כ לֹא הָוִי מַחו"א.

וְהַתּוֹ' פְּתַבּוּ בְּזַבְחִים ס"ח ע"ב בְּאַמַּת דְּאִינְרִי בְּנֻחְטָטָה. אֲבָל הוּא דְחֹק דְלִשׁוֹן נְסַמִּית לֹא מִשְׁמַע הָכִי.

וְאִפְשָׁר לֹאמַר דְּכִינּוֹן שְׁבַטְל תּוֹעֵלַת הָאָבֶר הו"ל כְּנִיטְל. וְכִמּוֹ יִבְשָׁה גַּפָּה אָף שְׁיִשְׁנָה כִּינּוֹן שְׁיִבְשָׁה הָוִי מַחו"א.

אֲבָל לְפִירֵשׁ"י א"ש בְּפִשְׁיטוֹת דְּמ"מ הו"ל מוֹם מְגוֹנָה שְׁנְסַמִּית עֵינָה. וְכֵן פִּירֵשׁ"י בְּחֻלִּין כ"ג ע"א דְּבְעוֹף לֹא פְתִיב תְּמִים.

לְהַכִּי לֹא פְסָלִי בְּהַ מוֹמִים קְטַנִּים כְּגוֹן דּוֹקִים שְׁבָעִין. אֲלֵא מוֹמִין גְּדוֹלִים כְּגוֹן מַחו"א מִשׁוּם הַקְּרִיבָהוּ לְפַחְתָּהּ.

הָרִי מְפֹרֵשׁ דְּעַתּוֹ דָּאָף מוֹמִין גְּדוֹלִים פְּסָלִי בְּעוֹף: וְעַפ"ז נִרְאֶה לִינִישׁב קוֹשְׁיִית תּוֹס' בְּזַבְחִים ס"ח ע"ב וְחֻלִּין כ"ג ע"ל רַשׁ"י שְׁפִירֵשׁ מִשׁוּם הַקְּרִיבָהוּ. וְש"ס מְפֹרֵשׁ בְּקַדוּשִׁין כ"ד ע"ב דְּמַמְעַט מַחו"א מִמֶּן הָעוֹף וְלֹא כָּל הָעוֹף.

אֲבָל דְּעַת רַשׁ"י נִרְאֶה דְנָהִי דְמַחו"א מְמַעִיט מִמֶּן הָעוֹף. אֲבָל אִפְתִּי גַם בַּע"מ גְּדוֹל נְפָסֵל מִשׁוּם הַקְּרִיבָהוּ מִדְּבָרִי קַבְלָהּ.

וְלִזְנֵה בְּדָף ס"ח דְנִקְיֵט נְסַמִּית עֵינָה וְלֹא נְחֻטָּטָה. וּמִשְׁמַע לְהַדְיָא דָּאָף בְּנְסַמִּית לְחֹד פְּסוּלָהּ כַּנ"ל.

וְק' טוֹבָא דְבְּקַדוּשִׁין כ"ד ע"ב קְתַנִּי בְּכַרְיִיתָא יְכוּל יִבְשָׁה גַּפָּה וְנִקְטָעָה רַגְלָהּ נְחֻטָּטָה עֵינָה ת"ל מִן הָעוֹף וְלֹא כָּל הָעוֹף הָרִי דְרַק נְחֻטָּטָה. לְהַכִּי פִירֵשׁ"י דְנְסַמִּית הַטַּעַם מִשׁוּם הַקְּרִיבָהוּ.

וּמִזְנֵה הוֹכִיחַ רַשׁ"י דַּה"ה לְכָל מוֹם מְגוֹנָה. וְכ"נ מְדַנְקִיט הַש"ס בְּכָל דְּוֹכְתָא דְבְּדוֹקִין שְׁבָעִין כְּשֶׁר בְּעוֹף וּפְסוּל בְּבִהְמָה.

וְקִשָּׁה דַּל"ל לְמִינְקַט זֶה הָא כָּל מוֹם כְּשֶׁר בְּעוֹף וְגַם בְּעִין כְּשֶׁר אָף נְסַמִּית לְגַמְרִי. אֲבָל לַמ"ש א"ש דְנְסַמִּית בְּאַמַּת פְּסוּל וְגַם צָרִיף שְׁיִהֵא מוֹם קָטָן כַּנ"ל.

לְהַכִּי נְקִיט בַּכ"מ דְּוֹקִין שְׁבָעִין: וְנִרְאֶה שְׁזֵה כְּוֹנֵת רַשׁ"י בְּמִנְחוֹת ע"ט ע"א בַּד"ה בְּדוֹקִין שְׁבָעִין שְׁכַתְב דְּהָוִי מוֹם עוֹבֵר וְאִינוּ נִיכָר דְלֹא הָוִי פְּסוּלוֹ קוֹדֵם שְׁחִיטָה. וְהוּא תְּמוּעָה דְּוֹקִין שְׁבָעִין הָוִי מוֹם גְּמוּר בְּבִהְמָה.

וְגַם ל"ל עוֹד טַעְמָא דְאִינוּ נִיכָר כִּינּוֹן שְׁעִיקַר הַטַּעַם מִשׁוּם שְׁכַשֶּׁר בְּעוֹפּוֹת. אֲבָל לַכַּמ"ש דְּרַק בְּדוֹקִין שְׁבָעִין וְדְכּוֹנְתִיָּה כְּשֶׁר בְּעוֹפּוֹת דְּהָוִי מוֹם קָטָן וְאִינוּ נִיכָר.

וְדַנְקִיט מוּם עוֹבֵר צ"ל דְּלֹאוּ דְנוּקָא וְכוּנוֹנְתוּ מוּם קָטָן. וּבְגוּף סְבָרָא זֹו רְאִיתִי שְׂפָכֵר
הַרְגִישוּ הַתּוֹ בְּזַבְחִים ל"ה ע"ב שְׂהִקְשׁוּ קוֹשְׁיִתְיָנוּ לְמָה נְקִיט הַש"ס דְנוּקִין שְׂבָעִין.
וְתִרְצוּ דְבִאֲמַת ה"ה כָּל מוּם א"נ שְׂאָר מוּמִין פְּסָלִי מְדַרְבְּנָן ע"ש. וְלַעֲנֵד זֶהוּ דַעַת רַש"י.
וּס"ל טַעְמָא מְשׁוּם הַקְרִיבָהוּ פְנ"ל. וּכ"נ דְהַקְרִיבָהוּ הָוִי רַק מְדַרְבְּנָן פְּסוּל.

וְעַכ"מ פ"ב מ"ה א"מ ה"י וְשַׁעַה"מ פ"א מ"ה' שְׁחִיטָה וּח"ס חִי"ד סִי' ע"ב מ"ש עַל הַרְמַב"ם
שֶׁכ' בְּטָרְיָפָה טַעְמָא מְשׁוּם הַקְרִיבָהוּ לְפָחְתָּהּ וְכָתְבוּ דְהָוִי דְרַבְּנָן. וּמִקּוֹצֵר הַפְּנָאִי הַהֲכַרְחָה
לְקַצֵּר.

וְעַכ"פ מְעוֹף אִין רְאָיָה לְכָאן דְאָף לְרַש"י הָוִי רַק דְרַבְּנָן מוּם גְּדוֹל. לְזֶה י"ל דְנְקִיט רַק
מַחוּ"א דְהָוִי דְאוּרְיִתָא: אָמְנָם מַה שְׂיֵשׁ לְהַסְתַּמֵּק בְּזֶה בְנ"ד.

דְאֶפְשָׁר בְּעֵי דְנוּקָא שְׂיִנְטָלוּ הַטְּלָפִיִּים מִכָּל הַרְגָּל. וְלֹא כְּשִׁנְיָטֵל רַק צַד אֶחָד.
וּקְצַת מְשַׁמַּע כֹּן מְדַנְקִיט טְלָפִיִּים לְשׁוֹן רַבִּים. וְלֹא נִיטֵל טֵלְפוֹ כְּדֵאִיתָא בְב"ב ע"ה אֶחָדָה
בְּטֵלְפָה.

אָבֵל ז"א דַּה"נ נְקִיט קַרְנֵיִם. וְשֵׁם וְדֵאִי לֹא מִסְתַּבֵּר שְׂיִצְטָרַף שְׂיִנְטָלוּ שְׁנֵי הַקַּרְנֵיִם.
וְכִמּוֹ דְבְטָלְפִיִּים וְדֵאִי ל"צ שְׂיִנְטָלוּ מִכָּל רַגְלֵיו. וְלְזֶה נִרְאָה דְנְקִיט לְשׁוֹן רַבִּים מְשׁוּם
דְאֶשְׁכַּחַן גַּבִּי עֵינַיִם בְּדָף מ' ע"ב שְׂכַשְׂאָתָד גְּדוֹל וְאֶחָד קָטָן הָוִי מוּם.

וְכַשְׁשִׁנְיָהֶם גְּדוֹלִים לֹא הָוִי מוּם. רַק בְּאֲדָם פְּסוּל מְשׁוּם שְׂאִינּוּ שְׁנֵה בְזַרְעוֹ שֶׁל אֶהָרֵן וְלֹא
בְּבַהֲמָה ע"ש דָּף ג' ע"ב.

וְלְזֶה מְשׁוּם דְקֹאֲמֵר שֵׁם דָּף מ"ד ע"א שַׁעַז שְׂאִין לָהּ קַרְנֵיִם כְּשִׁינְרָה. הוּ"א דַּה"ה אִם
נִיטָלוּ קַרְנֵיהָ.

כִּינּוֹן שְׂשִׁנְיָ הַצְּדָדִים שְׁוִים לֹא גִרַע מֵאִין לָהּ בְּתוֹלְדָה. וְרַק אִם נִיטֵל קָרוֹ אֶחָד יִפְסוֹל
דְדַמִּילְעִין אַחַת גְּדוֹלָה.

וְאָף דְהֵכָא אִם אִין לָהּ בְּתוֹלְדָה רַק קָרוֹן אַחַת נִרְאָה וְדֵאִי דְכְשִׁינְרָה. [אָף שְׂרַחֲוֹק שְׂיִהֵן כֹּן
בְּמִצִּיאוֹת.

וְרַק עַל תַּחַשׁ וְשׁוֹר שֶׁל אַדַּה"ר אָמְרוּ חַז"ל כֹּן]. מ"מ הִיכָא שְׂנִיטָל י"ל שְׂפָסוּל.
אָבֵל כְּשִׁנְיָטָלוּ שְׁנֵיהֶם הוּ"א דְכָשֵׁר. לְהֵכִי קֹאֲמֵר שְׂפָסוּל אָף שְׂנִיטָלוּ שְׁנֵי קַרְנֵיהָ.

וְכֹן מוּכַח מְהָא דְמֵיִתִּי לָהּ בְּדָף מ"ד בְּפ' מוּמִין אֵלוּ דְאִיִּרִי בְּמוּמֵי אָדָם. וְלֹא בְפ' עַל אֵלוּ
מוּמִין דָּף מ' גַּבִּי רַגְלֵיו קְלוּטוֹת.

אָבֵל לַמ"ש א"ש. דְמֵיִתִּי לָהּ בְּדָף מ"ד גַּבִּי הָא דְקַתְנֵי הֵתָם שְׂשִׁתִּי עֵינָיו גְּדוֹלוֹת אִינּוּ
פּוֹסֵל רַק בְּאֲדָם.

וְאֶהָא מֵיִתִּי שְׂאִין לוֹ קַרְנֵיִם כְּשֵׁר וְנִיטָלוּ פְּסוּל יַעו"ש. וְלְהֵכִי נְקִיט ר"ח דִּין דְאִיגוּם
אִיגוּמֵי שְׂלֵא נַעֲשֶׂה גְּנוּמָא בְּמִקּוּמוֹ.

וְדָמִי לֹאִין לֹו קַרְנִים שְׂאִין שְׁם חֶסְרוֹן וְגוֹמָא. וּמִיּוֹשֵׁב דְּנִקְיֵט סְתָמָא וְלֹא מְפָרֵשׁ דְּאִיגוּמִי
שְׂאֲמוּרָא צְרִיף לְפָרֵשׁ דְּבָרֵיו.

אַבְל לַמ"ש א"ש דְּבַהֲדָדִי אֲמַרְהּ בְּהַדִּי הָא דְאִין לָהּ קַרְנִים. וּמִמִּילָא מוּכָו דְּדוּמְיָא דְאִין
לָהּ אִיבְרִי וְהִינּוּ בְּאִיגוּם פְּנ"ל.

וְאַגַּב דְּנִקְיֵט קַרְנִים לְשׁוֹן רַבִּים נְקִיט טְלַפִּים לְשׁוֹן רַבִּים וְאַף דְּבָאִין לָהּ טְלַפִּים נְרָאָה
דְּנִדְאִי הָוִי מוּם. דְּלֹא עֲדִיף מְרַגְלִיו קְלוּטוֹת בְּדַף מ' ע"א.

וּלפ"ז י"ל דְּבִאֲמַת ה"ה פְּשִׁיטֵל הַטְּלַף רַק מִצַּד אֶחָד הָוִי מוּם: וְרָאָה לְזָה מְסוּגִיא
דְּבִכּוּרוֹת שְׁם דְּפָרִיף מְהָא דְתַנּוּ פְּרָה שְׂקַרְנֵיהּ וְטְלַפֵּיהּ שְׁחוּרִים יְגוּד. וּמִשְׁנֵי זְעִירֵי מְעִילוּי
זְכָרוֹת.

וְקָשָׁה דְּלוֹקְמָא פְּגוֹן שְׂלֹא הֶושְׁחַר רַק צַד אֶחָד מִן הַטְּלַף. וְדְנִקְיֵט לְשׁוֹן רַבִּים הִינּוּ שְׂבָכָל
רְגַל הֶושְׁחַר טְלַף אֶחָד.

וַיֵּשׁ לְדַחוֹת דְּעֵיקַר קוּשְׁיִתוֹ מִקַּרְנֵיהֶם. וְגַם דְּעֲדִיפָא מִינָהּ קְאָמַר דְּאִיבְרִי בְּכָל הַטְּלַפִּים
וּמְעִילוּי זְכָרוֹת.

וְהִינּוּ הֶף שְׂהוּשְׁחַר רַק מִקְצָתָם: אַכּוּן יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִירוּשְׁלָמִי דַּפ' ע"ע שְׂהוּשְׁחַרנוּ דְּבַעֵי אִם
קְלוּט הָוִי כַּמְחו"א. הָרִי שְׂמָה שְׂאִין לֹו רַק טְלַף אֶחָד הָוִי חֶסְרוֹן אַבְר.

וְרַק שְׁם מִיבַע"ל פִּינּוּ דַּמ"מ פְּלוּ שְׁלָם וְרַק שְׂאִינוּ נִסְדַּק לְשָׁנִים. אַבְל בַּכָּה"ג שְׂנִיטֵל צַד
אֶחָד לְגַמְרֵי פְּשִׁיטָא דְהָוִי כַּמְחו"א.

וְהַרְמַב"ם לֹא הִבִּיא שְׁם הַדִּין הַלְזוּ מִפְּנֵי שְׂלֹא הִבִּיא כָּלֵל דִּין דַּמְחו"א פְּסוּל בַּע"ע. וַע"ש
בַּש"ק וּמַה"פ מ"ש בְּזָה וַאֲכ"מ.

אַבְל לְדִינָא לַנ"ד נִדְאִי מוּכַח פְּנ"ל. וְכֵן מְסַתְפֵּר דְּכָל טְלַף יֵשׁ לֹו זְכָרוֹת בַּפ"ע וְהו"ל
כַּמְחוּסַר אַבְר.

וְכֵן מְצִינוּ בְּאֲדָם בְּדַף מ"ה שְׂאֵם נְחַתְתָּ אֲצַבְעוֹ עַד הַפֶּרֶק הָוִי מוּם. וּפִירֵשׁ"י עַד הַפֶּרֶק
הָאֲמָצְעִי וְהִינּוּ מְשׁוּם דְּהָוִי כַּמְחו"א.

וְהָכִי חֲשִׁיב בְּאֵהָלוֹת סַפ"א שְׂשָׁה אַבְרִים בְּכָל אֲצַבְעוֹ. וְשְׁם אֵיתָא שְׂאֵם קְלוּטוֹת וּמְחוּסְרוֹת
שְׁנֵי אֲצַבְעוֹת עַד הַפֶּרֶק ג"כ פְּסוּל.

וְהִינּוּ ג"כ מְמַשׁ כְּמוֹ קְלוּט בְּבַהֲמָה. וְכֵן שְׂנִיטְלוּ הַטְּלַפִּים וְהִינּוּ אַף טְלַף אֶחָד כַּמְש"ל.

וְאַף אֲצַבְעוֹ תִּתְרָה כְּשִׁישׁ בְּהָ עֲצָם וְנַחְתָּהּ פְּסוּל יַעו"ש. וּבִאֲמַת קָשָׁה טוּבָא דְרַש"י פִּירֵשׁ
פֶּרֶק הָאֲמָצְעִי וְכ"כ הַרְמַב"ם פ"ח מַה' ב"מ שְׂהוּא פֶּרֶק הָאֲמָצְעִי הַסְמוּךְ לְפֶסֶת יָדוֹ.

וְהִלָּא פִּינּוּ שְׂכָל פֶּרֶק מִקְרִי אַבְר. א"כ אַף בְּפֶרֶק רִאשׁוֹן הָוִי מַחו"א.
וְאוּלַי הָוִי מוּם עוֹבֵר בְּפֶרֶק רִאשׁוֹן וְחוּזַר לְכַמוֹת שְׂהִיָּה. אַבְל ז"א.

וַצ"ל דְּבַמוּמִין קְרִי אַבְר רַק אַבְר שְׁלָם שְׂמִשְׁתַּמְשִׁים בּוֹ וְלֹא עֲצָם בְּעֵלְמָא. מַשָּׂא"כ
בְּאֵהָלוֹת קְרִי אַבְר לְכָל עֲצָם וְעֲצָם בַּפ"ע.

וְלִזְהָרָה בְּעֵי שְׂיָחֶסֶר רֹב אֶצְבְּעוֹ שֶׁהוּא אֶבֶר שְׁלֵם לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ וְהֵינּוּ עַד פָּרָק אֲמָצְעֵי שֶׁהוּא רֹב הָאֶצְבָּע וַיֵּשׁ לְהֶאָרִיף בְּזֶה מִנִּי לְבָאֵמֶת זֶה לְרַשׁ"י וְרַמְבַּ"ם וְעַ' תּוֹלִין ק"ו ע"ב וּבִתּוֹ' שָׁם. וְעַכ"פּ שְׁמַעְנוּ שֶׁפְּרֹב הָיָה מֵחֹ"א וְהָיָה בְּטֹלְף וְדָאֵי פְּשִׁיטָל רֹב הָיָה מֵחֹ"א כַּמֶּשׁ"ל וְלֹא גָרַע טֹלְף אֶחָד מֵאֶצְבָּע בְּיָד: וְעַד יִינן צ"ע דְּאֵי תָא בְּקִידוּשֵׁין כ"ד ע"ב דְּבַעוּף מוּם פְּשִׁר מֵחֹ"א אֶפְסוּל.

וְחָשִׁיב שָׁם יְבֻשָׁה גַּפָּה נְקֻטָּעָה רַגְלָה נְחֻטָּטָה עֵינָה מְשֻׁמָּע דְּרַק הִנְהוּ מִיְקָרֵי מֵחֹ"א וְלֹא נְקֻטָּע אֶצְבָּע מֵרַגְלָה דְּוִדָּאֵי אֶצְבָּע אֵינּוּ בְּכָלֵל רַגְלָה. וְהָיָה חָשִׁיב בְּזִבְחֵימָה ס"ח הִנְהוּ תְּלָתָא וְרַק שָׁם אֵי תָא נְסֻמִּית עֵינָה.

וּצ"ל דְּנְסֻמִּית הָיָה כְּחֻטָּיָה כִּינּוּן שְׂאִין מֵהַעֵין תּוֹעֵלֶת כָּלֵל. וְאִף שֶׁהִתּוֹ' כְּתָבוּ שָׁם דְּאֵי יְרֵי בְּנְחֻטָּטָה.

אֲבָל הֶרַמְבַּ"ם הֵבִיא נְסֻמִּית פְּהָא דְּמִתְנִיתִין בְּרַפ"ג מֵהָא"מ. וּצ"ל דְּלֹא דְּוִנְקָא נְקֻטָּה הִנְהוּ אֶלָּא כָּל מֵחֹ"א בְּכָלֵל.

וּכ"נ בְּפִירֵשׁ"י בְּזִבְחֵימָה שָׁם שְׁכַתְּבָה דְּדוֹקִין שְׁבַעֵין לֵיכָא בְּעוּף. מְשֻׁמָּע רַק כְּגוֹן מוּם זֶה עַכ"פּ לְדִינָא נִלְע"ד שְׁאֵם נְגֻמָּה הִטְלָף רְוּבוֹ וּמִיְעוּטוֹ נִשְׂאָר אִף שְׁמַעְיָקָר הִדִּין אֶפְשָׁר שֶׁהוּא מְוֹתָר כַּמֶּשׁ"ל.

מ"מ כִּינּוּן שֶׁזֶה צָרִיף בְּיָרֹר וְשִׁיבּוֹל הַדַּעַת כַּמֶּשׁ"ל אֲנַחְנוּ הִדְיוּטוֹת לְגַבֵּי זֶה וְאֵין לָנוּ לְהִתִּיר רַק מוּם שֶׁיְדוּעַ לְכָל יוֹדֵעַ סֶפֶר. אוּלָּם אִם נְגֻמָּה כְּלוֹל וְלֹא נִשְׂאָר רַק הַקָּצֵת שְׁנִכְנָס לְעֵצָם הֶרַגְלָה אִזְ וְדָאֵי שֶׁיֵּשׁ לְהִתִּירוֹ גַּם בְּזֶה"ז ע"י ג' וְאִף שֶׁלֹּא נְגֻמָּה רַק טֹלְף אֶחָד כַּמֶּשׁ"ל. אֲכַן הַבְּקִיָּאִים אָמְרוּ שֶׁסּוֹפּוֹ לִיגְדֹל וְלָשׁוּב כְּבִתְחִילָה. וּלְפ"ז צ"ל דְּהַפְּנוּנָה בְּש"ס נִיטָל לְגַמְרֵי.

וְלִזְהָרָה לֹא הִתְרַתִּי זֶה. וְאִתְּ"פּ הַגִּדֵּל לִי שֶׁגִּדֵּל הִטְלָף אִף לֹא יְדַעְתִּי אִם חֹזֵר לְכַמּוֹת שֶׁהִיָּה. וְעַ' קִהְלֵת יַעֲקֹב חִי"ד ס' י"ב שְׁכַתְּבָה בְּנִשְׁבֵּר עֵצָם רַגְלוֹ וְנִתְרַפָּא מ"מ הָיָה מוּם וְאֵין מוֹעִיל מֵהַ שְׁנִתְרַפָּא וְאִתְּ"פּ לְבִזָּה: סִימָן סָד לְרַב אֶחָד בְּחֹ"ל. ע"ד אֲשֶׁר עוֹרְרָנִי כַּת"ר בְּדִין מְנוּדָה [שְׁבַמְקוּמָם נוֹהֵג דִּין זֶה ע"פ חֻקֵּי מְשַׁלְתָּם] בְּבִיהַמ"ד בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ לְכ"א מְקוֹמוֹת קְנוּיִם בְּכֶסֶף וְצָרִיף לְהִרְחִיק ד"א מְמַנּוּ.

אִם הוּא כְּבָא בְּגָבוּלוֹ שְׁמַבְנָאָר בְּסִי' שֶׁל"ד שֶׁא"צ לְהִרְחִיק. וְאֶצְלֵינוּ אֵין נִדְוֵי מַדְד"מ: הִנֵּה זֶה כְּמָה שֶׁעָלָה כִּן בְּדַעְתִּי וְנִדְוֵי זֶה מֵהָא דְּאו"ח ס' ק"ב שְׁאֶסוּר לִישָׁב בְּצַד הַמִּתְפַּלֵּל וְכַתְּבַת הַטּוֹר בְּשֵׁם הָרָא"ש שְׁאֵם יָשַׁב מְקוּדָם וְזֶה כָּא בְּגָבוּלוֹ שָׂרִי.

וְכַתְּבַת הַב"ח דְּכַבִּיהַכ"נ שְׁמִינְחָה לְכָל לְתַפְּיָלָה לֹא שִׁיבּוֹל זֶה וַיֵּשֶׁב בְּזֶה קוֹנְשִׁיית הַטּוֹר מֵהָא דְּעָלִי שֶׁיֵּשֶׁב מְקוּדָם דְּבִיהַמ"ק שְׁאֵנִי שְׁמִינְחָה לְכָל. וְכַתְּבַת שָׁם בְּשַׁע"ת וְיָד אֶפְרַיִם שְׁאֵם הַמְּקוּמוֹת מְכוּרִים לְכ"א כְּמוֹ אֶצְלֵינוּ וְהַמִּתְפַּלֵּל כָּא בְּאֶקְרָאֵי וְעַמְד אֶצְלוֹ לְהִתְפַּלֵּל אִזְ וְדָאֵי מִיְקָרֵי כָּא בְּגָבוּלוֹ.

וְרַק כְּתָב שֶׁזֶה בְּבִיהַמ"ד אֲבָל בְּבִיהַכ"נ אֵין הַמְּקוּם מְיֻחָד לוֹ רַק לְהִתְפַּלֵּל וְכִינּוּן שְׁאֵינּוּ מִתְפַּלֵּל לֹא מִיְקָרֵי מְקוּמוֹ בְּאוֹתוֹ שֶׁעָה וְחָזִיב לְקוּם עַכ"ד. הָרִי מְפֹרֵשׁ דַּעְתּוֹ דְּכַה"ג מִיְקָרֵי כָּא בְּגָבוּלוֹ וְהָה"ה הִכָּא.

ואף דשם צריף שישב מקנדם דווקא. שאני התם דאם אינו יושב א"כ מתפלל ברשות שאין לו להעלות ע"ד שירצה לישב.

וממילא עושה אסור פשיישוב כי המתפלל א"א לו להפסיק ולילף משם באמצע. משא"כ במקנדה יודע שבונדאי יבוא האיש להתפלל וגם בבואו יכול הוא לסור משם ושפיר שרי אף בקא המקנדה מקנדם.

וכ"כ הב"י סי' של"ד להדיא דבבית אחר אינו תופס ד' אמות ע"ש: ומ"ש היד אפרים דביהכ"נ לא מיקרי מקומו קבוע רק בפשעת התפלה. לא נלענ"ד דלפ"ז אם ירצה לישב על מקום זה כל היום וקדם אחר וישב עליו אין לו רשות לגרשו.

ונה ודאי אינו. פינן שלקחו בכסף מלא ודאי קנוי לו לכל עת שיהי' בביהכ"נ.

ואולי פוננתו מצד האסור לישב בטל בבהכ"נ. אף זה לא מצינו שיצטרף תיכף אחר התפלה לברוח ולזה נלע"ד דל"ש ביהכ"נ ול"ש ביהמ"ד בדין זה: ומ"ש היא"פ דרק בעמד שם באקראי מיקרי בא בגבולו.

ולא אם יש לו ג"כ שם מקום מיוחד. צ"ע דמ"מ לאו כל כמיניה לגרום לתבירו שלא יוכל לישב על מקומו.

ונהי דקנדם שישב תבירו מותר לו לעמוד דבשלו הוא עושה. [ואף דלכאורה קיי"ל דכשיש דבר הנזק אין לו רשות לעשות בשלו דבר שיגרום הנזק לתבירו וע' ח"מ סי' קנ"ה סי"ט וע' שו"ת רעק"א סי' קנ"א.

וה"נ הנזק מוכן שיהא תבירו אסור לישב על מקומו. וא"ל דבאסור לא שניף זה.

דקא איתא בב"ב כ"ו לא יטע אילן סמוך לשדה תבירו אא"כ הרחיק ד"א אחד גפנים וא' שאר אילנות. והובא בשטמ"ק שם דף י"ח בשם ר"י מיגש שיש מפרשים הטעם משום פלאים ולזה צריף בעל האילן להרחיק כל ההרחקה לפי שמקנדם היו שניהם שדות ועכשיו הוא רוצה לשנות וליטע.

לזה עליו להרחיק יעו"ש דמיתתי הכי מתוספתא. ולכאורה קשה דאטו מתניתין דיני פלאים אשמעינן.

ואם עיקר רבותא שאין יכול להכריח בעל השדה להרחיק ג"כ ב' אמות. פשיטא שלא יכריח תבירו לעקור זרעיו בשביל רצונו ליטע.

וע"כ דאיירי בגוונא דהשתא ליכא זרעים בשדה רק שהוא שדה לבן ועמיד ליזרע וקאמר שצריף להרחיק ד"א. ולא נאמר שירחיק ב' אמות ואם"כ אם ירצה תבירו לזרוע ירחיק ג"כ ב' אמות וז"ב לדעת מפרשים הנ"ל.

ונהי מפני דבאסור אין לו רשות לעשות בשלו דבר שיגרום הנזק לתבירו בדין. ועתו' כ"ו ע"א ד"ה אחד מ"ש בדעת רש"י ואכמ"ל בזה.

עכ"פ גם בנ"ד לכאורה אסור לו לעמוד מצד שלא יוכל תבירו לישב שם. אבל באמת ז"א.

דָּקָא כְּשֵׁם שְׂיֵשׁ אִיסוּר שְׁלֵא לִישָׁב בְּצַד הַמִּתְפַּלֵּל כֵּן יֵשׁ אִיסוּר עַל הַמִּתְפַּלֵּל שְׁלֵא לַעֲמֹד אֶצֶל יוֹשֵׁב אִם יוֹשֵׁב בְּרִשּׁוֹתוֹ כְּמִבּוֹאֵר בְּפּוֹסְקִים. עב"י סי' ק"ב וט"ז שם סק"ה.

וא"כ יֵהָא אִיסוּר לִישָׁב בְּמִקּוּמוֹ בְּשִׁבְיֵל שְׁחֲבִירוֹ לֹא יוּכַל לַעֲמֹד לְהַתְפַּלֵּל וְכִינּוּן שֵׁא"א שְׂיַעֲשׂוּ שְׂנִיָּהֶם כְּאֶחָד בְּשׁוּם אֲנָפִן שׁוּב אֲמָרִינּוּ דכ"א בְּשִׁלּוֹ עוֹשֶׂה וְכָל הַקּוּדָם זָכָה. וְה"ז דוֹמָה לְשְׂנִיָּים שְׁקִנּוּ אִמָּה וּבִתָּה לְשַׁחוּט בִּי"ד ס' ט"ז שְׁכָל הַקּוּדָם זָכָה.

וְכֵן בְּחִלּוֹן נֶגְדַת חִלּוֹן שְׁכָל הַקּוּדָם זָכָה. וְאִם בָּאוּ שְׂנִיָּהֶם כְּאֶחָד עוֹשִׂים פְּשָׁרָה.

עח"מ סי' קנ"ד ס"ג. וְלָזֶה כ"ז שְׁלֵא יִשָּׁב חֲבִירוֹ הַרְשׁוּת בְּיָדוֹ לְהַתְפַּלֵּל בְּמִקּוּמוֹ וְאַף שְׁלֵא יוּכַל חֲבִירוֹ לִישָׁב בְּשִׁבְיֵל זֶה.

דְּלֹאוּ כָּל כְּמִינֵיהּ דְּחֲבִירוֹ לְבַטֵּל זְכוּתוֹ בְּמִקּוּמוֹ לְהַתְפַּלֵּל. וְלֹא דְמִי לְהָא דְאִילּוּ וְשִׁדָּה דְהִכָּא כ"א קוּנָה מְקוּם ע"ד לַעֲשׂוֹת בּוֹ כָּל צָרְכֵי תְּפִלָּה.

וְאַף אִם נִתְאַחַר מִתְפַּלֵּת הַצְּיָבוּר אוֹ שְׁהוּא מְקַדִּים נִרְאָה ג"כ דְּאִדְעָתָא דְהִכֵּי קוּנִים הַמְקוּמוֹת שִׁכ"א יִתְפַּלֵּל עָלָיו כְּפִי שְׂיִזְדַּמֵּן לוֹ [אוּלָם אִם כְּבָר יִשָּׁב חֲבִירוֹ וְהוּא בְּרִשּׁוֹת כַּנ"ל מִמִּילָא אִיסוּר לְחֲבִירוֹ לַעֲמֹד אֶצֶלּוֹ כַּנ"ל].

לָזֶה אִף אִם עָמַד אֶצֶלּוֹ הו"ל כְּבָא בְּגִבּוּלוֹ וְא"צ לְקוּם מִפְּנֵי: וְעֵינֵי דִין שְׁחִידָשׁ הַט"ז בְּדַעַת מַהֲרִי"א דְאִיסוּר לַעֲמֹד בְּצַד הַיּוֹשֵׁב אִין לוֹ מוּכָן. כִּינּוּן שְׁעֵינֵי הַטַּעַם מִשׁוּם שְׁנִירְאָה הַיּוֹשֵׁב כְּאִלוֹ אִינוּ מְקַבֵּל מַלְכוּת שְׁמַיִם.

א"כ אִין כְּאִין עַל הָעוֹמֵד שׁוּם חֲטָא. וְרַק הַב"י כְּתִב בְּשֵׁם מַהֲרִי"א שְׂאִינוּ הִגּוּן לַעֲמֹד וְלִגְרוּם כֵּן אֲבָל לֹא שְׂיָהָא אִיסוּר בְּזָה.

וְאַף לְטַעַם הַט"ז מִשׁוּם קְדוּשָׁה שְׂיֵשׁ בַּד"א שְׁל תְּפִלָּה ע"ש סק"ה. מ"מ לֹא מְצִינוּ שְׂיִאָסֵר לְהַתְפַּלֵּל בְּמִקּוּם שְׂאָדָם יוֹשֵׁב [וע' פ"ה דְּבִרְכוֹת בַּלְחַח"מ אוֹת כ"ז שְׁהִבִּיא בְּשֵׁם הַב"י וְהַר"י ג"כ שְׁהוּא מְצַד תְּפִיסַת קְדוּשָׁה בַּד"א וְדִימָה ג"כ לְמַנְוָדָה].

וְת"ל שְׁכּוֹנֵנְתִי לְדַעַתוֹ הַק' [וְדַבְרֵי הַט"ז יֵשׁ לִישָׁב אִף שְׂאִינוּ אִיסוּר גְּמוּר. דַּמ"מ אִמָּרָה חֲנָה שְׁלֵא הִיָּתָה עוֹמֵדַת תוֹךְ ד"א].

וְכִינּוּן שְׂאִינוּ אִיסוּר מִמִּילָא שְׁפִיר י"ל דְאִיסוּר לַעֲמֹד מִפְּנֵי שְׂמִזִּיק לְחֲבִירוֹ שְׁלֵא יוּכַל לִישָׁב. אֲבָל חֲבִירוֹ אִם יוֹשֵׁב אִינוּ מִזִּיק לְזוּלְתוֹ דְשְׁפִיר יוּכַל לַעֲמֹד כַּנ"ל.

אֲבָל ז"א דַּמ"מ ע"ד כֵּן קוּנִים בְּמִקּוּמוֹת זֶה אֶצֶל זֶה שְׂיַעֲמֹד בּוֹ וְיִתְפַּלֵּל כְּפִי שְׂיִזְדַּמֵּן לוֹ כַּמִּש"ל: וּבְאִמַּת צְרִיף בְּיָאוּר כִּינּוּן שְׁעֵינֵי טַעַם שְׂאָסוּר לִישָׁב כְּתִבוּ הַפּוֹסְקֵי שְׁנִירְאָה שְׂאִינוּ מְקַבֵּל מַלְכוּת שְׁמַיִם.

א"כ מַה מְהִי הָא דְבָא בְּגִבּוּלוֹ. מ"מ כְּשִׂיּוֹשֵׁב נִרְאָה כְּאִינוּ מְקַבֵּל.

וְנִרְאָה בְּזָה דְהוּא כְּהָא דְאִמְרִינּוּ בְּבִרְכוֹת ח' ע"ב שְׂאָסוּר לַעֲבֹר אַחֲרֵי בֵיהַכ"נ מְצַד שְׁנִירְאָה כְּמַבְרִיחַ א"ע וּפּוֹרֵק עוֹל. וְאִיָּתָא שָׁם לֹא אֲמָרְנוּ דְלֹא דְרֵי טוּבָא וְלֹא רְהִיט וְלֹא מִנַּח תְּפִלִּין אֲבָל אִיכָא חַד מְהִנְךָ לִית לֵן בַּהּ.

וְהַטַּעַם דְּמְרוּצָתוֹ אוֹ הַמְשָׂא שְׁעָלָיו מוֹכִיחִים שְׂאִינוּ מְצַד פְּרִיָקַת עוֹל. וְכֵן אִם מְנִיחַ תְּפִלִּין הַרִי יֵשׁ עָלָיו עוֹל מ"ש.

ולזה ה"ה בנ"ד כשעוסק בשיירות ושבתים שרי לישב כמבואר בפוסקים [ולפ"ז ה"ה במניח תפילין וי"ל באקצור] וא"כ אם יושב מקנדם. מוכיח הענין שעוסק בצרכיו והו"ל פרהיט או דרי טונא ומותר לישב גם אח"כ אבל אם עמד תחילה אסור לישב כי כשיושב בשעת עמידתו נראה יותר כפריקת עול.

שאינו חושש כלל לכבוד השכינה שלזה תפלת י"ח דווקא בעמידה ולזה כ' הב"ח דביהכ"נ לא שייך דין זה. וא"כ נראה דאין לחלק כלל בין מקום קבוע או לא דביהכ"נ אסור בכל גוונא דמ"מ הו"ל כפורך עול וכ"נ דעת הב"ח שפימיו פבר היו מקומות מכורים.

וכן הובא ברמ"א ח"מ סי' קס"ב ובכמה דוכתי. ואף שעדיין י"ל דבמקום קבוע שאני אף עיקר נראה כמ"ש: וכ"ז לטעם פריקת עול מל"ש.

אבל לטעם שכתב הט"ז והלחח"מ שתופס קדושה ד"א. י"ל שפיר כפשוטו שפינון שהוא קדם לישב אין לו פח לאסור הד"א על חבירו.

וכמו במגנדה דשרי ברא בגבולו לכ"ע כמ"ש הב"י. ועכ"פ במגנדה שהטעם משום תפיסת ד"א.

בנודאי קם דינו דיד אפרים שאינו אסור על חבירו מקום קבוע שלו. וכמ"ש הב"י סי' של"ד בשם הגונטרסים.

שכל דיני קניית ד"א יש לד"א של מגנדה. ורק בר"ה אף דלא קנו מ"מ תופס במגנדה. ועדיף מהא דיד אפרים שאף אם המגנדה יש לו ג"כ מקום קבוע אצלו. מ"מ שרי לעמוד שם פינון שאינו קונה שם ד"א לאסור מקום של חבירו כנ"ל.

ואף היא"פ מודה בזה. דרק שם משום דס"ל ליא"פ טעמא דפריקת עול.

לזה ס"ל דכיון שעמד ברשות על מקומו. חל האיסור ממילא על חבירו.

אבל לא במגנדה שהוא מצד תפיסה כנ"ל וז"ב: אלא דלפ"ז יקשה טובא למה כתב הריב"ש והובא ברמ"א סי' של"ד שמגדשין אותי מביהכ"נ שלא ידחוק היחידים להרחיק ממנו ד"א הרי דאסור ד"א על היחידים אף שבהכ"נ הוא של רבים.

אף דז"א דהא פבר כתב הב"י דתופס ד"א בר"ה וא"כ ה"ה בביהכ"נ. איברא דהא גופא טעמא בעי איהו יכול לזפות ד"א ולגרוע זכות היחידים שיש להם בביהכ"נ ואין לה פא בגבולו יותר מזה.

וע' ריב"ש סי' ר"ה דביהכ"נ יש לו דין סימטא לענין קנין ד' אמות: ונראה יסוד הדברים. דידוע שדיני חרם בזמן הש"ס יסודם מצד איסור נדר ושבועה.

וכוליהו בני חדא ביקתא ניהו. וכ"כ הרמב"ן בתשובה סי' רמ"ד להדיא שדינו כשבועה והובא בב"י סי' של"ד לענין אי חל על דבר מצוה וכעין זה ברא"ש פ' אלו מגלחין ס"ס נ"ו דהוי כנדר יע"ש.

והנה בנדר וחרם שאוסר הנאה על חבירו איכא מחלוקת הפוסקים בי"ד סי' רכ"ד אי נאסר עי"ז בביהכ"נ של רבים מצד שישי למדיר חלק בו. והרמב"ם ס"ל שיכול לאסור יעו"ש.

ועכשיו יש תקנת רגמ"ה שלא לאסור כדאיתא בא"ח סי' קנ"ג סט"ו וע"ש במג"א. אכן במג"א לא תיקן רגמ"ה שלא לאסור.

לפי שאינו אוסר כל ביהכ"נ רק ד"א סביבו. וגם דעיקר טעם התקנה הוא שלא יאסר אחד על חבירו כל צרכי רבים מתוך פעם ושאנה.

וכתב דבני גליל בנדרי מ"ח. אבל בנידוי שאנו אוסרים על עצמינו וב"ד גזירים עליו להעמיד הדת או לכבוד התורה.

בזה א"צ לתקן ואדרבה נאות להחמיר יותר. ולזה נהגו להחמיר להרחיקו מביהכ"נ משום דעת הרמב"ם הנ"ל שאפשר לאסור דבר של רבים.

וה"נ אוסר ע"י ד"א: אולם כ"ז שייך באמצע ביהכ"נ שמשותף לכל בני העיר. ובהכי איירו הריב"ש והרמ"א שהביאו.

אבל במקומות הקנויים לכל אחד בכסף מלא לחלוטין. אף דמ"מ משועבדים המקומות זל"ז לענין פללות הביהכ"נ אבל לענין השתמשות עמידה ושיבה אין פאן שותפות וכ"א מקומו מיוחד לו לבדו.

נראה ברור דבכה"ג לאו כל כמיניה של המגודה לאסור על חבירו ד"א. אף אם המגודה פא קודם כמש"ל דזה הוי פביתו ממש שאין יכול לאסור שם.

וכמ"ש הב"י להדיא בשדה חבירו יעו"ש. ובמדיר הנאה לחבירו לא שייך זה דמ"מ נהנה מפל ביהכ"נ בכניסתו ובעמדו מן פותליו וגו' וכדומה וכ"ז משותף לכולם משא"כ במגודה שאינו מצד הנאה ממגודה רק מעצם העמידה בד' אמותיו וזה קנוי לחבירו בהחלט באותו מקום ואין יכול לאסור עליו.

ויש לדון אם צריך לעבור אל מקומו תוך ד"א שלו אם שרי. ובב"י סי' של"ד הקלית דבמהלך אינו תופס ד"א.

אף זה רק במהלך המגודה אבל לא שמענו במגודה עומד ואחרים עוברים. וגם מהלך כ' שם הב"י ממ"ש הראב"ד דמהלך לא קנו ד"א שלו.

אבל הא פליג עליו הרא"ש הובא בטור ח"מ סי' רס"ח וס"ל דקנה. וגם לדעת הראב"ד נשאר הב"י בצ"ע אם יש לדמות זה.

ובב"ח שם הביא בשמו בהחלט דאינו תופס. וז"א בב"י פלל.

ולענ"ד יש ללמוד דין זה ממצורע שהתורה צותה להתרחק ממנו וכן תנן בנגעים פי"ג מי"ב דביהכ"נ עושין לו מחיצה לד' אמותיו יעו"ש. הרי שתופס ג"כ ד"א וע"ש בר"ש בזה.

וכן בר"פ אלו מגלחין חשיב להו הש"ס למצורע ומגודה בחזק מחזק. ושם פי"ג מ"ז תנן דטמא עומד תחת האילן וטהור עובר טמא טמא עובר וטהור עומד טהור.

וכ' שם הרמב"ם והרא"ש דדרשנין מקרא דמחויז למחנה מושבו דבעינו מושב בקביעות ולא עובר. ועומד פיושב דמי יעו"ש בר"ש וברש"י בברכות כ"ה ע"א.

ובקדושין ל"ג ע"ב פירש"י דבעי דווקא יושב ממש. וצ"ע דבמשנה ובברכות שם מפונרש להיפוך וכן איתא שם בקדושין במקום עובר עומד וג"ז ליתא וכדמוכח בברכות שם.

ועכ"פ שמענו שעיקר תלוי בקביעות המצורע וכן איתא בברכות שם בקביעות תליא מילתא ע"ש. וא"כ ה"ה במגנדה נראה ברור דבעי שיהא עומד ולא מהלך ואף הרא"ש דס"ל דמהלך קנו לו ד"א.

מ"מ ה"א מודה דשאני התם דתקינו ליה רבנן פי היכי דלא לייתי לאנצויי פדאיתא בב"מ י"ב. משא"כ ה"א.

וממילא מבואר דאם המגנדה עומד אסור לעבור ג"כ כמו במצורע. ואף דבש"ס ופוסקים לא נזכר רק היושב בד"א שלו והב"י סי' של"ד הוסיף דה"ה עומד אבל עובר לא הנזכר.

מ"מ ממשנה דנגעים נראה כמ"ש דשניהם ענין הרחקה מן קהל ישראל: אכן בנ"ד יש לצדד פינן שאין לו דרך אחרת פהא דאיתא בע"ז מ"ח ע"ב אם גוזלת את הרבים ואין לו דרך אחרת מותר לעבור תחתיה יעו"ש.

ונראה דלא גרע המותר מע"ז דכתיב בה פי חרם הוא וע' שפת דף פ"ב. ולא דמי לנדר שיכול לאסור לדעת הרמב"ם בדבר משותף לרבים.

דשם נאסר בהנאה בפירוש משלו משא"כ כאן אינו אלא גזירות חכמים להתרחק ממנו. וכל דתיקון רבנן פעין דאורייתא תיקון ואין לנו להחמיר בה יותר מעכפ"ם שהחמירו בה ביותר וכתיב בה אל תקרב פתח ביתה ע' ע"ז י"ז ע"ב.

וכמה הרחקות וחרמות החמירו בה ומטמאה ובכ"ז שרי בכה"ג. וה"ה ה"א נלע"ד דאם צריך לעבור ואין דרך אחרת לעבור בה למקומו והמגנדה עומד וגוזל הרבים וא"א לגרשו משם דמותר לעבור.

רק יעבור במרוצה פדאיתא בע"ז מ"ח ע"ב. ואף דקאמר שם דרק באדם חשוב הוא.

מ"מ במגנדה ראוי לעשות כן כדי להראות שפורשים ממנו ובזרחים. וגם יש פוסקים בעכפ"ם דכל אדם צריך לרוץ ע' יו"ד סי' קמ"ב ס"י.

והא דכתב הריב"ש ורמ"א שמגרשים מביהכ"נ שלא ידחוק היחידים. היינו משום דאפשר להתפלל ברחוק ד"א ממנו.

ואף שיצטרכו לדחוק קצת והו"ל פאית ליה דרכא אחרניא. אכן בגיש לו מקום קבוע שברור שאינו אוסר כמש"ל.

ממילא יש מקום להקל לעבור בסמוך לו באין לו דרך אחרת. אף למעשה אין להקל לעבור.

פינן שלא מצאנו גילוי לדין זה ולא מפני שאנו מדמים לעכפ"ם נעשה מעשה. אבל במקום קבוע שמפונרש בב"י שפכיתו ובשגדה חבירו אינו תופס ד"א ודאי שרי לענ"ד.

ובכגון זה ערום יעשה בדעת לבלי להקל הענין בעיני ההמון ובפרט שזה מגמת חכמים להחמיר עליו למען ישוב מדרך ולזה אין להראות התירים בדבר שמושרש בעיני ההמון להיפוך: והנה בדעת הרמב"ם שפסק שמודר הנאה אסור בדבר המשותף לרבים.

הקשו הרמב"ן והר"ן וכל המפרשים דהא הרמב"ם פסק בפ"ז מה"נ כראב"י דבבב"א שאין בו דין חלוקה כ"א לתוך שלו נכנס. ואיך פסק פאן שאוסר והא זה בזה תליא כדאיתא בבב"א ע"ב.

והנראה לנישב לפמ"ש הר"ן ר"פ השותפין בסברת ראב"י דזה נכנס לתוך שלו דהיינו שכ"א נקנה לו החצר בשעה שמתמש בו בדבר שאין בו דין חלוקה והוכרר למפרע שעל שעה זו מקנה לו ע"ש.

וא"כ בביהכ"נ וכדומה דבר של רבים שפולם משתמשים ביחד לא שייך זה ולזה פסק הרמב"ם שייכול לאסור. ודמקשה הש"ס דף מ"ו מביהכ"נ היינו למאי דס"ד שם דפליגי ביש דין חלוקה וטעמא משום קנסא ולא משום ברירה ע"ש.

והרמב"ם פוסק פסוקא דב"ק נ"א דפליגי בבב"א. ומצאתי בלח"מ פ"ז מה"נ שתיירין כן וכן במשכנות יעקב חי"ד סי' מ"ח ולא הביא פלל שהקדימו הלח"מ ות"ל שפונותי לדבריהם הקדושים: והנה המשכנ"י שם סי' מ"ז פתב שקנוי להשותף המקום שעומד בו ומשתמש שם ולא כל החצר וכן מוכרח דאלת"ה לא יהיו רשאים ליכנס יחד לחצר.

ולפז"ק מאי משני מביהכ"נ שפולם משתמשים יחד פנ"ל. דמ"מ קנוי לכ"א מקום עמידתו בשעה שעומד עליו וכמו בבב"א.

והנראה דביהכ"נ עיקר ההנאה מן המחיצות שהם מיחדים המקום לביהכ"נ ומן הגג שפגין עליהם וכו' אין שייך לומר הוכרר חלקו שההנאה באה לכולם ביחד. ולפ"ז יחודש לנו דין חדש דהא דקיי"ל בבב"א שיש חלוקה בין ד"א שכ"א נכנס לשלו היינו רק בבב"א ולא בבית שנהנים יחד מגגו ומחיצותיו.

ורק אם אינם יחד בבית אז מותר ויש להאריך בזה אף אכ"מ. ועי' ריב"ש סי' ר"ה ובאהע"ז סי' ל' בב"ש סק"ט לענין מ"ש הריב"ש דביהכ"נ מיקרי חצר שאינו של שניהם וכסוקמטא שכל אדם יש לו שם ד"א.

וא"ש דהריב"ש לטעמין שהבאנו למעלה דעתו שאוסר בביהכ"נ ד"א. וההכרח לקצר.

וכ"ז במקומם כי אצלנו אין נוהג דין נידוי מצד פקודת הממשלה יר"ה: סימן סה פב"ד יד"נ ה"ה"ג וכו' מוה' יוסף דוד נ"י הגאבד"ק האראדיש"ץ: ע"ד אשר עורר כתר"ה ברש"י פסחים מ"ז ומפות כ"א גבי יש חורש תלם אחד וכו' והוא פהו ונזיר בבית הטומאה ופירש"י פהו משום לא יטמא ונזיר פתיב על נפש מת לא יבוא.

והקשה כתר"ר דבבב"א ע"ב איתא דבשדה לא משפחת טומאה וביאה בהדדי. רק בבית ונכנס בשדה ופרע עליו המעזיבה או שהיה שם גוסס ומת: א) והנה בפשוטו נראה דלק"מ דכוננת רש"י משום דבבב"א מ"ח דרשינן מהאי קרא איסור טומאת רחוקים בבב"א יעו"ש והיא איירי ברחוקים דכהו מוזהר עליהם להכי מייתי רש"י האי קרא.

ואף דהקא פתיב איסור ביאה מ"מ יליף שם לטומאה ג"כ משום דהש"ס ס"ל דעל נפש
מת קאי גם על לא יטמא דכתיב בתריה ולהכי איתא שם דלאביו וגו' מניתי למת מצנה
משום דהומ"ל לא יבוא ולא יטמא.

ואף דלשון רש"י בברכות י"ט ע"ב ומגילה ג' ע"ב וסנהדרין ל"ה ע"ב משמע דכוליה
קרא דאביו ואמו וגו' מניתי לדרשא. ע"כ צ"ל פנונתו דרק אביו ואמו ואחיו ואחותו
מניתי אכל לא יטמא גופיה לא מניתי כמ"ש דאיצטריף ללאו על טומאה.

זה נראה בפשטות פנונת רש"י ובאמת פנונתו על איסור טומאה ולא על ביאה. ובפרט
דגם בש"ס מצינו דסמיה אסיפא דקרא ובעין שכתבו התוס' בקדושין ס"ח ע"ב ד"ה אמר
קרא ע"ש ממש בעין זה.

וכ"כ התוס' בכ"מ: ב) אולם להשתעשע בדברי כת"ר אבאר שיש ליישב דבכוננה נקיט
רש"י לאו דביאה אף בקוצר כי אין העת מספיק להאריך. דהנה בשבועות י"ז בעי רב
אשי אי בעי נזיר שהיה בקבר למלקות.

והקשו התוס' דכיון שנטמא הו"ל מחולל ועומד פדאיתא בנזיר מ"ב ותו לא לקי. ותרו
דלא מיפטר משום מחולל ועומד רק כשלא הספיק להשליף ממנו מת הראשון אכל הקא
הוא מוסיף טומאה שפכל שעה מוזהר לפרוש מן הקבר.

וכ"כ התוס' במכות כ"א ע"ב ד"ה ואפילו שפיון שיש לו שהות לפרוש חייב רק דבעי
ר"א שפא צריף כדי השתחוואה. והרשב"א בחי' בשבועות שם הקשה ג"כ קושנית
התוס'.

ותירץ דס"ל כר"ט דסבר בשמחות פ"ד דעד שהוא בתוך הקבר מקבל מאחרים וקובר
פירש ונטמא בו ביום חייב ור"ע פוטר. והלכה כר"ט דסתם משנה דאל תטמא אל תטמא
ג"כ פנותיה אתיא.

דמקשה עלה בנזיר מ"ב הא מיטמא וקאי ומוקי שלא בחיבורין ואף בו ביום והינינו כר"ט
עכ"ד. ולא זכיתי להבין ד"ק דהא מפורש בשמחות שם ובדבריו בעצמם דאף לר"ט כ"ז
שלא פירש מהקבר הוי מחולל ועומד וא"כ מה הועיל בתירוצו דר"א בעי לר"ט.

דמ"מכ"ז שלא פירש הוי מחולל אכל תירוץ התוס' א"ש. ודברי הרשב"א צ"ע ויש
לדחוק: וקשה טובא על התוס' דא"כ מאי מקשה הש"ס בנזיר מ"ב ע"ב היכי משפחת
טומאה וביאה הא מיטמא וקאי.

וכן בכל הסוגיא שם מקשה דכיון שנטמא בתחילת פניסתו הו"ל מחולל ושוב לא מיחייב
על ביאה בביאת גופו. ולהתוס' קשה דהא מ"מ מיחייב על פניסתו יותר ואינו פורש
יחזור לאחוריו.

ואף אי נימא דבעי שהיה מ"מ בשעה חייב על טומאה וביאה. וגם יש לדון דבכה"ג ל"צ
שהיה פיון שנקנס יותר ועי"ז נצרך לשהות יותר בחזרתו ודמי ליצא בארובה דאמרנו
בשבועות י"ז שחייב אף שלא שהה פיון שהיה יכול לצאת בדרך קצרה.

ושם בעי ר"א למילף דין שהיה בנזיר מביאת מקדש. ואף שלא נזכר דין זה מ"מ כן
נראה שהנקנס יותר לפנים לא גרע מיצא בארובה.

אף י"ל דאף דלעגנן שְהִיָה בְעֵי לְמִילָף שֵׁם נָזִיר מִמְקַדָּשׁ מ"מ לְעַנְיָן קַצְרָה וְאַרְנוּכָה לִיפָא לְמִילָף בְּכַה"ג דְּכִינּוּן שְׁפָבֵר נְתַחֲזֵיב עַל תְּחִילַת טַוּמְאַתּוֹ שׁוּב אֵין לְחַזְיָבוּ עַד פְּדֵי שְׁיֻכַּל לְפָרוּשׁ מִטַּוּמְאַתּוֹ.

וְעַדִּין צ"ע דְּכִינּוּן שְׁיֻכּוֹל לְצִאת בְּקַצְרָה א"כ הָרִי יָכוֹל לְפָרוּשׁ וְאִינוּ פּוֹרֵשׁ וְרַק בְּעוֹמֵד בְּמַקּוּמוֹ אִיכָא הַל"מ דְּבְעֵי שְׁיַעוּר שְׁהִיָה וּבְעֵי ר"א אִם הָנִי הַהַל"מ אַף בְּחוּץ אֲבָל בְּכַה"ג דְּגַם בְּפָנִים לִיפָא שְׁיַעוּר שְׁהִיָה וְדַאי דַּה"ה בְּחוּץ.

וּבְאַמַּת צ"ע לָמָּה בְעֵי ר"א רַק עַל שְׁהִיָה בְּחוּץ וְלֹא עַל דִּינֵי אַרְנוּכָה וּקַצְרָה שְׁיֵישׁ שֵׁם חִילּוּקֵי דִינִים בְּזָה וְעַכ"פ דְּבָרֵי הַתּוֹ צ"ע מְסוּנְיָא הַנָּ"ל: ג) וּבְאַמַּת בִּירוּשַׁלַּיִם מְפּוֹרֵשׁ כְּדָבְרֵי הַתּוֹס' דְּאִיתָא בַּפ"ג דְּנָזִיר ה"ה דר' יוֹחָנָן סָבֵר שְׁחֵיב עַל כָּל שְׁיַעוּר פְּרִישָׁה וְר"א סָבֵר עַד שְׁיַפְרוֹשׁ וְיַחְזוֹר א"ר בָּא פָּה הִי מְשִׁיב ר"י אֶת ר"א וְהָא כְּתִיב לֹא יָבוֹא וְלֹא יִטְמָא א"ל שְׁאֵם הַתְּרוּ בּוֹ מִשּׁוּם לֹא יָבוֹא לּוֹקָה מִשּׁוּם לֹא יִטְמָא אִינוּ לּוֹקָה וְע"ש בַּפ"מ וְק"ע שְׁנִדְחָקוּ בְּבִיאָרוֹ מְאוּד.

וּלְפַמ"ש הַכְּנוּנָה דר"י מְקַשָּׁה קוֹשְׁיַת הַש"ס בְּנָזִיר שֵׁם דְּלֹא מְשַׁפְּחַת לָהּ טַוּמְאַה וּבִיאָה פִּינּוּן שְׁצָרִיף שְׁיַפְרוֹשׁ לר"א. וְלָזָה הוֹכִיחַ דַּל"צ פְּרִישָׁה מִמֶּשׁ וְהִינּוּ כַּמ"ש הַתּוֹס' הַנָּ"ל.

וְר"א הַשִּׁיב דְּאִף דְּלֹא לְקִי עַל פְּנִיסַת רַבּוֹ מִשּׁוּם לֹא יִטְמָא פִּינּוּן דְּהָנִי מְחַוָּל וְעוֹמֵד. מ"מ לְקִי עַל לֹא יָבוֹא פִּינּוּן דְּמַקְרָא מְלֵא דְּבֵר הַפְּתוּב שְׁהַזְהַר עַל לֹא יָבוֹא מִמִּילָא מְבוֹנָר דְּלֹא מִקְרֵי בְּזָה מְחַוָּל וְעוֹמֵד לְגַבֵּי לֹא יָבוֹא.

וּכְעֵין זֶה פְּתַב הַמְּאִירֵי בְּנָזִיר מ"ב אֲלִיבָא דְּרַבָּה בְּנָזִיר שֵׁם לְשִׁיטַת הָרַאב"ד דְּאִף בְּפִירְשׁ מִקְרֵי מְחַוָּל וְעוֹמֵד. דְּמִשְׁנָה דְּמַכּוֹת כ"א אֵל תִּטְמָא אִיִּירֵי בְּטַוּמְאַה וּבִיאָה זַח"ז וּמ"מ לְקִי עַל בִּיאָה דְּכִינּוּן שְׁמַתְחִילָה לֹא הוֹתֵרָה רַק עַל טַוּמְאַה לֹא מִקְרֵי מְחַוָּל לְגַבֵּי בִיאָה.

וּמכ"ש הֵכָא דְּקָרָא מוֹכַח פִּנּוּ. וְלֹא נִרְאָה לְהִירוּשַׁלַּיִם לְדַחּוֹק דְּאִיִּירֵי קָרָא בְּפִרְיעַת מְעִזְיָה אוֹ גּוֹסַס כְּדַמוּקֵי בַש"ס דִּילָן: וּבְאַמַּת י"ל דְּבִבִיאָה לֹא שְׁיַיָּף מְחַוָּל וְעוֹמֵד דְּמְחַוָּל וְעוֹמֵד לְפִינּוּ מְלַהַחֲלוּ.

וְאִף דְּבַש"ס נָזִיר מ"ב אִיתָא מְקָרָא דְּוִלָא יַחֲלַל כְּבָר פְּתָבוּ הַתּוֹס' שֵׁם שַׁצ"ל לְהַחֲלוּ דְּלֹא יַחֲלַל לֹא אִיִּירֵי בְּטַוּמְאַה פְּלָל. וְכֵן מְפּוֹרֵשׁ בְּדָף מ"ג שֵׁם דְּיִלִּיף מְלַהַחֲלוּ וְכ"ה בִּירוּשַׁלַּיִם פ"ג דְּנָזִיר.

וּלְהַחֲלוּ כְּתִיב גַּבֵּי טַוּמְאַה בְּכַהֵן הַדְּיוּט. וְכְתָבוּ הַתּוֹס' בְּנָזִיר מ"ב דְּיִלְפִינּוּ לְנָזִיר מַג"ש דְּאִמּוֹ אִמּוֹ מַכַּה"ג וְהִינּוּ דְּטַוּמְאַה דְּכַה"ג אֲמַרִּינוּ דְּהִנְיָא בְּחִדָּא גּוֹנָא פְּדִין טַוּמְאַת פְּהֵן הַדְּיוּט מַג"ש דְּלֹא יִטְמָא.

וְכ"ז לְעַנְיָן טַוּמְאַה אֲבָל לֹא דְּבִיאָה שְׁנַתְחַדָּשׁ בְּכַה"ג וְנָזִיר י"ל דְּחֵיב אַף שְׁהוּא כְּבָר טְמָא וּמַנ"ל לְפִטוֹר כְּשְׁהוּא מְחַוָּל מְאִיסוֹר בִּיאָה פִּינּוּן שְׁהוּא לֹא נוֹסָף. וי"ל דְּהִינּוּ שְׁמֵשִׁיב לוֹ ר"א לר"י דְּאִף דְּעַל טַוּמְאַה אֵין לּוֹקָה מ"מ לּוֹקָה עַל בִּיאָה.

דְּגַבֵּי בִיאָה ל"א שְׁיַפְטוֹר מְחַוָּל וְעוֹמֵד. וְאִף דְּאִיתָא בַּת"כ פ' אֲמוֹר דְּיִלְפִינּוּ בַּג"ש דְּלֹא יִטְמָא פְּהֵן הַדְּיוּט מַכַּה"ג שְׁיַשְׁנוּ גַם בְּבָל יָבוֹא מ"מ י"ל שְׁלַעַנְיָן שְׁיַהֵא שְׁיַיָּף בּוֹ מְחַוָּל וְעוֹמֵד לֹא לְמַדְנוּ.

וגם הרי דעת הרמב"ם שאינו לוקה על לא יבוא רק כה"ג פמבואר פ"ג מה' אב"ל. וכ"כ המאירי נזיר מ"ב ע"ב.

והטעם פתב בסה"מ מצנות ל"ת קס"ח ובחינוך פ' אמר דאין לוקים ע"ד שנלמד בי"ג מדות. רק פבר חלקו עליו הרמב"ן בשורש שני ועוד ראשונים דשפיר לוקים על האמור בי"ג מדות: ד) ולפ"ז י"ל דברי התוס' דשבועות שהזכרנו.

שהם פירשו סוגיא דנזיר לא משום מחולל ועומד. רק פיון דרבה קאמר מקרא מלא דבר הפתוב שחייב על ביאה וטומאה אב"ל על טומאה וטומאה לא.

ומבואר מזה דבגונא דבטו"ט פטור חייב בטו"ב דגזה"כ הוא. ובטו"ט לא מיפטור רק כשנוגע בב' מתים פאחת כדאמרין שם שהושיטו לו מת אחר דלא שייך לומר דהו"ל לפרוש.

אבל במת אחד פשוטה הרבה בנגיעתו או משאו לוקה על כל שהיה פנ"ל. וא"כ בטו"ב איירי נמי בכה"ג ששניהם באים פאחת וקמ"ל דאף דביאה היינו טומאה רק שמוסיף להיות באנהל המת רוב גופו ומ"מ לקי תרתי.

אף דנוגע בשני ידיו בב' מתים לא לקי תרתי פנ"ל. וע"ז מקשה הש"ס הא מיטמא וקאי בהתחלת פניסתו וחיוב פבר על טומאה ותו לא מיחייב על ביאת רובו לאנהל משום טומאה.

דהא פעי שהיה פדי השתחוואה פיון שפבר נטמא בפעיית ר"א שם. ועכ"פ בעינן פדי פרישה כמ"ש התוס' שם וכדאיתא בירושלמי.

ואף לפמש"ל דכשהוא נכנס יותר חייב פדין יצא בארובה מ"מ נראה דבעומד בפתח הבית ומכניס רוב גופו לבית לא דמי זה ליצא בארובה דבזה אין מאריך שיעור יציאתו. ועוד ראה דהא במקדש אמרינן בשבועות שם שאם השתחוואה חייב אף בלא שהיה ומשמע דווקא השתחוואה גמורה ולא שיכוף גופו קצת פלפי פנים.

אכן בפירש"י שבועות ט"ז ע"ב משמע באמת שאף השתחוואה וכריעה כל דהו פלפי פנים חייב וצ"ל דהיינו מטעם הנ"ל וא"ש הקא. אבל ז"א דכל כה"ג לא הוי קרי לה הש"ס שם השתחוואה וכריעה רק הול"ל שאם הטא ראשו ואיבריו קצת פלפי פנים חייב שהרי יצטרף להאריך בהוצאתם והו"ל פיצא בארובה או דהוי פעושה מעשה בטומאת מקדש.

וע"כ מוכח דמ"מ פעי פריעה ממש ולא הטיה בעלמא וכ"נ פשטות ל' הרמב"ם ספי"ג מהב"מ: עכ"פ פיון שפטור על הכנסת רוב גופו משום טומאה דהו"ל מחולל ועומד שפיר פריף דלא משפחת לה ביאה וטומאה בהדדי כטו"ט.

וכפשטות הפתוב דאמר רבה מקרא מלא דבר הכ' שחייב על שניהם פאחת. ובזה מבואר הא דפריף הש"ס האי מיטמא וקאי וקשה מאי פריף דילמא הא גופא קאמר רבה דמקרא מלא דיבר הפתוב דבטו"ב חייב אף בכה"ג.

אבל לפמ"ש א"ש דמשמע ליה דקרא איירי בבית אחת ולנה מוקי בגונא דאתו טו"ב בב"א. אבל באמת חייב על ביאה גם אם אינו חייב אז על טומאה מצד שפבר נטמא

וכדומה: ה) ועו"ל לפי מה שהביא בס' דברי אמת קונטרס חמישי דעת הרבה פוסקים שאין מועיל להתרות מקודם שנטמא על כל טומאה וטומאה רק בשעה שמיטמא פעם ב' יתרו בו לבד וכן תמיד יעו"ש באורח מחלוקת גדול בזה וכ"נ דעת התוס' מפות כ' ע"ב והובא שם.

ולפ"ז הכא כשמתרים בו מתחילת פניסתו על טומאה וביאה. הנה על טומאה מתחייב תיקוף ועל ביאה אח"כ.

וא"ל שהתרו בו אח"כ עוד הפעם. דא"א לצמצם להתרות ברגע האחרון שגכנס רוב גופו לבית ודחוק עכ"פ נתיישבו דברי התוס' שבועות הג"ל מקוששיתנו מסוגיא דנזיר.

וגם הירושלמי הג"ל יש לבארו דהיינו דמקשה ר"י לר"א פקוששית ש"ס דילן דלא משפחת לה בהדדי. ומשני ר"א דבאמת אינו מפרש הכתוב דאיירי בבת אחת רק שלוקה על סוף פניסת רובו משום לא יבוא ולא משום לא יטמא וכנ"ל.

ושם בירושלמי מסיק להדיא פהתוס' דאיתא שם מהשתחוואה למד ר"י. והיינו מדחייב בשניה פדי השתחוואה ול"א דהוי מחולל ועומד וקקוששית התוס' הג"ל: ו) ועוד נראה בישוב דברי התוס' דבנזיר מ"ב כ' התוס' דתירוץא דטומאה בחיבורין פטור אפיי משני לה אליבא דרבה.

ורב יוסף ס"ל אף בחיבורין חייב ואיתותב באמת מברייתא דלהחלו. וכ"כ הלח"מ פ"ה מה"נ דהרמב"ם מפרש פן ופוסק כרבה.

והראב"ד שם מפרש דרב יוסף משני הכי. ולרבה ס"ל דאפילו פירש וחזר ונטמא פטור כ"ז שהוא טמא.

ומשנה דמפות אל תטמא אל תטמא איירי בטו"ב. והמאירי בנזיר שם כתב עוד דלהראב"ד ס"ל דלרבה חייב על ביאה אף שנטמא קודם פיון שלא הותרה על ביאה צדיין.

לא מיקרי מחולל ועומד לגבי ביאה. ודעת המאירי שם וכן דעת הכ"מ שגם הרמב"ם מפרש פן רק שפוסק כרב יוסף.

וכן דעת המ"מ שם. והלח"מ כתב שרש"י בנזיר מפרש פהראב"ד ואין בדבריו הכרע לענ"ד יעו"ש.

והנה פ"י הראב"ד וסייעתו דחוק מאוד לענ"ד לומר דהא דרב הונא דמייתי ר"י מינה סייעתא אידיחיא לה למסקנא לרב יוסף בעצמו וכל כה"ג הו"ל להש"ס לפרושי. ומכ"ש שאין לומר שהרמב"ם מפרש פן ויפסוק כר"י פיון שעיקר ראיתו נדחתה.

ועו"ק דמנ"ל להש"ס דרבה דקאמר אבל טו"ט לא. איירי שלא בחיבורין דילמא איהו גמי איירי בחיבורין.

וגם דלדבריהם קשה דר"י דקאמר מעיקרא אפילו טו"ט ע"כ איירי אף בחיבורין דבהכי איירי ר"ה דמייתי מינה סייעתא ולבסוף הדר ביה ומוקי לה שלא בחיבורים. וגם מ"ש המאירי דקוששית הש"ס מטו"ב ג"כ רק לר"י.

וְלַרְבֵּה חֲזִיב מְשׁוּם שְׁלֵא הִתְתַּרְהָ עַל בִּיאָהּ. צַע"ג לַעֲנ"ד דְּהָא מְפִנְרֵשׁ בְּש"ס אֲבָל טו"ט
לֹא דְהָא מִיִּטְמָא וְקֹאֵי טו"ב נְמִי וְכו'.

הָרִי דְלַרְבֵּה פְּרִיָּה דְקֹאֲמֵר הָאֵי לִישְׁנָא אֲבָל טו"ט לֹא. וְדוֹחֵק לֹא מֵר שְׁהַפְּנוּנָה עַל שְׁיִנּוּיָא
דְּבַחֲבוּרִין פְּטוּר.

וְעו"ק טוֹבָא כִּינּוּן דְלַרְבֵּה אֲמֵרִינּוּ סְבָרָא דְחֲזִיב עַל בִּיאָהּ אַחַר טְנֻמָּאָה א"כ גַּם לַר"י נִימָא
הָכִי דְהָא ר"י מְחִמִּיר טְפִי וּמֵאֵי מְקַשָּׁה וְדַחֲזִיק לְאוּקְמָא בְּאַנְפֵּן רְחוּק. וְעוֹק"ל לְשִׁיטַת
הָרֹאֲב"ד וְסִינְעֵתוֹ כִּינּוּן דְרַבָּה וְר"י פְּלִיגִי בְּפִירֵשׁ וְחִזּוּר וְנִטְמָא א"כ הִינּוּ פְּלוּגְתָּא דַר"ט
וְר"ע בַּפ"ד דְשְׁמַחוֹת וּבִירוּשְׁלָמִי פ"ג דְנִזִּיר ה"ה דְפְּלִיגִי בְּהָכִי וְהו"ל לְהַש"ס לְאַתּוּי
דְפְּלוּגְתָּא דְתַנְאֵי הִיא.

וּלְפִי הַתּוֹס' וְלִהְרַמְב"ם לְדַעַת הַלַּח"מ ג"כ קֹשָׁה דְאַיְתּוּמַת ר"י מְבַרְיִתָּא דְלַהַחֲלוּ. וְכָל
כַּה"ג הו"ל לְפְּרוּשֵׁי.

וּפְשֻׁטוֹת לְשׁוֹן הַש"ס מְשַׁמַּע דְשְׁנוּיָא קֹאֵי לַר"י. וְעו"ק ל"ל מְשַׁנֵּי בְּאַמַּת לְחֻלְקָא בֵּינָהּ הִי לֹא
פְּנֵאֵי לְפְּרוּשׁ אִו לֹא פְּסָבְרַת ר"י בִּירוּשְׁלָמִי וְהַתּוֹס' בְּשַׁבּוּעוֹת וּמַכּוֹת כַּנ"ל.

וְא"ש גַּם לְרַב יוֹסֵף. וְזֶה קֹשָׁה בְּיֹתֵר עַל תּוֹס' הַנ"ל: ז) וְלִזְנָה גַּלְע"ד לְפְּרֵשׁ הַסּוּגְיָא בְּאַנְפֵּן
מְרֻנּוּחַ בַּס"ד.

דְרַבָּה ס"ל כַּר"א בִּירוּשְׁלָמִי דְאֵין חֲזִיב עַד שְׁיִפְרוּשׁ וְיַחֲזוּר וְיַגַּע. וְר"י ס"ל כַּר' יוֹחֲזֵן
בִּירוּשְׁלָמִי שָׁם עַל כָּל שְׁיַעוּר פְּרִישָׁה.

וְאַף לְמֵאֵי דְבַעֲי ר"א בְּשַׁבּוּעוֹת לְמִימַר דְּבַעֲי שְׁיַעוּר הַשְׁתַּחֲנוּאָה הִינּוּ פְּשֻׁלָּא עֲשָׂה שׁוּם
מְעַשָּׂה שְׁפָבֵר עוֹמֵד בְּבִיה"ק. לִזְנָה שְׁהִיָּה הוּנָא פְּמַעֲשָׂה.

אֲבָל כְּשִׁנּוּגַע בְּמַת וְאַחַר כְּדֵי פְּרִישָׁה נִגַּע בְּמַת אַחַר שְׁעֲשָׂה מְעַשָּׂה וְנֵדָאֵי דְלֹא בַעֲי שְׁהִיָּה
וְדַמֵּי לְמַשְׁתַּחֲנוּהָ כְּלָפִי פְּנִים דְסָגִי בְּכַרְיַעָה בְּעֻלְמָא כַּמֶּש"ל. וְאַם לֹא נִגַּע בְּמַת אַחַר רַק
מְחֻזֵּק בְּמַת אַחַד אִזֵּי חֲזִיב עַל כָּל שְׁיַעוּר הַשְׁתַּחֲנוּאָה.

וּמִיִּתֵי מְרַב הוּנָא דְאֲמֵר נִזִּיר שְׁעוֹמֵד בְּבִיה"ק וְהוֹשִׁיטוּ לֹא מֵת וְנִגַּע בּוֹ חֲזִיב. וְאַבְיֵי לֹא
הִבִּין דַּעַתוֹ וְהִיָּה סְבוּר דְקֹאֲמֵר דְכָל טו"ט חֲזִיב אִף שְׁלֵא שְׁהִיָּה כְּדֵי פְּרִישָׁה וְלִזְנָה הַקֹּשָׁה
לֹא מְבַרְיִתָּא דְכִהּוֹן שְׁהִיָּה מְנוּחַ מֵת עַל כְּתִיפּוֹ וְהוֹשִׁיטוּ לֹא מֵת אַחַר וְנִגַּע בּוֹ פְּטוּר.

וְעו"ז הַשִּׁיב לֹא ר"י דַא"כ תִּיקְשִׁי לָךְ מְשַׁנָּה דְאַל תַּטְמָא אֵל תַּטְמָא. וְאַף דְאַפְשֵׁר לְאוּקְמָא
שְׁפִירֵשׁ וְחִזּוּר וְנִגַּע מ"מ פְּשֻׁטוֹת לְשׁוֹן הַמְשַׁנָּה מְשַׁמַּע שְׁלֵא פִירֵשׁ.

וְעוּי"ל דְכִינּוּן דְאַבְיֵי לֹא נְחִית לְשׁוּם חִילּוּק מְקַשָּׁה לִיָּה שְׁפִיר וּמוֹכִיחַ שְׁיֵישׁ חִילּוּק. וּמְשַׁנֵּי
כְּאֵן בְּחִיבּוּרִין כְּאֵן שְׁלֵא בְּחִיבּוּרִין.

דְהַמְקַשֵּׁן ס"ד דְכִינּוּן דְטַעַם פְּטוּר טו"ט מְשׁוּם מְחֻלְלָל וְעוֹמֵד א"כ לְרַבָּה גַּם בְּפִירֵשׁ פְּטוּר.
לְהָכִי מְשַׁנֵּי דְשְׁלֵא בְּחִיבּוּרִין חֲזִיב דְמוֹסִיף חִילּוּל בְּנִגְיַעַתּוֹ.

וּמִמִּילָא גַּם לַר"י יֵשׁ לְחֻלְקָא בֵּין כְּדֵי שְׁיַעוּר פְּרִישָׁה לְפַחוֹת וּכַמ"ש הַתּוֹס' בְּשַׁבּוּעוֹת שָׁם
דְאַיְרִי שְׁלֵא הִיָּה פְּנֵאֵי לְהַשְׁלִיף הַמַּת מְעַל כְּתִיפּוֹ. אִו אֲפְשֵׁר דְשְׁנוּיָא דְבַחֲבוּרִין יֵשׁ
לִישְׁב גַּם לַר"י.

ובחִיבוּרֵי הַפְּנוּנָה שֶׁהִיְתָה נְגִיעָה שְׁנֵי תְּכוּפָה לְרֵאשׁוֹנָה תוֹךְ שִׁיעוּר פְּרִישָׁה. וּבִירוּשָׁלַיִם
מִקְשָׁה ג"כ עַל ר"י מְבַרְרֵי תַּא דְּלַחֲלוּ וּמְשַׁנֵּי שְׁלֵא יֵאמֵר הוּאִיל וְנִטְמָא תִּי עַל אַבָּא אֶלְקוּט
עֲצָמוֹת בְּיָדֵי וְכו' יע"ש וְנִדְחָקוּ הַמְּפָרְשִׁים שָׁם וּבְפֶרֶט מ"ש הַפ"מ שְׁכִינָן שְׁנִטְמָא בְּהִתְר
פְּטוּר אֶף שֶׁיִּכּוֹל לְפָרוֹשׁ הוּא תְּמוּהָ.

אַבְל הַפְּנוּנָה דְּמוּקֵי שֶׁהוּא בְּעַת קְבוּרַת אָבִיו תוֹךְ שִׁיעוּר פְּרִישָׁה. וּבְזָה מִיּוֹשֵׁב ג"כ הָא
דְּר"ה דְּאָמַר בְּהוֹשִׁיטוּ מֵת שְׁחֵיב דְּאִיְרֵי לְאַחַר שִׁיעוּר פְּרִישָׁה וְנִקְיֵט הוֹשִׁיטוּ דְּלִיקְהוּ
מַעֲשֵׂה דְלָא לִיבְעֵי שִׁיעוּר הַשְּׁתַּחֲוּאָה כַּמֶּש"ל.

וְגַם דִּי"א דְּהוּי לָאוּ שְׁאִין בּוּ מַעֲשֵׂה ע' רַמְבַּ"ם פ"ו מֵה"נ וְסַמ"ג ל"ת רל"ד וְחִינּוּף. וְלִרְבָּה
דַּס"ל דְּאָף לְאַחַר שִׁיעוּר פְּרִישָׁה פְּטוּר פְּרִיָּה שְׁפִיר הַש"ס הֵיכִי מִשְׁכַּחַת לָהּ בִּיאָה.

וּמוּקֵי לָהּ בְּנִכְנֵס בְּשִׁדָּה וְגוֹסַס. אַבְל לְרַב יוֹסֵף א"ש כְּפִשׁוּטוּ שְׁחֵיב עַל כָּל מָה שְׁנִכְנֵס
יֹתֵר לְאַהֲלָה כַּמֶּש"ל.

וְלָזָה הַתּוֹס' בְּשִׁבוּעוֹת מְפָרְשִׁים דַּס"ל לְרַב אֲשֵׁי כְּרַב יוֹסֵף בְּנִזִּיר שְׁחֵיב עַל שִׁיעוּר
פְּרִישָׁה. וְצ"ל דְּגַם בְּנִזִּיר י"ז גְּרָסֵי ר"א דְּלִגְרָסָא שְׁלִפְנֵינוּ שָׁם רַבָּא יְקָשָׁה דְּרַבָּא מְשַׁנֵּי
בְּדָף מ"ג עַל קוֹשְׁיָא דְּטו"ב.

אֶף י"ל דְּאַלִּיבָא דְּרַבָּה מְשַׁנֵּי לָהּ וְהָא בְּעֵי אֲלִיבָא דְּר"י. וְהַרְמַב"ם נִרְאָה שְׁמִפְרֵשׁ נְמִי
כֵּן רַק שְׁפּוֹסֵק כְּרַבָּה דְּקִי"ל פְּנוּתִיהָ לְגַבֵּי ר"י וְגַם דְּסוֹגֵיָא פְּנוּתִיהָ אֲזֵלָא שָׁם: וְלִפ"ז צ"ל
דְּאֶף דְּבִירוּשָׁלַיִם ס"ל לר' יוֹחָנָן שְׁחֵיב עַל שִׁיעוּר פְּרִישָׁה מ"מ בַּש"ס דִּילָן מְחַלְפָּא
שִׁיטְתִּיהָ דְּהָא מְשַׁנֵּי בְּדָף מ"ב ע"ב עַל קוֹשְׁיַת הַש"ס טו"ב הֵיכִי מִשְׁכַּחַת לָהּ כָּאֵן בְּבֵית
כָּאֵן בְּשִׁדָּה ע"ש.

וְכ"כ הַתּו' בְּכַתְּוּבוֹת ק"ב ע"א סד"ה אֲלִיבָא שְׁאִין לְחוּשׁ אִם קָשָׁה דְּר"י אֲדַר"י מִבְּבִלִי
לִירוּשָׁלַיִם [וְעוֹד אֲפָשֶׁר לֹמַר דְּבִאֲמַת דְּחוּק מְאוּד לֹמַר דְּר' יוֹחָנָן וְר"א יִתְרָצוּ עַל קוֹשְׁיַת
הַש"ס עַל רַבָּה וְרַק שְׁפָתְבוּ הַתּו' בַּכ"מ שְׁלִפְעָמִים מְתַרְץ אֲמוּרָא קְדָמוֹן עַל קוֹשְׁיַת אַחֲרוֹן
מְשׁוּם שְׁפָכֵר הַקְּשׁוּ קוֹשְׁיָא זֹו בִּימֵי אֲמוּרָאִים הַקְּדָמוֹנִים.

וְא"כ ה"נ צ"ל דְּסִתְמָא דְּש"ס מִקְשָׁה עַל גּוֹף הַדִּין לָמָּה טו"ט פְּטוּר וְטו"ב מְצִינּוּ בְּקִרְא
דְּחֵיב. וּמְשַׁנֵּי ר"י כָּאֵן בְּבֵית כָּאֵן בְּשִׁדָּה.

פִּי בְּבֵית שְׁנִכְנֵס בְּכָל פַּעַם יֹתֵר חֵיב כַּמֶּש"ל עַל שְׁמֵרְבָּה בְּכַנְיָסָה וְעַל בִּיאָה. אַבְל טו"ט
אִיְרֵי בְּשִׁדָּה שְׁנִכְנֵס בְּב' מַתִּים בְּב"א וּבְזָה פְּטוּר כַּנ"ל וְאֲזִיל לְטַעֲמִיהָ בִּירוּשָׁלַיִם כַּנ"ל.

וְרַק הַש"ס עֲדִינּוּ מִקְשָׁה פִּינּוֹן דְּעָאֵל אֶסְתָּאב. דְּאַפְתִּי קָשָׁה לְרַבָּה דַּס"ל כַּר"א שְׁפָטוּר עַד
שִׁפְרוֹשׁ.

וְלִהְיֵי מְשַׁנֵּי ר"א שְׁצִירָף גּוֹפּוֹ וְכו' וְהִינּוּ ר"א לְטַעֲמִיהָ וְדוּחָק]. וְעַפְמ"ש מִיּוֹשְׁבִים כָּל
הַקּוֹשְׁיּוֹת שֶׁהִזְכִּירוּ.

וְהָא דְלָא מִיְיָתִי פְּלוּגְתָא דְּר"ט וְר"ע דַּמַּס' שְׁמַחוּת. הִינּוּ מְשׁוּם דְּכֻלְהוּ ס"ל כַּר"ע
דְּמִחֵיב בְּנִטְמָא בּוּ בְּיוֹם וְכַמ"ש הַתּו' בְּשִׁבוּעוֹת י"ז לְהִדְיָא.

וּכְבֵּר הוֹכִיחַ הָרֹא"ש בַּה' טוֹמְאָה וְהַרְשָׁפָ"א בַּחַי' בְּשָׁבוּעוֹת שָׁם דְּהָכִי קִי"ל. וְגַם
דְּבִירוֹשְׁלָמִי פ"ג דְּנִזְיָר מְפָרֵשׁ שְׁהוֹדָה ר"ט לר"ע בְּזֵה: ח) וְכִינּוֹן שְׁיִשְׁבְּנוּ דְבָרֵי הַתּוֹ' נְבוֹא
לְיִשָּׁב פִּירֵשׁ"י דְּפִסְחִים וּמְפֹת הַנְּ"ל.

דְּהִנֵּה הַשְּׁעָה"מ פ"ח מַה' מ"א וְהַש"א ס' ס' הַקְּשׁוּ הִיכִי חֲשִׁיב בְּמִפּוֹת כ"א פֶּהֶן וְנִזְיָר הָא
אֲמָרִינּוּן שָׁם כ"ב ע"א דְּהָאֵי תַנָּא לִית לֵיה אַחְע"א אַף בְּאִסּוּר פּוֹלֵל וַא"כ הִיכִי חֲיִיל אִסּוּר
נִזְיָר עַל פֶּהֶן וְהַשְּׁעָה"מ נִשְׂאָר בְּקֻשְׁיָא שָׁם.

וְהַט"א בְּרֵאשׁ הַשְּׁנָה ד' הַקְּשָׁה ל"ל חֲשִׁיב ג"כ לָאו דְּלָא יְבוֹא בְּנִזְיָר הִיכִי דְטו"ב בְּהַדְדִי
קָאָתִי. וְנִרְאָה לֹמֵר דְּרַש"י בָּא לְיִשְׁב הַקְּשׁוּיֹת הַלְלוּ וּס"ל כַּמְש"ל בְּתִירוּצֵי הָרֵאשׁוֹן
עַל הַתּוֹ' דְּחִיב עַל בִּיאָה אַף שְׁהוּא מְחֻלָּל וְעוֹמֵד מִטּוֹמְאָה רַק הַש"ס דְּחִיק לְאַשְׁכּוּחֵי
דְּלִיגוּי טו"ב בְּהַדְדִי.

אוּ דַס"ל לְרַש"י פְּהַמְאִירֵי דְאַף שְׁהוּא מְחֻלָּל מְכַל מְקוֹם לְקִי עַל בִּיאָה שְׁלֵא הַתְּרוּ בּוֹ
עֲדִינּוּן מְשׁוּם בִּיאָה וְלִהְיִי כִינּוֹן שְׁהַכְּנִיס אֲצַפְעוֹ בְּאֹהֶל הַטּוֹמְאָה נְטֻמָּא דְעַל כְּרַחֲמֵי אִיְרֵי
הָא בְּאֹהֶל הַטּוֹמְאָה.

וְחַרְשׁ תַּחַת הָאֹהֶל דְּשִׁיכָא בָּהּ בִּיאָה. וְכַעֲיִן זֶה פִּי' בַשְּׁטַמ"ק נִזְיָר מ"ב דְּבִשְׁדָּה הִנֵּה אֹהֶל
גַּם כּוֹן.

וְאִז עֶבֶר עַל לֹא יִטְמָא דְכֶהֱנֶה אֲבָל עַל לֹא יִטְמָא דְנִזְיָר לֹא נִתְחַיֵּיב דְּלָא חִלָּה נִזְיָרוֹת עַל
פְּהוּנָה כַּנְּ"ל. וְאַח"כ פְּשֵׁהַכְּנִיס גּוֹפּוֹ לְאֹהֶל חֲיִיב מְשׁוּם לֹא יְבוֹא דְמְשׁוּם טוֹמְאָת פֶּהֶן לִיכָּא
הָא שְׁפָבֵר הוּא מְחֻלָּל וְעוֹמֵד וּמְמִילָא חַל אִסּוּר לֹא יְבוֹא וְכַדְאֲמָרִינּוּן בִּיבְמוֹת י"ג
דְּאִסּוּרָא תְּלִי וְקִאֵי וְכִינּוֹן דְּפִקֵּע הָאֵי אִסּוּרָא חַל אִידָּהּ.

וְגַם מְשׁוּם טוֹמְאָת נִזְיָר לֹא לְקִי דְהוּי. מְחֻלָּל וְעוֹמֵד כַּנְּ"ל וְרַק מְשׁוּם בִּיאָה לְקִי.

וְלִהְיִי נְקִיט רַש"י לָאו דְּלָא יְבוֹא. וּמִינְשָׁב קְשׁוּיֹת הַטו"א וְהַשְּׁעָה"מ דְּשִׁפִּיר אִיכָּא תְּרִי
לְאוּי [וְאַפְשָׁר דְּלִהְיִי קְאָמֵר חֲנֻנְיָא בְּן חֲכִינְאֵי בְּמִפּוֹת שָׁם דְּנִזְיָר אִינּוּ מִן הַשָּׁם וְנִדְחַק רַש"י
לֹמֵר דַּה"ה פֶּהֶן וּלְפַמ"ש י"ל דְּנִקְט נִזְיָר מְשׁוּם שְׁלָאו שְׁלֹו עוֹבֵר אַח"כ וְלֹא בַב"א עַם
לָאו דְכֶהֱו.

וְה"נ בְּכִלְאִים א"א לְצַמְצָם שְׁשִׁיעוֹר שְׁהִיָּה דְלִפְשׁוּט וְלִלְבָנוֹשׁ יְהִי בְּשַׁעַת חֲרִישָׁה דְּהָא
חֲרִישָׁה כָּל דְּהוּ. דְּלָא חֲשִׁיב מַה דְּבַעֲי שְׁיַעוֹר כַּמ"ש הַתּוֹ' בְּפִסְחִים מ"ז ע"א וְאַקְצָר: ט)
וּלְפַמ"ש בְּתִירוּצָנוּ הַשְּׁנִי עַל דְּבָרֵי הַתּוֹ' לְפָרֵשׁ דְּקוֹשְׁיֵית הַש"ס בְּנִזְיָר הוּא רַק לְרַבָּה דְּבַעֲי
עַד שְׁיַפְרוֹשׁ מְמֵשׁ.

וְלִרְב יוֹסֵף בְּאָמַת חֲיִיב עַל טו"ב בְּכָל גּוֹנוֹא כַּמְש"ל. א"כ מִינְשָׁב בְּפִשְׁיטוֹת דְּנִקְט לָאו
דְּלָא יְבוֹא מְשׁוּם דְּשִׁפִּיר חֲיִיב עַל לֹא יְבוֹא דַס"ל לְרַש"י דְּהַעֲיָקֵר כְּרַב יוֹסֵף בְּזֵה מְשׁוּם
דְּרַב אֲשִׁי בְּעֵי אֵלִיבִיָּה בְּשָׁבוּעוֹת וְרַבָּא בְּנִזְיָר י"ז כַּמְש"ל.

וְאַף דְּיִקְשָׁה דַּא"כ אִיכָּא תְּלִתָּא לְאוּי חַד דְּכֶהֱו וְתִרְתִּי דְּנִזְיָר. צ"ל כַּמְש"ל דְּלָא יִטְמָא דְּנִזְיָר
אִינּוּ חַל עַל פֶּהֶן רַק לֹא יְבוֹא שְׁהוּא חִידוּשׁ וּמְקַרָּא מְלֵא דְּבֵר הַפְּתוּב שְׁחַל עַל לֹא יִטְמָא
דְּנִזְיָר חַל נְמִי עַל פֶּהֶן דְּגִלִי קָרָא.

וכדאָמרינוּ בַּחֲוָלִין ק"ג גַּבֵּי לְאוּ נְבִילָה וּטְרִיפָה דְגַלֵּי קָרָא שְׁחַל עַל חֶלֶב וְה"ה עַל שְׁאָר
אִסּוּרִים יַעו"ש. וְאִם דָּלָא יָבוּא וְלֹא יִטְמָא דְנִזְיָר בְּאוּ בְּבַת אַחַת מ"מ י"ל דְרַשׁ"י לְטַעֲמֵיהּ
בַּחֲוָלִין ק"א ע"א דְמֵאֵן דְאִית לֵיהּ אִסּוּר ב"א אִית לֵיהּ אִסּוּר כּוֹלֵל יַעו"ש וּא"כ ה"ה
הָכָא בֵּינוּ דְגַלֵּי קָרָא חֵל גַּם עַל פְּהֵן וְשִׁפִּיר הָוֵי רַק תְּרֵי לְאוּ.

וּמָה שְׁקִשָּׁה עַל רַשׁ"י דְחֲוָלִין הַגְּ"ל מִיְבָמוֹת כְּבָר הִקְשׁוּ הַתּוֹ שָׁם: וְהַמֶּל"מ פ"ג מַה טו"מ
כְּתִב דְלֶרֶב יוֹסֵף לֹא ס"ל כִּלְלֵי דִינָא דְמַחְוֶלֶל וְעוֹמֵד וּס"ל דְבְרֵי יִתְאֵא מְשַׁבְּשָׁתָא וְכוּלָּהּ סוּגְיָא
דְטו"ב הוּא לְרַבָּה יַעו"ש.

וּלפ"ז א"ש פִּירַשׁ"י הַגְּ"ל בְּפִשְׁיטוֹת דְנִקְיֵט אֲלִיבָא דְרַב יוֹסֵף. וּבְאַמַּת לְפִי דְבְרֵי י"ל
דל"צ לומר דְמְשַׁבְּשָׁתָא הִיא רַק דְכְּלוּגְתָא דְתַנְיָא הִיא דְעֵיקָר הַלְיָמוּד הוּא מְלַהֲחֵלוּ וְלֹא
מְלֵא יַחֲלֵל כַּמֶּש"ל.

וּבְדָף מ"ג אִיכָא פְּלוּגְתָא לְעַנְנֵן גּוֹסֵס דַּת"ק יְלִיף מְלַהֲחֵלוּ. וְקֵאָמְרִינוּ שָׁם שְׁמַחְוֶלֶל וְעוֹמֵד
יְלִיף מְדָלָא כְּתִיב לְהַחֲלִל וְכֵן קֵאָמְרֵי שָׁם גַּבֵּי בְּמוֹתָם יַעו"ש.

וְקִשָּׁה אַכְתִּי לְאִידָךְ וְצ"ל אוּ דְכָל חַד לֹא ס"ל דִּיּוּקָא דְאִידָךְ קָרָא אוּ דַּס"ל דְאַצְטְרִיךְ
לְדַרְשָׁא אַחֲרֵת וְכֵן מְצִינוּ דְמְלַהֲחֵלוּ דְרַשִּׁינוּ לְאַשָּׁה פְּסוּלָה. ע' יְבָמוֹת דָּף כ"ב וְדָף צ'
וּבַתו"כ פ' אָמֹר דְאִיכָא עוֹד דְרַשׁ ע"ז יַעו"ש וּמְבָמוֹתָם ג"כ דְרִישׁ בְּסַפְרֵי לְמַעַט הֶסְפֵּד
וְשׁוּרָה וְהוּבָא בַתוֹ בְּנִזְיָר [וּט"ס מַש"ש בַּת"כ].

וְגַם י"ל דְכְּלוּגְתָא דְתַנְיָא הִיא אִי דְרַשִּׁינוּ בְּמוֹתָם ע' חֲוָלִין קכ"ח ע"ב פְּלוּגְתָא
דְרִיָּה"ג וּר"ע וְתוֹ חֲוָלִין ע"ד ע"א ד"ה תְּרֵי נְעִתוֹ נְדָה נ"ו וְחִגְיָה י"א וְיִתְבָּאָר זֶה וְאִכְמ"ל
בְּזֶה. וְיֵשׁ כְּעֵין פְּלוּגְתָא זֹו בְּש"ס בְּכֻמָּה דְוַכְתִּי ע' בְּכוֹרוֹת נ"ד ע"ב וְתַמּוּרָה ה' ע"א תוּד"ה
שְׁאֵנִי וְאַקְצָר.

וְעַכ"פ י"ל שִׁפִּיר דְתַנְיָא דְבְרֵי יִתְאֵא ס"ל דְלַהֲחֵלוּ אֲתִי לְגוֹסֵס כַּת"ק דְרַבֵּי. וְלַהֲחֵלוּ
אוּ דָלָא דְרִישׁ כְּרַבֵּי אוּ דְדְרִישׁ לִיָּה לְדְרַשָּׁא אַחֲרֵיתָא שְׁבַתו"כ וְכַנ"ל.

וּכ"ז כְּתִבּוּ לְכַלְפּוּלָא בְּעַלְמָא אֲבָל פִּשְׁטוֹת הַש"ס מְשַׁמַּע דְלִיכָא דְפְּלִיג בְּסַבְּרָא דְמַחְוֶלֶל
וְעוֹמֵד. וְדְבְרֵי הַמֶּל"מ דְחֻוּקִים וְכַמֶּש"ל לְפָרֵשׁ בְּאַנְפֵּן מְרֻוּחַ בַּס"ד: י) וְלַעֲנֵן קוֹשְׁיָת
הַשְּׁעָה"מ וּש"א שְׁהַזְכְּרֵנוּ אִיךְ חֵל אִסּוּר נִזְיָר עַל פְּהֵן.

נִרְאָה דְאַפְשָׁר דְאִיְרֵי שְׁנַגְעָא אוּ הָאֵהִיל עַל מַת קְרוּב וְרַחוּק וְכַשְׁנַגְעָא בְּקְרוּב לֹא הָוֵי מַחְוֶלֶל
וְעוֹמֵד לְגַבֵּי פְּהֵן בֵּינוּ שְׁמוּתָר לִיְטָמָא לוּ וְכַמוֹ בְּשׁוּגַג שְׁכַתְבַּת הַרְמַב"ם דָּלָא הָוֵי מַחוּ"ע
בַּפ"ה מַה"נ.

וּכ"כ הַרְמַב"ם ספ"ב מַה' אֲבָל שְׁלֵא יִטְמָא לְאַחֲרִים בְּשַׁעָה שְׁמִיטָמָא לְקְרוּבֵי דְכְּתִיב לָהּ
יְטָמָא וְלֹא לְאַחֲרִים עָמָה וְהוּא ת"כ מְפֻנְרֵשׁ פ' אָמֹר וּלְפָלָא עַל הַכ"מ שְׁלֵא הִרְאָה מְקוּמוֹ.
וְאִם דַּבְּפ"ד דְשְׁמַחוֹת מְשַׁמַּע שְׁמוּתָר לִיְטָמָא נִרְאָה שְׁדַחָה הַרְמַב"ם מַהֲדַּת"כ הַגְּ"ל.

וְכֵן בִּירוּשְׁלַמֵּי פ"ג דְנִזְיָר ה"ה מְפֻנְרֵשׁ שְׁאִסּוּר לִיְטָמָא לְאַחֲרִים בְּשַׁעָה שְׁמִיטָמָא לְקְרוּבִים
וְדְרִישׁ לָהּ שָׁם מְלֵא יְטָמָא בְּעַל בְּעַמְיוֹ יַעו"ש. וּלפ"ז י"ל דְאִיְרֵי בְּנַגְעָא בְּקְרוּב וְאַח"כ
תִּיכְרַף נַגַּע בְּרַחוּק דְאִזְזֵי שְׁפִיר חֲזִיב אַתְרֵנוּ וְיָהוּ פְּהֵן וְנִזְיָר וְיֵשׁ לְהַאֲרִיךְ בְּסַבְּרָא זֹו.

וכן יש להוכיח מסונגיא דנזיר מ"ג דלא ס"ל פהה דשמחות דאי פהה דשמחות שמונתר
לכתחילה א"כ מאי דחיק לאשפוחי טו"ב. הומ"ל פגון שנקנס לבית שיש שם מת מצנה
ומת אחר ועוד איפא לאשפוחי.

ועכצ"ל דאסור אף שיש מת מצנה ליטמא לאחר. אבל באמת כ"ז אינו דבירושלמי שם
מפנרש דרק אסורא איפא אבל מחו"ע הוי בנטמא לקרובים.

וכ"נ שהוא דעת הרמב"ם ואף דממעט לה ולא לאחרים עמה מ"מ לא אמרינן אהדרין'
לאסורא כמו גבי פסה"מ תזבח ולא גיזה בבכורות ט"ו משום דגלי קרא דלהחלו דמחו"ע
פטור. ובהה דנזיר מ"ג בלא"ה נראה דהא קשה ל"ל מוקי פשוננס בשוגג כמ"ש הרמב"ם
דלא הוי מחו"ע.

וצ"ל דבשוגג בעי שהיה כמ"ש הרמב"ם שם. ובש"ס שם בעי לאשפוחי בלא שהיה
ונכדמשמע ברמב"ם פ"ה מה"נ ופ"ג מה"א דבגוסס ובנכנס בשידה חייב בלא שהיה.

וצ"ל להרמב"ם דאף דבנטמא בהיתר מיקרי מחו"ע מ"מ בנטמא באסור בשוגג לא הוי
מחו"ע. ויותר נראה דס"ל להרמב"ם דבאמת גם בנטמא לקרובים ונגע במת אחר ושהיה
כדי השתחוואה ג"כ לוקה והא דירושלמי איירי תוף שיעור פרישה וכמש"ל בזה.

ובש"ס דילן בעי רב אשי דנילף ממקדש דלא סגי בשיעור פרישה רק בעינו שיעור
השתחוואה. וא"כ הדר אצטמיד תירווצנו הנ"ל דאפשר בכה"ג.

אף הוא דוחק לאוקמא ששה שיעור שהיה דכבר כתבו התו' בפסחים מ"ז דלא נקיט
מילתא שצריף שיעור: סימן סו פתב בס' אדני פז סי' כ"ו ובברכ"י סי' של"ט הביא פן
בשם שו"ת בית דוד. שמים שבשכונת מת אסור לכבס בהם ולרחוץ מפני טעם ספנה
דהוי פמים מגולים.

ומשמע דהיכא שאין טעם ספנה וכגון בשבת שכתבו האחרונים בשם שו"ת צדקה שאין
חשש ספנה מותר באמת לכבס ולרחוץ במו"ש. כי טעם שפיכת המים במו"ש הוא רק
מפני הטעם שהובא בב"י ס"ס של"ט בשם הפלפלו לפרסם הדבר וכ"נ דעת הפ"ת ס"ס
של"ט ע"ש.

ולענ"ד ז"א דבאמת משום טעם ספנה לא איירא דמי הגיד לנו שהארס דומה לארס נחש
שמפעפע אף פשוטגע בבשר אדם וכדאיתא בירושלמי פ"ח דתרומות. אולי אינו מזיק
רק בשתייה ואין לה בו אלא חידושו שלא נזכר זה בשום מקום רק ממעשה שהובא
בתשב"ץ ששטה אהד ומת.

ולענ"ד אף לטעם דכדי לפרסם אסור לכבס ולרחוץ. דאל"כ מה הניכר ופרסום יהא בזה.
ואין לומר שישפכו רק קצת מים להיכרא דהא סתם מבואר בפוסקים שמנהג לשפוף כל
המים אף לטעם דפרסום. והענין פי מקצת מים יארע ששופכים בלא"ה ואין בזה הניכר
רק פשוטפכים פולם.

ונראה קצת ראיה לזה דהרד"א הביא רמז למנהג ששופכים המים דכתיב תיכף למיתת
מרים שלא היה מים לעדה והיננו ששפכו מימיהם והובא בבאה"ג סי' של"ט. והנה
במרים לא שניף טעם ספנה דהא לא שלט בה מה"מ רק מתה בנשיקה כדאיתא בב"ב

י"ז וא"כ ליפא רק טעמא דפרסום ומ"מ משמע ששפכו כל מימות שלהם ולא השקום לבהמתם פדאיתא בקרא שלא ה'ה מים להם ולבהמתם.

עכ"פ נראה לכאורה שצריך לשפוך כל המים אף במו"ש ואסור להשתמש בהם לכביסה ולרחיצה: ובשו"ת פתונת יוסף חי"ד סי' ח' הביא מנהג שמוציאים המים לחוץ קודם מיתה ואין שופכים אותם.

וביאר שם שהוא לטעמא דפרסום והיכר וג"ז היכר שמוציאים לחוץ. וזה דחוק דמה היכר הוא כיון שעושים זה בעודו בחיים וגם דא"כ אם עמדו המים בחוץ מכבר צריך לשפוך כיון שאין היכר.

ונראה טעם המנהג דס"ל שבשביל פרסום לא נהגו רק לשפוך המים שבביתים ולא שברחוב או בחצר והוי פאלו אין לו מים כלל ואין לה אלא מה שנהגו. אבל בלא"ה כבר הביא הברכי יוסף סי' של"ט מנהג זה וחקק עליו דאנו מחמירין גם בטעם דספנה.

ולפלא שלא הביא שם דברי הפתונת יוסף הנ"ל שכתב שאין לבטל מנהג זה במקום שנהגו. ועכ"פ נתבאר דבמקום דליפא טעם דספנה כמו בשבת ויו"ט.

ש"ד להוציא המים לחצר וסגי בהכי. ולהפתונת יוסף הנ"ל לכאו' סגי כשיוציאו המים אף אחר מיתה.

אבל לפמש"ל הטעם שלא נהגו רק בבית. צריך להוציא דווקא קודם מיתה.

ונראה דאף להכתו"י צריך דווקא קודם מיתה דאלת"ה א"כ ל"ל כלל דין דשפיכה נימא שיוציאו לחוץ. וכ"נ לשון הברכ"י סי' של"ט שכתב יש שנהגו שלא לשפוך מים שפחת אור השמים.

משמע שהקולא הוא מצד שאינם בבית ואף שעומדים שם מכבר. אבל דבריו תמוהים דמה חילוק יש בזה ואדרבה אחר מיתה הוי היכר טפי וכמש"ל וכן הרגיש בעצמו שם בזה דהוי רק היכר שיש גוסס אבל לא שמת.

וכן מש"ש ראיה מהא דקיי"ל בא"ח סי' תנ"ה שאין לשפוך מים שלנו ואימ'שום ספנה מאי שנא מים שלנו ועכצ"ל הטעם משום פרסום. וכיון שמים שלנו אסור להעמידן באויר וע"כ צריך לשפוך לזה כתב הרמ"א דמשום מצוה א"צ לשפוך.

ודבריו תמוהים דהא מפורש שם הטעם משום שומר מצוה לא ידע דבר רע והיגו לטעמא דספנה ולא לטעם פרסום. וגם דהא אפשר להעמיד המים שלנו בחוץ ולכסותם דשפיר שרי.

והעיקר כמש"ל בטעם המנהג שלא נהגו לפרסם רק ע"י המים שבבית וממילא בשבת ויו"ט שחובת הפרסום חל במו"ש פמובן אם יוציא המים לחוץ ביום שפיר לא יצטרך לשפכם. אף י"ל שהמנהג הוא לשפוך מים שהיו בבית בשעת מיתה ואף בשבת חל חובת המנהג לשפכם במו"ש.

אָבֵל אַם יוֹצִיאוּ הַמַּיִם קוֹדֵם מִיַּתְתּוֹ וְדַאי שֶׁאֵי צִלְשָׁפְכֵן בְּמוֹ"שׁ לִכְ"ע וְאַף הַבְּרַכּ"י מוֹדֶה לְזֶה כְּמִשׁ"ל. רַק שֶׁצִּי"ע אֵי שְׂרִי לְהוֹצִיא הַמַּיִם בְּשִׁבְתּוֹ פְּדִי שְׂיִהְיוּ מְוֹתָרִים לְמוֹ"שׁ דְּהוּי פְּמַכִּין מְשִׁבַּת לְחוּל וְעַכּ"פ הוּ"ל טְרַחָא דְלֵא צְרִיכָה.

וְלִזְה אַם יֵשׁ לוֹ עוֹד אֵיזָה טַעַם לְתַלּוֹת הוֹצָאתוֹ פְּגוֹן פְּדִי לְקַרֵּר הַמַּיִם וְכַדוּמָה שְׂפִיר שְׂרִי וְכַדְקִי"ל בְּכ"מ דְּבַכָּה"ג שְׂרִי הַעֲרָמָה (וְעַ"מ ג"א ס' שֶׁכ"א סק"ז) וְאַם לְאוֹ אָסוּר. וְעַ"י עִפּוּ"ם נִרְאֶה דְשְׂרִי בְּכָה"ג דְלֵא הוּי רַק טְרַחָא בְּעֵלְמָא.

וְאַם יוֹצִיא בְּעַ"שׁ הַמַּיִם לְחוּץ קוֹדֵם שְׁמַת שְׂרִי לְכָל הַדְּיַעוֹת לְמוֹ"שׁ בְּלִי פְּקַפּוּק. וְאַם עוֹמֵד מְקוֹדֵם בְּחוּץ נִרְאֶה ג"כ דְשְׂרִי לְפִי הַטַּעַם שְׁבִאֲרָנוּ.

אָכֵן לְהַכְתוּ"י מִשׁוּם דְּהוּי הַיְכָר. אָסוּר: וְנִרְאֶה קִצָּת רֵאזָה לְסַבְּרַת הַכְּתוּנָת יוֹסֵף שְׂיִוְעִיל הוֹצָאת הַמַּיִם לְחוּץ מְפֻסָּחִים קי"ד ע"ב דְּאַמְרִינוּ שֶׁם שְׂעוּקָרִים הַשְּׁוֹלְחָן פְּדִי שְׂיִהֵא הַיְכָר לְתִינּוּקוֹת שְׂיִשְׂאָלוּ.

וְכַתְּבוּ הַתּוֹ דְּהַאֲדִנָּא שְׁהַשְּׁוֹלְחָנוֹת גְּדוּלִים וְיֵשׁ טוֹרַח בְּעִקְרָתָם. נוֹטְלִים רַק הַקַּעֲרָה מֵעַל הַשְּׁוֹלְחָן וְיֵשׁ בְּזֶה הַיְכָר לְתִינּוּקוֹת שְׂיִשְׂאָלוּ ע"שׁ.

וְקִשָּׁה אֵיף שְׂיִנּוּ מְהַיְכָר גְּדוּל בְּזֶה שְׁנוֹטְלִים כָּל הַשְּׁוֹלְחָן לְהַיְכָר טַלְטוּל הַקַּעֲרָה. וְצ"ל פִּינוּן שֶׁעַכּ"פ יֵשׁ הַיְכָר בְּזֶה אֵין קַפִּידָא.

וְהַ"ה בְּנ"ד בְּמַקּוּמוֹת שְׁהַמַּיִם בְּיִנְקָר וְטוֹרַח גְּדוּל לְשִׁפּוּף הַמַּיִם וְלְהַבִּיא אַחֲרֵיהֶם סְגִי בְּהַיְכָר לְהוֹצִיא לְחוּץ. וְבְּבְרַכּ"י ס' שֶׁל"ט הַבִּיא הַמְּנַהֵג לְהוֹצִיא לְחוּץ קוֹדֵם מִתָּה.

וְכַתְּבֵנו שׁו"א לְטַעַם דְּסַפְּנָה. וְשׁוֹב הַבִּיא מְנַהֵג שְׁלֵא לְשִׁפּוּף מִיָּם שְׁתַּחַת אֲוִיר הַשְּׂמִיָּם.

וְכַתְּבֵנו בְּשֵׁם הַכְּנֵה"ג שְׂאִין חִילּוּק וְאֵין ת"י הַכְּנֵה"ג לִידַע טַעַמָּם. אָבֵל הַנִּרְאֶה דְּהַטַּעַם כְּמִ"שׁ שְׁלֵא נִהְגוּ רַק מֵה שְׁבַבְתִּים.

וְעַכּ"פ הַיִּנְצָא מְדַבְּרִינוּ שְׁאָסוּר לְכַבֵּס וְלְרַחוּץ בְּמַיִם אֵף שְׁמַת בְּשִׁבְתּוֹ. רַק אַם הַמַּיִם עֲמָדוּ בְּחוּץ מְוֹתָר אֵף לְשִׁתּוֹת אַם הוֹצִיאָם לְחוּץ מְפָנִי שְׁהִי גוֹסֵס.

דְּהַא בְּזֶה גַם הַבְּרַכּ"י מוֹדֶה דְּסְגִי לְפָרְסָם רַק הַחֲמִיר מִשׁוּם סַפְּנָה וְכִינוּן דְּבְשִׁבְתּוֹ לִיכָּא סַפְּנָה שְׂרִי: וְמֵה שְׂיֵשׁ לְהַעִיר עוֹד בְּזֶה אַם לֹא נוֹדַע מִמִּיתַת הַמַּת עַד לְאַחַר קְבוּרָה. וְמַת בְּשִׁבְתּוֹ אוֹ בִי"ט.

נִרְאֶה שֶׁאֵי צִלְשָׁפְכֵן הַמַּיִם. כִּי הַתּוֹעֵלֶת בְּפָרְסוּם הַדְּבָר הוּא שְׂיַעֲסָקוּ בְּקְבוּרָתוֹ וּבְכַבּוּדוֹ וְכִינוּן שְׁפָבָר נִקְבָר שׁוֹב אֵין תּוֹעֵלֶת בְּזֶה.

וְיִנְהִי שְׁבִנְדַאי אֵין לְחַלֵּק אַם יָדוּעַ לָנוּ שְׁפָבָר יוֹדְעִים מִמִּיתַת הַמַּת כָּל בְּנֵי הָעִיר מ"מ צְרִיף לְשִׁפּוּף. שֶׁאֵי כִּנְמַת דְּבָרִיף לְשִׁעוּרִין דְּכ"א יֵאמֵר שְׁפָבָר נְתַפְרָסָם וּבְכָה"ג לֹא פְּלוּג בְּמְנַהֵגָא.

אָבֵל לְאַחַר קְבוּרָה וְדַאי דְלֵא שְׂיִיף זֶה כָּלָל. וְכַאֲמַת יֵשׁ לְדוֹן שְׂאֲצָלִינוּ אֵין שְׂיִיף כָּלָל טַעַם דְּפָרְסוּם דְּהַא בְּמ"ק ח' ע"ב אֵיטָא שְׁבַחְוָה"מ צְרִיף לְעֲשׂוֹת הָאָרוֹן בְּחֲצַר הַמַּת פְּדִי לְפָרְסָם שְׂעוּשִׁים בְּשָׁבִיל מַת.

ואדם חשוב שמפורסם שרי אף בשוק. וכתבו התו' וש"פ דהאידינא שאנחנו מתי מעט
הוי כל מת מת מפורסם ושרי.

וא"כ גם לשפוף המים א"צ. והפלוו שכתב על שפיכת המים טעם פרסום לטעמי' אגיל
שכתב בה' חוה"מ הטעם שאצלינו הולכים רוב העם לקבורת המת ומתפרסם הדבר.

הרי שתלה הפרסום בשעת קבורה ולא מקודם ולזה צריך לשפוף המים כדי שיתפרסם
הדבר תיכף שיתעסקו בכבודו. אבל לטעם התו' י"ל דאצלינו לא שייך כלל טעם פרסום
ורק שופכי' משום חשש סכנה.

וכבר תפסו כל הפוסקים טעם התו' בחוה"מ וע' ש"ע סי' תקמ"ז שאצלינו כל מת מפורסם
מפני שאנו מתי מעט. וא"כ יש להקל בכל מת בשבת ויו"ט דליכא טעם סכנה.

ורק שקשה לחדש דבר כזה פינו שכל האחרונים תפסו סברא דפרסום. ועכ"ל הטעם
דלעגנו חוה"מ סגי כשיתפרסם באיזה עת אחר מיתתו וכמו דסגי להפלוו בפרסום בעת
קבורה.

אבל הכא המנהג הוא כדי שיתפרסם תיכף. וממילא אחר הקבורה אין תועלת בפרסום
וגם שפבר נתפרסם לכל השיטות ואף להפלוו ע"י קבורה.

ואף דלפמש"ל בסי' כ"ח אין לנו פח להקל בתקנה במקום דלא שייכא רק היכא שמצינו
בש"ס שחילקו באותה תקנה ע"ש. וא"כ ה"נ י"ל דרק בחוה"מ שמצינו שחילקו בש"ס
דאדם חשוב שרי בשוק לפי שמפורסם.

ממילא בידינו להתיר בכ"מ שאנו רואים שהדבר מפורסם. אבל בשפיכת מים שלא מצינו
שום חילוק אין לנו לעשות חילוקים ולא פלוג במנהגא.

אבל באמת ז"א דלא פלוג שייך רק בתקנה שתקנוה במכונן אבל מנהג שנהגו מעצמם
שפיר י"ל שלא קבלו המנהג במקום דלא שייך הטעם. ושפיכת המים לא מצינו תקנה
בזה רק שכתבו הפוסקים שנהגו כן ודאי נראה שאין להחמיר במקום דלא שייך הטעם.

וכן אם מת עכו"ם בשבת דליכא טעם סכנה ודאי שא"צ לשפוף כמו"ש דזה א"צ לפרסם
שאינו מוטל עלינו. ורק מטעם סכנה כתב הברכ"י שצריך לשפוף וממילא היכא דליכא
סכנה א"צ לשפוף.

ולדינא יש מקום להקל בשעה"ד לכבס ולרחוץ אף במת ישראל וכמש"ל דאצלינו א"צ
לפרסום: ועוד נראה לחדש בזה היכא שנהרג אחד ר"ל וכדומה מאיזה סיבה רחוקה
שא"צ לשפוף. כי טעם סכנה לא שייך כאן שאין כאן טיפת מה"מ שהזכירו בזה וכמבואר
בזוהר פ' וירא דף קי"ד ע"א ופ' ויגש דף ר"י ע"ב.

וע' ס' מעבר יבוק מאמר שפתי רננות ספ"ו בזה. ולפרסם א"צ כי הסיבה בעצמה סגי
לפרסם הדבר.

וכן מצינו בחולין ע"ד וביו"ד סי' י"ג שכן פקועה צריך לשחוט משום מראית עין ובקלוט
א"צ שחיטה דתרי תמיהי מידכר דכירי אינשי ומתפרסם הדבר והפל יודעים. וכבר כתב
ההג"א שם והובא בש"ע שם להלכה דה"ה שאר דבר תמוה שקרה אז ע"ש.

וא"כ ה"נ סגי בסיבה זו לפרסם הדבר ואיפא תרי תמיהי מיתה והסיבה שנהרג בשבילה. כי המיתה בעצמה אף דאמרינו בכתובות פ"ג מיתה שכיחא מ"מ יש לה קול יותר מבהמה שמצאו בה נלד.

וכעין זה אמרינו בחולין מ"ב ע"א שאשה היולדת יש לה קול אף שהיא ג"כ דבר טבעי. אף יש לחלק לפמש"ל שתועלת שפיכת המים הוא שיפורסם הדבר תיכף.

א"כ י"ל דנהי דתרי תמיהי מתפרסם הדבר אבל לא תיכף רק בהמשך קצת. וכיון שיסוד דבר זה לא נזכר בש"ס ורק מנהג בעלמא.

אמתי לתת מקום למעינים ללמוד אינה קולא בשעה"ד. ואף פי הדברים אין בהם חידוש גדול בכ"ז באשר ראיתי שיש כמה פעמים הפסד גדול לעניים ובפרט בעניירות הגדולות.

ופעמים הוא צריך למים לפרנסתו לאפות ולבשל וכדומה ואינו מוצא תיכף. ומצינו כמה חשו חז"ל אף לטורח שהקלו בכ"מ משום טרחא דציבורא וכדומה.

לזאת רשמתי מה שיש לעורר סברות לקולא בזה והבוחר יבחר: והג' פתים שזכרו בענין זה כתב הט"ז סי' של"ט ללמוד מהא דכתובות כ"ח שפתבו התו' שם דשיעור שכוונה הוא ג' פתים כדאמרינו בע"ז כ"א ע"א.

וראיתי במקום שמואל בחדושי ליו"ד סי' של"ט שכ' לפקפק ע"ז דהא דעת הרבה פוסקים בכתובות שם דשכונה גדולה ממבוי. והנה בגוף הדבר יש לדון שם די"ל דבכפר קטן החמירו יותר לפי שטבע מקום קטן הוא שיודעים זה מזה ומקורבים ביותר וע' גיטין ו' ע"א.

אבל בכרף שפיר סגי בשכונה ג' פתים ומבוי דשם קאי על כפר. ומש"ש שדוחק שפפר יאה כג' פתים.

הרי מצינו עיר של שני חצירות של שני פתים בערכין ל"ג ע"ב וע' עירובין ס' ע"א. אף אכמ"ל בזה.

ועכ"פ דברי המקום שמואל צ"ע דאטו בש"ס מפניש לשון שכונה לענין שפיכת המים. הא אין זה רק לשון הפלבו ומנ"ל דס"ל להפלבו פהרי"ף והרא"ש בהד' דכתובות כ"ח.

ופשטות לשון שכונה משמע פהא דע"ז כ"א. ונאנחנו נוהגים להורות לענין מים דשכונה ג' פתים כמ"ש התו' שם: ולפ"ז נראה שאם דרים בבית אחד בשלשה חדרים פסדר שלשה בנ"א מיקרי זה שכונה.

והבית שאח"ז א"צ לשפוף. דהא בע"ז כ"א קאמרינו ג"כ דשלשה בנ"א מיקרי שכונה ואף בביתאחד ע"ש ובטוש"ע י"ד סי' קנ"א בזה.

וגם מסתבר פן דכיון שהטעם פאן משום פרסום הצריכו ג' בנ"א דע"י רבים מתפרסם ואיתא בגיטין מ"ו ע"א כמה רבים שלשה וכה"ג איתא בערכין ט"ז וב"ב ל"ט דכל פי תלתא מתפרסם ביותר.

וְצָרִיף ג' לְכָל צַד פְּדֵי שְׂבָכָל צַד יִתְפָּרֵס הַדְּבָר וּבְאֵמֶת הוּא חוּמְרָא יִתִּירָא דְכִינּוּן שְׁשִׁיעוּר
שְׂכוּנָה ג' בנ"א א"כ לא הוֹצְרָכוּ רַק הַבֵּית שְׁהֵמַת בּוּ וְאֶחָד מִפְּאָן וְאֶחָד מִפְּאָן. וּכ"כ הֵנָּה"כ
ת בסי' של"ט שְׁפָן נוֹהֲגִין שְׂרַק הַשְּׂכָן מִמֶּשׁ שׁוֹפֵף.

וְנִרְאֶה. שְׁגַם הַמְּנַהֵג כַּמֶּש"ל וְרַק אֶצְלָנוּ תְּפֹסוּ לְהַחְמִיר כַּהֶ"ט"ז וְהֵינּוּ שְׁנֵי פְתִים מְכָל צַד
כַּמְּבֹאָר בְּאַחְרוּנֵים.

לְזֹאת נִרְאֶה בְּנֹדָאֵי שְׁיֵשׁ לְהַקְל בַּג' בנ"א כִּי לְטַעַם פְּרוּסוּם בְּנֹדָאֵי סְגִי בְּזֶה דְהַפְּרוּסוּם הוּא
מְרִיבּוּי בנ"א וְלֹא מִהַבְּתִים. וְאִף לְטַעַם סִפְנָה נִרְאֶה ג"כ דְּחֹסֵק לֹא מֵרַק שְׁתִּלּוּי בְּבִתִּים וּבְפִרְט
דַּבְע"ז שֶׁם מְפֹרָשׁ ג' בנ"א.

וְלִזֶּה לַעֲנִ"ד צָרִיף לְמִנּוֹת שְׁלֵשָׁה דִּיּוּרִים בְּכָל צַד וְאִף מְלַמְעֵלָה וּמְלַמְטָה כְּגוֹן אִם הַבֵּית
בַּעַל אַרְבַּע קוֹמוֹת וְהַמֵּת בְּמִדּוֹר הַתַּחְתּוֹן א"צ לְשִׁפּוֹף בְּמִדּוֹר הַרְבִּיעִי וְכֵן אִם הַמֵּת בְּמִדּוֹר
הָעֶלְיוֹן לֹא יִשְׁפָּכוּ בְּמִדּוֹר הַתַּחְתּוֹן וְלִצְדָדִים ג"כ יִמְנוּ שְׁנֵי דִּיּוּרִים לְכָל צַד לְבַד מִדּוֹר הַמֵּת
וְהֵינּוּ אוֹתָם שְׁבִשׁוּרָה אַחַת בְּשָׁנָה.

וְכַתְּבִי זֶה בְּאַשְׁרֵי רְאִיתִי בְּבַרְכ"י סִי' שֶׁל"ט שְׁהֵבִיא בְּשֵׁם שׁו"ת בֵּית דָּוִד שְׂכָל בֵּית מוֹנִים
אַחַת אִף שְׁיֵשׁ בָּהּ פְּמָה דִּיּוּרִים וְאִין ס' ב"ד ת"י לִידַע טַעְמוֹ. וְהַעֲיָקֵר לַעֲנִ"ד כַּמֶּש"ל.

וְעִי' סִפְרָ זְכוּר לְאַבְרָהָם ח"ג בַּה' אֶבֶל אוֹת מִיָּם שְׁהֵבִיא בְּשֵׁם סִפְרָ יִרְף אַבְרָהָם דְּטַעַם
סִפְנָה אִין שְׁיֵיף רַק בְּבִית שְׁהֵמַת בּוּ ע"ש וְהֵינּוּ כַּמֶּש"ל. וְכ"ז לַעֲנִינָן שְׁפִיכוֹת מִיָּם.

אֶבֶל לַעֲנִינָן דִּין גְּרוּשָׁה אִין לְהַקְל כ"כ. וּבְפִרְט דַּעֲנָן מַחְמִירִים פְּדַעַת הַסּוֹבְרִים דְּשְׂכוּנָה
דַּגְבִּי גְרוּשָׁה גְּדוּלָה מְמַבּוּי.

וְיֵשׁ לְהַאֲרִיף שֶׁם בְּזֶה וַאֲכ"מ. וְע' ט"ז אַה"ע סִי' קִי"ט ס"ק ט"ז שְׁכַתְּבִי דְּשְׂכוּנָה לְדַעַת
הַרְמַב"ם מִיִּקְרִי רַק אוֹתוֹ חֲצָר.

וּבְגִיטִין ו' ע"א פִּירֵשׁ"י דְּשְׂכוּנָה הֵנִי ג' בְּתִים פְּהָא דַּע"ז וְזֶה מוֹכַח שֶׁם מְדַמְפְּרֵשׁ עֲרִסָא
שׁוּרָה אַחַת שְׁלַ בְּתִים וּשְׂכוּנָה קְטַנָּה מְמַנּוּ ע"ש. וּמִזֶּה קָשָׁה עַל הַפּוֹסְקִים שְׁכַתְּבוּ בְּדַעַת
רִש"י בְּהָא דְכַתְּבוֹת כ"ח דְּשְׂכוּנָה גְּדוּלָה מְמַבּוּי וְעַב"י סִי' קִי"ט וְהַהֲכַרַח לְקַצֵּר: סִימָן
סז כְּבוֹד הַרְבֵּה גְּדוּל וְכו' מַהוּ זָאב נ"י וּוַאלְפּוֹזָאן אֶבֶן יִקְרָה פ"ק בְּאַדְקִי.

א מַה שְׁעוֹרְרָנִי כַּת"ר בְּדָבָר הָעֵשְׂבִים שַׁבְּבִיָּה"ק שְׁהֵמְנַהֵג לְלַקְטָם וּלְתַתֵּם לְשׁוֹמֵר בֵּיה"ק.
וּכְבוֹדוֹ רוֹצֵה לִיַּחַד דְּמִיָּהֵם לְבִיָּה"מ"ד וְכַתְּבִי דְּכִינּוּן דְּהוּי מְחַנּוֹבֵר שְׂרִי בְּהִנְאָה מְדִינָא וְרַק
הַטַּעַם שְׁאָסוּר מִשׁוּם קְנָסָא.

וּפַה כִּינּוּן שַׁבְּלֵא"ה צָרִיף לְלַקְטָם שְׁלֵא יִרְעוּ הַנְּכָרִים הַדְּרִים אֶצֶל בֵּיה"ק אֵת בְּהִמּוֹתֵיהֶם
שֶׁם וְיִהְיֶה גְּנָאֵי יוֹתֵר גְּדוּל. וַאֲ"כ שׁוּב לֹא שְׁיֵיף לְקַנְסָם עֲבוּר הַלְקִיטָה וְשְׁפִיר שְׂרִי בְּהִנְאָה
עכ"ד: וְאִין זֶה מְסַפִּיק לְלַמֵּד זְכוּת עַל הַמְּנַהֵג.

כִּי הַמְּרַדְכֵי פ' בְּנֵי הָעִיר כָּתַב שְׁנֵי טַעְמִים אַהָא דְּאֵם לִיקֵט שׁוֹרְפָן בְּמִקּוּמָם. אֶחָד מִשׁוּם
קְנָס וְאֶחָד מִשׁוּם חֲשָׁד שְׁיַחֲשָׁדוּ שְׁלִיקֵט לְבַהֲמָתוֹ.

ונראה שהנצרה לטעם דחשדא מפני שהי גורס באבל רבתי פי"ד אם בשביל ביה"ק
עצמן מלקטן שורפן במקומן כמו שהעתיק הרמב"ן בתורת האדם סוף ענין הקבורה
וכ"ה בטוש"ע יו"ד סי' שס"ח שאף שלקט לצורה ביה"ק שורפן.

והב"י ובאה"ג לא הראו מקור הדין דלצורה ביה"ק. ומקורו מהרמב"ן בשם אבל רבתי.
ובזה לא שייך טעם קנס וכן אם לקט אחר לא שייך קנסא לזה הנצרה המרדכי לטעם
דחשדא. וממילא מבואר דבנ"ד אף שצריף ללקטם שלא ירעו הנכרים מ"מ צריף לשורפן
משום חשדא: (ב) והח"ס פתב בחי"ד סי' שכ"ז טעם למנהגינו להשתמש בעשבים שפיון
שטעם האיסור משום פבוד המתים ואצלינו החיים יודעים שמשתמשים בעשבים וקמחלי
ע"ז.

ולדבריו צ"ל שהתחילו מנהג זה בעיר חדשה כשעשו ביה"ק התנו שישתמשו בעשבים.
ונה לא מצינו.

ועו"ק דמה יענה בקברי קטנים דלאו בני מחילה נינהו וא"ל דקטנים לאו בני פןשת נינהו
כדאייתא בב"ק פ"ו ז"א דנדאי אף בביה"ק של קטנים איכא משום פבוד מתים ולא דמי
לבןשת בחיים.

ועוד לדבריו יוכלו להתיר פל קלות ראש בביה"ק וכן לועג לרש ע"י מחילה בחיים.
וא"כ מה נתקשו התו' בנדה ס"א ובכמה דוכתי בעושה מפלאים תכריכים למת דהני לועג
לרש.

גימא דאיירי שמתל בחיו ע"ז וכן לענין ציצית בתו' מנחות מ"א: ולזה נראה ברור דלא
שייך פלל מחילה בכגון זה כי אחר שמת כבר אין לו דעת ולא רשות שיהא נמשך מחילתו
הקודמת ועיקר הטעם משום פבוד הבירות.

ואף דאמרנו בסנהדרין מ"ו ע"ב שאם הספד יקרא דשכבי אם אמר אל תספדוני שומעים
לו. נראה דהיינו דוקא דבר שהוא מניעת הפיבוד.

אבל בזיון אין בידו למחול וכעין מ"ש הרא"ש בפ"ב דב"מ ש"ת"ח יכול למחול על פבודו
אבל לא לבזות א"ע והוא בח"מ ס"ס רס"ג. ואף הסוברים שם דשרי היינו לצורה מצנה
שאין גבהות לפני המקום ע"ש ולא בעלמא.

והקא נראה ברור שהטעם משום פבוד הבירות שפדי בזיון הוא שהעשבים שינקו
מלחלוחית גוף האדם יאכילו לבהמה. ואף ששיעור גניקת ירק לא הני כ"כ בעומק.

בכ"ז ידוע שהקרקע מלא מלחלוחית המתים ויונקים העשבים מזה וזה דומה לקבורה
דהני יקרא דחיי. וכתב הרמב"ן בתוה"א ונהטור סי' שמ"ח ובכ"מ רפי"ב מה' אבל
דקבורה הוא משום בזיון דכילהו חיי ולא דוקא של משפחה יעו"ש וה"ה הקא בנ"ד.

וא"כ לא שייך פלל דין מחילה בזה דאפשר אחד בסוף העולם אינו מוחל וכדאייתא כה"ג
בכתובות מ"א ע"א גבי פגם משפחה. ודמי לביהכ"נ של כרפים שחוששים שאחד בסוף
העולם אין מוחל חלקו.

וְכַל דְּבַר שֶׁהוּא מְשׁוּם כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת לֹא שֵׁינָהּ שְׁעִיר אַחַת אוֹ כַּמָּה עֲיִירוֹת בְּיַחַד יִסְכְּימוּ לְמַחֲוֹל ע"ז כִּי הוּא כְּבוֹד הָאָדָם בְּאֲשֶׁר הוּא אָדָם וְלֹא שֵׁינָהּ מְחִילָה בְּזָה: ג) וְהִנֵּה אֲצַלְיֵנוּ יֵשׁ לְלַמֵּד זְכוּת עַל הַמְּנַהֵג דְּכִינּוֹן דְּבִלְא"ה צָרִיף לְלַקֵּט הָעֲשָׂבִים שְׁלֹא יִרְעוּ נְכָרִים שְׁסֻמוּכִים שָׁם וְזֶהוּ כְּבוֹדָם וְרַק שְׁצָרִיף לְשָׂרְפָם בְּמִקוֹמָם מְשׁוּם חֲשָׁדָא שְׁלַקְטוּם לִיתָן לְבַהֲמָתוֹ כַּמ"ש הַמְרָדְכִי שָׁם.

וּבַנ"ד שְׁלֹקְחִים הָעֲשָׂבִים לְצָרְכֵי רַבִּים וְלְצַדִּיקָה וְכְדוּמָה. אֵין פֶּאן חֲשָׁדָא פְּדֵאִיתָא בַר"ה כ"ד דְּבִשְׁל רַבִּים לִיפֵא חֲשָׁדָא.

וּכ"כ הָאֲחֵרוֹנִים לְעַנְיָן בְּנִינָן בְּשַׁבַּת בְּקַבְּוֹלַת נְכָרֵי לְהַקֵּל בְּבִיהַכ"נ מְשׁוּם דְּבִשְׁל רַבִּים לִיפֵא חֲשָׁדָא. וְכֵן אִם עוֹשֶׂה זֹאת הַגַּבְּאֵי וְעוֹמֵד בְּשַׁעַת לִיקוּט וּמְכִירַת הָעֲשָׂבִים ג"כ הָוֵי כְּרַבִּים כְּדֵאִיתָא בַר"ה שָׁם דַּר"ג הָוֵי כְּרַבִּים דְּלִיפֵא חֲשָׁדָא.

וְהָא דְּבִש"ס הַדִּין שׁוֹרְפֵן בְּמִקוֹמָן אֵינְרֵי בְּשֵׁל יַחֲדֵי פִּידוּעַ דְּרַפָּם שֶׁהִי בִיה"ק מְנִיחָד לְכָל בֵּית אָב. ע' ס"פ הַמוֹכֵר פִּירוֹת וּבְכוֹרוֹת נ"ב ע"ב: וּלפ"ז מְבִנְאָר שְׁיֹתֵר נְכוֹן לְמִוְכָרָם לְצַדִּיקָה וְכְדוּמָה מְלַתְתָּם לְשׁוֹמֵר בִּיה"ק יְהוּדִי.

דְּרַפֵּי שְׁמִבְּנָאָר בְּרַמ"א ס' ש"ח דְּשָׂרֵי לִיתָן לְצִנְרָהּ שְׁיֹמֵר בִּיה"ק הִינְנוּ רַק ע"י מַעֲשֵׂה רַבִּים וּמוֹכְרִים לְנְכָרֵי. אֲבָל פֶּאן שְׁשׁוֹמֵר בִּיה"ק לֹקְטֵם וְנוֹתְנָם לְבַהֲמָתוֹ הוּא בְּעַצְמוֹ אִיסוּרָא קַעֲבִיד שֶׁהוּא יַחֲדֵי.

וְגַם דַּמ"מ בְּזִיוֹן הוּא שְׁנוֹתְנָם לְפָנֵי בַהֲמָתוֹ. וְצָרִיף לְדַחֲוֹק דַּמ"מ פִּינּוֹן שֶׁהוּא מוֹשְׁפָר מֵרַבִּים מִיְקָרֵי הַכָּל לְצִנְרָהּ רַבִּים וְע"י רַבִּים.

אֲבָל ע"י הַגַּבְּאֵי לְמַכְרָם לְצִנְרָהּ צַדִּיקָה שְׁפִיר לִיפֵא חֲשָׁדָא פַּנ"ל. וְיֹתֵר טוֹב לְמַכְרָם לְנְכָרֵי כְּדֵי שְׁיַחֲדֵי לֹא יַעֲשֶׂה הָאִיסוּר לִיתְנָם לְבַהֲמָתוֹ: ד) וְהַב"ח פְּתַב ס' ש"ח דְּהָא דְשׁוֹרְפָם בְּמִקוֹמָם הוּא מְשׁוּם כְּבוֹד מַתִּים וְלָזָה פְּתַב שָׁם שְׁמָה שְׁנוֹהֲגִים הַגַּבְּאִים לְלַקֵּט הַפִּירוֹת וְלְמַפְּוֹר לְצַדִּיקָה וּקְצַת לְצִנְרָהּ א"י הַשׁוֹמֵר בַּה"ק וְגַם הָא"י הַשׁוֹמֵר עוֹשֶׂה גֵן בְּבִיה"ק יִזְהָרוּ שְׁלֹא יִהְיֶה זֶה עַל מְקוֹם קְבָר אוֹ סֶפֶק קְבָר.

וּתְמַהֲנֵי דְּהָא מְפֹרֵשׁ בְּש"ס בְּמַגִּילָה כ"ט דְּפָרִיף אֵהָא דְקַתְנֵי מְפָנֵי כְּבוֹד מַתִּים אֵהֲנֵי אֵילִימָא אִסְיָא פִּינּוֹן שְׁשׁוֹרְפֵן בְּמִקוֹמָן מֵאֵי כְּבוֹד מַתִּים אֵיפֵא אֵלָא אֲרִישָׂא. הָרֵי מְפֹרֵשׁ דְּהָא שְׁשׁוֹרְפֵן אֵינוֹ מְשׁוּם כְּבוֹד מַתִּים וּמְבִנְאָר מְזָה ג"כ דְּלֹא כַּמֶּש"ל.

וְגוּף הַנְּתִיבָה לְבַהֲמָתוֹ אֵינוֹ בְּזִיוֹן כ"כ פִּינּוֹן שְׁפִכְרָנְלַקְטוּ. וְרַק מְשׁוּם קָנַס אוֹ חֲשָׁד כַּמ"ש הַמְרָדְכִי.

וְקוֹשְׁיֵית הַש"ס נִרְאֶה מְשׁוּם דְּהַשְׁרִיפָה עַל הַבִּיה"ק בְּאַמַּת אֵינוֹ דְּרָהּ כְּבוֹד כ"כ רַק הַחֲמִירוֹ כֵּן כְּדֵי שְׁלֹא יְבוֹאוּ לְלַקֵּט: אֲכֵן בְּאַמַּת צַדִּיקוֹ דְּבָרֵי הַב"ח דְּעֵיקֵר אִיסוּר הַנְּאָה בְּעֲשָׂבִים הוּא מְשׁוּם כְּבוֹד מַתִּים.

וּמ"ש הַמְרָדְכִי הַטַּעַם מְשׁוּם קָנַס וְחֲשָׁד. הוּא עַל מַה שְׁצָרִיף לְשָׂרוּף בְּמִקוֹמוֹ וְלֹא בְּמִקוֹם אַחֵר.

וּכ"כ בַּת"ד ס' רפ"ד וְאֵף שְׁפַתְב שָׁם ג"כ לְפָרֵשׁ שְׁעֵיקֵר הָאִיסוּר הוּא ג"כ מְשׁוּם קָנַס וְחֲשָׁד אֲבָל הָעֵיקֵר כְּפִירוּשׁוֹ הַקּוֹדֵם פַּנ"ל. וְכֵן קוֹשְׁיֵית הַש"ס י"ל דְּפָרִיף דְּהָא שְׁדוּוּקָא

במקומן אין בזה פבוד למתים אבל עיקר איסור לקיטה והנאה הוא משום פבוד מתים כמ"ש הב"ח וכמ"ל ג"כ.

וכ"כ בשיבת ציון סי' ס"ב שפוננת המרדכי ליתן טעם על מה שצריך לשלוח ביוקא במקומו. ואף שלפ"ז טעם הקנס דחוק דמה קנס הוא זה בכ"ז ברור שזהו פוננת המרדכי: וא"כ נסתר ההיתר שבארנו משום דברבים ליפא חשדא ואין שום היתר.

וכ"כ הב"ח באמת והסכים הש"ך לדבריו שאין מותר ליתן לצדקה ולשומר ביה"ק רק מה שאינו על הקברים יעו"ש ונראה דאף שמבואר ברמ"א סי' שס"ח בשם מהרי"ו שאם אין יד הציבור משגת להציל בה"ק שלא ירעו שם מותרים למפנר עצבים ופירות שעל ביה"ק לצורך הצלת ביה"ק.

ומייתי ראיה מחזקיה שקוצץ דלתות ההיכל ושיגרון למלך אשור. מ"מ לא התיר רק בשאין ידם משגת.

אבל לא ליתנם לשומר ביה"ק פשאפשו לשכרו גם בלעדי זה. וכן החליט בשיבת ציון סי' ס"ב שאסור אף לרפואה רק כשא"א להתרפא בעצבים אחרים ע"ש.

וראית המהרי"ו קצ"ע דשם הוי פיקוח נפשות שלא יבוא מלך אשור ויחריב א"י. ולא בשביל פבוד ביהמ"ק בלבד.

מ"מ הסבא נכונה כמו שמותר להלין המת לכבודו. וכן מצינו בברכות י"ח שלא ירכב על ס"ת ועל עצמות המת מפני שנוהג מנהג בזיון.

ואם מתירא מפני לסטים מותר. אלמא שמותר לבזותם קצת כדי להצילם מבזיון מרובה וזהו פבודם.

וכ"ז שייך כשא"א בענין אחר וכהא דאין ידם משגת כנ"ל. אבל בעלמא לא: ה) וגוף דין דמהרי"ו ותה"ד סי' רפ"ד אי חייבים פלל להוציא הוצאות שלא יבזו הנכרים את ביה"ק צל"ע טובא דנראה עיקר כמ"ש התה"ד שפינון שהם אנוסים פטורים.

והשיבת ציון סי' ס"ב חולק על התה"ד וס"ל שצריך להוציא כפי יכולתם להציל ביה"ק מבזיון. ותמהני עליו שחולק על התה"ד בלי שום ראיה והיכן מצינו שיהיו חייבים להרבות בהוצאה להציל איש חי או מת מבזיון [ואף דבסנהדרין ע"ג מבואר דמצילין בנפשו הרודף אחר נערה המאורסה משום פגמא ע"ש].

לא דמי לזה. וגם בכ"ז לא מצאנו שיוציאו הרבה הוצאות.

והא דאיתא שם שחייב למיגר אגורי היינו רק בהצלת נפשות וע' בגין ציון סי' קס"ז [ורק מצינו שהתורה חייבה במצות קבורה ובטנורח לכבוד החיים והמתים אבל לא בכספו. ואף אם נכנס זה בכלל צדקה ג"כ אין שייך להכביד על הציבור.

ואי נימא שזה בכלל מצות קבורה. לבד דלא מצינו פן דהא קבור תקברנו דרשינו לה בסנהדרין מ"ו ע"ב לארון וקבורה ולא דריש לה לקבורה אף מאה פעמים פהא דב"מ ל"א.

וילבד זה גם בקבורה לא מצינו שיהיו חייבים להוציא הרבה ע"ז והיא רק מצנה שבגופו וטרחתו. ונראה שעיקר דברי התה"ד שם וכן השיבת ציון הם רק בזה הוא עובדא שרצו לעשות דרך הרבים על הביה"ק שהיו הולכים שם גם ישראלים.

ולזה שפיר קאמר שם התה"ד דהוי פהצלת ממון רבים ובאונס ושירי. והשי"צ חולק דמ"מ אסור שילכו רבים שם.

ומחויבים להוציא ע"ז פסוף כדי יקולתם להנצל מהאסור. ועמג"א סי' תרנ"ו ואכמ"ל בזה.

ונראה הטעם פהא דקדושין י"ח שפופין המשפחה לפדות משום פגם משפחה וה"ה בנ"ד. ועמ"ש בס' צ"ו באורף בזה בס"ד: ו) והח"ס סי' שכ"ז פתב היתר מצד דבהקדש אין מעילה בגידולים.

ונה צ"ע דמ"מ איסור איפא. ובכל הנאה קיי"ל שגידולים אסורים.

וגם דהא מדמינן לע"ז שאסור שאסור גידולים שלה. וגם דהא פסק הרמב"ם פ"ה מה' מעילה ה"ו שמועלים בגידולים.

וראיתי שבאר טעם ההיתר מצד שפסק אם העשבים על הקבר ממש. והו"ל ספק דרבנן ועוד סברות בזה מצד ס"ס וכ"כ איזה אחרונים.

ותמיהני שהרי הוא נדאי שהעשבים צומחים על הקברים ממש בלי שום ספק ובכ"ז לוקטים אותם וכלי ספק פיון שנהגו היתר יש לזה יסוד נכון בש"ס ופוסקים. וגם ראיתי שכתבו מצד ביטול ברוב וע' שו"ת רעק"א סי' מ"ה.

ולענ"ד פיון דיליף בג"ש מע"ז א"כ גיליף ג"כ שאינו בטל ברוב כמו ע"ז דהוי בכל שהוא. וצ"ל דמסברא ע"ז חמיר טפי בזה והוא דוחק פיון דג"ש גמיר וע' ע"ז ע"ד ע"א ובתו' שם.

ואפשר דכיון דגוף איסור מת גמרינן מע"ע כמו"ש התו' בסנהדרין מ"ח ע"א ע"ש ממילא בטל ברוב כמו ע"ע. וממילא גם משמשי המת בטילים דלא יהא טפל חמור מן העיקר ואכמ"ל בזה: עכ"פ פיון שבארנו דמשום דליכא חשדא אין היתר.

וגם היתר הח"ס אינו מבותר. א"כ קשה טובא איך נהגו היתר בדבר המפורש בש"ס ופוסקים לאיסור: ז) והנראה בזה דהנה הרמב"ם כתב בפ"ד מה"א הי"ג בתי הקברות אסורין בהנאה פיצד אין אוכלין בהם ואין עושין בהם מלאכה ולא קורין בהן ולא שונין בהן פללו של דבר אין גיאותין בהן ולא נוהגין בהן קלות ראש עכ"ל.

והוא נפלא שלא הביא פלל הא דאין מרעין בהמות ואין מלקטין ואם לקטן שורפן במקומן וקבר תמה עליו בכ"מ שם ע"ז. והב"ח סי' שס"ח כתב ליישב זה דמ"ש אסור בהנאה הוא ג"כ משום כבוד המתים ולהכי לא הזכיר אין מרעין דהוי כ"ש מאין אוכלין ואינה.

והנה לבד שהוא דחוק תמיהני טובא למה השמיט הא דשורפן במקומן שפורש בש"ס דלא הוי משום כבוד מתים. ועוד קשה טובא לכל הפירושים פיון שפל הכרייתא הטעם משום כבוד מתים וכן הא דשורפן דווקא במקומן יש לו טעם משום קנסא וחשדא א"כ

מה מקשה הש"ס אי קאי אסיפא מאי כבוד מתים איפא דשפיר קאי אפולא בריתא וקנס דבמקומן הוא ג"כ נצמח מדין כבוד מתים והפל אַחַד.

וגם מאי משני אלא ארישא הול"ל. אשארא פינן דכל הברייתא הוא מטעם זה לבד הא דבמקומן.

ורש"י פ"א באמת ארישא אין נוהגין בקו קלות ראש קאי עכ"ל. משמע דרק אהא לחודיה קאי.

אבל פירש"י גופא צריך מוכן דהא גם אין מרעין ומלקטין הוא ג"כ משום כבוד מתים. ודוחק לומר דכיון דהנהו הווי פירושא דאין נוהגין קלות ראש להכי נקיט רש"י רק רישא וכו' הש"ס לא נקיט אשארא: ונראה דעת הרמב"ם בזה דס"ל דהא דאין מרעין ומלקטין אינו משום קלות ראש דהא חזינו גבי ביהכ"נ איתא בדרב כ"ח ע"א שלא תלוש העשבים משום עגנ"פ.

משמע דבלא"ה שרי ללקט ולא הוי קלות ראש אף שיש לחלק בין ביהכ"נ לביה"ק דביה"ק הוי ליקוט עשבים טפי קלות ראש. וגם יש לפרש שם דלא תלוש אף לשורף ולא להאכיל לבקמתו.

מ"מ קשה ל"ל חשיב גבי ביהכ"נ האי קלות ראש דהכא כמו ליקוט עשבים וע"כ דלא הוי קלות ראש: ח) והנראה דהנה דעת ה"ר ישעיה הובא בטוש"ע י"ד שס"ד דעפר שע"ג הקבר אסור בהנאה דהוי תלוש ולבסוף חיברו ושאר פוסקים חולקים עליו וס"ל דרק קבר בגין אסור כדאיתא בסנהדרין מ"ז.

ונראה סברתם כמו"ש התו' בע"ז מ"ח ע"א דבאילן אף שהיתה בו מקודם תפיסת ד' אדם מ"מ פינן שהווא מחובר ממש בטלה תפיסתו משא"כ בבית ע"ש. וה"ה הכא ס"ל דכיון שהעפר מתחבר ממש עם האדמה שם בטלה תפיסתו משא"כ בקבר בגין.

אבל עדיין צ"ע דהא קיי"ל בע"ז מ"ח דהמשתנה לאילן תוספתו אסור אף שהוא מחובר. וא"כ ה"ק הכא אף אי נימא דהעפר שעל הקבר הוי כמחובר מ"מ הרי הניחו על הקבר אחר קבורת המת והו"ל כתוספת באילן אחר השתנה כנ"ל.

וא"ל דרק במשתנה אסור ולא במשמישי ע"ז. ז"א דנראה דמשמישי ע"ז וע"ז עצמה דין אחד להם לענין זה וגם דהא תנן בע"ז מ"ח שאילן שהעמיד תחתיו ע"ז אסורה.

וקשה דהא מחובר אינו נאסר והתו' כתבו בדרב מ"ז ע"ב דהוי רק מדרבנן והוא דוחק. ולענ"ד י"ל דהפוננה שאסורה בהנאה מה שניתוסף בה וכדשמואל וא"כ מבואר דה"ה במשמישין.

והא דלא מייתי לה לסיועי לשמואל היינו משום דאיפא לאוקמא שנטעה מתחילה לכך וכ"כ הר"ן ובתו' רי"ד דאירי שנטעו מתחילה לכך ע"ש. ובחז' ריטב"א מ"ז ע"ב כתב דהא איפא שם שני גירסות גירסא שלפנינו בטלה ה"ז מותרת ויש גירסא בטלה ה"ז מותרת.

ולזה כתב שם דלגירסא נטלה מפרש לה שלא נטעה מתחילה לכך וא"כ אין נאסר האילן בלא מעשה ורק משום מראית העין אסור בהנאה כ"ז שהע"ז תחת האילן וכמ"ש התו'

ג"כ. ולגירסא בטלה צ"ל דאיירי שנטעו מתחילה לכה או שגדעה ופיסלה לכה ולזה צריה ביטול.

ולכאורה ק' דמ"מ היכי סתים לה דנטלה מותרת דהא מ"מ אסור מה שניתוסף. אבל כבר נתבאר בחי' הריטב"א שם דהיכא שהעמידו הע"ז שם דרף עראי אז האסור אינו רק מדרבנן מפני מראית העין.

ואם הוציאה אף ע"י ישראל הנותר האילן ואם העמידו שם דרף קבע אסורה מן התורה. רק אם הוציאה נכרי ע"מ שלא להחזיר ה"ז ביטול גמור והותר האילן וא"כ א"ש שמוותר גם התוספת וכ"נ דעת רש"י מ"ז ע"ב כמ"ש הריטב"א וכו"כ הטוש"ע סי' קמ"ה ס"ג.

עכ"פ קשה למה מותר העפר שעל הקבר ובפרט דהא הוי פנוטעו מתחילה לכה: ט) והנה מפרק הקשיתי דהא קי"ל בע"ז נ"ד דאם חפר בורות שיחין ומערות לע"ז אסרה. וא"כ למה מותר קבר הא חפרה לשם מת.

ומצאתי בחי' ריטב"א ע"ז נ"ד שהתעורר בזה וכתב דהא הוי הל"מ בע"ז. ולהכי לא ילפינו זה לקבר ולא נלמד רק הפתוב בתורה.

וכוננתו נראה פדאייתא בנזיר נ"ו שאין דנין מהל"מ [וע' מכות י"א ע"א ואף דשם קי"ל דפסול ס"ת שתפרו בפשתן דאימקש אף להל"מ מ"מ י"ל דרק שם דקרי לתפילין תורת ה' משמע שדין אחד להם בכל דבר משא"כ בעלמא אין דנין ג"ש מהלכה וע' רש"י שבת קל"ב ע"א וע' קדושין י"ז גבי ג"ש דריקם ויש לדחות ואקצר.

וע' תוס' שבת כ"ח ע"א שכתבו בד"ה אלא שלא נלמד בג"ש רק דבר המפורש וכעין זה איתא בתוס' ב"ק כ"ד ע"ב ויש להאריך בזה]. וכן מוכח ממה דקי"ל שקבר הנעשה בקרקע גזולה מפנים אותו והקבר מותר בהנאה.

וקשה דהא בע"ז קי"ל דע"י מעשה אסור אף דבר שאינו שלו. ולפ"ז א"ש דג"ז הוי הל"מ וכ"נ דעת הריטב"א שם ע"ש.

והיינו משום דיליף מקרא דהכנו. ואמרנו עד דאתא יחזקאל גמרא גמירי לה וכדאייתא בכמה דוכתי בש"ס פעין זה ע' סנהדרין כ"ב ע"ב: וראיתי פעת בבאר יצחק סי' כ"ט שהקשה לו זה רב אחד.

ולא ראה דברי ריטב"א הנ"ל. והגאון המחבר תירץ לו עפמ"ש הרמב"ן בחי' ע"ז דאילן שנטעו מתחילה לע"ז דאסור היינו בשל נכרי.

אבל של ישראל פינון שאין אסור עד שתיעבד והעבודה היא פשהוא כבר מחובר שוב אינו נאסר ולא משפחת לה רק כשנעבדה קודם השרשה. ולזה ה"א בחפר בה בורות ג"כ ע"כ איירי בשל נכרי שנאסר מיד ע"י החפירה דבשל ישראל דבעי עד שתיעבד א"כ העבודה היא לקרקע עולם ושוב אינו נאסר.

וממילא מיושב גושאיא הנ"ל דהא קבר הוא כמשמשים שאינו נאסר עד שתיעבד וכדאייתא בסנהדרין מ"ז ע"ב שא"נ עד שיקברו מת שם וכשקוברים המת הרי הוא קרקע עולם ואינו נאסר: והנה חי' הרמב"ן על ע"ז אינו ת"י אבל לענ"ד תירוצו צ"ע דבחי' נאסר.

הריטב"א בע"ז נ"ד מיתמי בשם הרמב"ן גבי גיטת הדין בין קרוביה דבתקת בין קרוביה
אסרה שפעה בה מעשה.

אף שאינה רק בימוס דהוי משמשי ע"ז שאין נאסרים עד שיעבדו ע"ש שפוןרש פן
בדבריו. הרי להדיא בדבריו שאף שנעבד אחר שפבר עשה המעשה מ"מ נאסרה הבהמה
וה"ה לקרקע [ובלא"ה פבר הרגיש שם בבא"י דלהטור וש"פ שפצריכים בחרפ בורות
השתתה הקושא במקומה.

ומש"ש לתרץ דס"ל דהוי דרבנן הוא דחוק וכפוןרש פריטב"א ושאר ראשונים וע' שו"ת
רעק"א סי' מ"ה מ"ש פנה בדעת רש"י. ונראה טעם הדבר דהכא פיון שהל"מ או גזה"כ
שפמעשה אוסר אף קרקע ובע"ח ושאינו שלו.

א"כ אף שעובד אחר המעשה נאסר ג"כ דמאי שנא. ורק גבי אילן כתב שפיר הרמב"ן
דאין עבודה שאחר ההשרשה אוסרת משום שפמעשה הנטיעה אף שנטעו לכך הנה בתלוש
ועתה הוא מחובר ופנים חדשות באו לכאן שנעשה פקרקע וכמ"ש התוס' מ"ח ע"א
משא"כ ה"כא [ואולי הטעם בחרפ בורות דמיקרי לענן זה תפיסת יד אדם]: י' ולפ"ז
נראה שאם נטעה ישראל מתחילה לכך ועבדה בשעת השרשה ממש פגון שאמר שעובדה
בגמר השרשה וכעין הא דב"ק ע"א בגמר זביחה עובדה.

מ"מ לא נאסר לשיתת הרמב"ן הנ"ל פיון שפפעו שיחול האיסור נעשה מחובר. ומחובר
אינו נאסר ואף דבא בבת אחת.

וכן מוכח מלשון הרמב"ן שהובא בבא"י שם סי' ל' שכתב שאין נאסר עד שיעבדה
קודם השרשה. משמע ולא בשעת השרשה: ועפ"ז מבואר שפיר שיתת הפוסקים דס"ל
שפפר שעל הקבר אינו נאסר דס"ל דכל עפר תיקף פשמניחים אותו על האדמה הוי
תיקף פמחובר וכמוכן.

והעפר אין שייך לומר שפאסר רק פפמונח פבר על הקבר שבנה מיקרי שפמשו בה
למת וכדאיתא בסנהדרין מ"ח דבעי עד שיעבדו ואז שוב אינו נאסר דהוי מחובר פיון
שפא בבת אחת האיסור והחיבור כמש"ל.

וכן מוכח מרבינו ישעיה בעצמו שכתב הטעם דאסור העפר משום דהוי תלוש ולבסוף
חברו. וקשה דתיפוק ליה דהוי פנטעו מתחילה לכך ועכצ"ל כמש"ל דהכא לא שייך זה
משום שהאיסור בא בפעה שנעשה מחובר.

ולנה הוצרך לסברא דתלוש ולבסוף חברו. וש"פ ס"ל דלא דמי לבית רק לאילן כמש"ל
מהתוס' דף מ"ח.

ומה שהקשיתי מהא דתוספת אסור. נראה דג"כ לק"מ דרק גבי ע"ז שייך איסור תוספת
לפי שהעבודה הוא לכל האילן ולהתוספת ג"כ ותיקף צומח התוספת באיסור.

ובהעמיד תחתיו ע"ז ג"כ משתמש בכל האילן יחד והתוספת הוא נצמח מגוף האילן.
משא"כ ה"כא שהעפר הניתוסף הוא בפ"ע רק שחברו לארץ שהמת קבור בה.

ואין להוכיח מהא דתוספת אסור שאם בא החיבור ואיסור נעבד בבת אחת אסור. ז"א דשם גזה"כ הוא מהא דאשיריהם תגדעון וראיה דהא אין עובדים לאילן בכל רגע ורגע וא"כ למה אסור מה שצמח בשעה שלא עבדה.

וע"כ צ"ל שגזה"כ הוא שמה שצומח ממחנה נעבד אחר שנעבדה אסור. וא"כ אין לה בו אלא חידושו מה שצומח אבל לא מה שניתוסף ונתחבר בפ"ע.

ואטו אם יטע אילן אחר סמוך לו וניתחברו השניים בארץ יחד יאסר האילן השני. ובענין הא דבא האיסור והחיבור בבת אחת יש להאריך בהרבה שיטות בש"ס דאיפא כה"ג ובהא דכל שאינו בזא"ז אף בב"א אינו אף מטרדוטי ההכרח לקצור: עכ"פ לפ"ז נתבאר דלריה"ג ולר' יוסי בר"י דס"ל בע"ז מ"ה דאילן שנטעו ולבסוף עבדו אסור ואפשר דאף ר"ע ס"ל הכי ועתוס' מ"ו ע"א ובמפרשים שם ודאי דאסור העפר שמשמים אח"כ על הקבר פיון שגלמד מע"ז.

וכן לפירש"י בסנהדרין מ"ח ע"ב דרשב"ג ס"ל הזמנה מילתא היא וכאבני דאסור במשמימי מת אף בהזמנה א"כ ודאי שצמח העפר שמשמים על הקבר כי בשעה שמימי העפר להשים על הקבר הרי הוא מזמינו בתלוש ונאסר וכדאיתא בע"ז נ"ט דטפחינהו בידו הוי תלוש בתפיסת יד אדם ורק דשם במים דמי לבית דלא הוי חיבור גמור ובעפר דמי לאילן וכמש"ל ועכ"פ ודאי שצמח העפר למ"ד הזמנה מילתא במת [ובסוגיא דסנהדרין שם צריך ביאור דמדמה הש"ס הזמנה דתפילין למת דהא במת יליף לה מקרא שם לאבני ורבא ואכמ"ל בזה.

ועפ"ז יש ליישב קושיות התוס' שם על רש"י בד"ה אע"פ וע' במלחמות בפ"ק דסוכה]: (א) ולפ"ז נראה דס"ל להרמב"ם דהא דאין מרעין בו בהמות ואין לוקטין בו עשבים ואם ליקטן שורפן במקומן היינו משום איסור הנאה ממש כמ"ש הר"ן ולא משום פבוד מתים דאי משום פבוד מתים ל"ל למימר אין מרעין בו בהמות הא הוי קו"ח ממה שבעצמו אסור לאכול שם ובבהמה הוי בזיון טפי.

וכן קשה למה אם ליקטן שורפן וטעם דקנס דחוק דכל כה"ג הו"ל לפרושי. וגם דבמס' שמיחות פ"ד איתא שאף אם ליקטן לצורך ביה"ק ג"כ שורפן במקומן ע"ש בהגהת הגר"א וכ"ה בטוש"ע סי' שס"ח ובזה לא שייך קנס.

וטעם חשד דחוק מאוד פיון שבגוף הדבר אין בו איסור רק משום פבוד מתים לא שייך זה. והרא"ש והמרדכי פ' בני העיר כתבו דאירי אף בקרקע עולם ומשום פבוד מתים.

ובקבר פניו בלא"ה אסור בהנאה. אבל הרמב"ם ס"ל כמש"ל וכ"נ דהא הש"ס אינו מחלק בין קבר פניו לקבר חפירה ואדרבא סתם ביה"ק שלהם הוי של פניו וכדאיתא בעירובין ל"א ובמשנה שם כ"ו ע"ב שאסור לערב בביה"ק משום איסור הנאה.

וכבר כתב המג"א ר"ס ת"ט דע"כ איירי בקבר פניו לקבר חפירה מותר בהנאה. הרי דקרי לה סתם ביה"ק ועכצ"ל כמש"ל.

ורק דהקא משמע להרמב"ם דאירי בקבר תפירה ג"כ פי בקבר בנין אין דרו שייצמחו
עשבים כ"כ אם לא שיש עפר על גביו והעפר הני כמחנך כמש"ל. ואף שלפעמים צומח
קצת איזה עשב על הגגות וכמ"ש פתציר גגות.

ככ"ז אין בו ממש וג"ז הוא ע"י קצת עפר שיש שם. ולזה ס"ל להרמב"ם דברייתא זו
אתיא כריה"ג וריב"י דס"ל נטעו ולבסוף עבדו אסור ולזה אסור העפר שעל הקבר
בהנאה מדינא כמש"ל ולזה גם העשבים אסורים.

אבל לדידן דס"ל פרבנו דנטעו ולבסוף עבדו מותר שפיר שרי בהנאה וכהפוסקים
החולקים על רבינו ישעיה כמש"ל ולזה מותר גם העשבים בהנאה. וא"ל דמ"מ העשבים
יאסרו בהנאה דהוי פתוספת שניאסר אף במקור.

ונה צומח מן הקבר עצמו כמו באשירה וכמש"ל. ז"א דבאשירה היינו משום שעובדים
גם התוספת או כשמעמיד הע"ז תחת האשירה הענפים המתוספים מגינים ג"כ על הע"ז
דהוי נוי לע"ז יותר.

אבל במת לא שייך זה. ולא מיקרי תשמיש למת רק העפר שמכסה הקבר.

אבל לא העשבים והאילנות וז"ב. ומשום גידולים אין לאסור פיון שהעפר בעצמו מותר
דהוי קרקע עולם ולזה לא הביא הרמב"ם דין דאין לוקטין עשבים וששורפן.

והא דאין מרעין בהמות א"צ להביא דהוי כ"ש מאין אוכלין בהן כמש"ל. ובברייתא קתני
לה לאסור מדינא כנ"ל.

ולא משום קלות ראש: ולפ"ז מיןשב מאוד סוגיא דמגילה כ"ט דפריה מפני כבוד מתים
אהיא. ומסיק דקאי ארישא.

והוא תמוה דהא גם הנהו דסיפא הוי משום כבוד מתים וכמש"ל. אבל לפמש"ל א"ש
דהנהו דסיפא הוי משום אה"נ ממש וכמש"ל.

ונראה שלזה פירש"י ג"כ דקאי ארישא היינו על אין נוהגין קלות ראש. משום דאזיל
לטעמיה דס"ל בע"ז מ"ה דבנטעו חזור כ"ע ל"פ שאסור אף בנטעו ולבסוף עבדו דהוי
פתלוש ולבסוף חזרו.

וא"כ ה"ה בעפר שעל הקבר ע"כ ס"ל כר' ישעיה שאסור דהוי תלוש ולבסוף חזרו.
וא"כ ע"כ דטעמא דאין מרעין ואינהו הוא אסור מדינא ולא משום כבוד מתים.

והחולקים על ר' ישעיה ס"ל פהתוס' שם דאף בנטעו חזור הוי מחנך גמור ולא דמי לבית
וכמש"ל. וה"נ ס"ל בעפר שמתחבר תיקף עם הארץ והו"ל קרקע עולם דגוף אחד הוא:
(ב) וממילא מיןשב מנהגינו לשיטת הרמב"ם וכן לשיטת רוב הפוסקים דס"ל שעפר
שעל המת מותר.

דקיי"ל פרבנו דריה"ג שנטעו ולבסוף עבדו מותר. ולזה שפיר העשבים והאילנות שעל
הקברים מותרים.

פי מן המת ודאי שאינם יונקים. פי יניקת זרעים ג' טפחים כמפורש בכמה דוכתי.

ואף דאיתא בירושלמי ע"ז פ"ג הל"ה דחטים בוקעים השרשים תמישים אמה י"ל דהיינו
דווקא חטים. ועו"ל דהיניקה הוי רק ג' טפחים רק השרשים בוקעים טפי וכן עיקר
וכעין זה איתא בב"ב כ"ו ע"ב לענין חוץ לט"ז אמה שאף שיש שרשים אין שם יניקה
וז"ב.

ועפר שעל הקבר מותר ולזה גם גידוליו מותרים. ובמה שלוקטים העשבים אין בזה
משום בזיון למתים כלל וכמש"ל דגם בביהכ"נ לא נאסר ללוקטם רק משום עגמת נפש
ולא משום בזיון.

ונהגו העולם פהרמב"ם בזה כיון שגם לשאר פוסקים הוא רק מדרבנן ויש לצדד קצת
להיתר וכמש"ל ועי' רמ"א סי' שס"ח מתה"ד: יג) והנה במש"ל דסתם ביה"ק הוי של
בגין מהא דעירובין ל"א. באמת סוגיא דשם צ"ע דכל כה"ג הו"ל לפרושי.

ועו"ק דקאמר שם לר"י דשרי משום דאין מערבין אלא לדבר מצוה ומצות לאו ליהנות
ניתנו. וזה קשה דהא בעינן שיקנה שם ביתו ויוכל לאכול שם וזה אסור לאכול שם
דאסור בהנאה וכמו דקיי"ל שאין מערבין באה"נ.

ובחז"ל. רעק"א בסי' ת"ט תמה על מ"ש בש"ע שם שאין עירובו עירוב דמנ"ל זה על
בדיעבד עי"ש.

ולענ"ד הדבר נכון כמ"ש דכיון שאסור לאכול שם אינו עירוב. ואדרבא קשה על הש"ס
דמפרש טעמא דר"י דשרי משום מצות לאו ליהנות ניתנו וכנ"ל.

ועו"ק לשון הרמב"ם פי"ד מה' אבל הי"ג שקתב ביה"ק אסור בהנאה ושם איירי בקבר
קרקע עולם דמיייתי שם דין דאין אוכלים ואינן משום קלות ראש ולא משום איסור
הנאה וגם דהו"ל לפרושי דאיירי דווקא בקבר בגין.

ועו"ק דבית הפרס ע"כ הוי קבר חפירה דבקבר בגין לא שייך לומר שחברש הקבר.
וא"כ הו"ל לפלוגי בדידה בין קבר בגין לקבר חפירה: והנלע"ד דבאמת איירי בעירובין
שם אף בקבר חפירה.

ואיסור הנאה דהתם היינו מצד קלות ראש להשתמש שם במיני מאכל ומשתה וליהנות
שם. וכמו בבתי פנסיות דאמרינן במגילה כ"ח ע"א שאין אוכלין ושותין שם ואין נאזותין
שם משום דהוי קלות ראש.

ומשם גם פן מקור דברי הרמב"ם שחשב בפ"ד מה' אבל ג"כ הנה גבי קלות ראש בביה"ק
אף שבש"ס ב"ב כ"ט גבי ביה"ק לא נזכר זה. ולזה שפיר קאמר דמצות לאו ליהנות
ניתנו ומותר בכה"ג להשתמש שם להניח עירוב.

שאינו רק לשם מצוה ולא הוי בזיון למת. ולרבנן אסור בכל ביה"ק אף בקבר חפירה
וכנ"ל.

ולועג לרש ליכא בהנחת עירוב דהא אינו רק סילוק איסור תחומין ולועג לרש שייך רק
בגוף המצוה כמו בציצית ותפילין ולימוד תורה וכדומה. ומינשב בזה הא דקאמרינן לר"י
דשרי אף שאסור לאכול שם ובזה לא שייך מצות לאו ליהנות פדאיתא בר"ה כ"ח דבדבר
הנאה גמורה לא שייך זה וגם דהוי קלות ראש גמור כמש"ל.

בכ"ז הא קאָמער שם מעיקרא שייכול לילך שם ע"י שיצה תיבה ומגדל ולהביאו אצלו ע"י פשוטי פלי עץ. וא"כ ה"נ אין בזה קלות ראש פיון שאינו אוכל בביה"ק ממש רק בשיצה והו"ל רשות בפ"ע וכמו שחוצץ בפני הטומאה דהו"ל אוהל בפ"ע כ"ש שחוצץ לענין דלא הוי קלות ראש.

ורק לעשות קפנדריא מבואר במס' שמחות פי"ד דהוי קלות ראש ולא לעבור בתוכו לצורה ובפרט דהא הוי צורה מצנה. אבל אי נימא שאסור בהנאה ממש תיקשי דאף ע"י שיצה תו"מ אסור לעבור שם וכמ"ש בהג"א דלרבנינו ישע"י אסור לדרוס על הקבר ועי"ד סי' שס"ח ואחרונים.

ורש"י שפירש בעירובין שם אסור הנאה ממש לטעמיה אגיל כמש"ל דס"ל דבאילן בנטעו יחור הוי תלוש ולבסוף חיברו ואסור אף בעבדו אח"כ כמו בית ולזה עפר שעל הקבר אסור אף בקבר חפור.

וע"כ מפרש אה"נ ממש. ומה דמבואר שילך בשיצה תו"מ צ"ל דס"ל לרש"י דמעיקרא ידע סבא דלאו ליהנות ניתנו.

ומה שיעבור בשיצה תו"מ לצורה מצנה ג"כ לא הויא הנאה. או דס"ל לרש"י שמוטר לדרוס כמבואר באחרונים שם הטעם דבלאו עפר הקבר הנה שם עפר אחר וא"כ אינו נהנה ממנו.

וכן מוכח ממה שלא חילק הרמב"ם בפ"ו מה"ע הי"ז בין קבר יחידי לביה"ק כפירש"י בעירובין שם. הרי שעובר בשיצה תו"מ על גוף הקבר ומ"מ אינו אוסר שם רק מפני דניחא ליה אח"כ והיינו משום דאיירי בקבר חפירה וכמש"ל.

ורק מה דניחא ליה אח"כ הוי קלות ראש שמשמש שם במיני מאכל וכמש"ל. אבל הרמב"ם ס"ל דעפר שעל הקבר מותר וכמש"ל ומפרש אה"נ שבש"ס משום קלות ראש כמש"ל והיינו דבפי"ד מה' אבל כתב ג"כ שאסור בהנאה היינו ג"כ משום קלות ראש דבחדא מחתא נקיט לה.

וכן מוכח להדיא ברמב"ם שכתב אין אוכלים משום ק"ר. ותפוק ליה דאסור בהנאה. וע"כ צ"ל כמש"ל דאסור הנאה הוא ג"כ משום ק"ר וז"ב לענ"ד. ולהכי לא מחלק בין קבר בגין לקבר חפירה.

משום דלא איירי הכא רק בדין פבוד הפתים וזה אסור בכל ביה"ק: יד) ולענין קושניית הרעק"א שהזכרנו שהיא באמת קושניא עצומה. נלע"ד בזה דבאמת הטעם דאיחא בש"ס דף ל"א משום דניחא לי' דמינטרא אחר קניית עירוב צ"ע.

דמ"מ יכול לומר בפירוש דלא ניחא ליה. וכעין דאמרינו גבי חמץ דחיישינו שמא ימצא גלוסקא יפה שלא ידע ממנה לבטלה.

אבל אם ביטלה בפירוש שפיר דמי. וה"ה הכא ליהני אם יגמור בדעתו שאינו רוצה בה. ונהי דאפשר באמת דינא הכי. אבל לא שנייה לומר בשביל זה בהחלט שאסור לערב בביה"ק.

הול"ל שאסור לערב בדבר שמקפיד עליו את"פ. כיון שאין האיסור על שעת העירוב רק על שעה שאחר העירוב.

ולזה נראה דבאמת הא קיי"ל בר"ה כ"ח שאם נהנה בשעת המצנה כמו במענין בימות החמה אסור. והכא נמי נהי דגוף קנן העירוב הוי לדבר מצנה ואינה הנאה.

אבל יש לו הנאה במה שנשארה העירוב את"פ. כי אם לא היה נשמר העירוב מקודם.

ממילא לא הי' נשאר את"פ. והרי נהנה מביה"ק לבד קניית שביתתו שם.

ולהכי תנן שאסור לערב לפי שהאיסור הוא בשעת העירוב ג"כ: טו) והנה נראה דמי שהניח חפץ בביה"ק. אם אין שם מקום משומר יותר מ במקום אחר ואין לו שום תועלת בהנחתו שם לא מקריא הנאה ותשמיש כלל דהוי מעשה קוף בעלמא.

וכעין זה איתא בסי' שכ"ה ס"י שאם הביא נכרי דרוך רה"ר לא מיקרי הנאה משום שאפשר לילך שם ע"ש. ואף החולקים שם היינו משום דמ"מ נהנה שא"צ לילך.

משא"כ הקא. וכ"כ הנ"י פ' נגמר הדין בשם הרמב"ן שבמקום שאפשר לקבור במקום אחר לא מיקרי הנאה במה שקובר קרובו בקבר של מת אחר דלא מיקרי הנאה בכה"ג.

והיינו כמש"ל]. ורק אם צריך להניח שם לשם עירוב ומסתמא נזדמן לו המקום לפי המדה ושיותר טוב לו שם שמשתמר יותר או שעומד על גבול התחום.

א"כ ניקח ליה בזה ונהנה בזה. וממילא נהנה במה שמשתמר שם שעי"ז נשאר לו את"פ כנ"ל.

וא"ל דזה היה לו ג"כ אם היה מונח בביתו. ז"א דהא צריך להעירוב שיהא מונח בביה"ק. אבל אי נימא שאינו עירוב ממילא אין שם שום הנאה. דמה שמשתמר שם שישאר את"פ אינה הנאה דבביתו משתמר טפי.

והנה הרשב"א כתב בחי' יבמות ק"ד דלהכי באה"נ לא יצא. דאי נימא יצא הניא הנאה ולזה אמרינן לא יצא דממילא אינו נהנה.

וכ"כ הריטב"א בר"ה כ"ח ע"א ע"ש. וא"כ ה"נ אמרינן דאין עירובו עירוב.

דעי"ז שוב אינו נהנה במה שהיה משתמר שם וכנ"ל. ורק לפמש"ל דהכא איירי באה"נ משום כבוד המתים.

ק"ק לומר דבכה"ג יהא אסור. ובכ"ז יש לומר כן וכמוכן.

כיון דמ"מ יש כאן איסור הנאה. ולפי הבנת המפרשים דאיירי באה"נ ממש ובקבר בנין כמש"ל.

נלע"ד שזכרון מאוד: וכ"נ לשון הריטב"א בעירובין ל"א שכתב וז"ל. ומ"ס ניקח ליה דלינטר.

פי' ואע"ג שאין לו הנאה במאי דקנה תמן ביתא למיזל לד"מ. הא קא מתהני כדמנח ריפתא דעירובא התם ומינטר התם.

דכי מצטרף ליה אכיל ליה עכ"ל. מבואר לשונו דניחא ליה בשעת קניית העירוב ג"כ וכו' קודם זה.

והיינו כמש"ל בס"ד: ועכ"פ נתבאר דאסור לערב אף בביה"ק שאין בו קבר בננו וכפשוטו לשון הש"ס ורמב"ם וש"פ. ולענ"ד פו עיקר.

ואין זה דוחק לפירוש הא דקרי לה הש"ס אה"נ סתם. דהא עכצ"ל פו בלשון הרמב"ם פי"ד מה' אבל הי"ג שאסור בהנאה הוא רק מפני קלות ראש.

וגוף דין אה"נ נתבאר אח"כ שם בהלי"ז ע"ש: טז) ובשלט"ג פ' נגמר הדין התעורר בדברי הרמב"ם הנ"ל שהשמיט דין דאין מרעין ולוקטין. וגם על מה שלא ביאר בהלי"ג דרק קבר בננו אסור בהנאה.

וכתב שם לחלק בין ביה"ק של רבים. שכינון שהוקצה לביה"ק אסור בהנאה אף במקום שעדיין אין בו קבר פינו שהוקצה לכו' ואף בקרקע עולם.

משא"כ בקבר של יחיד. והנה לבד שתירוצו בדברי הרמב"ם עפ"ז.

אין לו טעם ויסוד לחלק בדבר שלא הוזכר בש"ס. וגם הרמב"ם לא הזכיר זה.

הנה הוא תמוה דכינון דילפינו דהזמנה לאו מילתא במת מג"ש מע"ז. א"כ מנ"ל לחלק בין רבים ליחיד.

ופשיטא דאף משמשי ע"ז של רבים אינם אסורים עד שיעבדו. ואדרבא יש מקום לומר להיפוך.

דבשל רבים אין נאסר עפר ביה"ק אף לדעת רבינו ישעיה דהוי תלוש ולבסוף חיברו. דהא איתא בע"ז נ"ט ע"א גבי מים של רבים שאין נאסרים אף דטפחינהו בי"דו ואף שעשה בו מעשה ע"ש.

ועי"ד סי' קמ"ה ובט"ז ונה"כ שם. וע' שאילת יעב"ץ ח"א סי' כ"ב כ"ג בזה ואכמ"ל בזה.

עכ"פ לדעת הט"ז שם וכ"כ פר"ח דמים של רבים אין נאסרים אף בתלוש וכ"ש במקוברים. א"כ ה"ה הקא בביה"ק של רבים אינו נאסר.

אבל באמת ז"א. דשם הטעם משום שאין אוסר שאינו שלו.

ולא נמסר מעיין זה לרבים ע"מ לעבדו ולאסרו. אבל הקא נתייחד לזה לקבורת מתים.

וכל מת קונה מקומו שם. ולזה אין שום חילוק בין של רבים לשל יחיד.

והעיקר ביישוב דברי הרמב"ם כמש"ל בס"ד. ושם בשלט"ג דקדק ג"כ דאירי הא דעשבים בקרקע עולם לפי שבבננו אין דרו' לצמח עשבים כ"כ ע"ש.

והיינו כמש"ל. ועכ"פ יש יסוד גדול ע"פ דין למה שנהגו להשתמש בעשבים שלקטו מעל ביה"ק לצורך מצוה: סימן סח להרב הנ"ל.

ובדברי הרמב"ם ספ"ו מה' תרומות. הנה דינו מפירוש בירושלמי פ' יש מותרות הל"ח.

וכ"כ בננעם ירושלמי שם שמקור דברי הרמב"ם הנה מירושלמי הלז. ובאמת ראשית דברי הירושלמי שם קשים ופי' הק"ע ופ"מ ונוע"י שם דחוקים מאוד לכל מעיניו.

ולענד"נ לפרש דבמשנה קשה למה נקיט בת פהו שנשאת לישראל וכו' ולא בת ישראל כיון שהדין אחד. ונראה פדאמרין בעלמא דדיחוי מעיקרא חוזר ונראה אבל נראה ונדחה אינו חוזר ונראה.

וה"נ הו"א דבת פהו שראויה לתרומה ונדחת בשביל בנה מישראל י"ל דלא הדרא ואכלה בשביל בנה מפהו. וקמ"ל דהדרא ואכלה וממילא דכ"ש בבת ישראל שלא היתה ראויה מעולם.

וע"ז בעי ר' ליונטי שם ניקח בת פהו וכו' בת ישראל שנשאת לכהן הואיל והיא ראויה לוכל למה אינה אוכלת פי' דמ"מ הו"ל למיתני הך רבותא בבת ישראל שנשאת לכהן ואח"כ לישראל ואח"כ לכהן דהוי ג"כ נראה ונדחה.

ול"ל תאכל היא כמו בת פהו דמשמע דמעט לה והואיל והיא ראויה קאי על של עכשיו יש לה בן מפהו. גם דמוכח זה ממשנה קמייתא בת ישראל לכהן וכו'.

ומשני א"ל בן אר"ז ר"ע בשם רב מהו בת פהו מתלמדה של פהו כמ"ד בת בבל וכו'. הפנונה דמתריץ שהאמת כן היא דהא דקתני במתניתין בת פהו באמת הפנונה גם על בת ישראל שהיתה מקודם נשואה לכהן וקרי לה בת פהו בשביל שהיתה מורגלת אצל פהו ואכלה בתרומה ככהנת וכדקרי בת בבל בשביל שעשתה אדום מעשה בבל ע"ש.

ריב"ב בשם רב שתי בנות אמורות בפרשה וכו'. נראה הפנונה ג"כ כפ"ל דמפרש קרא דובת פהו כי תהיה אלמנה וגו' דקאי בין על בת פהו ממש בין על בת ישראל שנשאת לכהן כפ"ל.

ועל בת פהו הפנונה כפשוטו שנשאת לישראל ונתאלמנה חוזרת ואוכלת. ובת ישראל שנשאת לכהן ונתאלמנה מפרש ושבה אל בית אביה שלא תאכל והיינו דקאמר חוזרת ואין אוכלת.

ומסיק אמור מעתה נשאת לפשר חוזרת ואוכלת לפסול חוזרת ואינה אוכלת. וי"ל שנה דבר בפ"ע וקאי על המשנה פולהדבכ"מ דנין על שעה של עכשיו אם נשואה לכהן אוכלת ואם לאו אינה אוכלת.

וכידוע דרף הירושלמי שאין בו ציונים על המשנה. או דקאי על הא דשתי בנות וכל הסוגיא דמכ"ז מוכח שהכל תלוי בזה.

וכעין זה פי' בננעם ירושלמי שם דכשר היינו פהו ופסול הוא ישראל: ויותר נראה הפנונה פדאמרין ביבמות ס"ח ע"ב דמעט מאלמנה וגרושה מי שאין לו אלמנות וגירושין שפוסל לכהונה.

ומרבה מובת פהו אף לוייה וישראלית יע"ש. וכן מרבינו מובת פהו לוייה וישראלית לענין שחוזרת לאכול בשביל בנה בדרף פ"ז ע"א.

והקשו התוס' בדרף ס"ט דהא בעי קרא לזה. ותירצו דלכל מילי אתרבי ישראלית יע"ש.

וה"נ קאָמער הירושלמי דכינן דמפרש רב דאירי קרא פי תהיה אלמנה גם בבת ישראל
[ורב לטעמיה בדרף ס"ח ס"ט פ"ז בבבלי] א"כ מוכח ממילא דמיפסיל לכהונה במי שאין
לו אלמנות וגירושין כבת פהן וכמ"ש התוס' בדרף ס"ט דלכל מקלי איתרביא.

והיינו דקאמר אמור מעתה וכו' ופסול ממש קאמר. שפינון שונבצלה לפסול לה שוב
אסורה לכהונה.

וא"א עוד שתשוב ותנשא לכהן שתאכל בתרומה: אכן מדברי הרמב"ם שכתב שנשאת
לישראל תחילה ולא כתב שנשאת לכהן ואח"כ לישראל ואח"כ לפהן. נראה שלא פי'
בירושלמי כמ"ש פינון שלא העתיק זה.

ואפשר היה מפרש הירושלמי בת ישראל שנשאת לכהן. היינו אחר שפבר נשאת
לישראל.

הואיל והיא ראויה לאכול עכשיו כשנשואה לכהן למה אינה אוכלת. ומשנה דבת פהן
כולל גם בת ישראל שהיתה פבר נשואה לכהן וכמ"ל.

והפנונה דקאי על משנה הקודמת דאירי בבת ישראל שנשאת גם לכהן יע"ש. ועלה
קתני סתם בת פהן היינו או בת פהן ממש או בת ישראל שהיתה נשואה לכהן וכו"ל.

ומינשב שפיר שהביא הרמב"ם דין נשאת לישראל תחילה שמפניך בקושניית הירושלמי
ושנשאת לכהן תחילה לא כתב פינון שאינו מפניך רק שונכלל בלשון בת פהן. וה"נ כתב
הוא בת פהן סתמא וכדרכו לכתוב בלשון המשנה וסוגיית הש"ס.

ואם נגרוס בקושניית הירושלמי בת ישראל סתמא או שנשאת לישראל הני א"ש טפי.
אך א"צ להגיה כי יש לפרש כנ"ל.

עכ"פ נתבארו דברי הירושלמי בס"ד וגם דברי הרמב"ם מפניך שים. ואף פי בלא"ה נדע
זה מסברא ונלמד ממשנה דבת ישראל שנשאת לכהן וכו' מת בנה מלוי תאכל בתרומה
אך דרכו שלא להביא רק מה שמפניך בש"ס: ואגב אנפיר מה שנתחדש לי בשבת ק"י
ע"א דאיפא שם גבי זיתום המצרי רב יוסף אמר תילתא שערי ור"פ אמר תילתא היטי
וסימנה סיסני.

ופירש"י כלי שנותנים בו תמרים. והסימן הוא שיש בו שני סמכין.

וה"נ רי"א שערי. והתו' הקשו ל"ל אמר סמך סמך סמך כמו בשבת ס"ו.

ותרצו דשערי בשין. ולכאורה תמוה דמה סימן הוא מסיסני וערבך ערבך צריף לנפור
הסימן.

וגם למה נקט תיבה זו הלא יש במקרא תיבה סס. ונראה דהנה סגולת זיתום המצרי
איתא בש"ס דרפי קמיט ודקמיט מרפי.

ובגיטין ס"ט ע"ב איתא למיסר סיסין רטיבא במיא למישרי יבשתא במיא. הרי שסיסין
יש לו הסגולה כמו זיתום המצרי ע"ש בפירש"י.

והיינו דקאמר וסימנה סיסני. פירוש העשב ששמו סיסין שיש לו סגולת זיתום.

ומינשכ שפיר קושניית התוס' דהכא הוי סימן יותר טוב ונקל לזכרו. משא"כ בשבת ס"ו לא מצא סימן כזה: סימן סט נתעוררתי למעשה שאירע בעוה"ר להספיד שני צדיקים כאחד שלא בפניהם.

והקשה לי דהא קי"ל אין עושין מצות חבילות חבילות. ובשמות פי"א תניא אין מנחמין שני אבלים כאחד אלא אם פן כבודם וקילוסן שנה.

אין מוציאין שני מתים במטה אחת אלא אם פן כבודם וקילוסן שנה אין עושין שני הספידים בעיר אחת אא"כ יש פדי קילוס לזה ולזה וכן בשני פלות ע"ש והובא למעשה בשו"ע סי' שד"מ. ומזה נראה שאם אדם אחד מספיד שני מתים כאחד.

צריך שיהא קילוסן שנה וקשה טובא שלא נתבאר זה במס' שמחות ובש"ע שם דאירי רק בשני בני אדם שמספידים ע"ש. וצ"ל הטעם דזה אסור בלא"ה משום א"ע מצות חבילות.

וקשה מזה על מה שנהגו כמה גדולים להספיד שני צדיקים כאחד דהא ע"פ רוב אין קילוסן שנה. ועל הא דשמחות הנ"ל קשה טובא דאף אם קילוסן שנה הא א"ע מצות חבילות פנ"ל.

וכדאיתא במ"ק ח' דאין מערבין שמחה בשמחה וכתבו התוס' שם ד"ה לפי. הטעם משום אע"מ חבילות: והנראה דהנה במ"ק שם איתא דשמואל אמר טעם שאין נושאים במועד משום א"מ שמחה בשמחה ורב אמר משום ושמחת בחגך ולא באשתך והוא מניח שמחת הרגל ועוסק בשמחת אשתו.

נראה דרב לא ס"ל הטעם דא"מ שמחה בשמחה רק ס"ל הטעם משום שאין השמחות שוות. לפי שבטבע ונמשך האדם אחר שמחת אשתו יותר וה"ז דומה להא דאין קילוסן שנה שהזכרנו.

ולזה א"ש דקי"ל פרב באיסורי. ולזה קי"ל דאסור להספיד רק כשאין קילוסן שנה.

אבל עדיין קשה דהא בעלמא קי"ל דאע"מ חבילות. ועו"ק טובא על הרמב"ם שבפ"ז מה' יו"ט הביא טעם דבחגך ולא באשתך ובפ"י מה' אישות הביא טעם דא"מ שמחה בשמחה.

ובלח"מ בהל' יו"ט נתקשה בזה ונשאר בצ"ע ובמק"א הארכתי בזה: ובסוטה ח' איתא דאין משקין שתי סוטות כאחת פדי שלא יאה לבה גס בתברתה. רי"א א"ק אותה לבדה. ות"ק ר"ש היא דדריש טעמא דקרא. ואיכא בינייהו רותמת.

פירש"י שרואים שרותמת ואין לבה גס בה משקין שתייהם לר"ש. ופריף נרותמת מי משקין והא אע"מ חבילות.

דתניא א"מ שתי סוטות כאחת ואין מטהרים שני מצורעים כאחת וכו' לפי שא"ע מצות חבילות. אמר אבני ואיתימא ר"כ פאן פכהן אחד פאן בשני פהנים.

ופירש"י דבכהן אחד הוי חבילות. והנה הרמב"ם פ"ד דסוטה הביא דרשא דאותה.

ולא הביא טעם דלבה גס ולא הא דרותמת. ומבואר דפוסק כר"י דלא דריש טעמא דקרא.

ובגדרים ע"ג מבואר ב"ש"ס דמ"ד ה"קא כר"י דדר"ש אותה לבדה ס"ל אין מפירין לשתי נשיו בב"א. והרמב"ם פוסק בפ"ב מה' נדרים שמיפר לב' נשיו בב"א.

והיינו כמ"ד טעמא שלא יהא לבה גס בה כמבואר בגדרים נשם. וכן הקשה בלח"מ נשם ונדחק בזה.

ועו"ק דביומא מ"ב פליגי ר"ש ורבי בהא דאין מוציאין פרה אחרת עם פרה האדומה. דרבי ס"ל משום אותה לבדה ור"ש דריש טד"ק שלא יאמרו נשתיים שחטו.

והרמב"ם בפ"ד מה' פרה הל"ב כתב הטעם שלא יאמרו וכו"ש. וכבר הרגיש בזה התו"ט פ"ג דפרה ופ"ב דיבמות ונשאר בקושיא.

[והא דאין שוחטין ב' פרות לא הביא כלל. והוא מפורש בתוספתא דפרה הובאה בתוס' סוטה ח'.

רק הביא בהי"ז דילפינן מןשחט אותה שלא יעשה מלאכה. ונראה דעתו דס"ל הטעם משום מלאכה וכ"ה בספרי דיליף מןשחט אותה שלא לשחוט ב' פרות ונשלא לעשות מלאכה בעת השחיטה.

והיינו דדר"ש טע"ד"ק וס"ל דטעם שחיטה משום מלאכה וסתם ספרי ר"ש נעתו חולין ל"ב ע"א שכתבו שאין בזה משום מלאכה. וצ"ל דהרמב"ם לא ס"ל הכי וההכרח לקצרו].

וגם הקשה דבפ"ב מה' אישות ופ"א מה' יבום מבואר דס"ל כר"ש דדר"ש טד"ק גבי לא תתחתן. ובפ"ג מה' מלנה פסק דבין עניה בין עצירה אין ממשכנים והיינו דלא פר"ש בב"מ קט"ו.

וכן בפ"ג מה' מלכים פוסק שלא יקח יותר מי"ח נשים והיינו דלא פר"ש בסנהדרין כ"א ונשאר בקושיא. וגם הלח"מ רפ"ג מה' מלנה התעורר קצת מזה.

ועו"ק דהרמב"ם לא הביא כלל חילוק בין פהו אהד לשני פהנים. והמג"א סי' קמ"ז כתב דהרמב"ם מפרש להיפוך דבשני פהנים אסור דהוי בב"א.

אבל בכהן אהד שרי דע"כ ישקה זאח"ז וס"ל דהעמדה שרי בב"א רק השקאה אסור. אבל עדיין קשה דא"כ הו"ל לרמב"ם לבאר דבכהן אהד שרי.

וגם למה מיייתי הרמב"ם דרשא דאותה הא הוי טעמא משום חבילות. והתו' הקשו בסוטה נשם דהוי דרבנן ובאמת מוכח מש"ס נשם דהוי דאורייתא וקושית התוס'.

והא גופא קושיא מנ"ל זה. וכ"מ בפר"ק נשם דחשיב ב' סוטות ומצורעים נעבדים וע"ע פחדא משום אע"מ חבילות משמע דכולהו דמי להדדי.

והוי דאורייתא כמו סוטה דדר"ש מוהשקה: והנה לבאר כל שיטת טד"ק אין הפנאי מספים לזה כי הוא נוגע בהרבה מקומות מאוד ב"ש"ס ופוסקים. לזאת ארשום רק העולה ברעיוני פעת לחדש בס"ד בזה ליישב מה שהעירונו למעלה.

והוא פי נלע"ד אשר אף התנאים דס"ל כר"ש דדר"ש טעמא דקרא. שכ"ז אפשר שיחלוקו איזה טעם ליתן לזה.

ונהי דאָנן מדעתינו נדאי אין בכוחינו ליתן טעם ורק לתנו"ל ניתנה רשות בזה. ואולי היו הטעמים להם מקובלים עד הל"מ.

אבל התנאים בעצמם אפשר שיחלקו בזה: וכן נראה מוכח בסנהדרין כ"א דקאמר ת"ק שלא ישא יותר מי"ח נשים. ור"י ס"ל שפרוצות י"ח וכשירות אפילו אלה.

ור"ש ס"ל דאפילו אחת ומסירה לבו לא ישאנה. והנה ר"י ור"ש מבואר בסוגיא שם דפליגי אי דרשינו טעמא דקרא אבל ת"ק קשה כמאן ס"ל וע"ש בתוי"ט בזה.

והנראה דת"ק ס"ל ג"כ טד"ק. רק דס"ל שאין הטעם מפני שהנשים יסירו לבו.

רק פי ריבוי תאנה זו מסיר הלב. והתורה שיערה בזה י"ח נשים.

[ונראה שזה הני הל"מ ואסמכא הש"ס שם אקרא דדוד. וכדאמרינו בעלמא בכה"ג עד דאתא יחזקאל מאן אגמרה וכו'].

ולזה אין חילוק בין כשירות ופרוצות. וכ"ה מפונרש ברמב"ם פ"ג מה' מלכים ה"ו.

ונ"ל וכן לא יהיה שטוף בנשים. אפילו לא היתה לו אלא אחת לא יהיה מצוי אצלה תמיד כשאר הטפשים.

שנאמר אל תתן לנשים חילף. על הסרת לבו הקפידה תורה שנאמר ולא יסור לבבו שלבו הוא לב כל ישראל עכ"ל.

הרי מפונרש הטעם כמ"ש בס"ד. וס"ל דלהכי מפרש קרא טעם דלא יסור לומר דאפילו באחת הדין כן כשמצוי אצלה.

ושפיר ס"ל להרמב"ם טעמא דקרא רק דפסק הכא כת"ק: וכן בב"מ קט"ו תנן שם אלמנה א' עניה וא' עשירה אין ממשכנין אותה שנאמר ולא תחבול בגד אלמנה. ולכאורה תמוה מאי מייתי ראיה מקרא.

הא בקרא לא כתיב דאף עשירה בכלל. ושם במשנה גבי ריחיים ורכב דמייתי קרא.

י"ל כמו"ש התוס' שם דדייק מויו דורכב. ובדף קי"ג גבי בחוץ תעמוד היינו ג"כ פדדייק שם בסוגיא אי גם שליח ב"ד יעמוד בחוץ ע"ש.

אבל הכא קשה. ולזה נראה דהרמב"ם מפרש דגם תנא דמתניתין ס"ל טד"ק.

רק דס"ל שהטעם הוא מפני שאלמנה לבה שבור ואסור לצערה. וכמ"ש הרמב"ם בפ"ו מה' דיעות ה"י שאפ"י אלמנת מלף לבה שבור.

וכ"כ הש"ף סי' צ"ז ס"ק א' בטעם איסור משפון באלמנה. והיינו דמייתי במשנה ראיה מקרא.

דאי הטעם כדר"ש משום משיאה ש"ר בשכינותיה א"כ ה"ה בתולה וגרושה ולמה נקיט קרא אלמנה. ולהכי מוכח שהטעם מפני שלבה שבור כנ"ל.

ומוכן בזה מה שבבב"יתא בש"ס שם בדברי ר' יהודה לא מייתי קרא דלא תחבול. ובירושלמי שם מייתי בבב"יתא דברי ר"מ דס"ל כר"י.

ומייתי שם האי קרא. והדבר כמ"ש דר"י ל"ד טד"ק כ"ל.
ולזה א"צ ראיה מקרא לבטל דברי ר"ש. ור"מ דריש טד"ק לזה צריך ראיה מקרא כנ"ל.
ובמה"פ רוצה להגיה שם ר' יהודה כמו בש"ס דילן. ולפמ"ש א"ש דגרס ר"מ.
והסמ"ע והט"ז כתבו שם באמת דה"ה גרושה ובתולה. אבל ז"א כמ"ש שם הש"ך.
ולזה פסק הרמב"ם דאף עשירה אין ממשיכין כסתם משנה דבב"מ. ונשפיר ס"ל דדרשינן
טד"ק רק ס"ל הטעם משום צערה כנ"ל.
ולזה כתב ג"כ הטעם בפ"ד מה' פרה שלא יאמרו משום דס"ל טד"ק כנ"ל. וכמ"ש
הלח"מ פ"ג מה' מלכה שפמה סוגיות אתיין כמ"ד טד"ק: ובהא דסוטה ח' נראה דס"ל
להרמב"ם דין דאין עושין מצות חבילות ילפינן לה מהאי קרא דסוטה שאין משקין ב'
פאחת.
וידרשינן טד"ק וס"ל הטעם משום והסברא כמש"ש ברש"י ותוס' דלא ליהני כמשא עליו.
ומוכיח זה דמפרש טעמא דסוטה משום חבילות וכמש"ל.
ולא ס"ל הטעם דגס לבה דא"כ לישתרי ברותת כדאיתא בש"ס. וקרא משמע דמעט
סתם בכל גוונא.
וע"כ צ"ל כן בדעת הרמב"ם. דאלת"ה נימא דאסור אף אשה אחרת כמ"ש התוס' בסוטה
ד"ה א"ב דומיא דפרה ע"ש וע"כ צ"ל הטעם ה"א משום חבילות דלא שייך באשה
אחרת.
ולא שייך פאן הטעם שלא יאמרו שהשקו גם האחרת. כי שם אין דרוך להביא להר
המשחה רק הפרה אדנומה אבל בעזרת נשים באים נשים בכל עת לצרכי קרבן וכדומה.
והא דפריש בקדושין נ"ב וכי אשה בעזרה מניין כבר פירשו התוס' שם ע"ש. וגם דשם
איירי בעזרת ישראל אבל ה"א העמידה בשער נקנור שהוא מעזרת נשים לעזרת ישראל
ואכמ"ל בזה: ומפרש תירוץ דאבני דהברייתות פליגי אהדדי.
דהך דחבילות איירי בכהן אחד דהוי חבילות בכה"ג כפירש"י. והתוס' הקשו דשני
מצורעים דמו לשני עבדים של שני אדונים.
ולענ"ד י"ל דמ"מ פיון שפיהן אחד יתן על בהונותיהם בבת אחת הו"ל חבילות. וכן
בעבדים אם הם של אחד ורוצע שניהם בב"א הו"ל חבילות.
אבל בשני אדונים כל אחד רוצע את שלו. ופי' המג"א צ"ע דאיך שייך לומר חבילות
בשני פהגים דמפניך בכמה מקומות בש"ס שהיו שוחטים כמה קרבנות ומקריבים אותם
בבת אחת וכמפניך בפסחים ס"ד גבי פסח.
ובתו' סוטה שם ד"ה אין תמהו באמת וכי אין שוחטים ב' זבחים כאחד והא דחולין כ"ח
מירי בשוחט ב' צנארים כאחד ע"ש ולענ"ד י"ל דבאמת היינו טעמא משום אע"מ
חבילות. ורק דקמ"ל דאף דשחיטה לאו עבודה היא מ"מ אסור בשנים כאחד.

אָבֵל עכ"פּ בְּשֵׁנֵי פְהָגִים בְּנוֹדָאֵי שְׂרֵי בְכֵה"ג וע"כ דְּאִיגְרֵי בְּכֵהֵן אָחָד. וְשֵׁנֵי מְצוֹרְעִים ג"כ אָפְשָׁר בְּכֵהֵן אָחָד וְנוֹתֵן בְּב"א עַל בְּהוֹנוֹתֵיהֶם.

ובמג"א ס"ס קמ"ז פְּתַב דְּרַק בְּחוֹבָה שְׁיִיף זֶה דְּחִבְלֵי לֹת וְשֵׁנֵי קַרְבָּנוֹת חוֹבָה אָסוּר לְהַעֲמִידֵם פְּאֶחַת. וְהוּא תְּמוּהָ דְּהָא הַפְּסָחִים הָיוּ מְעַמִּידִים פְּאֶחַת בְּעִזְרָה.

וע' הוֹרְיֹת י"ב ע"ב פֶּר מְשִׁיחַ וּפֶר הָעֵדָה עוֹמְדִים וע' זְבָחִים פ"ט. ועמ"ש"ל סי' י"ב וי"ד וְאֶקְצָר.

וגם מ"ש הַתּוֹס' בְּסוּטָה דְּלְהַעֲמִיד שְׁנֵי עֲבָדִים או' ב' זְבָחִים יַחַד אָסוּר. תְּמִינְהֵי דַמְנ"ל זֶה דְּאָפְשָׁר רַק הֵיכָא דְּאִיפָא קָרָא לְמַעוּטֵי אָסוּר.

אָבֵל מְשׁוּם חִבְלֵי לֹת אֵין אִסוּר רַק גּוּף עֲשִׂינִית שְׁנֵי מְצוֹת פְּאָחָד. ועמ"ל"מ פ"ג מה' עֲבָדִים ה"ט וְאֶקְצָר: עכ"פּ מְשֵׁנֵי אַבְיֵי דְּבְרֵי יִתָּא דְּחִבְלֵי לֹת אִיגְרֵי בְּכֵהֵן אָחָד וס"ל דְּבְשֵׁנֵי פְהָגִים שְׂרֵי לְגַמְרֵי דס"ל טַעְמָא דְּקָרָא דְּאֵין מְשַׁקֵּין ב' פְּאָחָד מְשׁוּם חִבְלֵי לֹת וּמְמִילָא זֶה הָיוּ רַק בְּכֵהֵן אָחָד.

וּבְרֵי יִתָּא דְּלָבָה גַּס בְּהָ ס"ל דְּזֵהוּ טַעְמָא דְּקָרָא וְלָזָה אָסוּר אַף בְּב' פְהָגִים וּבְרוֹתָתָת מוֹתָר. וְרַק בְּכֵהֵן אָחָד אָסוּר מְשׁוּם דְּמִשְׁמַע דְּאִסוּר חִבְלֵי לֹת ס"ל ל"כ"ע מְשׁוּם דְּהָיוּ כְּמִשְׁא.

וְאָפְשָׁר יֵשׁ לוֹ לְיָמוּד אַחַר ע"ז או' דְּרַבְּנָן כַּמ"ש הַתּוֹס' בְּסוּטָה שָׁם. וּמָה שְׁיֵשׁ לְהַקְשׁוֹת עוֹד עַל הַמַּג"א ס' קמ"ז וְדְבְרֵי הַתּוֹס' דְּסוּטָה ח' לְפָה מְקַשׁוּ מְמַצְוֹרְעַ עַל רַש"י וְלֹא מְסוּטָה מְצִאתִי בַּפְּרָמ"ג וּמַחֲה"ש שָׁם.

וְזֵה י"ל דְּאִיגְרֵי בְּשָׁל בְּעַל אָחָד וְאֶקְצָר. וע' אה"ע סי' ס"ב בְּעִנְיָן זֶה: וְלָזָה לֹא מִיִּיתֵי הֶרַמְב"ם דִּין דְּבְשֵׁנֵי פְהָגִים שְׁאָסוּר מְשׁוּם דס"ל בְּאֶמֶת שְׁמוֹתָר.

דְּאָף דס"ל טד"ק מ"מ ס"ל הֵכָא הַטַּעַם מְשׁוּם אַע"מ חִבְלֵי לֹת וְכֹאִיִּדָּף בְּרֵי יִתָּא וְכַמְש"ל. וּמִן־נֶשֶׁב שְׁפִיר הָא דַּבְּפ"ד דְּפָרָה כְּתַב הַטַּעַם שְׁלֹא יֵאמְרוּ [ומ"ש דְּמִיפָר לַב' נָשִׁים פְּאֶחַת.

נִרְאֶה דס"ל דְּאֶצְטְרִיף אוֹתָהּ לְמַעוּטֵי נְדָרָה אֲשֶׁתּוֹ וְכִסְבוּר שְׁהִיא בְּתוֹ כְּדֵאִיתָא בְּדָף פ"ו וּמִיִּיתֵי לָהּ ג"כ הֶר"ן בְּנְדָרִים ע"ג עֲלָה דְּמִיפָר לְשִׁתֵּי נָשִׁיו. וְיֵשׁ לְהַאֲרִיף בְּעִנְיָן דְּרִשְׁתָּ אוֹתָהּ בְּכַמָּה בִּש"ס וְאֵין הַפְּנָאֵי מְסַכִּים כְּעַתָּה וְעִשׂוֹת עֲמוּדֵי אִשׁ ס' ג' בְּעִנְיָן זֶה.

שְׁהַקְשָׁה שָׁם לְפָה לֹא קָאָמַר הַש"ס נ"מ דְּלָמ"ד מְשׁוּם לָבָה גַּס בְּהָ אִם כְּבָר נְמַחֲקָה הַמְּגִילָה אֵין שְׁיִיף זֶה דְּהָא אַף אִם תֵּאמַר אֵינִי שׁוֹתֶה מְשַׁקֵּין אוֹתָהּ בַּע"כ. וּבַמַּח"כ תוֹה"ק הוּא תְּמוּהָ דְּהִתָּם אֶמְרָה סְתָם אֵינִי שׁוֹתֶה וְחִפְיָצָה לְהַתְּגַרְשׁ בְּלֹא כְּתוּבָה.

אָבֵל אִם אֶמְרָה טְמֵאָה אֲנִי אֵין מְשַׁקֵּין אוֹתָהּ וְהַמִּים נְשַׁפְּכִין כְּמִפְּוֹרֶשׁ בְּמִשְׁנָה דָּף כ' ע"א וז"ב. וְגַם בְּיִתָּר דְּבְרֵי שָׁם יֵשׁ לְדַבֵּר וְאֶקְצָר] וְהַמְל"מ כְּתַב בַּפ"ג מַה"ע דְּרַצִּיעַת ב' עֲבָדִים אָסוּר בְּב"ד אָחָד אַף שְׁאִינָם שָׁל אָדוֹן אָחָד.

וּתְמִינְהֵי דְּהָא הֶרַצִּיעָה הוּא בְּבֵית הָאָדוֹן וְלֹא בְּב"ד כָּלֵל וְהָאָדוֹן רוֹצֵעַ בְּעִצְמוֹ בְּבֵיתוֹ וְכַמ"ש הֶרַמְב"ם שָׁם. וְאֵי מְשׁוּם ב"ד אָחָד וְכִי מָה יַעֲשׂוּ ב"ד כְּשֶׁבָּאִים אֲלֵיהֶם כְּמָה בְּעַלֵּי דִינִים בְּב"א וְכִי לֹא יַעֲנוּ אוֹתָם.

וְיֵשׁ בְּזוֹה דִּין סֹדֵר קְדִימַת בַּע"ד פְּמִבְּנֹאָר בְּרַמְבַּ"ם פּכ"א מ"ה ס"ו וּבח"מ ס"ו ט"ו. וְעִיקָר הָאִיסוּר הוּא הֶרְצִיעָה לְשָׁנֵי עֶבְדִים בּב"א וְהִינּוּ אֲדוֹן אֶחָד.

וּמ"ש רש"י בְּסוּטָה ב"ד אֶחָד צ"ע טוּבָא דְמָה נ"מ אִם הָיוּ בּב"ד אֶחָד אוֹ לֹא. וְקָרוּב לֹמַר שֶׁצ"ל בְּרַש"י וּבַע"ע וּבְעֶבֶד בּב"ד אֶחָד וְאֲדוֹן אֶחָד.

וּב"ד אֶחָד קָאֵי עַל ע"ע דְּלֹא נִימָא דְדוֹנוּקָא פְּשַׁעוֹנְרָף אֶחָד שְׁנֵיהֶם בְּבַת אַחַת אָף שְׁהֵם מְשָׁנֵי עֲיִירוֹת מְשָׁנֵי ב"ד רַק שְׁהִבְיָאוּ אוֹתָם אֶל נַחַל אֶחָד. לְזוֹה פִּירַשׁ"י שְׁאָף אִם שְׁנַיִם עוֹרְפִים אוֹתָם אִם הוּא בּב"ד אֶחָד הָיוּ ג"כ חֲבִילוֹת לְפִי שֶׁב"ד הֵם הַמְּבִיאִים אוֹתָהּ וְעוֹמְדִים עָלֶיהָ בְּעַת עֲרִיפְתָּהּ וּמְבַקְשִׁים פְּפָרָה וְלְזוֹה צָרִיף לְהִבְיָא כָּל אַחַת לְבִדָּה: וְעפ"ז נִרְאֶה לִינְיֻשָׁב דְּבָרֵי הַרְמַב"ם בְּהָא דֹא"מ שְׁמַחָה בְּשַׁמְחָה.

דְּהֵנָּה נִרְאֶה פְּשוּט דְּהָא דֹא"מ חֲבִילוֹת הוּא דוֹנוּקָא פְּשִׁרוּאִים שְׁעוֹשָׂה שְׁנֵי מִצְוֹת יַחַד בְּמַכְנוּן לְפָטוּר א"ע בְּטוֹרַח אֶחָד. אֲבָל אִם עוֹשָׂה מִצְוָה אַחְרַת וּמְמַנְהָ נְמַשְׁף עוֹד מִצְוָה דוֹמָה לָהּ נִדְאֵי לֹא חֲיִינְשִׁינּוּ כִּינּוּן שֶׁאֵח"כ יֵהָא מְוַכְרַח לְזוֹה.

וּכְעֵין דְּקִי"ל שְׁמוֹתָר לְהַפְלִיג בְּסִפִּינָה אָף שְׁיִוְדַע שְׁבִשְׁבַת יִצְטָרְף לְחַלּל מְפָנֵי פְּקוּנ"פ וְכַמְבּוֹאָר בַּש"ע ס"ו רמ"ח. וְהֵנָּה בְּנִינְשׁוּאִים עִיקָר הַמִּצְוָה הִיא מְשׁוּם פו"ר אוֹ שְׁלֵא לִינְשָׁב פְּנוּי לְהַנְצִיל מִהֶרְהוּר וְאֵין זֶה שְׁיִיכּוֹת לְשַׁמְחַת י"ט כָּלֵל.

רַק שְׁמַמִּילָא נְמַשְׁף מְזַה שְׁצָרִיף לְשַׁמּוֹחַ עִם אֲשֶׁתּוֹ. וְלְזוֹה אֵין שְׁיִיף לְאַסוּר זֶה מְשׁוּם אַע"מ חֲבִילוֹת כִּינּוּן שְׁהַשְׁמַחָה בָּאָה מֵאֲלִיָּהּ.

וְלִהְכִי צָרִיף קָרָא דְבַחְגָּה וְלֹא בְּאֲשַׁמְחָה דְּהִכָּא אָף בַּכּה"ג אִסוּר. וּמֵאֵן דְּדָרִישׁ טד"ק פִּירַשׁ הַטַּעַם בּמ"ק מְפָנֵי שְׁמַנִּיחַ שְׁמַחַת הַרְגֵל וְעוֹסֵק בְּשַׁמְחַת אֲשֶׁתּוֹ.

וְהֵנָּה מְבַזָּה שְׁמוֹתָר לִינְשָׂא עָרֵב הַרְגֵל מְשׁוּם שְׁעִיקָר הַשְׁמַחָה רַק חַד יוֹמָא פְּדֹאִיתָא בּמ"ק שְׁם [וְהַרְמַב"ם לֹא פָתַח זֶה מְפּוֹרָשׁ לְפִי שְׁנִכְלַל בְּדְבָרָיו בּפ"י מְה"א הִי"ד שְׁכַתְּבַת שְׁם דְּרַק בַּע"ש וְחַה"מ אִסוּר וּשְׁאָר הַיָּמִים מוֹתָר וּכ"מ מ"מ ש"ש בּפ"ז מְה"י ט הַט"ז דְּאִסוּר לְעִשׂוֹת סְעוּדַת נִינְשׁוּאִין בִּי"ט וְע"כ הִינּוּ פְּשִׁנְשָׂא בְּעָרֵב הַרְגֵל וּכ"כ שְׁם הַמ"מ וְע"ש בַּלח"מ].

דְּאֵי לֹאוּ הָאֵי טַעְמָא הָיוּ אִסוּר. דְּהָא מ"מ הוּא שְׁמַחַת בְּחַגוֹ וְאֲשֶׁתּוֹ בְּיַחַד.

אֲבָל לְפִי טַעַם זֶה לֹא אִסוּר רַק לִינְשָׂא בְּרַגְלֵי שְׁהַחֲשֵׁשׁ שְׁיִנִּיחַ שְׁמַחַת הַרְגֵל הוּא רַק בְּיוֹמָא קָמָא שְׁהוּא עִיקָר שְׁמַחַתּוֹ. וְגַם דוֹנְדֹאֵי שְׁשַׁמְחַת ז' יָמִים בְּנוֹשָׂא אֲשֶׁה אֵינָה מְה"ת רַק מְדַרְבְּנּוּ מְדַבְּרֵי קַבְלָה וְכַמְבּוֹאָר בִּירוּשְׁלַמִי וְע' בְּרַא"ש פ"ג דְּמ"ק וְע' מְה"פ פ"ק דְּמ"ק בְּזוֹה.

וְע"כ דְּלֹא מְמַעִיט רַק גּוּף הַנִּינְשׁוּאִין וְכֵן מְבּוֹאָר בִּירוּשְׁלַמִי פ"ק דְּמ"ק דְּקָאֵמַר דְּלִהְכִי לְמ"ד א"מ שְׁמַחָה בְּשַׁמְחָה שְׁרִי לִינְשָׂא עָרֵב הַרְגֵל דְּעֵלַת פְּלָה נְפָקָא טְרַחֲוּתָא. וּפִי' הַק"ע שְׁכִינּוּן שְׁיִצְאָה הַפְּלָה מִחֻנּוּפְתָּהּ נִגְמָרָה עִיקָר הַשְׁמַחָה: וְהֵנָּה לִינְשָׂא נְשִׁים הַרְבֵּה יַחַד פָּתַח הַרְמַב"ם בּפ"י מְה"א דְּשָׁרֵי דְּלֹא שְׁיִיף חֲבִילוֹת דְּהַמִּצְוָה הוּא רַק בְּאַחַת וְהָאֲחֵרוֹת רְשׁוּת וְאַח"כ הַשְׁמַחָה הִיא מִצְוָה חַיּוּבִית וְלֹא שְׁיִיף בְּזוֹה חֲבִילוֹת כִּינּוּן שְׁנַדְמַנּוּ לוֹ בּב"א וּמְחַוֵּב לְקִינְיָם תְּקִיף וְאֵיף יַעֲשֶׂה.

ואדברא הו"א שאין לדחות כלל השמחה לאחר ז' פי עיקר השמחה בז"י ראשונים. ולזה
ל"ף הירושלמי מקרא דמלא שבוע זאת שאין מערבין שב"ש והובא ברמב"ם פ"י מה"א
דרש זה ומייתי ראיה שיכול לשמוח אחר ז' עם השנית.

והטעם דעיקר השמחה הוא לשמוח אשתו ולחבב אותה עליו וזה לא שייך בשתי נשים
ביחד ואדברא פשצרתה בצדה צעורי מצער לה ולזה צריף לשמוח עם כל אחת לבד.
אבל ברגל לא שייך זה דיוכול לשמוח אשתו ולקיים שמחת הרגל ג"כ שאין מתנגדים
זל"ז.

ורק ביומא קמא גנים שמחת הרגל לגמרי וכמש"ל ואסור משום ושמחת בחגך ולא
באשתך: ועפ"ז מיןשב מה שק"ל טובא דברגל מותר לישא ערב הרגל ולא הצריכו
לשמוח עם אשתו אחר הרגל ז"י.

ובנושא הרבה נשים כתב הרמב"ם שישמח עם כל אחת ז"י. ומצאתי שפבר תמה בזה
הבית מאיר סי' ס"ב ונשאר בצ"ע.

ולפמ"ש א"ש בס"ד דהכא א"א כלל שישמח שתי נשיו כאחד משא"כ ברגל כמש"ל.
וכדאימא פיעין זה בסופה כ"ה ע"ב כ"ש דחדינא טפי דעבדינא תרתי.

והנה עדיין קשה דהרמב"ם בה' יו"ט פ"ז הט"ז כתב שלא יעשה סעודת אירוסין ונשואין
ביו"ט שלא יערב שמחה אחרת בשמחת י"ט. וקשה דהא הכא לא שייך הא דאין מערבין
וכן הקשה הלח"מ שם וצ"ל שפנונתו ג"כ שלא יגים שמחת הרגל כנ"ל.

אבל הנראה בזה דמשמעות הירושלמי פינו דעלת פלתא שאחר החופה שוב אין חשש
שיגים שמחת הרגל ואף שיעשה הסעודה ברגל [ועמג"א סי' תקמ"ו סק"ד בזה. ומש"ש
בט"ז שלא לעשות בלילה של י"ט הסעודה צ"ע דהא ליל ראשון אין בו שמחה כדאימא
בפסחים ע"א וכ"כ הט"א בחגיגה ח' ע"ב ובש"א סי' ס"ח ע"ש] וכן קשה מהא דאסור
לעשות סעודת אירוסין ברגל.

ונראה דנהי שסתם שמחה שפנדמנה ברגל שרי פינו שאפשר לשמוח ביחד ברגל
ובאשתו. בכ"ז פינו שדרף ומצנה לעשות סעודה מיוחדת לנשואין ואירוסין ועושה אותה
בפירוש לשם פה לא מינכרא עי"ז שמחת הרגל באותה סעודה ואדברא ניקר שעושה
עיקר הסעודה בשביל הנשואים ולא בשביל הרגל.

רק שקשה מ"ש הרמב"ם בה' אישות הטעם משום אין מערבין שמחה בשמחה ומייתי
קרא דמלא שבוע זאת: ונראה שעיקר סברת אין מערבין שב"ש הוא מצד שאפשר
שישמח באחת ולא בשנית ולא יקיים מצותה.

רק דמשמע להש"ס דזה שייך רק ביומא קמא ולא בשאר ימים וכמש"ל וגם אין לחוש
ששמחת הרגל יבטל שמחת נשואים פי זהו שמחת הרגל ג"כ לשמוח אשתו כמ"ש ושמחת
אתה וביתך.

ולזה הא דאין מערבין שב"ש היינו טעמא דקרא דבסגף ולא באשתך והכל אחד ואין זה
שייך למצות חבילות פינו שממילא נודמנו יחד וכמש"ל. ורק מ"ד במ"ק ח' מהא דאין
מערבין שב"ש ולא קאמר מבסגף.

היינו משום דלא ס"ל טעמא דקרא וא"כ יש למעט מזה כל ז' כמש"ל. לזה אמר טעם זה ויליף לה שם משלמה.

וקרא דחגה איצטריף לדרשא דבבבגיגה ח' ע"ש בתד"ה בבבבב. וקרב"ם שפכת הטעם דאין מערבין שב"ש בה' אישות.

היינו משום דחד טעמא הוא כמש"ל דהיינו טד"ק דבבבבב. דקיי"ל דרשינן טעמא דקרא וסמך על עיקר הדרש שהביא פ"ב בה' יו"ט.

ומה שהביא דרשא דמלא שבוע זאת היינו משום הדין שפכת שם מקודם בנושא הרבה נשים שצריף לתת לכל אחת ז"י משתה דאין מערבין שב"ש להכי מייתי לפסוק זה. אבל עיקר דין דאין נושאין במועד הוא מבבבבב פנ"ל.

ועכ"פ לא שייף בזה דין דאין עושין מצות חבילות. פינן שגזמנו לידו יחד כמש"ל: ועפ"ז מבואר דין דהספד ב' מתים יחד.

דכינן שגזמנו שניהם פאחד אין שייף בזה אע"מ חבילות. ודווקא אם הוא גורם לזה בכוננה ועושה שניהם יחד ואין בזה גירעון למצנה אחת אם יאחר אותה קצת.

אבל לא כשמחויב תיקף בשניהם בהזדמן שלא היה בידו כלל לאחר אחת מהם נהרי תיקף מחויב להצטרע על פטירת הצדיק וגם ההספד אין סותר זא"ז. ולא דמי לנושא כמה נשים וכמש"ל.

נהרי מי שמתו לו שני מתים א"צ ליתן שבועה לכל אחד ואחד והיינו כמש"ל דלא דמי לנושאי. ואין עושין מצות חבילות לא שייף בגזמנו לו יחד בלא כוננה מכוננת פי עיקר הטעם שלא? הא כמש"ל וכינן שגזמנו יחד אינו כמש"ל ויבבבבב ק"ב ע"ב גבי בהמ"ז וקידוש על כוס אחד קרי שם חבילות.

היינו מפני שהם דברים נפרדים שאינם מסוג אחד כלל והוא מכנסם על כוס אחד מיקחי שפיר כמש"ל וכן חילקו התו' שם ד"ה שאין. ועוד דנהי דמצות קידוש חלה עליו אבל אינו מחויב תיקף דקידוש שייף לסעודת שבת ומצוה להסמיף הקידוש לסעודה אף שאוכל באיחור זמן ואינה מצוה נמשכת.

אבל שמה וקספד היא מצוה נמשכת זמן מוגבל ז' ימים כדאיתא במ"ק כ"ז ע"ב. ונגזמנו ביחד א"צ לדחות אחד מפני חבירו.

ורק בשמחה בב' נשים שהשמחות סותרות זא"ז כמש"ל ס"ל להרב"ם שגזמנו לכ"א ז' ימים: והא דאם קילוסם שנה מוציאם ב' מתים במטה אחת. הרב"ם בתה"א הביאה אבל ברב"ם וש"ע סי' שנ"ד לא נזכר זה וגם בטור נראה שהגנה זה אס"פ ע"ש.

ונראה שלא היתה גירסתם כן בשמחות וכ"כ בפרישה שם דאדרבא אין מוציאין בב"א אף שקילוסם שנה. ונראה דרב"ם ס"ל דכינן שגזמנו יחד לא הוי פעושה חבילות וכמש"ל.

וגם פי עיקר המצנה היא הקבורה וההוצאה היא רק הכנה לזה וההכנה שרי לעשות לשני מצות באחד. ושאר פוסקים ס"ל דמ"מ מיקחזי כמשווי עליו ולא שייך בזה נזדמנו פיון שאינה מצנה נמשכת ותלויה בזמן רק שצריך לקברו ואפשר לאחר אחד קצת.

ונה מיקרי לכבודו שלא יהא נראה כמשא. ומינושב מה שלא נתבאר דין אחד להספיד ב' מתים פיון דז"י להספד הו"ל פאבילות וכמש"ל ומותר להספיד שניהם יחד: אבל כ"ז לא שייך בהספד צדיקים שאין נוהגים להספידם הרבה רק בעת השמועה מספידים פעם אחד.

וא"כ עדיין קשה איך מספידין שנים ביחד ובפרט אם אין קילוסן שנה. ומצינו בייערת הדבש ובכמה חיבורי גאונים שהספידו שנים ושלישה ביחד: ונראה דבאמת מש"ל בישוב דברי הרמב"ם בהא דמייתי טעם דאין מערבין שב"ש וקרא דבסגה דחוק קצת.

והנראה לומר דבאמת הנה מקום לומר דדונקא בב' שמחות שוות אמרינו אין מערבין שמחה בשמחה פיון דבלא"ה ישמח שפיר. אבל ברגל שהיא שמחה רגילה ואין דרך לשמח כ"כ.

נימא דאדרבא מצנה לישא ברגל כדי להגדיל שמחת הרגל. וכדאר"ז בסופה כ"ה כ"ש דחדינא טפי ולזה צריך קרא דבסגה ולא באשמה.

אבל באמת גם הרמב"ם ס"ל סברא דא"מ שב"ש. כדילפינו בירושלמי ממלא שבוע זאת ומקרא דשלמה.

רק דבסגה גלי לן דגם ברגל שייך זה. וגם גלמד מבסגה דרק יומא קמא אסור שאז יש חשש שנייח שמחת הרגל לגמרי וכמש"ל.

אבל ערב הרגל שפיר שרי. ואולי עוד עדיף טפי שמגדיל עי"ז שמחת הרגל וכנ"ל.

ומינושב הפל בס"ד ועפ"ז מינושב שפיר הערתינו דהספד לא דמי לשאר מצות. דשאר מצות כשעושה שניהם יחד הוי כמשווי אבל בהספד אין נראה כמשווי.

דאדרבא מעורר יותר לב השומעים שפיון שנפטר שני צדיקים ומציע שבחם וגדלם הפאב גדול מאוד ומתעוררים יותר אל הפכי ואל הרהור תשובה שזה תכלית ההספד ואגרא דהספדא דלויי.

וכל עוד שמוצא ענין להגדיל ההספד ביתרון הכשר נעשית מצות ההספד בעילוי ויתרון ולא מחזי כמשווי כלל. ואף שאין קילוסן שנה הנה חילוק זה נזכר רק בפני המת וקרוביו דהוי כבזיון שיקלס את זה יותר מזה.

אבל בהספד שלא בפני המת ובפרט בצדיקים לא שייך זה פיון שהם בעולם האמת יודעים האמת ואין בזה חשש בזיון ובפרט שעושה זה לכבודם להגדיל המספד. ה' הגדיל שמתחיינו ובלע המנות לנצח בבי"א: חלק אבן העזר סימן ע"ד אשר עוררני כג"א באשה שמסתפנת בלידתה ואמרו הרופאים שפכנה רבה היא לה אם תתעבר ולזה רוצית לשמש במוך.

ושפיר חזי כג"א בשו"ת רעק"א סי' ע"א שלא התיר רק לתת אחר תשמיש ורק מעט.
וכ"ג רוצה להקל עפ"י דברי היש"ש פ"ק דיבמות שמתיר שם אף בשעת תשמיש לכל
הנשים.

ואבאר דין זה מה שנלע"ד בזה: והנה ע"ד מהרש"ל לכאורה קשה לסמוך פי ראייתו שם
מתוס' פתובות ל"ט בשם ר"י שמפרש בדעת רש"י דקאי על קודם תשמיש תמוה דהא
כתב שם הר"י דהוי כמטיל על עצים ואבנים.

ומה שצירף לזה מהרש"ל שיטת ר"ת שפי' שתיבות לשמש ושאר נשים מותרות. ג"כ
צ"ע דהיכן מצינו שנתפוס תרתי קולי פינו שביין לרש"י ובין לר"ת אסור לשמש במוך
שקודם תשמיש.

ומ"ש מפ"י הרא"ש נדרים ל"ה ע"ב שכתב שצריכות ליתן מוך לקלוט הגזרע שלא
תתעבר משמע דמפרש קודם תשמיש ורק ג' נשים צריכות אבל כל הנשים מותרות.
לענ"ד לא מוכח מידי דלקלוט הגזרע יש לפרש גם על אחר תשמיש וכעין זה פירש"י
בכתובות ל"ז ע"א שנותנת מוך אחר תשמיש לשאוב הגזרע ע"ש.

וגם מדמפרשינו צריכות אין ראיה שכל הנשים מותרות. די"ל דג' נשים חייבות ושאר
נשים אסורות וכעין זה הביא הרעק"א שם בשם חי' ריטב"א יבמות.

וגם לרש"י נראה דאף שפי' מותרות מ"מ מודה שחייבות לר"מ דבנדאי צריכה לשמש
במוך להשמר מן הספגה ושאר נשים אסורות. וכ"נ להדיא בפירש"י נדה מ"ה ע"א ע"ש.

עכ"פ אין די בדברי מהרש"ל להקל נגד שיטת רש"י ור"ת ובפרט לפמ"ש היש"ש שם
שהמרדכי בשם ריב"ן והנ"י כתבו כר"ת דקאי על אחר תשמיש וקודם תשמיש אסור.
ולפ"ז יש לאסור בנ"ד לפני תשמיש כמ"ש הרעק"א פנ"ל.

וכן הוקמיר בח"ס חיו"ד סי' קע"ב יעו"ש ובב"א בבית הנשים סי' ל"ז ולא התירו רק
אחר תשמיש. אף שלאחר תשמיש ספק אם יועיל כמו"ש הרעק"א סי' ע"ב: אבל באמת
נראה דעת רוב הראשונים להקל דהא בשטמ"ק פתובות ל"ט הביא בשם הרמב"ן ורא"ה
ותלמיד רשב"א וריטב"א להקשות על פירש"י למה אסור לחכמים פינו דלא מיעברא
וגם דיש להתיר משום ספגה.

ולזה פירשו דלר"מ חייבות ולחכמים מותרות לעשות פרצונן ופי' הרא"ה שאין אסור
לבעליהן שהם אין משחיתין וגם משום מצות עונה מותר. וכ"כ הרשב"א בחי' שם ופ"ק
דיבמות והנ"י שם להקשות על פירש"י ופירשו דחייבות לשמש במוך.

ומשמע מכל הני ראשונים דמפרשים כפירש"י דאיירי שהמוך מונח בשעת תשמיש ומ"מ
ס"ל שמותר אף לחכמים מדלא פירשו להדיא דאיירי אחר תשמיש וכמו"ש ר"ת בתו'
שם וכ"כ הריטב"א שם הובא בשטמ"ק דקודם תשמיש קיל טפי מפני שאינה עושה
מצוה בינדים להשחית הגזרע.

ע"ש שכ"כ בשם רבו הרמב"ן ומבואר דקאי שם על קודם תשמיש כרש"י ומ"מ מותרות
לחכמים ונראה דבעלמא מודו כ"ע שאסור לשמש במוך קודם תשמיש ורק בג' נשים

שֵׁשׁ חֲשֵׁשׁ סִפְנָה ס"ל לַחֲכָמִים שְׁמוֹתָרוֹת לְשֹׁמֵשׁ בְּמוֹד אִם אֵינָן רוֹצוֹת לְסַמְּךָ עַל הָא דְשׁוֹמֵר פְּתָאִים וְכ"מ בְּלִשׁוֹן הָרֵאָה וְהָרֵיטְבָ"א שֵׁשׁ בְּשֵׁטֶמ"ק ע"ש.

וּא"כ מְמִילָא בְּנ"ד שֶׁהִסְפִּנָה קְרוּבָה וְדָאִי דְמִתְרַת לְשֹׁמֵשׁ בְּמוֹד: וְהָרַעַק"א בְּתִשׁוּבָה סִי' ע"א פֶּתַח לְהוֹכִיחַ מְדַבְרֵי פֶל הָרֵאשׁוֹנִים הַנ"ל שֶׁהִקְשׁוּ עַל פִּירֵש"י מִפְּחוֹת מִפְּאֵן לָמָּה אָסוּר בְּמוֹד הָא בְּלֵא"ה לֹא מְעַבְרָא וּפְיָרְשׁוּ דְמִשְׁמֵשׁוֹת הֵינְנו חַיִּיבוֹת וְהִקְשָׁה הָרַעַק"א דְלִהִיפּוּד הו"ל לְהִקְשׁוֹת לָמָּה מִתְרַת לְבָעוּל קְטִנָּה וְכִקְוִשְׁיָת הַתו' בְּכַתְּוִבוֹת ל"ט.

וְתִרְצֵן דְס"ל שֶׁהָאִסוּר עַל הָאִשָּׁה מְשׁוּם הַשְּׁחַתַּת זָרַע וְאִף קוֹדֵם תְּשֻׁמֵשׁ וְלָזָה הִקְשׁוּ שְׁפִיר דְבִקְטִנָּה שְׁאִין רְאוּיָה לְהַתְעַבֵּר תְּשֻׁתְרֵי בְּמוֹד לְכ"ע. וְהוֹכִיחַ מִזָּה דְס"ל לְהִנְהוּ פּוֹסְקִים שְׁאָסוּר בְּמוֹד אִף אַחַר תְּשֻׁמֵשׁ דְּהוּי הַשְּׁחַתַּת זָרַע.

וְתִמְהַנֵּי דְהָא מְפִנְרֵשׁ בְּדַבְרֵיהֶם בְּשֵׁטֶמ"ק דְּאִף לַחֲכָמִים אֵין אִיסוּר וּמִתְרַת לְשֹׁמֵשׁ בְּמוֹד אִם חוֹשְׁשֵׁת לְסִפְנָה. וּא"כ כ"ש בְּנ"ד שֶׁהִסְפִּנָה יוֹתֵר קְרוּבָה שְׁמוֹתָרוֹת.

וְכֵן בַּח"ס חִיו"ד סִי' קע"ב הִתְלִיט שְׁאָסוּר מְשׁוּם דְּהִלְכָה פְּחֲכָמִים נִגְד ר"מ. וְהוּא נִפְלָא כְּנ"ל דְּבַחֲשֵׁשׁ סִפְנָה מוֹדוֹ חֲכָמִים דְּשָׂרֵי.

וְגַם עֵינָר דְּקָדוּק הָרַעַק"א יֵשׁ לְדַחֲוֹת כְּמוֹכָן דְּהֵינְנו קוֹשְׁיָת הַנ"י וְש"מ: וְנִרְאָה לַע"ד דְּאִף לְשִׁיטַת רִש"י מוֹכַח דְּשָׂרֵי לְכ"ע בְּמִקּוֹם חֲשֵׁשׁ סִפְנָה. דְּבִאֲמַת קִשָּׁה טוֹבָא לְר"מ שְׁמַתִּיר לְשֹׁמֵשׁ בְּמוֹד מְשׁוּם חֲשֵׁשׁ סִפְנָה לָמָּה הִתִּיר לָהֶם הָאִיסוּר.

לֹא תְשֻׁמֵשׁ וְלֹא תִסְתַּכֵּן. וְאִם נִפְרֵשׁ שְׁנוֹתְנַת מוֹד אַחַר תְּשֻׁמֵשׁ י"ל דְּדָמִי לְמִפְּלִיג בְּסִפְנָה קוֹדֵם שְׁבַת אוֹ הוֹלֵף בְּמִדְבָר בְּשִׁירָא שְׁכַתְּבוּ הַפּוֹסְקִים שְׁמוֹתָרוֹת אִף שְׁיִוְדַע שְׁיִצְטָרֵף אַח"כ לְחַלֵּל שְׁבַת מְפָנֵי חֲשֵׁשׁ סִפְנָה מ"מ מִתְרַת לְהִבִּיא עֲצָמוֹ לִידֵי כָּף ע' בַּעַה"מ פ"ק דְּשְׁבַת נְרִיב"ש סִי' י"ז י"ח בְּזָה.

וְה"נ שָׂרֵי לְשֹׁמֵשׁ עֲמָה אִף שְׁתַּצְטָרֵף אַח"כ לִיתָן מוֹד מְפָנֵי חֲשֵׁשׁ סִפְנָה. אֲבָל לְפִירֵש"י שְׁפִי' שְׁנוֹתְנַת קוֹדֵם תְּשֻׁמֵשׁ קִשָּׁה.

וְלִז"נ דְּבִאֲמַת מְשׁוּם מְצֻנַת עוֹנָה שָׂרֵי אִף בְּבִיאָה שְׁאִינָה רְאוּיָה לְעִיבּוֹר וְכִמוֹ בְּקִטְנָה וְאִיִּלּוֹנִית וְכִמוֹ"ש הַחַמ"ח סִי' כ"ג סק"ד לְחַלֵּק בֵּין כְּבָר נִשְׂא הַקְטִנָּה וּבֵין לִישָׂא לְכַתְּחִילָה ע"ש. וְכ"כ הָרֵאָה בְּשֵׁטֶמ"ק בְּכַתְּוִבוֹת ל"ט שְׁמֵשׁוֹם מְצֻנַת עוֹנָה אֵין אִיסוּר עַל הַבְּעַל מְשׁוּם הַשְּׁחַתַּת זָרַע כְּשְׁנוֹתְנַת מוֹד וְהֵינְנו כְּמ"ש דְּדָמִי לְקִטְנָה.

וְלָזָה הִכָּא לְר"מ דְס"ל שְׁאָסוּר לְג' נְשִׁים לְשֹׁמֵשׁ בְּלֵא מוֹד מְשׁוּם חֲשֵׁשׁ סִפְנָה מְמִילָא מִתְרַת לְשֹׁמֵשׁ בְּמוֹד מְשׁוּם מְצֻנַת עוֹנָה פִּינּוֹן דְּלֹא סְגִי בְּלֵא"ה. וּמִינְשָׁב ג"כ מָה שֶׁהִתְרַת לְמִינְקַת ג"כ אִף שֶׁהִסְפִּנָה רְחוּקָה מְאוֹד וְאִף אִם תְּצַטְרֵף לְגַמּוּל בְּנָה אֵינוֹ וְדָאִי שְׁיָמוֹת.

אֲבָל לְכַמ"ש א"ש שְׁפִינּוֹן שְׁאָסְרוּ לָהּ לְשֹׁמֵשׁ בְּלֵא מוֹד מְמִילָא מִתְרַת לְשֹׁמֵשׁ בְּמוֹד: וְחֲכָמִים ס"ל מְשֻׁמֵּשֶׁת כְּדַרְכָּהּ וּמִן הַשְּׂמִים יִרְחַמוּ שְׁנ' שׁוֹמֵר פְּתָאִים ד'. וְלְכַאוּרָה תְּמוּהָ הָאִיף הִתִּירוּ לִיְפָסֵס בְּחֲשֵׁשׁ סִפְנָתָא וְסִפְנָתָא חִמִּירָא מְאִיסוּרָא.

אֲבָל בְּאֲמַת כ"מ שֶׁהִזְכִּירוּ הֵךְ דְּשׁוֹמֵר פְּתָאִים הַפְּנוּנָה שְׁבַדְרָף הַטְּבַע רְחוּק מְאוֹד שְׁיָבוֹא לִידֵי סִפְנָה ע"ז וְאֵין שְׁיָיֵף לְהִתִּיר אִיסוּר בְּשִׁבְלֵי זָה כְּלָל. וְכִמוֹ לְעַבּוֹר בְּסִפְנָה בֵּינָם וְדָאִי

יש חשש סכנה יותר מביבשה פיזוע ומ"מ מותר לעבור ארחות ימים ואין זה בכלל מסכן עצמו כי בדרך הטבע הוא רחוק מאוד שתטבע הספינה.

ובמקרה רחוק יוכל אדם להסתכן אף בלעדי זאת. וכמה שלוחים למקום ביבשה ובים ולזה ס"ל לחכמים שאסור לשמש במוך.

וכעין זה איתא ביבמות ע"ב שמוהלין ביומא דעיבא משום שומר פתאים ד' וממילא האידנא נדאי אסור לימנע למוך ביומא דעיבא וגם בשבת מלין אף ביומא דעיבא. ואף שהנ"י בשם הריטב"א פתב ביבמות פ' הערל שמוך לימנע בשביל זה כבר חלק עליו המהרש"ל שם ביש"ש ע"ש והיינו כמ"ש כי האידנא דדשו ביה רבים ונתברר כי רחוק מאוד עפ"י דרך הטבע שיזיק זה למילה ואין לחוש לחששא רחוקה כיון שאינו מיעוט המצוי.

וקרוב לומר דר"מ לטעמיה שחושש למיעוטא לזה החמיר הכא בג' נשים לחוש לסכנה אף שהוא מיעוט שאינו מצוי כ"כ. ולחכמים אסור ליתן מוך דלא חיישינו לסיבה רחוקה אף בספנתא: ובזה מבואר דביבמות ל"ד ע"ב איתא רא"א פל כד"ח דש בפנים וזורה מבחוץ וחכ"א זה מעשה ער ואונן.

ואיתא בתוספתא פ"ב דנדה בתר פלוגתא דר"מ ורבנן להגהת הגר"א שם. וקשה ל"ל אמרו ג"כ התם טעמא דשומר פתאים.

או גם הכא לימרו דאסור להשחית זרע במוך. אבל לפמ"ש א"ש דדש בפנים וזורה בחוץ הוא איסור חמור ואף בסכנה גמורה ס"ל לחכמים שאסור דלא ישמשו ולא תתעבר.

ולזה השיבו חכמים לר"א שהוא מעשה ער ואונן. אבל במשמשת במוך דהוי דרך תשמיש והיכא דא"א באופן אחר שרי משום מצנת עונה כמו בקטנה ואילונית שפיר הוצרכו חכמים לטעם דשומר פתאים שאין כאן חשש סכנה כלל ולזה אסור ליתן מוך.

אבל במקום דאיכא חשש סכנה ידועה כמו בנ"ד שפיר מודו דשרי משום מצנת עונה וכן"ל: ולפ"ז מוכח מדברי הראשונים שבשטמ"ק פתובות ל"ט שכתבו דגם הכא בג' נשים אם חוששת מותר לשמש במוך ולא לסמוך על שומר פתאים דס"ל כהנ"י בשם ריטב"א הנ"ל גבי מילה שמוך לימנע מלמול ביומא דעיבא ודלא כיש"ש הנ"ל שחולק עליו.

וצ"ע שלא הביאוהו הפוסקים להלכה גבי מילה. ואפשר לומר דגבי מילה כ"ע מודו כמ"ש הרש"ל דכיון שעתה הפל רואים שאין סכנה ביומא דעיבא אסור לימנע למוך.

והכא שאני. דמשמע בשטמ"ק שם דס"ל דכיון דלא מיעברא אין כאן השחתת זרע כלל ע"ש.

ובדברי הריטב"א שם שמוך ש"א שאף שאסור לשמש במוך שרי בג' נשים אם אינה רוצה לסמוך על הא דשומר פתאים. הריטב"א אגויל לטעמיה שכתב הנ"י בשמו שמוך ש"א למוך ביומא דעיבא וכמש"ל.

וע' תה"ד סי' רי"א שנסתפק בדבר שסומכין על שומר פתאים אם מותר לת"ח לסמוך ע"ז ויש לחלק ע"ש: עכ"פ נתבאר שלשיטת רש"י מוכח דבמקום שיש חשש סכנה

קרובה ע"י עיבור ולידה מודים גם חכמים דשרי לשמש במוך וגם חייבת בכך שלא תבוא ליד סכנה.

ולשטת רמב"ן ורשב"א ורא"ה וריטב"א ותלמיד הרשב"א והנ"י ומרדכי בשם ריב"ן והרא"ש שמפרשים דלר"מ חייבות ולחכמים הרשות ביזון אם משום שאין פאן איסור השקמת זרע דבלא"ה לא מיעברא אי משום חשש סכנה.

א"כ ה"נ מותרת אי משום חשש סכנה וממילא מותר לשמש במוך משום מצנת עונה כמש"ל או דבלא"ה אינו ראוי להזריע פינון שהרופאים אומרים שאם תתעבר תסתפן. וא"כ גם הולד בסכנה.

ולפלא שהיש"ש כתב שהנ"י כתב כר"ת ולא נזכר זה בנ"י. וגם במרדכי בשם ריב"ן אין ראיה דמפרש כר"ת דקאי על אחר תשמ"ש ע"ש.

וכ"נ בתשובת הרא"ש פלל ל"ג סי' ג' הובא בב"י אהע"ז סי' כ"ג שמותר לשמש במוך אף בכל הנשים מידי דהוי אקטנה ואילוניית. והיינו כפירוש בנדרים ל"ה ע"ב דלר"מ חייבות ולחכמים הרשות ביזון ועשטמ"ק פתובות בשם הרא"ש: והרמב"ם לא הביא פלל דין זה וכן בטוש"ע ורק הרי"ף והרא"ש הביאו זה פ"ק דיבמות וג"ז י"ל שהביאו דרף אגב לבאר ענין קטנה מתי יכולה להתעבר וגם לפירוש מתניתין דחמותו ממאנת ע"ש.

ונראה דעת הרמב"ם דכיון דהלכה כחכמים הרי הם בכל הנשים ואין שום חילוק ביניהם ולזה לא הזכיר זה פלל. ונראה דס"ל שאסור ליתן מוך דהא עיקר טעם המתירים הוא משום דלא גרע מקטנה והרמב"ם ס"ל בכ"א מהא"ב שאסור לישא קטנה והיינו משום הו"ל דאיירי בה"ש ע"ש בהי"ח.

ובמל"מ שם בהכ"ו תמה על שלא הזכיר הרמב"ם קטנה ולפלא שלא הביא הך דהי"ח. ומוכח מזה דס"ל דהיא דאמרו חז"ל היא דשומר פתאים אין רשאים לחוש פלל לסכנה וכדעת מהרש"ל שהזכירנו.

ולפמ"ש החמ"ח סי' כ"ג סק"ד לחלק בין לכתחילה לדיעבד אם כבר נשא קטנה שמותר לשמש עמה. א"כ ה"נ י"ל דהיא שי"ש סכנה ידועה בעיבורה שפיר שרי לתת מוך משום מצנות עונה וכהא דר"מ וכמש"ל להוכיח פן וס"ל להרמב"ם כפירש"י.

ולא הזכיר הרמב"ם איסור מוך לפי שאינו מפורש בש"ס האיסור. דמשמשת פדרפה י"ל שרשות ביזנה לשמש בלא מוך: עכ"פ לדינא בנ"ד דאיכא חשש סכנה קרובה מותר בין לדעת רש"י ור"י בין לדעת שאר ראשונים שהזכירנו ורק לר"ת לא מציינו היתר ליתן קודם תשמ"ש אבל לכל הפוסקים מותר פנ"ל.

ואף דבעלמא פלפלו הפוסקים אי סמכינו על עדות הרופאים. היינו לענין איסור נדה וכדומה אבל לענין סכנה קיי"ל בפ' בתרא דיומא ובכל הפוסקים שסומכים על רופא נכרי אף לחלל שבת.

ובפרט בנ"ד שפבר ראיה שקשטה ונסתפנה בלידתה כמה פעמים. ועכ"פ הסכנה קרובה יותר מהני ג' נשים שרחוק שתתעבר ובמינות אף אם תתעבר החשש רחוק שתגמול

בְּנֵה וְנִמּוֹת עִי"ז מִשָּׂא"כ הֶקְא: וְלִיתָן מוֹד אַחַר תִּשְׁמִישׁ כְּבָר כְּתַב הַרְעַק"א סִי' ע"ב שְׁאִין תּוֹעֵלַת וַדָּאִי שְׁלֵא תִתְעַבֵּר וְחִיבָת לַעֲשׂוֹת בְּאִנְפֵּן שְׁבֻדָּאִי לֹא תִסְתַּפֵּן.

וְהָרִי ר"א ס"ל בִּיבְמוֹת ל"ד ע"ב לְהַתִּיר לְזֵרוֹת בַּחוּץ וְהִינּוּ מִשׁוּם דְּבִמּוֹד אָף בְּשַׁעַת תִּשְׁמִישׁ יֵשׁ חֲשֵׁשׁ שְׁתִּתְעַבֵּר וְהִינּוּ פְדָאֲמֵרִינּוּ בְּנִדְהָ ג' ע"א דְּמְכוּיִץ פּוּיִץ וְרַק חֲכָמִים פְּלִיגִי דְהוּי מַעֲשֵׂה עֵר וְאוּנָן.

אַבְל בְּמוֹד וַדָּאִי צְרִיכָה לִיתָן קוֹדֵם תִּשְׁמִישׁ. וּבְפֶרֶט לִפְמ"ש הָרִיטְבָּ"א בְּכַתְּנֻבוֹת ל"ט שִׁי"ל דְּקוֹדֵם תִּשְׁמִישׁ קִיל טְפִי שְׁאִינָה מִשְׁחַתַּת הַזָּרַע בְּיָדִים.

וְתַעֲשֶׂה הַמוֹד דְּחוּק פְּדָאִיתָא בְּנִדְהָ ג': וְעַפ"ז מְבֻנָּאָר סְוֵגִיא דְּנִדְהָ ג' מִשְׁמַשְׁת׃ בְּמוֹד וּפִירִשׁ"י דְּקָאִי עַל ג' נְשִׁים. וְקָשָׁה דְהִינּוּ רַק לִר"מ.

וְעו"ק דְּשָׁם אֵינִם בְּחֻזְקַת רוֹאוֹת כִּי הֵם מִד' נְשִׁים שְׁדִינָן שְׁעֵתָן וְע' שׁו"ת רַעַק"א שְׁנִדְחַק בְּזָה בְּסִי' ע"א. אַבְל לִפְמ"ש א"ש דְּלָאוּ דְּוִנְקָא פִירִשׁ"י ג' נְשִׁים רַק פְּעִין ג' נְשִׁים וְכַגּוֹן שְׁמִסְתַּפְּנָת בְּלִידָה וְעִיבּוּר וּמְוַתְרַת לְשִׁמֵּשׁ בְּמוֹד לִכ"ע כַּמֶּשׁ"ל.

וְרִאִיתִי בִפ"ת אַהֲע"ז סִי' כ"ג שְׁהִבִּיא בְּשָׁם חֲמֻדַּת שְׁלֵמָה סִי' מ"ו שְׁהַתִּיר ג"כ לִיתָן מוֹד מְקוֹדֵם תִּשְׁמִישׁ וְאִין הַס' פֶּה לְרִאוֹת טַעְמוֹ בְּזָה. אַבְל כְּבָר בְּרַנּוּ בִס"ד יְסוּד הָעֵנָן.

וְעוֹד יֵשׁ לְדוֹן מְהָא דִּיבְמוֹת ע"ו ע"א שְׁהַתִּירוּ לְהוֹצִיא זָרַע לְבִדְקוּ. וּמִהַתּוֹס' בִּיבְמוֹת ל"ד ע"ב ד"ה וְלֹא ע"ש בִּסְה"ד.

וְיֵשׁ לְדוֹן ג"כ לַעֲנִין מַה שְׁדוֹרְשִׁים הָרוֹפְאִים מִחֲשׂוּכֵי בְּנִים לְהִרְאוֹת לְהֵם זָרַעַם פְּדִי לְהַבְחִין סִיבַת מְנִיעַת הַהוֹלְדָה. אַבְל אַחֲרֵי שְׁהַש"ס בְּנִדְהָ י"ג וְהַזְנוּהָר בְּמְקוֹמוֹת הַרְבֵּה מִפְּלִיגִים בְּעוֹנֶשׁ עוֹן זֶה ר"ל וְהַנְקֵשׁ לִשְׁפ"ד.

חֲלִילָה לְחַפֵּשׁ קוֹלוֹת בְּעֵנָן זֶה. וְגַם כְּפִי הַנּוֹדַע לִי אוֹתָם שְׁלֵא נִמְלְכוּ בְּחֻזְקָם וְהָרִאוּ זָרַעַם לְהָרוֹפְאִים לֹא מְצָאוּ תּוֹעֵלַת וְלֹא אִתְמַחִי הָרוֹפְאִים לְדַבֵּר זֶה.

וּמִיבְמוֹת ע"ו יֵשׁ לְדַחוֹת. דְּשָׁם קָרוֹב יוֹתֵר שְׁהוּא פְּרוֹת שְׁפָכָה וְאִינוּ בִּר הוֹלְדָה כְּלָל וְאִכְמ"ל בְּזָה.

וְכַתְּבִיתִי זֶה לְפִי שְׁיֵשׁ שְׁאִינָם יוֹדְעִים חוֹנְמֵר הָאִיסוּר בְּזָה: וְעַכ"פ בִּנ"ד נִלְע"ד שְׁיֵשׁ לְהַקְל לִיתָן מוֹד קוֹדֵם תִּשְׁמִישׁ וְרַק שְׁיֵהָא בְּרִשׁוֹת בְּעֵלְהָ וְכַמוֹ"ש בְּשׁו"ת רַעַק"א הַנ"ל ג"כ. וְגַם יֵשׁ לְאִיִּים עָלֶיהָ שְׁתַּשְׂאֵל בְּבִירוֹר דַּעַת הָרוֹפְאִים בְּזָה וְיוֹתֵר טוֹב שְׁתַּשְׂאֵל פִּי רוֹפֵא יִשְׂרָאֵל שְׁיִוְדַע חוֹנְמֵר הָאִיסוּר.

וְגַם תַּשְׂאֵל לְרוֹפֵא שְׁאֵם אֶפְשָׁר לָהּ שְׁתַּשְׂתֵּה פּוֹס שֶׁל עֵינִקְרִין יוֹתֵר טוֹב וְכַמֶּשׁ"ש הַח"ס חֲאָה"ע ח"א סִי' כ' שְׁמֹנְתֵר לָהּ לְשִׁתּוֹת בְּכַה"ג. וְכ"כ הַדְרִישָׁה בַּאֲה"ע סִי' ה' שְׁפֶסְקוּ פֶן הַלְכָה לְמַעֲשֵׂה בְּאִשָּׁה שְׁהִיתָה מִקְשָׁה לִילֵד.

וְזֶה יוֹתֵר טוֹב כִּי עוֹשֶׂה רַק פְּעַם אַחַת. מִשָּׂא"כ הַמוֹד צְרִיכָה לַעֲשׂוֹת אִיסוּר הַשְּׁחַתַּת זָרַע בְּכָל פְּעַם.

וגם כי איסור השקתת זרע חמור מאוד בש"ס וזוהר יותר טוב לשתות כוס של עיקרין
אם אפשר כנ"ל. וכן ראיתי בשו"ת בגין ציון סי' קל"ז שכתב ג"כ שיותר טוב לשתות
כוס עיקרין רק מצאתי שכתב שם ג"כ כהרעק"א והח"ס לאסור ליתן מוה קודם תשמיש.
ולענד"נ כמ"ש בס"ד. וקצת דברים מצאתי בס' הג"ל ממה שכתבנו למעלה בס"ד ע"ש.
וראיתי שם אחד מטעמים שלו להחמיר בזה שאין להאמין לרופאים ע"ז בדבר איסור.
ותמהני דבספנה מפורש בש"ס ופוסקים שרופא נאמן: ונראה ראיה דאיירי במוה קודם
תשמיש בהך דג' נשים לשיטת רש"י.

דאחר תשמיש מה חשש יש בזה כיון דעכ"פ לא מיעברי וולד קיימא קטנה ומעוברת
וא"כ לא מיקרי זה כלל השקתת זרע בכה"ג במוה אחר תשמיש ולמה אסורות לתכמים.
ועכצ"ל דאיירי בשעת תשמיש והאיסור הוא דהוי כמשחית בידים.

אף לפ"ז תקשי מפירש"י בנדה מה שפירש בפחות מכאן שא"צ לשמש. משמע שמתורת
ולא הוי כמשחית בידים.

ויש לחלק דכיון שאינה בת עיבור כלל אין חילוק בין עם מוה או בלא מוה אבל כשהיא
בת עיבור נרק שלא יהא מזה וולד קיימא אז יש חילוק ודחוק. אבל פשוט פירש"י
ביבמות וכתובות הוא דאיירי בשעת תשמיש וכמו שהבינו התו' שם בכתובות וכ"נ
בשטמ"ק שם שפולם ס"ל כפירש"י בזה רק מפרשים דלר"מ חגיבות לשמש במוה וכ"כ
הרא"ש וריטב"א בהד"א.

ומ"ש הרמב"ן שהבעל אינו משחית הזרע. כננתו כמ"ש היש"ש דהוא משמש כדרכו
ומה לו אם מונח מוה במקור: סימן עא בהיות פ"ק איש אחד אשר קיבץ חתומים להתיר
לו לישא אשה כי אשתו נשתטית ר"ל.

והאיש הלז הנה עני ודל ולא יכול להשליש כתובתה. והנה אף כי לא חתמתי על היתר
שלו מכמה טעמים.

בכ"ז ארשום את העולה על רעיוני בענין זה לפום ריהטא בע"ה כי מטרדוטי א"א
להאריף. וכ"ז באופן אם ישיג רשיון מהממשלה יר"ה כי בלעדי זה אסור לישא אחרת:
(א) והנה ראש המדברים בזה הוא הצ"צ סי' ס"ז שדן במי שאין ידו משגת דסגי שימכרו
קרובה או ב"ד כתובתה בטובת הנאה לבעלה והטוה"נ ישליש ת"י בטוח.

ואחריו כל אדם ימשוה בכמה תשובות אחרונים החזיקו בסברתו. והנה טרם נבוא לעיין
בראיות הצ"צ שם תמה אני בדרך כלל על הצ"צ והנמשכים אחריו כיון שהצ"צ מודה
שאם ידו משגת מחויב להשליש כל הכתובה שלא וכתפירש בצ"צ שם מפני דאפשר
שרק ע"מ פן נתן רשות רגמ"ה להתיר בק' רבנים א"כ מה טובה הוא לה מה שימכרו
בטוה"נ הלא יותר טוב לה שפכה שיוכל יתן כעת והמותר ישאר עליו חוב כי במכירה
בטוה"נ ג"כ לא יתן יותר מיכולתו וגם לא ישאר עליו חוב כלל.

וכל הטעמים שכתב שם הצ"צ מצד שיש פח ביד ב"ד לותר לטובת חש"ו וכן מצד
שע"ז תהא בטוחה שלא יטעון הבעל קים לי שפטור מרפואתה ע"ש. כל זה לא שייך

אם נאמר ג"כ נשכמה שיש לו ישליש והמותר ישאר חוב עליו ואיזה טובה אנו עושים עמה במה שמנותרים לו על המותר.

ורק מש"ש הצ"צ שיורשיה יירשו טוה"נ שלה ונ"מ בזה לענין ירושה. אבל בשביל זה ודאי לא שיקף שגגות נכסי חש"ו בשביל טובת יורשיו ורק בשביל טובתו התיירו וכבר אמרו חו"ל בפ' חלק בר ברה קרא לזבון ואת לא תצטער: ועו"ק דלשיטת הצ"צ שמכירת הפתובה לבעלה הוא לטובתה ועושים זה ב"ד ע"י אפטרופוס ע"ש א"כ צריך זה לב"ד לעשות לכל נשתטית גם כשאין הבעל מבקש היתר ק' רבנים.

וע"כ צ"ל שבאופן כזה יותר טוב לה שלא נמכר פתובה כיון שהיא מוטלת על בעלה ככל הנשים ומספיק לה צרכיה ואין לה אפטרופוס טוב מזה. א"כ גם בנ"ד כיון דלדעת הצ"צ משמע שכ"ז שלא נמכר פתובה וישאר עליו חוב לא נוכל להתיר לו לישא אשה דדילמא קף היתה התקנה שלא יתירו לו כ"ז שיש עליו חוב הפתובה כמש"ש הצ"צ.

א"כ כשלא נמכר פתובה לא נתיר לו לישא אחרת ותשאר היא תחתיו ככראשונה וזה יותר טוב לה וכמו שהוכחנו וא"כ הוי מכירת הפתובה לטובתו ולא לטובתה. וזה בנדאי אין ביז ב"ד.

ומצינו בב"ק ל"ט גבי שור יתומים שנגח שמעמידים אפטרופוס להם לשלם כשיזיק. עוד כתבו התוס' שם ד"ה דאי שתקנו חו"ל זה לתקנת העולם שישמרו השור שלא יגח יותר.

וא"כ רק בזה תקנו אבל במילתא אחריתי אין לנו להעמיד אפטרופוס או לעשות דבר בנכסי חש"ו בשביל טובת אחרים ואין לנו לדמות ולתקן תקנות מדעתנו. ובפרט לכמ"ש דעדיף לה טפי כשלא ימכרו.

ואף דמצינו בגיטין מ' ע"ב במי שהקנה חצי שיש לו בעבדו לבנו קטן שמעמידים אפטרופוס ומקרקש ליה בזווי וכתב ליה גיטא דחירותא. אף שאין זה טובה לקטן כלל דהא בעלמא קי"ל שאין אפטרופוס יכול להוציא עבדים לחירות.

כבר כתבו התוס' שם הטעם משום הפקר ב"ד בשביל שאביו עשה שלא פהוגן. ור"ת כתב שם משום דהוי מכירה וזה מותר לאפטרופוס.

ונראה הטעם משום דסוף סוף יכפוהו כשיגדל שישחררו א"כ הוי טובה לו כשימכרו האפטרופוס עתה. וגם די"ל דהוי כאפטרופוסים שתורמין ומעשרין שאין מאכילין דבר האסור להם וה"נ כיון דמדינא צריך לשחררו תקנו שגם האפטרופוס ישחררו כדיון.

וכ"ז ג"כ רק כשעשה אביו שלא פהוגן וכדקיי"ל ביו"ד סימן רס"ז וכמו"ש התוס' להדיא בגיטין מ"ב ע"א ד"ה נגחו וברא"ש שם. משא"כ בנ"ד איך נעשה לה דבר שאין שום טובה לה וגם אין עליה שום חיוב בזה: (ב) ובגוף הדבר אין זה סבא לומר דתקנת רגמ"ה הוי שלא יתירו לו עד שיפטר מחוב הפתובה ולזה נמכרה בטוה"נ ונפטור אותו.

דהא זה שהצריכו להשליש הפתובה הוא לטובתה ובכה"ג דעדיף לה שישאר המותר חוב עליו כמש"ל ודאי דבכה"ג לא תיקן רגמ"ה. וגם דהא יוכלו לטעון עבורה אי אפשי

בתקנת חכמים או שמקבלת שט"ח שלו בתורת פרונו דלא גרע מהרני פאלו התקבלתי
דסגי גבי נדרים פדאיתא בנדרים כ"ג.

וכן כתב הר"ן בתשובה סי' מ"ח בחרגמ"ה שלא לישא שתי נשים שיכולה האשה לומר
א"א בתקנת חכמים ומייתי ג"כ הא דנדרים פלום אמרת מפני כבודי זהו כבודי רק שפנים
דשפא נעשיתה התקנה גם בשביל האנשים שלא יכניסו מריבה בתוך ביתם.

וכ"כ בהג"מ פתובות סי' ק"ז הטעם משום קטטה. ובנ"ד לאשינו זה דהרי מצד האישי
אנו מתירים לו.

ורק השלשת הכתובה שהוא לטובתה יכולים לומר א"א בתק"ח: ואף דסברא דא"א
בתק"ח בזה צ"ע טובא וגם דברי הר"ן הנ"ל נראה ג"כ דלא מסיק פן לדינא דא"כ יכול
האיש לישא על אשתו ברשותה דגם הוא יאמר א"א בתק"ח.

ודברי הר"ן תמוהים לכאורה מה דמסיק שלזה לא יוכל לישא מדעתה משום שנעשה
לתקנת האנשים ג"כ. וצ"ל דהו קטטה הוי דררא דאיסורא ולא שינוי שפאיש יאמר א"א
בתק"ח וענין זה דורש אריכות ואכ"מ.

וכבר כתבו כמה אחרונים דלא מהני רשותה להתיר חרגמ"ה ורק הכנה ג"א אהע"ז סי' א'
סקי"ז בהגהות ב"י הביא בשם תשובת רש"ך להתיר ואין הספר הזה ת"י אבל כל
האחרונים אוסרים וכן הביא שם בסק"כ כמה אחרונים לאיסור.

עכ"פ בנ"ד שפיר מצינו למימר עבודה פאלו התקבלתי דלא גרע מנדר ועמש"ל סי' ע"ב
בס"ד באורו שכל יסוד החילוקים בחרגמ"ה הוא מדיני נדרים. ואף דקיי"ל ב"ד סי'
רכ"ח סל"ט דנשבע לפרוע לזמן אין יכול המלוה להאריך הזמן ורק הרני פאלו
התקבלתי לגמרי.

ובנ"ד נשאר עליו חוב. מ"מ הרי כתב הב"י שם סי' רכ"ח תקנה לזה שייאמר הרני פאלו
התקבלתי ע"מ שתשבע שתפרעני סך פזה ביום פלוני ע"ש.

והפוננה דהוי פחויב חדש וענוב"י מ"ק חיו"ד סי' ס"ז בזה וכעין זה איתא בב"מ ע"ז ע"ב
שפשווקר עליו במלוה שוב אין זה דמי המכירה פלל. וכאלו פרע לו דמי המכר וזה חוב
חדש.

וכן איתא בב"ק ק"ט ע"א לריה"ג דזקיפה במלוה מפיק לה מתורת גזל הגר ע"ש. ואף
ר"ע דפליג שם היינו רק בגזל שנשבע עליו שהחמירה תורה עליו עד שיגיע ליד הגזל
משא"כ בשאר דברים מודה ר"ע ג"כ וע' פתובות מ"ב ע"א בענין זה [ונראה דאף לר"ע
אם אמר הגר הרני פאלו התקבלתי ע"מ שתתחייב לפרוע לי סך פזה לזמן פלוני שפיר
לא מיקרי תו גזל הגר דהא מחילה מהני בגזל שנשבע עליו וכדתנן בב"ק ק"ג ע"א
להדיא] וכ"כ בשטמ"ק בב"ק שם דרק בגזל שנשבע ס"ל לר"ע הכי דלא מהני זקיפה
במלוה ודלא מצי מחיל לנפשיה ע"ש וע' ח"מ סי' שס"ז ס"ו ומל"מ פ"ג מה' גזילה ה"ה
בזה ואכמ"ל בזה.

ויש להאריך בזה ולבאר דברי הרמב"ם פ"ח מה' גזילה ה"ד שכתב דבזקף במלוה הוי
שלו. וא"צ ליתן לפהנים רק שמוציאה מתחת ידו.

וע"ש במ"מ ובמל"מ אף אכ"מ. וכן מציינו בב"מ קט"ו לענין משפון ובגיטין י"ח גבי פתובה לענין שמיטה דמהני זקיפה.

וכן בפ"י דשביעית ע"ש. וכ"נ דעת הפוסקים דשט"ח הוי פכסוף בח"מ סי' ק"צ וכפשוטו הש"ס קדושין ט"ז דכתב ליה שטר אדמיה היינו פסוף ע"ש וע' שו"ת ר"ב אשכנזי סל"ו שכתב להדיא דזקיפת מלנה הו"ל פחוב אחר לגמרי ומייתי ג"כ מהא דגיטין י"ח וע"ש שביאר דאף להרמב"ם דקודם גירושין אין משמט אף בזמנה היינו משום דהוי פמלנה לזמן.

וכן מפורש באה"ע סי' צ"ו ס"א ברמ"א דזקיפה במלנה משוי פתובה פפרוע: ג) ובגוף הדין דהארכת זמן חולק הרא"ש בתשובה וס"ל דשפיר יכול להאריך כמ"ש הב"י שם ובשם הא"ח. רק להא"ח בטלה השבועה לגמרי ע"ש.

ואף בדעת הרשב"א פתבנו בסי' נ"ח בס"ד שפוננתו שאין יכול המלנה להאריך הזמן וישאר חיוב השבועה עליו אכל שפיר פטור משבועתו. וכ"נ לשון הרשב"א בתשובה סי' תשצ"ב שכתב שא"י להאריך הזמן פשיעמוד בחיוב שבועתו.

משמע שאם מסכים המלנה שיפטר משבועתו שפיר מצי להאריך הזמן. אכן בסי' תשי"ג כתב הרשב"א שהמנדה א"ע אם לא יפרע ליום פלוני אין מועיל אם יאריך לו המלנה הזמן לפוטרו מנידוי.

הרי מפורש שאינו נפטר כלל וכ"כ הב"י סי' רכ"ח בשם תשובת הרשב"א שאם נשבע שיתן שטר לחמיו בתוך חודש א"י חמיו להאריך הזמן פינון שעדיין חפץ בגוף השטר. ואף ש"ל דבכל הני איירי הרשב"א שאינו מאריך לו זמן רק באופן שתשאר שבועתו או נידויו עליו וכיון דס"ל להרשב"א שם שאין נשאר שבועתו עליו לזה לא מהני רשות המלנה ע"ז אכל הוא דוחק.

ועכ"פ הרי עיקר טעם הרשב"א בזה משום שאינו פוטרו לגמרי וכמש"ש הב"י בשמו גבי הא דשטר שהזכרנו דבשבועה בעינן שישאר פאלו התקבלתי אכל אי יאמר התקבלתי ויתחייב מחדש ש"ד לכ"ע וכמש"ל בשם הב"י וה"ה בנ"ד: ולזה לענ"ד צ"ע טובא דברי הצ"צ.

ולדעתי הנה צריך שישליש עכ"פ שט"ח על המותר אף אם נחפז להקל באין ידו משגת כל הפתובה: ד) ובגוף הדבר שנראה בצ"צ שם פאלו מסופק אם השלשת הפתובה הוא מתנאי היתר חרגמ"ה ושארי אחרונים תפסו זה לספק בהחלט ובשו"ת מהרי"מ סי' נ' לפל בזה אי הוי ספיקא לקולא בזה.

ולדידי צ"ע טובא דהא בסוף שו"ת מהר"מ מרוטנבורג שהועתק שם כל התקנות רגמ"ה מפורש שם שההיתר הוא בק' רבנים פשיש טעם מבןרר וצריך שתהא פתובה צורה ומנחת ביד נאמן מעות או משכנות.

מבואר שכ"ז מתקנת רגמ"ה. והם הביאו זה בשם הפלפו.

ואפשר שלזה נסתפקו בזה לפי שבכלפו שם הזכיר באמצע דין ח' שידוכים ואח"כ הזכיר הא דהשלשת פתובה. ועלה ע"ד שאולי זה הוספה וחומרא מהפלפו אכל במהר"מ שם

מבואר שפולם מרועה אחד נאמרו ונתן רגמ"ה רשות להתיר ע"י ק' רבנים באופן זה: ולקאורה י"ל מדנקיט במהר"מ שם לשון צריף דאינו מעפב וכפירש"י בברכות ט"ו דכל צריף אין מעפב וברדב"ז סי' ב' אלפים נ"ז פתב דאיכא צריף דהוי רק למצוה מן המוכרח ואיכא דהוי לעיכובא ע"ש ולזה נסתפקו דשמא אין זה לעיכובא בגוף ההיתר.

אבל ז"א. דהא הצ"צ ושאר אחרונים הביאו רק מפלבו ובכלבו ליתא פלל תיבת צריף. וגם שלא הזכירו פלל מזה. ועוד דהכא שמפרש אופן ההיתר אין שייך פלל לומר דלא מעפב.

ובאמת תיבת וצריף היא שם פמיונת דאי מעפב הול"ל וגם אותם לא יספמו עד שיראו טעם מבןרר להתיר ושתהא פתונבתה צורה וכו'. ומלשון וצריף משמע שהיא ענין בפ"ע ואין המתירים צריכים להמתין בהספקתם עד שיניח הפתובה.

ויותר נראה הגירסא שבכלבו דליכא תיבת וצריף. ואפשר לומר דלהכי נקט לשון וצריף לפי דלא שייך למינקט שלא יספמו להתיר בל"ז כל עוד שלא ביאר לנו עיקר הדין שצריף להשליש ומדהשמיט הכלבו תיבת וצריף מבואר מזה דאין נ"מ לדינא מזה.

שוב עינית בצ"צ סי' ס"ז וראיתי שהביא ממהר"מ וכלבו והעתיק לשונם ובעיני שישליש פתונבתה וכו' נראה שלא דקדק כ"כ בלשונו וכוננתו ללשון וצריף שבמהר"מ. ואולי גם בכלבו היתה פן גירסתו אבל בכ"ז קשה לעשות ספק זה מצד לשון וצריף וכמש"ל.

והרי הצ"צ ושאר אחרונים לא הזכירו זה. וגם נראה דכיון דהתקנה ברורה ורק שיש ספק באופן ההיתר אם מותר להתיר בלא פתובה י"ל שאין להתיר לכתחילה: ה) וראיתי מי שנשתמש בספק זה למעשה והכריע שמותר לעשות לכתחילה בלא השליש מעירובין ס"ה ע"ב שנסתפקו אם לשפור מהמשפיר.

ואמר ר"ל נשפור ולכשנגיע לרבתינו שבדרום נשאל להם. הרי שפמו על הספק אף דהוי חסרון ידיעה.

ולדעתי פשוט שם דר"ל ס"ל ששוכרין ורק מפני שלהם הנה ספק אמר להם שישאלו אח"כ ובשל סופרים ובפרט בעירוב הלף אחר המיקל. וכן מצינו שהקילו בעירובי חצירות לערב לכתחילה בין השמשות אף שהיא ספק.

וכתבו הפוסקים משום דע"ח קיל טפי וע"ל סי' כ"ג אות י"ב וס"ס ז מ"ש בזה. וכן בעובדא שאח"ז ארחב"א לסמוך על דברי זמן ולא מצד ספק לגולא ע"ש.

ובירושלמי פ' הדר איתא באמת שלא עשו עד שישאלו. ולולא פירש"י שם הייתי מפרש דהא איירי שלא הנה השוכר פדאיתא שם וידעו ג"כ שלא יבוא בשבת רק נסתפקו אם צריף לשפור מהמשפיר ואם הוא אוסר עליהם פיון שייכול לסלק השוכר או הוי כאכסנאי ולזה אמר ר"ל שישפירו לחומרא.

ועוד נראה דשם הוי ספק ספיקא דהא עיקר חשש שלהם שם הנה לפירש"י שפא יבוא השוכר בשבת. והיינו דכיון שלא הלף על כל השבת חוששים תיכף.

דאף לר' יהודה בן דף פ"ו שם בעי שְהֵלֵךְ לְשָׁבוֹת כָּל הַשָּׁבֹת בְּעִיר אַחֶרֶת ע"ש. אָבֵל אִם הָיוּ יוֹדְעִים בְּבִירוֹר שְׁלֵא יָבֹא בְּשָׁבֹת הָיָה מוֹתֵר וְא"כ הו"ל ס"ס שְׁמָא לֹא יָבֹא וְאָף אִם יָבֹא שְׁמָא מוֹתֵר לְשַׁכְּוֹר.

וְאָף דְּבִסְפֵק שְׁמָא יָבֹא הִתְמִירוּ מְשֻׁם דְּעִכּוּ"ם רְגִיל לְבֹא מ"מ מְצַטְרֵף לְזָה סְפֵק זָה דְּנִיזְוִיל לְקוּלָא בְּדְבְרֵי סוֹפְרִים אָף דְּבַעֲלָמָא לֹא מְצַרְפִּינוּ חֶסְרוֹן יְדִיעָה לִס"ס. אָבֵל בְּעֲלָמָא וְדַאי שְׁאִין עוֹשִׁין בְּדְרָבָנָן בְּסְפֵק יְדִיעָה לְקוּלָא בְּמָקוֹם שְׁיֵישׁ גְּדוּל מְמַנּוּ לְפִשׁוּט וּכְבָר כְּתַב הַתְרוּמַת הַדָּשָׁן ס' מ"ג וּבְרָדָב' ח"ד ס' י"ט דְּהָא דְּבְדְרָבָנָן עֲבָדִינוּ עֲוֹבְדָא וְהִדָּר מוֹתְבִינוּ תְּיֻבְתָּא בְּעִירוּבִין ס"ח הִיָּינוּ מְשֻׁם דְּאֶמְרִינוּ דְּוִדָּי הֵרַב מוֹרָה כְּדִין וְקוֹשְׁיָתוּ אֵינְהָ קוֹשְׁיָא ע"ש.

וּפְשׁוּט לָהֶם שָׁם דְּבִלֵּא"ה אָסוּר לְעֲשׂוֹת בְּסְפֵק אָף בְּדְרָבָנָן וְכ"כ בְּנוּב"י מ"ת חֵאָהֶע"ז ס' ל"ד וּבִיּוֹם תְּרוּעָה בֵּר"ה כ"ט ע"ש. וַיֵּשׁ לְהֶאָרִיף בְּעִנְיָן דְּסְפֵק חֶסְרוֹן יְדִיעָה וּלְחַלֵּק בְּזָה וְדַתְלֵי בְּהָא דְּדִשִׁיל"מ אָף אַכ"מ כִּי בִלֵּא"ה בְּהָדָה דְּהָקָא אֵינוּ סְפֵק וְכַמְש"ל: ו) וְמָה שְׁנִלְע"ד בְּזָה דְּהִנֵּה צְרִיף לְהִבִּין הַטַּעַם שְׁהֶצְרִיכוּ לְהַשְׁלִישׁ כְּתוּבָתָהּ דְּהָא תְּקַנְתָּ רַגְמ"ה הָיוּ מְשֻׁם קִטְטָה כַּמְש"ל וִי"א הַטַּעַם מְשֻׁם דְּלַפְעָמִים א"א לְמִיקָם בְּסִיפּוּקֵיהּ וְכַדָּאִיתָא בִּיבְמוֹת ס"ה אָבֵל לֹא מְשֻׁם חֲשֵׁשׁ גְּבִייתָ כְּתוּבָתָהּ.

וְא"כ מָה שְׁיִיכּוֹת כְּתוּבָה לְהִתֵּר חֶרְגַּמ"ה וּכְבָר עֲמַד קֶצֶת בְּזָה בַּצ"צ שָׁם וְטַעְמוֹ שָׁם דְּחֹק דְּכִינּוּן דְּהִתִּירוּ לוֹ חֶרְגַּמ"ה מְצַד שְׁעֵתָהּ א"א לְגַרְשָׁה וְדַאי כְּשֶׁתְּשַׁתְּפָה יְגַרְשָׁנָה תִּיכְרַף וּבְכַרְט לְהַסּוֹבְרִים שְׁאוּסְרִים אַח"כ אֲשַׁתּוּ עָלָיו עַד שְׁיִגְרַשְׁנָה וְכֵן לְהַנּוּב"י שְׁכַתְּבִי בְּס' ג' חֵאָהֶע"ז שְׁמִשְׁבִּיעִים אוֹתוֹ שְׁיִגְרַשְׁנָה לְכַשְׁתְּשַׁתְּפָה וְדַאי אֵין חֲשֵׁשׁ שְׁיִשְׁתָּה מְלַגְרָשָׁה.

וּבְתִשׁוּבַת מַהֲרִי"מ כְּתַב ג"כ עַל טַעַם הַצ"צ שְׁהוּא דְּחֹק וְרַק שְׁכַתְּבִי שָׁם הַטַּעַם דְּחִיָּשִׁינוּ שְׁמָא לְכַשְׁתְּשַׁתְּפָה תִּתְיַחַד עִמּוֹ וַיְהִי הַגַּט הַמְּוֹשְׁלֵשׁ עֲבוּרָה גַּט יָשָׁן אָבֵל כְּשֶׁתְּכַתְּבָהּ מוֹשְׁלֵשֶׁת אָסוּר לְהִתְיַחַד עִמָּה בְּלֵא כְּתוּבָה.

וּתְמִינְהִי דְּהָא בְּמַהֲר"מ וּכְלָבוֹ לֹא נִזְכָּר כָּלֵל שְׁיִשְׁלִישׁ גַּט עֲבוּרָה וְגַם דְּהָא בִּלֵּא"ה אָסוּרָה לוֹ מְשֻׁם חֶרְגַּמ"ה וְמָה יוֹסִיף לָנוּ סִילּוּק כְּתוּבָתָהּ וְגַם אֵין סְבָרָא לְתַקְּנוּ וּלְהַכְפִּיד עָלָיו בְּשָׁבִיל חֲשֵׁשׁ רְחוּק כְּזָה אֲשֶׁר בְּדִיעֵבַד גַּט יָשָׁן כְּשֶׁר.

וְגַם דְּכִינּוּן דְּמִבְּנֵי בְּמַהֲר"מ דְּסִגִּי בְּמִשְׁכּוֹנוֹת וְא"כ הו"ל רַק כִּיחַד לָהּ מְטַלְטְלִים לְכַתְּוֹבָתָהּ דְּשִׁפִּיר דְּמִי בְּשַׁע"ד כְּדָאִיתָא בְּכַתְּוֹבוֹת דָּף ז' ע"א וְדָף נ"ה ע"א וּפ"א ע"ב ע"ש בְּתו'. וְדוּחַק לֹאֵר דְּהָקָא אֵינְרִי שְׁפִטְרוּ כָּל נְכָסֵי מְאַחְרִיּוֹת כְּתוּבָתָהּ דְּבַכָּה"ג אָסוּר דְּמִיקָרִי בְּלֵא כְּתוּבָה.

דְּכָל כַּה"ג הו"ל לְמַהֲר"מ וּכְלָבוֹ לְפָרוּשֵׁי כִּינּוּן שְׁזָה הָעֵינְקָר לְדַעַת מַהֲרִי"מ: ז) וְהַנְרָאָה בְּזָה דְּהָא אִיתָא בְּכַתְּוֹבוֹת פ"ב ע"ב שְׁמִתְחִילָה הָיְתָה תְּקַנְתָּ כְּתוּבָה שְׁיָהִיו מְנִיחִים אוֹתָהּ בְּבֵית אָבִיהָ אוֹ שְׁיַעֲשׂוּ קִלְתוֹת שָׁל זָהָב וְכֶסֶף.

וְרַק מְשֻׁם שְׁלֵא יֵאמֵר טְלִי כְּתוּבָתִיף וְצָאִי וְהָרִי הִיא קִלָּה בְּעִינְיוֹ לְהוֹצִיאָהּ. לְזָה תִּקְנוּ שְׁמַעוֹן בֶּן שִׁטַּח שְׁיָהוּ כָּל נְכָסֵי אַחֲרָאִין לְכַתְּוֹבָתָהּ שְׁלֵא תְּהָא קִלָּה בְּעִינְיוֹ לְהוֹצִיאָהּ ע"ש.

והנה כ"ז שייך באשתו גמורה אבל הכא שעומדת להתגרש ואדרבא לכשתשתפה מחויב לגרשה א"כ לא שייך הך תקנה דשמעון בן שטח ואוקמא אקמייתא שתהא מונחת בבית אביה.

דנהי דכל אשה אין יכולה לומר א"א בתקנת חכמים דשמעון בן שטח משום דאית בה דררא דאיסורא שהיו הנשים אצלם כמו זונות שחושב בכל עת לגרשה כיון שקלה בעיניו ולזה אסור להשהותה כשכתובה אצלה ואין נכסיו אחרין.

אבל בנ"ד שאין שייך הך סברא שפיר אוקמא אקמייתא. וכעין זה איתא ביבמות פ"ט דאשה שנשאת בטעות אין לה כתובה מ"ט תקינו רבנו כתובה שלא תהא קלה וכו' הא תהא קלה בעיניו להוציאה.

הרי מבואר שתקנת הכתובה הוא רק במקום ששייך הטעם ולא אמרינו לא פלוג רבנו בתקנתם רק זיל בטר טעמא וכמש"ל סי' כ"ח בס"ד דכל היכא שמצינו בש"ס באינה תקנה שהלכו אחר הטעם של התקנה שפיר גם לנו יש רשות לחלק בזה וע"ש באורח.

ואף אי נימא דלא אמרינו פן להקל אבל בנ"ד ודאי י"ל פן לענין שתאמר א"א בתק"ח ואוקמא אקמייתא. והכא לא שייך לומר שלא יהי לה כתובה כלל כהא דיבמות פ"ט דהכא לא פשעה כלל ולמה נקנס אותה כיון שכתב לה כתובה: עכ"פ נתבאר שלזה הצריכו שיניח כתובה דכיון שמחויב לגרשה ועדיף טפי שתהא קלה להוציאה וזה לא בא מפשיעוטה לזה אוקמוה אעיקר תקנתא דכתובה שתהא מונחת בבית אביה או אצלה במעות או מטלטלין ופשוט דלאו דווקא בבית אביה רק בבית נאמן עבירה.

ובזה מובן מה שכתב זה מהר"מ בלשון וצריף ולא כלל זה ביחד עם תנאי הקיטר וכמש"ל וכן הפלבו הפסיק באמצע בדין אחר. דבאמת אין בזה שייכות לגוף הקיטר חרגמ"ה ורק שמסתעף מזה צורף ההשלישה וכאמור: וכיון שזכינו לדין ממילא נשמע דהיכא דאין לו להשליש לא מעות ולא משכונות אין זה מעכב כלל התירו ולא גרע מכל בע"ח שאין לו לשלם ואף בכתובה אף קודם תקנת שמעון בן שטח ודאי אם היה הפעל רוצה היה משעבד נכסיו לה ומכ"ש אם לא היה לו מה ליתן לה בנודאי דהוי סגי במה שמשעבד עצמו לה לכתובה וה"ה הכא.

ומכ"ש כשמחייבין אותו ליתן שט"ח על כתובה דהוי זה פפרעון וכמש"ל באורח בזה. ואף להסוברים דהוי זה מתנאי הקיטר חרגמ"ה שלא ישאר עליו חוב כתובה כב"ר בארנו בס"ד דבכה"ג כשזוקפין עליו במלוה הוי כחייב חדש והכתובה כב"ר נפרעה.

ולא עדיפא חרגמ"ה משמיטה בכתובות נ"ה וגיטין י"ח דסגי בזקיפה בכתובה וכמש"ל: (ח) והמהרי"מ שם פתב ראיה דסגי בשט"ח מהא דגיטין מ' בחצי עבד וחב"ח שכופין רבו להוציאו לחירות וכותב שטר על דמיו הרי דסגי בשטר.

ולענ"ד אינה ראיה דאדרבא היא אמרינו שם דף מ' גבי קטן דרק כשהקנה לו אביו העבד כדי שלא יכפוהו אז אמרינו דמוקמינן אפטרופוס לשחררו כיון שעשה שלא כהוגן. אבל בקטן בעלמא שנזדמן לו לשנותפו בעבד שחרר חציו אין כופין אותו להוציא וכמש"ש התוס' והרא"ש וכ"פ להלכה בש"ע י"ד סי' רס"ז ס"ג.

וכ"נ דעת הרמב"ם פ"ז מה"ע שהביא דין דמוקמינן אפוטרופוס רק באופן שהקנה לו אביו להבריחו ע"ש. הרי דקטן אין כופין אותו לשחרר עבדו בלא דמים בשביל מצות פו"ר דעבד.

וגם בהקנה לו אביו אמרינן שם דמקרקש לו בזווי כדי שלא יצא העבד של קטן בלא פסוף. וע' ברמב"ם שם שכתב זה כשהקטן אינו רוצה לשחררו ע"ש ולא סגי אף בכה"ג בשטר לחוד.

וא"כ ה"ה הכא בגשתטית אין כח ביד ב"ד להפקיע זכותה בשביל מצות פו"ר או חשש הרהור של בעלה: ואף שיש לחלק בין קטן לשוטה דהא חזינן דקטנים אין פוסקין עליהם צדקה כדאיתא בב"ב ח' ובגשתטה איתא בכתובות מ"ח שנותנים צדקה מנכסיו לחד מ"ד וכ"פ הרמב"ם פי"א מה' נחלות ובחו"מ סי' ר"צ סט"ו וע"ש בכ"מ מ"ש בישוב דעת הרמב"ם ובקצה"ח האריף שם בזה.

וא"כ גם בנ"ד י"ל דרק בקטן שלא בא עדיין כלל לכלל חיוב מצות אין זה זכות לו כלל אבל גשתטה שפכר בא לכלל מצות וידענו דעתו ונהגתו ליתן צדקה וכהא דהיה זן בניו ובנותיו בכתובות מ"ח ע"ש בתו' שפיר הוי זכות לו לעשות מצוה מנכסיו.

ושפיר נימא בחציו עבד וחב"ח של שוטה מעמידים אפוטרופוס ומשחררין אותו וכותב שטר בדמיו. וה"ה בנ"ד סגי בכתיבת שטר על כתובתה כדי שיוכל לעסוק בעלה בפו"ר.

וכעין סברא זו איתא בכתובות י"א ע"א דגדול דטעם טעמא דאיסורא הוי חוב לו לשחררו דבהפקירא נחא ליה אבל קטן דלא טעם טעמא דאיסורא זכות הוא לו ע"ש וה"ה הכא להיפוף עדיף גדול מקטן כנ"ל.

ולזה אמרו רק בגשתטה שפוסקין צדקה עליו אבל לא בשוטה מעיקרו אף שהגדיל: (ט) אבל באמת נראה דז"א. לא מיבעיא למ"ש הר"ן פ' נערה שנתפתתה בטעם הדבר שפוסקין הצדקה בשגשתטה משום דבצדקה איכא שיעבוד נכסי וכמ"ש המח"א ריש ה' צדקה ובקצה"ח סי' ר"צ באורף בזה א"כ ודאי בעבד וכן בנ"ד לא שייך כלל שיעבוד נכסי לזה.

אלא אף לשאר פוסקים שהטעם משום דניחא ליה כמש"ל וכמ"ש המח"א שם ושכן עיקר. נראה ג"כ דאין לנותר על זכותה בשבילו דאף שנתפוס דמצוה רבה היא להתירו לישא אשה וכמו בעבד ח"ע וחב"ח מ"מ לא רמזא עלה כל המצוה ויתנדבו כל אנשי העיר לצורף מצוה זו.

וגם היא תסבול קצת לפי ערפה ולא להטיל הפל עליה. וגם הא דגשתטה כתבו הפוסקים דאיירי באמיד ליתן הצדקה שפוסקין עליו: שצריף לישבע מן הדין ול"צ תקנת הגאונים לזה.

ולזה בנ"ד ג"כ אין בית דין מחרימים עליו רק שפיראו שיש מקום לחשוד אותו: ואף שכתב הגו"ב מ"ת חאה"ע סי' ק"ד שצריף להכביעו בכתובה גם להבא. ומדקדק פן מתשובת הרא"ש כלל מ"ב.

היינו רק שם דאיירי במגרשה בעל כרחה ונהגט גט גמור. וא"כ הגיע זמן פרעון הכתובה.

נהרי דינה פדין כל בעל חוב שצריך לישבע גם על להבא וכמבואר בח"מ סי' צ"ח. אבל
בנ"ד שאינו מגרשה ורק שרגמ"ה תיקן שלא להתיר לו לישא אשה כל זמן שלא ישליש
פתובה.

ואם אין לו בארנו שמקילים עליו על ידי זקיפת מלנה. ומתירים לו לישא אחרת ע"י
ק"ר.

א"כ פיון שפבר הותר שוב אין עליו חוב פריעת הפתובה עד שתשתפה ותקבל הגט
כמש"ל בס"ד. וא"כ לא שייך שישבע על להבא.

וכ"נ בשו"ת מהרי"מ סי' נ' שלא הצריך להשביעו להבא: י נעדין צריך לבאר אם
פשישא אחרת תשיג ידו אם אנו כופין אותו לשלם אז המותר. או פיון שפבר נשא שוב
אין מזדקקים לזה עד שתשתפה.

ובבע"ח קי"ל אחר תקנת תקנת הגאונים שמשביעים אותו גם על להבא שיתן מתי
ששיגיג ידו. ולא ראיתי מי שיעורר בזה: והנה לפי תקנת הצ"ל ושאני אחרונים דהשלישית
הפתובה הוא מתנאי היתר הרגמ"ה א"כ פשוט פיון שפבר התירו לו וכבר נשא.

שוב אין נזקקין לזה עד שתשתפה ונראה שלזה לא דברו האחרונים בזה. אכן לפמש"ל
בטעם הדבר דמהקנתא דפתובה נגעו בה יש מקום להחמיר בזה.

ואפשר לומר דמ"מ פיון שפבר קבלנו עבורה לבטוחות על פתובה שטרי חובות של
אחרים או אף שלו. ופשוט שזמ"פ שט"ח ההם הוא מתי שיתחייב בפתובה לה והיגו
פשתשתפה ותקבל גיטה וא"כ שוב אין לגי רשות לתבעו עוד בתוך הזמן.

וכמו באשה שנשאת לבעל עני קודם תקנת שמעון בן שטח שפונדאי לא היה נותן לה
יותר רק שטר פתובה פשלא היה לו מה ליתן לה להניח בבית אביה. דאטו עני לא ישא
אשה.

ובפתובה היו כותבים הזמן. פדין כל פתובות לכשתתאלמן או תתגרש ושוב לא היה
לה רשות לתובעו תוך הזמן.

ומה שאנו מחמירים עליו בעת התירו להשליש הפתובה אף שפבר קבלה ממנו שטר
פתובה היינו מחום שהשינוי הוא מצדו שרוצה לישא אחרת ועי"ז הראשונה נאסרת
עליו יכמש"ל.

ולזה נראה שאין נזקקין לו עוד. אם לא כשב"ד רואין שמתרשל בהשגחתו עליה ורוצה
להבריח נכסיו.

דלא גרע משאר חוב המבואר בח"מ סי' ע"ג שפשוט אין ב"ד שרוצה להבריח נכסיו
מעפבים נכסיו אף תוך זמן פרעון: וראיתי במהרי"ס שם סס"נ שכתב שע"י שמתחייב
להחזיק בנ"ו הוי זה במקום פתובה.

דנודאי ניחא לה בהכי פי כל אשה מרחמת על בניה. והוא אינו מחויב לזונס.

ותמיה לי דמה עדיפות חיובו למזונות בנ"ו יותר מחיובו לשלם לה פתובה לכשתשתפה.
וגם לענין מזון בנים הא קי"ל בפתובות מח ח שאין זנים בנ"ו מנכסיו בנשתטה רק כשזון

אותם קודם שְׁנִשְׁתַּטֵּה ע"ש בתו' ובדף ק"ז וגם קצת פוסקים פתבו שְׁנָה רק באמיד וע"ש בשטמ"ק.

משא"כ בנ"ד נדאי לא ניתא לה שְׁיִוְצִיאוּ פְתוּבְתָהּ על מזון הבנים ואותו לא יכופו ע"ז ואקצור בזה כי אין נ"מ מזה לדינא לנ"ד: יד) ובענין השְׁשֵׁה הגט וחייבו לגרש אח"כ בגט מקדש פְּכָר נהבאר בנוב"י מה"ק חאהע"ז סי' ג' איה להתנהג בזה.

ולא אאריה בזה פי פְּכָר האריכו האחרונים הרבה בזה בתשובותיהם וְלֹא מִסְקוּ בַּהּ פְּדֻבְסִיק תַּעֲלֵא וכו' פי סוף סוף הספיקו שְׁיִשְׁלִישׁ עֲכָשׁוּ גִט וְאִח"כ יִגְרֵשׁ בְּגִט חֲדָשׁ וכו"כ בח"ס סי' י"א ע"ש: מו) ומה שְׁעֵלָה בְּרַעְיוֹנֵי פְּעֵת בְּעֵנִין זֶה.

שְׁצָרִיךְ לְרֵאוֹת בְּאִנְפֵן שְׁטוֹת הָאִשָּׁה. שְׁאֵם יוֹדַעַת לְשִׁמּוֹר גִּיטָה וּמִתְגַּרְשֵׁת מִדְּאוּרֵיִתָּא וְרַק מִדְּרַבְּנֵי אֵינָה מִתְגַּרְשֵׁת שְׁלֵא יִנְהַגוּ בַּהּ מְנַהֵג הַפְּקָר פְּדֻאֵיתָא בִּיבְמוֹת קי"ג ע"ב וְדַעַת רֹב הַפּוֹסְקִים דְּבַכָּה"ג אֵם עֵבֵר וְגִירֵשׁ מְגוֹרְשֵׁת וְכָכָר פְּתַב הַבֵּית מֵאִיר סִי' קי"ט דְּאָף לְהַפּוֹסְקִים שְׁהֵבִיא רַמ"א שְׁם דְּאֵינָה מְגוֹרְשֵׁת מ"מ אֵם גִּיטָה לֹא תַצָּא ע"ש.

וְלִזְה בַּכָּה"ג נִרְאֵה דְּלִכ"ע הָנִי הֵגֵט וְהַשְׁלִיחוֹת פְּשָׁרִים וּא"צ פְּלָל לְהַשְׁבִּיעוֹ שְׁיִתֵּן גִּט אַחַר פְּשִׁתְשִׁתְפָּה. דְּאֵיהוּ לֹא מְצִי עֵבִיד לֹא מִיְקָרִי רַק פְּשָׁאֵינָה בַּת גִּירוּשֵׁין מִדִּינָא אֲבָל בַּכָּה"ג שְׁהִיא בַּת גִּירוּשֵׁין רַק שְׁאֲסָרוּ לְגַרְשָׁה מִדְּרַבְּנֵי שְׁלֵא יִנְהַגוּ בַּהּ מְנַהֵג הַפְּקָר שְׁפִיר מִיְקָרִי דְּאֵיהִי מְצִי עֵבִיד.

וְרֵאֵיהּ דְּהָא הַש"ס בְּקִיְדוּכִין מ"ב וּבכ"מ בְּעֵי קָרָא דְּאֵין שְׁלִיחַ לְד"ע וְלֹא אֲמַרִינֵן דְּלֹא הָנִי שְׁלִיחַ מִשׁוּם דְּאֵיהוּ לֹא מְצִי עֵבִיד. וְכֵן אֲמַרִינֵן בְּב"מ י"א דְּבְשִׁלִּיחַ דְּלַחוּ בַר חֵיבָא יֵשׁ שְׁלֵד"ע וְלֹא אֲמַרִינֵן דְּאֵיהוּ לֹא מְצִי עֵבִיד וְע"כ הַטַּעַם כַּמ"ש פִּינֵן שְׁהַמְעֵשָׂה יְכוּל לַעֲשׂוֹת וְרַק שְׁיֵשׁ אִיסוּר עַל זֶה מְצִד אַחַר שְׁפִיר מִיְקָרִי מְצִי עֵבִיד וּמִמִּילָא ה"ה בנ"ד וּבְפָרְט דְּבְדִיעֵבֵד מְגוֹרֵם כַּמִּש"ל.

וְגִדּוּלָהּ מִזֵּו פְּתַב הַמַּל"מ פ"ט מְה"א ה"ו דְּאָף בְּסַפְקָא מְקוֹדְשֵׁת מְהַנִּי שְׁלִיחוֹת לְקִדְשָׁה לְאַחַר דְּמִיְקָרִי מְצִי עֵבִיד מַה שְׁיִכּוּל לְקִדְשָׁה בְּסַפְקָא ע"ש. וְכֵן הַחֲשָׁשׁ הַשְּׁנִי שְׁהַתְעוּרְרוּ הָאֲחֵרוֹנִים דְּלֹא מִיְקָרִי פְתִיבָה לְשִׁמָּה פִּינֵן שְׁאֵינָה בַּת גִּירוּשֵׁין ע"ש בח"ס סי' י"א.

זֶה ג"כ שְׁיִיךְ רַק פְּשָׁאֵינָה בַּת גִּירוּשֵׁין מִדְּאוּרֵיִתָּא אֲבָל אֵי רַק מִדְּרַבְּנֵי אִיסוּר לְגַרְשָׁה שְׁפִיר מִיְקָרִי בַּת גִּירוּשֵׁין וְרַק שְׁאֲסָרוּ לְגַרְשָׁה מִפְּנֵי תַקְנִתָּהּ וְשְׁפִיר הָנִי לְשִׁמָּה. וְלִזְה בַּכָּה"ג א"צ פְּלָל לְהַחְמִיר לְהַשְׁבִּיעוֹ שְׁיִגְרֵשְׁנָה לְכַשְׁתְּשִׁתְפָּה בְּגִט אַחַר וז"ב לְדַעַתִּי.

וְאָף אֵם יִתְחַזַּק שְׁטוּתָהּ בֵּין פְּתִיבָה לְנִתְיָנָה בְּכ"ז לֹא יִבְטַל הֵגֵט וְהַשְׁלִיחוֹת דְּהַעֲיָקָר בְּעֵינֵן בְּשַׁעַת עֲשִׁיית הַשְׁלִיחוֹת וּבְשַׁעַת פְּתִיבָה. וְהָרִי אָף בְּבַעַל הַמְּגַרֵשׁ לֹא אֵיכְפַת לָן אֵם נִשְׁתַּטֵּה בֵּין פְּתִיבָה לְנִתְיָנָה פִּינֵן שְׁהוּא שְׁפוּי בְּשַׁעַת פְּתִיבָה וּבְשַׁעַת נִתְיָנָה כַּדְּקִי"ל בַּפ' מִי שְׁאֲחַזּוּ וּבֵאֵה ע"ז סי' קכ"א ומכ"ש בְּאִשָּׁה.

וְנִזְה נִרְאֵה בְּרוּר כַּמ"ש בְּס"ד וּמִטְרָדוּמִי הַהֲכָרַח לְקַצֵּר. אַחַר כּוֹתְבֵי כ"ז מְצָאֵתִי בַּח"ס חֵאֵה ע"ז ס"ג שְׁפְתַב ג"כ דְּבֵאִשָּׁה שְׁאֲסוּר לְגַרְשָׁה רַק מִדְּרַבְּנֵי אֵין שְׁיִיךְ חֲשָׁשׁ דְּהַמַּל"מ מִשׁוּם דְּאֵיהוּ לֹא מְצִי עֵבִיד שְׁלִיחַ לֹא מְצִי מְשׁוּי ע"ש.

וּלְפָלֵא שְׁלֵא בְיָאָר זֶה הַח"ס בְּסִימָן י"א שְׁפִלְפֵל שֵׁם בְּעֵנֵן זֶה. וְת"ל שְׁפִוּוּנָתִי לְדַעְתּוֹ
הַקְדוּשָׁה: סִימָן עִם בְּמִדֵּינָה אֲשֶׁר לְפִי חִימֵי הַמְּמַשְׁלָה מְוֹתֵר לְהַתְנַיֵּיר אִירַע אֲשֶׁר אֶחָד
נִשָּׂא אִשָּׁה בַחֲזָקָה יִשְׂרָאֵלִית וּבְאִיזָה מְשֻׁף יֵצֵא קִיל שְׁהִיא נְכָרִית וְרַק לְמַדָּה לְדַבֵּר עִבְרִית.
וּבְכָל הַמְשֻׁף נִהְיָה פְרָאוּי וְטָכְלָה לְנִדְוֹתָהּ. וְאַח"כּ נִדְדָמָן שְׁהַתְעַרְבָה בְּנוּיִם וְאַמְרָה שְׁבָאָמַת
הִיא נְכָרִיָּה.

וְהַבְעֵל נִשָּׂא אַחֲרַת וְאִינוּ רוֹצֵה לְזָכוֹת גָּט לְרֵאשׁוֹנָה. וְאַמְרָתִי לְבָרֵר אִם צָרִיף לְכוּפוֹ בְּזָה.
וּמְקוֹדֵם נְבָרֵר בַּע"ה יְסוּד דִּין זִכּוּי גָּט לְמוֹמְרַת וְגַם יִתְבָּרַר בְּזָה דִּין הַרְנַמ"ה בְּמְקוֹם
מְצוּה בַס"ד: הִנֵּה הַמַּהְרִי"ק שְׁוֹרֵשׁ קַמ"א כ' דְּבְמְקוֹם שְׁלֵא נִהְיָה לְזָכוֹת גָּט לְמוֹמְרַת א"צ
לְזָה דְלֹא הִיָּה פְנוּנַת הַמְתַּקְנִים רַק בְּנוֹהֶגֶת מְנַהֵג יִשְׂרָאֵל.

וּכְבָר פֶּתַב הֶרְאָב"ן בְּמַרְדְּכִי פ' אַע"פ דְּמוֹרְדַת שְׁרִינָן לִיָּה לִישָׂא אַחֲרַת לְקַנְסָה וּכ"ש
מוֹמְרַת וְגַם דְלֹא מִיקְרִי נוֹשָׂא ב' נָשִׁים רַק פְּשֵׁהֲרֵאשׁוֹנָה מְוֹתֵרַת וְלֹא פְשֵׁאֲסוּרָה עָלָיו פְּגוֹן
זוֹ שְׁפִינָן שְׁהַמִּירָה זִינְתָה כּוּכ"פ.

וְאַף שְׁהִיא עֲדִינָן א"א מ"מ פִּינָן שְׁאֲסוּרָה עָלָיו עוֹלָמִית אִינָה אֲשֶׁתּוֹ לְעֵנֵן זֶה. וְעוֹד
דְּלַהֲרִי"ף פ"ק דְּגִיטִין שְׁבִזְכִּיָּה אִינָה מְתַגְרָשֶׁת עַד שְׁיִגִיעַ לִידָה א"כ לֹא נִתְקַן הָאִיִּסוּר
דְּאַפְתִּי הִיא א"א עַכְת"ד.

וּבַתְה"ד סִי רַנ"ו מִיִּתִי שְׁנֵי הַמְנַהֲגִים וְלֹא הַכְרִיעַ. וּבַד"מ אַה"ע סַס"א כ' שְׁבָסִי רַל"ז
מְשַׁמַּע שְׁדַעְתּוֹ שְׁצָרִיף לְזָכוֹת.

וְלַעַנ"ד אִין שֵׁם פֶּן פִּי לֹא הִבִּיא שֵׁם רַק לְרֵאָנָה שְׁמוֹעִיל זִכּוּי יַעו"ש. וּבַד"מ פֶּתַב עוֹד
טַעַם מְשׁוּם חֲשַׁשׁ צָרַת סוּטָה בְּיָבוּם בְּמְקוֹם שְׁנוֹהֶגֶים בְּיָבוּם וְהוּא מְנַהֵג יָפָה בְּמְקוֹם
שְׁנוֹהֶגֶים בְּיָבוּם.

וּבְרַמ"א בַש"ע שֵׁם סַס"י פֶּתַב דְּבְמְקוֹם שְׁאִין מְנַהֵג אִין לְהַחְמִיר נְרָאָה דְּפִתּוֹ שְׁאִין בְּזָה
מְשׁוּם חַרְגַּמ"ה. וְאַף שְׁבְּמְקוֹם מְצוּה הִבִּיא שֵׁם מַחְלֹקֶת אִי תִיקָן רַגַּמ"ה.

הִנֵּה כְּבָר הִבִּיאוּ הַנוֹב"י סִי א' וְהַח"ס ס"ג בְּשֵׁם הַשֵּׁב יַעֲקֹב שְׁהַקְשָׁה מְהָא דְסִי'קֻט"ו
שְׁפֶתַב דְּעוֹבְרַת ע"ד מְגִרְשָׁה בַע"כ בְּלִי חוֹלֵק. וְתִירָץ דְּשֵׁאֲנֵי הֵתָם שְׁפִשְׁעָה כ"ע מוֹדוֹ דְלֹא
תִיקָן רַגַּמ"ה.

וְא"כ ה"ה בְּמוֹמְרַת כ"ע מוֹדוֹ פִּינָן שְׁפִשְׁעָה: וְלְכֹאֲוֹרָה קִנְשָׁה דְלָמָּה כ' בַסִּי' קֻט"ו שְׁיִגְרָשָׁה
בַע"כ וְלֹא שְׁיִשָּׂא אַחֲרַת. וְהַנו"ב פֶּתַב שֵׁם שְׁבֶתְקַנַּת ב' נָשִׁים קָבַע רַגַּמ"ה זְמַן וְגַם יֵשׁ
הִיָּתֵר בַּק' רַבָּנִים.

וּבְגִירוּשִׁין בַע"כ לֹא קָבַע זְמַן פֶּלֶל וְלֹא גִזְרֵר הִיָּתֵר ע"י ק' רַבָּנִים וּכ"כ הַח"ס שֵׁם. וּכ'
הַנוֹב"י דְלֶהֱכִי בְּעוֹבְרַת ע"ד הַתִּירוֹ לְגִרְשָׁה בַע"כ וְלֹא לִישָׂא ב' נָשִׁים שְׁמָא תַחֲזוֹר בָּהּ
וְיַחֲוֹל חַר"ג.

וְהַח"ס כ' דְּתַקְנַת ב' נָשִׁים דְּקִילָא וְיֵשׁ הִיָּתֵר בַּק"ר. לְזָה אַף בְּדַבֵּר מְצוּה הַצְרִיכוֹ ק"ר.
אַבֵּל בַע"כ שְׁאִין הִיָּתֵר פֶּלֶל לְזָה בְּמְקוֹם מְצוּה לֹא גִזְרֵר פֶּלֶל. וְלְזָה בַע"ד שְׁפִשְׁעָה לֹא
הִטְרִיחוּהוּ בַק"ר וְהַתִּירוֹ לְגִרְשָׁה לְמַעַן תּוֹסַרְנָה כָּל הַנָּשִׁים.

ובְּשֵׁהָ י' שָׁנִים שְׁלֹא פְּשַׁעָה אֶמְרִינָן טָרַח וְאִיִּתִי הֵיִתֵר מִק"ר לִישָׂא ב' נָשִׁים עַכ"ד.
וּתְמִיחֵנִי דְהָא מְפֻנְרֵשׁ בַּהֲג"מ יְבָמוֹת סִי' ק"ז שְׁגָם בָּגַט בַּע"כ שְׁיִיף הֵיִתֵר ק"ר.

וּבְלִשׁוֹן תְּקַנַּת רַגְמ"ה שְׁפִסּוּף שׁו"ת מֵהֵר"מ מ"ב אִיתָא. שְׁלֹא לְזַרְוֹק גֵּט לְאִשָּׁה אִם לֹא
בְּרִשׁוֹת ג' קַהְלוֹת.

וְכִינּוּן שְׁדִין אֶחָד לָהֶם א"כ עֲדִיף טָפִי לְהֵתִיר לִישָׂא ב' נָשִׁים דְּכָלָה זְמַנּוֹ וְקִיל טָפִי. וּבְאַמַּת
מ"ש שְׁתַּקְנַת גֵּט בַּע"כ לֹא קָבַע זְמַן צ"ע.

דַּהֲב"ש סִי' קט"ו סק"ז הִבִּיא בְּשֵׁם פְּסָקֵי מֵהֵר"א י' סִי' ס"ח שְׁגָם בָּגַט בַּע"כ כִּלְהַ הַזְמַן
ע"ש. וְעוֹק"ל דְּהָא הֶמְרָדְכִי פ' אַעֲפ"י כְּתַב בְּמִוֶּרְדֵת לְקַנְסָה לְהֵתִיר לוֹ לִישָׂא אַחֲרַת וְלֹא
כ' לְגַרְשָׁה בַּע"כ אַף שְׁפִשְׁעָה.

וּבְאַמַּת קְוִשְׁיַת הַש"י שָׁם מִמָּה שְׁלֹא הִבִּיא בְּסִי' קט"ו דַּעַת הַחֹלְקִים. י"ל שְׁסַמַּךְ עַל מָה
שְׁהַכְרִיעַ בְּסִי' א' לְהַקְל בְּמַקּוֹם שְׁצָרִיף לְגַרְשָׁה.

וּמָה שְׁלֹא כ' בְּסִי' קט"ו שְׁיִשָּׂא אַחֲרַת. נִרְאָה פְּשׁוּט דְּבָסִי' א' דְּאִיִּרִי בְּנִשְׁתַּטִּית וּבְשֵׁהָ י'
שָׁנִים וְלֹא יִלְדָה שְׁהַמְצָנָה הוּא נִישׁוּאֵי אַחֲרַת כְּתַב שְׁפִיר שְׁיִשָּׂא אַחֲרַת.

וּבַעֲוֹבְרַת ע"ד שְׁהַמְצָנָה הִיא לְגַרְשָׁה כְּדַאֲמַרִּינָן סוּף גִּיטִין וְכַדְכְּתִיב גֵּרֵשׁ לִי וְגו' לְזָה כְּתַב
שְׁיִגְרָשְׁנָה בַּע"כ כִּי מָה בָּצַע שְׁיִשָּׂא אַחֲרַת דַּמ"מ אֲגִידָא בֵּיהּ וְשָׂמָא יִתְפַּיִס עִמָּה. וּבְמִוֶּרְדֵת
שְׁפִיר כְּתַב לִישָׂא אַחֲרַת שְׁשָׁם הוּא הַמְצָנָה בְּשִׁבִיל שְׁמוֹנַעַת אוֹתוֹ מִפּו"ר.

וּבְמוֹמְרַת שֵׁא"א לוֹ לְדוֹר עִמָּה וַיֵּשׁ מְצָנָה בְּנִישׁוּאֵי אַחֲרַת וְגַם יֵשׁ מְצָנָה לְגַרְשָׁה כַּנ"ל לְזָה
יֵשׁ מְנַהֲגִים חֲלוּקִים אִם לְזָכוֹת לָהּ גֵּט אוֹ לֹא. וְעֵינֵי טַעַם תְּקַנַּת רַגְמ"ה שְׁלֹא לְגַרְשׁ בַּע"כ
שְׁלֹא יִהְיוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל הַפְּקָר.

אֲבָל בְּאַסוּרָה עָלְיוֹ אוֹ בְּעוֹבְרַת ע"ד תְּקַנַּתָּא לְרִשְׁעֵי לֹא עֲבָדִינָן וְתָהּ הַפְּקָר וְהַפְּקָר
וְכַדַּאֲמַרִּינָן בִּיבָמוֹת צ' ע"ב תִּהְיוּ לָהּ אִיבָה וְאִיבָה גַבִּי אִשָּׁה שְׁשִׁמְעָה שְׁמַת בַּעֲלָהּ. וּבְפֻרְט
דְּהָא לֹא הִתִּירוּ לְגַרְשׁ בַּע"כ רַק הִכָּא שְׁאִינָה רְוָצִית לְקַבֵּל מְרֻצוֹנָה וּבְשִׁילּוֹם כְּתוּבָה
כְּדִינָה.

וּבְאוֹתָם שְׁאַסוּרוֹת עָלְיוֹ אַף הַסּוֹבְרִים דְּבְנִשְׁתַּטִּית אִיכָּא נָמִי תְּקַנַּת רַגְמ"ה מ"מ הִכָּא מוֹדוּ
דְּהָא גַם בְּאִישׁ כּוֹפִין כְּשִׁאֲסוֹר עָלֶיהָ אִם בָּאָה בְּטַעֲנָה. וְכָבֵר כ' הָרָא"ש בְּתִשׁוּבָה הוּבָא
בְּרַמ"א ס"ס קי"ז שְׁלֹא הֶעֱדִיף רַגְמ"ה פַּח הָאִשָּׁה מְאִישׁ וְלְזָה פָּסַק שָׁם בְּנִכְפִית שְׁמַגְרָשָׁה
בַּע"כ ע"ש.

וְהִינּוּ דְאִף שְׁתַּחוּל בְּזָה חֲרַגְמ"ה בַּכ"ז יְכוּפּוֹ אוֹתָהּ שְׁתַּאֲמַר רוּצָה אֲנִי כְּדִין הָאִישׁ וְא"כ
ל"ל לְתַקּוּנֵי כָּל בְּזָה. וְה"ה בְּאַסוּרָה עָלְיוֹ.

וְאַף שְׁאִין הָאִסוּר רַק לְדוֹר עִמָּה וְלֹא לְגַרְשָׁה כַּמ"ש הַתּוֹס' רִישׁ זְבָחִים וְעַב"ש סִי' קי"ז
ס"ק ח' מ"מ שְׁפִיר מְתַגְרָשֶׁת בַּע"כ מְשׁוּם חֲשֵׁשׁ עֲבִירָה אוֹ מְשׁוּם דְּאֲגִידָה בֵּיהּ וְכַנ"ל:
וּבִיסוּד הַדְּבָר צָרִיף לְהַבִּין דְּהָא וְדַאי שְׂרַגְמ"ה גְּזוֹר סָתָם שְׁלֹא לִישָׂא ב' נָשִׁים וְשְׁלֹא לְגַרְשׁ
בַּע"כ שְׁאָם הָיוּ בְּזָה חֲלוּקִים נִיחְזִי לְשׁוֹן הַתְּקַנָּה וְא"כ מַנ"ל לְהַפּוֹסְקִים לְחַלֵּק בֵּין דְּבַר
מְצָנָה אוֹ לֹא וְכֵן בְּנִשְׁתַּטִּית וְכַדוּמָה וְהָא יֵשׁ פַּח בִּינְד ב"ד לְעַקּוֹר אַף ד"ת בְּשׁוּא"ת וּבְפֻרְט
שְׁהַנִּיחוּ מַקּוֹם לְהֵתִיר ע"י ק"ר בְּטַעַם מְבוֹרָר.

ואף דבְּקוֹנָם צָמַר עוֹלָה עָלַי אֲמַרְיִן בְּנִדְרִים נ"ה דָּאָם טַעַן וְהוֹזִיעַ פְּנוּנְתוֹ לְטַעֲיָנָה וְלֹא לְלִבִּישָׁה. וְכֹן בְּכַמְּה דְּוֹכְתִי אֲזַלְיִן בְּנִדְרִים בְּתַר אֲוֹמְדָנָא.

הַיִּינוּ רַק בְּמָקוֹם שְׂאֵינוּ פְּנִיגְד לְשׁוֹנוֹ אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁהוּא פְּנִיגְד לְשׁוֹנוֹ ל"א הָכִי וְכַעֲיִן זֶה פָּתַח בְּשׁו"ת הַמְּיֻחָסוֹת לְהַרְמַב"ן ס' רמ"ד וְהוּא בְּב"י י"ד ס' ש"ל ד' שְׁנֵשְׂאֵל עַל שְׁגוֹזְרִין שְׂלֵא יְמוּלוּ בְּן לְמַגְנֻדָּה וְכְדוּמָה אִי הָוִי פְּנִשְׂבַּע לְבַטֵּל מְצָנָה וְהַשִּׁיב דְּבְכּוֹלֵל שְׁפִיר חָל עַל ד"מ וְעוֹד דְּלְמִיגְדָר מְיֻלְתָּא עוֹקְרִים בְּשׁוֹא"ת.

וצ"ע פִּינֵן שְׂלֵא הַרְגִישׁ הַשְׂוֹאֵל שְׁחָל עַל ד"מ הו"ל לְאֶקְשׁוּיִי בְּפִשְׁיטוֹת אִיף עוֹקְרִים מְצָנָה דְּאוֹרְיִיתָא וְגַם תְּשׁוּבָתוֹ בְּכּוֹלֵל צ"ע דְּאָטוּ נִידוּי שְׁבוּעָה הוּא. וְאוּלַי פְּנוּנְתוֹ פְּדֹאֲמַרְיִן שְׁבוּעוֹת ל"ו אָרוּר בּוֹ שְׁבוּעָה בּוֹ נִידוּי ע"ש וְכַמ"ש הַפּוֹסְקִים דַּח' דְּאוֹרְיִיתָא וְאֲכַמ"ל בְּזָה.

ועכ"פ שְׁמַעְנוּ שְׁגוֹזְרֵת ב"ד חָל אָף עַל דְּבַר מְצָנָה: וְנִרְאָה דְּתִלְיָא בְּאֶשְׁלֵי רַבְרָבִי דְּבְנִדְרִים ס"ו תְּנֵן שְׁפּוֹתְחִין בְּכַבּוּד שְׁבָתוֹת וּי"ט וְפִי' הָר"ן וְהָרָא"ש בְּנִדְרִים כ"ה דְּאוֹרְיִי שְׁנִדְרָא לְהַתְעַנּוֹת שְׁנָה וְחָל נְמִי עַל שְׁבָתוֹת וּי"ט וְצָרִיף הַתְּרָה מְשׁוּם שְׁנִדְרָא סְתָם פּוֹלֵל הַפֵּל.

וכ"כ הַתּוֹס' שֶׁם שְׁמַתְחִילָה רְצוֹ לֹמַר שֶׁא"צ הַתְּרָה שְׂלֵא עֲלָה עַל דַּעְתּוֹ לֹמַר חוּץ מִשְׁבוּי"ט. וְאַח"כ פְּתַבּוּ דְּכִינֵן שְׂאֲמַר שְׁנָה וְדַאי יָדַע שְׁשׁוּבִי"ט בְּכָלֵל וְצָרִיף הַתְּרָה.

וכ"ה דַּעַת הַפּוֹסְקִים ע' טוֹש"ע י"ד ס' רט"ו וְכֵן מְפֻרָשׁ בְּפִירוּשְׁלֵמִי דְּנִדְרִים פ"ג סוּף הַל"ב וְצָרִיף חֲקִירַת חֲכָם. וְהִנֵּה הָרָאשׁוֹנִים נִתְקַשּׁוּ דְּבַתְעֲנִית י"ב אִיתָא שְׂאָם נִדְרָא לְהַתְעַנּוֹת כָּל הַשְּׁנָה ב' וְה' וְנִמְצָא בָּהֶם יו"ט שֶׁל מְגִילַת תְּעֲנִית יְדֻחָה נִדְרוֹ.

וְתַרְצוּ הָרָאב"ד וְהַרְמַב"ן וְהָרָא"ש וְהָר"ן דָּאָם אֲמַר בְּלִשׁוֹן נִדְרָא הָרִי עָלַי צָרִיף הַתְּרַת חֲכָם אֲבָל בְּלִשׁוֹן קְבֵלַת תְּעֲנִית יְדֻחָה נִדְרוֹ וְהוּבָאוּ בֵּיתָה יוֹסֵף בְּטַא"ח ס' תי"ח וְטִי"ד ס' רט"ו. וְדַעַת הַרְמַב"ם דְּבִשְׁל סוֹפְרִים עָשׂוּ חִזּוּק יוֹתֵר מְשָׁל תוֹרָה ע"ש.

אֲכֵן הַטּוֹר ס' רט"ו הִבִּיא בְּשֵׁם הַסְּמ"ק שְׁתִּירָץ דְּבְנוֹדָר סְתָם אֲמַרְיִן שְׂלֵא הָיָה דַּעְתּוֹ עַל דְּבַר מְצָנָה אֲבָל בְּנוֹדָר בְּפִירוּשׁ מִשְׁבוּי"ט וְכְדוּמָה שְׁפִיר חָל עַד"מ וְכֵן פִּי' הַט"ז סק"ג פְּנוּנְתוֹ ע"ש. וְנִרְאָה דַּעְתּוֹ דְּבָהֶף דְּנִדְרִים ס"ו שְׁנִדְרָא מְבֹשֵׁר וַיִּין כָּל הַשְּׁנָה פּוֹלָה הָוִי כְּמִפְרָשׁ שְׁהָרִי יוֹדַע שְׂיֵשׁ בְּכָלֵל הַשְּׁנָה שְׁבוּי"ט וְר"ח וְאִינְף יָמִים שְׂמַצָּנָה לְאֲכֹל וְהו"ל לְפָרֵשׁ חוּץ מֵהֶם.

וכ"כ הָרָא"ש וְהָר"ן וְתוֹס' בְּנִדְרִים כ"ה דְּנוֹדָי יָדַע שְׂיֵשׁ שְׁבוּי"ט בְּכָלֵל דְּבָרָיו. מִשֶּׁא"כ בְּנוֹדָר לְהַתְעַנּוֹת בּו"ה דְּלָאוּ כ"ע יָדַעִי חֲוָשְׁפָנָא שְׂיִנְדָּמֵן לוֹ בְּזָה יָמִים הַפְּתוּבִים בְּמִגְלֵלַת תְּעֲנִית וְאֲמַרְיִן דְּנוֹדָי לֹא פִּינֵן לְאַסּוֹר א"ע בְּיָמִים הָאֲסוּרִים בְּתְעֲנִית.

ועוּי"ל דָּאָף בְּשָׁנָה סְתָם אִם אוֹמַר שְׂלֵא פִּינֵן כָּלֵל לְאַסּוֹר שְׁבוּי"ט ג"כ בְּטֵל הַנִּדְרָא וְרַק בְּאוֹמַר בְּפִירוּשׁ שְׁהִיְתָה פְּנוּנְתוֹ לְאַסּוֹר גַּם שְׁבוּי"ט אֲזַ חָל הַנִּדְרָא. וְכ"מ בְּשִׁטְמ"ק נִדְרִים בְּשֵׁם שְׂיֻטָּה שֶׁא"צ הַתְּרָה אָף בְּיָדַע שְׂיֵשׁ שְׁבוּי"ט בְּזָה רַק שְׂלֵא פִּינֵן לָהֶם דְּבַכָּה"ג דְּבָרִים שְׂבֵלֵב הַנּוּיָן דְּבָרִים וְדִינוֹ פְּנִמְצָא אֲבִיו אוֹ אֲחִיו בָּהֶם ע"ש.

וְאָף שְׁדַמְיוֹנוֹ לְאֲבִיו וְאֲחִיו צ"ע דְּשֵׁם אֲיִירִי שְׂלֵא יָדַע מֵהֶם כָּלֵל אֲבָל מ"מ גּוּף סְבָרְתוֹ יֵשׁ לָהּ מָקוֹם. וְכַתּוּב דַּכ"ה רְצוֹ מְקוֹדָם ג"כ לֹמַר כַּהֲשִׁטְמ"ק הַנּוּ"ל ע"ש.

ובירושלמי פ"ח דנדרים ה"א איתא שְׁנָדָר לְהַתְעַנּוֹת וְנִמְצָא בָּהֶם שְׁבוּי"ט אֵינוֹ מְתַעֲנֶה וּא"צ הַתְּרָה ע"ש וק' דבפ"ג ה"ב איתא שְׁצָרִיף הַתְּרָה. וצ"ל דבפ"ג קאזי על הַנּוֹדָר כֹּל הַשְּׁנָה ע"ש דְּנֹדָי יָדַע שְׂיֵשׁ בְּזָה שְׁבוּי"ט אֲבָל בִּפ"ח אֵינְרִי שְׂלֵא יָדַע וּכְגוֹן שְׁנָדָר לְצוּם כַּעֲר"ח וְלֹא עָלָה ע"ד שְׂיֵשׁ שְׁיַחֲוּל בְּשִׁבְתָּ נֹזְה א"צ הַתְּרָה.

אֲלֹא קָשָׁה לִפ"ז דא"כ מֵאֵי פְּלִיגֵי שָׁם בִּי"ט שְׁבִמְג"ת אִם מְתַעֲנֶה וְאֵינוֹ מְשָׁלִים אוֹ א"צ לְהַתְעַנּוֹת כֹּלָל ע"ש דְּתִפּוּק לִיָּה דְּנֹדָי אֵי יָדַע שְׂיֵשׁ בָּהֶם יָמִים הָאֲסוּרִים לְהַתְעַנּוֹת לֹא הָיָה נוֹדָר עֲלֵיהֶם. וּלְפִמ"ש הַשְּׂאֵגָתָ אֲרִיָּה ס' ס' דְּבִדְרָבֵּנוֹ ל"א דְּמִסְתַּמָּא לֹא כִּיּוֹן לְאַסְרֵי עֲצָמוֹ בָּהֶם א"ש.

אֲבָל לַעֲנ"ד ז"א דְּנֹדָי אֲנִמְדָּנָא הוּא גַם בְּדִרְבָּנָן וְלֹא גָרַע מֵאֲבִיו וְאֲחִיו וְגַם מִסְמ"ק מוֹכַח שְׂאִין חִילוּק. וְנִרְאָה כִּיּוֹנָת הִירוּשָׁלַיִם דִּמ"ד מְתַעֲנֶה וְאֵינוֹ מְשָׁלִים ס"ל דְּתַעֲנִית שְׁעוֹת לֹא נֶאֱסַר בִּי"ט שְׁבִמְג"ת וְלִזְה אֲמָרִינוֹן שְׁחָל נִדְרוֹ לִזְה שְׂיַתְעֲנֶה וְלֹא יִשְׁלִים.

וְאֵינְדָּף ס"ל שְׁגַם תַּעֲנִית שְׁעוֹת אֲסוּר לְהִכִּי ס"ל דְּאִין מְתַעֲנֶה כֹּלָל. וּמִכְּנָאָר בְּזָה הָא דְּמִיִּתִּי לְהַתְּמָם מִשׁוּם דְּאֵינְרִי שָׁם בְּתַעֲנִית לְשְׁעוֹת אֵי מִיִּקְרִי תַעֲנִית ע"ש.

וְהָר"ן וְשְׂאָרֵי רֵאשׁוֹנִים כְּתִבּוּ דְּאֵינְרִי הִירוּשָׁלַיִם בִּפ"ח בְּקַבְּלַת תַּעֲנִית. וְצ"ע הַלְּשׁוֹן נוֹדָר לְהַתְעַנּוֹת וְצ"ל דְּלֹא דוֹנָקָא.

וְכַצ"ל בְּהָא דְּתַעֲנִית י"ב דְּקָרִי לְהַתְּמָם נִדְרוֹ ע"ש: וְהַש"א ס' ס' הִבִּיא בְּשֵׁם הָרֵאָב"ן שְׁפִי הָא דְּנִזִּיר ד' וְהָא מְוִשְׁבָּע וְעוֹמֵד מֵהָר סִינֵי הוּא. דְּאֵף דְּנִדְרָה חָל עַד"מ.

זֶה רַק בְּמִפְרָשׁ וְלֹא בְּסִתְּמָם. וְנִתְקַשְׁשָׁה הַש"א דְּאֵי בְּמִפְרָשׁ חָל אֵף בְּשִׁבְעוּעָה בְּכֹלָל.

וְלִזְה פִּירֵשׁ הַכְּנֻנָּה דְּבִסְתָּמָא דִּינִינֵינוֹן שְׂלֵא כִּיּוֹן לִידְרוּרְעַד"מ עַד שְׂיַפְרֵשׁ וְאֲנִמְדָּנָא דְּמוֹכַח הוּא. אֲבָל אִם כִּיּוֹן גַּם לְדַבְרֵי מִצְוָה שְׁפִיר חָל.

וְלִזְה אֵף דְּסִתְּמָם נִזִּירוֹת כֹּלָל הַפֶּל מ"מ י"ל דְּלֹא כִּיּוֹן עַל יֵין קִידוּשׁ וְהַבְּדִלָּה וּמ"מ לֹא בְּטַל כֹּל נִדְרוֹ דְּלֹא בְּטַל רַק בְּטַעוֹת אוֹ בְּהַתְּרַת חֻכָּם וְלֹא בְּכַה"ג וְכַמְש"ל לְדַעַת הַסְּמ"ק. וְהִנֵּה הַש"א נִתְקַשְׁשָׁה שָׁם עַל הָרֵאָב"ן מֵהָא דְּפּוֹתִיחִין בְּכָבוֹד שְׁבוּי"ט מְשַׁמַּע דְּאֵף שְׁנָדָר סִתְּמָם כִּיּוֹנָתוֹ עֲלֵיהֶם.

וְתַמְיָהֲנִי שְׂלֵא רָאָה דְּבָרֵי הַסְּמ"ק וְשִׁטְמ"ק הַנְּז"ל שְׂלִדְעָתָם א"צ הַתְּרָה כֹּלָל בְּשְׁבוּי"ט. וְהָא דְּצָרִיף הַתְּרָה הֵינֵנוֹ דוֹנָקָא בְּאוֹמֵר בְּפִירוּשׁ שְׁכִיּוֹן גַּם עַל שְׁבוּי"ט וְכַנ"ל.

רַק שְׁלֵהֲסִמ"ק י"ל דְּכִיּוֹן שְׂאֵמֵר שְׁנָה סִתְּמָם וְלֹא אֲמֵר חוּץ הֵנִי כְּמִפְרָשׁ וְכַמְש"ל. וְלִדַּעַת הָרֵאָב"ן וְשִׁטְמ"ק צ"ל דִּמ"ש בִּירוּשָׁלַיִם בְּנִשְׁבָּע שְׂלֵא לְאַכְוֹל מִצְוָה חָל בְּכֹלָל אֵף עַל ד"מ הֵינֵנוֹ בְּאוֹמֵר שְׁכִיּוֹן גַּם עַד"מ וְאִכְמ"ל בְּזָה.

וְעַח"מ ס' ע"ג וּבִקְצָה"ח שָׁם וְכֵן צ"ל בִּירוּשָׁלַיִם דִּפ"ג דְּנִדְרִים הַל"ב שְׂהַזְכָּרְנוּ: וְרֵאִיתִי בַח"ס חִי"ד ס' י' הִבִּיא מִמְהָר"מ מִינֵץ ס' ע"ט שְׂתַמָּה עַל ר"ח ב"ס הַמְקַצְוֵעוֹת שְׁכַתְּבָ בְּאֶחָד שְׁנָדָר בְּעַת צָרָה לְהַתְעַנּוֹת בְּב' וְה' כֹּל הַשְּׁנָה וְלֹא הַתְּנָה חוּץ מִשְׁוִי"ט שְׂיַתִּיר נִדְרוֹ מְשַׁבָּת וּי"ט.

וְקָשָׁה דְנִדְרַר שְׁהוֹתַר מְקַצְתוּ הוֹתַר כְּלוּ [ומ"ש שְׁבַת נִרְאָה שֵׁט"ס הוּא דְלֹא שִׁינָה בְב' וְה']
וְדַחַק הַח"ס ע"פ דְבָרֵי תְּשׁוּבַת רַמ"א ס' ק"ג דְהוּי כְּנִדְרַר לְתוֹעֵלַת חֲבִירוֹ וְא"א לְהַתִּיר
כְּלוּ. וְלַעֲנֵד פְּשׁוּט דַּס"ל לַר"ח כְּשִׁיטַת הַפּוֹסְקִים וִירוּשְׁלַמִי שֶׁהִזְכִּירוּנוּ שְׁצָרִיף הַתְּרָה
וּמ"מ לֹא הוֹתַר כְּלוּ דְהוּי כְּאוֹמֵר חוּץ כְּדֹאִיתָא בְּנִדְרִים כ"ו בְּמַעֲמִיד דְבָרֵינוּ וּבִי"ד ס'י
רַל"ב ס"ח וּס"ל כַּמ"ש הָר"ן בְּשֵׁם הַרְמַב"ן בְּנִדְרִים כ"ו ע"ב ד"ה לְרַבָּא דְאַף כְּשֶׁכְּלוּ
בְּכָלֵל אֲסוּרִים וְשָׂאָר יָמִים בְּמַעֲמִיד דְבָרֵינוּ וְאוֹמֵר חוּץ מִשְׁבַּת וִיו"ט יַע"ש וְאִכְמ"ל בְּזָה:
וְעַכ"פ שְׁמַעְנוּ דַּעַת הַסַּמ"ק דְּכָל שְׂיֵשׁ לְפָרֵשׁ לְשׁוֹנוֹ שְׁלֹא כִּינּוּן עַל דְּבַר מְצָנָה אֲמַדִּינוּ דַּעַתוֹ
שְׁלֹא כִּינּוּן לַד"מ.

וְלַדַּעַת הָרַאב"ן וְשֵׁט"מ ק מְבוֹאָר דְאַף שְׁלִשׁוֹנוֹ כּוֹלֵל הַפֶּל מ"מ אֲמַרִּינוּ שְׁלֹא כִּינּוּן עַד"מ
אִם לֹא שְׁאוֹמֵר שְׁכִינּוּן בְּפִירוּשׁ לַד"מ וְגַם דַּעַת הַסַּמ"ק אֲפָשָׁר שֶׁהוּא כֵּן וְרַק הָר"ן וְהָרַא"ש
וּמְאִירֵי וְרַשָּׁב"א וְש"פ כְּתָבוּ לְהַדְיָא דְכִינּוּן שְׁנִדְרַר מִבְּשָׂר וְיִין כֹּל הַשְּׁנָה וְדַאי יָדַע וְכִינּוּן גַּם
לְשׁוֹיו"ט כִּינּוּן שֶׁהוּא בְּפִירוּשׁ בְּכָלֵל לְשׁוֹנוֹ.

וּבְנִדְרִים ס"ג גְּבִי עַד שְׁיָהָא הַפְּסַח אוֹ הַצּוּם אִי שְׂרִי בְּבָשָׂר וְיִין בְּפֶסַח וְעִיו"כ. הָרַמְבַּ"ם
וְרַמְבַּ"ן פְּסָקוּ דְלֹא כַּר"י שֵׁם דְכִינּוּן שֶׁהוּא כְּנִגְדַּל לְשׁוֹנוֹ דְמִשְׁמַע אֵף פְּסַח וְעִיו"כ בְּכָלֵל לֹא
אֲזַלִּינוּ בְּתַר אֲוֹמְדִנָּא שְׁלֹא נִדְרַר מִדְּבַר מְצָנָה יִין בְּפֶסַח וּבְשָׂר בְּעִיו"כ.

וְהָרַא"ה וְהָרַא"ש פְּסָקוּ כַּר"י דְשְׂרִי דְאֲמַרִּינוּ שְׁלֹא כִּינּוּן עַל ד"מ אֵף שֶׁהוּא נִגְדַּל לְשׁוֹנוֹ
וְהִינּוּ מִמֶּשׁ כַּנ"ל. וְאַף דְהָרַא"ש כ' בְּדַף כ"ה דְכִינּוּן דְשׁוֹבוֹי"ט בְּכָלֵל הַשְּׁנָה צָרִיף הַתְּרָה.

צ"ל דְהָכָא דְחִקִּינוּ בְּלְשׁוֹנוֹ לְאַפּוֹקִי פְּסַח וְעִיו"כ וְלוֹמֵר דַּעַד שְׁיָהָא כִּינּוּן עַד שְׁיָגִיעַ וְכֵן
בְּצוּם כְּוֹנְנָתוֹ לְעַרְבַּ הַצּוּם דְהָאוֹכֵל בּוֹ הוּי כְּאוֹלוֹ הַתְּעַנָּה כְּדֹאִיתָא בְּש"ס וְאֲוֹמְדִנָּא דְמוֹכַח
הוּא מִמָּה שֶׁהִגְבִּיל הַזְמַן עַד הַפְּסַח וְהַצּוּם: וּבְתְּשׁוּבַת הָרַא"ש כְּלָל מ"ג וְכָלֵל ח' כְּתַב
בְּנִשְׁבַּע לְפָרוּעַ בַּז' בְּסִינּוּן וְחָל בְּשִׁבְתָּ שְׁחִיב לְפָרוּעַ מְקוּדָם לְפִי שְׁכִינּוּתוֹ לְפָרוּעַ עַד זְמַן
הַלְזוֹ וְלֹא דוֹנָקָא בְּאוֹתוֹ יוֹם וְאִם לֹא פָּרַע עַד אוֹתוֹ יוֹם יִתֵּן מִשְׁכּוֹן וְאִם נִשְׁבַּע שְׁיִתֵּן מְעוֹת
וְלֹא מִשְׁכּוֹן מ"מ חָלָה הַשְּׁבוּעָה שְׁכִינּוּן שְׁלֹא יָדַע שְׁחָל בְּשִׁבְתָּ לֹא הוּי כְּנִשְׁבַּע לְבַטֵּל הַמְצָנָה
וְהַשְּׁבוּעָה קִיּוּמָת וְכִהָא דֹאִיתָא בִירוּשְׁלַמִי בְּנִשְׁבַּע שְׁלֹא לְאַכּוֹל מְצָנָה כִּינּוּן שְׁלֹא הַזְכִּיר
בְּפִירוּשׁ בְּלִיל פְּסַח שְׁבוּעָתוֹ קִיּוּמָת וְלָזָה צָרִיף לְפָרוּעַ עַד ז' סִינּוּן כְּדִי שְׁלֹא יַעֲבֹר עַל
שְׁבוּעָתוֹ עַכ"ד וְהוּבָא בְּטוּש"ע ח"מ ס' ע"ג ס"ז לְהַלְכָה.

וּדְבָרֵינוּ צַל"ע טוֹבָא דְאֲדַרְבָּא כִּינּוּן שְׁלֹא יָדַע שְׁיָחוּל בְּשִׁבְתָּ הו"ל נִדְרַר טְעוֹת וְכִהָא דְאָבִיו
וְאַחִיו וְכַמו"ש הָרַא"ש בְּפִי בְּדַף כ"ה דְרַק בְּנוֹדֵר לְשָׁנָה שְׁיָדוּעַ שְׂיֵשׁ בְּכָלֵל שְׁנָה שׁוֹיו"ט
וְמָה שְׁיִיכּוֹת כּוֹלֵל לְכָאן וּלְהָא דִירוּשְׁלַמִי שְׁהִבִּיא.

וְאַפְשָׁר דַּעַת הָרַא"ש דְכִינּוּן שְׁנִדְרַר ע"ד חֲבִירוֹ וּלְתוֹעֵלַתוֹ לָזָה לֹא בְּטָלָה הַשְּׁבוּעָה מִצַּד
טְעוֹת כְּמוֹ שְׁאִין לְהַתִּירָה ע"י פְּתַח בְּלֹא דַּעַת חֲבִירוֹ. דַּאי לֹא נִדְרַר ע"ד חֲבִירוֹ הו"ל
לְהַתִּירָה.

וְכֵן מְצָאֵנִי בְּתוֹמִים ס' ע"ג ס"ק ט' שְׁכ' ג"כ דְהוּי נִשְׁבַּע לַדַּעַת חֲבִירוֹ מַה"ט דְהו"ל
לְהַתִּירוֹ. וּמ"מ צ"ע טוֹבָא דְנִרְאָה דְבְּטְעוֹת גְּמוּר שֵׁט"ס הָיִתַּר חֲכָם וְדַאי בְּטַל אֵף שְׁנִדְרַר
ע"ד חֲבִירוֹ.

וילדעת המבי"ט דבנדור שישי בו פתח גמור א"צ התרה מה"ת דהוי פנדרי שגגות יש להביא ראיה דבנדור ע"ד חבירו לא מהני נדר טעות דאלת"ה הנה מותר להתיר ע"י פתח בלא רצון חבירו ויש לדחות דמ"מ מדרבנן אסור וע' מהרי"ט סי' י"ט.

ואף שכתב הרא"ש בתשובה פלל ח' והובא בי"ד סי' רל"ב סי"א שבנשבע בטעות לא הוי שבועה אף שנשבע לתועלת חבירו וכ"ה בפוסקים בח"מ סי' י"ב ובכמה דוכתי. י"ל דהיינו דוקא שהטעות הוא בגוף הדבר שנשבע עליו שחשב שמגיע לו תועלת מחבירו עד שהסכים לשבע לו על אותו הדבר ואח"כ נודע לו שלא הי' כדאי לפניו לשבע ע"ז.

אבל הכא שאין הטעות רק מצד אחר שהיום הוא שבת אפשר דלא בטל ואכמ"ל בזה. ומסתבר דאם חבירו הלנה לו ע"מ שישבע לו לפרוע באותו זמן.

נראה ודאי דלא בטל כלל כיון שקיבל תועלת מחבירו י"ל שאף שהיה יודע הנה נשבע כדי לקבל התועלת ממנו. ואם לא קיבל אז תועלת מחבירו ודאי אמרינן דבטל שבועתו: ובתשובת הרא"ש שם משמע שלא היתה שעת הלנואה וא"כ קשה כנ"ל.

וגם על הטוש"ע שהביאו זה קשה טובא [ומ"ש הרא"ש שחל בכולל. נראה פוננתו שאם לא הנה חל הנה בטל לגמרי אף לענין שילום קודם הזמן כדין נדר שבטל מקצתו.

ומזה יש לפשוט ספק של השעה"מ פי"ב מה' נדרים בשם ס' קול יהודא ע"ש ואכמ"ל בזה] וגוף דין זה צ"ע טובא דכיון שנשבע בפירוש לשלם באותו יום איך נאמר פוננתו גם על קודם הזמן ואדרבא אמרו חז"ל הלואי שיפרע אדם בזמנו ורק לענין זה נכלל שאם פרע מקודם נפטר משבועתו דהמעות שפיז חבירו ביום המוגבל הוי כפרעון וכמקדש אשה אחר ל' יום שמקודשת אף שנתאכלו המעות.

וגם דהא מהני לומר הריני כאלו התקבלתי והכא א"צ אמירתו כיון שידוע לכל שקיבל חובו. ואף שכתבו התוס' בב"ק ס"א ע"א ד"ה והתניא וחקולין נ"ד ע"ב ד"ה פסלע שישי מקומות דאף דלא תני עד מתפרש בלשון עד ע"ש ועתוס' ב"מ נ"ב ע"א.

מ"מ בלשון בנ"א ודאי לא שייך זה ורק במשנה וברייתא י"ל שסמכו על המבין. ובתשובת רמב"ן סי' רמ"ג הביא באמת עובדא כזו שאמר בפירוש בלשון עד ע"ש ובזה א"ש דין זה.

ולפלא שלא הרגיש הב"י שהביא שניהם בחילוק הלשון שביניהם. ואף שכתב שם דאף שנשבע לפרוע בסוף ו' חדשים ג"כ הפנונה שלא לאחר היינו לענין שמוטר לשלם קודם אבל לא שיהא זה פננו כולל השבת עם ימי החול.

וראיה מדלא הזכיר הרמב"ן שם כלל טעם דכולל רק כ' שחל על דרבנן ע"ש. ואפשר דעת הרא"ש וש"פ דהוי אומדנא שפוננתו הוא על כל הזמן וכדמצינו אומדנא בדוכתא טובא ואכמ"ל בזה: ונראה דעת הרמב"ן והרא"ש דאף שלא ידע שהוא שבת מ"מ כיון שפירש בלשונו היום שהוא לא אמרינן דהוי אומדנא שלא נדר על דבר מצוה רק מדלא אסיק אדעתיה לחשוב ע"ז ודאי גמר ונדר עכ"פ.

וכעין זה אמרינן גבי אלמנה לכה"ג ושאר נשים האסורות שאם לא הפיר בה ונשאה שקדושו קידושין גמורים ולא אמרינן דליהוי קידושי טעות משום דכיון שלא חקר

היטיב בפשטת קודושיין עליה אמרינו דסביר וקביל אף באיסור ובענין זה יש להאריך
מקא דקיי"ל דמוכר לתבירו דבר איסור הוי מקח טעות ואכ"מ.

וכהא דנודר להתענות בבה"ב שכתבו הרמב"ן והרא"ש שצריך התרה אם קיבל בל' נדר.
דהו"ל לאסוקי אדעתיה שיצארה באיזה י"ט ג"כ וה"ה הכא.

ובפרט לדעתם שכתבו דגם אם ישלם מקודם קנים שבועתו א"כ לא הוי דבר מצוה כלל.
ולדעת הסמ"ק וראב"ן שהזכרנו נראה ודאי דכיון שגדר לשלם באותו יום הו"ל כמפרש
בכל גונא אף בשבת ורק להשטמ"ק שהזכרנו נראה דהוי נדר טעות.

אף י"ל דהכא שנסבע לתועלת חבירו אינו נאמן כלל לומר דלא אסיק אדעתיה שיחול
בשבת וכמו"ש הפוסקים בכגון זה: ובר"ה כ"ח ע"א פתבו התוס' דלהכי איצטריך
לאשמועינן מנדר משופר וממעין.

דבמנדר מחבירו הו"א דלהכי שרילתקוע לו דסתם מנדר מחבירו אין דעתו על דבר מצוה
כשאין מפרש בהדיא אבל אם פ"י בהדיא משופר ומעין אסור קמ"ל עכ"ד. ומוכח מזה
דבאמת ל"א אומדנא זו דהא קאמר שם הטעם משום דמצות לאו ליהנות ניתנו ולהיות
עליו בימות הגשמים אסור יעו"ש.

ולדעת הראב"ן וסמ"ק שהזכרנו צ"ל דשאני התם דאין המצוה הכרחית דאפשר שיצא
ע"י תקיעת אחר או שיזה עליו אחר ולזה אף שקרה שאין שם אחר י"ל שאסור כיון
שאין הספקה מצד חיוב המצוה רק מצד העת והמקום שאין שם אחר וכמוכח.

ודברי התוס' שם צ"ע דמ"מ קשה כיון דאמר במנדר שיתקע ובמנדר משופר למה כפל
תו לומר הנאה ומעין. וצ"ל דקמ"ל איסורא דימות החמה ואפתי ק' ל"ל נודר ממעין וגם
דלימא הא דהנאה ול"צ הא דתקיעה וגם עיקר חילוקם בין שופר למנדר סתם צ"ע
ועקצה"ח סי' ע"ג סק"ג.

ושוב ראיתי ביום תרועה שהאריך בדברי התוס' הללו ע"ש שדבריו צ"ע ובפרט מ"ש
בשם הר"ן דהפנונה כשנדר בפירוש משופר של מצוה הוא תמוה שאינו בר"ן כלל ודברי
הר"ן הם ממש בדברי התוס' ע"ש ואקצר פי אכ"מ.

וכוננת התוס' והר"ן פשוט דבשופר הוי כמפרש דנודאי יודע שיש מצוה לתקוע בו אבל
במנדר הנאה לא אסיק אדעתיה כלל לענין הנאת מצוה: וכן מצינו בגדרים דאזלינן בטר
אומדנא אף שהוא נגד לשונו לדעת קצת פוסקים כמו בנודר מפת וכיון לשל חטים ע'
סי' ר"י ובאחרונים ובחו"י סי' ט"ו.

ועסי' רי"ח בדין הנודר שלא יעשה למכור יין: ועכ"פ בנ"ד נראה דבתקנות רגמ"ה וחרם
שגזר אזלינן בטר אומדן דעתו ותלוי בשיטת הפוסקים שהזכרנו וע' ברד"ך בית כ"ח
שהאריך לבאר דאזלינן בתקנות בטר אומדנא כמו בגדרים וכ"כ בצ"צ סי' מ"ד וע"ל סי'
צ"ח מ"ש בזה בס"ד.

ובגדרים מצינו ג' ענינים דבמקום שלשונו מורה ע"ז כ"ע מודו דאזלינן בטר אומדנא.
ובמקום שהוא נגד לשונו וכהא דעד הצום ולילי שבת שהזכרנו יש מחלוקת הפוסקים
אי אזלינן בטר אומדנא.

ואי היתה פנוניתו גם על דבר מצוה גם בזה פליג אי אמרינו אומדנא שלא פינון עד"מ או לא אמרינו. וגם היכא שגילה בדעתו טעם נדרו בנודאי אזלינו בטר אומדנא פהא דטען והזיע וכו במסרבין ליקח בת אחותו בנדרים ס"ו.

והיכא שהוא נגד לשונו ממש אינו בכלל נדרו ונדאי וכמו שהחליטו האחרונים בי"ד סי' רי"ח והמהרי"ט סי' נ"ה וחקקו על הרשב"ץ ע"ש: ולזה בנ"ד ג"כ תלוי בזה אי אמרינו שבכלל תקנת רגמ"ה היתה גם במקום מצוה או לא.

ולזה הראב"ן דס"ל דדבר מצוה אינו בכלל כמש"ל לטעמיה דס"ל דבמורדת מותר לישא ב' נשים וכמ"ש במרדכי פ' אע"פ דבמקום מצוה אמרינו דלא תיקן רגמ"ה. ואף שיש לחלק דהכא אם תיקן רגמ"ה במקום מצוה אין פאן עבירה פלל דהא יש פח בנד בית דין לעקור בשוא"ת מ"מ שפיר י"ל אומדנא וכמוש"ל בשם הרד"ך וצ"צ.

והפוסקים החולקים ס"ל פינון שתקנת רגמ"ה כוללת לא מפקינון ד"מ. וכדעת רוב הפוסקים בנודר דבנודר כל השנה גם שביו"ט בכלל ובפרט דיש פח לעקור פנ"ל.

אכן נחלקו הפוסקים בשהיה עם אשתו י' שנים אי שרי לישא אחרת מטעם הנ"ל. וכן ביבום וכמבואר בפוסקים.

והר"י מינץ סי' י' הובא בד"מ פתב דאף אי נימא דבשהיה י' שנים אסור מ"מ ביבום שרי דאשה הקנו לו מן השמים. נראה טעמו דלהכי לא אמרינו דלא פינון עד"מ מפני שהוא נגד לשונו אבל ביבום אמרינו שפיר שאינו נגד להסקנה.

דלא תיקן רק שלא ישא ב' נשים אבל לא היכא שהשיאתו התורה בע"כ ובהא שפיר אמרינו אומדנא. והפוסקים החולקים ס"ל דכיון דאפשר בחליצה שפיר מיקרי נושא מדעתו.

אבל בנשתטית עיקר תקנת רגמ"ה משום קטטה כמ"ש בהגמ"י בכתובות וש"פ. והרשב"א פתב הובא במהרי"ק שורש ק"א משום שלא יתעוללו פריצים בנשותיהם.

וע' שו"ת הר"ן סי' מ"ג. ולזה בנשתטית דלא שייך טעם רגמ"ה פלל פמוכן וגם דא"א לנהוג עמה אישות ואין שם אשה עליה פלל.

ס"ל להרבה פוסקים דלא תקנו והו"ל כמסרבין בו לישא בת אחותו או פהא דמפני שאביה רע דכיון דידוע הטעם ונדאי היכא דלא שייך הטעם אמרינו דלא תיקן רגמ"ה. ובה מיןשב לשון הרמ"א בסעיף י' שמבואר מלשונו דאף לדעת הסוברים דאף בד"מ תיקן מ"מ בנשתטית שרי לישא אחרת.

ולפי המבואר באחרונים משמע דמאן דאסר בד"מ אסר גם בנשתטית ולפמ"ש א"ש דבנשתטית י"ל דכ"ע מודו פנ"ל. שוב מצאתי בדברי ריבות סי' רצ"ד שכ' גם פן דבנשתטית לא מיקריא אשתו פלל לענין חרגמ"ה פינון שא"א לנהוג עמה אישות והיינו כמו"ש בס"ד: אכן רבינו אפרים וראב"ן ה הביאם מהרש"ל בתשובה סי' ס"ה והסכים לדעתם שם.

ס"ל דגם בנשפטיית אסור ובקארו שם טעמם דרגמ"ה לא פלוג בתקנתו ותיקשינו לקלקולא דאפשר שתשפטה ויהיו לו ב' נשים גמורות. וכן דרך המתקנים שלא לתת פתח לבטל תקנתם.

והרמ"א לא הביא דעתם דס"ל פרבינו שמחה הובא במהרש"ל שם דס"ל דשרי בנשפטיית או פשאר פוסקים וע' במהרי"ק שו"ת ק"ב בשם רבינו שמחה בשם ר"ש דגזרו גם בד"מ ובמהרש"ל שם כתב בשמו דלא גזור בד"מ.

וצ"ל דליה לא ס"ל. וכ"ה בהג"מ סי' ק"ט בשם ר' שפירא לחוד ולא נזכר רבינו שמחה ע"ש.

וגם י"ל דכשהשיבו ר"א וראב"ה לרבינו שמחה לאסור קיבל מינייהו ע"ש ואקצור. וראיתי בב"ח בשו"ת הישינות סי' נ"ג שכ' דגם מהרש"ל מודה דשרי לישא אחרת ורק לגרש בע"כ אסור וכ"כ בצ"צ סי' ס"ז.

ולע"ד ז"א דהא עיקר טעמו שם מתשובת רבינו אפרים וראב"ה והם אסרו לישא אחרת. וכן מבואר בראש תשובת מהרש"ל שם גם בנשפטיית גמורה להתיר לישא אחרת ע"י נתינת גט לשליח להולכה ע"ש.

הרי מפניך שאוסר לישא ב' נשים. ומש"ש בתשובת מהרש"ל על נשפטיית לגרשה בע"כ.

אינו מדוקדק דשם איירי לענין ליתן גט לשליח ואינו גט בע"כ ע"ש. ולכאורה ק' טובא דבמרדכי פ' החולץ סי' ל"א הובא דעת ראב"ה דבמקום מצנה כגון יבום לא גזר.

ובנשפטיית אסר שם משום לא פלוג. ונראה דעתו דשפיר במקום מצנה י"ל דלא תיקון ואינו בכלל התקנה דאין בזה מקום לחוש לקלקול וטעות.

ובפרט ביבום שאינו נגד לשון התקנה כמש"ל אבל בנשפטיית יש לחוש שכ"א יאמר שא"א לו לנהג מנהג אישות עם אשתו ונתת תורת כ"א ואחד ביזו ולזה לא פלוג בזה וגם דהא אפשר שתשפטה והוי פכל חולה וזקינה דנודאי לא נתיר לישא אחרת בשביל זה.

וכ"כ הראב"ה להדיא שם בתשובתו הובא במהרש"ל שם. ולזה אנחנו מצריכים ק' רבנים לצאת י"ח שיטת ר"א וראב"ה ומהרש"ל הנ"ל דבאמת מפניך בתקנה רגמ"ה שהובא בשו"ת מהר"מ שבטעם מבןרר יכולים להתיר ע"י ק"ר מג"ק.

ועיקר מחלוקת הפוסקים אי שרי לישא ב' נשים בד"מ וכדומה הוא רק לומר דל"צ אף היתר ק"ר אבל ע"י ק"ר שפיר ברור דשרי בטעם מבןרר כנ"ל. ולזה בנשפטיית גמורה דהוי טעם מבןרר כ"ע מודו דשרי ע"י ק"ר.

וכ' בשו"ת ב"ח סי' צ"ג שענין ק"ר הוא רק חומרא שנהגו בה. ולפמ"ש הדבר מבואר בדין: אכן באסורה עליו מחמת זנות ובמותרת וכדומה דבזה לא שייך הטעם לכ"ע דליכא חשש קטטה כיון שאסורה עליו ומתקנתא לרשיעי לא עבדינו כדאמרינו ביבמות פ"ז תיקוני לה איבה ואיבה.

וגם א"א לנהוג עמה אישות כלל וגרע מנשתטית דאריה דאיסורא רביע עלה ולא מיקרי כלל ב' נשים. שפיר י"ל שאין זה כלל בלשון התקנה וכמש"ל בשם הד"ר בנשתטית והכא עדיף פנ"ל.

ובזה מדוקדק לשון שורש קמ"א שכתב שם דפשיטא שאין זו אשתו לענין זה ואף כי היא אשתו לענין איסור אשת איש כיון שאסורה עליו עולמית עכ"ל. הפוננה כמ"ש דאין זה כלל בכלל לשון התקנה וגם משום לא פלוג לא שינה בזה דאין בזה מקום לטעות כלל וגם שלא ליתן יד לפושעים שתוציא ממנו ממון לקבל גט.

וא"כ במומרת שפיר כ"ע מודו וכמו שסתם הרמ"א בסי' קט"ו דבעוברת על דת מגרשים בע"כ ורק לישא אחרת כ' הנוב"י הטעם שפא תחזור לכשרותה ודמי לנשתטית. אבל במומרת לא שינה זה.

ולזה נדחק הד"מ לתת טעם אחר בזיכוי גט. וגם טעמו לא שינה אצלנו שאין נוהגים ליבם וכמ"ש הב"ש שם.

ומנהג בני אוסטריה שהובא במהרי"ק ותה"ד שמוזכרים גט במומרת צ"ל דס"ל דגם בכה"ג יש לחוש לחרגמ"ה דמ"מ הני בכלל הלשון ב' נשים. וגם י"ל כמש"ל דכיון דבאסורה עליו עיקר המצנה הוא לגרשה.

לזה לא הותר רק לגרשה בע"כ. אבל לישא אחרת שאין זה עיקר המצנה רק מצד אחר שרוצה לקיים פו"ר וכדומה שפיר לא הותר כמו שלא הותר בעקרה וזקינה לישא אחרת עליה.

ורק לא התמירו כ"כ עליו לבקש ק"ר וסמכו על זיכוי הגט. ובנשתטית דלא אפשר בזיכוי הצריכו ק"ר פנ"ל.

ובכ"ז הצריכו השלשת גט וכתובה כדי לתמן החשש דקטטה כשתשתפה. וכיון שבטל הטעם דהשלשה הנ"ל שוב א"צ רק הותר כדבר שנאסר במנין ולזה הותרה שמועיל הותר ק"ר פנ"ל.

וגם משלישים הגט כדי שלא יצער אותה אח"כ ויעגן אותה וכדומה. ועכ"פ מבואר שאין זה רק חומרא בעלמא דרוב הפוסקים לא ס"ל הכי פנ"ל.

אכן אצלנו נראה שנהגו לזכות גט. כי אצלנו נקרא פולין וכתב בעבוה"ג סי' ל"ו שבפולין נהגו לזכות ע"ש: וראיתי בהקמדת שלמה סי' ו' שפסק שא"צ לזכות גט במומרת דהעיקר שאין בזה משום חרגמ"ה.

וגם אם נחמיר עליו לזכות כיון שאינו מצד הדין רק מצד חומרא בעלמא הו"ל כגט מעושה שלא כדיון ולא גרע מהא דשבועה וקנס בסי' קל"ד. וגם דהא לדעת מהרי"ף אין מועיל הזיכוי כמו"ש מהרי"ק.

וא"כ יש לחוש שאח"כ יסמכו על הזיכוי כשתשוב בתשובה והביא שהח"צ סי' צ"ו חשש ג"כ לדעת מהרי"ף למעשה עכת"ד: והנה מ"ש מצד חרגמ"ה תמוה דשם נשאל מפולין ע"ש. ובעבוה"ג סי' ל"ו כתב בפולין נהגו לזכות וגם מהרי"ק לא הקיל רק במקום שלא נהגו ע"ש ומ"ש דהוי מעושה שלא כדיון תמוה לענ"ד דא"כ איך תיקן רגמ"ה תקנתו

ועכצ"ל שכ"א מישׁרָאל מְחַנֵּב לְשִׁמּוֹעַ דְּבָרֵי חֲכָמִים שְׁבַמְקוֹמוֹ וְכִינּוֹן שְׁנִרְאָה דַעַת הַחֲכָם לְהַחְמִיר לְאַסְרָךְ עָלָיו לִישׂא אַחֲרַת מִמִּילָא כְּשִׁמְגַרְשׁ הָרֵאשׁוּנָה הוּא בְּרַצוֹן גְּמוּר.

וּכְבָר כְּתַב הָרֵא"ש בְּתַשׁוּבָה פְּלִל מ"ג שְׁטוֹב לַעֲשׂוֹת תְּקִנָּה בַח' שְׁלֵא לִישׂא אִשָּׁה עַל אִשְׁתּוֹ וְגַם הָא לְדִידָן אַחַר אֵלֶּף הַחֲמִישִׁי הָנִי רַק מְנַהֵג כַּמ"ש הַב"ש בַּסִּי' א' וּמ"מ לֵא חֲשָׁשׁוֹ לְגַט מְעוֹשָׂה וְהִינּוּ כַּנ"ל.

וּכְעֵין בְּנִשְׁבַע לְגַרְשׁ שַׁכ' הַפּוֹסְקִים וְע' תַּשְׁב"ץ ח"ב ס' ס"ח דָּאָף אִי נִימָא שְׁאִין לְכוּפּוֹ לְקַיָּים שְׁבוּעָתוֹ מ"מ אִם מְגַרְשׁ מְעַצְמוֹ לְקַיָּים שְׁבוּעָתוֹ לֵא הָנִי עֵישׁוּי בְּנוֹדָאִי. וְה"נ אִוְמָרִים לוֹ שְׁדַעְתִּינוּ שְׁגַם בְּזָה יֵשׁ לְחוּשׁ לְחַרְגַּמ"ה וּמִמִּילָא יִזְכָּה לָהּ גַּט כְּדִי שְׁיִשְׂא אַחֲרַת בְּלִי פְּקוּק.

וּבְמִקּוֹם שְׁהַמְנַהֵג שְׁלֵא לְזַכּוֹת וְדָאִי שְׁאִין לְהַחְמִיר כַּמ"ש הָרַמְ"א בְּהַדְיָא סוּף ס' א' וְאַקְצָר: וּמ"ש לְחוּשׁ לְדַעַת הָרֵי"ף הִנֵּה מ"ש בְּשֵׁם הַח"צ בַּמַּחֲכ"ת לֵא הַזְפִּיר שְׁם הָרֵי"ף וְרַק חֲשָׁשׁ שְׁלֵא יוֹעִיל הַזְיָכוּי שְׁאִינוּ זְכוֹת לָהּ וּכְבַעֲיָא דְבְּמִקּוֹם יָבָם בִּיבְמוֹת קו"ח ע"ש.

אַלָּא דְבַעֲיָקָר הַדְּבָר נִרְאָה שְׁהַזְיָכוּי אִינוּ נִגְדַּד דַעַת הָרֵי"ף דָּאָף לְדַעַת הָרֵי"ף מוֹעִיל הַזְיָכוּי לְעַנְיָן שְׁלֵא יוֹכַל לְחַזֵּר בּוֹ וְכַמו"ש הַמַּהֲרֵי"ק בְּשׁוֹרֵשׁ קַמ"א וְשִׁפִּיר מִיַּתְקַנָּא בְּזָה חַרְגַּמ"ה לְעַנְיָן חֲשָׁשׁ שְׁכַשְׁתַּחֲזוֹר בְּתַשׁוּבָה יִצְעָרָה וְיַעֲנֶנָּה.

וּכְעֵין שְׁתַּקְנוּ כֵּן בְּנִשְׁתַּטִּית לְהַשְׁלִישׁ הַגַּט אַף שְׁנוֹדָאִי אִין מוֹעִיל עַכְשָׁיו וְגַם אַח"כ יֵשׁ מְפַקְפְּקִים ע' נוֹב"י ס' ג' וַח"ס ס' י"א מ"מ תַּקְנוּ לְהַשְׁלִישׁ וְאַח"כ נִחַכְכֵם לָהּ אִי לְגַרְשָׁה בְּגַט זֶה ע"ש וּמַכ"ש הָקָא דְשִׁפִּיר כְּשֵׁר אַח"כ הַגַּט וְכָל דְאִפְשָׁר לְתַקְוִי מְתַקְנִינוּ.

וְגַם הַח"צ שְׁחֲשָׁשׁ שְׁלֵא תַנְשָׂא ע"י הַזְיָכוּי מ"מ לֵא כְּתַב שְׁלֵא לְזַכּוֹת וְהִינּוּ כַּנ"ל דַּמ"מ כָּל דְאִפְשָׁר עֲבָדִינוּ. וּבַפְּרָט בַּנ"ד דְקוּי"ל בַּסִּי' ק"מ שְׁאִם א"א לְהַשִּׁיג גַּט אַחַר אִין חוֹשְׁשִׁים לְדַעַת הָרֵי"ף וּמַשִּׂיאִים אוֹתָהּ א"כ וְדָאִי שְׁיֵשׁ לְזַכּוֹת לְכַתְחִילָה וְכַעֲיִן דְקוּי"ל בִּי"ד ס' א' וְכַמָּה דְזוֹכְתֵי דְבְּמִקּוֹם דְבַדִּיעֵבַד כְּשֵׁר בְּלֵא בְּדִיקָה סְמִכִינוּ לְכַתְחִילָה עַל בְּדִיקָה דְבַסוּף וְלֵא חִיּוּשִׁין שְׁלֵא יְבָדוּק.

וְה"נ ל"ח שְׁמָא אַח"כ לֵא יְחוּשׁוּ לְדַעַת הָרֵי"ף. כִּינּוֹן דְבַאֲמַת בְּדִיעֵבַד מְכַשְׂרִינוּ לָהּ בְּזָה וְאִין כְּעַת ס' ח"ש ת"י: סִימָן עַג וּבְגוּף הַחֲשָׁשׁ לְשִׁטַּת הָרֵי"ף שְׁגַם הַמַּהֲרֵי"ק כְּתַב דְּלֵהֲרֵי"ף צָרִיף דְנוֹקָא דְמָטָא לִידִיָּה.

וּבַט"ז אַהֲע"ז ס' ק"מ הָאָרִיף לּוֹמֵר שְׁהָרֵי"ף לֵא כ"כ רַק בְּשַׁחְרוּר ע"ש. לְעַנ"ד דְבַרְיָהּ תַּמוּהִים דְהָרֵי"ף לֵא כ"כ רַק בְּאִוְמַר תְּנוּ וְלֵא בְּאִוְמַר זְכוּ יַעו"ש בְּרֵי"ף פ"ק דְגִיטִין שְׁמוּכַח מְלִשׁוֹנוֹ דְמוֹדָה בְּזָכָה דְהָנִי זְכוֹת גְּמוּר וְעַפ"ז מִיְנִשְׁבִּים כָּל קוֹשְׁיוֹת הָר"ן שְׁם עַל הָרֵי"ף.

וְכ"כ הַטוֹר ס' רַס"ז בִּי"ד בְּדַעַת הָרֵי"ף לְהַדְיָא וְכ"ה בַּש"ע שְׁם לְדִינָא וְכ"ה דַעַת הָרַמְבַּ"ם רַפ"ו מַה' עֲבָדִים לְהַדְיָא. שׁוֹב רְאִיתִי שְׁגַם הַלַּח"מ שְׁם הַרְגִישׁ לִישְׁב עַפ"ז קוֹשְׁיוֹת הָר"ן שְׁם.

וּלְפָלֵא שְׂלֵא רָאָה הַט"ז כ"ז ובלח"מ שם הקשה דהרמב"ם בפ"ד מהזו"מ פסק דבמתנה
הוי תן פזכי ולמה מחלק הקא בין תן לזכה דבתו בעי שיגיע לידו. ותירץ דכיון דאמר תן
ולא לשון זכה גלי דעתיה שרוצה שיגיע לידו.

ותמיהני דברמב"ם פ"ד מהזו"מ משמע דתן הוי פזכי לגמרי ושפיר נותן לו אף לאחר
מיתה ע"ש. והנלע"ד בזה דגבי מתנה דאף שהזכה יזכה לצורך המקבל מ"מ ע"כ מוכרח
אח"כ למסרו להמקבל כי מה תועלת להמקבל אם יהיה הדבר אצל הזוכה.

א"כ שפיר י"ל דלהכי קאמר תן ולא זכה לפי שעיקר הדבר נגמר בנתינה אבל באמת
הוי פזכה לענין לזכות תיקף עבורו ויתן לו אף לאח"מ. אבל בשטר שיקרוור וגט שאם
נאמר שזוכה תיקף עבורו השטר שוב א"צ המקבל לשטר וגט זה פי כפר נשתחרר או
נתגרשה ע"י קבלת וזכיות השטר ורק צריף לראיה על אמימת הדבר וזה סגי בעדים או
במעשה ב"ד וכדומה.

וא"כ קשה למה אמר תן ולא אמר זכה. וע"כ אמרינן שפוננתו שלא תוגמר הזכיה עד
שיגיע לידו וכמו"ש הלח"מ וכעין שכתב הרשב"א בחידושו פ' התקבל להסתפק בהולך
ותן לה אי הוי פתנאה עד שיגיע הגט לידה או מתגרשת תיקף כיון שעשאתו שליח
לקבלה והיינו מצד לשונו שאמר תן לה כנ"ל: ועפ"מ ש מ'נשב ג"כ מה שנתקשה הב"ש
בסי' ק"מ סק"ט וש"פ על הרמב"ם שפסק במתנה תן פזכי ובגט דתן לאו פזכי.

ובמח"א ה' זו"מ סי' כ"ח ובב"ש שם ובשעה"מ פ"ו מה"ג פתבו שדעת הרמב"ם דהולך
ותן לה תרנוייהו קאמר ליה וכ"כ הגר"א סי' ק"מ סק"י"ח בדעת הרמב"ם מחמת קושיא
הנ"ל. אבל לענ"ד עיקר כמ"ש המ"מ דדעת הרמב"ם דבגט תן לאו פזכי דהא גם בשחרור
פסק ברפ"ו מה"ע דלא הוי פזכי.

וא"ל דהקא שעשיתה אותו לשליח לקבלה עדיף דהוי פחוב ופקדון. ז"א דהא בהולך פסק
הרמב"ם דלא הוי פזכי אף דבחוב הוי פזכי וגם דפשטא דסוגיא מוכחא דהולך לחוד ותן
לחוד וכדמשמע בבב"י דף ס"ג ע"א גבי הולך ותן וזכה והתקבל וכמו דזכה והתקבל
הוי תרי מילי וכמבואר ברמב"ם להדיא וכ"ה בירושלמי הובא בהגר"א שם.

וכן מוכח בש"ס שם ס"ב ע"ב דפשיט מאי אפשי דהולך פזכי. וקשה דמ"מ בעי אי אפשי
משום תן.

ומנ"ל הולך לחוד. וע"כ צ"ל דהולך לחוד ותן לחוד וכפ"י הר"ן שם.

ובלח"מ הקשה דדילמא אי אפשי בעי משום תן כיון דעכ"פ מצינו דתן עדיף מהולך
ולפמ"ש לק"מ כיון שפוננת המשנה הולך לחוד א"כ קאי אי אפשי גם אהולך וגם
דאלת"ה ל"ל למיתני הולך כלל באקצור.

ועכ"פ לפמ"ש א"ש בס"ד דבגט ע"כ תן לאו פזכי דא"כ ל"ל למימר בלשון תן כיון
שא"צ להגיע לידה כלל אלא דבגט עדיף טפי משחרור שאף לחזור יכול הבעל כדקיי"ל
בגיטין י"א ע"ב וכ"פ הרי"ף ורמב"ם.

ואף דהכא עשתה שליח לקבלה מ"מ י"ל דכיון דגט הוי חוב גמור וכדאיתא בירושלמי
שארף שהיא צונחת שרוצה להתגרש מ"מ הוי חוב לה. וה"ה הכא אמרינן שלא נתרצתה
רק להתגרש באופן זה שיהא זה שלוחה לקבל.

אבל לזכות עבורה שלא יוכל לחזור בו ונגמרו הגירושין פשיגייע לידה זה לא נתרצתה
ושוב הוי חוב לה וא"י לזכות עבורה. וכ"מ מדלא כ' הרי"ף ורמב"ם דין שלא יוכל
לחזור רק גבי שחרור ובגט סתמו דיתחזר ולא חלקו בין עשתה שליח לקבל אם לא.

וגם בלא עשתה שליח מ"מ מה חוב יש לה כיון שלא התגרש שגייע לידהועכצ"ל דכיון
דגט חוב לה לא שיקף שום זכוי ניש לדחות. וכ"מ בפסוגיא ס"ב ע"ב דמוכח שהולך
כזכי מדקתני אי אפשי.

וק' דדילמא קתני משום דעשאתו שליח ואמרינן שאומר על דעתה. וע"כ צ"ל כמ"ש
שאין זה מקריע פלל.

אכן א"כ יקשה זה באמת על התוס' בדרף ס"ג ד"ה רבי שכתבו סברא זו. וכ"כ הרשב"א
בשם הרמב"ן ובר"ן סברא זו דלהכי הוי פחוב ופקדון.

וראיתי שנתקשה בזה בשעה"מ פ"ו מה"ג ונשאר בקושיא. אבל באמת לק"מ דהש"ס
רוצה לפשוט לגבי חוב ופקדון דהולך כזכה.

ועשאתו שליח וחוב שונים כמ"ש הרשב"א שם. ולשון הרמב"ם קצת מגומגם שם שכתב
ג' פעמים אבל ע"ש.

ונה קשה גם לפירושם ניש ליישב קצת ואקצור: ומ"ש הרי"ף ורמב"ם בשטר שיקרור
שא"י לחזור בו. ואין נגמר עד שגייע לידו ואם מת לא יתנו לאחר מיתה.

א"ל דהוי כתנאי גמור כמו"ש הרשב"א הנ"ל. דא"כ אף לאחר מיתה יתנו.

ונראה הפנונה דהוי כאומר מעכשיו ולאחר שלשים יום שדעת הרמב"ם בפ"ב מה'
מכירה ה"ט דהוי תנאה ורק בקידושין החמיר בפ"ז מה"א הי"ב לומר דהוי ספק וכמ"ש
הלח"מ בה' מכירה שם וע' במ"מ וכ"מ בפ"ז מה"א מ"ש בדעת הרמב"ם בזה.

ולדעתם הא דפ"ב מה"מ הוא משום שהמקבל מוחזק בחפץ וזה א"א לומר דהו"ל לפרש
דאיירי שהמקבל מוחזק וגם כפר הקשה ע"ז במל"מ פ"ה מה"ע משטר שיקרור דנימא
שהעבד מוחזק בעצמו ע"ש וע' נתיבות סי' קצ"ז סק"ה.

ולזה יותר נראה כמ"ש הלח"מ שם דפסקו דהוי תנאה. והתנאי כפר ביאר הר"ן בשם
הרמב"ן בקידושין ר"פ האומר שפנונת התנאי הוא אם יהיו שניהם קיימים עד שלשים
יום.

וחלק על פירש"י שפי' התנאי שיוכל לחזור ע"ש ודבריו מסתברים מאוד. וכ"ה מוכרח
בדעת הרמב"ם פ"ז מה"א וכמ"ש השעה"מ שם.

ואף שיש לחלק בין קידושין לגירושין ומצאתי חילוק זה בשעה"מ שם. מ"מ לא נראה
כן דכיון שלא נתפרש החילוק בש"ס.

מסתמא התנאי אהד בקדושין ובגט. וא"כ ה"נ י"ל דכוננתו גבי תנ.

זכה על תנאי שיגיע לידו בעודנו קיים. והיינו שרוצה שהנתינה לידו תהיה ג"כ מפחו ומשליחותו.

ושלא ינסק פח שליחותו ממנו עד שיגיע לידו. דהא גם בזכיה דעת התוס' בב"מ ע"א ע"ב שצריך שליחות בעל הממון.

וכ"ה דעת הר"ן הובא בנ"י פ"ק דב"מ וע' קצה"ח סי' קפ"ב ונתיבות סי' ק"ה סק"ב. ולזה חפץ שגם הנתינה ליד העבד יהא מפחו אף שפבר זכה בשבילו: ויותר נראה דעת הר"ף ורמב"ם דהפוננה שמתחיל השחרור עתה ונגמר בשעת נתינה וכדאמר לר"י בקדושין ס' ע"א וכמו"ש הרשב"א בתשובה סי' תש"ז הובא בשעה"מ ספ"ט מה"ג ובשאר מפרשים דתנאה דמעכשיו אינו פשאר תנאים רק הפוננה שמתחיל מעכשיו ונגמר לאחר ל' יום יעו"ש.

ונה נראה עיקר בדעת הרמב"ם וכעין זה כ' בפ"ט מה"ג גבי מגרש לזמן קבוע שה"ז פתנאי ואינו פתנאי עיי"ש ובמ"מ ובב"ש ר"ס קמ"ו. ונראה שזהו הטעם שכתב הרמב"ם בפ"ו מה"א הי"ז וכ"ה דעת הגאונים שכל מעכשיו א"צ לדיני התנאים ונתקשו הראשונים בטעם הדבר.

אבל הענין כמ"ש דכל מעכשיו מתחיל המעשה תיכף ונגמר בעת גמר המעשה רק דבאומר ולאחר ל' מספקא לן דילמא חזרה היא אבל באומר אם או ע"מ ודאי תנאה הוי. ויש להאריך בזה אף אכ"מ אבל בנ"ד נראה ברור כנ"ל.

והכא דאמר תן לא שנייך לומר חזרה פלל פיון שלא אמר רק תן אמרינן דתנאה הוי. והיינו תנאה כנ"ל או שיהיו שניהם קיימים כמש"ל בדעת הרמב"ם ורמב"ן או שמתחיל עכשיו ונגמר לכשיתן וכנ"ל ולזה אין נותנים לאחר מיתה וכמו"ש התו' בקדושין ס' ע"א שאם מת אין נגמר ע"ש.

וע' באבני מילואים סי' מ' סק"ט. גם יש לדון בזה מצד דזמנו של שטר מוכיח עליו דהוי כמו מעכשיו וכדקיי"ל בב"ב קל"ו וע' שעה"מ רפ"ח מה"ג שחילקו בין איסור לממון באקצור: ובירושלמי פ"ז דגיטין ה"ג איתא דלרבנן דאמרי מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט המשחרר מעכשיו ולאחר ל' יום אינו גט ופירשו המפרשים דהיינו מספק שמה חזרה הוא וע' קצה"ח סי' רנ"ח שכ"כ וביאר הטעם שהעבד אין מוחזק בעצמו דהו"ל ספק בתפיסה עצמה.

ותמיהני דהא כבר חלק הש"ך ע"ז בת"כ סי' ק"א וק"ב והכריע דאף בספק בתפיסה גופא מהני התפיסה ע"ש. ולכד זה שאני הכא שהספק הוא על גוף החזקה מי מוחזק האדון או העבד וא"כ גם האדון ספק מוחזק הוא ורק יש לו חזקת מ"ק ובנדאי לא יוכל לכפותו לעבדו מספק.

ונראה דבירושלמי שם מבאר טעמא דרבנן דמהיום ולאח"מ אינו גט. מפני שא"א לומר באשה ששייר פירות כמו בשדה ע"ש.

ונראה דס"ל דלרבנן הספק הוא אם הפוננה שיגמרו הגירושין לאח"מ או דהוי תנאי גמור וכדאיתא בירושלמי שם שמהיום עיקר. וה"נ בשחרור לאחר ל' יום ג"כ אי נימא

שְׁהַכְנוּנָה שְׁיִגְמַר עַד ל' יוֹם וַיִּתְחִיל עֲכָשְׁיוּ בְטֹל כָּל הַשְּׁחָרוּר דְּהָא בְּכָל שְׁטַר שְׁחָרוּר בְּעֵי הַש"ס בְּקַדוּשֵׁין כ"ג לומר דְּלָא מְהַי דִּידוּ פִּיז רבוּ וְרַב דְּאִמְרִינֵן יָדוּ וְגִיטוּ בְּאִין פְּאָחַד וּכ"ז פְּשִׁמְשִׁתְחָרַר לְגַמְרֵי אָבֵל לִיתָן לוֹ שְׁיִתְחִיל הַשְּׁחָרוּר כְּעַת וְלֹא יִגְמַר עַד ל' יוֹם א"כ עֵתָה אִין לוֹ יָד פְּלָל עֲדִינֵן וּבְטֹל הַשְּׁחָרוּר לְגַמְרֵי שְׁאִין פְּאֵן נְתִינָה כָּלֵל.

דְּעִיקַר מַה שְׁמוּעִיל הֲגַט בְּסוּף ל' הוּא מְצַד שְׁפָא ע"י נְתִינָתוּ מְקוֹדֵם כַּמ"ש הַמְפְּרָשִׁים בְּקַדוּשֵׁין ר"פ הָאוֹמֵר וְעַתּוֹ פְּתוּבוֹת פ"ב וּפ"ו בְּזָה. וּמִינְשָׁב בְּזָה קוֹשְׁיַת הַקְּצָה"ח ס' רנ"ח עַל שִׁיטַת רש"י דְּהַתְּנַאי הוּא הַחֲזָרָה א"כ מַה נ"מ בְּשְׁחָרוּר אִי תְּנַאָה אִי חֲזָרָה פִּינּוֹן שַׁע"כ פ' חֲזָר בּוֹ ע"ש.

וּלְפַמ"ש א"ש דְּלָא אִיגְרֵי פְּלָל בְּחֲזָרָה וְאִם זִיכָּה לוֹ ע"י אַחַר מְעַכְשְׁיוּ וּלְאַחַר ל' יוֹם בְּאַמַּת מְהַי. וְכַמּו"ש הָרִי"ף וְרַמְבַּ"ם גְּבִי תָן וְכַנ"ל.

וְהָא דְּמִשְׁחָרַר חֲצִי עֲבָדוּ בְּשְׁטַר וְחֲצִי מְכַר דְּמַהַי בְּגִיטִין מ"ג ע"א צ"ל אוֹ דְּאִיגְרֵי שְׁזִיכָּה לוֹ ע"י אַחַר אוֹ פִּינּוֹן שְׁשְׁחָרַר כָּל זְכוֹת שְׁיֵשׁ לוֹ בּוֹ הָרִי יֵשׁ לוֹ יָד בְּחֲלָק זָה פִּיז רבוּ זָה שְׁהִיָּה לוֹ מְקוֹדֵם.

וְלַמְ"ד שְׁם מ"ב ע"ב דְּלַרְבֵּי מִשְׁחָרַר ע"י שְׁטַר חֲצִי צ"ע בְּאַמַּת. וְצ"ל דְּגוּזָה"כ הוּא דְּיָלִיף לָהּ מְהִיקִישָׁא שְׁם שְׁטַר לְכַסְף אוֹ דְּאִיגְרֵי בְּאַמַּת ע"י אַחֲרִים וְעַכ"פ לְזַכּוֹת יְכוּלִים לוֹ בְּכַה"ג כְּדֹאִיתָא בְּקַדוּשֵׁין כ"ג ע"ב שְׁיֵשׁ לוֹ שְׁלִיחוֹת בְּזָה וְע' מְקַנָּה שְׁם.

וּבְלֹא"ה נִרְאָה דְּבַעֲבָד שְׁפִיר י"ל שְׁמִשְׁחָרַר אוֹתוֹ מְהִיּוֹם לְמַעֲשֵׂה יָדוֹ וּלְאַחַר ל' יוֹם לְגַמְרֵי וּכְעִין שְׁמַצִּינוּ בַר"ה ח' ע"ב שְׁבִיבָל מַר"ה עַד יו"כ עֲבָדִים עֲטְרוּמִתֵּינן בְּרֹאשֵׁיהֶן וְאִין מְשַׁתְּעֲבָדִים וְלֹא יוֹצְאִין יַעו"ש.

וְכ"פ הָרַמְבַּ"ם פ"י מֵהַשׁו"י הִיא. וְכַה"ג מְצִינוּ ג"כ בְּמַפְקִיר עֲבָדוּ שְׁיִצְא לַחֲרֹת וְצָרִיף גִּט שְׁחָרוּר.

הָרִי שְׁמַצִּינוּ עֲבָד מִשְׁחָרַר לְחֲצָאִין. וְא"כ ה"נ י"ל בְּמַעֲכָשְׁיוּ וּלְאַחַר ל' יוֹם דְּעִיקַר טַעַם הִירוּשְׁלָמִי שְׁם מְשׁוּם דְּלֹא שְׁיִיף כַּה"ג בְּגִט ע"ש.

וּבְשְׁחָרוּר י"ל דְּהִירוּשְׁלָמִי אֲזִיל שְׁם אֵלִיבָא דְּאִינָף תְּנַאִי בַר"ה שְׁם דְּפִלְגִי עַל ר"י בְּנוֹ שְׁל רִיב"ב דַּס"ל שְׁם הָכִי. וְגַם י"ל דְּאֲזִיל לְמַ"ד מְפַקִיר עֲבָדוּ א"צ גִּט שְׁחָרוּר.

אָבֵל לְדִידוֹן שְׁפִיר י"ל כַּנ"ל. וְכְעִין זָה אִיתָא בִּירוּשְׁלָמִי קַדוּשֵׁין ר"פ הָאוֹמֵר בְּאוֹמֵר ה"ז עוֹלָה לְשִׁלְשִׁים יוֹם דְּכִינּוֹן דְּמַצִּינוּ בְּשִׁזָּה שְׁיִוְצָאָה בְּלֹא דְמִים לְחַנּוּלִין ה"נ חָל הַקְּדֵשׁ לְזַמֵּן יַעו"ש.

וְכ"פ הָרַמְבַּ"ם פט"ו מֵהַמַּעֲהָ"ק דְּקַדְוִשָׁה פְּקַעָה בְּכָדִי ע"ש בַּכ"מ וְלַח"מ וְלֹא הִבִּיאוּ בִירוּשְׁלָמִי הַלְזוֹ. וְע' פ"ו מַה עֲרַכִין ה"ט מ"ש לְחֲלָק בֵּין מְעַכְשְׁיוּ וְהוּא גַם כֵּן בִּירוּשְׁלָמִי שְׁם וְהַכ"מ לֹא הָרָאָה מְקוֹר לְדִין זָה יַעו"ש וְצ"ע בְּזָה מִירוּשְׁלָמִי דְּגִיטִין פ"ז ה"ג הַנְּז"ל וְאַכַּמ"ל בְּזָה.

אָבֵל עַכ"פ שְׁפִיר י"ל בְּשְׁחָרוּר כַּנ"ל דְּלְדִידוֹן כ"ע מוֹדוֹ דְּמַהַי בְּשְׁחָרוּר מְעַכְשְׁיוּ וּלְאַחַר ל' כְּמוֹ בְּמִזְמוֹן כַּנ"ל וְעַח"מ ס' קצ"ז סַע"ז ז' וּבְש"ף וְקַצָּה"ח וְנִתְיַבּוֹת שְׁם שְׁדַעְתָּם שְׁבָכֵל דִּינֵי מְמוֹנוֹת קוֹנָה בְּכַה"ג אַף מְהִיּוֹם וּפְיִרוֹת לְאַחַר ל' וְהִינּוּ בִירוּשְׁלָמִי הַנְּז"ל.

ומינש בזה מה שלא הביא הרמב"ם דין דשחרור שבירושלמי דגיטין משום דלדין לא קייל הכי. ולא הביא ג"כ שיועיל משום שלא נזכר מפניו בש"ס וכדרכו ז"ל.

ועכ"פ מינש בזה הא דתו שטר שחרור זה לעבדי דשפיר אמרינו שפוננתו שיתחיל הדבר פעת ונגמר בשעת נתינה כנ"ל ואם מת באמצע בטל הדבר וכמש"ל באנרף בס"ד. ובעיקר קושית המל"מ פ"ה מה"ע וקצה"ח סי' רנ"ח ושאר אחרונים על הירושלמי הנ"ל דהעבד מוחזק בעצמו צ"ע דמ"מ הוי ספק ונ"מ אם הרב תפס נכסיו שאין מוציאין מידו וגם שאסור בבת חורין וכן לכמה דברים.

' הירושלמי אינו גט היינו כמו בגט דקאמר שם במהיום ולאחרמיתה דאינו גט והפוננה גט ואינו גט פדתנו במשנה שם וז"ב. ולענין מש"ל שיד עבד פיד רבו יש לעורר דמ"מ לא גרע מא"ל טלי גיטף מע"ג קרקע שכתבו קצת פוסקים דמהני בשחרור וקדושין ואקצור: ומצאתי בקצה"ח סי' קכ"ה סק"ג שכתב ג"כ בדעת הרמב"ם פ"ו מה"ע דתו הוי פנותו על תנאי שיתן את"כ לידו וכדעת הרמ"ה שם והביא ג"כ ח"י הרשב"א דפ' התקבל שהבאתי למעלה ות"ל שפוננתי לדעתו הק'.

אולם נתקשה שם דא"כ למה לא יתנו לאחר מיתה ונדחק דהוי דרבנן דהוי פגט לאח"מ אף שפבר בשחרור משעת זכיה. ולענ"ד הוא דחוק דכל כה"ג הו"ל לפרושי דהוי רק דרבנן דנ"מ טובא לדינא.

וגם דא"כ גם בגט אשה נאמר דבתנאי כה"ג אסור משום גזירה זו וזה לא מצינו. אף זה י"ל דשאני גט שא"א ע"י זכיה ובשליח לקבלה ליפא למיטעי.

ולפז"ק דהא במשנה דף י"ג בחדא מחתינהו ומשמע דתרווייהו הוו מדאורייתא. וכ"נ בפסגיא ט' ע"ב ע"ש דקאמר דהא דלא יתנו לאח"מ איתא בשאר שטרות.

וגם לשון הרמב"ם ברפ"ו מה"ע שכתב שלא יצא העבד לחירות עד שיגיע לידו משמע להדיא שלא נגמר כלל השחרור בשעת מסירת השטר אכן לפמ"ש א"ש הפל בס"ד. ומה שהקשה הקצה"ח שם על שיטת הסוברים תו כנכי במתנה מהא דב"מ י"א דאמר תנה ולא זכה.

לא ראה שפבר הקשה זה הרשב"א בתשובה ותירצה הובא בכ"מ פ"ד מהזו"מ ה"ד ובב"י סי' קכ"ה ומחלק בין הנותן להמקבל ע"ש. ושם נתקשה עוד מהא דכ' הרמב"ם וש"פ דאם אמר תו והחזיר שליח למשלח והעני שחייב דהוי כפשיעה והא לא הגיע לידו ולא נתקיים התנאי וכן הקשה מהא דגיטין י"ד ע"ב במת המקבל.

ולפמ"ש כ"ז לק"מ דלא ס"ל להרמב"ם דבתו נגמר כשיגיע לידו רק בשטר שחרור אבל במתנת חפץ לא שייף זה דבלא"ה צריך נתינה כמש"ל: ובדעת הרמ"ה שהובא שם בש"ע סעיף ד' דהוי תנאי שייגיע לידו.

הרואה בטור יראה שכ"כ רק בהולף ולא בתו יעו"ש להדיא בסעיף ה' בסופו. ובהג"ה מהר"ח הביא בשם הפרישה להגיה גם בתו ובאמת ז"א בפרישה רק שמוחק שם תיבת דמי ע"ש.

ורק אח"כ כתב הפרישה לדמות תן להולף לפי שלא עלה ע"ד כלל שיהא חילוק. ובאמת לענ"ד דווקא בהולף קאמר הכי וכן מוכח בסעיף ט' שם שכתב בשם הרמ"ה דתן פזקה ע"ש דמשמע דהוי זכות ממש ולא על תנאי כלל.

והחילוק בין הולף לתן פשוט דתן הפנונה שאחר הזכיה יתן לו ולא שישאר בידו כמש"ל. אבל מדקאמר הולף ולא תן מוכח שמקפיד על ההולכה שאז תנגמר הזכיה: ומה שהקשה הקצה"ח מהא דהעני נלע"ד דמ"מ הוי פשיעה פנין שנתרצה לזכות בשביל המלנה וקיבל על עצמו להביאו לידו כפי התנאי הו"ל פקבלן שהתחיל במלאכתו דקיי"ל בסי' של"ג שא"י לתזור בו ואף פועל א"י לתזור בו בדבר האבד.

וא"כ ה"א פשהחזיר למשלח אף דבאמת בטלה זכייתו למפרע אבל מ"מ פשע ושינה בשליחותו וחיוב מדין פושע וגורם היזק וז"ב לענ"ד. ואף דמדין פועל אין לחייבו כי אף שבודאי אסור לתזור בו אף שעושה בחנם דהוי כמשאיל עצמו לתבירו וכמ"ש בהג"א ר"פ השואל באומר הריני שאול לה.

מ"מ הא קיי"ל בסי' של"ג ס"ה דפועל בחנם יכול לתזור בו אף בדבר האבד. היינו רק בפועל שמתר לתזור בדין ורק בדבר האבד אסור מצד הפסד הבעה"ב ובזה בחנם שאני דהו"ל לאסוקי אדעתיה שיתזור בו כמ"ש המהרי"ק שם בטעם הדבר ע"ש בש"ך ונתיבות.

אבל קבלן נדאי דאינו רשאי לתזור בו. אכן לחייבו ע"ז א"א דהא כבר כתב הש"ך בסי' של"ג ס"ק כ"א דאף דידו עה"ת מ"מ מפיסו אין מחייבין אותו ע"ש וה"ה ה"א.

אבל מצד פשיעה יש לחייבו שפשע בדבר שקיבל עליו לשמרו ולהביאו לידו וכמו ש"ח שחזר משמירתו והניחו בלא שמירה ונאבד דנדאי אין לה פשיעה גדולה מזו [וגם פנין שזה מגיע לו בחובו לא גרע ממזיק שעבודו של חבירו עס"י שפ"ו בש"ך סק"י ובקצה"ח שם ובלא"ה אין מוכרח שהרמ"ה יספור דין הרמב"ם הנ"ל בהעני.

וי"ל דס"ל שפטור דבאמת גוף דין זה ג"כ צ"ע דהא רגיל להפקיד אצלו. ועיין בט"ז שם מה שחילק [ועדיין צ"ע ואכמ"ל] ובאמת שומר קיי"ל שא"י לתזור באמצע זמנו עס"י רצ"ג ובקצה"ח שם סק"ב בשם המ"מ וריטב"א.

ומזה צ"ע בכל פועל שחייב ג"כ בשמירת החפץ כל זמן שכירותו וא"כ איך יכול לתזור ואכמ"ל בזה. ועכ"פ בנ"ד נדאי דא"י לתזור בו.

ובתומים כ' בסק"ג דהוי ש"ש אם המעות מותרים ודבריו צ"ע לענ"ד דהא קיי"ל בסי' ק"כ ששליח אסור להשתמש. ומ"ש דהוי שליח לקבל.

תמיהני דהא מ"מ הלנה חייב באחריות ולא נפטר מהחוב עד שיגיע לידו ופשיטא דלגבי זה דינו כשליח להולף וזיל בטר טעמא. וכן יש להוכיח מהא דהעני שחייב שכ' הט"ז הטעם שמסר ללנה שישתמש בהם.

וא"כ מוכח שהשליח הנה אסור להשתמש פמובן יעו"ש וז"ב לדינא ואקצור: ובגוף דין דפועל בחנם כבר כתב הש"ך שם ס"ק ל"א דאם רוצה ליתן לו ש"כ א"י לתזור בדבר האבד. ואם חזר משלם מה שהפסידו.

ובנתיבות הק' דהא המהרי"ק פתב הטעם דהו"ל לאסוקי אדעתיה שייחזור. ולזה פתב
שהש"ך פתב זה לדעת הג"א ר"פ השואל.

ודבריו תמוהים לענ"ד דפשוט שההג"א חולק על המהרי"ק. ובדברי הש"ך אף שגם
המח"א ה' שכירות פועלים סי' ו' חלק על הש"ך אבל דברי הש"ך מפני שיש במהרי"ק
שם שא"י לחזור רק לענין שיתן לו שכר ע"ש.

וענין דהו"ל לאסוקי אדעתיה נראה כוונתו דבאמת גם בכל פועל קשה אף אפשר
שיחזור בדבר האבד ואינו שוכר עליו רק כנגד חבילה ומ' ונ' וזו וכפי שיטות הפוסקים
שיש בזה דהא חייב מדינא דגרמי.

אף צ"ל לדעת פוסקים אלו דכיון שידוע שפועל אסור להשכיר א"ע לחלוטין ויכול
לחזור באמצע א"כ הו"ל לאסוקי אדעתיה שייחזרו בהם ויהיה לו הפסד עי"ז והו"ל
כאבידה מדעת אף מ"מ אמרו חז"ל שבעת שמשכירים א"ע לדבר האבד משעבדים א"ע
עד כדי שכרם וחבילה שלהם כדי שימצאו להשכיר א"ע או כמ"ש הנתיבות סי' של"ב
שהוא תק"ח.

אבל בעושה בחנם שפיר פתב המהרי"ק דהו"ל לאסוקי אדעתיה שיוכל לחזור. ולפ"ז
יש מקום לומר שאף אם יתן לו שכרו יוכל לחזור אבל במהרי"ק ליתא כן וכמש"ל.

ולזה נראה דמהרי"ק ס"ל דחייב שם מדינא דגרמי ממש שהוציא שם הוצאות בשבילן
יעו"ש וכדקיי"ל סי' של"ג ס"ו ע"ש ורק לענין שכר יכול לחזור בו פנ"ל: ובאמת גוף
דין זה צ"ע דהמהרי"ק לא התניט שם בשורש קל"ג כן רק פתב בדבר אפשר ואח"כ
פתב ואת"ל שא"י לחזור בו.

ואין ספק של מהרי"ק מוציא מידי ודאי של הג"א ר"פ השואל בשם א"ז ור"ב דא"י
לחזור בחנם בדבר האבד. ומה שנסתפק שם באומר הריני מקבל נראה שזה רק קודם
שהתחיל במלאכה אבל לאחר שהתחיל ודאי משמעבד ומה לי בחנם ומה לי בשכר כיון
דקיי"ל שהתחלה במלאכה עושה קנין בפועל וכבר פקפקו בדין זה במח"א הש"פ סי' ו'
ובשוש"י סי' של"ג.

וצ"ע על הרמ"א שהביא דברי המהרי"ק להלכה פסוקה בהחלט ועל הש"ך שלא הרגיש
בזה שעכ"פ הוא ספק גם לדעת מהרי"ק. וכ"מ בתוספתא דב"ב והובאה להלכה סי' ר"צ
סכ"ג דאפטרופוס משתחזק בנכסי יתומים והתחיל להתעסק א"י לחזור בו ומשמע שם
אפילו בחנם.

וכ' הריב"ש סי' תפ"ט הטעם דלא גרע משאר פועל דידו על התחונה. ולשון זה צ"ע
דבפועל לא הני פלל ידו על התחונה ורק בקבלו והקא הני פפועל לזמן עד שיהא גדול.

וצ"ל דעתו דאיירי שאין כאן אחר והו"ל בדבר האבד וידו עה"ת לאו דווקא רק שאסור
לחזור בו. ואפשר איירי הריב"ש שם שלא קיבלו האפטרופוסות לכל הזמן רק לגמור
עסק אחד אשר אין לו זמן קבוע והני פקבלו.

ועכ"פ מוכח פנ"ל. ובקצה"ח שם פתב דכיון דהוי מצוה א"י לחזור.

ובריב"ש נשם מפּוֹרֵשׁ דְּלָאוּ הֵינּוּ טַעְמָא ועכ"פ מוכח דבְּחִנּוּם ג"כ מִשְׁתַּעֲבָד וּבְנֻדָּא א"ל דמִיקְרֵי בְּשִׁכְרָא מִשּׁוּם פְּרוּטָה דְּרַב יוֹסֵף דְּאַף לְהַסּוּבְרִים דְּהוּי ש"ש מִשּׁוּם זֶה מ"מ לְעַנּוּן חֲזָרָה אִין שְׁיִיךְ זֶה כְּמוּבָן: גַּם בְּנוֹדֵר לְעַנּוּי לְטָרוּחַ עֲבוּרוֹ נִסְתַּפֵּק בַּמְהֵרֵי"ק שָׁם אִי הוּי נָדָר וְהוּבָא בְּש"ה ס' רמ"ג סק"א.

ולענ"ד צ"ע דְּכִינּוּן דְּהוּי נָדָר א"כ מ"ש מִמּוֹן אוֹ טִירְחָא דְּגוּפָא. וּכ"מ אֲשֵׁנָה פֶּרֶק זֶה דְּהוּי נָדָר וְכֵן שְׂאָר מַעֲשֵׂי הַמִּצְוֹת כְּמוֹ"ש הֶרֶמ"א בִּי"ד ס' רי"ג ס"ב וְצָרִיךְ לְחַלֵּק דָּשָׁם הוּי מִצְוָה גְּמוּרָה שְׁשִׁינִיכָת לְעַצְמוֹ אֲבָל הֵכָא הִטְוֵרַח לְתוֹעֵלַת חֲבִירוֹ אֲבָל ז"א דמ"מ הוּי דְּבַר מִצְוָה וּכ"כ הֶר"ן לְהַדְיָא בְּנֻדְרִים ח' ד"ה עֲלֵי לְהַשְׁפִּים שְׁפִינּוּן שְׁקִיבֵל עֲלֵיו לְהַקְדִּים לְעוֹרֵר חֲבִירוֹ הוּי נָדָר יַעו"ש.

וצ"ע לְכַאוּרָה מְהָא דְּאַפּוֹטְרוֹפּוֹס בְּסִי ר"צ ס"ג דְּקִי"ל שְׁמֹנְתָר לְחֻזָּר עַד שְׁלֵא הִתְחִיל בְּמִלְאֲכָתּוֹ וְצ"ל דְּזֶה לֹא מִיקְרֵי נָדָר כְּלָל לְפִי שְׂאִין הֵיחֻמִּים עֲנִיִּים וְרַק דְּהוּי דְּבַר הָאֲבָד אוֹ מִצַּד שְׁהִתְחִיל לְעֲשׂוֹת בְּחִנּוּם.

וְכֵן מוּכַח בְּרִיב"ש ס' תפ"ט שְׁהַזְכָּרְנוּ שֶׁכ' הַטַּעַם מִשּׁוּם כְּפוּעֵל וְדִלָּא כְּהַקְצָה"ח שֶׁכ' מִשּׁוּם דְּבַר מִצְוָה וְכֵן בְּנִתְיָבוּת שָׁם סְקִי"ג ע"ש. וְע' חֻזָּת יָאִיר ס' ק"מ וּבַקְצָה"ח ס' ש"ל"ג ס"ז שְׁדָּנּוּ דְּבַדְבַר מִצְוָה אִין פּוּעֵל יְכוּל לְחֻזָּר בּוֹ וְכֵמוֹ רַב וּש"צ וּלְפַמ"ש יֵשׁ לְדוֹן אִי רִשְׁאֵי לְחֻזָּר בּוֹ מִצַּד חֲשֵׁשׁ נָדָר אָף ז"א פִּינּוּן שְׁהַשְׁפִּיר א"ע בְּעַד בְּצַע כְּסָף אִין שְׁיִיךְ נָדָר בְּזֶה כְּמוּבָן.

וְאַפְשָׁר גַּם בְּאַפּוֹטְרוֹפּוֹס הַטַּעַם כֵּן דְּלִהְיֵי אִיתָא בְּתוֹסְפָתָא שְׁיְכוּל לְחֻזָּר מִפְּנֵי שְׁמֹנְתָר לוֹ לְהִנּוּחַ מִנְכָּסֵי הֵיחֻמִּים כִּי הֵיכִי דְּלִישְׁתַּמְעוֹן מִלִּיָּה וּכְדִקִּי"ל בְּסִי ר"צ ס"ד. וְעַכ"פ לְדִינָא נִלְע"ד עֵיקָר דְּהוּי נָדָר גַּם בְּכַה"ג וְאַף הַמְהֵרֵי"ק לֹא כְּתִבָּה שָׁם רַק בְּדָרְךָ אֲפָשָׁר וְע' סוּף דְּבָרֵינוּ מִשְׁמַע שְׁנוּטָה ג"כ דְּהוּי נָדָר וְע"ש וְאַקְצָר כִּי אַכ"מ וְכָבֵר יִצְאָנוּ מְכֻוֹנָת עֲנִינֵינוּ: וְיָמָּה שְׁהַקְשָׁה שָׁם הַקְצָה"ח עוֹד מְהָא דְּגִיטִין י"ד ע"ב דְּאַמְרֵינוּ דְּאִי הוּלָף כְּזִכִּי אִם מֵת הַמְקַבֵּל יִתֵּן לְיֹרְשָׁיו וְלִהְרַמ"ה דְּהוּי תְּנָאֵי שְׁיִגִיעַ לִידּוֹ קָשָׁה דְּהָא לֹא נִתְקַנְיִים הַתְּנָאֵי וְנִדְחָק לֹאמַר דְּלוֹ וְאַפְּיֵלוֹ לְיֹרְשָׁיו.

וְהוּא דְּוָחַק גְּדוּל וְגַם ל"ג לְדִינָא כֵּן. וְגַבֵּי אַחֲרֵיךָ לְפִלוּנֵי קִי"ל בְּסִי רמ"ח ס"ג דְּכִינּוּן שְׁלֵא הַקְנָה לְשִׁלְיָשִׁי רַק כְּשִׁיחָא מְקוּדָם אֲצֵל הַשְּׁנֵי לְזֶה כְּשִׁמַּת הַב' הַנְּכָסִים שֶׁל יֹרְשֵׁי רֵאשׁוֹן וְלֹא אֲמַרִינוּ דְּהוּי יֹרְשֵׁי שְׁנֵי כְּמוֹתוֹ וְאַף שְׁיֵשׁ לְחַלֵּק מ"מ עֵיקָר נִלְע"ד כְּמוֹ"ש: אֲכֵן הַנִּלְע"ד בְּיָשׁוּב קִוְשִׁית הַקְצָה"ח דְּהָלֹא כְּבָר כְּתִבְנוּ שְׁבִטוֹר סְעִיף ט' מְבוֹאָר שְׁדַעַת הֶרֶמ"ה בְּמִתְנָה.

תָּן כְּזִכִּי בְּלֵי שׁוּם תְּנָאֵי. וְלִמְעֵלָה כְּתִבְנוּ לְחַלֵּק בֵּין הוּלָף לִתָּן וְהוּא קֶצֶת דְּחֻוּק.

אֲכֵן נִרְאָה בְּרוּר דִּהְרַמ"ה לֹא כְּתִב דְּהוּי כְּתִבְנוּ רַק בְּחֻב שְׁהַמְעוֹת הֵם בְּאַחֲרֵיִת הַמְשַׁלַּח עַד שְׁיִגִיעַ לִידּוֹ הַמְלִיָּה וְלֹא נִפְטָר עַדִּין מִחֻבּוֹ כְּלָל לְזֶה וְדִאֵי דְּאִינוּ מְזַכָּה לְגַמְרֵי עַד שְׁיִגִיעַ לִידּוֹ שְׁזָה עֵיקָר כְּוֹנָתוֹ לְיִפְטָר מִחֻבּוֹ.

אֲבָל בְּמִתְנָה שְׁפִיר הוּי תָּן כְּזִכִּי שְׁפָל כְּוֹנָתוֹ לִיתָּן לוֹ בְּמִתְנָה וְאִין עֲלֵיו שׁוּם אַחֲרֵיִת עוֹד וְלִזְזָה אֲמַרִינוּ שְׁבִנְדָאֵי מְזַכָּה לְגַמְרֵי בְּלֵי שׁוּם תְּנָאֵי רַק שְׂאוּמֵר שְׁיִתְנָנוּ לוֹ כְּמַש"ל בְּדַעַת

הרי"ף ורמב"ם דבספין אומר תן דאם ישאר תמיד ת"י הזוכה אין שום תועלת להמקבל במתנתו.

אבל אין זה בתורת תנאי. ולזה בגיטין י"ד דאיירי במתנה ולמ"ד שם הולך פזכי אף במתנה שפיר נותן אף ליורשיו דזכה לו לגמרי.

ולדינא נראה דאף בחוב לדעת הרמ"ה ג"כ נותן ליורשיו פיון שעיקר פיונתו ליפטר מהחוב וזה סגי גם בנתינה ליורשי המלוה שעכשיו הם בע"ד דידיה ואף דבעלמא הוי לי ולא ליורשי היינו במתנה וכדומה אבל הכא אמרינן זיל בטר טעמא וכנ"ל: ועפ"ש מבןארים דברי הירושלמי ספ"ק דגיטין אר"א המתנה פחוב תן מנה זה לפלוני הולך מנה זה לפלוני תן שטר זה מתנה לפלוני הולך שטר זה מתנה לפלוני אם רצה להחזיר לא יחזיר הלא ומצאו שמת יחזיר למשלח וכו' זכה מנה זה לפ' קבל מנה זה לפ' זכה שטר זה מתנה לפ' קבל שט"ז מתנה לפ' אם רצה להחזיר לא יחזיר הלא ומצאו שמת יתן ליורשיו ע"כ.

וכבר נתקשו בזה הראשונים ע' תוס' ובחידושי הרשב"א והריטב"א דגרסו אם רצה להחזיר יחזיר ברישא דאי ס"ל הולך פזכי א"כ אף כשמת יתן ליורשיו ולזה הגיהו אם רצה לחזור יחזור וע' ש"ף סי' קכ"ה סק"ג מ"ש בדעת רי"ף דבשטר מתנה הוי פחוב דתן פזכי ותמה עליו בתנאים יע"ש ובנתיבות.

ולפמ"ש דברי הירושלמי פשוטים דס"ל דשאני שטר מתנה דהוי כשחזר דבתן לא נגמר עד דמטא לידו וכמש"ל דלהכי אומר תן פיון שגוף השטר א"צ למקבל ולזה אם מת יחזיר למשלח.

ורישא דתן מנה איירי בחוב כמ"ש הש"ף שם בשם הריטב"א או אף במתנה דס"ל הולך פזכי. ודקאמר שיחזיר למשלח קאי על שטר ולא על מנה: ובזה מיושב הא דגיטין ט' דקאמר דבמילי ששוו ג"נ וש"ע ל"ק שאינם לאח"מ משום דאיתא בשאר שטרות.

ולדעת הרמב"ם דתן פזכי במתנה קשה דליתא בשאר שטרות. אבל לפמ"ש א"ש דבאמת גם בשאר שטרות של קנין הדין כן באומר תן עד שיגיע לידו ואם מת המקבל יחזיר למשלח כנ"ל.

וגם בלא"ה לק"מ דגוף דין לאח"מ איכא בכל שטרות ואי משום דלר"מ יחזור בג"נ וש"ע פבר תני לה שכו' ולרבנן ל"ד ג"נ וש"ע בזה ע"ש. ובנתיבות ר"ס קכ"ה ראיתי שכו' לדעת הרמב"ם דבמתנה ושטר מתנה לא הוי תן פזכי.

ודבריו תמוהים דהרמב"ם ס"ל במתנה תן פזכי ודין הש"ף שם בשטרות הוא לדעת הסוברים במתנה תן לאו פזכי. גם מה שהקשה שם מגיטין ט' לק"מ וכמש"ל: עכ"פ נתברר דדעת הרי"ף ורש"י ורמב"ם דלא מיגרשא עד דמטא לידיה הוא רק באומר תן ולא בזכה וכמו"ש הטור סי' רס"ז.

ובמהרי"ק שורש קמ"א הביא ראיה דהרי"ף איירי אף בזכה מדמיימי הרי"ף הני בעיי דיבמות קי"ח בזיכוי גט בקטטה ויבם בגיטין שם. ובענ"ד לא הבנתי ראיתו דשפיר

מיייתי לה גבי דיני זכיה וגם דנ"מ דגט סתמא הוי חוב אכל היכא דהוי זכות שפיר מהני
תן כמו בשחרור שא"י לתזור בו.

ונתבאר דבמזפה אין שום חשש אף לדעת הרי"ף. ואף לדעת מהרי"ק נראה למנהגינו
להשליש גט בנשתטית ע"י שליח להולכה וכמ"ש הב"ח בתשובה א"כ גם במומרת אף
שא"א לזפות מ"מ ישליש לה גט להולכה פנ"ל: סימן עד אכן בנ"ד יש מקום להקל מצד
שפכר עבר ונשא בשוגג דאמר מותר לדעת הרבה אחרונים הובאו בכנה"ג סי' א'
דבדיעבד אינו מוציא רק מנהגינו להחמיר פדעת מהרש"ל בתשובה סי' י"ד וביש"ש פ'
הבע"י וכמו"ש הנוב"י סי' צ' מ"מ הא כ' שם הכנה"ג דאף המחמירים היינו בנדאי עבר
אבל בשקה י' שנים וכדומה די"א שלא עבר כלל כ"ע מודו שאינו מוציא ע"ש בהגב"י
אות י' וא"כ ה"נ במומרת שדעת רוב הפוסקים שא"צ לזכות ולהשליש לה גט ולא תיקן
רגמ"ה בכה"ג א"כ נדאי שא"צ בדיעבד ודוחק לחלק דשם איירי רק בשניה ולא
בראשונה פמוכן וגם אם נכוף אותו עתה לגרשה נראה קצת כגט מעושה אף זה י"ל:
ואם משום לזכות לה גט להצילה מאיסור א"א הנה לבד שפיון שאין הבעל רוצה אין
לקפותו ע"ז.

כפר כתבו האחרונים שאין חוששים לזה כלל וגם מהרי"ק ותה"ד נרמ"א לא פתבו רק
הטעם משום חרגמ"ה וכדומה ובכה"ג אמרינו בב"ק צ"ב ע"ב קרית לחברך ולא ענף
רמי גנדא רבא שדי ביה ופירש"י מי שלא שמע לתוכחה דחהו בידים ויליף לה מקרא
שם.

ואף דמצינו בעלמא דניחא לחבר ליעביד איסורא זוטא ולא ליעבד ע"ה איסורא רבא
כפר כ'. התו' שם משום שהוא גרם לו שיעבור.

וגם דע"ה הוא ישאל גמור ורק בדבר זה נעשה לו פהיתר ואינו חושבה לאיסור כלל
וע' סוף סוטה. והא דמעשר מה שנותן לה ע' חולין ו' מפני שמחלקת ועבדינו תמנתא
לרמאי היינו ג"כ שהיא ישראלית גמורה והוא גרןם לה לעבור על איסור זה.

וכן בב"ק ס"ט גבי צנועים שרצו להציל המלקטים בכרמם באיסור ע"ש. אבל בנ"ד
שהוא אינו גורם לה כלל והיא נטמעה בין הנכרים ועוברת בכל יום על כמה איסורים
אפשר דשפיר אין חיוב עליו להצילה מאיסור א"א.

וגם בהא דצנועין פסק הרמב"ם פ"ט מה' מע"ש ונ"ר דרק בשנת שמיטה יש לעשות פן
ולא בשאר שנים שאז אמרינו הלעיטהו לרשע וימות פושב"ג בב"ק שם והיינו משום
שאינו גורם לו כלל ואולם התו' בב"ק שם פתבו דצנועים קאי על שאר שני שבוע
יעו"ש.

וגם הא אמרינו בעלמא שלא ידחה אכן אחר הנזפל ע' קידושין כ'. וצ"ל דהא דב"ק צ"ב
ג"כ אין הפוננה להכשילו בידים ח"ו רק שיש לפרסם שפירש מעל דרך התורה ודת
משנה.

ובשטמ"ק בשם גאון פ"י שם פיעין זה שאם תבירך נתרחק ממך התרחק גם אתה ממנו
ע"ש. וכן הסכים הגאבד"ק קאוונא שליט"א שראוי להגיד לבעל שמצוה זו מוטלת עליו
לזכות לה גם ואם לא ירצה אין לכופו ע"ז: סימן עה עוד יש לדון בנ"ד דכיון שהיא

נְכָרִית וְכֹן יֵצֵא הַקּוֹל עָלֶיהָ א"כ אִם נִזְכָּה לָהּ גַּט יֵאמְרוּ שְׁנֵתְפָרֵר שֶׁהִיא יִשְׂרָאֵלִית אוֹ
שְׁנֵתְגִיירָה וְכִשְׁתַּחֲזֹר בְּתִשׁוּבָה לֹא נִצְרִיכָה גִירוֹת.

וּבְאֵמַת אֶף דְּטַבְלָה לְנִדּוּתָהּ מ"מ בְּעֵי קַבְלַת מִצּוֹת בְּפָנֶי ג'. וְכֹה"ג מְצִינּוּ בִּש"ס שְׁחֻשׁוֹ
בְּקִדּוּשֵׁינָה בְּכַמָּה דְּוָכְתִי ע' קִדּוּשֵׁינָה מ"ד שְׁמָא יֵאמְרוּ אֵין קִדּוּשֵׁינָה תּוֹפְסִין בְּאַחֻתָּהּ וְלָזָה
צְרִיכָה מִיָּאוֹן ע"ש.

וְלִדְיָן קִי"ל דְּלֹא מְבַטְלִינָן קְלָא בִּאֵה ע"ז ס' מ"ו. וְזֶה לֹא מְיָקְרִי קְלָא דְבִתְרָה גִישׁוּאֵין
דְּהַטְעָם דל"ח בְּתֵר גִישׁוּאֵין הוּא כְּפִירִש"י בְּגִיטֵין פ"ט שְׁלֹא לְהוֹצִיא אִשָּׁה מִבְּעֻלָּהּ וְלָזָה
אַחֵר שְׁנֵתְגָרְשָׁה בְּאֵמַת חוֹשֵׁשֵׁין לְהַקּוֹל ע' אה"ע ס' י' וְס' מ"ו בְּזָה וְא"כ ה"ה הַכָּא
דְּבִלֵּא"ה אֲסוּרָה עָלֶיהָ מִטְעָם זְנוּת שְׁפִיר חִיּוּשֵׁינָה לְקָלָא.

אֶף נִרְאָה דְּבְאֵמַת הַכָּא אֵין לוֹ דִּין קוֹל גְּמוּר וְגַם נִרְאָה שֶׁהַקּוֹל נִמְשָׁף מִדְּבָרֶיהָ שֶׁהִגִּידָה
עַל עֲצָמָה וְגַם דְּהָא הִתְחַזְּקָה יִשְׂרָאֵלִית וְסוֹקְלִין עַל הַתְּחַזְּקוֹת וְקִי"ל דְּמִי שְׁבָא וְאָמַר יִשְׂרָאֵל
אֲנִי נְאֻמָּן וְכֹמו"ש הַתּוֹס' בִּיבְמוֹת מ"ז דְּרֹב הַבָּאִים לְפָנֵינוּ בְּתַזְקַת יִשְׂרָאֵל הֵם אוֹמְרִים
אֵמַת וּל"צ בְּמִתְחַזְּקִין לָהּ רַק בְּיָדוֹעַ שְׁאֲבוּתֵיהֶן נְכָרִים וְכ"כ הַרְמַב"ם פ"ג מֵהָא"ב שְׁנוֹהֲגִים
בּוֹ מְנַהֵג גַּר צָדֵק רַק אֵין נוֹתְנִים לוֹ כְּשִׁירָה עַד שְׁיִבְרַר וְה"נ כִּינּוּן שֶׁהִתְחַזְּקָה יִשְׂרָאֵלִית
אֵין לָנוּ לְהִתְאַמֵּינָהּ בְּמָה שְׁאֲוֹמְרֵת שֶׁהִיא נְכָרִית.

רַק הַתּוֹ בִּיבְמוֹת מ"ז ד"ה נְאֻמָּן כ' דְּנְאֻמָּן ע"ע בְּמִילֵי דְמִשְׁנֵי נְפִשָׁה חַד"א נִרְאָה שְׁדַקְדָּקוֹ
בְּלִשׁוֹנָם דְּרַק לְהַחְמִיר ע"ע נְאֻמָּן וְלֹא לְהַקֵּל וְכ"כ הַתּוֹ בְּדָר כ"ה ע"ב דְּשׁוּי אֲנַפְשָׁיָהּ
חַד"א לִישָׁא בַת יִשְׂרָאֵל וְכֹן לְעַנְנֵן נִזְקִין הִנֵּי הוֹדְעָתָּ בַע"ד.

א"כ אִם לֹא נִזְכָּה לָהּ גַּט כְּפִי הוּא בְּכָל מוֹמְרֵת יֵשׁ לְחוּשׁ שִׁיאֵמְרוּ שְׁנֵתְפָרֵר שְׁאֵמַת כְּדָבְרֶיהָ
וְנִתְאַמֵּינָהּ אֶף לְהַקֵּל: וְגוֹף דְּבָרֵי הַתּוֹ צ"ע דְּהִיכֵן מְצִינּוּ שְׁעַפּוֹ"ם אֲסוּר בְּבַת יִשְׂרָאֵל פְּנוּיָהּ.
וְאֵין הָאִסוּר רַק עַל הַבַּת יִשְׂרָאֵל וְלֹא עַל הַנְּכָרִי וְגַם מִשּׁוּם לְפָנֶי עוֹר לֹא מְצִינּוּ שְׁעַפּוֹ"ם
מְצוּנָה ע"ז וְכ"כ הַתּוֹס' בִּיבְמוֹת ט"ז ע"ב לְהַדְיָא בַד"ה קְסָבֵר.

וְאֶף שְׁצוּהָ הַקַּב"ה לְהַנְקֵם מִהַמְדִּינִים וְדָרְשׁוּ חַז"ל ע"ז גְּדוֹל הַמַּחְטִיאוֹ יוֹתֵר מֵהוֹרְגוֹ. הַתּוֹ
שְׁאֵנִי שֶׁהַחְטִיאוֹם בַע"ז שְׁגַם הַנְּכָרִים מְצוּנִים ע"ז מִשָּׂא"כ בְּנוֹגַע לְקַדּוּשַׁת אֲוָמָה
הַיִּשְׂרָאֵלִית.

וְלִכְאוּרָה נִרְאָה שְׁגַם בַּת יִשְׂרָאֵל מוֹתֵרֵת לִיְנִשָּׂא לוֹ דָּא"צ לְהִתְאַמֵּינָהּ בְּאֵמְרוֹ שֶׁהוּא נְכָרִי
כִּינּוּן שֶׁהִתְחַזְּקָה. וְהָרִי כְּבָר כ' הַתּוֹס' וְהָרָא"ש וְהוֹבָא בִּשְׁ"ף יו"ד ס' רס"ח לְדִינָא שְׁאָם בָּא
עַל ב"י לֹא נִפְסְלָה מִשּׁוּם שְׁאֵין מְאַמֵּינִים אוֹתוֹ וְא"כ גִּימָא דְשָׂרִי אֶף לְכַתְחִילָהּ.

וְצ"ל דְּמ"מ מְהִינֵי נְאֻמְנוֹתוֹ עַל עֲצָמוֹ לְעַנְנֵן לְכַתְחִילָהּ. אֲבָל לְשׁוֹן שְׁוִי חַד"א דְּחֹק כְּנ"ל
וְגַם צ"ע דְּאֶפְשָׁר בְּנְכָרִי לֹא שְׁיִיף כָּלֵל דִּין דְּשׁוּי חַד"א וְיֵשׁ לְהַאֲרִיף בְּזָה בְּטַעַם הָא דְשׁוּי
חַד"א וְאִכ"מ דְּבִלֵּא"ה לֹא שְׁיִיף הַכָּא זֶה דָּאֵם הוּא בְּאֵמַת נְכָרִי א"צ לְטַעַם דְּשׁוּי חַד"א
וּבְדָבְרֵי תוֹס' דִּיבְמוֹת מ"ז י"ל דְּכּוֹנְנָתָם לְשָׂרִי חוֹמְרוֹת שְׁיֵשׁ לְמִצּוֹא בְּנְכָרִי: וּלְפ"ז בַּנ"ד
אֵין לְחוּשׁ כָּלֵל דְּהָא אֵין לְהִתְאַמֵּינָהּ כָּלֵל וּמוֹתֵר לְיִשְׂרָאֵל לִישָׁא אוֹתָהּ וְכֹמו"ש שְׁמַעֲיָקָר
הַדִּין גַּם עָלֶיהָ לֹא מְצִינּוּ אִסוּר לִיְנִשָּׂא לְיִשְׂרָאֵל: וְיֵשׁ לְדוֹן בְּגוֹף חֲזַקְתָּהּ בְּיִשְׂרָאֵלִית.

דהנה התוס' ביבמות מ"ז ד"ה במוחזק פתבו דמדאר"י שא"נ לפסול בנזו ואם בא על כ"כ לא פסלה אלמא שפ"ל הבא לפנינו בחזקת ישראל נאמן. וק' לכאורה דשאני התם שפ"ל הוחזק לישראל שישא אשה והוליד בנים ולזה א"נ נגד החזקה דקיי"ל סוקלין על החזקות בקידושין פ'.

וא"ל דנתגיירתי ביני לבין עצמי הוי פאמתלא שמבטלת חזקה ז"א דכבר כ' בחוט השני סי' י"ז והספימו האחרונים עמו דהיכא דעביד איסורא לא מהני אמתלא. ובפרט במעשה גדול כזה נדאי לא מהני אמתלא.

עי"ד סי' קפ"ה וס"ס א'. משא"כ מי שפ"א לפנינו בלי חזקה.

וא"ל דמ"מ איך נתנו לו אשה בתחילה דא"כ הו"ל לאתויי ראיתם מזה ולא ממה שלא פסלו אותו אח"כ וע"כ צ"ל שלא הביאו זה משום שאפ"ש שנתנו לו בטעות או בעבירה בלי הסכם ב"ד דאטו כל דמקדש ב"י דינא מקדש פדאימא בכחובות כ"ג וא"כ גם ממה שלא פסלוהו אח"כ אין ראיה דמ"מ הוי חזקה גמורה.

ולא גרע מאיש ואשתו ואח ואחותו בקידושין פ' ובירושלמי שם וכן הוחזקה נדה אף שאפ"ש שבתחילה הטעו או טעו מ"מ הוי חזקה וסוקלין עליה: ובטעם החזקה איתא בירושלמי פ' י' יוחסין דילפינן ממפה אביו ואמו והקשו המפרשים דשם הטעם משום רובא פדאימא בחולין י"א עב"ש סי' י"ט בזה.

ונראה דטעם החזקה הוא ג"כ מפי שא"א שאיש יחזיק א"ע זמן רב שלשים יום בשקר וכדאימא בירושלמי ובאהע"ז סי' י"ט שיעור חזקה ל' יום ורוב פעמים מתגלה השקר וכל שלא נתגלה הוא אמת.

ומייתי ממפה אביו דאף דרוב בעילות אחר הבעל מ"מ אטו ידעינן בבירור הלא לא ראינו זה רק הוא מצד חזקה שפ"ן שמצוי עמה ונוהג עמה מנהג אישות א"כ נדאי רוב בעילות שלו והכל מצד חזקה ורובא ולימוד הירושלמי ובבבלי חד הוא.

ובהחזקת בנו ל' יום ג"כ דהא אפ"ש שהחזיקו בטעות לפי שלא ידע שזינתה וע"כ צ"ל דבאמת אמרינן דרוב בעילות אחר הבעל מצד חזקה שמצוי עמה. ומצאתי בסד"ט סי' קפ"ה וח"ס סי' מ"א שכתבו ג"כ ליישב קושית הב"ש בדרף זה.

ולר"מ דחייש למיעוטא וגם לרבנן לא תקשי דא"כ איכא תרי מיעוטי. דהכא עדיף מרוב דאנן סהדי שפ"ן הדבר.

וכ"ה בירושלמי פ"ד דקדושין ה"ט דאיש ואשתו שנוהגים לפנינו מנהג אישות הוי כשני עדים. וה"ז דומה לדאמרינן בקידושי ביאה הן הן עידי יחוד הן הן עידי ביאה אף שלא ראינו שפ"א עליה ואין כאן עדים על הקדושין ואין דבר שבערנה פחות משנים מ"מ פ"ן שנתחדו חזקה בא עליה ואנן סהדי והוי כעדים ממש.

וכן נהרגים משיראו פדרף המנאפים. וכעין זה איתא באה"ע סי' מ"ה ס"ב דשליח סבלונות בעדים אף שלא ראו הנתינה הוי קידושין וביארו הח"מ סק"ט והב"ש ס"ק י"ב משום דאנן סהדי עיי"ש ובדין דהתם יש להאריך ואכ"מ.

ואפֿשר דחזקה זו עדיפֿא מעדים דהקא הוי גלוי לכל העולם וכמ"ש התו' ביבמות פ"ח דעדיפֿא מעדים ועפי"ז יש ליישב פירש"י בכתובות כ"ב מקושטת התוס' ומצאתי שכ"כ הש"ך סי' מ"ו ס"ק ס"ו ואקצר.

ומ"מ אם באו עדים והעידו להיפוך נתברר לנו עי"ז שהחזקו בטעות. אבל אי איפא תרי ותרי נראה ברור דאזלינן בטר חזקה דאנו סהדי ולא שייך בזה תרי כמאה דהא מקרי גלוי לכל העולם כנ"ל.

ובשו"ת רעק"א סי' קל"ו כתב שי"ל בחזקה דאין פורע תו"ז דאי איפא תרי ותרי לא מוקמינן אחזקה דהחזקה משום אנו סהדי ותרי כמאה. ולענ"ד ז"א כנ"ל וכ"כ התו' בב"ב ל"ב דבתרי ותרי לא מוקמינן אחזקת א"א משום דחזקה דדייקא ומינסבא מרע לה אף דשם ג"כ מטעם דאנו סהדי.

ומתו' זה העירני למדן אהד על הרעק"א. וכ"כ התו' בכתובות כ"ב וכ"ח וביבמות פ"ח. ומש"ש מהא דסי' ע"א סי"ב בש"ך דתרי ותרי בשטר לא מגבינן אף דאיפא חזקה דשטר אבידי מאי בעי. י"ל דשם פיון שפרע בפני עדים לא חשש כ"כ לקחתו.

ועפ"ז יש ליישב קושטת התו' בכתובות כ"ו ע"ב ד"ה אנו שהקשו במוחזק שהוא פהו ובאו עדים שהוא ב"ג ועדים שהוא פשר דמוקמינן אחזקתו ובקדושין ס"ו מחמרינן בתרי ותרי משום דמדברנן מחמרינן בתרי ותרי.

ותרצו דהקא תרומה דרבנן הקילו ונדחקו הרבה ע"ש וכן כל הראשונים עיי"ש בשטמ"ק ובב"ש סי' ג' ס"ק ד'. ולפמ"ש י"ל דהקא דמוחזק באביו שהוא פהו וממילא כשנולד החזק ג"כ לכהן וע' אהע"ז ס"ג ס"ו בזה.

ולנה בחזקה כזו דהוי כאנו סהדי שפיר בתרי ותרי לא מחמרינן כלל. משא"כ בקידושין ס"ו דהוי רק חזקת פשרות מחמרינן כדאימת ביבמות ל"א.

ולפ"ז י"ל דרק פשיצא הקול אח"כ שפכר החזק לכהן וכדאימת בש"ס דמורידין אותו אבל פשיצא עליו הקול תיכף בלידתו אפֿשר דיש להחמיר בתרי ותרי דליפא הקא רק חזקת פשרות ויש להאריך בזה: והנה הרמב"ם כ' בפ"א מהא"ב דבאומרת מקודשת אני אינה נהרגת עד שיהו עדים או שתחזק ובפ"כ מהא"ב כתב דא' שאמר פהו אני אם נטמא לוקה ואם בא על אשה היא ספק חללה.

והקשה המל"מ דהא עפ"י עצמו אין לוקה ותירץ דאיירי שהחזק ומ"מ אין חזקתו מועלת לאחרים. והוא נפלא דהא קי"ל בקידושין ע"ט ע"ב ופ' ובירושלמי שם שפוקלין על החזקות אף לאחרים וכן החזקה נדה בעלה לוקה אף שהוא לא החזיקה.

ובתשובת רמ"א סי' ב' כתב דנקט בעלה לרבנותא אף שאינו יודע מזה ולא החזיקה הרי מפורש כמש"ל. ושוב מצאתי שהסד"ט סי' קפ"ה הקשה כן על המל"מ ונשאר בצ"ע על המל"מ והרמב"ם: והנראה דקשה טובא למה באמת באומרת מקודשת אני קי"ל בקידושין ס"ג שאין נהרגת ע"פ עצמה דהא קי"ל בירושלמי פ"ח דנזיר וכ"פ הרמב"ם דאף שהחזק ע"פ אהד ג"כ לוקה.

ומצאתי בפנ"י שם שנתקשה בזה. ונתרצתי מכבד בזה דהיכא שיכול לחזור בו ע"י
אמתלא אין נידון ע"פ עצמו דהו"ל כמעיד בעצמו וליכא עדים פיון שפינדו לחזור.

אבל היכא שא"י לחזור והאמינתו תורה כפי תרי הוי כמו שפכר העידו עדים לפנינו
ושפיר נידון עפ"ז וכ"כ החוות דעת סי' קפ"ה סב"א זו ע"ש. ולכן מייחתי הרמב"ם בפ"א
מהא"ב גבי דין חזקה דין דע"א בסוטה מפני שהכל טעם אחד שהאמינתו תורה כפי תרי.
ולזה י"ל דבהחזקת ל' יום דלא מהני חזרה באמתלא כמ"ש הח"ס וב"ש סי' י"ט ובחוט
השני סי' י"ז. שפיר סוקלין עליה.

אבל קודם ל' יום דמהני אמתלא אין סוקלין ע"פ עצמו. אכן בתשובת רמ"א סי' ב' כתב
דמהני אמתלא אף לאחר ל' ומייחתי מהא דכתובות כ"ב שלימים עמדה וקידשה עצמה
וחזרה באמתלא ומשמע אף אחר ל' ולפלא שהאחרונים הנ"ל לא ראו תשובת רמ"א
הנ"ל.

ובחזרה"ש שם דקדק מלשון לימים משמע ימים מועטים והעיקר פדעת רמ"א דלימים
משמע ימים רבים. וכן מצינו בשבת ל"א לימים נזדונגו שלשתן וכו' דמשמע לימים
רבים שפכר למדו תורה ובב"ב י"א לימים חלה וכו'.

ובזמן מועט הלשון בש"ס לא היו ימים מועטים וע' ברכות ס"א ויומא י"ט ובכ"ד [עוד
כ' שם בחזרה"ש והביאו הסד"ט דבמכחיש אין סוקלין על החזקה דבעי שיתיר א"ע
למיתה. ותמינהי דהא נדאי כשאומר לעדים שאינה פלתו וכדומה יאמרו לו דע שאעפ"כ
תסקל בב"ד ואם אומר אעפ"כ התיר עצמו למיתה ואם הוא סובר באמת שהוא פטור
והעדים אינן ת"ח שיאמין להם נדאי הוי שוגג גמור דאומר מותר ומה מסיק שם בחזרה"ש
שאין מועיל הכחשתו ע"ש.

וגם מ"ש הסד"ט ראיה לזה מהא דכתובות כ"ב שאומרת פרי לי דמהני פרי נגד חזקת
א"א. תמוה לע"ד דשאני חזקת א"א שעכ"פ אפשר שתשתנה וע"ז אומרת פרי שנשתנית
ע"י מיתת הבעל משא"כ בחזקה זו דאנן סהדי שהוא בא להכחיש החזקה נדאי שאין
יכול להכחישו וכמש"ל החילוק בין החזקות] עכ"פ לפ"ז הדרא קושיא מהא דקידושין
פנ"ל וגם דשם משמע דאף לאחר ל' אין נהרגת ע"פ עצמה: ונראה דהחזקת לא מיקרי
רק בענין שנוהג איזה מנהג בזה עם זולתו כמו איש ואשתו שדרים יחד ונוהגים מנהג
אישות.

ותיבוק ותינוקת שפרוכים אחריהם פאחר אב ואם. וכ"כ המהרי"ק שןרש פ"ז הביאו
הב"ש דלענין מלקות סגי בחזקה לחוד ולענין מיתה בעי מנהג וכרוכים ע"ש.

ולכאורה תמוה החילוק דלא מצינו חילוק בין מלקות למיתה. ועיקר דקדוקי שם דבגדה
נקיט לוקה וגבי סוקלין לא נקיט מלקין ג"כ.

ונראה הענין דהא מצינו שהתורה האמינה ע"א באיסורים כמו וספירה ושחט וכדומה וע'
ריש גיטין ויבמות פ"ח ובתו' שם. אף כ"ז מצינו לענין איסורים ולא לענין חייבי מיתות.

ורק ממפה אביו גליף הירושלמי פ"ד דקידושין שסוקלין על החזקה ושם החזקה קשורה
בראיה ומנהג שנוהגים מנהג אישות כמש"ל והחזקה מוחזקת מזולתו ג"כ. ולזה גבי

מלקות נקיט נדה דשם היא מחזקת א"ע והשכנים אין נוגע להם כלל רק רואים אותה בזהות פה וגבי סוקלין נקיט איש ואשה ותינוק ותינוקת פרוכים.

אבל עכ"פ בנדה עשתה מעשה שלבשה בגדי נדה ונהגה מנהג נדה בעצמה ולזה מיקריא חזקה לגבי מלקות. ובכל הני לא מהני אמתלא לחזור בהם פיון שהחזיקו חזקה גמורה עם מנהג גמור פנ"ל.

ובנדה ג"כ דעת הרמב"ם והרמב"ן ורשב"א ור"ן דלא מהני אמתלא בעשתה מעשה ולזה שפיר דנין על חזקה זו וכמש"ל. אכן היכא שאומרת על עצמה שהיא מקודשת ואין נזכר בה שום מנהג בחזקה במעשה מעצמה ומאחרים ע"ז א"כ אין כאן דין חזקה כלל רק דשוניא נפשה חד"א ושפיר יכולה לחזור ע"י אמתלא ולזה אין דנין אותה עפ"י דיבורה וכמו שנתבאר.

ומינשב הא דבדקדושין ס"ג אינה נהרגת ע"פ עצמה. ובכתובות כ"ב חזרה בה.

כי באשה אין חילוק בין מקודשת לפנויה במעשה כי ביחוד אסור גם פנויה ובפריעת ראש כבר כתבו האחרונים דאין אסור רק בבעולה. וע"כ צ"ל כן דאלת"ה איך הועיל לה אמתלא שם פיון שעשתה מעשה.

והטור הקשה בסי' קפ"ה על הרמב"ן דהחזיקה נדה לא עדיף מאמרה וליהני אמתלא. והקשה הסד"ט דנדאי חזקה עדיף.

ונראה דעת הטור דבאמת חזקה גמורה אין כאן דהא בעו ל' יום פדאיא בירושלמי וע' ח"מ סי' י"ט סק"ג שנגזק באמת בזה לומר דל"צ ל' יום. ולזה ס"ל להטור דרבותא קמ"ל אף שהחזיקה ולא אמרה בפירוש ג"כ לוקה וע"ז מקשה דא"כ למה עדיף מאמרה. ולפז"ק אמאי לוקה פיון דמהני אמתלא. ונראה דעתו דהיכא שאין מאמינים לה ע"פ דיבורה רק שזאמרה מצד דשוניא חד"א שם אין לוקה פיון שיכולה לחזור בה.

משא"כ היכא שהתורה האמינה פגון הקא דכתיב וספרה לה לעצמה כמו"ש התוס' ריש גיטין ובכ"מ שפיר לוקים על דיבורה ג"כ. ומדוקדק דנקיט בעלה לאשמועין דאף דבעלמא אין לוקים אחרים עפ"י דיבורה מ"מ בנדה לוקה בעלה שהתורה האמינה פנ"ל ולעיל הבאתי מ"ש רמ"א בדקדוק זה: עכ"פ שמענו שיש ד' פרטים.

א) דיבור לחוד דשוניא חד"א וע"י אמתלא יכול לחזור אף לאחר ל' יום ולזה אין דנין ע"פ דיבור זה. ב) אם התורה האמינה בתורת נאמנות גמורה ע"פ דיבורו אז שפיר דנין אף אחרים ע"פ דיבורו.

ג) אם החזיק א"ע בפועל או אף בשלילות כמ"ש הח"ס סי' מ"א דבכה"ג מיקרי ג"כ חזקה אבל לא החזיק ע"י זולתו רק חזקה דנפשית. ובזה א"י לחזור אחר ל' יום כמ"ש הח"מ וב"ש וסד"ט ולוקים ע"ז כמו"ש המהרי"ק אבל לא נהרגים.

ד) כשהחזיק ע"י אחרים ועל חזקה פזו ל' יום סוקלין ג"כ. וליוחסין נראה דבעי ג"כ חזקה אלימא פזו דבדקדושין פ' מדמה יוחסין לסוקלין דקאמר שם ואנדא ר"י לטעמיה ע"ש ופרש"י ותו' שם דקאי על חזקה דכרופין דמהני ליוחסין והיינו פנ"ל.

ובכפרט היכא שמחזיק א"ע לכהן דקיי"ל שאין מאמינים אותו ולא מהני חזקתו לגבי אחרים פלל: ועפ"ז מיןשבים שפיר דברי המל"מ ורמב"ם שהזכרנו דמי שאומר שהוא כהן ומחזיק א"ע בזה ונזהר מטומאה ומנשים פסולות שפיר מהני חזקתו לגבי עצמו וא"י לחזור בו אחר ל' יום אף ע"י אמתלא כמש"ל ושפיר לוקה אם נטמא כמ"ש.

וע' רמב"ם ספי"ח מה' סנהדרין שכתב טעם שאין נהרג עפ"י עצמו לפי שי"ל אינה אמתלא בזה והדבר שקר וא"כ היכא שנהג זמן רב ולא מהני אמתלא שפיר נידון ע"פ עצמו בכה"ג רק דמסיק שם לבסוף דגזירת מלך היא ע"ש.

אכן בנ"ד ילפינו מקראי דהתורה האמינתו על עצמו לגבי מלקות כמש"ל. והיינו היכא שא"י לחזור פנ"ל.

ומ"מ אם בא על אשה היא ספק חללה דלגבי אחרים לא הוחזק דלגבי יוחסין בעי חזקה ע"י זולתו פנ"ל דהא אינו נושא בפיו ואין נותנים לו תרומה כמ"ש הרמב"ם שם ומבוארים דברי המל"מ בס"ד.

והה"מ פתב שם דהיא אינה לוקה ולפמ"ש י"ל דשפיר לוקה. אף י"ל כיון שאצלנו אינו מוחזק לכהן בשום דבר הו"ל כהתראת ספק שאינה מתרת א"ע למלקות לפי שרואה שאין נוהגים בו מנהג כהונה ועמש"ל על דברי חוה"ש במכחיש החזקה: ולפ"ז דברי התו' דיבמות מ"ז צ"ע טובא דכיון שהוחזק לישראל אצלנו והיינו חזקה ע"י זולתו דכל בני עירו נהגו עמו מנהג ישראל בכל האיסורים ונאמנות ודיני ממונות וכדומה שפיר אין נאמן לפסול בניו ולא מהני אמתלא דנתגזיר בינו לבין עצמו משא"כ היכא שבא לפנינו בתחילה ואומר ישראל אני: והנראה בזה דע"כ לא שייכא דין חזקה זו רק בישראל שהוחזק באיזה דבר שא"א שישקר זמן רב כ"כ ולא יתברר הדבר או יודה מעצמו וכדומה אכן בעפכ"ם קיי"ל אשר פיהם וגו' ואין שייך להעמיד פלל על מה שהחזיק א"ע שאפשר שהטעה אותנו כל הזמן שהוא ובכפרט שאין עדות לעפכ"ם ואין דיבורו פלוס ועיקר החזקה בא מפת דיבורו.

וע' שו"ת רמ"א סי' ב' דמיייתי מיצחק שהחזיק בעיר את רבקה לאחותו ומ"מ בא עליה עיי"ש שהוכיח דמהני אמתלא ומשמע דאף בב"נ נוהג חזקה היינו משום דביצחק אבינו לא שייך לומר ח"ו אשר פיהם.

ובאמת אי נימא דדין חזקה זו אין נוהג בב"נ מיןשבים שפיר קוששיתו שם איהו בא עליה דתירוצו קשה למה שכתבו כל האחרונים דבחזקה פזו לא מהני אמתלא ובכפרט לאחר ל' יום. אף ז"א דהכא הנה יכול יצחק לברר האמת וכ"כ הרמ"א שם ע"ש באקצור.

עכ"פ שפיר י"ל דבעפכ"ם שהחזיק א"ע לישראל לא שייך לדון בו דין חזקה זו וא"כ שפיר מביאים התוס' ראיה שמאמינים לכל הבא לפנינו ואומר שהוא ישראל והיינו מצד רובא שרוב האומרים פן אינם משקרים וא"ש דברי התוס' הנ"ל עכ"פ בנ"ד י"ל שאף שהחזיקה א"ע ישראלית מ"מ אינה חזקה גמורה פנ"ל ויכולה לחזור בה וגם דהא דעת הרבה פוסקים שמי שבא לפנינו ואומר ישראל אני אין נאמן וא"כ הכא עיקר מה שהאמינה מתחילה הנה שלא פדין וגם שיצא קול שהיא נכרית פנ"ל ולא היתה חזקה גמורה ולדינא צ"ע.

אכן אי גימא דבנכרי אין דין חזקה זו א"כ ע"כ צ"ל כמ"ש התו' ביבמות מ"ז דמאמינים מטעם שרוב הפאים בתורת יקדות הם יהודים וא"כ ממ"נ אין יכולה לחזור בה דאם נתפוס שגאמנת מתחילה מצד רוב א"כ היא אומרת עתה נגד הרוב וכ"ש אם נאמר שיש בזה דין חזקה.

ובר מן דין מסתבר שיש בזה ג"כ דין חזקה ואף דבירושלמי יליף ממפה אביו ובנכרי ליכא לימוד זה מ"מ הא בש"ס דילן לא נזכר לימוד זה וגם דהא קיי"ל באומות הלה אחר הזכר ועכצ"ל ג"כ מטעם חזקה יודעים זה שהוא אביו.

אף זה יש לדחות די"ל דאיירי שכל בני המקום ההוא מאותה אומה ולחוש שזינתה מאחד ממדינה אחרת הוא מיעוטא דלא שכיח. ואף לפמ"ש המפרשים דבב"נ לא אזלינן בתר רובא מ"מ במיעוטא דמיעוטא ודאי דלא חיישינן וכמ"ש התו' לר"מ דחייש למיעוטא מ"מ למיעוטא דמיעוטא ל"ח ע' דפ"ו בןהולין.

ולזה אף דלהירושלמי יש מקום לסברא זו דבב"נ ליכא דין זה אבל לש"ס דילן לא נראה כן נאקצר. ועל כל פנים בנ"ד אין נ"מ דלדין ממ"נ אנו צריכים לנהוג בה מנהג ישראלית.

רק היא בעצמה צריף עיון דיש לומר שיכולה לנהג מנהג נכרים בינה לבין עצמה פיון שיוצעת בעצמה האמת. ובתו' ביבמות.

בזה שאומר נתגיירתי ביני לב"ע י"ל שגם להקל על עצמו נאמן ודוחק. ויותר נראה שאם בידינו לכופו יש לכופו לנהוג מנהג ישראל פיון שמצד הרוב הוא ישראל פנ"ל וכ"ש אם יש חזקה ג"כ פנ"ל אבל בינו לבין עצמו פשיטא שיכול לעשות כפי שיוצע האמת ועשו"ת רמ"א סי' ב' כה"ג ובחז' בכור שור ביבמות דף פ"ז נאקצר: ועוד נראה דיסוד חזקה זו הוא מצד פרסום הענין כמ"ש"ל וה"ז פקלא דלא פסיק וכמו"ש הנוב"י ס"ס ע"ב דקדל"פ עדיף טובא וכשהחזק ל' יום ונשאר כן בהחלט אנו סהדי שהאמת כן וא"כ היכא שיצא קול להיפך ומתפרסם היפך הדבר שפיר מרע החזקה ודמי לקול ושוכרו עמו דסוף גיטין.

ונראה ראיה מהא דב"ב קל"ה במחזק דל"ל אחי ויצא קול שיש עדים שיש לו אחים דחיישינן לה וכן קיי"ל באהע"ז סי' קנ"ז. וקשה טובא דהא חזקה הוי פעדים ובמקום עדים לא חיישינן לקול כלל.

וע"כ צ"ל דהכא פיון שיצא קול איתרע החזקה פיון שהחזקה עצמה היא מצד הפרסום והוי כמו קול ושוכרו פנ"ל. שוב מצאתי בשטמ"ק בב"ב שם שהקול מגרע לחזקה דהוי פקול ושוכרו עמו הרי מפורש כמ"ש.

וכ"נ להדיא בני"י שם שכתב דמחזק בקול וצ"ל פנונתו דהחזקה הוא ג"כ מצד קול ופרסום שדחזק לומר שהיה לו גירסא אחרת בש"ס ות"ל שפנונתי לדעת הראשונים: ובזה מבואר סוגיא דכתובות כ"ו דאיתא שם במחזק באבוה דכהן הוא ונפק קול דב"ג הוא ואחתיניה וכו' ומסיק דבאו אח"כ תרי ותרי ומוקמינן ליה אחזקתו.

ונתקשה השטמ"ק דמ"מ ליפסיל מצד הקול ותירץ בשם הרא"ש דכיון דאיפא עדים אמרינן שע"י העדים יצא הקול. וקשה לכאורה ל"ל זה תיפוק ליה דאף שיצא הקול מאחרים מ"מ הא איפא תרי ותרי ותרי פמאה שוב ראיתי בשטמ"ק נשם בשם הר"ר יונה שיתירץ פו.

ובדעת הרא"ש נראה דקול הוי כמו"ש התו' ביבמות פ"ח דדבר שמפורסם לכל עדיף מעדים ולא שיניף בזה תרי פמאה וכ"כ המהרי"ק שורש קע"א. ומ"מ צ"ע דלא דמי להדדי דשם הפל מפירים אותו יעו"ש משא"כ ה"כ הוי קול בעלמא.

ונראה עיקר הפנונה דבאמת פשהעידו עדים נדאי לא היו מורידין אותו ע"פ קול בעלמא ורק ה"כ שהיה רק חזקה שהחזק אביו לכהו והוא החזק לבנו וכהו בחזקה זו היא מצד פרסום הדבר פנ"ל.

ולזה שפיר הקול מגרע החזקה דהוי קול נשוכרו עמו וקול עם אמתלא דסוף גיטין וכמ"ש"ל. אבל אח"כ פשפאו עדים שאינו ב"ג בזה לא מהני הקול פלל לנגד עדים כמ"ש"ל.

ובזה נדחה מש"ל בישוב קושית התוס' כ"ו ע"ב דה"כ בחזקה דאנו סהדי שפיר מכשרינן בתרי ותרי דשאני ה"כ שהקול מרע לחזקה והו"ל פאלו אין פאן חזקה זו פלל ורק איפא חזקת פשרות של האב שלא נשא גרושה ובזה שפיר מקשו התו' מהא דקידושין ס"ו וא"ש דברי התוס': ונראה דלהכי ס"ל להרמב"ם וש"פ דבמחזק שאין לו אחין חוששין אף לקול שלא החזק בב"ד.

כמ"ש המ"מ פ"ג מה' יבום דלא פהרמב"ן שהביא נשם ובנ"י פי"נ. וקשה דהא קיי"ל בגיטין פ"ט דבעי אתחזק בב"ד וגם הרבה דיני קול שם.

וכן בהד' דכתובות כ"ו משמע ג"כ שלא החזק בב"ד ומ"מ חשושו לו. ולפמ"ש א"ש דשם שמקודם לא היה בירור גמור רק חזקה מצד פרסום הדבר.

וגם בהא דכתובות כ"ו שיש לאביו חזקת פשרות שלא נשא גרושה. וכ"ז נצמח מצד החזקה דאי נימא שאין החזקתו פלום י"ל שידע בעצמו שאינו פהו לזה נשא גרושה.

ולזה בכה"ג חוששין אף לקול דלא אתחזק דפרסום זה מרע לחזקה וכמ"ש"ל. אבל הי"כ דאיפא חזקת פשרות גמורה או חזקת פנויה וכדומה.

שפיר בעינן פל דיני קול דבגיטין פ"ט ובאהע"ז סי' מ"ו. ובהא דחזקת פשרות באביו בכתובות כ"ו י"ל שגם הוא לא ידע והיה שוגג בדבר.

ועפ"ז מיןשב ג"כ מה שקשה טובא על הרמב"ם פי"ז מהא"ב ובש"ע סי' ז' בהגהה ביצא קול שהיא חלוצה דאין חוששין לה ונהראב"ד חולק עיי"ש. ופי' המ"מ טעם הרמב"ם דחלוצה דרבנן.

וקשה טובא מהא דכתובות כ"ו ופסק הרמב"ם פ"כ מהא"ב הט"ז ובאהע"ז סי' ג' ס"ז דיצא קול שהוא בן חלוצה מורידין אותו. ולפמ"ש א"ש דרק נשם משום שאין פאן חזקה גמורה.

אָבֵל בְּעֵלְמָא שְׂיֵישׁ לְהַאֲשֶׁה חֲזָקָה שְׂאִינָה חֲלוּצָה שְׁפִיר אֵין חוּשְׁשִׁין. וְעַנְנָן זֶה דּוֹרֵשׁ אַרְיִכוּת וּאֲכ"מ.

וְע' אַהֲע"ז ס' ז' ס"ז גְּבִי קוֹל בְּשִׁבּוּיָה דל"ח מְשׁוּם שְׁהַקְיָלוּ. בְּשִׁבּוּיָה וּבב"ש שְׁם סְקִי"ג בְּשֵׁם רִיטְב"א דְּאָף בְּהַחֲזוֹק בב"ד וְאַקְצָר: עכ"פ בנ"ד נִרְאָה דְּאָף שְׁהַחֲזָקָה יִשְׂרָאֵלִית מ"מ פִּינָן שְׂיַצָּא קוֹל שְׁהִיא נְכָרִית אָף שְׂאִין בּוֹ דִּינֵי קוֹל פְּהָא דְּגִיטִין פ"ט מ"מ יֵישׁ לְחוּשׁ פּנ"ל לְדַעַת הָרַמְבַּ"ם וּשְׂא"מ וְהַה"מ.

וְאָף דְּקִי"ל בְּגִיטִין פ"ט יַצָּא קוֹל שְׁהִיא שְׁפָחָה אֵין חוּשְׁשִׁין לָהּ. י"ל הַטַּעַם דְּשָׁם יֵישׁ חֲזָקָת מְמוֹן שְׁמוֹחֲזָקָת בְּעַצְמָהּ וּלְזָה לֹא תִקְנוּ שְׂיַחֲוִישׁוּ לְקוֹל שְׁהִיא אוֹמְרַת שְׂאִינָה שְׁפָחָה. וּמְמַזְרַת דְּאֵין חוּשְׁשִׁין י"ל מְשׁוּם חֲזָקָת פְּשׁוּרוֹת דְּאָב וְאֵם אָבֵל בְּנְכָרִית יֵישׁ לְחוּשׁ פּנ"ל. וְגַם כִּי הוּא קַדְל"פ וְכִמּוֹ שְׁהַחֲמִיר בּוֹ הַנוּב"י ס"ס ע"ב.

וְלְזָה נִרְאָה שְׂאֵם תַּחֲזוֹר בְּתִשׁוּבָה יֵישׁ לְחוּשׁ לְקוֹל וְתַתְּגִייר שְׁנִית וּבְפָרְט לַפּמ"ש הַתּוֹ דְּשׁוּיְתָה נְפִשָׁה חַד"א. אָבֵל מ"מ לְזָכוֹת לָהּ גֵּט י"ל דְּשָׁרֵי וּכְמַש"ל.

וְאֵם רוּצָה הַבַּעַל בְּעַצְמוֹ לְזָכוֹת לָהּ טוֹב. אָבֵל לְכוּפּוֹ ע"ז מְצַד חַר"ג אֵין לָנוּ וְכִמּוֹ שְׁנַתְּבָאָר: סִימָן עוֹ פְּבוּד דִּינֵי הָרַב הַמְּאוּה"ג וְכו' מַהוּ בְּן צִיּוֹן נ"י מו"צ דַּק"ק פְּרַאשְׁנִיץ: ע"ד אֲשֶׁר דָּרַשׁ כַּת"ר בְּאַחַד שְׁנֵשׂא אֶלְמָנָה בְּשׁוּגַג תּוֹף יְמֵי הַבְּחִנָּה.

וְלֹא בְּעַל כִּי הֵיטָה נִדָּה וְהַנִּישׁוּאִין הָיוּ בְּעֵינָהּ. וְהֵאִישׁ שָׁב לְבֵיתוֹ וְאַחַר פְּלוֹת יְמֵי הַבְּחִנָּה נוֹדַע לוֹ.

וְהוֹרָה כַּת"ר שְׂא"צ לְגַרְשָׁה וְהֵאָרִיף בְּזָה. וְיָפָה הוֹרָה כַּת"ר כְּמַפְרֵשׁ בְּרַמ"א ס' י"ג. וְכֵן דַּעַת הַתּוֹ בְּסוּטָה כ"ד ע"א וְהַרְמַב"ן וְהַרְשֵׁב"א וְרִיטְב"א בַּח'י בִּיבְמוֹת ל"ו ע"ב וְהַנ"י שְׁם וְהַר"ן בְּתִשׁוּבָה. רַק הַרְאָב"ד בְּפִי"א מַה"ג מַחְמִיר.

וְכַבֵּר הַכְּרִיעוּ הַפּוֹסְקִים שְׁמוֹתָר וְהַרְאָב"ד כְּמַעַט יַחֲיד הוּא. וְכ"פ הִיש"ש פ"ד דִּיבְמוֹת. וְכַת"ר כְּתִב שְׂיֵישׁ שְׁעַרְעָרוּ עָלָיו בְּהוֹרָאָה זוֹ. וְלֹא מְצַאֲתִי מְקוֹם לְשׁוּם עַרְעוֹר פְּלָל: וְהִנֵּה כַּת"ר הֵבִיא רְאָיָה לְדַבְרֵי מַהר"ם שְׁהוּבָא בְּרַמ"א ס' י"ג לְהַתִּיר כְּשֶׁעָבְרוּ ג"ח מִיבְמוֹת ל"ו ע"ב דְּאָמַר ר"א בְּכוּנָס יְבָמָה וְנִמְצָאֲת מְעוֹנְבַרְת וְיִלְדָה וְלָד שְׂאִינוּ שֶׁל קִינְיָמָא שְׂיִוְצִיא בְּגַט וְאָמַר רְבָא ר"א ור"מ אָמְרוּ דְּבָר אַחַד דְּתַנְיָא הַנוּשָׂא מְעוֹנְבַרְת וּמִינְקַת חֲבִירוֹ יוֹצִיא וְלֹא יַחֲזִיר עוֹלָמִית דְּבָרֵי ר"מ וְחַכ"א יוֹצִיא וְיַחֲזִירָנָה לְאַחַר כ"ד חוֹדֵשׁ.

וְקִשָּׁה דִּילְמָא ר"א ס"ל כְּרַבְּנָן וְאָף דְּבִיבְמָה אֵין יָכוֹל לְהַחֲזִירָה כַּמ"ש הַרְאָב"ד שְׁעַזְדִּין לֹא קָנָה אוֹתָהּ דְּבִיאַת מְעוֹנְבַרְת לְאוֹ שְׁמָה בִּיאָה מ"מ הָא גַּם בְּאַשְׁת פֶּהֶן ס"ל לְרַבְּנָן שְׂיִוְצִיא אָף שְׂאִין יָכוֹל לְהַחֲזִירָה.

וְע"כ צ"ל שְׁסַבְרַת חֲכָמִים הִיא שְׂיִוְצִיאָה לֹא בְּתוֹרַת קַנְס רַק לְהַפְרִישׁוּ מִן הָאִסּוּר וְאַחַר ג' חֲדָשִׁים שׁוּב א"צ לְהוֹצִיא פְּלָל. וְלְזָה ר"א דַּס"ל שְׂיִוְצִיא אָף אַחַר ג"ח ע"כ דַּס"ל כַּר"מ עכ"ד.

הִנֵּה זֶהוּ בְּעַצְמָהּ רְאִינִת מַהר"ם בְּמְקוֹר הַדִּין וְהוּבָא בְּשִׁלְטֵי גְבוּרִים שְׂאֲצֵל הַמְרָדְכֵי ר"פ הַחוֹלֵץ וְכ"כ הַרִיטְב"א בַּפ' הַחוֹלֵץ שְׁם בַּח'י: וְלַע"ד יֵישׁ לְדַחוֹת רְאָיָה זוֹ דְּבִבְכוּרוֹת ל"ד

ע"א איתא הצורם אונן בכור ר"א אומר לא ישחט עליו עולמית וחכ"א לכשינלד לו מום אחר שוחטין אותו.

הרי מבואר דעת חכמים שצריך שלא יהנה מדבר איסור שעשה ור"א ס"ל שקונסין אותו לעולם. והא דיליף בספרי מקרא דלא תאכל כל פל תועבה אסמכתא בעלמא הוא כמו"ש התוס' שם וכדמוכח בש"ס שם.

ואף דס"ל לר"א בקוצץ בהרתו שטהור פשינלד לו נגע אחר הא מפרש הש"ס שם הטעם דבגופו אין חוששין שיקויץ ויכניס א"ע לספק פזה דשמא לא ינלד לו נגע אחר ע"ש בפירש"י. ולפ"ז י"ל דלהכי לא דחי הש"ס ביבמות דר"א ס"ל פרבנו משום דמצינו בבכורות דס"ל לר"מ לקנוס עושה איסור לעולם.

והא דלא קאמר הך אמרו ד"א בבכורות שם משום דהכא איירי ג"כ בתוך ימי הבחנה ועוד משום דר"מ לא ס"ל לר"א בהא דצורם אונן דהא במבשל בשפת ס"ל לר"מ דאף במזיד מותר במו"ש הרי שלא קנוסו לעולם.

ואף דמפרש בגיטין נ"ד הטעם שלא נחשדו ישראל על השבתות מ"מ קשה לפי טעם הראשון שם שמונין לשביעית ואין מונין לשבתות ע"ש. וע"כ צ"ל דרק באשה דחמיר ר"מ דתקיף יצריה וכדאיתא בבכורות מ"ו ע"א ובכמה דוכתי ולא בשאר איסורים וכן איתא בירושלמי פ"ד דסוטה ה"ג דרק ה"א קניס ר"מ ולא בשאר דוכתי עיי"ש.

ולפ"ז ס"ל לר"מ בצורם אונן פרבנו ולהכי אמר רבא להא דאמרו ד"א ביבמות גבי אישות. ואפ"י דחי דרק בדאורייתא קניס ר"א דגם מטיל מום בבכור הוי דאורייתא וממילא נדחה ראית מהר"מ הנ"ל לדינו.

וע' תוספתא דסוטה פ"ה דס"ל לר"א במעונפת חבירו שיתזירנה אחר כד"ח ואפשר דנדא מינייהו ר' אלעזר נחדא ר' אליעזר ובחז' הארכתי בזה בס"ד: ואין לומר דמ"מ מוכח כמהר"מ דהא קיי"ל שם פשינלד לו מום אחר מותר פינון ששוחטו פעת בהיתר וה"נ פינון שעברו ג"ח הרי מחזיקה בהיתר.
ז"א.

דהא פתב הראב"ד שפרוש ממנה אחר ג"ח פ"מ שנהג בה היתר והיינו ג"כ שלא יהנה מן האיסור. ואף דקיי"ל בנדירים כ' דבנזירות מרובה סגי שניהוג איסור ל' יום.

הראב"ד לשיתתו שפתב הרמב"ן בשמו במשפטי החרם הובא בב"י יו"ד סי' ר"ח דרק בנזירות הדין פן דסתם נזירות ל' יום אבל בנדירים צריך לנהוג פ"מ שנהג היתר וה"ה ה"א וכבר הכריע הש"ף בסי' ר"ח פן להלכה ע"ש.

ואף דבסי' ר"ח ס"ג פסק דבגידוי דהוי דרבנו א"צ לנהוג איסור פ"מ שנהג היתר והוא מהריב"ש סי' שצ"ה. הנה הרמב"ן במשפטי החרם פתב דאף בגידוי הדין פן ונראה שכ"ה דעת הראב"ד שבהיאו הרמב"ן במשפטי החרם לענין זה כמו"ש הב"י סי' ר"ח [ולפנינו ליתא במשפטי החרם בשם הראב"ד] וכ"כ הב"י סימן של"ד בשם הקונטרסים ונראה שם שהם ג"כ מדברי הראב"ד שהובא שם מקודם ע"ש וכן הוא דעת הר"ן בתשובה סי' ס"ה וכ"כ התשב"ץ ח"ב סי' כ"א דאף בגידוי נוהג פ"מ שנהג היתר.

וּלְפָלֵא שְׁפָתַי בְּסִי ר"ח כְּדַעַת יְחִיד הַרִיב"ש וּפְסֵק פֶּן וְגַם רְאִינָהוּ אֵינָה מְוַכְרַחַת וְכַמֵּש"ש
בְּעֵצְמוֹ. וְהַשִּׁיף נִתְקַשְׁהוּ בְּזֶה מְסִימָן שֶׁל"ד סכ"ח ע"ש מֵה שְׁתִּירָץ אֲבָל בְּאַמַּת בְּסִי שֶׁל"ד
הִיא שִׁטַּת הַחֹלְקִים עַל רִיב"ש כַּמֵּש"ל.

וְרַק בְּשׁוֹגֵג פָּתַח הַר"ן שֵׁם דְּבִנְיָדוּי א"צ לְנִהוּג וְגַם בְּזֶה דְּבָרָיו צ"ע וְעַמְל"מ פ"ד מֵה'
נְזִירוֹת בְּזֶה. עַכ"פ הֶרְאָב"ד ס"ל דֵּה"ה בְּדַרְבָּנָן צָרִיף לְנִהוּג וְאִף בְּשׁוֹגֵג כְּפִשְׁטוֹת הַש"ס
בְּנִזִיר ל"ב דְּאִינְרִי אִף בְּשׁוֹגֵג ע"ש: וְהָא שְׁמַצְרִיף הֶרְאָב"ד גְּיִרוּשִׁין וְכַמֵּש"ש הֶרְשָׁב"א
וְש"פ מְשֻׁמוֹ ג"כ וְלֹא סָגִי בְּהַפְרָשָׁה לְנִהוּג אִסּוּר.

צ"ל שְׁזֶה ג"כ מְיַקְרִי הַנָּאָה שֶׁיֵּשׁ עָלָיו שֵׁם נִשְׁוִי וְלִזְה צָרִיף שְׁיִגְרֵשׁ וְכַעֲיִן זֶה פְּסֵק
הַתְּשֻׁב"ץ ח"א ס' קנ"ה בְּנוֹדֵר שֶׁלֹּא יֵשׂא אִשָּׁה תּוֹף ג' שָׁנִים וְנִשְׂאָ שְׁיִגְרֵשְׁנָה וְיִנְהוּג
אִסּוּר פְּיָמִים שְׁנֵהֵג הַיִּתֵּר וְהוּבָא לְהַלְכָה בִּי"ד ס"ס ר"ח.

וְעוֹד נִרְאָה שֶׁמָּה שְׁנִשְׂאָה תּוֹף ג"ח הָיָה הַנָּאָה כִּי אוֹלֵי אַחֵר ג"ח לֹא הִיָּתָה רְוָצִית לִנְשֻׂא
לוֹ אוֹ הַקְּדִימוֹ אַחֵר וְלִזְה צָרִיף לְגִרְשָׁה שְׁתִּהֵי' בְּרִשׁוֹת עֵצְמָה. וְאִף שְׁכַתְּבֵי הַיִּש"ש פ'
הַחֹלֵץ ס' ג' שְׂאֵף שְׁגִירְשָׁה אֲגִידָא בִּיהַ וּמְוַכְרַחַת לִנְשֻׂא לוֹ ע"ש לַעֲנ"ד דְּבָרָיו צ"ע
דֵּא"כ לְמָה מְגִרְשָׁה וְגַם לֹא מְצִינּוּ עֲנִין כְּזֶה וּבְמָה מְשׁוֹנְעֵבְדָת לוֹ וְהַעִיָּקֵר כְּדְבָרֵי הֶרְא"ש
בְּתִשְׁבָּה שֶׁהִיא בְּרִשׁוֹת עֵצְמָה וְהוּבָא בִיש"ש שֵׁם.

וְעַפ"ז יֵשׁ לִיִּישָׁב שִׁטַּת הַסּוֹבְרִים שְׂאֵחֵר ג"ח יִגְרֵשְׁנָה וְיִחְזִירָנָה תִּיכָף שֶׁהִקְשׁוּ הֶרְאִשׁוֹנִים
דְּהוּי כְּחוּבָא וְאֵטְלוּלָא ע' בַּח' הֶרְשָׁב"א וְרִיטְב"א שֵׁם. וְלַכַּמֵּש"ש א"ש שֶׁא"צ רַק שְׁתִּהֵי'
שְׂעָה אַחַת בְּרִשׁוֹת עֵצְמָה אַחֵר ג"ח שֶׁלֹּא יִהְיֶה מִמָּה שְׁקִדָּם וּנְשֻׂאָה וְכַמֵּש"ל.

וְלִנְהוּג אִסּוּר פְּיָמִים שְׁנֵהֵג הַיִּתֵּר ס"ל דְּזֶה נֶאֱמַר רַק בְּנִדְרִים וְלֹא בְשָׂאֵר אִסּוּרִים וְכ"נ
דְּאִטּוֹ הָעוֹשֶׂה מְלֶאכֶה כָּל יוֹם הַשַּׁבָּת מְחֻיָּב לְשַׁבּוֹת כְּנִגְדוֹ בְּיוֹם אֶחָד בְּחוּל. וְכ"נ פְּשֻׁטוֹת
הַש"ס דְּקֶאֱמְרֵי רַבָּנָן שְׁיִחְזִירָנָה אַחֵר כ"ד חוֹדֶשׁ וְלֹא בִּיָּאֵרוּ שְׁיִנְהוּג אַחֵר כַּד"ח אִסּוּר
פְּיָמִים שְׁנֵהֵג הַיִּתֵּר אֲלֶמָּה דְּבִשְׂאֵר אִסּוּרִים לֹא שְׁיִיף זֶה: וְהִנֵּה הֶרְאָב"ד פִּי"א מֵה' גְּיִרוּשִׁין
מְקֻשָּׁה מֵהָא דְּתַנָּן בְּכּוֹנֵס יְבָמָה וְנִמְצָאָת מְעוֹבְרָת וְהַפִּילָה יְקִיָּים ל"ל יוֹצִיא וְתִירָץ דְּשָׁם
לֹא יוּכַל לְהַחְזִירָה דְּבִיאַת מְעוֹבְרָת לֹא שְׁמָה בִּיאָה וְעַדִּין לֹא קִנְאָה.

וְנִתְקַשְׁהוּ כַּת"ר דַּמ"מ תִּיקְשִׁי לַר"י דַּס"ל שֵׁם דְּשְׁמָה בִּיאָה וּמְדַר"י נִשְׁמַע לַר"ל דְּאַחֵר
ג"ח יְקִיָּים וְהִיא גְּוִשְׁיִית הַלַּח"מ שֵׁם וְכַבֵּר נִתְחַבְּטוּ הָאֲחֵרוֹנִים בְּזֶה. וְכַת"ר כְּתַב דַּר"י
לְטַעְמִיהַ בְּפִסְחִים ע"ב דְּבָא עַל יְבָמָתוֹ נִדָּה פְּטוּר דְּטַעָה בְּדַבְרֵי מְצוּנָה וְעֵשָׂה מְצוּנָה וְה"נ
טַעָה בַּד"מ שְׂרָצָה לִיְבָמָה אֲבָל בְּאִשָּׁה דְּעֵלְמָא לֹא הָיָה ד"מ דְּכָל זְמַן שֶׁלֹּא נִשְׂאָה אִין
הַמְצוּנָה דּוֹקָא עַל אִשָּׁה זו.

וּר"ל דַּס"ל בִּיאַת מְעוֹבְרָת לֹא שְׁמָה בִּיאָה לְטַעְמִיהַ שֵׁם דְּנִתְחַלְףַ בְּשִׁפּוּד נוֹתֵר חֲזִיב
עַכ"ד. וְלַעֲנ"ד כָּל דְּבָרָיו קָשִׁים.

וְנִרְאָה שְׁגָרָם זֶה לְכַבּוּדוֹ שְׂרָאָה בְּנ"י וּבְרִשְׁב"א וְשָׂאֵר מְפָרְשִׁים שֶׁהִזְכִּירוּ בִּיבְמוֹת שֵׁם
סְבָרָא זוֹ דְּטַעָה בְּדַבְרֵי מְצוּנָה וּבְאַמַּת לֹא הִבִּיאוּ זֶה רַק לְהַטְעִים דְּלֶהֱכִי לֹא הִחְמִירוּ לְהוֹצִיאָה
עֵי"ש. אֲבָל לֹא דְדָמִי לְגַמְרֵי דְהָא אִינְרִי אִף בְּמִזִּיד וְגַם דְּהָא מְסַקִּינָן בְּפִסְחִים שֵׁם דְּבַעֲי
זְמַנּוֹ בְּהוּל ע"ש וְגַם דְּהָא ר"י ס"ל שֵׁם דִּיבְמָתוֹ פְּטוּר מִשׁוּם דְּבִזִּיז מִיָּנָה לְשִׁיּוּלֵי ע"ש
וְהָא לֹא שְׁיִיף זֶה וְהוּ"ל לְשִׁיּוּלֵי אִם הִיא תּוֹף ג"ח.

וגם מ"ש לר"ל אינו דבנותר לא עשה מצנה פלל ולחד לישנא שם גם ר"ימודה דחייב ע"ש. גם מ"ש דבאשתו ליפא מצנה ז"א דמ"מ עוסק במצנה לישא אשה שהיא מצנה רבה אף בגיש לו בגים ועי' יבמות ל"ד שפפנרש פן רק דשם הניא ארוסה.

גם מ"ש דלר"י ביאת מעופרת אינו קנן גמור ואם יוציא בגט פוסלה עליו ז"א דמפנרש בש"ס ל"ה ע"ב רצה יוציא ובדף ל"ו ע"א דמפטררה צרה. וגם מ"ש דר"א דאמר יוציא בגט ולא הזכיר חליצה ס"ל כר' יוחנן פבר הרגישו כל הראשונים שם בזה ודחו זה ע"ש ברמב"ן ורשב"א ושאר מפרשים: ואפשר לומר בזה דבאמת יש לפרש הא דתנן קנים הפונה שפותר לקיימה לאשה משום דברישא קתני שיוציא אבל מ"מ צריך להוציאה משום שושפאה תוף ג"ח ויחזירנה אח"כ ובהא לא איירי הכא.

וכעין זה משני הש"ס ל"ה ע"ב לר"י דאידי דתנא רישא יוציא תנא סיפא קנים. ולזה לר"י באמת לא שייך לומר דר"א ור"מ אמרו ד"א די"ל דר"א מפרש למתניתין שיוציאנה ואח"כ יחזירנה ולא פליג על המשנה פלל ורק רבא דס"ל כר"ל קאמר דאמרו דבר אחד ולזה הוצרך הרמב"ד ליישב רק לר"ל אבל לר"י לק"מ דיקנים י"ל היינו אחר שיוציא פנ"ל.

[נהנה הה"ג השואל חזר והעמיד דבריו. ולא הספיקה העת לחזור ולפלפל בדבריו]: ועוד י"ל דהרמב"ד מפרש המשנה אף בהפילה תוף ג"ח דבכל גוונא איירי.

ונהנה בחליצה תוף ג"ח דעת הגמ"ר הובא ברמ"א אהע"ז סי' קס"ד סי"א דהניא חליצה פסולה ומקורו מהירושלמי ע"ש ולפ"ז גם בביאה בתוף ג"ח י"ל דלא הניא ביאה גמורה מדרבנן. ואף לר"י דביאת מעופרת שמה ביאה היינו אחר ג"ח דאם יבוא אליהו ויאמר שהעובר אינו ולד קיימא שפיר הניא מותרת.

אבל תוף ג"ח שאסור מ"מ משום תקנת חכמים לא הניא ביאה גמורה. וכמו שמשלק הש"ס ג"כ גפי חליצה בדף מ"א ע"ב.

ואף דבחליצה דעת הגמ"ר שם דהניא חליצה פסולה לחזור על כל האחים מ"מ בביאה לא שייך זה שתפסול עי"ז רק דלא הניא ביאה גמורה וצריך לבוא עלי' אחר ג"ח ובתוף ג"ח צריכה גט וחליצה וממילא לא יוכל להחזירה.

ולפ"ז י"ל דהרמב"ד ס"ל פהירושלמי דר"פ החולץ וכהגמ"ר הנ"ל דבחליצה צריכה לחזור ולחלוץ וכמפנרש בירושלמי שם וה"ה בביאה פנ"ל ולזה שפיר גם לר"י מתרץ הרמב"ד שאם יוציא לא יוכל להחזירה.

ונהי דהמשנה איירי אף לאחר ג"ח. מ"מ לא מצי למיתני יוציא דתוף ג"ח א"צ להוציא פנ"ל לזה תני יקנים.

ולאחר ג"ח הפונה יוציא ויקנים כמש"ל. והא דפריך הש"ס ל"ה ע"ב על ר"י ליתני רצה יוציא רצה יקנים ומשני אידי דתני רישא יוציא תני סיפא יקנים הו"מ לשנויי דלא מצי למיתני רצה יוציא משום דליתא בתוף ג"ח.

רק דלא מְשַׁנֵּי הָכִי מְשׁוּם דְּבַעֵי לְשׁוּנֵי אַף לְמַ"ד תְּלִיצָה פְּסוּלָה א"צ לְחִזּוֹר וְכֵן בִּירוּשְׁלַיִם רִישׁ הַחֹלֶץ אֵיפֹא פְּלוּגְתָא בְּתִלְצָה תוּף ג"ח וְה"ה בְּבִיאָה וּמְשַׁנֵּי בְּפִשׁוּטוֹ: הֵנָּה יִשְׁבְּנוּ שִׁיטַת הָרֶאָב"ד מִמָּה שְׁהִקְשׁוּ עָלָיו.

וְעוֹד נִתְקַשָּׁה בְּמַל"מ שְׁם עַמ"ש הָרֶאָב"ד דְּבִיבְמָה יְקַיִים מִפְּנֵי שְׁהוּא יְבָמָה וְאִם יִתֵּן גִּט נְאֻסָּרָה עָלָיו דְּהָא בְּאֻשְׁתּוֹ פִּהֵן שְׁאִין יָכוֹל לְהַחְזִירָהּ מ"מ צָרִיף לְגַרְשָׁה וְכֵן נִתְקַשָּׁה הַלַּח"מ שְׁם. וְחִירוֹץ הַמַּל"מ שְׁם תְּמוּהָ.

וּבְאֻמַּת פְּבַר הֶרְגִישׁוּ בְּזָה הֶרְשֵׁב"א וְרִיטְב"א וְנ"י וְכָתְבוּ דְּהִכָּא שְׁיִבְטַל מְצֻנַת יְבוּם שְׁאֵנִי. וְהַנוּב"י מ"ק חֲאֵה"ע ס' י"ח וּמ"ת ס' קל"ט לֹא רָאָה דְּבָרֵי הָרֵאשׁוֹנִים הַנֵּ"ל ע"ש.

וְלַעֲנֵ"ד סְבַרְת הָרֵאשׁוֹנִים הַנֵּ"ל דְּחֻוּקָה בְּדַעַת הָרֶאָב"ד שְׁעֵיקַר חֶסֶר מְדַבְּרִיו וְגַם דֹּא"כ מַנ"ל דַּר"מ ס"ל כַּר"א דִּילְמָא שְׁאֵנִי הִכָּא שְׁמַבְטַל מְצֻנַת יְבוּם וְע' בְּנוּב"י שְׁם. וְהַנְּלַע"ד בְּכַוֵּנַת הָרֶאָב"ד שְׁאִין פְּוֹנְתוֹ מְצַד שְׁלֵא יִכּוֹל לְהַחְזִירָהּ רַק פְּוֹנְתוֹ דְּכִיּוֹן דְּלָאוּ שְׁמָה בִּיאָה א"כ לֹא מִיקְרִי כָּלֵל שְׁנִשְׁאַה רַק כְּבִיאַת זְנוּת בְּעֵלְמָא וּבְזָה לֹא קָנְסוּ כָּלֵל וְכִמוֹ שְׁלֵא מְצִינּוּ בְּזִינָה עִם אֻשָּׁה תוּף ג"ח שְׁיִקְנֻסוּהוּ שְׁאֻסוֹר לִישְׁאַנָּה אַחַר ג"ח וְזָהוּ שְׁפַתְבּ הָרֶאָב"ד הַטַּעַם מִפְּנֵי שְׁהוּא יְבָמָה.

פִּי וְלֹא בְּעֵלָה וּמְבָאָר שְׁהָרִי ע"י גִּט נְאֻסָּרַת עָלָיו מִשָּׂא"כ בְּבַעַל שְׁנִשְׁאַה שְׁפִיר מוֹתֵר לְהַחְזִירָהּ. וְלַר"י צ"ל כַּמְש"ל: וְעוֹד י"ל דְּכַוֵּנַת הָרֶאָב"ד פִּיּוֹן שְׁעֵיקַר הַטַּעַם שְׁצָרִיף לְגַרְשָׁה אַחַר ג"ח לְנִהוּג אִיסוֹר פְּיָמִים שְׁנֵהֵג הִיתֵר.

א"כ עֲדִיף טְפִי שְׁיִבְעוֹל מִקְוֹדֵם לְקַיִים מְצֻנַת יְבוּם וְאַח"כ יוֹצִיאָהּ וְיַחְזִירָהּ וְהִינּוּ דְּקָאֵמַר בְּמַתְנִיתִין יְקַיִים. פִּי שְׁיִבְעוֹל אַחַר שְׁהַפִּילָהּ כְּדִי שְׁיִקְנָה אוֹתָהּ קִנְיָן גְּמוּר וְכַדְמִשְׁנֵי ל"ה ע"ב יַחְזוֹר וְיִקַּיִים ע"ש.

מִשָּׂא"כ בְּאֻשְׁתּוֹ פִּהֵן שְׁאִין לָהּ שׁוּם תְּקֵנָה ע"כ מוֹצִיאָהּ תִּיכָף. וְעַפְמ"ש מִיּוֹשֵׁב ג"כ קוֹשְׁיַת מַהֲר"מ שְׁהַזְפָּרְנוּ וְהַרְשֵׁב"א וְרִיטְב"א דְּמֵאֵי קָאֵמַר דַּר"א וְר"מ אָמְרוּ ד"א דְּהָא גַם לְרַבְּנָן יוֹצִיא וְאֵף בְּאֻשְׁתּוֹ פִּהֵן וּמִש"ל דְּסִמְיָא אִסְוֹגִיא דְּבַכּוֹרוֹת דְּחֻוּק קִצָּת.

וְלַפְמ"ש י"ל דְּאֵי כְּרַבְּנָן הוּל"ל שְׁיִבְעוֹל מִקְוֹדֵם לְקַיִים מְצֻנַת יְבוּם וְאַח"כ יוֹצִיא וְיַחְזִירָהּ וְר"א דָּאֵמַר יוֹצִיא מִשְׁמַע תִּיכָף דְּלֹא כְּמַתְנִיתִין. וְלָזָה מוֹכַח דַּס"ל כַּר"מ דְּקַנְיָס עוֹלָמִית וְזָה נְכוּן: וְהֵנָּה אֵף שְׁיִשְׁבְּנוּ דְּבָרֵי הָרֶאָב"ד מ"מ לְדִינָא גְּרָאָה עֵיקַר כָּלֵל הַפּוֹסְקִים הַחֹלְקִים עָלָיו וְהָרֶאָב"ד דַּעַת יַחִיד הוּא וּבְפֶרֶט דְּבָאֻמַּת לֹא מְצִינּוּ כָּלֵל בִּיש"ס דִּין שְׁיִנְהוּג אִיסוֹר פְּיָמִים שְׁנֵהֵג הִיתֵר רַק בְּנִדְרִים וְכַמְש"ל בְּזָה רָאָה מְמַלְאָכַת שְׁבַת וְכֵן מְשַׁבְּעִית אִם יַעֲשֶׂה מְלָאכָה שֵׂא"צ לְשַׁבּוֹת פְּגָדוֹ וְכֵן בְּאֻכִּילַת פִּירוֹת עֲרָלָה וְכַדוּמָה וְכֵן בְּזִינָה עִם אֻשָּׁה אִיזָה מְשִׁף מוֹתֵר לִישְׁאַנָּה וְא"צ לְנִהוּג אִיסוֹר.

וְצ"ל דְּרַק בְּנִדְרִים הַחֲמִירוּ מְשׁוּם דְּקִיל לִיהָ לְפִי שְׁאֻסְרָם עַל עֲצֻמוֹ וּבְפֶרֶט לְכַמְש"ל שִׂי"א דְּבַדְרַבְּנָן גַּם בְּנִדְרִים לֹא שְׁיִיף זָה. וּבְאֻמַּת גַּם בְּרֶאָב"ד גּוֹפִיָה יֵשׁ לְפָרֵשׁ שְׁלֵא הִצְרִיף לְגַרְשׁ רַק תוּף ג"ח יַעו"ש בְּלִשׁוֹנוֹ וְאִינוּ חוֹלֵק כָּלֵל עַל ש"פ בְּזָה.

ומש"ש להפריש אחר ג"ח פְּיָמִים שְׁנֵהֶג הַיָּתֵר הַיֵּינוּ בְּלֹא גִירוּשֵׁין ע"ש בְּלִשְׁוֹנוֹ. וְאִף שֶׁהַתִּשְׁבָּע"ץ הוֹבֵא בִּיּוֹ"ד ס"ו ר"ח מִצְרִיף גִירוּשֵׁין שְׁאֵי הֵתֵם שְׁנֵה הָיָה נִדְרוֹ שְׁלֹא יִשְׂא אִשָּׁה וְלִזְה צְרִיף שְׁיֵהָא פְּנוּי מִשָּׂא"כ הֵכָא שְׁלֹא יִהְיֶה מְאִיסוֹר סְגִי בְּהַפְרָשָׁה בְּעִלְמָא.

וּמָה שְׁמִקְשָׁה הַרְאָב"ד מִיְבָמָה מִשׁוּם דְּמִשְׁמַע לִיָּה דְּאִיְרִי אִף תוֹף ג"ח כְּמִש"ל בְּזָה. וְכֵן רָצָה הַבֵּית מְאִיר ס' י"ג לְפָרֵשׁ הַמְשָׁנָה שֶׁהַפִּילָה תוֹף ג"ח וְע"ש בַּא"מ בְּזָה וַאֲשֶׁר דְּמִשְׁנֵי אִף לר"י כְּמִש"ל: וּבַפְּרָט בְּנ"ד שֵׁישׁ לְצָרֵף שְׁהָיָה שׁוֹגֵג וְשְׁלֹא הָיָה עֲמָה בְּעִיר אַחַת דְּדָמִי לְבְרִיחָה לְדַעַת קִצָּת פּוֹסְקִים דִּס"ל שְׁאֵינוּ מִשׁוּם פְּפָרָה וְשָׂא"צ לְמָקוֹם שְׁלֹא יוּכַל לְהַגִּיעַ תוֹף זְמַן וְגַם שְׁהֵיָתָה נְדָה ע' מל"מ פ"א מ"ג שְׁצִידָד לְהַקֵּל בְּזָה.

וַיֵּשׁ לְהֵאָרִיף בְּכָל פְּרָט וּפְרָט אֲבָל טְרִדוּתִי רַבּוּ וְגַם כִּי נוֹשָׂא הֶעֱנָנוּ אֵין דוֹרֵשׁ אֲרִיכוּת: וּמ"ש כְּת"ר דְּמ"מ צְרִיף הָאִישׁ פְּפָרָה עַל שְׁנֵיזְמַן לִידוֹ דְּבַר עֲבִירָה. הֵנָּה בְּנִתִּיבוֹת ס' רל"ד פְּתַב דְּבַדְרָבָנוּ אִם אֲכַל בְּשׁוֹגֵג א"צ פְּפָרָה וְהוֹכִיחַ זֶה מְהֵא דְּמָכַר אִיסוֹר דְּרַבָּנוּ וְאֲכָלוּ הַלּוֹקֵחַ א"צ הַמּוֹכֵר לְהַחֲזִיר דְּמִי וְהֵינּוּ מִשׁוּם שְׁנֵהֶנָּה כְּמוֹ מְדַבֵּר הַמְּנוֹתֵר וַאֲשֶׁר צוּם פְּפָרָה וְלִזְה אִף שְׁשֵׁנָה פְּחוֹת צְרִיף לְשִׁלְמֵם כְּפִי שְׁנֵהֶנָּה.

וְעוֹד מִיִּתִּי מְעִירוּבִין ס"ז דְּבַדְרָבָנוּ עֲבָדִינוּ עוֹבְדָא וְהִדֵּר מוֹתְבִינוּ תִּיּוֹבְתָא אֲלָמָא דְּלֹא חִיָּישׁ דִּילְמָא יַעֲבֹר עַל אִיסוֹר וַיִּצְטַרֵּף פְּפָרָה. אֲכֵן לַעֲנֵנ"ד דְּבְרֵי הַנְּתִיבוֹת צַע"ג דְּהָא חֲזִינוּ בְּגִיטִין נ"ג נ"ד בְּכַמָּה דְּבְרִים בְּעֵי לְמִימַר קְנָסוּ שׁוֹגֵג אִטּוּ מְזִיד אִף בְּדְרָבָנוּ וַאֲשֶׁר א"צ פְּפָרָה כָּל הַיָּכִי ס"ד לְמִיקְנָסִיָּה.

וְכֵן אֲמָרִינוּ בְּבִיצָה ל' ע"א שְׁמִי שְׁרוּאָה חֲבִירוֹ עוֹשֶׂה אִיסוֹר דְּרַבָּנוּ בְּשׁוֹגֵג מְחֻיָּב לְהוֹדִיעוֹ וְרַק כְּשִׁיזְדַע שְׁלֹא יִקְבַּל מִמֶּנּוּ פְּטוֹר ע"ש. וּבִירוּשָׁלַיִם פ"ד דְּסוּטָה ה"ג אֵיתָא דַּר' מְנָא הוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל מִיְנֻקָּת אַחַר י"ח חוֹדֶשׁ וְצָם כָּל הַיּוֹם שְׁחֻשׁשׁ אוֹלֵי טְעָה בְּדִין וְאִף שְׁכָל עֵיקַר הַדִּין הוּא דְּרַבָּנוּ וְהוּי שׁוֹגֵג בְּדְרָבָנוּ.

וְאוֹלֵי שְׁאֵי הֵכָא מִשׁוּם סְפֵנַת וְלָד שְׁהָרִי בְּדִידָה קְנָסוּ אִף בְּשׁוֹגֵג וְדוֹחֵק. וּמִסְתַּבֵּר שְׁנֵיזְדַע אִף בְּאִיסוֹר דְּרַבָּנוּ בְּשׁוֹגֵג מִיְקָרִי מְכָשׁוּל וְצְרִיף פְּפָרָה: וְהָא דְּעִירוּבִין ס"ז דְּבַדְרָבָנוּ עֲבָדִינוּ וְהִדֵּר מוֹתְבִינוּ נִרְאָה דְּבִאֲמַת מְצִינוּ בִּש"ס כְּמָה פְּעָמִים שְׁהַקְשׁוּ אִף קוֹדֵם הַמַּעֲשֶׂה וְאִף בְּדְרָבָנוּ וְגַם מָה סְבָרָא יֵשׁ בְּזָה.

וְהַנִּרְאָה דְּהֵכָא הֵיָתָה הַהוֹרָאָה בְּפָנֵי רַבִּים וְאִם הָיָה צְרִיף רַבָּה לְחֻזוֹר תִּיְכַף מִהוֹרָאָתוֹ בְּשַׁעָה זוּ הָיָה זֶה בְּזִיוֹן לְרַבָּה וְאֲמָרִינוּ בְּבִרְכוֹת י"ט ע"ב דְּכְבוֹד הַבְּרִיּוֹת דוֹחָה רַק דְּרַבָּנוּ וְלֹא דְּאוֹרִיָּתָא וְלֵהֲכִי קְאָמַר דְּבַדְרָבָנוּ עֲבָדִינוּ וְהִדֵּר מוֹתְבִינוּ כִּי הַיָּכִי דְּלֹא לִיְכַסּוּף.

וְהָרִי מְצִינוּ בְּמִנְחוֹת ל"ז ע"ב שְׁהֵנִיחַ רַבִּינָא לְרַב אִשִּׁי לִילָף בְּטִלִית שְׁאִינָה מְצֻיָּצָת בְּפִרְמִלִית מְפָנֵי כְבוֹד הַבְּרִיּוֹת. וּבַפְּרָט דְּהֵכָא קִיל טְפִי דְּאִיכָא לְאוּקְמָא עַל חֲזַקְתוֹ שְׁמוּרָה כְּדִין וַיִּתְרַץ לוֹ קוֹשְׁיָתוֹ.

וְנִרְאָה דְּבַכָּה"ג אֵין זֶה עֲבִירָה כָּלָל כִּי בְּדְרָבָנוּ הֵם אֲמָרוּ וְהֵם אֲמָרוּ ע"מ כֵּן תִּקְנוּ חז"ל לְתַקְנוּתֵיהֶם. וּמְצִינוּ בְּעִירוּבִין ס"ה ע"ב שְׁנִסְתַּפְקוּ אִם לְשַׁפּוֹר וְאֲמָרוּ נְשַׁפּוֹר וְאִם"כ יִשְׁאָלוּ עֵי"ש וְהֵינּוּ מִשׁוּם דְּסַפֵּק דְּרַבָּנוּ לְקוֹלָא אִף לְכַתְחִילָה כְּמ"ש רש"י שְׁם וְלֹא הִי נִרְאָ שְׁמָא יוֹרוּ לוֹ לְחוּמְרָא.

משום דמ"מ פִּינן שְׁעֵכְשֵׁי עוֹשֶׂה פְּדִין דְּסַד"ר לְקוֹלָא שׁוּב אִינוּ חֲטָא כְּלָל. וְכִבְר פְּתָבוּ הָאֲחֵרוּנִים דְּסַד"ר לְקוֹלָא אַף בְּאִיפָא לְבְרוּרִי וְכִבְר דְּבָרוּ הָאֲחֵרוּנִים בְּסַפֵּק חֲסָרוֹן יְדִיעָה בְּדַרְבְּנָן וְעַש"ך יו"ד סי' נ"ג סקט"ו ובמג"א סי' תל"ז פְּתַב דְּבַחְזָקָה וְרוּב מוֹתָר אַף בְּאִיפָא לְבְרוּרִי וְע"ל סי' ע"א מַה שְׁבִאֲרֵי בְּזָה פְּאוֹת ה': וְכ"נ עֵינְקָר שְׁהֲטַעַם בְּעִירוּבִין שָׁם מְשׁוּם שְׁצָרִיף לְאוּקְמָא אֲחִזְקָתוֹ שְׁמוּרָה פְּדִין וְהִקְוִישָׁא יְתָרִץ לוֹ וְכֵן מְפָרֵשׁ בַּתְּה"ד סי' מ"ג וְהוּבָא בְּרַמ"א יו"ד סי' רמ"ב סכ"ב הֲטַעַם פְּנ"ל וּמְפָרֵשׁ בַּתְּה"ד וְרַמ"א שָׁם שְׁאִין לְהַנִּיחַ לְרַבּוֹ לְעֲשׂוֹת אִיסוּר דְּרַבְּנָן וְאַף בְּשׁוּגַג ע"ש וְכֵן מִיִּתִּי שָׁם הַתְּה"ד מְחַוְּלִין ז' דְּגַם בְּתַעְרוּבוֹת דְּמֵאֵי קָרִי לָהּ שָׁם תַּקְלָה עֵי"ש וְכ"כ הֶרְדֵּב"ז ח"ד סי' י"ט וּבְנו"ב מ"ת חֵאָה ע"ז סי' ל"ה ע"ש.

עכ"פ נִרְאֶה עֵינְקָר דְּגַם בְּדַרְבְּנָן בְּעוֹ פְּפָרָה בְּשׁוּגַג. וְע' או"ח ס"ס ש"ל"ד בְּזָה וְאֲחֵרוּנִים שָׁם וְאֲקַצֵּר וְיֵשׁ עוֹד כְּמַה רְאִיּוֹת לְזָה: וְגַם מ"ש הַנְּתִיבוֹת לִיִּשְׁב בְּזָה קוֹשְׁיַת הַשְּׁ"ף שָׁם לְמַה בְּמוֹכַר אִיסוּר דְּרַבְּנָן אִין מְחַזִּיר הַמוֹתָר מִשְׁנִיּוֹ.

לְעַנ"ד תְּמוּהָ דְּהָא דְּאֲמַרִּינָן בְּב"ק כ' דְּהִיכָא דְּחָסַר פְּוֹרְתָא מְשַׁלֵּם הַפֵּל כְּפִי מַה שְׁנִהְנָה הֵינּוּ הִיכָא שְׁהַדְּבָר שְׁנָה לְכָל כֵּן וְגַם עָלָה לוֹ הוֹצָאָה כָּל כְּף אוֹ יוֹתֵר וְרַק שְׁעֲשֶׂה הַהוֹצָאָה בְּעַד עֲצָמוֹ וְלֹא בְּעַד חֲבִירוֹ וְחֲבִירוֹ מִמֵּילָא נִהְנָה וּבְזָה א"צ חֲבִירוֹ לְשַׁלֵּם בְּעַד הַנְּאָתוֹ רַק בְּשִׁגְרָם לוֹ אִינָה חֲסָרוֹן ע"י הַנְּאָתוֹ.

אֲבָל שְׁיִשְׁלֵם כְּפִי הַנְּאָתוֹ אַף שְׁלֹא עָלָה לְחֲבִירוֹ הוֹצָאָה כ"כ כְּלָל עַל הַנְּאָת חֲבִירוֹ זָה לֹא מְצִינּוּ. וְלֹא עֲדִיף מִיּוֹרֵד לְשִׁדָּה חֲבִירוֹ שְׁלֹא בְּרִשׁוֹת שֵׁא"צ לְשַׁלֵּם לוֹ יוֹתֵר מִהוֹצָאָתוֹ אַף שְׁהֲשַׁבַּח מְרוּנָהּ.

וְיּוֹרֵד בְּרִשׁוֹת נוֹטֵל כְּאָרִיס אֲבָל לֹא לְשַׁלֵּם כָּל הַהַנְּאָה וְהַשְּׁבַח. וְהָרִי בְּב"ק קט"ו ע"ב קט"ז ע"א בְּמַנִּיחַ חֲמוּרוֹ וּמַצִּיל שֶׁל חֲבִירוֹ וּבִטּוּל דִּינָר וְהַעֲבִירֵנִי אִין גּוֹתֵן לוֹ כָּל מַה שְׁנִהְנָה אַף שְׁחָסַר ג"כ וְגוֹתֵן לוֹ רַק מַה שְׁשִׁנָּה בְּשִׁכְרוֹ.

וְעוֹד דְּהָא דְּמָכַר אִיסוּר דְּרַבְּנָן הֶרַמְב"ם קָאָמַר לָהּ וְהוּא לֹא הִבִּיא כְּלָל דִּין דְּחָסַר קֶצֶת שְׁיִגְלָגְלוּ הַפֵּל בְּפ"ד מַה גְּזִילָהּ וְע"ש בְּמ"מ וּמְפָרֵשִׁים שָׁם וְעַח"מ סי' שס"ג ס"ז דִּי"א דְּאֵף שְׁאִינוּ נִהְנָה מְשַׁלֵּם מַה שְׁשִׁנָּה לְאַחֲרִים וְאֲכַמ"ל בְּזָה: וְבְּעֵינְקָר קוֹשְׁיַת הַשְּׁ"ף כְּבָר פְּתָבוּ הָאֲחֵרוּנִים בְּזָה לִיִּשְׁב קוֹשְׁיַתוֹ כ"א לְפִי דְּרַכּוֹ.

וְגַם לִי יֵשׁ הֶרְהוּרִי דְּבָרִים בְּזָה אַף אֲכַמ"ל בְּזָה. וּבְנ"ד נִרְאֶה דְּאֵף לְהַנְּתִיבוֹת צָרִיף פְּפָרָה. דְּהָא חֲזִינָן שְׁהַחְמִירוֹ לְקַנְסוֹ בְּשׁוּגַג כְּמוֹ בְּמַזִּיד וְצ"ל שְׁהַחְמִירוֹ בְּזָה יוֹתֵר מִשְׁאָרֵי דְּרַבְּנָן. וְעוֹד דְּהָא דְּהו"ל לְשִׁוְלֵי חֲמִיר טְפִי כְּדְּאֲמַרִּינָן בְּפִסְחִים ע"ב ע"ב וְכֵן אִיתָא בִּיבְמוֹת צ"א ע"ב שְׁקַנְסוֹ הָאִשָּׁה מְשׁוּם דְּהו"ל לְשִׁוְלֵי וְלֹא קְרוּי לְבָרַר הַדְּבָר ע"ש.

וְאַף דְּבַנְדָּה דָּף י"ב מְבִנְאָר שְׁמָה שְׁמַנִּיחָה לוֹ שְׁיִבּוּא עָלֶיהָ הָנִי כְּשׁוֹאֲלָהּ וּמְשִׁיבָה שְׁהִיא טְהוּרָה וְכֵן מְפָרֵשׁ בְּטְהוּרוֹת פ"ה מ"ח. הִכָּא לֹא שְׁיִיף זָה דְּאֲפָשֵׁר הִיא אִינָה יוֹדַעַת כְּלָל מֵאִיסוּר הַבְּחִנָּה אוֹ שְׁסַבּוּרָה פִּינָן שְׁאִינוּ בָּא עָלֶיהָ כְּעַת כְּהָא דְּנ"ד שְׁרִי.

והו"ל לשאלה. ועוד נראה דגם שם הוא רק באשתו מכבר אבל בביאה ראשונה נראה שצריך לשאלה בפירוש משום שיצרה תקפה וכדאמרינן בכתובות ד' דקשלא בעל אסור ביחוד נדה והוא ישן בין האנשים וכו'.

אבל בשאלה יראה לרמותו פי אולי יודע לו אח"כ ותדון כמשמשתו נדה. אבל כשאינו שואלה תוכל לומר ששכחה או שסברה שאינו מקפיד ע"ז.

וא"כ בנ"ד ג"כ דהוי ביאה ראשונה יצרה תקפה והו"ל לשואלה. אף בנ"ד ז"א דהא היתה נדה ולא נבעלה אז.

אבל מ"מ מכל הטעמים הנ"ל צריך פברה ועח"ס חיו"ד סי' קפ"ח שהצריך ג"כ פברה בדרבנן. וכפרתו הוא כפי ראות עיני כת"ר לפי מה שהוא אדם ועד היכן פשיעתו מה שלא שאלה ואמתלאתו ע"ז ומטרדותי העצמות ההכרח לקצר: סימן עז עובדא הוי בפנויה שזונתה וילדה בן ולא הניקה כלל פי נתנתו תיקף למינתה וכעבור כחמשה חודשים חפצה להנשא.

ואביה אומר כ"א לא יניחה להנשא יש חשש גדול שלא תצא לתרבות רעה ח"ו מרוב הבושה. ואביה זמנה חפץ להתחייב לשלם דמי הנקה כל המשך שיצטרף התינוק לינק.

ואמרתי לברר דינה בקוצר לרוב הטרדות: הנה כבר הרבו לדבר בענין זה בשו"ת האחרונים. ונוכל למצוא בהם דיעות אוסרין ודיעות מתירין.

אף אמרתי אין לדין וכו' ונחזי אנו איך דעת תורה מכרעת בזה. והנה ידוע מחלוקת ר"ש ור"ת בגרושה שדעת ר"ש הדין דגרושה מיניקה מותרת להנשא משום דקיי"ל דגרושה אינו כופה לינק ואין מוטל השעבוד עליה.

ור"ת חולק ומקשה דא"כ אף אלמנה יכולה לומר איני גזונת ואיני עושה או שתבעה כתובה ושוב אינה משתעבדת. וגם דהא למאי דקאמר מעיקרא טעמא דמעופרת משום סנדל או דחסא שוב אין חילוק בין אלמנה לגרושה וא"כ ה"ה כדאמרינן אח"כ מעופרת למיניקה קיימא ג"כ אין חילוק בין גרושה לאלמנה.

נדעת ריא"ז כהר"ש הדין. והרשב"א הובא בר"ן פ' אעפ"י דעתו כהר"ש בגרושה שאינו מפירה אבל אם הולד מכירה שאז כופין אותה לינק לא תנשא עד כ"ד חודש.

ובילדה בזנות דעת הר"מ מטורמשא בהג"מ פ' החולץ ופ' אעפ"י שמוותרת לינשא דג"כ אין כופין אותה וש"פ חולקים שם עליו וכ"כ הנ"י פ' החולץ שאסורה לינשא מפני שבושה לתבוע את הבועל ע"ש.

ובש"ע סי' י"ג הביא דעת המתירים בשם יש מקילין ובמנפיקת הכריע להקל וכמו"ש מהר"י מינץ סי' ה': והנה באשר כבר האריכו האחרונים בכל פרט ופרט לא אוסיף לדקדק בדבריהם רק מה שנ"ל דבר חדש בע"ה בזה.

דהנה בנתנה למינתה ס"ד דהש"ס בכתובות ס' ע"ב דמוותרת לינשא ורק דמייתי הש"ס שם מהבבבנה דקיי"ל כר"מ דגזרינן אף בעקרה ואינה אטו אחרני ונ"ג גזרינן בנתנה למיניקה או גמלתו ג"כ.

והנה בהבנתה קיי"ל ביבמות ל"ה דבנות לא גזרו וס"ל לשמואל בחד לישנא דגדולה צריכה להמתין אף בנות ורק בקטנה לא גזרו אטו גדולה משום דנות לא שכיח. וא"כ ה"נ נהי דמניקה מזנות אסורה לינשא לשיטת הפוסקים החולקים על הר"מ מטורמשא אבל מזנה שנתנה למיניקת ודאי שאין לגזור אטו אותה שלא נתנה משום דנות לא שכיחא וכמו בהבנתה פנ"ל.

ואף לר' יוסי שם שמתיר אף בגדולה מפני שמתהפכת מ"מ בהאי סברא לא פליג דל"ג בנות. וכן פסק הרא"ש והר"ן והטור סי' י"ג הובא ברמ"א שם דקטנה בנות א"צ להמתין משום הבנתה.

וה"נ פיון דזנתה ונתנה למיניקת לא גזרינן אטו לא נתנה למיניקת וכמ"ש הר"ן שם דהגזירה היא אטו לא נתנה וכ"ה בשטמ"ק בשם איזה ראשונים: ואף להתוס' והרא"ש שכתבו שם דהגזירה היא שמה תחזור בה המיניקת וראייתם שם מדהתיר ר"נ לבי ריש גלותא בנתנה למיניקת משום דלא הדרי בהו ואי הגזירה משום לא נתנה א"כ גם בהם גזור אטו אחרני.

מ"מ יש עצה כשמשבע המיניקת דלא מציא הדרא בה שהרי כתב הרא"ש הטעם דלא מהני נשבעה דגזרינן אטו לא נשבעה דרק אטו לא נתנה למיניקת לא גזרינן משום דמיניקתא מילתא אבל בלא נשבעה לא מינכר וא"כ בנות דלא שכיח לא גזרינן אטו לא נשבעה.

דאף דבלא נשבעה נראה דגזרינן שמה תחזור אף בנות דבאותה אשה עצמה ודאי דחיישינן מה שאפשר לחוש אבל לגזור אטו לא נשבעה ל"ג כמו דל"ג בהבנתה קטנה בנות אטו גדולה.

ועוד נראה דהא דאי גזור בזונה שמה תחזור המיניקת תלי בפלוגתא דר"י ור' יוסי ביבמות ל"ה דר' יהודה ס"ל שם דזונה גדולה וגירות ומשוקררת צריכות להמתין ג"ח ואף דאשה מזנה מתהפכת מ"מ חיישינן שמה לא נתהפכה יפה יפה ור' יוסי ס"ל דגם גדולה א"צ להמתין משום דמתהפכת עיי"ש.

ובלי ספק דגם ר' יוסי מודה שיש שאינן מתהפכות יפה. אף דכולן מתהפכות וכפירש"י בכתובות ל"ז ע"א דכולן עושות פן מ"מ הא חזינן הרבה זונות שמתעברות אף שידוע שרוצות שלא להתעבר וע"כ צ"ל דס"ל לר' יוסי דבנות ל"ג שמה לא נתהפכה דלמיעוטא ל"ח במילתא דלא שכיחא בנות.

וה"נ בנתנה למיניקת רובן אינן חוזרות ול"ח למיעוטא שמה תחזור בנות דלא שכיחא. ור"י דס"ל דחיישינן שמה לא נתהפכה יפה יספור ג"כ דגזרינן שמה תחזור.

ואף דגבי רדופה ואינן ס"ל דל"ג לגי' הספרים דגרסי שם ר' יהודה עתו יבמות מ"ב ע"ב. י"ל דשם גזרינן אטו אחרני והכא גזר בהא גופא שמה לא נתהפכה וכמ"ל לחלק בזה.

וגם פכר כ' התו בכתובות ל"ז הטעם משום דהכא ידוע שנבעלה גרע טפי. ולפ"ז י"ל דהרא"ש שכ' שהגזירה היא שמה תחזור בה המיניקת לטעמיה אגיל שפסק כר' יהודה

בזונה דגזרינון שפא לא נתהפכה יפה ולזה כתב הקא הטעם שפא תחזור כדי שפאסור אף בזונה בכה"ג וכמש"ל.

ועכ"פ שמענו דלדעת הרי"ף והרמב"ם וש"פ שפסקו כר' יוסי דל"ח שפא לא נתהפכה יפה והיינו משום דזנות לא שכיח א"כ ממילא ה"ה הקא ל"ג שפא תחזור בה בזונה ומותר בנתנה למינקת.

ויש מקום לומר שאף לר' יהודה לא נגזור בנ"ד דרק שם גזור משום דבכל אשה שזנתה חיישינו בה עצמה שפא לא נתהפכה יפה והיא מעוברת. וכל הנשים שמצריכים אותן להמתין ג"ח הוא רק חשש שפא היא מעוברת.

אבל בנ"ד עכשיו שנתנה למינקת אין שום חשש רק לגזור שפא תחזור. בזה נימא דלא גזרו בזנות דלא שכיח.

וכן מצינו בב"מ מ"ז ע"א דבמכור לי באלו מעות קונות ול"ג שפא יאמר נשפרו חייטיך בפעליה אף שגזירה זו שייכת גם באותן קנין עצמו. וכן בעירובין ס"ג בייחוד שדר בין עכו"ם א"צ לשכור רשות ול"ג שפא ילמד ממעשיו משום דלא שכיח שידור אחד בין עכו"ם.

והמל"מ פלפל בפ"ד מה' מלנה ולנה הי"ד אי אמרינו בתקנה ג"כ מילתא דלא שכיחא לא תקנו או רק בגזירה אמרו ולא בתקנה ע"ש. ונה לא שייך לנ"ד דהקא הניא גזירה שפא תחזור בה.

ובמל"מ שם מסיק דבספק לכ"ע לא חששו במילתא דלא שכיחא אף בתקנה עיי"ש וע' שו"ת ח"צ סי' ס"א בענין זה. ולדעת הסוברים דגם בתקנה לא תקנו במילתא דל"ש א"כ אף בזונה מינקת נימא דלא תקנו וכדעת הר"מ מטורמשא.

אף נראה שיש לחלק דהקא דהוי ענין השגת גבול הילד וירידה לחייו וכמו שהסביר הבית מאיר הובא בח"ס חאהע"ז סי' ל"ג וכדדריש בירושלמי פ"ד דסוטה מקרא דאל תשג גבול עולם וגו' לא שייך לחלק בין שכיח ולא שכיח דאטו במילתא דלא שכיחא מותר לגזול ונהרי היא תקנה פוללת שאסור להשיג גבול ילד יונק וכמו בהבחנה דאף דזנות לא שכיח מ"מ הוצרכו בגדולה מזנה הטעם דמתהפכת ובלא"ה כ"ע מודו שג"ז בכלל תקנת הבחנה והיינו כמש"ל פיון שנבעלה ואפשר שהיא מעוברת לא שייך להוציאה מפלל התקנה שצריך להבחין בין זרע ראשון ושני.

אבל בזונה שאינה מינקת שאנו באים להחמיר מצד גזירה וחשש. בזה שפיר אמרינו דבמילתא דלא שכיחא לא גזרו: ומצאתי בתשובת מהרי"ל סי' ק"ד שכתב לענין מינקת בזנות דאף דמפלגינו ס"פ ד' אחין בהבחנה בין זנות לנישואין היינו משום דלא שייך שם הבחנה ומשום דלא שכיחא לא גזור אבל מעוברת ומניקה שייכים אף בזנות.

נראה מפורש בס"ד כמו"ש דרק במניקה עצמה. אסור אף בזנות משום דשייכא התקנה אבל היכא דהוי רק משום גזירה לא גזרו וכמו בהבחנה: ובפרט דהא גם דעת הרשב"א כן בגרושה כשאינה מניקה פלל והובא דיעה זו בש"ע סי' י"ג סי"ד וכ"פ הב"ח שם [ויבמשכנות יעקב סימן ו' ראיתי שכתב להוכיח שדעת רש"י כהר"ש הגזן דבגרושה

שָׁרִי וּבְמַחֲכֹ"ת מְפֹנְרֵשׁ בְּרֵשׁ"י סוּטָה כ"ד ע"א דְאָסוּר אַף בְּגֵרוּשָׁה ע"ש] וּא"כ ה"ה בְּזוּנָה שְׂאִינָה מִיְנֻקָּת.

וְאַף לְהַפּוֹסְקִים שֶׁכְּתוּבוֹ דְּזוּנָה חֲמִיר מִגְרוּשָׁה מִפְּנֵי שְׂאִין לוֹ אָב. זֶה שִׁינָה בְּמִיְנֻקָּת אָבֵל לֹא בְּאִינָה מְנִיקָה: וְהִנֵּה יֵשׁ לִי לְהֶאֱרִיף עוֹד בְּזֶה אֶף מִטְרַדוֹתֵי הַרְבוֹת הַהֶכְרַח לִי לְהַפְסִיק בְּאִמְצַע וּבְפֶרֶט בְּדָבָר שֶׁכָּבֵר דָּשׁוּ בָּהּ רַבִּים וּמִמֶּשׁ כָּל הַתְּשׁוּבוֹת מְלֵא בְּעֵנִינִים אֵלּוּ וְלֹא בְּאִתִּי רַק לְהַעִיר בְּדָבָר חֲדָשׁ אֲשֶׁר עֲדִינָן לֹא רָאִיתִי בְּתְשׁוּבוֹת שִׁדְּכָרוּ בְּזֶה.

וּעַכ"פּ בּו"ד יֵשׁ לְהַקְלֵ וּבְפֶרֶט שִׁישׁ לְחֹוֹשׁ שֶׁתִּצָּא לְתַרְבוֹת רְעָה שֶׁכָּבֵר כְּתוּבוֹ כִּמְהָ אַחֲרוֹנִים לְצָרָף זֶה לְהִיתֵר מִיְנֻקָּת וְלָזֶה בְּצִירוּף כָּל הַנֵּי סְבָרוֹת יֵשׁ לְהַקְלֵ בּו"ד: סִימָן עַח מַעֲשֵׂה בְּאִשָּׁה שֶׁנִּשְׁתַּטְּתִּית וְאִח"פּ הוּטַב מִצַּב שֶׁכְּלָה עַד כִּי אִינָה עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה שְׁטוֹת וְעוֹשֶׂה בְּבֵית הַפֶּל פְּרָאוֹי וּמְשִׁיבָה עַל מֵה שֶׁמְדַבְּרִים עִמָּה כַּהוֹנֵן רַק לְפַעֲמִים מִכְּנֻסֵת בְּדַבְּרִיָּה דְבָרִים שְׂאִין לָהֶם טַעַם וְגַם שׁוֹחֲקֵת הַרְבֵּה וְאָמְרוּ כִּי גַם בְּבְרִיאוֹתָהּ הִיא טְבֻעָה לְשַׁחֲוֹק הַרְבֵּה רַק עֲתָה שׁוֹחֲקֵת יוֹתֵר.

וְיִוְדַעַת לְשִׁמּוֹר מְמוֹן רַק דְּעֲתָה דְּעֲתָה קְלִישֵׁתָא וְיִוְדַעַת הֵיטִיב עֲנֵן גְּרִוּשִׁין וְגַם יִוְדַעַת שְׂאִחַר הַגֵּט אֲסוּרָה לִילָף לְבֵית בְּעֻלָּה. וְאִמְרַתִּי לְכָרֵר דִּין זֶה אִם יְכוּלִים לְגַרְשָׁה.

וְהַבְּעַל רוּצָה לְסַלֵּק כְּתוּבָתָה: א) וְהִנֵּה סִימָנֵי שׁוּטָה אִיתָא בְּחִגִּיגָה ג' ע"ב אִיזְהוּ שׁוּטָה הַיּוֹצֵא יְחִידִי בְּלִילָה וְלֵן בְּבִיה"ק וְהַמְקַרֵעַ אֶת כְּסוּתוֹ אֶתְמַר אָמַר רַב הוּנָא עַד שִׁיְהִי כְּוָלָן בְּבֵית אַחַת וּר' יוֹחָנָן אָמַר אֶפְּלוּ בְּאַחַת מֵהֶן.

ה"ד אִי דְּעַבִּיד לְהוּ דְּרַף שְׁטוֹת אֶפְּלוּ חֲדָא נְמִי אִי דְלֹא עֲבִיד לִיה בְּדַרְוָה שְׁטוֹת אֶפְּלוּ כְּוָלָהוּ נְמִי לֹא לְעוֹלָם דְּקַעֲבִיד לְהוּ דְּרַף שְׁטוֹת וְהֵלֵן בְּבִיה"ק אִימּוֹר כְּדִי שֶׁתְּשַׁרְהַ עָלָיו רוּחַ טוֹמָאָה וְהַיּוֹצֵא כו' אִימּוֹר גְּנֻדְרִיפּס אַחֲדָהּ מְקַרֵעַ כְּסוּתוֹ אִימּוֹר בְּעַל מַחְשָׁבוֹת הוּא כְּוָלָן דְּעַבְדִּינְהוּ לְכּוּלְהוּ הו"ל כְּמִי שֶׁנִּגְחַת שׁוֹר חֲמוֹר וְגַמְלָה נַעֲשֶׂה מוּעַד לְכָל.

אִר"פּ אִי שְׁמִיעַ לִר"ה הָא דְּתַנְיָא אִיזְהוּ שׁוּטָה הַמְאַבֵּד מֵה שְׁנוֹתָנִין לוֹ הִנֵּה הַדָּר בִּיָּה אִיבְעִיָא לְהוּ כִּי הִנֵּה הַדָּר בִּיָּה מְקַרֵעַ כְּסוּתוֹ הִנֵּה הַדָּר דְּדָמִי לְהָא א"ד מְכּוּלְהוּ הִנֵּה תִיקוּ. מִשְׁמַע דְּרַק אֵלּוּ הֵם סִימָנֵי שׁוּטָה.

וְהַרְמַב"ם פ"ט מֵה' עֲדוֹת כְּתוּבָה שֶׁהַשׁוּטָה לָאוּ דוֹנָקָא מְהַלָּף עָרוֹם וּמְשַׁבֵּר כְּלִים זְוָרָק אֲבָנִים אֵלּא כָּל מִי שֶׁנִּטְרַפָּה דְּעַתּוֹ וְנִמְצָאָת דְּעַתּוֹ מְשׁוּבָשֵׁת תְּמִיד בְּדָבָר מִן הַדְּבָרִים אַעפ"י שֶׁהוּא מְדַבֵּר וְשׁוֹאֵל כְּעֵנֵן בְּשִׁאֲרֵי דְבָרִים הוּא בְּכָלֵל שׁוּטָה.

וְכַתּוּב הַכ"מ דס"ל דְּהִנֵּי דְחִגִּיגָה נְקֻטִינְהוּ רַק לְדוּגְמָא וְה"ה כָּל דְּבָר שֶׁהוּא דְּרַף שְׁטוֹת וּכ"כ שֵׁם עוֹד שֶׁהַפְּתָאִים בְּיוֹתֵר הֵם בְּכָלֵל שׁוּטִים. אֲכַן דְּעַת ה"ר אֲבִיגְדוֹר הוּבָא בְּמַהֲרִי"ק שׁוֹרֵשׁ י"ט וּבְמַרְדְּכִי פ' מִי שֶׁאֲחִזּוּ וְכֵן דְּעַת ה"ר שְׁמֻחָה הוּבָא בְּב"י אַהע"ז ס' קי"ט דְּדוּנָקָא בְּהִנְהוּ דְחִגִּיגָה מְקַרֵעַ שׁוּטָה וְלֹא זוּלַת ע"ש וּכְבָר הַאֲרִיכוּ בְּזֶה בַּס' אוֹר הַיְשָׁר שְׁנֵתְחַבֵּר ע"ז וְאִינוּ נִמְצָא אֲצִלִּי: ב) וּנְבָרֵר גְּבוּל סִימָנֵי שְׁטוֹת בְּאִשָּׁה.

וּבִיבְמוֹת קי"ג אִיתָא אִר"י ד"ת שׁוּטָה מְתַגְרָשֵׁת מִיָּדֵי דְהִנֵּה אֶפְקַחַת בַּע"כ וּמ"ט אָמְרוּ אִינָה מְגוֹרָשֵׁת שְׁלֵא יִנְהַגּוּ בָּהּ מְנַהֵג הַפְּקָר ה"ד אִילִימָא דְיִוְדַעַת לְשִׁמּוֹר גְּיָטָה וְיִוְדַעַת לְשִׁמּוֹר עֲצָמָה מִי נְהַגִּי בָּהּ מְנַהֵג הַפְּקָר אֵלּא דְאִין יִוְדַעַת וְכו' אָמַר ר"י וְנִמְנָן בְּיָדָהּ וְכו'

יצתה זו שאין לה יד לגרש עצמה ותנא דר"י ושלחה וכו' יצתה זו שמשלחה וחוזרת ל"צ
דיודעת לשמור גיטתה וא"י לשמור עצמה וכו' נאמור רבנן לא ליפקה.

אמר אבני דיקא נמי דקתני גבי דינה נשתטית לא יוציא וגבי דינה לא יוציא עולמית
מ"ש הכא דקתני עולמית וכו' אלא ש"מ היא דאורייתא היא דרבנן. נראה מזה שיש שוטה
שיודעת לשמור א"ע ואת גיטתה מדקאמר אי בידועת לשמור א"ע מי נהגי בה מנהג הפקר
ולא פריה היא לאו שוטה היא.

ונמצא באשה שוטה ג' דינים א"י לשמור גיטתה מדאורייתא אינה מתגרשת. וביודעת
לשמור גיטתה ולא עצמה א"מ מדרבנן.

וביודעת לשמור א"ע מתגרשת אף מדרבנן. (ג) והרמב"ם ספ"י מה"ג פתב אם נשתטית
א"מ עד שתבריא וד"ז תק"ח הוא כדי שלא תהא הפקר לפרוצין שהרי א"י לשמור עצמה
עכ"ל.

משמע פשוט דבריו שכל שוטה א"י לשמור עצמה ולזה א"מ עד שתבריא. ובש"ס
מבואר שיש שוטה שיודעת לשמור עצמה וא"כ אף שלא תבריא לגמרי רק שהשיגה דעת
לשמור עצמה מתגרשת.

והטור אה"ע סי' קי"ט נזהר בזה ושינה הלשון ע"ש ובש"ע שם שינה קצת אבל פתב
ג"כ עד שתבריא וזה אינו מדוקדק כמו"ש. ועו"ק שלא הזכיר הרמב"ם כלל דין דאם
א"י לשמור גיטתה א"מ מדאורייתא והכ"מ פתב שם שפ"מ עמ"ש בפ"ב מה"ג גבי קטנה
שצריף שתהא מבחנת בין גיטתה לד"א.

והוא תמוה לענ"ד דהא הירושלמי ס"ל באמת אליבא דר' ינאי דגדולה א"צ שתדע
לשמור גיטתה וכמו"ש התו' ביבמות קי"ג ע"ב רק ה"ש"ס בבלי שם ס"ל שצריף שתדע
אף בגדולה וא"כ כל כה"ג הו"ל להרמב"ם לפרושי.

וענו"ב מ"ק סי' פ"ה וח"ס חאה"ע ז"ח"ב סי' ג' באורף בזה: וגם במשנה שם קשה דקתני
סתמא נשתטית לא יוציא דהא מצינו שוטה שפותר לגרשה כגון שיודעת לשמור א"ע
וכמש"ל שגם היא נקראת שוטה ובפרט לשיטת הרמב"ם שהזכרנו דס"ל שאף ששואל
ומשיב פהוגן ומשונבש רק בדבר אחד נקרא שוטה וא"כ משפחת לה שהיא שוטה ובפרט
זה בענין צניעות יודעת לשמור עצמה ומשונבשת בענין אחר.

ואפשר לדחוק דהיינו דמדקדק ה"ש"ס דלא קתני עולמית דהוי דרבנן וצריף ביאור דאטו
בדרבנן לא הוי עולמית. וצ"ל הפנונה דכיון דהוי דרבנן בשביל מנהג הפקר א"כ אפשר
כשתבדק ויתברר שיודעת לשמור עצמה או ירגילה בכך שפיר מתגרשת אף שהיא
עדיין שוטה משא"כ באיש שכ"ז ששם שוטה עליו אינו מגרש.

וכן צ"ל בגיטין ע"א דדייק מעולמית שא"י לגרש ע"י פתבו וכתבו התו' שם שע"י פתבו
הוא הוכחה שמבין בטוב ע"ש וקשה דא"כ מאי מוכיח מעולמית וצ"ל דדייק דעולמית
משמע שאין מועיל לו שום בדיקה כ"ז ששם חרש עליו.

וה"ה הכא. אבל ז"א דלהרמב"ם דס"ל שם באשה שאם גירשה מגורשת א"כ שפיר דייק
דלא קתני עולמית לפי שאפשר שתתגרש בדיעבד וא"כ קשה פנ"ל: ד) ועוד קשה לי

טובא דלמא לא מקשה הש"ס בתגיגה על ר"ה דס"ל דבעי פולן בבת אחת ממתניתין דיבמות דקתני באשה נשתטית לא יוציא ואיירי בידעת לשמור גיטת דהוי רק דרבנן כדדניק הש"ס מדלא קתני עולמית ודומיא דהכי קתני שם באיש נשתטת לא יוציא עולמית אלמא דמיקרי שוטה אף בידע לשמור מה שנותנים לו.

ובתגיגה שם מדמה מקרע פסותו למאבד מה שנותנים לו אלמא דכי הדדי גינהו. וא"כ מוכח מהקא דאף שאינו מאבד מה שנותנים לו וממילא דה"ה שאינו מקרע פסותו ומ"מ נקרא שוטה הרי מוכח שא"צ פולם ול"ל להש"ס לאקשוני מברייתא.

וצריף לדחוק משום שצריף להצריף לדקדק מן המשנה לזה מקשה בקוצר מן הברייתא. וא"ל שאפשר שאינו מאבד מה שנותנים לו ובכ"ז מקרע פסותו דז"א וגם דאפתי תיקשי לפמ"ש בירושלמי בפ"ק דתרומות ורפ"ז דגיטין דלר"ה בעי פל הנהו תלתא דבש"ס דילן וגם מאבד מה שנותנים לו ע"ש.

וא"כ קשה ממשנתינו דקרי שוטה אף שאינו מאבד מה שנותנים לו. ובפרט לפי מה דמבואר שם בירושלמי דמאבד גרע ממקרע דאמר ר' אבין אפילו שוטה שבשוטים אינו מאבד מה שנותנים לו.

וגוף דברי הירושלמי צ"ב דהיכן מצינו שיצטרכו להחזיק ד' פעמים. וכדאמרינן בש"ס דילן דהוי פנגח שור נחמור וגמל.

ובח"ס חאה"ע ח"ב סי' ב' נתקשה בזה וכתב דס"ל לירושלמי פיון שהוא פיקח בשאר דברים אינו נידון כשוטה עד שיהא שוטה בהנהו ד' דברים. וקים להו שפל שוטה א"א שיהא בן דעת באחד מאלו.

ותמיהני דא"כ דילמא בהנהו הוא שוטה ובשא"ד הוא פיקח ובפרט דהא איתא בש"ס דילן ובירושלמי דכל חדא תלינן באיזה חולי ורק בעושה פולם מתברר שהוא שוטה וא"כ מה חילוק בין ג' לד'.

וצ"ל דמקרע ומאבד או או קתני וע"ש בש"ק. וכ"נ בירו' גיטין שם דקאמר במקרע ומאבד חד חישש שמא קינוקוס הוא וא"כ סגי בחד מינייהו ונדחוק.

ובתרומות יש גירסא אחרת בזה דקאמר על מקרע אימור כוליקוס הוא [ונראיתי בח"ס שם שהקשה על תשובת הרא"ש שהובאה בטור סי' קנ"ד ס"ז באחד שמשתטה בעת כעסו ובוטט ונושף ומכה ונראה שמא יתנגדה בעת כעסו ופסק שיגרשנה.

והקשה דהא הוי שוטה והביא שהקשה בן הרח"ש סי' ל"ג. ולא ראה פ"י הערוף על כוליקוס שפ"י בעל חיקמה וגוברת עליו מרה אדומה ורודף אחר בנ"א להפותם ולהרגם ומקרע בגדיו ע"ש.

הרי שאינו שטות רק מין חולי ורק בסתם מקרע בגדיו לא תלינן בכוליקוס רק בשטות. אבל במכה וכועס הרבה היינו בעל כוליקוס הנ"ל ואינו שוטה וז"ב: ה) והנראה דהנה קשה טובא על הרמב"ם שפוסק דבכל דבר הוי שוטה א"כ מ"ש הני תלתא דנקיט הש"ס וצ"ל דנקיט לרבותא דאף שאפשר לתלות בחולי אחר כגנדרים ואינן מ"מ לא תלינן.

ולפ"ז קשה למה לא הביא הרמב"ם דין זה דהגני תלתא הוי שוטה ולא תלינו. ובפרט דפליגי בזה ר"ה ור"י אי בעינו פוליהו וטעמא דר"ה דבעי פוליהו היינו רק בהגני משום דאיפא למיתלי והו"ל לרמב"ם להביא זה.

וראיתי בשו"מ מ"ת ח"ד סי' פ"ז שנתקשה בזה. ותיירץ שלא הביא זה בשביל שאינו מאמין בשדים.

ובמחכ"ת מה יענה בבעל מקשבות שאינו מצד שדים וכן בגנדריפס לפי רש"י וקערוף שהוא חולי וגם פדי שתשרה רוח הטומאה א"ש שאפשר שאיש שהוא מאמין בשדים. ולענ"ד חלילה לומר כן בטעם הרמב"ם.

והנראה בזה דבאמת בש"ס מבואר דלא הוצרך לסברא דאימור גנדריפוס ואינך רק לרב הונא דבעי פולן אבל לר"י דסגי באחת א"צ לזה וכ"ה בירושלמי פ"ק דתרומות ורפ"ז דגיטין.

ולפ"ז צ"ל דנקיט הני רק לדוגמא לפי שרוב שוטים רגילים לעשות כן. ובאמת ה"ה שאר דברים שנסתפש בהן וכדעת הרמב"ם.

וכן מוכח בש"ס דפריף אי דעביד דרף שטות אפילו חזא נמי וא"כ מפני דדרף שטות אין שייך לחלק בין דבר לדבר ורק דמשני לר"ה דבעי פולן משום דתלינו בחולי. אבל לר"י דל"צ להאי סברא קם דינא דה"ה כל מילי ורק לדוגמא נקטינהו: ולפ"ז יש ליישב קושיותינו די"ל דאיירי ביבמות שהיא שוטה בשאר דברים שאין לתלות בשום חולי אף לר"ה והני שוטה אף שאין בה כל ד' דברים הללו ואף שיוצעת לשמור גיטה.

אבל ז"א דאפתי תקשה לשיטת ה"ר אביגדור ור"ש דס"ל דווקא הנהו דלא פהרמב"ם וכמש"ל. ועוד נראה דרק לר' יוחנן מפרש הרמב"ם דרק לדוגמא נקטה כמש"ל אבל לר"ה דבעי פולן י"ל דס"ל דכל דבר שעושה דרף שטות לא סגי בחזא מילתא משום דתלינו לה בחולי אם לא שיעשה בשטות ג' דברים שכ"א צריף לתלותו בחולי אחר והני פשור חמור וגמל.

ונה רק לש"ס דילן אבל להירו' דבעי ר"ה ד' דברים עכצ"ל דקים ליה דלא הוי שוטה בלא הני ד' ומפרש שם טעמא למה לא סגי בחד מהני ד' וא"כ עדיין קשה פנ"ל: ו) והנראה ביישוב קושיותינו דהתוס' פתבו בגיטין ע"א ע"ב וביבמות קי"ג דאבני ס"ל דעולמית קאי על נתקראש ועל נשתטה.

ור"פ ס"ל די"ל דלא קאי רק על נשתטה לחוד. וא"כ י"ל דר"פ לטעמיה להכי לא מקשה בחגיגה שם על ר"ה ממשנתנו משום דס"ל שי"ל דלא קתני לה רק משום נתקראש וכדדייק אבני שם דקתני עולמית לאורזי שא"י לגרש מתוך הפתב אבל בנשתטה שפיר איירי באיש ואשה בחד גוונא שאין מתגרשת דבר תורה: ויותר נראה דהנה בירוש' פ' חרש איתא דר' ינאי אמר ששוטה אין מתגרשת משום גרידה ור"א ור"ז ס"ל משום שא"י לשמור גיטה.

וּנְרָאָה דְתַלְי בְּפִלּוּגְתָא דר"ה ור"י הַנָּ"ל. דר"א ור"ז ס"ל כר"ה דְבַעֲי בִירוּשְׁלָמִי רַפ"ק דְתַרּוּמוֹת פְּוֹלָן וְאָף מְאָבֵד מַה שְׁנוֹתָנִים לוֹ וּא"כ כָּל שׁוֹטֵה מְאָבֵד מִש"ל וְע"כ נִשְׁתַּטֵּית דְּמִתְנִיתִין הוּא ג"כ כה"ג וּא"כ א"י לְשִׁמּוֹר גִּיטָה.

וּר' יֵצֵאי ס"ל כר"י דְסָגִי בְּאַחַת מֵהֶם וּא"כ שְׁפִיר מִשְׁפַּחַת שׁוֹטֵה שְׁלֵא יֵאָבֵד וּא"כ יוֹדַעַת לְשִׁמּוֹר גִּיטָה לְזֶה הַנְּצָרָה הַטַּעַם מִשׁוּם גְּרִירָה שֶׁא"י לְשִׁמּוֹר א"ע. וּמִשְׁמַע מִזֶּה דִס"ל לִירו' דְּכָל שׁוֹטֵה א"י לְשִׁמּוֹר א"ע.

דְּאִי יֵשׁ שׁוֹטֵה שְׁיִוְדַעַת לְשִׁמּוֹר עֲצָמָה א"כ לֹא אֵינְרִי נִשְׁתַּטֵּית דְּמִתְנִיתִין בְּכָל גְּוֹנֵי שׁוֹטֵה וְהוּמ"ל בֵּא"י לְשִׁמּוֹר גִּיטָה וְלֹא יִצְטָרֵף לְטַעַם גְּרִירָה. רַק י"ל מִשׁוּם דִּיּוּקָא דְעוֹלָמִית וּכְש"ס דִּילָן.

וְהַתּוֹס' בִּיבְמוֹת קִי"ג הַקְּשׁוֹ ל"ל קְאָמֵר א"ב יוֹדַעַת לְשִׁמּוֹר גִּיטָה וְלֹא עֲצָמָה. וּלְכַמ"ש י"ל דְּכִיּוֹן דְּבִגּוּף הַדִּין ל"פ דְּכָל שְׁנִקְרָאת שׁוֹטֵה אֵינָה מִתְגַּרְשָׁת וְרַק פְּלִיגִי בְּגָבוּל שׁוֹטֵה וְסִימְנֵי וְלָזֶה אֵין שְׁיִיף לְוֹמֵר חִילּוּק זֶה בֵּין הַטַּעַמִּים.

דְּאִטוּ בְּרִיאָה פְּרוּצָה שְׁאֵין שׁוֹמְרֵת א"ע אֲסוּר לְגַרְשָׁה אֲדַרְבָּה מְצֻנָה לְגַרְשָׁה וְעַב"י ס"ס קִי"ט וְנוּב"י מ"ק ס' פ"ג וְח"ס ח"ב ס' ג'. וּמִבְּנֵי מְמִילָא דר"ה ס"ל כר"א ור"ז דְּמִתְנִיתִין אֵינְרִי בֵּא"י לְשִׁמּוֹר גִּיטָה וְדִיּוּקָא דְעוֹלָמִית עַכְצ"ל לְדִידְהוּ דְקָאִי אֲנַתְחַרְשׁ (כַּמִּש"ל: ו) וְנְרָאָה לְבָאֵר כֵּן גַּם בְּש"ס דִּינָן וְלִיִּשְׁב קוֹשְׁיִיתִינוּ בְּאוֹת ג' דְּקַתְנֵי סְתָמָא נִשְׁתַּטֵּית דְּלְכְאוּרָה קְשָׁה מֵאִי קְאָמֵר הַש"ס אֵילִימָא דִּיּוֹדַעַת לְשִׁמּוֹר גִּיטָה וְעֲצָמָה מִי נְהִיגִי בָּהּ מְנַהֵג הַפְּקָר וְאִי דֵא"י לְשִׁמּוֹר גִּיטָה וְעֲצָמָה וְהֵא אָמֵר דְּבִי ר"י וְכו' וְק' מֵאִי פְּרִיף וְלִמָּה ס"ד דְּאֵינְרִי רַק בְּהִנֵּי תִרֵי גְּוֹנֵי.

וְלָמָּה לֹא הִבִּין הַמְּקַשָּׁה תִּיכְף דְּאֵינְרִי בִּיּוֹדַעַת לְשִׁמּוֹר גִּיטָה וְלֹא עֲצָמָה וְצָרִיף לְדַחֲוֹק שְׁאֵינּוּ קוֹשְׁיָא רַק בָּא לְבָאֵר פְּרִטֵי הַדִּינִים. וְלָזֶה נְרָאָה דְּהַמְּקַשָּׁן מְסַתְּפֵק בְּדִינֵי שׁוֹטֵה דִס"ד דְּלר"ה דְּבַעֲי פְּוֹלָן וּא"כ בְּכָלֵל זֶה גַּם מְאָבֵד מִש"ל דְּהֵינּוּ מְקַרַע כַּמִּש"ל וּא"כ א"י לְשִׁמּוֹר גִּיטָה.

וְלר"י דְסָגִי בְּאַחַת מֵהֶן וּא"כ סָגִי בְּכָל דְּבָר שֶׁהוּא מְשׁוֹבֵשׁ וְכַמִּש"ל בְּדַעַת הַרְמַב"ם א"כ מִשְׁפַּחַת לָהּ שׁוֹטֵה שְׁתַּדַּע לְשִׁמּוֹר גִּיטָה וְעֲצָמָה כְּפִיקַחַת רַק מ"מ הֵינָא שׁוֹטֵה בְּשִׁבִיל שְׁנִשְׁתַּבְּשָׁה בְּאֵיזָה דְּבָר וְכַנ"ל.

וְהֵינּוּ דְפְרִיף הַש"ס ה"ד שׁוֹטֵה דְּאֵינְרִי הֵכָא אֵי ס"ל כר"י דְסָגִי בְּאַחַת מֵהֶן וּא"כ מִיִּקְרִיא שׁוֹטֵה אָף שְׁיִוְדַעַת לְשִׁמּוֹר א"ע א"כ מִי נְהִיגִי בָּהּ מְנַהֵג הַפְּקָר. וְאִי ס"ל כר"ה דְּבַעֲי פְּוֹלָן וּא"כ לֹא הֵינָא שׁוֹטֵה רַק כַּשֶּׁא"י לְשִׁמּוֹר גִּיטָה א"כ מְדְאוּרִיִּיתָא לֹא מִיִּקְרִיא וּמִשְׁנֵי ל"צ דִּיּוֹדַעַת לְשִׁמּוֹר גִּיטָה וּא"י לְשִׁמּוֹר עֲצָמָה.

פִּי דְלַעוֹלָם ס"ל כר"י דְשׁוֹטֵה הָוִי בְּמִשְׁתַּבֵּשׁ בְּדְבָר מִן הַדְּבָרִים וּמ"מ סְתָם שׁוֹטֵה א"י לְשִׁמּוֹר א"ע דְּכִיּוֹן שֶׁהִיא שׁוֹטֵה בְּדְבָר אֶחָד נִיפְרָ כִּי דַעַתָּה מְקוֹלְקֵל וּמִשְׁוֹבֵשׁ בְּכָל דְּבָר וּבְנִקְל תַּתְּפֹתָה לְזַנוֹת.

וְהֵינּוּ דר"י בִירו' דְקְאָמֵר מִשׁוּם גְּרִירָה וּבְאַרְנוּ ג"כ דַּעַתוֹ דְּכָל שׁוֹטֵה א"י לְשִׁמּוֹר א"ע וְהֵינּוּ פַנ"ל. וְאֵין רְאֵיהָ כָּלֵל מִמָּה שְׁאֵנּוּ רוֹאִים בָּהּ צְנִיעוֹת פִּיּוֹן שְׁדַעַתָּה מְשׁוֹבֵשׁ.

ומינשכב שפיר פשטות לשון המשנה נשתטית לא יוציא דאיינרי בכל גוונא שוטה לא יוציא מדרבנן דא"י לשמור עצמה: ח) ועפ"ז מינשכים דברי הרמב"ם ספ"י מה"ג שהזכרנו דלהכי סתם נכתב שאינה מתגרשת עד שתבריא דכל זמן שלא יצאה מכלל שטות הוי בְּחֻזְקָתָא דא"י לשמור א"ע כמש"ל בבבאור המשנה והש"ס והירושלמי לר' ינאי.

והא דלא הביא דין דא"י לשמור גיטה א"מ מה"ת היינו משום דפסק כר' ינאי בירושלמי. וכ"כ במ"ע שם רק יתר דבריו תמוהים שם מש"ש דאף לש"ס דילן מגרשת בדיעבד וכן מ"ש מסוגיא דהתקבל ע"ש.

ולהכי סמך הרמב"ם דין שוטה לדין אשה פרוצה ע"ש. לבאר דאף דהיכא דאינה משומרת מצד שטותה אסור לגרשה ואף שגראה שיש בה דעת רק שהוא דעת קלוש ומשונבש.

מ"מ אם היא בריאה ואינה משומרת מצד פריצותה לא חיישינן למנהג הפקר ומצונה להוציאה וזה נכון בס"ד. וכן מפני הלשון בבה"ג סוף ה' עריות אר"י ד"ת שוטה מתגרשת מידי דהנה אפקחת בע"כ דהא יודעת לשמור גיטה ומט"א א"מ פנין שיודעת לשמור גיטה וא"י לשמור עצמה לא תתגרש שמה ינהגו בה מנהג הפקר עכ"ל.

הרי מפני ששטותה א"י לשמור עצמה וכמ"ש. ודנקיט בלשונו דסתם שוטה יודעת לשמור גיטה היינו כדאמרין בירו' פ"ק דתרומות אפילו שוטה שבשטותים אינו מאבד מה שנותנים לו.

ועב"י סימן קי"ט ואחרונים שם אי סגי בשוטה בידעת לשמור גיטה. וכ"נ מלשון רש"י בגיטין ע"א ע"ב ד"ה לא יוציא ונ"ל היכא דנשתטית אמור רבנן לא יוציא דכין שא"י לשמור עצמה ינהגו בה הפקר בזנות עכ"ל.

הרי שסתם דכל שוטה א"י לשמור עצמה. ומבואר דעת הבה"ג ורמב"ם ורש"י דכל שוטה בְּחֻזְקָתָא דא"י לשמור א"ע.

ובדעת רי"ף ורא"ש ותוס' אין הכרע וי"ל ג"כ בדעתם פנ"ל. אכן בטור ס"ס קי"ט מפני ש דס"ל דיש שוטה שיוכלה לשמור א"ע ולזה שינה מלשון הרמב"ם וכן"ל וכ"מ ברי"ו נתיב כ"ד ח"ו ונ"ל שוטה אם יודעת לשמור גיטה ועצמה מתגרשת אפילו מדרבנן עכ"ל.

ובמבי"ט ח"ב סי' כ' ראיתי שכ' בפשיטות להלכה כדברי רבינו ירוחם הנ"ל דאם יודעת לשמור עצמה מתגרשת ואף שהיא שוטה. וצ"ע שלא הרגיש שאין פן דעת הבה"ג ורש"י ורמב"ם.

וגם בסוף דבריו כתב בפשיטות כרבינו שמחה דבעי דווקא הנהו דחגיגה ולא הביא דעת הרמב"ם דבכ"ד הוי שוטה ואקצר: ואפשר לומר דהרמב"ם לטעמיה אגיל דס"ל בפ"ב מה' סוטה דקטנה נאסרת בזנות דיש לה רצון וה"ה חרשת וכמ"ש המל"מ פ"א מה' אישות ה"ח ע"ש בד"ה הן האמת.

דלפמ"ש בספרת הבה"ג ורמב"ם דלהכי מיקריא כל שוטה אג"ל עצמה אף שרואים שנוהגת בצניעות מ"מ פנין שדעתה משונבש וקלוש בנקל תתפתה. יקשה דא"כ ה"ה

קטנה וחרשת לא תתגרש מהאי טעמא דגם הם דעתם קלושה ולהכי אמרינו דפיתוי קטנה אונס לפי שאין לה דעת שלם.

ולזה צ"ל דהרמב"ם לטעמיה דס"ל דלעגנון זה יש לקטנה וחרשת דעת שלמה פיון שאינה משוכשכת בדבר מן הדברים ולזה יש להם רצון ודמי לבריאה פרוצה שהזכרנו שאין חוששין לה ורק בשוטה שאין לה דעת ופיתויה אונס חוששין להפקר.

אבל הפוסקים דס"ל פיתוי קטנה אונס ע"כ ס"ל דשוטה ג"כ דאינה מתגרשת היינו בידוע שא"י לשמור עצמה וכדעת הטור ורי"ו דאלת"ה תיקשי נמי בחרשת וקטנה ניהוש להפקר. ור' זעירא דס"ל בירושלמי טעמא דא"י לשמור גיטה אגזיל לטעמיה דס"ל בירושלמי פ"ק דשוטה ה"ד פיתוי קטנה אונס וא"כ לא שנייה גרירה רק בידוע שא"י לשמור עצמה ותיקשי לשון המשנה דקתני סתם נשתטית לא יוציא.

משמע בכל גונא שוטה וכמש"ל. ולזה אוקמא בא"י לשמור גיטה וס"ל כר"ה דאינו שוטה רק במאבד מה שנותנים לו וכמש"ל והיינו סתם נשתטית וא"ש.

ויש לדחות: ט) ועפ"ז מבואר מ"ש הב"י ס"ס קי"ט בשם הר"ש דס"ל כר"ה בירו' ר"פ מי שאחזו דבעי דונקא מאבד מה שנותנים לו. וכל שאין רואים שמאבד א"צ בדיקה נהרי הוא פיקס ונתקשה בזה הח"ס ח"ב סי' ב' בשם הזכרון יוסף.

ונראה דמפרש הא דקאמר ר' אבין בירו' שם דסגי במאבד לחוד שאפ"י שוטה שבשוטים אינו מאבד מש"ל. היינו דאף לר"ה דבעי כל ארבעה דחשיב שם מ"מ אם רואים שהוא מאבד ממילא ידוע שיש בו פולס לפי שאפילו שוטה שבשוטים אינו מאבד מש"ל.

אבל אם יש בו אינה ג' סימנים צריף לבדקו אם הוא מאבד לפי שצריף פולס ואם ראינו שאינו מאבד מש"ל א"צ לבדקו כלל באינה ג' כלל. והיינו שכ' הר"ש שאם אנו רואין שאינו מאבד א"צ כלל לבדקו באינה ג'.

ועפ"ז מיושב ג"כ קושיות הטו"א בהגיגה שם למאי דקאמר שם ממקורע לחוד הני הדר ר"ה א"כ למה קתני הני תלתא בהדדי. ולפמ"ש א"ש דנקיט כל הני שאם יש בו סימנים דיוצא יחידי ולן בביה"ק צריף לבדקו אם מקרע בגדיו דאיתרע חזקת פקחותו ואם הוא מקרע הני שוטה.

אבל כל שאין רואים בו אותם סימנים א"צ לבדוק כלל אם הוא מקרע או מאבד. ואם רואים שמאבד או מקרע לש"ס דילן הרי הוא שוטה דבונדאי יש בו גם סימנים ראשונים.

ודומה לזה סימני סנפיר וקשקשת אף דכל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר וכדאיתא בגדה נ' ע"ב. עכ"פ מבואר דס"ל לר"ש כר"ה בירו' דבעי אף מאבד מש"ל ולטעמיה אגזיל דס"ל כר"ה ור"ז בירו' פ' חרש דטעמא דנשתטית לא יוציא הוא משום שא"י לשמור גיטה ולא משום גרירה ומנהג הפקר ע' שו"ת מהרש"ל סי' ס"ה שהביא פן בשם הר"ש שיש לסמוך ע"ז בשעה"ד והיינו כמש"ל דר"ה א"ר"ז ס"ל כר"ה דבעי פולס ולא מיקרי שוטה עד שיהא מאבד מש"ל.

וכ"כ התשב"ץ ח"ב סי' קל"ח דהלקה כר"ה דבעי פולהו וע"ש מ"ש ב"ה דנשפטיה:
ולפ"ז צ"ל דהא דקאמר בירו' אפילו שוטה שבשוטים אינו מאבד מש"ל. אין הפוננה
שהוא שוטה לכל הלכותיו דהא בעי פולהו לר"ה ורק הפוננה שנקרא שוטה בלשון ב"א.

ועפ"ז יש לדחות מה בסוגיא דיבמות קי"ג דמקשה היכי דמי וקא פשוט דע"כ א"י
לשמור גיטה דבלא"ה לא מיקרא שוטה. ולפמ"שי"ל דהכי דינין פיון דע"כ איירי
ביודעת לשמור גיטה דלהכי מתגרשת מדאורייתא וא"כ שוטה דנקיט היינו בלשון ב"א
ולא מן הדין וא"כ יודעת לשמור א"ע ג"כ דג"ז קורים שוטה פשוטה מנהג שטות
באינה דבר.

ומשני דאיירי בא"י לשמור עצמה והכל בשוטה בלשון ב"א אף שלכל הענינים דינה
כפיקחת בכ"ז פיון שאנ"ל עצמה גזרו שלא ינהגו בה הפקר. וכעין זה איתא בש"ס
כתובות י"ז אהני ליה שטותיה ובסנהדרין ל"ט שטיא שפיל לסיפיה דקרא ובמשנה שוטה
רשע וגם רוח נכן מוטב אהיה שוטה כל ימי וכו'.

דהיינו רק פיוני למי שאין דעתו צלולה. ולפ"ז א"ש ג"כ מ"ש הרמב"ם סתם עד
שמתבריא.

אבל הוא דוחק ועיקר נראה כמש"ל: י) והנה הרמב"ם כ' בפ"ט מה"ע שהפתאים ביותר
הם בכלל שוטים וכתב המהרי"ט חאה"ע"ז סי' ט"ז דזה רק בעדות אבל בגט ומו"מ אין
שוטה רק בהנהו דחגיגה. ולענ"ד משמע פשוט דבריו דהם בכלל שוטה לכל דבר.

וראיתו שם מב"ב קנ"ה פבר דחה התו"ג דשם הוי משום חוצפא יתירה כדאיתא שם.
ואדרבא מפורש שם שאין חילוק בין מו"מ לעדות ואי מסברו ליה וסבר פשר גם לעדות
ע"ש.

ונראה שמכאן לקח הרמב"ם דבריו אלה דמבואר שאם רואין שאין בו דעת בענין זה
הרי הוא פשוטה. ורק במטלטלים עדותו דמ"מ רואים שיש בו דעת קצת אבל
הפתאים ביותר הוי פשוטה גמור.

והח"ס סי' ב' נתחבט במקור דבריו. ומש"ש מחרש דחוק דבחרש אינו בחזקת בן דעת
אף דחזינא דחריף טפי כדאיתא בגיטין ע"א.

וכ"כ בצ"צ סי' ע"ז שחרש יכול להבין הכל כפקח גמור ובכ"ז לא מסרה לו תורה דיני
קנינים ע"ש. ובשו"ת מהרי"מ סי' ל' הביא בשם הנו"ב באור הישר לחלק דבעושה דרד
שטות רק בדיבור לא מיקרי שוטה רק לענין עדות.

ולענ"ד צ"ע דפשוט דבריו מורים דהוי שוטה לכ"ד פיון שדעתו משוּבֶּשֶׁת וכעין זה
בסנהדרין ס"ח פשאמר ר"א שידיק גרות אמר כמדונה שנטרפה דעתו של אבא אף
דהוי רק בדיבור יש לדחות נאקצר ולפ"ז מבואר דהכא שרואים בו פתיות מ"מ בדבר
דמסברו ליה שפיר דנין אותו לבר דעת לענין זה אף לדעת הרמב"ם וכמבואר בב"ב שם
פנ"ל.

ומצאתי בעונג יו"ט סי' קנ"ג שכתב ג"כ לעונן הפתאים ביותר לדעת הרמב"ם דבמאי דחזינו שיש בו דעת דנין אותו לפיקוח ות"ל שפוננתי לדבריו הק' וע"ל סי' פ"ו מ"ש בזה עוד בס"ד: יא) עכ"פ בנ"ד אף לשיטת הרמב"ם דבכ"ד שמשפוש נקרא שוטה ואף.

הפתאים ביותר ובאשה ס"ל דסתם שוטה נקראת א"י לשמור א"ע עד שתבריא כמש"ל. מ"מ בנ"ד פיון שאינה עושה שום מעשה שטות ורואים שמבינה דברים הסותרים פמעט כבריאה ויודעת לשמור גיטה ועצמה שפיר מתגרשת ולא הויא שוטה כלל.

ומה ששוחקת הרבה אין זה עונן שטות רק הוא חולי ממרה לבינה וע' ח"ס סי' ב' לעונן מרה שחורה וה"ה הקא. ואף שמדברת לפעמים דברים בלי טעם לא גרעה מהפתאים ביותר דמ"מ פיון שמבינה עונן הגט ויודעת לשמור א"ע הויא פפיקחת בזה כמש"ל.

וגם דהא בארנו דעת הטור ורי"ו דאף שוטה גמורה אם יודעת לשמור א"ע וגיטה מתגרשת וכ"כ המבי"ט ח"ב סי' כ' למעשה. וגם דהא דעת הר"א ור"ש וש"פ דרק בהנהו דחגיגה מיקרי שוטה.

וגם יש לצרף שיטת הפוסקים כר"ז ור"א בירושלמי דאם יודעת לשמור גיטה מתגרשת והובא בשו"ת מהרש"ל סי' ס"ה בשם רבינו שמחה שיש לסמוך בשעת הדחק על זה: (יב) ומה שגראה דעתה קלושה ג"כ אינה שוטה בשביל זה וכבר כתב הרי"ו הובא בב"י סי' מ"ד וסי' ככ"א שמי שדעתו קלושה קדושיו קדושי נדאי.

והרמ"א שכ' שם שחוששים לקדושיו כבר תמהו עליו המפרשים שם וכתבו דט"ס הוא ברמ"א ולענד"נ פוננתו דס"ל שדינו כהפתאים ביותר שזכר הרמב"ם וצריך בדיקה אם מבין הדבר או לא כמש"ל.

ולזה הרי"ו שכתב שם בשם הרמ"ה שמבין ומשיג הדברים על פוננין לזה כתב שקדושיו גמורים והיינו פשנבדק בעת קדושיו וידוע שהבין אז טיב קדושין וענינם. אבל הרמ"א כתב סתם שדעתו צלילה וקלושה לזה כתב שחוששים לקדושיו לפי שלא נבדק בעת הקדושין אם הבין עונן הקדושין שעושה וזה נכון בס"ד.

וראיתי בשם ס' עצמי ארזים ליישב דברי הרמ"א דחושש לשיטת הרמב"ם דפתאים ביותר הם בכלל שוטים וה"ה דעתו קלושה. ולענ"ד ז"א כמש"ל שאם מבין הדבר פראוי אינו בכלל שוטה לעונן זה.

ועוד דהנה הח"מ שם תמה על הרי"ו שכתב שאם אינו מבין הדברים הוא בחזקת שוטה ואין קדושיו גמורים. ותמה הח"מ דחזקת שוטה משמע שוטה גמור ומסקנתו שאין קדושיו גמורים משמע שחוששין לקדושיו.

ונראה ליישב דפוננת הרי"ו לחוש לשיטת הר"א וש"פ שאינו שוטה רק בהנהו דחגיגה לזה כתב שאין קדושיו גמורים אבל חוששים להם. וממילא מבואר שהרי"ו ס"ל כהרמב"ם לחוש לדעתו ג"כ ובכ"ז כתב בפי שדעתו קלושה שקדושיו גמורים.

וע"כ צ"ל כמ"ש בס"ד ובאשר אין ספר עא"ר ת"י אקצ"ר: יד) וחזרה בשוטה שפיר מהני כמ"ש הרשב"א בתשובה סי' ער"ה הובא בב"י סי' ככ"א אף שלא נתברר לגמרי ועדיין משש רק שמדבר בעניניו ואין בו סימני שוטה דחגיגה והח"ס סי' ד' הביא בשם חמד"ש

סי' ס"ד וכשם מהרש"ק זצ"ל שפיתבו דהרשב"א ס"ל דרק בהנהו דחגיגה מיקרי שוטה אבל להרמב"ם צריף בדיקה גמורה שהוא פריא אולם.

ולענ"ד גם הרשב"א ס"ל פהרמב"ם ולזה הצריף שיהא מדבר בעניניו דלדעת הר"א ור"ש סגי אם לית ביה הני דחגיגה אף שאינו מדבר פהוגן ומ"ש הרשב"א דאין בו הני דחגיגה היינו שצריף בדיקה שחזר גם מזה כי אם יש בו הנהו לא מהני מה שמדבר בעניניו.

ומ"ש שעדיין תישש היינו שעדיין דעתו קלושה אבל צלולה וכמש"ל בפ"ו ויכבר פתבו כל האחרונים דמהני חזרה בשוטה [ואם עשו לשוטה רפואה בדוקה יש להעיר שנוכל לסמוך ע"ז מהא דנדה ס"ו גבי חרדה דדמא ויש לחלק דל"ד פלל ואקצ"ר:] טו) ואחר פותבי ראיתי בשו"ת זכרון יוסף חאה"ע סי' י' באשה שהיה לה טירוף שחשבה תמיד שעומדים עליה להרגה ובשא"ד היא כשאר בני"א והתיר לגרשה.

אף לא הרגיש במש"ל בדעת הרמב"ם שלפמ"ש יש מקום להחמיר בכגון זה. וראיתי שכתב שם שאף להרמב"ם אם בדקוהו ורואים שעושה שא"ד בדעת שלימה תולים השטות באיזה חולי ומביא ראיה מהמרדכי ר"פ מי שאחזו בנטרפה דעתו ובדקוהו בדיקה משולשת ונתברר שבאותה שעה היה חלים.

והשיב שאם לא הוחזק שוטה בהני דחגיגה הוי כפיקס וא"צ בדיקה. ולזה הוכיח בדדיקה משולשת וברורה מהני לשוטה.

ולענ"ד תמוה לומר פן דמהני בדיקה ופשוטות סוגיא דחגיגה לא משמע פן ובמרדכי שם איירי בשכ"מ ובדקוהו בדיקה המבוארת בש"ס גבי נשתתק בגיטין ס"ז ע"ב וע"ב ע"ב חז לאו ותרי הן והיינו בדיקה משולשת.

ונסתפק השואל דאפשר לא מהני זה רק בנשתתק ולא בנטרף דעתו. והשיב לו שא"צ בדיקה פלל ועדיף מנשתתק פיון שאין בו הנהו דחגיגה.

ועב"י סי' ככ"א בשם העיטור לחלק בדין הבדיקה בין שוטה לנשתתק ועמש"ל אות ט' בזה. וגם דהא דעת השואל שם דע"י בדיקתו שהוא חלים בשע"ה זו הוי פעמים חלים ועתים שוטה והשיב לו שאינו שוטה פלל: ועוד הביא ראיה שם מיבמות קי"ג דדייק אב"י מעולמית כר' יצחק ואלא דחי דקמ"ל אף דחריף טפי כדדחי בגיטין ע"א גבי חרש אלמא בשוטה שחריף טפי הוי כפיקס.

ותמיהני דלבד דאב"י לא ס"ל האי דיחויא בגיטין שם. הנה באמת לא שייף זה הכא שעיקר הדקדוק הוא ל"ל קתני עולמית גבי נשתתק דקתני שם מעיקרא.

וגם לא דמי פלל לחרש דשם פיון שרואים שדעתו ושכלו פריא י"ל דנתברר שהוא פיקס פכל אדם ולהכי צריף להשמיענו. אבל בשוטה אין שייף רבותא זו פלל שפן דרף השוטים שפראים פפקחים בשאר דבריהם ואקצ"ר בדבריו פי אין נוגע לדברינו: וגט בע"כ פשוט דלא מיקרי כמ"ש מהרמ"פ סי' ח' גבי חרש דלא מיקרי בע"כ פיון דלא הוי באונס וכ"נ דאטו לפי תקנת רגמ"ה לא יגרשו חרש לעולם ובפרט בני"ד שפיון שיודעתלשמור גיטה ועצמה ויצאה מכלל שוטה.

והוּיָא פְּפִיקַחַת גְּמוּרָה כַּמֶּשׁ"ל. וּכ"כ בְּזִכְרוֹן יוֹסֵף שֶׁם דָּלָא הָוֵי גֵט בַּע"כ בַּכַּה"ג: טז)
[וּלְעֵינֵי קוֹשְׁיֵי הַטו"א שֶׁהַזְּכָרָנוּ בְּחִגְיָה ד' דְּלִמְאֵי דְהָדַר בֵּיה ר"ה מְמַקְרַע לְחוּד א"כ
הֵיכִי תִּנִּי בְּפְרִיזָתָא בְּנִלְהוּ בְּהַדְדֵי לְכַאוּרָה י"ל דְּהַפְּנוּנָה אוּ הֵנִי תַרְתִּי דְלֵן בְּבִיה"ק וְיוֹצֵא
יְחִידֵי אוּ הָא דְמַקְרַע.

וּכְעֵין זֶה אֵיתָא בְּקוּדוּשֵׁין י"ג ע"א דְפָרִיף שֶׁם וְאֵימָא אֲלֵה לְחוּד וְהִנְהוּ לְחוּד ע"ש. וְהוּא
מְמַשׁ כְּהָדָּ דְהָכָא.

וְנִשׁ לְדַחוּת דְבִיבְמוֹת פ' ע"ב אֵיתָא דְלַר' יוֹחֲנָן מְתַפְרָשֵׁת הַפְּרִיזָתָא שֶׁם גְּבִי סִמְנֵי סָרִיס
ג"כ אוּ תַרְתִּי אוּ חָדָא. ע' שֵׁיטַת הַרְמְב"ם פ"ה מְה"א בְּזָה וּבְרַאָב"ד שֶׁם וְע"ש בַּלח"מ
וּאֲכַמ"ל בְּזָה.

וְרַב הוּנָא פְּלִיג עַל ר"י וּמְפָרֵשׁ שֶׁיְהִי בְּנִלְהוּ מְמַשׁ. אֲלֵמָא דְלַר"ה לָא נִיחָא לֵיה לְפָרֵשׁ הֵכִי
אוּ תַרְתִּי אוּ חָדָא וְשִׁפִּיר מְקַשָּׁה הַטו"א עַל ר"ה לְטַעְמָיָה.

אַבְל בְּקוּדוּשֵׁין פְּרִיף הֵכִי לַר' יוֹחֲנָן שֶׁם דַּס"ל בִּיבְמוֹת לְפָרֵשׁ פֶּן כַּנ"ל. אַבְל הוּא דְחוּק
דְדִילְמָא ר"ה לָא פְּלִיג עַל ר"י שֶׁם רַק מְצַד עֵיקַר הַדִּין אַבְל שִׁפִּיר מוֹדָה שְׁאֵפְשָׁר לְפָרֵשׁ
כֵּן.

וְכַה"ג אֵיתָא בְּמִנְחוֹת ע' דְחֻשְׁבִּיב ה' מִינִים שֶׁמְצַטְרְפִים זַא"ז וְהַפְּנוּנָה שֶׁם כ"א עַם מִינוּ
ע"ש בְּרִש"י [וְתוֹס' וְאַקְצָר] וְלִמְעֻשָׁה בַּנ"ד הַסְּכִים אַז גַּם הַגַּאבְד"ק בִּיאֲלָאֶסְטָאָק זַצ"ל
לְהַתִּיר לְגְרֻשָׁה: סִימָן עַט בְּטוֹר וּבְרַמ"א בַּאֲהַע"ז ס' קכ"ו ס"ה פְּתַבּוּ שֶׁיִּכְתְּבוּ בְּשָׁנִים
הַמְּנִין הַמְּרַנְבָּה קוֹדֵם וּבְיָמִים הַמוּעֵט קוֹדֵם.

וְתַלּוּ הַמְּפָרֵשִׁים הֵךְ סְבָרָא בְּהָא דְיוֹמָא נ"ה דְפְּלִיגֵי ר"מ וּר"י אֵי מוֹנָה אַחַת וְשְׁתֵּים אוּ
שְׁתֵּים וְאַחַת וּמְסִיק שֶׁם מָר כִּי אַתְרֵיהּ וּמָר כִּי אַתְרֵיהּ וְלָזָה אֵין הַכְּרַעָה בְּזָה אֵיף לְעֻשׂוֹת.
וּמ"ש הַטוֹר וְהַרְמ"א לְכַתְּבֵי בְּיָמִים בְּשִׁנּוּי מְבֻשְׁנִים גְּתַחְבְּטוּ הַמְּפָרֵשִׁים לְמִצְוֵי טַעַם עַד
שֶׁנִּדְחָקוּ לוֹמַר שֶׁזֶה כְּדֵי לְגַלּוֹת שְׁאֵין קְפִידָא בְּזָה.
ע' בְּגֵט פְּשׁוּט שַׁכ"כ. אַבְל ז"א.

דַּא"כ לְמָה פְּתַבּוּ שֶׁיִּכְתְּבוּ בְּיָמִים דְּנוּקָא הַמוּעֵט קוֹדֵם הוּל"ל שֶׁיִּכְתְּבוּ בְּיָמִים וּבְשָׁנִים
בְּאַחַד הַמוּעֵט קוֹדֵם וּבְאַחַד הַמְּרַנְבָּה קוֹדֵם. עוֹד פְּתַב שֶׁם הַג"פ בְּטַעַם הַטוֹר שֶׁכֵּן הַנוֹקְבַע
וְהַנְּרָגְלוּ לְכַתְּבֵי בְּמִקוֹם הַטוֹר בְּיָמִים הַמוּעֵט קוֹדֵם.

וְלְכַאוּרָה יֵשׁ מְקוֹם לְזָה כֵּינֵן דְּהַש"ס מְסִיק שְׁתַּלּוּי בְּמִנְהַג הַמְּקוֹם. אַבְל ז"א דַּא"כ הוּ"ל
לְהַטוֹר לְכַתְּבֵי שֶׁכֵּן הַמְּנַהֵג וְהַהֲרָגֵל אֲצֵלָם וּלְבָאָר שְׁתַּלּוּי בְּמִנְהַג הַמְּקוֹמוֹת וְכֵן הַרְמ"א
הוּ"ל לְכַתְּבֵי שְׁתַּלּוּי בְּמִנְהַג הַמְּקוֹם בְּשָׂאָר שְׁטָרוֹת אוּ בְּדִיבּוּרָם: וּבְאַמַּת מ"ש הַב"י
וְאַחֲרָיו נִמְשְׁכוּ כָּל הָאַחֲרוֹנִים דְּמִשְׁמַע מִהַטוֹר כֵּן.

לְעַנ"ד לָא מוּכַח מִיַּדִּי מִהַטוֹר שֶׁהֲרִי לָא פְּתַב זֶה לְעַנְיָן שֶׁצָּרִיף לְכַתְּבֵי פֶן בְּגֵט רַק שֶׁפְּתַב
זֶה לְעַנְיָן שֶׁיִּכְתְּבוּ בְּיָמִים לְשׁוֹן זְכָר וּבְשָׁנִים לְשׁוֹן נְקֵבָה וְרַק שְׁלֵא דְקִדְקָ בְּזָה בְּלִשׁוֹנוֹ
וְכַתְּבֵי פַעַם מוּעֵט קוֹדֵם וּפַעַם מְרַנְבָּה מְשׁוּם שְׁבָאַמַּת אֵין קְפִידָא כְּמוֹ שֶׁהַכְּרִיעַ הַב"י שֶׁם
לְדִינָא דַּאֵין קְפִידָא: וּבְאַמַּת גּוּף הַדְּבָר שֶׁפְּתַבּוּ הַפּוֹסְקִים לְתַלּוֹת זֶה בְּמַחְלֻקַּת ר"י וּר"מ
דְּיוֹמָא צ"ע לְעַנ"ד דְּאַפְשָׁר שֶׁם פְּלִיגֵי רַק בְּמִזְפִּיר שְׁנֵי דְבָרִים נְפָרְדִים כְּהָא דְאַחַת וְשְׁתֵּים

דבאמת הו"ל שלש רק שמונה כ"א לבד בשביל שזה למעלה וזה למטה ולזה בכה"ג יש שמזכירים המגן המרובה קודם ויש שמזכירים המועט.

אבל במגן דאורי בדבר אחד לכ"ע אין שינוי שום קפידא בזה וכמו שמצינו בתורה פעמים כה ופעמים כה. ועוד נראה שספרת המקדמים שם המועט הוא מפני שהאחת שלמעלה כבר ניתנה וראוי להקדימה קודם אותם שאנו עוסקים בהם פעם ופעם מ"ש התוס' בסופה כ' ע"א וכתובות כ' ע"ב דהיא דאורי באיזה דבר מקודם ואח"כ רוצה להזכירו עם עוד איזה דבר מזכיר מקודם מה שהוזכר ברישא ואח"כ דבר הנוסף ע"ש.

ואף שכתבו שם הטעם ג"כ מפני שמזכיר הפשוט תחילה מ"מ העיקר שם בדבריהם מפני שפיר הוזכר מקודם ע"ש. וע' שבת כ' ע"ב בתו' ד"ה כמה ומנחות ס"ג ע"ב.

ומ"ד שתיים ואחת ס"ל שמתחילה צריף למנות הדבר שעוסק בו ואח"כ להזכיר הדבר שפיר נעשה ובדבר כזה קאמר הש"ס שהיו חלוקים מנהג מקומותיהם אם להזכיר דבר העוסק בו מקודם או לא.

וכעין זה אמרינו ריש נדרים דזימנין מתחיל במאי דסליק מינה וזימנין במאי דפתח וכ"ש הקא במאי דעסיק בה. ואף כי איני פדאי לחדש פירוש נגד רש"י ושאר מפרשים אבל לדינא לענ"ד אין מסוגיא זו שום ראיה וכמש"ל.

ובירושלמי שם מפרש טעם האומר אחת ושתיים כדי שינגמרו ההזאות במספר ז ע"ש. והאומר שבע ואחת צ"ל טעמו שמקדים דבר שעוסק בו וכמש"ל וע"ש בירושלמי: ובבבאורי הגר"א ראיתי בסי' קכ"ו שכתב דלהכי כתבו הטור ורמ"א לכתוב בימים מגין המועט קודם ובשנים המרובה מפני שבתורה כתוב כן.

ולענ"ד דבריו צע"ג לכאורה דהא מצינו כמה פעמים להיפוך ע' מ"ב כ"ה כ"ז. ורמיה נ"ב ל"א.

חגי א' ט"ו. ב' א' י' י"ח כ'.

זכריה א' ז. דניאל י' ד' י"ג.

נחמיה ט' א'. דה"י ב' ז'.

שבכל מקומות הנ"ל כתוב במספר הימים מגין המרובה קודם. בראשית ה' ו' ז' י"א ט"ו י"ז כ"א כ"ג כ"ה ל"א ל"ב י"א י"ב י"א י"ז ה' י"ג מ"ו כ"ח ויקרא כ"ה ח' ובמדבר ח' כ"ד ל"ב ל"ט יהושע י"ד י' ורמיה כ"ה ג' נ"ב ל'.

כתוב גבי שנים מגין המועט קודם. וכ"כ התוס' ישנים ביומא נ"ה שבמקרא לא מצינו קפידא בזה רק שפעמים כה ופעמים כה.

ובאמת דברי התו"י שם צ"ב שכתבו אהא דאמרינו מר כי אתריה וכו' שגם במקרא מצינו שאין קפידא שקשה לכאורה דאדרבא קשה דבסוגיין משמע שיש קפידא רק שתלוי במנהג המקום איה שתפסו ושוב אין לשנות מפני שנוהגים.

ולפמש"ל בפירושו הסוגיא י"ל דכוננת התו"י דמנהג המקומות פליגי אם להתחיל בדבר שעוסק בו או בדבר שפבר נעשה. ורק קשה להו דהא צריה להיות כלל באיזה להתחיל במרובה או במועט.

וע"כ צ"ל דבזה לכ"ע אין קפידא וע"ז מיייתי התו"י דגם במקרא מוכח שאין קפידא. ועכ"פ דברי הגר"א צ"ע: ונראה פוננת הגר"א דגבי שנים מצינו בתנ"ך רוב פעמים המרובה קודם וגבי ימים אף שרוב פעמים ג"כ המרובה קודם אבל כל מקום שפתוב פן אין שם תיבת יום.

רק בכך וכך לחדש ע"ש. אבל במקום שפתוב תיבת יום שם פתוב בכ"מ המועט קודם וכיון שבגט אנו פותבים תיבת יום לזה צריה לכתוב המועט קודם.

פן צ"ל בדעת הגר"א. אבל גם זה צ"ע דמה נ"מ בזה דהא בין בזה ובין בזה קאי על מספר הימים.

וגם במספר השנים נלע"ד דהא דאזלינן בטר רוב פעמים היינו דמזה מוכח שפן עיקר דרכי לה"ק פינון שתפסו פן ברוב מקומות והמיעוט שפתוב להיפוך אנו דנין פיוצא מן הכלל.

ולפ"ז נראה דזה שייך רק בתורה או בנביא אחד לפי שמצינו שפוטב התורה או הנביא בדבריו תפס רוב פעמים כך. אבל במקום שמצינו בנביא אחד כך ובשני להיפוך.

א"כ אין ראיה מזה על דרכי הלשון. ואדרבא ראיה מזה שאין קפידא בדבר או שתלוי במנהג המקומות וכדאמרינן ביומא נ"ה.

ובאמת נראה שהעיקר יש ללמוד מלשון התורה שנאמרה מפי הקב"ה אבל מלשונות הנביאים אין שייך ללמוד ממה שנמצא הרוב כך בנביא אחד פי אולי כתב או אמר עוד הרבה דברים ואם היו לפנינו והיינו מצרפים אותם יחד אפשר שהיה הרוב להיפוך.

ורק שאפשר לומר שפינון שהנביא הזה נכתב ע"פ רוח"ק אפשר שבכוננה נכתב הרוב בו פן פדי שגדע שפן הם דרכי הלשון. אבל כשמצינו בנביא אחד כך ובשני להיפוך שוב לא שייך זה ואדרבא מוכח מזה שאין קפידא בדבר.

וא"כ בנ"ד בתורה אף שלא ירדתי למגן אבל לפום רהיטא נראה שרוב מקומות נכתב בשנים המועט קודם ורק בנביאים נמצא להיפוך. וא"כ אם נתפוס פמו בתורה שכ"נ עיקר כמש"ל.

צריה לכתוב המועט קודם. ואם נצטרף גם נביאים וכתובים א"כ מוכח עכ"פ שאין קפידא וכמש"ל: ולזה נלע"ד עיקר שאין שום קפידא בדבר כמ"ש הב"י וכ"כ בג"פ בשם מהריק"ש.

וגם הטור דעתו פן לענ"ד וכמש"ל וכמש"ל. וצ"ע טובא על הרמ"א וכל סדרי גיטין באחרונים שסתמו לכתוב בימים להיפוך מבשנים.

וצ"ל כמ"ש הג"פ שהכוננה להורות שאין קפידא בדבר. וא"כ ממילא אין שייך להקפיד בזה.

וְקָרוֹב לומר שְׁלֹכְתָחִילָה יוֹתֵר טוֹב לְכַתּוֹב בְּשִׁנְיָהֶם שְׁנֵה. וּמכ"ש בְּדִיעֵבֵד אֶף שְׁאִינוּ שְׁעַת הַדְּחָק וְאֶף שְׁלֵא גִיתָן אִין פְּדַאי לְהִטְרִיחַ הַסּוֹפֵר לְכַתּוֹב אַחַר בְּשִׁבִיל זֶה וְאֶף שְׁנִיגְוּ כֹן בְּגִיטִין אֶצְלֵינוּ.

בכ"ז פִּינֵן שְׁהַמְנַהֵג לְהוֹרוֹת שְׁאִין קִפִּידָא. א"כ אִין שְׁיָיָה לְהַקְפִּיד בְּדִיעֵבֵד.

וכ"כ בִּסְה"ג שְׁל מַהֲר"מ ר"י וּבְבִרְכַת הַמַּיִם שָׁם שְׁבְדִיעֵבֵד כְּשֶׁר אֶף שְׁלֵא גִיתָן וְאִינוּ מְקוֹם עֵיגוּן ע"ש ס' ק"ו בְּזֵה. וְנִרְאֶה שְׁאֶף שְׁלֵא כְּתַב רַק שִׁטָּה רֵאשׁוֹנָה.

אִם הוּא טוֹרַח לְהֵם לְחַזֵּר וּלְסַדֵּר מִתְחִילָה. אֲזִי א"צ לְחַזֵּר וּלְכַתּוֹב פִּינֵן שְׁמַעֲיָקָר הַדִּין אִין קִפִּידָא: סִימָן פ' כ' יְדִידֵי שִׁב"ז הָרַב הַג' בּו' מוה' יְהוּדָה דוֹב הַלּוֹי נ"י מ"צ בְּגִלְאֻנְאָה מְכַתְּבוֹ הַגִּיעֵנִי עָרַב הַחַג.

וע"ד אֲשֶׁר נִזְדַּמֵּן לוֹ לְמַעֲשֵׂה בְּגִט שְׁאֵבִי הָאִשָּׁה שְׁיָלַם שְׁכַר הַגִּט. וְחַשְׁשׁ לְדַבְרֵי הַתּוֹרָה גִּיטִין ס' ק"ב סק"ו דְּבַכְה"ג אִינָה מְגוֹרְשֶׁת אֶף דִּיעֵבֵד וּמכ"ש בנ"ד שְׁנִקְל לְהַשִּׁיג גִּט אַחַר.

וְחַפֵּץ לְדַעַת דַּעֲתֵי הַנְּקֻלָּה בְּזֵה. וְהִנֵּה אִם כִּי לֹא בִי הִיא לְדוֹן בְּעַסְקֵי גִיטִין אַחַר הַחֲלֻטָּה הַגְּאוֹן הַתּוֹ"ג.

אוּלָּם בְּכ"ז אֲמַרְתִּי תוֹרָה הִיא וְכו' וְאֶבְרַר הַנְּ"ל בְּזֵה בַעֲה"י. וּבְאֲשֶׁר כִּי רְאִיתִי הַתּוֹ"ג הוּא מִפִּירֵש"י גִיטִין כ' ונ"י פג"פ דְּלֹא תִקְנוּ רַבָּנִין לְאֶקְנוּיֵי לְבַעַל רַק אִם הָאִשָּׁה נוֹתְנַת שְׁכָר.

וְלֹא כְּשֶׁאֲחַר נוֹתֵן. לְזֵה נִבְרַר דַּעַת רַש"י ונ"י בְּזֵה בַס"ד וּמִמִּילָא נְבוֹא לְדַעַת ש"פ בְּזֵה: (א) בְּכ"ב קס"ז תָּנִן דְּהַבְעַל נוֹתֵן שְׁכָר הַגִּט וְאֶמְרִינוּ עֲלֵה בְּש"ס דָּף קס"ח מ"ט דא"ק וְכַתֵּב וְנָתַן וְהָאִידְנָא דְלֹא עֲבָדִינוּ הֵכִי שְׁדִיּוּהָ רַבָּנִין אִשָּׁה כִּי הִיכִי דְלֹא נִשְׁהִיָּה.

וּבְגִיטִין כ' אִיתָא א"ר חֲסֵדָא יְכִילְנָא לְמִיפְסְלִינָהּ לְכֹלֵי גִיטֵי דְעֻלְמָא א"ל רְבָא מ"ט אִילְיָמָא מְשׁוּם דְכ' וְכַתֵּב וְהָאִי אִיהִי קָא כְּתֻבָּה לִיהָ וְדִילְמָא אֶקְנוּיֵי אֶקְנוּ לִיהָ רַבָּנִין וְאֵלָא מְשׁוּם דְכ' וְנָתַן וְהָאִי לֹא יְהִיב לָהּ מִיְדֵי דִילְמָא נְתִיבַת גִּט הִיא תַּדַּע דְשִׁלְחוּ מִתָּם כְּתָבוּ עַל אַה"נ כְּשֶׁר.

וּפִירֵש"י אִיהִי כְּתֻבָּה לִיהָ נוֹתְנַת שְׁכָר הַסּוֹפֵר כְּדָמְרִינוּ בְּגַמ' בַּג"פ מְשׁוּם תְּקֻנַּת עֲגוּנוֹת עַכ"ל. וְדַקְדָּק הַתּוֹ"ג דְּלָמָּה לֹא מִיְיָתִי מִתְּנִיתִין דָּדָף כ"ב דְּהָאִשָּׁה כּוֹתֵבַת גִּיטָה וְע"כ מְשׁוּם דְּבַש"ס כ"א ע"א מְשַׁמַּע דְּאִירֵי שְׁהָאִשָּׁה מְקַנְיָא הַגִּט לְבַעַל אַחַר הַכְּתִיבָה דְפְּשִׁיט שָׁם מִיָּנָה דְּאִשָּׁה דְּעָה לְאֶקְנוּיֵי וּא"כ מְקַנְיָה גַם שְׁכָר הַכְּתִיבָה.

אָבֵל מְב"ב מִיְיָתִי שְׁמַעֲשִׂים בְּכָל יוֹם שְׁקֻלָּף שְׁל בַעַל וְאִשָּׁה נוֹתְנַת שְׁכָר הַסּוֹפֵר וּבְעֵי לְפָסוּל מְשׁוּם דְּבַעֲיָנוּ וְכַתֵּב וּבְעֵינֵן שְׁיָהּ הַבְעַל מְכַתִּיבוּ וְהוּא יִשְׁלַם שְׁכָר הַסּוֹפֵר. וּמִשְׁנֵי דְרַבָּנִין אֶקְנוּ לִיהָ וְכ"כ הַנְּ"י פַּג"פ דְּבַעֲיֵי שְׁיָהּ הַבְעַל מְכַתִּיבוּ וּא"כ הָרִי לֹא הִקְנוּ רַבָּנִין רַק כְּשֶׁהִיא נוֹתְנַת הַשְּׁכָר וְלֹא כְּשֶׁאֲחַר נוֹתֵן וְצָרִיף שְׁיָקְנָה בְּפִירוּשׁ לְבַעַל עַכ"ד: וְתַמְהֵנִי שְׁלֵא רְאֵה דְבָרֵי הַרְמָב"ן הוֹבָאוּ בְּב"י ר"ס ק"כ וְז"ל הַרְמָב"ן שָׁם שְׁהַפֵּל הוּא מוֹכֵר לְבַעַל בְּאוֹתוֹ פְּשׁוּט שְׁנוֹתְנַת הִיא לְסוֹפֵר בְּגִט בֵּין קֶלֶף בֵּין דִּיּוּ בֵּין טְרַחוּ וְעַמְלוּ וְאֶקְנוּיֵי אֶקְנוּ רַבָּנִין לְבַעַל וְלֹא כְּדַבְרֵי הַנְּקֻדָּנִין שְׁמַקְנִין מִמֶּשׁ לְבַעַל אֵלָא רַבָּנִין אֶקְנוּיָהּ וְנִיחָלָהּ וְאֶע"ג

דלא מְשִׁיב פְּלוּם פֶּשֶׁר שְׁהָרִי אוֹמֵר אָדָם לְשָׁנִים כְּתוּבוּ וְכוּ' וְהוֹלֵךְ לַמַּדָּה יי וְהַמְּוֹשֵׁלָה בְּבוּר אוֹמֵר כָּל הַשּׁוֹמֵעַ קוֹלִי כְּתוּב גַּט לְאִשְׁתִּי וְהֵם כּוֹתְבִים בְּלִי שׁוּם הַקְּנָאָה דְּמֵאֵי וְכָתַב ע"י או ע"י שְׁלוּחוֹ וְלֹא פּוֹקֵי אִיהִי או שְׁלוּחָהּ.

הַלְּפָה מְדַאֲקֵנוּ לִיה רַבְּנָן פְּשִׁיטֵי דְסַפְרָא לְבַעַל וְאִין זֶה וְכִתְבָה פֶּשֶׁר דְּנַעֲשֶׂה שְׂכִירוֹ וְשְׁלוּחוֹ שֶׁל בַּעַל בְּפֶשֶׁט זֶה. וּמִיְהוּ אִם הָיָה הַפֶּל שֶׁל אִשָּׁה אַע"פ שֶׁשָּׁנִינוּ הָאִשָּׁה כּוֹתְבַת גִּיטָה דִּילְמָא צְרִיכָה הִיא לְאִקְנוּיֵי מַמְשׁ הַגָּט עֲצָמוּ לְבַעַל דְּלֹא תִיקוּן לִיה רַבְּנָן אֲלֵא פְּשִׁיטֵי דְסַפְרָא דְלֹא לִיקְנִיָּהּ הִיא לַגָּט מִן הַסּוֹפֵר אֲבָל דִּינָהּ לֹא תִקְנוּ לְבַעַל וְהִינּוּ דְדִיקְוִינּוּ עָלֶיהָ לְקַמֵּן אִי יִדְעָה אִיתְתָּא לְאִקְנוּיֵי או לֹא וְכוּ' וּמִיְהוּ כּוֹתְבַת בְּשִׁלְהָ וּמְקַנָּה וּל"צ לְאִקְנוּיֵי מַעֲיָקְרָא דְבִכְתִּיבָה שְׁלִיחַ הַבַּעַל הוּא שְׁאוֹמֵר כְּתוּבוּ וְכָתַב קְרִינוּ בִּיה וְלַגְבִּי וְנָתַן בְּעִינוּ שְׁלוֹ וְהַלְּפָה מְקַנָּה לוֹ הַגָּט כְּתוּב וְחֲתוּם וְהוּא מְגַרְשָׁה בּוּ כָּהּ פִּירֵשׁ יי ו"ל עכ"ל הַרְמַב"ן.

הָרִי מְבוֹאָר שְׁלִזָה לֹא הִבִּיא רַש"י הָא דְאִשָּׁה כּוֹתְבַת מִשׁוּם דְּשָׁם לִיכָא תִקְנִיתָא דְאִקְנוּ רַבְּנָן כָּלִל וְכִשְׁהִיא נוֹתְנַת שְׂכָר הַסּוֹפֵר עֵיקָר הַקְּפִידָא דְנִרְאָה כְּשְׁלוּחָהּ וּמִיקְרִי וְכִתְבָהּ וְכִדְאִקְנוּ לִיה מְמִילָא לֹא מִיקְרִי רַק שְׁלוּחוֹ כִּינּוּן שֶׁא"ל כְּתוּבוּ.

וּא"כ שְׁפִיר כְּשִׁנּוּתֵי אַחֲרִים א"צ כָּלִל לְהַקְנוֹת. דְּמַמְיֵלָא מוֹכַח שְׁהֵם מְשַׁלְמִים עֲבוּר הַבַּעַל וְהַסּוֹפֵר כּוֹתְבַת בְּשְׁלִיחוֹתוֹ כִּי דוֹנָקָא עָלֶיהָ הַקְּפִידָא תוֹרָה שְׁשִׁיכְתָּ בְּגַט אֲבָל בְּאַחַר לֹא שְׁיָיִף כָּלִל לוֹמֵר שְׁיָיִהָ שְׁלוּחוֹ שֶׁל אַחַר וְאִין עוֹלָה כָּלִל עַל דַּעַת הַמְשַׁלֵּם וְע"ד הַסּוֹפֵר שְׁיָיִהָ שְׁלוּחוֹ.

וְהָיִי כְּשׁוֹכֵר פּוֹעֵל לַעֲשׂוֹת בְּשֶׁל חֲבִירוֹ וְאוֹמֵר שְׂכָרָה עָלֵי. דַּמ"מ אִין לוֹ שׁוּם חֶלֶק בְּפַעֲלוֹתָם וְהַפֶּל שֶׁל חֲבִירוֹ.

וּא"כ נִתְבָּאָר שְׁלִדְעַת רַש"י וְהַרְמַב"ן וְכ"כ הַר"ן כְּהַרְמַב"ן וְרִי"ו הוֹבָא בְּכ"י שְׁפִיר דְּמִי אִם מְשַׁלֵּם אַחַר לְדִידוֹן שְׁגוּף הַנְּיָיִר וְדִיו מְקַנָּה הַסּוֹפֵר לְבַעַל כְּנֶהוּג: ב) וְכִבְאָמַת בְּפִירֵשׁ יי לַענ"ד בְּלֹא"ה א"ש דְּהָא ר"ח אָמַר שְׁיָיִכּוּל לְפֶסוּל גִּיטֵי דְעֵלְמָא.

וְע"ז הַנּוֹצֵרָה רַש"י לְהִבִּיא מְהָא דְב"ב דְּהַמְנַהֵג כּוֹ אֲבָל בְּמַשְׁנֶה דְאִשָּׁה כּוֹתְבַת גִּיטָה אִינוּ רַק דַּקְמ"ל דְּשָׁרִי בְכַה"ג. אֲבָל לֹא שְׁמַנְהֵג כּוֹ וְאִדְרַבָּא תָּנּוּ בְּמַשְׁנֶה בְּב"ב קס"ז שְׁהַבַּעַל נוֹתֵן הַשְּׂכָר.

וְרַק הַש"ס חִידוּשׁ שְׁם דְּהַאֲדִנָּא נִהְיָו שְׁהַאֲשָׁה נוֹתְנַת. וְהָא דְלֹא מְקַשָּׁה בְּב"ב שְׁם מְמַשְׁנֶה דְּכוֹתְבַת גִּיטָה הִינּוּ מִשׁוּם דְּבב"ב שְׁם עֵיקָר הַעֲנִיָּן לֹא נִחְתּוּ רַק לְדִין מִי יִתְּנוּ שְׂכָר הַסּוֹפֵר וְלִזְנֵה מְקַשָּׁה מְמַנְהֵגִינוּ שְׁמַטִּילִים עַל הָאִשָּׁה אֲבָל מְהַמְשָׁנָה ל"ק דְּשָׁם לֹא אֲשַׁמוּעִינוּ רַק דְּשָׁרִי לַעֲשׂוֹת כּוֹ אֲבָל לֹא שְׁמוֹטֵל עָלֶיהָ.

וּבְזָה מִיְנוֹשֵׁב ג"כ הָא דְּמִיְתִי הַש"ס בְּדַף כ"א מְהָא דְּהַאֲשָׁה כּוֹתְבַת גִּיטָה דִּינְדְעָה לְאִקְנוּיֵי וּפִירֵשׁ יי שְׁהַקְּנָתָה הַגָּט. וְקַשָּׁה דְּהָא רַבְּנָן אִקְנוּ לִיה וְכַמְש"ל בְּשֵׁם הַרְמַב"ן דְּגַם הַקְּלָף וְדִיו נִקְנִים לוֹ עי"ז.

וּמ"ש הַרְמַב"ן וְהַר"ן בְּזָה דְלֹא אִקְנוּ לִיה רַק פְּשִׁיטֵי דְסַפְרָא אֲבָל לֹא גוּף הַדְּבָר שְׁלָהּ. דְּחוּק לַענ"ד דַּמְנ"ל לְחֶלֶק בְּזָה וְאִטּוּ אִם נִתְּנָה חֶפְזָא לְהַסּוֹפֵר בְּעַד שְׂכָרוֹ לֹא אִקְנוּ לְבַעַל בְּכַה"ג.

והרשב"א בחי' תיגרץ דרבא דאמר דרבנן אקנו ליה לדבריו דר"ח קאמר וליה לא ס"ל רק נשיא מקנה לבעל בפירושו. וצ"ע דאם הנה המנהג שמקנים הגט בפירושו לבעל א"כ היכי ס"ד דר"ח למיפסל גיטי דעלמא וכי לא ידע מתניתין דאשה פותבת גיטה וגם רבא למה הוצרה לומר לדבריו דבר שאינו ולא השיב לו האמת.

אבל לפמ"ש א"ש בס"ד דבזמן המשנה לא היתה עדיין התקנה שהאשה תשלם שכר הסופר ורבנן הקנו לו וכדתנן בב"ב שבעל משלם שכר הסופר וא"כ ע"כ צ"ל דהא דכותבת גיטה שהקנתה לו הגט ושפיר דייק הש"ס מינה דינדעה לאקנויי וז"ב בס"ד [ועפ"ז שפיר י"ל דאחר התקנה אקנו לו רבנן אף קלף שלה אם פותבת בעצמה.

אף חלילה לי לחלוק על הראשונים בדין וגם פי יש עוד להעיר בזה אכ"מ רק עכ"פ מהקא אין שום הכרח לדינם לענ"ד. ומה שהביא הרמב"ן וש"פ עוד ראיה לדין הנ"ל מהא דגיטין כ' בטבלא שלה דאיתא שם דבעיא לאקנויי.

וקשה דהא אקנו ליה רבנן ועכצ"ל דלא אקנו בדבר שהיא שלה. לענ"ד י"ל דלא הקנו רק שכר הכתיבה והקלף שהיא הכרחי לגט משום תקנת עגונות דלא לישהיה אבל כשכותבים הגט על טבלא וכדומה לא תקנו להקנות ליה בכה"ג הטבלא שאין בזה תק"ע שהרי אפשר לכתוב על קלף או נייר וגם דהוי מילתא דלא שכיחא ולא תקנו רבנן בכה"ג] וע"ל אות ד': ג) והתו' כ' ע"ב ד"ה אשה הקשו וכי לא ידע מתניתין דאשה פותבת גיטה.

ותרצו דמצי לדחויי דכותבת על קלף דבעל אלא שנותנת שכר הכתיבה ורב אשי דפשיט מינה משמע ליה דאיירי בקלף שלה עכ"ל. ודבריהם צ"ע מ"ש שנותנת שכר הסופר דאם פוננתם מצד ששכר הסופר אקנו רבנן לבעל הא תקנה זו לא היתה בזמן המשנה כמש"ל וגם דהא עיקר המשנה קמ"ל דכשירה לכתוב בעצמה הגט וכדמסיק במשנה שם שאין קיום הגט אלא בחותמיו וא"כ למה הוצרכו לפרש דאיירי בנותנת שכר [והנה אפשר לומר דעת התו' דס"ד דהא דתנן האשה פותבת היינו חידוש התקנה דאקנו רבנן והאשה יכולה ליתן שכר הסופר וזהו פדעת הרא"ש הובא בב"י סי' ק"כ דס"ל דעיקר חיוב השכר גם עכשיו על הבעל רק דהתירו להאשה ליתן.

ושפיר י"ל דהתקנה היתה בזמן המשנה רק בב"ב איירי מעיקר החיוב ועפ"ז יש ליישב שיטת הרא"ש הנ"ל ואקצר. כי באמת ז"א דסוגיא דבב"ב משמע להדיא שאח"כ נתקנה תקנה זו וגם לשון המשנה שאין קיום הגט אלא בחותמיו מורה דלא נחית לתקנה זו רק להורות היתר פתיבת האשה בעצמה פנ"ל] ומצאתי קצת במהר"מ שיף שהתעורר ונשאר בקושיא.

ונראה פוננת התו' דס"ל דעיקר הקפידא הוא על הקלף ודיו שהיו של בעל אבל שכר הסופר לא איכפת לן פיון שהבעל אומר לו פתוב הרי הוא שלוחו וכ"כ התו' כ"ב ע"ב ד"ה והא דהא דקאמר ר"ח למיפסיל גיטי.

דעלמא משום דכתיב וכתב אוננתו סמוך דלאו מידי יתיב לה פיון שהיא שלה אבל וכתב שפיר מיקיים פיון שנקתב בציווי יעו"ש. הרי להדיא שעיקר הקפידא הוא על הקלף.

וְדַקִּיט הַש"ס ב"ב קס"ח גְּבִי שְׂכָר הַסּוֹפֵר מִשּׁוּם דְּבַעֲיָנוּ וְכַתּוּב וְנָתַן הַיָּינוּ מִשּׁוּם שְׂדֵרְכֶם הִיָּה שְׁהַסּוֹפֵר הִיָּה מְקַבֵּל שְׂכָר וְכּוֹתֵב עַל קֶלֶף שְׁלוֹ וְזֶה נִכְלָל בְּשִׂכְרוֹ וְכִדְאֲשִׁפְחוֹן בְּגִיטִין כ"ו בְּכּוֹתֵב טוֹפְסֵי גִיטִין שְׁהַסּוֹפֵר מְכִין הַגֵּט עַל קֶלֶף שְׁלוֹ.

וְכֵן הָא דְאֲמַרִּינוּ ב"ב קס"ז בְּשִׁטְר שְׁהַלְוָה נּוֹתֵן שְׂכָר ג"כ נִכְלָל בְּזֶה הַנִּיזָר כְּדַאִיתָא ב"ב מ"י"ג שְׁנִיזָר שְׁל לְוָה וְכ"כ הַרְמַב"ן וְהַר"ן שְׁהַקֶּלֶף נִכְלָל בְּשִׂכְר הַסּוֹפֵר וְלְזֶה אָמְרוּ דְאֶקְנוּ לִיה רַבְּנָן הַשְׂכָר פְּדֵי שְׁיַקְנָה הַסּוֹפֵר הַקֶּלֶף לְבַעַל כַּמ"ש הַרְמַב"ן וְהַר"ן פּנ"ל.

וְלְזֶה תָּנַן אִשָּׁה כּוֹתֵבֶת גִּיטָה אִף קוֹדֵם הַתְּקֵנָה בְּקֶלֶף שְׁלוּ פִי מִמְּלֶאכֶת הַפְּתִיבָה אִין קַפִּידָא פִּינּוּן שְׁהַקֶּלֶף שְׁלוֹ. וְהָא דְנִקְטוּ הַתּו' שְׁנוֹתְנַת שְׂכָר הַסּוֹפֵר הוּא לָאוּ דְנוּקָא דְהָא הַמְּשַׁנָּה אִיזְרִי שֵׁם בְּכּוֹתֵבֶת בְּעֶצְמָהּ רַק בָּאוּ לְפָרֵשׁ שְׁעֵיקָר רַבּוּתָא דְמַתְנִיתִין הִיא שְׂשִׁכְר הַסּוֹפֵר א"צ לְהִיּוֹת דְנוּקָא שְׁל בַּעַל וְשִׁפִּיר אִיזְקִיִּים וְכַתּוּב בְּכַה"ג וְכַמ"ש בְּדָף כ"ב ע"ב דְעֵיקָר וְכַתּוּב אֶסּוֹפֵר קָאִי יַעו"ש וּמְמִילָא ה"ה בְּכּוֹתֵבֶת בְּעֶצְמָהּ דְחַד טַעְמָא הוּא שְׁאִין קִיּוּם הַגֵּט אֱלָא בְּחֻזְמִיּוּ.

וְרַב אֲשִׁי ס"ל דְאִיזְרִי בְּקֶלֶף שְׁלָהּ וְע"כ צ"ל שְׁהַקְנָתוּ דְהָא עֲדִינּוּן לָא הִיָּתָה הַתְּקֵנָה דְאֶקְנוּ רַבְּנָן כַּמ"ש"ל: ד) וּמ"ש הַתּו' מְקוֹדֵם בַּא"ד דְלָא אֶקְנוּ לִיה רַק דְמִי כְּתִיבַת סּוֹפֵר מְדִידָה. אֲבָל טְבִילָא דִידָה לָא מְקֵנּוּ לִיה וְלִכְאוּרָה פּוֹנוֹת דְבְרִיָּהֶם פְּדַעַת הַרְמַב"ן וְהַר"ן שְׁהַזְכְּרָנוּ דְחַפְזֵי דִידָה לָא הֶקְנוּ לוֹ רַבְּנָן.

אֲבָל פְּבָר כְּתִבּוּ שְׁהוּא דְחֻזְק לּוֹמַר כֵּן וְגַם דַּא"כ לְמָה נִקִּיט רַמב"ח טְבִילָא לִינְקֵט קֶלֶף אוֹ נִיזָר דְהָא פְּתִבוּ הַרְמַב"ן וְהַר"ן דְגַם קֶלֶף שְׁלָהּ לָא אֶקְנוּ לִיה וְכִדְפִשִׁיט רַב אֲשִׁי בְּאֶמַת מְהָא דְכּוֹתֵבֶת גִּיטָה דְאִיזְרִי סְתָמָא בְּקֶלֶף וְנִיזָר.

לְזֶה נִלְע"ד שְׁפָנוּנְתֶם כַּמ"ש בְּאוֹת ב' דְאִף דְהַקְנוּ קֶלֶף שְׁלָהּ אֲבָל חַפְזֵי חָשׁוּב שְׁלָהּ לָא אֶקְנוּ לִיה. וְלַהֲכִי רַמב"ח שְׁהִיָּה אַחַר הַתְּקֵנָה נִקִּיט טְבִילָא דְבַכַּה"ג לָא אֶקְנוּ לִיה וְצָרִיכָה לְהַקְנוֹתוֹ.

וְהַיָּינוּ שְׁפָתְבוּ הַתּוֹס' דְרַק שְׂכָר הַסּוֹפֵר הֶקְנוּ לוֹ לְפִי שְׁהוּא דְבָר הַרְגִיל לְשַׁלֵּם לְסּוֹפֵר שְׁכַתּוּב וְהוּא נּוֹתֵן הַקֶּלֶף וְדִיּוֹ מִשְׁלוֹ פּנ"ל. אֲבָל טְבִילָא שְׁהוּא חַפְזֵי חָשׁוּב וְאִינוּ הַכְּרַחֲזִי לְצוּרָה הַגֵּט לָא אֶקְנוּ לִיה רַבְּנָן בְּכַה"ג וְצָרִיךְ לְהַקְנוֹת לוֹ בְּפִירוּשׁ.

וְרַב אֲשִׁי דְפִשִׁיט מְהָא דְכּוֹתֵבֶת גִּיטָה מִשּׁוּם דְאִזּוּ לָא נִתְקַן עֲדִינּוּן וְצָרִיכָה לְהַקְנוֹת לוֹ גַּם קֶלֶף וְנִיזָר [שׁוּב רְאִיתִי בַח'י הַרְשֵׁב"א בְּגִיטִין כ' ע"ב שְׁכַתּוּב לְחַלֵּק כַּמ"ש בִּין נִיזָר לְטְבִילָא וְהִבִּין כֵּן בְּכּוֹנוֹת הַתּו' רַק שְׁהוּא דְחָה חִילּוּק זֶה דְמָה לִי נִיזָר וְמָה לִי טְבִילָא.

וְלַעַנ"ד דִּיחֻזִּי כְּזֶה חֻזְר וְנִרְאָה לְקִיָּים דְבָרֵי הַתּו' וְכַמ"ש"ל] וּלפ"ז מְבִנְאָרִים שְׁפִיר דְבָרֵי הַתּו' כַּמ"ש דְעֵיקָר קַפִּידָא רַק עַל הַקֶּלֶף שְׁיָהָא שְׁל בַּעַל וְאֲשִׁפֵּר הַסּוֹפֵר לָא אִיכְפַת לָן פְּלָל וְחֻלְקִים עַל הַרְמַב"ן וְהַר"ן שְׁהַזְכְּרָנוּ שְׁנִרְאָה מְדְבְרִיָּהֶם דְגַם שְׂכָר הַסּוֹפֵר אִין רְאוּי שְׁיָהָא שְׁל הָאִשָּׁה מִשּׁוּם דְמִיחֻזִּי כְּשִׁלּוּחָה שְׁל אִשָּׁה וְכַמ"ש"ל.

וּמְמִילָא לְדַעַת הַתּו' וְדַאִי אִם יִתֵּן אַחַר שְׂכָר הַסּוֹפֵר אִין קַפִּידָא פִּינּוּן שְׁמַנְהִיגִינוּ לְהַקְנוֹת הַנִּיזָר וְדִיּוֹ לְבַעַל. וְכַדַּעַת רַש"י אִין הַכְּרַע אִי ס"ל פְּדַעַת הַרְמַב"ן וְהַר"ן אוֹ פְּדַעַת הַתּו'

שהזכרנו אבל עכ"פ אם אחר נותן ש"ד הסופר ש"ד וכמש"ל וע' בתו' גיטין כ"ט ע"א ד"ה משום: ה) ועיקר ענין ההקנאה לדעת רמב"ן ור"ן ורי"ו צריך ביאור.

דמ"מ ע"י מה קונה הבעל הקלף והדיו וגם מה תועלת במה שהקנו רבנן מעותיה לבעל. בשלמא למ"ד בב"ק ק"ב דדעת המוכר להקנות לבעל המעות אף שאינו יודע שהם מעותיו והכי קי"ל עח"מ סי' קפ"ד.

י"ל דה"נ הסופר פוננתו להקנות לבעל המעות וכיון שהקנו חז"ל המעות לבעל ממילא נקנה לו הכל. אבל למ"ד התם דכוננתו להקנות לקונה קשה דלאו כל ספרי גמירי דרבנן אקנו פשיטי דספרא לבעל.

והרמב"ן בחי' לב"ב דף קס"ז ע"ב פתב תק"ח הוא שפך וכו' נעשה כא"ל הא לה זוזי והקנה שטר למוכר דספר מקנה בעיניו וכו' אמרו שתהא פאומרת לו הא לה זוזי והקנה הגט לבעל לפיכך א"צ להיות הקסת והדיו והקלמוס והקלף אלא של סופר והוא מוכר הכל באותו זמן עכ"ל.

ועדיין צ"ע כמ"ש דהא הסופר אינו יודע מזה. ונראה דבאמת כיון שהבעל מצנה לסופר לכתוב.

נדאי יודע הסופר שהוא עיקר המגרש ומכנין הכל להקנות לו ורק כיון שהאשה נותנת ש"ד הסופר ובזה נכלל הקלף כמש"ל הנה אם הייתה מכוננת ליתן רק בעד הבעל הני שפיר קנה הבעל מדין עבד כנעני כדאיתא בקדושין ז' ובח"מ סי' ק"צ.

ואף דבעיניו שיהא שליח הלוקח כדאיתא שם ה"נ הרי הוא שליח הבעל שאומר לו לכתוב. וכנ"ל שהסופר יודע שצריך להיות של בעל.

אבל הא כבר איבעיא לרמב"ח בגיטין כ' אי אשה ידעה לאקנויי כשמקנה לבעל בפירוש משום דהגט חוזר לה אינה מקנתו באמת ע"ש ברש"י ותו'. ואף דפשיט שם דיידעה.

זה רק במקנתו בפירוש אבל הכא בסתמא ודאי י"ל שדעתה שיכתוב הגט עבורה בעד כספה פי לה ישאר אח"כ. וער"ן פ"ב דגיטין שרצה לפרש הא דלא ידעה לאקנויי שאינה יודעת שצריך להקנות יעו"ש.

ולזה תקנו חז"ל שהאשה תתן הש"ד בעד הבעל פירש שכתקנתם הקנו מעותיה לבעל שתתן עבורו ולא מצד עצמה וממילא הו"ל פאומרת בפירוש שיקנה הסופר לבעל והסופר בלא"ה פוננתו להקנות לבעל כמש"ל.

וכ"ז שייך באשה שעולה על דעתה לקנות הגט מצד שחוזר אליה כמש"ל אבל אחר כשנותן ש"ד הסופר ודאי אינו חושב לקנות פלל ורק נותן בעד הבעל וקנה מדין עבד כנעני כמש"ל ועוד יבואר אי"ה בזה: ו) והנ"י בפ' ג"פ פתב וז"ל וכתב ונתן משמע שהבעל הנותנו הוא מכתיבו שפורע ש"ד.

והשפּתא שְׁהאַשָּׁה נוֹתְנָת הַשְּׂכָר כִּי הִיכִי דְלָא נִשְׁהִיָּה וְכוּ' וְהָא דְכ' וְכַתְּב וְנָתַן ל"ק דְּצוֹנוּתָא
כְּתִיבָה קְאָמַר עַכ"ל. וּמִזֵּה הִבִּיא הַתּוֹ"ג רְאֵיָה דְבָעֵי שְׂיָהָא הַבְּעַל נוֹתַן הַשְּׂכָר מִדְּאוּרֵיִתָּא
וְרַק רַבְּנָן אֶקְנוּ לִיהּ שְׁל אִשָּׁה.

וְעַל סוּף דְּבַרֵּי הַנ"י שְׁפָתַב דַּל"צ רַק צוֹנוּתָא כְּתִיבָה כְּתַב הַתּוֹ"ג שְׁפָכַר תְּמָה עָלָיו הַג"פ.
וְהוּא תְּמָה לְכְּאוּרָה בְּאַמַּת דְּהָא בְּש"ס מְפֹרֶשׁ וְכוּן בְּדַבְרֵי שְׁתַּקְנ"ח הוּא כִּי הִיכִי דְלָא
נִשְׁהִיָּה וְא"כ מַאי קְאָמַר דְּוֹכְתַב הוּא צוֹנוּתָא כְּתִיבָה.

וְנִרְאָה דַּס"ל לְהַנ"י כְּעִין מ"ש הַרְשָׁב"א בַּח"י בְּגִיטִין כ' דְּרַבָּא לְטַעֲמִיָּה דַּר"ח קְאָמַר
דְּאַקְנוּ רַבְּנָן וְלִיהּ לָא ס"ל רַק שְׁמִפְרֶשׁ בְּאַנְפֵּן אַחַר. דְּבְּאַמַּת קִשָּׁה לְמָה לָא הִנּוּפֶר בַּפּג"פ
שְׁם הַתְּקֵנָה דְּאַקְנוּ רַבְּנָן רַק סְתָמָא שְׁדִיּוּהָ אִשָּׁה.

וְלִזְה מְפֹרֶשׁ דְּהַש"ס מְקִשָּׁה מַאי טַעֲמָא מְשׁוּם דְּבַמְשָׁנָה שְׁם מְתַבְּאָר דְּכָל מִי שְׁמַגִּיעַ לִידּוּ
הַטּוֹבָה וְהַהֲקַנְאָה הוּא נוֹתַן שְׂכָר כְּמוֹ בְּמֶכַר נוֹתַן הַלּוֹקֶחַ וּבְמַלְוָה נוֹתַן הַלְוָה שְׁעִי"ז מַלְוָה
לוֹ וְע"ש מ"ש הַנ"י לְעַנְיָן שׁוֹבֵר ג"כ.

וְא"כ גַּם כָּאן הָיָה לְהַאֲשָׁה לִית הַשְּׂכָר שְׁהִיא קוֹנָה א"ע ע"י הַגֵּט וְרִשׁוּת בְּיָדָהּ לִישָׂא בְּעַל
אַחַר. מִשָּׂא"כ הַבְּעַל שְׁרִשׁוּת בְּיָדּוּ לִישָׂא בְּלֹא"ה וְהוּא רַק מְקַנָּה.

וְאַף שְׁנַפְטָר מְשָׂאָר כַּסו"ע מ"מ נִקְרָא מְקַנָּה בְּגֵט וּמִמִּילָא נִפְטָר וְה"ז כְּעִין מְכָר
שְׁמוּכְרָמְקַבֵּל דְּמִים מ"מ מִיקְרֵי מְקַנָּה וְאַף בְּמוּכָר שְׁדֵהוּ מְפִנֵי רַעְתָּהּ כְּדִאיִתָּא שְׁם בַב"ב.
וְע"ז מְשַׁנֵּי דְכְּתִיב וְנָתַן פִּי דְּפִשְׁטוּת הַפְּתוּב מְשַׁמַּע שְׂאֵם רוּצָה לְגַרְשָׁה יְכַתּוּב גֵּט
וְיִתֵּן לָהּ עַל הוּצָאוֹתָיו וְאַף דְּעֵיקָר קָרָא אֲתָא לְצוֹנוּתָא כְּתִיבָה מ"מ מִמִּילָא ש"מ דְּכִיּוֹן
דְּתַלּוּי בְּדַעְתּוֹ וְרַצוֹנוֹ לְבַד מִמִּילָא? הָא מְשַׁלּוּ דְּוּוּדָאֵי אִם יִרְצָה לְגַרְשָׁה לָא נִפּוּף אוֹתָהּ
לִיתָן לוֹ עַל הוּצָאוֹת הַגֵּט.

וְדוּקָא בְּשָׂאָר שְׁטָרוֹת שְׁתַּלּוּי בְּדַעַת שְׁנִיָּהֶם שְׁיָיָה לּוֹמַר שְׁמִי שְׁקוֹנָה יִתֵּן הַשְּׂכָר מִשָּׂא"כ
בְּגֵט שְׁתַּלּוּי רַק בְּדַעְתּוֹ וְז"ב. וְכ"כ הַנ"י בְּמַשְׁנָה שְׁם שְׁהַבְּעַל נוֹתַן שְׂכָר מְשׁוּם שְׁהוּא
זְכוּתוֹ וְרַצוֹן נִפְשׁוֹ עַכ"ל.

וְהוּא נִפְלָא לְכְּאוּרָה דְּהָא הַש"ס מְפֹרֶשׁ מְקַרָּא דְּוֹכְתַב וְנָתַן וְע"כ צ"ל כַּמ"ש דְּלָאוּ יִלְפוּתָא
הוּא מְעִיקָר הַדִּין רַק דְּמִיָּתִי שְׁתַּלּוּי הַדְּבָר בְּדַעְתּוֹ וְרַצוֹנוֹ. וְע"ז אֶמְרִינָן דְּהַאֲיָדְנָא לָא
עָבְדִּין הָכִי כִּי הִיכִי דְלָא נִשְׁהִיָּה פִּי שְׁפָדֵי שְׁלָא תַתְּעַגְן הַעֲמִידוּ הַשְּׂכָר עָלֶיהָ כְּעִיקָר
הַסְּבָרָא שְׁיִתֵּן מִי שְׁהוּא טוֹבָתוֹ וּבְפֶרֶט שְׁלַפְעָמִים רוּדְפֶת אַחַר הַגֵּט וְהוּי לְרַצוֹנָה וְע"ז כְּתַב
הַנ"י דְּלָא תִקְשָׁה מְקַרָּא דְּוֹכְתַב דְּבְּאַמַּת עֵיקָר קָרָא דְּוֹכְתַב קָאֵי עַל צוֹנוּתָא כְּתִיבָה רַק
דְּמִמִּילָא נִשְׁמַע שְׁהַשְּׂכָר עָלָיו כַּמ"ש"ל.

אַבְל אֵינּוּ שְׁיָיָה כָּלֵל לְכַשְׁרוֹת הַגֵּט: ז) וְש"ס דְּגִיטִין ג"כ מְפֹרֶשׁ בְּאַנְפֵּן אַחַר דְּבְּאַמַּת קִשָּׁה
מַאי קְאָמַר ר"ח? כִּילְנָא לְמִיפְסַל דַּמְמ"נ אִם נִרְאָה לוֹ שְׁפָסוּל כְּלוּם מְשׁוּא פְּנִים יֵשׁ בְּדַבְרָא.
לְזֵה נִרְאָה דְּהוּי כְּהָא דְּאַמַר רַשְׁב"י מְשׁוּם רַאב"ע בְּעִירוּבֵין ס"ה יְכוּלְנֵי לְפָטוּר כָּל הָעוֹלָם
מִן הַדִּין דְּוּדָאֵי אֵין פְּוּוּנְתּוֹ שְׂיָהָא כֵּן בְּאַמַּת וְיִהְיֶה ח"ו עוֹלָם הַפְּקָר אַבְל הַפְּוּוּנָה שְׂיָשׁ מְקוּם
לְלַמֵּד זְכוּת עַל חֲטָאת יִשְׂרָאֵל מְפִנֵי צַעַר הַשְּׁעֻבּוֹד וְהַגְּלוּת ע"ש.

וה"נ אמר ר"ח שיש לו חשש ופקפוק בכל הגיטין משום דפשיטא דקרא משמע שהבעל יתן ש"כר. ואף שפאמת אינו פוסל הגט כמש"ל בכ"ז יותר ראוי לעשות פכתוב בלי שום חשש.

וע"ז משני רבא דאקנו ליה רבנן דאין בזה שינוי כלל דהא י"ל דאקנו ליה הש"כר והיא נותנת בשבילו. אבל מעיקר הדין גם ר"ח מודה דכשר וגם לרבא אין פאן חידוש תקנה כלל רק הא דשדיוה אאשה ורק דלדבריו דר"ח אמר שאפשר שהקנו לו רבנן ולזה לא הוזכר זה בב"ב.

ויותר נראה שמפרש הא דרבנן אקנו לאו בתורת הפקר ב"ד רק הכנונה שחז"ל צוו על האשה שתתן הש"כר בעד הבעל ולא מצד עצמה. ושפיר הסופר נש"כר לבעל מדין עבד פנעני כמש"ל אות ה' והו"ל שפיר נכתב.

ומ"מ פ"ה הנ"י בב"ב דנכתב הוא לצונאת פתיבה משום דפשיטא דש"ס שדיוה אאשה משמע לגמרי ובפרט לרמב"ח דמיבע"ל בגיטין כ' ע"ב אי אשה ידעה לאקנויי וכעין זה כ' הרשב"א ויבאר להלן א"ה.

ועפ"מ"ש מןושב לשון ודילמא אקנויי אקנו ליה רבנן דקאמר רבא דמאי ודילמא הא ע"כ צ"ל פו. אבל למ"ש א"ש דלא פא רק לדחות פקפוקו של ר"ח.

אבל בדין אין הכרח לזה וז"ב בס"ד בדעת הנ"י. וממילא שמענו דעתו שאין קפידא כלל בש"כר הסופר מי יתן ואף פשתתן האשה פשר ומכ"ש אם נתן אחר: ח) והרשב"א בחי' בגיטין כ' ע"ב פתב להקשות דרבא פשיט שם דאשה ידעה לאקנויי א"כ ל"ל הא דאקנו רבנן ותיגר דלדבריו דר"ח קאמר דס"ל לר"ח דלא ידעה לאקנויי ולזה לא ס"ל הכי רק ס"ל לרבא וכן לרב אשי דפשיט ג"כ מהא דאשה פותבת גיטה ידעה לאקנויי לבעל וע"ש שכ"כ בדעת רש"י.

ולא רציתי להאריך בפרטי דבריו שם אף שיש לדקדק בהם אבל חנכן מסקנתו נראה שם שמפרש שלא הקנו לו רבנן כלל ואין פאן שום הקנאה ורק שהאשה נותנת עבור הבעל ויודעת שעיקר הפתיבה הוא בעד הבעל ורק שמשלמת עבורו וידעה לאקנויי וקנה הבעל מדין עבד פנעני כמש"ל וז"ב בדעתו יעו"ש.

וא"כ ס"ל פדעת הנ"י שאין פאן הקנאה כלל ורק דהנ"י ס"ל שא"צ כלל לעיפובא שיהא של בעל. והרשב"א ס"ל דהוי לעיפובא ורק שפאמת האשה נותנת בעד הבעל פנ"ל.

ועדיין י"ל דטעמו משום שהקלף נכלל בזה כמש"ל אות ג' ואקצר. אבל עכ"פ לדעתו כל שפן אם יתן אחר ש"כר הסופר נדאי אמרינן דינע לאקנויי ושפיר קנה הבעל מדין עבד פנעני פנ"ל [ושם בחי' הרשב"א נראה דמפרש הא דאשה פותבת גיטה הוא מצד תקנה דשדיוה אאשה ועמ"ל אות ב' ג' בזה: ט) והמרדכי פג"פ פתב בשם רבינו ברוך דש"כר הסופר על הבעל משום דכתב ונתן ואם נתנה האשה פשר דתקיננו דנהבה אם חפצה דלא לשהייה.

וּכְדָאֵמַר רַבָּא בְּגִיטִין דְּה"ט דִּינְהִי רַבְּנָן מְשַׁל אִשָּׁה לְבַעַל דְּהֶפְקַר ב"ד הֶפְקַר וּמְקַיִים
שְׁפִיר וְכַתְּב וְנָתַן אֲבָל הַקְּלָף וְדִיּוֹ צ"ל מְשַׁל בַּעַל דְּהָא כְּתִיב וְנָתַן דְּאֶפִּילוּ בְּטַבְּלָא שְׁל
הָאִשָּׁה שְׁהֵגַט כְּתוּב עָלֶיהָ מְסַפְקָא בְּגִיטִין אִם צָרִיךְ עֲדִים שְׁהַקְּנֵתָה לְהַבַּעַל עכ"ד.

וּכ"ה דַּעַת הַהֲג"מ פ"ד מֵה"ג וְהֲג"א בְּשֵׁם ר"ת וְבַה"ע וְסַמ"ג וְסַמ"ק וְסַה"ת וְהָרָא"ש
וְהַטּוֹר שְׁהַתְּקַנָּה הוּא עַל שְׁכַר הַסּוֹפֵר. וְקַלְפָּה וְדִיּוֹ צָרִיךְ לְהַקְּנוֹת בְּפִירוּשׁ.

וּלְשׁוֹן הַמְּרָדְכִי צָרִיךְ בִּיאור דְּמַעֲיָקְרָא כְּתִיב דַּע"י הֶפְקַר ב"ד מִיָּקִיִּים וְכַתְּב וְנָתַן וְהַדְּר
כְּתִיב דְּקַלְפָּה יְהֵא שְׁל בַּעַל דְּבַעֲיָנוּ וְנָתַן. וְאֶפְשָׁר הָא דְּנִקְיָט מִתְּחִילָה מְשׁוּם דְּכַתְּב וְנָתַן ט"ס
וְצ"ל וְכַתְּב וְנָתַן וְכִמּוֹ דְּנִקְיָט אַח"כ בְּדַבְּרִיו וְכִמּוֹ שְׁהוּא בְּש"ס לְפָנֵינוּ וְעִיקַר פְּנוּנְתוֹ עַל
וְכַתְּב דְּמִיָּנִיָּה גִילְיָף דְּהַבַּעַל מְכַתִּיבוֹ וּמִן וְנָתַן גִּילְיָף שְׁיֵהָא שְׁלֹו וְכֵן ע"כ צ"ל דַּעַת הַנ"י
דְּמוֹנְתוֹ יְלִיף שְׁיֵהָא הַקְּלָף שְׁל בַּעַל דְּהָא מְפֹרָשׁ בְּסוּגְיָא דְּטַבְּלָא בְּגִיטִין כ' ע"ב דְּבַעֲי
שְׁיֵהָא שְׁלֹו הַקְּלָף וְע"כ דְּאָף דַּס"ל לְהַנ"י דְּשְׁכַר הַסּוֹפֵר אֵינוּ מְעַכֵּב דְּעִיקַר וְכַתְּב קָאֵי עַל
צְנוּאָת כְּתִיבָה כַּמֶּש"ל מ"מ וְנָתַן מְעַכֵּב שְׁיֵהָא שְׁלֹו.

אֲבָל בְּזָה פְּלִיג הַר"ב עַל נ"י דְּהַר"ב ס"ל דְּגַם וְכַתְּב הָוִי לְעִיפּוּבָא שְׁבַעַל יִתֵּן שְׁכַר סוֹפֵר
מְדַכְּתֵב דְּלֶהֱכִי מִיָּקִיִּים וְכַתְּב מְשׁוּם דְּהֶפְקַר ב"ד הֶפְקַר. אֲבָל הוּא דְּחֹק בְּדַעַת הַר"ב
לְעֻשׂוֹת ט"ס בְּדַבְּרִיו וְגַם כִּי הַסַּמ"ג וְבַע"ה"ת וְהַג"מ הָעוֹמְדִים בְּשִׁיטָה זוֹ כְּתִיבוּ בְּהֶדְיָא
דְּהָאִשָּׁה נוֹתְנָת שְׁכַר הַסּוֹפֵר וְשְׁפִיר מִיָּקִיִּים בְּהֶכִי וְנָתַן מְשׁוּם הֶפְקַר ב"ד יַעו"ש הָרִי
לְהֶדְיָא דְּגַם שְׁכַר הַסּוֹפֵר יְלִפִי מִן וְנָתַן.

וְצ"ל פְּנוּנְת הַר"ב דְּשְׁכַר הַסּוֹפֵר וְגַם הַקְּלָף יְלִפִינוּ מוֹנְתוֹ דִּיהוּ שְׁל בַּעַל רַק דְּבְשְׁכַר אֶקְנוּ
רַבְּנָן לְבַעַל וּבְקַלְפָּה לָא אֶקְנוּ רַבְּנָן וְאָף שְׁדַחֲוִק בְּלִשׁוֹנוֹ אֲבָל כ"ג פְּנוּנְתוֹ. וְכֵן מְפֹרָשׁ
בְּבַע"ה"ת הוּבָא בְּב"י ס' ק"כ וְכ"ג בְּסַמ"ג וְהַג"מ.

וְנִרְאָה דְּלִשׁוֹן בַּע"ה"ת שְׁהוּבָא בְּב"י הוּא סֵפֶר הַתְּרוּמָה שְׁחֲבָרוּ רַבֵּינוּ בְּרוּךְ וְכ"ג בְּאו"ז
ס' תַּשְׁט"ז שְׁהִבִּיא בְּשֵׁם ר"ב בַּסַּה"ת יַעו"ש וְא"כ לְהֶדְיָא כַּמֶּש"ל בְּכַוְנַת רַבֵּינוּ בְּרוּךְ
שְׁבַמְרָדְכִי. וְכֵן מְצִאתִי בַּסַּה"ת לְהֶדְיָא רִישׁ הַלְכוֹת גִּיטִין י) וְהָא דְּדִיִּיק בְּגִיטִין כ' ע"א
מְקַרָא דְּוְכַתְּב כְּבָר כְּתִיבוּ הַתו' כ"ב ע"ב דְּסַמִּיָּה עַל וְנָתַן.

וּבְב"ב קַס"ז דְּגַרְסִינוּ מ"ט דַּא"ק וְכַתְּב וְנָתַן פְּשׁוּט לְדַעַתְם דְּלֶהֱכִי מִיָּתִי וְנָתַן דְּמִיָּנִיָּה עִיקַר
יְלִפוּתָא. וְהִנֵּה הַרְשָׁב"ם כְּתִיב ה"ג מ"ט דַּא"ק וְכַתְּב וְנָתַן עכ"ל מְדַכְּתֵב ה"ג נִרְאָה שְׁהִיָּתָה
לְפָנֵינוּ גִירְסָא אַחֲרַת וְאֶפְשָׁר שְׁהִיָּה גִירְסָא בְּש"ס מ"ט דְּכַתְּב וְנָתַן כְּמוֹ שְׁהוּא הַלְשׁוֹן
בְּמְרָדְכִי וְעִיקַר יְלִפוּתָא מוֹנְתוֹ.

וְע"ז הַגִּיָּה הַרְשָׁב"ם שְׁצ"ל א"ק וְכַתְּב וְנָתַן וְהַלְמוּד מְוֹכָת וְכָהָא דְּגִיטִין כ' וְגִי הָרָא"ש
וּבְאו"ז ס' תַּשְׁט"ז מ"ט וְכַתְּב וְנָתַן. אֲבָל דְּחֹק לֹאֵמַר שְׁכַוְנַת רְשָׁב"ם לְאֶפּוֹקִי מְגִירְסָא זוֹ
לְהוֹסִיף תִּיבּוֹת אֲמַר קָרָא.

וְאָף כִּי אֶפְשָׁר לִיִּישֵׁב זֶה דְּאֲמַר קָרָא מְשַׁמַּע דְּרָף לִיְמוּד טְפִי וְלְאֶפּוֹקִי מְדַעַת הַנ"י וְאֶקְצָר:
וְהָא דְּפִרְיָה הַש"ס בְּגִיטִין מוֹנְתוֹ וְהָכָא לָא יְהִיב מִיָּדִי. וּפִירַש"י וְכַתּו' ד"ה וְדִלְמָא
דְּהַקְּוִיָּא מַגַּט שְׁאִינוּ ש"פ.

ואף דגם קנשיא קמייטא הוא מונתן מ"מ בקמייטא דייק מדכתיב ונתן בטר וכתב שהקלף והפתיכה יהו של בעל דונתן קאי על גט פתוב. אבל הא דפמש"פ דייק מממשעות לשון נתן שיהא כדי נתינה וע"ז דחי דאיצטריף ונתן לנתינת הגט פירש דבעי יציאה מרשותו ואף פמש"פ וכמ"ש התו' שם.

והפנ"י הקשה דע"כ רוב גיטין ש"פ דאלת"ה מאי פשיט מאשה פותבת גיטה דידעה לאקנויי דפמש"פ ל"צ לאקנויי דלאו ממון הוא. ותמיהני דאטו פמש"פ לא בעי הקנאה והא קי"ל דאסור לגזול פמש"פ ורק לאו בר השבה הוא עח"מ סי' שנ"ט.

וגם בדין אם התחילו גומרים אף בפמש"פ פדאיטא בב"מ נ"ה. ובשטמ"ק בשם הריטב"א כ' שם דבכלי פמש"פ נזקקין בתחילה ועקצה"ח סי' פ"ח בשם הרשב"א וא"כ ה"א נדאי בעי לאקנויי.

ומה שהקשה עוד למה לא מיייתי מעלה של זית. יש לדחות משום דשם י"ל דקאי באתרא דהוי ש"פ.

ומ"ש עוד פינודעיקר התירוץ דל"צ ש"פ בלשון נתינה א"כ עיקר חסר מן הספר. ולענ"ד הפנונה דהא כ' התו' דסתם נתינה קאי על נתינת הדבר שהוא ולא על שיעורו רק היכא דשינה הלשון מוכח דמצריף כדי נתינה יעו"ש ולזה ס"ד דש"ס דכל נתינה בעי ש"פ ודחי דסתם נתינה קאי על נתינת החפץ ומסירתו.

ולכדי נתינה בעי הוכחה. ומש"ש לפרש דמקשה פינו דהקנו משלה לבעל א"כ לא יהיב לה מידי דגם מקודם ה"ה שלה.

הנה גם על דעתי עלה לפרש פן. אבל א"א לומר פן דהא פינו שהקנו לו חכמים לחלוטין ממילא שוב הוי נתינה מעלייתא וז"ב לענ"ד: יא) ובאמת דחוק מאוד לשון הש"ס דגיטין ה"ל לדעת הר"ב ודעמייה דמקשה ברישא מוכתב ונהדר מונתן.

ולזה נלענ"ד יותר דכל הנהו פוסקים נמי ס"ל דמוכתב דייקין שהבעל יהא מכתבו והיינו שיהא שלוחו ולא יתערב בו שליחות האשה פלל כמש"ל לדעת הרמב"ן והר"ן. ורק דס"ל דבשכר הסופר איכא נמי משום ונתן דבעינו שיהא הכתב של בעל לגמרי ולא מהני שליחותו לחוד.

ולזה שפיר מקשה הש"ס ברישא מוכתב וה"א איהי כתבה כמש"ל להרמב"ן ונהדר מונתן ויליף מדסמיה וכתב לונתן דהכתב יהא שלו ג"כ וכעין שכ' הנ"י שהבעל הנותנו יהא מכתבו והיינו דמיייתי בב"ב קס"ח וכתב ונתן.

ומ"ש התו' בגיטין כ"ב ע"ב דלא בעי שליחות בכתבה ורק שיהא ברשות הבעל דליהוי לשמה ודפריף מוכתב אונתן סמיה דבעי שיכתוב בציווי ונתן. וה"א אפילו נכתב בציווי לא יהיב לה מידי דהכל שלה עכ"ל.

פנונתם גם פן מדסמיה ונתן לוכתב כמש"ל. ומלשונם נראה שהבינו דגם הקלף אקנו לבעל כדעת הרמב"ן מדכתבו דהכל שלה [וע"פ התו' ה"ל י"ל קנשיית התו' כ' ע"ב למה לא פשיט אביי ורבא דידעה לאקנויי מהאשה פותבת גיטה.

דינש לומר דאיינהו ס"ל כר"נ דמוקי לקמן כ"ג משנה זו כר"מ דנכתב קאי על חתימת
עדים ולא על פתיבת גט ע"ש. ור"ב דפריף ליה שם מ"מ י"ל דקונבלה מינה וא"כ ליפא
קרא פלל דבעי שיהא שוכר הסופר משלו פנ"ל.

אבל רב אשי דפשיט מינה ס"ל כמאן דמוקי לה שם כר"א דנכתב קאי אגוף התנרף
ושפיר מוכיח מינה. עוי"ל דאיינהו ס"ל פהנהו דמוקמי בדרף כ"ג רישא בשייר מקום
התנרף ואשה כותבת גיטה ס"ל דאייירי נמי בהכי והיינו דמסיק שאין קיום הגט אלא
בחותמיו דהיינו תנרף פהא דדרף כ"א ע"ב חתמו דקאי אתנרף יעו"ש.

דפירש"י דבחותמיו קאי על עידי מסירה דחוק קצת. ורב אשי דפשיט מינה ס"ל כר"ה
דמוקי שם בגדול עוע"ג ואף בתנרף וקרא דנכתב קאי על תנרף פנ"ל וא"ש קונשית התו'
הנ"ל]: נשוב לנ"ד דאף לדעת הר"ב וסמ"ג וש"פ החפש הוא רק כשהיא נותנת שוכר
הסופר שנמצא שיש לה חלק בו כי דעתה על עצמה מצד שחוזר הגט לה כמש"ל וגם
בסופר יש לחוש שמתערב בו שליחותה פנ"ל והוצרכו להקנות לבעל.

אבל אם אחר נותן השוכר אין דעתו פלל ע"ז כי אין לו שייכות בו פלל ורק הוי כפורע
חובו של חבירו או שוכר לעשות בפל חבירו דנדאי הוי המלאכה של חבירו וכמש"ל
לדעת הרמב"ן: יב) ובאמת צריף ביאור לדעתם מה קנין יש לאשה בגט ע"י שנותנת
שוכר פיון דגוף הגט של בעל וגם הדין ואי נימא דאנמן קונה בשבח פלי א"ש אבל אי
לא קנה קשה.

וצ"ל כמש"ל דכיון דכתיב וכתב ונתן ילפיו דגם הפתיבה יהא שלו ובשליחותו. ובזה
מבואר הא דמועיל דאקני רבנן ליה דכבר כתבו המפרשים דבכ"מ דאקנו רבנן היינו
מצד הפקר ב"ד וא"כ צריף עדיין לזכות בו באיזה קנין וע' נתיבות סי' רל"ה.

ובנ"ד כ' ג"כ המרדכי וההג"מ דהוי רק הפקר ב"ד וא"כ קשה במאי קנה הבעל. ואף אם
נתנו הסופר לבעל לגרש בו מ"מ אינו מכנין לקנות עתה פתיבת הגט וכבר נחלקו
הפוסקים אי ידו קונה שלא מדעתו וע' נתיבות וקצה"ח סי' רס"ח בשם מהרי"ט.

ובפרט דגם הסופר אין מכנין להקנות. אבל למ"ש א"ש דבאמת אין להסופר שום קנין
עצמי בגט רק מצד שעבוד שיש עליו בשביל מלאכתו ושוכרו וכיון שהפקירו חז"ל
השוכר ממילא שפיר מיקרי פל הגט של בעל כי אין לאחר שום חלק ושעבוד עליו.

ועוד נראה פיון שהקלף שלו קונים לו פליו של בעל כמו"ש המח"א דאף אין לו תוך
קונה מהא דב"מ ס"ז. ומצאתי בנתיבות סי' ש"ו שרצה לומר פן בישוב קונשית הפנ"י
מאנמן קונה בשבח פלי ודחה דהו"ל פליו ברשות מוכר.

ולענ"ד ז"א דהא בא ליד הבעל בשעת נתינה ואף אם נותנו ע"י שליח מ"מ הו"ל רשות
הבעל דשלוחו כמותו ונקנה לו רשות השליח או ידו לזה: יג) ולדעת הרמב"ן שהקלף
ג"כ של סופר קשה טובא במה קונה הבעל.

דאף דאקנו ליה רבנן זוי דאשה. מ"מ מעות אינן קונות לדין [ולפמ"ש הרשב"א דר"ב
לטעמיה דר"ח קאמר וליה לא ס"ל כמש"ל.

י"ל לפי מה שפירש"י בב"מ מ"ח דלר"י דס"ל מעות קונות מה"ת אם קינדש בו אשה מקודשת יעו"ש. א"כ ה"ה הקא לגבי גט מעות קונות.

וא"כ שפיר פריה ר"ח דהאשה קונה במעות הקלף וכן הכל. ולטעמיה דס"ל בב"מ מ"ט מעות קונות יעו"ש דקאמר פשם שתיקנו וכו'.

ולטעמיה א"ל רבא דאקנו רבנן. אבל רבא גופיה דס"ל משיכה קונה דאמר בב"מ מ"ח קרא ומתניתא מסייע וע"ש בתו'.

א"צ פלל לסברא דאקנו דבלא"ה אין האשה קונה במעות פנ"ל. ולזה שפיר פשיט ג"כ רב אשי מהא דאשה פותבת גיטה דינדעה לאקנוי גבי טבלא.

דס"ל נמי משיכה קונה כמ"ש התוס' בב"מ מ"ח. וא"כ לא ס"ל פלל תקנתא דאקנו לבעל ושפיר ס"ל שהסופר מקנה לבעל פשוטו לגרש בו ואקצר] ואם הסופר קונה הקלף עתה א"ש כמ"ש הר"ן שקונה עבור הבעל.

אבל אם יש לו מקודם מאי איכא למימר. והר"ן כ' שם שבאמת צריה להקנות לבעל.

ולא מצינו זה וגם הרמב"ן לא כ"כ ובכמה דוכתי בגיטין משמע שדרכם הנה להיות להסופר טופסין גיטין מוכנים ע' דף כ"ו וכ"נ דעת הרמב"ן שהובא בב"י ולעיל אות א' שכתב שהכל הוא מוכר לבעל באותו פשוט שנותנת האשה יעו"ש וצ"ע טובא במה קונה וכן בכל הנהו דמייתי הרמב"ן שם במושלף לבור ואינה נרק אם הקלף של האשה כתב הרמב"ן שצריה להקנות לו ממש יעו"ש.

וביותר קשה אם לא נתנו עדיין השכר לסופר או שפוחת בחנם א"כ אין פאן אפילו קנין פסוק. ואם מגרש ע"י שליח אפטר לומר שזוכה השליח הגט בשביל הבעל אבל אם הסופר בעצמו שליח כמ"ש האחרונים בסי' ק"כ ובב"ש סק"י ובר"ס קמ"א וע"ש בפ"ת דסופר יכול להיות שליח וא"כ אין שום אופן שיזכה הבעל.

ואם יש חילוקים בזה כל כה"ג הו"ל להרמב"ן לפרושי. אכן בטור אהע"ז סי' ק"כ הביא בשם הרמ"ה דכיון שצוה לעדים לכתוב וליתן הגט לאשה בזה נקנה הגט לבעל ובאו קנין הבעל ונתנה לאשה בבת אחת יעו"ש.

הרי שהרגיש בכמ"ש ויישב זה. ונהנה הרמב"ן אף פי לא נמצא בדבריו מפורש שיחלוק על סברת הרמ"ה מ"מ פשטות לשונו מבואר דלא ס"ל כהרמ"ה.

שוב אחרי פותבי ראיתי בב"ש סי' ק"כ שכתב לחלק באמת בין אם הסופר הוא השליח או לא ואם בחנם וגם כתב דהרמב"ן חולק על הרמ"ה יעו"ש ושמתתי שפנונתי לדעתו. ואם פי בגוף חילוקו אין נלע"ד דסתמא אפרו רבנן דמהני ולא חילקו בין אם השליח הוא הסופר או לא וכמ"ל: יד) וגוף שיטת הרמ"ה צ"ע דאיהו אפטר שתזכה האשה לבעל וגם לעצמה ובפרט דאינה מכוננת פלל לזכות לבעל וגם קשה מהא דקידושין דף ז' בנותן לה מנה ותקדש לפלוני דקדשה מדין עבד פנעני וכן במקור ולהרמ"ה ל"ל דין עב"כ נימא כפשוטו שהיא זוכה המנה עבורו ועבורה בבת אחת כמו בגט דהא גם בגט בעינן שיהא שלו ממש.

וְדִין עב"כ וְדאי אינו מצד סְבֵרַת הרמ"ה פּמְבֹאָר בְּסוּגֵי דְקְדוּשֵׁין כ"ג דָּאם זֹכֶה הָרַב
בְּשִׁבְלֵי הָעֶבֶד שׁוֹב אֵין קִנְיָן לְעֶבֶד בְּלֹא רַבּוּ יַעו"ש. וְכֵן בְּדָף ז' שָׁם מְבֹאָר דְלֹא הִינְנו
טַעמָא.

וּצ"ל לְהַרמ"ה דְלִהְיֵי אִינְצֵטְרִיךְ שָׁם סְבֵרַא דַּעב"כ מְשׁוּם אֵידֶךְ דִּינָא דְנִקְיֵט שָׁם תָּן מְנָה
לְפִלוּנֵי וְאֶקְדֵּשׁ לוֹ דְשָׁם לֹא שְׁיִיךְ סְבֵרַת הרמ"ה רַק מְשׁוּם עֶבֶד פְּנֻעֵי וְעָרַב יַעו"ש: טו)
וְהִנֵּה הָרַמְב"ם בַּפ"א מַה' מְכִירָה לֹא הִבִּיא רַק הָא דְעָרַב וְלֹא דְעֶבֶד פְּנֻעֵי גַבֵּי מְכָר.

וְתַמָּה הָר"ן דְהֵאָא כּוֹלְהוּ אָמַר רַבָּא וְכֵן לְעִנְיָן מְמוּנָא. וְכַתֵּב הַכ"מ וּב"י ס' ק"צ דְגָרִיס
דְקָאֵי רַק אֲדִין דְעָרַב יַעו"ש.

וְלְכֹאזְרָה קָשָׁה דְהָא פְתַב הָרַמְב"ם פ"ה מַה"מ דְנוֹתָן פְּלֵי לְמוֹכֵר שְׁיִקְנֶה לְפִלוּנֵי קִנְיָה
יַעו"ש. וְע"כ הִינְנו מְדִין עב"כ.

וְנִרְאֶה דְעֵתָם דְהָא קָשָׁה ל"ל פְתַב הָרַמְב"ם בַּפ"א פְּדֵי אֵיתָא בַּש"ס ג"כ בְּהֶדְדֵי דִינֵים
אֵלוֹ. וְגַם לֹא פְתַב דִּין תָּן מְנָה לְפִלוּנֵי וְיִקְנֶה הוּא שְׁדֵי פְּדֵי אֵיתָא בַּש"ס.

וְע"כ דְטַעַם דִּין דַּפ"ה הוּא מְצַד סְבֵרַת הרמ"ה שְׁזֹכֶה לְהַקְוֶה וְגַם הַמְקַנֶּה לְעַצְמוֹ בַּב"א
פַּנ"ל. וְלֹא מְדִין עב"כ.

שׁוֹב מְצַתֵּי בְּדִרְיָשָׁה ס' קצ"ה שְׁהַרְגִישׁ בְּזַה עַל הָר"ן וּב"י וְתִירֵץ דְהֵתָם אִינְרֵי שְׁנוֹתָן
דְמֵים הַלּוֹקֵם. וְהוּא דְחוּק דַּמ"מ הַקְנֵן נִקְנֶה ע"י גְּתִינַת הַפְּלֵי.

וְלַמ"ש א"ש. אֶלָּא דְגוּף סְבֵרַת הרמ"ה קָשָׁה כַּמ"ש.

אֶכְּן הַנְּלַע"ד אַף שַׁבְּב"י וּב"ש וְשָׂאָר אַחֲרוֹנִים נִרְאֶה שְׁהִבְיָנוּ דְבָרֵי הרמ"ה כַּמְש"ל. אֶבְל
לְעַנ"ד פְּנוּנַת הרמ"ה אֵינוֹ פֵּן.

רַק פְּנוּנַתוֹ דְכָמוֹ שְׁבָבְל דְבָר הָוֵי שְׁלוּחוֹ פְּמוֹתוֹ. וְאַף בְּקוּנְהָ שְׁדָה בְּמַעוֹתָיו הָוֵי שָׁל מְשַׁלְּחוֹ
כַּדְקִי"ל ס' קפ"ג.

וְכֵן בְּמַקְדָּשׁ בְּכַסְפוֹ לְפִלוּנֵי כְּשֶׁעֲשָׂאוֹ שְׁלִיחַ דְאַתָּאן עֲלֶה מְדִין שְׁלִיחוֹת כַּמ"ש הָרִיטְב"א
בַּח"י קִידוּשֵׁין ז' שֵׁא"צ בְּזַה לְדִין עב"כ. וְאַף ש"פ שְׁבָאָרוֹ הָא דְקְדוּשֵׁין ז' בְּשֶׁעֲשָׂאוֹ שְׁלִיחַ
עֵי טוֹש"ע ס' כ"ט ס"ז.

נִרְאֶה דְעֵתָם דְהִינְנו טַעמָא דַּעב"כ ג"כ מְשׁוּם שְׁלִיחוֹת דְזַכְּנֵן לְאָדָם שְׁלֹא בְּפִנְיֵו. וְרַק
דְאַמְרִינֵן בְּקְדוּשֵׁין כ"ג דְאַף לַר"מ דְאַמַר חוֹב הוּא מ"מ יֵצֵא לְחִירוֹת ע"י אַחֲרִים דְקַבְּלַת
רַבּוֹ גְּרָמָה לוֹ.

אֶבְל בְּקְדוּשֵׁין דְלֹא שְׁיִיךְ סְבֵרַא זֹו דְקַבְּלַת רַבּוֹ גְּרָמָה לוֹ. עַכְצ"ל דְהָוֵי מְשׁוּם זְכוּת וְהִינְנו
כְּשֶׁהוּא שְׁלוּחוֹ וְרוּצָה בְּכָךְ.

אוּ בְּמַתָּנָה אַף שְׁלֹא בְּפִנְיֵו. וְה"נ גַּבֵּי גַט ס"ל לְהַרמ"ה דְכִינֵן שְׁכּוֹתֵבִים וְנוֹתְנִים ע"פ צִוּוֵי
הַבְּעַל.

הו"ל פְּאֵלוֹ הַגַּט שְׁלוֹ דְהַשְׁלִיחַ נוֹתֵן בְּשִׁבְלֵו פַּנ"ל. וְכ"כ הַרמ"ה הוֹבָא בְּטוֹר ס' קפ"ג
בְּקוּנְהָ שְׁלִיחַ בְּמַעוֹתָיו שְׁקִנְהָ מְשַׁלֵּחַ דְהָוֵי כְּמֵאן דְאוֹזְפִינְהוּ לְמְשַׁלֵּחַ וְהִינְנו כַּמ"ש.

וכ"נ דעת המרדכי בפ' התקבל והובא בב"י דא"צ למסור לבעל הקלף רק פשוטו הגט בעצמו. אבל פשוטה שליח א"צ למסור לו כי שלוחו פמותו ע"ש.

ומ"ש הרמ"ה דאקנו לבעל. הפונה שפשוטו שלוחים בשביל הבעל.

כן נותנים הגט בשבילו וכמ"ל דהוי פאזפינהו. שוב מצאתי בפר"ח סי' ק"כ שכ"כ דסגי שיהא הגט של שליח.

ונסתיע ממרדכי הנ"ל רק שהבין דהרמ"ה לא ס"ל הכי יעו"ש. ולענ"ד כמ"ש: ולפ"ז מבואר דהרמב"ן פליג על הרמ"ה שהוצרך לסבא שקונה עבורו ואקנו רבנו.

ותיקשי לפ"ז מ"ש דאיך קונה הבעל בכותב בחנם וקלף של סופר והוא השליח יז) ונראה דבאמת מצינו דשינוי קונה בגנב ושומרים. ונראה דגם בלקוחות קונה פינו דהוי קנין גמור.

וכן מבואר בב"ק ק"ב ע"ב דאין לבעל בבגדים שצבעו לשם אשתו ובניו. והינו שהבגדים היו שלו רק שצבעו לשמן וקנו הם בהאי צביעה יעו"ש בפסגיא דבעי למימר דהוי שלהם ממש ולהכי לא קדשי.

וע' קצה"ח סי' קפ"ג וקצ"ה ונה"מ שם. ונראה דאף אם צבעו בעצמו ג"כ קונה.

אף שא"א שיזכה אדם לחבירו בשל עצמו פדאיתא בב"ב פ"ה וע"ש בתו'. מ"מ בכה"ג קנה פשוטאו שליח ע"ז.

וכ"כ המבי"ט ח"א סי' קמ"ה שאם עשה שליח למוכר לזכות בשבילו יכול לזכות ע"ש. וע' שער משפט סי' ר"א ונה"מ סי' קפ"ח בענין זה דמתזיק ע"י פועלים עכו"ם קנה אף שאין הפועל מתכוין לזכות.

וה"נ הסופר שלוחו ופועל שלו שפיר זוכה בשינוי הכתיבה לבעל. וכמ"ש הטור סי' ק"כ דכתיבת גט הוי שינוי.

וכן מצאתי בפנ"י פ"ב דגיטין שכתב דשינוי קונה ונסתיע מהא דצבעו לשמן. וא"כ א"ש דקונה הסופר לבעל בלי שום זכוי: יח) ולכאורה יש להעיר בזה מהא דחולין ק"מ ע"ב דבעי ר"א הושיט ידו לקן ושחט מיעוט סימנים אי פינון דאי שביק להו מיטרפי הו"ל לך ולא לכלבך או פינון דבידו למיגמר חייב בשילוח ע"ש.

ולפמ"ש דשינוי הוי קנין בכל דבר א"כ הכא פינון ששחט מיעוט קנה אותם בשינוי והרי האפרוחים שלו וכינון שפרגע זו הם נטרפים א"כ מה שייך לחייבו בשילוח משום דבידו לגמור.

ונראה ראיה מזה למ"ש התוס' בב"ק ע"א ע"ב דשחטת מיעוט לא מיקרי שינוי יעו"ש. אכן נראה דבלא"ה א"ש.

דבאמת קשה מאי איבעיא ליה דהא כל עוף בשינוי אינה ראוייה לאדם משום אבר מה"ח אינה זבוחה ומחוסרת מעשה שחטה וה"נ זו ששחט מיעוט סימנים מחוסר מעשה גמר השחטה. ואין לחלק משום דשם יכול לשחטה לזמן מרובה והכא יש זמן שהיה.

ז"א דמ"מ אידי ואידי בידו להכשיר. וגם א"ל דהכא במיעוט נקרא עליה שם טריפה.

ז"א.

דְּהָא קי"ל דְּטְרַיְפָה אֵין לָהּ תַּקְנָה כְּדַאיְתָא בְּחֻלִין ס"ט וע"כ לָא מִיקְרֵי עֲדִינָן עֲלֵהּ שְׁמֵ טְרַיְפָה רַק מִיקְרֵי עוֹסֵק בְּהַכְשֵׁר שְׁחִיטָה כָּל עוֹד שְׁלֵא עֲבַר זְמַן הַשְּׁהִיָּה. אַכְּן לַפְמ"ש א"ש דְּכֵינָן דְּבִשְׁחִיטַת מִיעוּט קָנִי לְהוּ כְּנִי לְא"כ עֵיקַר קִיחָה דִּידֵיהּ הוּא בְּזָה וְנִזְכָּר מְזָה שְׁלֹקְחָם לְכַלְבֵּי וּפְטוּר.

אוּ נִימָא דַּמ"מ פִּינָן שְׁהוּא בְּיָדוּ לְגַמּוּר לָא מִיקְרֵי לְכַלְבֵּי. אַכְּן לַמ"ש הַתּוֹס' בַּב"ק שְׁמֵ וּבִכְתוּבוֹת ל"ד דְּמִיעוּט לָא הָוֵי שְׁיֻנּוּי צ"ל כְּפִשְׁטוּ.

וּגַם י"ל שְׁאִינוּ מְכַנִּין לְקַנּוֹת בְּשִׁנּוּי זֶה וְעַתּוּס' ב"ק צ"ה ע"ב וְאַקְצָר: יט) וְצָרִיכִים אָנוּ לִידַע דַּעַת הַרְמַב"ם בְּדִינֵים הַלְלוּ. וְהִנֵּה בַּפ"ד מַה"ג כ' הָיָה הֶגֶט חָקוּק עַל הַטְּבֵלָא וְהַעֲדִים עֲלָיו וְהוּא יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָה אַע"פ שְׁהֵם מְוַחֲזָקִין בְּטְבֵלָא שְׁהוּא שְׁלֵה ה"ז מְגוֹרְשָׁת.

שְׁהַאֲשָׁה עֲצָמָה כּוֹתְבַת אֶת גִּיטָה שְׁאִין קִיּוּם הֶגֶט אֵלָא בְּחוֹתְמֵי אִם אֵין שְׁמֵ עֲיָדֵי מְסִירָה עַכ"ל. וְלִשְׁנוֹנוּ נִפְלָא לְכַאוּרָה דַּל"ל לְאַתּוּנֵי הָא דְאַשָׁה כּוֹתְבַת גִּיטָה בְּדַרְדְּרָה טַעַם.

דְּהָא הַש"ס פְּשִׁיט מִינָה לְבַעֲיָא דְטְבֵלָא דִּידַעָה לְאַקְנוּיֵי. אַבְל אֵין זֶה טַעַם עַל דִּין דְּטְבֵלָא.

נְכִי דַּרְדְּרָה הַרְמַב"ם לְכַתּוּב בְּכָל בַּעֲיָא דְאַפְשִׁיטָא מְקוּר הַפְּשִׁיטוֹת. וְעו"ק מ"ש הַטַּעַם דְּאֵין קִיּוּם הֶגֶט אֵלָא בְּחוֹתְמֵי שְׁזָהוּ טַעַם עַל עֵיקַר הַכְּשֵׁר הַאֲשָׁה לְכַתּוּב הֶגֶט וְהָכָא לְגַבֵּי בַּעֲיָא דְטְבֵלָא לָא אִיִּצְטָרִיף רַק לְמִיפְשִׁט דִּידַעָה לְאַקְנוּיֵי.

וְל"צ כָּלֵל לְטַעֲמָא דְאֵין קִיּוּם הֶגֶט וְכו'. וּבַפ"ג הַט"ו שְׁשֵׁם עֵיקַר דִּין דְאַשָׁה כּוֹתְבַת גִּיטָה לָא כְּתִיב כָּלֵל טַעַם דְּאֵין קִיּוּם הֶגֶט וְכו' וְלִפְלָא שְׁלֵא הִרְגִּישׁוּ מְפָרְשֵׁי הַרְמַב"ם בַּכ"ז.

וּבַש"ע ס' קכ"ד כ' הַטַּעַם דְּהַאֲשָׁה כּוֹתְבַת גִּיטָה וְלֵא כ' הַטַּעַם דְּאֵין קִיּוּם הֶגֶט וְכו': וְנִרְאָה דְּלְכַאוּרָה לְפִירַש"י וְתוֹס' שְׁפִירְשׁוּ דְּהָא דְּמִיבַע"ל אֵי יָדַעָה לְאַקְנוּיֵי. הִינְנוּ פִּינָן שְׁסוּפּוֹ לְחֻזוֹר לִידָה אֵינָה מְקַנְתוּ לְגַמְרֵי.

קֶשֶׁה טוּבָא ל"ל לְרַמְב"ח לְהַאֲרִיף כ"כ הָיוּ מְוַחֲזָקִין בְּטְבֵלָא וְכו'. לִימָא בְּפְשִׁיטוֹת אִם נִתְנָה חֲפִץ שְׁלֵה לְבַעַל לְגַרְשָׁה בּוֹ אֵי יָדַעָה לְאַקְנוּיֵי.

וְעֵיקַר הַבַּעֲיָא חֲסֵר בְּדַבְרֵי רַמְב"ח בְּדָף כ' ע"ב דְּקָאֵמר הָיוּ מְוַחֲזָקִין בְּטְבֵלָא שְׁהִיא שְׁלֵה וְגַט כְּתוּב עֲלֵיהּ וְהָרִי הִיא יוֹצֵאָה מִתַּחַת יָדוּ מֵהוּ מִי אֲמַרִּין אַקְנוּיֵי אַקְנִיתִיהּ לִיָּה אוּ דִּילְמָא אֲשָׁה לָא יָדַעָה לְאַקְנוּיֵי ע"ש.

וְהִנֵּה הַר"ן פ' עוֹד דְּלָא יָדַעָה לְאַקְנוּיֵי הִינְנוּ שְׁאִינָה יוֹדַעַת שְׁצָרִיף לְהַקְנוֹת וְלִזָּה אֵינָה מְקַנָּה כָּלֵל וּבַחז"ן הַר"ן הִבִּיא פ' זֶה בְּשֵׁם רַש"י וְלִפְנֵינוּ לִיתָא בְּרַש"י וְכֵן בְּרַש"י אֵי הַסְּכִים לְפִי זֶה.

וּלְפ"ז מִינּוֹשֵׁב טְפִי לְשׁוֹן הַסּוּגָיָא וּפִירוּשָׁה דְּמִיבַע"ל כְּשִׁרׁוּאִים שְׁיֹצֵא גַט מִת"י אִם נִחְזָק דְּמִסְתַּמָּא עֲשֵׂתָה כְּדִין וְהַקְנָתָה לוֹ. אוּ חוֹשְׁשִׁים שְׁלֵא יָדַעָה שְׁצָרִיף לְהַקְנוֹת.

וּפְשִׁיט מְעוֹבְדָא דְּזָקוּ שְׁהִנָּה מְלֻנָּה וְכוּתֵב בַּכַּת"י וְהַכְּשִׁירוּ חֲכָמִים שְׁטְרוֹתֵיו אִף שְׁלֵא נִזְכָּר שְׁהַקְנָה לָהֶם רַק שְׁתָּלוּ דְּמִסְתַּמָּא הַקְנָה כְּדִין. וְדַחֲזֵי דְּזָקוּ שְׁאִנֵּי.

ופשיטתו מערב שג"כ לא נזכר שהקנה רק שיוצא לפנינו סתם ותלינו שהקנה פדין ודחי דגברא ידע לאקנוי: (כ) ולכאורה קשה לפ"ז דאף שהיא אינה יודעת שצריף להקנות מ"מ הבעל יודע פדקאמר דגברא ידע ולא יגרשנה בטבלא זו עד שתקנה אותה לו.

ונראה דבאמת איירי שנתנה לו הטבלא לכתוב גט והזקן נתן להם השטר לחתום סתם ולא הקנו בפירוש ומיבע"ל אי אמרינו דכיון שצריף הקנאה מסתמא הקנתה לו במסירתה או לא.

וכן בזמן אמרינו דמסתמא כיון להקנות במסירתו לאחרים לחתום ולמסרו לו. ואף דלמאי דקאמר דרק זמן ידע לאקנוי א"כ אותם אחרים לא ידעי ולא מכונני לקנות.

י"ל דידו של אדם קונה שלא מדעתו. שוב ראיתיבחי הרשב"א שהרגיש בזה דאף דזמן מכונן להקנות מ"מ הם לא כיונו לקנות.

ותירץ דבדעת אחרת מקנה ל"צ פנונה. וע' קצה"ח סי' ער"ה סק"ד שכ' די"א דבצי פנונה.

ולנה צ"ל כמש"ל משום ידו כמ"ש מהרי"ט ח"א סי' ק"נ וע' נה"מ סי' ר' ס"ק ט"ו וקצה"ח ונה"מ סי' רס"ח. וממילא מיןשב מ"ש דבגט אף שהבעל יודע שצריף לקנות מ"מ אינו יודע שהיא אינה מכוננת להקנות בנתינתה לו פדי שילמדה להקנות בפירוש [ועוי"ל דאף שלא מקרה לבעל רק נתנה לסופר והבעל צוה לכתוב גט.

שפיר זוכה הסופר לבעל ע"י פתיבתו בפנינוי כמש"ל אות י"ז דשינוי קונה בכה"ג והינינו אי ידעה לאקנוי ואף אם הסופר אינו יודע מזה מ"מ קונה כמ"ש הנה"מ סי' קפ"ח שקונה בחזקה ע"י פועלים אף שלא פנונו יע"ש.

וכן בזמן שנתן השטר לעדים לחתום עליו והם חותמים בציווי הלנה. ג"כ זוכים בזה ללנה דהוי שינוי השם ע"י חתימתן דע"ז נקרא עליו שם שטר אבל בלא עדים הו"ל חספא בעלמא ואצטר: (כא) [ומפירש"י גבי ערב שהמלנה מקנה לערב נראה ראיה להקצה"ח סי' ס"ו ס"ק כ"ז ונה"מ ס"ק ל"א דצריף הלנה להקנות השטר למלנה.

דאלת"ה היכי מצי מלנה להקנות לערב. ומש"ש הקצה"ח ראיה מהא דטבלא תמוה דהכא לא מוכח מידי רק שצריף שיהא של לנה.

ואדרבא י"ל כיון דמדמי לה לגט ובגט נדאי ל"צ שיקנה לה לאשה. דהא פותבין על איסורי הנאה וגם נותנו לה בע"כ ובנדאי אין נקנה לה הגט וכבר הרגיש הרשב"א בחי' בגיטין ע"ה דהא הניא נתינה בע"כ ותירץ דלא הוי רק כפוסטר עצמו מחיובים שלו ולא הניא בגדר קנין ע"ש.

ומבואר שא"צ שתזכה בגט. ולפלא על הקצה"ח שם שכתב דגם בגט צריף שתזכה בלי שום ראיה.

ועמ"ש בזה בס"ד לקמן סימן פ"ז מאות ט' עד סוף התשובה. ורק נראה שצריף לסלק א"ע עכ"פ מן הגט לגמרי שלא ישאר לו שום חלק בו דאלת"ה הו"ל פאומר ע"מ שהנניר שלי דלא הניא גט משום דעכ"פ צריף שמצידו תהא נתינה גמורה דכתיב ונתן.

ואפֿשר דגם דעט הקצה"ח הוא פֿן שֿהוא צָרִיף שֿיקנָה הגט לָהּ. אָבֿל היא אף אַם אִינָה רוֹצָה לְזָכוֹת מִתְגַּרְשָׁת.

ואפֿתי תִּקְשָׁה מֵאִסּוּרֵי הַנָּאָה וְאֶקְצָר. ומש"ש הקצה"ח מחי' הַרְשָׁבָ"א פ' הַפּוֹתֵב שֿהביא רָאִיָה זֹו דְטַבֵּלָא וְהִבִּין שִׁדְעָתוֹ דְהוּי שֶׁל מַלְנָה לְגַמְרֵי.

תִּמְהִינֵי דְאֶדְרַבָּא מְבֻנָּאָר שֶׁם דְהוּי רַק מִשְׁכּוֹן ת"י הַמַּלְנָה וְלֹא מִיְיָתִי מְטַבֵּלָא רַק שִׁצְרִיף שִׁיָּהָא שֶׁל לָנָה ע"ש. שׁוֹב רָאִיתִי בְתוֹמִים שֶׁם סִקְל"ט ש"כ כִּי בְדַעַת הַרְשָׁבָ"א ע"ש.

אָכֵן מְדַבְרֵי רַש"י הַנ"ל יֵשׁ רָאִיָה. וְלִדְעַת הַסּוֹבְרִים דְהוּי רַק מִשְׁכּוֹן בְּיַד הַמַּלְנָה צָרִיף לְפָרֵשׁ הָכָא שֶׁהַלְנָה מִקְנָה לְעָרֵב הַשְּׁטֵר דְהָא מְבַקְשׁוּ שִׁיָּהִיָּה עָרֵב בְּעָדוֹ.

ועו"ל דְכִינּוֹן דְהַמַּלְנָה קוּנָה הַשְּׁטֵר לְמִשְׁכּוֹן שׁוֹב מִקְנָה זְכוּת שִׁישׁ לוֹ בּוֹ לְעָרֵב פְּדֵי שִׁישְׁתַּעֲבָד עי"ז. וְגַם לְלָנָה נִיחָא לִיָּה בְהִכִּי פְדֵי שִׁיָּהִיָּה עָרֵב בְּעָדוֹ.

וְנִרְאָה לְהוֹכִיחַ עוֹד דְמִקְנָה הַשְּׁטֵר לְמַלְנָה מְהָא דס"ד דְהַתּוֹס' וְר"ן וְרַשְׁבָ"א וְרִיטְבָ"א דְפָשִׁיט מִזְמַן מִשְׁטֵר מַלְנָה דְזָמַן דִּינֵדַע לְאֶקְנוּיֵי אַף דְהַדָּר הַשְּׁטֵר לְזָקֵן וְרַק שְׁנִתְקַשְׁוּ דְאָף אַם לֹא הִקְנָה מ"מ גוֹבָה מִמְשֻׁנְעָבָדִים יַעו"ש.

וְלִכְאוּרָה תְּמוּהָ דְלֹא דְמִי פֶלֶל דְבִגֵּט חוּזָר הַגֵּט לִיָּדָה וְנִשְׂאָר אֶצְלָהּ. מִשָּׂא"כ בִּשְׁט"ח אָף שִׁחֻזָר לְזָקֵן הַמַּלְנָה מ"מ כְּשִׁיפְרַע צָרִיף לְהַחֲזִירוֹ לְלָנָה וְע"כ שִׁפִּיר יָדַע לְאֶקְנוּיֵי.

וע"כ צ"ל דס"ל כמ"ש הקצה"ח דְצָרִיף לְהַקְנוֹת הַשְּׁטֵר לְמַלְנָה וְלפ"ז תִּיקְשִׁי לְהַרְשָׁבָ"א דס"ל דְהוּי רַק מִשְׁכּוֹן. אָבֿל בְּאֶמֶת גַּם לְהַקְצֵה"ח תִּיקְשִׁי דְהָא פְתֵב דְאִינוּ מִקְנָה לְמַלְנָה רַק עַל תְּנָאֵי שִׁפְשִׁיפְרַעֲנוּ יַחֲזִירוּנוּ לוֹ וְא"כ שׁוֹב לֹא דְמִי לְגֵט דְבִגֵּט נוֹתְנוּ לָהּ לְגַמְרֵי.

וְאָף דְגַם מִתְנָה ע"מ לְהַחֲזִיר שְׂרֵי בְּגֵט פְּדֵי אִתָּא בַּש"ס כ' ע"ב. מ"מ סְתָמָא חוּזָר לָהּ לְגַמְרֵי.

וע"כ צ"ל דְהָכָא פִּינּוֹן שִׁמְתַּחֲזִילָה הִיָּה שֶׁל הַזָּקֵן לְגַמְרֵי. גַּם אַח"כ מִקְנָהוּ הַלְנָה לְזָקֵן לְגַמְרֵי וְלֹא ע"מ לְהַחֲזִיר וְא"כ גַּם לְהַרְשָׁבָ"א י"ל פֿן דְאָף דְבַעֲלָמָא הוּי מִשְׁכּוֹן הָכָא מִקְנָהוּ לְגַמְרֵי.

ועו"ל דְהַזָּקֵן מִקְנָה לְלָנָה ג"כ רַק ע"מ לְהַחֲזִיר וְאֶקְצָר. וּבְאֶמֶת מַה שִׁתִּירְצוּ הַתּוֹ וְשִׂאָר רֵאשׁוּנִים דְפָשִׁיט מְמַכֵּר שֶׁהִיוּ מוֹכְרִים לְהַזָּקֵן קִשְׁיָה דְהָא בְּכָל דְנוֹכְתָא קִי"ל דְלוֹקֵחַ נוֹתֵן שְׂכָר הַסּוֹפֵר וּכְבָר פְתֵב הַרְמָב"ן בְּחִי' דְחֻכְמִים הַקְנוּ לְמוֹכֵר וְכִמוֹ בְּאִשָּׁה וְא"כ ה"ה הָכָא.

וצ"ל דס"ל כמ"ש הַר"ן וְש"פ הוֹבָאוּ לְמַעֲלָה דְהִיכִי שְׁנוֹתְנָת קַלְפָּה שְׁלָהּ מִמֶּשׁ לֹא תִקְנוּ חו"ל לְהַקְנוֹת לְבַעַל בְּכַה"ג וְה"ה הָכָא לֹא הַקְנוּ קַלְפָּה שְׁל לּוֹקֵחַ לְמוֹכֵר רַק זוּזֵי דִידִיקָה. אָבֿל אֶפְתִּי תִקְשָׁה עַל הַתּוֹ לְפַמ"ש בְּד"ה אִשָּׁה דְלִהִכִּי לֹא פָשִׁיט מִמְשַׁנָּה דְאִשָּׁה פּוֹתְבַת גִּיטָה מְשׁוּם דְמַצִּינּוֹן לְחַוֵּי דְאִיִּירֵי שֶׁהַקַּלְפָּה שֶׁל בַּעַל ע"ש וְא"כ מֵאֵי פָשִׁיט מְהָא דְזָקֵן מִשְׁטֵרֵי מְכָר נִימָא נְמִי דְאִיִּירֵי שֶׁהַקַּלְפָּה הִיָּה שֶׁל הַמוֹכְרִים וְרַק הוּא הִיָּה פּוֹתֵב וְשְׂכָר הַפְתִּיבָה אֶקְנוּ רַבָּנָן כַּמְש"ל.

וְנִרְאָה לִיְיָשֵׁב זֶה עַפְמ"ש הַנְּתִיבוֹת ר"ס קצ"א דְרַק בְּגֵט בְּעִינּוֹן שְׁגַם שְׂכָר סוֹפֵר יְהָא שֶׁל מִקְנָה מְשׁוּם דְכ' וְכַתֵּב אָבֿל בְּשִׂאָר שְׁטָרוֹת ל"צ רַק שִׁיָּהָא הַדִּיּוֹ וְהַקַּלְפָּה שֶׁל מִקְנָה וְתוֹ לֹא

יעו"ש. וא"כ י"ל דבש"למא בקא דאשה פותבת גיטה י"ל דאיירי בקלף של בעל ומ"מ
אשמעין רבותא במקלאת הכתיבה.

אבל בזמן אי הוי קלף של מוכר א"כ ליכא רבותא כלל בכתיבה שא"צ כלל שיהא של
מקנה פנ"ל וע"כ דאיירי שהקלף של זמן הנה. ומנה ראיה להנה"מ.

ופליגי התו' וש"מ על הרמב"ן שהזכרנו דגם במקר הקנו רבנן השקר. אבל באמת ז"א
דא"כ מאי מסיק במשנה דפ"ב דעדות עלה דזמן לפי דרפף אתה למד שהאשה פותבת
את גיטה והבעל את שוכרו שאין קיום הגט אלא בחותמו.

ואי נימא דעיקר רבותא הוא דינדע לאקנויי. א"כ מה שייכות דאשה לכאן.

דשם הקפידה תורה שהכתיבה תהא ג"כ של בעל דכתיב וכתב כמש"ל. ומנה מוכח דלא
כהנה"מ רק דשניהם שוים בזה דהכתיבה בעי שיהא משל מקנה פהרמב"ן הנ"ל ויש
להאריך בזה ואקצר: כב) ובלא"ה לפמ"ל לדעת התו' וש"פ דלא ס"ל פהר"ן וס"ל
דגם בקלף שלה אקנו ג"כ רבנן לבעל דאין לחלק בזה.

א"כ ה"ה במקר ג"כ הקנו למוכר כמ"ש הרמב"ן וקשה מה מיייתי מזקו. ובאמת עיקר
תירוץ הראשונים הנ"ל בזה לא זכיתי להולמו דיפשוט הש"ס משטרי מקר מה שלא
נזכר במשנה כלל ומאן לימא לן דבשטרי מקר לא הנה אחר פותב על קלף של מוכר.

ולנה נלע"ד כפשוטו דפשיט משט"ח. ומ"ש התו'.

דאף שאינו של לנה מ"מ נפיק קלא ע"י השטר. לענ"ד פיון שאין לו דין שטר אין אנו
דנים על פיו כלל פיון שנעשה שלא כדיון והו"ל כמעידים מפי כתבם.

והכי קיי"ל בפ' גט פשוט ובכל הפוסקים דשטר שלא נעשה כדיון אין לו דין שטר ולא
אמרינן דמ"מ הרי הוציאו העדים הקול וגם נראה דיכול לטעון פרעתי דשטר בזה לא
חש להניחו ת"י פיון שהוא פסול.

וע' בפנ"י בגיטין כ' ע"ב שמצא ג"כ אופנים דנ"מ גם בשטר חוב. ומיושב הפל בס"ד
דבשט"ח לא אקנו רבנן כלל ללנה.

וע' ש"ף ח"מ סי' ל"ט סק"ט ובנתיבות שם שמבואר דאם נכתב שלא כתק"ח לא הוי
שטר כלל ולא מהני קלא יעו"ש סי' מ"ב בש"ף סק"ג באורף. וע' תנאים סי' מ"ט סק"ח
שכ' להדיא ג"כ פנ"ל.

ובקצה"ח שם סק"ד כתב שגנאים דברי התנאים והספים הנה"מ שם עמו רק לפלא שלא
זכרו דברי התו' והראשונים דהכא דס"ל דלא פהתומים. ולא אאריך בזה אחרי פי בלא"ה
יש נ"מ גם בשטר מלנה כמ"ש הפנ"י.

וגם הקצה"ח סי' ס"ו סק"כ יישוב גושיתם דקאי שפיר אמלנה וכגון שלא לנה עדיין
יעו"ש וגם על רעיוני עלה לפרש פן. ויותר א"ש אי נימא דנ"מ לענין פרעתי כמש"ל
דל"ש בהא שטרא בידי מאי בעי פיון שנעשה שלא כדיון ואקצר:] כג) וע"פ פירוש הר"ן
ורישב"א בשם רש"י הנ"ל א"ש דלא פשטי אביי ורבא מהא דכותבת גיטה שנתקשו התו'
ורשב"א בזה.

דהנה במשנה כ"ב ע"ב תנן הכל פשרין לכתוב את הגט אפילו חש"ו. האשה כותבת את גיטה והאיש כותב את שוברו שאין קיום הגט אלא בחותמו.

ומוקי לה ר"נ שם כר"מ דס"ל אף אם מצאו באשפה פשר. וקאי לפ"ז טעמא דאין קיום הגט אלא בחותמו על כל המשנה.

דלקי פשרים חש"ו משום דעיקר קרא דוכתב קאי על הסתימה. ואיך אמוראי שם מוקמי לה כר"א דוכתב קאי על פתיבה ופירש"י ב"דף כ"ג ע"א דלפ"ז קאי טעמא דאין קיום הגט רק על ב"בא דאשה כותבת גיטה.

ושאין קיום הגט אלא בחותמו היינו עידי מסירה שרוב גיטין נמסרין בפני החותמים. והפנונה שאין לחוש במה שהגט כת"האשה עד שנחוש שמה פתבה בעצמה גיטה ואומרת נתגרשה וכן הבעל שוברו לפי שאין קיום הגט אלא בעידי מסירה.

וקשה דל"ל לרש"י לפירוש דקאי על ע"מ נ"מא בחותמו ממש כדאמרינן בגיטין ל"ו דסמכין על ע"ח. וצ"ל דס"ל לרש"י פשיטת הפוסקים דעידי מסירה דנוקא אף בדאיפא ע"ח.

ויותר נראה הפנונה לפירש"י דאף דמעשה הגט צריך שיעשה הוא ולא היא מ"מ מותרת לכתוב פי עיקר הגט הוא במסירה ותלי לה בע"מ דבלא עדים אינו פלוס ודכתיב וכתב היינו בציווי כמש"ל בדעת התוספות והנ"י: אכן להרמב"ם נראה דס"ל בהא דידעה לאקנויי כפי ה"ר"ן וריטב"א שהזכרנו וגם ס"ל בפ"א מה' גירושין הט"ז דע"ח לחוד נמי פירתי לר"א אף שנתנו בינו לבינה ע"ש.

לזה מפרש המשנה כ"ב. דאשה כותבת גיטה ואין חוששים שמה לא הקנתה הגט לבעל כדון שאין קיום הגט אלא בחותמו היינו בע"ח דעדים הסתומים על השטר כמי שנתקרה בב"ד ותלינו בכל דבר שפונדאי נעשה כדון כדאימתא בכתובות י"ט ע"א וב"ב קנ"ה.

וה"נ חזקה על העדים שלא חתמו עד שנעשה כדון והקנתה לו הגט כדון בפירוש. והינו דפשיט מינה רב אשי בעיא דטבלא דכיון שעדים חתומים על הטבלא אמרינן שפונדאי נעשה כדון שהקנתה לו הטבלא דאל"ה לא היו חתומים.

אבל אב"י ור"ב לא פשטי מינה דס"ל כר"נ דמוקי ההיא משנה כר"מ. וא"כ לא קאי מתניתין רק על היתר הפתיבה ולא על חשש שמה נעשה שלא כדון דהא קאי אכולה מתניתין.

וממילא לא מוכח מידי לבעיני ד"ל דאיירי שידוע שנעשה באופן המועיל ולענין זה אפשר שפיר לא מהני חזקת העדים. וכה"ג פתבו התו' דף ד' ע"א דאף דלענין לשמה מחזיקין שלא חתמו העדים שלא לשמה אבל לענין מחובר חיישינן שלא השגיחו העדים ע"ז.

וה"נ י"ל דחוששין שמה לא ידעה שצריך לאקנויי פנ"ל. ואף דב"ד כ"ג מתיב ר"ב לר"נ מ"מ י"ל דקיבלה מינה אח"כ.

וכן פריה בדרך ג' ע"ב מדר"נ על רבה ע"ש: כד) ועפ"ז מבואר היטיב לשון הרמב"ם שהזכרנו דאם הגט חקוק על הטבלא ועדים עליו אף שמוחזקים שהיא שלה מגורשת שאין קיום הגט אלא בחותמיו אם אין שם ע"מ.

פ"י וכיון שיתקנים מחותמיו ממילא חזקה שנעשה כדין והקנתה לו הטבלא. ולהכי הוסיף הרמב"ם בלשונו והעדים עליו ובש"ס לא נזכר זה.

והא דפ"ב דעדיות בעונבא דזקן דקאמר לפי דרפ"ה אתה למד שהאשה פותבת גיטה וכו'. הפנונה דכמו דזקן הכשירו אף שפתב הפלנה בעצמו השט"ח ולא חששו שמה לא נכתב מדעת הלנה או שמה לא הקנה השטר ללנה.

לפי שסמכו על ע"ח שלא חתמו אא"כ נעשה כדין. ומזה אתה למד לאשה בגט ג"כ וכמש"ל לפירש"י וכן להרמב"ם.

ועפ"מ ש מגושב הא דלא מיימי הרי"ף בעיא דטבלא פלל דכיון דפסק בפ' המגרש דע"ח לחוד פתתי בלא ע"מ ובפ"ב מיימי אוקימתא דשייר מקום התנרף ומוקי מתניתין כר"א. וא"כ ע"כ פירושה דהאשה פותבת גיטה וכו' דמסתמא חתמו העדים כדין פנ"ל.

וא"כ היינו בעיא דטבלא ותו ל"צ להביאה: עכ"פ נראה פי אין הכרעה בזה בדברי הרמב"ם אי ס"ל דבעי פתיבה ג"כ של בעל או לא. ובפ"ב מה"ג פתב סתם דהאשה נותנת שטר הסופר בכל מקום וע"ש בלח"מ דה"ה אם הוא בע"כ של אשה.

ודלא פהרא"ש וש"פ הובא בב"י סי' ק"כ דס"ל דלכתחילה יתן הבעל. ונראה דלמ"ד דמן הדין יתן הבעל השטר מצד נכתב רק שחז"ל הקנו לו.

לזה יותר נכון דלכתחילה יתן הבעל כדי שיהיה כדין תורה. אבל למ"ד דאין קפידא בכתיבה רק בקלף ורק שמצד שהוא המגרש לזה עליו ליתן שטר כמש"ל לדעת הנ"י.

לזה ס"ל דשפיר תקנו בכ"מ על האשה השטר. וא"כ מוכח דהרמב"ם ס"ל כהנ"י דאין קפידא בכתיבה.

ורק לפ"ז נימא דאף להרמב"ם מ"מ הקלף? הא של בעל ורק שכתבה של אשה וזה לא מצינו ונהרי הרמב"ן והר"ן ס"ל בפשיטות דהקלף נכלל בתוף השטר כמש"ל באנרף: (כה) אף יש לדקדק ממ"ש הרמב"ם פ"ח מה"ג הי"ד דה"ז גיטיה והנזיר שלי אינה מגורשת דאין זה פרישות ע"ש.

ותמוה לכאורה שכתב טעם דאין זה פרישות. שפירא דהוא סברא דבגיטין ט' גבי אם שייר בשטר שחרור דלאו פרות גיטא הוא מפני שיש זכות לאדון בו יעו"ש.

וה"נ בעי שיהא הגט נשאר לה לגמרי. וזה לא נזכר בש"ס פלל והול"ל משום דכתיב ונתן שיהו עיקר הטעם וכן פירש"י דף ע"ה הטעם דרחמנא אמר ונתן בידה יעו"ש.

וע"כ נראה דהרמב"ם ס"ל דעיקר הוא פדאמרינו בדרך כ' דנתן היינו נתינת הגט ואין קפידא פלל בגוף הנתינה ודלא כהקצה"ח שהזכרנו דבעי שתזכה בגט וכמש"ל. ולזה הוצרך לטעם דאין זה פרישות.

וסוגיא ד'כילנא למיפסיל מפרש כמש"ל לדעת הנ"י דלאו דווקא קאמר. אף ז"א דהא
כולה סוגיא דף כ' ע"ב מפורשת בבבליא דטבליא דבעינון שיהא שלו.

וצ"ל דס"ל לרמב"ם כמש"ל אות כ"א דנהי דבעינון שיהא שלו מ"מ א"צ שיקנהו לה
וכמש"ל מהא דמגרשים בע"כ ומאסורי הנאה וא"צ רק שישתלק מהגט. ומיבת ונתן
קאי על נתינת גט יעו"ש.

וא"כ בהא דנייר שלי ע"כ צ"ל משום דלאו פרישות הוא וכ"ה בשו"ע. דבסי' ק"כ פסק
דבעינון שיהא הפל משל בעל ובסי' קמ"ג סי"א פתב הטעם דנייר שלי משום דלאו
פרישות הוא וע"כ כמ"ש וז"ב.

ומזה מוכח דלא כהקצה"ח וכו"ל: וביש"ש פ"ב דגיטין סי' כ"ב פתב דאף שיקנו לו
רבנן מכל מקום צריף להקנות לבעל הקלף דלא עשו רבנן רק שיהא הפקר אבל במה
קנה הבעל יעו"ש. וכבר בארנו בזה בס"ד באות י"ב.

ועוד כ' שם דהדיו א"צ להקנות דממילא פיון שהקלף שלו זכה בדיו שעליו אלא שיש
עליו דמי דיו וא"כ כשפא הגט לידו הוא ממש שלו אפילו היא משלמת שכר הסופר
ע"ש. ונראה דעתו דקני ליה הגט משום פליו או משום דאין ניקר הדיו בפ"ע ובעין הא
דסמנים ע"ג צמר בב"ק ק"א וכ"כ הנתיבות ר"ס קצ"א ולא ראה דברי יש"ש הללו.

ומבואר מדעתו שם שאין קפידא בשכר הפתיכה כ"כ. ומש"ש דבעי שיהא קלף של בעל
בשעת פתיכה.

הנה מכל דברי הראשונים שהובאו בב"י סי' ק"כ מבואר להיפוך יעו"ש. וכן החליט
הפר"ח סי' ק"כ דא"צ יעו"ש רק שלא ראה דברי יש"ש הללו: [כו] הינצא לנו לנ"ד
דלא מיבעיא לשיטת הנ"י ותוס' שבארנו דאין קפידא פלל מה"ת בשכר סופר שיהא של
הבעל.

א"כ נדאי דשפיר יכול אחר ליתן השכר. פיון שמנהגינו להקנות הקלף והדיו לבעל.

וכן לדעת הרשב"א שבארנו דעתו באות ח' דבאמת לא הקנו רבנן לבעל פלל משלה. רק
שמתקנו שיהא תמן עבורו השכר כפורע חובו של חברו.

אבל עיקר הפתיכה הוא של בעל. א"כ נדאי ג"כ יכול אחר ליתן עבורו השכר פמובן.

אלא אף לדעת הרמב"ן והר"ן ומהר"מ ור"ב ומרדכי וש"פ דס"ל דהקפידה תורה שיהא
שכר פתיכה של בעל ורק דאקנו ליה רבנן משל אשה. היינו רק באשה שדעתה לעצמה
מצד שהגט נכתב עבורה והקפידה תורה שלא תשתמר פלל בכתיבתו כמש"ל בס"ד.

אבל אחר נדאי אינו נותן אדעתיה דנפשיה ורק משלם עבור הבעל כעין מ"ש הרשב"א
גבי אשה. והסופר ג"כ נדאי פותב רק בשליחות הבעל ועל דעתו ולזה בנדאי שרי.

רק שיקנה לבעל הקלף ודיו כנהוג אצלנו כנלע"ד. ובפרט דגם אחר הפתיכה בא הגט
ליד הבעל לגרש בו וקונה אותו כמש"ל.

נדעת מהר"מ צילף הובא באחרונים להקנות לבעל הגט גם אחר פתיכה לצאת ידי חשש
דאומן קונה בשבח פלי. ואף שהאחרונים דחו זה אבל משום חשש דשכר הסופר שפיר

תן רק נשלא נהגו פן וא"צ לזה פנ"ל: ועוד נראה שאצלינו שנוהגים שגומרים ביניהם מקנדם הבעל והאשה בסכום הפתונה ועל מי יחולו הוצאות הגט א"כ ממילא כשפסקו מקנדם שאבי האשה וכדומה קיבל על עצמו ליתן שכר הסופר ה"ז כמקבל לפרוע חוב חבירו ולפטור הבעל מתשלומיו.

וגם די"ל שנגד זה הוסיפו לה בכתובתה בפשרה שביניהם כי אם היתה ההוצאה משל בעל היתה פוחת בנתינתו לה. ובכה"ג אף התורת גיטין מודה.

אך א"צ לזה כמש"ל: סימן פא פבוד ידי"נ החרף וכו' מהו יצחק מארים נ"י טאלאצקי מ"ח תרל"ו: א) ע"ד אשר הקשה על פי' הרא"ש סוף נדרים שפי' אהא דהיא גופא אמרה נהי דבביאה ידע ביורה פחץ מי ידע וז"ל וטועה היא וסבורה היא שאין הבעל מרגיש ביורה פחץ עכ"ל.

והקשה יקירי דהא מפנרש ביבמות ס"ה דאיהו לא קים ליה באמת בזה. והיא תמיהה עצומה לכאורה.

אף כי באמת לשון הש"ס מורה בפירושו. דלמה האריך הש"ס בלשון היא גופה אמרה נהי וכו' לימא בפשיטות ביורה פחץ לא קים ליה.

ולא ינהי פירושי קשה לשון זה. ובפרט דהא המקשן תופס בפשיטות שהבעל יודע ביורה פחץ וכן פירש"י שם להדיא ע"ש.

וא"כ הו"ל לשנויי דהבעל לא ידע בזה. וגם קשה לומר שיטעה המקשן במציאות וגם דהא מעיקרא דקאמר תיובתא דרבא ומשני דלא סגי' דל"א אין יורה פחץ וכו' משמע נמי דמעיקרא משמע ליה משום דאינה מעיזה וגם התרצן סובר פן דהבעל ידע רק שטעם נאמנותה הוא משום דלא מחצפא נפשה כמ"ש הר"ן ורש"י שם והוא נפלא איך יטעו במציאות ובמה שפשוט לו לרבי אמי ביבמות שם.

ולפי' הרא"ש הנ"ל א"ש דגם במסקנא ס"ל דהבעל ידע וכ"נ בפירש"י ג"כ ע"ש. אבל תיקשי מהא דיבמות פקושניית כת"ר: וראיתי בריטב"א ונ"י שעל הרמב"ן הל' נדרים שהרגישו בזה ופירשו שבאמת גם בס"ד ידעו מזה רק דס"ד שהיא סוכרת דהבעל יודע ומרגיש בזה.

ודלא כפי' הר"ן ושם התבארו שני הפירושים. [ובתו' נראה שגירסתם בש"ס הוא קסבר רב המנונא נהי דבביאה ידע וכו' ע"ש.

וזה כפי' הר"ן וא"ש הלשון בפשיטות רק שקשה לומר שיטעה במציאות כמש"ל] רק לשון הש"ס דינדעה היא דבעלה ידע בה לא משמע פן. דהול"ל דסברה היא וכו'.

ונראה שט"ס הוא בדברי הרא"ש וצ"ל שסבורה שהבעל מרגיש וקאי על המקשן וכפי' הריטב"א הנ"ל וגם הציון ברא"ש ט"ס הוא. פן נלע"ד לכאורה ולשונו כמעט ממש לשון הריטב"א ונ"י שם ע"ש: ב) ועפ"ז נראה ליישב דברי הגאון שהובא ברי"ף ס"פ הבע"י והוא דברי הבה"ג בהל' מיאון שכ' דהך דר' אמי הוא אליבא דמשנה ראשונה ע"ש.

ואפתי קשה דהא בנדרים אמרינו לרב המנונא טעמא משום דאין מעיזה פניה. ולרבא משום דלא מחצפא נפשה לומר דבר של גנאי אבל האי טעמא לא נזכר כלל.

וביותר דביבמות נשם משמע דרבא ס"ל הא דר' אמי דבסיפא פליג בהא דנושא אשה על אשתו ולא ברישא ע"ש וא"כ הו"מ"ל בנדריים נשם בפשיטות דמשום דאיהו לא קים ליה נאמנת. והכי משמע דהוי היפוך סברת רב המנונא דאי ס"ל לרבי אמי כדר"ה א"כ ל"ל טעמא דלא קים ליה הא אי קים ליה כ"ש דנאמנת דאינה מעינה.

ולפמ"ש הר"א"ש שיליה נדריים הסברא באומרת גרשתני דלא מקלקלא נפשה ע"ש י"ל דס"ל פדרב המנונא רק בגרשתני ולא בשאר דברים. ומה דמקשה בנדריים נשם ממשנה אחרונה לר"ה היינו למאי דבעי מעיקרא למיפשטה מהא דטמאה אני לה וכבר האריכו האחרונים בזה.

וגם מ"ש למה לא משני רבא בנדריים משום דלא קים ליה י"ל דה"נ איכא לאקשוני נשם למה לא משני גבי טמאה אני לה משום דלא קים ליה ואיצטריך לטעמא דלא מבזיא נפשה. וע"כ צ"ל דבאמת בהא לחודה לא סגי דמה סברא היא זו להאמינה בשביל שהיא אינו יודע והוא מוחזק בזה וגם איכא רוב אנשים בריאים דמסייע ליה.

אלא עיקר הסברא דלא מחצפא נפשה רק מ"מ לא סגי בהא אי הוי טעין ברי וכן בהא דלא מבזיא אבל פיון דאיהו לא ידע שפיר מהימנא בחזקה זו. וממילא מיושב מה שהקשינו דבאמת טעמא דיבמות ונדריים חדא מילתא היא: ג) ובזה מבואר מאוד סוגיא דנדריים דפשיט רב המנונא מטמאה אני לה והוא תמוה לכאורה פיון דשם באמת לא מהימנא וגם נשם אין יודע הבעל כלל.

וא"כ מה פשיטות היא זו פיון שפאן עיקר הסברא משום דאינה מעינה. אבל לפמ"ש י"ל דגם מעיקרא שפיר ידע סברא דלא מבזיא נפשה ולא מחצפא נפשה.

ונהו עיקר טעם דמשנה ראשונה. ולזה פשיט דכי היכי דנאמנת בהאי חזקה ה"נ מהימנא בחזקה דאינה מעינה.

ואף שהתו' פתבו בב"ב ה' ובכ"מ שאין מדמים החזקות זל"ז ועש"ך סי' פ"ב מ"מ הש"ס שפיר מדמה ופשיט לה אף למ"א. דהתם למשנה אחרונה אינה נאמנת משום דלא ידע בה אבל הכא מסתבר שתהא נאמנת גם למ"א.

ונחי רבא דהתם חזקה דלא מבזיא נפשה עדיפא מחזקה דאינה מעינה. ולהכי מסיק אבל הכא זימנין דתקירי לה מן גברא מעינה ומעינה.

שלקאורה קשה דהא סגי במה שחידש דלא מבזיא. אבל לפמ"ש א"ש בס"ד דמחלק בין החזקות פנ"ל.

ועפ"ז מיושב קושית הראשונים בר"ן בנדריים נשם האיה הפקיעו הקידושין פיון דמן הדין נאמנת. ולפמ"ש א"ש דבאמת מעיקרא האמינוה מטעם חזקה פנ"ל רק אח"כ שראו שנתקלקלו הדורות ומבזיא ומחצפא נפשה בשביל שנותנת עיניה באחר לזה אמרו דמן הדין אינה נאמנת דאיתרע חזקתיהו.

ואפשר לומר שזהו פוננת התירוץ האחרון שבכ"ן במשנה נשם ע"ש. ומצאתי בישועות יעקב סי' קנ"ד שהקשה קושיתנו על פשיטות דר"ה יעו"ש ולפמ"ש א"ש בס"ד: נשוב לענינינו דעפמ"ש יש ליישב דברי הגאון הנ"ל דהא משמע דר"א ל"ל דר"ה כמש"ל.

וא"כ טעמא דנאמנת פדרבא דלא מחצפא פנ"ל. ומשמע דלרבא פשהוא טוען פרי להיפוך לא מהניא הך חזקה לגבי פרי דידיה וכמו בגרשתני פנ"ל.

והנה לרבא אין הכרח לומר דאינו יודע ביורה פחץ די"ל שפיר דלפעמים יודע בבירור שיהוא יוכ"ח רק הקא איירי שטוען שמא. ולזה הקא ביבמות דהוא קאמר מינה וטוען פרי ה"א דאינה נאמנת נגדו ולזה קמ"ל דאיהו לא קים ליה פלל בזה וברי שלו אינו פלום.

אבל לפמ"ש א"צ לזה דהא קמ"ל דכשהוא טוען פרי מינה היא טועה ואומרת שיודע ביו"כ מדטוען פרי ולזה נאמנת וס"ל לר"א כר"ה. ורבא דאיירי בתר הכי היינו משום דלדידיה מטעמא אחרניא נאמנת דלא מחצפא נפשה וקמ"ל ר"א דלמשנה ראשונה אינה נאמנת רק בכה"ג דקאמר מקודם מינה ויש לה מקום לטעות פנ"ל.

משא"כ פשהיא אומרת מקודם ויש מקום לומר שפבר יודעת מנה שיהוא אינו יודע וכנ"ל. ובלא"ה דברי הבה"ג צ"ע דבהל' פתובות העתיק לשון השאלות פ' תולדות ממש פלשונו שמיניש דר"א גם למשנה אחרונה עיי"ש וי"ל ואכמ"ל בזה: ד) שוב ראיתי במקתב פבודו שהתעורר מעצמו לפרש כפי ריטב"א ונ"י הנ"ל ולעשות ט"ס בהרא"ש פנ"ל.

רק לא נחה דעתו עדיין בזה ובאמת קשה לעשות ט"ס גדול בזה. והיותר נראה בעיני שפוננת הרא"ש למ"ש הרשב"א בחי' שם לפרש דהשמים ביני לבינה הוא שטוענת שאינו בא עליה.

וכפי' הירושלמי שם. רק שמענינה מצד שפוברת שהוא יספור שפוננתה שאינו יו"כ דאיהו לא קים ליה בזה פיון שאומרת סתם השמים ביני לבינה יעו"ש.

וזהו שיטת הרמב"ם בפ"ד מה"א. ע"ש שנתקשה הלח"מ בזה דכיון דפסק פרב המנונא א"כ תהא נאמנת גם בזה פמבואר בסוגיא דגדרים ע"ש.

ונעלם ממנו במחכ"ת דברי הרשב"א הנ"ל שמפרש דלהכי אינה נאמנת מפני שסבורה שיהוא יפרש על יורה פחץ. ושוב מצאתי בישועות יעקב סי' קנ"ד שהביא ג"כ ליישב זה פנ"ל.

אבל באמת על הרמב"ם א"א לומר פן דבלשון הרמב"ם מפרש שם שאומרת בפירוש שיהוא מורד בתשמיש ע"ש. עכ"פ הרשב"א כתב פן בשיטתו יע"ש: ולזה נראה שגם הרא"ש פני פנונתו לזה.

וכן צ"ל וסבורה היא שטועה הוא שהבעל אין מרגיש ביורה פחץ. ויותר נראה שיהוא שני דיבורים היא גופא אמרה נהי דבביאה ידע וסבורה היא שטועה הוא.

ואח"פ הוא דיבור בפ"ע ביורה פחץ מי ידע שאין הבעל מרגיש ביו"כ. וכ"נ דעת הרא"ש שכ' סוף גדרים בטעמא דר"ה שאינה מקלקלת עצמה.

וא"כ ס"ל דביוכ"ח אינה נאמנת. וכבר נתקשו בזה האחרונים מסוגיא דגדרים דפריד' ממתניתין אדר"ה ולא מחלק פנ"ל ותירצו דסוגיין אזלא אליבא מאי דפשיט ר"ה מטמאה אני לה וא"כ לא מחלק פנ"ל וכמש"ל נהרא"ש איירי אליבא דדינא.

אָבֵל עֲדִינָן קָשָׁה מִי הִכְרִיחוּ לָזֶה וצ"ל מִשׁוּם דְּמִפְרָשׁ טַעֲנַתֶּם בְּמִשְׁנֵה בְּתִשְׁמִישׁ וּבְהִירוּשְׁלָמִי שָׁם וּכְמִש"ל. וְלָזֶה שְׁפִיר לְטַעֲמִיהָ מִפְרָשׁ כִּנ"ל.

אֵלָּא וְשִׁלְשׁוֹן הָרָא"שׁ בְּמִשְׁנֵה שָׁם מִשְׁמַע שְׁמִפְרָשׁ שְׁבִינְיָה פְּחִיץ עֵיקַר טַעֲנַתֶּם ע"ש וצ"ע: [וְרֵאִיתִי בִישׁוּעוֹת יַעֲקֹב סִי קִנ"ד שְׁפָתַי לְבָאָר שִׁיטַת הָרָא"שׁ וְשִׁיטַת הָרַמְבַּ"ם הַנֶּ"ל פְּאָחַד יַעו"ש וְהִבִּיא דְבָרֵי הָרַשְׁבָּ"א הַנֶּ"ל.

וּתְמִינְהֵי דְלֵהֲרָא"שׁ שְׁמַחֲלֵק בֵּין מְקַלְקֵלָת עֲצָמָה לְשִׁאֲרֵי הַעֲזוֹת ל"צ כָּלֵל לְטַעֲמָא דְבִיּוֹכ"ח לֹא יָדַע וְשִׁסְבּוּרָה שְׁיִסְבּוּר שְׁטוּעָנָת בִּיּוֹכ"ח. וְהֵנָּה כ' הִישׁוּע"י שָׁם שְׁאָף שְׁאֹמְרַת אַח"כ מְפֹרָשׁ שְׁאִינוּ בָּא עָלֶיהָ וּכְדוּמָה זֶה רַק לְחֻזַּק דְּבָרֵיהָ וְאִין בְּזֵה חֻזְקָה דְּאִינָה מְעִינָה ע"ש.

וְהוֹכֵרַח לָזֶה פְּדִי לִינְיָשׁב דְּבָרֵי הָרַמְבַּ"ם וְאִינָה שְׁפָסְקוּ שְׁאָף בְּבָרֵי וּבְרֵי אִינָה נְאֻמָּנָת. וְלְדַבְּרֵי שִׁס"ל פְּדַעַת הָרָא"שׁ לֹא הוֹצֵרָה לָזֶה כָּלֵל יַעו"ש שְׁדַבְּרֵי תְּמוּהֵי.

וְאֶפְשָׁר כ"כ בְּשִׁבִיל שְׁהַגִּישׁ שְׁבַרְמַב"ם מְפֹרָשׁ דְּאִינְרֵי שְׁטוּעָנָת מִתְחִילָה שְׁמוּרַד מִתְשַׁמֵּשׁ וּכְמִש"ל אָבֵל דְּבָרֵי אִינָם מְבֹנְרֵין כֹּן עִי"ש שְׁפָתַי בְּדַבְּרֵי הָרַשְׁבָּ"א וְסִינִים בְּדַבְּרֵי הָרָא"שׁ.

אָבֵל לִפְמִ"שׁ א"ש דְּגַם הָרָא"שׁ צָרִיף לְסַבְּרַת הָרַשְׁבָּ"א לְתַרוּצֵי סוּגְיָנוּ. וְא"צ כָּלֵל לְדוּחַק שֶׁל הִישׁוּע"י שְׁאָף שְׁמִפְרָשַׁת אַח"כ הוּא לְחֻזַּק דְּבָרֵיהָ.

גַּם מ"ש שְׁבַרְוֹר לֹא כֹן בְּכּוֹנֵנַת הָרַשְׁבָּ"א. לַעֲנֵ"ד הָרוּאָה שָׁם יִרְאֶה מְפֹרָשׁ לְהִפּוּף שְׁהַקְשָׁה עַל פִּי הַנֶּ"ל דֹּא"כ לְמָה נְאֻמַּר שֶׁהִיא טוּעָנָת שְׁאִינוּ נִזְקַק לָהּ גִּפְרָשׁ בְּאַמַּת שְׁטוּעָנָת שְׁאִינוּ יוֹכ"ח ע"ש שְׁנֻשְׂאָר בְּקוֹנְשָׂא.

וְלְדַבְּרֵי הִישׁוּע"י לִק"מ דְּהָא אַח"כ מְפֹרָשַׁת בְּהִדְיָא כֹּן. גַּם מִש"ש הִישׁוּע"י דְּדַעַת הָרַשְׁבָּ"א נוֹטָה לְדַעַת הָרַמְבַּ"ם וּכְפִי הַנֶּ"ל.

בְּמַחֲכ"ת הָרֵי הָרַשְׁבָּ"א דוֹחָה זֶה כִּנ"ל וּמִסִּיק כִּפִּי קָמָא כִּינּוּ דְּהֵאֵי אִינְדִּחֵי וְנִרְאֶה שְׁלֵא רְאָה סוּף דְּבָרֵי רַשְׁבָּ"א אֵלּוּ: ה) וְלָזֶה נִלְע"ד בְּיָשׁוּב דְּבָרֵי הָרָא"שׁ בְּלִי ט"ס דְּהֵנָּה בִּיבְמוֹת שָׁם בְּרָא"שׁ לֹא הִבִּיא רַק אַר"א דְּבָרִים שְׁבִינּוּ לְבִינָה נְאֻמָּנָת וְלֹא הִבִּיא סוּף דְּבָרֵי הַש"ס אִינְהֵי קִים לָהּ וְכֹו' וְלָזֶה אֶפְשָׁר לִזְמַר שֶׁכֹּן הִיָּתָה גִּינְרִסְתּוֹ בַּש"ס שָׁם אִף שְׁקָשָׁה לִזְמַר כֹּן מִשׁוּם דְּפִשׁוּט לִיָּה שָׁם דְּאִינְרֵי בִיּוֹכ"ח ע"ש.

אַף בְּרִיטְבָ"א סוּף גְּדָרִים מִשְׁמַע לְהִדְיָא שְׁגִינְרִסְתּוֹ בְּהָךְ דִּיבְמוֹת אִינְהֵי קִים לָהּ בִּיּוֹכ"ח אִינְהֵי לֹא קִים לִיָּה וְלֹא יוֹתֵר ע"ש. וְא"כ שְׁפִיר י"ל שְׁגַם הָרָא"שׁ גּוֹרֵס כֹּן.

וּמְפֹרָשׁ דְּהָא דְקָאֻמַּר הוּא מִינָה הֵנִי רַק שְׁמָא דְּהָא לֹא קִים לִיָּה בְּדַבְּרֵי בְּרוּר שְׁמִמְנָה הַמְּנִיעָה בְּלִינְדָה. אָבֵל אִינְהֵי טוּעָנָת בְּרֵי שְׁאִינוּ יוֹכ"ח.

וְהוּא אִף שְׁטוּעָן בְּרֵי שִׁיּוֹכ"ח מ"מ זֶה אִינוּ בְּרֵי שְׁמִמְנָה הַמְּנִיעָה: וּבְרָא"שׁ בִּיבְמוֹת שָׁם הִבִּיא שִׁיטַת הָרֵי"ף שְׁטַעֲנַתֶּם שָׁם לַעֲנִין כְּתוּבָה לְאַחַר עֶשֶׂר שָׁנִים וְתַמָּה דְּהָא אִינְהֵי טוּעָן טַעֲנַת שְׁמָא עָלֶיהָ.

וְכ' שַׁע"כ גִּפְרָשׁ לְשִׁיטַתוֹ דְּאִינְרֵי שְׁטוּעָן בְּרֵי שְׁהַמְּנִיעָה מִמְנָה כְּגוֹן שְׁמִפְלִטַת ש"ז ע"ש. הָרֵי לְהִדְיָא שְׁפִשְׁטוֹת הַעֲנִין מוֹרָה דְּאִינְרֵי בְּשְׁמָא וְרַק שְׁלִפְנֵי הַר"א ע"כ אִינְרֵי בְּכַה"ג

והינינו לגירסת הרי"ף שם דמסיק להדיא איהו לא קי"ל ביוכ"ח ע"ש ואף לגי' הריטב"א הג"ל י"ל דמפרש הכי דקאי על יוכ"ח.

אבל הרא"ש מפרש בפשטיה פנ"ל. ולזה מאי דמסיק הרא"ש שם דהוא לא קי"ל ביוכ"ח היינו לשיטת הרי"ף פנ"ל ולדבריו וליה לא ס"ל וכ"נ שמקודם לא הזכיר סברא זו כלל עיי"ש: ועפ"י גירסא הג"ל יש מקום ליישב קושיות הראשונים שם מהא דיבמות להא דנדרים בפשיטות דכיון דמסיק בנדרים שם עיקר טעמא דאינה נאמנת למשנה אחרונה ולא מוקמינן אחזקה דאינה מעינה משום שסבורה היא שהיא אינו מרגיש ביוכ"ח כפי הרא"ש ולכך מעינה.

לזה הכא ביבמות דמעיקרא אמר איהו מינה וטוען ברי שהוא יוכ"ח רק שממנה המניעה א"כ בזה שפיר אינה מעינה ולזה נאמנת רק דהא מ"מ גם היא אינה ראויה כמו שטוען הוא. ולזה קאמר דאיהו לא קים ליה שהוא טוען בזה ושם וכמש"ל רק שתולה בה פיון שידוע בעצמו שאין מניעה ממנו כלל: אבל באמת בשיטת הרא"ש קשה לומר פן דמסקנת הרא"ש שם בפ' הבע"י משמע פתרוץ הרמב"ן ע"ש דמסיק דאף אי טוען הוא ברי נאמנת וא"כ ע"כ מפרש דלא קי"ל קאי איוכ"ח.

ועוד דבתשובת הרא"ש כלל מ"ג סי"א מיייתי שם ש"ס דיבמות הג"ל ומפורש שם הגירסא פדאיתא לפנינו איהו לא קים ליה ביו"ד פחז ע"ש. ואף שיש מקום לומר שחזר בו מפירושו לתשובתו וכמבואר באחרונים שפכה מקומות סותר א"ע מפסקיו לתשובתו וע' בהקדמת פרמ"ג ליו"ד מ"ש בענין זה.

אבל מ"מ הוא דחזק לומר שחזר בו בדבר שתלוי בגירסת הש"ס. ובפרט שכן הגירסא בכל הראשונים רי"ף ובה"ג ושאלות פ' תולדות וברמב"ן הל' נדרים ולזה צ"ל שהרא"ש קינצר בלשונו בהעמקת לשון הש"ס וכן הריטב"א הג"ל.

ואף דבריתב"א לא משמע פן ע"ש. אבל הא קאי על הרמב"ן וברמב"ן מפורש פן הגי' ע"ש: ו) והנראה עוד ביישוב זה בלי שום שינוי גירסא וט"ס.

דהנה הרא"ש כתב סוף נדרים בטעמא דנאמנת לומר גרשתני דלא מקלקלא נפשה והקשו האחרונים דא"כ מאי פשיט הש"ס מטמאה אני לה ואינה. והנה כבר הקשיתי לעיל אות ג' דמאי פשיט ר"ה מטמאה אני לה.

ותרצתי דידע מחזקה דלא מבזיא נפשה ע"ש. ואף לפ"ז תקשה מאי מקשה תו רב משורשיא מהשמים ביני לבינה.

ואי ידע ג"כ מסברא דלא מחצפא וכמש"ל. א"כ ה"נ הו"ל לאסוקי אדעתיה דרבא יחלק בין חזקה זו לחזקה דגרשתני כמו דמחלק לעיל דמאי שנא.

וגם בתירוץ רבא משמע עיקר החידוש דלא סגי ליה וכו' ולא מצד חילוק החזקות. מדלא מסיק אבל הכא זמנין וכו' פדמסיק לעיל: וע"כ צ"ל כמש"ל אות א' דבקושיין בודאי משמע ליה דהבעל ידע ביוכ"ח.

ושפיר פשיט כר"ה דטעמא משום אינה מעינה. ורבא מדחה דטעמא משום דלא מחצפא.

אָבֵל ז"א לומר דס"ד דאומרת אינו יכול וכדומה כפי הירושלמי והרמב"ם שהזכרנו ורְבָא מְשַׁנֵּי דְאִינְרֵי בִּיּוּכ"ח. ז"א דא"כ מאי קאמר רבא פנין דלא סגיא דלא אמרה הו"ל למימר הָכָא בְּמַאי עֲסָקִינָן בְּאִוּמְרַת בִּיּוּכ"ח וּבְפֻרְט דְּגַם לר"ה וש"פ אינרי ביוכ"ח דאל"ה תיקשי ממשנה אחרונה אם לא שפירש כפי הרשב"א בחידושיו שהזכרנו.

וּכְבֵר בְּאַרְנוּ שְׁהָרָא"ש נִרְאָה דְלָא ס"ל הָכִי וְע"כ צ"ל כמ"ש [וע' בריטב"א ונ"י על הל' נדרים ואינו פֶּעַת ת"י וע' במאירי שם שהביא גי'רסא דסגיא דאמרה ומפרש פשיטת הסוברים דאמרה שאינו נזקק לה פהירושלמי ומפרש הש"ס כפי הרשב"א שהזכרנו ע"ש ונאצצר בזה] וא"כ קשה מה שהקשינו לעיל באות א פנין דמעיקרא ס"ל דקים ליה ביוכ"ח הול"ל בְּתֵר הָכִי קִסְבֵר ר"ה אִיהוּ לָא קי"ל ביוכ"ח פנין שְׁנָה עֵיקֶר הַחִידוּשׁ וְכַנ"ל.

וּמָזָה מְוֹכְרָח לְפָרֵשׁ כְּפִי הָרָא"ש הַנ"ל דְּגַם בְּתִירוּץ הַש"ס ס"ל דְּהוּא קִים לִיה רַק שְׁהִיא טוֹעָה וְסִבּוּרָה שְׁאִינוּ מְרַגִּישׁ: ז) וְהִנֵּה הִישׁוּע"י תִּירֵץ בְּסִי' קנ"ד עַל קוֹשְׁיַת הָאֲחֵרוֹנִים עַל הָרָא"ש הַנ"ל דְּהַש"ס מְקַשָּׁה מִמְּשֻׁנָּה אַחֲרוֹנָה לְטַעְמִיהָ דר"ה דְּפָשִׁיט מִטְמָאָה אֲנִי לָךְ וּא"כ לָא ס"ל טַעְמָא דְּמַקְלָקְלָא נִפְשָׁה אָבֵל הָרָא"ש כ"כ לְמַסְקָנָא אֵלִיבָא דְּהִלְכְתָּא וְע"ש שְׁכ"כ ג"כ בְּשֵׁם מֵהֵרֵשׁ"ךְ דְּלְמַסְקָנָא י"ל פֵּן.

וְהִנֵּה לְבַד שְׁאִין לָזָה טַעַם דַּמ"מ מֵהִיכֵן הוֹכִיחַ הָרָא"ש סְבָרָא זֹו פִּינָן דְּבַש"ס מְפֻרְשׁ דַּעַת רַב הַמְנוּנָא עֲצֻמוֹ לְהִפּוּף. הִנֵּה לְפַמֵּשׁ"ל נִסְתֵּר תִּירוּץ זֶה דְּהָא מֵה שְׁהוֹכִיחַ ר"ה מִטְמָאָה אֲנִי לָךְ הִינּוּ ג"כ ע"כ מִפְּחַ דְּמַדְמָה חֲזָקָה דְלָא מְבִינָא לְחֲזָקָה דְּאִינָה מְעִינָה וּא"כ שְׁפִיר י"ל ג"כ דְּמַדְמָה חֲזָקָה דְלָא מְבִינָא לְחֲזָקָה דְלָא מְקַלְקְלָה וּא"כ אִפְתִּי תִקְשָׁה מֵה מְקַשָּׁה בְּתֵר הָכִי מִמְּשֻׁנָּה אַחֲרוֹנָה דְּהַשְּׁמִים בִּינֵי לְבִינָךְ דְּשֵׁם הַקּוֹשְׁיָא מִפְּחַ חֲזָקָה דְּאִינָה מְעִינָה כַּמֵּש"ל וְע"כ צ"ל דְּאִין הַטַּעַם מְשׁוּם דְלָא מְקַלְקְלָא נִפְשָׁה.

וְהִנֵּה עוֹד מְקוּם לִינִישְׁב וְלוֹמֵר דְּבַעֵי תְּרֵי חֲזָקוֹת דְּאִינָה מְעִינָה וְלָא מְקַלְקְלָא וְהָרָא"ש דְּהָא שְׁלָא בְּפָנֵיו אִינָה נְאֻמָּנָת. וְכֵן הִיכָא דְּאִיכָא עֵדִים דְּמִסִּיעֵי לָהּ פְּדִאיִתָּא בְּכַתְּוֹבוֹת כ"ג.

וְאַמַּאי הָא אִפְתִּי אִיכָא חֲזָקָה דְלָא מְקַלְקְלָא וְע"כ צ"ל דְּבַעֵי תְּרִוּוּיָהּ פְּנ"ל וּא"כ עֲדִינָן יֵשׁ מְקוּם לומר דְּהַמְקַשָּׁה שְׁפִיר יָדַע מְסָבְרָא דְלָא מְחַצְפָּא רַק דְּבַעֵי תְּרִוּוּיָהּ וְהִינּוּ דְּמִשְׁנֵי בִּיּוּכ"ח מִי יָדַע.

וּא"ש דְּבַמְשֻׁנָּה רֵאשׁוֹנָה סְבָרוּ דְּסָגִי בְּחֲזָקָה דְלָא מְחַצְפָּא וְדָלָא מְבִינָא לְחוּד וּא"כ ה"נ סָגִי בְּסְבָרָא דְלָא מְקַלְקְלָא וּבְמִשְׁנָה אַחֲרוֹנָה רָאוּ דְלָא סָגִי עַד שְׁתֵּהָא גַם חֲזָקָה דְּאִינָה מְעִינָה פְּנ"ל. וּבְזֶה מְבִוּאָר סְבֵרַת מְחִלּוֹקַת ר' אוֹשְׁעִיָא וְרַבָּה בַר אֲבִין בְּכַתְּוֹבוֹת כ"ג דְּפִלְגִי אִי כְּדַר"ה אַף שְׁלָא בְּפָנֵיו אוֹ לָא ע"ש וְהִינּוּ דְּפִלְגִי אִי סָגִי בְּסְבָרָא דְלָא מְקַלְקְלָא לְחוּד.

וּמ"ד דְּאִף שְׁלָא בְּפָנֵיו מְהִימָנָא ס"ל דְּעַדִּיפָא מְחֲזָקָה דְלָא מְבִינָא וְלָא מְחַצְפָּא דְשֵׁם לְמִשְׁנָה אַחֲרוֹנָה אִינָה נְאֻמָּנָת וְהָכָא נְאֻמָּנָת: ח) וְעַפ"ז הִנֵּה אִפְשָׁר לִינִישְׁב דְּבַרֵי הַתּו' בִּיבְמוֹת קַט"ז ע"ב ד"ה בְּאוֹתָהּ שְׁהַקְשׁוּ לְמ"ד דְּמְהִימָנָא שְׁלָא בְּפָנֵיו נְהִימָנָא לומר מֵת בְּמִיגוֹ דְּגִרְשָׁתֵּנִי.

וְהוּא נִפְלָא דְּתִיקְשֵׁי לְהוּ דְּתֵהָא נְאֻמָּנָת בְּמֵת לְחוּד וְאִי דְּאִינָה הֶעֱזָה א"כ לָא שְׁיִיף לְהִימָנָה בְּמִיגוֹ. וּמְצִאתִי בְּמֵהֵרֵשׁ"א שְׁתֵּמָה פְּבֵר וּכְבֵר הִרְגִּישׁוּ בְּאַחֲרוֹנִים ג"כ וְכַמְדֻנְמָה לִי שְׁפֵן

הקשה ג"כ בט"ז באה"ע עכ"פ הוא תמוה וע' שעה"מ פ"ז מה' אישות ה"י וְשָׁם פּי"א מה"א שְׁהָאֲרִיף בְּעֵנָן זֶה וְהִבִּיא מַחְלֹקֶת הָאֲחֵרוֹנִים בְּזֶה.

ובְּאֵמֶת הָעֵינָר שְׁהָעֵזָה זֶה אֵינוֹ דוֹמֵה לְשִׁאֲרֵי הָעֵזוֹת דְּבִשְׁאֲרֵי הָעֵזוֹת לֹא מְהִימְנוּ וְהִכָּא מְהִימְנָא וּתְמוּהִים דְּבָרֵי הָאֲחֵרוֹנִים שְׁהִבִּיא שָׁם בּפ"ז דְּמִדְמוּ לֵה לְשִׁאֲרֵי הָעֵזוֹת: אָבֵל לִפְמ"ש י"ל דְּבִאֵמֶת קָשָׁה דְּהָא אֵיכָּא חֲזָקָת א"א כְּמוֹ שְׁהִקְשׁוּ הָאֲחֵרוֹנִים וְע"כ צ"ל כִּמְש"ל דְּאֵיכָּא הִכָּא תְּרֵי חֲזָקוֹת חֲזָקָה דְּמַעֲיָזָה וְדָלָא מְקַלְקְלָא.

אָבֵל לִמ"ד דְּאֵף שְׁלֹא בְּפָנָיו נְסָגִי בְּלֹא מְקַלְקְלָא צ"ל דְּלֹא מְקַלְקְלָא עֲדִיפָא וְהוּי כְּמוֹ רֹב כִּמְש"ש הִתְה"ד ס' ר"ז ע' יְשׁוּע"י ר"ס י"ז וְשׁו"מ מ"ק ח"ב ס' קפ"ב וְעֲדִינָן קָשָׁה דֵּא"כ גַּם בְּמַת נְהִימְנָא מִשׁוּם חֲזָקָה דְּלֹא מְקַלְקְלָא.

וְנִרְאֶה דְּבִאֵמֶת הָא בְּמַת יֵשׁ שְׁנֵי חֲזָקוֹת חֲזָקָת חַי וְחֲזָקָת אִישׁ. וְכִבְרַךְ כְּתִב הָרִיב"ש דְּשְׁנֵי חֲזָקוֹת עֲדִיפָא מְרֹב וְא"כ כ"ש דְּעֲדִיף כְּחֲזָקָה דְּלֹא מְקַלְקְלָא לְחֻדְדָּה.

וְלִזְנֵה הַנּוֹצְרֵכוּ הַתּו' לְהִקְשׁוֹת דְּלִיְהִמְנָה בְּמִיגוּ דְּגִרְשִׁתְּנִי דְּשָׁם לֵיכָּא רַק חֲזָקָת א"א לְחֻדְדָּה. [וְיִמָּה שְׁהִקְשָׁה בְּשׁו"מ מ"ק ח"ב ס' קפ"ב בְּשָׁם רִימ"ס דְּרֹב אֲנָשִׁים אֵינָם מְגִרְשִׁים.

ז"א כָּלֵל דְּזֶה הָנוּי רֹב הַתְּלוּי בְּמַעֲשֵׂה וְאִכְמ"ל בְּזֶה]. וְא"ל דְּהוּי מִיגוּ בְּמִקוּם חֲזָקָה.

דְּלִבְד שְׁאִין מְדַמִּין הַחֲזָקוֹת זֶה לְזֶה כִּמְש"ש הַשֵּׁף ס' פ"ב. תִּיקְשִׁי דֵּא"כ נִפְשׁוּט מְהִכָּא דְּלֹא אֲמַרִּינָן מִיגוּ בְּמִקוּם חֲזָקָה דְּאֵיבְעִיָּא לֹן בְּכַמְהָ דּוֹכְתִי.

וְלִזְנֵה שְׁפִיר תִּירְצוּ הַתּו' בְּתִירּוּצָם בְּתִירָא דְּלֹא אָמַר דְּמְהִימְנָא שְׁלֹא בְּפָנָיו רַק בְּאוֹמְרָת א"א הֵייתִי וְכו' וְלִכְאוּרָה צ"ע מַה סְבָרָא הִיא זֶה דְּמ"ש פִּינּוּן דְּבְּפָנָיו מְהִימְנָא אֵף בְּבָאוּ עֲדִים מְקוּדָם שְׁאֵשֶׁת אִישׁ הִיא לְדַעַת הַתּו' דְּלֹא כְּשִׁיטַת הַא"ח הוּבָא בְּאֲחֵרוֹנִים בְּאֵה"ע ז"ס י"ז ע"ש ח"מ וְב"ש א"כ שְׁלֹא בְּפָנָיו נְמִי פִּינּוּן דְּס"ל דְּלֹא מַעֲיָזָה.

אָבֵל לִפְמ"ש א"ש דְּתִירְצוּ דְּבִאֵמֶת בְּעֵי שְׁנֵי חֲזָקוֹת דְּאֵינָה מַעֲיָזָה וְדָלָא מְקַלְקְלָא נְגִיד חֲזָקָת א"א. רַק הִיכָּא דְּלִיכָּא עֲדִים וְא"כ אֵין לֵה חֲזָקָת א"א אֲזַ נְאָמְנָת אֵף שְׁלֹא בְּפָנָיו דְּסָגִי בְּחֲזָקָה דְּלֹא מְקַלְקְלָא לְחֻדוֹ וְאֵף שְׁפָאוּ אַח"כ עֲדִים מ"מ כְּבָר יִצְאָה מִחֲזָקָת א"א כִּמְש"ש הַתּו' בְּכַתּוּבּוֹת כ"ו ע"ב בְּשָׁם הַר"י ב"ר בְּרוּךְ ע"ש וְע' מֵהַר"ק שְׁוֹרֵשׁ ע"ב בְּעֵנָן זֶה בְּאַרְבָּה.

שׁוֹב מְצִאתִי בִישׁוּע"י ס' י"ז סק"א שְׁכ' ג"כ בְּיִשׁוּב דְּבָרֵי הַתּוֹס' וְנִהְיִיתִי שְׁפִינּוֹנְתִי לְדַעַתוֹ הַק': וְבִאֵמֶת קָשָׁה לִי עַל הַתּו' הַנֶּ"ל דְּהָא אֲמַרִּינָן בְּב"ב קל"ד דְּלֹא מְהִימְנָן לּוֹמַר גְּרִשְׁתִּי בְּמִיגוּ דְּמִגְרִשָׁה עֲכָשְׁיוּ מִשׁוּם דְּאֵי גִירְשָׁה קָלָא הָנוּי לְמִילְתָּא ע"ש בְּרִשְׁבָּ"ם וּבַתּו' שָׁם רַק מ"מ בְּאוֹמְרָת גְּרִשְׁתִּי נְאָמְנָת אֵף נְגִיד הַקּוֹל אָבֵל מִיגוּ בְּמִקוּם קוֹל לֹא אֲמַרִּינָן וְכִדְקִי"ל בַּח"מ ס' ק"נ דְּמִיגוּ בְּמִקוּם קוֹל לֹא אֲמַרִּינָן.

וּמ"מ כְּשִׁטּוּעֵן נְגִיד הַקּוֹל נְאָמְנָן וּבִמְק"א בְּאַרְתִּי בְּזֶה בְּס"ד אַח"כ עכ"פ דְּבָרֵיהֶם תְּמוּהִים דְּהָא הָנוּי מִיגוּ בְּמִקוּם קוֹל וְע' בְּכָלֵלִי מִיגוּ בְּתַנּוּמִים ס' ל"ה ל"ו. וְצ"ל דְּכָאֵן שְׁאִין הַקּוֹל סוּמַר לְהִמְיָגוּ רַק מְנִיעַת שְׁפִיר הָנוּי מִיגוּ וְאֵין לְהָאֲרִיף בְּזֶה לְפִי שְׁבֻדַּעַת הָרֵא"ש א"א לּוֹמַר כְּפִינּוֹתוֹ כְּנ"ל דְּבִפְסָקִיו סוּף נְדָרִים מְבֹאָר כְּפִינּוֹתוֹ שְׁמוּכִיחַ מְזֶה דְּהִלְכָּה כְּרַב הַמְּנוּנָא

ולא דקאמר טעמא דר"ה יעו"ש: ט) והנראה דהנה פל הפוסקים נתחבטו למה פסקו כדר"ה פינו דרבא פליג עליה התם בנדריים שם וזהו כל פלפול הרא"ש שם ע"ש.

והנה המפרשים הקשו דבכתובות כ"ב ע"ב משמע דרבא ס"ל שפיר דרב המנונא דפריד מינה עליה ע"ש וע' בפנ"י והפלאה שם. ובאמת קשה דפשטות הש"ס בכ"מ כדר"ה וליפא מאן דפליג עליה.

ולנה נלע"ד לומר דגם רבא ס"ל להא דרב המנונא אבל לא מטעמיה. דרב המנונא פשיט לה מטמאה אני לה ומכ"ש דהכא אינה מעינה וא"כ משמע דעיקר טעמו משום חזקה דאינה מעינה וכדקאמר בהדיא דחזקה אין אשה מעינה וכו' וע"ז קאמר רבא דאינה ראיה דזמנין דתקיף לה מבעלה וכו' ועיקר החזקה ע"כ צ"ל משום דלא מקלקלא נפשה ובהא מודה רבא נמי דהא משום חזקה דלא מבזיא היו מאמינים אותה אי לא משום חשש דעיניה נתנה באחר אבל היכא דמקלקלא נפשה אין חשש לעיניה נתנה באחר ונתנה באיסור א"א פל ימיה וזהו פל עיקר הויכוח בינם בסוגיא דנדריים.

והיינו דקאמר הרא"ש שם אחר שהאריף להוכיח דהלכה כר"ה לגבי רבא פתב ועוד נראה דהלכה כר"ה בנה משום דלא מקלקלא והיינו דאף רבא מודה בנה ע"ש וכמ"ש בס"ד. וזהו ג"כ שיטת הרמב"ם שפסק בפ"ד מה"א דבטוענת אינו נזקק לי יעשו דרף בקשה ובגרשתי פסק כר"ה ונתקשה שם בלח"מ וכמ"ל ולפמ"ש א"ש בס"ד.

ומ"מ הרא"ש בעצמו לא ס"ל הכי לדינא דעיקר ס"ל כמ"ש מקודם דהלכה כר"ה לגבי רבא ועיקר הטעם משום דלא מעינה וכמ"ש בתשובה פלל מ"ג להדיא דבטוענת דבר שהוא יודע שפיר נאמנת יעו"ש: י) והנה מש"ל דלר"ה ס"ל טעמא דהשמים ביני לביני למשנה ראשונה משום אינה מעינה קשה לכאורה דהא עיקר חידוש מ"א הוא משום שעיניה נתנה באחר אבל לא לחדש דטועה היא וסוברת שאינו מרגיש.

וא"ל דגם ר"ה למסקנא ס"ל דלא מחצפא דכל כה"ג הו"ל לפרש וגם הו"ל לרבא להוכיח זה מסיפא והנה עפמ"ש ל כפר מין שבים דברי הרא"ש הנ"ל דכ"ז לר"ה ע"כ צ"ל דבאמת מרגיש ביוכ"ח שלא יחלקו משנה ראשונה ומשנה אחרונה במציאות.

אבל לרבא דעיקר טעמא משום דלא מחצפא א"כ א"צ פלל לטעמא דלא מעינה ואדרבא תקשה דא"כ איפא הכא ג"כ שני חזקות פנ"ל ולנה מוקי בפשיטות דלא קי"ל ביוכ"ח ולנה שפיר מעינה וא"צ לדחוק דטועה היא כמו לר"ה פנ"ל.

ולנה סוגיא דיבמות איירי אליבא דהילכתא וגם רבא איירי בה ע"ש ולנה קאמר דלא קים ליה ביוכ"ח ולנה הקדים הוא אמר מינה לאשמועינן דאף דאומר פרי מ"מ אינו פלום דלא קי"ל פנ"ל: יא) והנראה דהנה הח"מ סי' י"ז סק"ג הביא שהרשב"א הוכיח דלא עבידא לאחזוקי דברייה במקום דאינה מעינה מפתובות כ"ב ע"ב דפריד ארבא דקאמר יכולה מכחשתו בגירושין מהא דר"ה אף דעתה הוי שלא בפניו.

ותיתי לי שפוננתי מעצמי לראיה זו. אבל באמת אינה ראיה דשם פינו דידעה שפופה להגיד פן בפני בעלה מעיקרא לא משקרא ואף למ"ד דשלא בפניו לא מהימנא מ"מ מעיקרא דייקא שפיר וכ"כ בישועות יעקב סי' י"ז וסי' קנ"ד ע"ש.

והנה בח"מ סי' ל"ג סי"ב הובא בשם העיטור שפשוטפסק הדין ע"פ קרוב ופסלוהו מעדות ואח"כ נתרחק אין חוזר ומעיד וכתב הש"ך הטעם משום דמתזיק דיבוריה ע"ש. וצ"ע לכאורה מדברי הרשב"א הנ"ל.

אך הנה באמת כבר תמהו שם התנאים וקצה"ח ושער המשפט דהא קי"ל בסי' מ"ה דאם חתמו עם פסולים מ"מ יכולים לחזור להעיד וביותר דבסי' כ"ח שם פסק הרמ"א בעצמו בסט"ו דאם העיד שלא בפניו חוזר ומגיד בפניו ע"ש ובט"ז שם הביא בשם רש"ל וכן לב באמת דלא מהני דעבידי לאחזוקי ע"ש.

ובנתבות ר"ס ל"ג פתב דהיכא שדיבורם אינו פלום לא שיניף אחזוקי פי לא יהיו נחשדים בשביל זה והוא דוחק גדול גם כי אפתי תקשה להרש"ל וכן לב דס"ל גם גבי שלא בפניו דלא מהני פנ"ל וע' בתנאים ובח"ס חאה"ע ח"ב סי' ס"ז מ"ש בזה ג"כ: ונעוד קשה ממ"ש הש"ך סי' י"ז סק"ט שחקם שגילה דעתו בדין שוב מיקרי נוגע להחזיק דבריו ע"ש וכ"ה דעת הטור באה"ע סי' קנ"ב באומרת נתגרה דמתזיק דבריה והובא בש"ע שם סי' י"ז ס"ב בשם יש מי שאומר ע"ש וכן אמרינו בכתובות כ"א בג' שישבו ונמצא אחד פסול שפירש"י שנוגעים הם לפי שגנאי להם שישבו עם פסול וכו' ע"ש והכל הולך אל מקום אחד.

ובברכי יוסף סי' י"ז הביא בשם מהריב"ל דס"ל דאף שגילה דעתו יכול לדון. וצ"ע שפותר דברי עצמו בהא דעדות שלא בפניו וכמ"ל מ"ש הט"ז בשמו וצריף לחלק בין עד לדיין.

ובקדושין ס"ג ע"ב איתא אמר רב נאמן לפטור וא"נ לכנוס ופי' שם הר"ן והרמב"ן בחי' דאף שמתחילה היתה פנונתו לכנוס מ"מ אח"כ אינו חוטא ולא לו ע"ש. הרי להדיא שאין מתזיק דיבורו.

וע' בשעה"מ פ"ט מה"א הי"ב שהביא פן בשם הריטב"א בחי' ולא ראה שכ"כ הר"ן במקומו וכן הרמב"ן הנ"ל וכן יש להביא מהא דדף ס"ד שם יש לי אחים וכו' ע"ש בראשונים ובבעה"מ שם דג"כ מבואר דלא מתזיק בשעת מיתה דבריו שאמר בשעת קדושין ויש לחלק: יב) והנראה ביסוד סברא זו דהיכא שבשעה שאומר פעם ראשון יודע שעתיד להגיד פעם שני וכמו באומרת גרשתני שלא בפניו שיודעת שעתיד לבוא ותצטרף לומר בפניו אז אמרינו דבנדאי תדקדק בפעם א' כדי שלא תצטרף להעזיז אח"כ. אלא דמ"מ יש חשש דיצרה תקפה ועיניה נתנה באחר ומשקרת עכשיו. ממילא אמרינו דאח"כ בנדאי מתזיק דיבורה.

משא"כ היכא שאינו יודע שאח"כ יבוא לידי כף שיצטרף עוד פעם להגיד וכמו בקרוב ונתרחק וכ"ה סברת התנאים שם סי' ל"ג ע"ש וכ"כ בח"ס שם. ובשעה"מ שם ביאר הסברא דבמקום שנוגע הדבר לו כמו בפאומרת גרשתני שיש חשש שרוצה לישא אחר אז שפיר מתזיק דיבורה משא"כ כשחוטא ולא לו בשביל דבר זה עצמו להחזיק דיבורו לא מיקרי נוגע וע' מהרי"ט ח"א סי' ע"ט מ"ש לענין דיין ג"כ דלא מיקרי נוגע רק בדבר שבממון ע"ש והיינו י"ל כסברא הנ"ל ועפ"ז יש ליישב כל הנ"ל ואקצר בזה לקוצר הפנאי: והנה הכא בפאומרת מקודם השמים ביני לבינה וסבורה שטועה הבעל שאינו

מרגיש ביוכ"ח כפי' הרא"ש הנ"ל צדיקין קשה דמה בכך מ"מ אח"כ פשאומר שהוא יוכ"ח
בהימנה בתורה דאינה מעיזה.

דאי מודה לה בנודאי יוציא ויתן כתובה וצ"ל דאח"כ אינה נאמנת משום דמתקנת דבריה.
והיינו שחידשה משנה אחרונה.

דלמשנה ראשונה שלא חששו לעיניה נתנה באחר א"כ אינה נוגעת בדבר ולזה לא
אמרינו דעבידא לאחזוקי כמש"ל משא"כ למ"א שחששו לעיניה נתנה באחר לזה אמרו
דעבידא לאחזוקי דיבורה.

והוא נכון בס"ד: יג) וכן נ"ל לבאר פלוגתא דבכתובות כ"ג אי אמר ר"ה אף שלא בפניו
או דווקא בפניו והיינו אי חיישינו לעיניה נתנה באחר עבידא לאחזוקי אח"כ וממילא גם
עתה אינה נאמנת ואי לא לא חיישינו לזה פינו שיודעת שע"כ תצטרף אח"כ להגיד
בפניו.

והנה בהא דזימניו דתקיף לה מבעלה בנדריים שם פירש"י בחד פ"א שתקיף יצרה לאדם
אחר עיי"ש והיינו עיניה נתנה באחר. וקשה לכאורה דא"כ למשנה ראשונה שלא חששו
לזה תהא נאמנת והא רבא מדחה לה אף למשנה ראשונה.

ונראה דרש"י מפרש דמאי דפשיט ר"ה מטמאה אני לה דהבעל אינו יודע מזה וכמש"ל
היינו משום דבעי למימר שתהא נאמנת אף שלא בפניו וכו"א בכתובות כ"ג וס"ל דאף
למ"א נאמנת פאן פינו שיודעת דע"כ אח"כ תצטרף לומר בפניו וכו"ל.

ולזה קאמר רבא דזימניו דתקיף לה וכו' ולזה עבידא לאחזוקי דיבורה וכו"ל ואף למשנה
ראשונה דלא חיישינו לעיניה נתנה באחר היינו לגבי חזקה דלא מבזיא. אבל בגרשתני
שלא בפניו דליכא שום חזקה שפיר חיישינו שתחזיק אח"כ דיבורה בשביל דתקיף לה
וכו' פנ"ל.

ובזה מיושב הך דכתובות כ"ב ע"ב דשפיר ס"ל לרבא דר"ה לענין בפניו וגם הך דפסקינן
הילכתא כר"ה ולא כרבא: יד) וא"כ לרבא א"א לפרש המשנה שטועה וסבורה שאינו
מרגיש. דהא לרבא ע"כ עיקר הטעם משום דלא מחצפא.

דאי משום אינה מעיזה אח"כ הך לדידה אף למשנה ראשונה מתקנת דיבורה בכה"ג
וכמש"ל. וא"כ ע"כ צ"ל שנתחדש במ"א דאף בתורה דלא מחצפא מ"מ חיישינו לעיניה
נתנה באחר.

ולכאורה קשה דהא קיי"ל בכתובות דכתובות הגוף נאמנת לומר לכשר נבעלתי אף שי"ל
שנתנה עיניה לישא פשר וגם דנוגעת היא שלא לפסול עצמה. וצ"ל דתקנת הגוף עדיפא
דהא אף ממון מוציאה ועדיפא מרובא כדאיתא בכתובות י"ג ע"ב וע' תו' שם ט"ז ע"א
ד"ה פינו שכתבו דברובא ונתנה מוציאין ממון לכ"ע אף לשמואל ונהו שיטת בעה"מ
ג"כ ובמק"א דברתי בזה בס"ד.

עכ"פ הך ידוע מ"ש הריב"ש הובא בנוב"י דשני חזקות עדיפי מרוב וא"כ קשה דהכא
איכא שני חזקות דאינה מעיזה ודלא מחצפא ולמה נחוש לעיניה נתנה באחר דלא גרע
מתקנת הגוף וכמש"ל.

ובפרט דהא פתבו הפוסקים דאייני שאינה תובעת כתובתה רק להתגרש והוי פמילתא דאיסורא וניזיל בתר רבא וכ"ש בתר שני חזקות. רק שבזה י"ל דמ"מ הוי דבר שבממון משום מעשה ידיה וכדומה אף ז"א.

וניש לדבר בפרט זה היכא שעיקרו איסור ואגב בא לדבר שבממון ג"כ אי אזלינן בתר רבא ואכמ"ל עכ"פ תיקשי פנ"ל. בשלמא לר"ה ניקח דלא ס"ל כלל חזקה דלא מחצפא [ועפ"ז י"ל דברי הרא"ש שהוצרך לחזקה דלא מקלקלא נפשה כדי שתהא נאמנת.

ולא ניקחיש לעיניה נתנה באחר כמו דחיישינן בתדא חזקה דלא מבזיא ולא מחצפא [ואצ"ר]: ולזה ע"כ צ"ל דרבא ס"ל דאיהו לא קים ליה כלל ביוכ"ח באמת ואין פאן חזקה דאינה מעינה כלל רק דלא מחצפא וגריעא מחזקת הגוף כידוע דחזקת הגוף עדיפא טפי ולזה חיישינן במ"א לעיניה נתנה באחר.

ולזה בהא דיבמות ס"ה ס"ל לרב אמי פרבא בהא וגם רבא אייני בה וכמש"ל ולזה ע"כ ס"ל דלא קים ליה ביוכ"ח וכו"ל. והיינו דהא פתבו הרמב"ן והרא"ש שם בישב הקושיא מנדרים דשם תובעת להתגרש אבל פאן הוא בא להוציאה בלא כתובה ע"ש.

וא"כ הא קיי"ל בגרשתני דבתובעת כתובתה שפיר מעינה דבדבר שבממון ליכא חזקה דהענה להאמינו לגמרי פמבואר בכ"מ ועיין שעה"מ פ"ז מה"א באורח ואכמ"ל. ולזה אי הו"א דקי"ל ביוכ"ח א"כ הוי ברי וברי וליכא רק חזקה דלא מחצפא ול"א דאינה מעינה דבממון שפיר מעינה.

וא"כ ודאי אינה נאמנת ולזה הוצרך לטעמא דלא קים ליה ביוכ"ח והוי ברי ושמא ושפיר מהניא לה חזקה דלא מחצפא לחייבו בכתובתה. ואף לר' יהושע בכתובות דלא מהימנה לומר משארסתי נאנסתי היינו התם שהרי שור שחוט לפניו פדאימת בכתובות ט"ז ע"א והיינו דאיכא ריעותא בגופה ע"ש בפירש"י ותו"מ שא"כ פאן ליכא ריעותא בה יותר מבגופו מה שאין להם בנים.

וע"ש פרא"ש פ' הבע"י שכ' דאף בטוען ברי מינה ואינה ראויה לילד מ"מ אייה מהימנא היינו לפי דמ"מ פיון שגם הוא אינו יוכ"ח ואינו ראוי לילד שפיר חייב בכתובה וכמ"ש הרא"ש מקודם ובה נאמנת דלא קי"ל פנ"ל: [ובאמת צ"ל"ע בסברת הרא"ש הנ"ל דהא טעמא דאי לאו בת אלוודי היא מוציאה שלא בכתובה דהוי מקח טעות בלא הפיר בה כמ"ש התו' והפוסקים והפוננה שלא נתחייב לה אדעתא דהכי.

וא"כ מה בכך שהיא אינו יוכ"ח הא היא לא ידע בזה וא"כ לא נתחייב אדעתא דהכי. ואפשר לומר שהטעם שלא נתחייב אדעתא שיצטרף להוציאה בשבילה ועכשיו היא מוציאה בשבילה.

ולזה טוענת דא"צ להוציאה כלל דבלא"ה לא יוליד. אף ג"ז צ"ע דלדינא נראה לענין איסורא דפו"ר מחייב להוציאה ולא לסמוך על דיבורה שאינו יוכ"ח ואף במקום שפסולים נאמנים וע"א נאמן באיסורים מ"מ נוגע בדבר אינו נאמן בכ"מ.

ואפשר משום דהוי מילתא דעבידא לגלויי פשישא אחרת פדאמר איזיל ואבדוק נפשיא אבל ג"ז אינו דתוכל לומר דבתר הכי הבריא ובשלמא לרבא דנושא על אשתו א"ש אבל

לר' אמי תיקושי ואקצאר בזה כי אכ"מ]: טו) עכ"פ נתנישבו דברי פ"ה הרא"ש בס"ד דשם
אזיל לרב המנונא וע"כ הוצרך לפרש טעמא משום דטועה היא דבזה פליגי מ"ר ומ"א
פיון דלא ס"ל סברא דלא מחצפא.

אבל סוגיא דיבמות אזלא אליבא דרבא ורב אמי דלא ס"ל כר"ה בסברא זו ומפרשי
טעמא משום לא מחצפא וכמבואר הכל באנרף בס"ד ולהלכה קיי"ל פסוגיא דיבמות
וכמש"ל בס"ד [וילענון סוגיא דיבמות נ"ל עוד דשם לא שינה פלל סברא דלא מחצפא
פיון שהוא התחיל ואמר מינה ולא שינה זה רק פשהיא מתחלת בדברים הללו פהא
דנדרים דהכא עיקר נאמנותה לענון פתובה]: ולרבא הדבר מוכח מעיקרו דבנדרים ע"כ
צ"ל דלא קים ליה דאלת"ה הוי ב' חזקות אינה מעינה ולא מחצפא ותיקשי ממשה
אחרונה וכמש"ל.

וביבמות ע"כ ס"ל פרבא ודלא קים ליה דאי ס"ל כר"ה וא"כ ע"כ קים ליה ולא ס"ל
סברא דלא מחצפא. פנ"ל וא"כ פיון דשם איירי לענון פתובה כמ"ש הרמב"ן והרא"ש
בשמו וכמש"ל וא"כ קשה למה נאמנת.

דבכתובה ליכא חזקה דאינה מעינה כמש"ל וע' שעה"מ פ"ז מה' אישות באנרף ע"כ צ"ל
דס"ל פרבא דס"ל חזקה דלא מחצפא. אבל אפתי תקשה דהא הוי פרי וברי ולא מהני
חזקה דלא מחצפא.

פיון דאינה מעינה ליכא הכא פנ"ל. וליזה קאמר הטעם דלא קים ליה והוי פרי ושמא
פנ"ל: סימן פב פבוד הרה"ג וכו' מהרי"ד הלוי נ"י רב דק"ק שינאוונקא: ע"ד נוסח
הפתובה של חרש.

הנה מתחילה פתבתי פן מסברא ואח"כ מצאתי פן בשו"ת מים חיים סל"ז רק לא פתב
שום טעם רק העתיק שפן פתב אביו הג' ז"ל. ורק קצת שנויים יש בנוסח שלי פאשר
יראה כת"ר ובארתיים במקתבי.

אבל בעיקר הדבר פתב ג"כ בלשון סהדי וגם וקנינא. והנה אז לא בארתי לכת"ר טעם
הדבר ולזה תמה כת"ר מסוגיא דיבמות קי"ג דמפורש דרק ר"מ דרב גובריה פתב לחרש
פתובה ולא עדים.

וכ"ה בטוש"ע אה"ע סי' ס"ז דרק ב"ד יכולים לכתוב לו פתובה. ועוד תמה דהא קיי"ל
אין קנין לחרש כדקיי"ל בח"מ סי' רל"ה והיכי יכתבו וקנינא.

ולזאת אבאר עתה טעמי בזה בעז"ה וליישוב דברי הפנים חיים הנ"ל. ואף פי טרדוטי
מרבנות מאוד.

ויאמין לי ידידי כי אני פותב זה פהולף על גחלים בלי שום עיון בכ"ז אקנה פי בעז"ה
דברי נכונים: בטרם פל אומר פי נ"ל פרוור שאף דקיי"ל בש"ס חזקה אין עדים חותמים
אא"כ נעשה בגדול היינו דוקא במקר בב"ב קנ"ה שא"י למפור פחות מכן כ'.

אבל בדבר שמעשי הקטן מועילים שפיר יכולים לכתוב שטר ג"כ וכגון קטן שלנה
דקיי"ל שחייב לשלם שפיר כותבים שטר עליו ג"כ בציוויו רק שיכתבו בשטר שהוא

קטן משום שיש נ"מ לכמה פרטים בדינא וכן מבואר בסי' צ"ו בטוש"ע שמועיל עדים על חרש וקטן אם לנה בפניהם וכה"ג.

אף דקטן מיקרי שלא בפני בע"ד לענגן קבלת עדות. כ"ז רק לענגן שטר שעל אביהם אבל בחוב שלהם שפיר מיקרי בעל דין: וכן מפונש בת' הרא"ש כלל פ"ה שקטן יכול למפון שט"ח בכתיבה ובמסירה דרק במקר קרקע שאין מועיל שטרו אין חותמין העדים עליו אבל בדבר שמפירו מקר מועיל שטרו ושט"ח מיקרי כמטלטלין לענגו זה ע"ש והובא להלכה בסי' רל"ה.

ואף שהרמב"ם כתב בכלל שאין שטר לקטן בפ' כ"ט מה' מכירה. לטעמיה אגזיל דס"ל שם שאין שום קנן לקטן רק כשלוקח החפץ לרשותו וכן מהקטן יעו"ש.

אבל לדעת הראב"ד שם שקנן סודר קנה ג"כ בקטן וכ"נ להדיא דעת הרא"ש בתשובה שם שקנן מועיל. שפיר פותבים שטר עליו ג"כ וכנ"ל.

ודברי המחבר שהביא שניהם להלכה בלא"ה צ"ע. דבסי' צ"ו העתיק דברי הטור בשם בעה"ת שלזה אין שטר לפי שאין קנן.

ובסי' רל"ה העתיק דברי הרמב"ם שלזה אין קנן לפי שאין שטר. ואין ת"י ס' בעה"ת. אבל נראה פוננת בעה"ת רק על קרקע שלזה אין פותבים השטר לפי שקננו אינו פלום דבלא"ה אין מובן כלל מה שתלה זה בזה ולפמ"ש א"ש. אבל בדבר שמועיל קנן שפיר מועיל שטר וכדעת הראב"ד.

וידוע שהבעה"ת מביא עפ"י רוב דעת הראב"ד. וכן צ"ל לפמ"ש הדו"פ סי' רל"ה שדעת הטור פהראב"ד.

וא"כ קשה למה כתב בסי' צ"ו בהחלט שאין קנן ודחוק לומר שפסמך על סי' רל"ה אבל לפמ"ש א"ש בס"ד. והנתיבות בסי' רל"ה נדחק לבאר דעת הרא"ש אף אי נימא דאין שטר לקטן ע"ש ובאמת שגם אני פוננתי לדעתו בזה בע"ה.

אבל הרואה בתשובת הרא"ש יראה שפוננתו כפשוטו שבמקום שמועילים מעשי הקטן פותבים שטר ג"כ וכן מסתברא דמנ"ל לחדש דבר פנה ובנודאי גם בזה שייך משום פדי חיי וברטר בהלואה דבלא"ה חייב לשלם והשטר הוא רק לראיה ולהוציא קול.

וכ"נ בגיטין מ' דאיתא שם שהקטן כתוב שטר שחרור לעבד ע"ש בפירש"י הרי דבר שטרא הוא. וצריך לדחוק דסגי שם שיחתמונו בעצמו וא"כ גם בשט"ח פן שהחייב הוא פחתיתו והעדים הם רק להוציא קול וע"ש בנתיבות פנה: וגם מוכח מזה דשעבוד הנה כמטלטלים פיון שיכול ללוות ולשעבד גופו ונכסיו כמפונש בפוסקים שפנרעים ממונו.

וכן מוכח מדין דמכירת שט"ח הנ"ל דהוי ג"כ מכירת שעבוד קרקע כמבואר בפוסקים ושעבוד הגוף קיל טפי דהא בן חורין לא איתקיש לקרקע כמ"ש התוס' בקדושין ז' ע"א ועוד דגם עבד בדרבנן הוי כמטלטלי וכמ"ש התוס' בב"ק י"ב ע"א.

וכן מוכח בגיטין מ' דעבד לענגן קטן הוי כמטלטלי ע"ש ברש"י ואף התוס' וש"פ לא חלקו שם על רש"י רק מצד שאין בכחו להתיר האיסור שהוא דאורייתא ע"ש. וכן הביא

המל"מ בפכ"ט מה"מ בשם הרשב"א שצידד שקטן יכול למכור שט"ח וכהרא"ש הנ"ל והיינו לטעמיה בחידושי פ' התקבל שיש קנין סודר לקטן וכמש"ל דלהגני פוסקים תקנו פל הקנינים בקטן במילי שמעשו קנינים.

וכן מוכח בגיטין נ"ב דלזה חוזר הקונה משום דליכא דיהיב להו זויי אפירי ולא אמר הטעם משום שלא לקח הפירות לרשותו פדעת הרמב"ם ומחבר סי' רל"ה. ושם איירי גם ביתומים בלא אפוטרופוס כמבואר בסי' קצ"ט ע"ש.

וע"כ צ"ל כמ"ש דכל קנינים ישנם בחרש וקטן במקום שתקנו לו משום כדי חייו [ובאמת יש לדון מסוגיא דהתם שאין ק"ס לקטן כיון דמדמי לה להקדש וע"ש במקנה בקדושין כ"ח ויש לי מקום עיון בזה על הפוסקים ואכמק"ל] ולזה נראה דכמו שמתנת קטן וחרש מתנה במטלטלי.

כן יוכל להתחייב בק"ס או בשטר לשלם לאיזה איש איזה סך. דהכל אחד יהיה כמו שליח וכדין חיובי הבריאים.

ותלוי זה במחלוקת פוסקים הנ"ל שהזכרנו. ולדעת הראב"ד ובעה"ת ורשב"א ורא"ש וטור שפיר מועיל וכמש"ל.

ואף שי"ל לפמ"ש הפוסקים דקטן שערב בעד אחרים אינו משתעבד וכתבו הטעם שאין לו דעת להתחייב בדבר שאינו מחויב כלל. א"כ ה"ה הקא י"ל פן.

אבל במקום שמקבל הנאה פנגד החיוב פשוט שיכול להתחייב. ודמי לזה לצורך מזונותיו וכמ"ש הרא"ש: וכן מפורש בירושלמי פ' הגזקין שחרש וקטן שוכר אחרים ומשתכר לאחרים וכ"נ להדיא בח"מ סי' פ"ט וצ"א וע' ב"מ צ"ב ע"ב וע' שו"ת המינוחסות סי' ק"ה.

ובסי' רל"ה ס"ה משמע מדברי הרמב"ם והמחבר שיכול להשכיר קרקע ג"כ. והנתיבות שם נתחבט בזה ולענ"ד פשוט דרק למכור אינו יכול אבל להשכיר אף בקרקע יש בה משום כדי חייו.

וקא דשכירות ליומא ממכר יש בזה מבוכה ועש"ך סי' שי"ג [ולפלא שלא הוזכר דין זה בפירוש בסי' רל"ה] ושוכר הוא מתחייב בתשלומיו נגד המלאכה ע' קצה"ח סי' של"ב ושל"ג [וע' רשמי שאלה סי' נ"ד מ"ש ג"כ להקל בשכירות בזה].

וגם מזה קשה על שיטת הרמב"ם הנ"ל. ולזה נראה פשוט שחרש וקטן שנושאים נשים וכותבים להם כתובה ומתחייבים בכל תנאי כתובה ודאי שמועיל דלא גרע משוכר פועל לעצמו ומתחייב לזונו במשך פעולתו ולתת לו כסות וגם תשלומין לבסוף בתנאים דועים הפל לפי התנאי.

ודאי חייב החרש וקטן לקנינים תנאו פנ"ל. והיינו דברי הש"ס ביבמות קי"ג אלו רצה שפחה לשמשו וכו' וע' בירושלמי הנ"ל ואכ"מ.

ונראה שבעיקר דין זה גם הרמב"ם מודה. דדין שכירות בקטן הפל מודים פנ"ל רק שלרמב"ם אין להכתובה דין שטר שאין שטר לחרש וקטן אבל להפוסקים שהזכרנו דס"ל שיש שטר בקטן שפיר הוי כתובה גמורה וכנ"ל.

ואף שהנ"י פ' חרש פתב בשם הריטב"א שאף אם פתב לה חרש פתובה אינו פלום. לטעמיה אגיל שפתב בחידושו בגיטין שאין קננו סודר ואגב לקטן ושאין קטן יכול למפון שט"ח וגם אין יכול להתחייב ואין מתחייבין לו וכ"כ ה"ר"ן שם בפ' התקבל רק שה"ר"ן לא הזכיר הא דאין יכול למפון שט"ח וא"כ ס"ל ששעבוד קרקע הוי פקרקע וגם שאין שטר וחיוב קלל בקטן.

ולזה פתב דלא הוי פלום. אבל לדעת הפוסקים שהזכרנו שיכול למפון שט"ח ויש בו קננו ושטר ושדעתם עיקר לענ"ד בבבלי וירושלמי.

שפיר פתובתו פתובה ובפרט שבארנו שגם להרמב"ם התנאי קיים עכ"פ בלא שטר: וכ"נ דעת התוס' ביבמות קי"ג שלעננו מטלטלי שפיר יכול החרש להתחייב בכה"ג. ורק לעננו שעבוד קרקע ס"ל פהריטב"א דהוי כמקרקעי לעננו זה.

ולזה פתבו שהיה ע"פ האפטרופוס ומשמע דעתם להדיא שלא היה זה בתורת מעשה ב"ד. רק רב מלכיו חידש עננו זה שהאפטרופוס יעשה כן או שר"מ היה האפטרופוס.

ובגיטין ס"ה ע"א משמע ג"כ דעת התוס' שרק בצרור וזרקו אין בו דעת להבחין עננו ק"ס אבל בעונת הפעוטות שפיר מבחין וע"ש ברשב"א. ובאמת יש לצדד גם בדעת הנ"י שם שרק פתיבתו אינו פלום היינו שאין לו דין שטר וכמש"ל לדעת הרמב"ם אבל התנאי תנאי גמור ומדין שכירות כמש"ל.

וכן נכון לומר לחומר הקושיא. וממילא לדין דתפסינו פהרא"ש שיכול למפון שט"ח וכשאר פוסקים הנ"ל א"כ ה"ה הקא שפיר מהני השטר לגביה.

ועכ"פ יכולים לכתבו וניתן לכתוב פיו שנתבאר בו שהוא חרש: ובזה נראה ליישב מה שק"ל על ה"ר"ן וריטב"א בגיטין שם שכתבו שא"י להתחייב גדול לקטן רק ע"י זכוי ע"י אחרים וביבמות קי"ג מפונש שפיקח יכול לכתוב פתובה לחרשת מאה מנה ודוחק לומר שזכה ע"י אחר.

ואף דבמ"מ פ"ד מה' זו"מ משמע כן אבל הוא דוחק וכ"נ פשטות דברי הרמב"ם פי"א מה' אישות. ולפמ"ש א"ש דשם אינו חיוב במתנה רק בתורת שכירות שחרש משפך לאחרים כנ"ל ולזה שפיר זכה ויש לדחות ואקצר.

וע' נתיבות סי' רל"ה סק"י שהחליט שיכולים להתחייב לקטן ולא הביא דברי ר"ן הנ"ל [וגם יש לדון דכתובה הויא כמקח וממפר פיון שהיא מתחייבת לו ג"כ כנגד זה וכמש"ל. ולזה הוי פכתובים וכדקיי"ל בב"ב מ"ב דהמוכר בעדים א"צ שטר וגובה ממשועבדים.

ורק במלוה בעי שטר משום דיזירי בצנעא ע"ש. אבל בכתובה לא שייר זה כנ"ל.

וכדאיתא בכתובות כ"ג וגיטין פ"ט דנשואין יש להם קול. ובפרט בתולה כדאיתא בכתובות ט"ז.

ולהכי הוי פכתובין ע' גיטין נ' נ"א וכתובות ק"ב. וכינון ששכירותו קיימת כמש"ל ממילא השעבוד קיים אף בלא שטר.

אף יש לדחות ויש להאריך בזה]: עכ"פ נתברר דשפיר יכול החרש לישא אשה ולצוות
לכתוב לה פתובה ככל הנהוג ושפיר מתחייב בזה. ומ"ש כבודו שאלו ידע שפטר מזה
לא היה מתרצה.

ידידי.

הלא בכלל פתובה היא גם תנאי פתובה מזונות וכדומה. כמ"ש הרמב"ם פי"א מאשות
שאינם בחרש וחרשת.

ואיזו פתיות תינשא לו בלא תנאי פתובה. וגם בלא"ה ז"א דכיון ששואלים לו יש לו
לידע שתלוי ברצונו.

ולכל הסתנים אין שואלים רק מקבלים ק"ס על שעבוד ומטלטלי אג"ק. וגם שצריך
שיהיה בציווי ובלא ספק נחא ליה שלא ישתנה ענין נשואיו מכל נשואי ישראל.

וגם יש לצרף לזה מה ששואלים להרב ומצוה לכתוב הפתובה וגם קוראה תחת החופה.
ובזה א"צ רק הסכם האפטרופסים.

וע' גיטין מ"ע"ב בתוס' ופוסקים וכ"נ בתוס' במזות קי"ג. ולשון וקניא כב"ר בארנו שרוב
הפוסקים ס"ל שיש קנין סודר לחרש ושדעתם עיקר והק"ס פאן הוא ליטר תוקף
וכמש"ל.

והסמ"ע פתב הטעם שאין ק"ס לקטן משום איש ולא קטן. וצ"ע דלא דרשינן דרשות
מדעתנו ובפטר בדברי קבלה וכל כה"ג הו"ל להש"ס לפרושי בב"מ מ"ז.

ובפטר שברמב"ם מפורש הטעם משום שאין לו קנין רק כשמכניס לרשותו ומשום שטר
[טעם הרמב"ם משום שטר צ"ע דמה שייכות שטר לק"ס במטלטלי ואכמק"ל] כן נראה
לי עיקר ונהו ג"כ טעם המים חיים: והא דבש"ס איתא דרב מלכיו כתב לה.

ובפוסקים ג"כ דרק ב"ד יכולים לכתוב. נראה פשוט שזה רק במקום שהחרש פל צרכיו
נעשים ע"פ ב"ד או ע"פ האפטרופוס הממונה ע"פ ב"ד וכמ"ש הפוסקים שחרש צריך
למנות לו אפטרופוס כמו קטן.

ואז שפיר מוטל זה על ב"ד להשיאו אשה. וכן מוכח מלשון הש"ס אנסביה רב מלכיו.

ואדרבא אז אין מעשיו מועילים וכדקיי"ל בקטן שבמקום שיש לו אפטרופוס אין ממכרו
ממכר אף במטלטלים בלא דעת האפטרופוס. ולזה תפסו התו' שם בפשיטות שהיה לו
אפטרופוס.

אבל אצלינו שידוע דרף החרשים שמתפרנסים ועוסקים בצרכיהם בעצמם ככל אדם.
והרבה מהם הם בעלי מלאכות וכדומה ואין השגחת ב"ד עליהם כלל ולא שום
אפטרופוס.

א"כ מהיכי תיתי נימא שלענין פתיבת פתובה ינדקו ב"ד לזה. וכיון דתקינו ליה רבנן
נשואין נושא בעצמו אשה וה"ז ככל עסקיו ששוכר ומשתכר כמש"ל מהירושלמי
כנלע"ד.

אף שלא נתבאר זה בדברי האחרונים בכ"ז האמת עד לעצמו. והנה השגתי עתה ס' מלאכת חרש בשאלה.

וראיתי שם שהביא דברי המ"ח הנ"ל ותמה עליו שנעלם ממנו ש"ס מפורש יבמות קי"ג שב"ד יכתבו ולא עדים. ובמתכ"ת לא ירד כלל לכול מה שפכתתי בס"ד.

וראיתי בו שהביא שם דברי הנחלת שבועה במהדורא בתרא (ואינו ת"י) שפכתב נוסח הפתובה בלשון ב"ד. וזולת זה פתב הפל כפתובה הנהוגה וכן בלשון וקנינא.

והעתיק שם משו"ת גינת ונרדים נוסח אחר בזה בלשון מעשה ב"ד ושם אין פתיב וקנינא. והביא שהג"ו חולק שם בזה עם חכם אחד ואין הס' ת"י.

והוא פתב בפשיטות שאין קנינו פלום. ולא ידע שמחלוקת גדולה היא בזה.

ודעת הראב"ד ורשב"א ורא"ש וטור שקנינו מועיל וכ"נ דעת בעה"ת. והוא פתב שם נוסח אחר קצת וכתב שב"ד יקבלו סודר של האשה לקנין על התסיבות הפתובה.

והוא תמוה דאטו ב"ד מתחייבים בתורת קנין והלא אינם רק פמטילים על נכסי החרש חיוב ויש ליישב ואקצר. וראיתי שם גמגומים הרבה בזה אבל אין העת מסכים להאריך.

והעיקר נראה כמש"ל שכ"ז רק כשב"ד עוסקים בענינו והם המשפדכים עבורו ומשיאים לו אשה וה"ז פפסיקת גדוניא ושאר תנאים אבל פשעוסק בעצמו בכל צרכיו פשוט שיהדין כמ"ש וכמ"ש המ"ח: ועוד עלה ברעיוני לומר לפי מה דאיתא בגיטין נ"ב דמשיכה לא תקנו ביתומים.

א"כ י"ל דכל קנינים דרבנן לא תקנו בהם וכגון אגב למ"ד דהוי דרבנן. וכן שעבוד קרקע למ"ד שעבודא לאו דאורייתא.

וזה דורש אריכות רב ואכמ"ל. והנה איזה רבנים שראו דברי הלוי השיבו קצת על דברי רק אין הפנאי מספים לי פעת לפלפל בדבריהם.

וגם ראיתי פי בע"ה בכלל דברי דבריהם. ואף פי לדעת קצת פוסקים אין לחרש שטר וקנין כמש"ל.

בכ"ז פיון שנהגו שכותבים פתובה לחרש. הרי תפסו פשיטה זו.

וגם הרי פתי דינים של ישראל מספיימים ע"ז. והרי הוא פמו הספם ב"ד על חיובו וכמש"ל: ובמים חיים שם הנוסח אינו מדוקדק יעו"ש.

ולענ"ד צריך לכתוב בלשון זה בכף וכף בשבת וכו' אנחנא סהדי [ואם יחתמו שלשה כמש"ל יכתבו בי דינא] דחתימי לתתא רמזינו לפב"פ החרש אי בעי למיסב להדא בתולתא פב"פ ולמכתב לה פתובתא פנהוג למכתב לבנות ישראל פתיקון חז"ל.

ורמז לנא דיסב להדא בתולתא פב"פ ודנכתוב לה פתובתא פנהוג ותהא ליה לאנתו פדת משה וישראל ויפלא ויזין ויפרנס יתה פהלכות וכו' פכל נוסח הפתובה. רק לכתוב הפל בלשון נסתר.

פי גם בכל פתובות הנה יותר טוב לכתוב בלשון נסתר פינון שהוא לשון העדים והוא קיבל קנין בסתם. ורק שאנו פותבים בלשון מדבר בעדוולנוכח אשתו לפי שאנו תופסים הק"ס פאלו הגיד הכל בפירושו.

אב' פאן שאין פאן רק רמיזה פוללת נראה שיותר טוב לכתוב בלשון נסתר על שניהם. ובכ"ז הפותב בלשון נוכח גם בחרש לא משתבש.

שאנו דנין הרמיזה לכתוב פנהוג פאלו רמז על כל פרט בפ"ע. וכמו שדנין בפיקח על הק"ס בסתם כמש"ל.

ולפ"ז יכתוב ותהא לי לאנתו כדמו"י נאנא אפלח וכו' ככל נוסח הפתובה. וכן דעת המים חיים שם לכתוב בלשון נוכח: סימן פג אירע לפני מעשה באחד שתכ"ד אחר נתינת הגט אמר.

נאר זאלסט גיט חתונה האבין ביז צוואנציג יאר. ולמחר גירשה עוד הפעם פראוי. ואמרתי לברר דין זה בס"ד. באשר מבואר בתשובת הרא"ש הובא באהע"ז סי' קמ"ג סט"ז שאם אמר ע"מ שלא תנשא לי לפלוני אין מועיל שיגרשנה שנית.

רק שיקדשנה ויגרשנה: א) הנה בגוף לשון. נאר.

שהגיד שהוא פמו רק או אף בלה"ק. נראה שאינו לשון תנאי רק לשון שיור.

וכן מתרגמינו על רק. לחוד.

וכן על לבד. לחוד.

וכן אמרינו אבין ורקין מיעוטיין. והוי פאומר חוץ נשואיה לעשרים שנה והוי פשיור בנישואין.

וכבר כתב הב"ש סי' קל"ז דשייר בנישואין לא הוי גיטא. וא"כ בטל גט הראשון לגמרי ושפיר מהני גט שני.

ונראה דלשון זה שהגיד המגרש דומה ממש ללשון אלא דר"פ המגרש פאומר הרי את מתרת לכל אדם אלא לפלוני. ומסיק הש"ס שם דהוי פחוץ.

ובתו' שם פתבו דהא דריש זבחים כל הזבחים שזנבחו שלא לשמן פשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה. לא הוי לשון חוץ.

דהוא לשון רק או אבל. נראה מדבריהם דלשון רק אינו פחוץ.

מ"מ נראה דגם לשון תנאי אינו והוא לשון שיור. ועוד נלע"ד דגם שם הוי פחוץ.

שנשתייר בכשרות הזבח מה שלא עלה לבעלים לשם חובה. רק לשון חוץ ממש אין נופל שם לפי שאנו דנין שם על העבר וחוז נופל יותר על להבא לזה שנו בלשון אלא: (ב) ועיקר דין הב"ש שהזכרנו צ"ע דבתוס' ר"פ המגרש ושאר ראשונים שם משמע להדיא דחוץ היינו שמשייר בין בנישואין בין בזנות.

מדכתבו שם דלא דמי לחוץ רק בע"מ שלא תנשא ולא תבעלי ע"ש. וכן נראה להדיא בש"ס פ"ג ע"א דקאמר אילימא בע"מ הרי הותרה אצלו בזנות אלא פחוץ.

הרי מפורש דמשמע להש"ס דחויז איירי ששייר גם בזנות ובשייר בנשואין מודו רבנן. אף י"ל דכיון שמוכיח דחויז ששייר אף בזנות לא מהני ובטל הגט וממילא מוכח דלא כר"א דדרקיש בדרף פ"ב ע"ב מנהיגה לאיש אחר דסגי כשמתירה לאיש אחר.

וממילא אמרינן הסברא דבעינן פרייתות לגמרי וכל דאגידא ביה לא הוי גירושין ואף בשייר בנשואין לחוד. וכן מוכח מדבעי הש"ס בדרף פ"ה במשייר חויז מזנות או חויז שלא פדרקה או הפרת נדרים ואינה ע"ש.

וקשה דנפשט מהכא דבעי שיור לכל דבר שלא יתיר אותה לזה לשום דבר וע"כ צ"ל כמ"ש שלא באו ריה"ג ור"ע רק להוכיח שלא נדרוש דרשא דר"א. וממילא אוקמא אדינא פנ"ל ואין להקשות דמ"מ ליפשוט מהא דקיי"ל בדרף פ"ג דע"מ שלא תשתי יין כל ימי חייכי אין זה פרייתות דאפתי אגידא ביה הרי מבואר דאף באגידא בו לדבר אחר ג"כ לא הוי גט.

די"ל דשאני בתנאי שאם תעבור על התנאי יבטל הגט לגמרי למפרע. וא"כ אגידא בו תמיד שאפשר שתשוב להיות אשתו גמורה.

משא"כ ה"א אגידא רק לדבר ששייר. ואף דראב"ע קאמר בדרף פ"ג לחלוק על ר"א שמתיר בחויז משום דאגידא ביה ע"ש אף שלא יבטל כל הגט מ"מ רבנן לא ס"ל הכי רק ס"ל מדרשא דדרף פ"ב ע"ב שצריף שיתירנה לכל איש ואיש ע"ש.

וכ"נ בדרף פ"ג דאמרינן שם דרבנן פרייתות מיבעיא להו למעט ע"מ שלא תשתי יין דלא הוי פרייתות הרי דמעט מפרייתות רק בכה"ג שאפשר ליבטל כל הגט ונראה דהיינו בעינן בדרף פ"ה אי מקרי זה אגידא ביה בפרט אחר או צריף שיהא אפשר שיבטל כל הגט.

וגם בדרשא דנהיגה לאיש אחר מיבע"ל אי קאי רק על היתר ביאה או דקאי על כל עניני אישות ולזה מיבע"ל שם בגוונני טובא דאפשר שזה מקרי ענין אישות טפי. ולראב"ע י"ל דמיבע"ל אי אגידא ביה בפרט אחר מעניני אישות חויז מנישואין אי מיקרי פרייתות.

וע' גיטין מ"א ע"ב לענין שיור בעבד דילפינן מגט אשה. וע"ש ט' ע"א וב"ק צ' ע"א ואכמ"ל (בזה: ג) ויש לדון דה"א אף אי נימא כהב"ש מ"מ לא הוי שיור פנין שלא שייר לעולם.

דהנה הראשונים נתקשו במקדש חויז מפלוני דלא הוי קידושין דהוי שיור. דהא במקדש אחר שלשים יום קיי"ל דהוי קידושין.

אף דהוי שיור פדאיתא בקידושין נ"ט לר' יוחנן. ותיקצו דשאני ה"א ששייר לעולם ושם שייר רק על זמן קצוב עי' חי' הרשב"א ור"ן שם בגיטין פ"ב.

הרי מבואר דשיור לזמן קצוב לא מיקרי שיור לבטל הקידושין או הגט. ועוד יש לדון דבלשון חתונה שהזכיר הפגרש אין בכלל זה לשון קידושין גרידא.

רק פניסה לחופה שזה נקרא בלשון בנ"א חתונה. וכבר נסתפק הב"י בתשובה הובא באחרונים אי יש קידושין בכלל לשון נישואין.

ומכ"ש שאינו בכלל לשון חתונה. ונמצא שמתירה בקידושין ולא בכניסה לחופה. והבעה"מ פתב בפ' המגרש שאם מתירה בקידושין לא הוי שיעור ע"ש. וה"נ בנ"ד לא הוי שיעור.

ואין להאריך בזה דממ"נ הוי גט. דאי לא בטל גיטא קמא והגט קניי ויהי שיעור ג"כ קניי. א"כ שפיר מהני גט שני לשיורו וכדאיתא בגיטין פ"ב ע"ב גבי חוץ מראובן ושמעון. ואי הגט בטל א"כ ודאי דמהני גט שני: ד) אבל יש לפקפק ע"ז דאולי היתה פנונתו בלשון תנאי.

וגם פי תיכף אחר שהגיד לה. שאלתיו מה אמרת.

והשיב שאמר שמגרשה ע"ז האופן שלא תנשא לאחר עד עשרים שנה. הרי שפירש דבריו שפנונתו על תנאי.

ואף שאחר כדי דיבור אין יכול לפרש דבריו שלא כפי משמעות לשונו. הא פתבו התוס' בכתובות ל"ג ד"ה וניתרו דכ"ז שעסוקים באותו ענין מיקרי תכ"ד.

וכ"כ הב"י בח"מ סי' כ"ט שאם הפסיק הבע"ד את העד בדברים בכ"ז מיקרי תכ"ד מה שמגיד העד אח"כ. וה"נ מה ששאלתי אותו לא היה הפסק ושפיר מצי לפרש דבריו וגם פי שאלתי לא היו חמשה תיבות כדי דיבור.

ואף שגם מה שאמר אח"כ שמגרשה ע"ז האופן י"ל שפנונתו לשיור ורק שאומר שגרשה בגירושין פאלה. בכ"ז קשה להעמיד על זה ובפרט שרוב בנ"א פשוטים אין יודעים ענין חוץ ורגילים בתנאי יותר קרוב שפינו לשון תנאי.

ולשון נאר. יש לפרשו בלשון תנאי ג"כ ואין זה פאומר חוץ בפירוש דלא מהני שיאמר שפנו לתנאי דהוי דברים שבלב ואינן דברים וא"כ יש לחוש דהוי פתנאי.

ואף שיש לדון מצד דלא הוי תנאי כפול וגם הוי מעשה קודם לתנאי שדעת הרבה פוסקים דאף במעכשיו בעי דיני התנאים. בכ"ז רוב הפוסקים ס"ל דבמעכשיו לא בעי דיני תנאי וכ"פ באה"ע סי' ל"ח: סימן פד א) אכן אף אי פינו לתנאי מ"מ נראה דבנ"ד לא מהני.

דקא קיי"ל בב"ב קכ"ט ונדריים פ"ז דבקדושין וגרושין ל"א תכ"ד פדיבור דמי. ובנ"ד אמר התנאי אחר שפכר הנזיח הגט לידה.

ואף דרשב"ם פי' בב"ב שם שזה רק מדרבנן ולחומרא. אבל כל הפוסקים חולקים עליו וכ"ה באה"ע"ז סי' ל"ח ומ"ט וקמ"ג.

וזה ודאי שפמו שא"י לחזור בכל הגט כן א"י להטיל בו תנאי. ודאמרינן בקדושין נ"ט פאומר מעכשיו ולאחר שלשים דליהוי חזרה.

היינו כשהגיד זה קודם נתינת הקידושין. וכ"נ ברש"י ור"ן בגיטין ע"ו ע"א גבי מתנה שני תנאים.

שכ' שאירי שמסר הגט אחר תנאי השני דווקא ע"ש. ולא פירשו דאירי שהתנה תכ"ד אחר המסירה.

והיינו משום דלא מהני תנאי בגט אחר הנתינה פנ"ל. ושוב ראיתי בישועות יעקב סי' מ' שכתב דרק לחזור אינו יכול בתכ"ד אבל להתנות יכול והביא ראיה מקידושין נ"ט מהא דלאחר ל' יום.

והוא תמוה כמש"ל דשם איירי שאמר קודם הנתינה: ב) ולכאורה תליא באשלי רב רבי דהרמב"ם פתב בפ"ו מה"א דמעשה קודם לתנאי לא מהני התנאי כגון פשאמר לה הרי את מקודשת לי בדינר זו ונתן הדינר לידה ואח"כ השלים ואמר אם תתני לי מנה הרי את מקודשת ואם לא תתני לא תהי מקודשת התנאי בטל מפני שנתן בידה קודם שהתנה ומעשה קודם לתנאי.

וע"ז חלק הטאה"ע סי' ל"ח וכתב ע"ז דמילתא דפשיטא הוא פינון שנתן לה בלי שום תנאי. ומעשה קודם לתנאי היינו שהגיד המעשה קודם לתנאי.

והב"י כתב שם פדעת הרמב"ם דכיון שאמר המקדש בדברים אחרים. אמרינו שלא נתן רק על תנאי זה שהתנאי שהתנה אח"כ הוא תשלום דבריו הקודמין וכלשון הרמב"ם והשלים.

ולזה צריך לטעם דמעשה קודם לתנאי. והב"ח פתב שם דאף שא"י לחזור בו מ"מ יכול לפרש דבריו לאחר נתינה וכ"כ הפנ"י בב"ק סי' ע"ג ולא ראיה שכ"כ הב"ח.

הרי שדעת הרמב"ם שיכול להתנות אחר נתינה אם הוא בדברים אחרים וכ"ה דעת הב"י. והטור ס"ל דלא מהני בכה"ג.

ונראה סברת הרמב"ם בזה כמש"ש הר"ן בנדדים פ"ז דלהכי במקדש ומגרש ומגדף וע"ז לא הני תכ"ד כדיבור משום דכל הני אינו עושה רק בהספמה גמורה ע"ש. וא"כ היכי דחזינון שמדבר בדברים אחרים והמשוה אחד פל דבריו.

רק שבאמצע דבריו עשה מעשה הקידושין והגירושין. הרי חזינון שלא עשה בהספמה גמורה שהרי היה דעתו לגמור התנאי אחר הנתינה וע"ז זה נתן.

ולזה הני תכ"ד כדיבור בכה"ג. וא"כ גם הר"ן ס"ל פהרמב"ם בזה.

וכ"נ דעתו בקידושין פרוק האומר שחלק על הרמב"ם בפירוש מעשה קודם לתנאי ופירש דהיינו שהקדים כדיבור. ולא הקשה עליו מצד דבגט תכ"ד לאו כדיבור.

והיינו משום דס"ל שלפרש או להתנות יכול גם אח"כ. וכן מוכח דעת הרמב"ם דבהשגות פ"ו מה"א שכתב דאפי' התנה קודם נתינה ג"כ תנאו בטל פינון שאמר מעשה קודם לתנאי.

מבואר מזה דבגוף דין תנאי אחר הנתינה ס"ל פהרמב"ם שבמקום שא"צ דיני תנאי שפיר מהני ודלא פהטור. ואף שי"ל דלא נחית לזה מ"מ פשוטות לשונו שם מורה פן.

וכ"כ התוס' בב"ק ע"ג ע"ב דאף אי תכ"ד לאו כדיבור מ"מ יכול לפרש דבריו. וכ"כ הרמב"ם פט"ו מה' מעה"ק דאף דבהקדש תכ"ד לאו כדיבור מ"מ אם נתפנין מתחילה לקד דבריו קיימין.

הרי דבכה"ג הני פמו שהגיד זה בפירוש מקודם. וכן מבואר בתמורה כ"ה ע"ב דקאמר בתכ"ד בהקדש מהו דתימא עיונא קא מעיין קמ"ל דהני נמלי.

הרי מבואר דאי באמת עיוני מעיין ומפרש דבריו שפיר מהני. הרי שדעת הרמב"ם והראב"ד והתוס' והר"ן והב"י והב"ח שיכול להתנות אחר נתינת הגט: ג) אבל באמת צ"ע דהא אמרינן בביצה כ' באומר הרי עלי תודה ע"מ שאצא בה ידי חגיגה שמביא ואינו יוצא.

ופירש"י הטעם דכינן דאמר הרי עלי תודה הוי כמסירה לגבוה ותו לא מהני תנאי וכ"כ שם התוס'. הרי מפורש דעת רש"י ותוס' דלא מהני בכה"ג.

ונהו דעת הרמב"ם רפט"ו מה' מעה"ק דלא מהני תכ"ד בהקדש וע"ש במל"מ שהביא ג"כ דעת רש"י ותו' מנחות פ"א דס"ל בזה פהרמב"ם. עכ"פ מבואר דעתם דלא מהני בכה"ג.

וא"ל שפוננת רש"י ותוס' משום דהוי מעשה קודם לתנאי וכמש"ש הבעה"מ. דא"כ למה הוצרך רש"י לסבא דהוי כמסירה תיפוק ליה דמעשה קודם לתנאי.

דקא רש"י פי' בגיטין ע"ה דמעשה קודם לתנאי היינו דדיבור ולא במעשה ובהראב"ד ושאר ראשונים דלא פהרמב"ם. וע"כ שהפוננת מפני דבהקדש לא מהני תכ"ד ואף כשאומר בדברים אחרים: ד) וכן מוכח מהא דאה"ע"ז סי' ל"ז סט"ז שאחר שאמר בתה' מקודשת לי שוב א"י יכול לפרש בתה' פלונית אף בתכ"ד.

וכ"ה דעת רב סעדיה גאון וראב"ה ומהר"מ ומרדכי ע"ש בב"י ובמרדכי ריש קדושין. הרי מפורש דלא מהני לפרש בתכ"ד בקידושין.

ודונק לומר דאירי בהפסק קצת שלא היו בדברים אחרים. ובפרט לפמ"ש הב"ח שיכול לפרש ודאי קשה.

והט"ז הקשה שם סי' ל"ז ס"כ באומר קדשתי בתי ולא ידע למי ותכ"ד אמר שמפירו שצאמן והקשה דהא בקדושין לא מהני תכ"ד פהא דבתה' פלונית דבסט"ז. וכתב ליישב בדברים אחרים ממש שפיר מהני אף בקדושין.

וכ"כ עוד שם בסעיף כ"ז. ודבריו דחוקים לענ"ד דשם לא אירי בדברים אחרים דאף שאינו מפירו ותכ"ד הפיר אותו נראה ג"כ שצאמן וע"ש בח"מ סקל"ח ובב"ש שם.

ועוד דהא הט"ז עצמו כתב ר"ס ל"ח דלא מהני דברים אחרים אף להרמב"ם עי"ש. אבל באמת לק"מ דהא כבר כתב הריב"ש סי' רס"ו דרק לענין גוף הקדושין אמרינן דלא אמרינן תכ"ד דדיבור אבל לענין עדות על הקדושין שפיר תכ"ד דדיבור וא"כ ה"נ האב אינו רק עד על הקדושין ולזה נאמן בתכ"ד.

ושוב ראיתי בח"מ סי' מ"ט שהביא ג"כ דברי הריב"ש ויישב בזה הא דסי' מ"ז באומרת א"א הייתי ופנויה אני ע"ש ועב"ש סי' ל"ז ס"ק נ"א וסי' מ"ז סק"ז ונאצר: ה) ועפ"ז י"ל מה שקשה טובא מהא דנדירים ו' ובאה"ע"ז סי' ל"ו ס"ט גבי אם קיבלה שתי פרוטות בקדושין בשליחות חברתה ואח"כ אמר ואת דמהני בתכ"ד אחר נתינה.

וכתב שם הב"י בכ"ה לדעת הטור דלהכי מהני ולא הוי חזרה דהוי בדברים אחרים וגומר דבריו הראשונים. הרי מפורש דמהני בכה"ג בקדושין.

וְקָשָׁה טוֹבָא דְהָא הַטּוֹר ס"ל בְּסִי' ל"ח דְּלֹא מְהַנִּי דְבָרִים אֲחָדִים כַּמֶּש"ל. וְעַפְמֶש"ל גְּרָאָה לֹמַר דְּהָא דְּלֹא מְהַנִּי תַכ"ד הוּא רַק בְּדָבָר הַנּוֹגֵעַ לְהַקְדוּשֵׁין עֲצָמָם.

אָבָל מַה שְּׁנוֹגֵעַ לְעִנְיָן אַחֵר שְׁפִיר מְצִי אַף לְחִזּוֹר. וְהִכָּא נּוֹגֵעַ רַק לְעִנְיָן קִנְיָן הַשְּׁתִי פְּרוּטוֹת כִּי הַקְדוּשֵׁין הֵרָאשׁוּנִים קִנְיָמִים.

רַק נְשָׂא לֹמַר וּלְפָרֵשׁ שְׁכַוְנָתוֹ הֵיטָה לְקַדֵּשׁ רֵאשׁוּנָה בְּאַחַת וּפְרוּטָה שְׁנִית עַל הַשְּׁנִית בְּזֶה שְׁפִיר מְצִי לְפָרֵשׁ. וּמ"מ בְּעִינָן שְׁם סְבָרָא דְּדָבָרִים אֲחָדִים.

דְּאִי הֵוָּא חֲזָרָה גְּמוּרָה א"כ הוּא בְּיָטוּל הַקְדוּשֵׁין כִּינּוּן שְׁנִיתָנָה רֵאשׁוּנָה אָנוּ מְבַטְלִים אוֹתָהּ מִפְּנֵי חֲזָרָתוֹ. וְלִזָּה מְמִילָא כִּינּוּן שְׁנוֹגֵעַ לְגוּף הַקְדוּשֵׁין א"י לְחִזּוֹר תַכ"ד.

אָבָל בְּמִפְרָשׁ שְׁהַקְדוּשֵׁין בְּתַקְפָּם שְׁפִיר יָכוֹל לְפָרֵשׁ מַה שְּׁנוֹגֵעַ לְעִנְיָן מְמוּן. וְאִין שְׁיִיךְ לֹמַר שְׁרֵאשׁוּנָה תֹאמַר שְׁלֵא נְתַרְצִית לְהַתְקַדֵּשׁ רַק בְּב' פְּרוּטוֹת דְּהָא הִכָּא הִיא רַק שְׁלִיחַ.

וְכִינּוּן שְׁהִיא מְקַבְּלַת קְדוּשֵׁין עֲבוּרָה בְּפְרוּטָה סְגִי: ו) [וּבְקְדוּשֵׁין י"ג גְּבִי קְדִישׁ בְּצִיפְתָּא וְא"ל הָא לִית בָּהּ ש"פ וְאָמַר תְּקַדִּישׁ בְּד' זִוְיָ דְּאִית בָּהּ. וְכַתְּבַת הֶרְמֵב"ם דְּהֵוָּי קְדוּשֵׁי סְפָק שְׁמָא ש"פ בְּמַדִּי.

וְהֵרָא"ש כְּתַב שְׁאִינָה מְקַנְדֶּשֶׁת דְּהָא חֲזוֹר מִקְדוּשֵׁי גּוּף הַצִּיפְתָּא וְגַם הִיא לֹא נְתַרְצִית. וְהוּבָאוּ דְבָרֵיהֶם בְּאֵה"ע ס' כ"ח ס"ה ע"ש בְּאַחְרוּנִים.

וְקָשָׁה לְהֵרָא"ש אִיךָ יָכוֹל לְחִזּוֹר בּוֹ דְּבְקְדוּשֵׁין לִיכָּא דִּין דַּתַכ"ד. וְעוֹד דְּהָא הִכָּא הֵוָּי לְאַחַר כְּדִי דִּיבּוּר.

רַק זֶה י"ל דְּכִינּוּן דְּהֵוָּי מְעַנִּינוּ לֹא הֵוָּי הֶפְסֵק כַּמֶּש"ש הַתּוֹס' בְּכַתְּנוּבוֹת ל"ג ד"ה וְנִיחָתְרוּ וּבב"י ח"מ ס' כ"ט וצ"ל דְּהֵוָּי כְּמִפְרָשׁ דְּבָרָיו. וְקָשָׁה דְּהָא הֶרְמֵב"ם ס"ל דְּמְהַנִּי פִּירוּשׁ כַּמֶּש"ל.

וְהַנְרָאָה בְּזֶה דְּהֵרָא"ש סְמַךְ הָעִיקָר עַל מַה שְׁהִיא לֹא נְתַרְצִית וּמְמִילָא מְהַנִּי חֲזָרָתוֹ. שְׁאֵם הֵיטָה מְתַרְצִית לֹא מְהַנִּי חֲזָרָתוֹ.

וּלפ"ז הֶרְמֵב"ם וְהֵרָא"ש לֹא פְּלִיגִי כָּלָל. דְּבַהֶרְמֵב"ם וְהֵרָא"ש שְׁם הַגִּיטָא אָמְרוּ לוֹ. כִּי שְׁאָמְרוּ אַחֲרֵיהֶם. וְא"כ אֶפְשָׁר שְׁהִיא נְתַרְצִית אַף בְּגוּף הַצִּיפְתָּא.

לִזָּה כְּתַבּוּ דְּהֵוָּי סְפָק קְדוּשֵׁין לְפִי שֵׁא"י לְחִזּוֹר בּוֹ. וְהֵרָא"ש גּוֹרֵס אֲמָרָה לוֹ.

שְׁהִיא אֲמָרָה וְלֹא נְתַרְצִית לִזָּה שְׁפִיר כְּתַב דְּלֹא הֵוָּי קְדוּשֵׁין. וְהַב"י ס' כ"ח וּשְׁאָר אַחְרוּנִים שְׁם כְּתַבּוּ דְּהֶרְמֵב"ם וְהֵרָא"ש פְּלִיגִי ע"ש בַּח"מ וּב"ש וט"ז וְהַגְּבִי"א.

וְלַעֲנֵן ד' עִיקָר כַּמֶּש"ש דְּלֹא פְּלִיגִי כָּלָל וְאִכְמ"ל [בְּזֶה: ז) עכ"פ שְׁמַעְנוּ דַּעַת רַש"י וְתוֹס' וְרַב סְעִדְיָה וְרֵאבֶנְיָה וְמַהֲר"ם וּמְרַדְכִי וְהַטּוֹר דְּלֹא מְהַנִּי דְבָרִים אֲחָדִים. וְכ"ד הַדְרִישָׁה בְּסִי' ל"ח אַף לְדַעַת הֶרְמֵב"ם וְכ"כ הַט"ז ר"ס ל"ח לְדַעַת הֶרְמֵב"ם וְלִשְׁוֹן הֶרְאָב"ד וְהַר"ן שְׁהַזְכָּרָנוּ לְמַעְלָה יֵשׁ לְדַחוֹת כַּמֶּש"ל.

וְכ"כ הַתּוֹס' בְּגִיטִין ל"ב ע"א שְׁאָף שְׁתִּיכָף אַחֵר שְׁהַגִּיעַ הַגִּט לִיָּדָה בְּיָטְלוּ לֹא מְהַנִּי. וְאִף שְׁגִילָה דַּעַתוֹ מִקּוֹדֵם גִּילוּי דַּעַתָּא לֹא מִיְלִתָּא הִיא.

וְל"א אִיגְלָאֵי מִיְלִתָּא לְמַפְרָע. וְא' שְׁכַתְּבוּ שְׁם מְתַחֲקִלָּה דְּהֵוָּי רַק מְדַרְבָּנָן.

מ"מ את"פ כתבו דהוי דאורייתא וכ"ד פל הפוסקים ולמש"ש דהוי דרבנן הוא רק בגוונא דהתם שעשה מקודם ג"כ מה שהיה יכול לעשות להורות שאינו רוצה בגט ע"ש. ומש"ל ראיה מהרמב"ם רפט"ו מה' מעה"ק שפתב שם שאף בהקדש דלא מהני תכ"ד מ"מ יכול לפרש דבריו וכן מהתוס' בב"ק ע"ג ע"ב.

נראה ג"כ דאין ראיה דשם הוי דיבור ולזה ע"כ צ"ל שיכול לפרש דבריו. שפן ההכרח לדבר מקודם דבר אחר ואם"כ הדבר השני או פירושו.

וכ"ה מפרש במשנה בתמורה כ"ו שאם נתפנון מתחילה לכה דבריו קיימין שא"א לקרות שני שמות פאחד. הרי מפרש דאי לאו טעמא דא"א לקרות ב"ש פאחד לא היה יכול לפרש דבריו.

והיינו פהרמב"ם דלא מהני תכ"ד ומ"מ מהני משום שא"א לקרות בב"א. ואף שאפשר לו להגיד דבריו בלשון אחר יותר נכון וכהא דתמורה שם שיכול לומר תמורת עולה ושלמים פדאיתא בתמורה שם כ"ו ע"א.

מ"מ אין כל אדם בקי בדינים אף לסדר לשונו. ולזה הולכים אחר לשון בנ"א שמדברים ומפרשים בתכ"ד דבריהם.

אבל בקדושין וגירושין שעושה מעשה שפיר אמרינן שאם היה דעתו להתנות או לפרש הו"ל לגמר דבריו ואם"כ לעשות המעשה. שפן דרף בנ"א לברר דבריהם קודם המעשה.

וע"כ צ"ל שעשה המעשה בכל גוונא ואם"כ נמלך להוסיף פירושו. או שהגיד אם"כ שיותר רוצה באופן כזה אבל לא לעכובא.

ואף לפמ"ש הר"ן הטעם משום שעושה בהסכמה גמורה. י"ל ג"כ אף שאומר בדברים אחרים מ"מ פיון שעשה המעשה קודם שגמר דבריו ניכר שעשה המעשה עכ"פ ואין חפצו שהתנאי יעכב המעשה.

וכ"כ הדרישה בסי' ל"ח. וזהו סברת התוס' בגיטין ל"ב דהוי דברים שפלב פיון שעשה המעשה סתם.

ולפמ"ש מוכח ממשנה דתמורה דא"י לפרש דבריו במעשה אף בתכ"ד. ורק בהקדש דהוי דיבור.

במתפנין דבריו קיימין משום שא"א בב"א. ואי נימא דאף במעשה יכול לפרש א"כ ל"ל טעמא דא"א בב"א.

וכ"כ הב"ש סי' מ"ז סק"ז בשם פרישה וב"ח לחלק בין מעשה לדבור כעין זה [ובתוס' תמורה כ"ו הקשו לר' יוחנן מ"ט דר"מ בהה"ד דהיא שלמים וולדה עולה דשם לא שנייד לומר דלימא תמורת עולה ושלמים.

וק"ל דהוי מצי למימר איפכא וולדה עולה והיא שלמים וכדתני שם ברישא דמתניתין. ואף שיש לחלק דגבי תמורה הוי יתור לשון משא"כ גבי וולד דרף בנ"א לדבר פן מ"מ נראה בשוב קושיות התוס' כמ"ש שאין דרף בנ"א לדקדק בלשונם כ"כ וכמש"ל.

והתוס' בב"ק ע"ג ע"ב ד"ה תרי תכ"ד פתבו דבתכ"ד גדול א"י לפרש ובתכ"ד קטן אף
בגמלה הוי פמתפונן מתחילה לכה. ותמיהני דא"כ ל"ל טעמא דא"א בב"א: (ח) ובגוף
עגון תכ"ד נראה לנישב ג"כ דברי הרמב"ם פט"ו מה' מעה"ק שכתב דבהקדש ליפא דין
תכ"ד.

ותמה נשם במל"מ ובש"ף סי' רנ"ה מסוגיא דב"ק ע"ג דמדמה נשם הקדש לעדות לעגון
תכ"ד. דבאמת מ"ש הר"ן בנדרים פ"ז הטעם דמקדש ומגרש משום שעושה בהספקמה
גמורה קשה טובא.

דא"כ למה אמרינן תכ"ד פדיבור גבי קריעה בנדרים נשם וגבי עדות בב"ק ע"ג ובשאר
דוכתי. וצ"ל דלא פלוג כמ"ש התו' בב"ב קכ"ט ע"ב וא"כ הוי רק מדרבנן אבל כל
הפוסקים ס"ל דהוי דאורייתא וכ"כ הר"ן בנדרים נשם.

וגם דא"כ בכל דבר מצוה יוכל לחזור בתכ"ד לבטל המצוה שעשה. ובשטמ"ק נתקשו
מבועלי ערנה ומחללי שבת.

ולענ"ד זה לק"מ דהא מפל מקום העבירה נעשית. אף אפשר פוננתם דמ"מ ליהוי פשוט
אם חזר בו תכ"ד וכן קשה בזורק חפץ בשבת וקודם שהגיע לסוף ד"א חזר בו יפטר
ממיתה.

ונה נדאי אינו ול"ד לנזפר דבשבת ק"ב ע"א: ט) והנראה בזה דנה הוי הל"מ שכל
הדברים שנאמרו בתכ"ד הוי פאלו אמרם בבת אחת וככל שיעורים דהוי הל"מ ביומא
פ'. וכעין שכתבו התו' בב"ב ק"ה ובשאר דוכתי לר' יוסי שאם אפשר לקיים שניהם
יתקיימו ואם לאו ביטל אחד את השני.

ונהו פדיבור. פאלו נאמרו פדיבור אחד.

ונראה שזוהי שיטת הפוסקים והובאו בח"מ סי' קצ"ה ע"ש בב"י דבמסירה ומשיכה א"י
לחזור בתכ"ד. והטעם דרק פדיבור נאמרה ההל"מ ולא כמעשה ולזה כמעשה אין פח
לבטלה פדיבורו בתכ"ד וכעין שאמרו בקדושין נ"ט לא אתי דיבור ומבטל מעשה וכ"כ
בשטמ"ק בנדרים פ"ז בשם הרא"מ דתכ"ד אמרינן פדיבור ולא כמעשה [ולדעת הנהו
פוסקים צ"ל דלא חשיב להו בנדרים פ"ז משום דהוי בכלל מקדש ומגרש שטעמם ג"כ
משום דקעביד מעשה וכעין זה כתבו התו' בב"ב קכ"ט ע"ב ור"ן נדרים פ"ז ע"ש] ונהו
טעם הרמב"ם שכתב דבהקדש ליפא דין תכ"ד משום דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט
וכ"כ התו' במנחות פ"א וכ"כ רש"י ותו' בביצה כ' ע"א ומסירה כמעשה.

ונראה ראיה לדבריהם מנדרים כ"ט ע"ב דמבואר נשם דלהכי לא מהני בהקדש באומר
לאחר ל' יום משום דהוי כמסירה להדיוט. וע"ש בר"ן שנדחק בזה.

ועפ"ז מיושב מה שנתקשו המל"מ ונש"ף מב"ק ע"ג. דבנדרים נשם מבואר דאפיי לא ס"ל
הא סברא.

ובב"ק נשם מקשה אליבא דאפיי לזה שפיר מקשה מהקדש דלאפיי לא ס"ל סברא
דבהקדש ליהוי כמעשה לעגון זה. וראיתי בקצה ח"ס רנ"ה שהקשה דהא קי"ל בסי'
קצ"ה דמועיל תכ"ד במסירה ומשיכה.

ותמיהני דגברא אנגברא קרמית. די"ל דהתו' והרמב"ם ס"ל כהפוסקים שאין חוזר בתכ"ד והובאו בנ"י פי"נ ובב"י סי' קצ"ה.

וכ"נ בזבחים ב' ע"ב שנהוצרף שם לסברא דעושה ע"ד ראשונה והוכיח סופו על תחילתו. ולא אמרו משום תכ"ד לפירש"י שם דאיירי בהדא עבודה.

וע"כ דבהקדש לאו פדיבור. והתב"ש סי' ד' פתב דמהני תכ"ד לענין מחשבה בקדשים ונדחק בכמה סוגיות שמבואר להיפוך בזבחים ט"ו ופוסקים ס"ג.

ולענ"ד כמ"ש. וגם פתב שם דבמחשבת שחיטה לע"ז אמרינן תכ"ד.

ותמיהני דא"כ מה מקשה בתולין משוחט חטאת לע"ז בחוץ נימא שחשב אחר שחיטה בתכ"ד. וכן בב"ק ע"א פריף מפי שחיט פורתא אסרה נימא דחשיב תכ"ד.

וע"כ צ"ל דבמעשה לא מהני מחשבה או דיבור שאח"כ וע' עוד גיטין נ"ד ע"ב דפריף ודילמא לבתר הכי קאמר ואקצר. ומהא דבע"ז ליכא דין דתכ"ד לא קשה עליו דהנינו רק לחזור מעבודה ע"ז וכמו במגדף וכ"כ האחרונים גבי קידושין דלקניי הקדושין אמרינן תכ"ד פדיבור ולזה גם בדבר מצוה כיון שפבר נעשה המצוה אין דיבור מבטל מעשה אף תכ"ד.

ובמצות התלוים פדיבור כגון בהמ"ז וכדומה הנה למ"ד מצות א"צ פנונה ודאי לא שייף זה דמ"מ הרי בירף. ורק אי צריף פנונה וא"כ נימא דליהני חזרה בתכ"ד.

י"ל דאפשר באמת מהני בכה"ג אף באמת לא דמי דהכא שעשה דבר שהוא מחויב לא שייף כלל שיתחזר בו וחזרה בתכ"ד שייף רק בדבר שעושה מרצונו הטוב וז"ב. ומקדש אשה אף דהני מצוה מ"מ אינו מחויב דנקא לקדש אשה זו ודבר עבירה שתלוי פדיבור נתמעט ממגדף ועו"ז דלא מהני חזרה בתכ"ד: י) ונראה ראיה לשיתה זו מהא דקיי"ל בקדושין י"ג ע"א שאם נתן לה לשם פרעון וחזר ואמר לשם קדושין אף שנתרצית אינה מקודשת ומשמע להדיא אף תכ"ד דלאחר פדי דיבור פשיטא ומאי קמ"ל וכן סתמו הפוסקים.

וקשה הא בכה"ת תכ"ד פדיבור. וראיתי בשו"ת רעק"א סי' קצ"ז שכתב באמת דאיירי לאחר פדי דיבור ולענ"ד קשה לומר כן פנ"ל.

אבל לשיטת הפוסקים דבמעשה ל"א תכ"ד פדיבור דמי א"ש. ורק עדיין קשה דהא בש"ע ח"מ סי' קצ"ה פסק דמהני תכ"ד במסירה ומשיכה ובאה"ע סי' כ"ח סתם דאינה מקודשת.

וצ"ל דשאני פרעון חוב דהוי שלה ממש ואין יכולה לחזור בה ולעשות ממה שהוא שלה אינו שלה וכמו בגזל שלה ולא דמי למתנה. והא חזינו דבפרעון חוב תלוי רק בדעת המלנה.

דהא אף כשתפס המלנה מעות הלנה שלא מדעתו שפיר יכול להפרע מהן. וכן קיי"ל בח"מ סי' נ"ח גבי סטראי נינהו שאף שאמר בפירוש שנותנו בפירוש על חוב זה מ"מ יכול המלנה לומר על חוב אחר.

הרי שתלוי רק בדעת המלנה ולזה ל"א בנה תכ"ד פדיבור ואקצור: יא) והנה בקידושין מ"ו תנו דהאומר התקדשי לי בזו ובזו מקודשת ואם אכלה ראשונה ראשונה אינה מקודשת עד שיהא בא' ש"פ ופריה שם ואפילו בקמייתא הא מלנה היא ופירש"י דכיון דלא נגמרו הקדושין עד שתקבלם פולם והיא כבר אכלה קודם שתקנם בקדושיה הו"ל מלנה גבה ע"ש.

נראה מזה להדיא דאף שיש בראשונה ש"פ ואמר התקדשי לי בזו ונתן לה מ"מ יכול לומר אח"כ עוד ובזו וממילא בטלו קדושין ראשונים ומזה ראיה לדעת הרמב"ם הנ"ל ושם נראה שאין ניכר כלל שרוצה לומר עוד דברים וא"ל דאיני שומר מקודם בזו ובזו ובזו ואח"כ נתן לה א' א' דלפ"ז תשאר קושית התו' שהקשו שם דהיכי הוי מלנה מ"ש ממקדש לאחר ל' דלקמן נ"ט ותיקצו דשם נגמר הדיבור אבל פאן לא נגמרו הקדושין עד אחר מסיבה אחרונה ובתוך כך אכלה הוי מלנה ע"ש.

הרי שפי' שקודם שגמר דיבורו אכלה וכ"נ מדקרי לה הש"ס שם מלנה ופרוטה הרי דאמר ובזו אחר שפבר נעשה מלנה וכן מפירש בבבביתא שם דף מ"ז דנטלתו ואכלתו ואח"כ אמר ובזו ע"ש להדיא פון: יב) נעדיין י"ל דמתניתין איני פשומר כל הדיבור מקודם שנתן לה ואח"כ נתן לה א' א' ואכלה ושפיר קאמר דהוי מלנה.

וקושית התו' לא תקשה דשאני התם שפבר נגמר הדיבור עם הנתינה משא"כ פאן שעדיין לא נגמר הנתינה נעדיין יכול לחזור בו והמעות יהיו חוזרין וכמש"ש התו' ד"ה וש"מ ואף דגם התם יכול לחזור בו פדלקמן נ"ט אבל הקדושין יהו מתנה אם הוא יחזור בו כמ"ש הר"ן שם ע"ש משא"כ הקא דחוזרין פדאיתא בפ"ס.

ונראה שכ"ה ג"כ פוננת התו' בתירוצם בד"ה ואפילו שכתבו שלא נגמרו הקדושין עד אחר מסיבה אחרונה ולא פתבו שנגמרו פדיבור האחרון. ומש"ש מקודם הדיבור נגמר קודם שנתאכלו.

י"ל דקרי לה דיבור משום דלקמן נ"ט קרי להאי מעשה דיבור ע"ש אבל פוננתם שנגמר גם מעשה כל מסירת הקדושין. וראיה לזה שכ' בד"ה ש"מ דטעמא דרב ושמואל דס"ל דמעות מתנה פשחוזר בו פעוד שלא נגמרו הקדושין.

ור"א ס"ל דמעות חוזרין ע"ש. ואי איני באומר התקדשי בזו ומסרה לה איך אפשר לומר שיוכל לחזור בו הא תכ"ד לאו פדיבור דמי גבי קידושין לענן חזרה לכ"ע.

ועכצ"ל דא"ל מקודם בזו ובזו ובזו ואח"כ מסר לה אחת וחזר בו וכמ"ש. וכ"נ לשון התו' שם שפראש דבריהם פיא אם א"ל התקדשי פפרוטה זו ובזו ובזו ובעוד שלא נגמרו וכו' ואח"כ מבאר שם להיפוך שכתבו ובעוד שלא גמר דיבורו אכלה הראשונה ושניה וכו'.

נעדיין י"ל דאיני שומר התקדשי לי בזו ובזו ונתן לה ראשונה והוסיף לומר ובזו ונתן לה שניה וכן עוד. דכ"ז שלא נתן לה כל מה שומר קודם הנתינה ודאי שיוכל להוסיף לומר ובזו וכן לחזור בו וכדתניא בדרף ח' ע"א דמקדש במנה ומונה והולך יכול לחזור אף פדינר אחרון ע"ש.

אָלאַ דְתִיקְשִׁי ל"ל לְדַחֲקִי לְאוֹקְמָא בְכַה"ג. וי"ל דְבְעֵי לְשַׁנּוּי לִישָׁנָא דְמִתְנִיתִין דְאוֹכְלָת
רַאשׁוֹנָה רַאשׁוֹנָה דְנִרְאָה שְׁמוֹסֵר לָהּ בְעֵת אֲמִירָה.

כִּי בְלֵא"ה הו"ל לְמוֹסֵר לָהּ בְּנִלְמָה יַחַד פִּינּוֹן שְׁפָכֵר גָּמֵר דְבָרָיו. אָבֵל לִמ"ש א"ש שְׁמוֹסֵר
אַחַת אַחַת פְּדִי שְׁיֻכְל לְהוֹסִיף לוֹמֵר וּבְזוֹ כִּמְש"ל.

וּמְדוּקְדָק בְּזָה ל' רִש"י בְד"ה וְהָא מְלֻנָּה שְׁנִירְאָה דְקָאֵי רַק עַל הַמְסִירָה וְלֹא עַל הַדְּבִיר וְכֵן
בְד"ה וְש"מ פְּרוּטָה וְכו' דְהַנְצִירָה לְדַקְדָק דְכָלְלָא מִמְנַחַת ע"ש. וּמ"ש רִש"י מ"ו ע"ב שְׁם
ד"ה וְש"מ מְעוֹת וְכו' גָּמֵר דְבָרָיו ע"ש.

הֵינּוּ הַמְעַשֶׂה פְּדָבְרָיו. וּבְרִייתָא דְדָף מ"ז גְּמִי לר"א אֵיפָא לְאוֹקְמָא דְקוֹדֵם שְׁנִתָּן
הִירְאשׁוֹנָה אֲמֵר בְּזוֹ וּבְזוֹ: יג) אָבֵל ז"א דְבְּרִייתָא מְפֻנְרֵשׁ דְאֲמֵר בְּזוֹ וּנְטָלְתוּ וְאַכְלְתוּ
ע"ש.

וְגַם בְּמִשְׁנֵה דְחֻוּק לְפָרֵשׁ כֵּן. וְגַם דְהָא מְפֻנְרֵשׁ בְּש"ס שְׁם דְבְּאֵלוּ אִם אָכְלָה גְּמִי מְקוֹדֶשֶׁת
וְרַק בְּזוֹ וּבְזוֹ יֵשׁ נ"מ וּפִירֵשׁ"י שְׁם דְשֵׁם בְּשַׁעֲת גָּמֵר דִּיבּוּרוֹ הֵי כְּבָר מְלֻנָּה.

וּמְפֻנְרֵשׁ שְׁיֻכְל לְהוֹסִיף אִם"פ. וּמְש"ל מִהֲתוֹ ד"ה ש"מ שְׁכ' שְׁיֻכְל לְחַזֵּר בּוֹ.

הֵינּוּ מְשׁוּם דְכִינּוֹן דִּיכּוֹל לוֹמֵר וּבְזוֹ א"כ פִּינּוֹן שְׁאֲמֵר וּבְזוֹ אֵינָה מְקוֹדֶשֶׁת עַד שְׁיִתֵּן הַשְּׁנִיָּה
וְא"כ אִם"פ אִם חוֹזֵר בּוֹ וְאֵינּוּ נוֹתֵן הַשְּׁנִיָּה שְׁפִיר בְּטָלִים הַקְדוּשִׁין וְה"ז דוֹמָה לְמִתְנָה
ע"מ שְׁיִתֵּן ק' זוֹז וְאִם"פ לֹא נָתַן שְׁבְטָלוּ הַקְדוּשִׁין עי"ז שְׁהוֹסִיף.

אָלָא שְׁקֻשָׁה לִמ"ש הֲתוֹ דְעֵיקֵר טַעַם דְהֵי מְלֻנָּה מְשׁוּם דְמְעוֹת חוֹזְרִין כְּשֶׁחוֹזֵר בּוֹ וְא"כ
ה"נ כְּשֶׁאֲמֵר בְּאֵלוּ כ"ז שְׁלֹא הִגִּיעוּ לְיָדָהּ כָּל הַתְּמָרִים יָכוֹל לְחַזֵּר בּוֹ כְּנ"ל. וְא"כ ה"נ
מְעוֹת חוֹזְרִים וְלִיְהוֹנֵי מְלֻנָּה.

וּבְחִי' הַרְשָׁב"א פְּתַב בְּאַמַּת דְאָף שְׁגָמֵר דְבָרָיו קוֹדֵם הַנְּתִיבָה כְּשֶׁאֲמֵר בְּזוֹ וּבְזוֹ מ"מ הֵי
מְלֻנָּה וְרַק בְּאֵלוּ הִדִּין כֵּן אָבֵל בְּזוֹ וּבְזוֹ גְּלִי דְעַתִּיָּה דְלֹא נִיחָא לִיהּ שְׁיַחְוִלוּ קְדוּשִׁין כְּלָל עַד
גָּמֵר כְּוָלָן וְאֵינּוּ בִּינְדָה אָלָא פְּקֻדוֹן אָבֵל בְּאֵלוּ פִּינּוֹן שְׁפָלְלָן בְּדִיבּוּר א' י"ל דְנִיחָא לִיהּ
שְׁיֻבּוֹאוּ תִיכְף בְּתוֹרַת קְדוּשִׁין וְנָמִי לְהָא דְמְקַדֵּשׁ אַחֵר ל' ע"ש.

וְלְדְבָרָיו מְדוּקְדָק הָא דְמַחְלֵק בְּדָף מ"ז בְּאֵלוּ וּבְזוֹ וּבְזוֹ לְתַרִּי כְּבִי ע"ש כְּרִש"י וְתוֹ'
שְׁנִדְחָקוּ בְּזָה. וְלִמ"ש א"ש דְבְּזוֹ וּבְזוֹ מְהִנֵּי אָכְלְתוּ אָף שְׁגָמֵר דִּיבּוּרוֹ אָבֵל דְעַת הֲתוֹ'
וְרִש"י אֵינּוּ כֵּן כִּמְש"ש וְתִיקְשִׁי כְּנ"ל.

וּלְדַעַת הַרְשָׁב"א תִּיקְשִׁי לְמָה לֹא קִמ"ל בְּבְרִייתָא רְבוּתָא טְפִי אָף בְּגָמֵר דִּיבּוּרוֹ קוֹדֵם
שְׁנִתָּן לָהּ. וּבִטּוֹר אִה"ע הִבִּיא שְׁנֵי הַדְּעוֹת שְׁהַנְּכַרְנוּ בְּשֵׁם הַרְמ"ה וְהַר"י ע"ש וְכֵן בְּש"ע
שְׁם ס' ל"א ס"ו וְלֹא הַנְּכִירוּ הָאֲחֵרוֹנִים שְׁגָם דְעַת הַרְשָׁב"א כַּהֲר"י.

וּמִצָּאֵתִי בְּהַגְר"א שְׁם שְׁהַקְשָׁה כֵּן מְבַרִּיתָא עַל שֵׁיטַת הַר"י וְנִשְׂאָר בְּקוֹשְׁיָא. וְלַעֲנֵד
בְּדַעַת הַר"י וְהַרְשָׁב"א דְבְּזוֹ וּבְזוֹ הֵי נְטָלְתוּ וְאַכְלְתוּ בְּתוֹף הַדִּיבּוּר רְבוּתָא טְפִי דְאָף דְנָתַן
לָהּ כְּשֶׁאֲמֵר בְּזוֹ וְאִם"פ אֲמֵר וּבְזוֹ וְא"כ י"ל שְׁדַעַתוֹ שְׁתַּקְבֵּל א' א' בְּתוֹרַת קְדוּשִׁין דַּאֲל"ה
ל"ל לְמַהֵר לִיתֵּן לָהּ קוֹדֵם גָּמֵר דִּיבּוּרוֹ לְזָה קִמ"ל דִּמ"מ לֹא נָתַן לָהּ רַק בְּתוֹרַת פְּקֻדוֹן
פִּינּוֹן שְׁיֻכְל לְחַזֵּר בּוֹ כִּמְש"ל וְזָה נִרְאָה נְכוּן.

עכ"פ קנשניגניגו על שיטת רש"י ותו' והרמ"ה תיקשי. ושוב ראיתי בב"ח סי' ל"א שדקדק מהתו' ד"ה נאפילו בקמיינתא פדעת הר"י והרשב"א פמו שדקדקתי לעיל וכ"כ בב"ש שם סקי"ד בשם התו'.

ובמחכ"ת ז"א כמש"ל וכמפונרש בתו' ד"ה ש"מ וגם מש"ש הב"ח לדקדק מרש"י פן אינו כמש"ל וכ"כ הב"י שם שדעת רש"י נראה כהרמ"ה: יד) ושיטת הש"ג בשם ריא"ז באמת דאף באלו אם אכלה א' א' הוי מלנה ע"ש והיגו מטעם שהפנרו שייכול לחזור בו ולא ס"ל סברת הרשב"א הנ"ל.

אלא דקשה טובא דש"ס מפונרש היא דאף אי אכלה מדידה קאכלה. ונראה דבחין' הרשב"א מיימי גירסא בדרבא אבל באלו אפילו בקמיינתא וכ' הרשב"א דקאי אדר' אמי דאמר באחרונה לזה קאמר בקמיינתא אבל באמת פולן מצטרפין ע"ש.

ונה קשה טובא דעיקר רבותא דאפילו אוכלת מיסקדשא לא הזכירו ואף דנשמע מפלגא בכ"ז אין הלשון מדוקדק. ונראה דהש"ג גרס פגירסא שהובאה בתו' רי"ד שם דפריד' לר' אמי מי ניחא כללי חשיב פרטי לא חשיב אלא אמר רבא רבי היא וכו' ע"ש מ"ש לפרש לפי גירסא זו.

הרי דרבא בעצמו מסיק שאין ראיה כלל מהך ברייתא לדבריו דלא איירי כלל באוכלת בכלל בברייתא וס"ל להש"ג דהדר ביה רבא [והנה המהרש"ל הקשה דמשמע דאם מקודשת במלנה ניחא והא קשה דל"ל באחת הא פולן מצטרפות.

וסיגר' דכיון שפבר אכלה אין מצטרפות באמת והמהרש"א הקשה עליו ע"ש. ולענ"ד יש מקום לדברי מהרש"ל דאי ליכא בקמיינתא ש"פ ואכלה אינה מחויבת לשלמו כלל דפחות משנה פרוטה לאו בר השבה פדאיתא בב"ק פ' הגוזל ובח"מ סי' ש"ס ובכה"ג נדאי אינה מקודשת במלנה דליתא בתורת פרעון כלל.

ומדוקדק בזה הגירסא שהביא הרשב"א פנ"ל דאפילו בקמיינתא שפיר קאמר דאי ליכא ש"פ בקמיינתא אינה מצטרפת בכה"ג וגם בנותן לה ועודנה בעין צ"ע אלא שי"ל דכיון דחוזרין והוי בתורת פקדון בינה א"כ ברשותה דמרה קאי ועכ"פ דברי המהרש"ל נכונה.

וי"ל ג"כ דמפרש כהירושלמי הובא ברשב"א דטעמא דרב ושמואל דס"ל דהוי קידושין אף בנתאכלו ולהכי לא קאי אסיפא וע"ז קאמר רבא דל"ש אלא בזו ובזו היגו ברישא אבל באלו פולן מצטרפות ודנקיט קמיינתא היגו כמ"ש הרשב"א פנ"ל.

ובפרט למה שהסברתי דבעי דוןקא שיהא בראשונה ש"פ. אף שז"א דא"כ ה"נ גוקי למתניתין בכה"ג וקאי אקמיינתא.

ולפ"ז מוכח מרשב"א אליבא דירושלמי דלא פמהרש"ל דא"כ לוקמו ר"ש אסיפא ולהכי בעי בקמיינתא ש"פ דלא מצטרפי פיון שפבר נאכלו. וע"ש שהרשב"א רוצה לפרש פן גם בש"ס דילן]: טו) עכ"פ קשה מה שהקשינו לשיטת התו' ורש"י והרמ"ה וכ"נ דעת הר"ן ע"ש.

ושוב ראיתי בתו' רי"ד שהקשה ג"כ מאלו על שיטת התו' שהזכרנו והוכיח מזה פדעת הר"י והרשב"א משום שפולן בדיבור אחד. ונראה דאף שפתיב דכינון דאי הדרחוזרין הקדושין והוי רק פקדון.

זה רק כשלא גמר דיבורו עדיין. וכ"ז שלא גמר דיבורו עיוני מעיני פדאיתא בתמורה כ"ה ולזה פיון שעדיין בדעתו לחזור ג"כ ולא גמר בדעתו לקדשה לגמרי לזה נותן רק בתורת פקדון משא"כ כשגמר דיבורו וא"כ גמר בדעתו לגמרי לקדשה שפיר מתחיל ליתן לה בתורת קדושין פיקף.

והראיה לזה דבקידוש לאחר ל' דג"כ יכול לחזור בו ומ"מ הוי ביגדה בתורת קדושין וע"כ משום דגמר דיבורו וכמ"ש התו' בלשונם בד"ה נאפילו בקמייתא. ועיקר הוצרכו לסברא דחזרה דשאם הנה חוזר בו הוי מעות מתנה אז טפי אמרינן שרצונו שיהא לה בתורת קדושין אבל מה שיכול לחזור בו אינו מכריח פלל שיהיו המעות פקדון פנ"ל ואכמ"ל בזה: טז) עכ"פ מפני שיש טעות הראשונים שהזכרנו דאף שאמר לה התקדשי לי בזו ונטלתו ואכלתו.

מ"מ יכול לומר אח"כ בתכ"ד ובזו ובזו באופן דלא מיקדשא בקמייתא. וזהו פדעת הרמב"ם שהזכרנו.

ואף שתנאי א"י להתנות משום דהוי מעשה קודם לתנאי אבל בכה"ג שאינו רק מוסרי בקדושיו שפיר מהני ואף דהו"ל כחזרה אפטר לחלק כמ"ש הב"י דדברים אחרים שאני פ"י שלא הפסיק פלל אף בתכ"ד רק שאמר פסדר הדיבור זה אח"ז ודלא כהב"ח סי' ל"ח שלא נראה לו זה ע"ש.

אלא דק"ל מברייתא דמשמע דנטלתו ואכלתו בין דיבור לדיבור. ובד"מ וב"ש וח"מ הביאו דברי הרי"ו בשם הרמ"ה דאם הפסיק בין אמירתו בזו ובזו קצת עד שי"ל שהוא נמלה א"י לחזור בו אף תכ"ד משום דבקדושין לאו פדיבור דמי.

והיינו משום דבעי שיהא ניכר שמתחילה הנה דעתו לקב. וקשה מברייתא שהזכרנו.

ולשון הרי"ו שם תמוה בלא"ה שכ' ה"מ וכו' אבל היכי דאפסיק בין חזא לחברתה שיעור דאיכא למיחש לאימלוכי לא מיבעיא פדי דיבור דאיכא למיחש דמעיקרא הנה בדעתו לקדשה לבד בראשונה ואח"כ נמלה.

אלא אפילו לא הפסיק כ"ד הפסק הוא דקיי"ל בקדושין תכ"ד לאו כד"ד הילקף אם יש באחת ש"פ מקודשת עכ"ד. ותמהני דאחר פדי דיבור מי איכא למ"ד דבעינו דנוקא נמלה וכמ"ש התו' בב"ק ע"ג ע"ב דלאחר כ"ד ודאי לא מהני נתפוגן מתחילה לקב.

ואפטר פוננתו בתכ"ד קטן וס"ל דלאחר כ"ד קטן בתכ"ד גדול מהני פשמפרש ודלא כמ"ש התו' שם ע"ג ע"ב. או שי"ל דלדין דבעלמא תכ"ד גדול כד"ד אף התו' מודו דשם לא כ' רק למאי דקאמר שם דבכ"מ לאו פדיבור דמי.

ועכ"פ צ"ע מ"ש דאינו אלא חשש לאימלוכי וכ"כ הב"ש להדיא הרי שא"צ אף שיהא משמעות דיבורו מוכיח ע"ז פיון דאפטר דנמלה. וזה צ"ע טובא דכינון דא"י לחזור בו א"כ היכי גיהמניה בכה"ג.

ועכ"פ כְּשֶׁאָמַר דִּיבּוּרוֹ בְּיַחַד מְהֵי לַכ"ע וְקָשָׁה טוֹבָא עַל הַפּוֹסְקִים שֶׁהִזְכִּירוּ דַּלָּא מְהֵי דְבָרִים אֲחָדִים: יז) וְאֶפְשָׁר לֹאמַר בְּדַעְתָּם דְּאִיתָא בִּירוּשְׁלָמִי פ"ב דְּקִדּוּשֵׁין אֶהָא דְתַמְרָה. וְכָל מַתְּנִיתִין בְּשֶׁאֲמָרָה אִי אֶפְשִׁי בְּזוֹ אֶלָּא בְּזוֹ א"א בְּזוֹ אֶלָּא בְּזוֹ.

וּפְיָרְשׁוּ הַמְּפָרְשִׁים דְּקָאִי אַרְיִשָׁא בְּהַתְּקַדְּשִׁי לִי ע"ש שֶׁפְּיָרְשׁוּם דְּחֻוּק וְגַם תְּמוּהָ דַּא"כ לְמָה סָגִי בַּש"פ בְּאַחַת וְע"ש בַּש"ק שֶׁנִּדְחַק בְּזָה בְּעַצְמוֹ וְגַם לְשׁוֹן וְכָל מַתְּנִיתִין לֹא א"ש דְּלִדְיָהּ רַב אַרְיִשָׁא.

אָבֵל לַעֲנ"ד בָּא הִירוּשְׁלָמִי לִיְיִשָׁב קוֹשִׁיא הַנ"ל אִיךְ אֶפְשָׁר לְהוֹסִיף אַחַר הַנְּתִינָה דְבָרִים שִׁיּוּכְלוּ לְגָרוֹם בִּיטוּל הַנְּתִינָה וְקִדּוּשֵׁין רַאשׁוֹנִים בְּאֵם יֹאמַר וּבְזוֹ וְשׁוּב יַחְזֹר בּוֹ וְלֹא יִתֵּן אוֹ הִיא תִּחְזֹר וְכַנ"ל.

וְלָזָה מוֹקִימִים לָהּ דְּכַוְלָהּ אֵינְרִי שֶׁאֲמָרָה אִי אֶפְשִׁי רַב בְּעוֹד אַחַת וְעוֹד אַחַת וְהוּא נִתֵּן לָהּ עַל סֵדֶר דְּבְרִיָּהּ וְאָמַר בְּזוֹ וּבְזוֹ. וְלָזָה בְּרִיִּישָׁא דְאָמַר הַתְּקַדְּשִׁי לִי בְּכָל אַחַת לְזָה צְרִיךְ שְׂיָהָא שׁו"פ בְּאַחַת.

כִּינּוּן שֶׁדַּעְתּוֹ הִיָּה לְקַדְּשָׁה בְּאַחַת לְכַד אֵינְהָ שְׂיָהָה וְרַב שְׂיָהָה רְצָתָה הַרְבֵּה. אָבֵל עַכ"פ נִתֵּן לָהּ כָּל אַחַת בְּתוֹרַת קִדּוּשֵׁין וּמַתְּקַדְּשֵׁת מִמ"נ לְדַעְתּוֹ בְּאַחַת וְלַדַּעְתּוֹ בְּכּוֹלָן.

וּבְסִיפָא שְׁפִיר מַתְּקַדְּשֵׁת לְדַעַת שְׂנִיָּהֶם בְּכּוֹלָם כִּינּוּן שְׂיָהָה תִּיְכַף אֲמָרָה אִי אֶפְשִׁי וְהוּא הוֹסִיף לָהּ כְּדְבָרִיָּהּ. אָבֵל אִי לֹא אֲמָרָה אִי אֶפְשִׁי י"ל שְׂאִין יְכוּל לְהוֹסִיף לֹאמַר וּבְזוֹ.

אִיךְ קָשָׁה שֶׁהַפּוֹסְקִים לֹא הִזְכִּירוּ זֶה כָּלֵל שֶׁתֹּאמַר שְׂאִינָה חֲפִיצָה בְּזָה: יח) וְהַנְּרָאָה בְּזָה וּבְדְבָרֵי הַרְמְב"ם פ"ו מֵה"א שְׂתַמָּה עָלָיו הַטּוֹר סִימָן ל"ח כַּמֶּש"ל. כִּי כָּל תִּירוּצֵי הָאֲחֵרוֹנִים דְּחֻוּקִים ע"ש וְגַם הָא דְדְבָרִים אֲחָדִים קָשָׁה כַּמֶּש"ל.

לְזָה נִלְע"ד שְׂיָשׁ חִילוּק בֵּין קִדּוּשֵׁין לְגִירוּשֵׁין דְּבְקִדּוּשֵׁין אִם תֹּאמַר הָאֲשָׁה תִּיְכַף לְאַחַר גְּתִינָה שְׂאִינָה חֲפִיצָה בְּקִדּוּשֵׁין אוֹ שֶׁתִּזְרֹק מִיָּדָה הַקִּדּוּשֵׁין אֵינְהָ מְקוֹדְשֵׁת וְלִזְאֵת לֹא נִגְמַר מַעֲשֵׂה הַקִּדּוּשֵׁין עַד שֶׁיַּעֲבֹר רַגַע אַחַר הַנְּתִינָה וְלֹא תַעֲרַעַר הָאֲשָׁה עַל הַקִּדּוּשֵׁין.

וְנִרְאָה שְׂאִינָה תַכ"ד אַחַר הַנְּתִינָה אִם אֲמָרָה שְׂאִינָה חֲפִיצָה בְּקִדּוּשֵׁין ג"כ בְּטָלוּ הַקִּדּוּשֵׁין. דַּע"כ ל"א דְלִיכָא תַכ"ד בְּקִדּוּשֵׁין רַב הִיכָא שְׂכַבְרַ נְגַמְר כָּל מַעֲשֵׂה הַקִּדּוּשֵׁין שְׂהוּא אָמַר הַרִי אַתְּ מְקוֹדְשֵׁת לִי וְהִיא אֲמָרָה הֵן אָבֵל כ"ז שְׂלֵא נִגְמְרוּ הַקִּדּוּשֵׁין שְׁפִיר יְכוּלָה לְמִימַר שְׂאִינָה חֲפִיצָה בְּקִדּוּשֵׁין אֵלוּ בַתַּכ"ד.

וְאִיךְ אִם הִיא נְמַלְכָת י"ל שְׂיְכוּלָה לְחַזְרוֹר בְּהָ ג"כ כ"ז שְׂלֵא נִגְמְרוּ הַקִּדּוּשֵׁין דַּכ"ז שְׂלֵא אֲמָרָה הֵן אֵין הַעֲדִים יְכוּלִים לְהַעֲיִד שְׂנַתְרַצִּית בְּקִדּוּשֵׁין כִּינּוּן שְׂיְכוּלָה לֹאמַר שְׂלֵא נַתְרַצִּית בַּתַּכ"ד וְקִדּוּשֵׁין בְּלֹא עֲדִים לֹא כְלוּם הוּא וּמִמִּילָא אֵין נִגְמְרִים הַקִּדּוּשֵׁין רַב כְּשֶׁשְׂתַּתְקָה עַד אַחַר כְּדֵי דְבּוּר.

וְעַמ"ש בְּזָה בְּסִי פ"ו בְּס"ד וְעִי בַּב"מ ס' כ"ז סִק"ו בְּזָה. שׁוּב רְאִיתִי מְפּוֹרָשׁ בַּח"צ סִי קִט"ו שְׂכַתְבֵּ שֶׁם שְׂאִין הַקִּדּוּשֵׁין נִגְמְרִים עַד אַחַר כְּדֵי דְבּוּר כְּשֶׁלֵּא תִזְרַקֵם וְלֹא תֹאמַר שְׂאִינָה רְוָצִית בְּהֵם וְהִיא דְלִיכָא בְּקִדּוּשֵׁין דִּין תַּכ"ד הִינְנוּ כְּשֶׁאֲמָרָה הֵן אוֹ שְׂאֲמָרָה מְקוֹדֵם לוֹ תֵּן לִי וְאֶתְקַדְּשׁ לָהּ ע"ש.

רק שמשמע שם מדבריו שאם אומרת שבשעת קבלת הקדושין נתרצתה רק תכ"ד חזרה בה אין יכולה לבטל הקדושין רק כשאומרת תכ"ד שמתחילה לא נתרצתה. וזה צ"ע כמש"ל שפיון שתלוי באמירתה שוב אין עדים ע"ז וע' אהע"ז סי' כ"ז ס"ב לענן אם אמרה שאינה מבינה ובאחרונים שם ואכמ"ל בזה וכ"כ בשו"ת רעק"א סי' צ"ז בפשיטות שיכולה לומר בתכ"ד שאינה רוצה ואף שנתרצתה בלבה בשעת נתינה ממש: יט) וא"כ ממילא אם הוסיף הוא תיכף אחר הנתינה קודם שאמרה הן אינה תנאי או שקידשה בתמרה ואמר אח"כ ובזו והיא שתקה.

הרי מוכח שנתרצתה על תנאי שהגיד אח"כ או על אמרו ובזו דאל"ה הוי לה להקשיב לו שאינה רוצה בתנאי זה או שכבר נתרצתה ונתקדשה בתמרה ראשונה וע"כ שנתרצתה בתוספת וממילא לא נתרצתה בקדושין ראשונים ושפיר דבריו האחרונים קיימים.

וי"ל שזהו פונת הירושלמי גבי תמרה שהזכרנו דלאו דווקא נקיט שאמרה בפירוש אי אפשי אלא בזו ובזו רק דהוי כאומרת כן וכמו שבארנו ואפשר דנגרס בירושלמי כאמרה א"א ע"ש.

ולזה לא מיבעיא אם אמר דברים אחרים ממש דנודאי יכול להוסיף אחר הנתינה אם האשה מסכמת אלא אף בהפסק קצת פיון שהוא תכ"ד יכול להוסיף פנ"ל כ"ז שלא אמרה הן. ונראה דלהכי כתב הרמ"ה שהובא בד"מ סי' ל"א דבנמלך לא מהני בתכ"ד דס"ל שגם היא אין יכולה לחזור בה רק כשאומרת שמתחילה לא נתרצית וכמש"ל בשם הח"צ.

ולזה כשאומר באופן שניכר שחפץ עוד לגמור דבריו שפיר יכול לעשות כן לפי שפיון ששותקת היא סומכת על דבריו שיקדשה במה שחפץ ובאופן שחפץ פי הרי גם היא מפרת שחפץ להגיד עוד איזה דבר.

אבל אם הוא בעצמו ג"כ נמלך ולא הנה ניכר כלל מתחילה שחפץ להוסיף איזה דיבור א"כ אם נתרצתה לדיבור הקודם שוב אין יכולים שניהם לחזור אף תכ"ד. ונראה שזה דעת הטור סי' ל"ח ג"כ שהקשה על הרמב"ם.

משום דס"ל שלחזור אינה יכולה בתכ"ד רק כשאומרת שלא נתרצתה מתחילה ולזה מקשה שם על הרמב"ם דנדאי נתרצתה להתקדש תיכף אף כשלא תתן לו האשה פיון שהתנאי לטובתו.

וא"כ נדאי שא"י להוסיף תנאי ואף שהסכימה על התנאי תכ"ד הוי חזרה וא"י לחזור. והרמב"ם ס"ל דכיון שאמר דברים אחרים וניכר הנה שלא גמר דבריו סמכה מתחילה על כל מה שרצונו להתנות בקדושין או דס"ל כמש"ל שיכולה לחזור ג"כ בתכ"ד כ"ז שלא אמרה הן דהוי בקדושין בלא עדים: כ) ועפ"ז מיושב בס"ד כל המקומות שהזכרנו. דהיכא שהסכימה על הקדושין א"י לחזור או להוסיף בתכ"ד משא"כ היכא שעדיין לא נדענו הסכמתה. וכ"ז שייך בקדושין.

אבל בגירושין שא"צ דעתה כלל נדאי דלא מהני שום תנאי וחזרה אחר הנתינה כלל ואף בדברים אחרים ואף בגילוי דעת כמ"ש התו' בגיטין ל"ב וכמש"ל בס"ד. ונתברר בס"ד

דבנ"ד לא הועיל פלום תנאי שלו שעתה אחר הנתנה ומעיקר הדין א"צ גט אחר פלל: סימן פה א) אכן פיון שדעת הב"י פדעת הרמב"ם דמהני דברים אחרים בכל גוונא וכ"ד הב"ח שישכיל לפרש דבריו אחר נתינה וגם שיש לחוש לדעת הרשב"ם בב"ב שפכת דהא דבגט ליכא דין דתכ"ד אינו רק מדרבנן.

ועוד יש להעיר בזה דבנ"ד הוגד שעתפאר מקודם לפני אנשים שיהי לה עוד עג"נ וא"כ נימא בזה הוכיח סופו על תחלתו ועדיף מתכ"ד. וכדאמרין בגיטין ס"ו גבי אומר פתבו ונפל מן הגג וכ"פ באה"ע סי' קמ"א סט"ז וכבר כתב הב"י וב"ש שם דל"צ שישכיל לאלתר וכ"ה בירושלמי ותוספתא שם ועלה"מ פ"ב מה"ג הי"ג בזה ואכמ"ל בזה.

א"כ יש לחוש בנ"ד. ואף שיש לחלק מ"מ לצאת כל הדיעות הצרכתי גט אחר.

ונברר בע"ה דאף להרא"ש שהובא באה"ע סי' קמ"ג סט"ז שמצריף בכה"ג לקדש מקדש מודה דבנ"ד מהני גט השני: והנה פל האחרונים נתקשו בסתירת דברי הרא"ש שפכת בכלל מ"ה שצריף לקדש מקדש ואין מועיל שיבטל התנאי או שיגרש שנית.

ובכלל מ"ו פכת גבי תנאי דאם לא יבוא שמועיל בישול התנאי דאיתי דיבור ומבטל דיבור וכן הביא המבי"ט ח"ב סי' א' שגם הרי"ף בפתשובה סותר א"ע בדין זה וע' ט"ז וב"ש סי' קמ"ג ובמח"א ה"ג ומהרי"ט סי' מ"ט וסי' נ' מ"ש בזה: ב) והנה הרמב"ם פסק בפ"ו מה' אישות דישכיל לבטל התנאי גבי קדושין שישחלו הקדושין.

והראב"ד פכת שם דאף עדים א"צ ומקורם מהא דכתובות ע"ג דקדשה ע"ת וכן סתם דאחולי אחיל לתנאה הרי שישכיל למחול התנאי ולבטלו. אולם הר"ן הביא בשם הרשב"א שחולק ע"ז וס"ל דא"י לבטל רק בתנאי שבממון שישכיל לומר כאלו התקבלתי ומפרש הסוגיא דבועל לשם קדושין ע"ש בר"ן ור"ן גופי' נראה דס"ל פהרמב"ם והראב"ד ע"ש.

ובדעת רש"י ראיתי בשטמ"ק בכתובות כ' פדעת הרשב"א והביא שם פן בשם הריטב"א. אולם צדקו דברי הטיב קדושין סי' ל"ח או"נ דברש"י יבמות ק"ז מפני פדעת הרמב"ם שפירש דכיון דאחיל חיילי קדושין קמאי.

[ומש"ש להקשות על הרשב"א מיבמות ק"ז תמהני שלא ראה דברי התו' במקומם דמפרשי דלא שכיח וכ"כ הרשב"א ביבמות צ"ד ע"ב. וע' ברשב"א יבמות ק"ז דמפרש באופן אחר דתלה ברצון אם ירצו אח"כ דנדאי הוי בעילת זנות.

ונראה פוונתו דלתנאי אחר לא חיישינו שמא יאמרו דהפל רואין שאין עליה נדרים ומומין ושל לא נתבטלו הנישואין רק ע"י שלא רצתה אלא שיאמרו שתלה הקדושין ברצונה אח"כ.

משא"כ לעיל צ"ה שלא נתבטל לפנייהם רק שמעצמו קדש אחותה כשהלכה למד"ה ע"ש. ונעלם ממנו במחכ"ת דברי רשב"א אלו] וראיתי במהרי"מ סי' מ"ו שכ"ג לדייק דעת רש"י פן מגיטין ע"ו שפירש דבע"מ ומסר לה הגט לא מצי לאתנויי תנאי אחרניא.

ול"ל פי' דאף לבטל תנאי הקודם אינו יכול. ולענ"ד אין משם ראיה דזהו פוונת רש"י ג"כ לדייק מרישא דמתנה תנאי אחר ומבטל תנאי הקודם.

אָכּוּן פּשׁוּטוֹת ל' רש"י משמע כמ"ש המהרי"מ. וכ"נ דעת התוס' ביבמות ק"י ד"ה בַּהֲהִיא. וכן הָר"ן הבין שם להקדיא מפירש"י שא"י לבטל התנאי דלא כמ"ש המהרי"מ. וְאָף הָרָא"ש בַּתְּשׁוּבָה פָּלַל מ"ו לֹא פָתַח רַק שְׁאִין רְאִיָּה מִפִּירש"י הַנָּ"ל שֶׁא"י לִבְטֹל. אָבֵל לֹא הִבִּיא רְאִיָּה מִפִּירש"י שְׂיֻכֵּל לִבְטֹל. ע"ש בַּלְשׁוֹנוֹ.

וּבִכְתוּבֹת ע"ג שפ"י דָּאָף בְּלֹא בְּעַל אַחִיל לְתַנְּאָה וְחָלוּ קִידוּשֵׁי פָסֶף. וּכ"כ הָר"ן בְּשֵׁם הָרִי"ף וְהַרְמַב"ן בְּגִיטִין ס"פ מִי שְׁאַחְזוּ גַבֵּי שְׂמָא פִּינִס שְׂיֻכֵּל לִבְטֹל הַתְּנָאִי.

וּכ"כ הָרָא"ש בַּתְּשׁוּבָה פָּלַל מ"ו ס"י ב' שְׂיֻכֵּל לִבְטֹל הַתְּנָאִי דְאִתִּי דִּיבּוּר וּמִבְטֹל דִּיבּוּר וּכְהָא דְקִידוּשֵׁין נ"ט: ג) אֵלֶּא שְׁעַדִּינן אִין רְאִיָּה מִדְּעַת אִיזָה פּוֹסְקִים הַנָּ"ל לִפְמ"ש הָר"ן בְּכַתוּבֹת פ' הַמְדִיר בְּטַעַם הָא שְׂיֻכֵּל לִבְטֹל הַתְּנָאִי.

לְפִי שְׁפּוֹנָתוֹ הָיָה לְכַשְׂיָהֵיָה נְדָרִים וְיִקְפִיד עֲלֵיהֶם ע"ש. וּכ"כ מִשְׁמַע דְּדוּוּקָא שָׁם שִׁ"ל פְּנֵי.

אָבֵל בְּשִׁאָרֵי תְּנָאִים דְּלֹא שְׂיֻיָּה סָבְרָא זֹו. שְׁפִיר לֹא מְצִי לִבְטֹל הַתְּנָאִי.

וְכֵן מוֹכַח מִמ"ש הָר"ן בַּהֲהִיא דְקִידוּשֵׁין מ"ט ע"ב דְּסִבּוּרָה הִיָּתָה לְהַתְקַדֵּשׁ דְּאִינָה מְקוֹדֶשֶׁת. דְּהִינּוּ מִשׁוּם שְׁפִינּוּן שְׁמוּדָה שְׁלֹא הִקְפִידָה ע"ז וְלֹא אָמְרָה תְּנָאִי זֶה מְפִנִי קִפִּידָתָה.

א"כ א"א לומר שְׁתַּלְתָּה בְּעַת מַעֲשֶׂה בְּקִפִּידָתָה. וּבְאַמַּת דְּבָרֵי הָר"ן קָשִׁים לְכַאוּרָה בְּלֹא"ה.

דְּלִבְד שִׁ"ל דְּאִין בְּיִטוּל הַתְּנָאִי תְּלוּי רַק בְּהַאֲשָׁה אֵלֶּא גַם בְּבַעֲלָה. וְאָף דְּהַתְּנָאִי הָנִי לְטוֹבָתָה וְכִמוֹ הַדִּין בְּמוּם בְּמִקַּח וְאוֹנְאָה שְׂיֻכֵּל הַמּוֹכֵר ג"כ לְחִזּוּר בּוֹ.

וּכ"כ הָרָא"ש בַּתְּשׁוּבָה פָּלַל מ"ו דְּבְקִידוּשֵׁין תְּלוּי בְּיִטוּל הַתְּנָאִי בְּדַעַת שְׁנִיָּהֶם כְּמוֹ הַקִּדוּשֵׁין עֲצָמָם. אָכּוּן בְּל"ז נִרְאֶה דְּבְיִטוּל הַתְּנָאִי שְׂיֻיָּה רַק קוֹדֵם שְׁנַתְּבַרְר הַדְּבָר וְנִתְבַּטַּל הַמַּעֲשֶׂה וְכַגּוֹן הָא דְכַתוּבֹת שְׁעַדִּינן לֹא יָדַע שְׂיֻיָּשׁ עֲלֵיהֶם נְדָרִים וּמוּמִין.

דְּאִי יָדַע וּכְנִסָּה וְדֹאִי אַחִיל לְתַנְּאָה. אָבֵל אִם כְּבָר נִתְבַּטַּל הַדְּבָר וְדֹאִי לֹא שְׂיֻיָּה לומר שְׂיֻיָּבְטֹלוּ הַתְּנָאִי.

[דא"כ פֶּל קִדוּשֵׁי תְּנָאִי יִצְטָרְכוּ גַט שְׂמָא יְבַטְלוּ אַח"כ הַתְּנָאִי. וְזֶה ל"ק דְּלִקוּם וְעֲשֶׂה לֹא חִיָּשִׁינּוּן פְּדִיאִתָּא בְּגִיטִין פ"ד] דְּאִטּוּ לְעוֹלָם יִהְיֶה בְּיָדָם זֶה.

וּא"צ לְהַאָרִיף בְּזֶה כִּי הוּא פְּשׁוּט. וּא"כ שְׁפִיר הָתָם בְּקִדוּשֵׁין שְׁכָבֵר נִמְצָא שְׁהוּא לֹוי אוֹ פֶּהוּ וְאִינָה וְנִתְבַּרְר הַדְּבָר וְנִתְבַּטְלוּ הַקִּדוּשֵׁין שׁוּב אִין מוֹעִיל בְּיִטוּל הַתְּנָאִי.

וּמְדוּקָדֵק לְשׁוֹן הַמְשָׁנָה שְׁמִקְוֹדֵם נִמְצָא שְׁהוּא פֶּהוּ וְכו' וְאַח"כ אָמְרָה שְׁהִיָּה בְּלִפְנֵי לְהַתְקַדֵּשׁ. וּא"כ אֲדַרְבָּא יֵשׁ קִצַּת דְּקִדּוּק מִן הַמְשָׁנָה דִּיכּוּלִּים לִבְטֹל.

עכ"פ מִהָר"ן מוֹכַח שֶׁא"י לִבְטֹל וְלִטְעַמְיָה בְּגִיטִין ס"פ מִי שְׁאַחְזוּ שֶׁכ' ג"כ דְּדוּוּקָא בְּתְּנָאִי שְׁלִטוּבָתָה יְכוּלָה לומר פָּאֵלוּ כְּבָר קִבְּלָה הַנְּאָתָה. אָבֵל לֹא בְּתְּנָאִי דְּעֵלְמָא.

וכן מהתו' אין ראיה ג"כ דהא הקישו בכתובות ע"ג איך יכול לבטל התנאי דבמה תתקדש.
ותירצו דבדעתו הנה שאם יכנסנה יבטל התנאי ע"ש.

וא"כ נראה דדונקא ביה היא שינה זה. אבל בשאר דברים ודאי ליכא למימר דדעתו הנה
שיוכל לבטל התנאי דרק גבי קדושין שינה לומר שלפעמים פונסה סתם ואינו משגיח
על התנאי.

ולפ"ז אין ראיה גם מפירש"י דיבמות ק"ז. שיל"כמ"ש התו' או ה"ר"ן.

וכן מ"ש"י דפ' מי שאחזו אין ראיה כמ"ל. וגם מתשובת הרי"ף שהביא ה"ר"ן אין ראיה
כמ"ש ה"ר"ן שם דשם הוי רק לטובתה ע"ש: ד) וכ"נ בכתובות ע"ה גבי הא דהלכה
לחכם והתירה.

שכ' התו' ופ' דדונקא שהתירה קודם שנודע לבעל אבל אחר שנודע לא מהני. והנינו
משום שפבר בטלו הקדושין.

ואף ל"ד בירושלמי שם שלא תנשא בלא גט ושם יתירנה חכם. דונקא התם שמעקר
למפרע ממילא ע"י התרה.

אבל למחול התנאי בנדאי אינו יכול. וכ"כ הב"ש להדיא בסי' ל"ט סק"ה דלא מהני
המחילה אחר שפבר הקפיד.

אף עדיין י"ל פיון דבקפידא תליא מילתא. א"כ הכא אף שפבר ידעה מ"מ פיון שאינה
מקפדת א"כ שפיר בטל התנאי.

דאטו צריף דונקא לבטל קודם שנודע ולא בשעת מעשה. אבל באמת לפמ"ש א"צ כ"ל
לכאורה לסברא דקפידא.

ורק בגוף התנאי שיכול לבטל. ובירושלמי דקדושין מפרש שם כוליהו דאיכא קפידא.

וצ"ל דהנינו שנאמר דלהכי הוי תנאי. ובאמת ק"ל על ה"ר"ן דכינון דדברים שבלב אינם
דברים א"כ איך נאמין אותה במה שאמרה שלא הקפידה.

וצ"ל משום ה"פ שאסור וכו' דאי לא אמרה בלבי הנה להתקדש ממילא היו בטלים
הקדושין. אבל באמת הא בטל מצד תנאו דהא פבר הקשה הב"י בסי' ל"ח על הרמ"ה
שכ' שאם אמרה בשעת קדושין שבודעתה להתקדש עכ"פ הוי קדושין.

ומקשה הב"י דהא הוא התנה מ"מ. ותירץ דכינון ששמתק על מה שאמרה ודאי נתרצה
ע"ש.

אבל הכא שלא אמרה פלום ודאי בטל מצד תנאו. ולכאורה קשה מנה על פירש"י קדושין
נ' שפי' דכינון דל"א דניחא לה לאו פל כמנה.

תיפוק ליה כפשוטו משום תנאה דידיה וע' בט"ק שהעיר בזה. ונראה דבאמת התנאי הנה
בנדאי רק לידע אם ע"ז.

דהא הוא בנדאי יודע בעצמו אם הוא עשיר או עני פהן או לוי וכדומה וא"כ הו"ל רק
כמשטה ביה. אבל פונתו הנה כשדיבר עמה על עסקי קדושין לגלות לה דעתו לקדשה.

ורק שמתנה תנאי זה כאלו היא מתנה תנאי זה ורצה שתשיב לו שרצונה בכל גוונא.
וכיון שלא השיבה פן הנה דעתו שאין ממש בקדושין אלו.

ומבואר היטיב פוננת רש"י בזה דאם הנה יודע אז פוננתה בלבה ודאי הווי קדושין.
ומינושב ג"כ דברי הרמ"ה הנ"ל דסגי בשתיקתו.

דבעלמא לא מצינו כה"ג דתיסגי בשתיקה לחוד. אבל למ"ש א"ש דנה הוי עיקר פוננתו
לידע מה בלבה.

וא"כ ממילא מבואר שאין תלוי כלל בקפידתה א"כ רק בקפידתה בעת מעשה דהא הוא
ידע תיכף אם הוא פהן או לוי כמש"ל. וכיון ששתיקה בשעת התנאי א"כ כבר בטלו
הקדושין.

שהוא כבר לא חשבם כלל לקדושין כיון שידע בעצמו פנ"ל. ויש ליישב דברי הר"ן
דס"ל דסבר דתלי גם בקפידתה בשעת שתתנדע מזה.

וראיה לזה מהא דנדרים ומומין שהא יודעת ג"כ ומ"מ שפיר תלינו בקפידא דבטר הכי
ולא בטלו תיכף הקדושין: ה) אכן עדיין י"ל דבאמת דעת התו' והר"ן שם דבעלמא יכול
לבטל התנאי בתנאי דלהבא.

ושאני הכא דהתנאי הוא בדבר שכתב מבורר באותה שעה. ואי לאו סברא דקפידא א"כ
לא שייך כלל לומר שייבטל א"כ התנאי.

דהא אין שום מקום חלות לקדושיו כיון שאינו פהן או שיש עליה נדרים ומומין בשעת
הקדושין. ולזה הוצרכו לסברא דקפידא.

אבל בעלמא שפיר יכול לבטל התנאי הכא שהתנה להבא שלא תנשא לפלוני וכדומה.
אלא שלפ"ז אין ראיה מדברי התו' ורש"י ור"ן הללו.

דאפתי י"ל דדווקא שם דתלי בקפידא יכול למחול משא"כ בשארי תנאים ובפרט הר"ן
שכ' בהדיא בגיטין ס"פ מ"ש דא"י לבטל וכמש"ל. ורק בתנאי דלטובתה יכולה לומר
פנ: [הנה בכחובות ע"ה תנן אם משנכנסה לרשות הבעל על הבעל להביא ראיה.

וקאמר שם דאף דחזקה אין אדם שותה בכוס א"כ בודקו והאי ראה ונפייס הוא. מ"מ
חזקה אין אדם מתפייס במומין.

וק"ל דהא רב מוקי לה בקדשה על תנאי כמ"ש התו' שם ד"ה אבל. וא"כ איכא חזקת
פנויה ג"כ.

ול"ל עד שלא נתארסה לימא אף משנתארסה לפמ"ש התו' דף ע"ו דלהכי לא מהני כאן
נמצא וכאן הנה משום דליכא חזקת ממון לאיצטרופי. נצטרף הכא חזקת פנויה.

שוב ראיתי בהפלאה שהרגיש בזה ותירץ דכיון דכנסה סתם ובעי גט ליכא חזקת פנויה.
ובאמת דברי התו' צ"ע דבירושלמי מוקי לה בהדיא בקדשה סתם ע"ש דמוכח לה מסיפא.

והיינו אליבא דרשב"ל שם דס"ל כרב ע"ש: ו) אוילם גם הרשב"א כ' בגיטין ע"ד גבי
ע"מ שתתן מאתים וזו. דאף דמחולין לך לא מהני.

מ"מ אם אמר לה ליהווי גיטא בלא שום תנאי שפיר מגנרשת ע"ש. ולכאורה סותר דברי עצמו שכ' בכתובות שם דלא מהני ביטול.

וראייתי באחרונים שנתקשו בזה ע' אבני מלואים ס"ס ל"ח ומהרי"מ סי' מ"ו וג"מ סי' ב' שדימו זל"ז. אבל לענ"ד ברור כמש"ל שעיקר טעם הרשב"א שם מפני שהוא תנאי בדבר שפיר הוא מבנר.

משא"כ ה"א דאגידא ביה בתנאי שעוד אפשר לקיימו או שלא לקיימו. ואף דנדרימ אפשר להתירן מ"מ זה לא מיקרי ביטול התנאי.

דמ"מ השתא פבר מבנר עיקר התנאי וכמש"ל. וממילא אין אנו צריכים למה שחידשו האחרונים לחלק בין אם ביטל לאומר ליהווי גיטא.

שפאמת הפל אחד הוא דשפיר י"ל דמהני גם להרשב"א ביטול התנאי וכמש"ל. אלא דל' הרשב"א אשהביא הר"ן שכ' דלא מהני ביטול רק בדבר שבממון שיכול לומר פאלו התקבלתי.

משמע דקאי גם על תנאי דלהבא. וצ"ל דכוננתו ג"כ שיהתנה שתתן לו תיקף וכמ"ש מהרש"ל [ע' ב"ש סי' ל"ח ס"ק ל"ז] דתנאי הוא שיקניים תיקף.

ולזה קאמר שאף שפבר נתברר בכ"ז יכול לומר פאלו התקבלתי. ואף שפבר תבעה ולא נתנה כמ"ש המהרש"ל שם דתלי בתביעה: ז) והנה האחרונים פלפלו בדעת הפוסקים אם די בביטול התנאי או שצריך לומר ליהווי גיטא.

ואנחנו לא נבוא לדבר בזה דבנ"ד אין נ"מ. שהרי גירשה מחדש בפירוש בלי שום תנאי. ואין לנו רק לדון על דברי תשובת הרא"ש פלל מ"ה שהזכרנו. וליישב סתירת דבריו לכלל ל"ה וכלל מ"ו שהזכרנו.

וראייתי בב"ש ושאר אחרונים שחילקו בין תנאי דלצעורה או לא ועוד שארי חילוקים. ותמהני דהא הרא"ש כ' שם פללא דטעמא דאתי דיבור ומבטל דיבור ע"ש.

וא"כ אין נ"מ פלל בין לצעורה או לא. ואף דכ' מתחילה החילוק בין לצעורה או לא.

היינו רק לענין מחולים דלא מהני. אבל ביטול מהני כמש"ש להדיא אח"כ מדברי הרמב"ם דמהני ביטול אף בתנאי דלצעורה וכ"כ במהרי"ט בדעת הרא"ש שם.

ובמהרי"מ ראייתי בסי' מ"ו שתמה למה נתחבטו האחרונים בישוב ד' הרא"ש הא מפורש ברא"ש החילוק בין לצעורה או לא. ולענ"ד נראה להיפוך וכנ"ל וכמ"ש המהרי"ט פיון דתלי לה באתי דיבור ומבטל דיבור פנ"ל.

וכ"נ ממש"כ שם הרא"ש בדעת רש"י בהא דף ע"ו דע"מ שתתן מאתים וזו דמשמע דמבטל התנאי שפיר ע"ש להדיא. והא במאתים וזו קיי"ל דלצעורה קא מכונן ולא מהני מחולין וכבר פתב הרשב"א בחי' דף ע"ד דאף לרשב"ג ס"ל לצעורה קא מכונן ע"ש מ"ש בזה.

ולא שייך פאן פלל סברת הרשב"א דתנאי ממון שאני שיכול לומר התקבלתי דזה שייך דווקא בקדושין ולא בגט דלצעורה קא מכונן פנ"ל אלא ע"כ דאין שום נ"מ בזה. ולזה

תמוהין דברי הב"ח וב"ש שכ' שהחילוק הוא בין לצעורה או לא והמח"א וש"מ"פ חילקו בין שלא תנשאי שפינה הוא ובין אם לא יבוא שפינה הוא וכ"כ הט"ז וב"ש.

וצ"ע דהא הרא"ש מיייתי ראיה מהא דכתובות ע"ג ושם אין פידו ובינה אם יש עליה מומין וע"כ דלא שנא וקעיקר דאיתי דיבור ומבטל דיבור פנ"ל. וע' מהרי"ט סי' מ"ט וסי' נ' ומבי"ט ח"ב סי' א' עוד חילוקים בזה וכולם צ"ע כמ"ש המהרי"ט שם.

ובפרט מ"ש המבי"ט שם דתנאי דלא תנשאי גרע דהוי פאומר חוץ מפלוני תמהני דא"כ יועיל עכ"פ שיגרשה עתה מחדש ולא יצטרף לקדשה שנית. וכן מה שהביא שם דעת הסוברים דע"מ אסור כמו חוץ מה שייכות הוא לזה לדין דלא ס"ל הכי ומנ"ל לחדש לחלק בין תנאי זה לשאר תנאים: ח) והנראה דבאמת צריך להבין איך מהני מה שאומר לה ליהוי גיטא בלי תנאי או גירושין חדשים.

כיון שפבר מגורשת היא ולא איתתיה היא וכמ"ש הרא"ש באמת פו. ורק שי"ל שמועיל דקשתעבור אח"כ על תנאה יתא בטל גט ראשון למפרע ויחול גט שני וכמ"ש המהרי"ט שם.

והנלע"ד ביישוב סתירת הרא"ש בזה דלא שייך לומר שיוכלו לבטל התנאי רק דווקא בדבר שפינה לעבור על התנאי בלי שום איסור. ולזה אנו אומרים שפיון שמספמת בדעתה לעבור על תנאה פאלו עברה.

וכמ"ש המפרשים בזה. אבל פאן שאסורה לינשא לפלוני משום איסור א"א וא"א לה לעבור על תנאה פלל.

וס"ל דנשואין היינו ביאה ג"כ [דלא כמ"ש הרשב"א דרק פניסה לחופה סגי] וכיון שאסורה לעבור על תנאה. א"כ לא שייך פלל לגרש שנית שיחול הגירושין שתוכל לינשא לפלוני כיון שבשעה שבאה לינשא לו אסורה מצד איסור א"א פנ"ל.

ואם נאמר שתהא מותר מצד שפיון שיובטל גט ראשון יחול גט השני ומגורשת ממנ"פ ז"א. דכיון שאינה יכולה לעשות זה רק מצד גט שני ואותו לא נוכל לקרוא בשם גט טרם תעבור על תנאה ויובטל גט ראשון פנ"ל ולזה באיסורה קיימא לינשא לאותו פלוני.

וכעין הא דירושלמי פ' המגרש הובא ברשב"א דמגרש ע"מ שתבעל לפלוני מגורשת אם נבעלה לו. רק שאסורה לכתחילה ליבעל לו משום איסור א"א והיינו משום דמ"מ בתחילת הביאה בא"א פגע אף שאח"כ מתברר דהוי גט למפרע וה"נ הקא.

ואף שיש לחלק דהכא כיון שגירשה ע"מ שלא תנשא לפלוני הוי גט גמור לכ"ע וכ"נ מדברי מהרי"ט בסי' נ' שם אבל יותר נראה כמ"ש"ל ושפיר מיושבים דברי הרא"ש הנ"ל. ועפ"ז מיושב ג"כ קושיות הגר"א באהע"ז סי' קמ"ג על הרא"ש מתוספתא דגיטין דמפורש דמהני לגרש שנית בתנאי דמאתים וזו והובאה ברשב"א ג"כ ועפ"מ"ש א"ש בס"ד.

[ובאמת גם לפי חילוקי האחרונים ביותנאי דבינה ובקום ועשה לתנאי לשוא"ת ושאנה בינה שהזכרנו למעלה מהמבי"ט וט"ז וב"ש ומח"א ג"כ לק"מ]: ומפילא בנ"ד שאמר לה שלא יהי לה חתונה כמ"ש"ל.

וילשון חתונה ודאי מורה על חופה לחוד בלי ביאה פידוע. שפיר שרי לה לעשות חופה עם אקד.

וממילא יובטל התנאי ושפיר חזיל גט שני פנ"ל [וע' מהרי"ט ובא"מ בשם מכתב אליהו דתיגרץ משום דלדעת התוס' אין מועיל מה שתנשא בחייו וכבר דחה לה בא"מ שם. וע' מהרי"ט שם אבל למ"ש א"ש]: ט) ולכאורה עדיין קשה לפמ"ש הב"י דהרא"ש ס"ל כהעיסור שיכול לבטל הגט ולזה כ' שיכול להוסיף על התנאי ג"כ מפני שדומה כמבטל גירושין הקודמים ומגרש מתדש.

וכבר נתקשה המהרי"מ סי' מ"ו דמנ"ל דהרא"ש ס"ל פן שיכול להוסיף על התנאי ולבטל הגט. ולא ראה שפבר הקדימוהו הר"מ אלשקר סי' ל"א ורשד"ם סי' צ"א ע"ש.

ובאמת מפני שבתשו' הרא"ש פלל מ"ו שא"י להוסיף על תנאו בתנאי דמעכשיו שפבר זכתה בו ע"ש. אבל צ"ע דבכלל ל"ה סי' ח' מפני שגבי קדושין שיכול להוסיף על התנאי ג"כ וכ"ה בש"ע סי' ל"ח סל"ז בהג"ה ויליף לה מהא דגיטין פ"ג ע"ש.

ובכלל מ"ו מביא ה"ד דגיטין ונראה שמדחה הראיה משם ע"ש. ודבריו סותרים זא"ז.

ורציתי להגיה קצת אבל לשון התשובה שם מבואר שא"י להוסיף ולבטל הגט. ולפי הסברא המבוארת בכלל ל"ה משום שעדיין תלוי בקיום התנאי ולא נתבררו הקדושין.

אפשר לחלק דדווקא שם דאיידי בתנאי דקום. ועשה שפיר לא נתקיימו עדיין הקדושין אבל בתנאי דשוא"ת א"י להוסיף ולבטל גוף הדבר שפבר נעשה מעשה.

וכ"נ דעיקר סברא דכתב הרא"ש בכלל מ"ו שיכול לבטל התנאי משום דחידוש הוא שהתנאי יבטל המעשה ולזה אתי דיבור ומבטל דיבור ע"ש וממילא דא"י לבטל הגט ומעשהו. אלא שלפ"ז צ"ע מש"ש גבי ע"מ שתתני מאתים זוז שא"י להוסיף על התנאי דהא הוי בקום נעשה וזה דחוק לחלק בין תנאי שתלוי בו לתלוי בה מכמה טעמים: ונראה דבאמת א"י לבטל המעשה וכ"נ שם בסוף דברי הרא"ש שכ' דאריכות הזמן הוי כביטול התנאי ומקודשת לא לתר עיי"ש הרי שלבטל המעשה ולקדש מתדש א"א.

ולזה נראה דרק שם שאם מוסיף על הזמן ממילא תתחזק המעשה שגם אם יבוא אחר י"ב חודש ג"כ יהיו קדושין. אבל לבטל המעשה ודאי אינו יכול.

שוב ראיתי בב"ש ס"ס קמ"ד ס"ק ט"ו ושהרגיש בדברי הרא"ש ותיגרץ כמ"ש ושמתתי שפוננתי לדעתו הק' והמהרי"מ נראה שלא ראה דברי הב"ש ושהזכרנו. אכן נתקשה עוד הב"ש שם ממ"ש הרא"ש שיכול לגרוע בתנאי ונדחק בזה.

ולענ"ד פוננת הרא"ש לגרוע הוא להקל בתנאי כגון שהתנה שיתן מאתים וגרע על מאה או שהתנה שיבוא למקומה תוך יב"ח וגרע שיבוא למקום שקרוב למקומה אבל הפל באופן לקיים המעשה וכמ"ל: י) נשוב לנ"ד דאם נתפוס כמ"ש האחרונים הנ"ל דלא ס"ל להרא"ש כהעיסור ודאי דלק"מ.

אלא דאף לפמ"ש הב"י בדעת הטור דס"ל כהעיסור. הא פבר כתב הרמב"ן הובא בך"ן וש"פ דכ"ז דווקא בתנאי שתלוי בשניהם לבטל הגט אבל כשאינו תלוי בהם לא מצי לבטלו אף להעיסור ע"ש.

וה"נ בע"מ שלא תנשא לפלוגי אינו תלוי בה רק באותו פלוגי. שאם לא ירצה לישאנה ע"כ יתקיים הגט.

ושפיר א"י לבטל אף להעטור. אלא שעדיין קשה טובא למה לא יבטל התנאי וכמ"ש הרא"ש בהדיא.

ורציתי לומר לכאורה דסברת ביטול התנאי הוא ג"כ דכיון דמבטל התנאי הני פאומר ה"ז גיטיף בלא תנאי וכמ"ל. וכן בכלל ל"ה שכ' הטעם שיכול לבטל להוסיף ולגרוע אף שנתאכלו הקדושין משום דמ"מ דידיה נינהו ולא הני מלנה ע"ש.

הרי שאם היה מקדשה בשטר ונתקבע לא יכול לבטל התנאי. כיון שא"י עתה לקדשה באותם קדושין.

אבל צ"ע דבכלל מ"ו מבואר שחל הגט למפרע בביטול התנאי וכן בכלל ל"ה פתב שהקדושין חלין למפרע ע"ש: יא) ועיקר דבר זה צריך ביאור מ"ש הרא"ש דאתי דיבור ומבטל דיבור דדונקא בקדושין נ"ט שקידשה שיחולו לאחר ל' להכי חוזרת אבל פאן עשה המעשה שיחול מעכשיו ע"מ כן.

ומה דמיון הוא זה שלמד הרא"ש משם. ונראה לפמ"ש הרא"ש שם דבאמת המעשה אלים טובא רק שחידשה תורה שיכול להטיל תנאי במעשה שאם לא יקיים התנאי שיבטל מעשה הקדושין.

וא"כ אף שהמעשה כבר נעשה אבל הדיבור והתנאי שמתנגד למעשה עיקרו אס"כ פשיתברר הדבר. וא"כ ה"ז דומה ממש לקידשה לאחר ל' שפיון שהקדושין יחולו אס"כ יכול לבטל.

כ"ש פאן דהני דיבור לחוד והדיבור ג"כ יחול קיומו אס"כ. דונדאי יכול לבטלו ולומר שאף שיתברר היפוף תנאו לא יגרם לבטל המעשה.

וממילא המעשה קיים. ולזה נראה דדיו לבא מה"ד להיות כנדון.

דעיקר הסברא גבי קדושין נראה דאף שנתקדשה לו לאח"כ. מ"מ כיון דאם קדשה אחר תפסו בה קדושי שני כדתנן במתניתין אלמא דמהני בה מעשה אף שאין המעשה מתנגד בעצם לקדושין הראשונים רק שממילא אין להם מקום לחול.

וע"כ דלא אלים מעשה הקדושין כיון שיחולו אס"כ ושפיר אתי דיבור ומבטל ליה. אבל במקום דגם מעשה לא מהני לבטולי.

נדאי וכ"ש דדיבור לא מהני. ולהכי ה"נ אי מועיל כשיגרשה מחדש או בקדושין שיקדשה מחדש.

שפיר יכול לבטל התנאי ג"כ דדיבור מועיל כמעשה כנ"ל. אבל אם לא היה יכול לגרשה או לקדשה אינו יכול ג"כ לבטל התנאי.

וממילא מיושב דברי הרא"ש שהזכרנו. שפיון שאין יכול לגרשה מחדש שיחולו בה הגירושין לפי שפבר נתגרשה ממונו.

ואם מצד נשקשתעבךר על תנאה וניחולו למפרע. פכר בארנו שפיון שיש פנגדה איסור
א"א אין שנייה זה ולזה ג"כ אין מועיל ביטול התנאי דלא עדיף ממעשה גירושין מחדש.

אבל פשקדשה מחדש מועיל עכ"פ גט שני השתא לקדושין שניים וממילא מועיל גם
אח"כ פשתנשא לו וינבטל גט ראשון דעכ"פ תנשא עכשיו לזה בהיתר: יב) ובהא
דקרא"ש צ"ע איך יכול לגרשה מחדש דהויא לה פאשה דעלמא וכבר התעוררו בזה
במהרי"מ סי' מ"ו.

ונעלם מהם שפכר העיר זה במל"מ פ"ו מה"ג ונסתפק בזה. ע"ש שהביא ג"כ הך דר"פ
החולץ ומהנ"י דשם.

ולענ"ד ראיה ברורה מירושלמי פ' המדיר דאית דתני שאם נמצאו עליה נדרים צריכה
גט שמה תלך לתכם ויתיר לה ותהא מקודשת למפרע ע"ש. וע' אה"ע סי' ל"ט.

הרי להדיא דמהני לה גט בכה"ג. וזה ראיה ברורה לענ"ד.

ואף שיש ליישב עפמ"ש המבי"ט דנדר שנייתר בפתח הו"ל פנדר טעות וא"צ התרה רק
מדרבנן. וא"כ יש לומר דחיישינן שמה נמצא התכם פתח וא"כ הו"ל מדאורייתא נדר
טעות בלא התרה כלל גם עכשיו אם היינו יודעים עכשיו מפתח שלה.

אבל צ"ע דנראה דאף אם נמצאו עליה נדרים דרבנן אינן קדושין ואכמ"ל בזה. שוב
ראיתי בשעה"מ פ"ו מה"ג שהאריך ג"כ בזה והביא ראיה הנ"ל ופסק פן שיכול לגרש
רק בדחיה הנ"ל לא הרגיש ובאמת שאין בה פדי לדחות ראיה מפורשת פזו: יג) עכ"פ
בנ"ד לא מביעניא לדעת הפוסקים רובם פכולם דס"ל דמהני ביטול.

ומכ"ש גט מחדש או דאמר ליהוי גיטא דה"נ בנ"ד שפיר מהני גט השני. אלא אף לדעת
הרא"ש בתשובה יש מקום לחלק דרק שם בלא תנשאי בעי שיקדשנה ויגרשנה.

משא"כ הךא שאמר שלא יהי לה חתונה פנ"ל. וכבר חלק המהרי"ט לגמרי על הרא"ש
כמש"ל.

וגם למש"ש הר"מ קאשטלאץ בטעם הרא"ש לפי שאם יבטל הגט ממילא לא מיקרי
נשואין ע"ש. וא"כ בנ"ד לא שנייה האי טעמא דלשון חתונה נדאי גם התוס' מזודו דשנייה
אף שממילא יבטלו הנשואין מ"מ עשתה מעשה החתונה שאינו רק לשון חיתון.

ובלשון בנ"א נקרא זה רק מעשה החופה פי'דוע. וגם פכר סמך במהרי"מ סי' מ"ו למעשה
בכגון זה ממש ע"ש.

וגם למ"ש האבני מלואים סי' קמ"ג בלישוב הרא"ש ע"פ דברי הר"ן שהגט חל עכ"פ
ברגע הנשואין עם פלוני ע"ש. ה"נ יש לחלק בין נשואין לחתונה כמש"ל דבזה א"צ
לומר כלל שיחולו אז הגירושין דבלא"ה מיקיים תנאה אף שיבטלו הנשואין כמש"ל.

ולזה בנ"ד האשה מגורשת בלי שום פקפוק כלל: סימן פו פבוד ידידי הרב הג' כו' מו"ה
ארנה ליב נ"י רב דק' יענדזאווא: ע"ד אשר דרש כת"ר באחד שדעתו קלושה ואינו מבין
דבר לאישורו. ואמרה לו אשתו איך שנודע פי' היו נשואיהם בלי רשיון הממשלה ויוכלו
שניהם ליענש עי"ז.

והעצה לזה שיגרשה בנארשא וכאשר יראו להממשלה הגט שוב לא יהי להם עונש. והגט לא יהיה גט ממש רק כדי להראות להממשלה.

והפתי האמין לה ועשה כן וגירשה בנארשא ולא הגידו שם מאומה להמ"צ דשם. רק עשו גט סתם כד"ת.

והאשה עצמה מודה פעת ע"ז. ועתה דן מעכ"ת אם יש ממש בגט זה והאריף בדברי חכמה.

ומטרדוטי העצמות לא אוכל להאריף פראוי. ורק אמרתי לברר ולשקול במאזני צדק הלכה למעשה בגדון זה.

וה' יהי בעזרנו: א) ולכאורה יש לדון מצד שאינו מבין דבר לאישורו. הרי הוא בכלל הפתאים ביותר שפכת הרמב"ם פ"ט מה"ע שדינם פשוטה.

ואף שהמהרי"ט פכת בחאהע"ז סי' ט"ז דזה רק לענין עדות. לענ"ד ז"א דכיון שפכת שהם בכלל שוטים א"כ ה"ה לכל דיני התורה.

ומ"ש המהרי"ט ראיה מב"ב קנ"ה ע"ב דאיתא שם דכיון דמסברו ליה וסבר זביניה זביני אף דשדא קשייתא בי רבא ואינו בר דעת גמור. וה"ה לגיטין וקדושין.

ורק בעדות שדינין על העבר. אפשר אז לא הבין הדבר כיון שאינו בר דעת גמור.

לענ"ד אינה ראיה דלדבריו קשה מה ראיה ממה שעכשיו מסברו וסבר על המכירה. כיון שגם שם אנו דנין על המכירה שהיתה מכבר.

וא"ל משום דחזקה על העדים שעשו השטר פהגן וראו שמבין היטיב. דא"כ הו"ל לרבא מתחילה להעמיד על חזקה זו.

ולדון הא דשדא קשייתא משום חוצפא פדאמר אח"כ שם. וע"כ צ"ל או שלא היו עדים בזה רק שהודה במכירתו.

או שנעשה בקנין חזקה לפני עדים. או די"ל שהעדים לא ידעו כלל שצריף לבדקו אם הוא מבין הדבר לשיטת התוס' שם דאירי בהגיע לכלל שנותיו ע"ש בתוס' ד"ה איתמר.

דלפירוש רשב"ם בלא"ה אין שייף ענין זה לדין שוטה. דשם צריף שייבין יותר משאר אנשים פחותים מן כ' כדי שימכור בנכסי אביו ע"ש.

ועו"ק לדעת מהרי"ט ל"ל כלל טעמא דחוצפא יתירה אהא דשדא קשייתא. תיפוק ליה דכיון דמסברו ליה וסבר אינו בכלל שוטה אף שעושה דבר פתיות.

וע"כ צ"ל הפוננה שמוכח רבא דכיון דמסברו ליה וסבר אינו בכלל הפתאים ביותר. ודשדא קשייתא ע"כ הוא משום חוצפא יתירה.

ומה שלא תלה מקודם בחוצפא. נראה שהיה ידוע שהאיש הזה אינו חכם פראוי ואיתרע קצת חזקת פקחותו.

ואחזקי אינשי ברשיעי לא מחזקינן. לזה תלה יותר בשטות דאיתרע פכר קצת חזקתו מלהחזיקו ברשע וחסור.

אַבְל כְּשֶׁרָאָה שְׁאִינוּ שׁוֹטֵה ע"כ צ"ל שֶׁהוּא מְשׁוּם חֲנוּצָא: ועו"ל שֶׁתְּלֵה מִקְוֶדֶם בְּשׁוֹטוֹת לְפִי שֶׁהַחֲזָקָה שְׁאִינוּ שׁוֹטֵה לֹא נִתְבָּרְרָה כְּלָל. כִּי אִם הָיָה שׁוֹטֵה כְּפִי שֶׁהָיוּ מִחֲזִיקִים אוֹתוֹ כִּנְ"ל הָיָה כֵּן מְנַעֲרָיו.

וְאַף דא"כ גַּם חֲזָקַת כְּשָׂרוֹת לֹא נִתְבָּרְרָה דְּבִשְׁוֹטָה לֹא שְׁיִיךְ חֲזָקַת כְּשָׂרוֹת. ז"א דְּהָא אִי גִימָא שְׁאִינוּ שׁוֹטֵה שְׁפִיר יֵשׁ לוֹ חֲזָקַת כְּשָׂרוֹת.

שְׁלֹא רְאִינוּ בּוֹ שְׁיַעֲבֹר עַל מְצוֹת הַתּוֹרָה וְלֹא הִחֲזִיק בְּכֹף. וּבַחֲגִיגָה ג' ע"ב דְּתַלְמִינֵי לר"ה הֵלֵן בְּבֵית הַקְּבָרוֹת דְּעֵבִיד כְּדִי שֶׁתְּשַׁרְה עָלָיו רוּחַ הַטְּוֵמָאָה וְלֹא מִיקְרִי שׁוֹטֵה ע"ש.

וְקֻשָׁה דמ"מ לִיקְהוּי סְפֵק שׁוֹטֵה. דְּנָהִי דְּבַעֲיָנוּ לְאוּקְמָא בְּחֲזָקַת פְּיָקָם.

מ"מ הָא אִיכָא ג"כ חֲזָקַת כְּשָׂרוֹת דְּהֵינּוּ דּוֹרְשׁ אֶל הַמַּתִּים בְּסִנְהֶדְרִין ס"ה ע"ב. וי"ל דְּחֲזָקַת הַגּוֹף עֲדִיפָא מִחֲזָקַת כְּשָׂרוֹת וְכַדְאִיתָא בְּכַתְּנֻבוֹת ע"ה ע"ב תּוֹד"ה אַבְל וע' מֵהֲרִי"ט חח"מ סי' כ'.

וַיֵּשׁ לְהֶאֱרִיךְ בְּסוּגְיָא שָׁם אָף אכ"מ. ועכ"פ נִרְאָה עֵיקָר דְּפְתָאִים בְּיֹתֵר שְׁאִין מְבִינִים דְּבָרִים הַסּוֹתְרִים הֵם כְּשׁוֹטִים לְכָל דְּבָר.

וא"כ בנ"ד לֹא הָיָה גַּט. וכ"כ הַח"ס חֵאָה"ע ח"ב סי' ב' דְּגַם בְּגו"ק הָיָה כְּשׁוֹטֵה: (כ) אַבְל בְּאַמַּת ז"א דְּהָא מְבֹנָאָר בְּסוּגְיָא דב"ב דְּאִם מְסַבְרוּ לִיהַּ וְסָבַר הָיָה כְּפִיקָם.

וא"כ ה"ה בְּגַט אִם מְבִין הֵיטִיב עֲנִין הַגַּט וְטִיבוֹ שְׁפִיר הָיָה כְּפִיקָם לְעֲנִין זָה. וכ"כ הֲרִי"ו הוּבָא בבי"י סי' מ"ד וְכ"א שְׁמִי שֶׁדַּעַתוֹ קְלוּשָׁה קְדוּשָׁיו קְדוּשָׁי וְדָאִי.

וּבִינָאָר בְּשֵׁם הַרמ"ה דְּהֵינּוּ כְּשֶׁמְבִין וּמְשִׁיג הַדְּבָרִים עַל בְּוִרְיָנוּ ע"ש. וְהֵינּוּ כמ"ש דְּמְסַבְרוּ לִיהַּ וְסָבַר.

וְהַרמ"א פְּתַב שָׁם שְׁחֹשְׁשִׁים לְקְדוּשָׁיו. וְתָמָהּ הַמְּפָרְשִׁים שָׁם דְּהָא בְּרִי"ו אִיתָא דְּהָיָה קְדוּשָׁי וְדָאִי.

וּלְפַמ"ש א"ש דְּהַרמ"א אִינְרִי שְׁלֹא נִבְדַּק בְּשַׁעַת קְדוּשָׁין אִם הִבִּין כְּרָאוּי וְא"כ יֵשׁ לְחֹשֶׁשׁ לְקְדוּשָׁיו. ועמ"ש בְּזָה בסי' ע"ח בס"ד דְּדְבָרֵי הֲרִי"ו הֵם לְדַעַת הַרמב"ם דְּפְתָאִים בְּיֹתֵר הֵם בְּכָלֵל שׁוֹטִים.

וּמוֹכַח מְזָה דְּלֹא כְּמֵהֲרִי"ט הַנְּ"ל. ועכ"פ מְבֹנָאָר שְׁאִם מְבִין טִיב גַּט שְׁפִיר הָיָה כְּפִיקָם וכ"כ הַגַּט פְּשׁוּט סי' קכ"א.

וכ"נ לְשׁוֹן הַרמב"ם שְׁפְתַב שְׁאִינוּ מְבִין דְּבָרִים הַסּוֹתְרִים זא"ז. וּמְצָאֵתִי בסי' עֲנִיג יו"ט סי' קנ"ג שְׁפְתַב ג"כ כמ"ש בס"ד.

וּבנ"ד מְבֹנָאָר מְדַבְרֵי כַת"ר שְׁיִודַע הֵיטִיב טִיב גִּירוּשָׁין וְרַק שֶׁהַעֲרִימָה לְהַגִּיד לוֹ שְׁקָר שְׁיָהָא מוֹכְרָח לְגִרְשָׁה: (ג) וַיֵּשׁ עוֹד מְקוּם לְפַקְפַק עַל גַּט זָה מְצַד שֶׁהַפְּחִידָה אוֹתוֹ וְכִבְרָ פְּתַב הַרמב"ם פ"י מֵה' מְכִירָה וּבח"מ סי' ר"ה דְּהַפְּחִידָה הָיָה אֲנוּס.

וְאַף הַפּוֹסְקִים דס"ל שָׁם דְּהַפְּחִידָה לָאוּ אֲנוּס הֵינָה טַעֲמָם שָׁם דְּעֵבִיד אִינְשׁ דְּגִזְזִים וְלֹא עֵבִיד וְזָה לֹא שְׁיִיךְ הֵכָא דְּהִיא לֹא אֲמָרָה שֶׁהִיא תְּמַסְרָנוּ לְמַלְכוּת שְׁיַחֲשׁוּב שְׁלֹא תַעֲשֶׂה זֹאת. וְרַק אֲמָרָה לוֹ שְׁפְתַב נוֹדַע לְמַמְשָׁלָה וְא"א לִינְצָל מְעוֹנָשׁ רַק ע"י גַּט.

וא"כ לכ"ע הני אונס בכה"ג וכיון שהיא מודה בכך הו"ל כגט מעושה דלא מהני ביטול מודעא. אבל באמת ז"א דהפקדה כבר פתבו הפוסקים דבעי בדבר שאונסו ברור וכדאמרינו בגיטין נ"ח דהיכא דאיכא בי דנאר אחולי אחיל פיון שיכול להציל א"ע מן האנס ולא הציל.

וע' במשפנות יעקב חאה"ע סי' ל"ח בזה בארנפה דעכ"פ בעי שההצלה אינה ברורה ושצריך טורח רב ע"ש. והכא הו"ל עכ"פ לדבר עם שום אדם בזה או לשאול לינדע דת ודין אם באמת העונש גדול ואולי יש הצלה בלא גט.

ואף שאפשר שהיה ירא לגלות לשום אדם. מ"מ הרי הגידה לו שפבר נודע לממשלה והיה יכול לשאול ע"ז איזה עצה יש לזה ושללא להזכיר דבר הגט.

וגם אין לתלות מצד שאינו חכם כראוי לא עלה על דעתו לעשות כן דא"כ כל אדם יאמר שלא עלה ע"ד לעשות כן ונתת דבריך לשיעורין. וע"כ מדלא חקר מאומה בזה גמר ומגרש וכעין דאמרינו בגיטין מ"ו דאם גירש מחמת נדרים ולא דרש אולי אפשר להתיר הנדרים אמרינו דגמר ומגרש ע"ש.

וה"נ גירש ברצון וכמו שאמר בנוסח סידור הגט שמגרש בלא שום אונס: ועוד הרי פתבו הפוסקים שאם האונס אינו על הגירושין רק על ענין אחר וע"י הגט ניצול מאותו אונס לא מיקרי אונס על הגט.

ע' אהע"ז סי' קל"ד וה"נ לא א"ל שמנכרח הוא לגרש. ורק אמרה שיענשו בשביל נישואיהם שלא כחוק הקיר"ה והעצה לזה שיגרשנה וא"כ אינו אונס על הגט ושפיר גמר ומגרש.

ולא דמי למי שהתחייב ליתן קנס אם לא יגרשנה שכתבו קצת פוסקים דמיקרי אונס ע' אה"ע סי' קל"ד דשם הקנס הוא בשביל שאינו מגרש. והכא העונש בשביל הנשואין ורק שנותן הגט להנצל מן העונש.

ועוד נראה דדמי לתלוהו ונבין דהא נהנה בגיטו שניצול מן העונש. ואף לדעת האחרונים שכתבו דבנתנה לו מעות שיגרשנה לא מיקרי תלוהו ונבין.

לפי שאין דרוך לגרש בעד כסף כמו שדרוך למפור קרקע. מ"מ בכה"ג כ"ע מודו דונדאי דרוך בנ"א לגרש במקום שיהי להם עי"ז הצלת נפש וע' במשפנות יעקב סי' ל"ח בענין נתינת מעות בעד גט.

וכ"כ בריב"ש סי' קכ"ז שאם יש לו אונס ונותן גט שע"ז יפטר מן האונס אין זה אונס. ע"ש שמביא ראיות לזה וכן קיי"ל להלכה באה"ע סי' קנ"ד סכ"א [וע"ש בריב"ש שכ' ג"כ שאם הפחידוהו בדבר שיכול להנצל אין זה אונס].

ואף דמש"ל דהני גט מפני שקיבל הנאה שניצול מעונש נראה לדחות דהא באמת לא ניצל עי"ז. אבל מ"ש מצד שלא אנסוהו על הגט וכמ"ש הריב"ש הנ"ל לזה ברור.

וכן מ"ש מצד שהיה יכול לדרוש ולהנצל. ויש להאריך בזה.

ובנ"ד עדיף טובא כי אונסו אינו מצד שום אדם ורק מצד שעשה שלא כחוק מגיע לו עונש ומגרשה שיפטר מזה ועדיף מסיקריקון דשם הוא בעצמו הרוצה להרגו והמקבל השדה. וה"נ אם אמרה לו שהיא תמסרנו למלכות ועי"ז גירשה ליפטר מעונש אפשר דהוי אונס אבל לא בנ"ד: ה) והנה כת"ר דן במכתבו לבטל הגט מצד שהטעתו.

ולא נתן הגט רק בשביל שא"ל שצריה לגרש שלא יענש מהממשלה. וכמ"ש הר"ן פ"ג דקדושין דל"צ תנאי כפול בגילוי דעת ואם הטעתו בטלו הקדושין.

והקשה כת"ר דכיון דמהני גילוי דעת ל"ל שהטעתו אף בלא הטעתו יבטלו הקדושין. ומירץ ע"פ סוגיא דכריתות כ"ד דמחלק אב"י שם בין הביא אשם תלוי ע"פ עצמו ונודע לו שלא חטא ובין מביא ע"פ עדים והוזמו.

דבמביא ע"פ עדים יצא לחולין וע"פ עצמו גמר ומקדיש. הרי דהטעוהו אחרים הוי כתנאי גמור.

וה"ה הקא עכ"ד. הנה פכל הסזיון הנה מבואר בשו"ת עונג יו"ט סי' קנ"ד לחלק בזה מהא דכריתות.

והנה אם פי עצום פוחו של הגאון המחבר זצלה"ה ונחביבים עלי דבריו מאוד: בכ"ז במקום הנה יש לדון בדבריו.

פי לענ"ד א"א לומר דשם הטעם משום דע"פ עדים נזכר טפי דהוי כתנאי וע"פ עצמו לא הוי כתנאי. דהא חזינו שם דבאשם ודאי אף ע"פ עצמו אם נודע שלא חטא יצא לחולין לכ"ע.

ועיקר הסברא מפונש בש"ס שם דמשום דלבו נוקפו גמר ומקדיש והפנונה דכיון דעיקר א"ת הוא בא על הספק להגן מן היסורים ניחא ליה שיתפטר על שהכניס א"ע לבית הספק פי הו"ל להזהר שלא יבוא לידי ספק כלל.

ומכ"ש למאי דקיי"ל דבעי חתיכה משני חתיכות וכן ס"ל לרב בדרף י"ח שם ודאי הו"ל להזהר שלא יפול לו שום ספק אח"כ. ולזה אף שמתברר אח"כ שאכל שומן ולא חטא מ"מ מתחילה ניחא ליה להקדיש לגמרי לכפר על הכנסתו א"ע לספק.

וכ"כ הרמב"ם פ"ד מה' פסה"מ מפני שלבו של אדם דנה על עונותיו והואיל והפרישו על הספק גמר ומקדיש עכ"ל הרי הסברא כמ"ש. וכן אמרינו בש"ס שם שאם הפריש ב' אשמות לאחריות גם ר"מ מודה דגמר ומקדיש דהא חזינו שלבו נוקפו.

ופירש"י דחזינו שחושש לספיקו כ"כ עד שחושש שמא יאבד. הרי שזוהי עיקר הסברא דגמר ומקדיש.

וכעין זה פתבו הרמב"ן והריטב"א בחי' ביבמות ס"ה שאם גירש בשביל שלא ילדה עשר שנים ונשאת לאחר וילדה לא מצי לקלקלה לומר שאם הנה יודע שתלד לא הנה מגרשה משום שבשעה שגירשה לא הנה ודאי שאינה מולדת ובשביל הספק שמא לא תלד נתרצה לגרשה.

משא"כ באיילונית שהנפר בה קצת סימני איילונית והו"ל פנתברר לו פן ולזה כשא"ל
שמשום זה מוציאה יכול לקלקלה לכשתלד. וכן במוציא משום ש"ר ונדרים הוגד לו
בבירור דבר מןער עליה ושינדרה עכ"ד.

והיינו פנ"ל דהיכא שעושה מעשה מפני שלבו נוקפו לא איכפת לו על עיקר המעשה איך
הוא ובא"ת עדיף טפי. שע"ז שמתנהג בלי השגחה ע"ע עד שנופל לו ספיקות באו"ה
ניחא ליה שיתפפר אף שמתברר אח"כ שלא חטא.

וכ"נ ביבמות צ"א ע"ב דקנסין לה דהו"ל לאקרויני ועוד טובא שם. הרי חזינו עד כמה
צריך להזהר שלא לבוא לידי ספק איסור ובמק"א הארכתי בזה.

ובהביא ע"פ עדים פליגי בכריתות דרב ור"א ס"ל שם דכיון שבעצמו אינו יודע כלל
שאכל ספק איסור ורק שהעדים מעידים פן. אין לבו נוקפו כלל כי חושב שאפשר
שהעדים מעידים שקר ובפירט לפירש"י שם דאיירי שיודע בעצמו שלא אכל כלל.

רק ע"כ צ"ל דלאו דווקא כמבואר בדף י"ב בכריתות וכ"כ המפרשים שם ואיירי שאומר
שאינו יודע או ששומק וכ"ה לשון הש"ס שם להדיא דע"פ עדים אין סומך עליהם ואין
לבו נוקפו ע"ש. אבל בעלמא ודאי אין חילוק בין טעה ע"פ עצמו או ע"פ אחרים.

ולדבריו לא הו"ל להר"ן לומר דווקא הטעתו והו"ל לשהטעהו אחרים וע"כ שאין זה
עיקר טעמו. וכן מוכח משה"נ שם דקאמר שאם הונומו עדיו הוי הפקר.

וכבר הרגיש בעויו"ט שם בזה ותירוצו דחוק ע"ש. ומש"ש להוכיח דמדתה לה למנחת
קנאות דלא הוי כלל לכפרה.

לענ"ד י"ל דבמנחת קנאות ס"ל לר"א שיש ג"כ פפרה כדמשמע בירושלמי רפ"ב דסוטה
וע"ש בש"ק שכ"כ להדיא וכ"נ בתוס' סוטה כ"ג ד"ה הקומץ וע' רש"י שם ו' ע"ב
ואכמ"ל בזה. ועכ"פ נראה שיש בזה קצת פפרה.

ור"י מדחה שעיקרה באה לברר עון. וגם פי המקדיש הוא הבעל והוא מייתי לה רק
לברר עון.

פי על חטא אשתו אין לבו נוקפו. ור"א ס"ל דגם על אשתו גמר ומקדיש כ"ז כתבתי לפי
מה שהבין ז"ל דמייתי ממנחת קנאות לראיה.

אבל לענ"ד אין הפוננה שם לראיה רק דאר"א שם דמי למנחת קנאות דכמו דשם יצא
לחולין משום דלא שייך לבו נוקפו ה"נ בא"ת בעדים לא שייך לבו נוקפו. ור"י קאמר
דאף בעדים שייך לבו נוקפו ועיקר ראית ר"א שהטעם משום לבו נוקפו.

ולחכי במנחת סוטה יוצא לחולין ובלא"ה ג"כ לא דמי להא דכריתות דשם פיון ששני
עדים מעידים ב"ד מחייבים אותו להביא אשם תלוי א"כ שפיר י"ל שהוא לא גמר
ומקדיש לפי שאינו מאמין בבירור להם אף מה יעשה פיון שב"ד מחייבים אותו להביא
קרבו ומחויב לשמוע דברי חכמים.

אבל גבי גירושין אף שהוגד לו שינדרה נדרים או שיצא ש"ר עליה מ"מ הא אין פופין
אותו לגרשה והו"ל לחקור היטיב ומדלא הקפיד לדקדק ע"ז אמרינו דגמר ומגרש עכ"פ.

וכן בקידושין פיון שלא חקר היטיב אם היא פהנת אמרינו שלא הקפיד ע"ז כי הלא לא
היה מחויב לקדשה: (ו) וביאור דברי הר"ן נראה דבאמת גילוי דעת לחוד לא מהני וכמ"ש
המהרי"ט בחי' לקדושין בדעת הר"ן בלשון שני שם דהא דתנו פסבור שהיא פהנת
מקודשת מפני שלא הטעתו היינו אף שגילה דעתו שפסבור שהיא פהנת ע"ש.

וכ"כ התוס' והרא"ש בגיטין מ"ו וש"פ דמוציא משום שם רע ונדריים א"י לקלקלה אף
שגילה דעתו שמגרשה בשביל זה. ואף רש"י דס"ל שם דמצי לקלקלה היינו משום
שאומר בפירוש בפשע הגירושין שמגרשה בשביל כך פדאיתא ברש"י שם מ"ה ע"ב
ובתוס' שם וכ"כ התוס' ביבמות ס"ה ע"א באיילונית מדגירשה ולא בדק בסימני
איילונית גמר ומגרש: ומ"ש הר"ן דבהטעתו ואמרה לו שהיא פהנת או עשירה בטלו
הקדושין.

נראה הטעם דהנה קיי"ל בח"מ סי' רל"ב במוכר לחבירו חפץ ונמצא בו מום. אם הוא
דבר שהיה להבחין תיקוף בפשע קנייה אמרינו מדלא הבחין סבר וקביל ע"ש שכ"ד
הרבה פוסקים.

וכ"ז במוכר סתם אבל א"ל המוכר בפירוש שאין בו מום בטל המקח דאמרינו שלזה לא
הבחינו שפסמה על המוכר שהגיד לו שאין בו מום וכ"כ המ"מ להדיא פט"ו מה' מכירה.
והטעם שחושב שבונדאי לא ישקר המוכר שיש לו לידע שאם נמצא המום בטל המקח
משא"כ בסתם י"ל שחושב המוכר שהלוקח אם יקפיד ע"ז יבחין אותו.

ולפ"ז ה"ה ה"ה ה"ה אם גילה דעתו שפסבור שהיא פהנת מ"מ מקודשת דאמרינו שאם הוא
מקפיד באמת הו"ל לחקור היטיב והיו מודיעים לו שאינה פהנת והו"ל פדבר שיכול
להבחין. אבל אם היא הטעתו בזה הקדושין בטלים כי שוב אין לו לחקור ע"ז עוד פנ"ל.

והא דבצי הר"ן שגילה דעתו שהוא סבור שהיא פהנת. היינו דבסתמא אף שאמרה לו
שהיא פהנת או עשירה אין הקדושין בטלים בהטעתו כי אין זה מום במקח כלל ואטו
נשים עניות או ישראלית אינן נישאות.

ויש שרוצים דווקא ליקח בלא פס. ומום במקח מיקרי רק דבר שדרה רוב בני"א להקפיד
פדאיתא בכתובות ע"ב ובאה"ע סי' ל"ט.

ולזה פתב הר"ן שאם גילה דעתו שחפץ בכהנת או עשירה והיא הטעתו בזה אז הקדושין
בטלים. ואח"כ ראיתי בחי' מהרי"ט בקדושין שכתב קצת סברא זו שבהטעתו אמרינו
שהאמין לה.

ובדברינו נתבאר יותר בס"ד ובסוד נכון מהא דמום במקח פנ"ל: (ז) [ועפ"ז נראה ליישב
הא דאלמנה לכה"ג אף שלא הפיר בה הני קדושין פדאיתא בכתובות ק"א ובאה"ע סי'
קט"ז וקשה טובא דהא הני מום במקח.

והר"ן פתב שפסורה שיערב עליו המקח ע"ש. ומ"מ קשה דאין לה מום גדול מזה שא"א
כלל שיתרצה בזה לחומר איסור שבה.

וע' נו"ב מ"ת סי' נ' שפכת באמת לצדד שהוא ספק קדושין ורק לחומרא וע"ש בסי' פ' שפכת דהוי קדושין גמורים ולא פכת שום טעם ע"ז. ומש"ש מהר"ן אינה ראיה לע"ד דהר"ן פכת רק שיש לה פתובה מפני שסבורה שיערב עליו המקח.

וכמה פרוצים איפא בשוקא. אבל כשהוא מקפיד ודאי שקפידתו קפידא.

ובאמת גם סברת הר"ן טעמא בעי ועמש"ל סי' כ"ד בזה. והנראה דהא גם גבי מומין קיי"ל בכתובות ע"ה שמומין שאפשר לבקרום קודם גישואים א"י לטעון אח"כ פי הנה לו לבדוק אחריהם ע"ש במשנה.

ולזה גם באיסור אלמנה לכה"ג וגרושה לכהן. כיון שהוא כהן יש לו לדקדק שלא יכשל באיסור וצריך לו לחקור אם היא גרושה או אלמנה.

וכדאמרינו ביבמות צ"א ע"ב דהו"ל לשילוח והו"ל לאקרויני. הרי חזינו עד כמה מחויבים לדקדק שלא להכשל באיסור וכשלא דקדקה קנסינו לה שם פמזידה ע"ש.

ובאמת צ"ע שם מהא דיבמות ל"ה ע"ב ע"ש בתוס' ואכמ"ל בזה. עכ"פ הכא הו"ל כדבר שאפשר להבחינו.

ומדלא חקר ע"ז מוכח שלא הקפיד ונתרצה איך שיהיה ולזה קדושיו קדושין. ונראה שאף שיודעת שהוא כהן בכ"ז מחויב לדרוש אם היא גרושה.

ואף דאמרינו בנדה י"ב ע"א דשרי לבוא על אשתו בלי שאלה דאם היא טמאה בנודאי תודיענו ע"ש. וכן מפנרש בטהרות פ"ה מ"ח.

י"ל דהכא יש לו לחוש שאינה יודעת הדין דגרושה אסורה לכהן או שלא עלה על לבה משא"כ שם כל אשה יודעת איסור נדה ויודע שיודעת. וגם דשם מכיר בה שאינה חשודה ע"ז משא"כ הכא.

ואף דאיפא חזקה פשרות. מ"מ חזינו ביבמות צ"א שמוטל עליה לחשוש שהחליף הסופר הגט ע"ש.

ונראה שזוהי סברת הר"ן שפכת שסבורה שיערב עליו המקח. פי כיון שראתה שלא חקר הרבה סברה שאינו מקפיד ע"ז ויערב עליו המקח: ח) ולפ"ז נראה שאם שאלה וא"ל בפירוש שהיא אלמנה והגיד לה ששואל לה בשביל שהוא כהן ואסור בגרושה ודאי שאינה מקודשת שאין לה קפידא גדולה מזה והטעתו כמש"ל.

רק אם לא הגיד לה שהוא כהן או שעכ"פ מקפיד ע"ז י"ל שמקודשת פי הנה לו לחשוב שאפשר שמשקרת כל זמן שאינה יודעת שהוא מקפיד ע"ז וכמש"ל בדעת הר"ן וע' בפ"ת סי' ל"ט סק"ה בשם גליא מסכת בכעין זה ואין הספר ת"י.

אבל בשואלה ודאי אין מקודשת דהא אף בסבור שהיא כהנת דעת הר"ן שא"מ בהטעתו וכמש"ל. והא דאיתא בכתובות ק"א ע"ב דר"ה אמר אלמנה אשה גמורה דאף בלא הכיר בה יש לה פתובה.

וּפְרִיָה מִדַּמְנָא פְּנֹסָה בְּחֻזְקָתָא שְׁהִיא פִּן וְנִמְצָא שְׁפִן יֵשׁ לָהּ כְּתוּבָה הָא פְּנֹסָה סֵתָם אִין לָהּ.
וּמְדַחָה הָא פְּנֹסָה בְּחֻזְקָתָא שְׁאִינָה פִּן אִין לָהּ וּפִירֵשׁ"י שְׁהֵטְעָתוּ וְאָמְרָה שְׁלֵא נְתַקְדְּשָׁה
מְעוּלָם.

הָרִי מְבֹאָר דַּעכ"פ הָוִי קְדוּשִׁין בְּכַה"ג. ז"א דִּי"ל דְּשָׁם אִינְרִי שְׁלֵא הִגִּיד לָהּ שְׁשׂוּאָלָה
בְּשִׁבִיל שְׁהוּא פִּהֵן וְרַק לְפִי תְּנֻמָּה אָמְרָה לֹו פִּן וּבְזָה שְׁפִיר מְקוּדְשָׁתָא כַּמֶּש"ל דַּהוּ"ל לְחֻשׁוֹב
שְׁאוּלִי מְשַׁקְרָת בְּשִׁבִיל שְׁאִינָה יוֹדַעַת שְׁמַקְפִּיד ע"ז.

וּמ"מ כְּתוּבָה אִין לָהּ לְרַב הוּנָא פִּינֹן דַּעכ"פ הֵטְעָתוּ. וְעוּי"ל דַּס"ד דְּהַש"ס שָׁם לְרַב הוּנָא
דַּאָף כְּשִׁאָמְרָה לֹו שְׁאִין בָּהּ הַמּוּם.

מ"מ אִם יָכוֹל לְהַבְחִין שְׁפִיר מְקוּדְשָׁתָא דְּמַחְזִיל וְדִלָּא כַּהֶמ"מ שְׁהַזְפָּרְנוּ. וְקִצָּת רְאָיָה לְזָה
מְדַקְאָמֵר רַב בְּכְתוּבוֹת ע"ב ע"ב דְּמַתְנִיתִין אִינְרִי בְּקוּדְשָׁה עַל תְּנָאִי וְכַמֶּש"ס הַתּוֹס' שָׁם
ע"ה ע"ב.

וּמ"מ אָמְרִינוּ שָׁם עָלָה שְׁמוּמִין שְׁאֲפִשֵׁר לְבַדְקָה אָמְרִינוּ שְׁנַתְרַצָּה ע"ש. וְא"א שׁוֹתָה בְּכּוּס
אִא"כ בּוֹדְקוּ.

הָרִי שְׁאָף שְׁיַדְעָה שְׁמַקְפִּיד ע"ז מ"מ אָמְרִינוּ דַּהוּ"ל לְבַדְקוּ. וְר"ה תַּלְמִידָה דְּרַב
וְכַדְאָמְרִינוּ בְּשִׁבִיל כַּמֶּש"ס וּבְכַמְהָ דּוּכְתִי דַּר"ה ס"ל כְּרַב בְּכָל מִיָּלִי [אָף י"ל דַּאָף שְׁקוּדְשָׁה
ע"ת מ"מ לֹא אָמְרָה בְּפִירוּשׁ שְׁאִין בָּהּ.

וְעוּד י"ל] אָבָל לְמַסְקָנָא דְּאִיתּוּב רַב הוּנָא שָׁם נְשִׁאָרָה הַסְּבָרָא עַל מְקוּמָה שְׁאִם אָמְרָה
לֹו אִינָה מְקוּדְשָׁתָא אָף בְּדָבָר שְׁאֲפִשֵׁר לְהַבְחִין וּלְהַתְפַּרֵּר. וּבְפִשׁוּטוֹ נִרְאָה דַּלְק"מ דְּהָא
בְּפִרְיָתָא קְתָנִי שָׁם פְּנֹסָה בְּחֻזְקָתָא שְׁהִיא פִּן.

וְהַש"ס דִּינִיק דַּסֵּתָם אִין לָהּ כְּתוּבָה וּמְקוּשָׁה אַר"ה. וְדַחִי לָהּ דְּהַדְיוּק מִמַּעַט פְּנֹסָה בְּחֻזְקָתָא
שְׁאִינָה פִּן.

וּבְאָמַת גַּם הַקְדוּשִׁין בְּטָלִים בְּכַה"ג. רַק דְּנִקִּיט בְּדִיּוּקוֹ שְׁאִין לָהּ כְּתוּבָה מִשּׁוּם דְּבְּפִרְיָתָא
קְתָנִי יֵשׁ לָהּ כְּתוּבָה.

וְקִצָּת מוּכַח פִּן שָׁם. דַּאֲלַת"ה קָשָׁה ל"ל אַר"ה בְּאֶלְמָנָה ג"כ אִשָּׁה וְאִינָה אִשָּׁה.

וְהִינּוּ בְּאָמְרָה לֹו שְׁהִיא בְּתוּלָה דְּמוּדָה שְׁאִין לָהּ כְּתוּבָה. וְע"כ צ"ל דְּבַכַּה"ג אִינָה
מְקוּדְשָׁתָא כַּמֶּש"ל.

וְלֹא שְׁיָיָה פְּלָל לֹוּמֵר אִינָה אִשָּׁה שְׁהַפְּנוּנָה אִינָה אִשָּׁה גְּמוּרָה כַּפִּירֵשׁ"י שָׁם וְכַמוֹ
בְּאִיְלוּנִית. וְזוֹ אִינָה אִשָּׁתוֹ פְּלָל.

וּבְאִשֵּׁר שַׁאכ"מ אָקְצָר]: ט) עַכ"פ מְבֹאָר דַּעַת הָר"ן שְׁאָף שְׁגִיָּלָה דַּעַתוֹ שְׁחַפֵּץ בְּכַהֲנָתָא
וְסְבוּר שְׁהִיא פְּהִנָּת מ"מ מְקוּדְשָׁתָא. דְּכִינּוּן שְׁלֵא חִקֵּר הִיטִיב ע"ז ש"מ שְׁאִין זָה מְעַכְבֵּב אֲצִלוֹ
וְכַמֶּש"ס הַתּוֹ בִּיבְמוֹת ס"ה גְּבִי אִיְלוּנִית מְדָלָא בְּדַקָּה כַּמֶּש"ל.

רַק בְּהֵטְעָתוֹ שְׁאִנִּי פַּנ"ל. וְא"כ בַּנ"ד שְׁאָף שְׁהֵטְעָתוֹ מ"מ אִין זָה דוּמָה לָהּ דְּמוּם בְּמַקְחָא
דְּהָכָא אִין הַדְּבָר נוֹגַע אֵלֶיהָ רַק שְׁשִׁיקְרָה לֹו בְּעַנְיָן צְדִידִי וּבְכָל כַּה"ג לֹא שְׁיָיָה לֹוּמֵר
שְׁהֵאָמְיָנָה כְּמוֹ בְּמוּם וְהוּ"ל לְחַקְרָה וְלְדְרוּשׁ ע"ז.

וגם כי לו יהי שהאמינה בכ"ז הנה לו לגלות עכ"פ לאחד מאוהביו להתנישב אולי יש
עצה אחרת וזלת גירושין כי הוא אינו יודע דת ודין בדיניהם ואולי יגידו לו שאין עונש
כלל ע"ז. וע"כ מוכח דגמר ומגרש כמו במגרש משום ש"ר ונדריים ואילונית שהזכרנו
ואף לרש"י איירי שם שהגיד לה בשעת הגט שבשביל זה מגרשה משא"כ בנ"ד שבשעת
הגט לא הזכירו כלל מזה.

וכ"כ בשו"ת מהר"מ אלשיך סי' ע"ח דהיכא שהטעוהו בגט באיזה דבר פיון שלא אמר
בשעת גירושין שבשביל זה מגרשה אמרינו דגמר ומגרש בכל ענין ולא הוי גט מוטעה.
וע' יש"ש פ"ק דקדושין סי' מ"ג שפתב דדונקא אם גילה דעתו לפני אותם עדים
שחותרים על הגט או השטר ואם לא גילה לפניהם גמר ומקני.

ואף כי דבריו צ"ע עדיין לדינא ואכמ"ל בזה. דעכ"פ אם לא גילה דעת כלל קודם הגט
כ"ע מדודו דהוי גט גמור.

וכ"כ בתשב"ץ ח"א סי' ק"ל וע' שעה"מ פ"ו מה"א בזה: י) והנה לפמ"ש הר"ן דכסבור
שהיא פהנת היינו שגילה דעתו נראה לבאר הירושלמי פ"ג דקדושין ה"ד דאיתא שם
אהא דסבור שהיא פהנת אר"א מקודשת אפילו בעדים ור"ז אמר מקודשת לחומרא.

ופי' הק"ע שגילה דעת בשעת קדושין בעדים שמקדשה בשביל שסבור שהיא פהנת.
ולזה ס"ל לר"ז דהוי קדושי ספק.

והקשה בש"ק שם דלמה לא הביאו הפוסקים דין דר"ז וגם מ"ש משאר גילוי דעת דמהני
כדקיי"ל בח"מ סי' ר"ז ופי' הפ"מ שם דחוק מאוד ע"ש. ולפמ"ש נראה הפנונה דקאמר
ר"א ויש עדים שסבור שהיא פהנת ובכ"ז מקודשת והוצרך לזה דבלא"ה מנ"ל כלל
שסבור פן ומנ"ל להאמינו כלל ע"ז ול"ל במשנה שם טעמא שלא הטעתו.

וע"כ צ"ל דאיירי בעדים ומ"מ מקודשת כמש"ל דבכה"ג גילוי דעתא לאו מילתא. וגם
דהא פבר פתבו התו' בגיטין ל"ב וקדושין מ"ט דבגילוי דעת בעינן שיהא אומדנא גלויה
לכל העולם שמקפיד ע"ז וא"כ בהא דכהנת לא הוי אומדנא דמוכח כי רוב בנ"א אין
מקפידים ע"ז כמש"ל.

[ונראה שפסברא זו נחלקו רש"י ותו' בגיטין מ"ו גפי מוציא משום ש"ר אי מצוי לקלקלה.
דרש"י ס"ל דהוי אומדנא גלויה לכל העולם שדונקא בשביל כף מגרשה.

והתו' ס"ל שאינו גלוי לכל העולם ואכמ"ל בזה] ור"ז ס"ל דמ"מ מקודשת לחומרא
דס"ל פאב"י דמדחה בקדושין נ' ע"א דשפיר דברים שפלב הוי דברים וא"צ שיהא גלוי
לכל העולם ומקודשת הוא רק לחומרא ע"ש.

וה"נ ס"ל לר"ז בירושלמי. ולזה שפיר פסקינו כר"א דהא קיי"ל דברים שפלב אינו
דברים ובעי גלוי לכל כמ"ש התו' בגיטין ל"ב ע"א ע"ש וכמסקנת הש"ס בקדושין שם:
יא) ועפ"ז מיןשב מה שהקשה השעה"מ פ"ו מה"א על המהרי"ט שפירש דעת הר"ן דאף
שגילה דעתו שסבור שהיא פהנת הוי קדושין דא"כ מאי מיייתי הש"ס בדר' נ' מהא דסבור
שהיא פהנת ראיה דדברים שפלב לא הויין דברים דשאני התם שאף שגילה דעתו
בפירוש לא מהני משום שהטעה א"ע ולא הטעתו.

ולפמ"ש לק"מ דבאמת עיקר הטעם דלא מהני גילוי דעת הוא מפני שאין זה אנומא
גלויה לכל העולם ולזה אף שאומר שחשב בפירושו כן בשעת הקדושין שע"מ כן מקדשה
מ"מ הוי זה רק דברים שבלב ולא מהני.

וכמ"ש התו' בקדושין מ"ט וכתובות צ"ז וגיטין ל"ב ע"א סבא זו וע' מהרי"ט סי' מ"ה
בזה. וא"כ שפיר מוכיח הש"ס מהכא דדברים שבלב לא הוי דברים.

ואדרבא מוכח מהכא דאיירי שגילה דעתו. דאלת"ה דלא הוי דברים דילמא הטעם הוא
מפני שפיון שקידש סתם אין מאמינים אותו שחשב על תנאי וע"כ צ"ל שגילה דעתו
לפני עדים כדאיתא בירושלמי פנ"ל וכמ"ש הר"ן וכיון שיש קצת הוכחה לזה ראוי
להאמינו שחשב כן בשעת מעשה אי ניא דבלב הוי דברים.

ויש פמה ראיות לזה ואין להאריך פיון שהוא רק אליבא דס"ד דהש"ס. ולזה מוכיח
שפיר דלא הוי דברים.

ומוכח מזה פהר"ן והמהרי"ט הנ"ל: יב) והרשב"א וריטב"א ותוס' רי"ד הקשו שם באמת
כן על הש"ס דדילמא הטעם משום שאין מאמינים אותו ותיצו דמשמע להש"ס
שקידש ודאי. ואי דברים שבלב הוי דברים הול"ל מקדשות מספק שמה חשב על
תנאי זה.

ונראה מזה שהם לא פירשו פהר"ן הנ"ל רק בסתמא בלא גילוי דעת. אבל באמת ז"א
דלכאורה קשה טובא על דבריהם דע"כ לא נחוש שחישב בלבו תנאי.

דאם נחוש לה א"כ בכל קידושין נחוש כן שמה חשב בלבו איזה תנאי או פיון לשחוק.
וגם דא"כ הוי קדושין בלא עדים דאף שהוא מודה אח"כ שלא חשב מאומה מ"מ פיון
שהוא תלוי באמירתו ואין העדים יודעים מה בלבו א"כ הקדושין הם על פיו.

וכעין זה איתא בכריתות י"ב ע"ב שפיון שייכול לומר לא נתכוננתי או מזיד הייתי אין
הדבר נגמר ע"פ העדים ע"ש. וענו"ב מ"ק חאה"ע"ז סי' נ"א אי מיקרי עדות פשצריכים
להודאת בע"ד.

וכ"כ באב"מ סי' כ"ז סק"ו בכה"ג שאם א"י לעדים שפיון לקדושין הו"ל קדושין בלא
עדים. וצריך לדחוק דכיון שראו כ"מ שאפשר להם לראות סגי וכמבואר באחרונים
בסבא זו.

אבל הוא דחוק פאן דזה שייך רק פשראו מעשה גמור משא"כ הכא שאם חשב בלבו
איזה דברים אין המעשה פלום. וע"כ צ"ל שבאמת אין לנו לחוש שחשב איזה תנאי נגד
דיבורו שאומר בפירושו ואין מאמינים לו פלל ורק דאיירי שגילה דעתו כמ"ש הר"ן ולזה
יש לחוש כמ"ש"ל.

וכעין דאמרינו במדבר על עסקי קדושין ונתן קדושין סתם דמסתמא נתן לשם קדושין.
וכן רצה הרשב"א לומר שאם שיך בתו אחת ואח"כ קידש סתם אמרינו שקידש אותה
ששיך ורק שדחה זה דמ"מ הא קידש סתם ושבלב לא הוי דברים.

אָבֵל הַשְּׂמָא דְּנִימָא דְּהוּי דְּבָרִים שְׁפִיר נְאָמִינוּ וְהוּי כְּאֵלּוּ שְׁמַעוּ הָעֵדִים הַתְּנָאִי וּכְמוּ בְּסִפְקָא קְרוּב לְהַ דְּהוּי סְפִקָא קְדוּשָׁין דְּכִינּוּן שְׁרָאוּ הָעֵדִים מְקוּם הַסְּפִקָא שְׁבִקְדוּשָׁיו הוּ"ל קְדוּשָׁין בְּעֵדִים כְּמִבְּנָאָר בְּש"ס וּפּוֹסְקִים וְעֵנוּ"ב מ"ק ס' נ"ט.

וע"ז מְקַשִּׁים הַרְשָׁבָא וְרִיטְבָא וְתוֹרִי"ד דמ"מ כִּינּוּן שְׁאִינוּ גְלוּי לְכָל הָעוֹלָם וְקִדְשׁ סְתָם א"כ הוּי מְחַשְׁבָתוֹ נְגִד דִּיבּוּרוֹ וְכמ"ש הַרְשָׁבָא שְׁמֵ גַבֵי שְׂיָדָה בְּתוֹ וְא"כ לֹא נְאָמִינוּ כְּלָל שְׁחָשֵׁב הַתְּנָאִי.

וְתִרְצוּ דמ"מ אִי שְׁבַלְב הוּי דְּבָרִים הוּ"ל לְחַוֵּשׁ לְחַוְמָרָא כִּינּוּן שְׁיֵשׁ עֵדִים שְׁגִילָה דְּעֵתוֹ שְׁחַפְּיָן בְּכַהֲנָת. וְא"כ גַּם הֵם ס"ל כְּהָר"ן הַנִּ"ל.

אִי לְשׁוֹן הַרְשָׁבָא מְשַׁמַּע לְהִדְיָא שְׁלֹא גִילָה דְּעֵתוֹ כְּלָל יַעו"ש. וְעכ"פ דְּבָרִי הַר"ן נְכוּנוֹ: (יג) וְנִרְאֶה שְׁזָה מְוַכְרַח.

דאלת"ה ל"ל לְהוֹכִיחַ הָא דְּבָרִים שְׁבַלְב מְגַט מְעוֹשָׂה כְּדִין. הוּ"ל לְהוֹכִיחַ מְכָל גִּיטִין שְׁאִין אָנוּ יוֹדְעִין אִם כִּינּוּן לְגִרְשָׁה בְּעֵת נְתִיבָה לְפמ"ש הָאֲחֵרוֹנִים דְּבַעֲי כִּינּוּן וְכִינּוּן הַקְּנָאָה עכ"פ בְּעֵי.

וְכִן בְּכָל קְנִינִים לֹא יוֹעִילוּ עֵדִים כִּי יוֹכֵל לֹאמַר שְׁכִינּוּן לְשַׁחֲוֹק אִו הִרְהַר אִיזָה תְּנָאִי. וְעוֹק"ל דְּבַמְיָלִי דְּבַעֲי כִּינּוּן וְתִלּוּי בְּמַחְשַׁבָתוֹ כְּגוֹן בְּמִצּוֹת תִּיקְשִׁי הָאִיף יוֹצֵאִים בְּשׁוֹפָר שְׂמָא לֹא כִּינּוּן לְהוֹצִיא וְזָה יֵשׁ לְדַחֲוֹת.

וְכִן אִיף לֹוֹקָה אִם אֲחַד מְדִיר אֵת חֲבִירוֹ לְהַפּוֹסְקִים שְׁמִנְדָר לֹוֹקָה וְכִן בְּתֵרוּמָה וְהַקְּדִשׁ. דְּהָא הוּ"ל סְפִקָא שְׂמָא חָשֵׁב אִיזָה דְּבַר בְּלָבוּ הַנּוֹדֵר וּמְקַדִּישׁ.

וְאִיף שִׁי"ל דְּאִינְרִי בְּהוֹחֲזוֹק וְכִדְאִיתָא בִּירוּשְׁלַמִי רַפ"ח דְּנִדְרִים אָבֵל דֹּחַק לֹאמַר כֵּן. וְכִן מְצִינוּ בְּשַׁחֲיִטָּת מִינ דְּהוּי סְתָם לַע"ז בְּחֻלִּין י"ג וּמְשַׁמַּע בְּרַמְב"ם דְּלֹוֹקָה מְשׁוּם זְבַחֵי מִתִּים וְקִשָּׁה מִנ"ל דִּילְמָא שׁוֹחֲט סְתָם.

וְכִן קִי"ל ס"ת שְׁכַתְּבוּ מִינ יִשְׂרָאֵל וְל"א שְׂמָא כְּתָבוּ סְתָם. וְכִן מְשַׁתְּחִנָּה לַע"ז נְהַרְג וְל"א שְׂמָא כִּינּוּן לְשָׁמִים.

ע' סְנֵהֲדָרִין ס"א ע"ב בְּתוֹ וְע' שְׁכַת ע"ב ע"ב תְּד"ה רְבָא. וְהַנְרָאָה בְּכ"ז שְׁכ"מ שְׁמַעְשָׁיו מוֹרִים מֵהַ שְׁעוֹשָׂה וְשַׁחֲשֵׁב לְקִיּוֹם הַמְעַשָּׂה אָנּוּ סְהַדֵי שְׁחָשֵׁב כֵּן.

וְאִיף אִי דְּבָרִים שְׁבַלְב הוּי דְּבָרִים א"נ לֹאמַר שְׁחָשֵׁב לְהִפּוּף. וְכִן בְּמַשְׁתַּחֲנָה לַע"ז וּמְקַבֵּל ע"ע הַתְּרָאָה.

אָנּוּ סְהַדֵי שְׁחָשֵׁב לַע"ז. וְכִמוּ עֵדִים בְּעֵרוּהָ דְּסִגֵי שְׁיִרְאוּ כְּדָרָה הַמְנַאֲפִים מְשׁוּם דְּאָנּוּ סְהַדֵי שְׁגָמַר הַדְּבָר.

וְכִן מִינ אָנּוּ סְהַדֵי שְׁשׁוֹחֲט לַע"ז וְכוֹתֵב ס"ת לַע"ז. וְכִן בְּחֻלִּין ל"ט ע"ב לְמ"ד הוֹכִיחַ סוֹפּוֹ עַל תְּחִילָתוֹ הוּי וְדָאִי זְבַחֵי מִתִּים.

מְשׁוּם דְּאָנּוּ סְהַדֵי שְׁחָשֵׁב גַּם בְּשַׁחֲטָה. וְכִן בְּקִדְשִׁים גַּבֵי פִּיגּוּל בְּעֵי דִּיבּוּר עֵתוֹ ב"מ מ"ג ע"ב.

ולנה בקדושים נ' מוכיח מגט מעושה דדברים שבלב א"ד ולא מגיטין דעלמא משום דהכא לא שייך לומר אנו סהדי שנתנו ברצון דאדרבא אומדנא קרובה יש שלא נתן ברצון במחשבתו כיון שאנסוהו.

ולנה משני משום דמנה להשמוע דברי חכמים אמדינו דעתיה שרוצה באמת נידוע סברת הרמב"ם בזה. ולפז"ק מה מיייתי מסבור שהיא פהנת דהא מקדש סתם ומחשבה שפותרת דבריו לגמרי נדאי לא מהימנינו ליה אף לעשות ספק כמש"ל דאנו סהדי וע"כ צ"ל דאיירי שגילה דעתו קצת שמקדש בשביל שהיא פהנת וכמש"ל.

ודמיייתי מהא דבלבי הנה להתקדש י"ל דשם הוא אמר ע"מ שאני פהן ולא היא והיא לא אמרה פלום ושפיר אין מחשבה זו סותרת מעשיה וכן איתא בב"מ ס"ו ע"א דכשהמוכר מתנה טובת הלוקח הוי פטומי מילי בעלמא.

ובכ"ז הכא הוי קדושין מפני שאמר זה בתנאי גמור בשעת קדושין ואכמ"ל בזה. אבל עכ"פ אי שבלב הוי דברים שפיר יכולה לומר בלבי הנה להתקדש.

והאב"מ סי' כ"ז סק"ו נתקשה בזה דהא ליכא עדים על מחשבתה ולפמ"ש לק"מ דקבלתה סתם ולא התנתה מוכח קצת שלא הקפידה ע"ז: וכן מפירש אה"כ דמיייתי מהא דמעילה נדחי שאני התם דלמפטר נפשיה מקרבן קאתי.

וקשה מה בכך מ"מ אף נאמר לו להביא חולין לעזרה שפא האמת אתו וע"כ צ"ל הפוננה כמ"ש כיון דאנו סהדי שנתחייב קרבן לפנינו לאו כל פמיניה ואיירי שהיה בעדים ומדחה דהו"ל להאמינו במגו דנזפרתי.

ואף דבעלמא ל"א מיגו במקום אנו סהדי. מ"מ הכא מאמינים אותו וכדאמרינו בכריתות י"ב דנאמן במגו במקום עדים לענין קרבן ואף לרבנו במקום שיכול לתרץ דבריו שבלבו הנה פה.

ולא מיבעיא לפירש"י בקדושין ותו' במעילה כ"א וריטב"א בחי' בקדושין שיש שם שני פיסים או שני חלונות ע"ש. שפשוט דהוי מתרץ דבריו וכמוכן.

אלא אף לרמב"ם רפ"ז מה' מעילה שכתב שהטעות הנה מחלון למגדל מ"מ י"ל שמתרץ דיבורו שנקשל בלשונו דכ"ע מודים בזה כמ"ש התו' בפסחים ס"ג ע"א והר"ן קדושין נ'. ולבד זה גם על המחשבה עצמה מיקרי מתרץ וגם האי אנו סהדי אינו פמו דעלמא ושפיר מוכיח דדברים שבלב לא הנינו דברים ויש לי אריכות בזה אף אין העת מספמת לזה: עכ"פ בנ"ד שלא גילה דעתו קודם הגט לפני העדים ולא לשום אדם ולא חקר ודרש פלל ע"ז אמרינו שגמר ומגרש ואין לבטל הגט בשביל זה: יד) ולכאורה יש לדון בזה מצד מ"ש הח"צ סי' א' דבעי פוננה לגרש ולא סגי במה שיודע שניתנת בגט וחולק על המהרי"ט שם.

וא"כ בנ"ד לא פינון לגרשה וכבר הרגיש כת"ר ג"כ בדברי הח"צ. אבל באמת ז"א דא"כ בכל גיטין מנ"ל שפוננו לשם גירושין.

וגם דהא אין עדים על פוננתם ואין דבר שפערנה פחות משנים וכמש"ל שאין הודאתו מועלת בזה. וע"כ צ"ל שאין לנו רק מה שאנו רואים מה שהוא עושה.

וכ"כ בעונג יו"ט סי' קנ"ג שהאריה שם לבאר דגט צריה פנונה. ומ"מ פתב דכיון שאמר
ה"ז גיטה אין לה פנונה גדולה מזו.

וה"ז פדין תנאי שהזכרנו שצריה עכ"פ שגילה דעתו לפני עדים שבכנונה זו נותן הגט.
ואם נתן סתם אמרינו שנתן בכנונה כפי מעשיו ודיבורו שלפנינו כנ"ל.

ודברים שבלב לא הנינו דברים. דהא בקדושין משמע שאין לחוש אף לעצמו אם יודע
בעצמו שהקפיד דווקא על פהנת וקידשה אחר מ"מ מותרת לו דדברים שבלב לא הוי
דברים כלל וה"ה הקא אף שאומר הבעל שלא פינון לגירושין בכ"ז אין לחוש כלל כ"ז
שלא גילה זה לפני העדים.

ובפרט לפמ"ש התו"ב ב"מ מ"ג ע"ב ובכמה דוכתי דמתשבה היינו דיבור ע"ש א"כ ה"נ
אין לנו רק מה שמגיד בפיו וכן קי"ל סתם מתשבת כותי לע"ז וכן במין ומומר והוי
נדאונזבחי מתיים. וכן בחולין ל"ט ל"מ"ד הוכיח סופו על תחלתו הוי ודאי ואין שם ספק
שפא חשב באופן אחר דכ"ז הוי כאנן סהדי כמ"ל וה"ה הקא פינון שגירשה סתם אין
לנו לומר שחשב בלבו וכמבואר למעלה בס"ד: טו) ובאמת גוף דברי הח"צ צ"ל ע
דלענ"ד העיקר כמ"ש המהרי"ט בסי' ט"ז שא"צ פנונה בגט ונחליצה רק בעינו רצון
לעשות מעשה הגט ורצון להתייר בזה אבל שיכוין בשעת מעשה בפירוש להתייר אין
לנו.

וכ"ה פשוט לשון המשנה ביבמות קי"ב ע"ב שלזה חרש ושוטה אין מגרשים שאיש
אינו מוציא אלא לרצונו ולא קאמר מפני שאינו בר פנונה ורק משום שאינו בר רצון כי
דעתו דעת קלישתא וכמו במו"מ שאין דעתו דעת שלם.

וכן איתא בגיטין נ"ה באומר לעדים ראו גט זה שאני נותן לאשתי ואח"כ א"ל פנסי
שט"ח זה דהוי גט ומשום פסופא אמר לה. וקשה דהו"ל למיחש שפא לא פינון לשם
גירושין.

פינון דעכ"פ הוציא בפיו שט"ח. והו"ל עכ"פ לספוקי וכמ"ל בשם הרשב"א וריטב"א
ותורי"ד דאי נימא דברים שבלב הוי דברים הו"ל עכ"פ לספוקי בזה.

ולפמ"ש ל היינו אם גילה דעתו קצת. וה"נ הרי אמר פנסי שט"ח זה.

ועכ"ל דרק רצון בעינו. והרי הם עדים שנתרצה לגרשה ולזה לא איכפת לן אף שלא
פינון אז בפירוש להתייר.

דסתמא לשמה קאי אף שהרהר בשעת נתינה דברים אחרים וכמ"ש המהרי"ט שם.
ומכ"ש אי נימא דברי הרשב"א והריטב"א ותורי"ד הנ"ל כפשוטם שלא גילה דעתו כלל
ודאי דמוכח מזה שיש לחוש עכ"פ בכה"ג שפא לא פינון: טז) ובאמת שיש לדון בן בכל
גט דווקא לענין לחוש אם חשב בלבו היפוד מעשה שעושה כגון לבטל הגט או להטיל
בו תנאי שפיר נימא שאין לנו לחוש אף אי נימא דדברים שבלב ניהוי דברים שאין לנו
רק מה שרואים שעושה.

אָבֵל אִי נִימָא שְׁצָרִיף פְּנוּנָה א"כ לָא סְגִי בְּעֵשְׂוִיתוֹ סְתָם רַק שְׁצָרִיף שְׂנַדְעָה שְׁמִכּוּנֵי בְּפִירוּשׁ
לְהִתִּירָה בְּשַׁעַת נְתִינָה וּע"ז אִין עֵדִים כְּלָל וְהוּ"ל פְּמִגְרֵשׁ בְּלֵא עֵדִים וְגַם אָנּוּ סִהְדֵי גִרְאָה
דְּלֵא שְׁיִיף בְּזָה.

וְאִף שְׂאוּמֵר ה"ז גִּיטִיף. דְּהָא חֲזִינָן רוּב בְּנֵי קוּרִים וּמְתַפְלְלִים וְלָבָם בַּל עִמָּם כִּי
הַמְחַשְׁבָּה מְרַחֶפֶת תְּמִיד וְקָשָׁה לְהַחְזִיקָה בְּעֵנָן אַחַד.

וּכְבָר הוּעַד בִּירוּשְׁלַמִי הוּבָא בְּתוֹ ב"ב קס"ד ע"ב גַּם עַל הָאֲמוּרָאִים שְׁהִתְאוּנוּ ע"ז שְׁאִין
יְכוּלִים לְכוּנֵי בְּתַפְלָתָם. וְא"כ עכ"פ יֵשׁ לָנוּ לְחוּשׁ שְׁלֵא כִּינּוּן בְּשַׁעַת נְתִינָה מְמַשׁ פְּרָאוּי
אוּ שְׁנַצְרִיף לוֹ עכ"פ שְׁיֵאמֵר בְּפִירוּשׁ שְׁמִכּוּנֵי בְּלָבוּ לְזָה וְכַמוֹ הַסּוּפֵר וְהָעֵדִים שְׁצ"ל
בְּפִירוּשׁ שְׁמִכּוּנֵי לְשִׁמָּה וּלְשִׁמָּה גִירוּשִׁין וּכְבָר הָאֲרִיכוּ הָאֲחֵרוּנִים לְעֵנָן אִי צָרִיף לוֹמֵר
בְּפִירוּשׁ שְׁמִכּוּנֵי לְשִׁמָּה בְּדָבָר שְׁצָרִיף פְּנוּנָה.

וְעוּנֵי ב"ב מ"ק חיו"ד סי' צ"ג בְּזָה וּבְתִשְׁבֻּבָה מִבְּעַהֲמ"ח סְפָר סִידוּרוֹ שְׁלֵ שַׁבָּת וְנִדְפָס בְּרֵאשׁ
ס' שַׁעַר הַתְּפִלָּה ע"ש וְאֲכַמ"ל בְּזָה. וְלְזָה נִלְע"ד עֵינָר כַּהֲמַהֲרִי"ט שֵׁא"צ פְּנוּנָה רַק רְצוֹן
וְעֵנָן זֶה דוֹרֵשׁ אֲרִיכוּת וְאֲכ"מ כִּי בְּנֵי בְּלֵא"ה אִין לְחוּשׁ יוֹתֵר מִכְּכָל גִּיטִין כַּמֶּשׁ"ל: יז)
וְהִנְרָאָה מַה שְׁיֵשׁ לְפַקְפַק בְּנֵי דְאִין כָּאֵן רְצוֹן כְּלָל שְׁהָרִי לֹא נִתְרַצָּה לְגִרְשָׁה כְּלָל וְהוּי
כְּמוֹ בְּחִלְצָה שְׂאוּמֵרִים לוֹ בְּכָף אַתָּה כּוֹנֵסָה שְׁאִינוּ כְּלוּם כְּדֵאִיתָא בִּיבְמוֹת ק"ז.

וְכַתְּבוּ וְנִתְנוּ רַק לְפִנְחֵיָא בְּעֵלְמָא לְהִרְאוּת לְמִמְשַׁלָּה לְפִי טְעוּתוֹ וְלֹא גִרְעָה גִט מְשַׁאָר
שְׁטָרוֹת שְׁפִשׁוּט אִם נָתַן לוֹ שְׁטֵר מְכָר בְּאַמְנָה שְׁאִינוּ כְּלוּם וְכַמְפִּנְרֵשׁ בְּש"ס בְּכ"מ וְאִף
אִם עֵינֵי הַשְׁטֵר לֹא יִדְעוּ מִזָּה כְּלָל וְרַק שֶׁהִבְע"ד מוֹדִים ע"ז.

וְכַדֵּאִיתָא ג"כ בְּב"ק ק"ב בְּכוֹתֵב שְׁטָרוֹ עַל שֵׁם ר"ג לְפִנְחֵיָא בְּעֵלְמָא וְשֵׁם אִיתָא שְׁצָרִיף
לְהוֹדִיעַ לְעֵדִים לְפִי שֵׁר"ג א"י מִזָּה כְּלָל אָבֵל הֵכָא יוֹדְעִים שְׁנִינָהּ מִזָּה וְדָמִי לְנוֹתָן גִּט
לְאַשָׁה לְשֵׁם פְּקֻדוֹן שְׁפִשׁוּט שְׁאִינָה מְגוֹרֶשֶׁת וְכַמֶּשׁ"ל הֵר"ן בְּפ' מִי שְׁאַחְזוּ.

וְכֵן אִיתָא בְּגִיטִין כ"ד בְּנוֹתָן גִּט לְאַשְׁתוֹ בְּתוֹרַת שְׁלִיחַ לְהוֹלְכָה אִינָה מְתַגְרֶשֶׁת בְּנִתְיָתוֹ
ע"ש. וְהֵכָא גִרְעָה טְפִי דְגַם צְנוּנָתוֹ עַל כְּתִיבַת הַגִּט הִיָּה ג"כ רַק לְפִנְחֵיָא בְּלִי רְצוֹן לְגִט
גָּמוּר וְגִרְעָה מִגִּט מְעוֹשָׂה דְשֵׁם י"ל אֲגַב אֲנוּסָא גָּמֵר וּמְגִרֵשׁ שְׁהָרִי כּוֹפִים אוֹתוֹ לְגִרְשָׁה
כְּדִין מִשֵּׁא"כ הֵכָא הָרִי נִדְבָרוּ בִּינֵיהֶם בְּפִירוּשׁ שְׁלֵא יְהִי זֶה לְשֵׁם גִּירוּשִׁין כְּלָל.

וְכַעֲיִן זֶה כְּתָבוּ הַפּוֹסְקִים דְּאִף לְמ"ד מְצוֹת א"צ פְּנוּנָה מ"מ אִם כִּינּוּן בְּפִירוּשׁ שְׁלֵא לְצֵאתָ
לֹא יֵצֵא וְהֵכָא עֲדִיף טְפִי דְהָא בְּעֵי רְצוֹן כַּמֶּשׁ"ל וְהוּא לֹא נִתְרַצָּה כְּלָל וְאִף שְׁלֵא הַזְכִּירוּ
זֶה בְּשַׁעַת הַגִּט מ"מ כִּינּוּן שְׁנַדְבָרוּ כֵּן בִּינֵיהֶם שְׁבִשְׁבִיל זֶה יַעֲשׂוּ הַגִּט וְדֵאִי שֵׁע"ד כֵּן נַעֲשָׂה.

וְכֵן כְּתָב הַמְבִי"ט ח"ב סי' ל"ז שְׁאֵם נִדְבָרוּ בִּינֵיהֶם שְׁיֵהִי הַגִּט עַל זְמַן אֲמֵרִינָן שְׁכוּתֵב
וְנוֹתָן עַל דַּעַת מַה שְׁנִגְמֵר בִּינֵיהֶם מְקוּדָם ע"ש וְהֵכָא עֲדִיף טְפִי דְשֵׁם י"ל דְהוּ"ל לְהִתְנוּת
כִּינּוּן דְהוּי גִט גָּמוּר וְהֵכָא שְׁאִין דַּעַתוֹ לְשֵׁם גִט כְּלָל בְּגוּף הַכְּתִיבָה וְכַמֶּשׁ"ל וְרַק לֹא הַזְכִּיר
בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה שְׁהָה יָרָא שְׁיִתְנוּדַע רְמָאוֹתוֹ לְפִי טְעוּתוֹ.

וּלְפ"ז אִין זֶה גִט מְוִטְעָה שְׁאִין כָּאֵן טְעוּת כְּלָל רַק שְׁמִתְחִילָה עֲשָׂהוּ לְגִט אֲמָנָה וְלְפִנְחֵיָא.
וּמ"ש הַרְשָׁב"ם בְּב"ב מ' ע"ב שְׁאֵם אֲמֵר מְקוּדָם שְׁהַגִּט שְׁיִתָּן יְהִי בְּטֵל בְּכ"ז אִם נָתַן הוּא
קֵיָם הִינּוּ כְּדִקְאָמֵר שְׁם הַטְעָם שְׁכִינּוּן שְׁאִינוּ אָנוּס.

למה ליה ליתן ולבטל לא יתנונו כלל וע"כ שנתנונו ברצון. אבל בנ"ד דאיכא טעמא שלנה נתנו שפיר בטל.

וכן קיי"ל בענין קדושין באהע"ז סי' כ"ז וסי' מ"ב שאם פינונו לשחוק לא הני קדושין כלל רק שאם קודשה סתם א"נ שפיונו לשחוק ועני"ב מ"ק סי' נ"ט בזה. ובחז' ליבמות הקשיתי בזה על פירש"י שם ל"ז ע"א שפירש דלהכי הפותים ספק ממזרים משום דס"ל שאין מקדשין בכסף ושטר.

והקדושין חושבים שאינן קדושין וכ"כ הנ"י שם. וקשה דכיון שחושבים שאינם קדושין א"כ באמת אינם קדושין שהרי גלוי לכל שלא פינונו בזה להתקדש לגמרי פינו שכו דעת הפותים.

וכעין זה איתא בב"מ ק"ד באנשי אלפסנדריא שלא היו חושבים קדושיהם לקדושין גמורים לפי שהיה דרפם לכתוב בכתובייתהם לכשתפגסי לחופה תיהוי לי לאנתו. ואיתא שם בשטמ"ק שאף שלא נכתב בכתובה הוי כנכתב פינו שדרפם כן ע"ש.

וכ"ש בכותים דס"ל שע"פ דין אין ממש בקדושי כסף ושטר. והו"ל לפרש כפשוטו שב"ד שלקח טועים באיזה פרט בגו"ק ודנין שלא כדיו ועי"ז הו ממזרים.

וצ"ל בדעת רש"י והנ"י דמ"מ היו קצת מהם שסברו דהני קדושין וע' יומא י"ט שנהגו הצדוקים שהפירושים. וע' גדה ל"ג וגישין י' בכותי חבר ועדיין צ"ע בזה.

ועכ"פ מוכח ג"כ מהא דב"מ ק"ד דהיכא שלא פינונו לקדושין גמורים אינו כלום אף שלא גילו דעת בפעולת קדושין: יח) ונראה דאף דבעלמא בעי תנאי גמור או שיגלה דעתו עכ"פ בפעולת הגט לפני עדים כמש"ל היינו פשוטן גט גמור רק שמטיל איזה תנאי בזה.

וכן אם הוא חפץ דנוקא בגילוי דעת זה ולא היא. אבל היכא שאומר מתחילה שאינו נותן הגט כלל בתורת גט גמור ונדברו שניהם ביניהם כף לאיזה סיבה ודאי שא"צ כל דיני תנאי כלל בזה ואין בגט ממש.

והסברא בזה דהא פתבו התוס' בכתובות נ"ו ושאר פוסקים הטעם דבעי בתנאי כל דיני תנאי דב"ג וב"ר משום דמסברא לא הוי אמרינו שהתנאי יבטל המעשה שעושה ואין מעשה לחצאין.

וברק חידוש הוא שאנו למדין מב"ג וב"ר דמהני תנאי ואין לה בו אלא חידושו ע"ש. ונהי בגילוי דעת לחוד ומכ"ש אם לא גילה דעתו בפעולת מעשה ממש ודאי שהמעשה קיים.

וכ"ז שייך רק בעושה המעשה פראוי רק שמטיל תנאי בזה ורוצה שתהי המעשה בפרט אחד קיים ובפרט אחד בטל. אבל היכא שאומר מתחילה שאינו חפץ כלל שתתקיים המעשה ועושה זה רק מעשה קוף בעלמא ודאי שא"צ שום דיני תנאי כלל כי זה א"צ ללמוד מב"ג וב"ר דנודאי כל שעושה רק לאמנה ופנחיא אין בו ממש.

וע' תוספתא פ"ב דקדושין הובאה ברי"ף פ"ק דקדושין דאמרינו דקודשה על דעת דבריהם הקודמים וה"ה בגט: יט) ובזה מיושב מה שקשה לכאורה דקיי"ל גט מעושה שפסול רק אי מעושה כדיו ע"י ב"ד אמרינו דמסתמא ניחא ליה לשמוע דברי חכמים וכהסבר הרמב"ם שהנפש רוצה לקיים המצוה.

וְקָשָׁה תִּפְּוֹק לִיהָ שְׂאִין פָּאן דִּינֵי תְּנַאי וְגִילּוּי דְעֵתָא לָאוּ כְּלוּם הוּא. וּמִצְאֵתִי בְּחַי' הָרִשְׁבָּ"א קְדוּשִׁין נ' שְׁהַקְשָׁה פִּן וְתִירֵץ שְׁזָה הֵנִי כְּדָבָרִים שְׁבִלְבּ הַגְּלוּיִם לְכָל הָעוֹלָם.

וְהוּא דִּוְחַק לְכַאוּרָה דְהָא יֵשׁ מְקוּם לֹוּמֵר דְּאֵגֵב אֲוֹנָסָא גְּמַר וּמְגַרְשׁ. וְכִדְאֲמַרִּינֵן בְּב"ב מ"ח וּבִפְרָט בְּגֵט מְעוֹשָׁה כְּדִין ע"י עוּע"ז שְׁפָסוּל כְּדַאִיתָא בְּגִיטִין פ"ח דְּרַב מְשַׁרְשֵׁיא כְּדוּתָא הִיא ע"ש.

וּבְזָה בְּנוּדָאי אִין גְּלוּי לְכָל הָעוֹלָם. דְּאֲפָשֵׁר מִתְּרַצָּה בְּאַמְתּ בְּאֲשֶׁר יוֹדַע כִּי בְּסוּף יִכְפוּהוּ ע"יב"ד.

אָבֵל לִפְמ"ש א"ש דְּכִינֵן שְׂאִינוּ נוֹתֵן הֵגֵט בְּרַצוֹן כָּלֵל. בְּזָה א"צ דִּינֵי תְּנַאי וְסָגֵי בְּגִילּוּי דַעַת בְּעֵלְמָא כְּנ"ל.

וְהָא דְּגִילּוּי דְעֵתָא בְּגֵט דְּגִיטִין ל"ד אִינוּ שְׁיִיכּוּת לְכָאן יְעו"ש בְּסוּגָיָא. וְעַפ"ז יֵשׁ לִינִישׁב דַעַת הָרַמְבַּ"ם פ"ב מֵה"ג שְׁפָסֵק כַּר"מ דְּגֵט מְעוֹשָׁה כְּדִין ע"י א"י כְּשֶׁר מִן הַתּוֹרָה.

וְהִקְשִׁי כָּל הַפּוֹסְקִים עָלָיו דְּהָא אֲמַרִּינֵן בְּגִיטִין פ"ח כְּדוּתָא הִיא. וְלִפְמ"ש א"ש דַּס"ל לְהַרְמַב"ם דְּכִינֵן שְׁהוּא כְּדִין אִינוּ גְּלוּי לְכָל הָעוֹלָם כְּנ"ל.

וְגִילּוּי דַעַתוֹ שְׁמַקְוֶדֶם ס"ל דְּלָא חֲשִׁיב גְּלוּי דַעַת כָּלֵל כִּינֵן שְׁלֵא אָמַר זָה בְּשַׁעַת הֵגֵט אֲמַרִּינֵן שְׁנִתְרַצָּה לְקַיִים כְּדִין וְכַמְבּוֹאֵר בְּרַמְבַּ"ם שֶׁם הַסְּבָרָא. וְדִקְאֲמַרִּינֵן בְּגִיטִין דַּר"מ כְּדוּתָא י"ל דְּהִינֵנוּ מִשׁוּם דְּלִשׁוֹן שְׁמוּאֵל שֶׁם דְּקָאֲמַר פְּסוּל וּפּוֹסֵל מְשַׁמַּע דְּהִי רַק דְּרַבְּנָן וְכִדְאֲמַר שְׁמוּאֵל בְּדָף כ"ד ע"ב דְּכָל פְּסוּל הֵנִי הֵכִי וְקַמ"ל הֵכֵא בְּלִשׁוֹן וּפּוֹסֵל דְּהִי רַק רִיחַ הֵגֵט וְכִדְאֲמַר בְּשְׁלֵא כְּדִין אֲפִילוּ רִיחַ הֵגֵט אִין בּוּ.

וְלַר"מ הֵנִי גֵט גְּמוּר מְדַאוּרִיָּתָא. וְסְבָרָא דְּפִלִּיג ר"נ א"ר עַל ר"מ י"ל דַּר"נ לְטַעֲמִיָּה בְּכַתְּוּבוֹת צ"ז לְפִירֵשׁ"י שֶׁם דַּס"ל זַבִּין וְלֵא אִיזְטְרִיָּד זִוְזִי הֵנִי זְבִינָא מְעַלְיָא וְרַק בְּקַאי אַרְבֵּי בְּעַקוּלֵי בְּטַל מְקַח ע"ש.

וּבְאֲשֶׁר זָה דּוֹרֵשׁ קִצָּת אַרְיִכוּת לְבָאֵר זָה וְאִכ"מ. לְזֹאת אֲקַצֵּר בְּזָה.

וּבְאַמְתּ לַר"מ יֵשׁ לְתַרְץ קוֹשְׁיָתָא הַש"ס דְּשְׁלֵא כְּדִין יְהֵא פּוֹסֵל לְכַהֲנָה. דַּא"כ יֵשׁוּב חֲשִׁישׁ שְׁתָּהָא תּוֹלָה א"ע בְּעַפּוֹ"ם וּמִפְקַעַת א"ע מִבְּעֵלָה אִם בְּעֵלָה כַּהֵן דְּכִינֵן שְׁתַּפְּסֵל עָלָיו מִמִּילָא יְגַרְשָׁנָה אַח"כ.

אָבֵל בְּיִשְׂרָאֵל אִין לְחוּשׁ לְזָה כִּי לֹא נִחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל כָּף לְכוּף שְׁלֵא כְּדִין וְכִדְאֲמַרִּינֵן בְּכַתְּוּבוֹת ל"ו אִם הוּא הַחֲזוּק כָּל יִשְׂרָאֵל מִי הַחֲזוּקוּ וְע' גִּיטִין ס"ז שְׁמָא תִּשְׁכַּחֵר עֲדִים וְאִכְמ"ל בְּזָה.

וְעַכ"פ וְדָאי אִם דִּיבֵר מְקוֹנָדֶם עִם אֲחָד שְׁיִתֵּן לוֹ שְׁטֵר חַיּוּב אוּ מְכָר רַק בְּתוֹרַת אֲמִנָּה לְאִיזָה טַעַם שְׁיֵשׁ לוֹ בְּזָה. וְאַח"כ נִתֵּן לוֹ הַשְׁטֵר סְתָם בְּפָנֵי עֲדִים וְדָאי דְּהִי חֲסָפָא בְּעֵלְמָא בְּלֵי שׁוּם סְפֵק וְה"ה בְּקְדוּשִׁין וְגֵט הַדִּין פִּן וְכַנ"ל: (כ) וְלָזָה בַּנ"ד כִּינֵן שְׁשִׁנְיָהֶם מוֹדִים שְׁהֵגֵט נַעֲשָׂה רַק לְפִנְחִיָּא בְּעֵלְמָא וְדָאי שְׂאִינוּ כְּלוּם.

רַק כִּינֵן שְׂאִין עֲדִים בְּזָה וְדָאי אִם קִבְּלָה קְדוּשִׁין מֵאַחַר חוֹשְׁשִׁין לְקְדוּשִׁין וְכֵן אִם בְּעֵלָה כַּהֵן אֲסוּרָה לוֹ כְּגְרוּשָׁה גְּמוּרָה אָבֵל הִיא שְׁוִיָּא נִפְשָׁה חַד"א שְׁהוֹדִית שְׂאִין בְּגִיטָּה מִמֵּשׁ

וה"ז דומה למי שביטל הגט לפני אשתו בלא עדים שצריכה גט אחר פינן שהיא מודה ע"ז עס"י קמ"א ס' ס' בזה.

וה"ה הקא עדיין היא א"א לפי דברי נאסורה עד שתקבל ג"פ אחר מבעלה ואם אינו פהו תחזור לו. ויש מקום לדון להתיר גם לכהן פי באיסור נאמן אדם ע"ע וע' נו"ב מ"ק חאה"ע סי' נ"ח נ"ט בזה.

אף לדינא צ"ע וכ"כ הב"ש בסי' קמ"א שם גפי ביטול. ומטרדותי ההכרח לקצר באשר בנ"ד אין נ"מ פי מדברי כת"ר נראה שאינו פהו.

ונראה שא"צ קדושין אחרים דכיון שידורו יחדיו נאמנים ע"ע שלא יעברו על איסור פנויה במקום שיש להם מיגו דבידום שיקדש אותה. ובפרט שיש מקום לומר שיהיו נאמנים לגמרי ע"ז כמש"ל.

ויש להאריך בזה. ובכ"ז ראוי להחמיר שיקדשנה בלי ברכה.

אבל להנשא לאחר בלא גט אחר ודאי אסורה. וכן ראוי לשבר מתלעות עושי עול.

ולמעמד האמת ומשפט על מכונו: שוב ראיתי בשו"ת רעק"א מהדו"ת שנדפס מקדש שכתב להדיא בס"ס נ"ה לענין קדושין בכעין זה דנ"ד דלא הוי קדושין כלל ע"ש: סימן פז פבד ידידי הרב המאוה"ג וכו' מו"ה משה נ"י רב דק' יעדוואבנא: ע"ד אשר דרש כת"ר נידון גט שהגיע מנזארק על פאסט.

ומצאו בו פתמים בכמה מקומות. וניכר שנעשו מחמת לחלוחית ונראה שהוא מצד שעבר דרך ים ונעשה מלחלוחית האויר.

והנה מזה נעשה הפסק באות נ"ו בתיבת יומא הפסק הנראה להדיא. ומלמעלה מן ההפסק הוא כמו יוד בגדלו ורק לא בצורתו כפי שראיתי הגט ששלחו לי כת"ר.

וגם בהמ"ם ראיתי הפסק באמצע קו התחתון. וכתב כת"ר שהוא שעה"ד וחשש עיגון.

וביקש לדעת דעתי בזה אם ליתן הגט. ובאשר אני טרוד מאוד והמוכ"ז עומד עלי להשיבנו דבר פי לדבריו נחויז הדבר לשעה.

לזאת אכתוב בקוצר דעתי בזה: א) והנה גוף לשון מן יומא דנן ולעלם איתא בגיטין פ"ה ע"ב דאתקין רבא בגט לאפוקי מדר"י דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו. ותיקו לפרש שמגרש מעכשיו.

והנה ידוע שהרבה פוסקים פסקו כר"י. ע' אה"ע סי' קמ"ג קמ"ד וח"מ סי' רנ"ח.

וכוננת לאפוקי כפר פירש"י שם ובתוס' ע"ב ע"א דהיינו רק לשופרא דשטררא שלא יהא שום גמגום. ואף לרבנן דר"י כפר פירש"י שם דהיינו רק משום גזירה אטו גט שכ"מ כדי שיהיו הסופרים רגילים בו ע"ש.

וא"כ אינו תורף כלל רק תקנת רבא לכתוב פן. וא"כ ודאי שאינו מן התורף.

והמהריב"ל בס"ג סי' ס"ט פתב דכל מילתא דהוי רק לשופרא דשטר פשר אם לא פתבו. אבל דבר שהוא תקנה בשביל איזה חשש לדינא אף שאינו מן התנרף וכמו מן יומא דנן ולעלם פסול.

ורק אם נתגרשה בו תנשא. והיינו אם לא נשתנה עי"ז משמעות לשון הגט. ואם נשתנה המשמעות לא תנשא והאריד נשם בזה. ובגט פשוט סי' קכ"ו ס"ק צ"ה פתב. שאם לא פתב מן יומא דנן ולעלם לא תנשא בגט זה. ולפ"ז לדעת הפוסקים דאינו רק לשופרא כמש"ל פשר לגמרי אם דילגו.

ואף לדעת הסוברים לאפוקי מדר"י הוי רק טנפס כנ"ל. וכבר פתבו הפוסקים דבמקום עיגון הוי פדיעבד ומקילים בטנפס לתקנו אף ע"י סופר אחר בלי רשות הבעל.

וגם הא פבר פתב המ"מ וש"פ דאף הרמב"ם לא פסל רק בדבר שנשתנה משמעותו פגון וזין נראים פיודין. אבל לא במילתא אחריתי ע"ש שדעתם עיקר: ב) ועוד נראה דאף הרמב"ם פ"ד מה"ג וסייעתו שהחמירו אף בטעיה באיזה דבר בטנפס שפסול.

מודו בנ"ד דהנה הרמב"ן והר"ן וריטב"א פ"ב דגיטין ושאר ראשונים נתקשו למה גבי מחובר מקילינו בטנפס אף לכתחילה. ובחש"ו הכשירו בטנפס רק פדיעבד.

ובכותב טנפסי גיטין פסול אף פדיעבד. דאי גזרינו טנפס אטו תנרף ניגזר בכולהו. ותיקצו דמחבר הוי מילתא דלא שכיחא ולא גזרו בה רבנן. וחש"ו שכיח ולא שכיח לזה גזרו רק לכתחילה.

וסופר שיכתוב טנפסי גיטין שכיח טובא לזה גזרו אף פדיעבד. ולפ"ז נראה דנהי בטעיה באיזה דבר בטנפס ס"ל לרמב"ם שפסול דגזרינו אטו תנרף.

היינו משום דשכיח טובא שיטעיה הסופר באיזה דבר. אבל שיתקלקל אח"כ וינפסקו האותיות הוא מילתא דלא שכיחא.

ובכה"ג מודו כ"ע דלא גזרו. וגם הא הרבה פוסקים ס"ל דבטנפס יכול לתקן בכל גוונא. ורק פשהבעל מערער או שכתב בעצמו אין לתקן. אבל בנ"ד שניכר שנעשה אחר הפתיבה שרי לתקן לכו"ע: ועוי"ל עפמש"ל דהוי מילתא דלא שכיחא.

דלא חמירא הא דמן יומא דנן מגוף הזמן. דאמרינו בגיטין י"ח ע"א גבי תקנת זמן בגט פתיבה ואנחיה בכיסתיה מאי.

פירש"י ואח"כ גירשה בו א"כ הו"ל מוקדם ומה מועיל הזמן הפתיב בגט. ומשני לא מקדים אינש פורענותא לנפשיה.

ופי' הרמב"ן בב"ב קס"ז וכ"כ הג"פ סי' ק"כ סק"י בשם בעל השקלמה והפלו וביאר שם שכן דעת הרמב"ם גם כן וכן פתב הנ"י פ"ק דב"מ וכן פירש הבעה"ע במאמר זמן דהוי מילתא דלא שכיחא ולא גזרו רבנן.

וע"ש בַּרְשׁ"י שְׁם שְׁנֵי אֲנָה ג"כ כֵּן וְעַי רִיב"א שְׁם [וע' מל"מ פ"ד מה' מלנה ה"ד אי
אֲמַרְיָנוּ זֶה גַם בְּתַקְנָה. וַיֵּשׁ לְדוֹן מְהָא וְאִכ"מ] הָרִי מְפֹרֵשׁ בְּש"ס דָּאָף לְעֵנֵן זְמַן גּוֹפְיָה
שְׁנֵי תַקְלָל אַח"כ ע"י ז' שְׁעֵב הַגֵּט אֲצֵלוּ.

והו"ל פֶּאֱלוּ לֹא נִכְתַּב וְעוֹד גְּרוּעַ מְלֵא נִכְתַּב דְּהוּ"ל מְוֹקְדָם. מ"מ פֶּשֶׁר דְּל"ג בְּמִקְלָתָא
דְּל"ש.

וכ"ש בנ"ד שְׁנֵי נִכְתַּב בְּהַכְּשֶׁר גְּמוּר וְרַק נִתְקַלְקַל בְּדִרְךָ בְּאִנְפֵּן שְׁאִינוּ שְׁכִיחַ כָּלֵל. וְדַאי
שְׁפֶשֶׁר בְּלִי פִקְפּוּק.

וְאִף הָרֵאשׁוֹנִים שְׁמִפְרָשִׁים הַש"ס שְׁם בְּאִנְפֵּן אַחַר שְׁיֻנוּיָא דְלֹא מְקַדִּים מ"מ בְּגוּף הַסְּבָרָא
י"ל דְּלֹא פְּלִיגִי וְכַמ"ש הַרְמָב"ם וְר"ח גְּבִי חֲתָמָה הַזְמַן וַיְבַרְא לְהֵלֵן: ג) וְמָה שְׁיֵשׁ לְהַעֲרִיר
בְּזֶה דְלִכְאוּרָה קָשָׁה לְמָה כּוֹתֵבִין בְּגֵט שַׁע"י שְׁלִיחַ מִיּוֹמָא דְנָן.

דְּהָא עֵיקַר הַטַּעַם מְבֹרָא בְּש"ס סְגִיטִין פ"ה שְׁבָא לְהוֹרוֹת שְׁמִתְגַּרְשָׁת תִּיכָף מִיּוֹם הַכְּתוּב
בְּגֵט וְכַפִּירַשׁ"י שְׁם. וְא"כ בְּגֵט ע"י שְׁלִיחַ שְׁאִינוּ נוֹתֵן בְּיוֹם הַכְּתִיבָה.

א"כ לֹא שְׁיֵיךְ כָּלֵל לְכַתּוּב אוֹתוֹ. וְאֲדַרְבָּא מִיחֻזִּי כְּשִׁיקְרָא.

וּמִצָּאֵתִי בַּפ"ת ס' קכ"ו שְׁהִבִּיא בְּשֵׁם שׁו"ת הַלֵּק"ט ס' ל"ב שְׁאָף ע"י שְׁלִיחַ צָרִיךְ
לְכַתּוּבוֹ. נִרְאֶה שְׁהַרְגִישׁ בְּהַעֲרַתְנֵנוּ בְּזֶה.

אֲבָל אֵין הַסְּפָר הַזֶּה אֲתַנּוּ לְדַעַת טַעְמוֹ וְנִמְוִיקוֹ בְּזֶה. וְהַנִּרְאֶה בְּזֶה שְׁמָה שְׁאֵנוּ נוֹהֲגִים
לְכַתּוּבוֹ אִף ע"י שְׁלִיחַ.

הוּא עַפְמ"ש הַרְשֵׁב"ם בְּב"ב קע"ב ע"ב דְּמִיּוֹמָא דְנָן וַיִּלְעַלְמֵם שְׁבָגֵט הוּא כְּמוֹ שְׁכַתּוּב בְּגֵט
גְּרִשְׁתִּיךְ הַיּוֹם דְּאִיתָא שְׁם דְּכָשֶׁר. מְפֻנֵי שְׁכּוֹנֵנְתוֹ שְׁמִגְרָשָׁה מִיּוֹם שְׁבָא לִיְדָה.

וכ"כ הַבַּעַה"ע בְּמֵאֲמַר זְמַן וְרַק שְׁכַתּוּב שְׁם שְׁאִין זֶה זְמַן. אֲבָל הַרְמָב"ם פ"א מה' גְּרִוּוֹשִׁין
וְש"פ כְּתַבוּ דְגְרִשְׁתִּיךְ הַיּוֹם הַזֶּה כְּזֵמַן שְׁכּוֹנֵנְתוֹ בְּיוֹם יְצִיאָתוֹ.

וכ"כ הַבַּעַה"ה בְּמֵאֲמַר זְמַן בְּשֵׁם ר"י מִיג"ש וְרַבִּינוּ אֲפָרִים. וְכ"כ הַרְמ"ה בְּח' בְּב"ב שְׁם
וְכ"כ הַרְמָב"ן.

וּבְשֵׁטְמ"ק בְּשֵׁם ר"י וְרַא"מ. וְעַב"י ס' קכ"ז שְׁנֵי סִמְפֵּק לְכַתּוּב כֵּן לְכַתְּחִילָה.

הָרִי שְׁזֶה הַנִּי כְּזֵמַן גְּמוּר. וְלִזְה כּוֹתֵבִים אוֹתוֹ בְּגֵט ע"י שְׁלִיחַ דְּהוּ"ל כְּזֵמַן.

כִּינּוּן שְׁגוּף הַזְמַן אִינוּ כְּלוּם לְפִי שְׁנֵי נִכְתַּב הַרְבֵּה קוֹדֵם הַנְּתִינָה: וְלִפ"ז אֵין כּוֹתֵבִים אוֹתוֹ
בְּשִׁבִיל תַּקְנַת רַבָּא לְאִפּוּקִי מְדַר"י. דְּהָכָא לֹא שְׁיֵיךְ זֶה כִּינּוּן שְׁהַזְמַן מְוֹקְדָם.

וְרַק שְׁנֵי הַגּוֹ לְכַתּוּבוֹ מִשּׁוּם דְּלִהְיֵי כְּגִרְשָׁתִי הַיּוֹם כְּנ"ל. וּמְדִינָא א"צ לְזֶה כְּדַקִּי"ל בְּגִיטִין
י"ח וּבְשׁו"ע ס' קכ"ז דְּבָגֵט ע"י שְׁלִיחַ כְּשֶׁר מְוֹקְדָם.

וְהַנִּי רַק מְנַהֲגָא לְשׁוֹפְרָא דְשִׁטְרָא. וְשִׁפִּיר מְוֹתֵר לְתַמְנָן אִיזָה מַחֲקָא וְשִׁטְטוּשׁ כַּמְש"ל בְּשֵׁם
מְהַרִּיב"ל.

וְנִרְאֶה שְׁזֶהוּ כְּזֵמַן הַרְשֵׁב"ם שְׁהַזְפָּרְנוּ שְׁפִירַשׁ כְּזֵמַן מִן יוֹמָא דְנָן כְּמוֹ הַיּוֹם ע"ש. וְקָשָׁה
דְּהָא בְּכָל גֵּט כּוֹתֵבִים זְמַן וְא"כ פִּירוּשׁוֹ פְּשׁוּט מִן יוֹם שְׁנֵי נִכְתַּב בְּגֵט.

אָבֵל פִּנּוּנַת הַרְשָׁפִים לְפָרֵשׁ מֵהַ שְׁפוּתָבִים כִּן בְּכָל גִּיטִין אֶף שֶׁהוּא מְוַקְדָּם. כְּגוֹן שְׁנֵימֵן עֵי שְׁלִיחַ אוֹ עֵי עֵידי מְסִירָה כְּמִבְּנֹאֵר בְּרֵא"ש פ"ב דְּגִיטִין שְׁפָשֵׁר אֶף שְׁנִכְתָּב קוֹדָם הַמְסִירָה.

וּכ"כ שֵׁם רְשָׁפִים וְהַתּוֹסֵ' וְהַבְּעָה"ע בְּשֵׁם ר"י מִיג"ש וְרֵא"פ דְּלֵר"א דְּע"מ כְּרֵתִי כְּשֵׁר בְּלֵא זְמַן וְה"ה לְמִוּקְדָּם וּכ"כ הַרְבֵּה פּוֹסְקִים וְעַג"פ סִי' קכ"ז סק"ד שֶׁהַכְּרִיעַ פֶּן לְהִלְכָה בַשְּׁעָה"ד. וּמ"מ פּוֹתְבִים בָּהֶם לְשׁוֹן זֶה דְּמֵן יוֹמָא דְּנָן.

וְע"כ פִּירוּשׁוֹ דְּהַגְוִי פְּהִיּוּם כְּנ"ל. וְא"כ אֵינּוּ אֶלָּא שׁוּפְרָא דְּשִׁטְרֵי כְּנ"ל.

אֶף י"ל דְּנִהִי שֶׁהַפִּירוּשׁ הוּא כְּנ"ל. בְּכ"ז עֵינְקֵר כְּתִיבְתוֹ הוּא מְצַד תְּקִנַּת רַבָּא שְׁיֵהוּ הַסּוּפְרִים רְגִילִים בּוֹ כְּפִירֵשׁ"י בְּגִיטִין פ"ה ע"ב: ד) וְעוִי"ל דְּהָא דְּעַת הַרְמַב"ם פ"א מֵה"ג וְהוּבָא בַש"ע סִי' קכ"ז וְהַכְּרִיעַ כִּן בַּג"פ שֵׁם לְהִלְכָה שְׁאֵם חֲתָף הַזְּמַן אַחֲרֵי הַפְּתִיבָה הוּא כְּשֵׁר אֶף לְכַתְּחִילָה וּכ"ד הַר"ח הוּבָא בְּכ"מ וּב"י שֵׁם.

וּמִבְּנֹאֵר שֵׁם הַטַּעַם דְּלֵרְמָאֵי לֹא חִיְיִשִּׁינּוּ. פִּירוּשׁ וְהַגְוִי מְיִלְתָּא דְּלֹא שְׁכִיחָא וְלֹא גְזָרוּ בְּכַה"ג ע"ש.

וּלפ"ז ה"ה בְּנ"ד דְּהַגְוִי מְיִלְתָּא דְּל"ש לֹא גְזָרוּ. וְלֹא גְרַע מְאֵלוֹ חֲתָף כָּל הַזְּמַן.

וְגַם דְּלִפְמִש"ל דְּגַרְשָׁתִּיף הַיּוֹם הָיָה כְּזִמְנָא. א"כ ע"כ צ"ל דְּהָא דְּגִזְיָה לְזְמַן דְּבַש"ס דָּף י"ז ע"ב אֵינְרִי שְׁחַתָּף גַּם תִּיבּוֹת מִיּוֹמָא דְּנָן.

דַּאֲלַת"ה ל"ל לְשִׁנּוּיֵי לְרַמָּאֵי ל"ח. תִּיפּוֹק לִיהַ שְׁיִשׁ בּוֹ זְמַן דְּהִינּוּ מִיּוֹמָא דְּנָן כְּנ"ל.

וְע"כ דְּאֵינְרִי שְׁגַם מִיּוֹמָא דְּנָן אֵינּוּ בּוֹ. וַיֵּשׁ לְהוֹכִיחַ קֶצֶת מְכָאן שְׁפָשֵׁר אִם לֹא כְּתַב מִיּוֹמָא דְּנָן.

דְּנִהִי דְּמֵן הַש"ס אֵינּוּ לְהוֹכִיחַ זֶה. דְּבַש"ס שֵׁם קְאָמֵר לֶה אֲבִי לְרַב יוֹסֵף וְאֵז לֹא נִהְגוּ עוֹד לְכַתְּבוּ.

דְּתִקְנַת רַבָּא הִיא בְּדָף פ"ה. אָבֵל יֵשׁ לְהוֹכִיחַ זֶה מִהַרְמַב"ם וּש"פ שְׁפָתְבוּ דִּין זֶה.

וּלְהַתּוֹסֵ' בְּגִיטִין ע"ב ע"א ד"ה הַכִּי דְּגַרְסֵי בְּדָף פ"ה רַב יֵשׁ לְהוֹכִיחַ זֶה גַּם מִהַש"ס כְּנ"ל. דְּהָא אֲבִי הוּא דְּקָאָמֵר בְּב"ב קע"ב דְּאָבָא שְׁאֵוֹל ס"ל כְּרַבְּנָן.

וְא"כ ס"ל דְּהַיּוֹם הִינּוּ זְמַן דִּידְיָה כְּמ"ש הַבְּעָה"ע וְהַרמ"ה שֶׁהַזְּפָרְנוּ. וְע"כ צ"ל דְּאֵינְרִי הִקָּא שְׁלֵא כְּתַב מִיּוֹמָא דְּנָן.

כִּי לּוֹמֵר דְּאֵינְרִי שְׁחַתְּכוּ ג"כ. הוּא דִּוְסַק דְּכָל כַּה"ג הו"ל לְפָרוּשֵׁי וְעַכ"פ הַפּוֹסְקִים הו"ל לְפָרֵשׁ זֶה.

וְא"ל דְּאֵינְרִי בְּלֵא עֵידי מְסִירָה לְפַמ"ש הַבְּעָה"ע דְּבְּלֵא ע"מ לֹא הָיָה הַיּוֹם כְּזִמְנָא ע"ש בְּמֵאָמֵר זְמַן. אָבֵל הַרמ"ה כְּתַב דְּאֶף בְּלֵא ע"מ הָיָה כְּזִמְנָא ע"ש.

וְא"כ מוֹכַח שְׁפִיר מְזָה כְּנ"ל. וְכֵן מוֹכַח מְגוּף דְּבָרֵי הַרמ"ה שְׁפָתְבוּ שֵׁם דְּבַע"מ א"צ זְמַן וּכְמַש"ל.

ומוכח דבע"מ פֿשר אף בלא מיומא דַן. דאי פֿתוב בו מיומא דַן א"כ יש בו זמן: הרי מוכח שפֿשר בלא מיומא דַן בע"מ.

וכן יש להוכיח מֿפֿל הפוסקים שפֿתבו דבע"מ פֿשר בלא זמן. אם נתפוס דיומא דַן הוי זמן.

א"כ ע"כ דאיירי שלא נכתב בו מיומא דַן. אלקא דכֿשר בכה"ג.

שוב אחר פֿותבי כ"ז ראיתי בתו"ג ס"ס קכ"ז שכתב דבזמן אין להחמיר בטעות ונפסקים או דבוקות. יעו"ש טעמו מדמצינו כֿמה דברים שפֿשר בטעות בזמן מֿפני שְהוא טעות דמוכח.

ולפ"ז גם ביומא דַן הדין כן דלא עדיף מתקנת זמן וכמש"ל. ולפמש"ל בלא"ה אינו מן התנרף לעננו זה: ה) ובאמת קרוב בעיני לומר שלא תיקן רבא מיומא דַן רק בגט שפֿתוב בו יום הפתיכה על דעת ליתנו בו ביום.

אבל בגט שאין בו זמן או שרוצה לשלחו ע"י שליח שזמן אינו יום הנתינה לא שייך כלל מיומא דַן. רק שנוהגים שלא לשנות נוסח הגט.

וכמו שפֿתבו האחרונים בכמה דברים שלא לשנות נוסח פתיכת הגיטין. ואפֿשר שזהו טעם הלבוש שהובא בג"פ שכתב דמיומא דַן הוי רק מנהג.

והיינו לפי שאצלינו אין נותנים גט בלא ע"מ. ואומרים הנוסח בפירוש שתהא מגורשת מעכשיו א"כ זה עדיף מיומא דַן.

כי הזמן בגט אינו ברור שניתן בו ביום. ובפֿרט לפי דעת רוב הפוסקים דבע"מ א"צ זמן כמש"ל ומינשב שפיר לפ"ז קושיותינו.

דבגזייה לזמן או בע"מ שא"צ זמן א"צ לכתוב כלל מיומא דַן לפי שאין נ"מ בזה. וממילא מבואר דבגט ע"י שליח אינו רק לשופרא דשטר א ומנהג בעלמא.

ובנודאי אין פסול אם נולד בזה אינה נפסק או מחק. ורק באפֿשר הוא דבר חדש שלא ראיתי עוד בראשונים סמך לזה.

ואין העת פנויה לזאת אינני קובע עוד מסמרות בזה. אף כי הוא דבר המסתבר מאוד בע"ה: ו) ובאמת בגוף דין זמן צ"ע טובא שתפסו כל הפוסקים שהוא מן התנרף בגט.

והא אינו רק תקנת חז"ל משום בת אחותו כדאיתא בגיטין י"ז. והא דתנו בגיטין כ"ו בכותב טופסי גיטין שנינים הזמן.

הא מפורש בש"ס שם הטעם כדי שלא יהא מוקדם. ומקשה שם למה ניסח מקום הזמן בגט ארוסה ע"ש.

הרי מבואר שאין זה משום דבעי לשמה. ומצאתי בב"י סי' קכ"ה שנתעורר בזה בקונצור דהא הוי דרבנן.

ותירץ דאלמיה לתקנת חז"ל בזה דליהוי פתנרף. ותמהני דמנ"ל להפוסקים לחדש זה פינון שלא נזכר בש"ס דליהוי פתנרף.

וממלשנה דדף כ"ו אין ראיה כמש"ל. ונראה ראיה מירושלמי פ"ג דגיטין ה"ב דלא הוי פתורף לעגנו לשמה ומחנך וכדומה.

דאיתא שם פתב פולו לשמה ושם האישי והאשה שלא לשמה פסול. כתב פולו שלא לשמה ושם האישי והאשה לשמה פשר.

הרי שלא הזכיר בזה זמן פלל. והינו כמ"ש דלעגנו זה לא הוי זמן פתורף פלל.

וכ"כ הריטב"א בגיטין פ"ו שתקנת זמן אינה תקנה קבועה ע"ש. ועוד דהא בשינה שמו ושמה פסול לכ"ע בלי שום הכשר.

וגט מוקדם פשר ע"י שליח לדעת הרבה פוסקים עס"י קכ"ז. וכן בדיעבד לדעת כמה פוסקים פשר.

ואין בו זמן אם נשאת לא תצא הרי שאינו פתורף. וכ"נ בגיטין פ"ו דקרי שם לזמן טנפס ע"ש.

ומפורש שם דל"צ בזמן לשמה. מדסגי בזמן אחד לכולם.

ומבואר שם בפסגיא פ"ז ע"א דאחד לכולם לא מיקרי לשמה ע"ש. ויש להאריך בזה אף אכ"מ וגם אין העת מסכמת לזה: ז) ועכ"פ בנ"ד הרי דעת האחרונים בסי' קכ"ה סט"ז ובסי' קכ"ו סמ"ט ובסדרי גיטין שבטנפס פשר בלי שום פקפוק.

ובפרט לפמ"ש דלא ליהוי אף בטנפס בזה. ובג"פ סי' קכ"ו ס"ק צ"ה הביא בשם הלבוש שכתב דכתיבת מן יומא דגון אינו אלא מנהג.

ותמה עליו. ונראה דעתו כהפוסקים כר"י דזמנו של שטר מוכיח עליו.

והוי רק לשופרא דשטרא כמש"ל. ועוי"ל בזה.

רק באשר אין הלבוש ת"י לא אאריף בזה. וא"ל דבנ"ד נשתנה העגנו כי יש לקרוא מן יימא.

והוי לשון אמירה בלשון ארמי פידוע או שפפרש כמו מאן יימא. וכמו מי יאמר.

נדא דהא כמה שגשאר מלמעלה אין בו צורת יוד כפי שראיתי הגט. ועוד נראה דבלא"ה אין לחוש.

דקצה הניו שגשאר תחת ההפסק מורה לכל שהיה ניו רק שגפסק. ולא יטעו לומר שהיא יוד מתחילה.

וכעין זה איתא בא"ח סי' ל"ב סכ"ה שכתבו הפוסקים שם שצדיק שגפרד היוד מלמעלה פסול מפני שיש לו צורת אות יוד ונון. אבל אלה או שין שגפרד יוד שלהם פשר כי אף שיש לו צורת יוד.

מ"מ מה שגשאר מן האלה או השין מוכיח עליו שאינו יוד בפ"ע ע"ש. וה"ה הכא.

וכעין זה תגן בכלאים פ"ב מ"ז בראש תור חטים נכנס בתוך של שעורים מותר מפני שהוא נראה פסוף שדהו. והינו שמצדפים אותם לערוגה והיא של חטים.

וכן איתא שם עוד בפ"ג מ"ג ע"ש. וכה"ג עוד בפ"א פ"ו מ"ג ראשי שורות העומר
שפנגדו מוכיח.

פ"א שאם שכח עומר והוא בראש שורה אחרת אינו שכחה. לפי שמצטרפין אותה לשורה
היא שעדיין לא עימר אותה וע"ש בר"ש מ"ד ב"ה.

וה"ה ה"א נצרך היוד לקצה הנשאר ל"ו. ולא לתשובו אות בפ"ע ולפסלו והקצה ישאר
בלי שום הוראה.

וכה"ג איכא טובא בש"ס דהיכא דאיכא הוכחה לא חיישינן לטעות נאקצא. ועוד דהא
קיי"ל בא"ח סי' ל"ב סט"ז וסכ"ה ובב"י סי' ל"ו שם מבואר מדברי מהרי"ק וריב"ש
דאף שגפסק להדיא.

מ"מ שם אות עליו לענין שנקרא כסדרן. הרי ששם אות עליו.

ואף שמבואר שם דמ"מ צריך לתקנו ולא מהני קריאת תינוק דלא חכים ולא טיפ"ש. היינו
רק שם דבעינן צורת אות אשורית.

אבל בגט בעי רק שיקראוהו פראוי באיזה כתב שהוא בטופס. שפיר סגי במה שניכר
לכל שהוא נ"ו עם הצירוף שמתחתינו.

וכעין המבואר בסי' ככ"ה סט"ז אם נכתב האלף למד מישראל ביחד שרי. כיון שהתינוק
קוראו פראוי והוא מן הטופס פשר אף בלי עיגון ובתנ"ך אף במקום עיגון.

ע' יש"ש גיטין פ"ט סי' כ"ג שכ"כ הטעם משום שתינוק קורא פשר בגט אף שאינו קדין
כתב אשורי פראוי. וכן בגפסקים שם מכשירים בטופס יעו"ש.

ועב"ש סי' ככ"ו סק"מ דאף בגשתנה פנונת המלה אם לא נשתנה פנונת הגט פשר וע"ש
בח"מ. ומבואר שם בסמ"ז דכשר נפסק אף בתנ"ך במקום עיגון וע"ש בב"ש.

ובב"ד ה"י מקום עיגון ושעה"ד. ודעת המאירי הובא בב"י א"ח סי' ל"ב ס"ט והד"מ כ'
שם שכ"ה דעת הטור שאות שגפסק מראים אותו לתינוק ואם קוראו פראוי אף בצירוף
מה שמתחת ההפסק פשר.

ואין פסול רק פשהפסק גדול כ"כ עד שאין התינוק מצרף יחד המתחון עם העליון.
וכ"כ הב"ח שם שהפסק פשר כל שנעשה אחר הכתיבה.

ושפיר שם אות עליו. ע"י חי' רעק"א שם שכ"כ בדעת הב"ח: ה) וע"ד הגפסק שבאות
מם.

הנה מפל מה שבארנו להכשיר ה"ו. ממנו נלמד להכשיר המם.

ועוד עדיף טפי דה"א אין בו צורת אות אחר כלל. ולבד זה נראה שפשר.

כי מי שם מדה וקצב לתחתית המם. ונהי שנתבאר בב"י א"ח סי' ל"ו מהברוך שאמר
שם הוא כמו כף נ"ו ושל"א יהא הפסק גדול בין ה"ו לקו המתחון בכ"ז אינו לעיכובא
ואין שיעור ל"ה.

והט"ז סי' ל"ב סקי"ז פתב צורת המם נון ניו ע"ש. ואף דמדברי המחבר שם אין ראיה
פי י"ל פנונתו שצריך לגרור קצת מהפך ג"כ.

פי אם ימחוק רק עד הפך יש חשש שימחוק מקודם רק הסתימה ויהי חק תוכות ע"ש.
אבל פשוטות הדברים הם כמ"ש הט"ז ומנ"ל לחוש לכה וגם בב"י לא נזכר חשש זה.

וכיון שגרר כל הני"ו הו"ל חק וריכות. וא"כ קשה על המחבר וט"ז דהא מבואר בב"י
דמם הוי כף ניו ועכצ"ל שאין קפידא בזה אם הוא רחב או קצר ובכל ענין צורת מם
עליו.

ועוד דגם אות כף עצמו אם תחתיתו אינו רחב כ"כ אין חשש כל שתינוק קוראו כף וז"ב:
(ט) היןצא מדברינו שמעיקר הדין פשר גט זה אף בלא תיקון כיון שהוא מקום עיגון
ושעה"ד. ומכ"ש שאפשר לתקנו.

רק שיש לחוש לשיטת הפוסקים דס"ל שלא יתקן רק אותו הסופר שהבעל צנה לו לכתוב
הגט ובב"ד אין הסופר לפנינו. לזאת יתן השליח הגט להאשה כמות שהוא ואם"כ יטלנו
ממנה ויתקנו הנפסקים ויחזור ויתנו לה וכן הובא באחרונים לעשות כן במקום שצריך
אינה תיקון.

ולכאורה יש לדון בזה ובכ"מ שזנזר פן בפוסקים דכיון שפבר הקנה לה הגט א"כ פבר
הוא שלה והגט בעיניו שיהא של בעל ומה בצע מה שישוב השליח לקחתו ממנה הא פבר
נפסקה שליחותו ונגמרו מעשיו וכדאיתא בפוסקים ס"ס קכ"ב שאם מסר הבעל הגט
לשליח לא עשאו שליח רק על גט זה ע"ש.

והא דאיתא פעין זה בש"ס גיטין ע"ח ופ"ב ופ"ד. היינו בבעל עצמו שפיון שנותנת לו
הגט בחזרה שוב הו גט פשר.

והלא גם מתחילה אמרינו בגיטין כ' ע"ב האשה פותבת גיטה ומקנה אותו לבעל ע"ש
ובתוס' שם. אבל בשליח לא שייך זה.

וכן אמרינו בדר פ"ד שפיון שקנאתו לפסול מכהונה צריך ליתלו ממנה ע"ש ובשליח לא
שייך זה. והא דאיתא בגיטין ה' ופ"ו בשליח שלא אמר בפ"נ ובפ"נ יחזור ויטלנו ויאמר
הינו משום שבאמת הגירושין שפיר חלים פראוי בנתינתו ראשונה רק שתקנו חז"ל
לחוש על קיום הגט עד שיאמר בפ"נ ובפ"נ ותקנו שלא להאמין השליח רק בשעת נתינה
כמ"ש התוס' שם.

לזה תקנו שמתחזיר לו הגט וכיון שהוא בידו וחוזר ונותנו לה נאמן וכה היתה תקנת חז"ל.
וכ"כ התוס' בדר פ"ד ע"ב וכ"ה בירושלמי פ"א ה"א ע"ש שזהו פנונת הירושלמי שם.

אבל במקום שיש פסול בגוף הגט מנ"ל לעשות כן. וצ"ל דבאמת אם הגט פסול לא
קנאתו כלל.

פי אדעתא דהכי לא שלחו להקנות לה הגט באופן שלא תתגרש בו. ויכול לומר לתקוני
שדרתיה ולא לעוותי.

ולזה שפיר מתזרת הגט כ"א הוא פסול לא קנאתו כלל כנ"ל ועיקר הנתינה הוא אחר התקוין. ורק בבעל עצמו אמרינו בדרך פ"ד שקנאתו לפסול מכהונה.

ורבי דקאמר בדרך ע"ח בכנסי שט"ח זה שייכול לומר אח"כ ה"ז גיטיף. צ"ל דס"ל שלא הקנה אותו כלל לה.

דלשון כנסי הני פפקדון וכ"כ ה"ר"ן שם דהני פפקדון. ומבואר בטוש"ע ס"ס קל"ח דבאמת אם א"ל זכי שט"ח זה צריכה לחזור ולהקנות לו ע"ש: י) ובאמת בגט שייכול לגרש בע"כ י"ל שפאר אף שלא קנאתו לגמרי כגון שאינה חפצה לקנותו דנהי שגזה"כ הוא שמתגרשת בע"כ אבל הנניר אינה קונה בע"כ וצריף רק שהבעל יסלק א"ע מהנניר כדאימא בגיטין כ' שא"י להתנות שתשיב לו הגט אבל הקנין שלה אינו מעכב.

ולהכי אימא שם שכתבו על אה"נ פאר דל"צ קנינה לגירושין וכן אימא בחידושי הרשב"א גיטין ע"ה שא"צ שתקנה האשה הגט ע"ש. ולפ"ז יש עצה שנקאמר לה שתכנין שאינה רוצה לקנות הגט אף שתתגרש בו.

וכ"נ בגיטין פ"ו בחמשה שכתבו גיטיהם על נניר אחד שיתנונו כאו"א לאשתו ע"ש. וקשה דהא כבר קנתה אותו ראשונה.

וא"ל שהיא תשוב להקנות הגט להשני וכן פסדר או שהראשון יתן לה ע"מ להתזיר דאימא בגיטין כ' דכשר בכה"ג. ז"א דכל כה"ג הו"ל לפרושי בש"ס ועכ"פ בפוסקים.

אבל העיקר דאיירי שאינה מכוננת לקנות הגט ובפרט בימיהם שהיו מגרשים בע"כ א"כ לא היה צריף לשאלה ולדבר עמה כלל אודות זה ולזה לא נחתו בש"ס ופוסקים לבאר זה כיון שמעיקר הדין א"צ כלל שתקנהו האשה כנ"ל.

ולפ"ז י"ל דבהא דכנסי שט"ח זה וכן בדרך פ"ב בחוץ לפלוני. א"צ להתזיר ולהקנות לו אם לא כיוונה כלל לקנותו.

והא דאמרינו פ"ד ע"ב שקנאתו לפסול מכהונה. הוא לאו דוקא קנין דאי נתפונה לקנות גוף הגט והוא נתפנין להקנותה אף חזקה דהתם מודה דלכ"ע צריכה לחזור ולהקנות לו וכדאימא בטוש"ע ס"ס קל"ח באומר זכי שט"ח זה דאף לרבי צריכה לחזור ולהקנות [ואף אי נימא שיש חולקים שם על הרמ"ה י"ל דהינו משום דאמר שט"ח זה בטל כל דיבורו דהני בשחוק בעלמא משא"כ כ"ע מודו].

וע"כ צ"ל דאיירי שלא פיונה לקנותו כלל. ואחרי כותבי מצאתי בגט מקושך אות רכ"ד שכתב ג"כ דבאומר חוץ מפלוני שצריף לחזור ולהקנות משום דקנאתו לפסול מכהונה.

והקשה דהא בהא דכנסי שט"ח ושלפתו מאחוריו א"צ להקנות דהא לרבי מהני באמירת הא גיטף לחוד וא"כ היכי מדמה להו הש"ס להדי שם ונשאר בצ"ע. ולפמ"ש א"ש בס"ד דבתרנוייהו ל"צ לחזור ולקנות אם לא קנתה הנניר וכגון שלא פיונה או שגירשה בע"כ או שהיה אה"נ וכמ"ל וע"ל סי' פ' אות כ"א מ"ש בזה בס"ד: יא) והרשב"א בחי' בגיטין פ"ד הקשה דכיון שקנאתו לפסול לכהונה איף חוזר ומגרש בו דא"א לגרש שני פעמים בגט אחד ונשאר בקושיא לדעת הסוברים דריח הגט פוסל לכהונה מה"ת ע"ש.

ולענ"ד פֿינן שׂאין פֿאן שׂום גֿירושין א"כ הָוֵי גַט גָּמור. וְרַק הַתּוֹרָה עֲשֵׂתָה מַעֲלָה בְּכַהֲנָה
שׁוֹנֵפֶסֶלְהַבְּכָה וּבְאַמֶּת אֵין לָהּ שׂום זְכוּת בְּגַט זֶה.

וְאִם אֵם כִּינּוּנָה לְקִנּוּתוֹ יְכוּלָה לְחַזֵּר וּלְהַקְנוֹת כַּמֶּש"ל. וּמָה שֶׁפִּירֵשׁ"י שֶׁשׁ שְׁזָכְתָה נִרְאֶה
דְּלֹאוּ דַּוּוּקָא הוּא וְכִנּוּנָתוֹ שֶׁעָשָׂה הֵגַט אֵיזָה פֿעֻלָּה וְכַמֶּש"ל.

וּעַפ"ז יֵשׁ לְפָרֵשׁ הִירוּשָׁלַמִי פ"ט דְּגִיטִין ה"ג דְּפִלְיָגִי רַב פֿהֲנָא וּר"א דר"כ דִּינִיק מִמְשַׁנָּה
שֶׁשׁ שְׁלֹא חָשׂוּ לְרִיחַ הֵגַט. וּר"א דִּינִיק שֶׁחָשׂוּ ע"ש.

וְהַפ"מ וְק"ע נִדְחָקוּ מְאוֹד וּפִירוּשֶׁם צ"ע ע"ש. וּלְפַמֶּש"כ א"ש דר"כ דִּינִיק פֿהֲרֵשֶׁב"א דְּאִי
קִנְאָתוֹ לְפִסּוּל שׂוֹב לֹא יוּכַל לְגַרֵשׁ עוֹד הַפְּעַם.

וּר"א ס"ל פֿש"ס דִּילֵן דְּאִי לֹא קִנְאָתוֹ לְפִסּוּל א"צ לְחַזֵּר וּלְיִטְלוֹ פֿלֵל יַעו"ש וְהַהֲכָרֵחַ
לְקַצֵּר וְעֵאזָה"ע ס' קמ"א סנ"א לְעַנְיָן אוֹמֵר לְשִׁלּוּחֵהוּ טָוֵל חֶפֶץ וְתָן לָהּ הֵגַט וְהוּא עָשָׂה
שְׁלִיחַ אַחֵר בְּמִקּוּמוֹ וְהַשְׁנִי נָתַן לָהּ הֵגַט שֶׁצָּרִיף הֶרְאִישׁוֹן לְחַזֵּר וּלְיִטְלוֹ לְפִי שֶׁשִׁינָה
מִשְׁלִיחֵהוּ ע"ש.

נִרְאֶה דְּבָזָה בְּטֵל הֵגַט לְגַמְרֵי וְלֹא קִנְאָתוֹ פֿלֵל וְכַעֲיֵן מִש"ל דְּהֵיכָא שֶׁשִׁינָה בְּשִׁלְיָהוּתוֹ בְּטֵל
הַקְּנָנִי וְיְכוּל לְחַזֵּר וּלְיִטְלוֹ. וְעַבְמַח"א ה"ג מָה שֶׁתָּמָה בָּזָה וְאִכְמ"ל בָּזָה.

וּלפ"ז נִרְאֶה דְּהָא דְּאִיפָא רִיחַ הֵגַט לְכַהֲנָה הֵינּוּ פֿשְׁעָשָׂה פֿן בְּעַצְמוֹ אוֹ הַשְׁלִיחַ בְּפִקּוּדָתוֹ.
אַבָּל אִם הַשְׁלִיחַ שִׁינָה בְּשִׁלְיָהוּתוֹ הֵגַט בְּטֵל וְכַשִּׁירָה לְכַהֲנָה וְהַנְּ"ל.

וְאַקְצֵר בָּזָה פֿי בנ"ד א"צ לְכָל זֶה פֿי מַעֲיָקָר הַדִּין הוּא פֿשֵׁר גָּמור אִף בְּלֹא תִּיקוּן וְסָגִי
פֿשְׁתַּחֲזוֹר וְתִשְׁיֵב לוֹ הֵגַט וְיִתְקַנּוּהוּ. וְהוּא יִמְסְרֵנוּ לָהּ עוֹד הַפְּעַם.

וְזֶה שֶׁכַּתְּבִי לְהַגִּיד לָהּ שֶׁלֹא תִּכְנִין לְקִנּוּתוֹ אֵין פֿדָאִי לְהַכְנִיס א"ע בָּזָה פֿי לֹא נִתְבָּרַר לִי
הַדְּבָר עַדִּינִי פֿל צָרְפוֹ וּבנ"ד א"צ לְזָה פֿנ"ל: סִימָן פַּח כְּבוֹד יִדִּי"נ הֵרָה"ג וְכו' מוה' אֶפְרַיִם
לִיב נ"י מו"צ כק"ק פֿאַרִיז יַע"א ש ע"ד אֲשֶׁר כָּתַב ר"ר פֿי א"א לְהַשִּׁיג גַּט רַק בְּאִנְפֵּן
שֶׁיִצְנָה בְּכַתֵּב יָדוֹ לְסוֹפֵר וְעֵדִים וּלְשִׁלִּיחַ לְעֲשׂוֹת גַּט וּלְיִתְנֵנוּ לְאִשְׁתּוֹ.

הֵנָּה בְּאֲשֶׁר הוּא שַׁע"ד גָּדוֹל מְאוֹד. אֲנִי מְסַפֵּים לְהַקְלֵל לְעֲשׂוֹת פֿן וְכַמוֹ שֶׁהוֹרָה פֿכָר הַג"פ
ס' ק"כ וְהַמַּהֲרֵי"מ ס' ל"ג לְמַעֲשֵׂה בְּכַה"ג.

רַק שִׁיאֵמֵר פֿן גַּם בְּפִי לְפָנֵי עֵדִים וְכַמ"ש הַמַּהֲרֵי"מ שָׁם. וְלֹא אֶאֱרִיף בְּגוּף הָעַנְיָן אַחֲרֵי
פֿי סוּף דְּבָר יֵשׁ לְסַמְּוֵה ע"ז פֿאַמּוֹר.

וְרִאִיתִי בְּעוֹנֵג יו"ט ס' קנ"ח שֶׁפֿקַפֿק בָּזָה לְחוּשׁ שֶׁמָּא יִבְטֵל. דְּעַיָקָר הַטַּעַם שֶׁלֹא חָשׂוּ
לְזָה הוּא מְפָנִי שֶׁצָּרִיף בִּיטוּל בְּפָנֵי שָׁנִים וְאָסוּר שְׁלֹא בְּפָנָיו.

וְכ"ז רַק פֿשְׁכָּר נִגְמַר מַעֲשֵׂה הַשְׁלִיחֵהוּ. אַבָּל בְּכַה"ג כ"ז שְׁלֹא הִגִּיעַ הַמְּכַתֵּב לְשִׁלִּיחַ לֹא
נַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ.

וְסָגִי בְּגִילּוּי דַּעַת לְחוּד לְבַטֵּל הֵגַט ע"ש בְּדְבָרָיו. וְלַעֲנ"ד לְבִיטוּל בִּינוּ לְבִין עַצְמוֹ אֵין
לְחוּשׁ.

דְּמוֹקְמִינֵן לִיָּה בְּחֻזַּקת כְּשֵׁרוֹת שְׁלֹא יִגְרוֹם קִלְקוּל שֶׁיִּבְטֵל וְהִיא תִּנְשָׂא שָׁם ע"י גַּט זֶה.
וְכ"כ הַתּו' גִּיטִין ב' ע"ב ד"ה דְּאִתְּנִיָּה שֶׁאֵינּוּ חָשׂוּד לְקִלְקָלָה וְכ"ה בִּירוּשָׁלַמִי פ"ק דְּגִיטִין.

וְשִׁיבְטֵל בְּפָנָי שְׁנַיִם כָּתַב שָׁם בְּעֶצְמוֹ שְׂאִין לְחוּשׁ דְּגַם בְּזֶה אֵיכָּא תַקְנַת חַו"ל שְׂלֵא לְבַטֵּל.
דְּזִיל בְּתַר טַעְמָא שְׂאֵאֲפִשֵׁר לְצִיאַת מְזָה קַלְקוּל וְה"ה הִכָּא וְכֵן קִי"ל בְּסִי' קַמ"א סַנ"ט שְׂאִין
לְחוּשׁ לְבִיטוּל רַק בְּמוּמָר.

וְגַם עֵיקַר סִפְרָתוֹ שָׁם צ"ע דְּבִאֲמַת מוֹעִיל בְּכָל גְּנוּנָא בִיטוּלוֹ שְׂמִבְטֵל אַף בְּנַעֲשֵׂה מַעֲשֵׂה
הַשְּׁלִיחוֹת וְכַמְבֹּנָאָר בְּש"ס וּפּוֹסְקִים שְׂאָם אָמַר לְשְׁלִיחַ הָנִי בִיטוּל בְּלֵא עֲדִים אָבֵל אֵין לָנוּ
לְחוּשׁ לְזֶה כ"ז שְׂלֵא יִדְעֵנוּ מְזָה ע"פ עֲדִים.

וְכֵן מְצִאתִי בְּמִשְׁפְּנוֹת יַעֲקֹב סִי' ל"ח שְׂפֶתֶב ג"כ שְׂהַעֲדִים בְּבִיטוּל עֵיקַר הַטַּעַם רַק מְשׁוּם
סְהַדִּי דְּבַעֲצָמוֹ אֵינוּ נֶאֱמָן וְרַק הָר"ן פֶּתֶב מְשׁוּם דְּבָר שְׂבַעֲרֹנָה ע"ש בְּאֲנָרָה. וְהֵא שְׂהִבִּיא
שָׁם מְדַחֵי שִׁינֵין שְׂמָא פִּינִיס וּבִיטֵל.

נִלְע"ד דְּהֵינּוּ שְׂמוּדִיעַ לָהּ בְּעֶצְמָה וּלְהִכִּי נָקִיט לְשׁוֹן פִּינִיס וְלֵא בִיטֵל. וְכֵן מוּכַח בְּתוֹס'
בְּגִיטִין י"ח ע"ב וְרַש"י כ"ט ע"ב שְׂפֶתֶבוּ בְּגִט הִבָּא מִמְדָּה"י שְׂנִיחוֹשׁ שְׂמָא בָּא וּפִינִיס
וּפִירַש"י דְּמִסְפָּקָא לֵא עָקַר נְפִשְׁיָהּ.

הָרִי שְׂלֵא חֲשׂוּ רַק שְׂמָא יָבּוּא בְּעֶצְמוֹ וַיִּתְּפִינִיס עֲמָה אָבֵל שְׂיִבְטֵל מִרְחוּק אֵין חֲשֵׁשׁ. וְאַף
למ"ש הָרַשְׁבָּ"א בְּחִידוּשָׁיו דָּף י"ח לְחֻלּוֹק עַל רַש"י וְלְחוּשׁ שְׂמָא בִיטֵל בְּמִקּוּמוֹ ע"ש.

הָרִי פֶתֶב שָׁם דְּזֶה רַק כְּשִׂמְגֵרְשָׁה לְטוֹבְתָהּ אָבֵל בְּמִגְרֵשׁ מִחֲמַת קִטְטָה אִם אֵיתָא דְּפִינִיס
קָלָא אֵית לָהּ ע"ש. וְאַף דְּהַתוֹס' וְרַשְׁבָּ"א פֶתֶבוּ שָׁם דְּלִהִכִּי חִינֵישׁ ר"ל שְׂמָא פִּינִיס גְּבִי
מִכָּאֵן וְעַד עֲשָׂרָה יָמִים מְשׁוּם דְּכ"ז שְׂלֵא נִחְתָּם הִגֵּט חִינֵישִׁין טְפִי לְבִיטוּל וְלִיכָּא קָלָא וְזֶה
עֵיקַר יְסוּד הָעוֹנֵג יו"ט שָׁם.

וְלִעֲנַ"ד הָא ר"י פְּלִיג שָׁם וּס"ל דְּאֵיכָּא קָלָא גַם בְּכַה"ג וּר"י וּר"ל הִלְכָּה כַר"י. וְא"כ בַּנ"ד
שְׂפֶבֶר עֵיגְנָה אַרְבַּעַה שְׁנַיִם מִחֲמַת קִטְטָה וְחַפֵּץ מְאוּד לְגֵרְשָׁה אֵין לְחוּשׁ לְפִינִיס וּבִיטוּל
שְׂלֵא בְּפִנְיָהּ כַּנ"ל.

וְנִרְאָה רְאִיָּה מְהֵא דְּאֵיתָא בְּגִיטִין ע"ו ע"ב וְע"ז ע"א בְּמִצְוָה לְכַתּוּב גִּט לְאַחַר שְׁנָה אוֹ
כַּמָּה שְׁנַיִם כּוֹתְבִין אוֹתוֹ בְּזֵמַן שְׂצֻנָּה. וְכ"ה בְּטוֹש"ע סִי' קַמ"ד.

וְכֵן אֵיתָא בְּרַמְבַּ"ם פ"א מַה"ג וְטוֹש"ע סִי' קַמ"ז ס"ו שְׂאָם אֶחָרוּ כַּמָּה שְׁנַיִם מִלְכַתּוּב הִגֵּט
כְּשֵׁר. וְקִשָּׁה נִיחוֹשׁ שְׂמָא חֲזַר בּוּ וּבִיטֵל הַשְּׁלִיחוֹת פִּינֵן שְׂעֲדִינֵין לֵא נִכְתַּב הִגֵּט.

וְא"ל דְּאֵיירִי בְּאוּמַר נֶאֱמַת עָלֵי. דְּז"א דְּכָל כַּה"ג הו"ל לְפָרוּשֵׁי וְגַם דְּכִינֵין דְּהַחֲשֵׁשׁ
שְׂיִבְטֵל בֵּינוּ לְבִין עֶצְמוֹ א"כ אֵין שְׂיִינָה לְהֶאֱמִינָה ע"ז וְע"כ צ"ל כַּמ"ש דְּלֵא חִינֵישִׁין לְזֶה
דְּקִי"ל כַּר' יוֹחֲנָן וְכַמ"ש"ל.

וּר"ל צ"ל דַּס"ל בְּאֲמַת שְׂהֶאֱמִינָה נִגְדוּ וְאֵין חֲשֵׁשׁ שְׁל ר"ל רַק שְׂפִינִיסָה בְּפִנְיָהּ אָבֵל
לְבִיטוּל שְׂלֵא בְּפִנְיָהּ אֵין לָנוּ לְחוּשׁ כְּלָל אַף שְׂלֵא נִכְתַּב הִגֵּט: (ב) וּמִש"ש בְּעוֹנֵג יו"ט מְהַתוֹ'
גִּיטִין ל"ב שְׂפֶתֶבוּ שְׂאָם מוּכַח מִמְעַשְׂיוֹ שְׂרוּצָה בְּבִיטוּל הִגֵּט וְעֵשָׂה כ"מ שְׂאֵאֲפִשֵׁר מַה"ת
בְּטֵל הִגֵּט וְרַק רַבָּנָן אֶפְקִיעוּ לְקִידוּשִׁין.

וְא"כ לֵא מְצִינוּ שְׂיִפְקִיעוּ רַק בְּשְׂפֶבֶר נְמַסַּר הִגֵּט לְשְׁלִיחַ. אָבֵל לֵא כְּשִׂעֲדִינֵין לֵא נִכְתַּב.

ותמהני דקתם איירי התו' שרואים שהוא אנוס ואינו חפץ בגט ועשה כ"מ שאפשר לעשות וכ"כ הפוסקים באמת דבייש רגלים לדבר נאמן לומר שביטל הגט. וע' במשכנות יעקב סי' ל"ח שהאריך בזה.

אבל בנ"ד שאין שום גילוי דעת שאינו רוצה בגט מהיכי פיתי לחוש לביטול הגט. ובגוף דברי התו' הנה במסקנת דבריהם שם העלו דהוי גט גמור וכ"כ כל הראשונים שם דהוי גט גמור ע' רשפ"א ור"ן וריטב"א.

ובעיקר חידוש דבריו וסברתו יש לי להאריך אי סגי גילוי דעת בדבר שלא נגמר עדיין אף אכ"מ פי בנ"ד ליפא שום גילוי דעת פנ"ל: ולזאת יש לסמוך על הגאונים שהתירו בשעה"ד וכמש"ל.

ובפרט לפמש"ל בשם רש"י דאין חשש רק שביבוא ויפייס ולא שביטל מרחוק והיגו פלישנא קמא דבגיטין ע"ו ע"ב דל"ח לפיוס רק פשהוא עמה בעיר וכ"פ הרמב"ם פ"ט מה"ג ה"ט ובש"ע סי' קמ"ד ס"ז.

ואף להראב"ד והרא"ש דס"ל פלישנא בתרא שם היגו שחוששים שפא בסתר ע"ש ובר"ן ובטור וב"י סי' קמ"ד דלא פהרשפ"א שנהפכו. ועב"ש שם סקי"ד שכ"כ ונראה שם שלא ראה דברי הרשפ"א בחידושי.

ובנ"ד שיושב בבה"א על חמשה שנים. ודאי דלא חיישינן שביבוא למקומה ויפייס ואף בהבטיחותו להוציא מביית האסורים איתא בפוסקים צ"א דחיישינן שלא יקיימו הבטחתם וכ"ש בנ"ד שיש לו זמן קצוב.

ולחוש שפא תבוא היא אליו להתפייס עמו הנה זה אפשר לתמן פי יעידו עדים שהיתה בביתה כל המשפחה. ולבד זה נראה בש"ס דרק עליו שמשלח הגט חיישינן שיתיישב בדעתו שלא לגרשה ויקדים לפייסה.

אבל היא לא תעלה על דעתה פלל לעשות זאת. ולזה לא מצינו בש"ס ופוסקים רק החשש שהוא יבוא ולא שהיא תבוא אליו.

וליתר עז יש להשביעו וכן במכתבו יקבל ע"ע באו"ש שלא יבטל השליחות וציווי הסופר והעדים דבכה"ג משמע בפוסקים דוודאי אין לחוש לביטול. עאה"ע סי' קמ"א סנ"ט וע"ל אות כ"א מ"ש עוד מזה: ג) אבל מה שצ"ע בזה שפפה אין מי שיפיר כתב ד' המגרש ואף שכת"ר מפיר כת"י ויוכל לקיימו הרי מבואר בתורת גיטין סי' ק"כ סקי"ג דבכה"ג צריך קיום גמור ולא סגי בעד אחד או קרוב.

ורק בהפרת שם המגרש סגי באשה וקרוב דעבידא לאגלויי דכשהחזוק בעיר שלשים יום הפל יודעים משא"כ הפרת כתב. תדע דבקיום בעינן תמיד שני עדים עכ"ל.

וא"כ לא מהני עדות כת"ר על כתב דו'. וגם כת"י כת"ר אין נזכר פה רק לי לבדי.

וגם על גוף הפרת המגרש אין שם עדים רק שהגיד פן לפני כת"ר שהוא מפה ושיש לו אשה ששמה פה ובפאריז החזוק לפני כת"ר יותר משלשים יום בשם זה ושהוא מפ"ק ושיש לו אשה מפ"ק.

ובאשר יש פאן חשש עיגון גדול והאשה ילדה בשנים ונדלת המצב מוטל עלינו להתיירא מפבלי העיגון. ולזאת אמרתי לעורר דלענ"ד אין דברי התו"ג מוכרחים ומטרדוטי לא ארשום רק קנטב הדברים הנוגע לדינא ולא אאריה בפלפולים: ד) והנה בגוף מה שנוהגין לשלוח גט ממרחקים אף באין שם מי שמפיר אם הוא האיש אשר יש לו אשה שם כבר פתב הב"ח בתשובות התדשות סי' צ"ב ושאר אחרונים דהוי פשעת הספנה דקיי"ל שכותבים אעפ"י שאין מפירים וכן פירש"י להדיא ביבמות קכ"ב דלאו דווקא ספנה רק במקום שיש חשש עיגון.

ואף שפתב הרמב"ם במושלך לבור שצריה שידעו בו העדים. פנונתו שצריה שייגיד שמו שיהוא פב"פ או שפירוהו ע"י טב"ע דקלא ועג"פ סי' ק"כ שפן עיקר בכוננת הרמב"ם.

וכ"נ להדיא ביבמות קכ"ב דמיייתי הא דכותבים אף שאין מפירין אהא דמשיאין ע"פ בת קול. הרי דבזה דמי דין גט לעדות מיתה ובמיתה נדאי שא"צ שום הפרה וגם הרמב"ם לא הזכיר שם שידעו אותו והיינו משום דקתני להדיא דקאמר אני פב"ב נשכני נחש וכו': ולכאורה צ"ע בזה דמנ"ל להקל בזה דאפשר לא הקילו רק כשהוא אנוס פגון מושלך לבור ונשכו נחש דהוי חשש עיגון ואין שום עצה אחרת רק לכתוב תיקוף הגט.

אבל במקום שהבעל במדה"י הלא בידו לבוא למקום שמפירים אותו ולגרשה ואם הוא רוצה לעגנה מה נוכל לעשות לזה ואטו אם ירצה דווקא ליתן לה גט פסול נתיר אותה בגט פסול. והא שנהגו לשלוח גיטין ממרחק י"ל דהא כתבו הרבה פוסקים שא"צ שפירו שזה האיש נזה אשתו רק דסגי שידעו שזה האיש שמו כף וזו האשה שמה כף שאין לחוש שיגרש אשה אחרת שאינה שלו.

וכדמוכח בב"ב קס"ז ע"ב דפריה וליחוש לשני יב"ש ואם צריה שפירו שזו אשתו למה צריה זה בפני זה הא סגי שיתן לפנינו לאשתו. וכן מדפריה שם דאזיל למתא אחריתי ומחזיק לשמיה יב"ש ע"ש.

ואם צריה שפירו שזו אשתו לק"מ וע' באחרונים בסי' ק"כ ס"ג ובג"פ שם וכ"כ התוס' בגיטין כ"ד ע"ב ד"ה בעידי מסירה ע"ש להדיא פנ. וא"כ הקא במקום שכותב הגט הוה חזק בשמו כף ובמקום הנתנה יודעים שפיר שם האשה ג"כ ויודעים שיש לה בעל ששמו כף לזה שרי לשלוח הגט.

ואם לא הוה חזק בשמו במקום פתיבה באמת אסור אי ליכא שם מי שיעיד עליו דבזה ליכא ספנה במה שייחזיק א"ע שלשים יום. וכ"כ התו"ג סי' ק"כ סקי"ט אם שניהם יחד והוא רוצה לילך למרחוק אין זה ספנה כי יכולים להשתהות ל' יום.

וא"כ ה"ה בדיקה בלחודיה. וענו"ב מ"ת סי' קכ"ג שפקפק בכה"ג מצד דהסופר צריה להפיר שזו אשתו.

והנה כבר פתב הג"פ שהעיקר שא"צ הסופר להפיר. וגם מה דמשמע מדבריו שצריה לידע שזוהי אשתו מבואר בפוסקים שא"צ רק לידע שמותם וכמש"ל מתו' גיטין כ"ד ע"ב: ה) אכן נראה דעת הב"ח הנ"ל נכונה דהא מצינו בגיטין ג' ע"א שהאמינו לשליח דמשום עיגון אקילו בה רבנו הרי דאף שאפשר לבעל לבוא ולתת לה בפני שנים וכמ"ש התו"ש שם ד"ה האי מ"מ אקילו בה רבנו.

וכן איתא בדרף י"ט ע"ב שהתירו בגט לחתום עדים שאין יודעים לקרות שלא יהו בנות
ישאל עגונות. וכן אמרינו בדרף כ"ו ע"ב בדין דלא לכתוב טופס ומשום זמנין דבעי
למיזל למדה"י ושבביק לה ומעגנה התירו ע"ש הרי שאף שהבעל פושע התירו.

וכן איתא בדרף ל"ג ע"א דאר"ל דלהכי תיקון ר"ג שלא יבטל גט שלא בפניה דמעגנה
ניתבא. הרי אף שתיעגן פדין מ"מ חשו חז"ל לתקנתה וכ"כ התו' שם ד"ה ושמעה הביאו
ראיה ג"כ מהא דטופסי גיטין שהזכרנו שחשו לעיגון אף שיהא פדין.

וגבי ביטול הוי רבותא טפי דלרשב"ג ס"ל שם ביטלו אינו מבטל דאפקעינהו רבון
לקדושין מיניה ע"ש. הרי שחשו כ"כ לתק"ע עד שהפקיעו הקדושין ואף שהבעל פושע
בדבר וכן בכתובות ג' ע"א אפקיעו לקדושין משום חשש עיגון ע"ש.

וכן אמרינו בב"ב קס"ח שדיוה אאשה דלא לשהיה וע"ש ברשב"ם שלא יעגנה. וא"כ
ה"ה בנ"ד פ"ין דחזינו שהקילו משום עיגונא לכתוב בלא הכרה.

שוב אין חילוק בין אם הבעל פושע בזה או לא. והו' הכרה כפר פתבו הפוסקים דהוי רק
מדרבנן דמדאורייתא א"צ הכרה שאין אדם חוטא ולא לו.

וכדאיתא בקדושין ס"ג ע"ב שאם אמרה נתקדשתי וא"י למי ובא אחד ואמר אני קדשתיך
נאמן לגרשה משום שאין חוטא ולא לו. וכ"כ התוספות והרמב"ן ורשב"א ונ"י ביבמות
ק"ו ע"ב ע"ש ועג"פ.

ולהכי בדרבנן הקילו משום עיגונא וכמו בטופס ובנאמנות השליח שהזכרנו. ולפ"ז יש
לדון דאף אם שניהם לפנינו והבעל רוצה להרחיק נדוד ויש חשש עיגון מותר לכתוב גט
אף בלא הוזהרו שלשים יום דלא כהתו"ג שהזכרנו ורק שב"ד יאמרו להבעל שמחויב
לשהות ל' יום.

אבל אם לא ירצה ויחפץ לעגנה. נלע"ד דשרי לכתוב גט וכמו שהזכרנו שחשו לתקנתה
אף במקום שהבעל פושע.

אם לא שנראה לב"ד שיש איזה ערמה בדבר. ומצאתי בנודע בשערים בחידושיו להלכות
גיטין סי' ק"כ שפקפק מסבא בדברי התו"ג והביא בשם המכתב מאליהו כדברי התו"ג
והביא ג"כ בשם שו"ת בית אפרים ששולחים גט ממרחקים משום דכותבין אף שא"מ.

והנה אין ס' מכתב מאליהו ובית אפרים ת"י לידע טעמם ולענ"ד עיקר כמ"ש בס"ד
נדברי הב"א הם דברי הב"ח כמש"ל: ולפ"ז בנ"ד דמי ממש לשעת הסכנה. דהקא אינו
פושע כלל פ"ין שהוא בבית האסורים על חמש שנים ומי יודע מה יהיה ממנו שם.

והאשה לא תוכל ליסע אליו כי היא דלה ואביונה וגם מה בצע בנסיעתה כי אין מי
שפירם שם. ושיחזוק שם ל' יום בחזקת איש ואשתו.

נראה דלא שייך פ"ין שהיא תהי לבדה והוא לבדו בבה"א. ורק שאפשר שיחזוק שמה
שם ל' יום אבל היא דלת המצב ולזה אין חשש כלל במה שאין מפירים אשתו שם וגם
כי נראה שהחזוק שם ל' יום בשמו וא"ש לכ"ע כמש"ל.

ונאמן כת"ר לבדו עליו ג"כ דסגי בע"א כמש"ל: ו) ומ"ש התו"ג דלא האמינו אשה וקרוב רק בהחזקת ל' יום שידוע לכל. לכאורה צ"ע דבהחזקתו א"צ שוב עדות ועיקר רבותא הוא שנגמנים אף בלא החזקתו.

ואח"כ הראו לי שחלק עליו בזה הנודע בשערים בה' גיטין סי' ק"כ. והנראה שפוננת התו"ג הוא שהקרוב שמעיד שידוע שישמו כף הוא ע"י שמפיר אותו מאיזה עיר שהחזיק שם שמו כף ל' יום.

וא"כ הוי עביד לאגלויי כי בעיר ההיא ידוע זה וזה נכון לדינא. כ"א לא החזיק בשום מקום א"כ איך יעיד הקרוב עליו.

וגם הנוב"ש שם פתב פן שהעד יעיד ע"י החזקתו. רק שפתב שאין חוקרין אותו איך יודע זאת.

ונה צ"ע דבאמת צריף לחקור אותו. דלאו כ"ע דינא גמירי ואפשר שמע שקורין אותו ג' או ד' ימים בשם זה ולזה הוא סבור שישכח להעיד פן בב"ד.

וכן מציינו בהלכות עדות שצריף לחקור אותו איך הוא יודע אולי שמע עד מפי עד וכדומה. ע' סנהדרין כ"ט ובח"מ סי' כ"ח ס"ח.

וא"כ א"ש דברי התו"ג שהעד מעיד ע"פ מה שהחזיק שמו ל' יום. אבל עדיין קשים דברי התו"ג דהא אפשר שמעיד שזוכר שקראו לו שם זה בעת לידתו או שהיה עמו בדרך משך ל' יום והחזיק אצלו בשם זה וישאר אנשים לא היו עמו.

אף נראה דבכה"ג באמת אינו נאמן דכיון שהחזיק רק לו לבדו א"כ לא הוי עביד לאגלויי דהא פתבו הרשב"ם והנ"י הטעם דבמשך ל' יום א"א שלא יודע הדבר וזה שלא היה קלל בין אנשים לא שייך זה ולזה דקדק הש"ס שהחזיק בעיר וא"כ מיושבים דברי התו"ג.

וא"כ בנ"ד אף להתו"ג ואף אי ניא דלא הוי מקום סכנה שפיר סגי בעדות כת"ר עליו שידוע שהחזיק בפאריז בשם זה. ולפמ"ש דהוי פמקום סכנה א"צ אף לזה וכמו שנתבאר: ז) והנה מה שאין מפירים חתימתו פה לכאורה נראה דהא איתא בירושלמי סוף יבמות שאם מצאו בשטר שפלוני מת משיאין אותה וכ"ה בגיטין ע"א דבעדות אשה משיאין ע"פ כתבם וכ"פ בש"ע סי' י"ז סי"א שפינון שידוע שהוא פתב ישראל משיאין אותה ולדעת הרבה פוסקים א"צ שום קיום ועכ"פ קיום בע"א סגי יעו"ש באחרונים.

וכתבו שם הרמב"ן והרשב"א דרק במת הבעל הקילו ולא בגט דהא בגט הצריכו שיאמר בפ"נ ובפ"נ ובכתב"ץ ח"ג סי' ט"ז הבין בנו הרשב"ש בהגהתו שם דס"ל שא"צ קיום קלל ושאם נמצא בשטר שנתגרשה תהא מגורשת ולזה הקשה עליו.

ובאמת פוננת הרשב"ץ שם רק להביא ראיה שיש להקל שלא להצריף קיום על מעשה ב"ד ורק בעידי הגט החמירו ע"ש בדבריו: ח ונלע"ד שכ"ז הוא רק בגט שחתום עליו עדים שהחמירו חז"ל כיון דמה"ת אין נאמנים רק שני עדים פשירים ויכול הבעל לערער ולומר מזונף.

אאא לזה הצרכו שיאמר השליח בפ"נ פדאיתא בגיטין ג' דהיננו אאא חשש ערעור דבעל
אבל פשהוא פותב בכתב ידו שפיר א"ל קיום. דכמו שמה"ת א"צ הפרה בגט משום דאין
אדם חוטא ולא לו כמ"ש התו' ורמב"ן ורש"ב"א ונ"י ביבמות ק"ו מהא דקדושין ס"ג
וכמש"ל.

א"כ ה"ה בכתב יד הבעל ג"כ נימא הכי דאין אדם חוטא ולא לו שיכתוב שהוא בעלה
של האשה ושמצוה לסופר ועדים ושלוח לגרשה וכי מה בין פתיבה לדיבור והיננו ממש
קהא דקדושין ס"ג שנאמן לפטור.

ונראה דאף לשיטת הש"ך והב"ח בח"מ סי' מ"ו וסי' ס"ט דחת"י הלנה בעי קיום
מדאורייתא ע"ש. מ"מ הקא מודו שמה"ת שרי לסמוך על כתב ידו אף בלא קיום דאין
אדם חוטא ולא לו.

ורק גבי מת פלוני הוצרכו לקולא דדייקא ומינסבא. משום שאינו רק עד ובעד לא אמרינו
סברא דאין אדם חוטא ולא לו.

והנה הפנ"י בקדושין ס"ג נתקשה בזה ל"ל נאמין גם עד אחד מהאי טעמא וכן כמה
אחרונים נתקשו בזה. ונראה הסברא פדאמרינו ביבמות קט"ו ע"א דיש לחוש שיאמר
בדדמי וע"ש בתוד"ה טעמא וכ"כ בתשב"ץ ח"א באורף בסימן ע"ז עד סי' פ"ב וביאר
שם שבע"א יש חשש בדדמי.

אבל בבעל דבר לא שייך זה. ועוד י"ל דשם איפא עוד סברא דמירתת שיתפס בשקר
ע' קדושין ס"ג וברש"י שם וברש"ב"א ונ"י יבמות ק"ו ע"ב והיננו רק באומר שהוא
בעלה שלא יוכל לומר שטעה באיזה דבר פי כל בעל מפיר אשתו היטיב.

אבל פשמעיד בתורת עדות יש לחוש למשקר ג"כ פדאיתא ביבמות קט"ו משום שיכול
להשתמט שטעה באיזה דבר וכמוכן שאם אומר שהוא בעלה בעצמו מירתת טפי. וא"כ
ה"ה בכתב יד פיון שפותר פן בפני אנשים ויודעים שהוא כתב מירתת ג"כ.

אף לפ"ז אין להקל רק בכותב לפני אנשים כמ"ש הש"ך בח"מ סי' מ"ו סק"ט דבשטר
הנמצא חיישינו לזיופא מדאורייתא ע"ש ובקצה"ח שם סק"ד ובאה"ע סי' מ"ב ס"ד. אכן
בלא"ה ע"כ איירי שהפותר מסר בעצמו לסופר ועדים או ששלחו להם בעדים וכמו
שיתבאר א"ה.

וא"כ שפיר מבואר דבין לטעם דאין חוטא ולא לו ובין לטעם דמירתת א"צ הפרה שהוא
כתב יד הבעל במקום נתינת הגט ורק סגי שיראו עדים מי שכתבו לכתב זה. ובאמת
עיקר הטעם הוא משום א"א חוטא ולא לו פדאיתא בקדושין ס"ג ובכל הראשונים ורק
לענין שיהא נאמן לכוונס בעי שם גם טעם מירתת ע"ש וא"כ א"צ פלל שיראו עדים מי
שכתב זה דכיון שכתבו ישראל איפא חזקה שא"ח ולא לו פנ"ל: וא"כ נהי דלכתחילה
בעינו הפרה והיננו שיעידו עדים נזהה האיש שכתב הפותר הוחזק להם בשם זה ל' יום
וכמש"ל וג"כ נצטרף להפיר חתימת העדים אבל במקום עיגון שא"צ הפרה כמש"ל
שפיר א"צ פלל שיפירו חת"י העדים פיון שכותבין אף שאין מפירין וא"צ עדים פלל
שיעידו ע"ז וסגי בכתב ידו לחוד וכמש"ל ודלא פהתורת גיטין שהזכרנו.

ומה שְׁהִיָּא הַתּוֹ"ג רְאֵיהּ מְקוּיָם שְׁטָרוֹת דְּעֵלְמָא. לֹא דְמִי כָּלִל כַּמְש"ל דְּשָׁם לִיכָּא חֲזָקָה דַּא"ח וְלֹא לֹו מִשְׁא"כ הֶכָּא וְהוּא בְּעֵצְמוֹ הִבִּיא שָׁם בִּסְקִי"ד דְּהֶפְרָה בְּעֵינֵי רַק מְדַרְבָּנֵי.

והתו"ג הביא שם שרצו להקל בכת"י ע"פ אשה וקרוב והוא דחה דבריהם מקיום שטרות דעלמא. ולפמ"ש אדרבא אף אשה וקרוב א"צ במקום ספנה ועיגון וכל היכא שמקילים בכתב ידו בע"כ הוא מקום עיגון ושעה"ד גדול דבלא זה אין מקילים בזה כמ"ש הפוסקים וממילא א"צ הפרה כנ"ל: ט) ובגוף דין אם אשה וקרוב יהו נאמנים על כתב ידו.

נראה ג"כ דהוי מילתא דעבידא לאגלוני דלא כהתו"ג. והנה בגוף דין מילתא דעל"ג אם נבוא לברר צריף אריכות גדול ואין הפנאי מספים לזה.

רק אעיר בפרט אחד מה שנ"ל לחדש בזה בס"ד השייף לנ"ד. דהנה הריב"ש סי' קנ"ה והתשב"ץ סי' פ"ג חילקו בענין זה חילוקים.

וסברותיהם דחוקים שם לענ"ד יעו"ש. ולענד"נ שיש מילתא דעל"ג שאם נחפז לחקור אחר הדבר בנקל בידינו לבררו אם העיד באמת או לא וכעין הא דבכורות ל"ו שהפנה אומר שפלוני ישראל נתנו לו במומו וביבמות ע"ז גבי שמואל וב"ד קנים פירש"י משום מילתא דעל"ג ובדמאי פ"ד מ"ה באומר מאיש פלוני לקחתי נאמן.

ובחולין ס"ג ע"ב באומר מעוף פלוני טהור נאמן ופירש"י שיכול להבחין ולברר וכדומה הרבה בש"ס שהוא מפני שנוכל לחקור ולהתנדע זה ולזה ירא מלשקר. ויש מילתא דעל"ג שע"פ רוב יתברר הדבר מאליו וכמו בר"ה כ"א גבי קידוש החודש שלבסוף ע"כ יתברר הדבר מתי קידשו החודש כי ידעו סדר המועדות בישראל וכן בב"ב קס"ז ע"ב שמאמינים אשה וקרוב על המלנה והלנה וכתב הרא"ש וש"פ משום דהוי מילתא דעל"ג היינו מפני שדבר זה יתברר ממילא שפשיבא לתבוע מהלנה יצונח הלנה שהוא לא הנה כלל ובשביל שיתפוזר להפטר מן החוב יחקור ויתברר שקרו וכהא דרב רמיה ב"א בב"ב שם שנתברר השקר עי"ז ע"ש.

וכן בגט אם יגרש אשה אחרת ע"פ רוב יתברר שקרו כי הפעל יבוא וידרוש אחר אשתו לקרב או לרחק ויתברר השקר ואף שאפשר שלא יבוא או שימות. וכן בשט"ח אפשר שימות הלנה ויורשו לא ידעו להכחיש בכ"ז פיון שע"פ רוב יתברר הדבר מירמת לשקר ובכה"ג נאמנים בכל דבר ואף לענין מומן.

אבל באופן הראשון אינו נאמן לענין מומן ורק בדבר איסור היכא שהוא רק חשד שאומר שקר וכגון בהא דיבמות ע"ז וחקולין ס"ג ודמאי פ"ד ובכורות ל"ו דמן הדין הנה לנו להאמינם. רק שפאן ראו חז"ל שיש לחשדם למשקרים.

לזה בכה"ג לא חשדינו להו. אבל במקום שצריף עדות גמורה לא האמינו רק בגוונא שע"פ רוב יתברר ממילא ואדרבא בדבר שאפשר לברר אמרינו בקדושין ס"ו שלח ואחוי ע"ש וגרע טפ"י: י) ועפ"ז מיושב מה שנקשה טובא דביבמות ל"ט אמרינו שפאמן אשה וקרוב לומר אחנה דמיתנא הוא משום דגילוי מילתא הוא.

וְכַתֵּב הַרְמֵב"ם פ"ד מה' יבום דְּבַעֲבִיד לְגִלוּי נְאֻמָּן ע"א לְכֹל דְּבָר וְאֵף בְּמִמּוֹן. וּבב"ב קל"ה אֲמַרְיִנֵּן בְּאוֹמֵר שְׁזָה אַחֵי אֵינוֹ נְאֻמָּן נֶגֶד שְׁאֵר אַחֵיו שְׁאִין יוֹדְעִים אוֹתוֹ וְלֹא רְאִיתִי בְּכֹל הָאֲחֵרוּנִים שְׁדִיבְרוּ בְּעֵינֵי זֶה שְׁיִתְרָצוּ קִנְיָא זֶה.

אָבֵל לִפְמ"ש א"ש דְּבִיבּוּם אֵיכָא תְּרֵי טַעְמֵי חֲדָא שְׁהֵפְרָה לְחִלְיָה וְגַט אֵינוֹ רַק מְדַרְבְּנָן כַּמְש"ל בְּשֵׁם פְּמָה רֵאשׁוּנִים וּבְדַרְבְּנָן הַקְּלוֹ אֵף בְּדָבָר שְׁאֵפְשָׁר לְהִתְבָּרַר ע"י חֲקִירָה. וְעוֹד דְּהֵכָא קְרוּב שְׁיִתְבָּרַר מִמִּילָא.

כִּי כְּשִׁיתְנוּדַע לְאַחֵי הַמַּת מִמִּיתַת אַחֵיו יַחְקוֹר אַחַר אֲשֶׁתּוֹ כִּי יַחְפוֹץ לְקַיֵּים מְצַנַת יְבוּם וְחִלְיָה וְכֵן אוֹדוֹת יִרְוּשָׁתוֹ וּמִמִּילָא יִתְבָּרַר הַדְּבָר וְאֵף שְׁאֵפְשָׁר שְׁלֵא יִתְנוּדַע אוֹ שְׁיִמּוֹת מ"מ מִיִּרְתַּת לְשַׁקֵּר כִּינּוֹן שַׁע"פ רֹב יִתְבָּרַר כַּנ"ל.

אָבֵל בְּאוֹמֵר זֶה אַחֵי כִּינּוֹן שְׁהֵם אֵין יוֹדְעִים כָּלֵל מִמֶּנּוּ א"א שְׁיִתְבָּרַר הַדְּבָר. וְאֵף אִם יוֹדְעִים שְׁיִישׁ לְהֵם אַח בְּאִיזָה מְקוֹם כַּכ"ז י"ל שְׁאוּלֵי יוֹדַע זֶה שְׁאוֹתוֹ הָאֵחַ כְּבָר מַת וְאֵינוֹ יָרָא לְשַׁקֵּר אָבֵל גְּבִי חִלְיָה אִם יוֹדַע שְׁכָבָר מַת אַחֵי הַמַּת א"כ הִיא מְוַתְרַת בְּלֹא חִלְיָה וְאֵין כָּאֵן מְכַשׁוּל כָּלֵל וְזוֹ סְבָרָא בְּרוּרָה בַּס"ד: יֵא וְהַקְצָה"ח ס' מ"ט סק"ב הַקְּשָׁה מְהָא דְסַמְכִינָן בְּשַׁטֵּר עַל אֲשֶׁה וְקְרוּב עַל מ"ש הַרְמ"א בַּס"ס ל' כְּהַרִיב"ש דְּבְמִמּוֹן א"נ ע"א בְּמִילְתָא דַּע"ג וְתִירְץ דְּרַק בְּהַפְרַת הָאִישׁ סוּמְכִים עַל אֲשֶׁה וְקְרוּב מְשׁוּם דְּגוּף הַהַפְרָה הָיוּ רַק מְדַרְבְּנָן דְּהָא גְּבִי גַט כּוֹתְבִין בְּשַׁעַת הַסְּפָנָה אֵף שְׁאִין מְכִירִין אָבֵל בְּכֹל עֲדוֹת בְּעֵי שְׁנֵי עֲדִים אֵף אֵי עַל"ג עכ"ד.

וּבַמַּחֲכ"ת דְּבְרֵיו תְּמוּהִים דְּהָא כְּתִבוּ הַרְשָׁב"א וְהַנ"י בִּיבְמוֹת ק"ו טַעְמָא דְּלֹא בְּעֵי הַפְרָה מְדְאוּרִייתָא מְשׁוּם דְּאֵין אָדָם חוּטָא וְלֹא לוֹ ע"ש וְזֶה שְׁיִיף רַק בְּגַט וְחִלְיָה אָבֵל לֹא בְּמִמּוֹן כְּמוֹכֵן וְא"כ בַּשַּׁט"ח וְדֹא דְּבְעֵי הַפְרָה מְדְאוּרִייתָא וְרַק הָא דְּמֵאֲמִינִים לְאֲשֶׁה וְקְרוּב בְּשַׁטְרוֹת הוּא מְשׁוּם מִילְתָא דַּע"ג כַּמ"ש הָרֵא"ש וְהַנ"י פַּג"פ.

וְא"כ קְשָׁה עַל הַרְמ"א כַּנ"ל. אָבֵל לִפְמ"ש א"ש בַּס"ד דַּמ"ש הַרְמ"א ס"ס ל' דְּבְמִמּוֹן לֹא מְהַיְ סְבָרָא דַּע"ג הִינּוּ הֵיכָא שְׁאֵפְשָׁר לְבָרַר ע"י חֲקִירָה.

וְהָא דְּנֵאֲמָנִים אֲשֶׁה וְקְרוּב הִינּוּבַשַׁט"ח שְׁיִבְנוֹר מִמִּילָא כַּמְש"ל בַּס"ד. וְהָא דְּמִיִּיתוּ הָרֵא"ש וְנ"י פַּג"פ רְאִיָּה מִיבְמוֹת ל"ט דְּאֲמַרְיִנֵּן סְבָרָא דְּמִילְתָא דַּע"ג אֵף דְּשֵׁם הַהַפְרָה מַה"ת כַּמְש"ל.

נִרְאָה דְּבִיבְמוֹת אֵיירִי בְּכֹל גְּוֹנָא וְאֵף כְּשֶׁהָאֵחַ בְּעַצְמוֹ אֵינוֹ יוֹדַע שְׁזָה שְׁמַת הִנָּה אַחֵיו וְכַגּוֹן שְׁיִצָּא מְשֵׁם בְּיַלְדוּתוֹ רַק שְׁהָאֲשֶׁה וְקְרוּב אוֹמְרִים שְׁזָהוּ הָאֵחַ וְא"כ לֹא שְׁיִיף בְּזָה סְבָרָא דְּאֵין חוּטָא וְלֹא לוֹ כַּמְש"ל שְׁזָה שְׁיִיף רַק אִם אוֹמֵר שְׁהוּא הָאֵחַ אוֹ הַבְּעַל בְּעַצְמוֹ וְלֹא בְּעַד וְא"כ צְרִיף הַפְרָה מְדְאוּרִייתָא וּבַכ"ז נְאֻמָּנִים הָאֲשֶׁה וְקְרוּב מְשׁוּם דַּע"ג וְשַׁפִּיר מוֹכַח מְזָה דְּאֵף בַּשַּׁט"ח נְאֻמָּנִים אֲשֶׁה וְקְרוּב מְשׁוּם דַּע"ג.

וְכ"ז לִיִּישָׁב דְּבְרֵי הַרְמ"א אָבֵל עַל הַרִיב"ש תִּיקְשִׁי דְּהַרִיב"ש כְּתִב בַּס"ה לְחֶלֶק בֵּין עֲדוֹת שְׁהוּא אַח הַמַּת לְעֲדוֹת שְׁמַת בְּעֵלָה דְּבַמַּת בְּעֵלָה אֲפְשָׁר שְׁלֵא יִתְבָּרַר כָּלֵל כְּגוֹן שְׁלֵא יָבוֹא בְּעֵלָה כָּלֵל אוֹ שְׁיִמּוֹת אָבֵל בְּאַחְוָה דְּמִיתְנָא הַכֹּל יוֹדְעִים אוֹתוֹ בְּמְקוֹם שְׁדָר שְׁם אֲפְשָׁר לְבָרַר ע"י חֲקִירָה.

ולזה בַּמַּת בַּעֲלָה דְנֶאֱמָן הוּא מְשׁוּם דְּבַעְגוּנָה הַקִּילוּ וּמְשׁוּם דְּיִיקָא וּמִיַּנְסָבָא. וְלִסְבָּרְתוֹ גַּם
בְּמִמּוֹן אֶפְשָׁר שְׂיָמוּת הָאִישׁ הַהוּא וְלֹא אֶפְשָׁר לְבָרַר שְׂהֵיָה אַחַר וְהִיכִי נֶאֱמָן אִשָּׁה וְקָרוֹב
וּכְקוֹשְׁיָת הַקְּצָה"ח הַגְּ"ל בְּשֵׁם הַבְּנֵי שְׂמוּאֵל.

וּגַם גּוּף סְבָרַת הַרִיב"ש צ"ע דְּהָא אֶפְשָׁר שְׁגַם הָאִחַ יָמוּת וְלֹא יוּכַל לְהַתְּבָרַר וְעַכְצ"ל
כַּמְש"ל (בס"ד: יב) וּלפ"ז נִרְאֶה עֵינְקָר פְּדַעַת הַתְּשַׁב"ץ ח"א ס' פ"ג פ"ד דְּעֵדוּת שְׂמַת
הַבַּעַל נֶאֱמָנִים אִשָּׁה וְקָרוֹב מְדַאוּרֵייתָא דְּהוּי עֵבִיד לְאֶגְלוּיֵי מְמִילָא שְׂיָבוֹא הַבַּעַל וְיִדְרוֹשׁ
אַחַר אִשְׁתּוֹ וְאִף שְׂאֶפְשָׁר שְׂלֹא יָבוֹא מ"מ ע"פ רֹב דְּבַרְנוּ וְכַמְש"ל וְכ"כ הַנוּב"י ס' ל"ג
דְּנֶאֱמָן ע"א מַה"ת רַק שְׂלֹא נְחִית לִסְבָּרְתֵינוּ הַגְּ"ל.

וּמְצָאֵתִי בְּרִיב"ש ס' קפ"ב שְׂהֵרְגִישׁ בְּקוֹשְׁיָתֵינוּ מְהָא דְּזָה אַחֵי אֵינוּ נֶאֱמָן וְכַתְּבַד א"נ
לוֹמַר שְׂהוּא אַח הַמַּת רַק קוֹדֵם הַמַּעֲשֵׂה שְׂאִין זָה נ"מ לְהַסְלִיכָה רַק מְמִילָא פִּינוּ שְׂמַחְזִיקִים
אוֹתוֹ לְאַח שְׂפִיר חוֹלֵץ ע"ש.

וּדְבָרָיו צ"ע לַעֲנ"ד דְּהָא מְפוֹרָשׁ בַּב"ב קס"ז גְּבִי הַהוּא תְּבָרָא דְּבִשְׁעַת מַעֲשֵׂה פְּתִיבַת
הַשְּׂטָר נֶאֱמָנִים אִשָּׁה וְקָרוֹב וְכ"פ פְּל הַפּוֹסְקִים בַּח"מ ס' מ"ט וְאֵה"ע ס' קס"ט ס"ח וְכ"כ
הַב"י לְהַדְיָא שְׂמ ר"ס קנ"ז שְׂנֶאֱמָנִים אִף בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה וְדִלָּא כְּהַרִיב"ש.

וְכַן הַחֲלִיט הַג"פ ס' ק"כ סְקִי"ד ע"ש וְהִבִּיא שְׂמ שַׁכ"ד הַרְאָב"ד וְרַמְבַּ"ן וְכַל הַרְאִשׁוֹנִים
שְׂנֶאֱמָנִים בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה. וְגַם רְאִיָּת הַרִיב"ש מְהַרִּי"ף דְּחָה שְׂמ דְּהַרִּי"ף קמ"ל רְבוּתָא
דְּאִף שְׂהַעֲדִים מְעִידִים מְפִי אִשָּׁה וְקָרוֹב וְהוּי מְפִי עַד מ"מ נֶאֱמָנִים אֶבֶל בְּאַמַּת נֶאֱמָנִים אִף
בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה.

וְאִף שְׂדְּבָרָיו צ"ע דְּכִינּוֹן שְׂעֵינְקָר הַטַּעַם מְשׁוּם דַּע"ל"ג וְזָה לֹא שְׂיָיָה בַּעֲמַפ"ע כְּמוֹכֵן וְכ"כ
הַרִיב"ש ס' קנ"ה וְתַשְׁב"ץ ס' פ"ג פ"ד דְּבַעֲמַפ"ע לֹא שְׂיָיָה זָה. אֶבֶל הַפּוֹנוּהַ שְׂהַעֲדִים
שְׂמַעוּ מְהַאִשָּׁה וְקָרוֹב וְשְׂפִיר הוּי כְּאֵלוֹ הַגִּידוּ לְפָנֵי ב"ד דְּהַעֲדִים נֶאֱמָנִים.

וּמ"ש הַרִי"ף סְהַדָּא הַפּוֹנוּהַ עַל כָּל עַד וְעַד וְכ"כ בְּשׁו"ת רַעַק"א ס' צ"ב דְּבַכְה"ג לֹא
מְיָקָרִי עַמְפ"ע רַק לֹא הִבִּיא דְּבָרֵי הַרִי"ף. וְשְׂמ הַשִּׁיג עַל הַב"ש ס' קנ"ז סְק"ב שְׂהַחֲלִיט
דְּנֶאֱמָן יַע"ש מ"ש בְּשֵׁם הַרְאֵנ"ח וְאִין הַס' ת"י לְזָה לֹא אֶאָרִיף בְּזָה וְגַם בְּעַנְיָן עַמְפ"ע יִשׁ
לְצַדָּד אִף אַכ"מ.

וְהָא דַּע"פ ע"א אִין יוֹרְדִים לְנַחֲלָה כְּבָר הֶאָרִיכוּ בְּזָה הַתְּשַׁב"ץ וְהַנו"ב שְׂמ: יג) וְשִׁיטַת
הַרְשָׁב"א וְהַרִיב"ש וְסִינְעָתָם דַּס"ל ע"א בְּאִשָּׁה נֶאֱמָן מְדַרְבְּנָן נִרְאֶה טַעְמָם דַּע"כ לֹא
הֶאָמִינוּ בַּע"ל"ג רַק בְּמָקוֹם שְׂאִינוּ מְעִיד נֶגֶד הַחֲזַקָּה.

וְאִף שֶׂאֱח"כ ע"י אֵינָה מַעֲשֵׂה מְפָקִיעַ הַחֲזַקָּה שְׂפִיר מְהִי וְכַדְאִיתָא בִּירוּשְׁלָמִי פ"ח דְּנָזִיר
שְׂאֵם ע"א הַעִיד שְׂהוּא חָלָב וְאַח"כ אֶכְלוּ אַחַד לֹוָּה פִּינוּ שְׂהוֹחֲזֵק בְּחָלָב וְכ"פ הַרְמַב"ם
וְכַן קִי"ל בְּקַדוּשֵׁין פ' לַעֲנִין עֲרִיּוֹת וְעֵאָה"ע ס' י"ט בְּזָה וְכ"ה דַּעַת הַר"ן בְּקַדוּשֵׁין ס"ג
דְּלֵהִי נֶאֱמָן לוֹמַר שְׂהוּא קִינְדָּשָׁה מְשׁוּם שְׂאִינוּ מוֹצִיאָה מְחֻזְקָתָה דְּהָא הִיא בְּחֻזְקַת
מְקוֹדָשָׁת רַק שֶׂאֱח"כ פּוֹטְרָה בְּגִט וְכ"נ בִּירוּשְׁלָמִי שְׂמ הוֹבָא בְּר"ן שְׂמ.

ובאמת קשה הא דאיתא שם שאין סוקלין על ידו דהא תזקה בכה"ג מהני ומצאתי בפנ"י שדיבר בזה ואכמ"ל בזה. ולזה לענין חליצה נאמנים דהא ההפקעה מזיקה באה לא ע"י דיבורו רק ע"י החליצה שאח"כ.

ולפ"ז י"ל שאחר מעשה א"נ ורק אם הוא הגיד בעצמו שהוא אח המת והני ההפכה רק מדרבנן כמ"ש הרשב"א וש"פ הובאו למעלה אפ"ש דנאמנים אף אח"כ. וי"ל שזהו פוננת הרי"ף שדקדק שאין מעידים לפטרה.

עכ"פ לפ"ז במעיד שמת בעלה שמעיד להוציא מחזקתה א"נ מה"ת וכן בממון אין יורדים לנחלה או באומר זה אחי שמעיד להוציא מרשות זה לרשות זה ובפרט דחזקת ממון עדיף טובא אף מרוב.

והא דנאמנים גבי שט"ח שזהו הלוח נראה משום דשם לע"ע אין מוציאין ממון ואדרבא אם הוא שקר ברוב פעמים יתברר הדבר כמ"ל. ולחוש למיעוט דלא שכיח שלא יתברר אין לחוש פ"ן דלע"ע לא מפקי מידי ע"ז.

ובשטר מכירה שקונה תיקף הנה גוף הקנין עושה המוכר ע"י מסירת השטר או ע"י הקנין שעושה עם הלוקח והעדים חותמים לראיה ואח"כ פשיבוא המוכר האמיתי והלוקח לא יתן לו שדהו אין לחוש שזה יהי ע"י העדאת העדים כמ"ל פ"ן שבשעת חתימתם על השטר אינם מוציאים ולחוש לאח"כ אין לחוש דע"פ רוב יתברר הדבר (פנ"ל: יד) ועפ"ז נראה לי שב"ש לשיטת הרמב"ם ותשב"ץ ונו"ב דס"ל דע"א נאמן מדאורייתא בעל"ג.

הא דפשוט הש"ס משמע דע"פ ע"א אין יורדים לנחלה ודברי התשב"ץ ונו"ב בזה דחוקים מאוד ואין העת מספיק לברר דבריהם. והנראה דהא קי"ל בכל דוכתא דחזקת ממון עדיף מרובא.

והנה סברא דנאמנין בעל"ג פתבנו משום שרוב פעמים יתברר הדבר. וזה שייך רק באיסור דאזלינן בתר רובא.

אבל היכא שפא להוציא ממון פגון בנחלה וכדומה בזה יכול לטעון שחושש למיעוט [ויכעין זה בארתי מכבר הא דבסימנים מחזירים אבידה ואין מוציאים בסימנים מיד המוחזק והנינו משום דסימנים הוי פ"רוב ולזה באבידה שאין שום אדם מוחזק אזלינן בתר רובא משא"כ פשיש מוחזק.

ועפ"ז ישבתי הקושיא שבנו"ב מ"ת סי' ס"ו מחולין צ"ו דלא קטלינן על סימנים והחליט שם דבסימנים מובהקים באמת קטלינן וכ"כ במ"ק סי' נ"א. ולענ"ד צ"ע דהש"ס סתמא קאמר שם.

ולפמ"ש א"ש דסימנים הוי רק רוב ובכל הורג נפש הוי מדין רוב דילמא טריפה הוי פדאיתא בחולין י"א וא"כ תרי מיעוטי מצטרפי והו"ל פלגא ופלגא פדאיתא בקדושים ע"ג וכ"כ הרשב"א בחי' והנ"י ר"פ בתרא דיבמות ע"ש ובמק"א הארכתי בזה בס"ד וישבתי מה שקשה ע"ז מסנהדרין ס"ט] והא דגבי שט"ח שמאמינים אשה וקרוב.

הטעם ג"כ כמש"ל דבשעת חתימת השטר אין פאן הוצאת ממון. ובנה מבואר הא דהנצרה הש"ס לומר דמשום עגונא הקילו להאמין בע"א ומשום דייקא ומנסבא.

ובתשב"ץ ונו"ב נדחקו בנה ולפמ"ש י"ל הטעם משום דבא"א הקמירו אף ברוב בכמה דברים וכמו במים שאין להם סוף ועתו' ב"מ כ' ע"ב. וה"נ הו"ל להקמיר רק משום עגונא ודייקא הקילו ויש בנה להאריה הרבה ואין הפנאי מספיק.

אחרי פותבי כ"ז מצאתי בתנאים סי' ל' ס"ק י"ח שכתב ג"כ דהא דנאמנים בשטר היינו משום שעדיין אינו ממון ודבריו סתומים ונראה פוננתו כמש"ל שעתה אינו מוציא עדיין. ובסי' מ"ט סק"ד באורים כתב ג"כ הסבא שכתבנו שאח"כ יצנוח הלנה ויתברר.

רק שקוצר מאוד ולא ביאר כל הצורך ע"ש. ות"ל שכוננתי לדעתו הק'.

וכעין סברתינו דעל"ג ע"י שהבעל ידרוש אשתו וכדומה מצינו בתו' ב"ב ל"ח ד"ה מקאה שכתבו שחזקה נשמעת טפי לפי שבעל השדה דורש אחר שדהו משא"כ מקאה אינה נשמעת לפי שהמחזיק אינו דורש אולי מקאה.

ושם בד"ה דסתם כתבו ג"כ דשכיח קיום מפני שהאשה מחזרת ע"ז אבל אין דרו' העדים לומר בעיר אנחנו חתמנו על גט פלוני ע"ש. מבואר מזה שכל דבר שיש לו דורש ותובע מתברר יותר בנקל: טו) וראיתי בנו"ב מ"ק סי' כ"ז כ"ח שכתב ג"כ לצד דבאתחזק איסורא לא יהא נאמן בעל"ג.

והביא ראיה מיבמות מ"ז שאם אומר נתגיירה בב"ד של פלוני צריף להביא עדים. וקשה דהא הוי על"ג.

וצ"ל דכיון דאירי שמוחזק לנו בנכרי הרי אתחזק איסורא ע"ש שהאריה. ודבריו תמוהים לענ"ד דהא כיון שמוחזק לנו לכותי א"כ פסול לעדות.

ואף במקום שהאמינו בעל"ג מ"מ לא האמינו לכותי. ואף באשה שהקילו הרבה מ"מ צריף מסל"ת.

אח"כ הוגד לי שתמה עליופן בהגהות ר"ב פרענקל צ"ל ואינם ת"י. וגם קשה עוד דאף בעל"ג א"נ הבע"ד בעצמו והכא הוא מעיד ע"ע וזה אפשר לכלול בדבריו שם בסי' כ"ח ע"ש.

ובלא"ה אין זה ראיה לפמש"ל לחלק דבכה"ג שצריף לחקור ולא יתברר ממילא א"נ רק בדברנו ולא מה"ת. א"כ א"ש דשם הגילוי הוא אם יחקור.

ואף לסברתו של הריב"ש סי' קנ"ה ג"כ האי על"ג לא אלים פולי האי כיון שא"י בנה רק ב"ד ע"ש וגם דלדבריו יקשה דא"כ למה האמינו בגט וחליצה אשה וקרוב ולפמש"ל הפל מיושב בע"ה אבל עכ"פ סברתו נוטה ג"כ לסברתינו לחלק בין אתחזק ללא אתחזק: טז) עכ"פ נתבאר לנו שנאמן אשה וקרוב בעל"ג אף בממון במקום שיתברר ממילא ע"ז שיצנוח הנתבע ולשיטת הרשב"א והריב"ש היינו דווקא היכא שאין באים עתה להוציא ממון.

והנה בקיום שטר פתב הנתבות ס' מ"ו סק"ה הטעם שהקילו דהוי מילתא דעל"ג וחדש עפ"ז דין חדש שאם אין יודעים מאיזה מקום העדים א"כ לא על"ג אז הוי הקיום מה"ת ע"ש. והנה זה הוי על"ג גרוע וכמש"ל פי ממילא לא יתברר זה ורק פשיחקורו אחריהם.

ואף שהנתבע יטעון שלא לנה וממילא ישתדל לחקור אחר העדים ויתברר זיכור מ"מ הא יכול לחתום עדים שאינם בעולם כלל ויאמר שהיו אז אורחים באותו מקום וחתמו ואח"כ אזלו לעלמא.

נדברי הנתבות שפתב דבכה"ג בעי קיום מה"ת תמוהים לענ"ד. ולדבריו מה נתקשו התו' בכתובות כ"ח וריש גיטין וש"פ דא"כ וזניף כ"א שטר ע"ש והו"ל לומר משום דעל"ג.

ועוד דהא מלא בש"ס ופוסקים דקיום שטרות דרבנן ואי טעמא משום על"ג א"כ עכ"פ צריף אשה או קרוב שייעדו פי הבע"ד א"נ אף בעל"ג. וא"ל שזה בעצמו הוא מדרבנן.

ז"א דא"כ למה להרשב"א ורמב"ן וש"פ לומר הטעם שההפך בגט דרבנן משום א"ח ולא לו תיפוק להו דעל"ג. וע"כ כמ"ש דבע"ד א"נ מה"ת אף בעל"ג וכ"כ הנו"ב מ"ק ס' כ"ז דבע"ד א"נ מה"ת אף בעל"ג.

וכ"נ מדברי הפוסקים גבי מצאו בשטר שמת פלוני שפסקו שנשאת על פיו אף שאינו מקנים ואף שאין ידוע העדים מי הם משום דקיום שטרות דרבנן. עאה"ע ס' י"ז סי"א ובאחרונים שם שפפוך פן וכ"כ התו' ריש גיטין ורש"י שם ג' ע"א הטעם דלא חציף לזויפי שיתבע מחבירו ע"ש שלזה כתבו שם דמיתומים הוי קיום מה"ת דלא שיף סברא דלא חציף ואי משום דעל"ג א"כ אין חילוק וכ"כ הקצה"ח ס' מ"ו סק"ה.

וכ"כ הח"ס חאה"ע ס' מ"ג ומ"ט דהו' דלא חציף הוי רוב אלים דמהני אף בממון והקשה שם למה מהני בעדות אשה דשם ליכא חזקה דלא חציף ע"ש מ"ש בזה ואכמ"ל בדבריו. והתשב"ץ ס' פ"ג פתב הטעם משום דהוי גילוי מילתא ונדחק לומר דלהרמב"ם באמת א"צ גדול עמו.

והוא תמוה כמ"ש הריב"ש ס' קפ"ב דנודאי לכ"ע בעי גדול עמו. אבל לענ"ד אין הטעם משום על"ג דהכא לא הוי על"ג פנ"ל ורק הטעם דמה"ת א"צ קיום דלא חציף ועש"ך ח"מ ס' מ"ו סק"ט וקצה"ח שם.

וכ"כ הרמב"ם פי"ד מה"ע דלהכי נאמן בקיום זה כת"י של אבא וכן מה שראה בקטנו משום דמה"ת א"צ קיום. והתשב"ץ כ"כ לפמש"ש הפירוש בגילוי מילתא אבל באמת פירושו שם צ"ע לענ"ד ואדרבא בקיום הוי עדות גמורה דעל מנה שבשטר הן מעידין.

ויש לי אריכות בזה ובהא שצאמן לומר שיצאה בהינומא ומטרדותי ההכרח להיות מקצר ועולה: יז) ולפ"ז הנה נראה דאף שבקיום שטר בעינן שני עדים היינו משום דלא על"ג כ"כ כמ"ש.

אבל בחתימת הלנה ודאי עביד לאגלויי ושפיר תסגי באשה וקרוב. ולא מיבעיא לשיטת הסמ"ע וכן הכריע הקצה"ח סימן מ"ו סק"ה דאף בחת"י הלנה הוי ג"כ הקיום דרבנן.

אָלאַ אַף לְדַעַת הַב"ח וְש"ך דְּהוּי דְּאוֹרֵייתָא מ"מ מְהַנִּי אִשָּׁה וְקָרוֹב דְּהוּי עַל"ג ע"י שְׂיִצְנֹןח הַלְוָה. וּבְאַמַּת מְפֻרָשׁ בְּפוֹסְקִים שְׂצָרִיף עֲדִים כְּמוֹ בַחַת"י עֲדִים וְהַטְעַם פְּשוֹט דַּמְמ"נ אִם הַלְוָה צוֹנַח בְּאַמַּת שֶׁהוּא מְזוּנָף א"כ הָרִי הַבִּירוֹר לְפָנֵינוּ וּמָה יִתְבָּרַר עוֹד וְאִיךָ נוֹצִיא מְמוֹן ע"י הָאִשָּׁה וְקָרוֹב כִּינּוּן שְׂטוּעֵן שֶׁהוּא שְׂקָר.

וּמַתִּי יִתְגַלֶּה יוֹתֵר מְזָה וּבּוֹדָאי מָה שְׂיִוְכְלוּ ב"ד לַעֲשׂוֹת לְבָרַר לְדַמּוֹת חֲתִימָתוֹ וְכַדּוּמָה בּוֹדָאי יִבְרָרוּ. וְזֶה לֹא דְמִי לַעֲדוֹת אִשָּׁה אִם יָבוֹא אֶחָד וַיֹּאמֶר שֶׁהוּא בְּעֵלָה שְׂפּוֹנְדָאי א"נ אַחַר שֶׁהוֹתָרָה בַּב"ד ע"פ ע"א דְּשָׁם אֵין יוֹדְעִים אִם הוּא הַבְּעַל כְּלָל וְאִינוּ בַע"ד כְּלָל מִשָּׂא"כ בְּלֹנָה שֶׁהוּא בַע"ד וּבּוֹנְדָאי לֹא נוֹצִיא מְמוֹן בְּלֹא בִירוֹר.

וְאֵין זֶה שְׂיִיף לְהָא דְקַדּוּשִׁין ס"ג דְּהֵכָא צוֹנַחַת שֶׁהוּא אֵינוּ בְּעֵלָה וּי"ל וַאֲכ"מ. וְהֵנָּה כ"ז בְּמְמוֹן.

אָבֵל בְּשִׁטְר שְׂלִיחוֹת עַל גֵּט וְכַדּוּמָה שְׂפִיר נְאַמְנִים אִשָּׁה וְקָרוֹב עַל חַת"י דְּהוּי עַל"ג ע"י הַבְּעַל שְׂיִבּוֹא וַיִּצְנּוּחַ כַּמִּש"ל וַע"פ רֹב יִתְבָּרַר כַּנ"ל. וְאִף אֵי נִימָא דְסוֹבְרִים דְּהִפְרָה בְּגִט מַה"ת וְאַתְחִזּוּק אִיסוּרָא צָרִיף לְהַאמִּינָם כִּינּוּן שְׂמִיילָא יִתְבָּרַר כַּמִּש"ל וּבְכַרְט שְׂהַעֲיָקָר הוּא דְּהִפְרָה בְּגִט הוּא מְדַרְבָּנּוּ.

וְגַם אַתְחִזּוּק אִיסוּרָא לֹא שְׂיִיף הֵכָא כַּמִּש"ל בְּשָׁם הָר"ן בְּקַדּוּשִׁין ס"ג דְּכִינּוּן שְׂאוּמְרִים עָלָיו שְׂזָהוּ בְּעֵלָה קוֹנְדָם הַגֵּט וְלֹא מְפָקִי לָהּ מַחֲזִקָתָא א"א רַק אַח"כ ע"י הַגֵּט לֹא מִיְקָרִי זֶה הַעֲדוֹת נֶגֶד הַחֲזִקָה.

וּמִינְשֵׁב שְׂפִיר קוֹשְׂיִית הַתו"ג לְמָה בְּקִיּוֹם שְׂטָרוֹת לֹא סָגִי בְּאִשָּׁה אוֹ קָרוֹב לְחוּד דְּשָׁם לֹא הוּי עַל"ג כַּמִּש"ל דְּאֶפְשָׁר שְׂיִחַתְתּוּם הַמְזוּנָף שְׂמּוֹת אֲנָשִׁים שְׂאִינָם בְּעוֹלָם כְּלָל וּמִמִּילָא לֹא פְלוּג בְּתַקְנָתָם וּבְכַרְט שְׂהַגִּילּוּי הוּא רַק ע"י חֲקִירָה וְלֹא מִמִּילָא כַּמִּש"ל.

וּמָה שְׂהַקִּילוּ קִצָּת בְּקִיּוֹם שְׂטָרוֹת הוּא מְשׁוּם דְּלֹא חֲצִיף כַּמִּש"ל וְהוּי דְּרַבְּנָן. אָבֵל בַּכַּת"י כְּהָא דַּנ"ד שְׂפִיר הוּי עַל"ג מִמִּילָא וּמְהַנִּי אִשָּׁה וְקָרוֹב וְלֹא דְמִי לַכַּת"י הַלְוָה.

וְאִם כְּבָר מַת הַלְוָה וְהָאִשָּׁה אוֹ קָרוֹב הַעֲיָדוּ בְּעוֹדוֹ בְּחַיִּים. נִרְאָה דַּמ"מ לֹא מְהַנִּי לְגַבִּי יְתוּמִים אִף שְׂבַעַת הַקִּיּוֹם הוּי עַל"ג מְשׁוּם שִׁי"ל שְׂבַעַת ש"ט עֲשָׂה הַשְּׂטָר מְזוּנָף וְחֲשָׁב שְׂלֹא יוֹצִיאָנוּ עַד לְאַחַר מֵיתָה וְהוּא הַגִּיד לָהֶם מְזָה.

וְלִזְנָה לֹא חֲשָׁשׁוּ לְהָא דַּע"ל"ג כִּי הַמְלִנָּה לֹא יוֹצִיא הַשְּׂטָר בְּחַיּוֹ כִּי יוֹדַע שְׂלֹא יִזְכָּה בּוֹ. וּכְעֵין סְבָרָא זֹו אֵיתָא בְּפִרְיָשָׁה בַּח"מ ס' מ"ו ס"ג ע"ש.

מִשָּׂא"כ בְּכַתֵּב שְׂלִיחוֹת עַל גֵּט אוֹ שֶׁהוּא אֶחָד שֶׁל מַת לְמֵאִי נִיחּוּשׁ לָהּ. דְּאֵי נִימָא שְׂיִוְדְעִים הֵיכּוֹן הַבְּעַל וּכְבָר מַת.

א"כ הִיא פְּטוּרָה בְּלֹא"ה. וְאִף אִם יֵשׁ לָהּ יָבָם וְנִימָא דְכּוֹנְנָתוֹ לְפִטְרָה בְּגִט מְחַלִּיצָה בַּכ"ז לְחֲשָׁשׁ רְחוּק כְּזֶה לֹא חֲיִינְשִׁינּוּ וְנַעֲמִיד הַבְּעַל בְּחֻזְקַת חַיִּים וְלִזְנָה שְׂפִיר הוּי עַל"ג וְסָגִי בַע"א עַל קִיּוֹם הַכְּתָב: יח) הַעוֹלָה מְהַמְקַוְּבָץ דַּבְנ"ד שְׂיֵשׁ לְחֲשָׁבוּ כְּמָקוֹם סְפָנָה כַּמִּש"ל יֵשׁ לְצַדֵּד דְּסָגִי אִף בְּכַתֵּב יְדוֹ לְחוּד בְּלִי שׁוּם קִיּוֹם רַק שְׂחַלִּילָה לִי לְהוֹרוֹת קוֹלָא בְּדַבָּר כְּזֶה.

וּבְכַרְט שִׂא"צ לְעַנְיָנֵינוּ. רַק אִם ע"א מְקִימוֹ שְׂמִפִּיר חַת"י נִרְאָה דְּסָגִי דְּאִף בְּאִשָּׁה וְקָרוֹב סָגִי בַּכַּת"ג כַּמִּש"ל וּבְקִיּוֹם שְׂטָרוֹת סָגִי ע"פ כְּתָבָם כְּדֵאִיתָא בַּח"מ ס' מ"ו ס"ז.

ואם יחַתְמוּ שְׁנַיִם אֶף שְׂאִין מְכִירִים חַת"י הַשְּׁנַיִ וְדַאי דַּיִשׁ לְהַקְל. וּבִפְרָט אִם יִחַתְמוּ שְׁלֹשָׁה וַיִּפְרוּ חַת"י אֶחָד וְדַאי שְׁיִשׁ לְהַקְל בְּלִי פְקֻוּק.

וּמִש"ל שֶׁא"צ קִיּוּם דְּהַפְרָה הֵינּוּ מְדַרְבְּנָן הֵינּוּ עַל שֵׁם הָאִישׁ שֶׁכָּתַב הַפְתָּב. אֲבָל עַל הַשְּׁלִיחוֹת לְכַאוּרָה צָרִיךְ עֲדִים פְּדִין שְׁלִיחַ.

וּבְאַמַּת יֵשׁ לְצַדַּד דַּל"צ כֵּינּוּן שְׂאֵנוּ רוֹאִים הַפְתָּב שְׁלוֹ לְפָנֵינוּ הָרִי כְּאִלוּ מְצוּהוּ בְּפָנֵינוּ. וּל"מ לְהַרְמֵב"ם דְּשְׁלִיחַ הוֹלְכָה א"צ עֲדִים שֶׁהִגִּט שְׁבִידוֹ מוֹכִיחַ וְא"כ ה"ה הֵכָא הַפְתָּב מוֹכִיחַ.

אֲלָא אֶף לְהַרְאָב"ד י"ל דְּהוּי כְּעֲדִים כְּנ"ל וּכְמ"ש הַתּוֹס' גִּיטִין ע"א ד"ה אָמַר דְּבִגִּט לָא בְּעֵי הַגְּדָה בְּפָה רַק שְׁמַתְרָצָה בְּזָה ע"ש וְהַפְתָּב שֶׁפִּיר מוֹכִיחַ לְעֲדִים שְׁמַתְרָצָה. שׁוֹב מְצַאֲתִי לְהַדְיָא בְּרַד"ךְ בֵּית י"ט וּבִג"פ ס' ק"כ סְכ"ו שֶׁא"צ שְׁיִכְתּוּב לְפָנֵי עֲדִים וְרַק כֵּינּוּן שֶׁהַסּוֹפֵר וְעֲדִים מְכִירִים כַּת"י ה"ז כְּאִלוּ שׁוֹמְעִים מְפִיּוּ שְׁאוּמֵר לְהֵם ע"ש.

וְהִנֵּה לְבָרַר זֶה דְּרוּשׁ אֲרִיכוֹת וּבִנ"ד א"צ לְזָה כֵּינּוּן שֶׁהוּא מְקוּיָם בַּחַת"י שְׁלֹשָׁה וּמְבֹאָר בְּסִי' קַמ"א סַכ"ד דְּסָגִי בְּהַפְרַת חַת"י אֶחָד מֵהֵם ע"ש. וְגַם יֵשׁ לְצָרְף דַּעַת הַתְּשֵׁב"ץ ח"ג ס' כ"ב דְּשֻׁטֵר שְׁלִיחוֹת קְבֵלָה בְּמִקּוּם עֵיגוֹן פֶּשֶׁר אֶף בְּלֹא שׁוּם קִיּוּם וּכְהָא דְאַמְרִינָן בְּמַצְאוֹ כְּתוּב בְּשֻׁטֵר שְׁמַת פְּלוּנִי שְׁנִישְׂאֵת עַפ"ז אֶף בְּלֹא קִיּוּם.

וְאֶף דְּהַצְרִיכוּ לְשְׁלִיחַ לֹמַר בַּפ"נ אֵין לָהּ אֲלָא מַה שֶׁתְּקִנוּ חַז"ל בְּגוּרָה הִגִּט דְּחֵינִישׁ לְעַרְעוֹר דְּבַעַל אֲבָל לֹא בְּשֻׁטֵר שְׁלִיחוֹת ע"ש שֶׁכָּתַב ג"כ מְשׁוּם דַּעַל"ג וְכֵן שֵׁם ס' ס'ו פְּתַב ג"כ סְבָרָא זֹו ע"ש וְרִאִיתִי שֵׁם שֶׁכָּתַב לְגַבֵּי עֲדִים סְבָרָא דַּאִין חוֹטֵא וְלֹא לוֹ.

וְתַמּוּהָ דְּגַבֵּי עֲדִים אֵין זֶה שְׁיִיךְ כַּמִּש"ל. וַיֵּשׁ לְתַרְזַן וְאַקְצָר] וְא"כ ה"ה בַּנ"ד.

וּבְדַבְרֵי הַתְּשֵׁב"ץ יֵינִישׁ לְהַאָרִיף אֶף אַכ"מ דְּבִנ"ד בְּלֹא"ה א"ש מְכַל הֵנִי טְעָמִים שֶׁכָּתַבְנוּ וְעַנּוּ"ב ס' קַל"ו בְּזָה וְעַבְנוּב"ש ס' ס'ב שֶׁכָּתַב ג"כ לְמַעֲשֵׂה לְסִמּוֹן בְּהַפְרַת פְּתַב דֵּינָן אֶחָד בְּעֲדוֹתָם שֶׁהִיא אֲשֶׁת הַמַּת ע"ש: יט) וְלִזְאֵת יוֹכַל כַּת"ר לְעֲשׂוֹת הַשְּׁלִיחוֹת שְׁיִכְתּוּב בְּכַתֵּב יָדוֹ וְכַת"ר עִם עוֹד שְׁנַיִם יִקְיָמוּ חַתִּימָתוֹ וְגַם יִגִּיד בַּע"פ כָּל הַדְּבָרִים וּכְמ"ש בְּמַהֲרֵי"מ ס' ל"ג שֶׁמְצָרֵף לְזָה שִׁיטַת הַמְּכַשִּׁירִים בְּאוּמֵר אִמְרוּ ע"ש.

וְנִרְאֶה שֶׁהַפְתָּב יְכַתּוּב בְּלִשׁוֹן נוֹכַח שֶׁהוּא כְּמַדְבֵּר עִם הַשְּׁלִיחַ וְסוֹפֵר וְעֲדִים וּמְצַנֵּה אוֹתָם. וְכ"ה לְשׁוֹן רַש"י בְּגִיטִין דָּף ע"א ע"ש.

וְמַה שֶׁיִּגִּיד בַּע"פ יִגִּיד בְּלִשׁוֹן נִסְתָּר שֶׁמִּמֶּנָּה אוֹתָם לְפָנֵיהֶם לְסוֹפֵר וְעֲדִים לְשְׁלִיחַ וּמְבַקֵּשׁ אוֹתָם שִׁיּוֹדִיעוּ זֶה לְהֵם שְׁיִקְיָמוּ צִוּוּיֵוֹ דְּהֵינּוּ אוּמֵר אִמְרוּ. וְכֵן מְמַנֶּה אוֹתָם שֶׁלֹּא בְּפָנֵיהֶם דַּיִשׁ שִׁיטוֹת פּוֹסְקִים דְּמַהֲנֵי בַכּה"ג וְלֹא בְּאוּמֵר אִמְרוּ.

וּי"א דְּאוּמֵר אִמְרוּ עֲדִיף עַב"י ס' ק"כ וְרַד"ךְ בֵּית י"ט. וּבַכּה"ג יוֹצֵא דֵי פְּוֵלָם.

וְאִם כָּתַב ג"כ בְּלִשׁוֹן נִסְתָּר נִרְאֶה דְּכָשֶׁר דְּהָא גַם הָאוּמֵר כָּל הַשׁוֹמֵעַ קוֹלִי יְכַתּוּב גִּט לְאַשְׁתִּי מְהֵנִי כְּדַאִיתָא בְּגִיטִין ס'ו אֶף שְׁאוּמֵר בְּלִשׁוֹן נִסְתָּר כֵּינּוּן שֶׁשׁוֹמֵעַ קוֹלוֹ וְה"ה הֵכָא כֵּינּוּן שֶׁרוּאָה כְּתָבוּ הוּי כְּשׁוֹמֵעַ קוֹלוֹ וְכ"כ הַרַד"ךְ בֵּית י"ט לְהַדְיָא דְּמַהֲנֵי בְּכּוֹתֵב בְּלִשׁוֹן נִסְתָּר.

ואף שי"ל דָּשֵׁם לֹא יִיחַד אֲנָשִׁים רַק כָּל הַמַּפִּיר כָּתַב יָדוֹ ע"ש מ"מ גִּרְאָה עֵינָר שְׁאִין חִילוּק. וְלִזְה יְכוּלִים לַעֲשׂוֹת כְּפִי שְׁיָרְצוּ אוֹ לְשׁוֹן נוֹכַח אוֹ נִסְתָּר.

וְרַש"י שָׁם אֵינִירי בְּכוֹתֵב בְּפָנֵי הָעֵדִים: (כ) וְצַל"ע אִם כָּתַב אַחֵר וְהוּא חָתֵם אִי מְהִי וּפְשׁוּטוֹת לְשׁוֹן הַש"ס וּפּוֹסְקִים הוּא הַכֹּל שֶׁכָּתַב בְּעֶצְמוֹ בְּכַתֵּב יָדוֹ. וְנִרְאֶה לְצַדֵּד דְּמִהִי בְּכַה"ג פִּינֵן שֶׁכָּתְבוּ הַתוֹ' בְּגִיטִין דָּף ע"א דל"צ בְּגִט הַגְּדָה בְּפָה רַק לִידַע שֶׁמִּתְרַצָּה וְרַק דְּכָתַב מִיָּקָרֵי הַגְּדָה ע"ש.

וּא"כ בְּחִתּוּמָתוֹ נָהִי דְנִימָא דְלֹא הָוִי כְּהַגְדָה אֲבָל עכ"פ יִדְעִינָן שֶׁמִּתְרַצָּה בְּזֶה וּבְכָרֵט דְּבַכַּה"ת פְּנִלְהָ חִתּוּמָת יָדוֹ סְגִי לְכָל דְּבָר לְחִיּוּב וּפְטוּר וְקִנְיָן וּשְׁלִיחוֹת וְה"ה הֵכָא. וּבְכָרֵט לְהַפּוֹסְקִים דַּס"ל דְּכָתַב הָוִי כְּהַרְפָּנָה בְּרֵאשׁוֹ א"כ הַחִתּוּמָה ג"כ לֹא גָרַע מִהַרְפָּנָה וּבִשְׁעָה"ד הַקִּילוֹ אֶף בְּפִיָּקֵס בְּהַרְפָּנָה כַּמ"ש הַג"פ ס' ק"כ ס"ק כ"ח וְל"א ע"ש לְזֶה נִלְע"ד דְּסְגִי בְּחִתּוּמָתוֹ בִּשְׁעָה"ד הֵיכָא דְלֹא אֶפְשָׁר.

וְהַצְעָתִי זֶה לְפָנֵי הַגַּאבֵּד"ק קְאָוִנָא שְׁלִיט"א וְהַשִּׁיב לִי בְּקוֹצָר שְׁמִסְפִּים עֲמָדֵי לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה לְגִרְשׁ ע"י כָּתַב וְאֶף ע"י חִתּוּמָתוֹ לְחוּד וְהַקִּיּוּם סְגִי בְּמָה שְׁנִיכָר רַק חִתּוּמָת אֶחָד כְּהָא דַּנ"ד וְכַמֶּש"ל. וּמְחַן לְשִׁתּוֹ לֹא הִיָּה יְכוּל לְהַאַרְיָךְ.

וְנִרְאֶה לִי עוֹד לְהַעִיר בְּזֶה דְּבַחַת"י אֶפְשָׁר שְׁלֹא קָרָא כָּלֵל וְחָתֵם עָלָיו. וְאֶף דְּבָכָל שְׁטָרוֹת מְהִי בְּכַה"ג וְכַדְקִי"ל בַּח"מ ס' מ"ה מִשׁוּם דְּמִסְתַּמָּא קִיבֵּל עַל עֶצְמוֹ כָּל מָה שֶׁכָּתוּב שָׁם אֲבָל בְּגִט לֹא שְׁיָיָךְ זֶה דְּבָגֵט בְּעִינָן שְׁיִתְרַצָּה בְּפִירוּשׁ שְׁיִכְתְּבוּ וְיִתְּנוּ גֵט לְאִשְׁתּוֹ וְלִזְאֵת צָרִיךְ שְׁיַעֲדוּ הָעֵדִים שֶׁהִיוּ בְּשַׁעַת חִתּוּמָתוֹ שֶׁקָּרָא אוֹ שֶׁקָּרָאוּ לְפָנָיו כָּל מָה שֶׁכָּתוּב שָׁם וְע"ז חָתֵם.

וְאֶף לְפַמֶּש"ל לְצַדֵּד שְׁאֵם לֹא כָּתַב לְפָנֵי עֵדִים ג"כ מְהִי זֶה רַק דְּכָתַב יָדוֹ אֲבָל בְּחִתּוּמָה לְחוּד צָרִיךְ שְׁיָהִיו עֵדִים בְּשַׁעַת חִתּוּמָתוֹ בְּכַל"ה יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁלֹא קָרָא מָה שֶׁחָתֵם כְּנ"ל וְאִין הַכָּתַב הוֹכְחָה שֶׁמִּתְרַצָּה כָּלֵל בְּגִט.

וְכַעֲיֵן זֶה כָּתַב הַקְּצָה"ח ס' ר"ז סק"י שְׁאֵם חָתֵם עַל כָּתַב שְׁבוּעָה הַשְּׁבוּעָה חָלָה עָלָיו. אֲבָל אִם עֵדִים מְעִידִים שְׁלֹא קָרָאוּ וְלֹא יָדַע שְׁיֵישׁ שָׁם שְׁבוּעָה אֵינּוּ חָל עָלָיו.

וְל"ד לְהָא דַּס' מ"ה ס"ג דְּשָׁם הוּא מְצַד נְאֻמָּנוֹת וְחִיּוּב מְמוֹן אֲבָל בְּאִסּוּר לֹא שְׁיָיָךְ זֶה וְחִלְקֵי שָׁם עַל הַנּו"ב חַח"מ ס' ל' ע"ש. וְנִרְאֶה דָּאֶף הַנּו"ב שֶׁמְחַמִּיר בְּשְׁבוּעָה שָׁם בְּחָתֵם וְלֹא קָרָא מ"מ מוֹדָה דְּבָגֵט לֹא מְהִי זֶה כָּלֵל אִם לֹא יָדַע מָה כָּתוּב שָׁם.

וּבְאֻמָּת נִרְאֶה דְּכַוְנַת הַנּו"ב שָׁם ג"כ רַק לְעַנְיָן חִיּוּב מְמוֹן שֶׁקִּיבֵּל ע"ע בְּחִתּוּמָתוֹ לְקִיָּים הַכָּתַב כְּאֵלוֹ נִשְׁבַּע בְּפּו"מ אֲבָל לֹא לְעַנְיָן אִסּוּר הַשְּׁבוּעָה בְּדִינֵי שְׁמִים יַעו"ש בְּדְבָרָיו וּבְחֻמֵּם הַשִּׁיג הַקְּצָה"ח עָלָיו וְאִכְמ"ל בְּזֶה.

וּמִמִּילָא דְּבָגֵט נִדְאִי לֹא מְהִי בְּכַה"ג. וְל"ד לְמִי שֶׁהַשְּׁלִישׁ בְּיָדוֹ הִגִּט דְּאֶמְרִינָן שֶׁהָאֵמִינוּ כָּל מָה שְׁיֵאמַר כְּדֵאִיתָא בְּגִיטִין ס"ד דְּשָׁם יוֹדַע הַבְּעַל שְׁנוֹתָן לוֹ גֵּט כְּשֶׁר.

אֲבָל כְּשֶׁלֹּא יָדַע כָּלֵל שֶׁהוּא גֵּט נִדְאִי לֹא מְהִי וְה"ה הֵכָא בְּחוֹתֵם וְא"י מָה כָּתוּב שָׁם וְז"ב לְעַנ"ד: (כֹּא) וּכְבָר כְּתַבְנוּ בְּתַחֲלִילַת דְּבָרֵינוּ שֶׁקִּיבֵּל ע"ע בְּשְׁבוּעָה שְׁלֹא יְבַטֵּל הַגֵּט וְהַשְּׁלִיחוֹת כְּדֵי לְצַאֵת יָדֵי הַחֲשָׁשׁ שְׁמָא יְבַטֵּל.

ובפשעה זו מצאתי במבי"ט ח"ב סי' קנ"ה שכתב ג"כ בקוצר שבפיקוח בכתב יש לחוש שישתנה דעתו כ"ז שלא נכתב ולזה צריך לקבל בשבועה ותו לא חיישינו לזה ע"ש. אבל ברד"ך בית י"ט כתב שאף מומר מותר לעשות שליח בכתב ע"ש שלא הזכיר שם קלל קבלת שבועה וגם דבמומר לא מהני שבועה פדאיתא בסי' קמ"א סנ"ט.

אבל באמת כ"ז הוא להחמיר לכתחילה אבל בשעה"ד פשר אף במומר שעשה שליח להולכה לחוד כמ"ש בשו"ת הב"ח סי' ק"ב ובשו"ת גאוני בתראי סי' מ"ד ולא חיישינו לביטול. ובכ"ז בנ"ד שאפשר בשבועה צריך לעשות פו.

ובשבבות יעקב ח"א סי' קי"ד ראיתי מקבר שכתב דבמומר לא מהני בכתב פי יש לחוש שישתנה דלא אפשר להשביעו ולא ראה דברי הרד"ך שהזכרנו ואין פעת ת"י ס' שבו"י לראות בירור טעמו שם: כב) ומה שנ"ל עוד להעיר בזה דכיון ששולחים הפתב ע"י פאסט יש לחוש שמה כתבו ונמלך שלא לשלחו ומצאו אחר ושלחו ע"י פאסט.

ואף למאי דקיי"ל בסי' קמ"א סכ"ד ששליח נאמן לומר שעשה שליח אף בלא הרשאה כיון שהגט בידו וה"נ הרי הפתב לפנינו. מ"מ לא דמי דהתם אומר השליח ברי שנתן לו הבעל ועשה שליח משא"כ הקא שהשליח בעצמו א"י מי שלח על פאסט לא מהני וה"ז דומה לשטר שנמצא בשוק דקיי"ל דלא יחזיר שמה אבדו הלנה וכן בב"מ י"ח חיישינו שמה נמלך ע"ש.

וע' אה"ע סי' מ"ב לענין שטר קדושין שנמצא ובש"ך ח"מ סי' מ"ו סק"ט. ופאסט נראה דדמי לנמצא ואף דליכא ריעותא דנפילה מ"מ יש לחוש פנ"ל.

וכן ראיתי בפ"ת באה"ע סי' י"ז סקנ"ב שהביא משו"ת פני אריה סי' כ' שחשש ג"כ במכתב שפא ע"י פאסט דשמה יש איזה זיוף בשליחותו. ושם איירי לענין מיתה דקיל טפי וכ"ש בנ"ד ואין הס' ת"י.

ומצאתי בשו"ת עמודי אש שהאריך בתשובתו נידון גט ע"י פאסט לבאר שמן השליחות ע"י פאסט אין בזה שום הוכחה שנשלח מהבעל ע"ש וכתב ג"כ דדמי לנמצא בשוק. רק שהוא פתב שם לענין קיום ולפמ"ש יש לחוש לעיקר השליחות ויש לתרץ ואקצר ע"ש [ושם ראיתי שכתב ג"כ בטעם שא"צ קיום מה"ת משום דהוי מעוט דל"ש שייזיכפו ולהכי ל"ח לה אף בממון והינינו כמש"ל בשם הח"ס.

וכן האריך שם בדברי התשב"ץ סי' כ"ב שהזכרנו למעלה ע"ש] ועוד דכ"ז שלא ידענו שהוא שלח הפתב הו"ל כשליחות בלא עדים כיון שלא ידענו איה הגיע ע"י פאסט ומי שלחו. ולזאת צריך שיבקש את העדים שישלחו מכתבו ע"י פאסט לידם או ליד אחר שהוא ימסור לידם והעדים יעידו פן בקיומם שבקש זאת מהם.

ואם ניח בעצמו על פאסט יותר טוב אף בנ"ד א"א כיון שישב בבה"א. שוב מצאתי ברד"ך בית י"ט בסוף דבריו שכתב במסר פתבו לאחד שיימסרנו לסופר ועדים שצריך שיימסרנו לאותו האיש לפני עדים כי שמה כתבו ונמלך שלא לשלחו ע"ש.

הרי דאף בשליח גמור חשש לזה ומכ"ש ע"י פאסט. איברא דדבריו לחוש בכה"ג שמה
נמלה צ"ע לענ"ד דבכה"ג שפיר הפכת מוכיח כמו בשליח דגט כמש"ל ורק שיש לחוש
דלא הוי שליחות בעדים.

ולא אאריה בזה פיון דבנ"ד אין נ"מ דע"י פאסט ודאי יש לחוש פנ"ל: סימן פט והנה
כת"ר פתב לכתוב לו הגנוסח לפי דעתי פדי שלא יהיה אח"פ איזה פקפוק מצדי. והנה
בפוסקים לא נתבאר הגנוסח ורק הבה"ט סק"י פתב שבשבו"י נתבאר הסדר בגט ע"פ
פתב ונוסח הגט והרשאתו וכפי אשר בזכרוני שראיתי בשבו"י אין שם רק הגנוסח
מהרשאה לשליח שלא בפניו.

אבל לא נוסח מן הפתב שיקתוב לסופר ועדים ואין השבו"י ת"י. וברד"ך בית י"ט איתא
הגנוסח שפתב המגרש שם.

הנה אני ממנה סופר ועדים לכתוב גט ולתתו לאשתי כל ב' שיכירו פתב ידי ע"כ. והוא
התירשם לכתוב גט ע"י נוסח זה.

ונראה דכל שנים שפתב שם קאי על העדים לחוד. אף ז"א ניותר נראה שט"ס הוא שם
וצ"ל כל ג' כי ברד"ך שם לא העיר כלל ע"ז שפתב כל ב' והו"ל להעיר שמיקל בזה
פדעת הרמב"ם להכשיר בחתם סופר ועד.

והנה זה היה רק שם שנמצאו שהפירו כת"י. אבל בנ"ד לא שנינו זה וגם דעדיף טפי
שיעשה בפרטות סופר ועדים בשמותם.

ועוד פקפוקים בזה וכן צריף לבאר שמקבל בשבועה כמש"ל. והנה להנפיר שהשליח
יוכל לעשות שליח אחר א"צ בזה כי בלי ספק יכתבו ויתנו תיכף ואין פדאי להאריף
בלשון כתיבתו כמש"ל.

וכן בשארי דקדוקים שמאריכים בלשון צנואת הבעל לסופר ועדים ושליח נראה ג"כ
שאין קפידא בכגון זה. ובפרט אם יהיה מניעה ע"י שלא יוכל לכתבו בעצמו וכמש"ל.

ועוד נראה שיש להקל בזה שיצוה לשלשה שיכתבו ויתנו. ואף שאנו מחמירים לכתחילה
שלא לעשות הסופר לשליח.

אבל בכגון זה יש להקל וכמ"ש הח"מ וב"ש סי' ק"כ וכן הסכים בישועות יעקב בסה"ג
סקי"ז ושאר אחרונים. ובפרט בנ"ד שיתקיים הגט בחותמיו בשעת נתינה בודאי אין
שום חשש.

דכל עיקר החשש בזה שחששו האחרונים בזה הוא מפני שיהא צריף לשנות מלשון
תקנת חז"ל בפ"נ ופ"נ ויצטרף לומר אני פתבתי ובפ"נ. אבל כשיתקיים בחותמיו שוב
א"צ פלל לומר בפ"נ ובפ"נ.

ולזה שפיר שהסופר יהי השליח וגם אחד מהעדים יוכל להיות פיון שא"צ לומר בפ"נ
ובפ"נ. אף יותר טוב שיתנו הסופר כי במקום שצ"ל בפ"נ החמיר הא"ז בעד שלא יהי
שליח.

וְלִזְהוּ יֵשׁ לְחֹשֶׁךְ דָּלָא לִיתִי לְאִיחְלוּפִי וְלַעֲשׂוֹת הָעֵד שְׁלִיחַ. אַף בְּמָקוֹם שֶׁיִּשְׁלַחוּ לְמַרְחוֹק
וְלֹא יִתְקַיְּמוּ בְּחֻמְתֵּי שְׁמִי: וְזֶהוּ הַגְּנוּסָח אֲשֶׁר יִכְתְּבוּ הַמְּגַרְשׁ.

[א] הַגְּנִי הַחֲתוּם מִטָּה מִמֶּנָּה אֵת פּוֹכַח וּפּוֹכַח פּ [ב] הַדְּרִים בְּעִיר פְּלוֹנִית מְתָא
דִּיתְבָּא עַל גְּהַר פְּלוֹנִית [ג]. אֲשֶׁר אֶחָד מֵהֶם [ד] יִכְתּוֹב גִּט לְאִשְׁתִּי פּוֹכַח [ה] וְהַשְּׂנִים
יִחְתְּמוּ לְעֵדִים עַל גִּט לְאִשְׁתִּי.

הַגְּנוּפְרַת. וְאֶחָד מִן הַשְּׁלֵשָׁה הַגְּנוּפְרִים [ו] יִתּוּ [ז] הַגִּט לְאִשְׁתִּי הַגְּנוּפְרַת [ח] וְיִכְתּוֹב וְיִחְתְּמוּ
לְשִׁמִּי וְלְשִׁמָּה וְלִשְׁם גִּירוּשֵׁין [ט] אֲפִילוּ עַד מֵאָה גִּיטִין.

עַד שֶׁיִּנְכָּשֶׁר אֶחָד בְּכַתִּיבָה וְחַתִּימָה וְנִתְיָנָה לְדַעַת הָרַב שֶׁיִּסְדֵּר הַגִּט. וְאֲנִי [י] מְקַבֵּל עַל
עַצְמִי בְּחָרֵם וּבְשִׁבוּעַת הַתּוֹרָה שֶׁלֹּא לְבַטֵּל אֵת הַגִּט.

וְלֹא אֵת הַשְּׁלִיחוֹת הַזֹּאת לְכַתִּיבָה וְחַתִּימָה וְנִתְיָנָה. [יא] וְאֲנִי מְבַטֵּל כָּל הַמוֹדְעוֹת אִם
מְסַרְתִּי עַל גִּט זֶה.

אוּ עַל שְׁלִיחוֹת זֹאת. כְּתִיבִי [יב] וְחַתְּמִתִּי [יג] יוֹם פְּלוֹנִי בְּכֶף וְכֶף לִירַח פְּלוֹנִי שְׁנַת
פְּלוֹנִית לְבְרִיאַת עוֹלָם [יד] פֶּה עִיר פְּלוֹנִית נְאֻם [טו] פּוֹכַח: [א] אִם אֵינוּ מִבֵּין בְּלֵה"ק
יִכְתּוֹב בְּלִשׁוֹן שְׂמִבִּין בּוּ.

וְזֶה יוֹתֵר טוֹב מִשִּׁיכְתּוֹב בְּלֵה"ק וְהַעֲדִים יִתְרַגְּמוּהוּ לוֹ. וְכֵן אִם אַחַר כּוֹתֵב וְהוּא חוֹתֵם.
ג"כ יִכְתּוֹב בְּלִשׁוֹן שְׂמִבִּין בּוּ הַמְּגַרְשׁ: [ב] וְיִכְתּוֹב בְּכָל אֶחָד פְּנִינֵי ג"כ אִם יוֹדֵעַ.
וּמְלֹאכְתָּם ג"כ.

כְּדִי שְׁעִי"ז יִתְבָּרַר יוֹתֵר מִי הֵם כִּי אוֹלֵי יֵשׁ שְׁנֵי יוֹב"ש שְׁמִי. אֲבָל אִם אֵינוּ יוֹדֵעַ.
יִכְתּוֹב כְּפִי שֶׁיּוֹדֵעַ וְאִם מְסוּפֵק בְּאַמַּת שְׁמָא יֵשׁ שְׁנֵי שְׁמוֹת כְּאֵלָה בְּעִיר הַהִיא. וְאֵינוּ יוֹדֵעַ
לְכַתּוֹב אֵיזָה סִימֵן בָּהֶם.

אִזִּי יוֹתֵר טוֹב שֶׁיִּכְתּוֹב הַגְּנוּסָח שֶׁיִּתְבָּאֵר אַח"כ. שֶׁמִּצְנָה לְכָל הַרְוָאָה כְּתִב יְדוּ: [ג] יִכְתּוֹב
שְׁם הָעִיר וְהַנֶּהָר כְּמוֹ שְׁפוֹתְבִין בְּגִט.
וְאִם אֵינוּ יוֹדֵעַ. אֵינוּ מְעַכְבִּי.

וְיִכְתּוֹב כְּמוֹ שְׁקוֹרִין בְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם. וְכַדְקִי"ל בְּסִי קכ"ח ס"ד שֶׁמְעִיקֵר הַדִּין גַּם בְּגִט
אֵינוּ מְעַכְבִּי שְׁם הַנֶּהָר.

אַף דְּהֶקָא חֲמִיר מֵגִט. דְּבִגִּט יְכוּלִים הָעֵדִים לְהַעֲיִד בְּאֵיזָה עִיר נְכַתְבִּי.
מִשָּׂא"כ הֶקָא יֵשׁ סְפֵק בְּאֵיזָה עִיר מִיָּנָה הַסּוֹפֵר וְהָעֵדִים. בְּכ"ז הָא קִי"ל דְּלֹא חִיְיָשִׁין
לְתַרֵּי שְׁוִירֵי כְּמִבְּנָאֵר בֵּא"ע ס"ס קל"ב מִתְּשׁוּבַת הָרָא"ש וְכַמִּשְׁ"ש לְבָאֵר בְּבֵית מְאִיר
שְׁמִי וּבַח"ס הָא"ע ח"א ס' מ"ה ע"ש: [ד] כְּתִיבִי לִיחַד אֶחָד לְכַתִּיבָה.

כִּי כִּיּוֹן שֶׁמִּזְכִּיר כְּנֹלָם בְּשְׁמוֹתָם הו"ל מָנָה. וּבְמִנָּה קִי"ל בְּגִיטִין ס"ז וּבֵא"ע ס"ס ק"כ
דְּהוּי כְּכּוֹלְכֶם.

וְיִצְטָרֵךְ לְחַתּוֹם גַּם הַסּוֹפֵר. וְתִפּוֹק מִיָּנָה שֶׁיְבֹאוּ לְהַחֲתִים הַסּוֹפֵר לְעַד.

שְׁאַנְחָנוּ נוֹהֲגִים לְהַחְמִיר בְּדַאִיתָא בַּאֲהֵ"ע סִי' ק"ל. וְאַף דְּהִכָּא אֵינוּ חוֹתֵם לְעַד רַק לְמִילּוּי וּמִשׁוּם תְּנַאי בְּדַאִיתָא בְּגִיטִין י"ח.

מ"מ אֲתִי לְאַיְחְלוּפִי. וְאַף דְּבִאֲמַת יֵשׁ לְחַלְק.

דְּשֵׁם הַטַּעַם מְדַמְנָה אֶלְמָא שְׁפִנּוֹנְתוּ שְׁיַחְתְּמוּ בְּוֹלָם. אֲבָל הִכָּא אֵין רְאִיָּה מִמְּנִינּוּ.

דְּהָא בֵּינוּ שְׁמַמְנָה אוֹתָם שְׁלֵא בְּפִנְיָהֶם. הֵן כְּרַח לְהַזְפִּיר שְׁמוֹתָם.

מ"מ הָא אִיתָא בְּגִיטִין ס"ז דְּאָף בְּלֵא בְּוֹלְכָם. צְרִיף לִיחַד אֶחָד לְכַתִּיבָה וּשְׁנַיִם לְחַתִּימָה גְּזִירָה מִשׁוּם בְּוֹלְכָם וְכֵן קִי"ל בְּסִי' ק"כ.

לְזָה יוֹתֵר נִכּוֹן לִיחַד אֶחָד לְכַתִּיבָה כַּנ"ל: [ה] יְכַתּוּב כְּמוֹ שְׁצָרִיף לְכַתּוּב שְׁמָה בְּגִט. וְאִם אֵינוּ יוֹדֵעַ סְגִי לְכַתּוּב כְּפִי שְׁהוּא קוֹרָא אוֹתָהּ.

וְאִם כָּתַב סְתָם לְאַשְׁתִּי. צ"ע דְּיֵשׁ לְחוּשׁ שְׁיֵשׁ לוֹ אִשְׁה אַחֲרָת.

וּבְרַד"ךְ בֵּית י"ט הַגְּנוּסָח שֵׁם סְתָם לְאַשְׁתִּי. וְא"ל דְּנוֹקְמָא אַחְזַקְתּוּ שְׁלֵא עֲבַר עַל חַר"ג לְיִשְׂא שְׁתִּי נְשִׁים.

ז"א דְּהָא שֵׁם אֵינְרִי בְּמוֹמֵר וְלִיכָּא חֲזָקָה זֹו. וְצ"ל שְׁסַמְף שֵׁם לְפִי שְׁנִיכְרַ הַדְּבָר שְׁעֲשֵׂה סוֹפֵר וְעֵדִים בְּאוֹתָהּ הָעִיר שְׁאַשְׁתּוּ שֵׁם.

וְאִי בְּוֹנְתוּ לְאַשְׁה אַחֲרָת בְּעִיר אַחֲרָת. כָּל כַּה"ג הו"ל לְפָרוּשִׁי.

וְגַם הו"ל לְעֲשׂוֹת שְׁלוּחִים בְּעִיר הַהִיא. וּבְעִיר זֹו הִנֵּה יְדוּעַ שְׁאֵין לוֹ עוֹד אִשְׁה.

כֵּן צְרִיף לְדַחֲוֹק בְּדַעַת הַרַד"ךְ שֵׁם. אָף לְפִלָּא שְׁלֵא הָעִיר כָּלֵל בְּזָה.

וּלְמַעֲשֵׂה צ"ע טוֹבָא בְּכַה"ג וְאֵין הַפְּנָאִי מְסַפִּים לְבָרַר זָה. וְעַכ"פּ לְכַתְּחִילָה וְדַאי שְׁצָרִיף לְכַתּוּב שְׁמָה.

וְאַף אִם אֵינוּ כוֹתֵב שְׁמָה כְּפִי שְׁצָרִיף לְכַתּוּב בְּגִט. בְּכ"ז יוֹכְלוּ לְכַתּוּב בְּגִט כְּדִין.

דְּאֵין שְׁיִיף לְזַמֵּר שְׁמַקְפִּיד שְׁיְכַתְּבוּ שְׁמָה כְּפִי שְׁהַזְפִּירָה וְאַקְצָר: [ו] כָּאֵן ג"כ כְּתַבְתִּי לִיחַד אֶחָד לְשָׁלִיחַ. בְּדַאִיתָא בְּגִיטִין ס"ז דְּאָף בְּהוֹלְכָה צְרִיף לִיחַד מִשׁוּם גְּזִירָה דְּכוֹלְכָם.

וְכֵן קִי"ל בְּסִי' ק"כ. וְאַף דְּהִכָּא אֵין חֲשֵׁשׁ דְּהָא בְּאוֹמֵר לְעֲשֶׂרָה קִי"ל שְׁאַחַד מוֹלִיף בְּמַעֲמַד בְּוֹלָם בְּדַאִיתָא הָתָם.

וְהִכָּא יוֹכֵל לְזַמֵּר לְשְׁנֵי הָעֵדִים שְׁהֵם יַחְתְּמוּ וַיִּתְּנוּ. דְּבַלֵּא"ה הַדְּרָף אֲצִלְנוּ לִיחַד עֵידי חַתִּימָה לְעֵידי מְסִירָה וְא"כ מְמִילָא יִהְיוּ שְׁנֵיהֶם אֲצִל הַגִּט.

בְּכ"ז הָא כְּבָר כְּתַבְנוּ שְׁאֵין לְעֲשׂוֹת לְכַתְּחִילָה הָעַד לְשָׁלִיחַ. וְגַם דַּמ"מ יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁיִיחַדוּ עֵידי מְסִירָה אַחֲרֵים.

דְּבַלֵּא"ה צְרִיף עֵדִים לְבַד הַשְּׁלִיחַ. לְזָה יוֹתֵר עֲדִיף לִיחַד אֶחָד מֵהֶם לְהוֹלְכָה: [ז] מֵה שְׁמִבְּוֹרָא בְּסוֹדֵר הַגִּט לְעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ נְתִיבָה לִיד הַשְּׁלִיחַ לְהוֹלְכָה.

אֵינוּ מְעַבֵּב כָּלֵל וְהוּא רַק חוֹמְרָא בְּעִלְמָא. וּבְכַה"ג דַּנ"ד אֵין לְהַחְמִיר כָּלֵל בְּזָה.

ומלא בְּשׁוֹס ופוסקים דְּמַהְנֵי כְּתָבו וּתְנוּ לְחוּד וּאֲכַמ"ל בְּזָה. וּמְצָאֵתִי בַפ"ת בַּסָּה"ג שְׁנֵי סָקִס"ב בְּשֵׁם הַשֵּׁב יַעֲקֹב סִי' ל"ה וּב"א סִי' ק"ב שֶׁפְּתָבוּ שְׁאִין לְחוּשׁ בְּזָה כָּלֵל.

וְהוּא רַק חוּמְרָא בְּעֵלְמָא וְאִין הַס' הַנִּזְלָל ת"י וּלְזָה בַּנ"ד א"צ לְזָה פְּדִי לְקַצֵּר דְּבָרֵי כַּמֶּש"ל: [ח] לְשׁוֹן זָה אִינוּ מְעַכְב כָּלֵל וְאִף לְכַתְחִילָה אִם הַשְּׁעָה דְּחוּקָה יוּכַל לְדַלֵּג זָה כִּי כ"ה פְּשׁוּטוֹת לְשׁוֹנוֹת ש"ס וּפּוֹסְקִים.

דְּכִינּוּן שְׁאוּמֵר כְּתָבו וְחַתְמוּ וְתְנוּ גַט לְאִשְׁתֵּי פְּנוּנְתוֹ לְשֵׁם גִּירוּשֵׁין. וְאִף דְּבָרֵי שׁ זָבָחִים אֲמָרִינוּ דְּגַט סְתָמָא לְאוּ לְשָׁמָה קָאִי.

הִינּוּ בְּסוֹפֵר הַפּוֹתֵב גַּט בְּסֵתֵם אֲבָל פְּשָׁמְצוּנָה לְכַתְּוֹב גַּט לְאִשְׁתּוֹ. סְתָמָא מְצוּנָה לְכַתְּוֹב לְשָׁמָה: [ט] ג"ז אִינוּ מְעַכְב וְאִף אִם יַאֲרַע אֲח"כ אִיזָה פְּסוּל יוּכְלוּ לְחַזְרוֹר וְלְכַתְּוֹב כַּדְקִי"ל בַּאֵה"ע סִי' קכ"ב.

וְשִׁיזְדָּמֵן סָפֵק פְּסוּל כְּזָה שְׁלֵא יוּכְלוּ לְכַתְּוֹב אַחַר הוּא חֲשֵׁשׁ רְחוּק ע"ש בְּאַחְרוּנֵים. וּלְזָה בְּעֵת דְּחוּקָה יוּכַל לְדַלֵּג גַּם זָה: [י] בְּדִיעְבַּד אִם לֹא קִיבַל בְּשִׁבּוּעָה כְּבָר הֶעֱלִינוּ בַּס"ד שְׁאִין לְחוּשׁ לְבִיטוּל וְכָשֵׁר הַגַּט מְעִיקֵר הַדִּין.

רַק כָּל טְצָדְקֵי שְׁאֲפִשֵׁר לַעֲשׂוֹת שְׁיִקְבַּל בְּשִׁבּוּעָה רְאוּי לַעֲשׂוֹת כִּינּוּ דְנִפְק מְפֻנְמִיָּה דַּהֲמִבִּי"ט וְגַם דְּהָא אָנוּ נוֹהֲגִים כֵּן בְּכָל שְׁלִיחַ פְּמִבְּנֹאֵר בַּסִּי' קמ"א: [יא] בִּיטוּל מוֹדְעֵי וְדַאי שְׁאִינוּ מְעַכְב וּכַמ"ש הֶרְמֵב"ם בַּפ"ו מַה"ג וְעַד"מ אַה"ע סִי' קל"ד בְּשֵׁם מַהֲרִי"ל.

אִם לֹא שְׁיִשׁ מְקוּם לְחוּשׁ בְּדָבָר. וְהַכֵּל לְפִי הֶעֱנִין כְּפִי רְאוּת עֵינֵי ב"ד: [יב] אִם א"י לְכַתְּוֹב בְּעֲצָמוֹ שְׁנִתְבָּאֵר לְמַעְלָה שְׁיִכְתְּוֹב אַחַר וְהוּא יִחְתָּם.

אִזִּי לֹא יִכְתְּוֹב כְּאֵן. כְּתָבִתִּי.

רַק יִכְתְּוֹב וְלִרְאָיָה בְּאִתִּי עַל הַחֲתוּם. [יג] אִם אַחַר פּוֹתֵב וְהוּא חוֹתֵם.

אִזִּי קוֹדֵם שְׁיִחְתָּם יִקְרָא בְּעֲצָמוֹ כָּל הַפְּתוּב שָׁם. וְאִם א"י לְקִרְוֹא בְּעֲצָמוֹ.

יִקְרָאוּ הָעֵדִים לְפָנָיו מְלָה בְּמִלָּה וְאֲח"כ יִחְתָּם. וּכַמֶּש"ל טַעַם הַדְּבָר: [יד] אִם לֹא כְּתַב לְבְרִיאַת עוֹלָם וְכֵן כָּל נִוְסַח הַזְּמַן.

רַק כְּתַב בַּר"ת כְּפִי הַגּוֹן שֶׁפְּתַב. כ' פְּסוּלוֹ תַר"נ.

וְכַדוּמָה. ג"כ כְּשֵׁר.

וְכַמְבּוֹאֵר בַּאֵה"ע סִי' קכ"ו קכ"ז שְׁאִין פְּסוּל בְּזָמַן אִם רַק גִּיכָר הַיּוֹם שְׁנִתְבָּת בּוֹ. וְאִף אִם כְּתַב בְּגִימְטְרִיא וְאִף שְׁיִשׁ בּוֹ טְעוֹת ע"ש.

וְנִרְאָה שְׁאִף אִם כְּתַב הַשְּׁנָה וְהַחֲוֹדֶשׁ לְמִסְפָּרָם ג"כ כְּשֵׁר כִּי הַזְּמַן בְּמִכְתָּבוֹ הוּא רַק לְדַעַת מְתִי צְנוּה זָה פְּדִי שְׁאִם יָבוֹא בִּיטוּל אוֹ שְׁיִצְנוּה לְאַחֲרֵים. גִּדַּע אִיזָה קוֹדֵם אֲבָל אִינוּ לְעִיכּוּבָא.

וְעַב"י אַה"ע ס"ס קכ"ז לְעֵנִין אִם לֹא כְּתַב לְמַגְנֵן בְּרִיאַת עוֹלָם: [טו] יוֹתֵר טוֹב שְׁיִחְתָּם כְּמוֹ שְׁצָרִיף לְכַתְּוֹב בְּגַט. אֲבָל אִם אִינוּ יוֹדַע יִחְתָּם כְּדָרְכוֹ לְחַתְּוֹם תְּמִיד.

ובכ"ז יכתבו בגט פדין וכמש"ל בשם האשה: ואחר שיכתוב ככל האמור יגיד כל הלשון
ההוא בע"פ לפני הב"ד או העדים. רק מתחילה יאמר הנני ממנה בפניכם פב"פ ופב"פ
ופב"פ [נאם אין שם שלשה סגי בשנים במקום שמפירים כתב ידו כמו שנתבאר.

וכבר בארנו מה שיש לדון בזה אם אין עדים כלל] ויגיד כל הנוסח עד פתבתי. ואח"כ
יגיד אני מצוה אתכם שתודיעו זה להשלשה הנזכרים שצויתים לכתוב ולחתום וליתן גט
לאשתי.

ותודיעו להם בכתב. היינו שישלח אחד מכם כתבם ע"י פאסט להם.

או שישלחנו ע"י פאסט לאחר שהוא יודיע להם מזה. כדי שיעשו שליחותי לכתוב וליתן
גט לאשתי.

וגם אני מוסר לכם מכתב בכתב ידי וחתמת שמי [נאם אינו כותב בעצמו. יגיד בזה"ל
מכתב בחתמת ידי] לשלשה הנזכרים שאני ממנה אותם לכתוב וליתן גט לאשתי פב"פ.
ואחד מכם ישלח מכתבי זה להם ע"י פאסט או שישלחנו לאחר ע"י פאסט. [נאם יש
איש שמוליך הפתב בעצמו לא יגיד ע"י פאסט.

רק יגיד שמוסר מכתבו זה בפניהם לפלוני שהוא ימסור להם. כדי שיכתבו ויתנו גט
לאשתו] שהוא יראה אותו להם כדי שיעשו שליחותי לכתוב וליתן גט לאשתי כאמור
[כבר נתבאר שאם הוא או העדים אין מבינים בלה"ק יגיד בלשון שמבינים כולם]: אחר
שיגיד כל זה בע"פ יקיימו הב"ד [או העדים בשעה"ד כמש"ל] את המכתב שבתחתית
ידו ויכתבו נוסח זה.

בפנינו ב"ד [או עדים] ח"מ ביום פלוני בשבת בכך וכך לירח פלוני שנת פלוני לבריאת
עולם כתב פב"פ [כפי שחתם פן יכתבו] את המכתב הזה בכתב ידו ממש. וחתם עליו
בחתמת ידו ממש.

[אם א"י לכתוב וכתבו אחר והוא חתמו. יכתבו בפנינו ב"ד חתם פב"פ בחתמת ידו
ממש על מכתב זה] שממנה פב"פ ופב"פ ופב"פ הדרים בעיר פלונית [כפי הפתוב
במכתבו] לכתוב ולחתום וליתן גט לאשתו פב"פ.

[וקודם שחתם קראו לפניו כל המכתב הזה או קרא בעצמו כל המכתב הזה ואחר פן
חתם עליו]. ומסרו לנו שאחד מאתנו ישלחנו ע"י פאסט להסופר ושלח ועדים שמינה
במכתבו זה.

או לאחר שהוא יראה מכתבו להם. כדי שיעשו שליחותו לכתוב ולחתום וליתן גט
לאשתו פב"פ.

וגם יגיד לפנינו שמינה את פב"פ ופב"פ ופב"פ הדרים בעיר פלונית מתא דיתבא על
נהר פלונית. [אם א"י הנהר אין זה מעכב] שאחד מהם יכתוב גט לאשתו פב"פ.

ושנים מהם יחתמו לעדים על גט לאשתו הנזכרת. ואחד מהשלשה הנזכרים יתן הגט
לאשתו הנזכרת.

וְשִׁיכְתוּב וַיִּחְתְּמוּ הַגֵּט לְשֵׁמוֹ וְלִשְׁמָהּ וּלְשֵׁם גִּירוּשֵׁין אֶפְיָלוֹ עַד מֵאָה גִּיטִין. עַד שִׁינְכֹשֶׁר
בְּכַתִּיבָה וְחַתִּימָה וְנִתְיָנָה לְיַד אִשְׁתּוֹ לְדַעַת הָרַב שִׁיִּסְדֵּר הַגֵּט.

וְקִיבֵל עַל עֲצָמוֹ בְּחֶרֶם וּבְשִׁבועַת הַתּוֹרָה שְׁלֵא לְבַטֵּל הַגֵּט וְלֹא הַשְׁלִיחוֹת הַזֹּאת. וּבִיטֵל
כָּל מוֹדְעוֹת אִם מָסַר עַל גֵּט זֶה אוֹ עַל שְׁלִיחוֹת הַזֹּאת.

וְצִינָה לָנוּ שִׁנְכֹתוּב זֶה. וְאַחַד מֵאַתְנֹו יִשְׁלַח עַל יְדֵי פֶּאֶסֶט הַכֶּתֵב שְׁלָנוּ לְיַד הַסּוֹפֵר וְהַשְׁלִיחַ
וְהַעֲדִים הַנְּזָפְרִים.

אוֹ לְיַד אַחַר שֶׁהוּא יִרְאֶה כְּתָבֵינוּ זֶה לְהֵם. כְּדֵי שִׁיעֲשׂוּ שְׁלִיחוֹתוֹ לְכַתּוּב וְלִחְתוּם וְלִחְתּוֹ
הַגֵּט כְּאָמוּר.

וְמָה שֶׁרְאִינוּ וְנַעֲשֶׂה בְּכַפְּנוֹ כְּתָבֵנוּ וְחַתְּמָנוּ יוֹם. .

לְיָרַח.

.

.

שְׁנַת.

.

.

לְבָרִיאַת עוֹלָם פֶּה. .

.

[כְּתָבְתִי הַזֶּמֶן עוֹד הַפַּעַם. בְּאִשְׁרֵי כִי זֶה יוֹכְלוּ לְכַתּוּב אִיזָה יָמִים אַחַר שֶׁמִּינָה הַמְּגִרָשׁ
הַסּוֹפֵר וְהַעֲדִים.

וְלָזֶה צָרִיף לְכַתּוּב בְּתַחֲלִילָה יוֹם שֶׁנַּעֲשֶׂה הַשְׁלִיחוֹת. וּבְסוֹף יְכַתְּבוּ יוֹם שֶׁנְּכַתְּבָה הַרְשָׁאָה
זוֹ.

אַבֵּל אִם נִכְתַּב בְּאוֹתוֹ יוֹם. א"צ לְכַתּוּב הַזֶּמֶן שְׁנִית].

.

נְאֻם.

.

.

וּנְאֻם.

.

.

וּנְאֻם.

ואם לא ביטל המודעות. או שלא אמר שיכתבו עד מאה גיטין.
או שלא קיבל בשבועה. וכמש"ל שכ"ז אינו מעכב.
אזי גם בקיומם לא יכתבו זה וכמוכן: ואם אינו מפיר שם שום אדם בשמו. אזי יוכל
לכתוב באופן כזה.
כל הרואים פתב ידי זה יכתוב אחד מהם גט לאשתי פב"פ. ושנים מהם יחתמו לעדים
על גט לאשתי הנזכרת.
ואחד מאותם השלשה יתן הגט לאשתי הנזכרת. ואחר פן יוכל לכתוב יתר הנוסח שנוזכר
למעלה.
דשפיר מהני בכה"ג. דהוי כמו כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי בגיטין ס"ו דמהני.
וכ"כ להדיא במבי"ט ח"ב סי' קנ"ה. ושם היקל יותר שאף אם לא חתם בעצמו רק עדים
כתבו שהגיד פן בפניהם הכשיר ג"כ שם.
ויכרך פתב עליו הג"פ סי' ק"כ ס"ק כ"ו שזו קולא גדולה מאוד. אבל בכתב ידו נדאי
דמהני.
ובמבי"ט שם הלשון ששניהם מהם יחתמו ויתנו הגט. נראה שלא חשש למה שהעירונו
למעלה משום חשש גזירה דכולכם.
וכן הוא מעיקר הדין. אבל יותר טוב לעשות כמ"ש ליחד אחד מהם ליתן הגט.
ושם במבי"ט ג"כ הנה דיעבד שפכר נכתב פן יעו"ש. וההכרח לקצור.
ובד"ך פלל בענינים אלו צריך להתישב למעשה עם מי שגדול ממנו ועכ"פ עם חבירו.
פי הוא ענין חמור מאוד: סימן צ תרל"ה.
פב"ד ידי"נ הרב הגדול וכו' מו"ה יהודה דוב הלוי נ"י. אשר פתב יקירי לישב סתירת
רש"י בכתובות מ"ט ע"ב שכתב דמתנה לבנו לא מיקרי משועבדים.
ובד"ך נ"ד ע"ב פירש"י דהוי משועבדים. אשר נתקשו בזה ההפלאה ורעק"א בגה"ש.
וע"ז פתב יקירי דבאמת מצינו לקמן ע"ט גבי מברחת דגם גבי בנו נפשיה עדיפא ליה.
וא"כ גם גבי בנו צריך לסבא דאי לא דעביד ניקח נפשיה.
וכל זה רק במתנת כל הנכסים. אבל במתנה בשויר דליכא סבא נפשיה עדיפא ליה.
אז אמרינן בבנו דהייב ליה בלא ניקח נפשיה. ולזה בד"ך מ"ט שיש לו מזונות מן התקנה.
א"כ הוי שויר וא"צ לסבא דניחא נפשיה. משא"כ בד"ך נ"ד דהוי מתנה בכולה.
גם בבנו הוי מקר. עכת"ד: והנה לדבריו דחוקה מאוד קושית הש"ס שם בכתובות מ"ט
ע"ב.

הוא נאשתו מיבעיא. פינן דעיקר הקושיא על אשתו הוא מִכַּח תקנת אושא.
וגם הא י"ל שְׁזָה כְּוֹנֵת ר"ל שְׁתַּקְנוּ בְּאוֹשָׁא עָלֵיו. וממילא גם היא תיזון.
ובְּאַמַּת עֵיקַר הפי' דהוא לָאו דְּוִוּקָא נְקִיט הוא דְּוִוּקָא גְדוּל. וגם הא קאמר גִּיטְרַח לְדִידִיה
וְלְדִידִיה.

ועו"ק דְּהָא אִיזְטְרִיף תַּקְנָה לְאוֹשָׁתוּ הֵיכָא שְׁלֵא יַדַּע הַתַּקְנָה שְׁהוּא גִּיזוֹן מְנַכְסִיו. וא"כ נִתְּן
כָּל נְכָסִיו לְגַמְרֵי וא"כ מְדִינָא אֵינָה גִּיזוֹנִית.

וגם מ"ש בְּהַךְ דְּדַרְף נ"ד דר"ל בְּעַצְמוֹ לָא ס"ל תַּקְנַת אושא. הַדְּבָר תְּמוּהָ לֹאמַר כֵּן שְׁאַף
שְׁבַעְעָמוֹ אֶמְרָה מ"מ לָא ס"ל.

וגם תַּקְשָׁה דְּהו"ל לְאוֹתוּיֵי הָכָא לְפִשְׁט דְּלִית הִילְכְתָּא כְּוֹנֵתָהּ. ומְזָה ק"ל גַּם עַל הַהִפְלָאָה
שְׁתַּלָּה זָה בְּפִלּוּגְתָּא דר"י ור"ל.

ומה שְׁתַּמָּה עָלֵיו יְקִירֵי לָא יַדַּעְתִּי לָמָּה כִּי בְּאַמַּת דְּבָרֵיו נְכוּנִים. אֲבָל מ"ש קְשָׁה.
ובְּסוּגְיָא דִּידִן בְּאַמַּת קְשָׁה מָה הוֹכַחָה מֵהַךְ דר"י דְּלִית הִילְכְתָּא הָכִי. פינן דר' אֵילְעָאֵי
ור"ל ס"ל הָכִי וּבְאוֹשָׁא הַתְּקִינּוּהָ.

ומה בְּזָה אִם ר"י לָא ס"ל הָכִי: וגם בְּהַךְ דְּדַרְף נ"ד תְּמוּהָ. דממ"נ אִם נִתְּנָם בְּמִתְנַת בְּרִיא
לְבָנָיו בְּשִׁבִיל שְׁהֵיָה מְצַפָּה לְמוֹת.

א"כ לָא שְׁיֵיף בְּזָה לָא שְׁבִיק נְפִשְׁיָה כָּלְל. פינן שְׁהוּא מְצוּהָ מִתְּמַת מִתָּהּ וְכִדְאֶמְרֵינוּ בב"ב
קמ"ו ע"ב ע"ש.

וְלְכַאוּרָה תִּיקְשִׁי דְּהָא לָא מְהֵנִי שׁוּם קִנְיָן בְּמְצוּהָ מ"מ כמ"ש הנ"י בפ' מי שְׁמַת בְּשֵׁם
הר"י מִיגֵשׁ וּש"פ וְכֵן קִי"ל בְּסִי' ר"נ. אִף זָה י"ל דְּלָא אֵיירִי בְּהִדְיָא בְּמְצוּהָ מ"מ אוֹ שְׁיֵשׁ
לְמַצּוּא אֶנְפִּין קִנְיָן שְׁיֹעִיל.

ובמק"א הֶאֱרַכְתִּי בְּזָה בְּס"ד. ועכ"פ אֵי אֵיירִי בְּמִתְנַת בְּרִיא גְמוּר.
א"כ מָה עֲצָה הִיא זֹו שְׁיִתָּן כָּל נְכָסִיו לְבָנָיו וְלַעֲצָמוֹ לָא יִשְׁיִיר כְּלוּם. וטוֹב לוֹ שְׁיִזוֹן אֲשֶׁתוֹ
וגַם הוּא יִהְיֶה מֵהֶם.

וגם קְשָׁה ל"ל דְּנִיחַד אַרְעָא לָהּ יִתָּן הַפֶּל לְבָנָיו. וְזָה יֵשׁ לְדַחוּת.
ובְּאַמַּת לְשׁוֹן רְש"י שָׁם. כְּמַחְלֵק נְכָסִיו עַל פִּיו.

אינו מוֹרָה עַל מִתְנַת בְּרִיא כָּלְל. רַק שְׁהֶכְרַח לְפָרֵשׁ כֵּן כמ"ש בְּהִפְלָאָה.
גַּם דלפ"ז אֵין שׁוּם טַעַם לְדַר"ל לָמָּה רִיבָה לָהּ מְזוֹנוֹת. וְכִמוֹ שְׁהֶרְגִישׁ בְּזָה בְּהִפְלָאָה.
וע' בס' בֵּית יַעֲקֹב לְהַנַּה"מ מ"ש בְּזָה. וגם לָא הִבְנִיתִי לְדְבָרֵיו דְּגַם שָׁם הָא שְׁיִיר לְנִפְשֵׁיהָ
מְזוֹנוֹת אֶלָּא שְׁמַת וא"צ לְזָה: וְעוֹד יֵשׁ לְהַעִיר דְּהָא פִּינָן שְׁהוּא גִּיזוֹן מִתְּקָנָה.
א"כ הִדִּין שְׁכָל מָה שְׁיִקַּח לְמְזוֹנוֹת יִתָּן לָהּ כְּמִבְּנוֹאָר בְּסִי' ע' ס"ד. ואֵין לְדַמוּת זָה לְמַקְבֵּל
צְדָקָה דְּאִיתָּא בְּמִרְדְּכִי שְׁלֵא יִשְׁלַם מְזָה לְב"ח.

וע' חתם סופר חאהע"ז סי' קל"ב בענין זה. וא"כ שוב לא תוכל לטרוף מהמתנה פיון שיש לה בנ"ח.

וא"כ ע"כ הוצרכו לתקנה שתזון גם היא. ולדידי לק"מ דבאמת לא מצינו פלל חידוש דין זה שיהא חילוק בדין מתנה בין בן לאחר.

וכבר הרגיש בזה במהר"מ שיף. וע' סי' צ"ג ס"כ ובאחרונים שם שחילקו לענין מטלטלים.

אבל לענין בע"ח לא מצינו בסי' קי"א שום חילוק בפוסקים שתגבה ממתנה בע"ח במלנה ע"פ. וע' אהע"ז ר"ס ק' וע' בשו"ת רעק"א סי' קכ"ט בענין זה ושתפס שם דלמסקנא לא ס"ל פלל הסברא דבנו שאני.

ושם בדרף נ"ד איירי לפי המסקנא. ובאמת צריך להבין מאי קאמר ה"א נטרח לדידיה ולדידה.

כיון דמהוא לא הקשה פלל. ועל אשתו לא תירץ פלל.

דשפיר גובה ממתנה לבנו. ומצאתי בבית יעקב שהרגיש בזה ע"ש מ"ש בזה: והנה אם אמרנו לעשות חילוקים בזה הייתי אומר בפשיטות.

דהנה בדרף נ"ד דקדק רש"י לפרש במחלק נכסיו ע"פ. שנה נראה להדיא שהוא מתנת שכ"מ.

והוא תמוה דהא מפורש בב"ב קל"ג שגובה ממתנת שכ"מ וכבר הרגיש בזה בהפלאה והקדימו במרדכי שם ע"ש. ומ"ש בהפלאה דאיירי במתנת בריא.

לשון רש"י אינו מורה פן. ולענ"ד ניחא בפשיטות דהא יש שיטות הרבה ראשונים דמתנת שכ"מ הוי משועבדים ואף לענין מזונות וכמ"ש במרדכי ס"פ נערה ובפ' י"ב שיטת הר"ש מבובבורק ועפי"ט מה' אישות בראב"ד שם.

וע' אהע"ז סי' צ"ג ס"כ ור"ס ק' ובב"ש וח"מ שם ובח"מ סי' קי"א ובקצה"ח שם ס"ק א' ב'. ובשער משפט שם באורף ובסי' רנ"ג בקצה"ח סק"ה.

אלא שנדחקו הרבה בהך דב"ב קל"ג שאינו אלא דחיה בעלמא. וקצת פוסקים חילקו בין מזון לשאר חוב ע"ש בקצה"ח סי' רנ"ג סק"ה בשם הרשב"א וסותר למ"ש השער משפט בשם הרשב"א בסי' קי"א.

וע' במ"מ פי"ט מה"א בשמו ואקצר: והנה לדברי הסוברים לחלק בין בנו לאחר י"ל בפשיטות. דשם לא מקשה מיגרע גרעא רק על בבא דראוי ליוןשו שזהו עיקר החידוש שם ונכון בס"ד.

אלא שא"צ לזה דשם בשטמ"ק מביא גירסת הראשונים בהך דב"ב קל"ג דמקשה להפוך דאף בראוי ליוןשו לא תזון ע"ש. וא"כ א"ש בפשיטות.

וא"כ מבואר שרש"י ס"ל כשיטת הפוסקים הנ"ל. .

אָלאַ שמ"מ תיקושי לְמָה דקדק בלשונו במחלק נְכָסיו ע"פ. לְזֶה נראָה שְׁכִינּוֹן שְׁחִילק נְכָסיו ע"פ א"א שְׁלֵא רִיבָה לְאַחַד וּמִיַּעַט לְאַחַד.

ועכ"פּ אִיפּא קפֿידא בְּרוּחוֹת וְכדוּמָה. וא"כ שְׁפִיר הָיָה פְּמָכָר דע"כ לֹא אָמְרִינּוּן בְּבָנוּ סְבָרָא דְנִיחָא נְפִשְׁיָה רַק לְגַבֵּי נְפִשְׁיָה אוּ לְגַבֵּי אַחַר.

אָבֵל פְּשִׁמְחִילק לְבָנָיו א"כ לְמָה הֶעֱדִיף לְאַחַד יוֹתֵר מִחֲבִירוֹ וְכדוּמָה מַה שְׁיֵשׁ חִילּוּקִים לְעֵנְיִין גְּבִיית בע"ח וש"ד אִם לֹא דַעְבִּיד לִיָּה נִיחָא נְפִשְׁיָה. וְאַף לְזֶה שְׁהַמְעִיט מ"מ אִיפּא סְבָרָא זֹו וְהוּא חִילּוּק נְכוּן בּס"ד.

וְיֵשׁ לִי עוֹד לְהֶאָרִיף בְּזֶה אָלֵא שְׁלִדְעָתִי א"צ לְחִילּוּקִים כָּלֵל בְּזֶה. דְּהֵנָּה בְּאַמַּת קָשָׁה טוֹבָא מֵאִי קְאָמֵר נְטַרַח לְדִידָהּ וּלְדִידָהּ.

כִּינּוֹן שְׁיִסוּד הַקְּנוּשָׁיָא הִיא מְצַד שְׁמַתְנָה לְבָנוּ הַנֵּיָא כְּבָנֵי חוּרִין א"כ מַה מוֹעִיל הֵיא סְבָרָא. כִּינּוֹן שְׁעַכ"פּ אֵין לָהּ מַה לְגַבּוֹת לְמִזְנוּתִיהָ.

וְגַם הוּא אֵינוֹ מְחַנְיָב לְהַשְׁפִּיר א"ע וע' אהע"ז סי' ע'. וְזֶה קָשָׁה לְכָל הַפִּירוּשִׁים וּכְבָר הַזְּכָרָנוּ זֶה.

וְעוֹד קָשָׁה מַה שְׁנַתְקָשׁוּ כָּל הָרֵאשׁוֹנִים בְּשֵׁט מ"ק שֵׁם מֵאִי מִיָּתִי מֵהָא דְרַבִּין. דְּשֵׁם הַסְּבָרָא דְשׁוּיָהּ פְּיֹרֶשׁ.

וְחִירָץ בְּשֵׁם הָרֵא"ה דְּסוּגְיָא דְהָכָא ס"ל בְּטַעְמָא דְרַבָּנּוֹן מִשׁוּם דְּהַחְמִירוּ בְּתַקְנַת מְזוֹנוֹת ע"ש. וְהוּבָא בְּשׁו"ת רַעַק"א סי' קכ"ט.

וְלְכַאֲוָרָה אֵין לְזֶה טַעַם. גַּם דְּבַרְש"י אֵין מְבֹאָר כֵּן: וְהִנְרָאָה בְּזֶה דְבְּאַמַּת פְּשוּט דַּמַּע"פ אֵינוֹ גּוֹבָה אֶף מְבָנוּ וְכֵן דַּעַת רֹוב הַפּוֹסְקִים וְאַף מִמַּתְנֵת שְׁכ"מ.

וְהַטַּעַם מִשׁוּם דְּלֹא פְּלוּג רַבָּנּוֹן וְכַמ"ש הַשְּׁעַר מְשַׁפֵּט בְּסִי' קו"א בְּשֵׁם הָרֵשֶׁבֶת"א. וְכ"כ בְּתוֹמִים סִי' קט"ו סק"ח פְּעִין זֶה.

וּלְזֶה גַבֵּי הַף דְּרַבִּין דְּהַבַּעַל הָיִי ג"כ פְּלוּקַח רַק דְּלֹא יְהִיב זוּזֵי. וְהַטַּעַם שְׁנַקְרָא לּוֹקַח הוּא ג"כ רַק מִשׁוּם לֹא פְּלוּג.

וְע' בַּאֲהַע"ז סִי' ק' בְּזֶה וּבַחוּ"מ ר"ס קו"א לְעֵנְיִין מַתְנָה לְבַעַל וּלְאַשָּׁה. וְרַק מִשׁוּם פְּסִידָא דְמְזוֹנוֹת הָאֵלְמָנָה שְׁוִיָּהּ פְּיֹרֶשׁ כְּמִבְּנָאָר ב"ב ס"פ י"ג.

וְהַפְּנוּנָה בְּזֶה ס"ל לְסוּגְיָא דְהָכָא כִּינּוֹן שְׁעִיקָר מַה שְׁאֵין מוֹצִיאֵין מִנְכָּסִים מְשׁוּעָבָדִים הוּא מְפָנִי תִיקוֹן הָעוֹלָם וְגַם לֹא פְּלוּג בְּתַקְנָתָם. אָבֵל מִשׁוּם פְּסִידָא הֶעֱמִידוּהָ עַל דֵּינּוֹ וְשְׁפִיר גּוֹבָה מְשַׁעָבָדִי.

וְאַף לְפִירֶשׁ"י בְּגִיטִין נ"א דְלָמְ"ד שְׁאֵין קְצוּבִין לִית לִיָּה מְפָנִי תִיקוֹן הָעוֹלָם. מ"מ הָא ר"ל ור"י ס"ל הֵתָם שְׁאֵין כְּתוּבִין וְע"ש בְּתו' וַאֲכַמ"ל בְּזֶה.

וְעַפ"ז יֵשׁ לִיִּשְׁב קוּשִׁית הַתּוֹס' ב"ב מ"צ"ו ע"ב וּל"ה ע"א שְׁהַקְשׁוּ דְנַעֲבָדִיהָ שְׁם פְּיֹרֶשׁ. וּלְפַמ"ש י"ל דְבְּאַמַּת הוּא מִן הַדִּין לּוֹקַח.

רַק בְּמְזוֹנוֹת אוֹקְמוּהָ אֲדִינָא. וְע' תּוּס' ב"ב קל"ט ע"ב וְאַקְצָר.

וא"כ שפיר מקשה הש"ס בכתובות מ"ט דכיון דחזינו בבעל משום פסידא דמזונות אוקמוה אדינא. ה"נ בבנו נמי אוקמא אדינא ולא נימא לא פלוג [דבשלמא אי הוי מדינא כמשועבדים ממש ומעיקר התקנה.

יש מקום לומר שלא רצו לבטל התקנה. אבל כאן שאינו רק משום לא פלוג שפיר נימא הכי.

ונראה דהיינו גדולה מזו דקאמר דבעל מיקרי לוקח מעיקר התקנה ומ"מ העמידוה אדינא. ומכ"ש דהכא דהוי רק לא פלוג וכנ"ל] ולזה משני דה"א דדווקא ה"תם דליכא דטרח אוקמוה אדינא אבל הכא דאיכא דטרח לא אוקמוה אדינא ונשאר בתקנה משום לא פלוג ורק באושא תקנו שתיוון.

וע"ש ברש"י ותמצא מ'דוקדוק פ"ב בס"ד. וא"כ שפיר לדין דלית לן תקנת אושא.

א"כ תקנת תיקון העולם במקומה עומדת ולא פלוג כנ"ל. ולזה פירש"י שפיר ב'דף נ"ד דהוי משועבדים ואף במתנת שכ"מ דל"פ רבנן.

וי"ל שפיר דר"י ור"ל ס"ל תקנת אושא. ורק שם דהוי שיעור הקרקע שהניח לה ליתא תקנת אושא.

וכ"כ בס' בית יעקב להדיא. רק בחנם השיג מזה על ההפלאה שם דהא איכא במרדכי מאן דס"ל דכל לאו דווקא ע"ש.

והדברים ברורים בס"ד: ועפ"מ"ש מבואר מה דמיימי מעובדא דר"ח ור' יונתן דליתא לתקנת אושא. דמה הכרעה היא זו דהא באושא היו תנאים וע"ב כ"ח.

וביותר נפלא מה דמבעיא ליה אם הלכה פנומיהו דמהיכי פיתי שלא יהא הלכה פן פיון שלא ידע עדיין חולק ע"ז [ואדרבא מקודם מקשה גדולה מזו אמרו. וכה"ג הקשו התוס' בכ"מ].

אבל לפמ"ש א"ש בס"ד. דלמ"ד שאין כתובין דהוי מפני תיקון העולם א"ש בפשיטות תקנת אושא שהעמידו על הדין וכנ"ל.

אבל למ"ד שאין קצובין לפירש"י בגיטין נ' שהוא מדינא. א"כ צ"ל דתקנת אושא היא תקנה חדשה והוא חידוש גדול.

ובגיטין נ"א איכא פלוגתא דתנאי בהא ע"ש. ולזה מבעיא אי באושא ס"ל שאין כתובין ולזה תקנו פן להעמיד עלהדין.

ור"ל דקאמר לה. לטעמיה אזיל דס"ל בגיטין נ' ע"ב שאין כתובין ע"ש.

אבל למ"ד שאין קצובין לא היו מחדשים תקנה זו פיון שהוא מדינא פן. או דילמא אף למ"ד שאין קצובין תקנו פן.

וידוע שהרמב"ם פוסק כמ"ד שאין קצובין וע' בסי' ס' בח"מ ובאחרונים שם: ולזה שפיר פשיט מהא דר"ח ור"י דאינהו ס"ל שאין קצובין ולזה לא ס"ל תקנת אושא. וכן מבואר בגיטין נ' דס"ל לר' חנינא שאין קצובין.

ובירושלמי דכתובות פ' נערה ס"ל דלא פתקנת אושא ולטעמיה אגיל פנ"ל. ור' יונתן ג"כ נלע"ד דהיגו ר' נתן דגיטין נ"א ע"א לפי התוס' שם דס"ל שאין קצובין ע"ש.

דבירושלמי פ' הגזקין מיתי לה בשם ר' יוחנן. והוא תמוה דהא ר"י ס"ל בש"ס דילן שם שאין כתובים ודחוק לומר שיחלוקו אף שמצינו כה"ג ע' תוס' פתובות ק"ב ע"ב.

וע"ש בש"ק שהרגיש בזה. ולזה נלע"ד דגרסינן בירושלמי ר' יונתן.

וקא דאיתא בש"ס דילן ר' נתן. מצוי הוא שיחלפו.

ע' פתובות נ"ה ע"א דאיתא ר' נתן והוא ר' יונתן ע"ש בפסגיא. וע' חולין ע"ה ומנחות ל"א.

וגם ר' יונתן הוא סוף תנאים ונזכר לפעמים בבבלי ופעמים בגמרא. ע' סוטה כ"ד ובתוס' שם וקדושין ל"א ובככות י"ח וידוע זה לכל יודע סוגיות הש"ס.

ולזה שפיר פשיט דמ"ד קצובין פיון דהוי מן הדין לא שייהו זה. וכעין זה מצאתי בתנאים סי' קט"ו סק"ח שכתב לשיטת רש"י דלמ"ד שאין כתובין אמרינן לא פלוג.

משא"כ למ"ד אין קצובין דהוי מדינא ע"ש. והו דרף נ"ד בעובדא דר"י ור"ל צ"ל הטעם כמש"ל בשם הבי"ע דהוי בשויר פנ"ל ולא שייקא תקנת אושא.

ועפי"ז מבואר פירש"י בדרף נ"ד ע"ב אף לשיטות הפוסקים דמזונות גבי ממתנת שכ"מ פדאיתא בב"ב קל"ג. דרק הקא לר"י ולר"ל דס"ל שאין כתובין בגיטין שם.

וא"כ הוי מפני תיקון העולם ואמרינן לא פלוג פנ"ל. ולזה אף במתנת שכ"מ אמרינן פן משום לא פלוג.

משא"כ בהו דרף קל"ג בב"ב דשם אמרינן אליבא דהילכתא דטעמא משום שאין קצובין. שפיר י"ל דגובה פיון דמוקמינן אדינא.

ומדינא שפיר גובה ממתנת שכ"מ שאינה חלה רק לאח"מ עיי"ש ברי"ף שהסביר זה. וע' בשטמ"ק בשם הראב"ד שהקשה מהו דכתובות נ"ד להיפוך ודבריו צריכים בירור ובאשר כי חסר שם בסוף אקצור.

ומינושב ג"כ מה שנתקשו הפוסקים לדין דפסקינן פרבנו. ושם קאמר גדולה מזו יעו"ש במקדכי.

דבאמת לדין אינו דומה פלל. דשם אין הטעם שהעמידוהו על הדין.

רק שמעיקר התקנה שניוהו פירוש וכמ"ש הרא"ה והראב"ד בשטמ"ק בכתובות שם. והקא אזלא אליבא דמ"ד שאין כתובין וכמש"ל.

ויש להאריך בזה: ועפ"ז נראה ליישב דברי התוס' בסוטה כ"א ע"ב שכתבו דהא דאין מוציאין למזון מנכסים משועבדים זה רק ממה ששעבד האב בחייו. אבל לא ממה ששעבדו אחיו ע"ש שכ"כ לחד תירוץ.

והוא תמוה מאוד דכל הפוסקים ס"ל דלא שפא. וכן הוא בפסגיא דכתובות ס"ח ס"ט.

וּכְבַר תְּמִיּה עֲלֵיהֶם הַבֵּית מֵאִיר ס"ס קי"ב סי"ד וְנִשְׁאָר בַּצ"ע. וְכֵן בַּס' קָרַן אֹרְחָה בְּסוּטָה שָׁם.

וְיֹתֵר מִפְּנֵי הַיָּדוּשׁ הוּא בַּב"ב קל"ט גַּבֵּי הָא דְרַבִּין דָּאָם הָוֵי הַבְּעַל לֹקַח לֹא הֵיטָה נְזוּנִית. וְכֵן מִפְּנֵי לְהַדְיָא בִּירוּשְׁלַמֵי דְגִיטִין פ' הַנְּזָקִין ע"ש בַּה"ל ג' לְהַדְיָא דל"ש שְׁעָבְדוּ אַחִין ול"ש שְׁעָבְדוּ אָב.

וְאִדְרָבָא בְּשַׁעְבַּד אָב לֹא אֵיירִי מִתְנִיתִין דָּאִין מוֹצִיאִין כָּלָל ע"ש. וְכ"כ הַתּוֹס' בְּפִשְׁטוֹת בְּכַתְּוֹבוֹת מ"ט ע"ב וּמִמָּשׁ אִין חוֹלֵק ע"ז.

וְהוּא צַע"ג. וְלִפְמ"ש י"ל דְּהַתּוֹס' שָׁם אֲזֵלִי בְּשִׁיטַת רַש"י בְּגִיטִין נ"א דְּלָמ"ד מִפְּנֵי שְׁאִין קְצוּבוֹין א"צ לְתִיקוֹן הָעוֹלָם ע"ש וְכַנ"ל.

וְא"כ י"ל דְּתַלִּי זֶה בְּזָה. דְּלָמ"ד שְׁאִין קְצוּבוֹין וְא"כ מִן הַדִּין אִין מוֹצִיאִין לְמִזְוֹנוֹת מִמְּשֻׁעָבְדִים.

א"כ ל"ש שְׁעָבְדוּ אָב ל"ש שְׁעָבְדוּ אַחִין. אָבָל לָמ"ד שְׁאִין כְּתוּבוֹין וְהוּי רַק מִפְּנֵי תִיקוֹן הָעוֹלָם.

א"כ סְבָרָא גְדוּלָה לֹמַר דַּע"כ לֹא שְׁיִיךְ תִיקוֹן הָעוֹלָם רַק גַּבֵּי אָב. לְפִי שְׁאִין לֵה אָדָם שְׁאִין עָלָיו מִזוֹן אִשָּׁה וְלֹא יִמָּצָא מִי שְׁיִקְנֶה קַרְקַע מִחִבְרֹו.

וְכַפִּירֵי שְׁיִי לְהַדְיָא בְּגִיטִין ד'נ סוּף ע"ב ע"ש וּמְדוּקָדָק בְּזָה מַה שְׁפִירֵי שֶׁ כֵּן שָׁם. וְלֹא פִירֵי שֶׁ כֵּן מִקְוָדָם בְּמִשְׁנָה ע"ש].

אָבָל בְּאַחִין שְׁשַׁעְבְּדוּ שְׁפִיר לֹא שְׁיִיךְ זֶה. דָּאֵטוּ הַפֵּל יֵשׁ לְהֵם אֶלְמָנוֹת לְזוּן.

וְגַם דְּהָא אִין לֵה שְׁעָבְדוּ רַק עַל נְכָסֵי בַעֲלָהּ וְלֹא עַל נְכָסֵי עֲצָמוֹן. וְאִין בְּזָה מִשׁוּם תִיקוֹן הָעוֹלָם וְכַמוּבָן.

וְהִיא סְבָרָא בְּרוּרָה בַּס"ד לְמַבִּין. וְלִזְה בְּסוּטָה שָׁם אֵיירִי הַתּוֹס' אֶלִיבָא דר' יוֹחָנָן.

וּר"י ס"ל בְּגִיטִין נ' שְׁאִין כְּתוּבוֹין. לְזֶה כְּתוּבוֹ שְׁאֶפְשֵׁר לֹמַר כֵּן דְּשַׁעְבְּדוּ אַחִין שְׁפִיר מוֹצִיא.

וְכָל הַסְּוִגְיָא דַּב"ב קל"ט אֲזֵלָא לָמ"ד שְׁאִין קְצוּבוֹין וְכֵן סוּגְיָא דְכַתְּוֹבוֹת ס"ח ס"ט. וּבְכַתְּוֹבוֹת מ"ט ע"ב לְבַד שִׁי"ל שְׁמִפְרָשִׁים כְּמוֹ שְׁפַתְבַּשְׁטִמ"ק שָׁם מִצַּד אֲוָמְדָנָא.

אֶלָּא שְׁגַם לִפְמ"ש י"ל דְּהִכֵּי מִקְשָׁה. דְּגְדוּלָה מְזוֹ מְצִינּוּ בְּהָא דְרַבִּין דַּס"ל שְׁאִין קְצוּבוֹין מְדָלָא מוֹצִיא מְשִׁיעָבְדוּ אַחִין כַּנ"ל.

וְא"כ מְדִינָא אִין מוֹצִיאִין כַּנ"ל. וּמ"מ תִקְנוּ לַעֲשׂוֹתוֹ פְּיֹרֵשׁ מִשׁוּם פְּסִידָא דְמִזְוֹנוֹת.

וְכ"ש כָּאֵן לר"ל דַּס"ל שְׁאִין כְּתוּבוֹין וְאִין הַטַעַם רַק מִשׁוּם תִיקוֹן הָעוֹלָם וּמִשׁוּם לֹא פְלוּג כַּנ"ל. וְא"ש בַּס"ד.

וְכֵן יְרוּשְׁלַמֵי דְגִיטִין פ' הַנְּזָקִין ה"ג אֲזֵיל לָמ"ד שְׁאִין קְצוּבוֹין וְכ"מ שָׁם לְהַדְיָא בִּירוּשְׁלַמֵי דְכָל הַסְּוִגְיָא אֲזֵלָא אֶלִיבָהּ ע"ש: וְגַם בְּהָא דְרַבִּין י"ל דְּהֵינּוּ טַעְמִיָה מִשׁוּם דַּס"ל שְׁעָבְדוּ אַחִין מוֹצִיאִין.

רק ששה"ס בב"ב מפרש לה אליבא דהילכתא. וקצת יש לבאר פן בירושלמי דפ' הגזקין הל"ג.

אלא שדחוק לומר פן ויותר נראה פנ"ל. ומ"מ תירצו התוס' בסוטה שם עוד תירוצי פ' הכי שיהא מיןשב גם לשאר שיטות הפוסקים ולשיטת התוס' בגיטין נ"א ע"א.

וגם שנוכל לומר אף למ"ד שאין פתובין דמ"מ אין מוציאין אף ששעבדו אחין. וירושלמי דגיטין פ' הגזקין הל"ג שהזכרנו נראה שלא ראהו האבני מלואים ע"ש בסי' צ"ג סקכ"ז שכתב בזה מדעתו ופלפל הרבה.

ובאמת גם לשיטת התוס' בגיטין נ"א ע"א דלמ"ד אין קצובין הוי ג"כ מפני תיקון העולם. מ"מ מסתבר שתקנו אף בשעבדו אחין.

כיון שבאמת יש להם רשות לשעבד פיון שהוא שלהם. רק שהאשה ובנות יש להם שעבוד על הנכסים.

וא"כ כיון שאין קצובים א"כ הוי פסידא דלקוחות ותקנו שלא יגבו. משא"כ למ"ד אין פתובים דלא חשו משום פסידא דלקוחות רק משום פסידא של עצמו שלא יוכל למכור.

א"כ באחין לא שייך זה דמה בקב שלא ימכרו וכמש"ל. ומ"מ במזון הבנות מה שמכרו מכרו כמ"ש התוס' בסוטה שם משום דלא משתעבד להו מחיים יעו"ש: ועוד הנה נראה בישוב דברי התוס' בסוטה הנ"ל.

דבאמת נראה דהא דשעבדו אחין אין מוציאה האשה מהם. זה רק לאנשי יהודה שיכולים לסלקה בכל שעה וא"כ הנכסים בחזקתו.

אבל לאנשי גליל דהנכסים בחזקת האשה וכמבואר בכתובות צ"ו נראה דבנדאי שפיר מוציאה מלקוחות. וא"כ י"ל דהיא דס"פ יש נוחלין אתיא פאנשי יהודה וכמ"ש באבני מלואים בסי' צ' סק"א לדעת הר"מ מרוטנבורג יעו"ש באנרף.

משא"כ הקא דס"ל פאנשי גליל דאיירי אליבא דר' יוחנן. ור"י ס"ל הכי בכתובות נ"ד פאנשי גליל ע"ש.

ובכתובות ס"ט דקאמר רב שעבדו אחין אין מוצייהו למזונות. לטעמיה דס"ל בדרף נ"ד שם פאנשי יהודה.

וע' בית מאיר סי' צ"ד ס"א וס"ד וסי' קי"ב סי"ד [ועפמש"ל בהך דאין קצובין. יש ליישב קושית התוס' בב"מ ט"ו ע"ש באקצר].

וכ"כ הבעה"מ ס"פ נערה דהיא דב"ב אתיא פאנשי יהודה. רק הרי"ף ונהרמב"ן פתבו שם דאתיא פאנשי גליל דווקא ע"ש באנרף במלחמות.

עוד רציתי לומר בישוב דברי התוס' בסוטה הנ"ל דהא יש לפרש הך דרבין שנשאת בחייו. והו"ל פאלו שעבדו מחיים באקצר.

כ"ז פתבתי בלי עיון ובמשקל ראשון: סימן צא ואגב אנפיר מה שנ"ל דרף לימודי ביבמות י"ח ע"ב בתוד"ה אומרים שהקשו למה בקידוש שרי לקיימה ובר"פ ד' אהדן איתא דקדמו וכןסו יוציאו.

ותירצו לחלק דָשֶׁם לָא אַתְיָא לְכַלְלֵהֵי תֵר מִשָּׂא"כ הֵכָא תְהָא מְוֹתֵרַת פְּשִׁיעֵשָׁה אַחֵיו מֵעֵשָׂה ע"ש. וְקִשְׁוֵה לְמָה הֵוָּצֵרְכוּ לְחִילּוּק זֶה דְהָא לְקַמְן כ"ג ע"ב בתד"ה קְדָמוּ חִילּוּק ר"י עֲצָמוּ בֵין קְדוּשִׁין לְכְנִיסָה שְׂבִיבִיָּא עֵשָׂה עֲבִירָה מִשָּׂא"כ בְּקִדּוּשִׁין ע"ש.

והתם איירי נמי בגוונא דאתיא לכלל היתר אם הנה יודע אינה היא היבמה ע"ש. ואפשר הוצרכו זה לשיתת רש"י שם כ"ג ע"ב שיהזכירו בד"ה ומ"ש דפריה מהא דקדמו וכנסו ולא משני דהתם הוי נדאי איסור.

וע"כ צ"ל דלא ס"ל האי סברא רק הסברא משום שגאסרה שעה אחת ע"ש בפירש"י ודוחק. ועמ"ש שם בקידושי בס"ד.

אבל מפירש"י שם נראה שהבין תירוץ הש"ס שם באופן אחר. דבאמת לתירוץ התוס' אין מבואר תירוץ זה בש"ס שם.

וצ"ל דאף דהוי שם רק יבמה אחת מ"מ פיון שהיא בספק א"כ השגיחה לא תבוא לכלל היתר לעולם: ומפירש"י שם נראה שפ"א אף ל"מ"ד אין זיקה האיסור הוא משום שגאסרה שעה אחת. והוא צ"ע לכאורה דלדידיה לא ס"ל האי סברא פלל וכמ"ש התוס' ד"ה אי ל"מ"ד.

ונראה ביאור סברא זו ע"פ מה דאיתא בירושלמי דפירקין הל"ח בטעם שאסור ליבם תחילה משום שפ"א ימות אחיו ותהיה זקוקה לו ונמצא פ"א על אחות יבמתו. והוא תמוה לכאורה דלמה אצטריך להכי דתפוק ליה שפ"א עתה על אחות זקוקתו.

ויפה פתב בזה בנוע"י שם שפיון שחלץ פקעה זיקה למפרע ע"ש. רק שכתב שהבבלי חולק ע"ז ותלה זה בהא דאי מיתה מפקעת זיקה.

ולענ"ד מפרש בפירש"י כ"ג ע"ב שהזיקה נפקעת למפרע ע"ש. ונראה שזהו החילוק בין נכרית לשתי יבמות.

דבשתי אחיות יבמות אף שעשה מעשה ונפקע זיקתה. מ"מ הלא היתה זקוקה בעצם מצד עצמה ומכ"ש בשתי צרות.

משא"כ היכא שיש לה אחות נכרית דשפיר נפקע למפרע. ודקאמר בש"ס דקפגע באחות זקוקתו.

ג"כ הכוונה דקודם שחלץ השני אפתי קיימא באיסור אחות זקוקה. וסברת הבבלי וש"ס דירושלמי בזה אחת היא: ובזה מוכן חילוק רש"י שם בבאור תירוץ הש"ס כ"ג ע"ב.

דדווקא התם ששתייהן יבמות וכל אחת נאסרה ליבם שפ"א ימות אחיו ע"ש. וא"כ היתה בזה גזירת חז"ל ותקנתם שלא יתבמו פלל.

וא"כ בשעת מעשה עבר בשאט נפש על תקנתם וגם עתה עומדת באיסור פיון שהיתה תקנתם שלא תתבם פלל ושוב אין לו היתר בה. וכבר כתב הנ"י בשמעתי דהיכא שעומדת כל ימיו עליו באיסור יוציא ע"ש.

אבל ה"כ דאחת אינה יבמתו ומותרת לו אח"כ עכ"פ. וא"כ לא אסרוה חז"ל פלל עליו. ושפיר פל חד קאמר דידי אתרמא לי. הכוונה שזוהי שהייתי לוקחה אחר חליצה בהיתר.

וא"כ לא נאסרה. ואי משום אחרות זקוקה.

הלא נפקעה הזיקה ביבום חבירתה פנ"ל. ומדוקדק מאוד פירש"י דף כ"ד ע"א ד"ה אי למ"ד שכתב דעומדת היא באיסור א"א שלא נראית ליבום מתחילה.

אבל הקא לאו יבמה היא. וכי פקע איסור אחרות זקוקה מותרת ועומדת היא ע"ש.

והדברים ברורים בס"ד. ודברי התוס' צ"ע לעת הפנאי: ואזכיר מה שק"ל פעת בתוס' גדה ע"א ע"ב ד"ה ר"י שכתבו להוכיח מיבמות פ"ב דמב"מ בדרבנן בטל לר"י.

וצ"ע דשם מוכח להיפוך. וכ"כ התוס' שם בד"ה בטומאת משקין.

וכן מוכח בזבחים ע"ט ע"א דמוקי רבא שם בדלי שתוכו טהור דהוי רק מדרבנן ואפ"ה צריף שם לטעם דסגי בכל שהוא ע"ש ובר"ש. ועי' נו"ב מ"ת חיו"ד סי' ס"א שהביא בשם הרשב"א ג"כ בתוס' ה"ל.

ולפלא שלא הביא התוס' ושללא הרגיש בקושיותינו. ואין העת מסכים להאריף בזה: חלק חזון משפט סימן צב לכבוד ידי"נ הה"ג וכו' מו"ה יהודא דוב הלוי נ"י רב דק"ק שינאווקא הי"ו: ע"ד אשר דרש כת"ר.

באחד שמכר ביתו וגינתו מפני שעקר דירתו מעיר ההיא. והאיש הזה דבר מקודם עם המצרו ורצה למפור לו בעד ק"כ.

והמצרו לא רצה לימן רק ק' ואח"כ חזר בו ולא רצה לימן עוד רק פ'. ובתוף כף שלח המוכר אל המצרו בסתם שיבא ליקח ולא בא.

וע"כ הלך המוכר ומכר לאחר בעד ק' ר"כ ועשו ק"ס. והפסד התחייב לשלם לו לזמנים מוגבלים ואחר התשלום האחרון ימן לו שטר ע"ז.

ועתה רוצה המצרו לקחתם. וידידי פלפל בחכמה ובכלל הוטבו דבריו בעיני.

כי נאמרו בהשפלה. והנה להשיב באריכות אין הפנאי מסכים לזה ורצונו להשיב לו תיקף. ולזאת אכתוב לו הנראה לי לפום רהיטא בס"ד: א) הנה הש"ף כתב בסי' קע"ה סקל"ו דבעוקר דירה ליכא דינא דב"מ. וראייתו דהא במוכר ברעה לגאול בפיפה וברחוק לגאול בקרוב ליכא דב"מ.

ובסי' ק"צ גבי ענין נפיק אזורי דקיי"ל במוכר שדהו מפני רעתה הוי זביני אף בענין נפיק אזורי. וכ' שם הטור והמחבר דה"ה בעוקר דירתו הוי במוכר מפני רעתה וא"כ ה"ה הקא.

והנוב"י בחחו"מ סי' כ"ד השיג עליו דהא במוכר מפ"ר גופא איכא דינא דב"מ. ורק במוכר פדי לגאול בפיפה ליכא דב"מ.

משום דאיכא תרתי למפור רעה ולגאול יפה. וגם דא"כ ל"ל הקדימו הטור לכתוב דין דעוקר דירתו בסי' קע"ה.

והשער משפט יישוב דברי הש"ף והביא ראיה מדברי הרא"ש דכל דאיכא ריעותא למוכר ליכא משום דב"מ שלמד מזה למוכר כל נכסיו ע"ש. ועדיין לא נתיישבו דברי הש"ף.

דמ"מ מאי ראיה מיייתי מסי' ק"צ הול"ל סברא בעלמא בזה: גם מ"ש דחיישינו לחזרה לא מציינו כלל זה שנבטל דב"מ בשביל חשש חזרה וגם דא"כ במוכר מפ"ר מציינו חשש חזרה וכפירש"י בב"מ ע"ח א' ע"ש ובשאר מפרשים: ב) והנראה בבירור הדברים.

דהנה במוכר שדהו מפני רעתה פירש"י הטעם דלהכי הוי זביגי אף בעייל ונפיק אזוי. משום דאנו סהדי דגמר ומקני אף אי ל"צ לזוי כ"כ.

וקא דעייל ונפיק אזוי. הוא משום שרוצה להוציא המעות מיד הלוקח שלא יחזור בו. וכ"ה גרי"ף בב"מ שם. ובשטמ"ק שם כתב הטעם שטועה בדין וחושב שיכול הלוקח לחזור בו וכ"כ הסמ"ע סי' קע"ה סק"ז.

וצ"ע דא"כ שלא חשב הקנין לקנין גמור. הא באמת לא קני כלל.

דהא בקנין בעינו דעת קונה ומקנה. וכעין זה בב"מ ק"ד גבי אנשי אלכסנדריא שלא היו מכוננים בקדושין שיהיו קדושין גמורים עד שתכנס לחופה.

וממילא לא הוי קדושין ע"ש. ועיין ביבמות נ"ב ב'.

וכ"כ בשטמ"ק בב"מ שם. שאף שלא נכתב בהפתיחה.

מקדשים ע"ד המנהג. ונראה דס"ל כמו"ש הרשב"א הובא בשטמ"ק לב"מ יו"ד א'.

גבי גלי דעתיה דלא ניתא ליה דלקני בנפילה. דבקנין דאורייתא קני אף אי לא ניתא ליה.

אבל ז"א דזה לא הוי רק בקונה. דקונה אף שלא מדעתו.

משא"כ במקנה דלא שייך זה. ובפרט במקר דהא חזינו דבשטר לחוד או בכסף במקום שכותבין שטר לא קנה דלא סמכה דעתו אף דהוי קנין מה"ת.

וכן בחזקה בנכסי עכו"ם בסי' קצ"ד ע"ש. [ועיין ב"י סי' קצ"ח מ"ש בשם הרשב"א.

שאם גילה הלוקח דעתו שאינו רוצה לקנות במסירה רק במשיכה. אינו קונה ע"ש.

וזה סותר למ"ש השטמ"ק בשמו ואכמ"ל בזה. ובאמת הכא בפשוטו הכונה שחושש שהלוקח יחזור בו ולא יהא ציית דין.

וכ"כ הסמ"ע סי' קע"ה סק"ז בפירוש אהד. או שייאמר אין לו כסף ושקול ארעא בזוהר.

וכדאיתא בכמ"ד בכהאי גוונא ואקצר: ג) והטור הביא בסי' ק"צ בשם הרמ"ה דגם בעוקר דירתו דמי למוכר מפ"ר. נראה סברתו דג"כ גמר ומקני אף אי ל"צ לזוי.

וקא דעייל ונפיק ליכא לפרש שמה יחזור הלוקח. דזה שייך רק בשדה רעה ולא בזה.

וצ"ל הטעם שאינו יכול לשהות כאן וחיץ לגבות מעותיו ולילף למקומו החדש ולכאורה י"ל דבכל מכירות חיישינו לחזרה. ורק בשדה טובה לא איכפת לי בחזרת הלוקח כי עיקר מטרת מכירתו אינה להפטר מהשדה.

ורק שצריך למעות וכיון שאינו נותן לו מחירה במועדו יחזור ויחזור. אבל במוכר מפ"ר ועוקר דירתו שחפצו להפטר מן השדה שפיר חייש לחזרה.

אָבֵל ז"א דְּכָבֵר אָמְרוּ חו"ל זְבֻנֵית קְנִיַת וּבְשָׁדָה שְׂאִינָה רְעָה לֹא חֲנִינֵשׁ כָּלֵל לַחֲזָרָה. וּרְאִיָּה לְזֶה דְּבִמּוֹכֵר שְׂדֵה שְׁנָה ק' בְּמֵאֵתִים וְעֵיגֵל וְנִפְיָק אֲזוּזֵי הָגֵי סָפֵק אִם יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ בְּסִי ק"צ.

וְקָשָׁה דְּבִזְהָה הָגֵי וְדָאֵי חֲשֵׁשׁ שְׂמָא יַחֲזוֹר בּוֹ הַלּוֹקֵם וְלֹא יִרְצָה לִיתָן כ"כ וְעַכְצ"ל דְּכִינּוֹן שְׁנִיתְרָצָה עַל מְקַח זֶה מְסַתְמָא חֲבִיבָה עֲלָיו וְלֹא יַחֲזוֹר בּוֹ כִּי אֵין אוֹנָאָה לְקַרְקָעוֹת וּמְכַש"כ בְּלוֹקֵם בְּמְקַח הַשְּׁנָה וְאִינָה שְׂדֵה רְעָה [וּבְזֶה יֵשׁ נ"מ בֵּין הַטְּעָמִים אִי הַמּוֹכֵר טוֹעָה בְּדִין וְחוֹשֵׁב שְׂיָכוֹל הַלּוֹקֵם לַחֲזוֹר בּוֹ.

אוֹ שְׁחוֹשֵׁשׁ שְׂעִיעֶשָׁה הַלּוֹקֵם שְׂלֵא כְּדִין. שְׂאֵם מְכַר שְׁנָה מְנָה בְּמֵאֵתִים וְנָתַן לוֹ ק' וְעַל ק' הַשְּׁנָיִים עֵיגֵל וְנִפְיָק דְּהֵכָא לִיכָא לְמִיחֵשׁ שְׂעִיעֶשָׁה שְׂלֵא כְּדִין פִּינּוֹן שִׁק' הַיְתָרִים בְּיָדוֹ יִקַּח שְׂדֵהוּ בְּעַד ק' הָאֲחֵרוֹנִים.

וְאַף דִּי"ל דְּגָמֵר וּמְקַנֵּי אַף אִי ל"צ לְזוּזֵי מְפָנֵי הַמְּחִיר הַגְּדוֹל שְׂלוֹקֵם עֲבוּרָה מ"מ פִּינּוֹן דְּעֵיגֵל וְנִפְיָק אֲזוּזֵי מוֹכַח שְׂעִיקָר מְכִירְתּוֹ בְּשִׁבִיל צְוִרָה הַפְּסָף. וְכֵן מוֹכַח מְרַש"י וּש"פ שְׂאֵף שְׂפָתָבוּ דְּבִמּוֹכֵר מְפָנֵי רְעָתָה גָּמֵר וּמְקַנֵּי מְכָל מְקוֹם הַנְּצָרְכוֹ לְתַת טַעַם לְהָא דְּעֵיגֵל וְנִפְיָק דְּבִלָּא זֶה מוֹכַח מְנָה שְׂעִיקָר מְכִירְתּוֹ בְּשִׁבִיל צְוִרָה הַפְּסָף וְלֹא מְפָנֵי רְעָתָה וְא"כ ה"ה הֵכָא בְּשְׁנָה מְנָה בְּמֵאֵתִים וְכַנ"ל.

וּמִמִּילָא מוֹכַח מְנָה דְּבִשְׂאָר מְכִירוֹת אֵין חֲשֵׁשׁ חֲזָרָה רַק אִם יֵשׁ אִינָה טַעַם כְּמוֹ בְּשְׂדֵה רְעָה וּכְמַש"ל: ד) וְלְכַאוּרָה עֲדִינּוֹן קָשָׁה לְפִימ"ש הַר"ח הוֹבָא בְּטוֹר וּמְחַבֵּר לְהִלְכָה בְּסִי ק"צ שְׂצָרִיף שְׂגִדַע שְׁהוּא דְּחוּק לְמַעוֹת וּמוֹכְרָה בְּשִׁבִיל כָּף.

א"כ ל"ל לְרַש"י וְהַר"ף וּש"פ טַעְמָא דְּעֵיגֵל וְנִפְיָק שְׂמָא יַחֲזוֹר. דְּהָא לְדִידָהוּ צ"ל דְּגַם בְּמוֹכֵר מִפ"ר אֲיִירֵי שְׂיִוְדָעִים שְׂדְּחוּק הוּא לְמַעוֹת וּבְכ"ז פִּינּוֹן שְׂאוּמֵר שְׂמוֹכֵר שְׂדֵה זוּ מִפ"ר.

אֲמַרִינוּ דְּאֵנּוֹן סְהַדֵּי דְּאֵף אִי לֹא הָגֵי צְרִיף לְזוּזֵי הָגֵי גָּמֵר וּמְקַנֵּה [וְאֲפָשֵׁר דְּאֵף בְּסַתָּם אֲמַרִינוּ כֵּן פִּינּוֹן שְׂבִירָר זוּ לְמַכְרָה חֲזוּינּוֹן שְׁהִיא רְעָה. וְכַעֲיִן זֶה אֵיתָא בְּב"ב מ"ח בְּאֵנוֹס עַל שְׂדֵה סַתָּם גָּמֵר וּמְקַנֵּי.

פִּינּוֹן שְׂבִירָר זוּ מְפָנֵי רְעָתָה ע"ש בְּרַשְׁב"ם. אַף לְשׁוֹן מְפָנֵי רְעָתָה מְשַׁמַּע שְׂאוּמֵר בְּפִירוּשׁ]. וְא"כ שְׂפִיר י"ל דְּעֵיגֵל וְנִפְיָק מְפָנֵי שְׂצָרִיף לְמַעוֹת. וּמ"מ גָּמֵר וּמְקַנֵּי מְפָנֵי רְעָתָה.

וְכְמוֹ שְׂאֵנוּ אוֹמְרִים בְּתַחֲזִילַת הַמְּכָר. וְהִנֵּה לְפִימ"ש הַב"י שֵׁם מְתַחֲזִילָה שְׂהַרְאָב"ד וּש"פ חוֹלְקִים עַל הַר"ח בְּזֶה א"כ י"ל דְּרַש"י ס"ל בְּזֶה כְּהַרְאָב"ד דְּל"צ שְׂיָהָא יְדוּעַ בְּתַחֲזִילָה שְׂמוֹכְרָה בְּשִׁבִיל דְּחָקוֹ.

וְלִזְהָה הַנְּצָרָה לְטַעַם דְּחוֹשֵׁשׁ שְׂמָא יַחֲזוֹר. וּס"ל דְּאֵי הָגֵי יְדוּעַ בְּאַמַּת שְׂמוֹכֵר מְפָנֵי דְּחָקוֹ לְמַעוֹת.

לֹא מְהִי הָא דְּמוֹכְרָה מְפָנֵי רְעָתָה. וּלְפִי"ז י"ל ג"כ בְּדַעַת הַרמ"ה שְׂפָתָב בְּעוֹקֵר דִּירְתּוֹ דְּהָגֵי כְּמוֹכֵר שְׂדֵהוּ מְפָנֵי רְעָתָה אַף דְּלִיכָא חֲשֵׁשׁ חֲזָרָה כְּמוֹש"ל.

דס"ל כהר"ח שידוע שצריך למעות. וא"כ שפיר הו דעניל ונפיק הוא משום שצריך למחיר השדה ובכ"ז גמר ומקני דהוי פמוכר מפני רעתה.

אבל ז"א דהא הרמ"ה מבואר בטור וב"י שם סי' ק"צ סי"ז דס"ל ג"כ פהראב"ד. וגם דהא פתב הב"י שם בשם רי"ו דהרי"ף ס"ל כר"ח ומ"מ פתב טעמא דחזרה.

וגם דהא מסיק הב"י שם דלא פליגי. וכן הובא להלכה בסימן ק"צ שני הדעות הר"ח והראב"ד.

וא"כ קשה עדיין פנ"ל: ה) והנראה דלכאורה קשה דהא קי"ל בכתובות צ"ז דזבין ולא אצטריכו זוי דקרי זביני. ופשוט דה"ה פשמוכר ואין חפץ הלוקח לשלם לו.

דמאי שנא פיון שמוכר בשביל שצריך למעות. וא"כ ל"ל עניל ונפיק אזוי פיון דלפיר"ח צריך שידעו בו שמוכר מפני דחקו.

ולכאורה י"ל לפימ"ש התוס' בכתובות שם וכ"כ שאר פוסקים שצריך שיגלה דעתו מקודם שמוכר בשביל צורך למעות. א"כ י"ל דהכא לא גילה דעתו.

אבל אפתי תיקשי להפוסקים דסבירא להו שם שאין צריך גילוי. דעת ע"ש בשטמ"ק בדעת רש"י ורבינו יהונתן ועח"מ סי' ר"ז ס"ג בזה.

וגם דהא הר"ח הובא בשטמ"ק ב"מ ע"ז ע"ב פתב להדיא דאיני שם גם פן בגילה דעתו ע"ש. ונראה דהא דצריך עניל ונפיק שאם אינו תובעו גלי אדעתיה דגמר ומקני אף שאינו משלם לו מחיר השדה.

שאם מכרה רק בשביל דחקו ואם לא ישלם לו ביומו רוצה לבטל המכירה הו"ל לתובעו ומדלא תבעו אינו מקפיד על זה והלוקח אין מחוייב לשלם בלי תביעה רק במתנה בפירוש.

והרי אף בנשבע לשלם דעת הסמ"ע והש"ף בסי' ע"ג ס"ו שא"צ לשלם עד שיתבענו ורק הט"ז חולק שם אבל בסתם מכר ודאי שצריך תביעה. ולזה אף דבלא איצטריך זוי בטל המקח מ"מ בלא נתן הלוקח המעות צריך עניל ונפיק וכנ"ל: ו) ועל פי זה מיושב הא דבס' ק"צ סתמו המחבר והרמ"א דאף במטלטלין אי עניל ונפיק אזוי בטל מקח.

ובס' ר"ז גבי זבין ולא אצטריכו ליה זוי פתב הרמ"א דעת הסוברים דבמטלטלין זביניה זביני. וקשה טובא דהא הטעם אחד בשני הדינים.

ועו"ק דהא הר"ח פתב הראב"ד בס' הזכות בדעתו דאף במטלטלים בטל מקח בעניל ונפיק אזוי. דלא כבעל המאור שם.

ובזבין ולא צריך לזוי פתוב בשטמ"ק בשמו בב"מ ע"ז ע"ב ובהג"א בכתובות צ"ז בשם ר"ח דבמטלטלי הוי ספק. וקשה מאי שנא פיון דהר"ח מפרש הא דעניל ונפיק ג"כ בגילה דעתו שמוכר בשביל צורך למעות.

אבל לפימ"ש א"ש דבמטלטלין שאין דרוך בנ"א להקפיד כל כך על מכירתו אנו אומרים שלא מכרם בשביל דחקו אלא דבלא"ה ניקח ליה למכרם ואף שיגלה דעתו שמוכרם בשביל מעות בכ"ז אינה אומדנא דמוכחא כל כך.

וּכְבָר פְּתוּבוֹ הַתּוֹס' וְהָרָא"ש וּש"פ שְׁצָרִיף שְׁיֵהָ אֲנֻמְדָנָא דְמוֹכַח וְגֵלוּי לְכָל שְׁפָן הוּא.
נְעִינְ תוֹס' גִּיטִין ל"ב ע"א.

וּמ"מ פִּינֵן שְׁאִין טַעַם גֵּלוּי לָמָּה הוּא מוֹכָרִם רַק הָא דְצָרִיף לְזוּזֵי לְזָה פְּתַב הַר"ח דְהוּי
סָפֵק. אֲבָל בְּעֵינֵי וְנִפְקֵי אֲזוּזֵי מוֹכָחָא מִיְלָתָא טוֹבָא שְׂרַק מְשׁוּם דוֹחֵקוּ מְכָרִם וְהוּי אֲנֻמְדָנָא
הַגֵּלוּי לְכָל אַף בְּמַטְלִטְלִים וְלְזָה פְּתוּבוֹ הַפּוֹסְקִים דְבָטֵל מְקַח [וְעוּד יֵשׁ לְחַלְקֵי בֵּין פְּשָׁשִׁילֵם
הַלּוֹקֵם רַק שְׁהַמוֹכֵר אֵין צָרִיף עוּד לְזוּזֵי.

דְּמַפְלֵ מְקוּם יֵשׁ לוֹ מְעוֹת בְּעַד מַטְלִטְלֵי. וְשָׂכִיחַ לְקַנּוֹת אַחֲרֵיִם אוֹ יַעֲשֶׂה עֶסֶק אַחֵר בְּהֵם
גַּם דַּהוּ"ל לְאַתְנוּזֵי.

מִשָּׂא"כ כְּשֶׁהַלּוֹקֵם אֵינוֹ מְשַׁלֵּם לוֹ בְּמוֹעֵדוֹ שְׁאִין לוֹ לֹא תַפְצְצוּ וְלֹא מְחִירֵם בְּטֵל מְקַח אַף
בְּמַטְלִטְלֵי [וְאַצְרֵר] וְרַק בְּמוֹכֵר מְפָנֵי רְעֵתָה דְאִיכָּא טַעַם לָמָּה מוֹכָרִם וְלָמָּה עֵינֵי וְנִפְיָק
וּכְפִירֵשׁ"י וְהָרִי"ף א"כ אֵין פֶּאן אֲנֻמְדָנָא כָּלֵל וְשִׁפִּיר קָנֵי.

וְהָא דְעֵינֵי וְנִפְיָק הוּי כְּעֵין הוֹכִיחַ סוֹפּוֹ עַל תְּחִילָתוֹ בְּמַטְלִטְלֵי דְמְכָרִם מְדוֹחֵקוֹ. וְאַף
דְּבַחְוֵי ל"ט קִי"ל דְהוּי סָפֵק אֵי אֲמָרִינֵן הוֹכִיחַ סוֹפּוֹ עַל תְּחִילָתוֹ.

מְפָל מְקוּם הָא אָמַר שְׁם דְבָאֵמַר פְּתוּבוֹ בְּרִישָׁא מוּדוֹ כו"ע דְאֲמָרִינֵן. וְה"נ הָא גַּם בְּתַחֲלִילָה
יְדַעְנוּ שְׁהוּא דְחוּק.

וּבְפָרְט לַהֲר"ח שְׁפִירֵשׁ בְּגִילָה דְעָתוֹ. וּבְלֹא"ה יֵשׁ לְחַלְקֵי בֵּין הָךְ דְּבַחְוֵי לנ"ד וּבְמַק"א
הָאֲרָכְתֵי בְּעוּנֵן זָה בַס"ד: וְעַפ"ז מִיְנֻשָׁב שְׁפִיר פִּירֵשׁ"י וְהָרִי"ף שְׁהוֹצְרָכוֹ לְתַת טַעַם עַל
הָא דְעֵינֵי וְנִפְיָק בְּמוֹכֵר מְפָנֵי רְעֵתָה דְבְּלֹא"ה הוּ"א הוֹכִיחַ סוֹפּוֹ עַל תְּחִילָתוֹ מְדַעֲעֵי וְנִפְיָק
שְׁעִיָקֵר מְכִירָתוֹ הִיא בְּשָׁבִיל צְוָרָה הַמְעוֹת וְלֹא בְּשָׁבִיל רְעֵתָה.

וּלְפִי"ז מוֹכַח ג"כ לְדַעַת הַרְמ"ה שְׁפָתַב דַּה"ה בְּעוֹקֵר דִּירָתוֹ שַׁצ"ל דְּלֵהֲכֵי עֵינֵי וְנִפְיָק
מְפָנֵי שְׁאִין לוֹ שְׁהוֹת לְהַמְתִּין וּכְמוֹש"ל [וּלְפַמ"ש יֵשׁ מְקוּם לוֹמַר דְהָא דְזַבְּיָן וְלֹא אֲצִטְרִיכוּ
לִיה זוּזֵי דְקִי"ל דְבָטֵל מְקַח.

אִם מְכַר הַשְׁדָּה מְפָנֵי רְעֵתָה אוֹ מְפָנֵי שְׁעוֹקֵר דִּירָתוֹ הוּי זְבִינֵי. וְכֵן בְּכָל הַגְּהוֹ דְב"מ ע"ז
ע"ב ע"ש.

וְהוּי עוּד קו"ח דְשָׁם עֵינֵי וְנִפְיָק ג"כ וּכְמוֹש"ל. וּבְפָרְט לְשִׁי הַר"ח דְמְפָרֵשׁ הָךְ דְעֵינֵי
וְנִפְיָק בְּגִילָה דְעָתוֹ.

אוֹ לְשִׁיטַת הָרֵאשׁוּנִים וְהַמְפָרְשִׁים הָךְ דְזַבְּיָן וּל"צ לְזוּזֵי אַף בְּלֹא גִילּוּי דַעַת וּכְמוֹש"ש
בְּשַׁטְמ"ק בְּכַתְּנוּבוֹת צ"ז ע"ב וְעַח"מ ס' ר"ז יֵשׁ לְחַלְקֵי וְאִכְמ"ל בְּזָה. וּבְאַמַּת אַף שְׁהַב"י
פְּתַב בְּסִי' ק"צ לְהַשְׁוֹת דַעַת הַר"ח דְאֻקְמָא בְּיָדוּעַ שְׁדַחְוֵי לְמַעוֹת עִם דַעַת שְׁאָר
הָרֵאשׁוּנִים.

לְעַנ"ד פְּשׁוּטוֹת דְבְרֵיהֶם אֵין מוֹרִין פֶּן. וְהַר"ח בְּאַמַּת כְּפִי שְׁהוֹבָא בְּשַׁטְמ"ק בְּב"מ שְׁם
נִרְאָה דְנִקְטַת הָךְ דִּינָא דְעֵינֵי וְנִפְיָק וְדִין דְלֹא אֲצִטְרִיכוּ לִיה זוּזֵי בְּחֻדָּא מְחַתָּא.

וכן מוכח מפל דברי הראשונים דלא ס"ל כר"ח בזה ובאשר אכ"מ אקצאר] ובבעל העיטור
אות מכירת קרקעות פתב דשדרו ממתבתא דהא דעניל ונפיק והא דלא אצטרכי ליה זוי
איברי שגילה דעתו מקודם ע"ש.

ונראה שזהו דעת הר"ח שמקודם פתב שם הבעה ע"ט שאין שינוי דין עניל ונפיק לדין
דל"צ לזוי. והיגו פהפוסקים החולקים על הר"ח וכמ"ל:ז) והנה בדינא דבר מצרא
קיי"ל בב"מ ק"ח דמוכר רע לגאול בפיפה ורחוק לגאול בקרוב ליכא דינא דבר מצרא.

ופירש"י הטעם מפני שאם יהיה איחור בדבר אפשר שבין פה תמכר השדה שרוצה
לקנותה. וכן לכרגא מזוני וקבורה ליכא דינא דבר מצרא מפני שא"א בכל אלו להשהות
את המכירה עד שיודיע להמצרן.

והרמב"ם פי"ב מה' שכנים ה"ט פתב הטעם שלא ימצא לוקח כי יאמר למה אטרח בחנם
והמצרן יוציא אה"פ ממני ואין יכול המוכר להמתין עד שיביא המצרן דמים ויקנה.
ונראה יסוד הסברא כי לא יתפצו לילה לקנות כי יחושו שהמצרן יקח מהם.

ואף שיכולים להודיע להמצרן. מ"מ לא יתפצו לעמוד על המקח על הספק.

ואף שהמוכר יכול להודיע להמצרן בכ"ז צריך שהות לזה וגם אם יאמר המצרן שיקנה
יעצור אותו יום או יומים ע"ז. וגם הלוקחים אפשר שלא ידעו מזה שהודיעו וכי יכריז
זה ברבים ולפרסם זה בין הלוקחים הלא אינו יודע מי ומי התפצים בה וגם צריך שהות
לזה.

ודברי רש"י והרמב"ם הכל אחד בטעמם: ח) ובמוכר שדה שנה מנה במאתיים קיי"ל
בש"ס ובח"מ סי' קע"ה דאיכא דינא דבר מצרא. ואף דבעניל ונפיק פסק הרמב"ם דהוי
ספק וכן היתה גירסתו בש"ס ונתבאר למעלה הטעם משום דאפשר שמכרה בשביל יוקר
המקח ולא משום צרכו למעות.

מ"מ הכא לא שייך זה שנאמר שלא יהי דינא דבר מצרא בזה כדי שיוכל המוכר למכור
במהרה כ"א יאחר אפשר שיחזור הלוקח מליקח במקח יקר בזה. דהא הכא אין הלוקח
יודע שאינה שנה אלא ק' פיון שנותן בעדה ר'.

וא"כ לא ידע כלל דליכא במכירה זו דינא דבר מצרא ושוב לא יהי מזה תועלת למוכר.
והשער המשפט הקשה למה איכא בזה דינא דבר מצרא.

ומירץ דכיון שאסור להונות חבירו לכתחילה אף בקרקע ועושה אסור בזה לא עבדינו
תקנתא להמוכר בזה. ודבריו תמוהים דאם אין הלוקח יודע שויה ממילא לא יהי בזה
תועלת למוכר כמו"ש.

וא"ל שהמוכר לא יצטרך להודיע. ז"א דבלא"ה אין מוטל על המוכר זה.

ורק מ"ש רש"י והרא"ש שישקה להודיע להמצרן. היגו שיצטרף להודיעו כדי שיוכל
לפרסם ללוקחים שהמצרן אין חפץ לקנות.

וכ"כ הסמ"ע להדיא סקס"ג שמ"ש הפוסקים שהמוכר יודיע למצרן הוא רק בדרך עצה
טובה. כי אינש דעלמא יירא לקנות מפני המצרן והיגו כמו"ש.

ורק דעת רב פלטוי גאון הובא בְּמַרְדְּכֵי פֶּרֶק הַמְּקַבֵּל וְהִבְיֵאוּ הַרַמְ"א בְּסַעֲי' ל"ד שֶׁפִּשְׁאִין
הַמְּצָרִן בְּמִדִּינָה. ילף המוכר לפני ב"ד שִׁיּוֹדִיעוֹ לְאוֹהֲבֵי הַמְּצָרִן וְקִרְוֵבָיו.

ויכָּר פְּתַב הַב"י שֶׁשָּׂאָר פּוֹסְקִים חוֹלְקִים עָלָיו. וְלִבְד זֶה נִרְאֶה שֶׁהִיָּה הַמְּנַהֵג בִּימֵיהֶם שֶׁפֶל
קִנְיֵן קָרַע הִיָּה נַעֲשֶׂה בְּפָנֵי הַקְּהָל.

וְלִזְה פְּתַב רַב פִּלְטוּי שָׂאָף קָרוֹב שֶׁל הַמְּצָרִן יוֹכַל לְקַנּוֹת בְּעַד הַמְּצָרִן וְכַמ"ש הַסַּמ"ע שֶׁם
סַ"ס. וְדָבָרֵי הַש"ף שֶׁם צ"ע.

וּמ"ש שֶׁיִּלָּף לְפָנֵי הַקְּהָל נִרְאֶה שֶׁהוּא ג"כ כְּמוֹ שֶׁפְּתַב הַסַּמ"ע שֶׁם סַ"ס ג' שֶׁהוּא עֲצָה
טוֹבָה. דְּכִיּוֹן דַּס"ל שֶׁגַּם קָרוֹבוֹ שֶׁל הַמְּצָרִן יוֹכַל לְקַנּוֹתוֹ בְּעֵדוֹ.

א"כ אִם לֹא יוֹדִיעַ הֲלֹא יוֹכַל קָרוֹבוֹ שֶׁל הַמְּצָרִן לְהוֹצִיא אֶת"פ מִיַּד הַלּוֹקֵחַ בְּעַד הַמְּצָרִן.
וְיוֹתֵר נִרְאֶה שֶׁזֶה הוּא רַק תִּקְנֵת רַב פִּלְטוּי גְּאוֹן לְצֵאת יְדֵי הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר וְלֹא מְדִינָא
דְּגַמְרָא.

וּש"פ לֹא ס"ל הֵכִי וְכַמ"ש הַסַּמ"ע. וְעַכ"פ דְּבָרֵי הַשְּׁעָר הַמְּשֻׁפָּט צ"ע: ט) וְאִם יוֹדֵעַ הַלּוֹקֵחַ
שֶׁאִינוֹ שׁוֹה אֲלֵא מְנָה וּמ"מ נוֹתֵן מְאֵתִים פְּתַב הַשְּׁעָרִים שֶׁ דְּבִאָמֵת לִיכָּא דַּדב"מ וּלְפַעַנ"ד
לֹא נִרְאֶה כֵּן מִפְּשֻׁטוֹת דְּבָרֵי הַש"ס וְהַפּוֹסְקִים וְאִטוּ דְּנוֹקָא בְּרִשְׁיַעֲי עֶסְקִינָן שֶׁהוֹנָה אֶת
רַעְהוּ.

וְנִרְאֶה הַטַּעַם דְּכִיּוֹן דְּחִזְיָנָן שֶׁחֲבִיבָה עָלָיו כָּל כֶּף אֲמָרִינָן שֶׁלֹּא יִמְנַע בְּשִׁבִיל הַטּוֹרַח לְהוֹדִיעַ
לְהַמְּצָרִן גַּם שֶׁלּוֹקֵחַ כְּזֶה לֹא יַחֲוֹשׁ לְהַמְּצָרִן כִּי יַחֲשׁוֹב שֶׁהַמְּצָרִן לֹא יַחְפּוֹץ לְשַׁלֵּם כְּפָלִים
בְּדַמְיוֹ.

וְכֵן בְּמוֹכַר מְפָנֵי רַעְתָּה נִרְאֶה דְּלֵהֲכִי אִיכָּא דַּדמ"מ דָּאִם אִינוֹ יוֹדֵעַ הַלּוֹקֵחַ שֶׁמוֹכְרָה מְפָנֵי
רַעְתָּה א"כ אֵין תּוֹעֵלֶת בְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר שֶׁלֹּא יֵהִי דִינָא דַּב"מ בַּכָּה"ג וְכַמ"ש"ל כִּי הַלּוֹקֵחַ לֹא
יֵדַע זֶה וְיַחֲוֹשׁ לְהַמְּצָרִן.

וְאִם יוֹדֵעַ וּמ"מ קוֹנֶה א"כ י"ל שֶׁלֹּא יַחֲוֹשׁ עוֹד לְהַמְּצָרִן כִּי יַחֲשׁוֹב אֲשֶׁר הַמְּצָרִן לֹא יֵאבְּה
לְקַנּוֹת שְׂדֵה רַעְה כְּזוֹ וְהַלּוֹקֵחַ בְּלִי סָפֵק יֵשׁ לוֹ אֵיזָה צְנוּרָה בָּה. וְעוֹי"ל דְּבִזְהָ אֵין רַעְה
לְמוֹכַר כִּי הַמְּצָרִן יוֹתֵר קָרוֹב שֶׁיִּקְנֶה אִף שֶׁהִיא רַעְה מִמָּה שֶׁקוֹנֶה אוֹתָה אַחַר וְכִידוּעַ
שֶׁהַמְּצָרִן אִינוֹ מְקַפֵּיד כְּמוֹ אַחַר וְרַק בְּכַרְגָּא וְאִינְךָ תִּקְנֵנוּ דְּלִיכָּא דַּדב"מ מְשׁוּם דְּלִיכָּא
שֶׁהוּא לְהַמְּתִין וְכַמ"ש"ל: וְלַפְמַש"ל דְּהִיכָּא דָּאֵין הַלּוֹקֵחַ יוֹדֵעַ אֵין תּוֹעֵלֶת בְּכִיטוּל דַּדב"מ.

צ"ל לְכַאוּרָה דְּגַם בְּמוֹכַר לְכַרְגָּא וְאִינְךָ אִם הַלּוֹקֵחַ אִינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁמוֹכְרָם בְּשִׁבִיל זֶה שֶׁפִּיר
אִיכָּא דַּדב"מ דְּהֲלֹא לֹא הִיָּה תּוֹעֵלֶת לְמוֹכַר בְּשִׁבִיל זֶה. אָכֵן דַּעַת הַסַּמ"ע בְּסַקַּע"ט דָּאָף
בְּטוּעֵן הַלּוֹקֵחַ שֶׁמָּא מְכָרָה לְצְנוּרָה מַס וְאִינְךָ אִינוֹ מְסַתְּלֵק עַד שֶׁיֵּבִיא הַמְּצָרִן רְאִיָּה שֶׁלֹּא
מְכָרָה לְצְנוּרָה מַס.

אַלְמָא דָּאָף שֶׁלֹּא יֵדַע הַלּוֹקֵחַ מ"מ לִיכָּא דַּדב"מ וְכ"נ דַּעַת הַש"ף שֶׁם סַמ"ב וְרַק שֶׁהַקְּשָׁה
ע"ז מְצַד אַחַר. וּי"ל דְּשָׁם אֵינְרִי שֶׁטוּעֵן הַלּוֹקֵחַ שֶׁסְמָךְ ע"ז בְּשַׁעַת קִנְיָתוֹ שֶׁלֹּא יוֹכַל
הַמְּצָרִן לְבָרַר שֶׁלֹּא מְכָרָה לְמַס וּמִמִּילָא בְּטַל דִּין מְצָרְנוֹתוֹ.

וּבִאָמֵת נִרְאֶה שֶׁהַלּוֹקֵחַ טוּעֵן סָפֵק הֵינּוּ שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵיזָה מְקוּם לְהַסְתַּפֵּק עָלָיו וְשֶׁכְּמִדּוּמָה לוֹ
שֶׁהוּא כֵּן וְסָמָךְ ע"ז. דַּאלַת"ה יָפָה הַקְּשָׁה הַש"ף שֶׁם דַּא"כ בְּטָלָה לָהּ לְגַמְרֵי דִּין מְצָרְנוֹת.

וכמעט שא"א לברר היפה הדבר. ועכצ"ל דאיירי שהלוקח מראה מקום להסתפק בזה. וצריך המצרך לברר שאין פאן מקום ספק. ומינושב קו' הש"ף שם.

דע"י הספק שנתעורר איתרע חזקת מצרנותו והו"ל כספק מצרך. וכעין זה פתבו התוס' בכתובות כ"ג א' ד"ה תרנוייהו דכינו שזרק לה קדושין בספק איתרע חזקת פנויה ע"ש. ועיין מהרי"ט חלק חו"מ סי' כ' וסי' ס"ז מ"ש בענין זה ובשי' הרמ"ה בזה ע"ש: י) ועוד נראה דאף בלא ידע הלוקח שמוכר משום פרגא ואינה ג"כ ליפא דינא דב"מ. דא"כ גם אם ידע שמוכר למס רק אינו יודע הדין דליפא בזה דב"מ ג"כ נימא שיזכה המצרך. וכן ה' דקיי"ל שאם לנה לצורך פרגא ואינה ואח"כ מוכר לפרוע המלנה א"צ הכרזה וליפא דב"מ נימא ג"כ שצריך שידע המלנה דין זה דהא הטעם הוא פי בשביל זה ימצא בנקל מי שילנה לו כשידעו שלא ישהה במכירת שדהו לפרעונם.

ונה לא שיניף כשאינו יודע הדין. דזה ודאי אינו.

וכל כה"ג הו"ל להש"ס ופוסקים לפרושי. וא"כ ישביעו לכלם אם ידע אז הדין. ולזה נראה דתקנת חז"ל בכל מקום הוא בדרך פלל בתורת לא פלוג ובפרט בנ"ד היא עצמה התקנה. פי עי"ז שיראו שבמכר לצורך מס או לפרעון חוב מס אבד המצרך זכותו. יתפרסם דבכרגא ליפא דב"מ מ' ידעו הפל זה. ועיין ב"מ כ"ז ע"ב וי"ב א' וקי"ב ב' בכעין זה.

ועיין בש"ף חו"מ סי' ס"ו סקנ"ו דאמרין מיגו אף למאן דלא גמיר דינא. [ולפי"ז יש ליישב ג"כ דברי השער המשפט שהזכרנו לדעתו דכידוע ששנה מנה ונותן מאתים ליפא דב"מ.

ולזה י"ל דבטלו דב"מ גם באינו יודע מטעם שהזכרנו. ולזה הוצרך השעהמ"ש לטעם דאסור להונות.

אבל כבר כתבנו דאף בידוע ששנה ק' איפא דב"מ. [וכן מוכח מדברי הראשונים והאחרונים בתשובותיהם שנסאלו בדינים שונים אי איפא דב"מ ופלפלו בזה.

ולא הנכירו פלל דהא הלוקח לא ידע פלפולים אלו בנדאי. וא"כ בלא"ה יזכה המצרך.

וע"כ כמו"ש דלא פלוג אף שאינו יודע ועיין בשטמ"ק בב"מ ק"ח בזה. ולכאורה תלוי זה במחלוקת הפוסקים אם מועיל הסכמ המוכר אחר המכירה לזכות המצרך בתקנה שיהא לטובת המוכר בשעת המכירה.

דלפמ"ש שהתקנה פדי שיתפרסם לכל התקנה ויהי תועלת לשארי מוכרים. א"כ לא תועיל הסכמת המוכר פעת לבטל תקנת אחרים.

ולא אאריה בזה פי העיקר נראה שאין מועיל הסכמת המוכר וכמו"ש הגאון מהרא"ש זצ"ל בס' עמודי א"ש וזה מתאים למ"ש. ולזה במוכר כל נכסיו דעת רש"י וש"פ דאם המצרך קונה ג"כ פולם זוכה המצרך דבכה"ג לא הוי קלקול לאחרים פיון שגם המצרך

קוֹנָה פְּוֹלָם וְנִדְעוּ הַפֶּל דְּבַכָּל נְכֶסִיו לִיכָא דדב"מ עד שְׁיִקְנֶה הַפֶּל וְהַלּוּקֶס יִקְנֶה פִי הוּא
חֲשֵׁשׁ רְחוּק שְׁיִקְנֶה הַמְצָרָן הַפֶּל.

וְכַן בְּכָל מְצָרָנֵי הַשְּׁדָה אֵין הֶפְסֵד לְמוֹכֵר פִי זֶה מְצוּי שְׁמִצְרָנֵי הַשְּׁדוֹת יִקְנוּ פֶל הַשְּׁדוֹת.
וְהָרָא"ש וּש"פ הַחֹלְקִים ע"ז ס"ל דמ"מ יִמְנַע עי"ז פִי יְחוּשׁ שְׁמָא יִקְנֶה הַמְצָרָן פֶּל נְכֶסִיו
וּמְמִילָא יִגִיעַ הֶפְסֵד לְפַעְמִים כַּנ"ל.

וְכַן בְּכָל מְצָרָנֵי הַשְּׁדוֹת אֵין זֶה מְצוּי שְׁיִקְנֶה כ"א שְׁדָה הַסְמוּכָה לוֹ וְאַקְצָר בְּזֶה: (יא)
וּבְעוֹקֵר דִּירְתוֹ נִרְאֶה לְפַמְש"ל בְּדַעַת הַרמ"ה דְּלֶהֱכִי עֵינִיל וְנִפְיָק אַזוּזֵי מְשׁוּם שְׁאֵין לוֹ
שְׁהוּת. א"כ ה"נ י"ל דְּלִיכָא דדב"מ ג"כ מְשׁוּם שְׁאֵין לוֹ שְׁהוּת וְכַמוֹ בְּמוֹכֵר לְכַרְגָא וְאֵינְדָּה
וְכַן בְּמוֹכֵר לְגֵאוּל בְּיָפָה וְקָרוֹב שְׁמַמְהָר לְמַפְוֵר.

וּמָה שְׁהִבִיא הַשְּׁ"ף מְמָה שְׁהַשְּׁוּוּ בְסִי' ק"צ עוֹקֵר דִּירָה לְמוֹכֵר מְפָנֵי רַעְתָּה אַף דְּבְמוֹכֵר
מ"ר גּוּפָא אֵיכָא דדב"מ. מ"מ מִיִּתִי לְסַבְרָא שְׁחַפְצֵן הַמוֹכֵר שְׁיִוְגָמֵר בְּמַהֲרָה הַמְכָר.

וְגַם דְּכָל עוֹקֵר דִּירָה מְסַתְמָא קוֹנָה בְּמַקוֹמוֹ הַחֲדָשׁ בֵּית אוֹ שְׁמִיֶסֶד לוֹ שֵׁם אֵיזָה עֶסֶק וְע"כ
הוּא צָרִיף לְמַעוֹת וְה"ז כְּמוֹכֵר לְגֵאוּל בְּיָפָה וְקָרוֹב. וְאַף שְׁכַתְבַּת הַחַת"ס דְּלִסְחוּרָה לֹא הָוֵי
כְּמוֹ לְמַזוֹנוֹת.

מ"מ לֹא גָרַע בְּכַה"ג מְלַגְאוּל בְּקָרוֹב. וְכִידוּעַ שְׁבַמְקוֹם חֲדָשׁ צָרִיף יוֹתֵר לְכֶסֶף טָרָם יִיֶסֶד
לוֹ עֶסֶק נְכוֹן וְיִמְצָא מְפִירִים וּמִיּוֹדְעִים וּמכ"ש אִם קוֹנָה לוֹ שֵׁם בֵּית דְּדָמֵי מְמַשׁ לְגֵאוּל
בְּקָרוֹב: (יב) וּבְמוֹכֵר לְגֵאוּל בְּיָפָה וְקָרוֹב נִרְאֶה דָּאף שְׁמוֹכֵר בְּהַקְפָּה ג"כ לִיכָא דדב"מ.

וְכ"נ מְדַסְתְּמוּ הַפּוֹסְקִים וְלֹא חִיָּלְקוּ. וְהַסְבְּרָא נִרְאֶה שְׁכָל שְׁאֵינוּ מְשִׁיג לּוֹקֶחַ עַל שְׁדָהוּ
אֵינוּ יְכוֹל לְקַנּוֹת אַחֲרָת.

פִי אֵינוּ יְכוֹל לְהַגְבִיל זְמַן פְּרַעוֹן בְּעַד הַשְּׁדָה שְׁיִקְנֶה בְּטָרָם יִדַע מְתִי יִשְׁיֵיג מְעוֹת בְּעַד הַשְּׁדָה
שְׁרוּצָה לְמַפְוֵר. אֲבָל פְּשִׁהוּגְבִיל זְמַן פְּרַעוֹן קוֹנָה עַל סְמָף זֶה אוֹ שְׁיִלְוֶה עַל סְמָף זֶה לְקַנּוֹת
קַרְקַע שְׁחַפְצֵן בָּהּ וְהָא חֲזוּינָן דְּבַלְוֶה לְצוּרָף כַּרְגָא וּמוֹכֵר שְׁדָהוּ לְשִׁלְמַם לִיכָא בְּזֶה דדב"מ
כְּדִי שְׁיִשְׁיֵיג בְּיוֹתֵר לְלוֹת וּמכ"ש דְּמַסְתְּבַר בַּנ"ד כְּמוֹ"ש.

וְאַף שֶׁא"צ כְּפַעַת לְלוֹת י"ל ג"כ שְׁאֵין יְכוֹל לְקַנּוֹת אַחֲרָת טָרָם יִדַע שְׁיִוְכַל לְמַפְוֵר שְׁדָה זֶה:
וְעוֹד נִרְאֶה דָּאף שְׁכַבְרָ קָנָה בְּיָפָה וְקָרוֹב. מ"מ אִם לָוֶה ע"ז וּמוֹכֵר שְׁדָהוּ לְאַחַר לְשִׁלְמַם
וְעַל סְמָף זֶה לָוֶה שְׁיִמְפְוֵר שְׁדָהוּ.

י"ל ג"כ דְּלִיכָא דדב"מ וְכַמוֹ לְכַרְגָא וְכַמְבּוֹאָר בְּסִי' קע"ה סְמָ"ג. וְאַף שֶׁמ"ש הַסְמ"ע
בְּסַקע"ו קָאֵי זֶה עַל סְעִיף מ"ג וְכַדְמוּכַח מְלִשׁוֹנוֹ וְכַמ"ש הַט"ז שָׁם.

מ"מ הַסְבְּרָא נְכוּנָה. וְכ"נ מְדַחֲשִׁיב לָהּ הַש"ס בְּב"מ ק"ח כְּחֻדָא מוֹכֵר לְגֵאוּל בְּיָפָה וְקָרוֹב
בְּהַדִּי מוֹכֵר לְמַזוּנֵי לְכַרְגָא וְלְקַבּוּרָה.

מְשַׁמַּע דְּחַד דִּינָא לְכוּלְהוּ וְהִינּוּ אַף בְּלוֹה וְחֲזוּינָן דְּבַתּוֹעֵלֶת פֶּל דְּהוּ לְמוֹכֵר מְבַטְלִים זְכוּת
הַמְצָרָן וְכֵהָא דְּהִנְהוּ טָבִי וְהִנְי תְּקִילֵי וְע' מַהֲרַשְׁד"ם סִי' רצ"ט. וּבְכַרְט אִם קָנָה בְּיָפָה
וְקָרוֹב בְּהַקְפָּה עַל דַּעַת לְשִׁלְמַם מְדָמֵי מְכִירַת שְׁדָהוּ וְדָאֵי דְּלִיכָא דדב"מ בְּזֶה: וְרִאִיתִי
בְּנוּב"י שְׁהַקְשָׁה עַל הַשְּׁ"ף דְּלָמָּה לֹא פְתַבוּ הַטוֹה"מ דִּין דְּעוֹקֵר דִּירָה בְּסִי' קע"ה גְּבִי
מְצָרָנוֹת שְׁהוּא קוֹדֵם סִי' ק"צ.

ולפענ"ד לק"מ דהא הטור והמחבר מביאים בסי' ק"צ דברי הרמ"ה. ונדוע שהרמ"ה
פתי הלכותיו על סדר הש"ס.

ובש"ס דין ענין ונפיק אזוי קודם לדין בר מצרא שנה בב"מ ע"ז ע"ב וזה בדרך ק"ח
ע"ב: יג) עכ"פ בנ"ד נראה דבעוקר דירתו פיון שהש"ף פתי בפשיטות שאין בו דדב"מ
והנתיבות ושער המשפט הסכימו עמו.

וגם הסברנו גם אנחנו בס"ד דבריו. וסברא שאין לו שהות ברוה לדעתו.

שידוע שפלי העוקר דירתו נחפז לגמור עסקיו במקומו הראשון למען יוכל ליסד עסקו
וישיבתו בקביעות במקומו החדש. וגם פלי ספק יעשה איזה עסק במקומו החדש.

ואף שמכר בהקפה כמו"ש כת"ר מ"מ הלא פבר בארנו דאף בהקפה שינה זה. ובפרט
דלמעט שאין לו שהות שנוחפז לגמור עסקיו.

אין נ"מ בזה אם בהקפה או במזונן פי העיקר שאין לו פנאי לבקש קונים. ואף שלא קנה
רק ע"י ק"ס.

פיון דהוי קנין למי שפרע כמו"ש הפוסקים שפיר קנה. וגם די"א דקונה בק"ס בלא שטר
עיין מהריב"ל ח"א סי' פ'.

ואף דהמוכר יכול לומר נגד הלוקח קים לי דלא קנה רק למש"פ. וכן הלוקח נגד המוכר.

מפל נגד המצרן הוי הלוקח מוחזק: ובפרט בנ"ד שהמוכר שלח להמצרן שיבוא לקנות
ולא רצה לבא. ואף שא"ל המוכר מתחילה שרוצה ק"כ ר"כ מ"מ הו"ל אח"כ להמצרן
לאסוקי אדעתא שרוצה לפחות ולהוזיל לו ממחירו אשר שות עליו בראשונה פיון ששלח
אחריו בסתם וכמו דקיי"ל בסי' רכ"א שאם המוכר תובע את הלוקח מוכח שמסכים על
מקחו של הלוקח והו"ל להמצרן עכ"פ לבא אל המוכר.

וגם דהא מתחילה אמר המצרן ק' וחזר בו ואמר רק פ'. הרי שלא רצה ליתן ק' בשום
אופן ואין לה עול גדול מזה למוכר שיצטרף לשהות כ"כ להתעסק עם המצרן בשעה
שדעתו טרודה לעקור דירתו וע"כ נ"ל פשוט דאין לו להמצרן שום טענה עתה: סימן צג
לכבוד ידידי הרב המאוה"ג וכו' מו"ה צבי הירש נ"י רב דק"ק סטאלאוויץ יע"א: בדבר
אשר דרש כת"ר בשוכר בית לשנה ביום ז' אדר.

והשנה השנית מעוברת. אם פלטה שנתו באד"ר או באד"ש.

ורק בשוכר באמצע השנה אז אמרינן דנתעברה לשוכר אבל בשוכר באדר נשלמה שנתו
באד"ר. והוסיף להעיר דאי נימא שמושקר עד אד"ש.

א"כ בזמן שעברו השנים עפ"י ב"ד ושכר באדר לשנה הנה כל חדש אדר בספק שמה
יעברו השנה סוף אדר דמעברין כל אדר. ומטרדותי לא אוכל להאריך רק אשיב לו
בקוצר לדינא בס"ד: הנה דין זה מפני שישו"ת מהר"י מינץ סי' ט' בשם הא"ז שמושקר
עד אדר שני והובא בשער המשפט ס"ס שי"ב ג"כ.

אכן הט"ז באה"ע סי' י"ג פתי דאף דמחרינן במינקת שעבור השנה לתינוק. מ"מ אם
ילדה באדר מותרת להנשא באדר א' שאז נשלמו ב' שנים שלה ע"ש.

וה"ה בנ"ד נשלמה שנתו באדר ראשון: ולכאורה בנ"ד מסתבר כהט"ז. דאף שמפורש בערכין ל"א ששנת פתי ערי חומה וקדשים נשלם באדר שני ע"ש וכו"ה באו"ח סי' נ"ה לענין גדלות יש לחלק דשם הוי של תורה ויליף שם מתמימה לרבות העיבור ומשם לפינן לכל היכא שפתיב שנה ע"ש ב"רש"י וע' תוס' ר"ה ו' ע"ב שכ"כ.

אבל בשכירות אולינן בתר לשון בנ"א וכמ"ש הר"ן בנדרים ס"ג ע"א דדמי לנדרים. וכבר רצה הרשב"א לומר.

והובא בר"ן שם דל"א נתעברה לשוכר רק בשוכר בר"ה אבל באמצע השנה אין לו רק שנים עשר חדש וכ"כ הטור סי' שי"ב משום דבלשון ב"א הוי השנה יב"ח וכ"ה דעת המהרי"ק שןרש י"ב והתשב"ץ ח"ב סי' רנ"ח.

ונהי דבזה לא קי"ל פהרשב"א וכמו"ש הב"י סי"ב שקהרשב"א בעצמו חזר בו ועש"ך שם וכן מפורש בשטמ"ק ב"מ ק"ב בשם הר"י מיגש שמתחילה הורה פהרשב"א ולבסוף חזר בו וכתב שהעיקר למעשה דבכל גוונני נתעברה לשוכר כפשטות המשנה.

מ"מ י"ל שנה רק בשוכר בשאר הקדשים לשנה שדעת בנ"א שהשנה תשלם בחודש ששמו פשם החודש שבו שוכר. אבל בשוכר באדר נשלמה שנתו באדר הראשון דהא איכא טובא דס"ל דסתם אדר בלשון בנ"א הוא אדר ראשון ועש"ך סי' שי"ב סקט"ו בזה והכא י"ל דכ"ע מודו ששנשלם באדר הראשון: וכן נראה ממ"ש התה"ד סי' רצ"ד במת אביו באדר יתענה בשנת העיבור באדר הראשון והובא ברמ"א סי' ת"ב ושפן דעת מהרי"ל.

וכ"כ מהר"י מינץ סי' ט' שם רק שפתיב שם שאח"כ ראה שמהרי"ו פתיב שיתענה בשניהם לזה אומר להשואל שיש מחלוקת בזה יעו"ש. ובתה"ד שם פתיב הטעם דדמי לנדר ונדר קי"ל כר"מ דסתם אדר הוא אדר ראשון.

והנה ביום מיתת אביו לא נדר שיתענה באדר רק בכלות השנה והתחלת שנה שניה א"כ מבואר דס"ל שבלשון ב"א פלטה שנתו באדר"ו וה"ה לשוכר כמוש"ל: אבל לדינא נראה עיקר כהר"י מינץ שפתיב עד אד"ש דהא איתא בירושלמי פ"א דמגילה ה"ה הטעם ששנת קדשים נשלמת באדר שני משום שעיקר אדר הוא השני והראשון הוא רק תוספת על השנה וכשכתב אריכתא הוא ע"ש.

וכ"נ בש"ס דילן ר"ה ט"ו ע"א דסליק אדעתה דר' יוחנן שבשנה מעוברת הוי ר"ה לאילנות בט"ו אדר שהוא במקום שבט נרק דר"י פשיט ליה דהוי בשבט משום דאולינן בתר רוב שנים. והפוננה נראה דזה הנה בידם הל"מ ר"ה לאילנות ט"ו בשבט שנה בכלל שיעורים הל"מ.

וב"ש דפליגי ואמרי בא' בשבט כבר מצינו מחלוקת שיעורים בכ"מ פגון גבי קדושין בפירוטה וגבי שאור בכזית וחמץ בככותבת וע"כ צ"ל דפליגי בהל"מ גופא האידן הוא. וצ"ל שההל"מ היתה בט"ו לחדש האחד עשר.

דשמות קדשים עלו מבבל פידוע. ולזה ס"ד פינן שבשנת העיבור מתאחר התנטה מסכרא וגם דהוי פשבת אריכתא לזה יהי ר"ה באדר.

ור' יצאי השיב דמ"מ אין לנו רק לשון ההל"מ וכרוב שנים דהוי בחדש אחד עשר ממש ועיין תוס' ר"ה י"ד ע"א ד"ה באחד בשבט ויש ליישב ע"ש. וראיתי בח"ס חא"ח סי' י"ד שהסביר הא דאזלינן בתר רוב שנים משום שהטבע נגררת אחר דיני התורה ע"ש.

ותמוה דאטו בתורה נאמר ט"ו בשבט וצ"ל פוננתו כמוש"ל דהוי הל"מ. ומצינו דעת הס' חסידים סי' תשי"ב שמי שמת אביו באד"ר יתענה בשבט.

והיינו מטעם שהזפנו דהוי בשבט אריכתא רק שהב"ח סי' ת"ב חולק עליו מהא דר"ה ט"ו דאזלינן בתר רוב שנים והח"ס פלפל בדין זה ולא הביא פלל לא דברי הס"ח ולא דברי הב"ח: ועכ"פ שמענו שאד"ר הוא תוספת על השנה שעברה.

וא"כ פיון דקיי"ל דשנה בלשון בנ"א הוא עם עיבורה פדאיתא בנדרים ס"ג ובב"מ ק"ב גבי שזכר ואף בלא ידע שיהא עיבור כמו"ש בשו"ת הר"ף הובא בפוסקים וע' בפירושלמי. ואף בשזכר ונודר באמצע השנה כמש"ל דלא פהרשב"א ונהיינו משום שאד"ר הוא תוספת ונקלל ביב"ח שעברו.

וא"כ ממילא בשזכר ונודר באדר ג"כ נשלם באד"ש. פיון שאד"ר הוא תוספת השנה ואינו נקרא חודש שנים עשר של השנה כלל וכמו גבי פתי ערי חומה וקדשים בערכין ל"א שנשלם באד"ש פיון שחזינו שבזה שנים לשון תורה ולשון ב"א שאד"ר הוא תוספת על השנה שעברה וכוונת בנ"א שנה על שנה של תורה.

ורק במזכיר אדר בפירוש פליגי דר"מ ס"ל דכוונתו לאד"ר פיון שמ"מ שם אדר עליו אבל בנ"ד נשלמה שנתו באד"ש לכ"ע: וגם הט"ז באהע"ז שם מבואר דעתו שהשנה נשלמת באד"ש. ורק משום דבלא"ה העיקר פהפוסקים שאין העיבור בכלל גבי מינקת לזה היקל עכ"פ בכה"ג ע"ש.

אבל בעלמא מודי דל"ש פנ"ל. ובשו"ת מהר"י מברונא סי' קצ"ד רצה לחלק ג"כ כהט"ז לענין מינקת ודחה זה יעו"ש באורו.

ומהתה"ד הנ"ל ג"כ אין ראיה דנראה דעת התה"ד שם שאין זה תלוי בכלות השנה. רק דהוי פנודר להתענות ולהצטער ביום שנקרא עליו שם היום שמת בו אביו.

ולזה ס"ל דהוי פנודר להתענות באדר בפירוש ע"ש. וכן מבואר ממ"ש שם ג"כ טעם דאין מעבירין על המצות.

ואי תלוי בכלות השנה לא שייך זה כלל וע"כ צ"ל כמו"ש בדעתו אבל פנודר לשנה נדאי מודה התה"ד ודעמייה דכלתה שנתו באד"ש. וכמו הר"י מינץ שדעתו פדעת התה"ד בזה.

ומ"מ פתב פנ"ל: ובאמת גוף דברי התה"ד ומהר"י מינץ תמוהים לי בזה. דזה לא שייך כלל ללשון בנ"א.

ורק תלוי בהתחלת השנה דאז ריע מזליה. פענין אפרם בתענית כ"ט מגלגלין חובה ליום חייב ע"ש.

וּכְמִבְּנֵי אֶרֶץ כְּנָעַן שֶׁנִּזְכָּר שָׁמָּה בְּפָסֻקִים שֶׁנִּזְכָּר שָׁמָּה שֶׁנִּזְכָּר שָׁמָּה וְלֹא יֵאָכֵל בְּסֻעֻדַת מְרַעִים וְאִם כִּי הָיָה הַתְּחִלָּה
הַשְּׂנֵה בְּאֵד"ש כָּל דִּינֵי הַתּוֹרָה. וְכִדְאִיתָא בִּירוּשְׁלָמִי פ"ק דְּכִתּוּבֹת שֶׁהַכֹּל הוּלֵךְ אַחֵר
קְבִיעוֹת ב"ד מְקַרָּא דְּגוֹמֵר עָלָי.

וְכֵן בְּהָא דְּמַה"ש שׁוֹאֲלִים מְתִי ר"ה וְיִוְה"כ וְהַקָּב"ה מְשִׁיב אֲנִי וְאַתֶּם גִּלְגָּה לְב"ד שֶׁל מִטָּה.
וְהַפְּנוּנָה שֶׁתְּלוּי בְּקְבִיעוֹת ב"ד פְּנ"ל.

וּמִמִּילָא גַם הָא דְּמִיָּתִי הֵתֵם מֵאִין מְעַבְרִין עַל הַמְצוֹת אִין שְׁיִיךְ לְכָאן כָּלֵל כְּמוֹש"ל.
וְרֵאִיתִי בְּהַגְרָ"א או"ח סי' תַּקס"ח שֶׁהַשִּׁיג ג"כ עַל הַתְּהַ"ד בְּזֵה.

רַק שֶׁכָּתַב שֶׁם לְהַשִּׁיג דְּלֹא שְׁיִיךְ כָּאן לְשׁוֹן בְּנ"א. רַק דְּמִי לְהָא דְּמַגִּילָה ו' ע"ב דְּמִשְׁמַע
שֶׁם תְּעִנִית שְׁנֵיהֶם שְׁוִים וְצָרִיךְ לְהַתְּעַנּוֹת בְּשְׁנֵיהֶם ע"ש.

וּמִיָּתִי ג"כ מְהָא דִּיּוֹם טוֹרֵינּוּס וְכְמוֹ שֶׁהַמַּג"א שֶׁם. וְלַעֲנֵנ"ד כָּל זֶה צ"ע דְּנִרְאָה שֶׁהָעֵינֵךְ
תְּלוּי בְּהַתְּחִלָּת הַשְּׂנֵה וְזֵה רַק בְּאֵד"ש כְּמוֹ שֶׁנִּזְכָּר.

וּבְמַגִּילָה שֶׁם אֵינִי בְּדָבָרִים שֶׁתְּלוּיִים בְּחֻדְשׁ אֶדְר וְלֹא בְּשְׁנֵה ע"ש. וְאַפְשָׁר לְפָרֵשׁ בְּזֵה
פְּלוּגְתָא דְּמַגִּילָה שֶׁם דְּרַאב"י ס"ל שְׁנֵה שְׁנֵה מַה כָּל שְׁנֵה אֶדְר הַסְּמוּךְ לְשִׁבְט אַף כָּאן.

וְרֵשֶׁב"ג סָבַר מַה כָּל שְׁנֵה אֶדְר הַסְּמוּךְ לְנִיסָן אַף כָּאן ע"ש. וְלִכְאוּרָה אִין לְזֵה בִּיאוּר
דְּבַמַּאי פְּלִיגִי.

וּמִצָּאִיתִי בְּטו"א שֶׁהַקְּשָׁה שֶׁם דְּקִרְאִי לֹא כְּמוֹ דְּיִיָּקִי וְלֹא כְּמוֹ דְּיִיָּקִי וְנִדְחַק מְאֹד. וְאַפְשָׁר
לְזַמְּרָה עַפ"י הִירוּשְׁלָמִי בְּמַגִּילָה שֶׁם דְּמ"ד שֶׁהָעֵיבּוֹר ל' יוֹם הָיָה אֶדְר תּוֹסֶפֶת.

דְּס"ל שֶׁם אֶדְר הַסְּמוּךְ לְנִיסָן חֶסֶר ע"ש בְּק"ע. וְכֵן ה"י ט"ע בְּאִיתָא דְּרֵשֶׁב"ג סָבַר אֶדְר
רֵאשׁוֹן כ"ט יוֹם אִם רְצוּ וְת"ק ס"ל ל' יוֹם וְא"כ לְת"ק ע"כ דְּאֵד"ש הוּא תּוֹסֶפֶת פִּינּוֹן
שֶׁהִיָּה כְּתוּב בְּאַגְרַת אַחַת שֶׁהוֹסִיפוּ יַרְח זְמַיִם ע"ש וְזֵה אִין שְׁיִיךְ בְּאֵד"ר שֶׁלְעוֹלָם ל'.

וְלְרֵשֶׁב"ג שְׁפִיר י"ל דְּאֵד"ר תּוֹסֶפֶת וְעֵשְׂאוּהוּ אִין חֶסֶר וְלִזֵּה ס"ל לְרֵשֶׁב"ג דְּשְׁנֵה שְׁנֵה
לְאוּרֵי שְׁכְּמוֹ כָּל שְׁנֵה הָיָה מְקַרָּא מַגִּילָה בְּאוּתוֹ אֶדְר שֶׁהוּא הָעֵינֵךְ וְהוּא הַחֻדְשׁ הָאֶחָד
כֵּן בְּשֵׁנַת עֵיבּוֹר.

אָבֵל אֶדְר הוּא רַק תּוֹסֶפֶת פְּנ"ל. וְרַאב"י ס"ל כְּת"ק דְּאֵד"ר הָיָה לְעוֹלָם ל' יוֹם וְא"כ
אֶד"ש תּוֹסֶפֶת וְעֵינֵךְ אֶדְר הוּא הַסְּמוּךְ לְשִׁבְט וְלִזֵּה גְּלִיף לָהּ מְשֵׁנָה שְׁנָה.

וְאַף דְּבִירוּשְׁלָמִי מְשַׁמַּע שֶׁם בְּמִסְקָנָא דְּלִיכָא פְּלוּגְתָא בְּזֵה וְכֵן מוֹדוּ דְּאֵד"ר הָיָה תּוֹסֶפֶת
הֵינּוּ לְמַאי דְּמִיָּתִי שֶׁם דְּרָצָה עוֹשָׂה אֶדְר חֶסֶר. אָבֵל לְת"ק דְּרֵשֶׁב"ג שֶׁלְעוֹלָם מְלֹא
עַכְצ"ל פְּנ"ל וְהָא דְּקָרִי לִיָּה עֵיבּוֹר בְּר"ה שֶׁם הֵינּוּ מְשׁוּם שְׁבוּ מְעַבְרִין אָבֵל לְת"ק ע"כ
הָיָה אֶד"ש תּוֹסֶפֶת פְּנ"ל וְכ"נ בְּסִנְהֶדְרִין י"א שֶׁבְּעַל הָאֲגָרוֹת הִיָּה רֵשֶׁב"ג ע"ש: וְלִזֵּה פֶּסֶק
הַרְמַב"ם בְּסַפ"ד מַה קִּידוּשׁ הַחֻדְשׁ כְּרֵשֶׁב"ג אַף דְּלֹא ס"ל הִלְכָה בְּבִרְיָתָא כְּרֵשֶׁב"ג
כְּפִדּוּעַ מְשׁוּם דְּסוּגְיִית הִירוּשְׁלָמִי וְש"ס דִּילָן אֶזְלָא אֶלִּיבִיָּה שְׁאֵד"ר הוּא תּוֹסֶפֶת.

וְגַם דְּבְמַגִּילָה ו' ע"ב מוֹקִי סְתָמָא דְּמִתְנִיתִין כְּרֵשֶׁב"ג וְרֵשֶׁב"ג לְטַעֲמִיָּה הָכָא כְּמַש"ל
אֶלִּיכָא דְּר' יוֹחָנָן שֶׁם נִישׁ לְהַאֲרִיךְ בְּזֵה אַף אַכ"מ: אָכֵן לְפִימ"ש י"ל דְּפְלִיגִי בְּהַכִּי. דְּרַאב"י

ס"ל דכינן שְׁתְּלוּי בְּחוֹדֵשׁ אֶדְר וְלֹא בְּשָׁנָה א"כ זְמַנּוּ בַּאד"ר שְׁדַרְדָּר לְקַרָּא סְתָם אֶדְר אֶת הַקְּרָאוֹן.

מִפְּנֵי שְׁבָרוֹב הַשָּׁנִים הָי אֶדְר הַסְּמוּדָּה לְשִׁבְט עֵיִקֶר אֶדְר. וְרִשְׁבֵּי"ג ס"ל דְּשָׁנָה שָׁנָה אֶתָּא לְאוּרוּיִי שְׁיִקְרָאוּ בְּאוֹתוֹ אֶדְר שֶׁהוּא הָעֵיִקֶר כְּמוֹ בְּכָל שָׁנָה שְׁקוֹרִין בְּאֶדְר הָעֵקֶרִיךְ וְהוּא הָאֶדְר הַסְּמוּדָּה לְגִיסוֹן וְאַקְצָר: עכ"פ נִרְאֶה בְּרוּר שְׁבִיּוֹם מִיַּתָּת אָבִיו שְׁתְּלוּי בְּהַתְּחַלַּת הַשָּׁנָה זְמַנּוּ הָי בַּאד"ש.

וְהַמְּהָרִי מִיָּנֵץ כְּתֹב הַטַּעַם דְּהָי בַּאד"ר פִּינּוֹן שְׁנִידוֹן רַק י"ב חוֹדֵשׁ נְשָׁלֵם דִּינוֹ בַּאד"ר וְהָי אַז יוֹם גָּמַר דִּינוֹ וְלָמָּה יֵאָחַר פְּפֶרֶת אָבִיו עַד אַד"ש. וְאִי מִשׁוּם דְּאִיְתַרְע מְזִלְיָה וְלֹא מִקְדִּימִין פְּוֹרְעָנִיּוֹת.

ז"א שְׁיִיךְ כָּאֵן דְּעוֹשֶׂה רְפוּאָה וְתִקְנָה לְזֶה ע"י תַּעֲנִיתוֹ דְּלֹא לִיְתַרְע מְזִלְיָה עַכְת"ד. וְתַמְיָהּ דִּי דְּאִטוּ הוֹרְעַת הַמְּזִל תְּלוּי בְּיוֹם שְׁקוּבָע לְהַתְּעַנּוֹת הֵלֵא זֶה תְּלוּי בְּיוֹם הַתְּחַלַּת הַשָּׁנָה כְּמוֹש"ל שְׁמַגְלָגְלִין חוֹב לְיוֹם חֲיִיב.

וְגַם כְּתֹבוּ בִּס' הַמְּקוֹבְלִים שְׁבִיּוֹם הֵהוּא מְתַעוֹרֵר דִּין עַל הַמַּת כְּמוֹ שְׁנִידוֹן בְּיוֹם מִיַּתָּתוֹ וְלָזֶה צָרִיךְ לְכַפֵּר עָלָיו אַז וְכ"ז שְׁיִיךְ בְּהַתְּחַלַּת הַשָּׁנָה וּמָה לִי שְׁנַגְמַר דִּינוֹ בַּאד"ר. וְגַם דְּזֶה שְׁיִיךְ רַק בְּשָׁנָה רֵאשׁוֹנָה לְמִיַּתָּתוֹ וְעוֹד דֹּא"כ לָמָּה כ"כ בְּמַת בְּאֶדְר דְּגַם בְּמַת בְּשִׁבְט וְכַדוּמָה וְהַשָּׁנָה מְעוֹבְרַת יִקְדָּם חֲדָשׁ אֶחָד לְפִי שְׁאִינוּ נִידוֹן רַק יב"ח וְזֶה כו"ע מוֹדוֹ שְׁאִינוּ כֵּן.

ובח"ס סי' י"ד מְצִאֵתִי שֶׁהִבִּיאוּ וְהִקְשָׁה עָלָיו מִמַּת בַּאד"ר שְׁיִיָּהָ תַּעֲנִיתוֹ בְּשִׁבְט וְלֹא יִדְעָתִי לָמָּה הִקְשָׁה מֵאֵד"ר וְלֹא מִכָּל חֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה. וְגַם מָה שְׁתִּירֵץ שְׁפִינּוֹן שְׁנַחְלָף שֶׁם הַחוֹדֵשׁ לֹא אֶמְרִינּוֹן לֹא יַעֲנֵת אָדָם בְּרִיבּוֹ ע"ש אִין לוֹ טַעַם כָּלֵל דְּהִכָּא כו"ע מוֹדוֹ שְׁאִינוּ נִידוֹן רַק יב"ח גַּם בְּנַחְלָף שֶׁם הַחוֹדֵשׁ.

וְדַמְיוֹנוֹ שֶׁם לְהָא דר"ה ט"ו ל"ד כָּלֵל דְּשֶׁם הָי הַל"מ כְּמוֹש"ל וְהִכָּא כו"ע מוֹדוֹ שְׁאִינוּ נִידוֹן רַק יב"ח וּבִיְתֵר דְּבָרֵי לֹא הִרְגִישׁ כָּלֵל ע"ש. וְלָזֶה נִרְאֶה שְׁעֵיִקֶר יוֹם הַמִּיַּתָּה נִקְרָא בַּאד"ש כְּמוֹש"ל.

רַק שְׁפִינּוֹן שֶׁהַפּוֹסְקִים כְּתֹבוּ לְהַחְמִיר לְהַתְּעַנּוֹת בְּשָׁנֵיהֶם וְכ"ה דַּעַת הַגְּרָ"א שֶׁם מְעֵיִקֶר הַדִּין מִי אֲנֹכִי לְהַכְרִיעַ בְּזֶה. וְאַפְשָׁר דַּעַת הַגְּרָ"א שְׁגַם לְמַעְלָה מְתַעוֹרֵר הַדִּין בְּאוֹתוֹ יוֹם שְׁשֶׁם יוֹם מִיַּתָּתוֹ נִקְרָא עָלָיו אֶבֶל אִם א"א לוֹ לְנַהֲגַג בְּשָׁנֵיהֶם לַעֲנִ"ד נִרְאֶה שְׁיִוִּתֵר טוֹב לְנַהֲגַג בַּאד"ש: ועכ"פ הַדְּרָן לַנ"ד שְׁהַדִּין שְׁמוֹשְׁפֶר לוֹ עַד ז' אַד"ש וְכְמוֹש"ש מְהָרִי מִיָּנֵץ בְּשֶׁם הַא"ז.

וּבְזִמָּן שְׁעֵיִבְרוּ שָׁנִים עַפ"י ב"ד בְּאַמַּת הָיָה הַשׁוֹכֵר בְּסַפֵּק כָּל אֶדְר שְׁמָא יַעֲבְרוּ הַשָּׁנָה וְיָהּי שְׁלוֹ עַד אַד"ש. וְאִין זֶה תִּימָא דַּה"נ צ"ל בְּעֶבֶד עֲבָרִי שְׁנַמְכֶר בְּאֶדְר וּבְשָׁנַת צִאֲתוֹ עוֹמֵד כָּל אֶדְר בְּסַפֵּק שְׁמָא יַעֲבְרוּ הַשָּׁנָה וְיִכְלוּ שֵׁשׁ שְׁנוֹתָיו בַּאד"ש.

כִּי שְׁנוֹת עֶבֶד עֲבָרִי הֵם מַעַל"ע כְּדֹאִיְתָא בְּעֶרְכִין י"ח וְנִדְהָ מ"ז וּפְשׁוּט שְׁכָּלָה בַּאד"ש כִּי שְׁנוֹת עֶבֶד עֲבָרִי הוּא כְּשָׁנַת בְּתִי עָרִי חוּמָה וְקִדְשִׁים כְּדֹאִיְתָא בְּעֶרְכִין ל"א וְכְמוֹש"ל דְּכָל שָׁנָה שְׁבַתוֹרָה יְלַפִּינּוֹ מִיָּנָה דְּבַעֲי תַּמִּימָה עִם הָעֵיִבוּר וְכֵן לַעֲנִין שְׁנוֹת גְּדוּלוֹת וּבַת ג' וְכֵן

ט' וילעגן ערכין ובתי ערי חומה ושנת בכורות וקדשים הכל הנה תלוי בספק כל אדר שמה יעברו כנ"ל.

וה"ה לשוכר ונודר. וכן נראה מסתמות לשון המשנה דנתעברה לשוכר.

ודייק מינה הר"י מיגש בשטמ"ק שם דאיירי בכל חדשי השנה. וא"כ משמע דה"ה בעומד באדר כנ"ל.

ומרוב טרדומי ההכרח לקצור: סימן צד פבוד ידידי הרב הגדול החו"ב וכו' מוהר"ר דוד נ"י: ע"ד אשר עוררני כת"ר לדקדק בגיטין ל"ז דרבנן דבי רב אשי מסרי מילייהו להדדי וכו' ר' יונתן שם.

למה לא נזכר שהקנו ללנה קרקע וכהא דר"א שם דאקני גידמא דדיקלא. וע"ז תירץ דהא במוסר ושטרו לב"ד שהוא מן התורה אין משמט ודאי דל"צ קרקע.

ולנה גם במסירת מילי סגי בלא קרקע לת"ח שיודע ששמטה בזה"ז דרבנן. ורק לע"ה שלא יהא פחוקא שמוסר חובו לב"ד והשטר ביזו.

תקנו פרוזבול. ומוסרני הוא כלשון מודעה שחובו לא ישמטנו בשביעית בלי טעם נכון.

ולנה צריף בש"ס טעמא דהפקר ב"ד עכת"ד: א) ונהנה דקדוקו בש"ס אין לו מקום בראש. כי י"ל שהנה להם קרקע וכבר כתב המבי"ט ח"א סי' ש"א שיש לסמוך על רוב העולם שיש להם קרקע יענין שם ורב אשי י"ל שידע שאין לו קרקע.

ואף דבעלמא כל היכא דאיכא לברורי לא סמכינן ארנבא. י"ל דהכא הני מיעוטא דמיעוטא שלא יהא להם קרקע.

וענין במשפנות יעקב חיו"ד סי' ט"ו שהחמיר בענין זה שצריף בירור אף ברוב וס"ס. ומ"מ לא החמיר שם רק במיעוט המצוי יעו"ש באנרף ומכש"כ בנ"ד דהוי דרבנן.

אכן יש פאן דקדוק חזק שלא הרגיש בו כת"ר. דמאי שיאטא דהף עובדא הכא באמצע דיני קרקע הצריכה לפרוזבול.

והו"ל לאתויי או מקודם או לאחר זה גבי מוסר שטרותיו. וברי"ף ורא"ש באמת הביאו זה קודם הף דקרקע יענין שם.

אבל לפי גרסתינו בש"ס קשה. אכן לפמ"ש ידידי דבכהאי גוונא ל"צ קרקע מיןשב היטב דקדוקינו: ב) אולם גוף דינו צ"ע לדעת.

דהא דמסרי מילייהו פירש"י שאמרו בעל פה לשון הפתוב בפרוזבול. וכן יותר מפורש ברמב"ם פ"ט מה' שמטה ויובל הלכ"ז ובחו"מ סי' ס"ז ס"כ וכ"כ כל הראשונים.

רק שהרי"ף ונהרמב"ן ורא"ש וטור ס"ל דרבנן דבי ר"א פליגי וס"ל דל"צ פתיבת פרוזבול רק סגי באמירה. ונהרמב"ם ס"ל דת"ח סגי באמירה וע"ה בכתובה אבל קרקע צריף לכו"ע וכ"כ הרא"ש ונהר"ן להדיא דמסירת דברים היינו פרוזבול ע"ש.

ומכ"ש לשיטת רש"י בגיטין ל"ו ומכות ג' דגם מסירת שטרות דרבנן. ופרוזבול היינו מסירת שטרות יעו"ש.

א"כ גם במסירת שטרות בעי קרקע וכ"ש במסירת דברים. וקצת משמע מלשון הרמב"ם שפכת שם בדברים לבד היא נידחת שא"צ קרקע ג"כ.

ולזה פתב זה אחר דיני קרקע יעו"ש. אבל קשה לחדש פן מדעתנו פיון שפשוטות לשון כה"פ הוא דהיינו פרוזבול.

רק שנה בכתב וזה בעל פה. ורק לפמ"ש הרמב"ד הובא בס' הזכות פ' השולח דרבנן דר"א ורחב"א ס"ל דשמיטה בזה"ז דרבנן והוי רק מדת חסידות ולהכי סגי בדברים יעו"ש.

לפי"ז נראה דודאי א"צ קרקע. וא"ש לשון הסוגיא דפליגי אדרב אשי דבעי קרקע. אבל כל הפוסקים חולקים עליו וגם הרמב"ד בעצמו חזר בו וכמו"ש הרמב"ן שם בסה"ז: ומ"ש בלשון מוסרני. הנה רש"י פי' להדיא בגיטין ל"ב ב'. ל"ו א'.

דהפוננה שמוסר חובותיו לב"ד לגבותם. והיינו לשיטתיה דפרוזבול היינו הך דמוסר שטרותיו לב"ד.

אלא אף לשיטת התוס' וש"פ ג"כ הפוננה שמוסר לב"ד חובותיו פעין מסירת שטרות כמבואר בתוס' ל"ו א'. ד"ה מי איכא.

וכ"ה בב"י סי' ס"ז בשם בעה"ת בשם הר"י אלברצולוני להדיא וכ"נ דעת הר"ן. וע"ש במרדכי דמשמע ג"כ ה"כ מדקאמר שם שיוכלו למסור שלא בפני ב"ד ומפרש פן הירושלמי אפילו ברומי יעו"ש.

ובהודעה לא שייך לומר פן. וכ"נ בירושלמי פ"י דשביעית ופ"ד דגיטין דאיתא שם שפרוזבול נסמך על ד"ת יעו"ש.

והיינו על מוסר שטרות וע"ש בפ"מ. ורק הרמב"ם בפיה"מ פ"י דשביעית פירש מוסרני. אני מעיד אתכם על כך וכו'. ודבריו צ"ע דמה לשון הוא זה שמעיד אותם שרוצה לגבותם כ"ז שירצה.

והעיקר פדעת שאר הראשונים שהפוננה שמוסר להם החוב. ואף שלשון שכל חוב דחוק. דהו"ל לומר כל חוב. אבל דחיק ומוקי אנפשיה וכן מורה לשון לכם ול"ק לפניכם.

ואפשר לכוון גם בדעת הרמב"ם פירוש הנ"ל. והפקר ב"ד צריכים בכל תקנה שב"ד מתקנין בדבר שבממון וכמבואר ביבמות פ"ט וכבר האריכו האחרונים בזה.

ודלא כמ"ש כת"ר דבמסירת דברים ל"צ טעם דהפקר ב"ד רק בפרוזבול: ג) ובעברי בענין זה ראיתי לבאר יסוד ענין פרוזבול ויהי קצת מקום לומר בדברים ל"צ קרקע. רק א"א להאריך פראוי כי אני שותה פעת מי מעין הקשה לעיון.

לזאת ארשום בקוצר העולה על רעיוני דבאמת דין פרוזבול צריך ביאור. פיון שיסודו משום הפקר ב"ד לשיטת רש"י דשמיטה מה"ת והפקירו מעות לנה למלנה.

וא"כ חל חיוב חֲדָשׁ עֲתָה עַל הַלֹּהֶּה שְׁחִיבֻהוּ חֲכָמִים. דְּוַדַּאי לֹא שִׁינְיָה לֹאמֵר שְׁיִחִיבֻהוּ וַיִּפְקִירוּ מְמוֹנוֹ לְמַפְרָע.

וְעַל פִּי זֶה מִיְנוֹשֵׁב קו' הַתּוֹסֵ' בַּב"ב מ"ח שֶׁהִקְשׁוּ דְּבִכְתָּנוּבוֹת ג' מִיִּיתוּ טַעְמָא דְּכָל דְּמִקְדָּשׁ אֲדַעְתָּא דְּרַבְּנֵי מְקַדָּשׁ. וּבַב"ב שֶׁם וּבִיבְמוֹת ק"י לֹא מִיִּיתִי לָהּ.

וְעַכְצ"ל מְשׁוּם דְּשֶׁם לֹא שִׁינְיָה זֶה שְׁעֵשֶׂה שְׁלֵא פְּרָצוֹן חֲכָמִים. וְרַק הַטַּעַם שֶׁם שִׁישׁ פַּח בְּיַד ב"ד לְעֶקֶר ד"ת וַא"כ ק' ל"ל בְּכַתְּנוּבוֹת שֶׁם גְּבִי צְנוּעוֹת וּפְרוּצוֹת טַעְמָא דְּכָל דְּמִקְדָּשׁ אֲדַעְתָּא דְּרַבְּנֵי מְקַדָּשׁ וְכֵן בְּגִיטִין ל"ג.

וּלְפַמ"ש א"ש דְּשֶׁם בְּכַתְּנוּבוֹת וּבְגִיטִין גְּתַחֲדָשׁ הֵךְ דְּצְנוּעוֹת וּפְרוּצוֹת. וְהָא דְּבִיטוּל גִּט אַחַר הַקְּדוּשִׁין.

וַא"כ צְרִיכִים חַז"ל לְהַפְקִיר פְּסָף הַקְּדוּשִׁין לְמַפְרָע וְזֶה א"א פְּנ"ל. לְזֶה הַנּוֹצֵרְכוּ לְטַעַם דְּכָל דְּמִקְדָּשׁ אֲדַעְתָּא דְּרַבְּנֵי מְקַדָּשׁ וְהָיִי כְּאֵלוֹ הַטִּיל תְּנַאי בְּקְדוּשִׁין.

אַבְל בְּהֵךְ דִּיבְמוֹת וּב"ב שֶׁעִיקֵר הַקְּדוּשִׁין הִיָּה שְׁלֵא בְּרָצוֹן חַז"ל. שְׁפִיר הַפְּקִירוּ תִּיכְף פְּסָף הַקְּדוּשִׁין וּבְטָלוּ הַקְּדוּשִׁין.

וּבְלֵא"ה י"ל דְּצָרִיף טַעְמָא דְּאֲדַעְתָּא דְּרַבְּנֵי. מְשׁוּם אִי גָּתַן לָהּ אַחַר שְׁתַּתְּקַדָּשׁ לְפָלוּגִי דְּמִקְדָּשׁ וּבַכַּה"ג אֵין לֹאמֵר הֶפְקֵר ב"ד כִּי מַה פָּשַׁע זֶה שְׁיִפְקִירוּ מְמוֹנוֹ.

מִשָּׂא"כ בְּהֵךְ דִּיבְמוֹת וּב"ב. וְעוּי"ל בְּזֶה וְאַקְצֵר.

שׁוֹב רְאִיתִי בְּרִיב"ש ס' ש'צ"ט שְׁבִיָּאָר טַעַם לָהּ דְּאֲצִטְרִיף טַעְמָא דְּאֲדַעְתָּא דְּרַבְּנֵי וְכו' קָרוֹב לַמ"ש. וְת"ל שְׁכַּוְנָתִי לְדַעְתּוֹ הַקְּדוּשָׁה: עַכ"פ בִּינּוֹן דְּחַל חִיּוֹב חֲדָשׁ.

אַ"כ אַחַר שְׁבִיעִית לֹא יִהְיֶה דִּין קְדִימָה לְחֹב מְקַדָּם עַל הַמְּאֻחָר. וְכֵן בְּעִנְיַן טְרִיפָה מִן הַלְקוּחוֹת.

בִּינּוֹן שְׁשִׁעְבוּד הַקּוֹדֵם בְּטַל וְחַז"ל חִיבֻו מְחֲדָשׁ. וְזֶה לֹא מְצִינוּ שְׁיִשְׁתַּנוּ ע"י פְּרוּזְבוּל דִּינֵי הַגְּבִיּוֹת.

וַא"ל דַּה"נ הַפְּקִירוּ גְּכִסֵּי הַלּוֹקֵחַ וּב"ח מְאֻחָר. ז"א דְּמַה פָּשַׁע זֶה.

וְכַעֲיִן זֶה פְּתַבּוּ הַתּוֹסֵ' בִּיבְמוֹת צ' ד"ה אֲזִיל דְּמַה פָּשַׁע כְּהֵן שְׁיִפְקִירוּ מְמוֹנוֹ. וְאַף דְּשֶׁם י"ל דְּנִיחָא לְכַהֵן כְּדִי שְׁיִשְׁלֶמוּ חֻלְיִין טְהוּרִין ע"ש.

וְכ"ש הֵכָא שְׁדַחּוּק לֹאמֵר דְּנִיחָא לְלוֹקֵחַ בְּשִׁבִיל שְׁלַפְעָמִים יִהְיֶה מְלוּה אִו לֹהֵ וּבַב"מ י"ב דְּאֲמַרִּינּוּ שֶׁם עֲנִיִּים גּוֹפְיָהוּ נִיחָא לָהּ וְכו'. י"ל מְשׁוּם דְּבֵלֵא"ה לָאוּ דִּידְהוּ נִינְהוּ.

וְכ"א בֵּלֵא"ה מְסַתְּפֵק שְׁמָא יִקְדִּימֵנוּ חֲבִירוֹ. וְשֶׁם כ"ז ב'.

דְּאֲמַרִּינּוּ נִיחָא לִיהָ לְמוּצָא אֲבִידָה וְכו'. ג"כ הַטַּעַם שְׁאִינוּ שְׁלוֹ וּבְהִכִּי מְדַחָה לָהּ הַש"ס שֶׁם ע"ש.

וְעִינּוּ שְׁמִקִּי"ב ב' בַּע"ב גּוֹפְיָה נִיחָא לִיהָ וְכו' וְאַקְצֵר. וּבַע"ח מְאֻחָר שְׁהַזְפְּרֵנוּ הִינְנוּ בְּגוֹנוּנָא שְׁאִינוּ מְשַׁמֵּט מַה"ת כְּגוֹן שְׁהַתְּנָה וְכַדוּמָה.

דאלת"ה לק"מ דאין פאן דהפקר פיון דמדינא חובו משומט: ד) ועל שיטת הראב"ד והרשב"א ושאר ראשונים דס"ל דרבא מתרץ הפקר ב"ד אף אי שמטיה מה"ת. יש ליישב דכיון דמוסר שטרות מה"ת אינו משמט י"ל דבפרוזבול הפקירו ב"ד השטרות ואוקמינהו ברשות ב"ד.

ובמע"פ י"ל שהעמידו זכות השעבוד שלו ברשות ב"ד וכמו"ש הרשב"א שם בחי' שיש פח ביד ב"ד אף להקנות ע"ש. ועפ"ז יש לבאר דברי התוס' בגיטין ל"ו ד"ה מי איפא שפתיבו דלא משני תיקף הפקר ב"ד הפקר דא"כ לא הנה להלל לעקור שביעית דאורייתא.

ואף דבספרי דריש מוסר שטרות מקרא. מ"מ לא הו"ל לעשות תקנה ללמד לעשות פן שביטל בכף השמטת כספים שצנתה תורה עכ"ד.

שדבריהם צ"ע טובא דמשמע דפרוזבול הוי מה"ת. וכו' סוגיא מוכחא דהוי דרבנן מדבצי קרקע וב"ד חשוב.

ובתוס' ל"ז ע"א ד"ה אלא וכ"כ התוס' במכות ג' להדיא דפרוזבול הוי דרבנן ומוסר שטרות מה"ת ע"ש ועיין בר"ן באנרף בזה והאריף לבאר ל"ל תיקנו שימסור שטרותיו או שיתנה שלא תשמטנו.

ובבכור שור מכות ג' נתקשה בזה ובמחכ"ת לא ראה דברי הר"ן. וגם דאי פרוזבול מה"ת א"כ מה מקשו דלימא משום הפקר ב"ד.

וגם אטו הלל התקין שיעשו דוקא פרוזבול. דאי נימא דפרוזבול מה"ת וכמו שהבין ביש"ש פן בדעת התוס'.

צ"ל דהלל התיר לעשות פרוזבול אף דבעלמא אנשחן שאסור להפקיע את עצמו ממצות. וכמו בגיטין פ"א גבי מעשר בוא וראה מה בין דורות ראשונים וכו'.

וריש בכורות ג' ע"ב גבי ר"מ שהקנה אונן בכורותיו לגוי ונענש דמפקע להו לקדושתיהו ע"ש בתוס'. ולאבע"א שם מבואר דלא נענש בשביל זה וגם הטלת מום מותר וע"ש.

עכ"פ הכא לא שייך לומר תקנה שחייב לעשות פרוזבול ה) לזה נלפענ"ד פנונת התוס' דפרוזבול שפיר הוי דרבנן. ורק שהתוס' ביבמות פ"ח ד"ה מתוך כתבו שדרף חז"ל לתמן בדבר שנראה כעין ד"ת ויש להסמיכו עליו אבל לא לעקור לגמרי ע"ש.

לזה בעי הכא דלהוי כעין מוסר שטרותיו. והיינו כמוש"ל שב"ד הפקירו והעמידו שטרותיו ברשות ב"ד.

וכתבו דאף שאין סברא שיתקנו חז"ל תקנה שע"י תעקר מצנה שלמה תמיד. ואף דבלא"ה אפשר ע"י מסירת שטרות מ"מ פיון שתיקנו ולימד פן הוי עקירה גדולה.

והפקר ב"ד הוי רק לאיש פרטי או לצורך שעה ולא למצנה כוללת. ול"ד לירושת הבעל למ"ד דרבנן דשם הוי איש פרטי וכן בקטנה.

ויכעין מ"ש השעה"מ פ"א מה' שופר בשם הפר"ח ומתוס' יבמות ה' ע"ב דאין דרף שחנ"ל
תקנו לבטל מ"ע בתדירות וכ"כ מהרי"ט ח"א סי' קי"ח להדיא מדברי תוס' דגיטין הללו.
ועתוס' ב"מ ע' ע"ב ד"ה ולא נדבריהם נשמטו מקצת אחרונים ואכ"מ.

ובתר הכי מייתו פירש"י שחולק בתרתי דרבא משני גם פירכא קמיינתא ודמוסר שטרות
דרבנן ולא תלוי זב"ז נדברי מהרש"א צ"ע שם: אבל הסבא דחוקה מאד שיהפיקרו
השטרות דאטו ב"ד קונים השטרות.

וגם דמ"מ קשה לרש"י דמוסר שטרות הני ג"כ דרבנן. ואף דלשון הספרי מורה כמו"ש
ע"ש פ' ראה סי' קי"ג ואת אחיה תשמט ידיה ולא המוסר שטרותיו לב"ד.

מפאן אמרו הלל התקין פרוזבול מפני תיקון העולם. הפוננה כמו"ש שהתקנה מיוסדת
דהוי פמסירת שטרות.

וכ"ה בירושלמי פ"י דשביעית ה"ב על משנה דמוסר שטרות מפאן סמכו לפרוזבול
שהוא מה"ת. ופרוזבול ד"ת הוא.

כשהתקין הלל סמכוהו לדבר תורה. הרי מבואר גם פן כמ"ש אבל הסבא דחוקה וכנ"ל:
(ו) ונראה דבאמת צריף להבין טעם מסירת שטרות דאטו פשמוסר שטרות לב"ד יגבו ב"ד
חובו ונהלא יענה להם הלנה לאו בע"ד דידי אתון ואין להם כו"ה ואם הוא הקנאה הא
בעי כתו"מ.

וגם פמה פוסקים ס"ל מכירת שטר דרבנן ומוסר שטרות דאורייתא. וכן הרמב"ם פסק
שני דינים אלו.

ובלא"ה יש להעיר דהרמב"ם ס"ל בפ"ג מה"ע דשטרות גופיה דרבנן. וצ"ל בזה דמ"מ
גוף החיוב הוא מה"ת ועיין ש"ף חו"מ סי' כ"ח סקי"ד בזה.

והב"י סי' ס"ז סכ"ד הביא באמת בשם הבעה"ת שמקנה החוב לב"ד אגב קרקע ונותן
להם כו"ה לגבותו יעו"ש לשון הפרוזבול באנרף. וקשה טובא דמה פח ב"ד יפה בזה
ואטו ב"ד עצמם א"צ לעשות פרוזבול על שטרותיהם ונהא רבנן דר"א מסרי מילייהו וכן
רחב"א שם.

וגם אטו אם יתן אחד כו"ה לחבירו על שטרות לגבותו לא יעבור אח"פ עי"ז על לא יגוש.
וכן אם ימפור השטר לאחר מסתבר שהלוקח יעבור על לא יגוש ומצאתי שכ"כ הר"ן פ'
השולח להדיא בשם הרא"ה וכן קיי"ל ס"ס ס"ז שלוקח צריף פרוזבול וא"כ במה נתנפה
פח ב"ד: ז) והנה בפ"י דשביעית תנן דכל מעשה ב"ד אינו משמט ופי' בירושלמי גיזרי
דינין ע"ש.

ופי' הרמב"ם ושאר אחרונים דהיינו פסק דין שחייבו ב"ד לשלם רק הרמב"ם ס"ל דכיון
שאמרו פלוני אתה חייב אינו משמט. והר"ש בפ"י המשניות שם ונהרא"ש בתשובה פל'ל
פ"ו פתבו דבעי שיכתבו פס"ד וביאר הטעם דהוי פגבוי.

וצ"ב איף הוי פגבוי. ונראה שפיון שתובעו ויצא חייב מוטל על ב"ד להעמיד הדין ולהציל
עשוק לכופו לקיים הפס"ד והוי הם התובעים ולא הוא לזה הוי פגבוי וזה מ"ע דמשפט
וכן דרשו בסנהדרין ז אשר תשים אלו פלי הדיינים לכוף לקיים הדין.

וכן דרשו בירושלמי קרא דארור האי ש אשר לא יקים וגו' הובא בתוס' סוטה ל"ז ע"ב והוי פהא דאמרינו במכות ה' ע"ב במי שנגמר דינו דהוי פגברא קטילא וכן הובא הוי פגבוי ואף שיש לחלק פמוכן.

וזוהי סברת ב"ש דס"ל דכל שטר פגבוי. דשטר הוי חייב פרור ואין מועיל פנגדו רק עדים.

ואף ב"ה כ' התוס' בסוטה כ"ה ע"ב דל"פ רק היכא שיש ספק בדבר ולא פשחייב מודה והוכיחו פן מב"מ קי"א ע"ב ע"ש. והיינו משום דשטר עומד לגבות בב"ד דעדות שבשטר פאלו נחקרה בב"ד.

והנה פאמת ק"ל על דברי התוס' הנ"ל דהא פגיטין ל"ז איתא להדיא דלב"ה לא הוי פגבוי ומשמט אף דחייב מודה והו דב"מ י"ל דהא מייירי שם פאפוחתיקי ופגיטין שם אמרינו דסיים לו שדה אינו משמט דהוי פגבוי וכ"כ שם יש"ש סי' מ"ה דבכה"ג הוי פגבוי.

ומצאתי שהתוס' ב"ק צ"ו ע"א והשלט"ג פ' המקבל כ"כ משום אפוחתיקי. וצ"ל דהתוס' דסוטה מיייתי מהו דב"מ משום דמעיקרא לא אסיק שם אפתי הו דאפוחתיקי.

ולזה פתבו דבלא"ה הוי פגבוי שם. דהבע"ח תובע ומגבים לו הקרקע פחובו וא"כ הויא פאלו היא ברשותו פנלה והיתומים מוציאים.

אבל פהו דגיטין שאינו תובע וגובה עדיין לא הוי פגבוי. והתוס' הוצרכו לזה שם דמשמע להו דב"ה סתמא אמרי אף אם תובעת הפתובה ע"ש.

ועיי"ל דאין לה ריעותא גדולה מזו שקרבה שנת השמיטה והתורה אמרה שמוט פל משה ידו: ונראה שזהו ענין מסירת שטרות לב"ד שמתחיל לתבוע חובו ע"י ב"ד וקיי"ל פכתובות פ"ח דנפרעין שלא פפניו.

ומה"ת ודאי דנפרעין פיון דהוי פנחקרה עדותן בב"ד. ובחו"מ סי' ע"ג ס"י קיי"ל שאם ב"ד רואים שרוצה להברית או לילה למדה"י רשות פינדם לעפב נכסיו.

והטעם כמו"ש היש"ש פ"ק דב"ק פשם הרא"ש דמצוה הוא להציל עשוק. ולזה פשבא השטר לב"ד ע"מ לגבותו חל עליהם תיקף חייב מצות משפט ולהציל עשוק וכנ"ל.

ובפרט בשמיטה שאין לה חשש איבוד החוב גדול מזה. ואין התובע פכל יגוש דהו"ל כמעב"ד דהוי פגבוי פנ"ל.

ואף פי מסברא לא היינו אומרים פן. אבל דרשו זה מקרא דאת אחיה תשמט ידיה.

שפל שפמצא ממוצע בין לנה למלנה פאופני גביית החוב פגון משפון או ע"י ב"ד הוי פגבוי ואינו משמט. ואף הסוברים דמעשה ב"ד פעי פתיבת פס"ד.

י"ל דכיון דמסר השטר לב"ד ומוטל עליהם להביא לידי גנבינא הו"ל כפס"ד. ואף לדעת הרמב"ן ורשב"א והריב"ש דס"ל דאין רשות לב"ד לעפב נכסיו פאמצע זמן עיין ב"י סי' ע"ג.

מ"מ י"ל דהוי כפס"ד לגבות פכלות הזמן. ועוי"ל דמסירת שטרות מה"ת דנקא אחר זמנם.

ובתוך הזמן נכלל בתקנה כמו שיתבאר בעה"ת. ואפשר שזהו פוננת רש"י מכוח ג' ע"ב שפי' מוסר שטרות היינו פרוזבול ותמהו התו' ע"ז יעו"ש.

ולפמ"ש י"ל דקאי אאוקימתא דרבא שם האבמלנה לעשר שנים במוסר שטרותיו. וזה ע"כ לא הוי מה"ת רק בכלל התקנה פיון דהוי תוך זמן פנ"ל.

אבל מוסר שטרותיו שבמשנה הוי מה"ת. אכן הוא דחוק.

וגם בגיטין ל"ו משמע בפירש"י דס"ל דמוסר שטרותיו היינו פרוזבול. וצ"ל דלא משמע לרש"י דע"י מסירת השטר יהי כמעב"ד וכגבוי.

לזה ס"ל דהוי דרבנן. וביש"ש פ"ק דב"ק מניתי ראי' דבתוך הזמן אין מעפבין נכסי הלנה.

מדפריה במכות ג' גבי עשר שנים בעדים זוממין דכולה בעי שלומי. והא אפשר לעכב ע"י ב"ד.

וע"כ דא"א לעכב. והש"ף סי' ע"ג דחה דשם ידע המלנה שיש שמיטה באמצע ומ"מ הלנה לו.

רק שיהדין נכון בסברא. ולפענ"ד בפשיטות א"ש דמה בכך שב"ד יעפבו נכסיו דמ"מ ישמיטנו שביעית דהא א"י לגבותו מיד.

וצ"ל דהוי כמלנה על המשכון. וא"כ י"ל דהיינו דמשני רבא במלנה על המשכון.

והפוננה דממילא א"ש דאפשר לעכב וממילא יכול למסור שטרותיו דהיינו הך פנ"ל. אבל דברי הש"ף צ"ע.

דאי ידע המלנה שישמט בשביעית. א"כ הו"ל ליתן במתנה ומה הלנאה היא זו בקביעות זמן.

ועכצ"ל דידע שאפשר לו למסור שטרותיו ולעכב נכסיו ע"י ב"ד פנ"ל: ח) עכ"פ מתבאר שמוסר שטרותיו הוי מצד דהוי כמעב"ד וכגבוי. ואף שבתשב"ץ ח"ב סי' צ"ט קתב דמה שתבע בב"ד חובו לא הוי כמעב"ד.

י"ל דהתם לא הוי שטר בעדים וגם לא מסר שטרו לב"ד רק רצה לטעון עם בע"ד בב"ד. אבל המוסר שטרו בעדים דהוי כגזקרה עדותן בב"ד.

שפיר חל עליהם מצות קיום הדין והוי כמעב"ד פנ"ל. וכ"כ הרא"ש בתשובה סוף פל' פ"ו דאם לא כתבו פס"ד בעי מסירת שטר יעו"ש.

ולקרב"ם דס"ל עדות שבשטר דרבנן וס"ל דמוסר שטרו מה"ת אין משמט. צ"ל דהא בגוף דין שטר מודה.

ורק דס"ל דבעי מה"ת שיעידו בע"פ בב"ד עש"ך סי' כ"ח ובתנאים שם. וא"כ י"ל דקרא ממעט באופן המועיל.

שְׁהִיָּא עֲדִיו לַב"ד וְהַעֲדִיו וְאִז הָנִי כְּגֹבֵי. רַק בְּתַר דְּתַקְנֵנו חֲזו"ל שְׁיִקְבְּלוּ עֲדוֹת בְּשִׁטְר וְהָנִי כְּנִחְקָרָה בַב"ד.

מִמִּילָא סָגִי בְּמִסִּירַת שִׁטְר לַב"ד. וְהָנִי כְּגֹבֵי מְדִינָא בְּתַר הַדּוּ תַקְנָתָא.

וְלָזָה סָתָם דְּאִין מְשַׁמֵּט בְּמוֹסַר שִׁטְרוֹ. וְעוּי"ל דְּקָרָא אֵינְרִי בַח"י הַלְוָה דְּהָנִי דְּאוֹרְיִתָא וּי"ל בְּזָה נְאֻקְצָר: וְעַפ"ז תִּיקָן הַלְל פְּרוֹזְבוֹל לְזוֹמֵר שְׁפִתִיבְתוּ? הָא כְּאֵלוּ מָסַר שִׁטְרוֹ לַב"ד.

וְהַפְקָר ב"ד שְׁבִש"ס בְּזָה אֵינוֹ הַפְקָר נְכִסֵּי הַלְוָה בְּשַׁעַת גְּבִיית הַחוּב. רַק שַׁב"ד הַפְקִירוֹ נְכִסָּיו בְּשַׁעַת כְּתִיבַת הַפְּרוֹזְבוֹל וְעֵשְׂאוֹם כְּגֹבֵי לְמַלְוָה שְׁיָהָא כַּמְעַב"ד שְׁלֵא יִשְׁמַט כַּנ"ל.

וְלִהְיִי בְּעֵינָן קַרְקַע בְּפְרוֹזְבוֹל. וּפִירִש"י מְשׁוּם דְּלֵא שְׁכִיחַ לְהַלוּוֹת בְּלֵא קַרְקַע.

אַבְל הַרְבֵּה רֵאשׁוּנִים פְּתָבוּ הַטַּעַם דְּהָנִי כְּגֹבֵי בְּיַד ב"ד. עַר"ן וּבַח"י הַרְשָׁב"א.

וְקֻשָׁה ל"ל תּוֹ טַעַמָא דְּהָנִי כְּגֹבֵי כִּינּוּן שְׁפְרוֹזְבוֹל תַּקְנָה הִיא. אַכֵּן לַפּמ"ש א"ש דְּזָהוּ טַעַם הַתַּקְנָה שְׁעֵשְׂאוֹהוּ כְּגֹבֵי.

וְלָזָה כִּינּוּן שְׁאִינוֹ מַעַב"ד מְמַשׁ הַצְּרִיכוֹ עַכ"פ קַרְקַע שְׁיָהָא טְפִי כְּגֹבֵי. וּמ"ש הַבַּעַה"ת שְׁהוּבָא בַב"י נִסְחַת הַפְּרוֹזְבוֹל שְׁמַקְנָה הַחוּב לַב"ד וּמְרַשָּׁה אוֹתָם לְגַבּוּתוֹ.

צ"ל דְּהָנִי רַק לִיפּוּי הָעֲנִיָּן וְיִתֵּר תּוֹקְרָא. אַבְל עֵיקַר הַכְּנוּנָה לְבָאָר שְׁמִשְׁלִיף? הִבּוּ עַל ב"ד זֶה שְׁהֵם יַעֲשׂוּ לוֹ דִּין בְּחֻבּוֹתָיו.

וּזש"ש וּמַעֲתָה תְּהוּוּ לִי דִינִי וְתַגְּבוּהוּ וְכוּ' וְאִם לֹא תַגְּבוּהוּ אוֹתָם. מַעֲתָה כִּינּוּן שְׁמִסְרִתִּי לְכֵם פְּרוֹזְבוֹל זֶה הָרִי אֲנִי גּוֹבָה כָּל חוּב שְׁיֵשׁ לִי אֶצֶל כ"א כ"ז שְׁאֲרָצָה.

וְאָנוּ ב"ד וְכוּ' מְדַאֲתַעְבִּיד הַדִּין עֲוֹבְדָא קְדָמָנָא יִיפִינוּ כּוּחוֹ דְּלֵא תְּשַׁמֵּט לִיָּה לְהַדִּין פְּלוּנִי כָּל חוּב וְכוּ' ע"ש. שְׁקֻשָׁה ל' יִפּוּי פַח דְּאִטּוּ הֵם מְיִיפִים פַּחוֹ הָרִי כְּבָר הוּא מִתַּקְנַת הַלְל.

אַבְל הַכְּנוּנָה כְּמוֹ"ש דַּב"ד מְיִיפִים פַּחוֹ שְׁיָהָא שִׁטְרוֹ כְּגֹבֵי וּמִמִּילָא לֹא תְּשַׁמֵּיטְנוּ שְׁבִיעִית. וּמְיִנְשָׁב שְׁפִיר מַה שְׁהַקְשִׁינוּ דְּכִינּוּן דְּטַעַם פְּרוֹזְבוֹל מְשׁוּם שְׁעֵשְׂאוֹהוּ כְּגֹבֵי וְכַמְעַב"ד.

א"כ הו"ל שְׁפִיר סָדֵר דִּינֵי גְבִיּוֹת עַל מְכוּנָם. כִּינּוּן שְׁאִין עֲתָה הַהַפְקָר ב"ד בְּשַׁעַת גְּבִיָּה: (ט) וְעַפ"ז נִרְאֶה לְבָאָר הָא דְּאִבְעֵיָא בְּגִיטִין ל"ו אִי הַלְל לְדַרְיָה תִּיקָן אוּ לְדַרְיָ עֶלְמָא.

לְמַאי נ"מ לְבַטוּלִי. ת"ש דְּאָמַר שְׁמוּאֵל לֹא כְּתַבִּינּוּ פְּרוֹזְבוֹל אֶלָּא אוּ בַב"ד דְּסוּרָא וְכוּ'.

וּאִס"ד לְדַרְיָ עֶלְמָא תִּיקָן בְּשִׁטְרָא ב"ד נָמִי לְכַתְּבוּ. דִּילְמָא כִּי תִקָּן הַלְל לְדַרְיָ עֶלְמָא כְּגוֹן ב"ד דִּינֵיהּ וְכַרְב אֲמִי וּר"א דְּאֵלִימִי לְאִפְקוּעֵי מְמוּנָא.

אַבְל לְכוּ"ע לֹא. וְקֻשָׁה טוּבָא דְּלָמָּה אִבְעֵיָא לָן בְּתַקְנָה זוֹ אִי רַק לְדוּרוֹ תִּיקָן יוֹתֵר מִכְּכָל תַּקְנוֹת שְׁבִש"ס.

וְגַם כְּבָר הַקְשָׁה הָר"ן וּש"מ מַאי קָאָמַר לְבַטוּלִי דְּאִי רַק לְדַרְיָה תִּיקוּן א"צ בְּיִטוּל. וְגַם מַה מְיִינִי מְדַשְׁמוּאֵל אֲדַרְבָּא.

אִי רַק לְדַרְיָה תִּיקוּן. א"כ אַף בַב"ד דְּסוּרָא לֹא יוּכְלוּ לְכַתְּבוּ וְצָרִיף תַּקְנָה חֲדָשָׁה לָזָה.

וְהַמְפָּרְשִׁים נִדְחָקוּ בְּזָה. אַבְל לַפּמ"ש דְּטַעַם פְּרוֹזְבוֹל מְשׁוּם הַפְקָר ב"ד דְּלִיָּהוּ כְּגֹבֵי.

י"ל דמבע"ל אם הלל תיקון זה שיהא פח ביד ב"ד להפקיר נכסי הלנה בזה פשיעשה המלנה פרוזבול. אבל המפקירים הם כל ב"ד בשעת עשיית הפרוזבול.

ועושים אותו פגבוי בסמיכתם על תקנת הלל. או שהלל תיקון לדרי עלמא פ"י שהפקיר לעולם נכסי כל לנה שיעשה מלנה ש'לו פרוזבול שיהא פגבוי.

ואף דאין אדם מפקיר דשלב"ל. מ"מ בתקנת חז"ל לא שיקה זה.

וכמו בכל תקוז"ל בדיני ממונות שהטעם משום הפקר ב"ד ותקנו פן לעולם. ולזה אי רק לדריה תיקון וכל ב"ד שעושים לפניהם פרוזבול הם המנפים פחו ומפקירים לעשות פגבוי.

שפיר אפשר לבטולי שלא ינדקו ב"ד לניפות פחו וממילא לא יועיל הפרוזבול. אבל אי לדרי עלמא תיקון והפקיר א"א לבטלו.

דכיון שבא לפני ב"ד לעשות פרוזבול מןפה פחו ממילא מתקנת הלל. ופשיט מדבעי בד"ח שכל ב"ד צריה להפקיע ממון ולהפקיר.

נדחי דהלל הכי תיקון שרק פשיעשה פרוזבול בבד"ח יהו כמעב"ד וכגבוי. כיון שהב"ד בעצמם ג"כ ראויים לאפקועי ממונא: י) ולשי' התוס' והרמב"ם דרק בשביעית דרבנן תיקנו פרוזבול.

קשה דל"ל ב"ד חשוב דהא הם אמרו וזה אמרו. וצ"ל דכיון דתקנת פרוזבול מאוחרת לתקנת שביעית הו"ל פהפקעת ממון.

והנה הרי"ף לא הביא הא דבעי ב"ד חשוב. וכ"פ הרמב"ן והרא"ש והרשב"א עריב"ש סי' תצ"א.

והביאו מהא דרבנן דבי ר"א הוי ממסרי מילייהו להדדי אף שהיו גדולים מהם. והרמב"ן כתב שפסק כר"נ דאמר שם דא"צ פתיבה כלל.

ונלפענ"ד ביאור הסוגיא דמעיקרא אזיל למ"ד שביעית בזה"ז מה"ת ופרוזבול מטעם הפקר ב"ד כפירש"י והרשב"א. לזה בעי בד"ח לאפקועי ממונא.

אבל ר"נ ורבנן דבי ר"א ס"ל שביעית דרבנן. וא"כ ל"צ כלל טעם הפקר ב"ד דהם אמרו וזה אמרו.

לזה סגי באיזה ב"ד שיהיה. וגם סגי בדברים בעלמא וע' ברמב"ן בס' הזכות באורו בזה. ולפי"ז י"ל דע"כ לא הצריכו קרקע. רק בפרוזבול שתיקון הלל בבית שני שנהג אז שמיטה מה"ת כמו"ש התוס' גיטין ל"ו ד"ה בזמן.

והוצרו לטעם דהפקר ב"ד לעשותו פגבוי. לזה בעי קרקע דהוי פגבוי טפי כמוש"ל.

וכפי' הר"ש פ"י דשביעית והר"ן פ' השולח. וכמו"ש התוס' ביבמות פ"ח דב"ד עוקר דבר של תורה בדבר הדומה קצת ונראה כשל תורה.

אבל בזמן הזה דשביעית דרבנן וא"צ להפקר ב"ד ולעשות פרוזבול ובדברים בעלמא נדחית וכמו"ש הרמב"ם. והינו משום הם אמרו וזה אמרו פנ"ל.

א"כ י"ל דגם קרקע א"צ פלל פי מסירת דברים אלה אינו מטעם שיהא פגבוי רק זכר לשביעית. וכלשון הש"ס בגיטין ל"ו ותקנו רבנו דתשמיט זכר לשביעית וע"ש בתוס'. ומבואר שפיר הא דמייתי דרבנן דבי ר"א באמצע דיני קרקע לפרוזבול. ועפי"ז יש ליישב מה שדקדקו המפרשים ל"ל מסרו רבנן דר"א לר"א רבם. ולפמ"ש י"ל דהיינו דקאמר מעיקרא רב אשי מקני ליה גידמא דדיקלא וכו' פרוזבול. דס"ל דשביעית בזה"ז מה"ת וב"ע פרוזבול. וגם קרקע לעשותו פגבוי משום הפקר ב"ד. או דס"ל דגם בשביעית בזה"ז ב"ע הפקר ב"ד וכמוש"ל.

אבל רבנן דר"א הקילו דסגי במסירת מילי. וסגי להדדי דל"צ בד"ח.

וגם דל"צ קרקע משום דהוי רק פזכר לשביעית פנ"ל: יא) ובמנחות ס"ו איתא אמירא מני יומי וקא שבועי אמר זכר למקדש הוא ורבנן דבי רב אשי מנו יומי ומנו שבועי. והרמב"ם פ' דספירה בזה"ז מה"ת.

וכתב הר"ן סוף פסחים טעמו שפוסק פרבנן דבי רב אשי דמנו יומי ושבועי משום דס"ל דהוי מה"ת. והקשתי מפבר דמאי ראיה דילמא ס"ל דהוי דרבנן ומ"מ תקנו פעין דאורייתא.

ואדרבא דברי אמירא צריף מוכן למה שינו מכשל תורה. אבל לפמ"ש א"ש דאמירא ס"ל פינן דעיקר ספירה הוא בשביל העומר שפא בתחילה ושתי הלחם בסוף.

וכבר כ' בס' קול בן לוי שאם לא ספרו לא יקריבו שתי הלחם בעצרת. וכינן שא"א לתקן בזה"ז ממש פעין ספירה דאורייתא שסופה קרבן.

וע"כ צ"ל שתקנוה רק לזכר בעלמא. א"כ אין קפידא אם ישנו בה עוד דבר.

פינן שבלא"ה אינו ממש כשל תורה. והיינו טעמא דרבנן דר"א ה"א בשמיטה שתקנוהו זכר לשביעית אבל לא ממש פעין של תורה.

דהא אמרה תורה שיימנו שמיטות לקדש יובלות ויובל לא יוכלו לתקן כמו"ש התוס' בגיטין ל"ו שאין רוב הצבור יכולים לעמוד. וכינן דא"א לעשות פעין של תורה הקילו רבנן דבי ר"א עוד דבדברים לבד נדחית דאינה רק זכר.

וזהו טעם לילב פל ז' שכתב הרמב"ן ר"פ לילב הגזול שבמדינה הקילו חז"ל יותר מבמקדש שהנה מה"ת ע"ש. והיינו משום דהוי רק זכר למקדש כדאיתא בש"ס שם דף מ"א מקרא דציון דורש אין לה.

דעיקר המצוה הוא לשמון במקדש עצמו. וא"א לעשות פן בזה"ז.

ולפי"ז קשה דרבנן דר"א שם במנחות דמנו יומי ושבועי. דהא ס"ל בגיטין דהיכא דהוי רק לזכר בעלמא מקילין בה טובא וא"צ לעשות פעין של תורה.

וזהו שפיר הוכיח הר"ן מזה לדעת הרמב"ם דסבירא ליה ספירה בזה"ז מה"ת: איברא דכל זה לפלפולא. אבל לדניא נדאי ב"ע קרקע אף בזה"ז פמבואר בכל הפוסקים.

וגם הרי"ף מיימתי דינא דקרקע אף דפסק פרבנו דר"א פנ"ל. וכמוש"ל דלא עדיפי דברים
מפתיקה.

וגם דהרי"ף והרא"ש הביאו הך דרבנו דבי ר"א מקודם בכוננה וכמוש"ל בזה: סימן זה
פב"ד ידדי שב"ז הרה"ג וכו' מוהר"ר יהודה דוב הלוי נ"י רב דק' שינאווקא. ע"ד אשר
עורני כת"ר בעובדא שפאה לפניו בראובן שמכר מקום בבית הפנסת והוא נחלה
מאבותיו.

ואצלו מקום משותף לו ולשאר אחיו. וטוען עתה אחיו שמעון טענות ב"מ.
והוא בן פפר סמוך לעיר כש"ש וויארסט. ולא טען עד עבור שלש חדשים וטוען שהוא
מצד שלא ידע עד פה מהמכר.

וגם טוען שהוא פגם משפחה להם למפור לאחר מקום אבותיו. והנה אף כי אנכי שותה
פעת מי מענין וקשה עלי העיון.

בכ"ז למען כת"ר הנני משיב הנלע"ד בקוצר בדין זה וממילא יהי תשובה על כל דברי
כת"ר: א) הנה פמה שי"א שפמקומות בהכנ"ס אין דינא דבר מצרא פדעת ר"ת
והראב"ד. הלא פבר כ' הש"ף סקנ"ג שאין דנין כר"ת.

ועוד דאף הראב"ד גופיה פכתב שאם המקום דחוק דנין דדב"מ יעו"ש בטור וב"י סי'
קע"ה ספ"ה. וכ"ה מפנרש במינוחסות סי' כ"ו דבני השורה יכולים לסלקו פדי להרחיב
לבני השורה יעו"ש.

ובנ"ד שהאחים שותפים במקום אחד אין לה דחוק יותר מזה. ואף דאף עתה יהי דחוק
לקל האחים.

בכ"ז יורנוח פורתא. וכידוע בימ"נ שעומדים צפופים פמה אנשים במקו"א.

וזהו בנ"ד אף ר"ת והראב"ד מודים פינון שאפשר לערבם יחד: ואף שאין להלוקח שום
מקום בביהכ"נ וידוע שיטת הפוסקים הובאו ברמ"א סעיף מ"ט שאם אין לו קרקע אין
פאן דדב"מ וכן ראוי לדון. ובפרט בבתיים ומקומות ביהכ"נ שיש פקפוק בעיקר
המצרנות.

ואין לה ישר וטוב גדול מזה. ויש לדמות לעני המהפך בתורה שכתב ר"ת בתוס' קדושין
נ"ט דבסחורה בזול שאינו מצוי במק"א וכן במלמד לא שיהי זה יעו"ש.

וה"ה הקא. מ"מ בנ"ד נראה דהמצרן קודם.

פינון שגם למצרן אין לו מקום לבדו רק חלק במקום הסמוך. וא"כ גם הוא אין לו מקרי.

וממילא הני טפי ישר וטוב שישאר למצרן. ואף דדעת ר"ת בעני המהפך בתורה.

דאף שגם להמהפך בו אינו מצוי מ"מ אינו נקרא רשע. הקא שאני דכבר יש לו חלק
ועי"ז יוקיר חלקו מצד שיוכל לצרפו.

משא"כ ה"תם אין לו רק מניעת הריוח. ואף דבלא"ה כ' המרדכי הובא ברמ"א סי' רל"ז
דלבר מצרא חשוב פמצאה יעו"ש.

ומ"מ חזינו דבאין לו קרקע ודחיקא ליה שעמא הלוקח קנה. י"ל דאף דהוי כמציאא.
מ"מ הלוקח דדחיקא ליה שעמא הו"ל פהפסד לפרנסתו. משא"כ הכא דגם להמצרן הוי
פהפסד בתלקו כנ"ל.

ועיקר החילוק דבמצרן אם הלוקח דחוק. אמרינו למצרן שגם עליו מוטל מצות הישר
והטוב שלא להוציא מלוקח כיון שלמצרן הוא רק להרווחה בעלמא.

דדין זה נלמד מהא דרבנא ורנא בב"ב ה' דהוי רונא עני ע"ש בפירש"י ותוס'. ויותר
מזה ציוו לפרנס לפנים משה"ד בב"מ פ"ג בשביל עניים יעו"ש.

אבל כששניהם שנים ממילא שב על הלוקח מצות הישר והטוב. משא"כ במהפך בתורה
דבמציאא לא תיקנו כלל.

וקא חזינו דמצרנות עדיפא. דשם בדיעבד קנה עיין סי' רל"ז ובמצרנות מוציא מלוקח.

ועוד נראה בכל הפוסקים דדוקא אי דחיקא ליה שעמא ללוקח. או שאין לו בית דירה.

אבל במקום בהכ"נ דלא שנייף זה י"ל דליתא לדין זה. ענ"י פרק המקבל בשם הר"ן
וכן בהא דרונא בפירש"י ועיין תה"ד סי' ש"מ באורף בזה: ב) ולכאורה אפתי קשה לפי
מה שפירש"י בב"מ ק"ח בדב"מ דהוי ישר וטוב משום שהלוקח ימצא קרקע במקום
אחר.

א"כ מפני דבמקום שאין מצוי לקנות אין דב"מ. ואין תלוי כלל בדחוק לפרנסה או
בית דירה שהוא צורך גדול.

וכן הנ"י בשם הר"ן ה' שלמד דין דדחיקא שעמא מאשה ויתמי. ובאשה הטעם משום
שאין זרפה לחפש אחר קרקעות והו"ל כאינו מצוי לקנות.

ואף באשה עצירה. דל"מ חילוק בזה.

וא"כ למה דקדק הר"ן ה' דוקא בדחיקא ליה שעמא. ונראה דהא ק' טובא בזבין במאה
ושנה מאתו דשנייף למצרן.

הא אין לה דבר שאינו מצוי יותר מזה. וכבר הקשה זה בשטמ"ק בשם הרא"ש.

ותירץ דלא פלוג בתקנתם במכר. וא"כ קשה למה חלקו בין איש לאשה ואינף.

וצ"ל דדוקא בחילוק שנמצא בגוף הלוקח במה שהוא איש או אשה ואינף וכן מצד
המוכר. שפיר חילקו.

אבל בפירש"י המכר לא חילקו כדי שלא לתת הדבר לשיעורים ולא פלוג בתקנתם. ולזה
ס"ל להר"ן ה' דמצד גוף הלוקח אם הוא עני או עשיר שפיר יש מקום לחלק בזה.

וכדמפליגינן בין איש לאשה. אבל לחלק בין אם מצוי לקנות או לא.

זה נכנס בגדר פירש"י המכר ובזה לא פלוג בתקנתם. ועוד נראה דבאיש לא שנייף כלל
אינו מצוי.

דאטו פתים וּשְׁדוֹת שְׁקֵלֶת מְעֻלְמָא וְיוֹכֵל לְקִנּוֹת בְּעִיר אַחֲרֵת. וּבִטּוֹר סְעִיף פ"ז וּבִשְׁו"ע
סנ"ו כ' דְּבִשְׁדוֹת הַפְּקָר לְטַסְקָא.

אם יָכוֹל לְמַצּוֹא בַמְּקוֹ"א מְסֻלְקִים. וְאֵי לֹא לֹא.

וּמְבֹאָר בַּב"י שְׁמֻקּוֹרוֹ מְהֵרָא"ש. וּתְמַהֲנִי דְּבֵרָא"ש לֹא נִזְכָּר דְּבָר.

רק כ' סְתָם פִּי יִמְצָא לְהַחֲזִיק בְּמִקּוֹם אַחֵר. וְהוּא טַעַם כְּלָלִי עַל דַּדב"מ וּכְפִירֵשׁ"י כְּמוֹש"ל.

אָבֵל א"צ שְׁיֵהי מוֹכֵן לְפָנֵינוּ קַרְקַע אַחֲרֵת. וּכְמוֹ שְׁלֵא הִצְרִיכוּ כֵּן גַּבֵּי מְכָר.

וּצ"ל שְׁהֵטוֹר כ"כ מְסֻבְּרָתוֹ דָּאם אֵין נִמְצָא בַמְּקוֹ"א א"כ כְּבָר נִכְנַס זֶה בְּגֵדֵר מִתְּנָה וְעֵינִין
בְּרַמְבַּ"ם פ"א מֵה' זְכִיָּה וּמִתְּנָה הַל"ו וּבִלְח"מ שָׁם וְאִכְמ"ל בְּזָה. וּמ"מ בְּמְכָר גְּמוֹר בְּזוֹל
לֹא פְּלוּג בְּמְכָר כְּמוֹש"ל.

וְה"נ לֹא פְּלוּג אִם אֵינוֹ מְצוּי לְקִנּוֹת בְּעִיר. אָכֵן הֵהֱג"א וּבִתְה"ד סִי' ש"מ בְּשֵׁם א"ז הִבִּיא
דָּאָף בָּאֵין לוֹ בֵּית דִּירָה קְנָה לוֹקֵחַ.

וְזֶה צ"ע כְּנ"ל. וְאוּלַי ס"ל דְּזֶה דוּמָה לְדַחֲיָקָא לִיָּה שְׁעָתָא מֵה שְׁאֵין לוֹ מְקוֹם לְדוֹר וְצָרִיף
לְטַלְטֵל אָנָּה וְאָנָּה.

ע"ש בִּתְה"ד שְׁהִסְבִּיר דְּעוֹד עֲדִיף מְדַחֲוֹק וּלְפַעַנְד"נ כְּמוֹ"ש. וְאֶפְשָׁר שְׁבַכְוֹנָה הַשְּׁמִיט
הַרְמ"א סמ"ט הָךְ דְּבֵית דִּירָה וְהַזְכִּיר רַק דַּחֲיָקָא שְׁעָתָא.

וְרַק בְּסוּף הַזְכִּיר כְּלֵאָחֵר יָד כְּשֵׁאֵין לוֹ בֵּית יַעֲוִינִין שָׁם. וְהֵינֵנוּ מִשׁוּם דְּדַעַת יָחִיד הוּא.

וְאֶקְצָר: וּבְשׁו"ת רַשְׁמִי שְׁאֵלָה ס' נ"ו רֵאִיתִי שֶׁכ' בְּמִקּוֹם בִּיהַכ"נ דָּאָף בְּסַפֵּק אִם יִמְצָא
לְקִנּוֹת לִיכָא דַּדב"מ. וּז"א לְפַעַנְד"ד דָּא"כ בְּכָל ב"מ נִצְטָרֵף שְׁיֵהי מוֹכֵן קַרְקַע אַחֲרֵת
לְקִנּוֹתָהּ.

וְזֶה לֹא מְצִינּוּ. וְגַם מִש"ש דְּדוֹנְקָא כְּשֵׁיִשׁ לוֹ בֵּית וְגַם נִמְצָא בֵּית קֶטֶן לְקִנּוֹת אֲזֵי אִיכָא
דַּדב"מ.

אָבֵל לֹא בַחֲדָא עֵינִין שָׁם. בַּמַּחֲכ"ת ז"א וְלֹא רָאָה דְּבָרֵי הַתְּה"ד סִי' ש"מ בְּפָנִים לְזֶה הַבֵּין
פִּי זָר בְּרַמְבַּ"א וּסמ"ע.

וּבְשׁו"ת גְּאוּנֵי בְּתֵרָאֵי סִי' נ"ז כ' בְּמִקּוֹם בִּיהַכ"נ כְּשֵׁדַחֲוֹק מְאֹד וְא"א לְהַשְׁיֵיג אָף בְּשִׁכְרִירוֹת
אֲזֵי לִיכָא דַּדב"מ יַעו"ש. וּלְפַמ"ש יֵשׁ לְפַקְפֵּק עֲדִינִין בְּזָה.

אָבֵל בְּסַפֵּק אִם יִמְצָא לְקִנּוֹת וְדָאֵי אִיכָא דַּדב"מ: וְאִם יֵשׁ לְאַחַד שְׁדָה פְּחוּתָה מִט' קַבִּין
וְהוּא עָנִי. וְקָנָה אַחַד סְמוּף לָהּ קַרְקַע וְהוּא ג"כ עָנִי.

נִרְאָה דְּלִשְׁיִטַת הַפּוֹסְקִים הֵנָּה לִיכָא דַּדב"מ. דְּכֵינּוּן דְּלִמְדוּהָ מֵאֲשֶׁה וְיִתְמִי.

וְשָׁם אָף דְּהַמְצָרֵן ג"כ אֲשֶׁה מ"מ לִיכָא דִּינָא דַּב"מ. אָבֵל לְרַש"י דִּילִיף לָהּ מֵהָא דְּרוּנְיָא.

י"ל דְּבַעֲזֵי דוֹנְקָא כְּשֵׁהַמְצָרֵן הוּא עֲשִׂיר. וּבְזָה מְבֹאָר קו' הַתְּה"ד עַל הַרְנִז"ה דְּמִיִּתִּי מֵהָא
דָּאֲשֶׁה וְלֹא מֵהָא דְּרוּנְיָא וְאִכְמ"ל בְּזָה: ג) וְיֵמָה שְׁלֵא טַעַן עַד עֵתָהּ.

הרי אמת־לא־תוֹ בְרוּךְ שְׁלֹא יָדַע עַד כֹּה מֵצַד שֶׁהוּא בֶּן כָּפָר. וְכַתְּ"ר כ' שִׁישְׁבַע הַלּוֹקֵחַ
שֶׁאִ"י שֶׁהִמְצִיחַ לֹא יָדַע מִזֶּה.

אוֹ הִמְצִיחַ יִבְרַר שְׁלֹא יָדַע בְּעַדִּים. וְזוֹ"א דְמַה שִׁיְיָ עֲדִים בְּזֶה.

נֶאֱטוּ בְּכִיפֵי תָלוּ לִיה. וְגַם שְׁבוּעָה לֹא שִׁיְיָ דְנֹדָאֵי אֵין הַלּוֹקֵחַ יוֹדַע מִזֶּה.

וְכִבְרַר כ' הַר"י מִיגֵשׁ בְּתִשְׁבּוּבָה וְהוֹבָאָה בִּשְׁטַמ"ק ב"מ ק"ח שְׁדִין בֶּן הַמְצַר אֵינוֹ בְּטֵל אֵא"כ
נִתְבָּרַר לָנוּ שֶׁהִמְכִירָה מְפֹרְסָמַת. וּבב"י הִבִּיא תְּשׁוּבַת הַרְשֵׁב"א דְכִינוֹן שְׁנִמְכָר בַּב"ד
וְעַדִּים וְדָאֵי יָדַע.

אִם לֹא שְׁנִתְפֹּנוּנוּ לְהַעֲלִים. וּמִיִּיתֵי מְלַקְוֹחוֹת דְּטוֹרְפִין מֵהֶם בְּשֵׁטֶר דְּכִינוֹן שְׁלֹנָה בְּעַדִּים
הו"ל לְמִידַע.

וְצַל"ע טוֹבָא דְשָׁם רְמִי עַלִּיָּהוּ לְחַקְוֹר אִם יֵשׁ עַל. הַמּוֹכֵר חוֹבוֹת.

מִשֶּׁא"כ הֵקָא אֵין לְמַצְרֵן לְחַקְוֹר תְּמִיד אִם נִמְכָּר שְׁדָה הַסְּמוּכָה. וְהַרְי בְּנִתְפֹּנוּנוּ לְהַעֲלִים
כ' הַרְשֵׁב"א דְלֹא יָדַע הַמְצַרֵן.

וּבְלַקְוֹחוֹת אִם יֵשׁ מְלֹנָה בְּשֵׁטֶר אַף אִם נִתְפֹּנוּנוּ לְהַעֲלִים וְגַם דְּבִלְא"ה מֵאֵן דִּיזִירָף בְּצִנְעָא
יְזִירָף מ"מ שְׁפִיר טוֹרְף מְלַקְוֹחוֹת. וְכֵן בְּמַחְצָא אַף בְּלֹא תִיְמָרוּ לִיה וּבְלֹא מְפָקִינוּן שׁוֹתָא הָנִי
מְחָאָה.

וְאַף דְּהַתּוֹס' פְּתִיבוּ בַב"ב ל"ח דָּאֵין דְּרָף הַמְּחִזִּיק לְחַקְוֹר אִם יֵשׁ מְחָאָה עָלָיו. בַּכ"ז מְשׁוּם
דְּהָנִי מִיְלַתָּא דְתִמְיָהָא שִׁיְחִזִּיק אִישׁ בְּקַרְקַע חֲבִירוֹ בְּגִזְלָה.

וְגַם כִּי עֵינֵי הַמְּחָאָה הוּא שִׁישְׁמַע הַמְּחִזִּיק. לְזֶה אָמְרִינוּ דְנֹדָאֵי יִגִּיעַ לְאֲזַנָּיו.

וְרִאָיָה דְהָא אִם מְכַר הַמְּעַרְעֵר בְּעַדִּים לֹא הָנִי מְחָאָה רַק בְּשֵׁטֶר עַס"י קמ"ו. וְקִשָּׁה דְהָא
קִי"ל דְמְכִירָה בְּעַדִּים אֵית לָהּ קָלָא ע' ב"ב מ"ב.

וְעַכְצ"ל כְּמוֹ"ש דְמְחָאָה דְרָפָה לְהַתְּפָרְסָם כְּנ"ל מִשֶּׁא"כ בְּמַכָּר. וְכ"כ הַמְהַרִּי"ט חַחו"מ
ס' כ"ו לְהַדְיָא בְּטַעַם פְּרָסוּם מְחָאָה יַעו"ש.

וְעוֹד דְּבְלַקְוֹחוֹת הוּא תַק"ח מְשׁוּם נְעִילַת דְלַת. וּבְשֵׁטֶר לֹא פְּלוּג עֲתוּס' ב"ק י"א ב' ד"ה
פְּגוֹן וּב"ב קע"ה ב' בְּתוֹס'.

וְגַם אִם יִהְיוּ עֲדִים שְׁלֹא יָדַע הַלּוֹקֵחַ מ"מ יִגְבּוּ מְמַנּוּ. מִשֶּׁא"כ בְּמַצְרֵן.

וְא"כ צָרִיף שִׁיְפֹרְסָם הַדְּבָר בְּאֲנֹפֶן שְׁנֹדָאֵי יָדַע הַמְצַרֵן: ד) וּמַה שֶׁהוּא בְּכָפָר נִרְאָה וְדָאֵי
דְלֹא מְקַרִי בְּשִׁבִיל זֶה אֵינוֹ בְּמַדִּינָה. כִּינּוֹן שֶׁהוּא סְמוּךְ לְעִיר.

וְכִבְרַר מְצִינוּ עֵינִירוֹת גְּדוּלוֹת בְּמַרְחָק פְּנֵה וְאִם הַמְצַרֵן דָּר בְּקִצָּה הָעִיר וְדָאֵי צָרִיף
שִׁיְתְּפָרְסָם עַד שִׁיְגִיעַ לְמַצְרֵן. וְאִם לֹא רָצָה לְהַמְתִּין הו"ל לְהוֹדִיעֵנוּ.

וּמְצָאֵתִי בַמְּבִי"ט ח"א ס' קס"ח מְפֹרְשׁ דְכָפָר לֹא נִקְרָא אֵינוֹ בְּמַדִּינָה לְעַנְנֵן ב"מ. וְשׁוּב
מְצָאֵתִי ג"כ בַּמְהַרִּי"ט ח"ח מ"ס' ס"ח שְׁכַתְּבָה ג"כ לְדַקְדָּק עַל הַרְשֵׁב"א שִׁישׁ חִילּוּק בֵּין
לְקוֹחוֹת לְמַצְרֵן.

רק אני בברתי הדברים יותר בע"ה ע"ש. וגם כתב שם דבעיר גדולה אפשר שיעברו מקצת ימים ולא יתגלה לבני העיר כדי שיתפרסם למצרון וכן שמעתי מפי חכמי זקני הארץ שהיו אומרים שפקונסטנטינא שהיא עיר גדולה צריף זמן יותר ארוך לפרסומו של מקר עכ"ל.

הרי מפרש כמו"ש. נת"ל שזכיתי לכונן לדבריהם הקדושים. וע"ש במהרי"ט שביאר שגם הרשב"א ס"ל פן לדינא ודבריו ברורים. וכ"ה ל' הפוסקים שלא היה המצרון במדינה.

ולא בעיר. רק במרדכי בשם ר"פ גאון איתא בעיר ע"ש. וע' במרדכי ובב"י שהעתיק באופן אחר ואכמ"ל בזה: ה) והשיעור לזה לא ביארו הפוסקים. ובמבי"ט שם כ' דבעי מקום רחוק ולא ביאר כמה. וגבי אבילות השיעור דמקום קרוב כתב הבה"ג ו"פ י' פרסה. וביארו שם הטעם כדי מהלך יום אחד.

ולפי"ז י"ל דשם א"צ לתורה. אבל כאן שצריף לשלוח לו ושיבא או יודיע דעתו. צריף דאזיל ואתי ביומיה והיגו חמשה פרסה. והם כשלושה פרסאות שלנו. וכעין מ"ש הרמ"ה הובא בטור בשיעור שניתן לב"מ יום אחד. אף דשם איירי בענין אחר.

וכ"כ הטור בשם ר"י ברצלוני בשם גאון ע"ש סנ"א. ואף דאנן קיי"ל כרב האי דבשיעור הבאת מעות הוי מחילה.

אבל עכ"פ צריף להודיעו אם אפשר באותו יום. וכ"נ דאלת"ה בטלת דדב"מ. כ"א לא ימצא אותו כ"כ תיקף יאמר שאבד זכותו. וכ"נ ממ"ש קצת פוסקים הטעם בהא דלכרנא וכו' ליפא דדב"מ.

משום שאין פנאי להמתין עד שיודיעו למצרון עיין טוש"ע סמ"ב. וכפירש"י דלא משהינן מלתא לאודועי ע"ש.

מבואר שעכ"פ צריף קצת זמן לזה. ועיין ברמב"ם פי"ב מה"ש הל"ט ונראה שזהו שכתב הרשב"א בתשובה הובאה בב"י ובמהרי"ט שם יום או יומים לכל המרבה.

[פי' לכל היותר ולכל המקיל בשיעורו. ובהג"ה מהר"ח במחכ"ת לא ירד לזה ע"ש]. לפי שמקום קרוב נקרא מהלך יום. ולזה כתב שאפשר שצריף שיהא במקום קרוב וממילא צריף יומים עד שיבא.

ולזה אמרו יומים ולא פלוג דאף אם ידע תיקף מ"מ יש לו שיעור זה. וכעין דאיתא בב"ב ל"ח לר"י טעם ג"ש במקאה כדי שיהא באספמ"א וילכו שנה וכו'.

ומ"מ אף אם היה במקום קרוב מודה ר"י ששיעור חזקה ג"כ ג"ש אף שיידע תיקף. משום דכינן שתיקנו זמן זה לא פלוג בתקנתם.

ואפֿשר שְׁזָהוּ טַעַם הַרְמ"ה ור"י בְּרַצְלוֹנִי בְּשֵׁם גָּאוֹן שְׁהִנְפְּרָנוּ. וְאַף דְּגַבִּי בַע"ח בְּסִי ק"ו וּבְסִי קכ"ט בְּעֵי שְׁלוֹשִׁים יוֹם.

שְׁאֵנִי הֵתֵם שְׁצָרִיךְ לִיְרַד לְנִכְסֵי מִשְׁא"כ הַקָּא. וּמ"מ לְמַעֲשֵׂה קִשְׁיָה לְסִמְנֵי ע"ז פִּינֵן שְׁהַפּוֹסְקִים פָּתְבוּ הַטַּעַם דְּכִינֵן שְׁצָרִיךְ לְהוֹצִיא הוֹצָאוֹת לְהוֹדִיעַ אֶבֶד זְכוּתוֹ דְּמִי חֲזִיב לְהוֹצִיא בְּשִׁבְלוֹ.

וּא"כ זֶה שְׁיִיךְ אַף בְּמִהְלֵךְ יוֹם. וְכֵן מְצִינּוּ בְּסִי קי"א סִי"א שְׁנִכְסִים שְׁפָעִיר אַחֲרֵת א"י לְהַגְבּוֹתוֹ שְׁלֹא יוֹצִיא מְנָה עַל מְנָה.

הָרִי שְׁפָעִיר אַחֲרֵת מִקְרֵי הוֹצָאָה יִתְיַרֵה וְאַף אִם אֵינָה רְחוּקָה כָּל כָּף. אַף פְּכָר כ' הַרְמ"א שֵׁם בְּשֵׁם הַרְשָׁב"א דְּהַפְּלֵל לְפִי רְאוֹת עֵינֵי הַדְּיִין אִם גּוֹרֵם לְמַלְנָה הוֹצָאָה וְהִיזָק.

וּא"כ גַּם בְּנ"ד נִרְאָה פֶּן. וְעכ"פ בְּכַפְרִים הַשְּׁיִיכִים לְעִיר וּבְנִדְאֵי מְצוּיִים עוֹבְרִים וְשָׁבִים וְגַם לְשִׁלּוֹחַ אֵינָה הוֹצָאָה כ"כ.

נִדְאֵי לֹא אֶבֶד הַמְצָרֵן זְכוּתוֹ וְכנ"ל. וּבִשְׁטַמ"ק פ' הַמְקַבֵּל הֵבִיא בְּשֵׁם הַר"מ שְׁאֵם לֹא הָיָה בְּעִיר אַע"פ שְׁלֹא שָׁמַע אוֹתָהּ הַמְכִירָה עַד שְׁפָא אֵינּוּ יָכוֹל לְעַרְעֵר פְּשִׁיבָא אַא"כ בָּא אוֹתוֹ הַיּוֹם עֲצָמוּ עכ"ל.

מְפֹרָשׁ כַּמ"ש בַּס"ד: ו) וְנִרְאָה שְׁכָל זְמַן שְׁלֹא נִתְבָּרַר בְּבִירוֹר גְּמוּר שְׁהַמְצָרֵן יָדַע מִן הַמְכָר. וְנִאֲמַן הַמְצָרֵן לֹא שְׁלֹא יָדַע בְּשִׁבּוּעָה אוֹ קב"ח עֵינֵן סַמ"ע וְש"ף סִי קַע"ה סְעִיף ט'.

דְּכִינֵן דְּהַמְצָרְנוֹת בְּרוּרָה אֵין לְבַטְלָהּ רַק בְּרֵאֵיָה בְּרוּרָה וְכַמּו"ש הַש"ף סַמ"ב לְעֵינֵן מַס.

וְדַבְּרֵי בְּרוּרִים שֵׁם וְתִיתִי לִי דְקִינִימְתִים מְסַבְרָא.

וְכַה"ג קִי"ל בְּסִי קַצ"א שְׁבַמְכָר בְּרוּר כָּל הַפְּרָשׁ שְׁבִין מוֹכֵר וְלוֹקֵם מִקְרֵי הַמוֹכֵר מוֹצִיא מִחֲבִירוֹ. וְעֵינֵן מֵהַרִי"ט סִי קַנ"ב בְּאַנְרֵךְ בְּזָה.

זֶוּ הִיא דַּעַת הַרְמ"ה הוֹבָא בְּטוֹר דַּס"ל שְׁהַמְצָרֵן מְוַחֲזָק. וְכ' הַב"י שְׁשָׂאָר פּוֹסְקִים חוֹלְקִים עָלָיו.

וּבְאַמַּת הוּא תְּמוּהָה. אֲבָל לַפּמ"ש נִרְאָה דְאֵינִי הֵיכָא שְׁמַצְרָנוֹתוֹ בְּרוּרָה.

וְהַלּוֹקֵם בָּא לְבַטְלָהּ בְּאֵיזָה טַעְנָה צְדָדִית. וְכ"נ מְדַבְּרֵי הַרְמ"ה שְׁהוֹבָאוּ בְּמֵהַרִי"ט חַחו"מ סִי ס"ז שְׁחִילָק בֵּין מִתְנָה בְּאַחֲרֵיּוֹת לְזַבִּין שְׁנָה ר' בַּק' יַעו"ש.

וּמ"ש הַמֵּהַרִי"ט שֵׁם הַטַּעַם שְׁאֶפְשֵׁר לְלוֹקֵם לְבָרַר. דְּחוּק דְלִמְזוּנֵי לָאו כו"ע יָדַעִי.

וְהַב"ח פָּתַח בְּטַעַם הַרְמ"ה דְּהַבְעָה"ע כ' רְאֵיָה דְלוֹקֵם מְוַחֲזָק לְגַבִּי מְצָרֵן מִירוּשְׁלָמִי פ' הַנְּזָקִין גַּבִּי סְקָרִיקוֹן שְׁאֵם הַבְּעָלִים אוֹמְרִים הָיָה בְּיַדְנּוּ לְקִסַּח וְהַלּוֹקֵם אוֹמֵר שְׁלֹא הָיָה הַלּוֹקֵם מְוַחֲזָק. וּא"כ י"ל שְׁהַרְמ"ה גּוֹרֵס בִּירוּשְׁלָמִי שְׁהַבְּעָלִים מְוַחֲזָקִים ע"ש.

וְכ"ה הַגְּיָרְסָא לְפִנֵּינוּ בִּירוּשְׁלָמִי. וְעֵינֵן מֵהַרִי"ט ח"א סִי נ"ט שְׁהַעִיר בְּחִילּוּפֵי הַגְּיָרְסָא וְכֵן בְּשִׁירֵי קָרְבָן שָׁם.

וְהַמֵּהַרִי"ט פָּתַח שֵׁם דְּהַסְקָרִיקוֹן קָנָה מַה"ת. וְרַק מִתְּשַׁנְתָּא צָרִיךְ לְהַחֲזִיר לְבָעָלִים.

ולענ"ד זה צ"ע דאָדערפֿאַ דַמדינאַ לאַ קנָה. רק אַח"כ תִּקְנוּ דַמאַומדנאַ שְׁהַנִּיחָה י"ב חוּדֶשׁ אַמְרִינוּ דַגְמַר וּמְקַנֵּי וּכְפִירֵשׁ"י בְּגִיטִין נ"ח ב'.

ואוּלֵי מְפָרֵשׁ דב"ד תִּיקוֹן הַיָּינוּ שְׁיִרְדוּ לְסוּף דַעְתוֹ שְׁגַמַר וּמְקַנֵּי רק שְׁתִּיקְנוּ דמ"מ בְּתוֹךְ יב"ח יַחְזִיר לְבַעֲלִים וצ"ע. ועכ"פ מְבֹאָר ג"כ דְשָׁם הָאֲנָס גְּלוּי.

וְרַק הַלּוֹקֵס טוֹעַן שְׁיֵשׁ לוֹ הוֹכָחָה דַגְמַר וּמְקַנֵּי מְדַשְׁתֵּק יב"ח. וְלִזְהָ צָרִיךְ לְבַרֵר הוֹכָחָתוֹ יִכְהָא דַמְצָרֵן שְׁהַזְפָּרְנוּ.

וְנִרְאֶה שְׁאֵף הַחֹלְקִים עַל הַרמ"ה. הַיָּינוּ רק בְּטוֹעַן בְּרִי אֲבָל בְּלוֹקֵס טוֹעַן שְׁמָא לְבַטֵּל מְצָרְנוֹתוֹ כו"ע מוֹדוֹ דא"י לְבַטֵּל: ז) וּלְפִי"ז מְבֹאָר דְכָל שְׁלֵא נִתְבָּרַר שְׁיַדַע הַמְצָרֵן נֶאֱמָן לוֹמַר שְׁלֵא יַדַע.

רק שְׁאֵם נִתְפָּרֵס טוֹבָא שְׁכ' הַפּוֹסְקִים דַאָּבֵד זְכוּתוֹ. הַיָּינוּ מְשׁוּם דַאָּנֵן סְהַדֵּי שְׁנִדְאֵי יַדַע. וְאִינְדַנְא בְּרוּרָה הִיא וְאִשְׁפָּחֵן בְּכַמָּה דְוִכְמֵי דַאָּזְלִינֵן בְּתַרְהָ. וְכַה"ג אַמְרִינוּ בְּסִנְהֶדְרִין מ"א דַאֲחַר רְבּוּבֵי שְׁל חוּדֶשׁ ל"א דְטַעֲמֵי בְּעֵיבּוּרָא דִינְרַחָא וְהַיָּינוּ מְשׁוּם שְׁפָכֵר נִתְפָּרֵס הַדְּבָר ע"ש.

וכ' הַתּוֹס' ד"ה שְׁזַה דְהַיָּי פְּאוּמְרִים בְּפִירוּשׁ שְׁטַעוּ וּבכ"ז אֵין נֶאֱמָנִים. וְנִרְאֶה דַאֵף עֲדִים זוֹמְמִין א"י לְתַרְיָן דְבְּרִיָּהֶם לוֹמַר טַעֲמֵינוּ.

ול"ש בְּזַה חוּזַר וּמַגִּיד כְּמוֹ"ש הַתּוֹס' שְׁם בְּסוּה"ד. דמ"מ לְהִימְנוּ עכ"פ לְהַצִּיל עַצְמָם. וְעַכְצ"ל דְלֵא מְהִימְנֵי בְכַה"ג. וְכֵן דְנִינֵי בְּעַרְיוֹת מְשִׁירָאוּ כְּדַרְךָ הַמְנַאֲפִים מְשׁוּם דַאָּנֵן סְהַדֵּי. אַף פִּי עֲדִינֵי יֵשׁ לְדוֹן דְשָׁם י"ל דַאָּזְלִינֵן בְּתַר רַבָּא. אֲבָל בְּד"מ אֵין הוֹלְכִין אַחַר הַרְבּוּב. אֲבָל ז"א דְזַה רק נֶגֶד חֲזַקַת מְמוֹן וְלֵא בְכַה"ג. וְגַם בְּמְמוֹן מְצִינּוּ מְקוּמוֹת אֵין מְסַפֵּר דַאָּזְלִינֵן בְּתַר אִינְדַנְוֹת גְּדוּלוֹת.

וְלְבַרֵר פְּרָטִים אֵלוּ אֵין פְּאֵן מְקוּמוֹ. וּמְמַחְתָּא וְלְקוֹחוֹת אֵין רְאָיָה.

דְשָׁם י"ל דְהַתְּקַנָּה הִיָּתָה כְּפֵי. וְכ"נ לְשׁוֹן הַר"י מִיגֵשׁ בְּתַשׁוּבָה שְׁבַשְׁמ"ק פ' הַמְקַבֵּל שְׁצָרִיךְ פְּרָסוּם שְׁיִהֵא אִינְדַנְא בְּרוּרָה שְׁיַדַע הַמְצָרֵן: ח) וְנִרְאֶה שְׁזַהוּ מ"ש הַרְמַב"ם פִּי"ד מַה"ש שְׁאֲחַר הַמְכָר א"צ קִנְיָן רק אִם סִינְעוּ לְלוֹקֵס אוֹ רְאָהוּ בּוֹנָה וְהוֹרֵס וּמְשַׁתְּמֵשׁ וְשַׁתְּקֵי מְחַל זְכוּתוֹ.

וכ' ע"ז הַרְא"ש דַמְשַׁמַּע דַאֵם יַדַע הַמְצָרֵן וְשַׁתְּקֵי לֵא אָבֵד זְכוּתוֹ. וְתַמָּה ע"ז דַא"כ לֵא יִקְנָה שׁוּם אָדָם קַרְקַע פִּי אַחַר כְּמָה שְׁנֵינִים יִקְחֵנוּ הַמְצָרֵן מְפָנוּ.

וְלִזְהָ חֵלֶק עָלָיו וְכֵן הִבִּיאוּ דְבָרֵי רַב הַאֵי וְשַׁאָר רַאשׁוֹנִים שְׁפָתְבוּ דְבִידִיעָה סְגִי. וְהַכ"מ וּב"י דַחְקוּ דַאֵיירִי תוֹךְ פְּדֵי שְׁיִבִיא מְעוֹת וְהוּא תְּמוּהָ.

וְעַמל"מ שְׁם שְׁכ"כ מְסַבְּרָא דַנְפִּשְׁיָה וְדַחָה זַה. וְכֵן דַחָה זַה בְּמַהֲרִי"ט סִי' ס"ח.

וְעוֹד הַקְּשָׁה הַב"י בְּבַדְה"ב עַל הַרְשָׁב"א שְׁפָתְבֵי דְבִיוֹם אוֹ יוֹמִים מְחַל. וּבְמִינְחָסוֹת פְּתַב דַאֲחַר הַמְכָר שׁוּב אֵין זְמַן לְזַה.

וְכַתֵּב דְלֵאוּ הַרְשָׁב"א חֲתִים ע"ז. וּבְמַהֲרִי"ט שְׁם הַקְּשָׁה ג"כ פֵּן וְנִדְחַק מְאֹד.

דְּהוֹרָאָה יִרְאֶה דְּהַרְשֵׁב"א לֹא הִזְפִּיר שְׁהוֹדִיעוּ אוּ דִן עֲמוּ רַק בְּיַדְע וְשִׁתְק וּמְחַל. וְגַם
בְּדַבְרֵי הַמ"מ וְהַרְיב"ש נִתְקַשָּׁה הַב"י דְּמִשְׁמַע בְּדַבְרֵיהֶם דְּרַב הַאי וְהַרְמַב"ם בְּחֻדָּא
שִׁיטְתָא ע"ש.

וּבְאַמַּת מְפֻנְרֵשׁ בְּשׁו"ת הַרְמַב"ם ס' רי"א שְׁמַצְרֵן שְׁשִׁיקָה הַרְבֵּה אֶחָד הַמְכָר אֶבֶד זְכוּתוֹ
וְלֹא הִזְפִּיר שְׁהוֹדִיעוּ קוֹדֵם הַמְכָר אוּ שְׁרָאָהוּ מִשְׁתַּמֵּשׁ. וְגַם הוּא תָּמוּהַ דְּמַהִיכָא תִּיתִי
דְּרָאוּהוּ מִשְׁתַּמֵּשׁ עֲדִיף מִיִּדְעָה לְחֹד.

בְּשִׁלְמָא סִיּוּעַ מְצִינוּ גַבֵּי חֲזַקַת קַרְקַע בְּפָרְק חֲזַקַת דְּמַהֲנִי. אֲבָל מִשְׁתַּמֵּשׁ לֹא יִדְעֵנוּ מִנ"ל:
אֲבָל לַעֲנֵ"ד הַדְּבָר בְּרוּר בְּכּוֹנֵנַת הַרְמַב"ם דְּבִינְדַע הַדְּבָר פְּשוּט דְּמַחֲל.

וְכַמ"ש ש"א צ' לְמִיקָנָא. אֲלֵא שְׁעֲדִינֵן יָכוֹל לְטַעוֹן שְׁלֵא יִדַע וְכַמוֹש"ל דְּבַעֵי בְּרוּר גְּמוּר
שִׁיִּדַע.

לְזַה פְּתַב דָּאָם רָאוּהוּ מִשְׁתַּמֵּשׁ שׁוֹב א"י לֹוֹמֵר שְׁלֵא יִדַע. וְהָיִי מְחִילָה דְּהָיִי אֶמְדַּנָּא דְּמוֹכַח
שְׁמַחֲל דְּהו"ל לְאַסּוּקִי אֲדַעְתִּיהָ שְׁקָנָה.

וְעִיקַר הַחֲזִילוּק שְׁחַלְקֵנוּ לְמַעְלָה בֵּין לְקוֹחוֹת לְמַצְרֵן. דְּמַצְרֵן א"צ לְחַקוֹר כָּל שְׁעָה שְׁמָא
מְכָרוּ שְׁדָה שְׁאַצְלוּ וְכ"ז בְּסַתָּם.

אֲבָל בַּכַּה"ג הו"ל לְאַסּוּקִי אֲדַעְתִּיהָ שְׁמִשְׁתַּמֵּשׁ מַצֵּד שְׁקָנָה. וְדַבְרֵי הֵם מִמֵּשׁ דְּבָרֵי הַר"י
מִיגַשׁ רַבּוֹ בְּתַשׁוּבָה שְׁבַשְׁטַמ"ק פ' הַמְקַבֵּל.

וְנ"ל וְכ"ש וְכו' דְּצָרִיף לְמִקְנֵי מִינֵיהּ אִינוּ אֲלֵא קוֹדֵם הַקְּנִיָּה וְכו' אֲבָל לְאַחַר הַקְּנִיָּה מִפִּינֵן
דְּיַדַע בּוֹ בֶּן הַמִּיצַר וְשִׁתְק הֵנָּה כְּבָר נִתְבַּטַּל מִמֵּנוּ דִּין בֶּן הַמִּיצַר עַכ"ל. וְאַף שְׁמִלְשׁוֹנוֹ שֶׁם
מִקְוֹדֵם קִצַּת מִשְׁמַע שְׁגַם בְּשַׁעַת הַמְכָר יִדַע.

אֲבָל סוּף לְשׁוֹנוֹ לֹא מִשְׁמַע בֶּן. וְהַרְשֵׁב"א ג"כ אִיִּירִי כְּשִׁלְא יִדַע אוּ שְׁהִיָּה אָנוּס כְּמוֹ"ש
הַב"י וְרַמ"א סְעִיף ל"ב דְּלֵא אֶבֶד זְכוּתוֹ.

וְאַף דְּאָנוּס בְּשַׁעַת הַמְכָר אִין מוֹעִיל כְּמוֹ"ש בְּסְעִיף ל"ד בְּחוּלָה וְשִׁלְא הִיָּה בְּמִדִּינָה
וְכַדוּמָה. שְׁאִי הִכָּא שְׁהַלּוּקַח אֶפְסִיד אֲנַפְשִׁיהָ שְׁלֵא הוֹדִיעוּ בְּשַׁעַת קְנִיָּתוֹ.

שְׁאַז לֹא הִיָּה אָנוּס: ט) וְעַכ"פּ בִּנ"ד אִם מַצֵּד הָאֶמְדַּנָּא לֹא יִדַע עֲדִינֵן בְּמַכִּירָה. וְדַאי לֹא
אֶבֶד זְכוּתוֹ בְּמַצְרָנוֹתוֹ וּבְפָרְט בִּנ"ד דְּהָיִי אַחִיו.

וְהָרִי דַעַת בַּה"ע דְּאָח מְסַלֵּק לְאַחַר. וְלִפְלֵא שְׁבַב"י הִבִּיא דַעַת בַּה"ע"ט לַעֲנִין ת"ח שְׁמַסְלֵק.
וְלֹא הִבִּיא דַעַתוֹ לַעֲנִין קְרוּב. וְאַדְרַבָּא פְּתַב בְּסְעִיף ע"ד שְׁנַרְאָה דַעַת בַּה"ע"ט שְׁאִינוּ מְסַלֵּק
ע"ש.

וְדוֹחַק לֹוֹמֵר לְדַעַת בַּה"ע"ט לְחַלֵּק בֵּין אָח לְשְׁאָר קְרוּבִים. וְעַכ"פּ דַעַתוֹ שֶׁם שְׁמַסְלֵק לְאַחַר.
וְאַף שְׁכָל הַפּוֹסְקִים חוֹלְקִים עָלָיו אִף הִבְאִתִּיו לְאַלוּמֵי זְכוּתִיהָ דְּהַמְצָרֵן. וְעוֹד נִרְאֶה
דְּבַבַּה"ע שֶׁם מִשְׁמַע לְהַדְיָא דְּאָח שְׁהוּא מַצְרֵן ג"כ יֵשׁ לוֹ דִּין שְׁוֹתָף.

וּבְשְׁוֹתָף דַעַת הַרְבֵּה פּוֹסְקִים דְּעֲדִיף מְאַשָּׁה וְיִתְמֵי וְכ"פ הַרְמַ"א סְעִיף מ"ז וְע"ש בְּש"ף.
וְא"כ ה"ה דְּעֲדִיף מְלוֹקַח שְׁאִין מְצוּי לוֹ לְקַנּוֹת בְּמִקּוּם אַחַר.

שְׁדִינוּ נִלְמַד מִדִּין אִשָּׁה כְּמוֹשׁ"ל מִבְּעַה"מ וְכ"כ הִבְעָה ע"ט. וּבִפְרָט דְּבַעֲיָקָר דִּין הֶלְז חוֹלֵק הֶרֶמְבֵּ"ן בְּמִלְחָמוֹת וְעוֹד פּוֹסְקִים.

וּא"כ הו"ל ס"ס לְזָכוֹת הַמְצָרָן. וּכְבָר פֶּתַב הַמְהַרֵּי"ט חָחו"מ ס' ס"ז ש"ס מוֹעִיל לְהוֹצִיא מִיַּד הַלּוֹקֵחַ יַעו"ש וְאַקְצָר.

וְע' שו"ת גְּאוֹנִים קְדָמוֹנִים ס' ט' בְּעֵנֶן זֶה: י) וַיֵּשׁ לְהַעִיר דְּמִקְרֵי שְׁוֹתָף מִמֶּשׁ. דָּהָא קִי"ל דְּכָל מְקוֹם בְּבַה"כ"נ יֵשׁ לוֹ שְׁעָבוֹד וְקִנְיָן בְּדֶרֶךְ שְׁבַבָּה"כ"נ עַד הַמְּקוֹם וְכִדְקִי"ל בַּח"מ ס' ק"ס"ב שְׁיִכּוֹל לְמַחֲוֹת שְׁלֵא יִרְבוּ וַיִּדְחֲקוּ הַדֶּרֶךְ ע"ש.

וְכִדְאִיתָא בְּנִדְרִים מ"ז שְׁבִית הַפְּנֹסֶת מִשְׁוֹתָף לְכֹלָם. וְהִנֵּה מְקוֹמוֹת הַסְּמוּכִין הַדֶּרֶךְ מִשְׁוֹתָף לְכֹלָם וְכִדְאִיתָא הֵתָם.

וּא"כ נָהִי דְאִינוּ שְׁוֹתָף בְּגוֹף הַמְּקוֹם אֲבָל הָא הָוִי שְׁוֹתָף בְּדֶרֶךְ. וְרַק שִׁ"ל שְׁבַמְקוֹמוֹת הַפְּנוּיִים שְׁבַבָּה"כ"נ מִשְׁוֹתָף לְכָל בְּנֵי הָעִיר.

וְכִידּוּעַ שְׁכָל מִי שְׁאִין לוֹ מְקוֹם מִיְיָחֵד עוֹמֵד בְּמְקוֹם הַפְּנוּי וְאִין מְכָלִים דְּבָר. וְכַעֲיֵן זֶה פֶּתַב בְּשׁו"ת צ"צ ס' צ"ד ע"ש.

וְלִזְנָה אִף שְׁלִבְעַל הַמְּקוֹם יֵשׁ שְׁעָבוֹד יוֹתֵר שֵׁם לִילָף דֶּרֶךְ שֵׁם וַיִּכּוֹל לְדַחֲוֹת אֶת הָעוֹמֵד בְּאַמְצַע בְּשַׁעָה שְׁצָרִיף לִילָף לְמְקוֹמוֹ. אֲבָל גּוֹף הַמְּקוֹם מִשְׁוֹתָף לְכֹלָם כְּנ"ל.

וְגַם לְקוֹנֵה הַזֶּה יֵשׁ חֵלֶק בּוֹ וְעַמְש"ל ס' ס"ד בְּזֶה בַּס"ד. וּמ"מ לֹא מְקַרֵּי הַקּוֹנֵה שְׁוֹתָף עַד שְׁלֵא יוּכַל הַמְצָרָן לְסַלְקוֹ.

כִּי אִינוּ קוֹנֵה רַק הַמְּקוֹם. וּבְדֶרֶךְ אִינוּ קִנְיָן רַק תּוֹסֶפֶת שְׁעָבוֹד עַל חֵלֶק שֵׁיֵשׁ בְּמְקוֹם הַפְּנוּי לְכ"א מְבַנֵּי הָעִיר: וְלִפִּי"ז יֵשׁ לְדוֹן שְׁאֵם בָּא אֶחָד מֵעִיר אַחֲרַת לְקִנּוֹת מְקוֹם בְּבַה"כ"נ.

יְכוֹל אֶחָד מְבַנֵּי הָעִיר לְסַלְקוֹ כְּדִין שְׁוֹתָף. וּבְשַׁלְמָא בְּבַה"כ"נ שֶׁל כְּרָפִים דְּאִמְרִינֵן שֵׁיֵשׁ לְכו"ע חֵלֶק בּוֹ וְכִדְאִיתָא בְּמַגִּילָה כ"ו וְע"ש בְּרַש"י.

וּבְתוֹס' פֶּתְבוּ ב' טְעָמִים אֲשֶׁר לְפִיָּהֶם אִין שֵׁיֵף אֲצִלְיָנוּ שְׁכָל עִיר בּוֹנֵה מִשְׁלָהֶם וְהָרִי הוּא שְׁלָהֶם. רַק לְפִירַש"י מִשְׁמַע שְׁבוֹנִים אוֹתוֹ ע"ד כָּל הָעוֹלָם.

וְעַב"י או"ח ס' קנ"ג וּבְמִשְׁבָּצוֹת שֵׁם סק"ו וְאִכְמ"ל בְּזֶה. אֲבָל עַכ"פ בְּעֵינֵי רֹת קְטֻנוֹת הַזֶּה מְקוֹם לוֹמַר כֵּן.

וְנִרְאֶה דְּכִינּוֹן שֶׁהוּא קוֹנֵה שֵׁם מְקוֹם בְּנִדְאֵי רוּצָה לְקַבּוֹעַ שֵׁם דִּירְתוֹ. וְזֶה נִדְאֵי אִף בְּעֵינֵי רֹת קְטֻנוֹת בּוֹנִים בַּה"כ"נ אֲדַעְתָּא שְׁכָל מִי שְׁיִקְבַּע שֵׁם דִּירְתוֹ? הָא לוֹ רְשׁוֹת לְעַמּוֹד בְּבִיח"כ"נ בְּמְקוֹמוֹת הַפְּנוּיִים וְכִידּוּעַ וְלֹא מְצִינּוּ שְׁיִמְחוּ ע"ז.

וּא"כ שׁוֹב יֵשׁ לוֹ חֵלֶק כְּכֵן עִיר: .

(יא) וַיּוֹתֵר נִרְאֶה דְּכָל כַּה"ג לֹא מְקַרֵּי שְׁוֹתָף. וְאִטּוּ מִי שְׁיִקְנֶה בֵּית בְּמְבוּי שְׁאִינוּ מְפֻלְשׁ.

יּוּכַל כֵּן מְבוּי הַהוּא לְסַלְקוֹ מִצַּד שְׁהַמְבוּי שֶׁהוּא הַדֶּרֶךְ לְבוֹא לְבֵיתָם מִשְׁוֹתָף לְשִׁנְיָהֶם [דְּבַמְבוּי מְפֻלְשׁ מִשְׁוֹתָף לְכָל בְּנֵי הָעִיר. מִשָּׂא"כ בְּאִינוּ מְפֻלְשׁ כְּדְאִיתָא בַּב"ב י"ב] וְכ"ש אִם הַקּוֹנֵה מֵעִיר אַחֲרַת.

ועכצ"ל דשנתף בעי דוקא שישיש לו חלק בגוף הדבר הנמכר. ולזה אמרינן דהוי ישר וטוב שיקנה פולו ולא יצטרף לחלוק תמיד עם שנתפו.

אבל לא במה שישיש לו שם שעבוד לדבר ודריסת הרגל והרי אף בעליה שע"ג בית כ' הפוסקים בסע"פ נ"א דלא מקרי שנתף ועיין מהרי"ט סי' ס"ח חחו"מ. ונראה דאף כשנתף בקרקעות אחרות או סחורה.

שישיש לו ג"כ זכות כדאיתא בש"ס ובסי' קע"ה סמ"ט. ג"כ לא מקרי זה.

ואטו פינן שהרה"ר משנתף לכל יקראו פולם שנתפים ושותף לא מקרי רק בחפץ מיוחד שעוסקים בו ומשתמשים בו וזה ברור. שוב מצאתי אחר פתבי כ"ז בשו"ת רעק"א סי' ק"מ שכתב בהדיא דשנתף בדבר לא מקרי שנתף.

ומייתי ראיה מהא דעליה ובית שהזכרנו. ות"ל שפוננתי לדעתו הק': סימן צו להרה"ג הג"ל בעובדא שבסי' הקודם.

א) ומה שטוען משום פגם משפחה. הנה הרמ"א פתב בסע"פ נ"ג שהפל לפי הענין שאם יש בזה פג"מ כגון שיושבין משפחות משפחות לבד יש לדון כסברא ראשונה וכמו"ש לענין מוכר קברו וכו' לכל פיוצא בזה עכ"ל.

ויש להסתפק אם פוננתו שמנהג המקום לישוב משפחות משפחות לבד. או פוננתו שפל שגזדמן שישבו בני משפחה אחת יחד ומכר אחד מקומו יש בזה פגם משפחה.

וממקום שגלמד משמע דבעי שיהיה מנהג המקום כמו מוכר קברו שיהיה אז מנהגם לקבור כל משפחה לבד פידוע. וכ"נ ל' רמ"א שכתב כגון שיושבין.

ול' המרדכי פ' המוכר פירות. כ' ראב"ה דה"ה דא"י למפור וליתן מקום אבותיו בבהכ"נ מיהו הדמים יחזירו בני משפחה בין בבהמ"ד בין בקבר שלא יפסיד הלוקח ורב האי גאון כתב שמכירתו מכירה עכ"ל.

נראה מזה דהוי דומיא דקבר דמתזירין הדמים כדי לקבור המוכר שם. כדאיתא בש"ס קוברים אותו בע"כ.

וה"נ במקום בבה"כ מסלקים הלוקח כדי שיעמוד עליו המוכר כמו שעמד עד פה. ולא לקחתו לעצמם: ב) אכן הרשב"ם פ"י בדף ק' ב' גנאי הוא להם שאין לקרובים מקום קבורה וכו'.

ובכתובות פ"ד ע"א פרש"י גנאי הוא להם שיהיו אחרים נקברים עמם והם יקברו בקבורת אחרים. מזה נראה שאין הקפידא על קבורת המוכר דוקא רק בשביל כל בני משפחה.

ודקאמר בש"ס קוברים אותו בע"כ. צ"ל לפ"ז דלרבותא נקיט שאף בשביל קבורת המוכר בעצמו יכולים לבטל המכירה.

אף שבעצמו לא הקפיד ע"ז. והתוס' בבכורות נ"ב ע"ב הקשו דליפוט מהכא דהאומר אל תקברוני אין שומעין לו.

ולפמ"ש לא מוכח מידי. דהכא לוקחין אותו מן הלוקח בשביל המשפחה וממילא יכולים לקבור המוכר שם.

דהא אם הנה הלוקח נותן במתנה לקבור המוכר שם ודאי שרי. דהא לא צוה דוקא שלא יקברוהו שם.

ואולי זהו פנונתם בתירוץ שם. ובתוס' סנהדרין מ"ו ע"ב מבואר יותר פן.

והנה לפי רשב"ם נראה שאם א' מבני המשפחה מכר רק חלקו בקבר אין בזה פג"מ פיון שישאר מקום קבורה ליתר בני משפחה. אבל לפירש"י דקפדי שלא יקברו אחרים עמהם.

א"כ יוכלו לסלקו וכ"כ הנ"י להדיא הטעם שלא יקברו אחרים עמהם. וכתב שאף אם מכר אחד חלקו ג"כ קוברים בע"כ ע"ש והיגו כמ"ש בס"ד.

ויותר נראה דגם פנונת הרשב"ם פן שאין להם מקום קבורה מיוחד להם לבד. ומה שפייס רש"י והם יקברו בקבורת אחרים נראה הפנונה שאף שהלוקח לא ירצה לקבור שם כלל.

ככ"ז מסלקים אותו. דמ"מ גנאי שיקברו בקבורות אחרים.

וגם אפשר דנקיט לה לטעם על שקוברים את המוכר בע"כ. אף שבעצמו לא הקפיד מ"מ יש בזה פג"מ.

ואפתי קשה דהא יכולים לקנות ביה"ק מיוחד ולא יהי בקבורות אחרים. ואולי צ"ל בקבורות אחר.

והפנונה פדאיתא בירושלמי פ' מי שהפך שערכ לאדם לנוח אצל אבותיו. וכמפורש בתורה ושכבתי עם אבותי וקברתני בקבורתם.

ומ"מ בשביל זה לחוד לא היו מתקנים אי לא דאיכא נמי פג"מ וגנאי: ג) ונראה דבזה אין שום זמן מוגבל. ואף אחר כמה שנים מסלקים אותו.

שכ"נ לשון הש"ס באים בני משפחה וקוברים אותו בע"כ. משמע על שעת מיתה ממש אף שמת הרבה אחר המכר.

וצ"ל שכן היתה התקנה עיין רשב"ם שם ואפשר הטעם דהוי פשל רבים דמאן פייס ומאן שביק בב"ב ס' ע"א. וכדאמרינו בכתובות מ"א דאף דניחא לבני משפחה א"א דליכא חד במדה"י דלא ניחא ליה.

ואף רבנו לא פליגי שם רק משום דמ"מ מתחייב ממון בהודאתו ע"ש. אבל בעלמא מודו דלא שייך מחילה בפג"מ.

ובב"ק צ"ג איתא דאין מוחל על אברים שלו משום פג"מ וכ' בשטמ"ק בשם הראב"ד לא כל הימנו שימחול. א"נ פיון דאיכא פג"מ לעולם אינו מוחל אע"פ שא"ל ע"מ לפטור עכ"ל.

וצ"ל דתלוי ב' פירושו בפלוגתא דר"ש ורבנן בכתובות מ"א. דלר"ש אינו מועיל
ניחוחתא דידה ולרבנן מועיל.

ולדידהו צ"ל כתי' שני דלעולם אינו מוחל. ונראה שהפגם שם הוא מה שלא ישלם לו.
שנראה עי"ז כבזוי שאין מקפידין על נזקו וצערו ועיין בתוס' שם ואקצר. [ועפמ"ש יש
לנישב מה דק' שם על רבא דאמר שאין מוחל על אבריו.
ופריה מהפני פצעני דאין מוחל על צערו ג"כ. ואשתיק.

א"ל מידי שמיע לה בהא א"ל הכי אמר רב וששת משום פג"מ. ובתר הכי פליג רבא על
ר"א דאמר משום פג"מ.

וקאמר תו משום שאין מוחל על איברים. וכבר הרגישו בזה המפרשים.

ובצדו הוגה ג"כ. ולפמ"ש א"ש שפינן ששמע טעם פג"מ נתישבה הקושיא.

דס"ל דזה שייך רק לר"ש בכתובות שם שאין מועיל מחילתו. וברייתא דהפני פצעני
אתיא פנותיה.

לזה בצער דליכא פגם משפחה כמ"ש בשטמ"ק מהני מחילתו. אבל סתם מתניתין אתיא
ברבנן וצ"ל לדידהו טעמא דאין מוחל על אברים.

ובאמת איה"נ דאף על צערו אינו מוחל. ופליגא על ברייתא זו דאתיא כר"ש.

ואפשר שגם פוננת ר"א בר חמא שהשיב לרבא הכי אמר ר"ש משום פג"מ קאי על
הברייתא. וכן רבא שאלו מידי שמיע לה בהא הפנונה על הקושיא מהברייתא.

ולזה בטר הכי מייתי דרב אושעיא אמר משום פג"מ ופליג עם רבא. ולא מייתי דרב
ששת.

ואי משום שפבר נזכר. הלא גם רבא פבר נזכר.

אבל לפמ"ש א"ש דר"ש קאי על הברייתא. ור"א על המשנה.

ולזה פסקו הרי"ף והרא"ש כר' יוחנן ולא פברא. משום דברייתא דהפני פצעני אתיא
פנותיה.

אבל אידך ברייתא דמייתי תנ"ה לר"י. ל"ק לרבא פמוכן.

ורק דמייתי דתנינן לסברא דהו פלאו ולא פהו. ולפלא על הרמב"ם פ"ה מה' חובל ומזיק
שלא ביאר דין הפני פצעני.

ואולי סמך עמ"ש שאין אדם רוצה בכך. וגם כתב סתם נזקי גופו ע"ש וממילא מוכן
שגם הפני בכלל [נדחוק] ונראה שאם פבר קבר הלוקח אחד ממשפחתו שם.

פבר החזיק ולא יוכלו לחזור בהם. דכיון שא"א להוציא א"כ תו הו"ל פג"מ ללוקח.

ואף דחזינו דניחא ליה בקבורת אחר. מ"מ גם פגמם לא יתקון לגמרי.

כיון שפבר נקבר אחר בקבורתם. וצ"ע בזה למעשה: ד) והמל"מ פ"ו מה"א ה"י הביא
מחלוקת הפוסקים אי בעונה מקרי מתנה על מה שכתוב בתורה.

וְרַשׁ"י פִּי הַטַּעַם דְּעוֹנָה הָוֵי צַעַר הַגּוֹף וְלֹא נִיתֵן לְמַחֲיֵלָה. וְעַ"ז הַקִּשָּׁה מִב"ק צ"ג דְּאַף
עַל רֵאשִׁי אַבְרָהִים מוֹחֵל וְאַף לְמ"ד שָׁם שְׁאִינוּ מוֹחֵל מ"מ עַל צַעַר לְחוּד נִמְחָל.

וּלְפַמ"ש דַּמ"ד אֵין מוֹחֵל עַל רֵאשִׁי אַבְרָהִים ה"ה בְּצַעַר אֵינוּ מוֹחֵל וְכַמְפוֹרֶשׁ בְּסוּגְיָא שָׁם
כַּב"ק ע"ש. וּבְרִייתָא דְהַפְנֵי פְּצַעְנֵי ס"ל דְּגַם בְּרֵאשִׁי אַבְרָהִים מוֹחֵל.

וְרַק מְשׁוּם פַּג"מ. א"כ א"ש דְּהָוֵי פְּלוּגְתָא בְּזָה וְאַתְיָא סוּגְיָא דַּע"מ שְׁאֵין לָהּ עָלֵי שְׁאָר
פְּסוּת וְעוֹנָה כַּמ"ד דְּאֵין מוֹחֵל עַל רֵאשִׁי אַבְרָהִים וְה"ה עַל צַעַר.

אֲדָה רַשׁ"י בְּעַצְמוֹ פִּי בַב"ק שָׁם דְּלִרְבָּא מוֹחֵל עַל צַעְרוֹ ע"ש וְאַקְצָר: וְהַמַּל"מ שָׁם הַקִּשָּׁה
מִהִירוּשַׁלְמֵי דַּפ"ק דְּקִדּוּשֵׁין ה"ב. דְּאֵיתָא שָׁם דְּרַבְּנָן ס"ל שְׁהַמְתָּנָה שְׁלֵא יִיעַדְנָה הָוֵי מִתְּנָה
עַמ"ש בַּתוֹרָה.

וְקָאָמַר שָׁם מְשׁוּם דְּהָוֵי תְּנָאֵי גוּף. וּמִקְשָׁה דְּהָא עוֹנָה הָוֵי ג"כ תְּנָאֵי גוּף וּמְקַדָּשׁ ע"מ שְׁלֵא
יְהֵא עָלָיו שְׁכוּ"ע תְּנָאוֹ קַיִים.

וְקָאָמַר תַּפְתֵּר בְּקִטְנָה. וְפִי שָׁם הַק"ע דְּרַק בְּקִטְנָה תְּנָאוֹ קַיִים מְשׁוּם שְׁאִינָה בַת בִּיאַה
וְאֵין לָהּ צַעַר הַגּוֹף מְזָה.

וּמְבוֹאָר דְּבַגְדוּלָה תְּנָאוֹ בְּטַל וְנִשְׁאָר בְּקוֹשְׁיָא. וּבְאַמַּת קוֹ' זוֹ אֵינָה עַל הַפּוֹסְקִים רַק עַל
הִירוּשַׁלְמֵי גוּפָא.

דַּבְּסַפ"ז דַּב"מ סָתַם דְּרַק ע"מ שְׁלֵא תְּהֵא זְקוּקָה לִיבָם תְּנָאוֹ בְּטַל. וּבְאַמַּת גוּף דְּבָרֵי
הִירוּשַׁלְמֵי מִתְּמוּהָ.

דְּמָה בְּכַף שְׁהֵיא עֵתָה קִטְנָה וְאֵין לָהּ צַעַר דְּהָא מִתְּנָה עֵמָה אַף עַל יְמֵי גְדוּלְתָהּ. וְצ"ל
דַּמ"מ עֲכָשְׁוֹ אֵינָה מְרַגְשָׁת בְּצַעְרָה אֲבָל ז"א.

וְגַם דְּהָא בְּקִטְנָה אֲבִיָּה מְקַדָּשָׁה וְהוּא יוֹדַע בְּצַעְרָה. וּבְאַמַּת עַפ"ז יֵשׁ לְפָרֶשׁ כְּפִשׁוּטוֹ
דְּבַקְטָנָה שְׁהָאָב מְקַדָּשָׁה.

לֹא מְקַרֵי עוֹנָה תְּנָאֵי הַגּוֹף כָּלָל. כִּינּוּן שְׁאִינוּ נוֹגַע לְגוּף הַמְּוִתָּנָה דְּהִינּוּ הָאָב רַק לְגוּפָהּ.
אֲבָל בְּיַעוּד אַף שְׁהָאָב מִתְּנָה עַל בַּתוֹ. אֲבָל הַמְּוִתָּנָה הוּא הָאָדוֹן וְנוֹגַע לְגוּפוֹ.

אֲבָל מ"מ דְּבָרֵי הִירוּשַׁלְמֵי קָשִׁים אֶהְדְּדֵי כַּנ"ל. וְעו"ק דְּלִשׁוֹן הִירוּשַׁלְמֵי נוֹשֵׂא אֲדָם אִשָּׁה
וּמִתְּנָה עֵמָה מְשַׁמַּע דְּאֵינְרֵי בְּגְדוּלָה וּמִתְּנָה עֵמָה וְלֹא עִם אֲבִיָּה: ה) וְהַנְּרָאָה בְּזָה דְּהִנְיָה
הִירוּשַׁלְמֵי שָׁם מִקְשָׁה עַל ר"מ דְּהָא הָוֵי מִתְּנָה עַמ"ש בַּתוֹרָה.

וּמִשְׁנֵי דְּהָוֵי תְּנָאֵי שְׁאֲפָשֶׁר לְקַיְיְמוֹ בְּסוּף. וְל"ל לְרַבְּנָן תְּנָאֵי שְׁאֲפָשֶׁר לְקַיְיְמוֹ בְּסוּפוֹ אֵית
לִוְן תְּנֵי מְמוֹן וְזָה תְּנָאֵי גוּף הוּא.

וְהָא תְּנֵי נוֹשֵׂא וְכו' וְעוֹנָה לֹא תְּנֵי הַגּוֹף הוּא. אַרְחַב"א תַּפְתֵּר בְּקִטְנָה.

וְפִי הַמְּפָרְשִׁים אֲפָשֶׁר לְקַיְיְמוֹ בְּסוּפוֹ שְׁאֲפָשֶׁר שְׁלֵא יִיעַדְנָה. וְקָשָׁה דְּהָא מ"מ הָוֵי מְצָנָה
לְיִיעַד כְּדַתְּנֵן בְּכוֹרוֹת י"ג מְצָנַת יַעֲיָדָה קוֹדֵם לְפָדְיָה.

וְצ"ל כִּינּוּן דְּהָוֵי רַק מְצָנָה בְּעֵלְמָא וְלֹא חַיִּיב גְּמוּר לֹא הָוֵי מִתְּנָה עַמ"ש"ב. וּמְצָאֵתִי בְּנוֹע"י
פ"ו דְּדַמֵּי שְׁדַקְדַּק בְּאַמַּת מְכָאן דַּבְכָה"ג לֹא הָוֵי מַעַמ"ש"ב.

והקנשה מזה על הפר"ח שכ' במתנה ע"מ שפתחלוץ דהוי מתנה עמש"ב ע"ש. אבל זה דחוק לענ"ד דכיון דהוי מצנה מה"ת ליעד ודאי מאן דמתנה לבטלה הוי מעמש"ב.

וכ"נ פשוט דעת חכמים בש"ס דילן שאינו מזכיר כלל חילוק זה. ולר"מ הוי גזה"כ.

רק יש לומר דמהקא גילף לעלמא: ונראה הפנונה פועין דאמרינן בכתובות מ' היכא דאי בעיא אמרה לא בעינא ליה לא דחי העשה כלל ע"ש. וה"ה הקא פייעוד קי"ל בדרף י"ט בקדושין וכן בירושלמי דבעינן מדעתה.

וכ' הכ"מ פ"ד מה"ע דהיינו שתתרכזה. והמל"מ תמה עליו דמנ"ל זה דהא התוס' פתבו בדרף ה' שא"צ רצונה רק שיודיענה.

אבל לפענ"ד צדקו דברי הכ"מ. דרש"י פי' כן שתקבל על עצמה ע"ש.

והיינו שתתרכזה. וכ"נ לשון הרמב"ם שם שכ' אע"פ שפבר קיבל אביה מעותיה וכו' ע"ש.

מבואר הפנונה שאף שכל קטנה מתקדשת בע"כ בקבלת אביה. בכ"ז הקא צריף דעתה. ועל ידיעה אין שייף רבותא זו פמוכו: ו) והיינו דקאמר הירושלמי דיייעוד הוי תנאי שאפשר לקיימו בסופו. פי' שאין הכרח שיבטל המ"ע דהא אפשר שתאמר לא בעינא ליה.

וממילא ליתא לעשה דיייעוד דבעינן מדעתה. וא"כ אין התנאי מבטל המ"ע בהקלט.

ולרבנן בעי לחלק בין ממון לגוף דס"ד דממון גיפתו למחילה. וכבר פתב הר"ן בשם הרא"ה וש"פ שיכולה למחול לו מזונותיה לעולם ועיין אהע"ז סי' ע"א וסי' פ'.

ולזה מקרי אפשר לקיימו בסופו שתמחול לו אחר הנשואין שארה וכסותה. ולזה לא הוי מעמש"ב.

אבל בתנאי שבגוף דבצער הגוף ודאי יכול לחזור בו אם א"ל הפני פצעני ואף שפבר התחיל להפכות. וה"נ אם מחלה עונתה לעולם בכ"ז יכולה לחזור מתי שתרכזה.

דמניעת עונה הוי צער הגוף כפרש"י בכתובות נ"ו וכמה דוכתי. וכן איתא בש"ס ביומא ע"ו דמקרי עיוני ע"ש באנרף.

וכיון שתחזור חלה עליו מ"ע דעונה. וא"כ לא מקרי זה אפשר לקיימו בסופו.

הכי ס"ד דהירושלמי. וכ"כ המל"מ שם פ"ו מה"א הל"י דלרש"י וש"פ יכולה לחזור בעונה ולא במזונות וכסות.

ע"ש שפדמה לנזקין כמו"ש. אף שיש לחלק דשאני הקא שעיקר מה שנקרא שמצער אותה.

הוא מצד חיובו לה במצות עונה. אבל פיון שמחלה לו שוב אינה יכולה לחזור.

פי פיון שאין לה עליו שעבוד הגוף. שוב אין עליו איסור בשביל צערה.

דאטו מי שיימנע מחבירו איזה עונג שיכול לגרום לו בגופו. מקרי זה מצער את חבירו.

ואף אם תבירו מצטער ע"ז. וכעין דאמרינן בכתובות ו' איבעיא ליה ליתובי דעתיה: גש לחלק דאף ש"יכולה לחזור בה.

מ"מ כל זמן שלא ז) ועוד תורה בה הוא פטור. וא"כ הני אפ"ש לקיימו בסופו כמוש"ל. מ"מ ס"ד דהירושלמי דלרבנן לא מקרי אפ"ש לקיימו רק ש"יכולה למחול לעולם ולומר הריני פאלו התקבלתי. ובזה מיןשב קו' המל"מ על שיטת רש"י שפי' משום צערא דגופא מהא דב"ק צ"ג.

די"ל שפוננת רש"י פהירושלמי שפנין שהוא צער הגוף יכולה לחזור. וממילא אינו יכול להתנות.

דתנאי הני כמחילה לעולם וזה א"א לקיימו בסופו פנ"ל. ומקשה הירושלמי דמשמעו דהברייתא שתנאו קניינים אף בעונה.

ומשני תפטר בקטנה. פי' הא דאמרינן דתנאו בטל משפחת לה בקטנה שהאב מקדשה ומתנה.

ובו לא הני סופו לקניינים דלא אפ"ש שהאב מחול א"כ על חיוב עונה שאין זה בידו כלל א"כ. אבל בדבר שבקניינים גם האב יכול להתנות.

דבידו לזונה א"כ ולהלבישה ולפטור הבעל ע"ז מחיובו. ולזה יוכל להתנות גם עתה על זה דמקרי סופו לקניינים.

אבל בדבר שבגוף לא שייך כלל. ויותר נראה דגם בשאר וכסות לא יועיל תנאי האב פנין שאח"כ אין לו שייכות בה.

ואם היינו מגיחים תפטר בגדולה הנה נכון מאד דקאי תפטר על הברייתא דשכו"ע. אף קשה להגיה כ"כ וצ"ל כמו"ש.

ולזה ס"ל לרבנן ביעוד דהני מתנה עמ"ש בתורה. לפי שהאב הוא המתנה.

ואח"כ א"צ דעתו כלל כשרוצה האדון ליעדה. וא"כ אינו בידו כלל ולא מקרי סופו לקיימו רק כשתלוי ביד המתנה וכמש"ל.

ור"מ סבר פנין שיעוד הוא בעודה קטנה וצריף דעתה. מקרי בידו לפי שדעתה תלוי בדעת אביה ותשמע בקולו.

ועוי"ל דר"מ ס"ל כר' יוסי בר"י בקדושין י"ט ע"ב דס"ל שאם קידשה אביה לאחר שחוק באדון ואין יכול ליעדה עוד ע"ש. וא"כ שפיר ביד האב להפקיע היעוד ממנו.

ורבנן י"ל דס"ל לרבנן דריב"י. וי"ל שלזה מיייתי פלוגתא דריב"י ורבנן ופלוגתא דר"מ ורבנן זאח"ז בבבלי וכן בירושלמי ע"ש.

ואף לריב"י וכן לפי מה דאיתא בירושלמי שם שאם השיאה כו"ע מודו ששחוק באדון [והרמב"ם לא הביא זה. ונראה דעתו שהבבלי חולק ע"ז ויש להאריף בזה ואכ"מ.

והמפרשים לא הרגישו בזה כלל] מ"מ י"ל דס"ל לרבנן דר"מ דלא מקרי בידו כ"כ. שהרי תלוי ביד אחרים שימצא איש שיקדש אותה.

וכדאי תא בקדושין ס"ד ע"א דלא מקרי בידו לקדשה משום דלא מצי לקדשה בע"כ
דגברא ע"ש. אף שיש לחלק: עכ"פ לפ"ז מנישבים שפיר דברי הירושלמי.

דבגדולה שפיר מתנה עמה גם בעונה. ולהכי לא משפח בספ"ז דב"מ דליהוי מעמש"ב
רק בע"מ שלא תהא זקוקה ליבם.

משום דאיירי בגדולה וכנ"ל: ח) ולכאורה י"ל כפשוטו דלהכי בקטנה תנאו בטל בתנאי
הגוף. משום דאמרין בב"ק פ"ז דצערא דגופה לא אקני ליה רחמנא לאב.

ולזה א"י אביה להתנות ע"ז. אבל ז"א דרב דמי תשלומין מצערה לא אקנו לאב לפי
שאין יכול לחבול בה ע"ש.

אבל הצער שע"י קדושין ודאי הפל שנייה לו כדאי תא שם דאי בעי מסר לה למנוול ומנה
שחין. וכן במניעת עונה אי בעי מסר לה לסריס חמה וכדומה.

ומכש"כ בתנאי ייעוד שיכול לקדשה לאחר וכמוש"ל. ולזה צ"ל כמוש"ל.

וגם הא פצעה בפניה קיי"ל דשייך לאב ע"ש בב"ק שם ט) וברמב"ם ספכ"ד מה"מ כתב
המוכר קברו וכו' באין בני משפחה וקוברין שם בע"כ משום פג"מ. ונותנין דמי הקבר
שקברו בו ללוקח אע"פ שלא פירש עכ"ל.

וכ"ה הלשון בטושו"ע חו"מ סי' רי"ז. נראה מזה פדעת הנמ"י שזה זכרנו דאף אחד מבני
המשפחה שמכר חלקו מסלקים הלוקח.

רק שבטושו"ע הל' וקוברין אותו בע"כ וכו' דמי הקבר שקוברין אותו בה. משמע דקאי
על המוכר.

וברמב"ם משמע דקאי אף על שאר בני משפחה וכמוש"ל לדעת רש"י ורשב"ם. ונראה
דגם הטוש"ע לא פליגי על הרמב"ם בזה.

רק דנקטו בזה לשון הגמרא דאיירי במוכר לרבותא כמוש"ל. והרמב"ם כ' סתם שכולל
הכל.

משום דגם בשאר בני משפחה יש ג"כ רבותא כמוש"ל. ואולי י"ל עוד דקוברין אותו
מפרש דקאי על איזה מת שאירע במשפחה.

ומנישב קו' התוס' דבכורות נ"ב שהבאנו. ומצאתי בתה"א להרמב"ן בענין הקבורה
שתיגרע על קו' התוס' כמוש"ל דפג"מ שאני.

ותירע עוד דהכא גם יורשיו ובני משפחה נספדין ואיפא פג"מ. והובא דבריו בב"י ושא"ד
סי' שס"ו ביו"ד.

ותירוע זה צ"ע דמשמע דגם אם מכר רק קברו ג"כ מסלקין אותו וכמש"ל בשם הנ"י.
וצ"ל פונתו דמ"מ הביה"ק משותף לכולם.

וידוע שאין שותף יכול למפור חלקו רק למי שאין היזק ממנו לשותף השני. וכמבואר
בסי' קנ"ד ס"ב ובסמ"ע שם שאין יכול להרבות דיורים.

ואף שהט"ז חולק וס"ל ד'יכול למכור לרבים. לענ"ד צ"ע בדבריו דאיהו יכול זה דהא
מצי אמר אדעתא דהכי לא גשתתפתי עמך.

ומצאתי בנתיבות שם שהכריע ג"כ כהסמ"ע בזה. והא דאיתא במרדכי הובא בסי' קע"א
ס"ג שמכר שותף אחד חלקו לשנים.

י"ל דאיגרי בהסכמת שותף השני. או שלא ישמשו יחד רק זה שנה וזה שנה וז"ב.

ועכ"פ י"ל שדין גמור הוא דכיון דמקום ההספד והקבורה משותף לכולם. אדעתא דהכי
גשתתפו שלא ימכור אחד את חלקו לאחר.

כי עיקר השותפות הוא שלא יקברו אחרים עמהם פנ"ל. ולפ"ז צ"ע מ"ש הרשב"ם ק'
ע"ב דתקנת חכמים הוא.

וגם דא"כ יוכלו בני משפחה לכוף המוכר להחזיר הדמים. וכ"נ באמת במסכת שמחות
פ' י"ד דאיתא שם המוכר קברו לא עשה פלום.

משמע שבטל המכר לגמרי. ונראה דבאמת אם היו באים לדון תיכף עם המוכר שאין
בכוחו למכור.

נדאי טענתם טענה. רק חכמים תקנו משום פג"מ שאף אם שתקו אז.

מ"מ יכולים לבטלו לאחר זמן. וכמוש"ל בזה דדנו בזה פדין רבים דלא מהני מחילה.

ולזה כתב הרמב"ן דמ"מ התקנה לאח"כ היא כעין דינא דמעיקרא. דטעם הסילוק היא
מצד שותפתם פנ"ל: ונראה דהכא גם הט"ז מודה.

דאומדנא מוכחת היא דאדעתא דהכי גשתתפו שיהיו קבורים במקום אחד פנ"ל. שבשביל
זה הנה מנהגם ליחד בה"ק לכל משפחה ומשפחה לבד: י) ובתוס' פתובות פ"ד הוכיחו
דהא דקאמר ר"י בן ברוקא דהבעל מחזיר ביה"ק שהורישתו אשתו משום פג"מ ומחזירין
הדמים לו.

היינו ביובל. והקשו דפג"מ איכא גם מקמי יובל.

ותירצו דביובל שכל השדות חוזרים [פן הגיה בתוי"ט] וזו לא תחזור הני פג"מ. והוא
תמוה דהא גבי מוכר קברו אמרינן שתיכף יוכלו לסלקו.

ומצאתי בשטמ"ק בשם ריטב"א שהסביר. דכיון דבא ליזו בתורת ירושה ולא בתורת
מכר.

אין פגם רק כשייחלט בידו אף ביובל ע"ש. ועכ"פ מבואר דאף לאחר זמן יוכלו לסלקו
משום תקנת חכמים כמ"ש.

והא דלא יבטלו ירושתו בטענת שותפות הנ"ל. י"ל דכיון ששתקו בשעה שהכניסה לו
הביה"ק מחלו וכמ"ש"ל.

ויותר נראה דמשמע לשון הש"ס שכל הביה"ק הוא שלה. רק שנתנה רשות מכר לבני
משפחה ליקבר שם.

וכ"נ ל' הורישתו ביה"ק ע"ש. וע"ש בשטמ"ק שדעת הר"ב ראשונים דמתזיר הביה"ק אף קודם היובל.

ונתבאר שם דעכ"פ אסור לו לקבור מתו אף עד היובל. ועיין בהפלאה בזה ואכמ"ל בזה: (א) ועפמ"ל מ'נשב מה שק"ל טובא לפמ"ש הר"ב"ה ללמוד מקומות בהכ"נ מביה"ק.

וכ"פ הר"מ"א כמ"ל. וכ"כ הנ"י פ' המוכר פירות בשם הרי"ב"א ללמוד מפאן שיוכלו בגי משפחה למחות לכתחילה שלא ישא אשה שאינה הגונה.

והובא ברמ"א אהע"ז סי' ב' ס"א וכן משמע קצת בכתובות כ"ח ע"ב. אלא ס"ל דמדמינן בפג"מ זה לזה.

ולפי"ז ק' דבקדושין י"ח ע"א איתא שנפוף לאב לפדות את בתו שמכרה משום פג"מ. וכ"פ הרמב"ם בפ"ד מה"ע פ"ב.

וא"כ ה"נ נפוף למוכר להחזיר הדמים ללוקח ולבטל המכר מקברו משום פג"מ. אבל לפמ"ש א"ש דתיקף אחר המכירה לא מיירי הקא.

דשם בלא"ה המכר בטל מצד שותפות כמוש"ל. רק אח"כ אנו דנים.

ואז תלוי רק בבג"י משפחה דלמוכר מחלו כבר טענתם עליו בשתיקתם. אבל באמת ז"א דכבר בארנו דבזה לא מהגי מה ששתק.

וגם דא"כ נימא דבאמה העבריה אם שתקו המשפחה תיקף במכירתה. שוב לא יוכלו לכופו לאב.

וזה לא מצינו. דמפדין בע"כ משמע בכל זמן: (ב) ולזה נראה דהראב"ה ונ"י בשם רי"ב"א ס"ל כפי' התוס' בקדושין י"ח שפרשו דלא קאמר שנפוף לאב רק שבג"י משפחה יפדיה משלהם בע"כ דאב שיתחייב לזונה עי"ז ע"ש.

הרי מבואר שלעצמו שאינו מקפיד על כבודו אין לכוף. ולכאורה צ"ע דלמה נפוף לבג"י משפחה ולא לו.

נאטו הוא אינו מאותה משפחה. ונראה דבבנשת דפג"מ הם פולם שותפין.

ולזה פינו שנתורה זכתה לו למפור בתו וליטול כספה. שוב אין יכולים אח"כ לכופו רק ליתן חלק בפדיונה כאחד מבג"י המשפחה ולא כל הדמים.

וזו סברא ברורה. וכן מוכח ממ"ש הרי"ב"א בנ"י שם שיעכבו לכתחילה מלישא.

משמע דבדיעבד א"י לכופו להוציא. וקשה מהו דקדושין פנ"ל.

אבל לפמ"ש א"ש דס"ל דאין כופין אותו בזה. פינו שמו הדיו מותר.

ובלא"ה יש לחלק בין גט למזון ולזה פתב הראב"ה ג"כ שבג"י משפחה יחזירו הדמים. ולא שיכופו למוכר המקום והיגו כמו"ש: ולשיטת רש"י והרמב"ם דמפרשי דכופין לאב.

צ"ל דעתם פדעת רב האי בפרדכי דלא מדמי מקומות בהכ"נ לקבר. וטעמו נראה משום דאין מדמין מסברתו בפג"מ.

כּי אֶפְשֶׁר שִׁיעְרוּ חו"ל דְּרַק בְּקָבֵר יֵשׁ פּג"מ וְלֹא בְּמִקְוֹת בַּהֲכ"נ וְכַדוּמָה. וְכֵן מְסַתְּבֵר דַּא"כ נִתְּמָה תּוֹרַת כּאו"א בְּיָדוֹ שְׂיֵאמַר זֶה לִי פָּגֶם מִשְׁפָּחָה.

וּמִמִּילָא י"ל דְּגַם הַפּג"מ שְׂבִישׁ"ס ג"כ ל"ד לְהִדְדִי. דְּבִפְגָּם גְּדוֹל פְּמַכִּירַת הַבַּת כּוֹפִין הָאָב. וּבְמוֹכַר קָבֵר אֵין כּוֹפִין הַמוֹכֵר. וּבְכַתְּנוּבוֹת פ"ד דְּקָדֵק רַש"י לְפָרֵשׁ בַּע"כ דְּלוֹקֵחַ ע"ש. רַק שִׁי"ל מִשׁוּם דְּאִינְרִי שְׂהַמוֹכֵר מֵת. וּבְשִׁיטַת רַש"י י"ל דַּס"ל פְּהֵרָא בְּיָהּ וּנ"י בְּשֵׁם רִיטְב"א.

וּמִהָא דְּקִדּוּשִׁין לַק"מ דְּשָׁם אֵיתָא בְּבִרְיָתָא ג"כ דְּאִינְהָ נִמְפָּרַת וְנִשְׁנִית. וְהִינּוּ כַר"ש וְכַדְמִסִּיק הֵתֵם בְּסוּגְיָא.

וְלִזְה מוֹקִי אַבְיִי שָׁם אֲלִיבָיָה דַּס"ל בְּכַתְּנוּבוֹת מ"א שְׂאִין שְׂאִין אָדָם יָכוֹל לְזַכּוֹת בְּמַעֲוֹת בְּמָה שְׁעִי"ז יְהִי פָּגֶם לְמִשְׁפַּחְתּוֹ יַעו"ש. וּבְאַרְנוּ מִזְהָ לְמַעְלָה.

וּא"כ ה"נ שְׁפִיר נְכוּף לְאָב לְפָדוּתָהּ מִשׁוּם פּג"מ. אָבֵל לְרַבְּנָן דְּכַתְּנוּבוֹת מ"א וְהָכִי קִי"ל. אֵין לְכוּפּוֹ רַק לְתַת חֵלֶק כְּכֹל בְּנֵי מִשְׁפָּחָה כַּמִּש"ל. וְהָךְ דְּמוֹכֵר קָבֵרוֹ אֶתְיָא בְּרַבְּנָן דְּר"ש וּבְזָה מִינְשָׁב מַה שְׁנִתְקַשְׁשָׁה הַמַּל"מ פ"ד מַה"ע בְּש"ס כְּדַמְקַשְׁשָׁה דְּנְכוּף בַּע"ע. לִישְׁנֵי דְּאֶתְיָא כְּרַבִּי דְּאֵין נִגְאָל בְּקַרוּבִים בְּנִמְכָּר לְיִשְׂרָאֵל. וְנִדְחַק מִשׁוּם דְּסִיפָא ע"כ אֶתְיָא כַר"ש כְּמוֹש"ל.

וּלְפַמ"ש א"ש טְפִי דְּעֵיקָר אֲוִקִימָתָא דְּאַבְיִי הִיא אֲלִיבָא דְּר"ש כְּנ"ל. אָךְ דְּבָרֵי הַמַּל"מ שָׁם הֵם עַל הֶרְמֵב"ם.

וְהֶרְמֵב"ם ע"כ ס"ל דְּאָף לְרַבְּנָן דְּר"ש ס"ל הָכִי מְדַפְּסֵק בְּנ. אָבֵל לְרַש"י י"ל כְּנ"ל: יג) אָבֵל בְּדַעַת הֶרְמֵב"ם דְּמִפְּרֵשׁ בַּע"כ דְּאָב כְּפִשׁוּטוֹ כְּנ"ל וּפְסֵק בְּנ.

ע"כ צ"ל כְּמוֹש"ל דְּלֹא מְדַמִּינָן לְהִדְדִי כָּל פּג"מ. וּבַלַּח"מ כְּתַב דְּהֶרְמֵב"ם ס"ל כְּפִי. הַתּוֹס' שְׁנִכּוּף לְבְנֵי מִשְׁפָּחָה. וְלִזְה מוֹקִי לָהּ כְּר"ש שְׂאִין נִמְפָּרַת וְנִשְׁנִית.

אָבֵל לְאָב כּו"ע מוֹדוֹ שְׁנִכּוּף. וּלְפַמ"ש לְדַעַת הַתּוֹס' אֵין כּוֹפִין לְאָב כְּלָל. וּכ"נ דַּא"כ לִישְׁנֵי הַש"ס בְּאַמַּת דְּמַפְדְּנִן בַּע"כ דְּאָב וְאַתְיָא כְּכו"ע. וַע"כ צ"ל כְּמוֹש"ש.

וּכ"נ דַּעַת תּוֹס' רִי"ד וְרִיטְב"א כְּפִירֵש"י שָׁם. וְגַם הַתּוֹס' כְּתָבוּ רַק בְּלִשׁוֹן שְׂמָא י"ל. וּבְפִסְקֵי תּוֹס' כְּתָבוּ דְּכוּפִין הָאָב לְפָדוּת בְּתוֹ [כַּצ"ל כְּמ"ש הַמַּל"מ שָׁם] וּכ"נ כְּוֹנֵנַת דְּבָרֵיהֶם בְּדָף כ' בְּקִדּוּשִׁין ע"ש. וְהַמַּל"מ נִדְחַק בְּזָה וְהוֹכִיחַ דַּס"ל דְּגַם לְאָב כּוֹפִין.

וּלְפַעַנ"ד כְּמוֹש"ש. וְאַפְשֶׁר לֹאמַר דְּדַעַת רַאבְּנָה דְּאָף לְדַעַת הֶרְמֵב"ם הַנ"ל דְּלֹא מְדַמִּינָן כָּל פּג"מ לְהִדְדִי.

מ"מ בְּמִקְוֹת בַּהֲכ"נ ס"ל דְּדַמִּי מִמֶּשׁ לְקָבֵרוֹ. דְּשָׁם הִיוּ קוֹבְרִין מִשְׁפָּחוֹת מִשְׁפָּחוֹת. וְכֵן כָּאֵן יוֹשְׁבֵין כְּף. וְהַנ"י שְׁלֵמַד לְעַנְנִן אֶשְׁהָ שְׂאִינְהָ הוֹגְנַת בְּשֵׁם הֶרִיטְב"א.

אָף דְּרִיטְב"א מְשַׁמַּע דַּס"ל כְּפִירֵש"י כַּמִּש"ל. מ"מ י"ל מִשׁוּם דְּאֶשְׁכְּחֵן בְּיוֹחַסִין פָּגֶם טְפִי מִבְּשָׂאָר דְּבָרִים.

וכן מצינו ביבמות ק"א שכוּפּין הספּק לעבּוד בּשני משמרות. שלא יוציאו על אחת לעז
שיש בהם אחד פסול יעו"ש.

וגבי קבר מייתי דהוי קו"ח לגבי יוחסין: יד) ונראה שזהו פנונת הרמ"א בסי' קע"ה
שהביא שני הדיעות ואח"כ כתב שבמקום שיושבין משפחות משפחות יש לדון פסברא
הראשונה.

משמע דס"ל דאינהו איירי אף שאין מנהגם פן. והוא תמוה לכאורה פיון שגלמד ממוכר
קברו.

ושם מיירי בכה"ג. ואם רצונו לפסוק פראבגי"ה לגמרי.

הול"ל פן שפברא ראשונה עיקר. ואח"כ לפרש דלא איירי רק בכה"ג.

אבל לפמ"ש נראה דסתימת ל' ראבגי"ה משמע לרמ"א דאיירי אף שאין יושבין משפחות.
דמ"מ איתא פג"מ וכדמצינו בשדה אחרונה שנגאלת לקרובים.

כדאיתא בקדושין כ"א דקאמר שם לקובעו חובה על הקרובים לגאלה. ואף דבשדה ליפא
גבן כ"כ פג"מ.

פי זה הנה בא"י שישב איש תחת גפנו וכו'. אבל במקום בהכ"נ משמע ליה קצת פג"מ.
פי המנהג שם לישב כ"א לפי כבודו משא"כ בשדות [ונראה שזהו טעם סברת בעל
העיטור שהזכרנו בסי' הקודם דקרוב מסלק את הרחוק בשדה. והיינו פועין דין שדה
אחרונה פנ"ל.

ויש לזה יסוד בתורה] וס"ל לראבגי"ה דכל דמסתבר שיש בזה פג"מ יש לנו פח לדון פן.
ולזה הכריע הרמ"א שאין לדון פן למעשה.

רק היכא שדומה ממש למה שמפורש בש"ס. וכגון זה היכא שיושבין משפחות משפחות
פנ"ל.

ומשדה אחרונה אין לדון. דשם הקפידה תורה בא"י שתשאר כל משפחה ושכט על נחלתם.
וכענין שנאסר למכור לצמיתות וכדומה. ומ"מ אין זה הכרעה פדעת רב האי.

לפי שלא נתברר במרדכי טעמו. ואפשר ס"ל לר"ה דאף בכה"ג אין לדון דין פג"מ.

לזה כ"כ הרמ"א להכריע מסברא דנפשיה. וז"ב לענ"ד: טו) ועדיין ק"ל דבקדושין י"ח
אמרינו דכופין למשפחה לפדות.

ובמוכר קברו לא מצינו רק שבני משפחה יכולים לסלקו. אבל לא שגנוף לבני משפחה.
ומה איכפת לן בזה. ורציתי לומר שקצתם רוצים ואז יכולים לכוף עפ"י ב"ד את השאר
שאינם רוצים.

אבל הלשון בש"ס משמע שכוּפּין פולם. ולגירסת רש"י ולה"ר ישעיה שהביא המל"מ
שם דמקשה הש"ס שהמשפחה יכופו לע"ע לפדות עצמו.

א"ש דלא נזכר פלל שיכופו המשפחה. אבל להתוס' קשה.

ובלא"ה הוקשה לי דמנ"ל זה דכופין. נימא בע"כ דאב והיינו פשהמשפחה רוצים.
ומצאתי במל"מ שנתקשה בזה. ותי' דלא א"ש הא דמסקינו מה שאין כן בעברי ע"ש.
עכ"פ קשה פנ"ל. אבל באמת לק"מ דע"כ צ"ל דמקשה הכא למ"ד נמפר לישראל נגאל
בקרובים כמו"ש המל"מ שם.
ומפורש בדרך כ"א שקרובים קבעו חובה לכופם כמו"ש הרמב"ם פ"ב הל"ז. רק שפסק
שם דנמפר לישראל א"נ בקרובים.
ושפיר פריד שנוסף למשפחה. ובמל"מ שם הביא בשם ר' ישעיה להקשות דאף למ"ד
נגאל בקרובים.
מ"מ אמאי נכפינהו דמאי קא עבדי. ע"ש שבשביל זה חידש גירסא.
ותמוה לי דהא מ"ד נל"י נגאל בקרובים יליף שכיר לנמפר לנכרי כדאיתא
בקדושין ט"ו ע"ב. ובנמפר לנכרי כופין דקבעו חובה פנ"ל וז"ב.
שוב ראיתי בחי' הריטב"א שם י"ח שהקשה למה כופין למשפחה. ותירץ כגון שמקצתו
רוצין שאז כופין את שאינן רוצין.
או שקצתו עניים וקצתו עצירים עכ"ד. ות"ל שמה שחשבת לדחוק תי' באמת כן.
והנה עליו לא יקשה דהא מפורש דקבעו חובה פנ"ל. דלטעמיה אגיל דמקשה שם עוד
דהא נל"י אין נגאל בקרובים.
ותירץ דהפנונה שנוסף למשפחה שיתנו מתנה לעבד והוא יגאל את עצמו עכ"ד. ולפי"ז
שוב א"א לומר מהא דקבעו חובה.
לזה הוצרך לתרץ פנ"ל. אבל באמת הוא דחוק מאד כמש"ל.
וגם דא"כ מאי מקשה הש"ס א"ה ע"ע נמי וכו'. הלא לא דמי הכפיה.
דהכא נכופי לאב. והתם דוקא אם יש קצת רוצים.
וזה יש ליישב קצת. ונראה דאף למ"ד דנל"י א"נ בקרובים.
מ"מ מסתבר ליה טפי שנוסף. לפי דחזינו דהוי פגם גדול שהפתוב הקפיד על זה דאסור
למפור א"ע דעבדי הם וכו'.
וגם מסברא הוי פגם גדול. ופריד בפשיטות פיון דקאמר דכופין האב וע"כ שנהו
תקחז"ל.
לזה מקשה דה"נ ראוי לתקן בע"ע שנוסף משום פג"מ דהינו הך כנלע"ד ברור. וממילא
מוכח מזה דמדמינן בפג"מ היכא שדומה ממש פנ"ל דלהכי פריד הש"ס בפשיטות.
ועפי"ז מיושב שפיר דלא נצטרך לומר דאזלא סוגין רק אליבא דמ"ד נל"י נגאל
בקרובים. שנתקשה בזה הרב ר' ישעיה הובא במל"מ.
וכל דברי הר"ר ישעיה שבמל"מ מצאתי בתוס' רי"ד. ונראה שלזה פיון המל"מ פי הוא
מחברו.

ועכ"פ נדאי בעלמא אין עסק לב"ד לכוף על פג"מ. ונראה שאף אם קצתם ירצו.
בכ"ז א"י לכוף השאר כמש"ל דאין לדמות להא דע"ע. דחזינו שהקפידה תורה ע"ז פנ"ל
ואיכא מאן דאמר דקבעו חובה כמוש"ל.

וביבמות ק"א גבי עולה במשמר של זה ושל זה איתא ברש"י בשם ס"א דהמשמרות
כופין אותו משום פג"מ לעלות בשניהם. ע"ש שפירא דהפנונה שאין ב"ד כופין אותו.

רק אם המשמרות כופין אותו פוסקין ב"ד שפחונגיב פן ואסור לגרום להם בזיון ופגם.
ובס"א נמחקה גירסא זו ברש"י שם ע"ש.

וכ"נ סתימת לשון הרמב"ם פ"כ מה' א"ב שפכת עולה במשמרו וכו'. ולא ביאר שתלוי
בדעת בגי משפחה ולא הזכיר הטעם קלל.

דנ"מ מהטעם לדינא פנ"ל: טז) ונראה דעתם דבאמת בגי משפחה לא יוכלו לכופו ע"ז.
כי הממע"ה כיון שספק הוא אם הוא ממשמרם.

ואף שגורם להם לעז פסול אינו חייב בזה. ואטו אם יבוא אדם אחד ויוציאו עליו קול
שהוא ממשפחה זו הפהגים.

וממילא יוציאו לעז על משפחתם. ה"כ יוכלו לכופו שיעלה במשמרתם.

לזה פ"ה הרמב"ם שהוא תקנת חז"ל שיעלה בשניהם. ומצאתי בס' קול הרמ"ז ביבמות
ספ"א ש"כ ג"כ למחוק הנ"ל בפירש"י וכתב שב"ד כופין אותו משום פגם המשפחות
יעו"ש וכמו"ש.

אבל המהרש"ל ביש"ש שם כ' דהמשפחות כופין אותו. וליישוב סברא זו מקושא הנ"ל
איך יכפוהו מספק.

אפשר לומר דהנה ידוע קושית המתבררים בכל ספק ממון איך פוסקים הממע"ה. דהא
הו"ל לזה ספק איסור גזל.

ותירצו כיון דאם נוציא יהא שוב אצל חבירו ספק גזל. לזה אוקמא בחזקתו.

רק דז"א דא"כ כפשתבירו טוען ברי והוא שפא. נחמיר מספק.

וע"כ דעיקר הטעם דנעמיד ממון בחזקתו. וכ"ז בממון לבד.

אבל בממון עם איסור מחלוקת גדולה אי גזל לחומרא עש"ך יו"ד סי' רנ"ט ס"ק י"ד
וע' תנאים בקת"כ אות קכ"ז ובהרבה אחרונים בזה. ועכ"פ נ"ד בבזיון המשפחות זה
נקרא איסור לחוד.

ואף דהיזק הגוף כ' הש"ף בת"כ שם דהוי ממון. אבל בנשת נדאי הוי איסור עד שאמרו
מוטב פיל עצמו לכבשן האש וכו'.

ועיין בבנין ציון סי' ק"ע וקע"ב שהאריף לבאר שצריף למסור נפשו שלא לבייש חבירו
ע"ש. וראיה ברורה לזה נראה מסנהדרין ע"ה דאמר ר"פ דפנויה אסרו להצילו ממיטה
משום פג"מ ע"ש.

ואף דהרמב"ם הביא בפ"ה מה' יסוה"ת טעמא דרב אקא שם שלא יהו בנות ישראל פרוצות. היינו משום דנ"מ לדינא לענגן גיורת דלא שייך בה פג"מ וכמו"ש התוס' בכתובות מ"א כה"ג.

אבל ודאי גם כר"פ קיי"ל בזה שימות ולא שייבייש וליכא דפליג עליה בזה. ובאמת צ"ע שם על פירש"י שפירש פגם משפחת האשה ולא פ"י משום פג"מ האיש דנימא שימות ולא יבייש בני משפחתו.

וצ"ל דבכה"ג שעושה מעשה בגופו ועי"ז בוששים משפחתו אין איסור כ"כ. וראיה ממוכר בתו שמותר לכתחילה אם העני וכמבואר ברמב"ם.

ונראה דתלי בפלוגתא דר"ש ורבנן שהזכרנו ואקצר: עכ"פ שמענו דפג"מ הוא איסור גדול וספיקו לחומרא. לזה שפיר יכולים לכופו מספק פנ"ל.

אבל באמת ז"א דהא הוא אינו עושה להם שום בזיון ואם נמצאים מוציאים לעז עליהם בשקר. מה חייב הוא בזה.

וע"כ צ"ל דתקנת חכמים הוא זה משום פג"מ שלא יוציאו לעז על משפחות פהונה. וגם מ"ש ברש"י ויש"ש שהם יכפוהו.

היינו ג"כ שפך תקנו חז"ל ולא מן הדין: יז) ובדעת הרמב"ם שסתם וכתב שעולה במשמרות שניהם ולא ביאר שכופין אותו בשביל המשפחות. גלע"ד שהוא מפרש הש"ס באופן אחר.

דבאמת תמוה לומר שיהיה פגם למשפחות בשביל הספק הזה אם לא יעבוד. כיון שלא נתברר למי הוא.

לזה נראה הפונוה בס"ס דקאי על הספק בעצמו שהוא פהו ודאי. ואם לא יעלה בשום משמר יוציאו לעז עליו שיש בו פסול.

ויהיה פגם למשפחתו אחריו וכן לאמו. ודקאמר על פרחו.

היינו שכיון שיש חיוב על כל פהו לעלות לעבודה במשמרו. ולזה יש חיוב לעלות בשניהם מספק.

ואין בני משמר מעפבין עליו. ונהי דמדינא כפר יצא ידי חובתו בעבודתו במשמר אחד. ואף שמשמר שני יטעון שיבוא עמם לעזרם. הנה זה נכנס בספק ממון דהוימוחזק בנפשו. כיון דידי מ"ע דעבודה יצא. ומ"מ עולה בע"כ בשניהם משום פג"מ.

וממילא דגם הם לא יוכלו לעפב עליו מטעם זה שתקנו פן שלא לפגמו. ואי נימא שיעבוד באחד נימא מה חזית בזה וידחוהו זל"ז.

לזה תקנו שיעבוד בשניהם. ועי"ז ידעו שהוא ספק.

והתוס' הקשו שם דמנ"ל דעולה בעל פרחו דילמא בעל פרחם דבני משמרה קאי עכ"ד. ודבריהם קשים לכאורה דאם הם אין מקפידים על פגמם.

אין לנו להקפיד לכופם שיעלה. לזה נראה דמפרשי כמ"ש דפג"מ קאי על עצמו.

וּלְזֶה שְׁפִיר הַקָּשׁוּ. וְהַרְעִיב פִּי בְּמִשְׁנֵה שֵׁם וְעוֹלָה וְכוּ' וְאִין בְּנֵי מִשְׁמֵר יְכוּלִים לְעַכֵּב עָלָיו.

וְתָמָה הַתּוֹי"ט דְּאֶדְרָבָּא עוֹלָה בַּע"כ זֶה עֵינָר הֶרְבוּתָא. וְלַפְמ"ש י"ל דַּס"ל פְּהַרְמַב"ם וְתוֹס' שְׁהַזְפָּרְנוּ שְׁהַתְקַנָּה הִיא בְּשִׁבְלֵי.

וְלְזֶה נָקִיט שְׁלֵא יוּכְלוּ לְעַכֵּב. וּמִמִּילָא גִדְעַ שְׁעוֹלָה בַּע"כ כְּדִין כָּל פְּהוּן שְׁמַחְוִיב לְעֵלוֹת לְעִבּוּדָתוֹ וְלִמְשַׁמְרָתוֹ וּבְסַפְקָ הָיִי סַפְקָ אִיסוּר וְכַמְש"ל.

וּקְצַת סְבָרָא דְּפָגַם עֲצָמוּ בְּיִשׁוּב דְּבָרֵי הַרְעִיב מְצָאֵתִי בְּקוֹל הַרְמ"ז שֵׁם שְׁנַגְעַ בְּזָה. אָבָל לֹא בְּיָאָר כַּמ"ש וְע"ש: יח) וְעַכ"פּ נִרְאֶה דְּאָף אִי נִימָא דַּב"ד כּוֹפִין לְהַסְפֵּק וְלִמְשַׁמְרוֹת בְּשִׁבְלֵי פַּג"מ.

מ"מ אִין שְׁיִינָד לְלַמּוֹד מְפָאן לְעֵלְמָא שַׁב"ד יְכוּפוּ עַל. פַּג"מ דִּי"ל דְּדוֹנָקָא בְּכַהֲנֻה חָשׁוּ הֶרְבֵּה לְהוֹצֵאוֹת לְעוֹ.

וְתַקְנוּ חַז"ל כֵּן בְּפִירוּשׁ. מִשָּׂא"כ בְּעֵלְמָא.

וּכְעֵין מִש"ל גְּבִי מוֹכֵר בְּתוֹ דְּחִמְיָרָא טָפִי וִי"ל דְּכוּפִין. אָבָל לֹא בְּעֵלְמָא.

וְרַק אִם מְקַצְתָּם יְכוּפוּ הַשָּׂאָר כְּבָר פְּתַבְנוּ דַּעַת הַרִיטְב"א שְׁיְכוּפוּ. וְאֶפְשָׁר שְׁדִינָם כְּשִׁוְתַפִּין שְׁכוּפִין זַא"ז לְעֵשׂוֹת לְטוֹבַת הַשְּׁוֹתְפוֹת.

וְעַח"מ ס"ס קַע"ח וּבְנִתִיבוֹת שֵׁם וּבַמִּק"א הָאֲרַכְתִּי בַּס"ד. וּכְהָא דְּכוּפִין בְּנֵי הָעִיר לְעֵשׂוֹת חוֹמָה וְכוּ' וְכֵן גְּנוּפָה וְתַמְחוּי וְכָל צָרְכֵי הָעִיר.

אָף שְׁיִישׁ לְחַלֵּק דְּשֵׁם הַטַּעַם דְּאֶדְעָתָא דְּהִכִּי נִתְיָשְׁבוּ בְּעִיר שְׁיִהוּ כְּנֵלָם שְׁוֹתְפִים בְּצָרְכֵי רַבִּים. מִשָּׂא"כ בְּמִשְׁפָּחָה לֹא שְׁיִינָד לְוִמֵר זֶה.

מ"מ י"ל כִּינּוֹן דְּכָל הַלּוֹקָם אֲשֶׁה קִי"ל עוֹלָה עֲמוּ וְאִינָה יוֹרְדַת עֲמוּ. וּמִשְׁוֹעָבֵד לָהּ לְשִׁמּוֹר כְּבוֹדָהּ וּכְבוֹד מְשַׁפְּחָתָה כְּדֵאִיתָא בְּכַתְּוִבוֹת מ"ח.

וּמַכְש"כ שְׁהִיא אִינָה רְשָׁאָה לְעֵשׂוֹת דְּבָר שְׁלֵא לְפִי כְּבוֹד מְשַׁפְּחָתוֹ. וְכ"ז הוּא שְׁעָבוּד גְּמוֹר שַׁע"מ כֵּן נִיזְשָׂאוּ זַל"ז לְקַיָּים כָּל שְׁעָבוּדִים שְׁתַּקְנוּ חַז"ל.

וְעַ' בְּשׁו"ת עוֹנָג יו"ט ס' קנ"א שְׁבִיבָרָא כֵּן בְּאִנְרָדָא וְאִכְמ"ל בְּזָה [וְא"כ י"ל דַּה"ה שְׁצָרִיף לְפָרְנֵס הַבְּנוֹת לְפִי כְּבוֹד הַמְשַׁפְּחָה. אָכֵן בַּאֲה"ע ס' ע"ג ס' קי"ל דְּלְפָרְנֵס הַבְּנוֹת א"צ לְפִי עֲשָׂרוֹ ע"ש].

וְלַפ"ז צ"ל דְּאִינוּ מְחַוִּיב לְכַבְּדָהּ רַק בְּגוּפָה וְלֹא בְּמָה שְׁחוּזָא לְגוּפָה: אָבָל כְּבָר הָאֲרִיף הַנְּתִיבוֹת ס"ס קַע"ח לְבָאָר. דְּכָל דְּבָר שְׁנַגְעַ לְכַמָּה אֲנָשִׁים צָרִיכִים כְּנֵלָם לִיתָן ע"ז וְכוּפִין זַא"ז יַעו"ש שְׁהִבִּיא רְאִיוֹת גְּכוּחוֹת.

אִם כִּי גוּף הַדְּבָר צָרִיף בְּיָאוֹר מִהִיכִי תִּתִּי כִּינּוֹן שְׁלֵא נִשְׁתַּעְבְּדוּ זַל"ז מִעוֹלָם. וְהָא דְּכוּפִין בְּנֵי הָעִיר זַא"ז וְאִינָד.

י"ל דְּתַקְנַת חֲכָמִים הוּא וְגַם כִּי בְּנֵי הָעִיר מְשַׁוְתְּפִים בְּכַלְלוֹת הָעִיר. מִשָּׂא"כ בְּשָׁנִים שְׁנַתְּפָסוּ דַּס"ד דְּמִיִּתִּי שֵׁם וְכַה"ג.

מ"מ נראה הטעם דכה"ג מייתי שם נשאם נוגע להרבה עזירות צריכים להשתתף לזה יע"ש. והטעם דכיון שגזע ע"י הצלתו לעצמו בע"כ יגיע טובה להשני ממילא מוכרח לתת לו חלק וא"י לומר כי איני רוצה בטובתו.

דאנן סהדי שצריף לזה ורק בכינון אומר פן שלא יצטרף ליתן. אבל ודאי א"צ ליתן רק כפי מה שנהנה ולא פל כמינהיג של חבירו לעשות הוצאות רבות אשר אינם לפי פח של זה וכ"ה בסימן רס"ד שנותן כפי שנהנה ע"ש.

וה"נ גבי מקיף נותן לו דמי נטירא בר זוזא עכ"פ. בב"ב ה' ע"א.

וה"נ גבי משפחה ודאי כופין זא"ז כיון שנוגע לכולם ודין גמור הוא זה. ורק שאם נמצא ביניהם איש בזוי שאין נוגע לו כ"כ הפגם שהוא ודאי הוא פטור מזה דהכל לפי מה שנהנה כמוש"ל וע"ל סי' ל"ו מ"ש בהא דקיי"ל בסימן קס"ג דאף מי שאין צריף למקנה בכ"ז צריף ליתן ויתנישב ג"כ דלא תקשה לנ"ד: יט) ובזה מבואר מ"ש הרמב"ם דאין למפוך וליתן מקום אבותיו בביהכ"נ ומיהו הדמים יחזירו בני משפחה.

דלכאורה קשה טובא דמעיקרא קאמר שהאסור הוא על המוכר שלא ימפוך ולא יתן ומשמע דהיינו פההיא דקדושין י"ח שכופין האב לפדות בתו וכן לגי' התוס' רי"ד וריטב"א שיכפו לע"ע לפדות א"ע.

נשוב מסיק שב"מ יתנו הדמים. אבל לכמ"ש א"ש בס"ד דבאמת לכתחילה אסור לו למפוך מקום אבותיו לגרונם בזיון למשפחתו והשתא פשצריף הוצאה לתמן פג"מ כופין זא"ז וקו"ח שלא יפגום לכתחילה.

אלא דמ"מ אם הוא צריף לדמים קשה למה צריף לסבול בעצמו כל היזק הפגם שיוכל לבוא על ידי משפחתו כי הלא א"צ ליתן רק כפי מה שנהנה כמוש"ל ומכ"ש אם הוא בשפל המצב עד שאינו בזיון לעצמו כולל וכמוש"ל א"צ ליתן כולל ע"ז.

ונראה שדין זה נלמד מהא דקיי"ל בב"מ ק"ח שאסור למפוך לעכו"ם בא"י קרקע שבמזרח ישראל וכ' הפוסקים הובאו בסי' קע"ה דכ"ז דווקא פשצכניו רוצים לשלם לו עבור קרקעו אבל אם אין רוצים לקנות אז מותר למפוך לעכו"ם.

וה"נ קאמר הרמב"ם שאסור לו למפוך וליתן מקום אבותיו לגרונם פגם למשפחתו וממילא גם אם מכר מסלקין ללוקח רק שהם יחזירו הדמים ולא שיכפוהו להשיב הפסד כמו גבי אב בבתו כנ"ל משום שא"צ לסבול רק כפי הנאתו.

וזה נראה ודאי שגם המוכר יתן חלק עם בני משפחתו לפי הנאתו כנ"ל ולזה נכלל במ"ש שבנמ"ש יחזירו הדמים שגם המוכר מבנמ"ש וז"ב. והא דכופין לאב כפר בארנו למעלה.

ואף דכתב הרמב"ם שאם העני מאוד מותר למפוך בתו ואף שפוגם משפחתו. י"ל כנ"ל שא"צ לסבול כל הפגם וגם כי כפר אמרו חז"ל פשוט וכו' ואל תצטרף לבריות ול"ת פהנא אנא וכו'.

הפנונה שלא תאמר שאסור לו לגרונם פגם למשפחתו ע"י שיעשה מלאכה בזויה. ז"א כי הצריף לבריות הוא עוד פגם יותר גדול למשפחה.

ולזה פתב רש"י בקידושין י"ח שיכפוהו לאב לפדות אם יש לו. הפוננה דאם הוא עני אינו מחויב לפדותה משלו כנ"ל ויש להאריך בזה בבניאור הסוגיא ותו' שם בזה ובדעת הרמב"ם אף ההכרח לקצור.

ולפ"ז הא דאיתא בב"ק צ"א דמותר לאדם לבייש א"ע. צ"ל דהיינו בגונא דליפא פג"מ דאי איפא אסור לו לגרום בגיון למשפחתו.

וצ"ע שלא נזכר דין זה שמותר לבייש עצמו ולא לבני משפחה בפוסקים. והרבה ספרים סדרו לבעלי תשובות על חטאים מפורסמים תשובות ולא הרגישו שצריך לאותו חוטא לבקש בני משפחתו שימחלו לו על שגרום להם בגיון אם היה החטא מפורסם וכדאמרין בסנהדרין ע"ה גבי זנות פנויה משום פג"מ ואכמ"ל בזה: ולכאורה יש להקשות דא"כ תצטרף כל אשה למסור נפשה אף פנויה כדי שלא תפגום משפחתה דהא קיי"ל שמוטב לפיל עצמו לכבשן האש ולא ילבין פני חברו וע' תו' סוטה דף י' שהיא ג"כ ממצות יתרג ואל יעבור ע"ש וע' בגין ציון סי' קע"ב.

אבל באמת ז"א דדווקא שם שצריכה לבייש את יהודה בדיבורה ועי"ז תנצל מיתה. אף אסור לה.

אבל כאן היא מבזה את עצמה כשתבעל רק שמזה ימשך בגיון גם למשפחתה וא"כ אינה מבזה אותם רק שממילא ימשך בגיון להם אין בזה אסור רק מצד שותפות המשפחה כנ"ל.

וכבר ביארנו שאין מוטל עליה לסבול כל הפגם ומכ"ש עד נפשה. ובזה מיושב מש"ל למה לא פירש"י בסנהדרין ע"ה משום פג"מ דידיה נאקצור: (כ) ובאשר העת גורמת לקצור נשוב לב"ד דוודאי אם ידוע המנהג שיושבין משפחות משפחות וידוע לב"ד שאותו מקום הוא גנאי למשפחה שישב אחר ביניהם.

א"כ דמי ממש להך דמוכר קברו. ויש בזה שני פרטים אחד שהמוכר שהוא מבני משפחתם יצטרף לעמוד במקום אחר ושנית שאיש זר יעמוד ביניהם וכעין מש"ל גבי קבר בשם רש"י ורשב"ם.

ולזה נראה דלכתחילה ודאי צריך להודיע לבני משפחה אולי יסכימו לסלק לו את דמיו ואולי יסבול קצת גם המוכר לפי הנאותו מצד פג"מ וכמוש"ל. ורק שהוא דבר מועט פיון שעיקר המקום ישאר אצלם.

ונראה דאף לשיטת הפוסקים שהובאו בטור וב"י סי' קע"ה וע"ש בפרישה גבי עפוי"ם שאם ישראל גותן שוניה גוי מעלה בדם הרבה צריך למפור לישראל בשוניה ע"ש וכ"כ הפרישה שם דקיי"ל לדינא פן.

מ"מ זה דווקא שם דהוי פהיזק ברור לתבירו דהא אם הזיק חייב לשלם הישראל וכמבואר שם. אבל בנ"ד א"צ להפסיד בשבילם וכמש"ל שא"צ לסבול רק כפי חלקו והנאותו שלא יפגום כבוד משפחתו וכנ"ל ואם פבר מוכר אם המקום באמצע ומשני הצדדים עומדים בני משפחה אז אף אם מסלקים הלוקח ולוקחים המקום לעצמון מ"מ

הדין עמָהֶם דְהוּי פָּגָם שְׂאֵחַר יַעֲמֹד בְּיַנְיָהֶם וְאַף שְׂהִלֻּקַח הוּא אִשָּׁה וְכַדוּמָה שְׂאִין בּוּ דִין ב"מ.

אָבֵל אִם הַמָּקוֹם הוּא בְּקִצָּה אֶחָד וְכָל בְּנֵי מִשְׁפָּחָה עוֹמְדִים אֶצְלוֹ מַעֲבֵר הַשְּׂנִי אִז אִם רוֹצִים לְסַלֵּק הַלּוֹקַח כְּדִי שְׂיַעֲמֹד הַמוֹכֵר בְּעֶצְמוֹ עָלָיו ג"כ הדין עמָהֶם דְהוּי פָּגָם שְׂאֵחַד מִמִּשְׁפָּחָתָם יִצְטָרֵף לַעֲמֹד בְּמָקוֹם אַחַר כְּנ"ל.

אָבֵל אִם רוֹצִים לְיַקַּח הַמָּקוֹם לַעֲצָמָם וְלֹא לְמוֹכֵר נִרְאָה דְלֹא יוֹכְלוּ לְסַלֵּק כִּי מָה הַפְּסֵד הוּא לָהֶם כִּינּוֹן שְׂהֵם נִשְׂאָרִים כְּוָלָם בְּמָקוֹם אֶחָד זֶה אֶצְלָה זֶה כְּמוֹ שְׂהָיוּ וְזֶה הַמָּקוֹם יִשְׂאָר לְלוֹקַח וּל"ד לְקַבֵּר דְהַפֵּל בְּמַעֲרָה אַחַת וּא"א לְהַפְרִידוֹ מֵהֶם.

וּא"ל דמ"מ בְּזִיווֹן הוּא לָהֶם שְׂיִנְמַכֵּר מְקוֹם נִחְלַת אָבוֹתָם ז"א דא"כ גַּם בְּכָל קַרְקַע נִימָא הָכִי וְלֹא מְצִינוּ בְּש"ס וּפּוֹסְקִים בְּזֶה רַק שְׂאֵם מְכַר לְבַעֲלִים הָרַאשׁוֹנִים לִיכָא דדב"מ וְכֹן לְבַנו אָבֵל לֹא לְסַלֵּק הַלּוֹקַח.

וּבְשִׁדָּה אֶחָדָה כְּבָר בְּאַרְנוֹ שְׂהוּא גִזְה"כ מְצַד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: כּא) וְאִם מְצַד קַפִּידָא מִי שְׂיִשָּׁב בְּצִידוֹ א"כ אִין זֶה שְׂיִיָּף לְהַפְג"מ שְׂיִוָּשְׁבִין מִשְׁפָּחוֹת רַק בְּכָל מְקוֹם הַנְּמַכֵּר יִשָּׁ סְבָרָא זֹו. וְאַף שְׂיִשָּׁ קִצַּת מְקוֹם לְסַלֵּק בֵּין יַחֲיד לְמִשְׁפָּחָה מ"מ הָרִי הָרִיב"ש אַף דְבִסִּי תַק"א פְּתַב סְבָרָא זֹו שְׂלִזָּה אִיכָא דדב"מ גַּבִּי מְקוֹמוֹת בִּיהַכ"נ מ"מ בִּסִּי שְׂצ"ז פְּתַב שְׂאִין תְּלוּי בְּזֶה.

וּצ"ל דְבִסִּי תַק"א פְּתַב זֶה לְסַנְיָף בְּעֶלְמָא וְעוֹד דְגַם בְּבִתִּים יִשָּׁ קַפִּידָא מִי שְׂשָׁכֵן אֶצְלוֹ. אָף ז"א.

דְבַמְקוֹם בִּיהַכ"נ שְׂיִיָּף טְפִי פג"מ מִבְּבִתִּים וְכִידוּע. אָבֵל עכ"פ בְּשָׁבִיל זֶה בְּעֶצְמוֹ אִין לְסַלֵּקוֹ.

וְאַף דְמְצִינוּ בְּסַנְהֶדְרִין כ"ג דְנִקְיִי הַדְּעַת שְׂבִירוֹשְׁלִים הַקַּפִּידוֹ לְחַתוּם אוֹ לִישָׁב בְּדִין אוֹ לְסַעוּד לִידַע מִי יִהְיֶה עִמָּהֶם י"ל דְנִשָּׁם שְׂיִיָּכִים זל"ז שְׂהַדְיָיִנִים דְנִין יַחַד וּמְצָטְרָפִים בְּדַעְתָּם וְכֹן בְּעַד כְּבָר נְאֻמַר אֵל תִּשָּׁת יְדָף וְגו' וּבְסַעוּדָה דְרָף ג"כ לְהַזְמִין קְרוּאִים נְכַבְּדִים.

מִשָּׂא"כ בְּבִיהַכ"נ כָּל מְקוֹם מְוַבְדָּל מִחֲבֵירוֹ: וּמ"מ נִלְעַנ"ד שְׂאֵם לְפִי רְאוּת עֵינֵי הַדְּיָין הַלּוֹקַח אִישׁ בְּזוּי יִשָּׁ בְּזֶה בְּעִיר הַהִיא פָּגָם נִיכָר לְאִישׁ שְׂעוֹמֵד אֶצְלוֹ בְּבִיהַכ"נ וְדֹאִי יוֹכְלוּ לְסַלֵּק בְּנֵי מִשְׁפָּחָה אַף שְׂהַמָּקוֹם הוּא בְּקִצָּה אֶחָד כְּנ"ל וְכַמ"ש הַרְמ"א בִּסְנ"ג שְׂהַפֵּל לְפִי הָעֵנָן.

וּבכ"מ שְׂמְסַלְקִין אוֹתוֹ בְּנַמ"ש צָרִיף הַמוֹכֵר לְסַבְּנֵל קִצַּת ג"כ כְּפִי מָה שְׂנִהְגָה בְּתִיקוֹן פג"מ כְּמוֹש"ל. וְאִם מְסַלְקִין אוֹתוֹ כְּדִי שְׂיַעֲמֹד הַמוֹכֵר בְּעֶצְמוֹ עָלָיו כְּמוֹש"ל אִזִּי צָרִיף לִיתָן ג"כ כְּפִי הַהִנְאָה בְּעֶצָם הַמָּקוֹם חֲלָק כְּחֲלָק עִם כָּל בְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה.

רַק בְּעַד מָה שְׂיַעֲמֹד עָלָיו אֶפְשָׁר דֹא"צ לִיתָן כְּלוּם כִּינּוֹן דְגִלֵי דַעֲתִיָּה דְלֹא נִיחָא לִיהַ שְׂהָרִי מְכַר מְקוֹמוֹ וְרִצָּה לִישְׂאָר בְּלִי מְקוֹם וְכ"ז כְּפִי רְאוּת הַדְּיָין. אָבֵל אֶצְלִינוּ אִין מְצוּי שְׂיַעֲמֵדוּ מִשְׁפָּחוֹת מִשְׁפָּחוֹת בְּבִיהַכ"נ וְנִהְרָא נִהְרָא וּפְשָׁטִיָּה: סִימָן צוּ כְּבוֹד דְיִדֵי הָרַב הַג' חו"ב וְכו' מ' אֲבָרְהָם מְאִיר הַלְוִי נ"י: אֶשְׁר הַקֶּשֶׁה כַת"ר עַל הַסַּמ"ע ס' ש"ג סק"ו שְׂפַתְב

לדעת הרמב"ם דאיירי בַּחצֵר הַשְּׂכוּרָה לְאַחֲרֵים אִם קוֹלֵט זָבֵל מִן הָאֵוִיר א"צ לְהַקְדִים הַפְּלִי לִיצִיאַת הַזָּבֵל כִּינּוּן שֶׁשְּׂכוּר לֹו הַחֲצֵר וְיֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לְהַעֲמִיד שָׁם הַפְּלִי. וְע"ז הַקִּשָּׁה דַבְּב"מ ק"ב מְפֹרָשׁ דַּבְּכָה"ג זָכָה הַמְשַׁכֵּיר דְּהוּי אֵוִיר שֶׁסּוּפוֹ לְנוּחַ. וְהִיא תְּמִיּה רַבְתָּא.

וְכַמְדוּמָה שָׁגַם אֲנִי גִתְקַשִּׁיתִי בְּזֶה דְּרַף לְיַמּוּדֵי. וּמִצָּאתִי בְּשׁוֹשׁ"י שֶׁהֵבִיא בְּשֵׁם הַבָּאֵר יַעֲקֹב שֶׁכָּבֵר הַקִּשָּׁה כִּן וְאִין סֶפֶר הַלְּזוֹ ת"י: א) וְהַנְּרָאָה בְּזֶה דְּבִאָמַת דַּעַת הַרְמַב"ם דַּס"ל דָּאָף בַּחצֵר שְׂכוּרָה זֹכָה הַמְשַׁכֵּיר צ"ע טוֹבָא דַּא"כ מֵאֵי דְיִיק בַּב"מ ק"ב מְדַקְתְּנִי שֶׁבְּרַפְתָּ שֶׁבַּחצֵר הָרִי אֵלוֹ שֶׁל בַּע"ב וְדְיִיק רַב אֲשִׁי זֹאת אֲמַרְתָּ הַמְשַׁכֵּיר חֲצִירוֹ סְתָם לֹא הַשְּׁכִיר רַפְתָּ שֶׁבָּה.

דְּהָא אָף בְּשְׂכוּרָה זֹכָה בַּע"ב וְכָבֵר הַקִּשָּׁה זֶה הָרִיטְב"א בַּח"י בַּב"מ שָׁם וְנִשְׂאָר בְּקוֹשְׁיָא. וְרִאֲיִיתִי בַּב"מ פ"ו מַה' שְׂכִירוֹת שֶׁהַרְגִישׁ בְּזֶה ג"כ וְתִירוּצוֹ כְּבָר דְּחָה אֹתוֹ הַמַּהְרִי"ט חַח"מ ס"י פ"ג וְתִירוּץ הַמַּהְרִי"ט שָׁם יוֹתֵר דְּחֹק פְּאֲשֶׁר תְּחַזְיִנָּה עֵינֵי הַמַּעֲיִין שָׁם.

וְהַקְצָה"ח ת"י בַּס"י ש"י"ג עַל קוֹשְׁיָא זֹו דְּבִאָמַת לְהַרְמַב"ם הַשְּׂוֹכֵר זֹכָה בְּכָל דְּבָר וְרַק בְּזָבֵל שֶׁיִּיר הַמְשַׁכֵּיר זְכוּת לְעַצְמוֹ לְזַכּוֹת בְּזָבֵל לְפִי שֵׁישׁ לוֹ רַפְתָּ בַּחצֵר שֶׁלֹּא הַשְּׁכִיר כְּדִאֲתָא בַּש"ס וְהִינּוּ דְיִיק שֶׁלֹּא הַשְּׁכִיר הָרַפְתָּ וְלִהְיֵי גַם בַּחצֵר הָרִי שֶׁל בַּע"ב יַעו"ש.

וְלְדַבְּרֵי אֵיירִי הָא דְּזֹכָה הַמְשַׁכֵּיר בְּזָבֵל רַק בְּיֵשׁ לוֹ רַפְתָּ בַּחצֵר. וְתַמְיָהנִי דְּעִיקָר חֶסֶר מִן הַסֶּפֶר בְּסוּגְיָין וְגַם דַּא"כ הו"ל לְרַב אֲשִׁי לְמִידָק זֶה מִמְתַּנִּיתִין שָׁם וְלָמָּה הַמְתִּין לְמִידָק מְבַרְיָתָא וְכִן הַרְמַב"ם סְתָם דְּבַרְיֵו דְּהַזָּבֵל שֶׁל מְשַׁכֵּיר יַעו"ש וְכָל כַּה"ג הו"ל לְפָרוּשֵׁי טַעְמָא.

בְּאִנְפֹן שֶׁלַעַנ"ד הַקוֹשְׁיָא עוֹד נִצְבָּה כְּחֹמָה [וְכָל מְפָרְשִׁים הַנ"ל לֹא רָאוּ שֶׁהָרִיטְב"א הַקְדִימָם בְּקוֹשְׁיָא זֹו]: ב) וּבִישׁוּב זֶה נִרְאָה דְּהִנָּה לְפִירַשׁ"י וְש"פ קִשָּׁה קִצָּת פִּי הַבְּרִיָּיתָא דְּלִדְיָדָהוּ מֵיירִי הָא דְּקוֹלֵט מִן הָאֵוִיר הָרִי הוּא שֶׁלוֹ בַּחצֵר הַמְשַׁכֵּיר.

וַא"כ מַה שֶׁיִּיכּוֹת הוּא לְכָאן לְשִׁמְעִינּוּ בְּעֵלְמָא דְּקוֹלֵט בְּאֵוִיר חֲצֵר חֲבִירוֹ וְהַקְדִים הַפְּלִי הָרִי הוּא שֶׁלוֹ וְמַה שֶׁיִּיךְ לְדִין שׁוֹכֵר. וְגַם מְדַנְקִיט בְּתַר הָכִי וְשֶׁבְּרַפְתָּ מְשַׁמַּע דְּבַרְיָשָׂא לֹא אֵיירִי בְּרַפְתָּ וּבִאָמַת אֵיירִי אָף בְּרַפְתָּ וְעִיקָר הַחֲזִילוּק בֵּין קַרְקַע לְקוֹלֵט בְּאֵוִיר.

וְעו"ק דְּהו"ל לְפָלוּגִי בְּדִידָה בֵּין הַקְדִים הַפְּלִי לְלֹא הַקְדִים וְתַרְנוּיָהוּ בְּקוֹלֵט דְּהוּי רַבּוּתָא טְפִי מַהָּא דְּנַקְטָא בְּקַרְקַע הָרַפְתָּ שֶׁל בַּע"ב. וְגַם הָא דְּנַקְטָא שָׁם אַהָּא דְּנוֹבְרַפְתָּ וְשֶׁבַּחצֵר ה"ה שֶׁל בַּע"ב.

תַּרְתִּי. אִין לוֹ בִּיאוּר לְכַאוּרָה וְכָבֵר גְּדַחְקוֹ הַתּוֹס' בְּזֶה בְּלִשׁוֹן תַּרְתִּי.

וְעוֹד גִּתְקַשׁוּ הַפּוֹסְקִים אַהָּא דְּקוֹלֵט דְּהוּי כְּלִיּוֹ שֶׁל לּוֹחַם בְּרְשׁוּת מוֹכֵר ע' בְּרִיטְב"א וְשַׁמ"ק בְּזֶה: ג) וְהִנָּה בְּגִיטִין ע"ט תַּנּוּ הִיָּתָה עוֹמְדָת עַל רֹאשׁ הַגָּג וְזַרְקוּ לָהּ כִּינּוּן שֶׁהִגִיעַ לְאֵוִיר הַגָּג מְגוֹרְשָׁת וּמְקַשָּׁה הַש"ס וְהָא לֹא מֵינְטֵר פִּירַשׁ"י בְּאֵוִיר הַגָּג דְּאֲתִי זִיקָא וְשָׁדִי לִיָּה מְקַמֵּי דְּלִינַח.

וְלִזְהָ אָף אִם אֵינְרַע לוֹ סִיבָּה אַחֲרָת שֶׁלֹּא הִגִיעַ לְאֵוִיר הַגָּג כְּגוֹן שֶׁנִּשְׁרַף וְכַדוּמָה אֲמַאי מְגוֹרְשָׁת הָא בְּעֵינֵין אֵוִיר שֶׁסּוּפוֹ לְנוּחַ. וְנִתְקַשׁוּ בְּזֶה הַב"ש בַּס"י קל"ט וְשָׂאָר אַחֲרוֹנִים

דל"ל טעמא דאין סופו לנות תיפוק ליה דבעינו שיפנס לאויר מחיצות דבלא"ה הו"ל אינו משתמר לדעתו ולא קנה עיי"ש.

ונדחק הב"ש דס"ל לרש"י דמיקרי משתמר אף שאינו משתמר משום זיקא והוא דחוק. אבל באמת צדקו דברי רש"י דמי לא עסקינו בגוונא דמשתמר מתמתה לגמרי דהא איירי בעומדת בראש גגה א"כ אפשר שעומדת סמוך כ"כ שיכולה להשגיח שאם תדפנו הרוח שתחטפנו.

ואף דבירושלמי פ' הזורק הל"ג איתא דבעינו אויר מחיצות בגט הא מסיק שם דלהכי אמרינן בגט קלוטה כמו שהנחה ולא בשבת משום דבגט בעינו רשותה והאויר הוא רשותה. ובש' דילן דף ע"ט איתא הכא משום אינטורי הוא והא מינטר.

ונראה דהפוננה הפל אחד דבאמת הא זה דין פשוט שכל רשות אדם שיניף לו האויר עד לרקיע ואין יכול שום אדם לבנות על אוירו על עמודים או להושיט גזוטרא וכדומה ורק למכרו א"א משום דהוי דבר שאין בו ממש וכדקיי"ל סי' רי"א.

ואף למעלה מהמחיצות מיקרי רשותו וכן מפירש בזבחים כ"ה ע"ב דאמרינן אויר פלי פכלי אף למעלה ממחיצות וכן דף פ"ז שם לענין אויר מזבח אף שאין לו מחיצות וכן בגיטין ע"ח ע"ב לענין אויר ד' אמות וע"ש בתוד"ה ותתגרש [ובתוס' שם פירשו קושניית הש"ס כפשוטו דאיירי אף בעומדת חוץ לד"א ולהכי פריף דלא מינטר יעו"ש.

ועכ"פ משמע מדבריהם דבתוך ד' אמות מינטר אף מזיקא וא"כ י"ל כן לפירש"י פנ"ל שרוצה לפרש קושניית הש"ס בקל גוונא] ולזה הוקשה לפירש"י ל"ל משני דאיירי בגוונא דמינטר פנ"ל: ד) והנה בבעיא דרבא בב"מ י"ב באויר שאין סופו לנות אי הוי פמונח.

פתבו הלח"מ והב"ש סי' קל"ט דס"ל להרמב"ם דאיפשיטא דלאו פמונח דמי מהא דזבחים כ"ה ע"ב. וזה תמוה דהא שם איירי באויר שלמעלה ממחיצות הפלי כמפורש שם ואדרבה מבואר שם שאויר שבתוך הפלי מקדש אף שאין סופו לנות ורק פשאין לו שולים פלל לא מיקרי אויר פלי יעו"ש.

וכבר הרגישו בזה האב"מ והתו"ג סי' קל"ט על הב"ש בזה ולזה החליטו שם שאין לזה שייכות פלל לכאן. ונראה שלא ראו ז"ל שגם הרשב"א והר"ן פ' הזורק מייתו הך דזבחים לענין קנין ע"ש ואף הרשב"א פתב שם מקודם שאפשר לחלק בין קנין להך דזבחים בכ"ז א"כ פנ"ל נראה שהחזיק בסברתו לזמות זה לזה וא"כ קשה עליהם טובא פנ"ל: ה) אבל באמת לק"מ דאף דרש"י פ"א שם כן דנפחתו הפוננה שמקודם הי' עומד ליפחת א"כ נפחתו.

אבל באמת יש לפרש כפשוטו שנפחתו שוליו קודם שהגיע לאויר ואז גם בתוך הפלי לא מהני פיון שאין סופו לנות. וכ"ה לשון הרמב"ם בפ"ד מה' מעה"ק וגם לשון רש"י בזבחים שם נראה ג"כ פונתו כמו"ש רק לשונו שם שעתידין שוליו לפול מורה פהבנת האב"מ והתו"ג וגם בזה יש לדחוק.

אָבֵל עכ"פּ הָרַמְבַּ"ם וְהַרְשָׁב"א וְהָר"ן וְדַאי פִּירְשׁוּ כַּפְּשׁוּטוֹ כְּמוֹ"ש וְלֹא אֵינְרִי כָּלֵל בְּזַבְחִים שֶׁם לְעֵנִן אֲוִיר שֶׁלְמַעְלָה מִן הַכְּלִי אִם כְּמוֹנָח דְּמִי. וְרֹאגָה לְזֶה דְּהָא קִי"ל שֶׁכְּלִי שֶׁרַת אֵינּוּ מְקַדָּשׁ בְּגִוְדָשׁ כְּדַאִיתָא בְּזַבְחִים פ"ח ע"א שְׁאִין מְקַדָּשִׁין אֲלֵא מִתּוֹכֶם וְכֵן מְפֹרָשׁ בְּמִנְחֹת ז' ע"א.

ע"ש בְּרַש"י שֶׁפִּירֵשׁ שֶׁצָּרִיף שֶׁיִּפְנֶס לְאֲוִיר הַכְּלִי. וְעִיקַר הוֹכַחַת רַש"י דְּסָגִי בְּאֲוִיר שֶׁלְמַעְלָה מִן הַכְּלִי מְדַקְאֵמֵר שֶׁם שֶׁצָּרִיף שֶׁיִּתֵּן וְנִרְדִּין לְתוֹף כְּלִי וּפִירֵשׁ"י שֶׁם דַּע"כ לֹא דוֹנָקָא הוּא דְלֵא אֲפָשֵׁר לִיתֵּן הַצָּנֹאֵר לְתוֹף הַמְזָרֵק רַק הַכְּוֹנָה עַל אֲוִיר שֶׁלְמַעְלָה מִן הַמְזָרֵק ע"ש.

אָבֵל הָרַמְבַּ"ם כָּתַב בַּפ"ד מַה' מַעַה"ק כִּי צִדָּה הוּא עוֹשֶׂה אוֹחֵז הַסִּימָנִים בְּיָדוֹ וּמוֹצִיאָן עִם הַנּוֹרִידִים לְתוֹף הַמְזָרֵק עכ"ל. הָרִי יִישָׁב זֶה בְּטוֹב טַעַם שֶׁאֲפָשֵׁר שֶׁיּוֹצִיא הַסִּימָנִים וְהַנּוֹרִידִין וְיִתְּנֵם לְתוֹף הַמְזָרֵק שֶׁיִּזוּב שֶׁם הַדָּם מֵהֶם וְשֶׁפִּיר צָרִיף דוֹנָקָא אֲוִיר שֶׁבְּתוֹף כְּלִי וְכֵן שֶׁהוֹכַחְתִּי מִגִּוְדָשׁ שְׁאֵינּוּ מְקַדָּשׁ.

וְרַק בְּבִירֹצִים נִחְלָקוּ אֵי מְקַדָּשֵׁי ע' זַבְחִים פ"ח וּמִנְחֹת פ"ח וְצ' לְפִי שֶׁשֶׁם הוּא מְוַנָּח עַל דוֹפֵן הַכְּלִי מִמַּשׁ וְהו"ל כְּמוֹנָח עַל שׁוּלֵי הַכְּלִי שֶׁהַכְּלִי בְּעֶצְמוֹ מְחֻזְקוֹ. וְאֵין לוֹמֵר דְּלֶהֱכִי גִוְדָשׁ אֵין מְקַדָּשׁ מִשׁוּם שֶׁהַסְּנֹלֶת שֶׁבְּתוֹף הַכְּלִי מְפָסִיק וְהו"ל אֲוִיר שְׁאֵין סוֹפוֹ לְנוֹחַ וּבְתוֹף הַכְּלִי בְּאַמַּת א"צ סוֹפוֹ לְנוֹחַ כְּדַעַת רַש"י.
ז"א.

דְּכִינּוּ דְּהַפֵּל מְוַנָּח ע"ג שׁוּלֵי כְּלִי מִקְרִי שֶׁפִּיר מְוַנָּח. וְאַטוּ בְּקִנְיָן שֶׁצָּרִיף סוֹפוֹ לְנוֹחַ לֹא יִקְנֶה אִם צָבֵר קִמַּח בְּרִשׁוֹתוֹ אוֹ בְּכָלִי.

אֲלֵא דְשֶׁם נִרְאָה דְּגַם גִּוְדָשׁ קוֹנֶה הַכְּלִי וְצ"ל דְּשֶׁאֵינִי קִידוּשׁ מְקַנְיָן לְעֵנִין זֶה דְּבִקְדוּשׁ כְּעִי עכ"פּ שֶׁסוֹפוֹ לְרִדָּת לְאֲוִיר כְּלִי שֶׁרַת שֶׁזֶהוּ עִיקַר קְדוּשָׁתוֹ וְאַקְצֵר בְּזֶה. וְנִרְאָה דְּרַש"י ס"ל לְחַלֵּק בֵּין קְבֵלַת דָּם לְשֶׁאֵר קִידוּשׁ כְּלִי.

דְּבִקְבֵלַת דָּם שֶׁפִּיר סָגִי בְּאֲוִיר שֶׁלְמַעְלָה מִכְּלִי וְכַדְפִּירֵשׁ"י שֶׁם גָּבִי הָא שֶׁיִּתֵּן הַנּוֹרִידִין לְתוֹף הַכְּלִי עִי"ש. וְדַחְקוּ לְזֶה מֵהָא דְּמִיִּיתִי שֶׁם מְחַבֵּית שֶׁתַּחַת הַזִּנְנוֹק דְּאֵינְרִי שֶׁם בְּאֲוִיר שֶׁלְמַעְלָה יַעו"ש.

אָבֵל נִרְאָה דְּשֶׁאֵינִי הֵתֵם לְעֵנִין מִי חֲטָאת דְּבַעֲיָנוּ שֶׁיִּהְיוּ מִים חַיִּים מִן הַמַּעַיָן וְלֹא נִפְסַק חַיּוֹתָן כָּלֵל וְהֵכָא כִּינּוּן שֶׁהַמִּים מְוַנָּחִים עַל הַמִּים שֶׁבְּתוֹף הַחֲבִית אַף שֶׁהֵם חוֹצְצִים לוֹ מ"מ הוּא גִוְדָשׁ הַחֲבִית וּמִקְרִי נִפְסָקָה חַיּוֹתָן בְּכָלִי וְשֶׁפִּיר מְדַמֵּי גִוְדָשׁ הַחֲבִית לְתוֹף הַכְּלִי דְּמִזְרֵק בְּקִדְשֵׁי.

דְּגַבִּי כְּלִי שֶׁרַת אֵין הַגִּוְדָשׁ מְקַדָּשׁ אָבֵל בְּמִי חֲטָאת הָיִי הַגִּוְדָשׁ כְּמוֹ בְּתוֹף הַכְּלִי וְלְזֶה ה"ה אֲוִיר שֶׁלְמַעְלָה מִן הַכְּלִי. עכ"פּ דְּבָרֵי הָרַמְבַּ"ם וְרַשָּׁב"א וְר"ן וּב"ש מִינְשָׁבִים כַּנ"ל וְכ"כ הַרְשָׁב"א בְּהִדְיָא שֶׁם דְּבַזְבְּחִים אֵינְרִי בְּאֲוִיר שֶׁבְּתוֹף הַכְּלִי: (ו) אֲמַנְם כ"ז לְעֵנִין קִידוּשׁ כְּלִי שֶׁגִּזָּה"כ הוּא שְׁאֵין מְקַדָּשׁ אֲלֵא בְּתוֹף הַכְּלִי לְפִי שֶׁהַכְּלִי אֵין לוֹ מְקוֹם קְבוּעַ עַד שֶׁצָּנְאֵמֵר שֶׁהָאֲוִיר שֶׁלְמַעְלָה מְמַנּוּ יֵהָא ג"כ קְדוּשׁ.

משא"כ במזבח שמקומו קבוע שפיר מיבע"ל בדרך פ"ז אי אור כמזבח לפי שהאור שייך לו וכמוש"ל דכל אור שייך לרשות שתחתיו ואין צורך למחיצות וא"כ קשה מה מקשה הש"ס והא לא מינטר וכנ"ל: ז) ולזה פירש"י דבאמת אף שהאור קונה אף שלמעלה מן המחיצות מ"מ הא בעי שיהא סופו לנוח ומפרש רש"י שצריך שיהא נדאי סופו לנוח שאין עלול וקרוב להזדמנו לפניו איזה מגיעה מהנחתו אם לא בדרך רחוק כמו דליקה וכדומה שהיא סיבה מתחדשת.

וכעין שחלקו התו' בכורות דף כ' ד"ה רבינא דביאת אדם לא מיקרי תלי במעשה לפי שדרך בכה וה"נ צריך שיהא מגיעת הנחתו תלויה רק במעשה מתחדשת. ולזה פיון דאפשר דשדי ליה זיקא אם לא תחטפנו שוב הו"ל אור שאין סופו לנוח והיינו דפירש"י בקושיות הש"ס והא לא מינטר דאף אם אפשר לה לחטפו שלא ישאנו הרוח מ"מ מיקרי אין סופו לנוח ובעי אור מחיצות וכדאיתא בירושלמי הנ"ל.

והיינו נמי דמסיק בש"ס דילן דבגט משום אינטורי הוא וכדפירש"י ע"ט סוף ע"א ד"ה אבל משום שאין סופו לנוח יע"ש. והירושלמי דמשני דבגט בעי רשותה והבבלי דמשני משום אינטורי לא נחלקו כלל וכנ"ל.

ושם ע"ט ע"ב גבי פנימית וחיצונה דכיון שהגיע לאור מחיצות חיצונה מגורשת דפנימית גופה מינטרא בהו ופירש"י שמשונעבדות לה לשמירה ע"ש. היינו פי היכי דלהוי חצר המשתמר דאירי שם אף בגונא שאין עומדת בקרוב כ"כ שישתמר מחמתה וע' בתו' שם.

ומנושב שפיר דאף דמשמע בזבחים כ"ה דרש"י ס"ל דאור שלמעלה ממחיצות ג"כ ככלי. זה רק שם ולא שייך חששא דשדיא זיקא שהקילות יורד נדאי לתוך הפלי וגם דבעזרה אירי שהיו מחיצות סביב משא"כ ה"כ: ח) והנה בהך דב"מ ק"ב הקשו התו' בב"מ י"א וגיטין ע"ט ע"ב ד"ה פנימית דהא אין החצר משתמר למשפיר ואמאי הוי זבל של בעה"ב ותירצו דהשוכר הוי שלוחו של משפיר ע"ש.

וקשה לי דמה שליחות היא זו דבונדאי רוצה יותר לזכות לעצמו ולא למשפיר וכהא דב"מ ט' ע"ב גבי האומר תנה לי דמצי לזכות לנפשיה יעו"ש ומצי שפיר לחזור משליחותו וכדקיי"ל בחו"מ סי' קפ"ג בדין זה.

וצריך לדחוק שעל מנת פן השפיר לו שיהא שלוחו ואם יחזור משליחותו תיבטל השכירות והוא דחוק ובשטמ"ק מבואר שעשה אותו בפירוש שליח. וגם בזה צ"ל פנ"ל.

ובכונת התו' י"ל דכיון שהשוכר בא מפח המשפיר הו"ל פאלו נשמר מחמתו וג"ז דחוק דהא אינו מושפך לו לתשמיש כמו"ש התוס' שם. ובשטמ"ק תירץ עוד דהשוכר הו"ל פאכסנאי ואין מבטל שמירת המשפיר והוא זה ג"כ בנתיבות סי' ר' שלזה זוכה המשפיר בפירות מעורבין ג"כ ע"ש.

אבל זה שייך רק לשיטת רשב"א ותו' דאירי בחצר שאינו מושפך רק לכניסה ויציאה אבל להרמב"ם דאירי בשכורה לגמרי א"כ אינו פאכסנאי כלל וליומיה ממכר הוא. וע"כ צ"ל פתרוץ ראשון שבתוס' שם שתירצו דאירי שעומד המשפיר בצד חצירו ונשמר לדעתו בפירוש והו"ל שפיר משתמר שפיון שיפול זבל לארץ אין רשאי השוכר

לקחתו שְׁכָר זָכָה בּוּ הַמְשָׁפִיר לְדַעַת הַרְמַב"ם: ט) וְנִרְאָה דַכ"ז שִׁינָה רַק כְּשֶׁכָּבַר נָפֵל הַזָּבֵל לְאַרְזֵי שְׁכָר זָכָה בּוּ הַמְשָׁפִיר כִּנ"ל.

אָבֵל כְּשֶׁעוֹדְנוּ בְּאֹיִר פִּינּוֹן שֵׁינֵשׁ רְשׁוֹת לְשׁוֹכֵר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּחֶצֶר בְּכָל חֲלָקוֹ וּלְהַעֲמִיד פְּלִים בְּקִרְקַע וּבְאֹיִר כְּפִי צָרְכוֹ. א"כ אֶפְשָׁר שֶׁכְּשֶׁמִּתְחִיל הַזָּבֵל לִפְּוֹל יַעֲמִיד הַשׁוֹכֵר כְּלִי ע"ג קִרְקַע אוֹ בְּאֹיִר תַּחְתּוֹ שֶׁזֶה יֵשׁ לוֹ רְשׁוֹת פִּינּוֹן שֶׁהַחֶצֶר שְׁכוּרָה לוֹ לְגַמְרֵי וּמִמֶּילָא יְפֹל הַזָּבֵל לְכִלֵי שְׁלוֹ וּא"כ אֵין מְשַׁתְּמֵר הַזָּבֵל לְגַבֵי הַשׁוֹכֵר שֶׁהַמְשָׁפִיר אָף שֶׁעוֹמֵד בְּצַדוֹ לֹא יוּכַל לְמַחֲוֹת בּוּ.

וְאָף אִם שֶׁעוֹמֵד בְּקִרְוֹב וַיּוּכַל לְחַטֹּפוֹ מִן הָאֹיִר טָרֵם יִגִּיעַ לְכִלּוֹ שֶׁל שׁוֹכֵר מ"מ מִיִּקְרֵי זֶה אֹיִר שֶׁאֵין סוֹפּוֹ לְנוֹחַ כְּמוֹש"ל לְדַעַת רַש"י דְּהָא אֵין וְדָאֵי שִׁינּוּחַ פִּינּוֹן שֶׁצָּרְכּוֹ שֶׁל שׁוֹכֵר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּאֹתוֹ חֶצֶר וּבְפָרְט שֶׁבְּנוֹדָאֵי רְצוּנוֹ בְּכָף לְזַכּוֹת בּוּ וְכְמוֹש"ל דְּמָה שֶׁצָּרְכּוֹ בְּכָף לֹא מִיִּקְרֵי חִידוּשׁ מַעֲשֵׂה מֵתוֹס' דְּבַכּוֹרוֹת.

וּא"כ וְדָאֵי אִם קָלַט הַשׁוֹכֵר הַזָּבֵל בְּכִלֵי מִן הָאֹיִר שֶׁפִּיר קוֹנָה הַשׁוֹכֵר דְּלִגְבֵי מְשָׁפִיר הוּא"ל אֹיִר שֶׁאֵין סוֹפּוֹ לְנוֹחַ וְשֶׁפִּיר פְּתַב הַסַּמ"ע שֶׁא"צ כָּלֵל לְהַקְדִּים הַפְּלִי לְדַעַת הַרְמַב"ם דְּאֵיִירֵי בְּחֶצֶר שְׁכוּרָה וַיֵּשׁ רְשׁוֹת לְשׁוֹכֵר לִתְמוֹן פְּלוֹי בְּאֹיִר כִּי הַחֶצֶר שְׁכוּרָה לוֹ עִם אֹיִרוֹ.

וְדוּמָה מִמֶּשׁ לְהַךְ דְּשִׁדֵי זִיקָא כִּנ"ל וּמִיּוֹשְׁבֵים דְּבָרֵי הַסַּמ"ע בַּס"ד: י) וּמִמֶּילָא מִיּוֹשְׁבֵי קוֹנְשִׁית הַרִיטְב"א וְהַלַּח"מ הַנ"ל. דְּהִכִּי פִירוּשָׁא דְּבַרִּיתָא הַקּוֹלֵט מִן הָאֹיִר הָרִי הוּא שְׁלוֹ בְּחֶצֶר שְׁכוּרָה וּמְפָרֵשׁ רַבָּא טַעְמָא דְּהוּא"ל אֹיִר שֶׁאֵין סוֹפּוֹ לְנוֹחַ וְכְמוֹש"ל וְלֹא מְשׁוּם דְּהַקְדִּים.

וְאָף דְּבַש"ס מוֹקִי לָהּ דְּמִיפְסֵק פְּלִי הֵיִינוּ דְּלֹא תִיקְשִׁי דְּהָא מִיבְעֵיָא לִיהָ לְרַבָּא כְּדָאִיתָא בְּסוּגֵיָא שָׁם. אָבֵל הַרְמַב"ם לְטַעְמֵיהָ דַּס"ל דְּאִיפְשִׁיטָא בְּעֵיָא דְּרַבָּא מְהָא דְּזַבְּחִים כ"ה כְּמוֹש"ל בְּשֵׁם הַלַּח"מ וְהַב"ש.

אֵין צְרוּרָה לְאוּקְמָא בְּהַקְדִּים. וְע"ז קָאָמַר וְשֶׁבְּרַפְתָּ שֶׁבְּחֶצֶר הָרִי הוּא שֶׁל בַּעַה"ב וְדֵיִיק מִיָּנָה דְּלֹא הַשְׁפִּיר הַרְפַּת וְלִהְכִי בְּקוֹלֵט מִן הָאֹיִר הָרִי הוּא שֶׁל בַּעַה"ב דְּשָׁם הוּא"ל אֹיִר שֶׁסוֹפּוֹ לְנוֹחַ דְּשֶׁפִּיר מְשַׁתְּמֵר הוּא שֶׁאֵין לְשׁוֹכֵר רְשׁוֹת שָׁם.

וְשֶׁפִּיר פְּרִיף תַּרְתִּי. דְּבַרִּישָׁא אֵיִירֵי בְּחֶצֶר שְׁכוּרָה לְזָה הָרִי הוּא שְׁלוֹ וּבְסִיפָא אֵיִירֵי בְּחֶצֶר שֶׁאֵינָה שְׁכוּרָה דְּקָאָמַר ה"ה שֶׁל בַּעַה"ב.

וּמִשְׁנֵי בְּרַפְתָּ שֶׁבְּחֶצֶר שֶׁהַרְפַּת לֹא הַשְׁפִּירוּהָרוּיָהוּ אֵיִירֵי בְּקוֹלֵט מִן הָאֹיִר. וּמִיּוֹשְׁבֵי ג"כ מָה שֶׁהַקְשִׁינוּ דְּלֹא מְפַלֵּג בְּדִידָהּ וְגַם קוֹנְשִׁית הַמְּפָרְשִׁים דְּהוּי פְּלוֹי שֶׁל לֹקַח בְּרְשׁוֹת מוֹכֵר מִיּוֹשְׁבֵי שֶׁפִּיר לְהַרְמַב"ם.

דְּשֶׁפִּיר הוּי רְשׁוֹת שׁוֹכֵר בְּחֶצֶר שְׁכוּרָה. וְאָף דְּלִמָּאֵי דְּמוֹקֵי בְּסוּגֵיָא לְרַבָּא דְּמִיפְסִיק פְּלוֹי הֵיִינוּ כְּשֶׁהַקְדִּים כְּפִירש"י.

יְשׁוּבוּ כָּל אֵלוֹ הַקּוֹנְשִׁיּוֹת. מ"מ הַרְמַב"ם מְפָרֵשׁ אֲלֵיבָא דְּאָמַת וְשֶׁפִּיר י"ל דְּבַרְרַפְתָּ הָרִי הוּא שֶׁל בַּעַה"ב אָף בְּקוֹלֵט מִן הָאֹיִר לְפַמ"ש הַנְּתִיבוֹת ס' ר' סק"ח לְעַנְיָן פְּלוֹי שֶׁל לֹקַח בְּרְשׁוֹת מוֹכֵר.

דהיכא שאין רשות ביד בעל התוצר לסלק הפלי מרשותו אז חשיב שפיר הפלי הפסק לענגן שיהא לגבי בעל התוצר אור שאין סופו לנוח. אבל היכא שרשות ביד בעל התוצר לסלק הפלי מרשותו ומאורו לא הוי הפלי הפסק יעו"ש סק"ח וסק"ט באורף.

וא"כ הדבר מבואר שפיר לדעת הרמב"ם. דברישא בתוצר שכורה שפיר קולט מן האור שילו משום דהפלי שפיר מפסיק שאין רשות ביד המשפיר לסלקו.

אבל ברפת שאינה שכורה ורשות ביד בעה"ב לסלקו לא הוי הפלי הפסק פלל ונהרי הוא של בעה"ב שהרי האור של בעה"ב. ואם פי יש בדברי הגתיות הרהורי דברים עוד.

אף פינון שאין נ"מ לנ"ד לפמש"ל דלפי האמת מיקרי להרמב"ם אין סופו לנוח אף בלא הקדים לא אאריף פעת בזה. וה"נ לאבני דאוקי במדביק צ"ל ג"כ פנ"ל דברפת שבחצר אין הפלי הפסק פלל פינון שהאור שבפלי הוי של משפיר ורשות בידו לסלק הפלי ובפרט דמשמע דאבני ס"ל דאור שאין סופו לנוח פמונח אף בהפסק פלי מדלא אוקי בהקדים והוצרף לאוקמא במדביק.

ועכ"פ דברי הסמ"ע מיושבים בעז"ה וגם דעת הרמב"ם בפירושא דסוגיין נתברר בעזה"י: סימן צח אשר דרש כת"ר בעובדא שבא לפניו בגוי ששכר שדות מגוי אחר וישאל שכם מן השוכר הלז והוציא הוצאות להשביחם בחשבו כי פבר הנוחזק בם ולא יוכלו להשיג גבולו עוד.

ועתה שכם ישראל אחר מאדון השדות מעת פלות שכירות שוכר הראשון. ואם פי הטרה רבה בימים אלו ולא אוכל להאריף כחפצי.

רק למען אהבתו מלאתי חפצו להשיבו תוכף וארשום הנלע"ד פעת לדינא בזה: והנה כת"ר דן לזכות שוכר הראשון אם מצד חזקה כמבואר במסגרת סי' ק"מ אות ל"ז שיש בכה"ג דין חזקה ואם מצד מצרנות והיינו אם ירצה בו אדון השדות.

וגם הזכיר מצד עני המהפך בחרה. וכ"ז במקומם שנוהג מנהג חזקות.

ואצלינו אין נוהג מדינא דמלכותא: א) והנה מצד החזקה צריף אני לבאר פרט אחד אשר הרבה דינינים טועים בו. והוא פי עיקר תקנת החזקות אשר מקורם בשו"ת ב"ח הישנות סי' ס' לא נתקנו רק על אורענדא וריחיים יעו"ש בטעם הדבר לפי שיש שם חובות והוצאות והועתק קצת במסגרת סי' ק"מ.

אבל על זולת זה לא נתקן פלל. רק בשכירות בתים יש חרגמ"ה שלא להשיג גבול ובתשובת רש"ל ס"ס ל"ו כתב שלא נתפשטה תקנתו בינינו וגם דלא תיקן רק בבתים ונתנויות ולא בשאר דברים.

וכ"ה ביש"ש ר"פ האומר ע"ש בסוף התשובה ששם. ואף ששאר אחרונים הביאו תקנת רגמ"ה למנהג גם אצלינו וכן ראוי לאחוז בתקנה טובה כזו וכמו שאנו נוהגים בשאר תקנותיו.

וגם דהא כתבו התוס' בע"ז ל"ו דגם בתקנה שלא פשטה ואין יכולים רוב הצבור לעמוד בה צריכה היתר ע"ש. וע' רמב"ם פ"ב מה' מקרים ובלח"מ שם.

וע"ל סי' כ"ח מ"ש ב"ה בס"ד. ואף שגורא עיקר לפסוק אצלנו כחרגמ"ה הנ"ל.
מ"מ הבו דלא להוסיף עלה דרך בבתים תיקון כמו"ש המהרש"ל. והרמ"א שכ' בחו"מ
ס"ס רל"ז בשם מהר"מ פאדווא דאף בהלנאה בריבית שייך תקנתו ואין שו"ת הרמ"פ
ת"י.

אבל גורא טעמו לפי שהמנהג היה אז שהיה חנוות מיוחד לעסק זה ע' מהרי"ק שורש
קל"ב וקפ"ו וקצ"א וא"כ מה לי בית ומה לי חנוות. שוב ראיתי בפ"ת שם בשם הח"ס
שהביא לשון הרמ"פ בטעם הדבר כמ"ש בס"ד וגוף הח"ס חח"מ אינו ת"י [ומה
שנתקשה שם שם בלשון הרמ"א שכ' ויש מי שכתב.

גורא פונת רמ"א לפי שדעת מהרש"ל שלא נתפשטה תקנתו כמ"ש"ל וכמו שפצינו
שהביא דעת רש"ל ביו"ד סי' ע"ו]. ומ"ש הב"ש באהע"ז סי' צ' סקנ"א שבית פיפה
ואורענדא יש להם חזקה צ"ל ג"כ דכיפה דמי לבית כמוש"ל בחנוות אבל לא בשאר
עסקים: ב) ואף לפמ"ש הרד"ך בית כ"ח והצ"צ סי' מ"ד דבתקנה אולינו בטר אומדנא
אף להוסיף עליה מה שלא נזכר בה.

ועיקר טעמם הוא דבגדרים אולינו בטר הפנונה וכהא דגדרים נ"ו היה טעון והזיע ואמר
קונם צמר עולה עלי מותר בלבישה ואסור בהעלאה. בכ"ז י"ל טעם המתקנים דרך בבית
דירה תקנו שהיא הכרחית לכל אדם משא"כ בשאר דברים.

ועוד גורא דנדאי אין לאסור על אדם מה שאינו נכלל בדבריו כלל. ומ"ש ביו"ד סי'
רי"ח בשם הרשב"ץ שושבע שלא יעשה יין למכור שלא ימכור גם יין שהיה לו מכר
מצד פונותו.

פ"ר חלקו עליו האחרונים ב"ה יעו"ש. וגם הרשב"ץ לא קאמר רק מצד שהזכיר בדבריו
לשון מכירה יעו"ש.

ובמק"א הארכתי ב"ה בס"ד. והא דהרד"ך י"ל דשם שתקנו בשכירות דין חזקה לזה
כתב שפיר דמצד אומדנא אמרינו דגם משפנתא הוי בשכירות והיינו שנאמר שזה נכלל
בלשונם דמשפנתא היינו שכירות.

ואף דמייתי ראיה שם ממזונות דהוי בכלל פתובה. י"ל ג"כ משום דהוי מתנאי פתובה.
ואף שאח"כ דוחה בעצמו פן ראיתו מ"מ י"ל דגם מעיקרא ידע זה רק שדוחה דלא
מיקרי הוספה כלל. וכן בעובדא דהצ"צ שתיקנו שראש המדינה לא יעשוהו ראש הקהל.
י"ל דנקטו ראש הקהל לפי שרוב פעמים עיקר הטרדה עליו ע"ש. וגם פי האיש שהוא
ראש מדינה ראוי להיות ראש הקהל ולזה אמדינו דעתם שגם מזט"ה אין לעשותו במקום
שהטרדה מוטלת עליהם יעו"ש.

אבל להוסיף על התקנה לגמרי כמו בנ"ד שתקנו רק על אורענדע וריחיים נדאי שאין
להוסיף שאר דברים. ורציתי לומר דלשון ארענדא בלשונם כולל כל מיני שכירות
פי"ע.

אָבֿל בב"ח סי' ס"א מְפֻרָשׁ שְׁמוּכִיחַ דְּבִטְשָׁאֲפֹאוּי אֵין דִּין חֻזְקָה דְּרַב בְּאַרְעֵנְדָא תְקִנּוּ.
הָרִי שְׁאִינוּ בְּכֻלָּל לְשׁוֹן אֲרַעֲנֵדָא.

וְרַב אַח"כ פְּתַב דְּגַם הַטַּעַם אֵינוּ בִּטְשָׁאֲפֹאוּי שְׁאִין שְׁם הוֹצֵאוֹת יַעו"ש. וְעוֹד נִרְאֶה בְּהָא
דְּהַצ"צ דְּכִינוֹן שְׁהִיתָה תְּקִנָּה שְׁם שְׁפָטְרוּ אֶת רֹאשׁ מְדִינָה מִטְּוֶרַח צְרָכֵי הַקְּהָל.

א"כ כְּבָר פְּטְרוּהוּ מִזֶּה. וְאַף שְׁהוֹנְזַכַּר בְּתַקְנָתָם רֹאשׁ קְהָל הֵינּוּ שְׁאֵז הֵיזָה עֵיקַר הַטְּרִדָה
עָלָיו כַּנ"ל.

וְלָזָה גַּם מִזִּט"ה אֵין לַעֲשׂוֹתוֹ אִם הַטְּוֶרַח יֵהָא עָלָיו. אֲכַן בִּנ"ד וּבִשְׁאָר דְּבָרִים שְׁצָרִיף
לְהוֹסִיף דְּבָר חֲדָשׁ לְגַמְרֵי וְדַאי א"א לֹאמַר כּוּ: ג) וּבְשִׁבְתָּ ס' ע"ב אֵיתָא גְּבִי סַנְדֵּל מְסוּמָר
דְּפָרִיף דְּבַחוּל נְמִי לִיתְסַר וּמִשְׁנֵי מַעֲשֵׂה בְּשִׁבְתָּ הָרִי.

א"ה בִּיו"ט נְמִי לְשִׁתְּרֵי וּמִשְׁנֵי דְּאַפִּילוּ לְרַחֲב"ע דְּאָמַר לֹא אָסְרוּ אֱלָא בִּירְדוֹן וּסְפִינָה
כְּמַעֲשֵׂה שְׁהִיזָה הֵתָם שְׁאִנֵּי יִרְדוֹן מִשְׁאָר נְהָרוֹת אָבֿל שְׁבַת וִיו"ט כְּהַדְדֵי נִיגְהוּ. בְּתַעֲנִית
צִיבּוֹר דְּאִיפָא כְּנוּפִיָא נְמִי לִיתְסַר מַעֲשֵׂה כִּי הָרִי בְּכַנוּפִיָא דְּאַסוּרָה בְּמִלְאַכָה הָרִיָא יַעו"ש.

נִרְאֶה מִזֶּה שְׁאִין לְתַקּוֹן רַב כְּעֵין הַסִּיבָה וְהַטַּעַם שְׁבִשְׁבִילוּ תְקִנּוּ וְלֹא לְהוֹסִיף. לֹא דְמִי לִב"ד
דְּשֵׁם הַכְּנוּנָה עַל עֵיקַר הַתְּקִנָּה שְׁתַּקְנּוּ בְּפִירוּשׁ רַב בְּשִׁבְתָּ וִיו"ט וְלֹא בִת"צ וְכֵן לְרַחֲב"ע
בִּירְדוֹן וּסְפִינָה דְּוִנְקָא תְקִנּוּ בְּפִירוּשׁ.

וְכֵן בִּיבְמוֹת קִט"ז ע"ב דְּאָמְרֵי ב"ה לֹא אָמְרוּ אֱלָא בְּבֹאָה מִן הַקְּצִיר וּבְאוֹתָהּ מְדִינָה
כְּמַעֲשֵׂה שְׁהִיזָה. וּבִש"א אַחַת מִן הַקְּצִיר וְאַחַת מִן הַזֵּיתִים וְכו' לֹא דְבָרוּ בְּקְצִיר אֱלָא בַּהֲנוּה
וּפִירֵשׁ"י מַעֲשֵׂה שְׁהִיזָה כִּף הִיזָה וְה"ה לְשְׁאָר מְקוּמוֹת.

נִרְאֶה דְּמִפְרֵשׁ שְׁתַּקְנּוּ דִּין זֶה בְּקְצִיר וְרַב שְׁאֵנוּ דְּנִין שְׁאִין חִילּוּק וְרַב מַעֲשֵׂה שְׁהִיזָה כִּף
הִיזָה וּמוּכַח מִזֶּה לְכַאוּרָה דְּהוֹסִיפוּ עַל הַתְּקִנָּה מִצַּד הַסְּבָרָא. אִף ז"א דְּהִכָּא אָמְרוּ סְתָם
בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה שְׁמוֹתֶרֶת לִינְשָׂא וְהַמַּעֲשֵׂה הִיזָה בְּקְצִיר.

אָבֿל אִם הָיוּ מְתַקְנִים בְּפִירוּשׁ בְּקְצִיר וְדַאי לֹא הֵינּוּ מוֹסִיפִים מִדְּעַתְיָנוּ וְכַמוֹש"ל. וְכֵן
מוּכַח בְּש"ס שְׁם דְּקְאָמְרִינֵן שְׁם דְּב"ש וְב"ה פְּלִיגֵי בְּפִלּוּגְתָא דְּרַחֲב"ע וְת"ק גְּבִי לֹא יַעֲבִיר
מִי חֲטָאת בְּנִהָר אִי דְּוִנְקָא בִּירְדוֹן גְּזָרוּ.

וְדַחֵי ע"כ ל"א ב"ש אֱלָא מִשׁוּם דְּיִיָקָא וּמִינְסָבָא מַה לִּי מְקוּם קְרוּב מַה לִּי רְחוּק הִכָּא
מִשׁוּם מַעֲשֵׂה שְׁהִיזָה בִּירְדוֹן וּסְפִינָה דְּהָרִי מַעֲשֵׂה גְזוּר רַבָּנָן וְכו'. וְלְכַאוּרָה קִנְשָׁה דְּמ"מ
שְׁיִיָדְטְעָמָא דְּחֲשֵׁשׁ כְּזִית מִן הַמַּת גַּם בְּשְׁאָרֵי נְהָרוֹת וְא"כ דְּמִי לְהָא דְּדִיָקָא וּמִינְסָבָא.

אָבֿל לְפַמ"ש א"ש דְּבִאָמַת מַחֲלָקוֹתָם הוּא אִיף הִיזָה הַתְּקִנָּה וְלֹא אִם נוֹסִיף עָלֶיהָ. וְלָזָה
מַחֲלָק דְּהִכָּא שְׁהִיזָה מַעֲשֵׂה בְּקְצִיר וְהַתִּירוּהוּ מִשׁוּם דְּדִיָקָא.

מִמִּילָא גִּדַע דְּמוֹתֶרֶת גַּם בְּמְקוּם רְחוּק. אָבֿל בְּהָא דְּמִי חֲטָאת שְׁהִיזָה מַעֲשֵׂה בִּירְדוֹן וּסְפִינָה
ס"ל שְׁבִפִירוּשׁ גְּזָרוּ רַב עַל הִירְדוֹן דְּהָא לֹא הִיזָה כְּאֵן הוֹרָאָה רַב גְּזִירָה חֲדָשָׁה: ד) וְהִנֵּה
הַתּוֹס' שְׁם אֵהָא דְּלֹא דְבָרוּ בְּקְצִיר אֱלָא בַּהֲנוּה הַבִּיאוּ יְרוּשְׁלָמִי לְמָה קְצִיר א"ר מְנָא
דְּאוּנְסָא דְּשָׁכִיחַ וְכו' יַעו"ש.

ולכאורה תמוה דהא הירושלמי קאי על דברי ב"ה דאמרי דווקא בקציר ומפרש הירושלמי משום דשכיח טפי. אבל לא על דברי ב"ש דלא מפלגי והו"ל להתו' להביא זה על דברי ב"ה.

ונראה פוננתם דדחיק להו לפרש כפירש"י בהוה שפך הנה מעשה פי לשון בהוה שפ"ש פירושו בדרך הרגיל להיות. וגם לפירש"י צריך לדחוק כמ"ש שאמרו מותרת סתם.

ולזה מיתו הירושלמי דקציר מצוי יותר למות ולהכי נקטו בלשון התקנה קציר אבל עיקר התקנה היתה בכל מקום כנלע"ד פוננתם. ועכ"פ נראה ברור דאין להוסיף על התקנה מדעתנו לומר שגם ע"ז חל האיסור.

ואף דגם בנ"ד י"ל דנקטו בתקנתם אורענדא משום דהוי דבר ההוה ומצוי יותר אבל ה"ה כל דבר. אכן ז"א דהא בש"ס איתא א"ל ב"ש לב"ה אין לי וכו' אלא קוצר בוצר מוסק גודר עוזר מנין אלא מעשה שהיה בקציר וה"ה לכולהו ה"נ מעשה שהיה באותה מדינה וה"ה לכולהו וב"ה באותה מדינה דשכיח אינשי מירתת וכו'.

הרי מבואר דב"ה מודו דקציר לאו דווקא נרק דמצריכים אותה מדינה ולזה שפיר מוכחי ב"ש פיון דע"כ צ"ל דלשון התקנה בקציר לאו דווקא דה"ה בלא קציר וע"כ צ"ל דנקיט קציר בהוה וא"כ ממילא י"ל דה"ה אותה מדינה לאו דווקא ובזה פליג ש"ס דילן על הירושלמי דלירושלמי לב"ה קציר דווקא.

ולש"ס דילן קציר לאו דווקא. ולשון המשנה בה"א לא שמענו אלא בבאה מן הקציר ובאותה מדינה וכמעשה שהיה צ"ל דהפוננה שפך שמעו לשון התקנה.

אבל לדינא מודו דקציר לאו דווקא: וכדמדמי לה שם להא דרחב"ע הו"מ להוכיח מגופה דאי ב"ה כרחב"ע הול"ל דווקא קציר חטים רק י"ל דגם לרחב"ע הטעם הוא דלא רצו להחזיק טומאה בכ"מ רק בירדן שנמצא שם ודווקא בספינה שמאהיל בב"א על שטח גדול.

אבל בלי שום טעם לא שייך לומר כן. וגם בשבת ס' צריף לפרש כן נאקצר.

ולזה ה"נ בעי טעמא דמירתת. ומ"מ אמרו ב"ש דכיון דטעמא משום דייקא ומינסבא לא שייך לחלק בין מקום קרוב לרחוק.

ושוב מצאתי במשניות בגליון בשם התוי"ט שהקשה על התוס' שהביאו הירושלמי אסיפא ובשם הג' מהר"ש זצ"ל תירץ שם כמו"ש ות"ל שפוננתי לדעתם ויש להאריך בזה בשטות הפוסקים אי הנאמנות הוי דאורייתא נאקצר.

עכ"פ לדינא ברור כמו"ש שאין להוסיף על התקנה מדעתנו ודווקא באורענדא תקנו: (ה) אלא שעדיין יש מקום לדון דלא גרע מהא דמרחיקין מצודת הדג משום דיהיב סייארא ושם מוציין מידו כמו"ש האחרונים והאריך בתשו' משאת בנימין סי' כ"ז בענין זה ובשו"ת רד"ך בית כ"ז חדר ג' ולמדו מזה לענין חזקה ע"ש.

אף שאין דמיונם עולה יפה לענ"ד דהא דכופין במצודת הדג להרחיק הוא רק קונדם שניצודו אבל לאחר שניצודו נדאי אין מוציאין. דלא עדיפא מעני המנקה בראש הזית בגיטין.

ס"א דאין מוציאין בדיינים. וכן הא דמעכב אבר מבואה אחרינא בב"ב כ"א שהביאו שם הוא רק שפופין כמו בכל מצות דרבנן לקיימם אבל לא בתורת חיוב ממון.

וגם דשם אין פאן הוצאת ממון רק שאין מניחים לו לעשות עסקו שם ושם ולהרוויח וממילא ירוויח השני. אבל לא להוציא גוף הדבר מת"י.

ומש"ש הרד"ך דדמי לעני המנקה ולקט נמתן ביד ע"ש. הוא תמוה דשם זכה בידו זכות גמור בדין משא"כ בעובדא דידיה שהגוי התנה בפירושו עמו שיוכל לסלקו ע"ש בפאלה ואין לו זכות בדין אם לא מצד חזקה או עני המהפך.

וא"ל דמיתי לדעת התוס' והרשב"א והר"ן שכתבו בעני המנקה שאף שלא פינון לזכות זכה בנטל בידו יעו"ש [ולפלא שבח"מ סי' ש"ע לא הוזכר זה כלל ואכמ"ל בזה] ז"א דהא לא הזכיר שם רק פירש"י עיי"ש: (ו) ולזה נראה נהי דאם הרוויח נדאי דאין מוציאין מידו מ"מ עכ"פ יש ללמוד שראוי לכופו למסור העסק לזולתו וכן דן שם המ"ב באורף בהך דעני המנקה אי הטעם משום שאליו נשא נפשו שעלה על האילן או מצד טורח ומדקדק מדברי התוס' דהו' משום טורח וכ"כ ברד"ך שם ודעתם דבטורח גדול והוצאה ראוי להוציא מידו עיי"ש.

וא"כ ה"נ יש לדון לפמ"ש כת"ר שטורח והוציא בזיבול השדות והשבחתם בשביל שחשב שהחזיק בהם ויש לכופו למסור העסק כמו בכל מצות דרבנן וכמש"ל. ובפרט לפמ"ש התוס' ורשב"א ור"ן דבעני המנקה ונטל בידו אף שלא זכה זכיה גמורה מ"מ מוציאין מידו וכמש"ל וה"ה לנ"ד שטורח הרבה בזה: (ז) אבל באמת אינו דומה כלל לנ"ד דאף שהרא"ש ומרדכי הקשו על שיטת ר"ת דבהפקר ליכא דין עני המהפך מהא דעני המנקה.

ותירצו משום טורח וסמכא דעתיה ע"ז ע"ש (ובמהרי"ק שורש קל"ב וביש"ש פ' האומר ובמ"ב סי' כ"ז כ"כ גם בשם התוס' ולפנינו ליתא פן בתוס' ואולי היה גירסתם פן בתוס' שוב מצאתי בחוות יאיר סי' מ"ב שהרגיש בזה על היש"ש] מ"מ נראה דזה דווקא בדבר שהוא פבר לפניו ובידו לקחתו בלי שום מונע לפי שהוא הפקר וסמכא דעתיה שפיר.

אבל בדבר שצריך לשפוך מאחר או לקנות אין שייך זה פינון שאינו בידו ואטו מי שיוציא הוצאות ליסע למקום רחוק לקנות איזה דבר. שוב לא יוכל אחר לקנותו אף שלא נכנס בעסק זה כלל.

אבל הדבר כמו"ש שצריך שיהא בידו והתחיל לטרוח בגוף הדבר. ובגידון דמהרי"ק שם אף שהוצרך לשפוך מן הציבור מ"מ פבר הושווה ונגמר עמהם לחלוטין ונהרי הוא פבר בידו ממש יעו"ש המעשה.

וכן במ"ב שם דקדק וכתב מצד שנתרצה פבר הנכרי להשפיר לו ע"ש והיינו כמו"ש שצריך שיהא בידו וסמכא דעתיה. אבל לא מהני מה דסמכא דעתיה על דבר שאינו בידו ולא התחיל לטרוח ולזכות בגוף הדבר.

ויכמו בנ"ד ששעדיין לא שָׁכַר כָּל מַאֲדוֹן הַשְּׂדוּת וְלֹא טָרַח כָּל בְּגוּף עֶסֶק הַשְּׂכִירוֹת עַל לְהֵבֵא וְלֹא נִתְרַצָּה לוֹ עַד יֵינן [שׁוֹב רְאִיתִי בַּמ"ב שֶׁ שֶׁכ' בְּהִדְיָא דְבַעֲי שְׂיָהָא בְּיָדוֹ ע"ש]: (ח) וּמָה שְׂפַמָּה עַל חֲזַקְתּוֹ הָרִי הָיָה בְּטָעוֹת וְה"ז דּוּמָה לְהָא דְקִי"ל בַּב"ב נ"ג בְּבוּנָה פְּלִטְרִין בְּנִכְסֵי הַגֵּר וּבָא אַחַר וְהַעֲמִיד דְּלִתּוֹת קָנָה.

וְלֹא נִזְכָּר כָּל שְׂיָהָא זֶה עַכ"פ גִּזְל מְדַבְּרִיהֶם לְגַבֵּי רֵאשׁוֹן שְׂטָרַח בְּזָה וּבְפָרְט לְדַעַת הַרמ"ה שֶׁם דְּאִיירִי בְּלִבְנִים שֶׁל הַפָּקֵר רַק שְׁלֹא נִתְפָּנֵן הָרֵאשׁוֹן לְזִכּוֹת בָּהֶם ע' טוֹש"ע ס' ער"ה סכ"ב. וְאִיירִי שְׂפָנָה בְּעַצְמוֹ וְהַחֲזִיק הַלְבָּנִים בְּיָדוֹ יַעו"ש.

וּא"כ דְּמִי מִמֶּשׁ לְעַנֵּי הַמְנַקֵּף וְנִטְל בְּיָדוֹ דְּהוּי גִּזְל גְּמוּר לְדַעַת הַתּוֹ וְהַרְשָׁבָ"א וְהָר"ן שְׂהַזְפָּרְנוֹ דְּאִיירִי בְּלֹא נִתְפָּנֵן לְזִכּוֹת וְזוֹ קוּשְׂיָא גְּדוּלָּה. וְע"כ צ"ל כְּמוֹ שֶׁ דְּכִינּוֹן דְּסָמִיכַת דַּעַתוֹ הָיְתָה בְּטָעוֹת שְׂחָשֵׁב שְׂיָקָנָה הַשְּׂדָה בְּבוּנָה וְאֵגַב הַשְּׂדָה קָנָה הַבְּנִין בְּעַצְמוֹ וְסָמִיכַת דַּעַת בְּטָעוֹת לֹא מְהַנִּי כְּנ"ל.

וּבְזָה מִינְשָׁב ג"כ הָיָה דְּנִפְל עַל הַפִּיָּאָה וּפִיָּרֵשׁ טְלִיתוֹ שְׂנִתְקַשָּׁה הַמ"ב שֶׁם דְּמ"ש מְעַנֵּי הַמְנַקֵּף פִּינּוֹ דְּטָרַח וְנִדְחַק לְחַלֵּק בֵּין טִירְחָא לְטִירְחָא. וְכֵן הִיש"ש ר"פ הָאוּמֵר הָאֵרִיף לְחַלֵּק בֵּין טִירְחָא לְטִירְחָא וְהוֹסִיף לְהַקְשׁוֹת מְהָא דְּב"ב נ"ד נִכְסֵי עַפּו"ם ה"ה פְּמִדְּבָר וְכָל הַקּוֹדֵם זָכָה דְּלִיָּהוּי כְּעַנֵּי הַמְנַקֵּף.

וּלְפַמ"ש א"ש בַּס"ד דְּגַבֵּי פִיָּאָה וּמְצִיָּאָה הו"ל טוֹרַח בְּטָעוֹת דַּס"ד דְּקִנֵּי בְּהָיָה נְפִילָה. וּבְהָיָה דְּנִכְסֵי עַפּו"ם הֵינּוּ מְשׁוּם דְּאִמְרִינּוּ שֶׁם דְּלֹא סָמְכָא דַּעַתִּיהָ.

וְהָכָא בְּעַנֵּי הַמְנַקֵּף כ' הָרֵא"ש מְשׁוּם דְּסָמְכָא דַּעַתִּיהָ וְאֵרִיף שְׂיָשׁ לְחַלֵּק מ"מ י"ל כְּמוֹ שֶׁ. וּלְפַמ"ש הִיש"ש שֶׁם לְחַלֵּק בֵּין טוֹרַח שְׂנִיכָר בִּיחוד לְטוֹרַח וְהוֹצָאָה בְּעֵלְמָא ע"ש א"כ גַּם בַּנ"ד אֵין כָּאֵן טוֹרַח נִיכָר בִּיחוד לְעַנֵּן שְׂכִירוֹת לְהֵבֵא: ט) וְע' שְׂטַמ"ק ב"מ דָּף י' שְׂכַתְבַּת דְּלֹא מִיָּקָרִי עַנֵּי מְהַפֵּף רַק כְּשֶׁמְהַפֵּף עִם הַבַּעַה"ב לְקַנּוּתָהּ וְלֹא כְּשֶׁמְהַפֵּף בְּחַפְזָא.

וּא"כ בַּנ"ד ג"כ שְׁלֹא דִיבָר כָּל עִם אֲדוֹן הַשְּׂדוּת בְּדַבָּר הַשְּׂכִירוֹת לֹא הוּי אֵרִיף עַנֵּי הַמְנַקֵּף. וְגַם דְּהָא בְּעֵינֵן פִּיטוּק דְּמִים וְכַדְקִי"ל בַּס' רל"ז.

וְעוֹד דְּהָכָא לֹא סָמְכָא דַּעַתִּיהָ דְּאִפְשָׁר שְׂפָרְנָה נִכְרִי לְעַצְמוֹ כְּמוֹ שְׂשִׁכְרָה מְקוֹדֵם. וְכ"כ בִּיש"ש פ' הָאוּמֵר דְּבִמְקוֹם שְׂדָרָה נִכְרִי ג"כ לְשׁוֹנְכְרוֹ לֹא תִיקָן רַגְמ"ה כָּל וְאֵין כָּאֵן דִּין חֲזַקָה כָּל ע"ש.

עַכ"פ זְכִינּוֹ לְדִין דְּבַנ"ד לִיכָא חֲזַקָה וְלֹא עַנֵּי מְנַקֵּף וְעַנֵּי מְהַפֵּף וְרַק אִפְשָׁר מְצַד מְעַרוּפִיָּא שְׂעוּסָק עִם אוֹתוֹ גוּי יֵשׁ קֶצֶת לְדוֹן בְּמְקוֹם שְׂמַחְמִירִים בְּזָה אֲבָל לֹא בַּנ"ד שְׁלֹא הָיָה לְהַשׁוֹכֵר הַזֶּה עוֹד עֶסֶק עִם הָאֲדוֹן בְּעַצְמוֹ רַק עִם הַשׁוֹכֵר מְמַנּוּ.

וּלְעַנֵּן דִּין אֵי שְׂיָיָה חֲזַקָה בַּכָּה"ג אֵין נ"מ לְפַמ"ש דְּבַנ"ד לִיכָא דִּין חֲזַקָה כָּל. וּמ"ש כַּת"ר מְהַמְסָגְרַת.

יָדַע כִּי מָה שְׂמִבּוֹאֵר בַּכָּה"ג וּמְסָגְרַת אֵינוֹ שְׂיָיָה כָּל אֲצִלִּיכֶם כִּי הֵם דְּבָרוֹ רַק מְתַקְנוֹת הַנְּהוּגוֹת בְּתוֹגְרָמָה וּמְצָרִים. וְרַק נ"מ לְדִידוֹן לְדַמּוֹת מִיָּלְתָא לְמִיָּלְתָא מְצַד הַסְּבָרָא בְּחֲזַקַת אַרְעֵנְדָא הַנְּהוּג אֲצִלִּיכֶם.

(י) אולם מטעם מצרנות שכ' כת"ר יפה פתב. פי כן נהגו כל ב"ד שפישאראל לדון דין מצרנות בשכירות וכמו"ש הט"ז ס"ס קע"ה דגם הרמב"ם מודה בכה"ג וכבר כ"כ המ"ב סי' כ"ז לדון בארענדא מטעם מצרנות וכן דן הגאון מוהרצ"ה שליט"א בישועות יעקב סי' קנ"ו והוא פשוט.

ואין שינוי פאן הא דקיי"ל דקונה מן העפוי"ם אין בו משום דב"מ דלא שינוי אריא אברחית ממצרה וכ"כ התוס' להדיא בב"מ ע"ג ע"ב ד"ה נטר והמ"ב ובישועות יעקב שם לא נזכרו מדברי תוס' אלו] ונראה דכל החלוקים שבש"ע דהיכא שיש פסידיא למשפיר אין בו דין דבר מצרא כמו בזוזי או בכל שדויתיו או בהרבה דיורים.

י"ל דבעפוי"ם לא שייכי קלל דבאמת איפא הישר והטוב גם בהנהו גונוי ורק דלא שינוי לתמן תקנה דהישר והטוב במקום שיש פסידיא למוכר ומשפיר שעליו אין מוטל הא דישר וטוב כמבאר בש"ס ופוסקים ולזה י"ל דבכל גונוא איפא דב"מ בשוכר מעפוי"ם.

ולפ"ז אף שלא נתרצה לו המשפיר הגוי מ"מ איפא דב"מ. ולפ"ז י"ל שתקנת חזקת אורענדא ובתים הוא על מגן פי בלא"ה איפא משום דב"מ ורק שי"ל דמצד דב"מ אין איסור לכתחילה רק אח"כ מוציאין מידו והם תקנו שאסור לכתחילה לשפור וע' נתיבות סי' רל"ז בזה: יא) אכן קשה לחדש דבר כזה פינו שעכ"פ על המוכר לא תקנו הישר והטוב וא"כ ה"ה בגוי דונדאי גם גוי הרשות בידו לעשות בשלו פרצונו ואין להביא ראיה מב"ק צ"ו דאמרינו גבי תקנת השבים דבעפוי"ם לא עבדו תקנתא.

דשאני התם שמעמידים אותו על דין תורה אבל הכא אם יעמידו על ד"ת לא ידונו דב"מ קלל. ומכ"ש במקום דאיפא פסידיא למוכר ומשפיר דב"מ הוא רק תקנת חז"ל וסמכו על מ"ש ועשיית הישר והטוב.

וכעין זה כתבו התוס' בכתובות י"א ד"ה אפיי וב"ק ל"ט ד"ה שלא דלא אמרינו שלא ?הא חוטא נשפר רק היכא דמוקמינו ליה אדינא אבל לא לתמן תקנה בשביל זה ע"ש. וה"נ לא מצינו שתקנו חז"ל להפסיד העפוי"ם ע"י תקנת דב"מ.

ועוד דהנה התוס' הקשו בב"מ ע"ג על רב מרי ל"ל הוציא מרבא מדב"מ ותיירץ בשטמ"ק בחד תירוץ דאף דלא שינוי אריא אברחית שם מ"מ לא פלוג רבנו דלא תקנו קלל בעפוי"ם דב"מ ע"ש בשם הריטב"א.

א"כ מבואר דבקונה או שוכר מן העפוי"ם ליכא קלל דב"מ ולפלא על האחרונים שלא הרגישו במחלוקת זו. איברא דלדינא ודאי תירוץא בתרא שבשטמ"ק שם עיקר שרב מרי לא רצה לקנותה דזה פשוט וגם אחי הש"ס דב"מ ק"ח כפשוטו דאמרינו בעפוי"ם טעמא דאריא אברחית ומשמע דהיכא דלא שינוי האי טעמא איפא דב"מ.

אבל עכ"פ לא נוסף עליה לומר דבגוי תקנו אף אי איפא פסידיא לגוי המשפיר או מוכר ורק דבעי דליכא פסידיא. ולפ"ז הו"מ התוס' בב"מ ע"ג לתרץ דאירי בגונוא דליכא דב"מ פגון שמכרה לגאול ביפה וכדומה אלא דעדיפא מינה תירצו שם: יב) עכ"פ היכא דליכא פסידיא לגוי המשפיר ונתרצה המשפיר גם לשניהם נראה ברור שיש לדון דב"מ לשוכר הראשון ורק במקתב כת"ר נזכר שהגוי שוכר על שש שנים והישאראל על ארבע

ומשמע שפכלות ארבע של ישראל יש עוד שנים לגוי והישראל השני שוכר מפכלות כל השש שנים.

ובכה"ג שיש הפסק ודאי ליכא דב"מ דלא עדיפא מהיכא שפלה זמן שכירותו דליכא דב"מ אף שעודנו יושב בבית כמו"ש הנתיבות סי' קע"ה והוא מהב"י יעו"ש. ואף שיש לחלק דהכא עודנו מתזיק השדות תוך הד' שנים וגם דיש חולקים על הנתיבות בדין זה.

מ"מ נראה דעיקר הישר והטוב הוא שפיון שעוסק בזה לא יצטרך לחפש עסק אחר. אבל כן שמפסיק שתי שנים שאפשר שלא ישפירם לו הגוי או ישפרם גוי אחר וכדומה ודאי דלא שייך דב"מ וה"ז דומה למי שרוצה לקנות שדה שבין שדהו לשדה הנמכר כדי להיות מצרן שפיון שבשעת מכירה היתה מפסקת אינו מצרן ורק אם המעשה שהגוי כבר התזיק השתי שנים ואח"כ שוכר הישראל על ד' שנים ואז הדין כמו"ש בס"ד דאיכא דב"מ.

ואף גם זאת שהזכיר כת"ר שהשני שוכר השדות עם אורענדא בזה יש לדון לדעת הסמ"ע והט"ז דבשני שדות ליכא דב"מ רק באשר כתב שהארענדא שייכת לקהל ולא בירר פרט זה איך תוכן הענין לא אדון בזה עד שאדע שורש דבר: יג) ובמכתבו ראיתי שנסתייע מדברי הד"מ סי' קע"ה שכתב שהמלנה והשוכר מוחזקים לגבי הלוקח.

ידע כי דבריו צע"ג דהא קיי"ל בכ"ד דהלוקח מוחזק לגבי מצרן ולענ"ד אין להורות כן. ואחרי כותבי מצאתי בשו"ת פ"ח הישיבות סי' ס"ט שדחה ג"כ דברי הד"מ הללו יעו"ש ומאפס מקום ההכרח לקצור: ובאשר ראיתי בשו"ת שואל ומשיב ח"א סי' ל"ה שנגראה דעתו לדון דין חזקה בשארי דברים ג"כ.

וגם שמעתי שפמה דינינים דנים כן. פתבתי להגאון אבד"ק קאוונא שליט"א בזה והשיב בקוצר שדעתו שלא לדון בדיעבד דין חזקה בשארי דברים רק לכחלקה דעתו דשייך חדר"ג בכל דבר כי כן משמע בשו"ת מהר"מ פאדווא סי' מ"א.

והנה גוף שו"ת הנ"ל אינו ת"י ולפמש"ל אות א' בשם החת"ס מבואר דדעת הרמ"פ להיפוך אבל גם בלא"ה כבר ביארנו שהרש"ל חולק עליו. ובפרט שהדין מורה כן שלא להוסיף על התקנה כמש"ל.

ובמה שנגראה דעתו דחדר"ג אינו רק לכחלקה. יש לדון ג"כ דאפשר דגם בדיעבד פופין אותו להשיב וכמו שנוהגים בנושא ב' נשים וכדומה ויש לחלק ואקצור.

וע' נה"מ סי' רל"ז דמשמע דרק מצד בר מצרא יכול לסלקו ולא מצד חדר"ג וכן ראיתי בשו"מ ח"א סי' ל' בשם שמש צדקה והסכים כן ע"ש. אבל בסי' ל"ד נראה דעתו דאף בדיעבד מתזיר וסותר ד"ע וגם עירב שם דין חדר"ג ודין תקנת החזקות.

והם דברים שונים באמת. וע' בשו"מ שם סי' ל"ב שנגראה כנבואה אי שייך חזקה בשאר דברים יעו"ש שפמעט אין דבריו מובנים ובפרט מש"ש להסתפק אי גם ריחיים בכלל התקנה.

הנה בב"ח בתשובה שם מפורש דהתקנה הוא בארענדא וריחיים יעו"ש לענין טשאפאוי והראה יראה כי כל תשובותיו כתב רק בשקויל דעתו הקדושה ולא בעיון גדול. ולדינא

נלע"ד עיקר כמוש"ל בס"ד: סימן צט פבוד הרה"ג הנ"ל ובגדון אי שינה חזקה במה ששכר משוכר ולא מאדון הדבר.

הנה הרדב"ז ח"ד סי' רי"ג פסק דבכה"ג יש דין חזקה וביאר דכיון דעיקר פנונת תקנת החזקות הוא פדי שלא יעלו בשכירות הבתים ושללא יצטרכו לטלטל כל חודש מבית לבית ואם נאמר דכה"ג ליכא חזקה בטלה התקנה שהעפוי"ם יעשה קנוניא להשכיר לאחר.

ועוד האריף לבאר דשכירות ליומא ממכר וה"ז כבעה"ב למשה זה והשוכר ממנו שפיר החזיק. וראיתי בשואל ומשיב ח"א סי' ל"ג שחולק עליו ודן שאין בו דין חזקה כי כיון שנסתלק העפוי"ם שהשכיר לו וכלה זמנו בטל המסובב ובטלה חזקתו והאריף להשיג על הרדב"ז דרך ליומא הוי ממכר אבל לא פכלות זמנו.

ובמחכ"ת לענ"ד דברי הרדב"ז ברורים לדינא דהא עיקר התקנה נתקנה מצד הישך והטוב שלא יוקירו המקחים כמו"ש הרדב"ז וא"כ שפיר שינה גם בכה"ג ובפרט דיש חשש קנוניא כמ"ש הרדב"ז.

ובשו"מ נשם פתב דכיון דמה ששכר לעפוי"ם הוא מפונרסם בקאנטראקט ל"ש לחוש לקנוניא. והוא תמוה דמ"מ אם גדון פן שהשוכר משוכר אין לו חזקה שפיר יש לחוש לקנוניא.

ומה שהאריף הרדב"ז לבאר דשכירות ליומא ממכר זה הוא רק לחזק דבריו שעכ"פ במשה השכירות הנה לו קנין גמור בבית דלא נימא שמצד שקנינו חלוש אין חזקתו חזקה. ואין רצוני להאריף לבאר כל פרט שבדברי שו"מ נשם והמענין יראה שבעיקר הדין דברי רדב"ז ברורים וכל דחוי נשם אינם לענ"ד: אלא שבעיקר הדין הנ"ל נראה דתלי בפלוגתא שהובא בכנה"ג סי' ק"מ לענין אם נתחלפו הבעלים אי החזקה קנימת.

דלמ"ד שאם מכר לאחר חזקתו בטילה. וא"כ נראה מזה שהמתקנים לא תקנו בכה"ג אי משום דלא שכיחא אי משום שפסמכו תקנתם אהא דאיתא בש"ס בדין עני המהפך בחררה וכנראה ברדב"ז נשם וכ"כ המהרי"ט ח"ח מ"מ סי' ל' להדיא יעו"ש.

ונה שינה רק בבעלים ראשונים ולא במכרו לאחר שאצלו לא היפה בו פלל וז"ב. ולקנוניא נראה דלא חיישי שימפור לאחר פדי שתיבטל חזקתו ואח"כ יחזור ויקנה דחזקתו מ"מ לא תשוב לו.

וכעין שכ' הרדב"ז ח"ג סי' תקל"ג יעו"ש וא"כ ה"ה בשוכר מן השוכר ג"כ בטלה חזקתו פכלות זמנו מפל הליו טעמי דנתחלפו הבעלים פנ"ל. והרדב"ז לטעמיה דס"ל נשם בסי' רי"ג להדיא דאף במכר לאחר אין חזקתו בטילה יעו"ש שמשתייע מזה לדינו.

ולכאורה קשה דבח"ג סי' תקל"ג כ' דאם לקח מלך העיר ממלך הראשון בטלו החזקות מצד שקונה במלחמה יעו"ש. וקשה דלא צדיפא מאם מכרם לו בפירוש.

וצ"ל טעמו דהא גם מישראל קונה במלחמה פדאיתא בגיטין ל"ח וא"כ קונה במלחמה כל זכות שיש לישראל המחזיק בה. ולומר דמ"מ היתה גוף התקנה אף בכה"ג צ"ל דמשמע ליה דבכה"ג ודאי לא תקנו דהוי מילתא דלא שכיחא טובא משא"כ במכר: והנה

המהרי"ק שורש קי"ח פתב נשאם מת אדון העיר וקם תחתיו אדון אחר אין להם תזקה בחנות יעו"ש.

נראה דעתו דבנתחלפו הבעלים בטלה התזקה. אבל ז"א דא"כ מאי איירא מת ה"ה מ"ה ו גם הא פתב נשם הטעם משום דבאמצע הזמן הוי פהפקר וממילא בטלה התזקה.

ולזה נראה דטעמו פ"עין מש"ל בדעת הרדב"ז דבכה"ג לא שייקא התקנה פ"עין שנעשה פהפקר. ובשו"מ נשם הביא להקשות דהא עפ"ם מורי"ש מה"ת ואמאי הוי הפקר ונדחק בזה.

ולענד"נ פשוט שיהיה רק ענין ממשלה שאינו מורישה ליו"שיו שלא היה בתורת קנין שלו. וכ"נ בשורש קפ"ו שפתב נשם שבנתיים היתה העיר בלי מושל כלל יעו"ש הרי שלא היה מצד ירושה.

ובלא"ה י"ל דאף דעפ"ם מורי"ש לבנו מה"ת פדילפינו בקידושין י"ז מלוט ומעשו אבל אם אין לו בנים י"ל שפיר שאין לו דין שארי ירושות דאטו פ"רשת נחלות פתב בהו וצ"ע בזה לדינא: והנה כ"ז בתקנת תזקות הנהוגים בתוגרמא שבהם דברו הרדב"ז וכנה"ג ואין ללמוד מהם כלל לדיני תזקות הנהוגים אצליכם שהם תקנות אחרות.

אף מ"מ יש ללמוד דכ"עין שאצליכם נהוג שאם נתחלפו הבעלים מ"מ תזקתו במקומו עומדת א"כ ה"ה בשוכר מן השוכר כמוש"ל. אכן בעיקר הדברים נתבאר בשו"ת פ"ח סי' ס"א שפ"רש בהתקנה שכל ספק שיסתפקו בפ"רטי התקנה יהיה הפל פ"ר ראות ע"י הדיין יעו"ש להדיא.

וא"כ אין פ"עין מקום לפ"פולים רק אם יראה הדיין שפ"ר הכניס א"ע הרבה בעסק והוא פ"סוק ח"יתו יש לדון דין תזקה פ"י יש עוד מקום לומר פ"עין שעי"ק טעם התזקה משום הוצאות וחובות כמו"ש בב"ח נשם.

והכא שלא ש"כר מן האדון בעצמו י"ל דלא סמ"כ דעתיה כ"כ שישא"ר על מקומו להוציא הוצאות ולעשות חובות פ"י ש"מא לא ירצה בו האדון בעצמו. ועכ"פ עיקר נראה שיש לדון דין תזקה בכה"ג וכנ"ל.

וגם פ"י ידוע שעי"ק סמיכות דעתם על תקנת התזקות שלא יש"גו גבולו וכ"דוע שאין ד"ר הנכרים לש"כר עסקים אלו: סימן ק פ"ב ד"נ הרב המאוה"ג וכ"מ מו"ה יחיאל נ"י רב דק' מיליצי"ע ע"ד אשר הקשה על רש"ב"ם בב"ב קנ"ו שכתב דל"ר א"כ ש"מ בקנין אף אם ע"מ אינו חוזר והקשה כת"ר דהא אמרינו בגיטין י"ד דר' נתן כר"א ס"ל בזה וא"כ מאי ק"מ בב"ב קנ"ג בפ"לוג"ת דר"נ ור"בן הוא אומר ש"מ ה"ית"י דמאי נ"מ בזה פ"עין דל"ר אף בש"מ אינו חוזר כ"שע"מ עכ"ד כת"ר.

ובאמת אין נשם ר"בן רק ר"נ ור' יעקב. והו"ל להקשות פ"תר עוז דבגיטין נשם ק"מרינו דר"נ ור' יעקב ור"מ ס"ל כר"א.

ובב"ב קנ"ג איירי ב"ה ר"מ ור"נ ור"י ע"ש. והיא באמת ק"ש"א עצומה.

וכ"כר הקשה פ"ע בס"פ דב"ר אמת קונטרס שביעי ס"ג דצ"ו ונשא"ר בצ"ע. אבל חובה עלינו למשכ"נ"י נפ"שין לע"מ דע"ד הרש"ב"ם אשר ב"דאי לא נע"לם מ"מנו ד"ר מ"פ"רש כ"ה

וארשום העולה על רעיוני בזה: א והנה הד"א הקשה שם עוד לשיטת הרמב"ם ור"ת ורשב"ם דס"ל דשכ"מ שהקנה בקנין גמור מעכשיו הניא כמתנת פריא וא"י לחזור בו.

והקשה דבהך דדף קנ"ג הוא אומר שכ"מ הייתי והם אומרים פריא היית ע"כ איירי שנעשית המתנה בקנין גמור ככל מתנות פריאים. וא"כ אף אם שכ"מ הנה א"י לחזור ונשאר בצ"ע.

וכעין זה הקשה המל"מ פ"ט מה"ז על הרשב"א שכתב שלזה בנותן נכסיו במתנה פשהוא שכ"מ חיישינן שמה יש לו נכסים במקום אחר מצד שעשה קנין דמש"מ בכנולה ל"צ קנין. והקשה דא"כ בהך דאומרים פריא היית ע"כ עשה קנין.

ומוכח מזה שפריא הנה. ובקצה"ח ס"ס ר"נ כתב ליישב קושיות המל"מ דשם איפא ריעותא בפטר שאין פתוב בו פדמהלף על רגלוהי בשוקא ואף שאין פתוב בו ג"כ פדקציר ורמי בערסיה מ"מ אוקי ממונא בחזקת מריה.

ולענ"ד דבריו דחוקים דכיון שהלשון פתוב סתם א"כ שפיר מוכח מהקנין שפריא הנה וכעין זה כתב הכנה"ג סי' מ"ב בהגה"ט דהיכא שיש שני צדדים בלשון השטר ולצד אחד יש שני דוחקים ולצד השני רק דוחק אחד דיינינן פצד שיש בו רק דוחק אחד.

וה"נ אם נאמר שהוא שכ"מ יש שני דוחקים שיש בו קנין וגם לא פתוב בו פדקציר וכו' ועוד יש להוכיח זה מכ"מ: ב) והקצה"ח דקדק שם מהש"ס דף קנ"ד דאמר רבה ראיה בעדים ופריף אפיי מ"ט צריף עדים שפריא הנה אי מדלא פתיב פדמהלף וכו' הא נמי לא פתיב פדקציר וכו' ומשני איפא למימר הכי והכי אוקי ממונא בחזקת מריה.

והקשה הקצה"ח מאי מקשה אפיי דנדאי המע"ה. ולזה פירש שהוכח אפיי מהקנין שפריא הנה רק שביאר שמה שאין פתוב פדמהלף אין מכריע נגד זה.

ומשני דמ"מ הוי ספק והמע"ה פיון דאיפא ריעותא בפטר. ולפענ"ד לפ"ז עיקר חסר מן הספר בקושית אפיי ותירוץ רבה: אבל הכוונה לענ"ד פשוט דבאמת צריף להבין טעם מ"ד ראיה בקיום השטר דמה יועיל קיום השטר פיון דמ"מ י"ל שהנה שכ"מ.

וע' רשב"ם שכתב משום דאזלינן בתר השתא והוא דחוק שחסר עיקר הטעם. ונראה טעמו מפני שהשטר מוכיח ותלינן שנעשה באוהיו"מ וה"ז דומה לטוען תנאי הנה דברינו נגד שטר שא"נ פדאימא בפ"ב דכתובות.

וה"נ טוען שהנה שכ"מ ולא נתן רק ע"ד שיימות ולזה פיון שמקיים השטר המתנה בחזקתו. וכעין סברת הרא"ש שהביאו הקצה"ח שם דלא מבטלינן מתנה מספק.

וע' מהרי"ט סי' נ"ב שביאר סברא זו ג"כ וכ"ה בשטמ"ק קמ"ח ע"ב ולזה שפיר מקשה אפיי על רבה פיון שאין הוכחה מלשון השטר א"כ נוקים השטר בחזקת שנעשה פראוי פלי שום תנאי. ומשני רבה דכיון דאיפא למימר הכי והכי ויש ספק בגוף לשון השטר וריעותא לא שייף לאוקמא אחזקתו וטפי אמרינן המע"ה ולקמן בסי' שאח"ז יבואר באורף בס"ד: ג) ובאמת מ"ש המל"מ והד"א דאיירי שכתוב בשטר קנין צ"ע דהא ע"כ איירי במתנת פל הנכסים דבמקצת אף שכ"מ אין יכול לחזור וא"כ אין מועיל קנין דאין

קנָנוּ לְאַחַר מֵיתָהּ כְּדַאִיתָא בְּדַף קל"ה ע"ב וּכְשֶׁפְתוּב הַקְנָנוּ בְּשֵׁטֶר תְּלִיא בְּפְלוּגְתָא דְרַב וּשְׂמוּאֵל בְּדַף קנ"ב וּבְכַתוּבוֹת נ"ה ע"ב וְעִי"ש בְּתוֹס' דְּאִיגְרִי שְׁפַתְבּ הַקְנָנוּ בְּשֵׁטֶר.

וא"כ קָשָׁה לְהוֹדוֹת דְּהִכָּא. וְאִם נֶאֱמַר שֶׁהָיָה קְנָנוּ בְּיַפּוּי פֶּחַ דְּמַהֲנֵי בְּכָל הַנְּכֻסִים וּמ"מ אִם עָמַד חוּזֵר וְכַדַּאִיתָא בְּד' קנ"א קנ"ב.

א"כ קָשָׁה לְהִיפּוֹף דְּמוֹכַחֲשֵׁהּ שְׂכ"מ מְדַכְתֵּב לְשׁוֹן יַפּוּי פֶּחַ וּקְנִינָא מִיְגִינָה מוֹסִיף עַל מִתְנַתָּא דָּא שְׁפִירוּשׁוֹ מְבֹאָר בְּרִשְׁבָּ"ם וּשְׂא"מ שְׁלֵבֵד שְׁהַמְתָּנָה מִתְקַיְיֶמֶת בְּאַמִּירָה כְּדִין מִתְש"מ מִיְפָה פָּחוּ בְּקְנָנוּ ע"ש וְזֶה קָשָׁה גַם לְש"פ שֶׁהֵבִיא הַד"א וְשֵׁם וּכְבָר הֶרְגִישׁ בְּעֶצְמוֹ שֵׁם מְהָא דְכַתֵּב וְזִינְיָה [שׁוּב רְאִיתִי שְׁפַתְבּ הַסַּמ"ע ס' רנ"א סק"י שְׁמִיפּוּי פֶּחַ אֵין רְאִיָּה שְׁפִירָא הָיָה וְע"ש בַּט"ז מ"ש בְּזֶה]: אֲבָל בְּאַמְתָּ לֹא רְאוּ דְבָרֵי הַנ"י בְּמִקּוּמוֹ שֶׁפִּי הָא דְשַׁכ"מ הֵייתִי דְּאִיגְרִי בְּמִצְנָה מִחֻמַּת מֵיתָהּ וּבְקְנָנוּ וְהוֹכִיחַ שֵׁם דְּאִיגְרִי בְּקְנָנוּ מְדַקְאָמְרִי שְׁפִירָא הָיָה וְכַמוֹ"ש הַמַּל"מ וּד"א.

וּבְזֶה מִיְנֻשָׁב קוֹשְׁיָתֶם עַל שְׂיִטַּת ר"ת וְדַעֲמִיָּה דְּבְמִצְנָה מ"מ פְּתוּבוּ כָּל הֶרְאִשׁוּנֵי שְׂאִין מוֹעִיל שׁוּם זִיכּוּר וְקְנָנוּ וְכ"פ בַּש"ע ס' רנ"א ס' ד' וְכ"כ בְּנ"י בְּאַנְרָךְ בַּפ' מִי שְׁמַת גְּבִי עֲוֹבָדָא דְרַב דִּימִי בַר יוֹסֵף.

וְרִאִיתִי בְּמִקְנָה קִדּוּשֵׁין ע"ט שְׁפַתְבּ שְׂאָף אִם הוּא עֲכָשְׁיוֹ שְׂכ"מ מ"מ א"י לּוֹמַר מִצְנָה מ"מ הֵייתִי שַׁע"ז אֵין רְאִיָּה מִתְחַזְקָה. וְנִרְאָה שְׁלֵא רְאָה דְבָרֵי הַנ"י הַנ"ל וְאִכְמ"ל: וְלִפ"ז י"ל דְּהִנֵּה בְּדַף קנ"ו גְּבִי כְּבִינְתִי לְבַתִּי פְּתַב הַרְשָׁב"ם בְּאִם נִפְרַשׁ דְּהוּי מִתְנָה בְּמִקְצַת צ"ל דַּס"ל לַר"א אִף בְּמִצְנָה מ"מ בְּעֵי קְנָנוּ וְאִם נִפְרַשׁ בְּמִתְנַת כְּנֻלָּה י"ל דַּר"א מוֹדָה בְּמִצְנָה מ"מ.

וְקָשָׁה מִי הַכְּרִיחוּ לְפָרֵשׁ נֶגֶד סְתֵמָא דְש"ס קנ"א ע"ב דְּמוֹקֵי בְּמִקְצַת וּמִצְנָה מ"מ וְכ"כ הַרְשָׁב"ם בְּתַחֲזִילַת הַמְשָׁנָה בְּפִשְׁיטוֹת וּבִפְרֵט שְׁדוּחַק לְאוּקְמָא בְּמִתְנַת כְּנֻלָּה דְּוִנְדָּאֵי הָיָה לָהּ בְּגִדִים לְבַד הַכְּבִינָה וְלֹא נִזְכַּר שְׁחִילְקָה כָּל נְכֻסֵיהָ [וְרִשְׁבָּ"ם קמ"ו ע"ב בְּמִשְׁנָה פְּתַב דְּאִיגְרִי שְׁחִילְקָה כָּל נְכֻסֵיהָ] אֲבָל נִרְאָה שֶׁהַרְשָׁב"ם הוֹרָה לָנוּ שְׂיִישׁ מְקוּם לְחֻלְקָה בְּדַר"א בֵּין מִתְנַת שְׂכ"מ לְמִצְנָה מ"מ.

וְלִנְיָה אִף דַּר"א בְּעֶצְמוֹ ס"ל אִף בְּמִצְמ"מ צָרִיךְ קְנָנוּ מ"מ י"ל דְּאִינְיָה תְּנַאֵי דַּס"ל כַּר"א בְּמִתְש"מ מ"מ מוֹדוֹ בְּמִצְנָה מ"מ שְׂא"צ קְנָנוּ פִּינּוֹן שְׂיִישׁ מְקוּם לְחֻלְקָה בְּזֶה: ד) וְעַפ"ז מִיְנֻשָׁב שְׁפִיר קוֹשְׁיָתַת כַּת"ר הַנ"ל דְּכִינּוֹן שֶׁהוֹכְחֵנוּ דְּהָךְ דְּשַׁכ"מ הֵייתִי אִיגְרִי בְּמִצְנָה מ"מ וְכַמוֹ"ש הַנ"י א"כ לַק"מ דַּר"מ וְר"י וְר"נ דַּס"ל בְּגִיטִין כַּר"א הֵיִינוּ בְּמִתְש"מ אֲבָל בְּמִצְמ"מ מוֹדוֹ.

אִף לִפִּי"ז קָשָׁה לְמַאי דְּמוֹקֵי הַש"ס בְּדַף קנ"א עֲוֹבָדָא דְּבַנֵּי רוּכַל בְּמִצְנָה מ"מ א"כ מַאי מְקוּשׁוֹ חֻכְמִים לַר"א מְהָךְ דְּבַנֵּי רוּכַל. דִּילְמָא מוֹדָה ר"א בְּמִצְנָה מ"מ.

וְדוּחַק לּוֹמַר שְׂיִדְעוּ חֻכְמִים דַּס"ל לַר"א הָכִי אִף בְּמִצְמ"מ. וְכַעֲיִן זֶה הִקְשׁוּ הַתוֹ בְּדַף קמ"ט עַל חֻכְמִים דִּילְמָא הוּי טַעֲמָא מְשׁוּם מַלְקַד"ה ע"ש.

וְצ"ל דְּמְדַקְאָמְרִי ר"א אֶחָד בְּרִיא וְאֶחָד מְסוּכָן וְל"ק שְׂכ"מ. וּמְסוּכָן קִי"ל בְּגִיטִין ס'וֹ דְּהוּי מִצְנָה מ"מ ע"ש וְכ"כ שֵׁם הָרִי"ף וְש"פ וְכ"ה בַּש"ע ס' רנ"א ס"ח וְכ"ה בִּירוּשְׁלַיִם גִּיטִין פ"ה ה"ה דְּמְסוּכָן הוּא שְׁקַפְזָן עָלָיו הַחֻלִי כְּמוֹ חוּלָה לְאַחַר ג"י.

ובירושלמי פ"ג ה"ז איתא דהוי כמצינה מ"מ וענ"י פ' מי שמת גבי אסתיה דרב דימי. וא"כ מפניך בלשון ר"א שחולק במצינה מ"מ.

ומ"ש הרשב"ם שי"ל שר"א מודה במצמ"מ צ"ל כמש"ל שכתב זה רק להורות שיש מקום לחלק בזה ולא אליבא דאמת. ודקאמר בגיטין י"ד דר"מ ור"נ ס"ל כר"א צ"ל ג"כ דווקא בשכ"מ וכמש"ל ואף דמיתי שם הא דאחד מסופן: ומה שפירש הרשב"ם בדרף קנ"ג דאיירי במתנה בלי שיור וכו' פירש רש"י בקידושין ע"ט.

נראה לומר לפמ"ש המקנה שם דחזקה דהשתא אינה מועלת לומר דהוי מצמ"מ ונהבאתיו למעלה וא"כ קשה מה מועיל מה שהוא עכשיו שכ"מ. לזה כתב שחילק כל גכסיו והוי אומדנא דהוי מצמ"מ כדאמרין בדרף קנ"ו דלא שביק אינש נפשיה.

ונהי שאם הוא בריא עכשיו אין אומדנא זו פלוגתא נגד חזקה דהשתא אבל כשהוא שכ"מ שפיר אמרינן כן. אבל שפיר איירי שטוען שהיה מצנה מ"מ וכמוש"ל בשם הנ"י ומינשב שפיר קושית הד"א הנ"ל: ה) ועוד נראה דהנה לפמ"ש"ל דמסופן הוי מצנה מ"מ קשה דמאי מיתי הש"ס בדרף קמ"ו מהא דר"ש שזורי במסופן לענין מתנת שכ"מ שאם עמד חוזר דלא דמי.

דמסופן הוי מצנה מ"מ והאומדנא גדולה דהוי כפירש התנאי כמו"ש הנ"י פ' מי שמת משא"כ ה"א דהוי שכ"מ גרידא וכ"כ הרשב"ם שם ד"ה אומדנא דמצמ"מ הוי אומדנא דמוכח טפי משכ"מ ע"ש. ואפשר ליישב עפ"מ"ש הפנ"י בגיטין דף ע"ב דאומדנא דמתנה עדיפא מאומדנא דגט דכיון שדרף לגרש אשה אין האומדנא כ"כ ע"ש.

א"כ שפיר ה"א מדמה אומדנא דמתנה בשכ"מ לאומדנא דגט במצנה מ"מ דמצמ"מ בגט לא עדיף משכ"מ גרידא במתנה וע' בשטמ"ק: ויותר נראה דבאמת צריף להבין דעת רשב"ם שכתב בדרף קנ"ו דלר"א אם עמד אינו חוזר דכיון שטעם החזרה הוא משום אומדנא פדאיתא בדרף קמ"ו א"כ ל"ל יחזור לר"א ומנ"ל דר"א לא אזיל בטר אומדנא.

ובדרף קל"ב ע"א איתא דר"א תקרע מתנתה ותעמוד על כתובתה ומדמי לה שם להא דשמע שמת בנו ומחמת אומדנא וכו' מיתי לה בדרף קמ"ו לענין אומדנא דשכ"מ. ורק לפמ"ש התוס' דקנ"ו דגרסי ר' אלעזר אין ראיה דבדרף קל"ב הגירסא ר' אליעזר.

והד"א כתב שם דהרשב"ם לטעמיה אזיל דס"ל במתנה מעכשיו אם עמד אינו חוזר. ולענ"ד לא דמי דבמתנת שכ"מ איפא אומדנא שלא נתן רק מחמת חשש מיתה ואף בקנין אמרינן שרצה שיהא בקנין ולא ע"פ תקחז"ל דסגי בדיבור ולזה אין קנין לאחר מיתה וכדאיתא בדרף קל"ז ולזה צריף יפוי פח.

הפוננה שעיקר המתנה מקנה בדיבור והקנין הוא ליפוי פח ע"ש ברשב"ם ונ"י שביאר כן ולזה עמד חוזר. שאם דעתו להקנות לגמרי כמתנת בריא ל"ל לכתוב הקנין ביפוי פח וכתוב במתנת בריא מעכשיו.

אבל בנותן מעכשיו כבריא חזינו שאין מתנתו מחשש מיתה ונסתלקה האומדנא אבל במצנה מ"מ הוי כפירש להדיא שנותן מחמת שימות כמו"ש הנ"י. ומה שנותן במתנה גמורה מעכשיו היינו מפני שהחלט בדעתו שימות בלי ספק ודמי לזבין גכסי אדעתא

למיסק לא"י שִׁבְטֵל אִם לֹא עָלָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא גְלוּי לְכָל שְׁבִיבִיל זֶה מְכָרָם וְהוּי פְּהִתְנָה וְכִמוּ"ש הַמְהִרִי"ט ח"ב ס"א מ"ה וְסִבְרָא זֹו מְבֹאֲרֶת הַיְטִיב בְּנ"י גְּפִי אֶחְתִּיךָ דְּרַב דִּימִי ע"ש בְּאַנְרָךְ.

וכ"כ לְהִדְיָא הַרִיטְבָ"א בְּחִי קִידוּשֵׁין מ"ט ע"ב וְלִזְה וְדַאי בְּמַצַּמ"מ אִם עֶמֶד חוֹזֵר בְּפִל גִּנוּנָא כְּמוּ"ש הַפּוֹסְקִים וְבַח"מ ס"א ר"נ ס"ד: ו) וְלִפ"ז לר"א דְלָא ס"ל תְּקֻנַּת מִתְּנַת שְׁכ"מ פְּלָל וְס"ל דְּבַעֵי קִנְיָן כְּמוֹ כָּל מִתְּנַת בְּרִיא א"כ יֵשׁ אֲנֻמְדָנָא בְּכָל מִש"מ.

ומה שֶׁעָשָׂה בְּקִנְיָן הֵינּוּ מִפְּנֵי שֶׁא"י לְהַקְנוֹת בְּדִיבּוּר וְהִדְרָא גְּוִשְׁיִיתִינוּ לְמָה עֶמֶד אֵינּוּ חוֹזֵר. וְהַנְרָאָה בְּזֶה דְּבִמְצֻנָה מ"מ מוֹדָה הַרְשָׁב"ם דְּגַם לר"א אִם עֶמֶד חוֹזֵר דְּלָא גִרַע מְזַבֵּין לְמִיסק לא"י וְשִׁאָר אֲנֻמְדָנוֹת וְכִמוּש"ל וְכִמוֹ לְרַבְּנָן אֵין מוֹעִיל שׁוּם זִיכּוּי וְקִנְיָן אִף שֶׁמוֹעִיל בְּסִתָּם שְׁכ"מ.

וְרַק בְּסִתָּם מִתְּנַת שְׁכ"מ פִּינּוֹן שִׁאָין בְּרוּר אֶצְלוֹ שְׁיָמוֹת כְּמוּש"ל רַק שִׁאָפְשֵׁר שֶׁחֹשֵׁשׁ לְזֶה א"כ הו"ל לְהַתְנוֹת בְּפִירוּשׁ שְׁנוֹתָן רַק אִם יָמוֹת פְּכָל תְּנָאִים שְׁבִשְׁטָרוֹת. דְּבִשְׁלָמָא לְרַבְּנָן דְּל"צ קִנְיָן.

א"כ עֵיקַר הַמִּתְּנָה רַק לְאַח"מ וְנוֹתְנָה בְּתוֹרַת שְׁכ"מ וְכִיפּוּי פַּח ג"כ מוֹכַח שֶׁנִּתְּנָה בְּמִש"מ כְּמִש"ל. אָבֵל לר"א שִׁצְרִיף קִנְיָן פְּכָל מִתְּנוֹת הו"ל לְהַתְנוֹת בְּפִירוּשׁ וְכַעֵין זֶה פְּתַב בְּשִׁטְמ"ק קמ"ח ע"ב שִׁצְרִיף שִׁתְּהָא הָאֲנֻמְדָנָא בְּרוּרָה לְבִטּוֹל קִנְיָן גְּמוּר וְכ"כ בְּמַהֲרִי"ט ס"א קנ"ב: וְעַפ"ז מִיְנוֹשֵׁב שִׁפִּיר גְּוִשְׁיִית כַּת"ר עַל הַרְשָׁב"ם דְּכָבֵר פְּתִבּוּ דְּבַדְף קנ"ג אֵיירִי בְּמִצְנָה מ"מ וְכִמוּ"ש הַנ"י וְכ"מ אִם עֶמֶד חוֹזֵר אִף לר"א וְלֹא נֶצְטַרְף לְדוּחַק שֶׁפְּתִבּוּ דר"מ ור"נ ס"ל כר"א רַק בְּשְׁכ"מ וְלֹא בְּמַצַּמ"מ.

וּמִיְנוֹשֵׁב ג"כ גְּוִשְׁיִית הַמִּל"מ הַנ"ל דְּכִינּוֹן דְּס"ל לר"א דְּבַעֵי קִנְיָן בְּשְׁכ"מ א"כ אֵין הוֹכְחָה מְזָה שֶׁהִיָּה בְּרִיא פִינּוֹן דר"מ ס"ל כר"א וְחֻכְמִים הֵינּוּ ר' יַעֲקֹב שֶׁבְּבִרְיָתָא שָׁם דְּס"ל ג"כ כר"א וְכִמוּ"ש"ל: ז) שׁוּב מְצִאתִי בְּהַגְהֵת הַב"ח בְּדַדְף קנ"ו שֶׁפְּתַב לְהִדְיָא דְּמוֹדָה ר"א בְּמַצַּמ"מ שֶׁיִּכּוֹל לְחַזֵּר בּוֹ.

נְת"ל שֶׁפִּינּוֹנִתִי לְדַעְתּוֹ הַק'. וְהִבִּיא רְאִיָּה מְהָא דְּמַרְוֵנִי שָׁם דְּאִיתָא וְנִתְּ וְקִיָּמוּ חֻכְמִים אֶת דְּבָרֵינוּ וְאֵי אֵינּוּ חוֹזֵר ל"ל שְׁמַת ע"ש.

וְעַפ"ז מִיְנוֹשֵׁב מַה שֶׁהַקְּשִׁיתִי לְמַעְלָה מֵאֵי מִיִּיתוּ רַבְּנָן מְבַנֵּי רוּכַל דִּילְמָא מוֹדָה ר"א בְּמִצְנָה מ"מ דְּל"צ קִנְיָן. וְלִפ"ז א"ש דְּמִדְּמִיָּיתִי ר"א רְאִיָּה לְדְּבָרֵינוּ מְעוּבָדָא דְּמַרְוֵנִי וְשָׁם מִיָּירִי בְּמִצְנָה מ"מ כְּמוּ"ש הַב"ח מְמִילָא מוֹכַח דְּס"ל לר"א אִף בְּמַצַּמ"מ בְּעֵי קִנְיָן.

וּבְזֶה מִיְנוֹשֵׁב ג"כ הָא דְּמִיָּיתִי ר"א הָא דְּמִתְּ וְקִיָּמוּ חֻכְמִים דְּבָרֵינוּ דְּהָא עֵיקַר רְאִיָּיתוֹ מְהָא דְּא"ל שִׁאָיוֹלוֹ תְּקֻנָּה אֶלָּא בְּקִנְיָן ע"ש [וְעַתּוּס' קנ"א ע"ב ד"ה וּמִתָּה שֶׁהַקְּשׁוּ כַּה"ג בְּהָא דְּבַנֵּי רוּכַל וּבְרִי"ף בְּאַמַּת לִיתָא כָּל זֶה] אָבֵל לִפְמ"ש א"ש דְּמִיָּיתִי זֶה לְהוֹרוֹת שֶׁהִיָּה מַצַּמ"מ וְכ"מ בְּעֵי קִנְיָן וְגַם לְהוֹרוֹת דְּמ"מ אִם עֶמֶד חוֹזֵר וְכַנ"ל.

וּבִירוּשְׁלָמִי דְּהָכָא וְדַפְיָאָה פ"ג וּפ"ק דְּקִדּוּשֵׁין אִיתָא וּבָא מְעַשָּׂה לְפָנֵי חֻכְמִים וְקִיָּמוּ אֶת דְּבָרֵינוּ. וְלִפ"ז אֵין רְאִיָּה מְזָה פְּלָל [וְתַמוּהָ לִי בְּרִשְׁבָ"ם קנ"א ע"ב שֶׁפְּתַב דְּהַש"ס מוֹכַח דְּאֵיירִי הַךְ דְּבַנֵּי רוּכַל בְּלֹא קִנְיָן מְלִשׁוֹן וְקִיָּמוּ אֶת דְּבָרֵיהֶ ע"ש.

וצע"ג דהא גם בְּמַרוֹנֵי אֵיתָא וְקִיִּימוּ אֶת דְּבָרָיו אַף שֶׁהִי שָׁם קִנְיָן. וְהוֹכַחַת הַשֵּׁ"ס שָׁם פְּשׁוּטָה דְּהָא זֶה עֵינְקָר רְאִינִית חֲכָמִים לר"א מְהֵנִי דְּבָנֵי רוּכַל דְּסָגִי בְּדְבָרִים וּא"צ קִנְיָן וְע' רְשָׁבָ"ם קמ"ו ע"ב בְּמִשְׁנֵה שְׁדַקְדָּק ג"כ מְלִשׁוֹן דְּבָרֵיהּ וצ"ע]: ח וְעוֹד נִרְאֵה בְּיָשׁוּב הָא דְּמַסִּינֵי ר"א הָא דְּמַת וְקִיִּימוּ אֶת דְּבָרָיו דְּמַש"ל הוּא דְּחִסְק דְּהוּל"ל בְּרִישָׁא שְׁהֵיָה מִצַּמ"מ וְלֹא בְּרָמְז בְּזֵה.

וְהִנְרָאֵה דְּהָא דֹא"ל לְמַרוֹנֵי אֵין לוֹ תְּקִנָּה וְכו' לֹא חֲכָמִים אָמְרוּ לוֹ מִדְּל"ק בְּפִירוּשׁ א"ל חֲכָמִים כְּדַקְאָמַר בְּסוּף וְקִיִּימוּ חֲכָמִים. וְגַם מִשְׁמַע שְׁמַקְוֹדִים לֹא בָּא לְפָנֵי חֲכָמִים רַק אַח"כ וּמַכ"ש לְגִירְסַת הִירוּשְׁלַמִי שֶׁהִזְכַּרְנוּ וּבָא מִעֲשֵׂה לְפָנֵי חֲכָמִים שְׁמַבְנוֹאָר שְׁמַקְוֹדִים לֹא בָּא לְפָנֵי חֲכָמִים רַק שְׁאָמְרוּ לוֹ אֲנָשִׁים הַנְּמַצָּאִים אֲצֵלוּ.

וְהָא דְּמַקְשָׁה הַשֵּׁ"ס בְּקִדּוּשֵׁין כ"ו ע"ב וְלִקְנִינְהוּ בְּחִלְפִין אוֹ בְּמִשְׁיכָה. הִינְנוּ מְשׁוּם שְׁקִנְיָנִים אֵלוּ פְּשׁוּטִים לְכָל אָדָם וִידוּעִים יוֹתֵר מִקִּנְיָן אֲגַב.

וּבְזֵה מְיֻנָּשׁב קוֹנְשִׁית הַפְּנִי בְּקִדּוּשֵׁין שָׁם דְּלִקְנִינְהוּ בְּאוּדִיתָא וְנִדְחָק בְּזֵה. וּלְפַמ"ש א"ש דְּקִנְיָן אוּדִיתָא אֵינוּ פְּשׁוּט לְכָל אָדָם וְכַדְמִשְׁמַע בְּב"ב קמ"ט דְּאָמַר רַבָּא עַל הָא דְּאוּדִיתָא קַמְגַמְרוּ טַעֲנָתָא לְאִינְשֵׁי וְכו' וְכ"נ בְּרוּר שְׁהֵיוּ אֲנָשִׁים שְׁעַמְדוּ אֲצֵלוּ: וְלִזֵּה מִיִּיתֵי ר"א הָא דְּקִיִּימוּ חֲכָמִים דְּמַהָא דְּאָמְרוּ לוֹ אֵין רְאִיָּה דִּי"ל שְׁטַעַו בְּדִין וְסָבְרוּ דְּשַׁכ"מ בְּעֵי קִנְיָן וְלֹא סָגִי בְּדְבָרִים רַק שְׁמוּכִיחַ ר"א דֹא"כ הֵיָה פְּנוּנְתָם לְמַתְנַת שַׁכ"מ רַק שְׁעַשׂוּ קִנְיָן וּא"כ אֵין קִנְיָן לְאַחַר מֵיתָה וְהוּ"ל לְחֲכָמִים לְבַטֵּל דְּבָרָיו דְּהָא לֹא הִקְנָה בְּיָפוּי פַח.

וְלִזֵּה מוּכִיחַ מְדַקְיִימוּ חֲכָמִים דְּבָרָיו שְׁבָאָמַת בְּעֵי קִנְיָן בְּשַׁכ"מ וּא"צ יָפוּי פַח לר"א וּלר"א ל"א אֵין קִנְיָן לְאַח"מ וְכַמוּבָן [וּבַפְּנִי בְּקִדּוּשֵׁין כ"ו הַקְּשָׁה מֵאֵי פְּרִיָּה וְלִקְנִינְהוּ בְּמִשְׁיכָה דְּהָא לר"א שַׁכ"מ הֵיָה וּא"כ אֲפָשָׁר לֹא רְצָה לְהַקְנוֹתוֹ רַק לְאַח"מ.

וּדְבָרָיו צ"ע דְּהָא לר"א בְּעֵי קִנְיָן גָּמוּר וְאַף אִם עָמַד אֵין חוּזַר וְלֹא שְׁיִיָּה שְׁמַקְנָה לְאַחַר מֵיתָה. וְאַף לְפַמ"ש לְ דְּאִיִּירֵי בְּמַצְנָה מ"מ וּמוּדָה ר"א בְּמַצַּמ"מ שְׁעַמְד חוּזַר מ"מ הַשְּׁתָּא מַקְנָה קִנְיָן גָּמוּר לְפִי שְׁבָרוּר לוֹ שְׁיָמוֹת וּמַתְיָאָשׁ מְכַל עָמְלוּ וּמַקְנָה תִּיָּקָף כַּמַּש"ל הַסְּבָרָא בְּזֵה וּא"כ שְׁפִיר מַקְשָׁה וְלִקְנִינְהוּ בְּמִשְׁיכָה דְּהַשְּׁתָּא רוּצָה לְהַקְנוֹת קִנְיָן גָּמוּר לר"א וְלְהִלָּן [בְּנוֹאָר עוֹד בְּזֵה]: ט) וְעַפ"ז יֵשׁ לִיִּישׁב קוֹנְשִׁית הַתּוֹס' בְּב"ב קמ"ט ע"א ד"ה דְּקָא שְׁהַקְשׁוּ מֵאֵי מֵיִיתוּ רַבְּנָן רְאִיָּה מְבָנֵי רוּכַל דְּל"צ קִנְיָן דִּילְמָא קִיִּימוּ חֲכָמִים דְּבָרֵיהּ מְשׁוּם דְּמַצְנָה לְקִיִּינֵי דְּבָרֵי הַמַּת [וְהַמַּהֲרִי"ט בְּרֵאשׁוֹנוֹת ס' כ"ב הַקְּשָׁה זֶה לְשִׁיטַת הַרְמַב"ן דְּכָל הֵיָכָא דְּאָמַר תְּנּוּ אוֹ יִיחַד שְׁלִיחַ שְׁיִיָּה מַלְקָד"ה.

וְלֹא הִרְגִישׁ שְׁזֵה קוֹנְשִׁית הַתּוֹס' [וּלְפַמ"ש א"ש דְּלְכָאוּרָה קְשָׁה מֵה מִיִּיתֵי ר"א מְמַרוֹנֵי שְׁקִיִּימוּ דְּבָרָיו דִּילְמָא הֵנִי מְשׁוּם מַלְקָד"ה וְע"כ צ"ל דְּלֹא ס"ל לר"א מַלְקָד"ה וְלִזֵּה שְׁפִיר הוּכִיחוּ לוֹ מְבָנֵי רוּכַל. וְאַף לְשִׁיטַת ר"י וְרַמְבַּ"ן דְּבְעֵי בְּמַלְקָד"ה תְּנּוּ אוֹ שְׁיַעֲשֵׂה שְׁלִיחַ נִרְאֵה דְּבְקִדּוּשֵׁין כ"ו מוּקִי הָא דְּמַרוֹנֵי דְּלִיָּכָא מְקַבֵּל מַתְנָה לְפָנֵינוּ.

וְקְשָׁה דֹא"כ אֵיָּה הַקְנָה לוֹ הַקְרָקַע. וּא"ל ע"י סוּדָר.

דֹא"כ הוּ"ל לְהַקְנוֹת פֶּן הַמְטַלְטְלִים ג"כ. וְכַבֵּר כְּתָבוּ בְּזֵה הַתּוֹס' שָׁם שְׁלֹא הֵיָה מִי שְׁיַחְפְּזִין בְּטוֹבַת הַקּוֹנָה לְזִכּוֹת בְּעַדוֹ בְּסוּדָרוֹ הַמְטַלְטְלִין וְנִרְאֵה שְׁלֹא יִפְסוּק הַסוּדָר ע"ש.

וא"כ קשה איה הקנה השרקע. וא"ל שהשרקע הנה סמוך למקום מקבלי המתנה והחזיקו בעצמם.

דלא משמע פן שהרי הנה בירושלים וקנה קרקע סמוך לירושלים ע"ש וגם למאי דס"ד דש"ס שם דאיירי בצבורין ליקנו במשיכה. שוב ראיתי במקנה שהרגיש בזה והוציא מזה דין חדש וכ"כ במקור חיים סימן תמ"ח סק"א אבל בקצה"ח סי' ער"ה סק"א פתב להיפוך וקבע בה מסמרות בבאר יצחק סי' ד' ונדבריהם עיקר.

וכולם לא ראו דברי המקנה: ולזה נראה דאיירי שזיכה השרקע ע"י אחר ולא ע"י ק"ס רק ע"י שטר ולזה פתבו התו' שם שחששו לתפיסת הסוּדָר דהא דאין מי שיחפון בטובתו לא סגי דהא ע"כ יש מי שחפץ בטובתו שזיכה ע"י השרקע רק שאין חפץ במקום שחושש להפסד.

ומינשב בזה ג"כ דמקשה שם הש"ס ולזכיהו ע"י אחר ומשני לא סמכא דעתיה דשמיט ואכיל להו וקשה מאי מקשה הא איירי שאין חפצים בטובתו כמו"ש התוס'. אבל לפמ"ש א"ש דע"כ צ"ל שחפצו בטובתו רק בסוּדָר לא רצו מחשש תפיסה כמו"ש התוס'.

שוב מצאתי בחי' הרמב"ן שם שהרגיש בזה ותיירץ מתחילה דאיירי שהשרקע הנה סמוך להמקבלים ולבסוף הסכים שהקנה ע"י אחר השרקע [נראיתי שם שהקשה על תירוץ שחששו לתפיסת הסוּדָר דלמה לא הקנה הנותן סוּדָרו לאחר ואם"כ יחזור ויקנה לו.

ותמיהני דהא מבואר בש"ס דלא סמכא דעתיה דשמיט ואכיל אף שזיכה לאחר ומכ"ש הָכָא שיקנה לו בעצמו] ועכ"פ מוכח דאיירי בזיכה ע"י אחר והו"ל פעושה שליח ושפיר שייך מלקד"ה ומדמייתי ר"א ראיה מזה לדבריו הוכיחו חכמים דלא ס"ל מלקד"ה ולזה שפיר הביאו ראיה מבני רוכל וכו"ל: וביותר נראה הוכחתם דמשמע להו דהא דמלקד"ה והא דדברי שכ"מ כמסורים דמי תלי זה בזה וכעין מ"ש ר"ת בתו' שם דף קמ"ט גבי גר דכל דליתיה בירושה ליתיה במתנה ובמלקד"ה והוא דחוק.

אבל לומר שתלוי בהא דמתנת שכ"מ שפיר מסתבר ובפרט לדעת ר"ת דמשמע דעתו שגם מלקד"ה התקנה הוא מצד דהוי כעין ירושה וכמו הא דמתנת שכ"מ. וכ"נ פשטות לשון הש"ס בגיטין ט"ו ע"א דקאמר שם ר"נ ור"י גמי כר"א אע"ג דמית ל"א מלקד"ה.

משמע שזה נמשך ממה דס"ל כר"א נרק ר"מ חידוש שם דאף דס"ל כר"א מ"מ ס"ל מלקד"ה ע"ש. ולזה שפיר הוכיחו מדמייתי מפרוני דלא ס"ל מלקד"ה ע"ש והיינו משום דלטעמיה אגיל דלא ס"ל מתנת שכ"מ ושפיר מיייתי מבני רוכל וכו"ל [ובתוס' שם דף קמ"ט הקשו לר"מ דס"ל מלקד"ה למה לי הא דדברי שכ"מ כמסורים.

ותמיהני דהא ר"מ ס"ל כר"א דלא ס"ל הא דדש"מ כמסורים כלל. וצ"ל פנונתם למאן דס"ל כר"מ וס"ל הא דדש"מ כמסורים וכדקיי"ל לדינא: (י) והנה לכאורה קשה לדעת הראב"ד הובאה בטוש"ע סי' ר"נ סי"ז דאף במצמ"מ אם קנו מידו בעי יפוי פח וכ"נ דעת הרמב"ם פ"ח מה"ז הי"ז וכ"כ הנ"י פ' מי שמת גבי אשתיה דרב דימי.

וּמְקוֹר לְדַבְרֵיהֶם נִרְאָה מִדֶּף קל"ה ע"ב דשכ"מ שְׁאָמַר כְּתָבוּ וּתְנוּ מָנָה לְפָלוּגֵי צָרִיף
לְיַפּוֹת פָּחוּ. וּמָנָה לְפָלוּגֵי מִשְׁמַעוֹתוֹ מִתְּנָה בְּמִקְצַת וְכִדְאִיתָא בְּדֶף קנ"א ע"ב דְּמִקְשָׁה
מִמְשַׁנָּה דְּגִיטִין ע"ש.

וּצ"ל דְּאִיירֵי בְּמִצְנָה מ"מ לְזָה בְּעֵי יַפּוּי פָּח אַף בְּמִקְצַת שְׁנוֹתָנוּ מִחֲמַת מֵיִתָּה וּמוֹכַח
דְּבַמְצַמ"מ בְּעֵי ג"כ יַפּוּי פָּח. וּלפ"ז קְשָׁה לִפְמ"ש דְּהָא דשכ"מ הֵייתִי אִיירֵי בְּמִצְנָה מ"מ
א"כ צ"ל דְּאִיירֵי בְּקִנְיָן וּבִיפּוּי פָּח וּמִמִּילָא מוֹכַח שְׁהֵיָה שְׁכ"מ.

וְאִי אִיירֵי בְּקִנְיָן סָתָם. א"כ מוֹכַח שְׁהוּא בְּרִיא וּכְקוֹשְׁיָתָהּ הַמַּל"מ הַנִּלְ וּבִיּוֹתָר קְשָׁה עַל
הַנִּי לְמָה פִּי דְּאִיירֵי בְּמִצַּמ"מ כִּינּוֹן דְּמ"מ בְּעֵי יַפּוּי פָּח וְנָהִי דְּלֶר"מ דְּס"ל כְּר"א א"ש
אַבְּל לְדִידוֹן קְשָׁה.

אַכְּן לִפְמ"ש הַסַּמ"ע סִי רנ"א סק"י דִּיפּוּי פָּח אֵינוֹ רְאָיָה שְׁהוּא בְּרִיא א"ש וְע"ש בַּט"ז
בְּזָה: יא) וְהֵנָּה עוֹד קְשָׁה עַל שִׁיטְתָם דְּבְּדֶף קנ"א אִיתָא דְּמִתְּנָה בְּמִקְצַת בְּעֵי קִנְיָן וְאִם
עָמַד אֵינוֹ חוֹזֵר וּמִצְנָה מ"מ עָמַד חוֹזֵר וּמִשְׁמַע אַף שְׁנַעְשָׂה בְּהֵאִי גִּוּוֹנָא מִמֶּשׁ דְּמִתְּנָה
בְּמִקְצַת בְּלֵי יַפּוּי פָּח וְכ"נ מִלְּשׁוֹן כָּל הַפּוֹסְקִים דְּאִיירֵי בְּחַד גִּוּוֹנָא.

וְאַף אִם נִדְּחוּק דְּאִיירֵי בְּמִנְפָּה פָּחוּ וְהֵינּוּ דְּקָרִי מְצַמ"מ שְׁמַנָּה מוֹכַח שְׁנוֹתָן לּוֹ בְּמִתְּנָת
שְׁכ"מ אַף שְׁהוּא מִקְצַת. דְּמ"מ תִּיקְשִׁי מְהָא דְּאַחַתְתָּיָה דְּרַב דִּימִי שָׁם שְׁשִׁיר מִקְצַת וְקִנּוּ
מִיָּדָה וְע"כ אִיירֵי שְׁלֵא עֲשָׂה בְּיַפּוּי פָּח שְׁהֵרִי הוּא סָבַר דְּהוּי מִתְּנָה גְּמוּרָה כְּדִין מִתְּנָת
מִקְצַת וּמ"מ א"ל ר"נ דְּהוּיָא מִצְנָה מ"מ וְחֻזְרָתָהּ וּלְשִׁיטְתָם הוּל"ל דְּאִין קִנְיָן לְאַחַר מֵיִתָּה
וְלֹא כְּלוּם הוּא.

וְדוֹחַק לֹאמַר דְּלֶרְבּוּתָא אָמַר ר"נ שְׁאָרְפָּה אִם נַעְשָׂה בְּיַפּוּי פָּח מ"מ חוֹזֵר [וְעַפְמ"ש דִּיפּוּי פָּח
הוּי הוֹכְחָה דְּהוּי מִשְׁמ"מ קְשָׁה בְּדֶף קמ"ח ע"ב שְׁחוֹשְׁשִׁין שְׁמָא יֵישׁ לּוֹ גְּכֹסִים בְּמִקְצַת וְכ'
הַרְשָׁב"א הַטַּעַם שְׁהַקְנִין מוֹכִיחַ וְקְשָׁה טוּבָא דְּהָא ע"כ אִיירֵי בְּיַפּוּי פָּח כְּדִין מִתְּנָה בְּכּוֹלָה
וְא"כ מוֹכַח מְנָה דְּהוּי מִשְׁמ"מ.

וְא"ל דְּאִיירֵי בְּקִנְיָן סָתָם וְאִי הוּי מִתְּנָה בְּכּוֹלָה בְּטִיְלָה מִשׁוּם אֵין קִנְיָן לְאַחַח"מ. דְּאִין הַלְּשׁוֹן
מִשְׁמַע כֵּן וְעוֹד דָּא"כ מֵאִי מִקְשָׁה שָׁם מִמְשַׁנָּה דְּדֶף קמ"ו דְּהָא שָׁם אִיירֵי בְּיַפּוּי פָּח כְּדִין מִתְּנָת
בְּדֶף קנ"א.

וַיֵּשׁ לְדַחוּת דָּא"כ מַה מְחַלֵּק בְּמִשְׁנָה שָׁם בֵּין כּוֹלָה לְמִקְצַת כִּינּוֹן שְׁעֵיקָר הַהוֹכְחָה מִיַּפּוּי
פָּח וְא"כ הוּ"ל לְחַלֵּק בֵּין אִם יִיפָּה פָּחוּ אוֹ לֹא וְע"כ דְּלֹא נִחִית לְזָה וּמ"מ קְשָׁה עַל
הַרְשָׁב"א דְּמָה רְאָיָה מִהַקְנִין שְׁהוּא מִקְצַת אֲדַרְבָּא מִהִיפּוּי פָּח מוֹכַח שְׁהוּא כּוֹלָה וְכִמוּ"ש
וְצָרִיף לְדַחוּק שְׁלֵא יִיפָּה פָּחוּ וְאִם הִיא בְּכּוֹלָה בְּטִיְלָה דְּאִין קִנְיָן לְאַחַח"מ וְכִמוּ"ש: יב) וְלְכַאוּרָה י"ל
בְּדַעַת הַרְאָב"ד וְנ"י לִפְמ"ש הַד"א שָׁם בְּשֵׁם הַנִּי וְהֵרִיטְבָּ"א דְּאַף כְּשִׁהֲקִנָּה
מִעַכְשָׁיו כְּשִׁעָמַד חוֹזֵר בֵּין בְּמִצַּמ"מ בֵּין בְּשְׁכ"מ א"כ י"ל דְּאִיירֵי בְּקִנְיָן מִעַכְשָׁיו
וּבְמִעַכְשָׁיו לֹא שְׁיִיף אֵין קִנְיָן לְאַחַח"מ דְּהוּי כְּאוּמֵר מִהִיּוֹם וְלְאַחַח"מ וְכִמוּ"ש הַמַּהֲרִי"ט
חַחוּ"מ סִי נ' וְעַד"א שָׁם.

וְא"ש דְּהָא דְּשְׁכ"מ הֵייתִי וְהָא דְּדֶף קנ"א וְעוֹבְדָא דְּאַחַתְתָּיָה דְּרַב דִּימִי אִיירֵי בְּקִנְיָן מִעַכְשָׁיו
וּמ"מ אִם עָמַד חוֹזֵר כְּנ"ל וּמִינְשָׁב ג"כ דְּבָרֵי הַרְשָׁב"א שְׁהַזְכִּירוּ דִּי"ל דְּאִיירֵי בְּמִעַכְשָׁיו.
אַבְּל לְעַנ"ד דְּבָרֵי הַד"א שָׁם תְּמוּהִים מ"ש דְּס"ל לְהַנ"י וְרִיטְבָּ"א דְּאַף בְּשְׁכ"מ חוֹזֵר אַף

בְּקִנְיֹן מַעֲכָשִׁיו דְּהָא מְפָרְשׁ בְּנִי בְּשֵׁם רִיטְבָּא פ' מִי שְׁמַת גְּבִי אַחְתִּיהָ דְּרַב דִּימִי וְגַבִּי אַרְבָּבִיָּה אַתְרֵי רִיכְשֵׁי וּבְפִי"נ גְּבִי מְהִיּוּם וּלְאַחַר מֵיתָה לְהִיפּוּף דְּרַק בְּמַצְנָה מ"מ עֲמַד חוּזַר אִף בְּקִנְיֹן מַעֲכָשִׁיו אֲבָל לֹא בִשְׁכ"מ סְתָם וּכ"כ הָרִיטְבָּא בַּחֲוֵי קוּדוּשֵׁין מ"ט ע"ב וְגִיטִין ס"ו ע"א דְּרַק בְּמַצְנָה מ"מ עֲמַד חוּזַר בְּקִנְיֹן מַעֲכָשִׁיו וְכֵן בְּדַבְרֵי הָרִיטְבָּא שְׁהִבִּיא הַבִּי סִי ר"נ מְחַוְדֵּשׁ ל"ה.

וְש"ס מְפָרְשׁ הוּא דְּכַתֵּב וְזִיכָרָה קְנָה בִשְׁכ"מ בְּדָף קנ"ב וּכ"ה בִּירוּשְׁלַמִי פִּיאַה פ"ג ה"ז ע"ש. וּמ"ש הַנִּי פ' מִי שְׁמַת בְּעֶנְבֻדָּא דְּאִימָא דְרַמְב"ח שְׁאָם נָתַן כָּל נְכָסֵי בְּקִנְיֹן מַעֲכָשִׁיו וְהוּא שְׁכ"מ אוּ מַצְנָה מ"מ אִם עֲמַד חוּזַר וְאִם לֹא עֲמַד אֵינוֹ חוּזַר עַכ"ד וּמִזֶּה הוֹצִיא הַד"א שְׁכ"ה דְּעַת הַנִּי וְהָרִיטְבָּא.

לְעַנְדָּ ד' צ"ל שְׁם שְׁכ"מ הַמַּצְנָה מ"מ כְּדִי שְׁלֵא יִסְתְּרוּ דְּבָרֵי זֵא"ז פְּנ"ל וְדִנְקִיט כָּל נְכָסֵי הוּא לְרַבּוּתָא דְמ"מ אִם לֹא עֲמַד אֵינוֹ חוּזַר. וְעוֹד י"ל דְּשְׁכ"מ הַכְּנֻנָה שְׁנָתַן בְּפִירוּשׁ בְּמַתְנַת שְׁכ"מ וְכַמוֹ שְׁיִבְנוֹר לְהֵלֵן בְּזָה וְע' נְתִיבוֹת סִי ר"נ סְקִי"ג.

וּמ"ש שְׁם מְהִיּוּם דְּגִיטִין אֵין רְאִיָּה דְּשָׁם אֵינְרִי שְׁכַתֵּב בְּצִוְנוּאָה מְהִיּוּם אֲבָל לֹא הִקְנָה לוֹ בְּקִנְיֹן וְרַק צִנָּה בְּצִוְנוּאָתוֹ שְׁיִשְׁתַּחֲרַר מַעֲכָשִׁיו וְאַקְצַר [וּמִש"ש הַד"א בְּדַעַת ר"ת דְּמַעֲכָשִׁיו קְנָה בִשְׁכ"מ מ"מ מ"ש הַתּוֹס' בְּשֵׁם ר"ת בְּגִיטִין דָּף ט' ע"ב דְּלֶהֱכִי אֵינוֹ חוּזַר בְּגִט מְשׁוּם שְׁחַל מַחֲיִים אֲלֵמָא דְּבַכְה"ג בְּמַתְנָה אֵינוֹ חוּזַר דְּבָרֵי צ"ע דְּהָא שְׁם אֵינְרִי בְּמַצְנָה מ"מ כְּדִימָא בְּדָף ס"ו ע"א וְכֵן פִּירֵשׁ"י שְׁם שְׁפִירֵשׁ עַל הָא דְּחוּזַר בְּמַתְנָתוֹ לְב"ב דָּף קנ"א וְתַמּוּהָ ל"ל הָרְאָה לְדָף קמ"ו שְׁשָׁם עֵינְרִי דִין שְׁכ"מ.

וּלְפַמ"ש א"ש דְּבָדָף קנ"א אֵינְרִי בְּמַצְנָה מ"מ וְקַמ"ו מֵינְרִי בִשְׁכ"מ. וְהַגָּאוֹן מְפָלְאֶצֶק בְּסִפְרוֹ גָּרֵשׁ יְרַחֵם לֹא הִרְגִישׁ בְּזָה בְּדָף ס"ו ע"ש (וְרִאִיתִי שְׁם שְׁהַקְשָׁה מְהָא דְּהַנִּיחוֹ חוּלָה נּוֹתְנוֹ בְּחֻזְקַת קִיָּים וּל"ח שְׁמָא חוּזַר בּוּ).

וּתְמִינְהִי דְּשָׁם י"ל שְׁחַלָּה אַחַר מְסִירַת הַגִּט לְשַׁלִּיחַ וּכ"כ הַר"ן לְהַדְיָא ר"פ מִי שְׁאַחְזוֹ גְּבִי גּוֹסֵס ע"ש) וְא"כ מְשַׁמַּע דָּאִף בְּמַצְמ"מ קְנָה בְּמַעֲכָשִׁיו. וְכָל הַפּוֹסְקִים כְּתִבוּ שְׁחוּזַר כְּמוֹש"ל.

וּצ"ל דַּר"ת מְדַבֵּר גִּט דְּמַצְמ"מ לְמַתְנָה בִשְׁכ"מ וְכְמוֹש"ל דְּאִנְוִדָּנָא דְּגִט גְּרִיעָא טְפִי וְאַקְצַר]: יג) וְהִנֵּה הַפְּרִישָׁה סִי ר"נ סִי"ד וְהַב"ח שְׁם הַבִּינוֹ שְׁדַעַת הַרְמַב"ם ג"כ כְּהָרָבָב"ד שְׁכ"כ בַּפ"ח מַה"ז הַט"ז וְכֵן הַבִּין הַמְּגִדוֹל עוֹז שָׁם.

וְתַמּוּהָ אֲנָכִי דַא"כ לְמָה הִבִּיא הַטּוֹר זֶה בְּשֵׁם הָרָבָב"ד לְחוּד וּבְפִרְט שְׁגַם הַסְמ"ג הַעֲתִיק דְּבָרֵי הַרְמַב"ם בַּמ"ע פ"ב וְהוּל"ל שְׁכ"ד רַמְב"ם וְרָבָב"ד וְסַמ"ג. וְגַם לְמָה כָּפַל דְּבָרֵי בְּסִי"א וְסִי"ד לְהַעֲתִיק דְּבָרֵי הַרְמַב"ם וְע' פְּרִישָׁה שְׁם בְּזָה.

וְגַם קָשָׁה עַל הַרְמַב"ם שְׁבַהט"ז כְּתִב בְּדִין מַתְנָה בְּמַקְצַת בְּקִנְיֹן בַּד"א בְּשְׁנָתַן סְתָם וּכְו' אֲבָל אִם נָתַן לוֹ הַמַּקְצַת בְּפִירוּשׁ בְּמַתְנַת שְׁכ"מ שְׁאֵינוֹ אֲלָא לְאַח"מ א"צ קִנְיֹן וְאִם עֲמַד חוּזַר וְאִם לֹא עֲמַד קְנָה זֶה הַמַּקְצַת וְאִם הִנֵּה בָּהּ קִנְיֹן ל"ק אַא"כ הִנֵּה מִינְפָּה פָּחוּ עַכ"ד.

וע"ז פתב הרָאָב"ד א"א זְהוּ הַמְצָנָה מ"מ. ובהכ"ג שְׁפָתָבוּ הַשַּׁכ"מ שְׁצָנָה מְחַמַּת מִיתָה פָּגוֹן שְׁהִיְתָה דְעָתוֹ נוֹטָה אֶמֶת וְדַאי וְנִזְכָּר דְּבָר זֶה מְכַלְל דְּבָרָיו אַעפ"י שְׁקָנוּ מִיָּדוֹ בְּמַקְצָת אִם עָמַד חוֹזֵר עַכ"ל.

וְקָשָׁה טוֹבָא שְׁהוּא כְּפָל דְּבָרִים וְגַם לְמָה לֹא פָתַב פְּאֵן שְׁצָרִיף לִיְפוּת פָּחוּ אִם קָנוּ מִיָּדוֹ וְגַם שִׁנּוּי לְשׁוֹנוֹ שְׁבַהט"ז לַכ"ג צָרִיף בִּיְאוּר. אָבֵל נִרְאָה פְּשוּט דְעָתוֹ כְּמוֹש"ל בְּשֵׁם הַנ"י דְּמַצָּנָה מְחַמַּת מִיתָה בְּרוּר בְּעֵינָיו שְׁיָמוּת וּמְקָנָה מְעַכְשָׁיו כִּי פָּבֵר הַתִּיַּאֲשׁ מְכַל עֲמָלוֹ אָבֵל שַׁכ"מ אֵף שְׁחֹשֵׁשׁ לְמִיתָה מ"מ דְעָתוֹ לִיתָן רַק לְאַחַח"מ כִּי כ"ז שְׁהוּא חֵי חֶפְצֵן שְׁהִיְוֵ בְּרִשׁוֹתוֹ אוּלַי יִחְיֶה וַיִּקְוֶם מְחָלִיו.

וְלִזְנָה בְּמַתְנַת שַׁכ"מ שְׁיֵשׁ בָּהּ קָנְנָן אֲמָרִינוּ אִין קָנְנָן לְאַחַח"מ וּבְתַקְנַת חַז"ל לֹא רָצָה לְהַקְנוֹת כִּינּוּן שְׁעֵשָׂה קָנְנָן וְלִזְנָה צָרִיף יְפוּי פָּח. אָבֵל בְּמַצַּמ"מ א"צ יְפוּי פָּח בְּקָנְנָן דְּבִאֲמַת מְקָנָה מְעַכְשָׁיו רַק עוֹמֵד חוֹזֵר מְשׁוּם דְּהָיִי פְּהַתְנָה כְּמוֹש"ש הַנ"י וְלִזְנָה בְּמַש"מ חוֹזֵר בְּחָלִיו וּבְמַצַּמ"מ אִינוּ חוֹזֵר בְּקָנְנָן כְּמוֹש"ש הַנ"י.

וְלִזְנָה בַּהט"ז חִידוּשׁ הַרְמַב"ם שְׁאֵף שְׁאֵין בְּרוּר לוֹ שְׁיָמוּת מ"מ כִּינּוּן שְׁנוֹתָן בְּפִירוּשׁ בְּמַתְנַת שַׁכ"מ שְׁפִיר שְׁיָיְוֹ זֶה אֵף בְּמַקְצָת נְכֶסֶיו דְּלֹא נִימָא דְבְּמַקְצָת לֹא שְׁיָיְוֹ כָּל דִּין מַש"מ. וְלִזְנָה פָּתַב שְׁצָרִיף יְפוּי פָּח אָבֵל בַּהכ"ג פָּתַב שֵׁם שְׁבָרוּר לוֹ שְׁיָמוּת וְהָיִי מַצָּנָה מ"מ וְשְׁפִיר א"צ יְפוּי פָּח כְּלָל: יָד וּמְקוֹר דְעַת הַרְמַב"ם הַנ"ל נִרְאָה שְׁהוּא מְהָא דְדָף קל"ה שְׁהַזְפָּרְנוּ דְאִיתָא שֵׁם שַׁכ"מ שְׁאָמַר כְּתָבוּ וְתָנוּ מְנָה לְפָלוּנִי אִין כּוֹתְבִין שְׁמָא לֹא גָמַר לְהַקְנוֹתוֹ אֲלֵא בְּשִׁטְרָא אִין שְׁטָר לְאַחַח"מ.

וְהַקְשִׁינוּ לְמַעְלָה דְהָא הָוִיָא מַתְנָה בְּמַקְצָת כְּדַמוּכַח בְּדָף קנ"א דְהָיִי מַתְנָה בְּמַקְצָת אִם אָמַר מְנָה לְפָלוּנִי וְקָשָׁה דְהָא בְּעֵי קָנְנָן. וְלִזְנָה פִּירֵשׁ הַרְמַב"ם שְׁנִתָּן בְּפִירוּשׁ בְּמַתְנַת שַׁכ"מ. וְנִרְאָה דְהֵינּוּ שְׁתֵּי מִימְרוֹת דְשְׁמוּאֵל שְׁבָדָף קנ"ב מַתְנַת שַׁכ"מ שְׁפָתוֹב בָּהּ קָנְנָן וּשַׁכ"מ שְׁפָתַב כָּל נְכֶסֶיו וְכו' וְהָא דַּשַׁכ"מ שְׁאָמַר כְּתָבוּ וְתָנוּ כו' ע"ש. דְחָדָא אִיירִי בְּמַקְצָת וּבְפִירֵשׁ בְּמַש"מ.

וְחָדָא בְּכּוֹלָהּ. וְהֵינּוּ דְקָאָמַר חֵיִיִּשִׁינָן שְׁמָא לֹא גָמַר וְכו' לְפִי שְׁפִירֵשׁ שְׁנוֹתָן בְּמַש"מ וּבִירוּשְׁלָמִי פ"ק דְקָדוּשִׁין ה"ה הַגִּירְסָא אָמַר יִנְתָּנוּ לְפָלוּנִי חָזֵר וְאָמַר כְּתָבוּ וְתָנוּ כו' אִין אָדָם זֹכֵה בְּכָתַב לְאַחַח"מ.

וּמְנָה צל"ע עַל שְׁיִטַת ה"ר יוֹנָה שְׁבַנ"י וְהוּבָא בְּטוֹש"ע ס' ר"נ סכ"ב שְׁאָם אָמַר תָּנוּ וְאַחַר כ"ד כְּתָבוּ וְדַאי הָיִי יְפוּי פָּח. וְא"ל דְּאִירִי תַכ"ד דְּכָל כַּה"ג הָיִי לִיָּה לְפָרוּשֵׁי וְגַם לְשׁוֹן חָזֵר וְאָמַר לֹא מְשַׁמַּע כֵּן וִי"ל וְאִכ"מ] וּמִינְשָׁב בְּזָה מָה שְׁהִבִּיא הַטוֹר דְּבָרֵי הַרְמַב"ם וְגַם הַרְאָב"ד בְּסִי"א וְסִי"ד וְסִי"ט כְּמַש"ל שְׁמַש"מ הוּא עֲנִינָן אַחַר וּמַצַּמ"מ עֲנִינָן אַחַר וְסִי"ל לְהַטוֹר שְׁהַרְאָב"ד חוֹלֵק עַל הַרְמַב"ם וְסִי"ל דְּגַם בְּמַצַּמ"מ בְּעֵי יְפוּי פָּח וְהַרְמַב"ם ס"ל שֵׁא"צ וְכְמוֹש"ל.

וְכ"ה בְּפִי הַמְשָׁנָה פ' מִי שְׁמַת בְּפִירוּשׁ שְׁהָאוּמַר יְהִי לְפָלוּנִי כְּדָף וְכָף אַחַר מוֹתוֹ דְּבָרָיו קִיָּיִמִים אֵף שְׁהוּא בְּמַקְצָת לְפִי שְׁהוּא מַש"מ בְּפִירוּשׁ וּמַצַּמ"מ הוּא מִי שְׁיִחְשׁוֹב שְׁיָמוּת בְּלִי סְפָק וְא"צ יְפוּי פָּח וּבְשַׁכ"מ צָרִיף יְפוּי פָּח אֵף בְּמַקְצָת.

ע"ש ותראה שפנרש כמו"ש. וכיון שבארנו דעת הרמב"ם נלע"ד שגם הראב"ד ס"ל כן דמצמ"מ ל"צ יפוי פח.

ומ"ש זהו המצנה מ"מ. פוננתו לפרש למה א"צ קנן אף במקצת.

ולזה ציין שם דבריו על שקונה בלי קנן ולא על יפוי פח. וכן בהי"ד וי"ב שם מצינו שפנרש דבריו.

ועו"ל פוננתו לומר דהיינו מצנה מ"מ. וכוננתו לחלוק שא"צ בזה יפוי פח דכיון שפנרש שנותן במתנת שכ"מ לאחר מיתה ה"ז פמצנה מ"מ.

רק שלפי זה יקשה מהא דכתבו ותנו מנה לפלוני וצ"ל במחלק נכסיו כדמשני נמי כה"ג בדרף קנ"א ע"ב. ועכ"פ אם נימא פנ"ל דגם הראב"ד ס"ל שא"צ יפוי פח במצנה מ"מ ממילא לק"מ מהא דדרף קנ"ג שכ"מ היתתי וכמו"ש.

אבל לפמ"ש הטור וש"פ בדעת הראב"ד קשה פנ"ל. ובאמת לדידן דקיי"ל דשכ"מ א"צ קנן וכל הפוסקים הביאו הא דשכ"מ היתתי קשה קושית המל"מ שהבאנו דמהקנן מוכח שהיה פריא.

אבל באמת לא ידעתי מי הגיד להם דאיירי שהקנן פתוב בשטר דילמא איירי בשטר ראיה שפתוב בו שנתן שדה זו לפלוני. וא"י לנו אם במש"מ או במתנת פריא.

ואף דאין שטר לאח"מ ועתוס' כתובות נ"ה ע"ב בשם גליון. זה שייך רק בשטר קנן ולא בשטר ראיה ומ"מ בש"ס איירי לר"מ ור"י ור"נ שטוען שהיה מצמ"מ כדי שיוכל לחזור וכמוש"ל.

[וק"ל בזה בתשובת רמ"א סמ"ז שנשאל הב"י בשטר שכ"מ שפתוב בו שנתן במתנת פריא ואין בו קנן והשיב הב"י שהוא נדאי מתנת שכ"מ. ומ"ש שנתן במתנת פריא הוא ט"ס.]

דא"א ליתן פסוף בקנן זה. והרמ"א בסי' מ"ה השיג עליו דלא תלינן טעות בשטר כדי לקיימו.

ולענ"ד צ"ע דנדאי הוא מתנת פריא גמורה שהודה שנתנה כדין והו"ל כדאודיתא. ושטר ראיה הוא.

וכהא דגיטין מ' בנתתי שדה לפלוני דחיישינן שפא זיפה לו ע"י אחר וקיי"ל בחו"מ סי' רמ"ה דאף ע"י אמירה קנה ואף שהרמ"א מסיק שם שהיתה הלואה מ"מ י"ל שמודה שנתנה באופן המועיל כגון במעמד שלשתן וכדומה ומתנת פריא מועיל אף בשכ"מ כמ"ש פל הפוסקים דבנותן בפירוש במתנת פריא מעכשיו שפיר קנה וכמש"ל ג"כ ובפרט שהב"י סבור שם שהיו בעין ע"ש [ויש להעיר בזה מהא דמטלטלין לאו בני שטרא נינהו] וכעין זה כתב מהרי"ט חח"מ סי' נ' ע"ש שלא הביא פלל שו"ת ב"י ורמ"א הנ"ל.

ואפשר היה פתוב בשטר שנותן במתנת פריא פי לא נתבאר שם לשון השטר וכ"נ בד"מ סי' ר"נ סק"ז. וע' תשובת רמ"א סי' צ"ב שכתב ג"כ פנ"ל.

וכתב ש'אף אם ה'יה פתוב מתחילת הש'טר ב'לשון א'ני נותן הול'כין אחר התח'תון וכ"כ בכנ"י סי' צ'. ו'זה ב'אמת צ"ע ד'משמעות הש'טר הוא ש'טעה וס'בר שמ"ש ב'תחלה א'ני נותן הוא מועיל ו'ל'זה פ'תב ב'סוף ה'לשון נ'תתי ב'סוף ועח"מ סי' מ"ב ו'להלן י'בואר בע"ה עוד].

שוב ר'איתי בשטמ"ק על ש'ילהי ב"ב ה'נספ'ח ב'דפוס א'ל מ'אירי על ש'בת ש'כתב ב'דף קנ"ג כ'כל מה ש'כתבנו בס"ד ש'הקשה מ'קנ'ד'ם ד'הא ב'ריא ב'עי קנ'ג' ובשכ"מ אין קנ'ג' ל'אח"מ ו'הקשה מ'הא ד'רב ו'שמואל ד'דף קנ"ב.

ו'תיר'ץ ד'אירי ב'שטר ר'א'יה ש'כתוב בו ס'ת'ם ש'נתן לו ומ'קשה ג"כ ק'נש'ית הד"א וכת"ר מ'הא ד'גיטין ט"ו ו'תיר'ץ ד'גם ר"א ס"ל ש'עמד חו'זר מ'שום א'נ'מ'דנ'א ולר"א ד'לא ס"ל ה'א דא"ק ל'אח"מ ה'וי פ'אומר מ'היום א'ם מ'תי מ'שום א'נ'מ'דנ'א עכ"ד.

ו'ת"ל ש'פנונ'תי ל'דעת ה'ראשונים ז"ל ו'רק ב'ה' ד'עמד חו'זר חולק על ר'שכ"ם. [ו'ר'איתי ב'שו"ת ד'ברי ריב'ות סי' שס"ז ב'שטר שכ"מ ש'כתוב בו פ'תבו ב'כל ל'שון ש'ל ז'כות ו'פוי פ'ח ו'תנו ד'לא ה'וי י'פוי פ'ח ו'הוכי'ח ז'ה מ'שו"ת ה'ריב"ש ש'הוב'א בב"י סי' ר"נ מ'ח'ד'ש ח' [וע"ש בהג"ה מהר"ח ש'הוא ת'שובת ה'רשכ"א] ו'תמו'ה ד'שם לא נ'זכ'ר ל'שון י'פוי פ'ח מ'שא"כ פ'אן וכ"מ ב'תוס' קנ"ב ע"ב סד"ה מ'תנת שכ"מ ד'ה'וי י'פוי פ'ח בכה"ג ע"ש ו'הוב'א בב"י ש'ם ג"כ ועש"ע ש'ם סי"ז ב'רמ"א ו'ר'איתי ש'ם בד"ר בס"י תי"ד ש'כתב דמ"ש"מ מ'עכש'יו ב'עי י'פוי פ'ח וג"ז צ"ע ד'מ'עכש'יו ל"צ י'פוי פ'ח כ'לל [א'קצ'ר]: סימ'ן ק'א להרה"ג ה'נ"ל.

א) ו'תסו'ג'יא דב"ב קנ"ד ש'העירונו בס"י ה'קוד'ם צ'רי'ף ב'יאור ב'פלו'ג'ת'א ד'ר'א'יה ב'עדים או ב'שטר ב'מאי פ'ליגי ד'הא ו'דאי המע"ה. וג'ם מ'אי מ'קשה ר"י ב'סוף ה'סו'ג'יא מ'הא ד'בני ב'רק ה'א פ'שוט ש'יש ח'זקה ש'אין חו'תמין אא"כ נ'עש'ה ב'גדול.

ו'אין ל'זמר ש'לא י'דע ר"י מ'זה. וכ"כ ה'תוס' בד"ה א'לא ש'ב'ק'נש'יתו ל'פי ל'שון ראשון י'דע מ'חזקה זו ד'דמי ל'חזקה ד'הש'ת'א דאלת"ה ק'שה ד'שאני ה'כ'א ד'הש'ת'א הוא ב'ריא ו'איכ'א ח'זקה ד'הש'ת'א ע"ש.

וא"כ ב'מס'קנ'א צ"ל ג"כ דלר"י ד'אמר ב'קיום הש'טר א"ש ה'כ'א מ'שום ד'חזקה ד'אין חו'תמין אא"כ נ'עש'ה ב'גדול ד'מי ל'חזקה ד'הש'ת'א וא"כ ע'יקר ת'ירו'ץ ר"ל הוא ד'חזקה זו ע'דיפ'א והו"ל ל'פ'רש' פ'ן. והנוב"י מ"ק חחו"מ סי' ד' ה'קשה על ה'ר'א"ש ש'כתב ד'היכ'א ד'איכ'א ח'זקה ד'הש'ת'א וג'ם ח'זקה ש'כ'יון ש'כ'א ל'שני ג'דלות ה'ביא סימ'נים מ'הני ל'הוציא מ'מון א"כ מה מ'קשה ר"י לר"ל.

ש'אני ה'כ'א ד'איכ'א ח'זקה ש'הביא סימ'נים וג'ם ח'זקה ד'אין חו'תמין ד'דמי ל'חזקה ד'הש'ת'א ו'דחה ב'זה ש'יטת ה'ר'א"ש. ו'קשה לענ"ד ל'דחות ד'ברי ה'ר'א"ש ע"פ ק'נש'יא א'חת א'ף פ'י ג'דולה היא: ב) ו'ב'יותר צ'רי'ף ל'הבין ד'ברי ה'ירו'שלמי ב'נה פ' מי ש'מת ה"ו ד'איכ'א ש'ם ר' י'נאי ב'שם ר'בי י'ד הש'טרות ל'תח'תונה א"ל ר"י ו'לאו מ'תני'ת'א היא ל'א פ'תב ל'ה שכ"מ וכו' ח'ד ט'לי ז'בין נ'כס'יה וכו' ר'חבי"א ח'זקה על ב'ן ד'עת ח'תמו.

ר"א מ'כ'יון ש'קיבל ע'ליו ל'עקור נ'כסין מ'משפ'חה ע'ליו ל'הביא ר'א'יה. אומר ר"י י'ד הש'טרות ל'עליונה.

ר' יסא בעי קומי ר' יוחנן מה ברבי דרבי אמר יד בעה"ש לתחתונה. א"ל ד"ה היא יד השטרות לעליונה.

והיה אתון אמרין אתא עובדא קומי רחב"י ואמר חזקה על בן דעת חתמו. ואת אמרת מפנין שקיבל עליו לעקור נכסים ממשפחה למשפחה עליו להביא ראיה.

א"ל אנא לא אמרת הדא מילתא. אר"ז קמי ר' יסא אפילו בעי ר"י מכפור ולא כן אר"י בשם רבי יד בעה"ש לתחתונה.

א"ל ר' יוחנן ולא מתניתא היא אלא חכמים שהם פרי. רב ירמיה בשם רב הלכה כר"מ שמואל אמר חילופין היא מתניתא מהו חילופין ה"מ חברייא רב רביא אמרי עדים.

חבריא זעיריאי אמרי אין עדים פלום פליגי אלא על העדים אר"א פנין שאמרת לךם לכתוב שכ"מ ולא פתבתם שקרים אתם. וע"ש בפ"מ פירושו בזה שהוא דחוק בפ"י חילופין וביתר דברי הירושלמי.

וגם קשה טובא מה מקשה מהא שהביא ר' יוחנן ראיה לר' ינאי דיד בעה"ש עה"ת אהא דקאמר ר"י יד שטרות על עליונה. דהא פתבו התוס' ריש ר"ה וכ"כ כל הפוסקים והכי קי"ל בחו"מ ס"ב ס"ט דבמקום שמתבטל כל השטר ל"א יד בעה"ש עה"ת ואדרבא תלינו שנעשה פדין.

וראיתם מהא דשטר שזמנו בשבת בב"ב קע"א דתלינו שהוא מאןחר ע"ש. א"כ מה מקשה הא הכא גבי שכ"מ אף אם נאמר שהיה שכ"מ אין מתבטל השטר ור' יוחנן י"ל דאיירי במקום שמתבטל השטר.

וכן איתא בירושלמי פ"י דשביעית ה"ג דמקשה מי מעיד על שטר מוקדם דעדים שבשטר א"נ דהא הוי פגחקרו בב"ד ומשני שאומרים ע"ז חתמנו וע"ז לא חתמנו. ול"א נחקרה עדותן רק כשאומרים לא חתמנו כל עיקר.

הרי מפנין החילוק בין אם מתבטל כל השטר או לא וע"פ ירושלמי זה מיושב קושנית התו' בב"ק ל' ע"ב אמאי גובה במקדם דהא עדיו פסולים ועש"ך סי' מ"ג סקי"ט בזה ואכ"מ] וגם מ"ש הפ"מ לפרש שבשביל שלא כתבו שהיה שכ"מ נפסלו העדים.

תמוה דהא לא כתבו להיפוך שהיה בריא. וגם הא לא נתברר שהיה שכ"מ ומי פוסלם.

וגם דא"כ אף עדים אחרים לא יועילו פנין שהשטר פסול. וגם הא כתב הנ"י בסוגיאן שם להוכיח ממשנתנו שאף אם לא ביארו העדים כל הצורך בשטר מ"מ לא נפסלו בכך ע"ש ולדבריו הוא נגד הירושלמי.

ובאמת לא גרע מתנאי הנה דברינו שנאמנים כדאיתא בכתובות י"ט ולדעת קצת פוסקים נאמנים אף בכת"י יוצא ממק"א עה"מ סי' כ"ט ופ"ב ומכ"ש שאין נפסלים. וגם לשון הירושלמי לא משמע כביאורו שם: ג) והנראה דהנה בח"מ סי' מ"ב ס"ט קי"ל דאף דלא מבטלינו שטרא מ"מ במה שאפשר לטעות מבטלינו.

וְכַתֵּב הַסֵּמ"ע דְּאָף שְׂאִין שׁוּם דְּיַעֲזָה דַס"ל הָכִי לְדִינָא מ"מ תְּלִינן שְׁטַעָה פִּינּוּן שְׂאָפְשָׁר לְטַעוֹת וְהַשְׁ"ף פֶּתַח דַּל"א שְׁטַעָה רַק בְּמָקוֹם שֵׁישׁ דְּיַעֲזָה לְפִסְוֹק פֶּן. וְהַתְּנֻמִּים הַשְּׂיֵג מְהָא דַס"י ל"ט ס"י בְּשֵׁטֶר הוֹדְאָה שְׂאִין פֶּתוּב בְּפִינּוּ ב"ד חִיְיִשִּׁינּוּ שְׁטַעוּ וְסָבְרוּ דְסָגִי בְּשָׁנִים. וְתַמְיָהּ דְהָא אִיפָא מ"ד דְסָגִי בַב' ע' סְנֵהְדְרִין ל' וְעַש"ךְ ס' ג' סָק"ה וְכ"כ בְּתַנְוּמִים שְׁם דְיֵישׁ פּוֹסְקִים דַס"ל הָכִי. וְצ"ל פִּנּוּנְתוֹ דְבְּאוֹדִיתָא וְקִיּוּם כ"ע מוֹדוֹ דְבְּעֵי ג' כְּמוֹ"ש הַתּוֹס' שָׁם.

אַבְל הַשְׁ"ף לְטַעְמָיָה בַס"י ג' סָק"ה שְׂכַתְבַּ שְׂאִין לְהַחְמִיר בְּאוֹדִיתָא וְקִיּוּם ע"ש [אַף שְׂדְבְרִיו צ"ע מַב"ב מ' ע"א וְע"ש בְּנִתְיָבוֹת] וְכֵן אִיתָא בַהֲג"א בְּסֵנְהֵדְרִין שְׁם שְׁהַפּוֹסְקִים כְּשִׁמוּאֵל דְסָגִי בְּשָׁנִים ס"ל דְהוּא הַדִּין בְּאוֹדִיתָא ג"כ.

וְכ"נ בְּסוּגְיָא שְׁם פֶּהֶש"ף דְּאִיתָא שְׁם כ"ט ע"ב אוֹדִיתָא דְלָא פְתִיב בָּהּ וְא"ל פֶּתְבוּ וְכו' אַבְיִי וְרַבָּא אָמְרוּ חֲזַקָה שְׂאִין חוֹתְמִים אַא"כ נַעֲשֶׂה בְּגְדוֹל וּפְרִיף ר"פ מִי אִיפָא מִיָּדִי דְאַנּוּ לָא יְדַעִינוּ וְסָפְרִי דַב"ד יְדַעִי שְׂאֵלִינְהוּ לְסָפְרִי דְאַבְיִי וְיְדַעִי כו' הֵהִיא אוֹדִיתָא כו' דְלָא הָוִי פְתִיב בָּהּ בְּמוֹתַב תְּלָתָא וְכו' פֶּל כַּה"ג חִיְיִשִּׁינּוּ לַב"ד טוֹעִין וְכו' דְאַמַר שְׁמוּאֵל שְׁנִים שְׂדָנוּ וְכו' הָרִי מְפֹרֵשׁ דְבְּלֵא פֶתוּב בָּהּ שֵׁא"ל פֶּתוּבוּ פִּינּוּ דַכ"ע מוֹדוֹ שֵׁצ"ל פֶּתוּבוּ לָא תְלִינּוּ בְּטַעוֹת.

אַבְל לְעַנּוּן מוֹתַב תְּלָתָא דְאִיפָא מ"ד דְסָגִי בְּשָׁנִים תְּלִינּוּ בְּטַעוֹת. הָרִי מְבֹרָךְ שְׂאִין חוֹשְׁשִׁין לְטַעוֹת רַק הִיכָא דְאִיפָא מ"ד הָכִי וְכְמוֹ"ש הַשְׁ"ף.

וּבְדַעַת הַסֵּמ"ע נִרְאָה שְׁמוּכִיחַ מְדַפְרִיף ר"פ מִי אִיפָא מִיָּדִי דְאַנּוּ לָא יְדַעִינוּ. אֲלֵמָא דַס"ל שְׁנַחוּשׁ לְטַעוֹת אַף בַּכַּה"ג דְלִיפָא מ"ד הָכִי וְרַק הַשְׁ"ס דְחִי שְׁנַתְבְּרַר שְׂיַדְעוּ הַסּוֹפְרִים.

וְכ"פ בְּאַמַת הַהֲג"א שְׁם וְהַרְשָׁב"א בְּתַשׁוּבָה הוּבָא בַב"י ס' ל"ט מַחוּ" כ"א דְהָאִינְדָּא שְׂאִין הַסּוֹפְרִים בְּקִיָּאִים חִיְיִשִּׁינּוּ לְטוֹעִין אַף בַּכַּה"ג. וְהוּבָא בַש"ע שְׁם ס"א.

וְאַף דְמַהֲש"ס יֵישׁ לְדַחוֹת מְשׁוּם דְאִיפָא שְׁם מ"ד דַל"צ כְּפִינְהוּ ע"ש. וְא"כ י"ל שְׁטַעוּ בְּזָה וְגַם בְּדַשְׁמוּאֵל דְסָגִי בְּשָׁנִים.

מ"מ מְהַרְשָׁב"א וְהַג"א מוּכַח פֶּן דְכִינּוּן שְׁנַפְסַק הַדִּין דְבְּעֵי כְּפִינְהוּ לָא שְׂיַיָּף לוֹמַר שְׁנַחוּשׁ לְטַעוֹת מְצַד דְאִיפָא מ"ד בַש"ס פֶּן וְכְמוֹ שְׂאִין לוֹמַר קִים לִי פֶתְנָא אוּ פְאָמוּרָא שְׁפִסְקוּ פֶּל הַפּוֹסְקִים דְלָא פִּנּוּתִיָּהּ.

וְגַם נִרְאָה דַהַסֵּמ"ע ס"ל כְּמוֹ"ש הַתוֹ דְבְּאוֹדִיתָא כ"ע מוֹדוֹ דְבְּעֵי ג' וְא"כ מְפֹרֵשׁ פְּדַעְתוֹ: (ד) [וְהִנֵּה בַהֲג"א פֶּתַח דְהָאִינְדָּא שְׂאִין בְּקִיָּאִים חִיְיִשִּׁינּוּ לְטוֹעִין שְׁלֵא א"ל פֶּתוּבוּ. וְכַתֵּב דַמ"מ לָא מְצִי לְמִימַר לְהַד"מ דְשִׁיקְרָא לָא חֲתָמִי.

וְתַמָּה הַשְׁ"ף בַס"י ל"ט ס"ק ל"ד מְהָא דְקִי"ל דְכָל שַׁל"א פֶּתְבוּ הָוִי מִפִּי פֶתְבָּם וְנִשְׂאָר בַצ"ע. וְע' נִתְיָבוֹת שְׂדַחַק בְּזָה וְכָבֵר תַמָּה עָלָיו בַהֲג"א בְּגַם בְּתַנְוּמִים נְסַתְבַּף בְּזָה.

וּבְאַמַת דְבְרֵי הַג"א פְּשׁוּטִים דַבַּהֲג"א שְׁם קֵאִי עַל ג' חֲתוּמִים ע"ש. וְא"כ צ"ל דְהַחְשֵׁשׁ הוּא שְׁמָא לָא כְּפִינְהוּ וְצ"ל פֶּתוּבוּ וְכְמוֹ"ש הַרְשָׁב"א בְּתַשׁוּבָה הוּבָא בַב"י מַחוּ" כ"א וְא"כ נְהִי שְׂאִין יְכוּלִים לְכַתְּבָהּ מְשֻׁעָבְדִי אַבְל יְכוּלִים לְכַתְּבָהּ בְּתוֹרַת פַס"ד כְּמוֹ"ש

הש"ף בס"ק כ"ז פיון שיודעים שלא פָרע וע' ש"ף סקכ"ו וְשפיר פֿתב הג"א דְלָא מְצִי
למימר להד"מ פיון שְׁיֵש לוֹ דין פס"ד בב"ד לא שְׁיֵיף מְפִי פֿתבָם.

ולשיטת ההג"א שם מקודם דאף בְּשָׁנִים פּוֹתְבִין וּפְסָק פֿשְׁמוּאֵל אף בְּאוֹדֵיטָא. שפיר י"ל
דְשִׁיף דין זֶה אף בְּשָׁנִים.

וז"ב בְּכּוֹנֵנֵת הג"א. ובש"ע שם סי"א שְׁפֿתב שְׁחוּשָׁשִׁין לְטֵעוֹת לְעֵנִן טְרִיפֿת לְקוֹחוֹת.

וסוף דְבָרֵי הג"א דְלַעֲנִין להד"מ לָא חִיָּיִשִׁין לָא הִבִּיא. אָפְשָׁר לומר מְשׁוּם שְׁיֵש חִילוּק
לְדִידוֹן בֵּין שָׁנִים לְשִׁלְשָׁה דג' הָיִי כפס"ד משא"כ ב' וכמו"ש לְזֶה לָא הִבִּיא זֶה פֿלָל: (ה)
וְנִרְאָה רְאָיָה לְהַשְׁ"ף מְהָא דב"מ ט"ו וְגִיטִין מ"ה וְקִידוּשִׁין מ"ו דְאִמְרִינן אָדָם יוֹדֵעַ שְׁאִין
קִידוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּאַחוּתוֹ וְכִתְבוּ הַתּוֹס' שָׁם דְלִהְיֵי בְּמוֹכֵר בְּשָׁנַת הַיּוֹבֵל ל"א אָדָם יוֹדֵעַ
מְשׁוּם דְבִקְדוּשִׁין בְּאַחוּתוֹ לִיכָא מ"ד דְתַפְסִי וּבְמוֹכֵר בְּשָׁנַת הַיּוֹבֵל ס"ל לְרַב שְׁמִכּוּרָה וְכּוֹן
הוֹכִיחוּ הַתּוֹס' בְּקִידוּשִׁין ס"ז ע"ב מְזָה דְאָף לר' יְהוֹשֻׁעַ אִין קִידוּשִׁין תּוֹפְסִין בַּח"פ הָרִי
מְפִנְרֵשׁ פֿהַשְׁ"ף דְבִמְקוֹם דְלִיכָא לְמ"ד לָא תְלִינן בְּטֵעוֹת.

וכו בְּסוּגְיָא דְעֵרְכִין ל' וְגִיטִין מ"ה מְשַׁמַּע הָכִי וְכּוּמו"ש הַתּוֹס' שָׁם. אָבֵל בְּאַמֶּת לְק"מ וַיֵּשׁ
מְזָה עוֹד רְאָיָה לְהַסְמ"ע דְכִבֵּר פֿתְבָנוּ דְלְדִידוֹן לָא שְׁיֵיף לומר שְׁפִינן שְׁיֵש אָמוּרָא בְש"ס
דס"ל הָכִי נִימָא שְׁיֵטְעָה בְּזֶה פִינן דְלָא קִי"ל הָכִי וּא"כ תִּיקְשִׁי לְמָה פֿסְקִינן בְּמוֹכֵר בְּשָׁנַת
הַיּוֹבֵל שְׁמַעוֹת חוֹזְרִין כּוּמו"ש הַרְמַב"ם פֿי"א מֵהַשׁו"י.

וכו קִי"ל בב"מ ט"ו גְּבִי הַפִּיר בְּהַ שְׁאִינוּ שְׁלוֹ פֿרַב דְמַעוֹת פֿקִדוֹן אף שְׁאִין מ"ד שְׁיָהָא
שְׁיֵיף מְכִירָה בְּדָבָר שְׁאִינוּ שְׁלוֹ. וּבְמִקְדָּשׁ אַחוּתוֹ דְקִי"ל מְעוֹת מִתְנָה כְּבָר פֿתב הַשְׁ"ף סִי
שנ"ו סק"ז הַטַּעַם דְמַחְלִקִינן בֵּין אַחוּתוֹ לְנוֹכְרָאָה.

ובמל"מ פ"ו מה' זְכִיָה ה"כ תְּמָה עַל הָרִיב"ש שְׁפּוֹסֵק פֿרַב בְּזֶה. וְלָא רְאָה דְבָרֵי הַשְׁ"ף
הַנֶּ"ל שְׁהִבִּיא פּוֹסְקִים שְׁפּוֹסְקִים פֿרַב וְרַק הַרְמַב"ם מְשַׁמַּע דְלָא ס"ל חִילוּק בֵּין אַחוּתוֹ
לְנוֹכְרָאָה ע"ש בלח"מ ועמל"מ פ"ד מה"ע הט"ו.

וכו אִיתָא בְּתוֹס' ב"ק מ"ה ע"א ד"ה מְכּוּר שְׁאִין הַפֿל בְּקִיאִין בְּדִין שׁוֹר הַנֶּסְקֵל וְסוּבָר
שְׁאִין נְאָסֵר מְחִיִּים וְאָף דְלִיכָא לְמ"ד הָכִי. וְלְדַעַת הַשְׁ"ף צָרִיף לְחַלֵּק בֵּין סְתָם בְּגִי אָדָם
דִ"ל שְׁיֵטְעוּ אף בְּדָבָר דְלִיכָא מ"ד הָכִי דְבִהָכִי אִיגְרִי פֿל הָנִי שְׁהַזְפָּרְנוּ.

אָבֵל עֲדִים וְדָאִי דִיִּיקִי לְכַתּוּב פֿרָאוֹי וְלָזֶה לָא חִיָּיִשִׁין לְטֵעוֹת רַק בְּדָבָר דְאִיכָא מ"ד הָכִי.
וּמְהָא דְזַמְנֵנוּ בְּשִׁבְתָּאִין אִין רְאָיָה דְנִימָא שְׁהוּא מְוִקְדָם וְטַעוּ בְּעֵיבּוּרָא דִירְחָא וְכּוּמו"ש הַתְּנָמִים
סִי מ"ב סק"ב.

וַיְהִיָּה רְאָיָה מְזָה לְהַשְׁ"ף דְבָעֵי שְׁיָהָא מ"ד פֿן. ז"א דְשָׁם פִינן שְׁמוּכָח שְׁלָא נִכְתַּב בְּיוֹמוֹ
לְפִי שְׁהוּא שְׁבֵת מְמִילָא הוּא כְּשֵׁר עכ"פ וע"ש: אָכֵן פֿשְׁטוֹת הַסְּוִגְיּוֹת הַנֶּ"ל נִרְאָה כְּהַסְמ"ע
דל"צ שְׁיָהָא מ"ד פֿן.

רַק הַעֵיָקֵר תְּלוֹי בְּאִנְדוֹן דַּעַת ב"א אִם עֲשׂוּיִם לְטֵעוֹת בְּזֶה וְהַפֿל לְפִי הַעֲנִינן. וע"פ רֹב
אִינָם בְּגִי תוֹרָה כ"כ שְׁיִוְכְלוּ לְטֵעוֹת מְצַד דְאִיכָא מ"ד הָכִי.

וכ"נ במל"מ פ"ד מה"ע הט"ו. וְכֵן מְצָאֵתִי בְּמַהֲרִי"ט חַחוּ"מ סִי נ"ב לְהַדְיָא כּוּמו"ש
שְׁהַעֵיָקֵר תְּלוֹי לְפִי רְאוּת עֵינֵי הַדְיָיִן אִם הוּא דְבָר שְׁאָפְשָׁר לְטֵעוֹת בּוּ.

וַיֵּשׁ לְהֶאָרִיף בְּזָה בַּכּ"מ שְׁנֵי עָרֵי חַיִּישֵׁינָן לַב"ד טוֹעִין. וְגַם בְּעֵינָן מִיגוֹ אֵי אֲמָרִינוּ אַף בְּדָבָר
שְׂאִין הַדִּין יָדוּעַ לְכָל וְאִכּ"מ וְעַח"מ סִי' ס"ח מ"ג וּבִשְׁ"ף שָׁם סְקִי"ט דְּבִדְבָר שְׁמֻצְוִינָן
לְטָעוֹת נְאֻמָּנִים לֹמֵר טָעִינוּ וְע"ש חִילוּקִים בְּזָה וְאֶקְצָר.

וּלפ"ז י"ל דְּמִשְׁנֵה דַשְׁכ"מ הֵייתִי אֵינִירִי שְׂיֵשׁ קִנְיָן בְּשֵׁטֶר. וְהוּא טוֹעֵן שְׁהַמְתָּנָה בְּטִילָה
כִּינְיָן שֶׁהִי שַׁכ"מ אֵין קִנְיָן לְאֶחָ"מ וְכִמוֹ"ש הַרְשָׁפָ"ם דְּאֵינִירִי בְּמִתְנָה בְּכֹלָה.

וְכ"כ בַּשְׁטַמ"ק בְּשֵׁם י"מ. וְלָזָה מ"ד רְאָיָה בְּקִיוֹם הַשֵּׁטֶר ס"ל דְּכִינְיָן שְׁפָשׁוּט שְׂאִין קִנְיָן
לְאֶחָ"מ אֵין לֹמֵר שְׁטָעוּ הָעֵדִים בְּזָה וְאֶמְרִינוּ חֲזָקָה שְׁעָשׂוּ הָעֵדִים כְּדִין.

וְכַעֲיֵן זֶה אֵיתָא בַּב"ב קל"ו בְּשֵׁטֶר שְׁכַתְּבָ לְאֶחָ"מ וַיֵּשׁ בּוֹ קִנְיָן דְּאֶמְרִינוּ דְּמִסְתַּמָּא נַעֲשֵׂה
בְּיַפּוּי פַח ע"ש דְּקֶאָמֵר שְׁיִלְיָנָהוּ לְסַפְרֵי וְיָדְעֵי וְע"ש בְּרִשְׁפָ"ם וּבַש"ע סִי' רַנ"ח וְאֶקְצָר.
וְהָךְ דְּנָרְף קל"ה צ"ל שְׁהֵיָה יָדוּעַ שְׁלֵא הִי יַפּוּי פַח.

וְאֵף אֵי נִימָא דְשָׁם לָא תְּלִינְוּ בְּיַפּוּי פַח. הֵכָא עֲדִיף כִּינְיָן דְּחֲזִינְוּ שְׁלֵא כְּתוּב בּוֹ יַפּוּי פַח וְגַם
אֵין כְּתוּב כְּדֶקְצִיר וְכו' אֶמְרִינוּ שְׁהֵיָה בְּרִיא.

וְא"ל שְׁטָעוּ בְּדַר"א דַּס"ל דְּבַעֲי קִנְיָן בַּשְׁכ"מ בְּדָרְף קַנ"ו דַּא"כ הֵיָה דַעֲתוֹ לְהַקְנוֹת בְּקִנְיָן
גְּמוּר כְּבָרִיא דְּהָכִי ס"ל לַר"א שָׁם וְא"כ אַף אֵי הָנִי שַׁכ"מ הָנִי כְּמִתְנַת בְּרִיא כִּינְיָן שְׁהַקְנָה
מְעַכְשָׁיו כְּבָרִיא וְגַם דְּאִזְזוּ כְּבָר הֵיָתֵה הַהֲלָכָה פְּשׁוּטָה לְכָל דְּדַבְּרֵי שַׁכ"מ כְּכַתוּבִים וּמְסוּרִים
וְדִלָּא כַר"א.

וְלֹא שְׁיִיָּה לְתַלּוֹת טָעוֹת בְּזָה וְכַמֵּש"ל בְּזָה. וּמ"ד רְאָיָה בְּעֵדִים ס"ל דְּתַלְיָנָן שְׁטָעוּ וְסָבְרוּ
שְׂיֵשׁ קִנְיָן בַּשְׁכ"מ אַף שְׁמִתְנַתּוֹ לְאֶחָ"מ.

וְאֵף דְּבָרְף קַל"ו לָא אֶמְרִינוּ הָכִי. זֶה דְּוִוּקָא בְּבָרִיא אֲבָל בַּשְׁכ"מ י"ל שְׁטָעוּ וְלֹא עָלְתָה עַל
דַעֲתָם שְׁהַקְנָנוּ מִגְּרַע כִּינְיָן שְׁגָם בְּלֹא קִנְיָן קוּנָה.

וּל"ד לְהָא דְּחֲזָקָה שְׁנַעֲשֵׂה בְּגָדוּל. שְׂיָדוּעַ לְכָל שְׁקָטָן אֵינוּ מִקְנָה: ז) וּבְזָה מִיּוֹשֵׁב שְׁפִיר
קְנוֹשְׁיִית הַנוּב"י הַנְּ"ל דַּר"י מִקְשָׁה לַר"ל מְשׁוּם דַּס"ל שְׁכַמוֹ שְׂיָדוּעַ שְׂאִין קָטָן מִקְנָה
נְחֲזָקָה שְׁנַעֲשֵׂה בְּגָדוּל כִּן יָדוּעַ שְׂאִין קִנְיָן לְאֶחָ"מ נְחֲזָקָה שְׁנַעֲשֵׂה בְּבָרִיא וְכַמוֹ דְּהִתָּם אֵיכָּא
חֲזָקָה שְׁהִבִּיא סִימָנִים בְּשֵׁנֵי גְדִלוֹת כִּן הֵכָא אֵיכָּא חֲזָקָה דְּהִשְׁתָּא.

וְא"ל ר"ל מוֹדִינָא לָךְ בְּעַרְעָר דְּבַנֵּי מְשַׁפְּחָה דְּלָאוּ עַרְעָר הוּא וְכו' חֲזָקָה אֵין הָעֵדִים חוֹתְמִין
עַה"ש אַא"כ נַעֲשֵׂה גְדוּל. פִּי' דְּאֵף שְׁבָזָה פְּלִיגְנָא עָלְךָ וְס"ל שְׁחוֹשְׁשִׁין שְׁטָעוּ הָעֵדִים דְּיֵשׁ
קִנְיָן לְאֶחָ"מ.

מ"מ הֵכָא מוֹדִינָא לָךְ שְׁחֲזָקָה שְׁלֵא יִטְעוּ בְּזָה. וְכַמֵּש"ל דַּס"ל שְׁתַּלְוִי לְפִי רְאוּת עֵינֵי הַדִּינָן
וּבְפֶרֶט שְׂיֵשׁ ר"א דַּס"ל שְׁצָרִיף קִנְיָן בַּשְׁכ"מ.

וְאֵף שַׁא"כ הַקְנָה לוֹ לְגַמְרֵי כְּמוֹש"ל. מ"מ יֵשׁ לֹמֵר שְׁהָעֵדִים טָעוּ בְּזָה.

אֲבָל הַשְׁכ"מ עֲצָמוּ יָדַע וְחָשַׁב לְהַקְנוֹת לְאֶחָ"מ וְחָשַׁב שְׂיֵשׁ קִנְיָן לְאֶחָ"מ וְכַמוֹש"ל שְׁסַתָּם
כְּנֵי אָדָם יֵשׁ לְתַלּוֹת יוֹתֵר שְׁטָעוּ מְעִידֵי הַשֵּׁטֶר. וּלפ"ז י"ל דְּפְלִיגֵי בְּמַחְלֻקָת סַמ"ע וְש"ף
הַנְּ"ל.

מ"ד בקיום השטר ס"ל פהש"ד שפיון שפכר נפסק דלא כר"א ופשוט זה לכל אין לחוש לטעות. ומ"ד בעדים ס"ל כהסמ"ע ולמאי דקיי"ל כמ"ד בעדים יש ראיה לזה אף יש לדחות וכמו שיבוא.

ועכ"פ מבואר טעם מחלוקתם. ומינשב היטיב שיטת הרא"ש מקושנית הנוב"י.

ולפמ"ש מדוקדק מאוד לשון הש"ס מודינא לה דלכאורה קשה מה שינה מודינא דכיון שהטעם משום חזקה שנעשה בגדול. א"כ אין זה שינה למחלקותם כלל.

אבל לפמ"ש א"ש. וע' שטמ"ק בשם הרא"ש שפירש הסוגיא באופן אחר.

אף ידוע שאין קושיא מפירושו לתשובותיו שיש כמה סתירות. וע' כנה"ג ח"מ סי' ע"ב הגה"ט אות ס"ט.

ולכאורה יש להקשות בזה מהא דאיתא בסי' מ"ג סי"ד בשם העיטור גבי שטר שזמנו בשבת דתלינו שהוא מאוחר דלא מבטלינו שטרא וכתב שם דהיינו דווקא פשנתקנים השטר.

אבל אם אינו מקוים על בעהש"ט להביא ראיה. והקשה בתומים שם דמאי קמ"ל בזה הא בלא"ה קיי"ל מודה בשטר שכתבו צריף לקיימו.

ולזה כתב שהפוננה שפיון שיש ריעותא בשטר אין מנדקין כלל לקיימו ונסתייע מלשון העיטור שהובא בבעה"ט שכתב אף שלא קרא ערער ועדים מצויין ע"ש. ולפ"ז קשה הא ג"כ כיון דאיכא ריעותא בשטר שאין כתוב בו פדקציר ולא פדמהלדוכו' לא נדקק לקיימו.

והא משמע דמ"ד ראיה בקיום השטר שמקיימים אותו עכשיו דמדמה לה בסוגיין להא דמודה בשטר שכתבו צריף לקיימו. ובארנו טעמו משום דלא מבטלינו שטרא שמקור הדין הוא מהא דזמנו בשבת כמש"ל ותיקשי דלא נדקק לקיימו פדהתם.

וא"ל דה"נ ס"ל מ"ד ראיה בעדים וקיי"ל פנותייה. ז"א דא"כ מה מקשה לר"ל מהא דבגי בקר.

שאני התם שאין ריעותא בשטר ושפיר נדקקו לקיימו. וגם י"ל שהיה שטר מקוים וע"כ היינו משום דלמ"ד ראיה בעדים היינו אף אם השטר מקוים אין מועיל.

וכ"נ בכל הסוגיא שם: ח) אבל דינו של התומים צ"ע לענ"ד דלמה לא יקיימו השטר ומנ"ל לחדש דין כזה. ולענ"ד פנונת העיטור פשוט דקאמר שם מקודם הובא בטוש"ע שם שאם אמר אישתבע לי שאינו מוקדם צריף לישיבע.

והיינו אף דקיי"ל בסי' פ"ב ס"י שאף לישיבע א"צ פשוטען שהוא ריבית וכדומה במילתא דאיסורא. מ"מ הא אף דמוקדם הוי ג"כ מילתא דאיסורא.

מ"מ צריף לישיבע משום דאיכא ריעותא בשטר. ולזה הוסיף שאם טוען מוקדם צריף לקיים ג"כ אף דאיכא חזקה שיעשה כדיו וכנהקרה עדותם בב"ד כיון שאינו טוען מזונף.

מ"מ צריף קיום וקוי שפיר רבותא שנאמינו בטענת מוקדם במיגו דמזונף. ואף דאמנה מאמינים אותו י"ל דאירי שיעדיו לא ידעו כמו"ש הש"ד סי' פ"ב סק"ב.

וע' יו"ד סי' קס"ט סכ"ה ובש"ף שם וחז"מ ס"ז סל"ד ותנאים סכ"ט ותקפו פהן סי' ככ"א בדין טענת מילתא דאיסורא ובתנאים סוף פללי מגו בזה ואכמ"ל. כ"נ ברור לע"ד וכ"נ בש"ף סי' פ"ב סק"ב שיהבין פן דהיינו רבותא דהעיסור בזה ע"ש וע"ש בקצה"ח סק"ב דאיפא מ"ד דבאיסורא א"צ לקיים.

והאיר ד' עיני נראיתי בעיסור עצמו שמפונש כמו"ש בע"ה שכתב שם במאמר זמן בשטר שזמנו בשבת שא"ח למקדם שכל ישראל בחזקת פשרים וחזקה שעשו העדים כדין והביא הרבה ראיות לזה.

ואח"כ כתב וז"ל ומסתברא דאי א"ל אישתבע לי משתבע ליה. אבל לא נתקיים השטר על בעהש"ט להביא ראיה ואמרין ליה קיים שטרך וחזית לדינא אליבא דרבננותא דפסקי מודה בשטר שכתבו צריף לקיימו ובשטר קיום [צ"ל ובקיום השטר] סברא דילן ואע"ג [צ"ל אע"ג] דליכא ערער ועדים מצויין טענינו ליה אנו כדאיתא בקיום עכ"ל.

ובהל' קיום כתב שאף שעדות פאלו נחקרה בב"ד. מ"מ צריף קיום אף היכא דליכא ערער ואף היכא שעדים מצויין לקיימו דבגט אצ"ל בפ"נ ובפ"נ מ"מ בשטרות צריף קיום עכ"ד ע"ש באורף.

הרי מפונש כמו"ש בס"ד בכוננת העיסור. וגם בבאיור לשונו עדים מצויין לא פיון התנאים יפה במחכ"ת לפי שלא ראה דברי העיסור בפנים וכ"כ הנ"י פ' מי נשמת כמה תירוצים מה שצריף לקיים השטר בטענת קטן פיון דחזקה שעדים עשו פהוגו.

והובא בש"ף סי' פ"ב סק"ג. וז"ב בס"ד בכוננת העיסור וממילא ליתא לדינו של התנאים רק שפיר מנדקקים לקיימו.

ומיושב גושפיתנו: ט) ועפמ"ש מיושב הירושלמי שהזכרנו. דשפיר מקשה דר"י אדר"י דגם בהא דשכ"מ הייתי מתבטל כל השטר משום דאין קנין לאח"מ.

ושפיר מדמי להא דיד שטרות על העליונה היכא דמתבטל כל השטר. ואח"כ יתפרש הפל כמ"ש הפ"מ שם.

וידרב אמר הלכה כר"מ הוא שנויא על גושפית דר"י אדר"י משום דהלכה כר"מ דלא ס"ל המע"ה בהא דשכ"מ ניד בעהש"ט על העליונה. וע"ז אמר שמואל חילופין היא מתניתא. דבלא"ה לק"מ מהא דשכ"מ הייתי דלא דמי פלל ויש חילוק וחילוף בין זל"ז. ושואל מהו החילוק.

ומפרשי חבריא רברביא דהא דתנו במשנה המע"ה היינו בקיום השטר. ולזה קאמרי עדים ולא בעדים והפנונה על עדי השטר.

וזעיריאי אמרי אין עדים פלום. פ"י דעדי השטר הכא אינם פלום ולזה המע"ה.

אבל בעלמא אמרין חזקה שהעדים עשו כדין. ולזה לרברביא א"ש דגם למ"ד בעה"ש על העליונה מ"מ צריף לקיים שטר.

ולזעיריאי א"ש דשאני הכא. ופריף אלא פליגי על העדים [כצ"ל].

פ'א אײַ אַפּשׂר שײַנלױקו על הַעֲדִים אַם מַאֲמִינִים אוֹתָם דְּלָמָּה יַפְסְלוּם. וּמִשְׁנֵי שְׂפִינָן שְׁלֵא
כְּתָבוּ שְׁהִיָּה שׁכ"מ כְּדַקְצִיר וְכוּ' וְכֵן לְהִיפּוּף פְּדֻמְהֶלֶף כּו' הֲגִי רִיעוּתָא בְּשֵׁטֶר וְנִיזְר
שְׁהַעֲדִים לֹא יִדְעוּ לְכַתְּבוּ כְּדִין וְשׁוֹב אֵין שְׁנִיף לְהַעֲמִידָם עַל חֻזְקָתָם שְׁעֶשׂוּ כְּדִין.

וְאֵין הַכּוֹנֵנָה שְׁהֵם פְּסוּלִים כִּי לָמָּה יַפְסְלוּם וְכַמְש"ל. רַק שְׂאָבְדוּ חֻזְקָתָם.

וְכַדְאֵמַר נְמִי רַבָּה לְאַבְיֵי בְּדַף קנ"ד ע"א דְּאִיתְרַע שְׁטָרָא בְּזָה וְכַמּו"ש ר"ס הַקּוּדָם בְּזָה:
(י) וְעוֹד י"ל בְּיְרוּשְׁלָמִי דְּפִירוּשׁוֹ פְּדֻמְהֶלֶף בְּבַבְלִי קנ"ד ע"ב דר' יִנְאִי אָמַר רַבִּי מוֹדָה
בְּשֵׁטֶר שְׁפָתָבוּ צָרִיף לְקִיָּמוּ.

וּא"ל ר"י מְשַׁנְתִּינוּ הִיא זֹ דְחַכְמִים אוֹמְרִים הַמַּע"ה וְרָאָה בְּקִיּוּם הַשְּׁטָר. וּמִקּוּדָם שְׁ
אִיתָא דר"א בְּמוֹדָה בְּשֵׁטֶר ד"ה אַצ"ל.

וּפְרִיף וְהָא אר"י יָפָה עֲרַעְרוּ בְּנֵי מְשַׁפְּחָה וְצָרִיף לְקִיָּמוּ. א"ל אֲנִי לֹא אִמְרָתִי דְּכָר זָה.

אר"ז אַם יַכְפּוֹר ר"י בר"א יַכְפּוֹר בר' יִנְאִי רַבּוֹ וְכוּ' וְכַנ"ל. וְאַח"כּ אִיתָא בְּרַם נְרָאִין
דְּבָרֵי רַבִּינוּ יוֹסֵף דַּאר"י אר"י א"ש זֹ דְּבָרֵי חַכְמִים אָבַל רַמ"א מוֹדָה בְּשֵׁטֶר צ"ל וּמֵאִי
ד"ה רַבְּנָן לְגַבִּי ר"מ ד"ה הִיא.

וְהָא תְּנֵן חכ"א הַמַּע"ה אִיפּוּף וְהַתְּנִיָּא א"נ לְפָנְסֵלוֹ דְּבָרֵי ר"מ וְכוּ' אִיפּוּף ע"ש. וְה"נ כְּוֹנֵנָת
הִירוּשְׁלָמִי דר"י אָמַר רַבִּי יֵד שְׁטָרוֹת עַה"ת.

פ'א שְׂצָרִיף לְקִיָּמוּ וּא"ל ר"י מְשַׁנְתִּינוּ הִיא זֹ וְכוּ' דְּרָאָה בְּקִיּוּם הַשְּׁטָר וְכַנ"ל. וּמִיָּתִי
הִיא טְלִי דְּזַבְּיָן גְּכִסִּיָּה וּא"ר יוֹחָנָן מִכִּינּוֹן שְׁקִיבֵל עָלָיו לְעַקּוֹר גְּכִסִּים מִמְשַׁפְּחָה עָלָיו
לְהַבִּיא רָאָה.

וּפ'א דר"י הַצָּרִיף שְׁיַקְיָמוּ הַשְּׁטָר וּמִיָּתִי דר"א יֵד בַּעַה"ש עַה"ע שַׁא"צ קִיּוּם הַשְּׁטָר.
וּמִקְשָׁה מְרַבִּי וּמִדְּחָה דד"ה ס"ל א"צ לְקִיָּמוּ וְכַדְאִיתָא בַּש"ס דִּילָן ג"כ.

וּפְרִיף מְהָא דְּכִינּוֹן שְׁקִיבֵל כּו' וְהִיָּנוּ מִימְרָא דְּיָפָה עֲרַעְרוּ בְּנֵי מְשַׁפְּחָה בַּש"ס דִּילָן. וּא"ל
ש"ל א זָה מַעוּלָם.

וּפְרִיף מְמַה שְׂאָמַר לר' יִנְאִי וְלֹא מְשַׁנְתִּינוּ הִיא זֹ. וּמִשְׁנֵי דְּחַכְמִים כְּרַבִּי וְאִיהוּ ס"ל כר"מ
כַּמ"ש הַפ"מ.

וּשְׁמוּאֵל אָמַר חִילּוּפּוֹן פ'א אִיפּוּף וּמוֹחֲלָפֶת הַשִּׁטָּה דְּרַמ"א הַמַּע"ה וְכַדְאִיתָא בַּש"ס דִּילָן
דְּשְׁמוּאֵל מְהַפֵּף. וּפְלִיג רַב עִם שְׁמוּאֵל דְּרַב אָמַר הֶלְכָּה כר"מ כְּדֻמְהֶלֶף בְּמַתְּנִיתִין וְהִיָּנוּ
שַׁא"צ לְקִיָּמוּ וְכ"ה בְּכַתְּבוֹת י"ט ע"א.

וּשְׁמוּאֵל מְהַפֵּף וְס"ל ג"כ כר"מ שְׂצָרִיף לְקִיָּמוּ. וְכ"נ בַּש"ס דִּילָן שְׂאָמַר זֹ דְּבָרֵי חַכְמִים
וְכַמּו"ש הַתּוֹס' בְּב"ב ל"ה ע"א ד"ה וּמ"ש דְּסָתָם זֹ הֲגִי זֹ וְלֹא ס"ל.

וּק"ק עַל הַרְשָׁב"ם וְהַתּוֹ קנ"ה ע"א ד"ה אָלָא שְׁתַּפְּסוּ בְּפִשְׁטוֹת דְּשְׁמוּאֵל ס"ל א"צ
לְקִיָּמוּ. אוּ י"ל דְּקִיָּא שְׁמוּאֵל ג"כ עַל קוֹשְׁיָא דר' יוֹחָנָן אַדְר"י.

וּקְאָמַר שְׁמַחֲלִיף הַשִּׁטָּה וּמִיָּתִי לר' יִנְאִי מְדַר"מ. וּר' יוֹחָנָן ס"ל בְּחַכְמִים וְכַמּוּ בַּש"ס
דִּילָן דְּמִשְׁמַע לְהַמְסַקְנָא ס"ל לר"י כְּשְׁמוּאֵל דְּאִיפּוּף וְכַמּו"ש הַתּוֹס' ד"ה בְּרַם.

ואפשר סמכו התוס' ורשב"ם על הירושלמי דמשמע להו דס"ל לשמואל כר' יוחנן מדמתרץ דבריו: יא) ואח"כ שואל הירושלמי מהו חילופין ההיא [כצ"ל] מתניתא. פי' ששואל אם צריך להפך גם משנה דכתובות י"ח ע"ב דתנו שעדים נאמנים לאורועי שטרך.

ואוקי לה שם כמ"ד מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו. ומייתי שם ברייתא דאיתא פרבון דר"מ.

ובב"ב קנ"ד ע"ב פדמפיה מתניתין דשכ"מ הייתי. מפיה נמי הוה ברייתא ע"ש.

והיינו ששואל אם צריך להפך גם משנה דכתובות. כיון דר"י ס"ל הלכה כסתם ותקשי ממשנה דהתם.

וע"ז מייתי דפליגי בזה. חבריא רבבאי אפרי עדים.

פי' שא"צ להפך דשאני התם דאיירי בעדים דאלימי לאורועי שטרך וה"נ מחלק בבבלי קנ"ד ע"ב ע"ש. וזעיריא אפרי אין עדים כלום פי' שאין יכולים לחזור דנעשה פגחקה עדותן בב"ד וכיון שהגיד כו' ולזה צריך להפוך גם משנה ההיא ג"כ.

או דקאי על הברייתא דמהפך בבלי בסוגיין. ומקשה אלא פליגי על העדים [כצ"ל] פי' דא"כ לדבריהם גם כן מה מועיל ברור ששכ"מ הנה ע"י העדים.

נימא כיון דסתם השטר הוי שהיה בריא שוב א"נ לומר ששכ"מ הנה. ומשני רב אחא דהכא איתרע שטרך שלא נתבאר בו אם הנה שכ"מ או בריא ובגוונא דאיכא ריעותא אזלא חזקת העדים וכמש"ל.

ולזה שפיר נאמנים לומר שכ"מ הנה. ודקאמר שקרים אתם לאו דווקא כמש"ל.

ואף דבלא העדים א"נ לומר שכ"מ הייתי דא"צ לקיימו כמש"ל. מ"מ אם העדים מעידים כן מועיל.

ולולא דמסתפינא הייתי אומר כי נכון להגיה לחוק תיבות. חילופין היא מתניתא השניים.

רק לגרוס מהו חברייא רבבאי וכו'. ובאשר הסופר חשב ששאלת מהו קאי על דברי שמואל לזה כתב זה בפירוש אבל באמת זה ענין בפ"ע וקאי לפרש המשנה דקתני המע"ה.

ומפרש ראיה במאי רבבאי אפרי עדים פי' שצריך קיום בעדים. וזעיריא אפרי אין עדים.

פי' שא"צ עדים וסגי בקיום השטר. והיינו פלוגתא דבש"ס דילן דרה"א בעדים ור"ח ורבר"ה בקיום השטר.

ויותר נראה לפרש הכא להיפוך דעדים הפוניה על עידי השטר דסגי בקיום. ואין עדים כלום הפוניה דלא סגי בקיום רק בעדים ממש.

וּפְרִיָה אֶלָּא פְּלִיגִי עַל הָעֵדִים. פִּי אִיָּה יַחְלֹקוּ לֹמַר שְׂאִין מוֹעִיל קִיּוּם הָא אִיפָּא חֲזָקָה שְׁעָשׂוּ עֵדִים כְּהִנְגָן וּכְמוֹשׁ"ל.

וּמְשַׁנֵּי ר"א שְׂפִינֹן שְׁיֵישׁ רִיעוּתָא בְּשִׁטְר אִיתְרַע חֲזָקַת הָעֵדִים וְלֹא מְהַנִּי קִיּוּם וּכְמוֹשׁ"ל. וְזֶה יוֹתֵר נִכּוֹן וְיֵישׁ לִי עוֹד דְּבָרִים בְּזָה ע"ד הַפְּלֹפּוּל אִי הִתְקַרְח לְקַצֵּר: יב) אֲכֹן לִפ"ז תָּשׁוּב קְוִשְׁיַת הַד"א דְּהָא ר"מ ס"ל כַּר"א דְּשַׁכ"מ צָרִיף קְנִינֹן וְשִׁפִּיר מְהַנִּי כְּבָרִיא.

וְהִנֵּה לִפְמִשׁ"ל דְּצִינְרִי בְּמַצְנָה מ"מ וְעַמְד חוּזֵר אִי לַר"א י"ל דְּתַלִּי בַּמ"ש הַתְּנֻמִּים סִי מ"ב סְקִי"ב בְּשֵׁם הַכְּנֵה"ג בְּשֵׁם מְהַרִּיב"ל שְׁנִסְתַּפֵּק אִם נִתְבַּטַּל מִקְצַת שְׁטֵר אִי מִיִּקְרִי בִּיטוּל דְּנוֹקְמָא אֲחֻזְקָתוֹ לְקִיָּמוּ.

וְכ' הַתְּנֻמִּים שְׁתַּלּוּי בְּמַחְלֻקַת הַפּוֹסְקִים אִי מְנוֹקְדִים גְּבִי מִבְּנ"ח. דְּכִינֹן שְׁעִיקָר מְקוֹר הָא דְּלֹא מְבַטְלִין שְׁטֵרָא הוּא מְהָא דְּזַמְנֹו בְּשַׁבַּת.

וְאִי נִימָא דְּכִינֹן שְׁקִינִים בְּמַקְצַת לָא מִיִּקְרִי בִּיטוּל. א"כ אִי גְּבִי מִבְּנ"ח הָרִי קִיָּים בְּמַקְצַת. וְלַעֲנ"ד אִין רְאָיָה מְזָה דְּזָה מִיִּקְרִי בִּיטוּל כָּל הַשְּׁטֵר שְׁעִיקָר שְׁטֵר הוּא לְגַבּוֹת מְשַׁעְבְּדִי. אֲבָל נְרָאָה רְאָיָה מְדַקְאָמֵר ר"ל בַּב"מ ע"ב ע"א שְׁגוּבָה מְזַמֵּן שְׁנִי.

וְע' קְצֵה"ח סִי מ"ב סְק"ב בְּשֵׁם רֵאנ"ח. וְע' סוּף דְּבָרִי רְשָׁב"א בַּב"י סִי ל"ט מַחוּ כ"א וְאֲקַצֵּר.

וּלִפ"ז י"ל דַּמ"ד רְאָיָה בְּקִיּוּם יְסַבּוֹר דְּבִיטַל בְּמַקְצַת הָנִי בִּיטוּל. וּמ"ד בְּעֵדִים יְסַבּוֹר דְּלֹא הָנִי בִּיטוּל.

וּלִפ"ז יִקְשָׁה דַּר"ל אַדְר"ל לְמַסְקָנָא דַּס"ל לַר"ל רְאָיָה בְּעֵדִים. אֲבָל בְּאַמַּת דְּבָרִי הַתְּנֻמִּים צ"ע.

דְּהָא עִיקָר טַעַם דְּלֹא מְבַטְלִינֹן שְׁטֵרָא הוּא מְשׁוּם דְּחֲזָקָה שְׁעָשׂוּ הָעֵדִים כְּדִין וּכְמוֹשׁ"ל. וְכ"כ הַבַּה"ע בְּמַאָמֵר זְמַן וְכָל הָרֵאשׁוּנִים.

וְלָזָה בְּמוֹקְדִים אִי שְׁאֲפָשֵׁר לְגַבּוֹת מִבְּנ"ח אוֹ מְזַמֵּן שְׁנִי. מ"מ אֲמַרִּינֹן חֲזָקָה שְׁלֹא הַקְּדִימוֹ הַשְּׁטֵר.

אֲבָל הִיכָא שְׁיֵישׁ סְפֵק בְּבִיאוֹר לְשׁוֹן הַשְּׁטֵר בְּזָה אֲמַרִּינֹן יָדוּ עַה"ת. כִּינֹן דְּלֹא אִיתְרַע מְזָה הַשְּׁטֵר וְהָעֵדִים.

וּבַכְּנֵה"ג שְׁם אוֹת מ"א בַּהֲגַה"ט כ' בְּפִשְׁיטוֹת בְּשֵׁם מְהַרִּיב"ל דְּבְּמַקְצַת הָנִי בִּיטוּל. רַק כְּתַב שְׁהַרְשָׁב"א כְּתַב דְּלֹא הָנִי בִּיטוּל.

וְנִרְאָה כְּוִנְתּוֹ לְהַרְשָׁב"א שְׁהִבִּיא הַב"י סִי ל"ט ע"ש. וּבְאַמַּת אִין רְאָיָה דְּשֵׁם מְשַׁמַּע שְׁלַמַּד מְלִשׁוֹן הַשְּׁטֵר וּכְמוֹשׁ"ש בַּכְּנֵה"ג שְׁם בַּהֲגַה"ט אוֹת ל' בְּשֵׁם רֵאנ"ח דְּאִי אֲנוּמְדָנָא מְהַנִּי לְהַכְרִיעַ.

וְגַם כְּבָר כְּתַבְנוּ טַעַמֹו מְפָנִי שִׁי"ל שְׁטַעַו בְּדִין. וְכ"פ בַּכְּנֵה"ג בַּהֲגַב"י אוֹת כ"ג ע"ש: יג) וְלִזְאֵת נְרָאָה דְּהִנֵּה לִפִּי מַה שְׁלַפְנִינוּ בְּמַשְׁנֵה דַּר"מ ס"ל שְׁצָרִיף לְהִבִּיא רְאָיָה שַׁכ"מ הָיָה.

א"ש לפמש"ל דגם לר"מ אם עמד חוזר מצד אומדנא דמוכח. וא"כ הו"ל פטוען שנתנאי
היה בזה ועליו לברר פיון שהשטר נכתב פהוגן.

ורק למאי דאפיך שמואל דר"מ ס"ל המע"ה קשה. ולדידיה י"ל פדאמרינו בגיטין י"ד
ע"ב מעיקרא דאיירי שם בבריא.

ולא ס"ל לר"מ כלל כר"א. ורק בתר הכי מדחה דס"ל כר"א ע"ש.

אבל שמואל י"ל דס"ל כדס"ד ברישא. ואף דשמואל ס"ל שם הולך פנכי.

י"ל דס"ל כ"א שם בההיא ברייתא ע"ש. ועוד יש אתי מקום לומר דגם לר"א שיניך דין
אין קנין לאת"מ במצוה מ"מ.

אף באשר פבר הארכתי יותר מדאי ההכרח לקצור: יד) ומה שהקשה כת"ר בגיטין ל"א
מאי מייתי ממקנה שנומד. דהתם איפא למימר חסר ואתאי.

לק"מ דהא איתא ריש גדה דסברא דחסר ואתאי משוגי לה לנודאי. ובלא הך סברא הוי
ספק.

ובגיטין מייתי לה לענין ספק. וכ"פ הרמב"ם ספ"ז מה' מעשר ובמל"מ וכ"כ השעה"מ
פ"ה מה' תרומות ומתנה אפרים ה' אישות סי' ג' ועמל"מ פ"י דמקנאות: סימן קב להרה"ג
הנ"ל א) ובענין אשר העיר כת"ר אם מותר להחרים ולהקדיש כל נכסיו הנה בערכין
כ"ח ס"ל לר"א שאסור להחרים כל נכסיו ואף בדיעבד אינו מותרם ואף כל בהמותיו או
כל קרקעותיו אסור.

והרמב"ם פ"ז מה' ערכין פסק כר"א בזה רק בדיעבד כתב דמהני ודלא כר"א ולענין
הדיוט קיי"ל שם כראב"ע וכתקנת אושא דאסור ביותר מחומש. וראיתי בראב"ד בפי'
לת"כ פ' בזה שכתב דלר"א אף אם מקרם או נתנם אינו מכור ונתון.

וקשה טובא מכמה סוגיות דלא מצינו כלל איסור למפור כל נכסיו וקרקעותיו. ובפרט
מש"ש דלראב"ע אם בזבז יותר מחומש שאין בזבזו כלום הוא תמוה מאוד.

וכן מש"ש הראב"ד דראב"ע אגיל לטעמיה בחולין פ"ד ע"א. תמיהני דהא מפורש פן
בתוספתא פ"ד דערכין דנקיט שם תרנוייהו בהדדי ע"ש.

והא דאיתא בב"ב קמ"ח גבי הקדיש והפקיר כל נכסיו דמיבע"ל אי גמר ומקני. והקשה
כת"ר דנימא דנדאי לא מקנה דאסור לבזבז כל נכסיו בחייו.

ורק אם ימות הקדיש והפקיר דלאחר מיתה שרי פדאיתא בכתובות ס"ז ע"ב. ז"א
דהפוננה שם דבשעת מיתה מותר לבזבז הרבה אף מעכשיו.

פי חפץ להרבות לו זכות. ואולי יעמוד לו זכות זה שיקום מחליו וה"ז דומה לרפואה וכל
אשר לו יתן בעד נפשו.

וכ"כ הסמ"ע סי' ר"נ סק"ט שלזה גמר ומקדיש פדי שיעמוד לו זכות זה. וע' מהרי"ט
סי' קכ"ז שכתב ג"כ דצדקה דמי לרפואה.

ואף דלשון הש"ס בכתובות ס"ז הוא. לאחר מיתה שאני.

י"ל משום דמעשה שהיה כן היה. ובאמת קצת פוסקים הביאו הלשון שעת מיתה והיגו כמ"ש: ב) ועוד נראה בהה דכתובות ס"ז דהנה הב"ח בסי' תרנ"ו פתב לישב איה קנה ר"ג אטרוג באלף וזו הא אסור לבנבז הרבה על מ"ע.

וכתב דעיקר החפש הוא שמה יעני ויצטרף לבריות ובנשיא לא שיהי שמה יעני דכתיב ביה גדלהו משל אחיו. והקשה בידות נדרים סי' רמ"ט דא"כ מאי פריה הש"ס בכתובות ס"ז.

שאני מר עוקבא שהיה נשיא פדאיתא בסנהדרין ל"ב ובכ"ד ונשאר בקושא. והנראה בזה דעיקר טעם שמצנה לגדלו משל אחיו הוא כדי שתהא איתתו וכבודו מוטל על הבריות.

וכל הנהגתו צריף להיות בכבוד ובפיוזר פאחד העשירים ומחויב להתנהג כן פי זהו כבוד הצבור. ולזה א"ש שר"ג קנה אטרוג באלף וזו פי אין זה כבוד לישראל שהנשיא ימנע לקנות אטרוג מפני יוקרו.

אבל מר עוקבא שפיוזר נכסיו הון עצום בבת אחת אין שיהי בזה כבוד כלל ואין מחויבים כלל הצבור לתת לו שהוא יפזרם בבת אחת פי אין שיעור לדבר. ובזה אדברא נשיא גרע טפי פי האסור לבנבז הוא שמה יצטרף לבריות והנשיא כל צרכיו מוטלים על הבריות.

ולזה שפיר מקשה הש"ס ומשני לאח"מ שאני ולא משני שעת מיתה פי גם לפזר כדי שיהא לו זכות ויחיה אפטר ג"כ שאסור לו יותר מדאי פיון שהכל משל ציבור כנ"ל. אבל איש פרטי בלי ספק שמותר לו לבנבז הרבה בעת צרה ר"ל לכפרת נפשו: ג) ומה שהעיר מהא דב"מ י' דאמרין לר"א מיגו דאיבעי מפקיר נכסיה דהא אסור לעשות כן.

ולדבריו הו"ל להקשות כן מסוגיא דברכות מ"ז ושבת קכ"ז ופסחים ל"ה דאיכא האי מיגו. דהא גם לדין אסור להפקיר כל נכסיו כמש"ל.

אבל י"ל פשוט דלאו דווקא כולם רק ישיר פחות ממאתים וזו וכ"כ החתם סופר חי"ד סי' שט"ז להדיא אבל הוא דחוק. וגם נראה דג"ז אסור פיון שנעשה עני ונוטל מת"ע.

ובאמת ק"ל טובא מערכין כ"ג ע"א במשנה דמשמע שם דאיירי בהקדיש כל נכסיו ור"א איירי שם. וכן בשקלים פ"ד איירי ר"א במקדיש כל נכסיו.

וכן איתא בתמורה ל"א ע"ב ולחד לישנא שם איירי במקדיש כל בהמתו ע"ש בפירש"י וג"ז אסור כמש"ל. ועו"ק מנדרים י"ח ע"ב דמקדיש חיתו ובהמתו ופירש"י וקרא"ש שהקדיש כל חיתו ובהמתו ואיירי שם ר"א.

ודוחק לומר שהספק שם להיפוך שאם כפי בכלל חיה ובהמה אז לא יהי הקדש לפי שאין שם שיור ואם אינו בכלל הגוי הקדש דהכפי הגוי שיור דז"א כמובן ע"ש. וכן קשה מערכין י"ח ע"ש.

ועו"ק משבת קכ"ז ע"ב באדם אחד שהקדיש כל נכסיו ומפזרש בשאילתות שמות שאילתא מ' שזה היה ר"א והקדיש בשביל הורקנוס בנו ע"ש ומצאתי בס' קהלת יעקב

שהרגיש בזה קצת רק שלא הביא דברי השאלות ומש"ש שזה היה ההיתר שהתירו לו שם הוא תמוה דהיתר משמע שהותר ההקדש בשאלה.

ולא שאמרו לו שלא היה יכול להקדישם כלל. ומ"ש להקשות דהא ר"א ס"ל אין שאלה להקדש לק"מ דהכא אסרם בנדר ולא הקדש ממש ושפיר יש שאלה לנדר לכ"ע.

ומ"ש שם שיחללנו על ש"פ פדשמואל. ג"כ צ"ע דהא לכתחלה אסור פדאיתא בערכין כ"ט ועתוס' ב"מ נ"ז ותמורה כ"ו.

ומצאתי בהקדמת הרד"ל לפרדר"א בקונטרס בית צדיק שהתעורר ג"כ בזה וכתב שם דאייירי שאסור רק על עצמו ולענ"ד ז"א דא"כ היה יכול ר"ע לגבות ממנו פדאיתא בב"ק ק"ט ע"ש ובתד"ה ב"ח וגם נראה דלר"א אסור לאסור על עצמו כל נכסיו אף דשרי לאחרים דלא עדיף מנותן נכסיו לאחרים או מפקיר: ד) והנלע"ד בזה דר"א דקאמר לא יחרים ואם יחרים אינו מותרם ויליף לה מקראי בערכין כ"ח.

זה רק בתרמי פהגים דבה איירי קרא דמיייתי שם. אבל בהקדש והפקר וכדומה אף לר"א שפיר דמי.

וכ"כ התוס' שם בד"ה דת"ר דאייירי רק בתרמי פהגים ע"ש וגוזה"כ הוא רק בתרמי פהגים. והרד"ל בב"צ שם פתב דהכא איירי בהקדש שסתם תרמים לבה"ב ובמחכ"ת לא ראה דברי התוס' הנ"ל.

ובזה מיושבים כל הקושיות שהזכרנו דבהקדש והפקר וצדקה ומכר ומתנה מודה ר"א שדבריו קיימים אף בכל נכסיו. וקושטא קאי בע"ה.

פי מצאתי בתוספתא פ"ד דערכין דס"ל לר"א שאם הקדיש כל נכסיו מוקדש ואם יחרים אינו מותרם. והיינו כמו"ש בס"ד.

ולכאורה יקשה ע"ז דהנה הח"ס חי"ד סי' שט"ז הביא בשם ס' אהל דוד שהקשה למה פסח דוחה שבת הא יכול להפקיר קרקעותיו למאי דאיתא בפסחים ח' שמי שאין לו קרקע אינו עולה לרגל. פדאמרינו בשבת קל"א דלהכי לא דחי ציצית ומזוזה שבת לר"א מפני שיכול להפקירן.

ותירץ הח"ס שם דר"א לטעמיה דס"ל שאסור להפקיר כל נכסיו. ולפמ"ש הקושיא במקומה עומדת.

ובאמת בלא"ה אין תירוץ הח"ס מספיק דהא יכול למפור קרקעותיו דונדאי מכורים דמ"ש הראב"ד שאינו מכור צ"ע כמש"ל וצ"ל דכיון שחוזר ביובל מיקרי יש לו קרקע ויש להאריך בזה. וגם יקשה לפ"ז דבמזוזה אם אין לו רק בית זה ידחה שבת לר"א דהא אסור להפקיר כל קרקעותיו.

אבל באמת לק"מ ק' האוה"ד דהא ר"א ס"ל בשבת ק"ל דאף באפשר לעשות מע"ש דוחה שבת. ורק בציצית ומזוזה אין דוחה מפני שיכול להפקיר בשבת ולזה נקיט הפקר ולא מכר ומתנה שאסור בשבת ועי' תוס' מנחות מ"ד ע"א ד"ה טלית ובפשוטו י"ל דנקיט דבר שאין תלוי בדעת אחרים] וכיון שיכול לפטור א"ע בשבת מן המצוה לא דחי.

אָבֵל בְּפֶסַח נִהְיָ דְמֵי שְׂאִין לֹו קָרְקַע פֶּטוּר מִלְעֵלוֹת לְרַגֵּל וּמִמִּילָא פֶּטוּר מִפֶּסַח עֵי' תוּס' פֶּסַחִים ג' ע"ב. כ"ז הוּא רַק קוֹנֵם שְׁעֵלָה אָבֵל בַּע"פ שְׁפָבֵר עֲלֵה לִירוּשָׁלַיִם וּלר"א דס"ל מֵאִיִּסְקוּפַת עֲזָרָה וְלחֻזֵן הַגִּי דָרָךְ רְחוּקָה אֵינִירִי שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּעֲזָרָה א"כ כָּבֵר חָל עָלָיו חַיִּיב פֶּסַח וְכִמוֹ שְׁאָסוּר לְצֵאת חוּץ לְעֲזָרָה כְּדִי שְׁלֵא לְהִקְרִיב בֵּן אָסוּר לֹו לְהִפְקִיר קָרְקַעוֹתָיו לְפֶטוּר א"ע וְאִף שֶׁהֵיָה יָכוֹל לְהִפְקִיר קוֹנֵם בִּיאָתוֹ לִירוּשָׁלַיִם מ"מ דוֹחָה שְׁבַת דר"א לְטַעֲמִיהָ כַּנ"ל.

וְגַם אִם הִפְקִיר י"ל דְּלֹא מְהַנִּי לַפֶּמ"ש הַמִּל"מ רַפ"א מֵהַק"פ דְּזָה לֹא מְהַנִּי רַק לְפֶטוּר מִלְעֵלוֹת לְרַגֵּל וְלֹא מִגּוּף חַיִּיב ק"פ וְאִכְמ"ל בְּזָה. וּלפ"ז א"ש אִף לְרַבֵּנּוּ דס"ל שְׂאֵם יָכוֹל לְעֲשׂוֹת בַּע"ש א"ד שְׁבַת: ה) וְכ"ז לר"א שָׁם.

אָבֵל רַאב"ע בְּעֶרְכֵינּוּ שָׁם דְּקָאֵמֵר אִם לְגִבּוּהַ פֶּךָ עֵאכּו"כ שְׁיִהֵא אָדָם חָס עַל גִּבּוּסָיו וְקָאֵמֵרִינּוּ שָׁם דַּא"ב הָא דְהַמְבַּנְזָא אֵל יְבַנְזוּ יוֹתֵר מִחֻמְשָׁא וּפִירֵשׁ"י דַּרַאב"ע ס"ל הֵכִי וּר"א ס"ל שְׁמֹנֶתֶר יוֹתֵר מִחֻמְשָׁא רַק לֹא כָּל גִּבּוּסָיו.

וְקִשָּׁה טוּבָא דְהָא דִּיּוּ לְבָא מֵה"ד לְהִיּוֹת כְּנֻדוֹן וּמִנ"ל לְרַאב"ע לְמִילָף מַק"ו לְהַחְמִיר עַד חוּמְשָׁא וְגַם דְּהָא דְחוּמְשָׁא הִיא תְּקַנַּת אוֹשָׁא וּמָה שְׁיִיכּוֹת הוּא לְהִכָּא דִּילִיף מְקַרְאִי. וְלֹוּלֵא פִירֵשׁ"י הֵייתִי מְפָרֵשׁ לְהִיפּוּף דַּרַאב"ע דִּילִיף מַק"ו מִשְׁמַע דְּלֹא ס"ל תְּקַנַּת אוֹשָׁא דְהָא גִימָא דִּיּוּ וּלר"א ס"ל תְּקַנַּת אוֹשָׁא כִּיּוֹן שְׁלֵא הִזְכִּיר הַק"ו וְכִמוּש"ל דְּמִפְנֵי בִתּוּסְפֶתָא דר"א לֹא יְלִיף שְׂאָר דְּבָרִים מִחֻמְשָׁא פְּהַגִּים.

וְצָרִיף לְהַבִּין פִּירֵשׁ"י. וְגַם הַרְמַב"ם פִּירֵשׁ כַּרְש"י.

דַּבְּפ"ו מֵה"ע ה"ב פֶּסַח שְׂאֵם הַחֲרָיִם מְוַחְרָם וּדְלֹא כַּר"א וְכִמוּש"ש הַכ"מ שָׁם שְׁפֶסַח כְּחֻמְשִׁים בִּתּוּסְפֶתָא. וְזָה קִשָּׁה דְהָא לֹא גִזְרִי בַּש"ס כָּלֵל.

וּבַפ"ח מֵה"ע ה"ג פֶּסַח כְּהָא דְתְּקַנַּת אוֹשָׁא וְע"כ צ"ל דַּס"ל דַּרַאב"ע ס"ל כְּתְּקַנַּת אוֹשָׁא וְכַפִּירֵשׁ"י. וְנִרְאֵה דְהַגְּהָה בִּתּוּסְפֶתָא פ"ד אֵיתָא רַק שְׁאָסוּר לְהַקְדִּישׁ וּלְהַחְרִים כָּל גִּבּוּסָיו וּבְהַדְיוּט לֹא גִזְרִי אִסּוּר כָּלֵל רַק רַאב"ע אָמֵר ק"ו שְׁיִהֵא אָדָם חָס עַל גִּבּוּסָיו מִשְׁמַע שְׁהָאָדָם צָרִיף לְלַמּוֹד ק"ו לְעַצְמוֹ שְׁיַחֲוִס עַל גִּבּוּסָיו וְלֹא לְאַסּוּר מִן הַדִּין.

וְהַטַּעַם נִרְאֵה דְבְּהַקְדָּשׁ כְּתִיב ג"כ מִשְׁדָּה אֲחֻזָּתוֹ וְנִדְרוּשׁ ג"כ וְלֹא כָּל שְׁדָה כְּדִדְרִישׁ גִּבֵּי חֲרָמִים וּלְהִכִּי לר"א מְוַקְדָּשׁ בְּדִיעֵבַד מִשּׁוּם דְּקָרָא דְאִינוּ מְוַחְרָם כְּתִיב רַק גִּבֵּי חֲרָמִים. וְהַגְּהָה לר"א שְׁפִיר צָרִיכִי תְּרִי קָרָאִי דְבַחְרָמִים אֵי צָטְרִיף לְחַדָּשׁ דְּבְּדִיעֵבַד אִינוּ מְוַחְרָם וּבְהַקְדָּשׁ אֵי צָטְרִיף דְהו"א דְּהַקְדָּשׁ גָּמוּר עָדִיף מִחֻמְשָׁא פְּהַגִּים וּמִן הַחֲרָמִים לְהַקְדִּישׁ.

וּלפ"ז שְׁפִיר י"ל דְּנִילִיף הַדְיוּט מִהַקְדָּשׁ שְׁאָסוּר מְדִינָא. אָבֵל לְחֻמְשִׁים דַּס"ל גַּם בְּחֻמְשִׁים אִם הַחֲרָיִם מְוַחְרָם א"כ קִשָּׁה ל"ל תְּרִי קָרָאִי בְּהַקְדָּשׁ וּבְחֻמְשִׁים וְגַם קִשָּׁה ל"ל קָרָא דְאִיף דִּילִיף מִיְנֵה ר"א דְאִינוּ מְוַחְרָם ע"ש.

וְנִרְאֵה דַּס"ל דְאִיף מִמַּעַט דְּלֹא גִילִיף מִחֻמְשִׁים לְהַדְיוּט וְרַק בְּחֻמְשִׁים אָסוּר וּלְהִכִּי בְּעֵי קָרָא בְּהַקְדָּשׁ דְּלֹא מְצִי לְמִילָף מִחֻמְשִׁים כַּמִּש"ל. וּבִלֵּא"ה י"ל לְרַבֵּנּוּ דְלֹא ס"ל דְּרִשָּׁא דְאִיף דְּבְּדִיעֵבַד אִינוּ מְוַחְרָם א"כ הַגִּי הַקְדָּשׁ וְחֻמְשִׁים שְׁנֵי כְּתוּבִים הַבָּאִים כְּפִתְחָה.

וּכְבֵּר כְּתָבוֹ הַתּוֹס' בְּיוֹמָא נ"ט ע"ב ד"ה וְהָרִי דְאַף בַּק"ו אֵין מְלַמְדִין וְע' גו"ו כָּלֵל י"ב
דבכה"ג דְהִכָּא דְחֶרְמִים יֵשׁ לְלַמּוּד בַּק"ו מְהֵקֵדֵשׁ כ"ע מוּדוֹ דְאֵין מְלַמְדִים בַּק"ו. וּלְפִמְש"ל
דְנִמְעוּט מֵאָדָּה.

צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת צָרִיכוּתָא מְהֵקֵדֵשׁ לְחֶרְמִים וְאַקְצָר: ו') וְנִרְאֶה דְרַאב"ע ס"ל כְּחֶמְמִים דְר"א
בְּזָה וְלָזָה אָמַר הַלְשׁוֹן שְׂיֵהָא חָס עַל נְכָסָיו וְלֹא שְׂאָסוּר מְדִינָא מְדִאוּרֵינִי תָא רַק יֵשׁ לְלַמּוּד
עֲצָה טוֹבָה מְזָה לְחוּס עַל נְכָסָיו.

וְלָזָה קָאָמַר הַש"ס דס"ל תְּקַנְתָּ אוּשְׁא דְכִינּוּן דְמַה"ת אֵין אִיסוּר גְּמוּר ע"ז וְרַק מְצַד
אִסְמִכְתָּא שְׂרָאוּי לְחוּס עַל נְכָסָיו תְּקַנּוּ בְּאוּשְׁא שְׂעִינְעוּר חוֹמֵשׁ. אַבְל ר"א דס"ל דִּילְפִינּוּ
לְהִדְיוּט ק"ו גְּמוּר כַּמֵּש"ל וְמַה"ת אִיסוּר לְבַזְזוּ כָּל נְכָסָיו וְאִם שְׂיִיר מְקַצָּת שְׂרִי א"כ לֹא
ס"ל תְּקַנְתָּ אוּשְׁא דְעַל מַה סְמָכוּ לְשִׁנּוֹת מְדִין תּוֹרָה וּבְפָרְט שְׂיָדוּעַ סְבָרַת הַט"ז בִּי"ד ס'י
קִי"ז שְׂדָבָר הַמְּפִנְרֵשׁ בְּתוֹרָה לְהִיָּתֵר לֹא אָסְרוּ חֲכָמִים וְא"כ אִיךְ יִאָסְרוּ חֲכָמִים יוֹתֵר
מִחוֹמֵשׁ.

וְלָזָה פְּסֻק הַרְמָב"ם כְּרַאב"ע דְסוּגְיִית הַש"ס בַּכ"מ הוּא כְּתַקְנַת אוּשְׁא וְגַם כִּי ר"א שְׂמוּתִי
הוּא וְגַם חֲכָמִים ס"ל הִכִּי בְּתוֹסְפֵתָא כַּנ"ל וְלָזָה כְּתַב הַרְמָב"ם בַּפ"ו מַה"ע וַפ"ח מַה"ע
הִי"ג שְׂאָסוּר מַה"ת לְהִקְדִישׁ וּלְהִתְרִים כָּל נְכָסָיו וּבַפ"ז מַה' מ"ע לֹא כְּתַב כֵּן גְּבִי צְדָקָה.
רַק כְּתַב תְּקַנְתָּ אוּשְׁא וְלֹא יוֹתֵר ע"ש. אַבְל הַדְּבָר כַּמ"ש דְלַרַאב"ע אֵין בְּהִדְיוּט אִיסוּר
תּוֹרָה.

וּמ"ש סַפ"ח מַה"ע שְׂמַפְזָר עַל מְצוֹת עַד חוֹמֵשׁ לֹא קָאֵי עַל הִקְדֵּשׁ וְחֶרְמִים. כַּמֵּש"ל דְבְדָבָר
הַמְּפִנְרֵשׁ בְּתוֹרָה לֹא תְקַנּוּ וְגַם דְבַלֵּא"ה הָא תְקַנְתָּ אוּשְׁא הִיָּתֵה אֲחֵר הַחֲנֻרְכָן וְאִז לֹא הִנְיָה
הִקְדֵּשׁ וְחֶרְמִים רַק שְׂהַרְמָב"ם הִבִּיא עֲרִיךְ הַמְּמוֹנָעַע שְׂתַקְנּוּ חו"ל לְעַנְיָן צְדָקָה.

וּבְאַמַּת עֵיקָר לִימוּד חוֹמֵשׁ הִסְמִיכוּ חו"ל עַל עֵשֶׂר אַעֲשָׂרָנוּ ב' מַעֲשָׂרוֹת מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן
וְשֵׁנִי ע' יְרוּשְׁלָמִי פ"ד דְכְתוּבּוֹת ה"ח. וְהָרִי מְצִינּוּ בְתַרוּמָה שְׂיִכּוּל לַעֲשׂוֹת כָּל גְּרָנוֹ תְרוּמָה
רַק שְׂיִשְׂיִיר מְקַצָּת.

וּכְדַתְנּוּ בַפ"ד דְתַרוּמוֹת מ"ה וּסַפ"ק דְחֻלָּה. וְאַפְשָׁר לוֹמַר דְלֵהִכִּי ס"ל לַר"א בַּפ"ד
דְתַרוּמוֹת שְׂם דְלֵא הִנְיָ תְרוּמָה רַק עַד כְּדִי מַעֲשֵׂר ע"ש דְלִטְעַמְיָה אֲזִיל דס"ל דְאַף לְהִדְיוּט
אִיסוּר כָּל נְכָסָיו.

אָדָּה ז"א דְהָא מְשִׁיר מְקַצָּת עַכ"פ וְגַם דְהָא לֹא אִיָּרִי בְכָל נְכָסָיו כְּגוֹן שְׂמַפְרִישׁ כֵּן מְמַקְצָת
פְּיֻרְתָּיו. וְבַלֵּא"ה ג"כ יֵשׁ לְדַחוּת זָה וּבִשְׂטַמ"ק כְּתוּבּוֹת נ' כְּתַב דַּלְת"ת מוֹתֵר לְבַזְזוּ יוֹתֵר
מִחוֹמֵשׁ.

נִרְאֶה מְזָה ג"כ כַּמֵּש"ל דְאֵין בְּזָה אִיסוּר תּוֹרָה וְלָזָה הִקְיָלוּ כִּי. וּבְתוֹרָה אֵין לְחוּשׁ שְׂיִיר
מְנָכְסָיו כִּי בְשִׂמְאָלָה עוֹשֵׁר וְכּוּד וְגַם יְקָרָה מְפֹז וְכָל חֲפָצִים לֹא יִשׁוּוּ בָהּ וְכַדְאִיתָא בַר'
יֻחָנָן שְׂמַכְר כָּל שְׂדוּתָיו וְנְכָסָיו לְעִסְנֹק בְּתוֹרָה ע' ש"ר פַּמ"ג וְשֵׁה"ר ח' ד':ז) וְנִרְאֶה
שְׂעִיקָר דִּין זָה דוּמָה לְאִיסוּר בַּל תִּשְׁחִית וְקוּצָץ אֵילָנוֹת טוֹבוֹת דְקִי"ל דְהִיכָא שְׂצָרִיךְ
לָזָה מוֹתֵר דְלֵא מִיקָרִי הַשְּׁחָתָה לְגַבְיָה ע' ב"ק צ"א.

וְכֵן בְּמוֹכַר נְכָסָיו כִּינּוּן שְׂמַקְבֵּל מַחֲרָם וְצָרִיךְ לְפָסֵף וְדָאֵי דְשָׂרִי. וְכֵן בְּכָל דְבָר הַנְּחֻוּץ לוֹ.

וּכְעֵין זֶה פָּתַח הַר"ן פ' הַשּׁוֹלֵחַ דְּהִיכָא שְׁשִׁחְרַר עֲבָדוֹ לְדַבְרַי מִצְנָה הוּי פְּמוֹכְרוֹ וְלֹא מִיִּקְרִי בְּחֻנָּם ע"ש. וע' שו"ת רעק"א סי' קצ"ד.

וְלִזְנֵה פָּתַח הַשְּׁטַמ"ק דַּלְת"ת שְׁרִי לְבַזְבּוֹ הַרְבֵּה. וּבְזֵה יֵשׁ לִינִשְׁבֵּי הָא דְשִׁבְתָּ קכ"ז שְׁבִשְׁבִיל ת"ת שֶׁל הוֹרְקָנוֹס בְּנוֹ אָסֵר כָּל גְּכָסִיו.

וְכַן בְּשַׁעַת חֲלִיוֹ פְּשִׁחוֹשֵׁב זֶה לְרַפּוּאָה וְלִזְנוּת לֹו וְדַאי שְׁרִי לְבַזְבּוֹ הַרְבֵּה כַּמֶּש"ל דְּזֵה הוּי פְּמוֹכְרָם וְרַק לְבַזְבּוֹ לְצַדִּיקָה בְּלִי שׁוּם סִיבָה מִיְּחֻדָּת אָסוּר. וְאַף דְּהוּי ג"כ מִצְנָה מ"מ תִּקְנוֹ עַד חוֹמֶשׁ פִּי עי"ז יִצְטַרֵּף לְבְרִיּוֹת וְיִמְנַע כָּל יָמָיו מִמִּצְוֹת צַדִּיקָה וְגַם יִגְרוֹם חֵיה"ש עי"ז.

וּבְחֻנּוּנֵי נָא בְּזֹאת נֶאֱמַר רַק עַד חוֹמֶשׁ כַּמֶּש"ש עֲשֶׂר בְּשִׁבִיל שְׁתַּתְעַשֵּׂר וְכַמֶּש"ל דְּהִינּוּ שְׁתֵּי מַעֲשָׂרוֹת. כַּנ"ל בִּיסוּד דִּין זֶה לְפִיּוֹם רִיהֶטָא.

וְהַהֲכַרְח לְקַצֵּר: ח) וְלִכְאוּרָה מְפֻנְרֶשׁ בַּת"כ פ' בְּהַר דְּלֹא כַּמֶּש"ש דְּאִיתָא שָׁם ע"פ וּמְכַר מֵאֲחֻנּוֹתוֹ. מִזֵּין שְׁאִין רִשְׁאֵי לְמִפְנֵי שְׁדֵּהוּ וְלִהְיֵיחַ בְּאַפְנוֹדָתוֹ וְלִזְקַח לֹו בְּהֶמָּה וְכו' אַא"כ הֶעֱנִי ת"ל פִּי יִמּוּדָּה וּמְכַר.

יְכוּל יִצָּא מִכָּל גְּכָסִיו בְּבַת אַחַת ת"ל מֵאֲחֻנּוֹתוֹ וְלֹא כָּל אֲחֻנּוֹתוֹ. אַרְאֵב"ע אִם לְגָבוּהַ אִין אָדָם רִשְׁאֵי לְהַחֲרִים כָּל גְּכָסִיו עַאכּו"כ שְׁיִהְיֶה אָדָם חַיִּיב לְהִיּוֹת חָס עַל גְּכָסִיו.

הַרִי מְפֻנְרֶשׁ שְׁאֵף לְמִפְנֵי כָּל גְּכָסִיו אָסוּר. אֲבָל בְּאַמְתָּ צְרִיף לְהִבִּין לְשׁוֹן הַת"כ יְכוּל יִצָּא מִכָּל גְּכָסִיו בַּב"א.

מִשְׁמַע שְׁרַק בַּב"א אָסוּר אֲבָל אִם מְכַר מְעַט מְעַט אוֹ שְׁאִין לֹו רַק שְׁדָּה קִטְנָה וְהֶעֱנִי עַד שְׁמוֹכְרַח לְמִכְרָה מוֹתֵר. וְקִשְׁיָה דְכִינּוֹן דְּאָסוּר לְמִפְנֵי כָּל גְּכָסִיו מִנ"ל לְחַלְקָא.

וְגַם דְּבְרֵי רַאב"ע צְרִיף בְּיִאוּר דַּל"ל לְהִבִּיאַ ק"ו מִחֲרָמִים דְּהָא הָכָא יְלִיף מִקְרָא בְּהַדְיוּט גּוּפָא. וְהִרְאָב"ד פָּתַח שָׁם דְּיִלִּיף ק"ו לְעֵנִין דִּיעֲבַד שְׁאִינוּ מְכוּר.

וְתַמּוּהַ דְּלֹא מְצִינוּ זֶה כָּלָל וְכַמֶּש"ל. וּבְפֶרֶט לְפַמֶּש"ל דְּרַאב"ע ס"ל כְּחֻמְרֵי שְׁמוֹחְרָם בְּדִיעֲבַד.

וְגַם דַּא"כ עֵינִי חֲסַר בְּדְבָרֵי רַאב"ע: ט) וְלִזְנֵה נִרְאֶה עֵינִי שְׁדָּה אִינוּ דִּין מוֹחֲלֵט. רַק עֲצָה טוֹבָה הַשְּׁמִיעָה הַכְּתוּב וְדַרְךְ אֶרְץ.

וּכְעֵין דְּרַאב"ע בְּחֻלִּין פ"ד גַּבִּי אֲכִילַת בְּשָׂר לְמִדָּה תוֹרָה ד"א וְאִינוּ לְעִיפּוּבָא. וְעֵינִי קָרָא דְּמֵאֲחֻנּוֹתוֹ אֲתָא הָכָא לְאִשְׁמַעִינוּ רַבּוּתָא שְׁאֵף בְּמִקְצַת אֲחֻנּוֹתוֹ יֵשׁ דִּין גְּאוּלָּה בְּקָרוּבִים.

דַּאי כְּתִיב אֲחֻנּוֹתוֹ. הו"א דוּוֹקָא כְּשֶׁמְכַר כָּל אֲחֻנּוֹתוֹ.

רַק מִפְּשִׁטוֹת הַכְּתוּב נִלְמַד שְׁדַרְךְ לְמִפְנֵי מִקְוָדָם מְקַצֵּת וְלֹא בַּב"א. אֲבָל בְּעַת הַדְּחַק שְׁרִי לְמִפְנֵי כָּלָל.

וְלִהְיֵי רַאב"ע מְיִיתֵי ק"ו מִחֲרָמִים מְשׁוּם דְּהָכָא אִינוּ לִיְמוּד גְּמוּר כַּנ"ל. וּמִיִּיתֵי הָכָא הָא דְּרַאב"ע ג"כ לְסִיוַע שְׁיֵשׁ לְלַמּוֹד עֲצָה טוֹבָה לְחוּס עַל גְּכָסִיו וְכַמֶּש"ל.

וְלִזְהָרָה לֹא הִבִּיא הֶרְמֵב"ם דִּין דְּתו"כ שְׁלֵא יִמְכֹּר נְכָסָיו בְּב"א פִּינּוֹן שְׁאִינוּ דִּין גָּמוּר.
וְהִרְאָב"ד פ' בְּהַר פְּתַח שָׁם ג"כ בְּשֵׁם י"מ דְּהַק"ו אִיכָּא לְמִפְרָף מַה לְהַקְדֵּשׁ שְׁאִינוּ חוּזַר
בַּיּוֹבֵל.

וְרַק אֲנִיחַ אֲרַעָא קמ"ל שְׁיֵהָא אָדָם מְצַמְצָם בְּנְכָסָיו לְמַזוּנוֹתָיו. וְאַפִּילוּ לְצַדִּיקָה ק"ו
מִהַקְדֵּשׁ ע"ש.

וְהִינּוּ כַמֶּש"ל בַּס"ד דְּעֵצָה טוֹבָה קמ"ל. וְהָרִי הוּא פְּעֻנְגוֹן אִיסוּר בַּל תִּשְׁחִית שְׁתַּלּוּי בְּצוֹרֶף
הָאָדָם וְכַמֶּש"ל.

וְאַף שְׁהַפְּיָרְכָא מִיּוֹבֵל לַעֲנ"ד אִינָה פִּירְכָא. דְּזָה שְׁיִיף רַק בְּזִמְנָן וּבְמָקוֹם שְׁיּוֹבֵל נוֹהֵג וְלֹא
בְּזָה"ז אוֹ בַח"ל.

וְכֵן בְּמַטְלָטְלִים וּבְהִמּוֹת לֹא שְׁיִיף זָה. וּבְחֶרְמִים מְפִנְרֵשׁ שְׁאִיסוּר כָּל בְּהִמּוֹתוֹ.

אַבְל בַּכ"ז סְבָרְתָם דְּרַק אֲנִיחַ אֲרַעָא קמ"ל עִיקָר. וְאַצְרָ: סִימָן קַג לַהֲרָה"ג הַגְּ"ל.

וְהִנֵּה עָלָה בְּרַעֲיוֹנֵי לְהִבִּיא רְאִיָּה שְׁאִין אִיסוּר גָּמוּר לִיתָן כָּל נְכָסָיו. דְּהָא קִי"ל שְׁנוֹתָנִים
בְּמִתְנַת שַׁכ"מ כָּל נְכָסָיו.

וְכֵן שְׁאָר קִנְיָנִים דְּרַבָּנָן קוֹנִין אַף בְּכָל נְכָסָיו וְלֹא מְצִינוּ חִילוּק בְּזָה. וְהָר"ן פְּתַח בְּתִשׁוּבָה
ס' מ"ו דְּפַעוּטוֹת שְׁתַּקְנוּ בְּהֵם קִנְיָן.

לֹא תַקְנוּ בְּמָקוֹם שְׁיֵישׁ אִיסוּר כְּגוֹן בְּנְכָסִים מוּעָטִים. וְא"כ ה"נ אִיף יִקְנֶה בְּקִנְיָן דְּרַבָּנָן
בְּמָקוֹם אִיסוּר.

וּמוֹכַח מְזָה דָּאִין זָה אִיסוּר גָּמוּר. וּבְפָרְט דִּי"ל דְּמִתְנָה הָוֵי כְּמִכָּר דְּעַבִּיד לִיהַ נְיִיחַ נִפְשִׁיהַ
כְּדִאיָתָא בְּב"מ ט"ו.

וְאַמְרֵתִי לְבָרַר עֲנִינוּ זָה וְתוֹכֵן סְבָרְתַּ הָר"ן בְּקִנְיָן בְּאִיסוּר: א) וְהִנֵּה הֶרְמֵב"ם פְּתַח בַּכ"ט
מִהַזו"מ ה"י שַׁשְׁכ"מ שְׁצוּהַ לִיתָן מִתְנָה לְעַכּוּ"ם אִין שׁוֹמְעִין לוֹ. שְׁזָה כְּמוֹ שְׁצוּהַ לְעַבְרָר
עַבְרָרָה מְנָכְסָיו וְכ' הַמֶּל"ם שָׁם דְּהִינּוּ כְּסְבָרְתַּ הָר"ן הַגְּ"ל.

וְכַתֵּב שָׁם שַׁשְׁכ"מ שְׁצוּהַ לִיתָן בְּנְכָסִים מוּעָטִים אִין דְּבָרֵיו פְּלוּם דְּהָוֵי אִיסוּרָא. וְהַקְּשָׁה
מַב"ב קל"ז ע"א דְּמִשְׁמַע שָׁם דָּאִף בְּמָקוֹם אַחֲרִיף שְׁפִיר הָוֵי שְׁיִיף מִתְנַת שַׁכ"מ אַף דְּהָוֵי
אִיסוּר רַק דְּלֹא מְהַנִּי מִשׁוּם דְּחָל לְאַח"מ.

וְתִירֵץ דְּרַק בְּפַעוּטוֹת כ"כ הָר"ן שֶׁא"א לְהֵם לְהַקְנוֹת בְּשׁוּם קִנְיָן מִשֶּׁא"כ בַּשַׁכ"מ שְׁיִכּוֹל
לְהַקְנוֹת בְּקִנְיָן גָּמוּר שְׁפִיר קוֹנֶה אַף בְּקִנְיָן דְּרַבָּנָן. וְהַפְּגִיָּה הַקְּשָׁה דְּאִפְתִּי תִיקְנִישִׁי מִדְּבָרֵי
הֶרְמֵב"ם הַגְּ"ל שַׁשְׁכ"מ יְכוֹל לְהַקְנוֹת בְּקִנְיָן גָּמוּר.

וְהַשְּׁעָה"מ הַקְּשָׁה דְּהָא שַׁכ"מ שְׁנָתָן כָּל נְכָסָיו לְבֹן אֶחָד מִתְנָתוֹ מִתְנָה אַף דְּאֶעְבּוּרֵי
אַחֲסָנְתָא מִשְׁאָר בְּנָיו הָוֵי אִיסוּרָא. וְתִירֵץ הַשְּׁעָה"מ דְּהֶרְמֵב"ם אִינְרֵי בְּאִיסוּר דְּאֲוִרְיָתָא
דְּלֹא תַחֲנַם לְזָה כ' שְׁאִינוּ פְּלוּם אַף בְּמָקוֹם שְׁיִכּוֹל לְהַקְנוֹת.

אַבְל בְּאִיסוּר דְּרַבָּנָן צְרִיף שְׁלֵא יוֹכַל לְהַקְנוֹת כְּפַעוּטוֹת. וְנִדְחָה דִּינוּ שְׁל מ"מ בַּשַׁכ"מ
שְׁנָתָן בְּנְכָסִים מוּעָטִים עַכ"ד.

וּלְכַאוּרָה י"ל קְוֹשֵׁי־הַמַּגִּיחַ וְהַשְּׁעָה"מ בְּפִשְׁטוּת. דְּהֶרְמֵב"ם אֵינְרִי שְׁהַעֲפוּ"ם אֵינּוּ לְפָנֵינוּ וּא"כ אֵינּוּ יָכוֹל לְהַקְנוֹת לוֹ בְּשׁוּם קִנְיָן כִּי ע"י אַחַר א"א לְזַכּוֹת לְעַפּו"ם דָּאִין שְׁלִיחוֹת לְעַפּו"ם.

וְלָזֶה פָּתַח הֶרְמֵב"ם שְׁאִין שׁוּמְעִין לוֹ. אַבְל בְּנוֹתוֹ לְבֵן בֵּין הַבָּנִים וְכֵן בָּהָא דְאַחֲרֵיהּ לְפָלוּגֵי שְׁפִיר יָכוֹל לְהַקְנוֹת לוֹ בְּקִנְיָן גָּמוּר וְאִם אֵינּוּ לְפָנֵינוּ יִזְכְּנוּ ע"י אַחַר וְכִסְבַּרְתָּ הַמַּל"מ הַנ"ל. אַבְל דְּוַחֵק הוּא לְאוּקְמָא דְוּוּקָא שְׁלֵא בְּפָנֵינוּ. וּבְאַמַּת לַעֲנ"ד דְּבָרֵי הֶרְמֵב"ם אֵינָם שְׁיִיכִים כָּלֵל לְזֶה וְטַעֲמוֹ לֹא מִשׁוּם שְׁאִין מוֹעִיל קִנְיָן דְּרַבָּנָן בְּמַקּוֹם אִיסוּר רַק הֶרְמֵב"ם אֵינְרִי שָׁם בְּדִין מַצְנָה לְקַיָּים דְּבָרֵי הַמַּת.

וְכַדְמִסִּיק בְּתַר הָכִי שְׁהָאוּמַר שְׁיַעֲשׂוּ עֲבָדוֹ בֶּן חוּרִין כּוּפִין הַיּוֹרְשִׁין לְקַיָּים. שְׁעָבַד יִשְׁנֵי בְּמַצּוֹת.

וְשָׁם הַטַּעַם מִשׁוּם מַצְנָה לְקַיָּים דְּבָרֵי הַמַּת ע' ירו' פ"א דְּגִיטִין ה"ה. וְעַרְש"י גִּיטִין מ ע"ב. וּבַמִּלְקָד"ה שְׁפִיר פָּתַח בֵּינוֹ דְּהוּי עֲבִירָה לִיתָן א"כ אֵינָהּ מַצְנָה. אַבְל כְּשֶׁנֶּחֱמַן בְּמַתְנַת שַׁכ"מ י"ל דְּשְׁפִיר קָנָה.

וּכ"כ הַמַּחֲנֶה אֶפְרַיִם ה' זָכָה וּמַתְנָה ס' כ"ט דְּהִיכָא שְׁמַצְנָה לְיּוֹרְשִׁים שְׁיִתְּנוּ מַתְנָה אִין זֶה מַתְש"מ רַק מִשׁוּם מִלְקָד"ה. וּמִיִּתֵי רְאִיָּה מְהָא דְיַעֲשׂוּהוּ ב"ח שְׁכּוּפִין הַיּוֹרְשִׁים לְקַיָּים וְהֵינּוּ מִשׁוּם מִלְקָד"ה ע"ש.

הָרִי מְבֹאֵר כַּמ"ש בַּס"ד. וְלָזֶה בְּדָבָר עֲבִירָה לֹא שְׁיִיף זֶה.

וּא"כ י"ל דְּשְׁפִיר תִּקְנוּ רַבָּנָן הָא דַּמְש"מ אַף בְּמַקּוֹם אִיסוּר. אַבְל לְכַאוּרָה מְפֹרָשׁ סְבָרָא זֹו בַתו' ב"מ י' ע"א ד"ה ד"א וְכַתּוּבּוֹת ל"א ע"ב בַּתו' ד"ה אִי דְּבַגְנָב לֹא תִקְנוּ קִנְיָן ד"א וְע"ש בַּשְּׁט"מ ק וְש"ף ס' רמ"ג.

הָרִי מְפֹרָשׁ סְבָרַת הָר"ן שְׁהַזְפָּרְנוּ שְׁלֵא תִקְנוּ בְּמַקּוֹם אִיסוּר. וּכ"כ הַתּוֹס' בַּב"מ צ"ו ע"ב דְּהָא דְאַמְרִינָן שָׁם דְּבַעַל לֹא נִיחָא לִיהַּ לְמִיקְנֵי מַאֲשָׁתוֹ אִיסוּרָא כְּשֶׁנּוֹשְׂאָהּ וְקוּנָה נְכֻסְיָהּ בְּתַקְנַת חז"ל.

לֹא אֵינְצִטְרִיף רַק כְּשִׁיקְנָה בְּקִנְיָן גָּמוּר. אַבְל כְּשִׁיקוּנָה בַּתְּקוּחָז"ל תִּפְּוֹק לִיהַּ דְּלֹא תִקְנוּ חז"ל כְּלָל שְׁיִקְנָה אִיסוּר.

וְאַף שִׁי"ל כְּוּוּנְתָם שְׁלֵא תִקְנוּ לְהַקְנוֹתוֹ הַקְדָּשׁ דְּהוּי דְּבָר שְׁאֵינּוּ שְׁלָה. מ"מ פְּשֻׁטוֹת לְשׁוֹנָם מוֹכַח כַּמו"ש.

וּלפ"ז צ"ל כְּתִירוּץ הַשְּׁעָה"מ שְׁהַזְפָּרְנוּ דְּבִאִיסוּר דְּאוּרִייתָא לֹא תִקְנוּ אַף בְּמַקּוֹם שְׁאֶפְשָׁר לְקַנּוֹת בְּקִנְיָן אַחֵר: ב) וּלפ"ז נִשְׁאַרָה קְוֹשֵׁי־תִינּוּ עַל מְקוּמָה. דְּאִי נִימָא דְלִיתָן כָּל נְכֻסְיָו הוּי אִיסוּר דְּאוּרִייתָא כְּדַמְשָׁמַע לְכַאוּרָה בְּעַרְכֵּין כ"ח דְּיִלִּיף ק"ו מְחַרְמִים.

א"כ אֵיף אֶפְשָׁר לִיתְנָה בְּמַתְנַת שַׁכ"מ. וְצ"ל דְּשַׁעַת מִיתָה שְׁאֵינִי כַּמ"ש בַּס' הַקּוּדָם.

אַבְל תִּיקְוִשִׁי מִשְׁאַר קִנְיָנִים דְּרַבָּנָן כַּמְש"ל. וּבְאַמַּת גַּם בַּשַׁכ"מ קָשָׁה דְּהָא אִיכָא אִיסוּר דְּאַעֲבוּרִי אַחֲסָנְתָא כַּמ"ש הַשְּׁעָה"מ שָׁם.

רק תירץ משום שאפשר להקנות בקנין גמור. ויש לבאר עפ"ז סברת הש"ס בב"ב קמ"ז ע"ב דכל היכא דאיתא בברייתא איתא בשכ"מ והיינו דאיליתא בברייתא א"כ לא יוכל להקנות בקנין אחר והוי איסורא דאעבורי אהסנתא ולא תקנו בכה"ג.

אבל קשה דא"כ מאי קאמר שם בהלואה הואיל ויורש יורשה. דמ"מ לא יוכל להקנות. וגם מ"ד שם שיכול להקנות במעמד שלשתן ק' דמעמ"ש גופא הוי דרבנן ונימא דלא תקנו במקום איסור. ועת"ו שם קמ"ח ע"א שהקשו דהא אפשר באודיתא.

וע' קצה"ח סי' קצ"ד אי הוי דרבנן וע' מהרי"ט חח"מ סי' צ"ה וד"א קונטרס ז' ס"ג בזה. ובנוב"י סי' מ"ה בחח"מ מ"ת תירץ קושניית התוס' דרבא לא ידע עדיין מאודיתא כדאיתא בדרף קמ"ט ומקשה לטעמיה.

ותמהני דשפיר ידע רק שלא חשב שיעלה זה על דעת איסור. וכ"נ לשון הש"ס שם.

וע' קצה"ח סי' פ"א סק"ג וסי' רנ"ה. וע"כ צ"ל כמ"ש דכ"ז לא הוי איסור גמור.

והנה המל"מ שם הביא ראיה דקני איסורא מתו' ב"מ כ' ע"א ד"ה שובר. שכתבו שתקנו בשטר שיחרור שזוכה משעת חתימה ואף לענין איסור דל"פ רבנן ויש פח בידם לעקור ד"ת.

ולענ"ד אין זה שייך לנ"ד. דשם הכנונה שתקנו שזוכה משעת חתימה בעצמו ונעשה בן חורין וממילא אף שנמשך איסור מזה שנושא עי"ז בת ישראל וכדומה שפיר שרי ולא הוי איסור פלל וכמו"ש הר"ן פ"ק דגיטין בזה.

וע' שו"ת רעק"א סי' רכ"ב בטעם שמועיל גט בקנין דרבנן כגון ד"א וכדומה וה"נ מועיל לענין שישא בת ישראל. אבל לא איירי התו' שם פלל לענין אם ע"י קנין דרבנן עושה איסור גמור וע"י הקנין לא הותר האיסור פלל דבזה שפיר י"ל דלא תקנו.

ולכאורה קשה מב"ק ע"ט ע"א דדייק הש"ס שם מהא דנתנו לבכורות בנו שתקנו משיכה בשומרים והתו' פירשו שם שהגב נתנו ע"ש וא"כ מפורש שתקנו במקום איסור שע"ז קונה הגניבה ומתחייב בה ובשלמא בגב דעלמא שקונה במשיכה לא קשה כמו"ש התו' בע"ז ע"א דבמתנה ומציאה לכ"ע קני במשיכה מדאורייתא.

ואף הפוסקים החולקים על התו' במתנה מ"מ בהפקר ומציאה מודו כמ"ש הנו"ב מ"ת חאו"ח סי' ס"ג דליכא דעת אחרת מקנה ע"ש וא"כ ה"ה בגב. אבל בהך דב"ק ע"ט דאיירי בשומר ומפורש דהוי דרבנן קשה כנ"ל.

והנראה בזה דהנה התוס' כתבו שם דאיירי שהשומר לא ידע שהוא גנוב וא"כ אין אצלו איסור פלל ושפיר שייך תקנת חכמים בקנין משיכה לענין מה שיש בין הגב והשומר וממילא מתחייב בגב: ג) ויותר נראה דלכאורה קשה דהא איסורא לא ניחא ליה דליקני כדאיתא בקדושין נ"ג וב"מ צ"ו.

וע' אה"ע סי' כ"ח ס' כ"א בזה ואף שאינו יודע שהוא איסור מ"מ הא אמרינו בקדושין נ"ג דאף בהקדש בשוגג לא ניחא לה שתתקדש וע' ב"ש אה"ע סי' כ"ח סק"ג ונוב"י מ"ת חאה"ע סי' ע"ז שהאריך בענין זה.

והנראה בזה דהסבא דלא ניקח לה באיסור. הוא משום דאיסור בשוגג בעי נמי פפריה. ואף שהאיסור עובר המקדש שנהנה ע"ז בהקדש ומועל בו. מ"מ עוברת על לפני עור שבעשה איסור ע"י.

ולא ניקח לה שמתעבד על לפני עור אף בשוגג פינו שצריף פפריה כמ"ל. ולזה ביהיא דקדושין דאיירי בשוגג.

דאף מ"ד שם דניחא ליה למיקני איתתא בהקדש. מ"מ אם לא היתה רוצה להתקדש בהקדש.

לא היתה מוציאו על ענין אחר כמו. וא"כ הו"ל ממש פתרי עברי דנהרא.

שעל ידה עובר האיסור ואם לא תחפון להתקדש לא יעבור האיסור. ולזה אמרינו דלא ניקח לה שיעבור ע"י.

דאף שהיא שוגגת מ"מ לפ"ע הוי איסור דאורייתא ואף שוגג צריף פפריה. אבל בהך דב"ק ע"ט הגנב הוא מזיד.

ואם לא היתה השומר רוצה למשכו היתה גונב בעצמו. ולא הוי פתרי עברי דנהרא פינו שיכול לקחת בעצמו.

ואינו עובר על לפני עור פדאיתא בע"ז ו'. ורק שפתבו התוס' והרא"ש רפ"ק דשבת שיש בזה איסור דרבנן.

מ"מ הא קיי"ל בבכורות ל' ובש"ע ח"מ סי' רל"ד דאוכל איסור דרבנן בשוגג א"צ פפריה פלל ע"ש בנתיבות. ולזה פינו שהשומר שוגג אין עליו שום איסור פלל ושפיר ניקח ליה דליקני.

ור"י דס"ל בקדושין שם בשוגג קידש. פבר פתב הנוב"י סי' ע"ז שם דר"י ס"ל דאף אם לא התקדש יוצא ההקדש לחולין וא"כ לא יתקון האיסור ע"ז דלא יתא ניקח לה ע"ש.

ולפמ"ש הנ"י בב"ק שם בלא"ה לק"מ משם ועש"ך סי' שמ"ח ובנתיבות שם ואכ"מ וע"ש בקצה"ח ובסי' קפ"ב ונו"ב חאה"ע סי' ע"ח ע"ט בזה [אבל למעלה בסי' ע"ו בארנו בס"ד דרבנן בשוגג צריף ג"כ פפריה ע"ש]. ד) ועפ"ז נראה להסביר סברת המל"מ ושעה"מ הנ"ל דיסוד סברת הר"ן הנ"ל נראה שלא יהיו חכמים פמסייעים ע"י תקנתם די עוברי עבירה וע"ש בשער המלך והוא בגדר לפני עור ולפ"ע לא שייך רק בתרי עברי נהרא.

לזה פתב המל"מ שפיר דהיקא שיכול להקנות בקנין גמור שפיר קני אף בקנין דרבנן במקום איסור. והיינו משום דליכא משום לפ"ע דלא הוי פתרי עברי דנהרא.

ורק מדרבנן אסור אף בחז עברא כמו"ש התוס' והרא"ש רפ"ק דשבת ג' ע"א דלא גרע מקטן אוכל נבילות ע"ש ברא"ש. אבל כ"ז באיסור דאורייתא אבל באיסור דרבנן נדאי דבחד עברא אף איסור דרבנן ליכא דהא גם בקטן אין מצווין להפרישו דרבנן.

ודעת הרשב"א שאף לספות בידים מותר וע' מג"א סי' שמ"ג. אבל בתרי עברי אסור אף דרבנן כמו"ש התוס' בע"ז כ"ב ע"א.

ומ"ש הפ"ת ביו"ד סי' ש"ג בנ"צ דבדרבנן מצונום להפרישו. והביא ראיה מביצה ל' ומרמב"ם ה' פלאים ע"ש.

זה רק מצד מצוות הוכח תוכיח ולא מצד לפ"ע ע"ש וע' מל"מ פ"ד מה' מלנה וחוו"י סי' קפ"ה וא"ח סי' תר"ו ואכ"מ. ומבואר בזה שפיר סברת השעה"מ דבדאורייתא לא קנה במקום איסור אף היכא שאפשר להקנות בקנן גמור והיגו דשם איכא דררא דלפ"ע מדרבנן אף בחדא עברא.

אבל בדרבנן אין שייך לפ"ע רק בתרי עברי אף מדרבנן לזה כ' המל"מ ושעה"מ שאם יכול לקנות בקנן גמור שפיר קונה אף בקנן דרבנן וכו"ל. ועפי"ז מיושב מה שקשה טובא ע"ז מב"ק קי"ז ע"ב גבי פרה רבוצה שמבואר שגזלן שגזל קרקע ופרה הרבוצה בזה קונה הפרה בקנן אגב ע"ש בפירש"י.

וא"כ קשה טובא לשיטת התו' בב"ק י"ב ע"א וש"פ דס"ל דקנן אגב מדרבנן ועש"ך סי' שס"ג סק"ב. איה קונה הגזלן בקנן דרבנן במקום איסור.

אבל לפמ"ש א"ש שש"ש לא תקנו במקום איסור כדי שלא יהיו חז"ל כמסייעים עוברי עבירה ומשום לתא דלפ"ע וזה רק שאם לא יקנה לא יעשה איסור אבל הקא בלא"ה עובר על לא תגזול בגזילת הקרקע כמ"ש התוס' בב"ק ס"ב ע"ב וב"מ ס"א ע"א דאף לרבנן דר"א עובר.

וא"כ אינו מוסיף איסור במה שגזול גם הפרה. דאטו יש חילוק באיסור בין מי שגזול פרוטה אחת או כמה פרוטות כיון שגזלם בבת אחת עובר על לאו אחד דל"ת ולזה שפיר קונה הפרה בקנן אגב אף דהוי דרבנן ה) ועדיין קשה לפמ"ש הרא"ש בריש מ"ק להוכיח דחש"מ דאורייתא מדאמרינן בע"ז כ"ב דאיכא ביה משום לפ"ע אלמא דבדרבנן ס"ל דליכא לפ"ע כלל ובאמת סותרים דבריו אלה את דבריו בפ' איזהו נשך שכתב שם דאף בריבית דרבנן עובר הלנה משום לפ"ע.

וכבר נתקשה בזה הפ"ת ביו"ד סי' ק"ס בנ"צ שם ונדחק מאוד בזה ע"ש. ועכ"פ קשה מזה לפמ"ש בסברת הר"ן דקנן דרבנן באיסור לא מהני משום דררא דלפ"ע.

וגם לפמ"ש דבדאורייתא איסור מדרבנן אף בחד עברא. תקשה טובא לפמ"ש הטו"א בחגיגה י"ג ע"א באב"מ שם להוכיח מע"ז ו' ותו' והרא"ש שם שכתבו דלמומרים אין איסור ליתן דבר איסור רק בתרי עברי.

דמשמע דבחד עברא שרי אף מדרבנן. וכן הוכיח מתו' דחגיגה שם שכתבו שפמקום שיש עכו"ם ללמדו תורה מותר גם לישראל ללמדו לעכו"ם.

והחליט שם דבחד עברא ליכא אף איסור דרבנן. והו"ד דפ"ק דשבת דחה ע"ש.

ואף דבאמת במחכ"ת לא ראה דברי הש"ע יו"ד סי' קנ"א ס"א ופ"ק שם סק"ו ומג"א סי' שמ"ז סק"ד שהרגישו בזה. וכתבו דבעכו"ם ומומר ליכא איסור זה.

אכן צ"ע טובא מנ"ל לחלק בין עכו"ם ומומר לישראל. ואף שי"ל משום שפונדאי יעשה גם בלא זה.

מ"מ קשה דהא גם בישראל אינו נדאי שיעשה גם אם יושיט לו האיסור. ולמה אסור בחד עיבא.

וגם קשה מנ"ל לחדש זה פיון שאין מפניו ש"ס סבא זו. וגם דבר"ן פ"ק דע"ז משמע דאסור מדרבנן גם באמה"ח לעפ"ם ויש לדחות ע"ש.

ולכאורה י"ל דהנה הרא"ש רפ"ק דשבת כתב הטעם דאסור מדרבנן דאף קטן מצוים להפרישו וכ"ש גדול. וביבמות קי"ד איכא פלוגתא אי מצוין להפרישו.

ולזה י"ל דבהנהו סוגיות דמשמע שם דבחד עיבא אין איסור דרבנן אלא למ"ד אין מצוין להפרישו. ומינשב גושית הט"א שם מע"ז כ"ב דמוכח שם דגבי כותי איכא איסור דרבנן.

ונה קשה גם לפמ"ש הש"ך ומ"א הנ"ל דכותי לא עדיף ממומר. אבל לפמ"ש א"ש דאזלא שם למ"ד מצוין להפרישו אף ז"א.

דבאמת הביא הרא"ש זה שם רק לדמיון הסבא אבל נדאי דכ"ע מודו שגדול מצנה להפרישו מאיסור וא"כ הדר גושית הט"א לדוכתיה: (ו) והנראה בזה דהנה התוס' כתבו בב"מ י' ע"ב שהמקדש גרושה לכהן עובר על לפ"ע.

ותמהתי זה פמה דהא הני חד עיבא פיון שייכל לקדשה בעצמו. ומצאתי שרעק"א ז"ל בתשובה סי' קצ"ד נתקשה בזה והביא שהריטב"א תירץ באמת פו על גושית התוס'.

והנלע"ד שדברי התוס' ברורים שעיקר הסבא דאמרינן בע"ז ו' גבי לא יושיט כוס יין לנזיר ואמה"ח לב"נ דבחד עיבא אינו עובר משום לפ"ע היינו משום דגם פשוטיט לו אינו עושה האיסור בידים ובנד הנזיר שלא לשמות הכוס וא"כ פיון שייכול ליטלו בעצמו אינו רק פמקרב קצת הדבר אליו אבל אינו גורם כלל בגוף מעשה האיסור.

משא"כ בתרי עברי שאם לא יושיט לו לא יוכל לקחתו כלל גורם לו כל מעשה האיסור. ובחד עיבא פה תלוי ברצון הנזיר אחר ההושטה כמו קודם ההושטה.

וא"כ כ"ז רק פשאנו עושה גוף האיסור אבל אם שופך הכוס לתוך פי הנזיר ועושה לו האיסור בידים אין לה לפ"ע גדול מזה. ואף שהיה יכול ליקח הכוס בעצמו מ"מ הרי הוא עושה האיסור בעצמו וגורם לו מכשול העון בידים ולזה אף בחד עיבא עובר על לפ"ע.

ולזה שפיר כתבו התו' דבמקדש גרושה לכהן עובר על לפ"ע. פיון שעושה לו האיסור בידים וכנ"ל והיא סבא ברורה בס"ד: (ז) ועפ"ז מיןשבים דברי הרמב"ם ספ"י מה' פלאים שכתב שהמלביש חבירו פלאים עובר על לפ"ע ובפ"ה מה' נזירות ה"כ כתב שהמטמא נזיר עובר על לפ"ע.

והקשה בספר ריח שדה בחי' לע"ז דף ו' דהא בעינן תרי עיברי נהרא ודחוק לומר שאין לו בגד פלאים אחר וכן ביה"ק לטמא ותי' שם שהלבישו בעל פרחו. ותמהני דהא כתב שם הרמב"ם שגם הלובש לוקה [ובכ"מ שם תמה דהא לא עביד מעשה ונדחק לומר שפייע ותמהני דלא גרע משהיה שחייב בכלאים פדאיתא במפות כ"א וע' תוס' שבועות י"ז ע"א שכתבו הטעם משום לבישה ראשונה.

וע' נוב"י מ"ק חא"ח סי' ל"ה ואכ"מ] ולפמ"ש א"ש בס"ד דכיון שעושה לו גוף האיסור חייב משום לפ"ע אף פחד עיבדא. ועפ"ז מ'נשבים דברי הרא"ש שהזכרנו דגבי אבן ריבית שפיר פתב בפא"נ סי' מ"ב דעובר הלנה משום לפ"ע משום שעושה האיסור בידים.

ובדאורייתא עובר על לפ"ע מדאורייתא. לזה בדרכנו אסור מדרכנו.

אבל בע"ז כ"ב גבי להשפיר שדה לכותי שיעשה בה מלאכה בחוה"מ אינו עושה בידים ולזה נהי דנימא דבאיסור דאורייתא גזרו מדרכנו אף בכה"ג אבל בדרכנו הוי גזירה לגזירה ולא גזרו בכה"ג וזה דלא פהתפארת שמואל בב"מ שם ע"ש.

והפ"ת פתב שם דכותי הוי פמומר דלא גזרו בו. ותמיהני דא"כ אף אי הוי חוה"מ דאורייתא נמי.

דאטו אם לא ישפיר לו לא ימצא שדה אחרת לשפוך וגם ימצא מלאכות אחרות לעשות בחוה"מ. והו"ל פחד עבדא שאסור רק מדרכנו וכמ"ש הט"א בחגיגה שם.

אבל לפמ"ש א"ש בס"ד. והתו' בשבת רפ"ק שכתבו גבי נתן ליד העני או שנטל ממנה. שאם יכול ליטלו אף שלא היה בידו הוי פחד עבדא דנהרא. לא תיקשי דהא שם עושה האיסור ממש על ידו.

דשם אין העני עושה שום דבר וכן להיפך בבה"ב שם. ואינו רק פקרקע עולם שפניח על ידו או נוטל מידו.

ובאמת מ"ש התו' ונהרא"ש שם דין דלפ"ע צ"ע. דמנ"ל דבכה"ג יש לפ"ע היכא שאינו עושה מעשה כלל.

וצ"ל שעיקר סמיכתם שם על סברתם שכתבו שם דמ"מ מחויב להפריש חבירו מן האיסור והוא מגדר הוכח תוכיח. וגם מ"ש שייכול ליטלו שלא מידו צריך ביאור.

דכיון שמתזיקו בידו איך יטלנו ממקום אחר. וצ"ל פנונתם שיטול חפץ כזה ממקום אחר. ועו"ל נאקצר. וכן אין להקשות ממ"ש התוס' בחגיגה י"ג שאם יש לו מי שילמדנו לעפ"ם תורה.

לא עבר על לפ"ע. ואף שפילמדו ועושה לו האיסור בידים.

י"ל דזה לא מיקרי עושה בידים האיסור שהרי ביד העפ"ם לילה מלפניו ולא לשמוע לקול לימודו או לאטום אוניו. וא"כ אינו עושה גוף האיסור רק העפ"ם בעצמו.

לזה מקרי שפיר חד עבדא. ובאמת בלא"ה לק"מ דהרי הריטב"א שכתב בב"מ שם דבמקדש גרושה מיקרי חד עבדא.

לא ס"ל כסברתינו שכתבנו. וא"כ י"ל שהתוס' דחגיגה שם ס"ל פהריטב"א הנ"ל וחולקים על התוס' דב"מ.

וזה מצוי שדברי התוס' סותרים זא"ז. ועו"ל דהתו' שם איירי כשמוסר לו תורה שכתב ומעתיקה לו שילמדו מזה וע' המצורף ח"ב סי' קס"א קס"ב בענין זה.

ובדברי התוס' נרא"ש פ"ק דע"ז נראה בישאל שאפשר שלא יעשה האיסור אסור לסייעו אף בחד עיבא פ"א אולי ע"י שירחק הדבר קצת ממנו וינראה שפורשים ממנו. ע"ז יפרוש גם הוא.

אבל בעפ"ם ומומר שעכ"פ לא יפרוש מאיסור. בזה לא גזרו כלל.

ולמדו זה מסוגיא דהתם גבי עכו"ם דבאית ליה בהמה אחריתי ליכא אף איסור דרבנן. ונהו סברת הש"ך ומג"א הנ"ל.

והך דע"ז כ"ב י"ל שפינן שמשפיר לו שדהו ואינו מתנה שלא יעשה בה בחוה"מ הו"ל פמושיט בתרי עברי. ועו"ל דשדות יוכל לשפך הרבה ואכמ"ל בזה: ח) ועפ"מ ש מבואר הירושלמי פ"ג דדמאי ה"א דאיתא שם.

ר"ז שמעון בר ווא בשם ר"י רופא חבר שהיה מאכיל לחולה ע"ה נותן לתוך ידו ואינו נותן לתוך פיו. בדמאי אבל בנדאי אפילו לתוך ידו אסור.

משל חולה אבל משל רופא אסור. בישאל אבל בכן נח אפילו בנדאי מותר משל רופא אסור.

אם היה אמה"ח אף משל חולה אסור שלא יבוא לידי תקלה. ולכאורה אין לזה ביאור.

אבל לפמ"ש א"ש דבדמאי דהני דרבנן אינו אסור רק לתוך פיו שעושה גוף האיסור אבל לתוך ידו שרי פינן דהני כחד עיבא אבל אם הוא משל רופא הני בתרי עברי דנהרא. דהא אם לא יתן לו לא יוכל לקחת בלי רשותו.

ובדאי דהני דאורייתא. אסור אף לתוך ידו כמ"ש התו' דאסור מדרבנן אף בחד עבא.

ובב"נ מותר ליתן לו משלו פינן שאינו מצנוה על תומ"ע. אבל משל רופא אסור דטבל אסור בהנאה של כילוי ע' שבת כ"ה וכתו' שם.

אבל באמה"ח שגם ב"נ מצנוה אסור גם משל חולה ואף לתוך ידו. ושלא יבוא לידי תקלה קאי אפולהו.

והא דמשל חולה אבל משל רופא אסור קאי על דמאי דרישא ועמג"א סי' שמ"ז סק"ד שהביא הירושלמי הנ"ל: ט) נשוב לענינינו דאף שהסברנו סברת המל"מ ושעה"מ שהזכרנו מ"מ ז"א כמש"ל דא"כ מאי קאמר הש"ס הואיל ויורש יורשה דהא מ"מ אינו בידו להקנות.

וכן ממעמד שלשתן דקאמר שם קשה דהוי ג"כ קנין דרבנן. וע"כ נראה עיקר כמש"ל דאעבורי אחסנתא ונתינת נכסים אינו איסור גמור רק דרף עצה טובה ואין רוח חכמים נוטה הימנו.

וכעין שהקשו התו' בב"ב קמ"ט גבי איסור גיורא ל"ל קנים רבא משום מלקד"ה וכן הקשו שאר ראשונים. וקשה דהא כתבו התו' בקידושין י"ח דהותרו שלא בקדושה אין רוח חכמים נוטה פשוטן לו נכסי אביו ע"ש וא"כ הוי איסורא ובמלתא דאיסורא כ"ע מודים דלא שייך מלקד"ה כמש"ל.

ומוכח דכיון שאין זה איסור גמור רק שאין רוח חכמים נוחה שפיר הוי מלקד"ה. וה"נ
הכא פיון שאין זה רק שאין רוח חכמים נוחה שפיר תקנו רבנן בכה"ג ומינש שב קושיות
השעה"מ ה"ל.

ועוד נראה בשוב קושיות המל"מ ושעה"מ ה"ל על ה"נ. דהא עיקר מתנות שכ"מ הוא
שלא תטרוף דעתו.

ומצינו שהתירו בשביל זה אף לעשות קנין בשבת ולגרש בשבת כדאיתא ר"פ הו"ח
ובב"ב קנ"ו ע"ב. ועתוס' ביצה י"ז ע"א.

א"כ י"ל ג"כ שתקנו מש"מ אף במקום אעבורי אחסנתא וכן בנכסים מועטים או במקום
אחריו כדי שלא תטרוף דעתו. ולזה הוצרכו הש"ס בדרף קל"ז לטעם שחל לאח"מ.

ואף שאסור להציל עצמו במקום חבירו. זה שייך רק בשל חבירו ממש.

אבל בנכסים מועטים ובכה"ג שהם עכשיו ברשותו. ורק שע"ז שיתגמל לאחר יפסיד
לזולתו.

לא מיקרי מציל במקום חבירו ושפיר שייך שלא תטרוף ומינש שב קושיות המל"מ ושעה"מ
ה"ל: י) ועוד נראה בעיקר דין קנין דרבנן במקום איסור. דהנה נראה פשוט דקנין דרבנן
פיון שחז"ל תקנוהו ונהוג בכל ישראל לא יגרע מסיטומתא וכל קנין שנהגו בו הסוחרים.

והסברא בזה דגמר ומקני. והנה ידוע מחלוקת הפוסקים אי קנין דרבנן מהני לענין
דאורייתא ע' אה"ע סי' כ"ח ובאחרונים שם.

ולפמ"ש י"ל דהוי דאורייתא לפמ"ש הח"ס ח"ד סי' שי"ד דסיטומתא דאורייתא וע"ש
סי' שי"ח. ומצאתי בקצה"ח סי' קכ"ו סק"ג ונתיבות סי' ר"א שכתבו ג"כ דקנין דרבנן
לא גרע מסיטומתא.

ומבואר מזה שאם הקנה בקנין דרבנן נכסים מועטים וכדומה אף שהוא באיסור שפיר
קנה. דלא גרע מסיטומתא דנדאי קנה אף במקום איסור פיון דגמר ומקני כנ"ל.

והנה קנין סיטומתא לא שייך רק במי שהוא בן דעת ובר קנין ואמרינן דגמר ומקני. וכן
בדבר שהוא נקנה בקנין.

אבל דבר שאינו נקנה בקנין אינו נקנה אף בסיטומתא. וכ"כ המרדכי פ' הבונה והובא
בקצה"ח סי' ר"א דבדשלב"ל אינו נקנה בסיטומתא פיון שאינו נקנה בקנין גמור.

ועח"ס חיו"ד סימן שי"ד ושי"ח. ולפ"ז קטן ג"כ לא שייך בו דין סיטומתא פיון שאינו
בר קנין ולא שייך גמר ומקני.

ואף מאן דס"ל דסיטומתא קנה בדשלב"ל מודה דלא קנה בקטן. ורק שנקנה מצד תקנתא
דרבנן כמו כל קניני קטן.

וא"כ פיון דבמקום איסור לא תקנו רבנן כמ"ש ה"ר"ן. ממילא אין קנין הקטן פלום דלא
שייך לומר דמ"מ הוי בסיטומתא.

דְּהָא לֹא שְׁיֵיף בְּקֶטֶן כָּלֵל גָּמַר וּמְקַנֵּי. וְלִזְה שְׁפִיר כְּתַב הֶרְ"ן דְּפִעוּטוֹת אִין מְמַפְרֵן מְמַפְרֵן בְּנִכְסִים מוּעָטִים.

וּבְזָה מְבֹאָר ג"כ מ"ש התו' בב"מ דף י' וּכְתוּבוֹת ל"א דְּבַגְנָב וְגִזְלָן לֹא תִקְנוּ ד"א. דְּשָׁם ג"כ לֹא שְׁיֵיף לֹאמַר דְּלִיְהוּי פְּסִיטוּמָתָא דְּסִיטוּמָתָא לֹא קִנְיָא בְּגִנְבָא דְּאִין שָׁם דַּעַת אַחֲרַת מְקַנְהָ דְּנִימָא דְּגָמַר וּמְקַנְהָ.

וְאַף שְׁהִנְתִּיבוֹת סִי ר"ב כְּתַב דְּגִנְבָא הוּי דַּעַת אַחֲרַת מְקַנְהָ. אֲבָל הָעֵינְקָר כַּהֲקִצָה"ח שָׁם דְּלֹא מִיְקַרֵּי דַּעַת אַחֲרַת מְקַנְהָ וְכֹן הִסְכִּים בְּבֹאָר יִצְחָק סִי ד'.

וּא"כ אִין לָנוּ מְקוּם לְמִינֵם הַקְנָנָן רַק מִצַּד תִּקְנַת חו"ל וּבְמְקוּם אִיסוּר לֹא תִקְנוּ. וְעַפִּי"ז יֵשׁ לִינִשְׁבֵּי קוֹשְׁיֵינִי הַמַּל"מ הַנִּלְעַל עַל הֶרְ"ן מִב"ב קל"ז.

דְּשָׁם י"ל ג"כ דְּגָמַר וּמְקַנְהָ כִּינּוּן שְׁתַּקְנוּ דְּשַׁכ"מ מְקַנְהָ בְּדִיבּוּר. וְהִינּוּ לְהַפּוֹסְקִים דְּמַש"מ קוֹנְהָ לְאַחֲ"מ לְמַפְרַע וְאַקְצָר: יא) וְעוֹד נִרְאָה בְּזָה דְּבִאָמַת מַש"ל דְּלִזְה לֹא תִקְנוּ בְּמְקוּם אִיסוּר דְּהוּי כְּמִסְיָעִים יְדֵי עוֹבְרֵי עֲבִירָה דְּחוּק.

שְׁכֹן דְּרָף כָּל תִּקְנוֹת חו"ל צְדִיקִים יִלְכוּ בָּם וְגו'. וְהִנְרָאָה הַטַּעַם בְּזָה דְּהִנְהָ בְּסִי צ' בְּאַרְתִּי הָא דְּכְתוּבוֹת מ"ט ע"ב דְּמִקְשָׁה הַש"ס אֵהָא דְּכּוֹתֵב נְכָסֵי לְבָנוּ אֲשָׁתוּ גְזוּנִית מִהֶם מִהָא דְּאַלְמִנּוֹתוּ גְזוּנִית.

וְהִקְשׁוּ כָּל הָרֵאשׁוֹנִים בְּשַׁטְמ"ק שָׁם דְּשָׁאנֵי שָׁם דְּמַפְרֵשׁ טַעְמָא בְּב"ב קל"ט דְּכִיּוֹרֵשׁ שְׁוִיָּהוּ רַבְּנָן. וְהִאֲרַכְתִּי בְּס"ד אָף אֲזַפִּיר פְּרִט אֲחַד הַנוֹגַע לְנ"ד.

וְהוּא שְׁיִסוּד הַסְּבָרָא מַה שְׁעָשׂוּ הַבַּעַל פַּעַם יוֹרֵשׁ פַּעַם לֹקַח. הוּא מִשׁוּם דְּהָא דְּאִין גּוֹבִים מְמַשְׁנֵעֵבְדִים הוּא מִשׁוּם פְּסִידָא דְּלְקוֹחוֹת וְרַק הִיא דְּאִית לִי.

קְלָא אֲפִסִּידוּ אֲנַפְשֵׁיָהוּ. וְזָה שְׁיֵיף רַק בְּלֹקַח שְׁנוֹתָן דְּמִים.

אֲבָל בַּעַל אוּ מְקַבֵּל מִתְּנָה דְּאִיבְעִיָא לֵן בְּגִיטִין נ' ע"ב לֹא שְׁיֵיף זָה. רַק כְּתָבוּ הַפּוֹסְקִים דְּמ"מ אִין מוֹצִיאִים מִשׁוּם לֹא פְּלוּג.

וְלִזְה אָף בְּמִתְּנָה לְבָנוּ דְּלֹא שְׁיֵיף עֲבִיד גִּיחָא נְפִשְׁיָהּ וּכְפִירָש"י בְּכְתוּבוֹת שָׁם. מ"מ לֹא פְּלוּג רַבְּנָן וּכְמוֹ"ש הַשְּׁעַר הַמְּשֻׁפֵּט סִי קי"א בְּשָׁם הַפּוֹסְקִים.

וְכִינּוּן דְּבַעַל אִינוּ מְעִיָקַר הַתִּקְנָה רַק מִשׁוּם לֹא פְּלוּג. לִזְה בְּמְקוּם פְּסִידָא דְּאַלְמָנָה הָעֵמִידוּ עַל עֵינְקָר טַעַם הַתִּקְנָה וְשְׁוִיָּהוּ פְּיֹרֵשׁ כִּינּוּן שְׁלֹא גָתוּ דְּמִים.

וְשְׁפִיר מִקְשָׁה הַש"ס כִּי הִכִּי דְּאוּקְמוּהָ אֵעִיָקַר הַתִּקְנָה מִשׁוּם פְּסִידָא דְּאַלְמָנָה. ה"ב בְּמִתְּנָה לְבָנוּ שְׁהַטַּעַם מִשׁוּם לֹא פְּלוּג כְּמַש"ל.

גְּמִי נִימָא הִכִּי דְּנוֹקֵי עַל עֵינְקָר הַתִּקְנָה וּל"ל תִּקְנַת אוּשָׁא. וְעֵינְקָר הַקּוֹשְׁיָא מֵאֲשָׁתוּ כְּמ"ש הַמְּפָרְשִׁים שָׁם.

וְעַפִּי"ז מִינִשְׁבֵּי קוֹשְׁיֵינִי הַתּוֹס' ב"מ צ"ו ע"ב שְׁהִקְשׁוּ דְּלִשְׁנָה פְּיֹרֵשׁ מִשׁוּם פְּסִידָא דְּמִשְׁאֵיל. וְתִירּוּצָם קַצ"ע מְדַרְךָ ל"ה ע"ש בְּתוֹס'.

וּלְפַמ"ש א"ש דְּשָׁאנֵי הֵתָם דְּלֹא שְׁיֵיף סְבָרָא הַנִּלְעַל. דְּמ"מ הוּי כְּמִקְבֵּל מִתְּנָה.

ועוד הארכתני בס"ד: יב) עכ"פ נתבאר דבמקום שהתקנה הוא רק משום לא פלוג היכא דאיכא שום טעם מוקמינן אדינא. ולזה בפעוטות שעיקר תקנת חז"ל הוא משום פדי חזיו.

ולזה בנכסים מועטים דלא שייך טעם זה פינון שאינו שלקם ואסור למכרם ורק י"ל שיועיל משום לא פלוג. שפיר אמרינן דכיון שהוא איסור מוקמינן על עיקר הדין שלא יועיל קנינם.

וכ"כ ה"ר"ן בתשובה סי' מ"ד להדיא שלא הנצרה לסברא זו דבמקום איסור לא תקנו רק להסוברים דלא פלוג בתקנה זו ע"ש. אבל בשאר קנינים דרבנן שהם מעיקר התקנה ולא משום לא פלוג.

שפיר קנה אף במקום איסור. וזה הטעם ג"כ בגניבה בקנין ד"א.

שעיקר טעם תקנת ד"א בב"מ י' הוא דלא לייתי לאנצויי. וזה שייך רק במציאה והפקר.

ודעת הרבה ראשונים דבמו"מ לא תקנו ד"א. וש"פ ס"ל שתקנו גם במו"מ משום לא פלוג ומקורם מירושלמי עשטמ"ק ב"מ י' וש"פ סי' רמ"ג.

וממילא בגניבה דלא שייך לאנצויי ורק משום לא פלוג. לזה פינון שהוא במקום איסור אוקמוה על עיקר הדין דלא קנה.

ובזה מוכן דברי התוס' פתובות ל"א שכתבו דלא תקנו רק במציאה משום אנצויי ובגט משום עיגונא אבל לא בגנב. והבין מזה בש"פ ובקצה"ח סי' רמ"ג דס"ל דבמו"מ לא תקנו ד"א.

ולענ"ד לא משמע פן מלשונם. דהול"ל אבל לא במו"מ וכ"ש גנב.

אבל לפמ"ש א"ש שכתב דכיון דיסוד התקנה הוא משום אנצויי ובמו"מ הוא רק משום לא פלוג. א"כ ממילא בגניבה דהוי איסור לא תקנו ואוקמא אדינא.

ובשטמ"ק מפורש הטעם משום איסור וזה נכון בס"ד: ויש לדון במי שקנה חמץ בשעיה האסורה בקנין ד"א או שאר קנין דרבנן אי מועיל. ולחלק בין מציאה ובין דעת אחרת מקנה וע' ע"ז ע"א גבי גרוטאות.

וע' ש"א סי' פ"א פ"ב. וגם יש להעיר בזה ממ"ש התוס' ביבמות נ' ע"א ד"ה ר"ג וכ"ז ע"ב ד"ה ת"ש דבמקום איסור לא תקנו מאמר דרבנן.

וע"ש נ"ב ע"ב דקני מאמר אחר חליצה. וכתבו הפוסקים דהינו מדרבנן וכ"ה בשלט"ג שם.

וצ"ל דהתם אין האיסור בקדושין רק בביאה וע' קדושין ע"ח ואכמ"ל בכ"ז: יג) ובקנין ד"א שכ' התו' דל"ק בגנב י"ל עוד. דהנה בשטמ"ק ב"מ י' וה"ר"ן פ' הזורק כתבו טעם ד"א משום הפקר ב"ד שהפקירו לו הד"א שלו.

ולכאורה ק' דמ"מ במה זכה בהם. וצ"ל שעשאוהו כשביל של פרימים שנקנה בהילוך דכדאימא בב"ב ק'.

כִּינּוּן שֶׁהוּא דָרָךְ תִּשְׁמִישׁוֹ. וְהוּ"נ קוּנָה בְּעִמְדָתוֹ שֶׁם וְהוּ"ל תְּצַיְרוּ.
וְנִרְאֶה דָאָף שֶׁפְּתָבוּ הַתּוֹס' בִּיבְמוֹת פ"ט שְׁאִין ב"ד מִפְּקִירִים אא"כ פֶּשַׁע. מ"מ הֵכָא יָרְדוּ
חַז"ל לְסוּף דַּעַת בנ"א דְנִיחָא לְהוּ שְׁיִקְנָה לִכ"א ד"א שְׁלוֹ.

כִּי הֵיכִי דְלֹא לִיתִי לְאַנְצוּיִי וּבְגִט מְשׁוּם עֵיגוּנָא. וְכַעֲיִן זֶה אֵיתָא בב"מ י"ב וּכ"ז ע"ב.
וְאָף דִּישׁ חֵלֶק גַּם לְנִכְרִים בְּסִימָטָא. וְכַבֵּר כְּתִב הַמַּהֲרֵש"ק שְׁאִין קִנְיִן תְּצַר לְנִכְרִי וְעַח"ס
סִי ש"י בְּזָה.

וּכ"ש שְׁאִין לוֹ ד"א. וְאָף לְהַקְצֵה"ח סִי קצ"ד וְנִתְיָבוֹת סִי ר' בְּפִתְיָחָה וּשְׁאָר אֲחֵרוֹנִים
שְׁהַכְרִיעוּ שְׁיֵשׁ לוֹ חֲצָר.

מ"מ ד"א לֹא מְצִינוּ שְׁיִקְנוּ לְנִכְרִי. וּא"כ אֵין לוֹ תוֹעֵלַת בְּזָה וְלָמָּה הִפְקִירוּ חֵלֶקוֹ.
וּצ"ל דְּבִנְכְרִי ל"צ פְּשִׁיעָה לְעִנְיֵן הַפְּקָר ב"ד. וְהִפְקִירוּ חֵלֶק הַנִּכְרִים מְשׁוּם לֹא פְּלוּג
בְּתַקְנָתָם.

[וְעַמְג"א סִי תַרל"ז שְׁנִדְחָק בְּעִנְיֵן סוּפָה בַר"ה. וְהַקְשָׁה הַמְקוּ"ח מִתּוֹסְפָתָא דב"ק פ"ו
שְׁתַּנְאִי ב"ד הוּא.]

וְתַרְצוּ בַסָּה"ח וּבִשְׁו"מ ח"א סִי קכ"ד דְּהֵאֲדָנָא שְׁיֵשׁ חֵלֶק לְנִכְרִים בַר"ה לֹא שְׁיִיף תַּנְאִי
ב"ד דְּלָמָּה יִפְקִירוּ שְׁל נִכְרִים. וְלַפְמִש"ל מוֹכַח דְּהֵיכָא שְׁתַּקְנוּ לֹא פְּלוּג בְּתַקְנָתָם וְהִפְקִירוּ
אָף שְׁל עַכּוּ"ם.

וּכ"מ בב"ק פ"א ע"ב גַּבֵּי תַקְנוֹת יְהוֹשֻׁעַ שְׁאָף בַח"ל תַּקְנוּ. וְכֵן קִי"ל בְּרַמְבַּ"ם וְטוֹש"ע
ח"מ סִירַע"ד.

וְלֹא חֵלֶקוֹ פְּלִל בֵּין שְׁל יִשְׂרָאֵל לְשְׁל נִכְרִים. וּבַפְּרָט שְׁעַכְשָׁיו רֹבב קַרְקָעוֹת שְׁל נִכְרִים.
וְע"כ צ"ל כמ"ש דְּלֹא פְּלוּג. וּבִשְׁו"מ הַקְשָׁה דְּהַפְּקָר ב"ד לֹא הָנִי קִנְיִן וְאִינוּ שְׁלָכֶם.
וְתַמּוּהָ דְשִׁפִּיר זוֹכָה בּוֹ. וּבַמְק"א הָאֲרַכְתִּי בַס"ד].

וְכִינּוּן שְׁעֵיקָר קִנְיִן ד"א הוּא מְצִד שְׁהוֹפְקִירוּ לוֹ הַד"א וְהוּא זוֹכָה בְּהֵם. מִמִּילָא בְּגַנְבַּ וְדֹאִי
לֹא נִיחָא לִיהָ לְגַנְבַּ לְזַכּוֹת בַּד"א פְּדִי שְׁיִתְחַיִּיב עִי"ז בְּאַוֲנָסִים.

דְּבִאֲמַת לֹא נִיחָא לִיהָ לְגַנְבַּ בְּקִנְיִן הַגְּנִיבָה שְׁיִתְחַיִּיב בְּאַוֲנָסִין עִי"ז. רַק גְּזִייה"כ הוּא שְׁקוּנָה
לְזָה כְּמוֹ"ש הַתּוֹס' ב"ק נ"ו ע"ב.

אַבְל הַד"א וְדֹאִי לֹא נִיחָא לִיהָ שְׁיִקְנָה. וְע"ז אֵין שְׁיִיף הַגְּזָה"כ כְּמוֹכֵן.
וּמִמִּילָא גַּם הַגְּנִיבָה אִינוּ קוּנָה. וְשִׁפִּיר פְּתָבוּ הַתּוֹ' דְּבַגְנִב לִיכָא קִנְיִן ד"א: סִימָן קֹד וּמ"ש
כַּת"ר לְהַקְשׁוֹת עַל הַר"ן נְדָרִים מ"ז ע"ב שְׁפָתַי גַּבֵּי הַרְיִנִי עָלֶיךָ חֲרָם.
דְּאִיִּירִי בְּגָלִיל דְּסַתָּם חֲרָמִים לְבָדֵק הַבַּיִת. וְהַקְשָׁה כַּת"ר דְּהֵא קִי"ל לְעֵיל י"ט כַּר"י דָּאָף
בִּיהוּדָה סָפֵק לְהַחְמִיר.

וּא"כ לָמָּה פִּירֵשׁ לְאוֹקְמָא כַּרַב"צ דְּלֹא פְּהִילְכָתָא. נ"ל בְּזָה דְּהֵנָּה בַס"ד דְּסוּגְיָא דְדָרַף י"ט
ע"ב ס"ל שֶׁם דַּלְר"י סַתָּם חֲרָמִים מוֹתֵר בִּיהוּדָה.

לפי שאין קורין חרם סתם רק לתרמי פהנים. רק במסקנא כתב שם הר"ן דלר"י אסור
אף ביהודה.

אבל הרשב"א בחי' פתב שם דאף למסקנא מותר ביהודה עי"ש שדבריו ברורים. ולזה
כתב הר"ן דאיירי בגליל כי היכי דיהא מונשב אף לס"ד דסוגיא שם וכן למסקנא לפי
הרשב"א.

ולזה פתב הטעם דסתם תרמים לב"ה ולא פתב מפני שאין מכירים תרמי פהנים. משום
דקאי לר"י דס"ל אף ספק להחמיר.

ורק ביהודה אין קורין חרם רק לתרמי פהנים וכנ"ל. שוב מצאתי בשטמ"ק בנדריים י"ט
שגורס בסוף דברי הר"ן שיטת הרשב"א דאף למסקנא מותר ביהודה.

וכ"ה באמת דרף הר"ן להביא דעת הרשב"א וא"כ א"ש בפשיטות דברי הר"ן פנ"ל:
ועוד נראה דהנה בנדריים ס"א ובקידושין ס"ד מסתפק הש"ס אם ס"ל לר"מ מעייל אינש
נפשיה לספיקא או לא.

וקשה למה לא מיייתי משנה דרף י"ח ע"ב דרמ"א סתם תרומה אסור. וכבר הרגיש בזה
הרשב"א בחי' ולא תירץ כלום.

ונראה לומר דלהכי אסור משום שאין קורין סתם תרומה רק לתרומת הל'שפה וכמו"ש
הר"ן בדי"ט והרשב"א בחי' שם אף למסקנא ע"ש. ורישא דהתם דסתם נדריים להחמיר
לא אתיא כר"מ.

וכ"נ להדיא בחי' רשב"א במשנה שם גבי מעשר דגן עיי"ש. וגם כי בקא דרישא שם יש
פירושים שונים הובא בראשונים לזה לא מיייתי לה בדרף ס"א שם.

וכ"נ ממ"ש הר"ן כ' ע"א דקיי"ל כסתם משנה סתם נדריים להחמיר. וע"כ דס"ל דאין זה
מדברי ר"מ.

וכ"כ הר"ן בדרף ס"א למסקנא דר"מ ס"ל לא מעייל נפשיה לספיקא ע"ש. ולפ"ז אפתי
תקשה ממתניתין דהריני עליה חרם.

דבכ"מ סתם משנה ר"מ פדאיתא בסנהדרין פ"ו ובירושלמי בקמות פ"ד הי"א להדיא.
ובפרט הקא דהוי בר פלוגתא דר' יהודה דהוא ר"מ כמבואר בכמה דוכתי.

וא"כ מוכח דס"ל לר"מ דמעיל לספיקא. ולזה פי' הר"ן דאיירי בגליל אבל ביהודה לא
מעיל לספיקא לר"מ ואין ראיה מכאן.

ולכאורה קשה על ר"ן הנ"ל בדרף כ'. דהא הוי סתם ואח"כ מחלוקת לקמן ס"א.

ואף לפמ"ש הנ"י בשם הרמב"ן פ' החולץ דסתם ואח"כ מחלוקת פוסקים לפעמים
פסתם. מ"מ אין ראיה מהסתם שהלכה כן.

ובחי' הרשב"א באמת לא פתב הטעם משום הלכה כסתם רק דראב"צ הוי יחיד לגבי
ר"מ ונחמיה. וצ"ע לכאורה מאן חמיה.

כַּיִן דְּמַפְרֵשׁ דַּר"מ ס"ל כַּר"י א"כ נִימָא דְרִישָׁא ג"כ כַּר"מ. וְנִרְאָה שְׁגוֹרֵס בְּמָקוֹם ר' יְהוּדָה.

וּחַכ"א.

וּכ"ה הַגִּי' בְּרַמְבַּ"ן וְרִיטְבָ"א בְּמִשְׁנֵה שְׁם בַּה'ל' נְדָרִים. וְאַף דְּבִסְוִיגָא דְף י"ט מִשְׁמַע דְּגַרְסִינָן ר"י.

י"ל דַּס"ל דְּהִינְנוּ ר"י מִשּׁוּם דְּהוּא סְתָם חֲכָמִים דַּר"מ וְיַבְר פְּלִגְתִּיהָ וְכַה"ג בְּבִרְכוֹת ט"ו וּבְכַמְהָ דְּוִכְחִי. וְצ"ל לְהַר"ן כַּמ"ש בַּס' פְּרִיטוֹת דְּמַחְלֻקָת שְׁתֵּינְיָא אַחַר הַסְתָּם לֹא מִיִּקְרִי סְתָם וְאַח"כּ מַחְלֻקָת וְאַקְצָר: וְלַכַּמ"ש הַר"ן דְּהָא דְּהִרְיָנִי עֲלֵיךְ חָרָם דְּדָף מ"ז קָאִי בְּגָלִיל. נִתְבָּאָר לִי לְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה שְׁם רִי"א אִין אֲנָשִׁי גָלִיל צָרִיכִין לְכַתְּבָא וְכו'. וְהוּא נִפְלָא דַּהוּל"ל אַר"י.

כַּיִן שְׁהוּא דְּבָר בַּפ"ע וְאִין הַלְשׁוֹן מְכַוֵּן ע"ש. אַבָּל לַכַּמ"ש הַר"ן דַּת"ק אֲיִירִי בְּגָלִיל א"ש.

דַּר"י שְׁמַע לַת"ק דַּס"ל שְׁבַגְלִיל צָרִיף לְכַתְּבָא חֲלָקוּ לְנִשְׂאִי כְּשֶׁנֶּדְרוּ זֶה מִזֶּה. וְחֲלָק ר"י מְקוֹדֵם בְּעִיקָר הַדִּין וְאָמַר אֶתְד הַכּוֹתֵב כּו'.

וְאַח"כּ אָמַר שְׁאִין מְצִיאוֹת כָּלֵל לְדִין זֶה בְּגָלִיל. כִּי שְׁם כְּבָר כְּתִיבֵהּ נְכֻסִיָּהּ לְנִשְׂאִי.

וּמ"מ נ"מ בְּמַחְלֻקָתָם הַקּוֹדֶמֶת. לְעַנְיָן כְּתִיבָהּ לְנִשְׂאִי בְּשִׂאָר מְקוֹמוֹת.

וְגַם לַת"ק בְּנוֹדֵר נְדָר גְּמוּר אוֹ בְּחָרָם לְגִבּוֹהַּ מְפֹרֵשׁ. וְזֶה נִרְאָה נְכוּן בַּעֲז"ה: